KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot towařstwa ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje

Redaktor: **Mikławš Žur**

wot 1. oktobra: **Mikławš Just**

Štyriapjećdźesaty lětnik

W Budyšinje

Ćišć L. A. Donnerhakec knihićišćerńje

(mějićel: Towařstwo ss. Cyrilla a Methoda)

1916

Wobsah.

Strona

I. Nabožne nastawki a rozpominanja.

Budź khwaleny Jězus Khrystus! . . . 1
Za tym twoja njedźela, za tym twoje skónčenjo 7
Joho noš! a dóstanješ rjane mjeno! . . 13
Pastyŕski list njedost. knjeza biskopa na 2. njedźelu po 3 Kralach . . . 19
Tež to dyrbi do čista 20
Jenož wokomik sy žiwy 30
Wójna a woporniwosć. (Wosebje naše cyrkwinske wopory) 35
Mjez lawami a w płomjenjach . . . 39, 47
Ze žehliwej radlicu 53
Z Regensburga 59
Pastyŕski list najdostojn. knjeza biskopa 65
Promulgandum 73
Woni njechachu 73
Katolska cyrkej na Balkanje 76
Wo znamjenju křiža 78
Modlće so wo měšnikow 78
Do poslednjoho hłuboko so zanuŕ! . . 81
Eliasowe časy 89
Katolska cyrkej w asiatiskej Turkowskej . 92
Hłubšo do ćerpjenja! 97
Hnadowne městna 100
Namołwjenjo dla swjatoho kraja . . . 103
Hdźe wjetši? 103
Wěčnje njebudźe trać 109
Rabboni! 117
Ahasver a wěčny žid 123
Monika 131
Krótki rozhlad wo česćowanju swjateje Marije 135, 144, 151
Prěnje swjate woprawjenjo 135
Unitojo abo z Romom zjednoćeni katolikojo w Orienće 136
Hdźe dźeš 139
Fundament (zakład) so khabłuje . . . 147
Bonifacijowy wopor 151
Mało wo nim słyšiš 155
Toho swět trjeba 161
Pastyŕski list arcybiskopow a biskopow němskoho kejžorstwa 169
Joho Majestosć naš kral přińdźe do wsy 170
Kaž Pětr bě — budź! 175
Hebron maš doma 183
Łój prawje, zo sebi derje popadnješ . . 189
Maria Patrona Bavariae 195
Wozjewjenjo postajenja bamža Benedikta XV. wo woprawjenju dźěći njedźelu 30. julija 1916 197
Što je dźěćo a štó? 197
Woptaj 203
Poslednja nadźija 209
Překlepany swjaty 215
Narěč swj. wótca na dźěći w Romje . . 216
700lětny swjedźeń Porciunkula-wotpuska 220
Hdyž by njepřećel Budyšin potřělał! . . 223
Towaŕstwo křesćanskich maćeri . . . 227
Kaž tón jedyn w templu 229
Strowe zelo 235
Samaritanojo 241
To słuša sobu do česćowanja 247
Swětna służba 253
Wo wašej maćeri 259
Wótre kulki 265
Wo tym ma so husćišo rěčeć 271
Wójnski pastyŕski list před 60 lětami . . 274
Wo tym dale 277

Strona

Prědowanjo při składnosći processiona serbskich dźěći do Różanta (k. praelat Skala) 283
Wotmołwa swj. wótca němskim biskopam 287
Pastyŕski list wo khudych dušach . . . 288
Ličba, kotruž človjek njeznaje 295
Za swojich a za cuzych 301
Njezabudź na samoho sebje 307
Njebudź hłuchi a slepy 313
Měj so po Janowym słowje 319
Kajki maš być 325
Złota wutroba 331
K swjatym dnjam 337
K nowomu lětu 345

II. Politiske a socialpolitiske nastawki a wójna.

Hrózbne zamołwjenjo 15
Z nowa woživjenjo Serbiskeje 16
Z rozprawy pólskeje Narodneje Rady . 75
Čechojo swěrni Habsburgskomu trónej . 75
Mjasowe khartki w Sakskej 100
Rumunska a wójna 109
Kardinal v. Hartmann pola kejžora . . 111
We wójnje zhubjeni a invalidne a zastojnske zawěsćenjo 114
Wilsonowy ultimatum? 118
Požčonki za tajkich, kotřiž so z pola dom wróćeja 119
Zrudny wosud Serbije 134
Narodny dźeń Joho Majestosć našoho krala Friedricha Augusta 147
Zajimawe wěcki 152
Zakoń wo wupłaćenju kapitala 193
Zrudne lětne wopomnjeća 209
Wozjewjenja našoho kejžora 215
Bamž a joho nowy skutk lubosće . . 238
Hač dotal připowědźene wójny 243
Pjata wójnska požčonka 250
Pólske kralestwo 302
Naše hospodarske wobstojnosće . . . 348

III. Feuilletony a powučace nastawki.

Bołmina w pusćinje (Šwedska legenda) . 8
Sylzy lubosće a wjesela — sylzy zrudoby 17
„Nó tajkele něšto!“ 42, 50
Wašnička w polu 43
Dwanaće kazni za japansku njewjestu . 44
„Do swědomja“ 68
Pomoc w smjertnej nuzy 75
Płaćiwosć testamentow w polu 77
Hdyž 'no so kuri 77
Pólny list 77
Kralowy wopyt 84, 93
Stara zdoba — nowa móda 86
Kardinal Mercier 91
Kelko wobydleri na zemi? 93
Krónika přizjewjenja wójny 93
Kak so němskim missionaram w Indiskej wjedźe? 106
Češki nan a serbski syn 112, 126, 143, 164, 179, 185, 191, 205, 211, 218, 231
Towaršnje za wojowarjow w njepřećelskim kraju 113
Hnujace wróćenjo do katolskeje cyrkwje 113
Haj, na fronće to derje začuwamy . . 114
Nowy lětni čas w Němskej 120
Hela pola Verduna 124

Strona

Překhod k lětnjomu času 125
Wójna a njekhmanosć młodosće . . . 126
Wo skaženju młodosće 133
Jutry w polu 134
Ze zapadneje fronty 134
Kak młody wojak swoje žiwjenjo wudycha 150
Pobožne pućowanjo bayerskich burow k jich narodnej swjatnicy, hnadownomu městnej maćerje Božeje we Altöttingu 158
Wójnske wobrazki. (Z list. serb. pólnoho duchownoho) 176
Julijowa protyka 193
Derje zarunała 194
Dźećelowe łopjeno, znamjo Iriskeje . . 195
Lipy (Z pólskoho M. Nawka) 207
Swjate rowy (Pólny list) 244
Kak so mi zeńdźe, hdyž běch ranjeny . 262
Ach, Knježe, wostań z nami! (Z pólnoho lista) 262
Ćibanec Pětr a Wonec Michał po swjatoku 263
Wróći so mi 303, 309
Pod sakskej khorhowju 322
Hody 337
Josafat 338
We čim rozeznawa so ruska wěra wot našeje? 341
Assisi — swj. Franciskus — hodowny žłobik 341
Staroho Jurjowe Bože dźěćo 346

IV. Wšelake nastawki.

Kajka ma służowna być? 11
Prěnje njewjedra 16
Dopisowanja 23
Wulke njezbožo 24
Kejžorowy narodny dźeń 27
Kak stoji z bamžom 31
Ruska cyrkej 44
Ze žiwjenja našoho swjatoho wótca Benedikta XV. 50
Njewjedra 159
Woswjećenjo kralowych narodninow we polu 179, 184
Padnył za česć a prawo 180
Woporne swěčki 180
Ludowy wopor za wójnskich a civilnych jatych z Němskeje 186
Wo wšědny khlěb 190
Bayerske burske towaŕstwo 200
Pod sakskej khorhowju 220
Z listow serbskoho pólnoho duchownoho 226
„Posledni kral“, struchłohra . . . 249, 255
Tak mój paćeŕ tola njeje pomhał . . . 274
„Za to wěm hišće dźensa swojej maćeri dźaka“ 280
Přelesćeny Bosćij 281
Ibayec zwón 285
Procession serbskich dźěći do Różanta 292
Při Somme 293
Pražske zwony do wójny 297
Pražske Loreto 297
Čohodla to? (Pomhaj Bóh — Reformaciski swjedźeń) 297
Kwětki ze zahrodkow a wutrobow . . 298
Kak Hapka swoju Haplu polěpši . . . 298
Kejžor Franc Józef † 313
Słyš wojaka 315
Z lazareta 327

Strona

Rumunska 328
Štworozwjazk poskića měr 332
Němske knježeŕstwo a swjaty wótc . . 333
Sprawnosć za cuze narody Ruskeje . . 333
Mots Witcyna cigara 335, 342

V. Ze serbskoho žiwjenja a też jenotliwych Serbow.

Zajimawe słowa k wopomnjeću na dweju Serbow. Jan Handrij Češla a Franc Kral. (Černy) 3
Założeński swjedźeń Serbosława w Khróšcicach 5
Z klóštra Marijnoho Doła. † knježna Felicitas Wjacsławkec z Khrósćic . 22
Z Prahi. Kapłan Józef Jakubaš — doktorat 23
Alfons Parczewski 56
Farař Jan Nowak † 84
40lětny měšniki jubilej (praelat Skala) . 125
Kanonikus Herrmann 80 lět docpěł . . 126
Hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje 134
Pohrjeb † kanonika Jakuba Herrmanna 142
Primica knjeza Benna Šołty 15. 8. 16 . 231
Rozprawa XXXX. hłowneje skhadźowanki serbskeje studowaceje młodosće . . 232
Knj. farař Mikławš Zarjenk † 327
Knj. P. Jakub Kilank S. J. † 328

Strona

VI. Hospodarstwo.

Lutować 24
Starosć wo plahowanju lenu 35
Wotpadanki 44
Kozace mloko 44
Škitajće kćějace wjerby! 50
Ratarstwo — šule 55
IV. wójnska požčonka 69
Čas nalětnoho wusywa 70
Plahowanjo kur 100
Kopšiwy 127
Za kury plahowarjow 164
Njeradžene žně před 100 lětami . . . 164
Žně tu su 206
Nowe puće za ratarstwo 219
Předawanjo sadu 220
Wšelakosć w připrawjenju jědźow . . 250

VII. Basnje.

Són młodoho wojaka 76
K primicy knj. Jurij Bruska 192
Dźěćo a mać 220
Młodomu měšnikej (knjezej Bennej Šołće) — Nawka 225
Primica knj. Benna Šołty 231
Baseń na primicy Benna Šołty . . . 244

Strona

VIII. Dopisy.

Zapósłane. Do Filipsdorfa? 158
Do Serbow 188
List na redaktora Posoła 334

IX. Należnosće našoho towarstwa.

Wobstojnosće nowinarstwa w Němskej. Naš Posoł 41
Lokalna zhromadźizna tow. ss. Cyr. a Meth. za Budyšinsku wosadu . . 62
Hłowna zhromadźizna Towarstwa ss. Cyr. a Meth. w Ralbicach 178, 175
Pominać — łoskoćiwa wěc 316
Krajan 1917 (Praelat Skala) 322
Naš Krajan (Ž.) 328

X. Stajne rubriki.

Wójna.
Z Łužicy a ze Serbow.
Naše towarstwa.
Swětne podawki. (Swětny rozhlad.)
Należnosće našoho towarstwa.
Wšelćizny.
Cyrkwinske powěsće.
Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Dosłowo.

Štož loni pisachmy w dosłowje, móhli też lětsa zasy z małym wotměnjenjom po pismiku napisać. Też spomnić so mohło, zo so naše wobstojnosće njejsu polěpšiłe, ale kaž to tak dołho trajaca wójna sobu přinjese, nam přecy wjetšu ćežu přihotuja.

Tuž dyrbimy so też Bohu dźakować, zo je nam spožčił, zo tu hišće smy ze swojej ćišćeŕnju a z tymi wosobami w njej, kaž je loni mjenowachmy. Jim słuša też na kóncu lětušoho, hišće zasy wójnskoho lěta, naš zjawny dźak za dotalnu wutrajnosć. Wězo, wójnsku kwaklu dyrbimy wšak wšitcy nosyć, a tuž dyrbi nas też powšitkowny duch woporniwosće nětkle kruch přewzać. Sebičnosće mamy tak w swěće nadosć, a też tule njekřesćansku samotnosć człowjekow płodźi wójna w hrózbnej měrje. Do našeje ćišćeŕnje pak njedyrbi zaćahnyć a so tam zahnězdźić. Wona je poswjećena dobrej wěcy, byrnjež też ći, za kotrychž so tu wopory přinjesu a so dźěła, to njezrozemili abo snadź zrozemić nochcyli a tak mało woporniwosće za naš skutk wopokazowali.

Wulki a wutrobny dźak pak słuša też wšitkim, kotřiž su na Posole porjadnje abo też wurjadnje sobudźěłali. Je to zawěsće wulki wopor, kotryž jenotliwy přinjese njedźiwajo na dźak abo njedźak. Předewšěm pak chcemy tola zasy spomnić na našich dotalnych swěrnych sobudźěłaćerjow kk.: praelata Skalu, direktora Nowaka, kapłana Justa, kotryž je nětko wot oktobra redakciju na so wzał, na fararja Delana, fararja em. Libša, fararja Nowaka, fararja Hejdušku, wučerja Nawku, kublerja M. Šołtu z Khrósćic. Wulku prócu je sebi też zasy wo našu ćišćeŕnju dawał k. cyrkw. wučeŕ Šołta, kotryž jako sobustaw komisije za ćišćeŕnju pak tola měješe hłowne dźěło w njej a za nju. Tohorunja je so dale za našu wěc prócował k. tach. wyšši wučeŕ Wjerab, wosebje zo je kalendarium za Krajan zestajał a też sobu nad ćišćeŕnju dohladował. Wosebje naspomnić też zasy chcemy knjeza wučerja Słodeńka ze swojim wulkim prócowanjom za Posoł kaž za Krajan. Ale też wšitkim druhim, kotřiž su so też w minjenym lěće zasy swěru sobustarali a prócowali za našu dobru wěc, kaž knježim duchownym, wučerjam a jenotliwym pomocnikam a dopisowarjam, budź z tutym wutrobny dźak wuprajeny. Tón wězo wosebje też słuša našim wubjerkownikam za jich mnohe a wobćežne zwonkowne dźěła a wobstaranja.

Wuprajamy pak też prostwu: wostańće nam swěrni też w nowym lěće, w kotrymž drje nam Bóh tola měr spožči, zo bychmy z čim wjetšej radosću k joho česći a našomu serbskomu ludej k spomoženju dźěłali.

W Budyšinje, na swj. Domaša 1916.

Redakcija „Katolskoho Posoła“.
Mikławš Žur, nakhwilny redaktor.

Wšitkim w dosłowje mjenowanym knjezam dźakuju so też ja za wšu podpjeru, kotruž sym wot nich za čas swojoho dotalnoho redaktorstwa dóstał. Ze samsneje winy wuprajam też knjezomaj J. Cyžej a Donatej, sobustawomaj Pražskeje „Serbowki“, wjeledostojnomu knjezej administratorej P. Romualdej Domašcy w Róženće, wosebje pak najdostojn. knjezej scholastikej Žurej swój najwutrobniši dźak. K nutrnomu dźakej pak přistajam należnu prostwu wo dalše podpjeranjo.

W Budyšinje, na dnju swj. Jana sćenika 1916.

Mikławš Just,
wot 1. oktobra 1916 redaktor.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 1. | **Budyšin, 1. januara 1916.** | **Lětnik 54.**

Wšitkim swěrnym přećelam, dobroćelam a sobustawam našoho towarstwa ss. Cyrilla a Methoda a z tym wotebjerarjam „Posoła“ přeje dźensa na prěnim dnju a też swjedźenju „Nowoho lěta“ najwutrobniše

„Daj Bóh zbožo!“

Předsydstwo tow. ss. Cyrilla a Methoda, redakcija Posoła a ćišćerńja towarstwa.

Budź khwaleny Jězus Khrystus!

Tak tu Posoł hižo zasy je ze swojim starym a tola wěčnje nowym postrowom, a to lětsa runje na dnju nowoho lěta. Skoro so nam zda, kaž by tak prawje so njepřihodźał tutón rjany a po zdaću bóle wjesoły postrow. Haj wšak, wón klinči wjesele, hdyž jón z wjesołej wutrobu wuprajiš, a nawopak zrudnje, hdyž to činiš z tyšnej wutrobu. Tola dyrbimy to činić přecy z Bohu poddatej wutrobu, dokelž wón wudźěla wjeselo a zrudobu po wobstojnosćach, kotrež runje našomu wěrnomu zbožu služa. Tuž ma też kěrluš 159,6 prawje, hdyž tam spěwamy:

„W přećiwnosći, w nuzy, w křižu, w khorosći, **w zrudnym času**, w prócy budź wšo jom' k lubosći. Wšak wot njoh' wšo přińdźe; tak z wutrobu praj přecy: budź Jězus khwaleny.“

Kaž loni, tak też hišće lětsa započinamy nowe lěto zasy w času wulkotneje wójny ale w nadźiji, zo tola tele dźensa nastupjene nowe lěto nam zawěsće přinjese zasy měr. Ćežko zdychuja dźěn ludy Europy pod wulkim wójnskim křižom, pod šwikanjom železnoho pruta. Bóh je wójnu dopušćił, zo by tak njekhmanosće ludow khostał a z tym też duchowne khorosće ludow zasy wuhojił. Tuž też Bóh najlěpje wě, čohodla je tole wšitko na Europu dopušćił a čohodla wójna tak dołho traje. Nadobo dźěn njeje ćežka khorosć wulékowana a smjertna rana wuhojena. Lěkař też tajku ranu rěza, wobala, zasy rěza, doniž skónčnje njeżije. Tak mamy też we wójnje wšitku winu sebi tu přiwołać:

„Budź khwaleny Jězus Khrystus!“

Tuž też njemóžemy prajić, zo tola při wšitkim hubjenstwje wšitko při starym wostanje, kaž to někotryžkuli měni, hdyž na pozběhnjenjo nabožnoho a křesćanskoho žiwjenja při spočatku wójny spomina, na horliwosć w modlenju w prěnim času wójny pokazuje, kaž na wobdźělenjo na wójnskich pobožnosćach, na nabožne zmyslenjo a pozběhowace dóstawanjo swjatych sakramentow ze strony wojakow, kotřiž dźěchu won do wójnskoho boja; abo na prěnje wójnske listy z třělnych hrjebjow, kak so w nich khwali zbožo čistoho swědomja w howrjacych běhdźenjach a spomina na pobožne spěwanjo różowca w hrjebjach. „Swět wostanje stary, jenajki“, wuznawa tajki, kotryž jeno wšitko čorne widźi a na žanu pruhu swětła njedźiwa.

Wulki prašak staji wón ze słowom: rozmołwa wojakow w kasarmach, přistojnosć w stacijach etappow, drasćenjo žónskich Němskeje, horliwosć w modlenju pola tych, kotřiž su doma wostali. Haj zjebany a bjeze wšeje zmužitosće někotryžkuli hižo zadwělujo bambori: „Hubjeńšo, hubjeńšo budźe hišće po wójnje!“

Mamy dha přičinu, zo dyrbjeli zadwělować abo njeje tu tola zakłada za nabožne wobnowjenjo ludu přez wójnu, zo njedyrbjeli něšto po wójnje zdźeržeć?

Wopačne stojnišćo měješe zawěsće wot spočatka tón, kotryž wočakowaše, zo měli wojacy, kotřiž do pola ćehnjechu, abo ze strachom třepotacy doma přebywacy abo doma wostajeni nadobo abo za wokomik so ze słabych a hrěšnych človjekow cyle přeměnić abo mjenje abo bóle na skhodźeńk dospołnych swjatych pozběhnyć. Wězo wulkomu přepinanju sćěhuje popušćenjo. Prěnja wulkotna zahorjenosć wšak njemóže měsacy a lěta dołho wudźeržeć. To žadać, by było přenapinane žadanjo. Človjekojo wšak my wostanjemy. Ale tola wotměwaja so modleŕske hodźiny, wójnske pobožnosće husto samo wšědnje; njejsu wjacy tak bohaće wopytane: přewjele muži je wotwołanych do wojakow, zbytni mužojo a žónske su z mnohim dźěłom přenapinani! Ale předźeržane tele pobožnosće tola budźa w městach a na wsach, wšudźom namakamy njewustawace, swěrne pobožne duše. Dóstawanjo swjatoho woprawjenja je bjez dwěla też přiběrało.

„Budź khwaleny Jězus Khrystus!“

A naši wojacy? Też dźensa hišće dóstawaja tola najwjacy tych, kotřiž dyrbja do pola, porjadnje swjate sakramenty, měšeja so šěri, pólni, kotřiž su runje na dowolu doma a też ranjeni z civilnje drasćenymi pobožnymi, zawěsćeja nam pólni duchowni dobroho ducha a wolu tych, kotřiž stoja w njepřećelskej liniji, a wobkrućeja też wobkedźbowarjo samo etappen-městnow, kotrež su sylnje podhladne, zo ma so před tym warnować, hubjene wobstojnosće cyle powšitkowne mjenować.

Wězo njetrjebamy za też hubjene płody wójny być slepi — ale štó chcył prěć, zo tamne nabožne wobnowjenjo a wubudźenjo na spočatku wójny bě za tysacy, haj milliony dožiwjenjo, podawk, kotryž njezapomnity wostanje, a budźe też přecy zasy dopomnjećo na to wupłód podawać? Tak mócne dožiwjenja duše, kaž je wojacy w polu po tydźenjach a měsacach nazhonja, zaćišće do duše, kajkež čini a zary smjerć našich najlubšich skoro pola wšitkich, kotřiž su doma wróćo wostali, zaćišće do duše we wjetšej starobje njebudźa ženje wjacy so cyle wumaznyć hodźeć, změja wliw na cyły tučasny človjeski splah.

Njestajamy runje na zasywróćenjo millionow našich wojowarjow do civilnoho žiwjenja wulke nadźije? Z młodostnych lět dźěn hišće wěmy: veteranojo z lět 1866 a 1870 stoja tu tola nam před wočomaj jako cyle khutni mužojo. Njemóža pak so tola přirunać dožiwjenja nětčišeje wójny z prjedawšimi.

W liwkosći muži napřećo cyrkwi a nabožnym počinkam, we hłubšim zapřijeću wo winowatosćach křesćanskoho žiwjenja ze strony stata, we waženju měrniwoho swjatoho žiwjenja w swójbje, w zrozemjenju křesćanskoho zakłada wšitkoho woćehnjenja młodosće, w přeswědčenju, zo su woprawdźe jara nuzne křesćanske zasady w ludowym žiwjenju, we zacpiwanju kóždoho nabožnoho hanjenja a wusměšowanja: we wšitkim tymle nadźijamy so kruće, zo poleṕšenja nazhonimy. Tohodla tu na prjozy nowoho lěta z dowěrnej wutrobu prajimy:

„Budź khwaleny Jězus Khrystus!“

Tele wozjewjenjo Ducha swjatoho, kaž we wichoru prěnich swjatkow, wulkotne zahorjenjo prěnjoho časa wójny je so pominyło. „By też było strašne“, praji prof. Př., „bychmy-li tamnu wysokosć wurjadnoho, heroiskoho w tehdomnišim nabožnym žiwjenju z nabožnym znowanarodźenjom přeměnili. Tele nabožne přepinanjo w času wójny njeje ničo zwostawace. Cyłe nabožne žiwjenjo spadnje zasy ze skónčenjom wójny do trajacych normalnych wobstojnosćow. Hakle potom, hdyž je so to stało, so pokaže, kelko smy na wěrnej, hłubokokřesćanskej nabožnosći a na měrnych zwostawacych póććiwosćach křesćanskoho žiwjenja přiběrali.“

A z druhim wučencom móžemy prajić, zo je wěsta normalnosć křesćanskoho žiwjenja hižo docpěta, a zo je powšitkownje zwjeselaca: přecy so hišće wjacy modlimy hač do wójny; wjele zmužitych póććiwosćow so wjacy wukonja hač prjedy; wosebje so wjele wjacy wopornych skutkow lubosće dokonja dyžli prjedy; měrne znutřkowne wašnjo nabožnosće a swěra we hłownych winowatosćach ludu je dale trała, a je nam doma kaž tamnym w polu jenak była k pomocy w modlenju a w zjednoćenju z Bohom a nam pomhała njesć w měrnej poddatosći tysacore bolosće smjerće a zrudnoho dźělenja padacych a zawostajenych, a nas pohnuwała tak wšelakore ćeže a wopory, kotrež su nam wójnske nadawki nakładowałe, z njepřestawacej wutrajnosću wšědnje z nowa na so brać. — Nadawk wšěch duchownych a woćehnjerjow ludu pak je, tele rostliny hajić a krućić a je tak sobu do měrnoho časa přenjesć. Też kejžor je so w tym zmysłu njedawno pólnomu duchownomu wuprajił.

Hdyž tak do přichoda hladamy a tole wšitko wopominamy, móžemy samo też tu w tym struchłym času wuznawać a prajić: „Budź khwaleny Jězus Khrystus“, a z kajkej radosću budźemy hakle potom sebi přiwołać tutón postrow, hdyž nam zwony zazwonja měr a skónčenjo žałostneje wójny, čohož dźěn so tola w nowym lěće sylnje nadźijamy, po prawym je dźěn nam poslednje čisło Posoła prajiło, hdy budźe měr, — by tu hižo tola był — tónle dawno zasy požadany dar Boži — měr a pokoj.

A **naš Posoł?** też wón je hižo přetrał nimale połdra lěta wójnskoho časa. „Budź khwaleny Jězus Khrystus!“ nas strowi při nastupje nowoho lěta. Bohu dyrbimy so dźakować, zo je hišće žiwy. Tysacy časopisow su w času wójny zašle, přestałe wukhadźeć, naš Posoł tu hišće je, a da-li Bóh, nadźijamy so kruće, zo wójnu też přetraje. Mnozy wšak nimaja ani zapřijeća, kelko prócy a woporniwosće naš luby Posoł žada, zo so při žiwjenju zdźerži. Wšitke dźěła spisaćelow činja so darmotnje, samo husto bjezdźak. Jenož wěste ćućo winowatosće napřećo Bohu a našim swěrnym Serbam pohonja, zo ma też knježić lubosć k wěcy a k bližšomu a zaměr tohorunja česće Božeje. Zo pak dyrbi so też něšto woporniwosće žadać za to, zo móža so napisane dźěła też čišćeć a rozmnožeć w časopisu — to tola nichtó wotpokazać njemóže. A zo ma so w nowym lěće nětko 1 hriwna k dotalnomu snadnomu woporej přirazyć, to drje je jasnje dosć było wjacy króć podawane. Zo tohodla traš črjódka dotalnych sobustawow Posołej khribjet wobroći, njemóžemy wobarać, zo samo škarakojo přiňdu a druhich k tomu šćuwaju, to je płód přewulkeje mudrosće. Tola dobry Serb a katolski křesćan wě, što jomu Posoł je a čeju wěc wón zastupuje, a telko je w šuli ličić nawuknył, zo móžeše małomu zličbowanju Posoła sćěhować, tuž też přihłosuje samo knjezej wyššomu wučerjej Hili na lońšej hłownej zhromadźiznje a wopruje ćim radšo mjeńši wopor, hdyž płaći tu na dźeń 1 pjenježk a mały dźěl pjenježka. Haj wšak, wulke druhe časopisy, kotrež we mnohich tysacach dźeń wote dnja wukhadźeja, přinošuja wjacy a też njetrěbne wěcy, ale wšo ważne a za nas nuzne też Posoł z krótka wozjewja. Hdyž někotromužkuli njeje dosć a za woboje woprawdźe njedosaha, njemóžemy pomhać.

Tola doniž budźe móžno, a časy a wobstojnosće to dowola, budźe też Posoł dale wukonjeć swoje ćiche a napinace dźěło k Božej česći a swojim Serbam k wužitku. Tohodla wón też dźensa přikhadźa zasy na prěnim dnju nowoho lěta ke wšitkim joho swěrnym čitarjam a přeje jim z cyłeje wutroby: „Daj Bóh zbožo k nowomu lětu!“ zo by nam też z Božej pomocu přinjesło zbožo za čas a wěčnosć, zo bychmy móhli, kaž tu, tak też jónu tam zanošować z cyłeje wutroby:

Budź khwaleny Jězus Khrystus!
Do wěčnosće. Amen.

Wójna.

Hody za wójnskich dźěłaćeri.

Dźěłaćerjo w statnych twornjach za brónje, kanony a municiju dóstachu za hodowne swjate dnz prózdniny. Loni dyrbjachu dźěłać. To je rjany dopokaz za to, zo na tutych wěcach njebrachuje, dopokaz też za to, zo dyrbi pola nas wšo derje zarjadowane być a zo smy na wšo, štož móže dalša wójna žadać, dospołnje přihotowani. Naši přećiwnicy maja tu wjetše starosće a bjez ameriskeje pomocy njebychu najtrěbniše zwjedli. (b)

General z Emmich,

dobyćeŕ Lütticha, je 22. dec. w Hannoveru, swojej domiznje, wumrěł. Hižo wot oktobra tam khorowatosće dla přebywaše. Podźěl na smjerći 67lětnoho wjelezasłužbnoho generala bě powšitkowny.

Druhu „Ancona“=notu,

wotmołwu na awstrisku, je ameriske knježeŕstwo Awstriskej póslało. Je krótka, njestara

„Wulki dźak za Twój tak přećelny telegramm, w kotrymž mi Ty spožčenjo železnoho křiža I. rjadownje mojomu druhomu synej sobudźěliš. Sym hordy na to, zo je sebi nětko hižo mój druhi syn tele wysoke wojeńske čestne wuznamjenjenjo a to na namjetowanjo joho předstajenych zasłužił. To je dobre znamjo, zo budźetaj wonaj, swěrnaj podawiznam mojoho domu, też w přichodźe, hdźežkuli so postajitaj, we wójnje kaž w měrje, jako dobraj wojakaj swoju winowatosć dopjelnić. Friedrich August.“ (b)

Z Łužicy a ze Serbow

W Budyšinje buchu nětko też najwyšše płaćizny za **warjenja, cyblu** a **kisały kał** postajene, a to za

běły kał	punt	5	pjenježkow
čerwjeny kał	„	7	„
króskaty kał	„	6	„
kulrěpu	„	5	„
morchej	„	8	„
cyblu	„	15	„
kisały kał	„	15	„

tute płaćizny njepłaća pak za wukrajne płody abo tajke, kotrež z wukraja přińdu.

Za ryby buchu tohorunja **najwyšše płaćizny** w małopřekupstwje postajene. Płaći so za:

karpy	po punće	1 hr.	20 pj.
linaki	„ „	1 hr.	50 pj.
štuki	„ „	1 hr.	25 pj.

⁘

Z Radworja. (Wuznamjenjenjo.) Z wosadnych wojakow bu dale we wójnje wuznamjenjeny:

Mikławš Pjetaš z Radworja, wojak we grenaděrskim regimenće čo. . . . Wón je wot spočatka wójny na wječornym wojownišću, bu loni nazymu pola Coole ranjeny a wuznamjeni so nětko, wosebje pola Junicourta (we Champaniji), z wosebitej spušćomnosću a swědomitosću. Za to dósta, kaž hakle nětko zhonichmy, hižo 25. oktobra Friedrich-Augustowu medaliju.

K wójnskim powěsćam njech dodamy, zo je khory:

Jurij Pawluš z Radworja, wojak we pěšim regimenće čo. . . . Wón skhorje pola Yperna a lěkuje so w lazarće we Werwicku (w Belgiskej).

⁘

Z Radworja. (Cyrkwinske powěsće.) Z cyrkwinskich podawkow zańdźenoho lěta njech je tole zdźělene: Narodźiło je so wosadnych 47 dźěći, 26 mužkoho, 21 žónskoho splaha, mjez nimi 1 njemandźelske wot wosadneje a 1 wot cuzeje maćerje. Nimo toho bu tu 15 dźěći ze susodnych lutherskich wosadow křćenych (najdalše ze Zuborničći), wšo hromadźe 62 dźěći. — Připowědanjo a wěrowanjo běše 1. — Zemrěło je 38 wosobow a to 16 mužskoho a 22 žónskoho splaha; we starobje hač do 15 lět 21; wot 16 hač do 25 lět 2; wot 26—40 lět 2; wot 41—60 lět 4; wot 61—80 lět 8 a přez 80 lět 1. Nimo toho je 11 (loni 10) wojakow, we wójnje padnyło abo zemrěło, mjez nimo 6 ženjenych a 5 nježenjenych.

Swjatych woprawjenjow běše w Radworju 12100 a w Zdźěri 1150; hromadźe 13250. Khorych bu 125 doma wobstaranych. — Do różowcowoho bratrstwa zastupi 17 wosobow.

⁘

Z Radworja. (Porjad domyswjećenja.) Swjećenjo stanje so po tymle rjedźe: prěni tydźeń (7. jan.): pjatk w Radworju I. dźělu; druhi tydźeń (9.—15. jan.): njedźelu w Zdźěri a Brěmjenju; póndźelu w Radworju II. dźělu; wutoru w Radworju třećim dźělu; srjedu we Łupoji a Bronju; štwórtk w Kamjenjej; pjatk w Měrkowje, Lutowću a Boranecach; třeći tydźeń (16.—22. jan.): póndźelu w Khelnje; wutoru w Hodlerju, Miłkecach a Stróžišću; srjedu w Khasowje a Łuzy; dalše dny w druhich wsach Zdźěrjanskeje krajiny. — Započatk w 1 hodźinje.

⁘

Z Baćonja. W zańdźenym z Božej pomocu dokonjanym lěće je w našej wosadźe k Božomu blidu pobyło 7600 wosobow (loni 6800). Zawěsće za tak mału wosadu z jeje 500 dušemi zwjeselaca ličba — a tola by so tuta ličba z lohkej prócu sama rozmnožiła, jeli by kóždy w tak khutnym času swoju winowatosć hišće swěrnišo dopjelnił. Struchły wójnski čas nas tola sam honi do Božoho domu a k zjednoćenju z tym, kotryž móže jenitki nam tróšt a pokoj zawdawać.

Tuž ręka też tu: doprědka, ženje dozady!

Narodźiło je so we wosadźe 18 dźěći; 8 hólčatkow a 10 holčatkow. Jedne dósta w Drježdźanach swjatu křćeńcu. 6 dźěći bě njemandźelskich, 2 wot serbskeju, 4 wot pólskich maćerjow. Też tuta ličba je hrózbno přirostła a to — we wójnskim času hišće! Bóh dał, zo by tu rěkało zasy: z mocu do zady!

Zemrěło je 8 wosobow; 3 mužske, 2 žónskej a 1 dźěćo. Z horcym dźakom Bohu, dawaćerjej a zdźeržićerjej žiwjenja, so zapisuje, zo sebi hrózbna wójna loni z wosady woporow njeje žadała.

Bohužel je wosadny syn, Handrij Haškec ze Sulšec, hižo wot 26. sept. 1914, wot nócneje bitwy w Prosnes (wupraj Prón) sem, hdźež we wulkej ćmi Němcy, Francózojo, Jendźelčenjo, Indojo a Čorni hromadźe we wuzkich wjesnych haskach wojowachu, njerozeznawajcy přećela abo njepřećela, hižo zhubjeny a smě so wěsće hižo ličić do ličby morjenych wojowarjow jako druhi z wosady w cyłej wójnje dotal.

Wot zemrětych bě 1 wosoba přez 70 lět, 2 přez 60 lět, 1 muž 50, 1 přez 30 a 1 dźěćo do lěta.

Wěrowani běštej dwě pola nas a jedne w Fugawje w Čechach a jedne připowědanjo z wěrowanjom druhdźe.

Doma woprawjenych a wobstaranych bu 17. Wunošk wopora za wbohich Polakow bě 120 hr.

Wojeński kabat nosy přez 60 wosadnych a Bóh luby Knjez spožč jim wšěm swój wšědny zakit a swoju bohatu hnadu też we

---

a njestoješe jeno na jene wašnjo na čole joho črjódow. Tohodla kóždoho zdźěłanoho a přeswědčenoho Serba powšitkownje bolostnje přewza powěsć „Katolskoho Posoła“ a „Serbskich Nowin“, zo je Franc Kral 25. sept. 1915 při nadběhowanju na hórku čo. 70 pola Arrasa (njedaloko Loretskeje hórki, kotraž bu we němskich rozprawach poslednjoho časa husto mjenowana) padnył a zo bu na měsćanskim pohrjebnišću w blizkim Lensu pokhowany. Powěsć dóńdźe do Łužicy, hdyž bě Kral dawno hižo pod zemju. Z nim je tam pohrjebana tak mnoha nadźija najmłódšoho narodnoho hibanja hornjołužiskoho. Kral, wučerjowy syn a sam z wučerjom, wukhadźawši z ludu (joho mać, luba, dobra Hornjołužičanka, khodźeše přecy serbska zdrasćena) a wukubłowany mjez ludom, přizamkny so k tutomu ludej z cyłej wutrobu a wěnowaše so jomu ze wšěmi mocami swojeje žiweje powahi. Hižo jako Budyšinski seminarista započa za njón dźěłać — a to najprjedy za joho dźěći. Wón přimny so z wohnjowej horliwosću dźěła, kotrež bě dotal mało wobhladane, wěnowaše so literaturje za dźěći. Wón założi jim časopis „Raj“ (z kotrymž z dobom při spočatku wukhadźeše „Zahrodka“) wudawaše za nich protyčku „Nadźija“ — a na žiwe a dźěsćowskomu duchej přiměrjene wašnjo budźeše w dźěsćowskich wutrobach lubosć k serbskomu čitanju. „Wy budźeće jónu tam stać, hdźež my dźensa stojimy; wy jónu změjeće dźěłać a skutkować za naš lubowany łužisko-serbski narod. Štó by tworił serbski narod, hdy byšće wy swěrnje sebi njezakhowałe herbstwo našich prawótcow: łužisko-serbsku zemju, rěč a wašnja?“ Tak napisa wón dźěćom w zawodźe k prěnjomu lětnikej „Nadźije“, tehdy dźěćom hižo znaty jako Rachlowc — a z tym duchom wožiwješe wšo, štožkuli za dźěći wudawaše. Wot dźěći serbskoho ludu přiwobroći so bórzy k ludej samomu a žiwje a pilnje wěnowaše so wosebje organisaciji wonka na wsach; z woprědka w katolskej Łužicy, pozdźišo też w lutherskej, a to nic jenož w sakskej, ale też w pruskej. Wón přełožowaše a wobdźěłaše dźiwadłowe hry za ludowe jewišća, wudawaše też cuze tajke dźěła (zemrěteju Andrickoho a Dučmana) a po něčim bu pohibowaca, pohonjowaca móc serbskoho towaršnoho žiwjenja. Wón zbudźi nowe towarstwowe hibanjo na wsach, łužisko-serbske towarstwa („serbske towarstwa“) započinachu nastawać też tam, hdźež bě dotal lědma kusčičk narodnoho žiwjenja było. Tajkich nasta w poslednich něšto lětach cyła ličba a wone wšě so derje dźerža a su žiwe. Z tym pak njeměješe Kralowe prócowanjo kónca: wón nastaji so k tomu, zo by cyłe towarstwowe žiwjenjo zjednoćił do krutoho zwjazka. Tu hižo złožowaše Kral swoju kedźbliwosć też na Delnju Łužicu. Tak bu założena „Domowina“, srjedźišćo a zwjazk wšěch serbskich towarstwow. Tute zarjadowanjo wšak njemóžeše mjez tym hišće k mocam přińć a swoju zbudźowacu móc doswědčić, ale hižo to, zo je docyła do zjawnosće přišło, zbudźa za serbske žiwjenjo nadźije. Ja njepraju, zo je wšitke tele dźěło Kral sam dokonjał, ale wěste je, zo při wšěm so wobdźěli, zo bě při wšěm ważna, jeli nic hłowna móc. Joho dorozemjenjo za systematiku a organisaciju pokazuje knižka „Serbske dźiwadło“, wudata před wójnu. Je to přiručna kniha za łužisko-serbskich hrajerjow z ludu, kotraž pak da do serbskoho towarstwowoho žiwjenja docyła pohladać. Kralowa organizacna wustojnosć powoła joho też za nadawk redaktora „Łužicy“ po J. Ćišinskoho smjerći. A byrnjež njebě ani basnik, ani też nic spisowaćel z nutřkownoho powołanja, redigowaše tola „Łužicu“ derje, zdźeržujo ju w žiwym zwisku ze serbskim žiwjenjom. Z dobrym přikładom při tutym dźěle bě jomu Andricki (a też Ćišinski), kiž bě k tomu cyle wěsće też jomu přikład za joho skutkowanjo mjez ludom. Andricki wězo nad nim knježeše. Z mocu słowa a z wysoko zlětowacym duchom a šěršoho rozhlada, — ale po narodnej zahorjenosću a sapacej poddatosću k serbskim idealam runješe so jomu Kral dospołnje. K swojomu dźěłu so ženje wjacy njewróći. Łužica dožiwi w krótkich poslednich časach wulkeje škody: Andricki wumrě, Ćišinski woteńdźe a nětko Kral. Daloko wot Serbow bu pokhowany. Štó přimnje so za njoho dźěła, zo so joho dźěłu wróći čas . . .? Hdy by mohł, by sam wotmołwił na tute prašenjo ze słowom, kotrež je joho pohonjało k dźěławosći, a z kotrymž bě pomjenował swoju protyčku za dźěći. Adolf Černy.

nowym lěće na zamóžacu prostwu swj. Marije, kralowny měra.

⁘

Z Haslowa. Druhe wójnske hody su so minyłe, minyłe šěre bjez sněh-wěća a bělych nasypow. Dešć — wětřik — błóto běchu swoje knježićeŕske mocy do wjedroweje służby stajiłe. Njedźiwajo pak na njehojace hodowne wjedro, předstaješe towarstwo młodźencow w Ralbicach swoju kermušnu hru „Na wumjeńku“ też w Haslowje druhi dźeń hodow hišće jónu. A jich prócowanjo je ćim bóle khwalobne, dokelž njejsmy cyłe swjate dny druheje dźiwadłoweje hry widźeli. Studenća drje chcychu dźiwadłowy wječor wuhotować, ale wšelakich njepřijomnosćow dla dyrbjachu swoje předewzaćo spušćić. Snadź august 1916 zasy studentsku skhadźowanku wuhlada. —

Ale kaž borkace wjedro njeje hrajerjow a hrajeŕki z dalokich delanskich dolinow wotdźeržowało, tak njeje też mnohich wopytari zatrašiło. Hdyž so zawěšk zběhny, wočakowaše połna sala napjeće podawizny, kotrež mějachu so tutón wječor na Měrćinkec jewišću podawać. Towarstwo wustupi ze spěwom: „Pod Łazom rjana wjeska je“. Na to powita stud. Nowak zhromadźenych hosći do Haslowa. Spomni při tom na dwoju winowatosć Serba, na winowatosć napřećo wulkej němskej wótčinje a napřećo swojej serbskej domiznje. We wójnje njesměmy našu narodnu dźěławosć spadnyć dać, ale z mocu dźěłać a zdźeržeć, štož je naše a staromu nowe přidobyć. Potom so „Na wumjeńku“ hraješe. Hrajeŕki a hrajerjo swoju wěc činjachu, předstajachu hru jara derje. Wulkotnje hrajachu Wrobl (stary wumjeńkaŕ), Hana (młoda Wroblowa) a Nalikec Lejna (wudowa). Mjez jednanjemi so někotre zkromadne spěwy zanjesechu. Wšitcy so wulcy spokojeni domoj wróćichu. Sława hrajeŕkam a hrajerjam! Józef Nowak.

⁘

Z Khrósćic. (Założeński swjedźeń Serbosława.) Druhi dźeń hodow popołdnju w 5 hodź. zhromadźichu so sobustawy ze swójbnymi a mnohimi hosćemi na łubji Wjeńkec herbskeje grychty k woswjećenju VII. założeńskoho swjedźenja. Wjeńkec łubja běše hač do poslednjoho kućika połna. Z katolskim postrowom wotewri knjez předsyda Šołta-Khrósćanski swjedźeńsku zhromadźiznu a powitawši sobustawy a hosći poda rozprawu wo skutkowanju Serbosława wot zańdźeneju dweju lět. Na to předstajachu šulske dźěći „Hodownu hru“ wot Wendela. Na to poda knjez sejmski zapósłanc a čestny předsyda Kokla jara powučacu idylku ze serbskoho žiwjenja. Potom hraješe so wjesoła hodowna hra „Palčiki w krawskej jstwi“, kotraž wjele směchow zbudźi. Duchowny radźićel Serbosława, wjeledostojny knjez faraŕ Hicka rěčeše wo dobrych zawjeselenjach, wo ludowym a cyrkwinym spěwje a napominaše, zo bychmy w Božim domje dostojnje spěwali a prawje na přewod pišćeli a nawjedowarja kěrlušow kedźbowali. Swjedźeń skónči so z loteriju, kotruž knjez wyšši wučeŕ kantor Hila nawjedowaše a kotraž wšěm wjele wjesela činješe. Wšitkim zarjadowarjam swjedźenja a hrajerjam, wosebje knjezej wyššomu wučerjej Hili a knježnje wučeŕcy Marji Kubašec za jich njesebičnu prócu najpřećelniši dźak.

⁘

Z Pančic. W prjedawšich lětach bu jedyn klóštrski duchowny z njehańbitymi anonymnymi listami (bjez mjena) wobćežowany. Samo do Oseka namakachu swój puć a knjez praelat bě tohodla nuzowany, z klóštrskeje klětki wozjewić dać, zo na tajke dopisy ničo njeda a zo so spala. W lěće 1914 bu přez ławniski sud w Kamjencu nětko we wsy jedyn tajki mazany kužoł wuslědźeny. Bychmy sebi myslili, zo by na tym dosć było. Tola lětsa so zasy pospyty činjachu a anonymne dopisy rozesłachu. Jena wjesna holca dyrbješe před změrcom wuznać, zo je hižo zasy tajku wěcku zworała. Najskerje ničo lěpše za dźěło nima. Je to na namołwjenjo swojeje maćerje činiła. Nětkle počina wašnjo być, zo tajke njepřistojne listy přileżnje do města sobu bjeru a tam do póstowych kašćikow tykaja, zo njeby tak napadne było. A tola su spóznaći. Za kóždoho wšak tajke njedostojne dźěło njeje.

Założeński swjedźeń Serbosława w Khrósćicach.

Dźěći na jewišću! To je a wostanje něšto, štož ma zajim za młodych a starych. W běhu novembra běch přileżnje w Drježdźanach. Tam spěwachu na raz 1500 dźěči w cyrkusu Sarasani pod nawjedowanjom našoho mištra Bjarnata Krawca. Wulke ruminy běchu přepjelnjene. A njeby-li mi mój přećel skradźu hišće městna připokazał, bych dyrbjał před wrotami stać. Nic, zo by so Wjeńkec žurla móhła runać z tamnym wustawom. Ale wona bě też napjelnjena z připosłucharjemi, hdyž sebi Serbosław małych hrajerjow, samych palčikow, k dźěłu a zabawje přeprosy. Hdyž zawěšk so zběhnje, je zwisk mjez nimi hižo tu. Starši, bratřa a sotry, druzy přiwuzni a znaći wjesela so nad předstajenjom swojich lubuškow. A kak sće tu swoju wěc činili! Někotryžkuli njepřipóznawa dźěła, kiž tomu předkhadźa. „Ein Weihnachtsspiel“ wot M. Wendel, so złožujo na podawki na Bethlehemskich honach, a „Palčiki w krawskej jstwi“, wjesoła hodowna hra, bjez — autora (wubjerny přełožk we wjazanej rěči wot knježny wučeŕki Kubašec) — z tym zwjeseli nas Khrósćanska šulska młodosć. A skoro njepóznachu swoji swoje dźěći pak w jandźelskej drasće, pak w brunych khabatach palčikow. K tomu přidachu žiwy wobraz z naroda našoho Zbóžnika a hołdowachu kejžorej. Do wšoho plećechu so hodowne a wójnske spěwy z dźěła z přewodom harmonija. We wšěm knježeše harmonija, też we nahladach nětčišoho časa, kotryž knjezaj zapósłanc Kokla a faraŕ Hicka rysowaštaj. Tamny khwaleše křesćanski socialism, kotrohož wotbłyšć naše serbske swjedźenje su (wšitcy zjednoćeni njehladajo na starobu, bohatstwo, powołanjo) a tón raz bjez reji, kiž tola jenož dobry začišć swjedźenja kaža a tupja, a rozłožowaše winy nětčišeje suroweje wójny — narodny princip a hordosć. Mały wobrazk ze serbskoho žiwjenja „Mikławšk“ tak rjenje barbješe kaž to pěsnjerjo činja, nałožujo powědančko na Božu kaznju: „Česću nana a mać“. Idylsku do pjera! Smy tak khudźi na tajkich płodach. Knjez faraŕ šwikaše zakazane wjesela, khodźenjo po dalšich křiwych pućach a pokaza wójnu jako khostanjo Bože, namołwješe k pilnomu spěwanju kěrlušow w cyrkwi a rjanych serbskich pěsničkow w zabawje. Potom by też wječorna a nócna hrěšiwosć mjez młodosću bóle přestała. Do zawoda witaše, kaž dźěn je z dobom wašnjo, předsyda k. kubleŕ Šołta sobustawow a hosći (samo z Delan) a rozłožowaše přitomnym wobšěrnu dźěławosć towarstwa w běhu lětomaj 1914/15. Bě najebać wójny jara płódna, je dźěn tam dosć, kotřiž rad a stajnje do stpicow towarstwowoho woza přimaju. Předsyda dźakowaše so wšitkim, kiž su swjedźeń tak rjenje přihotowali a dźěći nawučili. Njech je při wospjetowanju (njedźelu a póndźelu) wopyt zasy tak bohaty, kaž tón króć bě. Čisty wunošk je za wójnsku pomoc a šulsku knihownju. Derje radźeny swjedźeń skónči so z małej loteriju, bohatej na žortnych efektach. Jusło.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 1035. Hana Woleńkowa z **Budyšina**; 1036. Marija Budowa z **Dźěžnikec**; 1037. Michał Handrik z **Pozdec**; 1038. Hana Zarjenkec w **Strassburgu**; z **Khrósćic**: 1039.—1044. Jan Delenk, Marija Lejderowa, Marija Kućankowa, Madlena Dučmanowa, Handrij Lejman, Hana Donatowa; 1046.—1047 z **Nowych Bóšic**: Jakub Dźisławk, Pětr Lebza; 1045. Michał Bräuer ze **Stareje Cyhelnicy**; 1048. 1085. z **Hórkow**: Mikławš Hejduška, Herta Šipšikowa; 1049. Pawoł Khěžka z **Kozaric**; 1050. Michał Bulank z **Jasenicy**; 1051. Hańža Suchowa z **Łuha**; 1052. Madlena Klimanowa z **Wudworja**; 1053. 1054. 1056. z **Worklec**: Jan Frömelt, Pětr Wjenk, Jakub Rjelka; 1055. Michał Krawc ze **Zejic**; 1057. Michał Pjacca z **Dobrošic**; 1058.—1061. ze **Smjerdźaceje**: Mikławš Temr, Jurij Rachel, Madlena Šołćina, Michał Nuk; 1062. Mikławš Matka ze **Sernjan**; 1063. 1064. z **Hrańcy**: Hana Lebzyna, Mikławš Cyž; 1065. Michał Pólk z **Pěskec**; 1066.—1068. ze **Sulšec**: Michał Michałk, Pětr Nowak, Marija Franckowa; 1069. Jan Lipič ze **Salowa**; 1070. Jan Kral z **Koćiny**; 1071.—1073. z **Hóska**: Mikławš Kostorž, Khata Ćórlichowa, Jan Žur; 1074. Jan Hadam z **Kulowa**; 1075. 1076. z **Kukowa**: Pětr Rjeda, Jakub Branc; 1077. Madlena Herbrichowa z **Jawory**; 1078.—1080. z **Wotrowa**: Jakub Bulank, Hańža Kronsowa, Marija Mildnerowa; 1081. Marija Šołćina z **Kašec**; 1082. 1083. z **Nowodwora**: Jan Hajna, Jakub Hěblak; 1084. Pětr Nagl z **Kanec**.

Z tym **skónčamy** **zjawne** kwitowanja za lěto 1915.

Sobustawy na lěto 1916:

kk.: 1.—12. 21. 29. 31. z **Budyšina**: biskop Dr. Franc Löbmann, praelat senior Jakub Skala, scholastikus Mikławš Žur, direktor Jakub Nowak, faraŕ Jurij Hejduška, wyšši wučeŕ Michał Wjerab, justicny radź. Michał Cyž, tach. wučeŕ Jurij Šołta, tach. registrator Mikławš Holka, tach. zwónk Michał Kubica, cyrkw. inspektor n. w. Jan Nowak, serbski zwónk Mikławš Bjedrich, tach. wučeŕ Jan Bryl, Jurij Bjedrich, Jakub Koprij; 13. 32. 33. z **Drježdźan**: Jan Bryl, Michał Wićaz, Madlena Kubašowa; 14. Jurij Lebza ze **Słoneje Boršće**; 15. konvent klóštra **Marijnoho Dola**; 16. 17. z **Ralbic**: faraŕ Jan Just, Michał Narćik; 18. Jakub Frencl z **Różanta**; Hana Cyžec w **Kluču**; 20. Michał Hórnik z **Hornjeje Kiny**; 22. superior Jakub Stranc, faraŕ w **Lipsku**; 23. 27. z **Khrósćic**: Hana Herrmannowa, Mikławš Brězan; 24. Michał Ella ze **Židowa**; 25. Michał Woko ze **Šunowa**; 26. Musiol Musielski w **Bochumje**; 28. faraŕ Kubaš w **Njebjelčicach**; 30. Handrij Haša ze **Zajdowa**; 34. faraŕ Jan Šołta we **Birkenbrücku**; 35. faraŕ Michał Wjesela z **Königshajna**.

(Přichodnje dale.)

K Božomu dźěsću

dariwši za

fond towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

a so **wukupiwši** z tym wot wšěch

pisnych nowolětnych zbožopřećow

wupraja tuž z tutym swoje

najwutrobniše „daj Bóh zbožo“ k nowomu lětu

wšěm přećelam a znatym:

po **15** hr.: k. Jakub Ćemjera z Wotrowa;
po **10** hr.: kk. justicny radźićel Michał Cyž w Budyšinje, towarstwo Serbowka w Prazy, faraŕ Jurij Křižank we Wotrowje;
po **6** hr. **40** pj.: k. faraŕ Michał Wjesela w Königshajnje:
po **5** hr.: kk. P. Romuald Domaška, administrator w Róženće, faraŕ Jan Šołta w Birkenbrücku, faraŕ Jakub Nowak w Radworju, Jan Młónk z Ćemjeric;
po **4** hr.: k. Dr. Rachel z Pančic;
po **3** hr.: kk. kapłan Mikławš Just w Njebjelčicach, kapłan Michał Mič w Ralbicach;
po **2** hr.: kk. faraŕ Kubaš w Njebjelčicach, Jakub Koprij w Budyšinje, wučeŕ J. Słodeńk z Pančic, a k tomu: Hana Cyžec w Kluču 1 hr. 60 pj. a Handrij Haša ze Zajdowa 60 pj.

Ludowe towarstwo za katolsku Němsku w Budyšinje.

Njedźelu 2. januara 1916 popołdnju w 4 **hodź.** budźe w salu katolskeje towaršnje k **lěpšomu** tudomnoho **Vincencowoho towarstwa**

hodowne předstajenjo.

Šulske dźěći wuwjedu wšelke **spěwy, deklamacije** a **krasnu hodownu hru.** Tež budźe k. **Pawoł Scheder**, koncertny spěwar a wučer spěwa na kral. konservatorium w Drježdźanach, někotre spěwy přednošować.

Dźiwajo na dobry zaměr (skutk), so wo bohaty wopyt prosy.

——— **Hosćo su wutrobnje witani.** ———

Njedźelu 2. januara 1916 popołdnju w 4 hodź. předstajeja **Khrósćanske šulske dźěći** w „herbskej grychće“ w **Khrósćicach**

Hodowne hry

Najpřećelnišo na tute wšitkich přeprošuje

Wučerstwo.

Póndźelu 3. januara popołdnju w 4 hodź. budźe

předstajenjo za dźěći

Susodne šule so na tute hodowne hry najwutrobnišo přeprošuja.

Čisty wunošk za wójnsku podpjeru.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje mandźelskeje, maćerje, dźowki a swakoweje

Hany Bukoweje

rodź. **Winklerec**

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w jeje dołhej, ćežkej khorosći wopytowali, z telko darami lubosće podpjerali, na pósty-wječoru so za nju modlili, ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli a z wěncami počesćili, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Khelnje** a w **Słonjej Boršći**, na dnju pohrjeba, 26. decembra 1915.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa mojoho luboho towarša a přećela

Jakuba Domša

bywšoho młynka we Worklecach

kotryž je w mojim domje bydlił a wumrěł, wuprajam wšěm, kotřiž su joho w khorosći wopytowali, wosebje wyššej Worklečanskeje khorownje, česćenej sotře Bartholomaei, na pósty-wječoru za njoho so modlili a w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

We **Worklecach,** na dnju pohrjeba, 24. dec. 1915.

Jan Grubert, žiwnosćeŕ.

Koże

kóždeje družiny kupuje přecy po najwyššich płaćiznach

Heinrich Lange

Budyšin

11 Žitne wiki 11

a Cyrkwine naměsto 4.

Wuharowanjo koži

wšěch družin

so nanajlěpje wobstara.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Wróćiwši so wot rowa

Mikławša Ćemjery

žiwnosćerja w Ćemjercach

wuprajeja zawostajeny bratr a joho dźěsći wšitkim, kotřiž su njebohoćičkoho k rowu přewodźeli a tym, kotřiž su pósty-wječory wopytowali, kaž tež wšěm susodam **wutrobny dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Wosebity dźak pak **swójbje Młyńkec** w **Ćemjercach** za wšu lubosć a woporniwosć.

We **Wotrowje**, na dnju pohrjeba, 28. dec. 1915.

Jakub Ćemjera, bratr.

Drjewowa awkcija.

200 losow palnoho drjewa budźe so **wutoru 4. januara 1916** na **Róženćanskim** rewěrje na přesadźowanjo předawać. Zhromadźenjo w „Herbskej grychće“ w Róženće dopołdnja w 9 hodź. Wšo dalše budźe před awkciju wozjewjene.

Wobsedźeŕ.

Čišć knihičišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 2. | Budyšin, 8. januara 1916. | Lětnik 54.

Za tym twoja njedźela, za tym twoje skónčenjo.

Njeboh bamž Pius X. je za krótki čas swojoho knježenja wšelke zarjadowanja sčinił, kotrež runje do wočow njebija a tola wutroby hluboko so přimaja. Joho hesło bě: „Wšo w Khrystusu ponowjeć.“

Najbóle znata je joho poručnosć: zo mělе dźěći prjedy k swj. woprawjenju přistupić, jako bě dotal wašnjo. Wučba cyrkwje w tutym nastupanju je přecy znata była: Dźěćo ma so woprawjeć, hdyž k wužiwanju rozoma dostupi. To je nimale 6. lěto; dokelž w tej dobje ma hižo telko spóznaća, zo wšědny (domjacy) khlěb wot přežohnowanoho we cyrkwi (Božoho Ćěła) rozeznawa. W spočatku cyrkwje hišće dale dźěchu: Dźěćo dósta swj. woprawjenjo hnydom po swj. křćeńcy a to pod wobličwom wina (woblatko traš mohło wróćeć) k znamjenju, zo wot křćeńcy sem Khrystusej słuša a zo ma z nim jene być a wostać. W našich krajach su biskopja wo tym wuradźeli a po jednanju z bamžom postajili: zo ma 10. lěto te być, w kotrymž dźěći k swj. woprawjenju přistupja, a jako wosadni jutrownu winowatosć dopjelnić počinaju.

Druhe zarjadowanjo njeboh bamža je te: zo lud njedźelu swjeći w duchu a wěrnosći. Dokelž wón derje widźeše, zo je wonječesćenjo njedźele jena z prěnich winow, zo ludy wot Boha so wotwobroćichu a do teje duchowneje žumpy zajěchu, kotrejež wupłód je tež nětčiša wójna: ćežke a sprawne domapytanjo za to, zo bě so zabyło na kaznju: „Spomń, zo sabbat swjećiš!“

Zo by lud za tym přišoł, na čo swjaty wótc so měri, postaji: zo ma njedźela najwjetši swjaty dźeń być, jako to sabbat w starym zakonju bě. Wšě swjate dny, kotrež běchu dotal na njedźelu postajene, so přepołožichu, a na jich město stupi přisłušna Boža mša za njedźelu. Wuwzatej stej jenož swjedźenjej najswj. mjena Jězusowoho a najswj. Trojicy. Swjatych Jandźelow Pěstonow, Rózarija a kermušu je swj. wótc dowolił z Božej mšu wopomnić, hdyž jeno tež njedźelska so we kóždej cyrkwi swjeći. Zo pak by swjedźeń njedźele tež wosadam na woči stupił, ma so wot swjatkow hač do adventa zelena barba na njedźelach trjebać, w advenće a w posće pak módra (fijałkowa). Njedźela ma potajkim wšudźe zasy k česći přińć a so swjećić we duchu a wěrnosći, t. r. wotročske dźěło a swětna warba ma so wostajić, za to maja służby Boże so wobstarać a skutki miłosće so dokonjeć, njech ćělne, njech duchowne.

Njedźela ma so swjećić jako w spočatku cyrkwje: kaž tehdom wosada so zeńdźe, zo by „słowo Bože słyšała, a na łamanju khlěba“ so wobdźěleše, tak ma tež nětko być. Njedźela je k tomu, zo k swj. sakramentam přistupja, kotrіž přez sprawnu winu wumołwjeni njejsu. Přispomnju jenož, zo w spočatku na dźěławych dnjach Boža mša njebě (kaž nětko hišće, hdźež narańši wobrjad (orientalski) knježi, jako pola Grichow, Rusow, w Armeniskej, Syriskej atd.); tehdom njekhodźeše so tež dźěławe dny k swj. woprawjenju, ale kaž prajene, jenož na njedźelach. Na tón dźeń pak z tajkej horliwosću a pobožnosću, zo mohł prajić: Štóž bě wot japoštołskich časow hač do spočatka 4. lětstotka křesćan, bě pak martrař w skutku a hdyž to nic, stajnje hotowy, zo žiwjenjo za Khrystusa da.

Je pak zamysł swj. wótca, zo njedźelske swjate woprawjenjo so tež wobda ze wšej swjatočnosću a wobrjadami, kajkež běchu w spočatku w cyrkwi. Tohodla ma njedźelska Boža mša, na kotrejž so wopraja (pola nas rańše), wjetšu swjatočnosć, dyžli hewak mjelčaca Boža mša. Na woprawjeńskej Božej mši bychu prjedy wšitcy k woporej šli, podobnje kaž pola pohrjebow so stanje abo při wěrowanjach. Tajki woporny wobkhad ma być wotbłyšć tamnoho, kajkiž bě w japoštołskej cyrkwi a pozdźišo: lud woprowaše dary khlěba a wina (też pjenjez, pozdźišo jenož tutón); tute dary požohnowachu so a poskićachu so jako dary lubosće („agapy“), tak, zo khudźi wjacy dóstawachu kaž też nawdatu jałmožnu. Lateranski koncil (1215) postaji: zo maja tute woporne wobkhady so jako k woprawjenju słušacy wobrjad w česći měć a zo je nichtó wotstronić njesmě. Na tym wobkhadźe dha ma so nadobny dźěl wosadnych, mužske a žónske, wobdźělić, a tu też khudy wuwzaty njeje; wot khudoho nichtó dar njehlada, ale wot wobrjada so wuzamknyć njedyrbi. Njech tohodla ći, kotrіž měnja, zo jako „wosobniše“ so na tajkim wobrjedźe wobdźělić njetrjebaja, njeměnja, zo z tym Bohu służbu wopokazaja; hač hordosć abo njeroda, jene je tak špatne jako druhe. Zo ma při tutych wobkhadach porjad so dźeržeć, so wě; hdźež nic, tam kazy so swjatočnosć. W cyrkwjach, hdźež je wokoło kejelkow mało ruma, njech ći, kotrіž su woprawjeni, bjez komdźenja na město do ławkow so wróćeja, zo druhim ze zadźěwkom njejsu.

Dary pola wobkhada składowane ze zastarska też służachu k zežiwjenju duchownych po zasadźe: „Štóž wołtarjej služi, ma też z wołtarja so žiwić.“ Farař ma winowatosć kóždu njedźelu a kóždy přikazany kaž też zběhnjeny swjaty dźeń Božu mšu woprować za žiwych a wotemrětych swojeje wosady, za lěto na 90. Wšitcy wosadni maja podźěl na płodach tychle swjatych woporow, kotrež farař za nich wšitkich wopruje. Tohodla so tajka farska Boža mša jenotliwym wotstupić njemóže. A dokelž so za nju jałmožna (stipendium) brać njesmě, móže wopor, kotryž wosadni dadźa, jim pomoc k zežiwjenju być.

Bóle a bóle přińdźe njedostatk k mocy a to wosebje pola młodoho ludu, zo je z dopołdnišimi službami njedźela za Boha skónčena a zo je popołdnjo k wšomu, jenož nic k Božej służbje. Njedźela słuša cyła Bohu a zo nam njedźelu da, je skutk joho miłosće. Dokelž po dokonjanym hrěše nima človjek prawa na wotpočink. Bóh pak je tajki wotpočink (njedźelu abo sabbat) nam tola dał, zo mocy a žiwjenjo do časa njedočerpamy. Tak dha nichtó so winowatosće zminyć njedyrbi, zo njedźelu też popołdniše Bože służby wopyta, a po nich za čestnej zabawu dźe, štož dźěn nichtó njewobara.

„Spomń, zo sabbat swjećiš!“ Derje kóždomu, kiž je za žiwe a strowe dny za tym činił, na njedźele rad k swjatym sakramentam přistupi. Njeroda w swjećenju njedźele přiwjedźe dołhi a bolostny čisć, jeli hórje njepřińdźe.

„Kajkaž njedźela, tajke skónčenjo!“

Wójna.

Powšitkowna wojeńska służba w Jendźelskej.

W jendźelskim ministeriju je president Asquith powšitkownu wojeńsku službu namjetował. Zakoń so po jendźelskich nowinach hižo přihotuje, zo by so sejmej předpołožił. Hač budźe so přewjesć hodźeć, so praša. W ministeriju samym su někotři přećiwo powšitkownej službje; runje tak w sejmje, wosebje dźěłaćeńske strony. Rěka tohodla też, zo je Asquith swoje přizjewjenjo wobmjezował. Dyrbja so najprjedy jenož nježenjeni do wojakow powołać. Druhe wuwzaća budźa bórzy sćěhować. —

Njech wěc dźe kaž chce, zawjedźenjo powšitkowneje służby dopokazuje, zo dotalne srědki njedosahaja. Nam njetrjeba zatrach być. Wuzběhnjeni njejsu hišće wojacy. Jendźelska ma mało ludźi, kotrіž su k wuwučowanju khmani a dobre njenarosće za někotre měsacy, te trjeba lětdźesatki.

Što Němska za měr žada?

Šwycska nowina „Neue Züricher Zeitung“ pisa, zo by Němska pod sćěhowacymi wuměnjenjemi měr sčiniła:

1. **Belgiska** dóstanje zasy samostatnosć a zapłaći Němskej lětnje telko, kaž je jeje wójskowy budget wučinił. Za čas płaćenja zdźerži tam Němska policajsku móc.

2. **Francózska** dóstanje wobsadźene provincy wróćo a wotstupi za to Němskej tamne 18 milliardow, kotrež je Ruskej požčiła. Jendźelska dyrbjała při tym wšě němske kolonije wróćić a Calais wopuśćić.

3. **Rusko-Pólska** dyrbi pod němskim wjerchom jako pólskim kralom cyle njewotwisna a samostatna być a Němskej wójnski dawk płaćić. Ruska dóstanje někajki puć k persiskomu wuliwej.

4. **Italska** wzda so wobsadźenych turkowskich kupow a wostanje potom kajkaž je.

5. **Bołharskej** da so Macedoniska a puć k Dunawje wot Niša hač do Semendrije.

6. **Albaniska** dóstanje jej prjedy hižo přizwoleuu samostałnosć pod wjerchom, kotrohož sebi sama wuzwoli.

7. **Rumunske** a grichiske žadanki drje tu khwilu hišće cyle wěste njejsu.

WTB k tutym wumjenjenjam přispomina, zo kaž so samo rozemi, wot němskeje strony njewukhadźeja. (b)

Wo należnosći „Ancony“

je awstriske knježeŕstwo ameriskomu na druhu notu wotmołwiło. Wotmołwa wotpokazuje měrnje a raznje njesprawne ameriske poroki, zwola pak do ameriskich žadankow tak daloko, hač so to někak hodźi, zo dobre poćahi so njebychu kazyłe. Ameriska nota bě pisała, zo je wjednik podmórnika pućowari na „Anconje“ lohkomyslnje morić dał, awstriska dopokazuje, zo je na smjerći pućowari jenož kapitan a wobsadka „Ancony“ wina. Njedźiwajo na to chce Awstriska wjednika podmórnika pokhostać, dokelž njeje dosć na wulku bojosć pućowari dźiwał a jich njeje wumóžić so dosć prócował. Amerika žadaše zarunanjo za morjenych ameriskich pućowari. Awstriska je přizwola, hdyž je wina to, zo wjednik podmórnika so na wumoženju dosć wobdźělił njeje, samo tež hdyž so wina smjerće wujasnić njehodźi, wotpokazuje pak je wězo, hdyž je wjednistwo „Ancony“ na smjerći wina. — Nětk budźe drje Amerika spokojom.

Nowe ruske nadběhi.

Na swojej južnej fronće w Haliču a Besarabiskej su Rusojo hižo poslednje dny před hodami z nowymi, ale nic njenadźitymi nadběhami započeli. Nadběhi buchu dźeń a sylniše a wobšěrniše, znamjo, zo so tu wo połnu nowu offensivu jedna. Runje w tym dźělu swojeje fronty ju spytuja, dokelž jenož tu blizko njepřećelskich mjezow a zdźěla samo w cuzym kraju stoja. Z dobom by tu někajki postup na blizku Rumunsku wosebity začišć činił, hdźež w tychle dnjach sejm wo zwonkownych politiskich prašenjach wjele jednaše a jednać budźe.

Wuspěcha Rusojo ze swojimi nadběhami měli njejsu a wěsće tež njezměja, su pak hižo wjele ludźi zhubili. Wojowanja runaja so skoro tym w Karpatach, hdźež Rusojo zańdźenu zymu za małe postupy njesměrne syły woprowachu.

Awstriske wjednistwo wozjewja 1. januara:

Bitwa w rańšim Haliču

traje jenak sylnje dale. Najsylnišo wojowaše so tež wčora při srjedźnej a delnjej Strypje. K sewjernomu ranju wot Buczacza poča krótko do připołdnja sylna artillerija zakhadźeć a potom njepřećel nadběhaše. Joho čŕjódy walachu so w mnohich žołmach na někotrych štyri a pjeć króć hač k našim grotowym zadźěwkam, złamachu pak so přecy a wšudźom w našim zahubnym wohnju. W nocy wróći so njepřećel, sta mortwych a ranjenych ležo wostajiwši, do swojich 600 abo 1000 kročeli zdalenych stojnišćow. Tež nadběham, kotrež Rusojo pola Jaslowjec k połodnju wot Buczacza a blizko Uscieczko při Dnjestru činjachu, zeńdźe so runje tak kaž při srjedźnej Strypje. Na besarabiskej fronće miny so dźeń zasy nimale měrnje. Stojnišća wójska generala hrabje z Bothmera při hornjej Strypje a wójska generala Boehm-Ermolli při Ikwje stojachu pod wohnjom njepřećelskeje artillerije. Při wójsku arcywójwody Józefa Ferdinanda bu ruski bataillon rozehnaty, kiž bě k połdnju wot Berestian přimał. Při Styr-Bugu k sewjernomu ranju wot Czartoryska nadpadnychu němscy a awstriscy wojacy z dobrym wuspěchom njepřećelske prědkne straže. Pola Kolodia k wječoru wot Rafilowki wotrazychmy njepřećelski nadběh. (WTB)

2. januara:

Njepřećel wobnowi nětko tež zasy swoju offensivu přećiwo besarabiskej fronćewójska Pflanzer-Baltin. Hdyž bě hižo k nowomu lětu w nocy dwójcy a runje tak husto dopołdnja na to spytował, so do našich stojnišćow dobyć, wuwjedźe wón připołdnju w 1 hodź. z nowa sylny nadběh na naše wobtwjerdźenja pola Toporonca, kotryž bu wot našich zmužitych škitari w ručnym wojowanju wotraženy. Dwě hodźinje pozdźišo přimaše na samsnych městnach šěsć regimentow, kotrež buchu z najwjetšoho dźěla zasy přewinjene. Jenož we wotrězku jenoho bataillona so hišće wojuje. Njepřećelske zahuby su wurjadnje wulke. Tež našu frontu při Strypje k sewjernomu ranju wot Buczacza njepřećel nowe lěto rano přimaše. Nadběh so zwróći runje kaž wustork na wobtwjerdźenjo k sewjernomu ranju wot Burkanowa. Ličba w rańšim Haliču za tydźeń popadnjenych jatych wučinja na 3000. K połdnju wot Dubna a pola Berestian w kormynskim wokrjesu buchu słabše njepřećelske wotdźělenja wotpokazane. (WTB)

Tež sćěhowace dny bu na besarabiskej fronće zasakle wojowane. Njepřećel činješe wšo možne, zo by awstriske linije pola Toporonca roztorhnył, štož pak so jomu njeporadźi. Njedźelu buchu 3 officirojo a 850 muži popadnjeni.

Běłohrodski mót dotwarjeny.

30. dec. bu mót přez Savu pola Běłohroda poswjećeny. Z tym je runa jězba z Němskeje do Bołharskeje zasy wotewrjena, kiž bě nimale połdra lěta přetorhnjena. Tři němske a tři awstriske železniske kompagnije běchu mót za lědom dwaj měsacaj natwariłe. Jim so dźakować, bě arcywójwoda Friedrich sam k swjećenju mosta přijył. Mnohe wójska z Běłohroda běchu přitomne.

W Běłohrodźe je pod krutym wojeŕskim zarjadnistwom žiwjenjo skoro zasy kaž prjedy. Wobydlerjo su so z wjetšoho dźěla wrócili.

Bołmina w pusćinje.

Šwedska legenda S. Lagerlöfoweje.

Daloko, daloko w pusćinje, kajkež w rańšim kraju šerja, stoješe před wjele zakrasnymi lětami bołmina, stara, prastara, šedźiwa a nimo měry wysoka. Wšitcy, kotřiž po pusćinje nimo njeje ćahachu, zastawachu před njej a měrjachu ju z wočomaj; přetož běše wjetša bjez runjeća, dyžli wšitke druhe bołminy, a ludźo prajachu wo njej, zo zawěsće hišće wjetša narosće, dyžli wšě obeliski a pyramidy Egyptowskeje.

Bołmina pak stoješe na samotnej kupcy lutka sama, daloko a šěroko ani towařš ani towařška, z kotrymajž by so z lisćom pišpotajcy abo z hałzami kiwajcy rozmołwjeć mohła. Jenož stwjelčka a trawički stojachu k jeje noham a tež te počinachu skhnyć, dokelž kužoł pódla, kotryž bě lětstotki dołho žórlił a bajki z hłubokeje zemje bajo bórbotał, bě dawno zaprahnył. Tuž sonješe bołmina spominajcy zašłych časow: wjele, wjele podawkow khowaše dźěn we swojim pomjatku, lětstotki běchu nimo njeje ćahnyłe a njeličomne čŕjódy při jeje nohach a při kužole wodychowałe; abo rozhladowaše so po pusćinje za nowymi přikhadnikami, za nowymi podawkami. Hdyž tak jenoho dnja po pusćinje so rozhladowaše, wuhlada w dalokosći něšto, štož ju nuzowaše, ze swojej lisćatej hłowu zadźiwana třasć a wić skoro bjez kónca. Tamle na kromje pusćiny přikhadźeštaj dwaj samotnaj človjekaj. Běštaj drje w tajkej dalokosći, w kotrejž so wjelbłudy małe, kaž mrowje zdadźa, ale wěsće běštaj to človjekaj. Samaj cuzbnikaj w pusćinje; přetož bołmina znaješe tola lud, kotryž po pusćinje ćahaše, a běše jich rjetomasa, kotrež po zwučenym wašnju sebi sobu nošeše, swědoma; muž a žónska to běštaj, njeměještaj ani přewodnika ani zwěrjeća, kotrež by jimaj zmachi njesło, ani stana, ani wodźanych měchow.

„Zawěrno“, zašukota sebi bołmina skoro zastróžena, „tutaj dwaj staj sem přišłoj wumrěć.“

A wokoło so do wšěch stronow hladajcy šukotaše sebi dale: „Tole je mi tola dźiwno, zo lawy hižo njejsu tu za tymle popadom hanjeli. Ale njewidźu ani jeničkoho, zo by so hdźe hibał. Tež rubježnika njewidźu, kotryž w pusćinje łaka. Ale woni drje hišće přińdu.“

„Jeju čaka sedmora smjerć“, mysleše bołmina dale. „Budź zo lawy jeju spóžeraja abo hady skałaja, budź zo lačnosć jeju zesuši abo pěskowy wichor pohrjeba; rubježnicy traš jeju poraža, słónčna žaha jeju zesmudźi abo strach jeju zniči.“

A bołmina prócowaše so na něšto druhe myslić. Tuteju človjekow wosud budźeše ji zrudobu.

Ale wšudźom do koła po pusćinje, kotraž wokoło njeje so rozlěhowaše, njenamaka ničoho, štož by lěttysacy hižo njeznała a wopominała była. Ničo njemóžeše jeje kedźbliwosć jimać. Dyrbješe přecy zasy na teju pućowarjow myslić.

„Pře suchotu a wichor!“ zabórbota, žiwjenja najstrašnišich njepřećelow pusćiny wołajcy, „što to je, štož tale žónska na rukomaj njese? Ja so boju, tutaj njemudraj mataj tež małe dźěćatko sobu.“

Bołmina, kotraž měješe daloke widźenjo, kaž stari ludźo to maja, widźeše woprawdźe prawje. Žónska njeseše na rukomaj małe dźěćatko, kotrež swoju hłowčku na maćerne ramjo złožiwši ćiše drěmaše.

„Dźěćo njeje ani dospołnje zdrasćene“, tak wjedźeše bołmina swoju rozmołwu dale. „Widźu, zo je mać swoju zwjeršnu suknju wuzběhnyła a je z njej přiwodźeła. Je z wulkim khwatkom dźěćatko z łóžka hrabła a so z nim do ćěkanja dała. Nětko rozemju wšitko: tutaj človjekaj staj ćěkancaj —“

„Ale njech přecy, wonaj staj błaznaj“, poswari sebi bołmina. „Nimataj-li jandźela pěstona, byštaj lěpje njepřećelam swoje najhórše činić dałoj, město toho zo staj sem do pusćiny ćěkałoj.“

„Móžu sebi myslić, kak je so wšitko stało. Muž je stał při swojim dźěle, dźěćo je we kolebcy drěmało a žónska je wušła po wodu. Lědma je kročel abo dwě z kněžnych duri stupiła, je widźała njepřećelow so bližić. Hnydom je so wróćiła, dźěćatko z kolebki hrabła a mužej přiwołała, zo by ji sćěhował, a su so do ćěkanja dali. Potom su dny dołho ćěkali, ani zo bychu sebi wokomika pokoja popřeli. Haj wěrno, tak je so wšitko stało, ale ja praju tola: njezakita-li jich jandźel, podarmo je wšitka próca, bjezdźak ćěkanjo; jenomu njepřećelej wućeknywši, su sedmorym do rukow přiběželi.“

„Wonaj staj wšej zastróženaj, zo ani mučnosće ani druhich bolosćow njećujetaj, ale

Jendźelske łódźe podnurjene.

Nimo wšelakich mjeńšich buchu posledni čas też někotre wulke jendźelske łódźe podnurjene. 30. dec. potřěla podmórnik jendźelski póstowy parnik „Persia“ blizko kupy Kreta. Wón bě na puću do indiskoho města Bombay a měješe přez 200 pućowari sobu, mjez nimi třoch Američanow. Wulki dźěl pućowari a wobsadki so zatepi. Też ameriski konsul we Adenu njeje so dotal mjez wumoženymi namakał. W Americy su tohodla zasy jara rozhorjeni. Kajki podmórnik je „Persiu“ potrělał, njeje hišće znate. Wulka bě łódź 7951 tunow.

Jendźelske parnik „Glengyle“, 9600 tunow wulki, bu mjez Maltu a Port Saidom podnurjeny. — Wón bě na puću z Londona do Wladiwostoka. Hač do 3 Europjanow a 7 Chinesow buchu wšitcy ludźo wumóženi.

Też parnik „Oswald“ a „Geelong“ (7954 tunow) a japanski parnik „Kenkoku Maru“ (3217 tunow) buchu w srjedźnym morju podnurjene. Tosame bě so prjedy hižo z japanskim parnikom „Jasaku Maru“ (13000 tunow) stało. (b)

Jendźelski křižak „Natal“

podnuri so někajkeje znutřkowneje explosije dla 30. dec. před francózskim přistawom Le Havre. Ze 704 muži wobsadki bu jich něhdźe 400 wumoženych. „Natal“ bě 1905 twarjeny a 13750 tunow wulki. (b)

Konsulojo w Saloniki zajeći.

Zjednoćeni wustupuja w Saloniki přecy njehańbićišo. 30. dec. da nadobo francózski general Serrail konsulow njepřećelskich statow zajeć. Jako winu wudawaše, zo su njepřećelscy lětarjo bomby na Saloniki mjetali. Jendźelscy a francózscy wojacy wobstupichu konsulaty a wotwjedźechu 62 wosobow na francózsku wójnsku łódź „Patrie“. Bołharskoho konsula njemóžachu namakać. Němska, Awstriska, Bołharska a Turkowska su so hnydom na grichiske knježeŕstwo wobroćiłe a tute je přećiwo tajkomu zranjenju ludowoho prawa a grichiskoho knježstwa w Parizu a Londonje wótry protest zapołožiło. Pomhało dotal ničo njeje, nawopak je general Serrail njedźelu dale 1000 poddanow napřećiwnych mócnarstwow zajeć dał. — Hač chcedźa Jendźelčenjo a Francózojo z tajkej njehańbitosću Grichisku do stracha zahnać, zo so jim přizamknje? To móže so jim też runje nawopak radźić. Rozhorjenjo w grichiskim knježeŕstwje, ludu a wójsku je wulke. (b)

Druha Jendźelska njesprawnosć.

W Egyptowskej liquiduja Jendźelčenjo wšě překupstwa jim napřećiwnych krajanow. Jendźelski zastojnik zběra dołžne pjenjezy, wupłaća jendźelskich wěrićelow a zapołoža zbytne pjenjezy na banku. Wobsedźeŕ njech so stara. — Swycska nowina k tutej swojej powěsći praji, zo wšě dotalne jendźelske njesprawnosće přesahuje. (b)

W Grichiskej zajatych konsulow

chcedźa Francózojo přez Marseille do Swycy dowjesć a jim tam swobodu dać. Njeprawda přećiwo Grichiskej njeje z tym wurunana.

Serbiski kral Pětr

dyrbi w Saloniki być a też kral Nikita so tam wočakuje. Cyle spušćliwa drje tuta francózsko-jendźelska powěsć njeje. (b)

Na wječornych bitwišćach,

italskich a francózsko-jendźelskich njeběchu też w poslednim času wosebje wulke wojowanja. We Vogesach dyrbjachu Francózojo pola **Hartmannsweilerkopfa** dale cofać, hač běchu do swojoho nadběha stali.

Mjez **Armentières** a **Lens** rozbuchnychu naši z dobrym wuspěchom někotre miny a wzachu Jendźelčanam něšto hrjebji.

⁘

Turkowska

zawjedźe gregoriansku protyku kaž nawječorne kraje maja a započina lěto z 21. januarom. Za nabožniske ličenjo wostanu při měsacowym lěće.

Swětny rozhlad.

Bayerska.

W Nürnbergu ma so k **wopomnjeću na wójnu cyrkej** k česći swjatoho krala Ludwika twarić. Joho Majestosć bayerski kral Ludwik III. je protektorat tohole twara dobroćiwje přiwzał. Wšitcy bayerscy biskopja z Joho Eminencu kardinalom z Bettinger na čole, su k tomu přihłosowali. Cyrkej ma być woprawdźe so přihodźacy pomnik za wšě časy tuteje wulkotneje wójny. Ma też być dostojna nětčišoho krala, kotrohož mjeno dóstanje, a kotryž za swoju katolsku wěru přecy a wšudźom njebojaznje wustupuje, katolski knježićeŕ po přikładźe swjatoho Ludwika. Wšitko to pokazuje na to, zo ma cyrkej być monumentalny twar.

Luxemburgska.

Wólby. Při wólbach do sejma doby prawa (katolska) strona sydom hłosow a zhubi dwaj. Liberalno-socialdemokratiski blok wobkhowa drje wjetšinu, ale nic wjacy 12, ale jenož hišće 2 hłosaj, 27 porno 25.

W **nowym sejmje** matej liberalna a katolska strona po 25 sydłach. Dalšej 2 njewotwisnej njebudźetej přećiwo wójwodcy.

Wulkotnu zhromadźiznu měješe katolske ludowe towarstwo w Luxemburgskej druhi dźeń hodow, po kotrejž někotre tysacy ludu wulkowójwodcy před jeje hrodom zahorjenje hołdowachu. — Črjóda z napřećiwneje strony bě swjaty wječor na smjerć khoroho biskopa před joho hrodom haniła. Što je rjeńšo.

Bołharska.

Sobranja bu wot krala Ferdinanda samoho z trónskej rěču wotewrjena. Kral bu z mócnym přihłosom ze wšěch stron witany. Na Rusku a Italsku trónska rěč ze žanym słowom njespomni. Sejmam w Němskej, Awstriskej a Turkowskej pósła sobranja powitace telegramy. (b)

---

widźu jasnje, kak jimaj pića tradanjo z wočow so žehli. Znaju tola derje wobličo człowjeka, kotryž chce z lačnosću zawutlić.“

A hdyž bołmina na pića tradanjo pomysli, dźěše bolostne rženjo po jeje dołhim šwižnym zdonku a kónčki jeje njeličomnych dołhich łopjenow sćahowachu a kulachu so hromadu, kaž bychu nad smudźacym wohenjom wisałe.

„Bych-li człowjek była“, rjekny bołmina, „ja njebych sebi do wěčnosće do pusćiny zwěriła. Tón je khrobły nimo měry, kotryž so sem won zwaži, ani zo by korjenjow měł do hłubinow k wódnym promjenjam dosahacych, kotrež nihdy njezaprahnu. Tu hroža strachi samym bołminam. Samo tajkej, kajkaž ja sym.

Hdy bych jimaj radźić směła, bych jeju prosyła: wróćtaj so božedla! Jeju njepřećeljo njemóža nihdy tak surowi być přećiwo nimaj, kaž tale pusćina. Snadź měnitaj, zo je człowjekej lohko w pusćinje žiwomu być. Ale ja wěm, zo je druhdy mi ćežko było při žiwjenju wostać. Dopominam so hišće, kak něhdy za moje młode dny wichor cyłu horu pěska na mnje sypny. Dych mi hižo zapraješe, chcych so zadusyć. Hdy bych ja wumrěć mohła, tehdom bě moja poslednja hodźinka přišła była.“

A bołmina mysleše dale wótře, kaž to starym putnikam wašnjo je wótře sej myslić.

„Słyšu spodźiwne zynčate šumjenjo, zo přez moju łopjenatu krónu dźe“, rjekny. „Kónčki wšěch mojich łopjenow so hibajcy hraja. Njewěm, što mje při napohladźe tychle wbohich cuzbnikow dźiwnje jima. Ale tuta žónska, zarudźena, kajkaž je, je tak rjana, lubozna. Dopomina mje žiwje na to najnajspodźiwniše, štož dožiwich.“

A mjez tym, zo jeje łopjena dale so šumjo zynčo hibachu, mysleše bołmina na to, kak běštaj něhdy před wjele lětstotkami dwaj człowjekaj, z kralowskej pychu a krasnosću so błyšćataj, hosćej na tejle samotnej kupcy. Běštaj to kralowna ze Saby, kotraž bě sem přišła, a z njej mudry kral Salomo. Rjana kralowna ze Saby bě krala Salomona w Jeruzalemje wopytała a wróćeše so zasy do swojoho kraja, kral Salomo bě ju kruch puća přewodźał; tule chcyštaj sebi božemje dać a so dźělić. — „K dopomnjeću na tule hodźinu“, rjekny kralowna, „kładu tule datlowu póčku do zemje a chcu, zo by z njeje bołmina zeskhadźała, a rostła a žiwa była, doniž w kraju Juda kral njepostanje, kotryž budźe wjetši a sławniši, dyžli mudry kral Salomo.“ A prajiwši to, połoži póčku do zemje, a jeje sylzy běchu ji prěnja płódna rjosa.

„Z wotkel jeno to je, zo runje dźensa na to myslu?“ prašeše so bołmina. „Je traš tale žónska tak nadobnje rjana, zo mje na tu najkrasnišu wšěch kralownow dopomina, na nju, na kotrejež słowo sym zeskhadźała, rostła a žiwa była hač do dźensnišoho dnja?“

„Słyšu, zo moje łopjena přecy sylnišo šumja“, rjekny bołmina, „a klinči mi to do wušow zrudnje, želnje, kaž smjertny kěrluš. Zda so mi, kaž bychu wěšćiše, zo něchtó bórzy swětej božemje da. Je derje, zo wěm: mi tón smjertny kěrluš njepłaći, dokelž ja dźěn njemóžu wumrěć.“

Bołmina pak měnješe, zo te smjertne šumjenjo mjez jeje łopjenami tymaj samotnymaj pućowarjomaj płaći. Zawěsće też wonaj samaj mysleštaj, zo jeju poslednja hodźina so bliži. Widźeć bě to jasnje z tyšnoho wuraza jeju wobliča, hdyž nimo wjelbłudowoho kosćowca kročeštaj, kotryž blědy při sćežcy ležacy šerješe. Widźeć bě to z jeju wočow, kotrež za někotrymi rapakami sćeleštaj, hdyž nimo njeju lećachu. Ně, njemóžeše hinak być. Wonaj běštaj zhubjenaj.

Lědma běštaj pućowarjej bołminu a kupku zawohladałoj, khwataštaj z wulkim spěchom k njej, zo byštaj wězo wody namakałoj. Ale hdyž skónčnje k njej dóńdźeštaj, sypnyštaj so kaž ze stróželemi poraženaj k zemi; přetož kužoł dźěn bě zaprahnył hižo dawno. Wobćežnoho puća nimo měry spróchna połoži žónska dźěćatko na zemju a posydny so płačo na kromje kužoła. Muž pak lehny so při njej na horcu zemju a biješe z pjasću do zeskhnjeneje pódy, kaž by chcył kužoł z nowa k žiwjenju wubudźić. Bołmina zasłyša, kak sebi powědaštaj, zo drje budźetaj wumrěć dyrbjeć.

Tohorunja zasłyša z jeju rěčow, zo je kral Herodes wšitke dźěćatka hač do dweju abo třoch lět surowje dał morić z lutym strachom, zo traš je so wulki wočakowany kral židow hižo narodźił.

„Přecy sylnišo šumi mjez mojimi łopjenami“, mysleše bołmina dale při sebi. „Tymaj wbohimaj ćěkancomaj dyri bórzy poslednja hodźina.“

Wona zrozymi, zo taj pućowarjej so struchłeje pusćiny jara boještaj. Muž pak

Pólny maršal **z Mackensen** poby 29. dec. w Sofiji. Z němskoho a awstriskoho zapósłanstwa poda so do kralowskoho hrodu, hdźež bě swjatočna hosćina. Lud joho wšudźom horliwje strowješe. (b)

China.

Juanšikai kejžor. Něhdyši gouverneur we Šantungu, po wotstupje Mandšu-dynastije 1912 president a wot měrca 1913 diktator, je nětk hódnosć kejžora přijał. Nic cyle 4 lěta je potajkim chinska republika wobstała. Juanšikai je z wojeństwa wušoł a słuša zawěsće k najwušiknišim mužam w Chinje. Narod ma dowěru k njomu. Wón je sprawnje zmysleny, też napřeco křesćanskim missionaram. Wón płaći za přećela Němskeje a budźe so wěsće prócować, zo njeby Japanska dalšoho wliwa w Chinje dobyła.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Hodowne předstajenjo bě „Ludowe towarstwo za katolsku Němsku“ w Budyšinje minjenu njedźelu 2. januara we katolskej towaršni zarjadowało. Wunošk bě postajeny za tudomne Vincencowe towarstwo. Wopyt bě jara bohaty a sala přepjelnjena. Spěwy a hra je so wšitko derje poradźiło. Najwjacy prócy a dźěła je měł k. seminarski wyšši wučeŕ Engler, kotromuž wosebity dźak słuša. Wunoška bě přez 100 hriwnow. Nawjedowaŕ bě k. seminarski wyšši wučeŕ Bruger. Předstajenjo wopyta też najdostojniši k. biskop Fr. Löbmann, kotryž, powitany wot předsydy, też zjawnje k zhromadźiznje poreča. — Njesebičnym zarjadowarjam a woporniwym wopytarjam słuša wutrobny dźak ze strony Vincencowoho towarstwa.

⁘

— Wójnski pomnik bu štwórtk na swjedźenju swj. Třoch Kralow też w našim měsće poswjećeny, do kotrohož maja so hozdźe bić, kotrež su po wšelkich płaćiznach tam dóstać. Pomnik stoji na žitnych wikach njedaloko Bohateje wěže.

⁘

Z Budyšina. Wunošk cyrkwinskoho wopora we Łužiskej dioecesy za wbohich Polakow běše 4000 hr. Přichodnje drobniši rozhlad podamy. — W herbskich krajach je so 7200 hr. nawdało.

⁘

Z Radworja. Bjesada wotmě njedźelu tydźenja měsačnu zhromadźiznu. Najprjedy běše přednošk wo biskopa Malachiasowym wěšćenju „wo bamžach hač do sudnoho dnja“. Wěšćenjo wopřija potajkim też nětčišu wójnu a čas po njej. Na to podaštaj k. cyrkw. wučeŕ Andricki měsačnu rozprawu, wosebje wo wójnje, a k. wučeŕ Nawka rozhlad wo Pólskej. — Sobustaw K. běše z wójny (!) swój towarstwowy přinošk pósłał, na čimž móže sebi něchtóžkuli dobry přikład brać, kiž we wójnje njeje. Drobna rozmołwa zbytkny čas hač do wójnskoho něšpora wupjelni.

⁘

Z Kamjenjeje pola **Radworja.** (Paduštwo.) Drohe nowe lěto je lětsa tudomna Běmakec swójba měła. Jako běše cyły dom w kemšach, dobychu so paduši do domskoho, rozpačichu wšu zezamkanu nadobu a pokradnychu 140 hriwnow pjenjez. Dotal hišće žanoho sléda za paduchami nimaja.

⁘

Ze Zdźěrje pola **Radworja.** (Nowy zastojnik.) Tudomny dotalny hajńk, k. Franc Kunca, je so z nowym lětom za tachantshoho šosarja do Budyšina přesydlił. Wón je přez 19 lět w našej srjedźiznje přebywał a tón čas kěbětarsku službu w kapali z njewšědnej swědomitosću zastawał. — Joho nastupnik, k. Augustin, wuj Wrócsławskoho pomocnoho biskopa Augustina, běše dotal pola Radeberga z hajńkom a móže pólski, štož budźe mnohim Polakam w našej krajinje jara witane. Jako Polak nawuknje zawěsći też bórzy serbski.

Płaćizny muki a khlěba

maja wot 1. januara 1916 w kommunalnym zwjazku w Budyšinje a na wsach być:

we wulkopřekupstwje:

32 hr. 25 pj. dwaj centnaraj **ržaneje muki** (75 % wumlěteje);

39 hr. — pj. dwaj centnaraj pšeńčneje muki (75 % wumlěteje);

w małopřekupstwje

njesmě so płaćizna překročić pola

ržaneje muki (75 % wumlěteje) 12 pj. za 300 g (1 khlěbowa marka);

pšeńčneje muki (75 % wumlět.) 15 pj. za 300 g (1 khlěbowa marka).

Khlěbowa płaćizna njedyrbi překročić (K-khlěb a z čisteje ržaneje muki) při předawanju ludźom punt 16 pjenježkow.

⁘

Butrowe khartki

so nětko też zawjedu a wšě postajenja wo tym **płaća wot 10. januara 1916.** Někotre ważne sady ze zarjadowanjow tu hnydom zdźělimy.

Butra smě so jeno hišće na khartki (marki) wotedawać a to ze strony tych, kotriž butru dźěłaja a potom předawaja, kaž też wot wobkhodnikow.

Khartki płaća za cyłu Saksku wob tydźeń, kaž je čas naćišćany. Wone su wustajene kóžda na 1/4 punta butry.

Khartka pak njedawa prawo, zo dyrbi mějićel tajkeje telko butry dóstać, kaž je na khartcy čišćane.

Tajcy, kotriž butru dźěłaja, njedóstanu za sebje a domjacych žanych khartkow.

Ći, kotriž maja prawo butru dóstawać, kaž wumjeńkarjo atd. njedóstanu też khartki, khiba zo mnohosć mjenje hač 1/4 punta na tydźeń a hłowu wučini.

Štóž butru dźěła a předawa, dyrbi wo tom knihu wjesć, kelko je nadźěwał, wězo

---

praji, zo bě lěpje było doma wostać a z tymi surowymi wojakami wojować, dyžli ćěkać. Tak běštaj lóžšeje smjerće dočakałoj.

„Bóh budźe namaj pomhać“, rjekny žónska z ćicha ale z rozsudnej dowěru.

„Smój samajlutkaj mjez dźiwimi zwěrjatami a jědojtymi hadami“, wotmołwi muž. „Nimamoj ani jědźe a piča. Budźe Bóh namaj k woli dźiwy skutkować?“

A wón roztorhny swoju drastu a stłóči wobličo tyšnje na zemju. Skoro wšitku nadźiju zhubiwši bě kaž muž ze smjertnej ranu we wutrobje.

Žónska pak sedźeše ćiše rucy nad kolenomaj styknywši a z hortom mikotajcy, kaž by modlitwu šeptała. Tola jeje woči, kotrejž pódla po blědej suchej pusćinje sćeleše, swědčeštej wo njewuprajnej stysknosći.

Bołmina słyšeše, kak zrudne smjertne šumjenjo mjez jeje łopjenami dale a sylnišo přibjeraše. Też žónska drje bě je zasłyšała, dokelž pozběhny zrudnej woči do łopjenateje krony. A z dobom wupřestrě rucy k njej horje.

„O datle, datle!“ zawoła radosćiwje.

Jeje hłós pak přeradźeše tak wulku žadosć, zo prastara bołmina sebi z ćicha zdychny: „Ach, hdy bych tola wjetša njebyła, dyžli ćernjowy keŕk! Hdy bychu moje datle jeno tak nizko wisałe, kaž dornčawki!“ Wona wědźeše wšak derje, zo jeje króna z hustymi kićemi datlow połna wisa, ale kak bychu človjekojo k nim dosahnyć móhli, wisachu dźěn w tajkej wysokosći, zo chcyše so človjekej hłowa wjerćeć, hdyž za nimi hladaše.

Muž drje bě je też hižo widźał, kak nimoměry wysoko wisachu. Nětko njepozběhny ani hłowy za nimi. Prošeše jenož žónsku, zo by za njemóžnym podarmo njeżadała.

Ale też hólčatko, kotrež same za so wokoło tupotaše a sebi ze stwjelčkami a trawičkami hrajkaše, bě maćerny hłós za datlemi zasłyšało. Mały hólčk drje njemóžeše sebi myslić, zo by joho mać wšitko dóstać njemohła, štož jenož sebi přeješe. Lědma zo so wo datlach zapowěda, poča sebi štom ze wšěch stronow wobhladować. Mysleše a mysleše, kak bychu so datle dosahnyć hodźałe. Joho čoło z kudźerjawymi włosami trochu zawodźete so skoro pokhmuri. Skónčnje zehra jomu wjesoły posměwk po wobliču. Bě srědk wunamakał, kak bychu so datle dosahnyć hodźałe. Khětře poskoči k bołminje a majkaše ju ze swojej małej ručku a pódla rěčeše k njej ze słódkim dźěćacym hłosom:

„Zhibuj so, bołmina! Khilej so khilej!“

Ale što jeno to běše? Što jeno to běše? Wšitke łopjena bołminy šumjachu, kaž by wichor do nich zajěł, a po dołhim świžnym jeje zdonku ćahachu dźiwne ržijace tuhi, tuha po tuzy wot korjenja hač do wjeńška. A bołmina čuješe, zo ma mały hólčk móc nad njej, zo so jomu wobarać njemóže.

A posłušnje wuzhibnywši swój świžny khribjet khileše so dale a hłubje před dźěćatkom, kaž so človjekojo před kralemi a wjerchami kłonja. Z mócnym wobłukom pokhili so hač k samej zemi, doniž jeje husta króna z třepotacymi łopjenami so blědoho pěska njedótkaše.

Hólčatko pak njezdaše so ani zastróžene ani zadźiwane nad tym, ale wjesele so zradowajo aj! aj! přiskoči k wjeńškej a šćipaše kić po kići z husteje krony stareje bołminy. Hdyž měnješe, zo je sebi dosć našćipało, a štom přecy hišće k zemi stuleny wosta, doběža zasy k zdonkej a majkaše jón a rěčeše jomu z luboznym wobkuzłacym hłosom:

„Stań, bołmina, zrunaj so zasy zrunaj!“

A wulki štom so zasy počinaše zběhać na swojim świžnym zdonku ćiše a česćownje, mjez tym zo jeje łopjena runja harfam dźiwnje hrajachu.

„Nětko wěm, komu łopjenja smjertny kěrluš hraja“, rjekny bołmina při sebi, hdyž bě so zrunała. „Kěrluš njepłaći ani jenomu z tychle človjekow.“ A khwilku wotmjelknywši pošukota sebi z nowa: „Kaž so stworićelej wšoho swěta spodoba. Stań so joho wola!“ To běchu jeje poslednje słowa.

Muž a žónska pak pokłoništaj so na kolena a khwaleštaj Boha.

„Widźał sy našu stysknosć a sy ju wot nas wzał. Ty sy mócny, kotryž zdonk bołminy zhibnješ, kaž kipru sćinu. Kajkoho njepřećela dyrbjeli so bojeć, hdyž twoja móc nas přewodźa?“

Hdyž přichodna karawana po pusćinje ćehnješe, widźachu pućowarjo, zo je łopjenata króna wulkeje bołminy wuskhnyła.

„Kak je so to tola stać mohło?“ rjekny jedyn z pućowari. „Tale bołmina dźěn njedyrbješe wumrěć, doniž njewohlada krala, kotryž budźe wjetši nad krala Salomona.“

„Kak zo traš je joho wohladała“, wotmołwješe druhi pućowaŕ.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

też překupcy, kelko su butry na předań dóstawali.

Też hižo nětko hač do 10. januara njesmě so jenotliwomu wjacy butry nadobo předać hač 1/4 punta.

Přestupjenjo zarjadowanja so khosta z jastwom hač do 6 měsacow abo pjenježnje hač do 1500 hriwnow.

K tomu wozjewja hamtske hejtmanstwo w Budyšinje za swój wokrjes, zo so kharty najprjedy za tři njedźele (10.—30. jan.) wudadźa, a potom kóždy króć za 4 njedźele. K tomu maja so khlěbowe kharty (nic marki) jako wupokaz sobu přinjesć.

Kharty (abo butrowe marki) maja wězo ći, kotřiž butru dźěłaja a předawaja khować a je na žadanjo přehladowacoho zastojnika tomu předpołožić. Tesame maja so też po kóždym wotběžanym času khlěbowych markow, potajkim najpozdźišo 3 dny po minjenymaj dwěmaj njedźelomaj gmejnskomu předstojerjej wotedać w začinjenym kuwerće a na tón mjeno napisać a za kotry čas khartki běchu.

Cyrkwinske powěsće.

Z Hajnic. W zańdźenym z Božej pomocu dokonjanym lěće narodźi so w našej wosadźe 42 (42) dźěći, mjez nimi 3 (3) mortwe a 6 (15) njemandźelskich; pohrjebanych bu 22 (24) wosobow, padnjenych wojakow bě loni 6; k Božomu blidu přistupi 1955 (1723) a domawobstaranych bu 16 (22) wosobow; připowědowanjow bě 6 (12).

⁘

Z Khrósćic. W zańdźenym z Božej pomocu dokonjanym lěće je so w našej farskej wosadźe 92 dźěći narodźiło, mjez nimi štyri mortworodźene, 88 bu křćenych, bě jich 50 hólčatkow a 42 holčatkow. — Wěrowanjow bě 11, připowědanjow 12. — Zemrěło je we wosadźe 84 wosobow, a to 39 mužskoho a 45 žónskoho splaha, 53 wotrosćenych a 31 dźěći. Khowanych bu na naš kěrchow 80 wosobow a 4 wosoby z wonka wosady. — Domawobstaranjow bě 194. — Swjatych woprawjenjow je so w našej farskej cyrkwi wudźěliło 22100, to je 3950 wjacy hač loni. — 1914 běchu 8 z našeje farskeje wosady rjekowskeje smjerće we wójnje wumrěli a jich mjena buchu w lońšej rozprawje w Posole mjenowane. Loni — 1915 — su dalši 13 na polu česće we wójnje padnyli a to:

1. Michał Krawža z Khrósćic,
2. Gerhard Fiedler z Marijneje Hwězdy,
3. Jan Handrij Jeńka z Worklec,
4. Michał Šanda z Worklec,
5. Józef Herrmann z Kukowa,
6. Michał Rjehořk z Lejna,
7. Jurij Wjeńka ze Zejic,
8. Jurij Lebza z Hrańcy,
9. Jurij Nowak z Jaseńcy,
10. Jan Kober z Kukowa,
11. Jurij Lešaw z Prawočic,
12. Pawoł Kocor ze Swinařnje.
13. Jakub Weclich z Jawory.

Tak su wšo hromadźe 21 na polu česće padnyli. — Njech je tón Knjez wšitkim jedyn smělny sudnik; njech wotpočuja w měrje.

W běhu lěta 1915 je so w našej farskej cyrkwi w Khrósćicach nahromadźiło: 1. za Afrikanske towarstwo 98 hr.; 2. za Lyonske misijónske towarstwo 50 hr.; 3. za Boži row w Jeruzalemje 21 hr. 50 pj.; 4. za kustodiju Božoho rowa 20 hr.; 5. za swj. Józefowe towarstwo w Aachenje 58 hr.; 6. póstneje jałmožny 203 hr.; 7. za Bonifacijowe towarstwo 109 hr.; 8. za orientalske cyrkwje 30 hr. 20 pj.; 9. Pětrowoho pjenježka 120 hr.; 10. za dźak domizny 111 hr. 50 pj.; 11. za khudych Polakow 580 hr.; 12. dioecezanski fond 321 hr. 61 pj.; 13. do móšničkí 1144 hr. 70 pj.; 14. za elektrisku swěcu w našej cyrkwi 340 hr. 50 pj.

Wšo hromadźe: 3207 hr. 01 pj. — Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam.

⁘

Z Ralbic. W minjenym, z Božej pomocu dokonjanym lěće je so w našej farskej wosadźe narodźiło a wukřćiło 41 dźěćatkow, 25 hólčatkow a 16 holčatkow, mjez nimi 1 wot njemandźelskeje maćerje. Připowědani běštej 2, wěrowani 3 (jene bě wójnske wěrowanjo bjez připowědanja). Zemrěło je w našej wosadźe 24 wosobow, 15 mužskoho a 9 žónskoho splaha, a to 7 dźěći w prěnim lěće swojoho žiwjenja, 2 wosobje w młodych lětach mjez 14 a 20, 1 wosoba w 45. lěće swojoho žiwjenja, 8 wosobow w starobje mjez 60—70, 5 wosobow mjez 70—80 a 1 wosoba přez 80 lět stara, mjez nimi běštej 2 wosobje z cuzych wosadow. Nimo toho padnychu we wójnje 4 młodźi ludźo z našeje wosady. — K swjatomu woprawjenju je pobyło w Ralbičanskej farskej cyrkwi 12860 wosobow, mjez nimi 27 dźěći k prěnjomu swj. woprawjenju, w jutrownym času poby 2890 pola swjatoho blida; doma wobstarani buchu 63.

W Róženće bě swj. woprawjeni 7100; w jutrownym času 3000; prěnjowoprawjenjow dźěći 15.

Wunošk składowanjow wot duchowneje wyšnosće postajenych bě sćěhowacy: za misijóny w Africy 46,50 hr.. za Lyonske towarstwo 46 hr., za towarstwo swj. Józefa 21,50 hr., za kustodiju swj. rowa w Jeruzalemje 15 hr., za towarstwo swj. kraja 15,25 hr., za towarstwo swj. Bonifacija 25,70 hr., póstna jałmožna 136 hr., Pětrowy pjenježk 30 hr., za narańše cyrkwje 14,50 hr., za twarjenjo cyrkwjow we našim kraju 117,50 hr. Sobustawy swj. Bonifacijowoho towarstwa nawdachu 102,50 hr.; za „dźak domizny“ so při cyrkwinskim hromadźenju nazběra 53 hr.; za wbohich Polakow mějachmy 226 hr.; towarstwo swjatoho dźěćatstwa Jězusowoho nahromadźi 154 hr.

⁘

Z Wotrowa. W minjenym lěće narodźi so w našej wosadźe 9 dźěćatkow, 7 hólcow a 2 holcy. Připowědałe su so 3 pory, wěrowany bu 1 por. Zemrěło je 7 wosobow; z nich bu 1 w Njebjelčicach khowana. 2 buštej tu z Khrósćanskeje wosady khowanej. — Wójna je w zańdźenym lěće sebi z našeje wosady 4 wopory žadała: 1 z Kašec, 3 ze Žuric, wšitcy padnychu na wječornym bitwišću.

K Božomu blidu přistupi so w cyrkwi 6353 króć, wyše toho so swj. sakramenty wudźělichu 41 khorym, mjez nimi 21 wojakam we Ramnowskim lazareće.

Nahromadźiło je so za cyrkwinske zaměry 2184 hr. 14 pj.; za Polakow 295 hr. 75 pj.; za wójnske potrěbnosće přez fararja 320 hr. 35 pj.

Wšitkim dobroćerjam „Zapłać Bóh tón Knjez“.

⁘

Radwoř.

Zemrěći: Max Šołta z Radworja 21 l. — Hańža Hołbikowa ze Zdźěrje 63 l. — Hana Bukowa z Khelna 31 l. — Jan Mates z Dubrawy 59 l.

⁘

We Wrótsławju je, kaž Schles. V. pisa, knjez Augustin Herbig, rektor alumnata, w starobje 69 lět zemrěł. Joho hłowne dźěło bě we wjerchbiskopskim alumnaće jako rektor, hdźež je sebi wulke zasłužby dobył jako wukubłar duchownstwa.

Kajka ma służowna być?

1. Posłušna.

Holca, kotraž posłuchać njemóže, nječini swojomu knježstwu žanoho wjesela, byrnjež pilniša była. Štóž so njezmuži w dowolenych wěcach na swoje knjejstwo posłuchać, njech na dźěło khodźi; přetož nihdźe njeje njeposłušnosć tak wohidna jako na służbje. Tohodla posłuchaj rady a na słowo!

2. Pilna.

Woprawdźe pilna holca dźěła też, hdyž knježstwo doma njeje. Njedawa so přecy na to a wone dopominać, hdyž raz swoje dźěła znaje. Tajku pilnosć pak maja na trajne jenož te holcy, kotrež so za swoje dźěło zajimaju. Štóž jenož dźěła, dokelž dyrbi, nima praweje pilnosće. Pilna holca khodźi w prawym času lehnyć a njehoni so wječor po wsy.

3. Dypkowa.

Pilnosć ma z dypkownosću ruku w rucy hić. Dypkowa sy, hdyž z prěnja swoje dźěło „akrot“ abo hač na smužku dokonješ. Na přikład njesměš skhowane kućiki ženje njemjećene wostajić. To by njedypkowe dźěło było. Dypkowa sy, hdyž dźěło w postajenym času póčnješ a dokónčiš. Na přikład w 7 hodź. kruwom dawać, hdyž maš to w 6 hodź. činić, to sy njedypkowa, njespušćomna. Tuž hladaj na časnik, kiž je prawy!

4. Čistotna.

Budź sama po ćěle, duši a drasće čista, budź w dźěle čista. Někotražkuli wopička je zwonka dźěła čista, zo čisćišeje njenamakaš, ale w dźěle samym je brudna, mazana lidwora. Horncy a šklički njejsu za wuškami a na dnje čiste; widlički su mjez rózkami mazane; lampy su cyłe mutne, jako by nichtó wo nje so njestarał. Nječistotna holca běha z mazanymaj rukomaj po kuchni a přihotuje jědźe! Brr! To je žadławosć na nju hladać a jeje pancanjo jěsć.

5. Dowěrna.

Dowěrna służowna swojomu knježstwu ničo njekradnje. Kradnyć móže človjek wšelako, na přikład hdyž cuze pjenjezy bjerje, hdyž pjenjezy, kotrež ma wróćić, njewróći, hdyž jě, štož njesmě, hdyž z knježstwowoho khłóšći. Dowěrna čeledź swojomu knježstwu ani ničoho njekradnje, ale stara so też, zo jomu nichtó druhi škody z kradnjenjom, jebanjom abo brojenjom nječini. Dowěrna służownica njeroznošuje też swójbne a druhe potajnosće po wsy a po kraju.

Z cyła kóžda póćiwa, pobožna, přećelna holca wě, što so słuša, što nic.

Nó a kajki ma čeladnik być? Runje tajki! Štož wo holcy płaći, to też wo hólcu.

M. N.-R.

Wšelčizny.

Dokelž běštaj njedorosćenym cigaretty předawałoj wot spočatka lěta 1915 wjacy króć (hišće nic 16 lět starym šulerjam) buštaj we Weimaru mandźelskaj Netz kóždy po dwěmaj dnjomaj jastwa zasudźenaj.

⁘

(Rubježne mordarstwo.) W ruskej Pólskej morichu rubježnicy 70lětnoho ratarja Walscewskoho z Waršawy a ranichu joho žonu ćežko. Mordarjo buchu zećěrjeni a ćeknychu bjez dobytka. Policija je na wuslědźenjo tychsamych 1000 hriwnow wustajiła.

⁘

20000 hriwnow za domapytanych Polakow.

W Bambergskej arcydioecesy wunjese wopor jałmožny za ćežko domapytanych Polakow nimale 20000 hriwnow.

⁘

(Při zaswěćenju božodźěsćowoho štoma so ćežko wopaliła.) W Drježdźanach chcyše 7lětna holčka woknarjedźerja Kreise, mjez tym zo staršej doma njeběštaj, swěčki na božodźěsćowym štomje zaswěćić. Holčka přińdźe k zaswěćenej swěčcy přeblizko, drasta so jej zapali a mać namaka, dompřišedši, dźěćo ćežko wopalene. W khorowni holčka potom też na rany zemrě.

⁘

(Wopuše-wotrězowař.) W Drježdźanach před něšto časom ludźi kedźbnych činjachu, so na kedźbu brać, dokelž tam zasy wopuše-wotrězowař swoje njekazanstwo wukonja. Tola je so jomu zasy poradźiło 13lětny šulercy wopuše wotrězać.

⁘

(Kóń so po skhodźe na pytanjo picy nastajił.) W Unkersdorfje pola Mišna njebě drje belgiski šěml jenoho kublerja ze swojimi třomi puntami wowsa wjacy spokojom; tuž sebi wotmysli sam sej pomhać. Poda so na pytanjo picy a bě při tym po kulojtym skhodźe horje zaležł, kotryž na synowu łubju wjedźe. Po dołhim pytanju joho skónčnje tam namakachu. Z wulkej prócu a haru móžachu joho zasy do hródźe dóstać.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 36. 37. 84.—87. z **Wotrowa**: Pětr Nowak, Jan Symank, Jurij Křižank, Madlena Čornakowa, Khata Šołćina, Mikławš Symank; 38. 88.—90. z **Kašec**: Jakub Cyž, Marija Měthec, Jakub Rjeda, Marija Šołćic; 39.—42. 92. 93. ze **Žuric**: Jurij Cyž, Madlena Krawčikowa, Jan Pjetaš, Jan Šworca, Jakub Cyž, Jurij Wjenka; 43. Mikławš Koch z **Krjepjec**; 44. Michał Kurjat ze **Zajdowa**; 45. Jakub Delan z **Hornjoho Wunjowa**; 46. Pawoł Wencl z **Dźěžnikec**; 47. Michał Domš z **Bozankec**; 48. 62. z **Drježdźan**: dr. phil. Jakub Wjacsławk, wučeŕ B. Mět; 49. August Rychtař z **Wuric**; 50. 52. 53. 111. z **Budyšina**: Jakub Šipšik, Madlena Welsowa, Lejna Sykorowa, Lejna Šmitowa; 51. 60. z **Kamjenicy**: farař Jakub Šewčik, železn. předst. Hajnš; 54. farař Pawoł Šołta w **Hajnicach**; 55. 56. z **Lubija**: farař Jurij Winger, Madlena Wawrikec; 57. wučeŕ Jurij Słodeńk w **Pančicach**; 58. 59. z **Kukowa**: Hana Bartowa, Marija Šołćic; 61. Jan Měrćink we **Wesel**; 63.—69. z **Khróšćic**: farař Hicka, kapłan Rjeda, Marija Křižankowa, Madl. Češlina, Michał Šołta, Marija Skalina, Jakub Holka; 70. Mikł. Špitank z **Časec**; 71.—73. z **Hory**: Pětr Nowak, Jakub Rjeda, Jakub Bermich; 74. Marija Bukowa z **Noweje Jaseńcy**; 75. 76. z **Jaseńcy**: Jakub Just, Jan Rjenč; 77. Jakub Brycka z **Kopšina**; 78. Mikł. Henčl z **Kozaric**; 79. Michał Wićaz z **Łusća**; 80. Pětr Šilak z **Hórkow**; 81. Marija Křižankowa z **Prawoćic**; 82. wučeŕ Renner z **Worklec**; 83. Hana Wjeńkowa ze **Zejic**; 91. Marija Handrikowa z **Nowodwora**; 94. kapłan Mič z **Ralbic**; 95. Marija Kralec z **Konjec**; 96. 97. z **Nowoslic**: Mikł. Wrobl, Pětr Cyž; 98. Jurij Žur ze **Šunowa**; 99.—104. z **Baćonja**: farař Jurij Delan, Mikławš Delan, Jakub Měrćink, Jakub Delan (z Hornj. Wunjowa za swoje dźěći), Pětr Rebiš, Hana Šimanowa; 105. 106. z **Haslowa**: Pawoł Vicka, Jurij Rebiš (t. č. pólny strażnik w Laroche w Belg.); 107. Jurij Robl z **Čornec**; 108. 109. z **Nowoho Łusća**: Jakub Rjeda, Michał Měškank; 110. Jakub Wjenka z **Pozdec**. (Přichodnje dale.)

Za cyrkej w Zdźeri:
k. farař Jurij Winger w Lubiju 6 hr.

K Božomu dźěsću

dariwši za

fond towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

a so **wukupiwši** z tym wot wšěch

pisnych nowolětnych zbožopřećow

wupraja tuž z tutym swoje

najwutrobniše „daj Bóh zbožo“ k nowomu lětu

wšěm přećelam a znatym:

po **15** hr.: k. farař Jurij Winger w Lubiju;
po **10** hr.: k. August Rychtař we Wuricach;
po **6** hr.: k. farař Jakub Šewčik w Kamjenicy;
po **5** hr.: kk. direktor Jakub Nowak w Budyšinje; pólny duchowny Jan Cyž, cyrkw. wučeŕ Jan Andricki w Radworju, H. H. z Budyšina;
po **3** hr.: kk. Jakub Šipšik w Budyšinje, farař Pawoł Šołta w Hajnicach, grenaděr Jakub Cyž-Kašćanski w polu;
po **2** hr.: kk. dr. phil. Jakub Wjacsławk w Drježdźanach, Jakub Rjeda z Hory, Jurij Žur ze Šunowa, Pětr Rebiš z Baćonja;
po **1** hr.: kk. Lejna Sykorowa w Budyšinje, N. N., N. N. přez k. kapł. Rjedu, Jurij Rebiš z Haslowa;
40 pj.: k. Jurij Błažik z Łazka.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)
Johanna Stahl
— dentistka —
Budyšin, sukelnska dr. 1a.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Kože
kóždeje družiny kupuje přecy
po najwyšších płaćiznach
Heinrich Lange
Budyšin
11 Žitne wiki 11
a Cyrkwine naměsto 4.
Wuharowanjo koži
wšěch družin
so nanajlěpje wobstara.

Dźak.

Dotalnomu Zdźěrjanskomu hajńkej, nětko tachantskomu šosarjej

knjezej

Francej Kuncy

w Budyšinje za 19lětne swěrne zastaćo kěbětarskeje służby w Zdźěrjanskej kapali wutrobne **„Zapłać Bóh“**. Njech jomu Knjez joho dźěło z njekhabłacej strowotu w nowym zastojnstwje mytuje.

Samsne „Zapłać Bóh“ też joho knjeni mandźelskej za pyšenjo wołtarja!

W Radworju, nowe lěto 1916.

Farske zarjadnistwo.

Čišć knihitišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 3. | **Budyšin, 15. januara 1916.** | **Lětnik 54.**

Joho noš! a dóstanješ rjane mjeno!

W Prazy je stary sławny móst. W lěće 1348 bu twarjeny. Karlowy rěka; też kamjentny jón mjenuja. To je tón, z kotrohož bu swjaty Jan do Wołtawy ćisnjeny. Na joho woběmaj stronomaj stoji wjele rjanych postawow swjatych. Su wumjełske, drohe. Do wójny buchu po něčim porjedźane, dokelž běchu trósku zestariłe, a kaž so praji, bu za wobnowjenjo jeneje tajkeje na 25000 hriwnow wudatych. Mjez nimi je też postawa swjatoho, wjetša dyžli dorosćeny mužski je. Je stajeny jako by ćežko kročił, w jenej rucy ma tołsty, njelepy kolik, na kotryž so kruće zepjera a z druhej dźerži małe, lubozne hólčatko, kotrež jomu na ramjenju sedźi. Drastu ma wysoko wupasanu, tak, jako by přez hłuboku wodu dyrbjał. Te dźěćatko pak ma w ručkomaj złotu kulu.

A wobraz tohole swjatoho, podobny tej postawje na Pražskim mosće, wuhladach, hdyž do Erfurta dojěwši sebi tamny dom wobhladowach, na joho prawej stronje w nutřka. Jeno hišće wjele wjetši bě tam tón swjaty. A postawu samoho swjatoho móžeš namakać też w Paderbornskej biskopowej cyrkwi z tym kolikom w rucy a na ramjenju hólčatko ze złotej kulu.

Wěš, štó tón swjaty je? — Chcu ći tu napisać, štož nam legenda wo nim powěda. A snadź potom ći myslička přińdźe, zo tajki swjaty by ty hižo tehdy na zemi měł być. Też joho mjeno by měł nosyć, a hdyž też druzy će z nim njebychu mjenowali, tak by tola sam při sebi so z nim hordźić směł.

Tónle swjaty bě z woprědka pohan a rěkaše Offerus. A dokelž bě sylny kaž hobr, a na wšě 12 łohći wysoki, tak bě sebi do hłowy stajił, zo chce najmócnišomu knjezej służić. A wućahny won do swěta a pytaše najmócnišoho knjeza. Skónčnje přistaji so pola krala, kotryž bě jako najwjetši wuwołany. Tomu swěrnje służeše. Jónu pak, hdyž před kralom běše, a tam so słowo „čert“ mjenowaše, wuhlada wón, kak kral so ze swjatym křižom woznamjeni. Offerus so tomu dźiwaše a wopraša so, što matej tej dwě smuščy rěkać, kotrejž bě sebi kral na čoło sčinił, zo by tak zły duch jomu njezeškodźił, praji Offerus: „Hdyž so joho bojiš, a je-li joho móc tak wulka, zo by wón tebi zeškodźeć mohł, tak sym tebi dołho dosć służił. Chcu joho pytać a jomu służić, hdyž je mócniši, dyžli ty.“

A Offerus dźěše a w jenej pusćinje namaka čerta. Jomu so přistaji a swědomiće činješe, štožkuli jomu zły duch kazaše. Jónu, hdyž hromadźe jěchaštaj, přińdźeštaj na puć, hdźež swjaty kříž stoješe. Čert pak, hdyž jón wuhlada, torhny konja na bok a jěchaše wulke koło wokoło křiža. „Čohodla tola“, poča Offerus, „čohodla, knježe, njejěchaće runje won? Čohodla činiće tajkele koło?“ „Tu při puću“, wotmołwi jomu zły duch, „tu stoji znamjo křiža, na kajkiž bu Khrystus přibity. Toho znamjenja so jara boju a dyrbju před nim ćěkać.“ — „Hdyž dyrbiš před joho znamjenjom ćěkać, potom je wón wjetši dyžli ty a tuž nochcu tebi wjacy służić. Měj so derje; ja pójdu Khrystusa pytać.“

Offerus přińdźe k putnikej, a tón wusłyšawši, što wón ma wotmyslene, poča jomu powědać, kak mócny a wulki kral tola Khrystus je, a kak je wón knjez nade wšěm. A skónčnje praji wón: „Njedaloko wottud běži wulka, šěroka rěka. Přez nju pak njeje ani mosta, ani čołmika. Ty sy sylny a wulki, a chceš-li tu Boha dla ludźi přez tu wodu nosyć, zo bychu tak na druhi brjóh móhli, potom budźeš Khrystusej służić a jomu so lubić.“ — Offerus natwari sebi njedaloko rěki kusk khěžčički a dźěłaše wo dnjo a w nocy. W rucy nošeše wulki, tołsty kolik; na njón so zepjeraše, hdyž někoho přez wodu njeseše.

Jónu w nocy wusłyša, kak na druhim brjozy małe hólčatko joho mjeno wołaše. Offerus dźěše k njomu a wza dźěćatko sebi na ramjenjo, zo by je přenjesł. Tola spodźiwnje, te dźěćatko bu přecy ćežše a ta woda jomu přecy wyše stupaše. Hižo so boješe, zo mohł so zatepić. A hdyž do srjedź wody přińdźe, poča skoržić a praji: „Aj, aj, hólčatko, ty pak sy tola ćežke. To tola njesu, jako bych cyły swět na khribjeće měł!“ A na to wotmołwi jomu hólčatko: „Zawěrno, jenož cyły swět njenjeseš, ale ty njeseš toho, kotryž je njebjo a zemju stworił.“ A podnuriwši Offerusa spod wody praji wone: „Ja sym Jězus Khrystus, twój kral a twój Bóh, kotromuž sy służił. Ja křćiju tebje w mjenje mojoho Wótca a w mojim, joho Synowym, a w swj. Duchowym. Hač dotal sy Offerus rěkał; wot nětka dyrbiš Khrystoforus rěkać, po mni, swojim knjezu. A k znamjenju, zo wěrne rěču, wzmi swój kolik a tykń jón do zemje, jutře zakćěje a přinjese płody.“ Na to so hólčatko zhubi. Khrystoforus bě wjesoły a dźakowaše so Bohu a sadźi kolik hišće samsnu nóc do zemje. Nazajtra pak wuhlada wón, kak bě kolik so zazelenił a měješe płody. Přez to hakle doby Khrystoforus lubosće a dowěry k swojomu Bohu. —

A što měniš ty, luby čitarjo? Móžeš ty nadeńć wjetšoho knjeza, dyžli twój Bóh je? Abo by ty był te spodźiwne stworjenjo, kotrež nochcyło służić najmócnišomu, ale kotrež je spokojom, hdyž móže někomu druhomu służić? Potom pak by był służownik słabšoho, mjeńšoho, dyžli sy sam. Přetož što by na zemi nimo Boha było hišće wjetše a sylniše, dyžli ty sam? A čomu by tak mohł służić bjez toho, zo njeby so ponižał? Što dale wšě kubła, wšě bohatstwa; što wšě zawjeselenja a wužiwanja porno twojomu Bohu? A hdyž też njetrjebaš wjacy kaž Khrystoforus sebi pytać toho najwjetšoho knjeza, dokelž bu k njomu přistajeny wot młodosće přez swjatu křćeńcu, tak tola jomu służ swědomiće kaž tón swjaty: „Mějće lubosć k Bohu; po joho pućach khodźće, joho kaznje dźeržće, jomu budźće přiwisni, jomu służće z cyłeje duše a z cyłeje wutroby.“ (Josue.)

Wěš, što Jězus tomu čerwjenomu, žehliwomu mužskomu wotmołwi, kotryž bě joho na wysoku horu dowjedł, a pokazawši jomu wšitke kralestwa swěta a jich krasnosć, prajił: „To wšitko tebi dam, jelizo poklaknywši ke mni so modliš?“ Wón jomu praji: „Dźi wote mnje, satanje, přetož je pisane: Ke Knjezej, swojomu Bohu, maš so modlić a jomu samomu służić!“ —

Budź Khrystoforus přez cyłe lěto 1916; noš Khrystusa přez swoje žiwjenjo we rće, myslach a skutkach, a zbožownje přenjeseš sebje samoho na tamny brjóh wěčnosće.

Wójna.

Zjednoćene Staty a wójna.

W senaće we Washingtonje namjetowaše senator Goze, zo njeby telko Američanow na łódźach jězdźiło, kotrež wójnskim statam słušeja abo municiju woža. Dyrbjałe so tajkim pućowarjam pućowarske wopisma zapowjesć. Při rozmołwje měnješe druhi, so tajcy pućowarjo Ameriku njetrjebawši do njeluboznych jednanjow zapletuja. — Wšitcy Američenjo njejsu potajkim Wilsonowoho nahlada, zo měli podmórniki wšě kajkežkuli łódźe šonować, na kotrychž snadź ameriski pućowar syda.

Podnurjeneje „Persije“ dla njecha ameriske knježeŕstwo ničo přećiwo Awstriskej činić, dokelž ani wěste njeje, hač je ju awstriski abo druhi podmórnik, haj z cyła žadyn podmórnik podnuril. (b)

Jendźelska a Italska.

Ze wšěch statow ma najwjacy winy na nětčišej wójnje Jendźelska. Wona so też najbóle prócuje, druhe staty sobu do wójny sćahnyć a w njej zdźerżeć. Tohodla też znate Londonske wučinjenjo, zo žadyn stat sam za so měr njesčini, ale jenož wšě hromadźe. Też Italsku je Jendźelska nawabiła, zo k tutomu wučinjenju přistupi. Lubiła je jej za to, zo jej dwě milliardźe zapłaći a tak mjenowany garantie-zakoń připóznaje. Na swój wužitk Jendźelska při tym wězo też zabyła njeje. Garantie-zakoń wuwjazuje dźěn jenož bamža a njeżada wot Jendźelskeje žanoho wopora. Hdyž jón Jendźelska připóznawa, podpjera jenož Italsku, zo při přichodnych jednanjach wo měr njetrjeba bamžej ničo z jomu rubje-

nych prawow wróćić, kaž mohło so to wot druhich stron lohko žadać. A Italskej darjenej milliardźe wě wona na druhim puću šikwanje zasy do swojeje kapsy zwjesć. Italska dyrbi dźěn wjele swojich wojeńskich a hospodarskich potrjebow wot Jendźelskeje kupować. Bohata Jendźelska da sebi je nětko wot khudeje Italskeje tak droho zapłaćić, zo darjene a požčene milliardy bórzy zasy dóstanje. Italska dyrbi n. př. jendźelske wuhlo 3 abo 4, haj 6 króć tak droho płaćić kaž před wójnu. Tak da sebi Italska swoju njesprawnosć wot Jendźelskeje škitać a so za to wot njeje wuklukać. Italska drje stona, płaćić pak dyrbi. Rjani bratřa!

Nowy woborny zakoń w Jendźelskej.

Jendźelski ministerpresident Asquith je zakoń za powšitkownu wojeńsku službu sejmej předpołožił a wón bu z 403 přećiwo 107 hłosam přiwzaty. Runjež je khětro wobrězany a Iriska z njoho wuwzata, ma zakoń tola wjele napřećiwnikow. Nahladny lord Simon, sekretar znutřkownych należnosćow je joho dla wotstupił a jomu sćěhowachu ministerjo Henderson, Brace a Roberts, zastupjerjo dźěłaćerskeje strony w ministeriju. Běchu přećiwo swojej woli k wotstupej nuzowani, dokelž konferenca zastupjerjow dźěłaćerskich zjednoćeństwow z **1710000** přećiwo **934000** hłosam nowy zakoń zaćisny. Dźěłaćerjo su přećiwo powšitkownej wojeńskej službje a hroža ze stawkowanjom, jeli so zawjedźe. Wěc je tak zła, zo sebi knježeństwo praweje rady njewě. Asquith rěči hižo wo tym, zo by sam wotstupił a nowowólby wupisał. Nowowólby wo srjedź wójny bychu wězo hrozne njeměry do cyłoho kraja přinjesłe.

Z narańšich bitwišćow

pisa wuheńska nowina „Ctz Est“ 9. januara:

Z krótkich hamtskich wozjewjenjow njeje widźeć, kak ważne podawki so tu stawaja. Jeći ruscy officirojo wobswědčeja, zo je car wosebje do Trembowle přišoł, zo by ruskich wojakow k nadběham na našu frontu, kiž je tam jenož někotre kilometry zdalena, zahorjał. Ruskim officiram bu poručene, zo dyrbja na kóždy pad so předobyć a bu jim lubjene, zo je dosć mocow k tomu přihotowanych. Woprawdźe wozjewjachu naši lětarjo, zo je na poměrnje krótkej fronće dwanaće regimentow zhromadźenych, kotrež běchu najskerje z Odessy přišłe. Z tymi połkami sylnjachu Rusojo swoje nadběhanske wójsko. Před našej frontu je hórka, kotruž naši wojacy k česći swojoho wjednika Pflanzer-Baltina fort Baltin mjenuja. Hórka je jara přihodna k zakitanju. Car bě poručił, tu hórku wobsadźić. 5. jan. su Rusojo přestali, tutu hórku nadběhować, dokelž widźachu, zo je podarmo. Před našimi stojnišćami leži wjele tysac mortwych Rusow. Rusojo přihotowachu swoje nadběhi hodźiny dołho z bubonskim wohnjom. **Při kóždym nadběhu buchu cyłe połki zaničene.** Nětkle knježi zasy měr, dokelž Rusojo nimaja žanych regimentow wjacy, kotrež mohłe nadběhać. **Naša škoda je jara mała.** W poslednimaj dnjomaj, hdyž Rusojo najsylnišo nadběhachu a po tysacach padachu, mějachmy na cyłej liniji na mortwych, ranjenych a khorych 70 muži, z čohož je widźeć, zo bubonski woheń, při kotrymž bu telko municije rozbrójene, z cyła ničo njewučini. (b)

Při wšěch jara horcych a krawnych wojowanjach w narańšim Haliču a besarabiskich mjezach hač nutř do Wolhyniskeje njejsu Rusojo ničo wučinili. Po 8. januaru nadběhi pěškow popušćowachu, artillerija pak z mocu dale dźěłaše. Rusojo hromadźa z nowa wojakow a su drje hišće dalše nadběhi wočakować. Wuspěcha zawěsće njezměja.

Na italskich wojownišćach

třěleše z wjetša jenož artillerija. Pěšcy mějachu jenož tu a tam mjeńše wojowanja. Italscy drje z cyła hač do jednorych wojakow přecy jasnišo spóznawaja, zo njemóža ničo wučinić. Při wšěch surowych woporach njejsu po štwórtej wulkej offensiwje ani najprědniše awstriske wobtwjerdźenja, kotrež běchu Awstriscy jenož za nakhwilne wobaranja přihotowali, přewinyli. Što chcedźa hakle přećiwo hłownym wobtwjerdźenjam činić? Italscy jednori wojacy powědaja surowe wěcy wo swojich napinanjach a ćerpjenjach w frontach a nimaja sami nadźije na dobyćo. Zdychuja za měrom a wojuja husto jenož, dokelž maja officirojo poručnosć, kóždoho na blaku zatřělić, kiž cofa. Wjacy hač 60 generalow je italske knježeństwo hižo wotsadźiło, zawěsće nic wšěch tohodla, dokelž běchu k wjednistwu njekhmani, ale dokelž drje měješe někotry krawne bědźenja bjeze wšoho wuspěcha syte. Njeswěra njehoji.

Gallipoli wuswobodźena.

Z Konstantinopla přińdźe sćěhowaca powěsć: **W nocy** (wot 8. k 9. jan.) **wopušćichu Jendźelčenjo pod wulkimi zahubami Sedil Bahr. Połkupa Gallipoli je wot njepřećela cyle wuprózdnjena.** (WTB)

Turkojo pisaja w daišich powěsćach, zo su njepřećelio wjele ludźi a wójnskeje naprawy zhubili. Jendźelčenjo rěča wo jeničkim wojaku, kiž bu morjeny, Francózojo po swojich powěsćach ani toho přisadźili njejsu. Najskerje njeliča morjenych a ranjenych we poslednich wojowanjach, kotrež so dźeń prjedy stawachu, hač so wotsalichu. Zo Turkojo jich tehdy sylnje nadběhachu, njepřeja. Tohorunja přidawaja, zo su 17 kanonow stojo wostajili, praja pak, zo běchu přetrjebane a wot nich samych zničene.

Na kóždy pad słuša tón kónc dardanellskich wojowanjow k **najwjetšim** a **najważnišim podawkam cyłeje wójny.** Stworozjednoćeństwo chcyše Konstantinopel dobyć a z tym Turkowsku zničić. Z tym by puć do Ruskeje dobyty był. Ruska by mohła municiju a wšě wójnske potrjeby dóstać a swoje w južnych krajinach nahromadźene žita wuwožować. Němska a Awstriska pak byštej na wšěch stronach wot cyłoho swěta wotzamknjenej byłoj. To njeje so našim njepřećelam radźiło. Bjez dźiwa, zo w Konstantinoplu mjez ludom a w sejmje njewuprajita radosć knježi. Enver Paša bu z juskanjom w sejmje witany. A też my mamy wšu winu so wjeselić. Wuhnaćo Jendźelčanow a Francózow z Gallipoli je za nas mócna kročel k skónčnomu dobyću.

Wojowanja w Čornych Horach.

Awstriske wjednistwo wozjewja:

Hora Lowcen dobyta. W třidnjowskich horcych wojowanjach přewiny naša zmužita infanterija w krasnym zjednoćeństwje z ćežkej artilleriju a k. k. łódźstwom sylne wobaranjo njepřećela a njesměrne ćeže zymskich horiskow, kotrež běchu, kaž 1700 m wysoka murja z morja postupowace, lěta dołho k zakitanju přihotowane. 26 kanonow, mjez nimi dwě 12centimeterskej, tři 15centimeterske nowe mörsery a dwaj 24centimeterskej mörseraj, potom municija, flinty, cyroby a drasty su naš popad. Dźěl kanonow je njeskaženy a bu přećiwo njepřećelej wobroćeny. W sewjerno-rańšej Čornohórskej bu njepřećel, kiž krótko před Berane so z nowa wobaraše, přewinjeny. Te městno a je wobknježace wyšiny k južnomu ranju su w našej mocy. Dosć khwatajcy móžachmy dźěl so palacoho mosta přez rěku Lim před dospołnym zaničenjom zdźeržeć.

Pola Ipeka bu zasy 13 serbiskich kanonow z wjele municiju wuhrjebanych. (WTB)

Na horje Lowcen dobyte kanony su, z najmjeńša z dźěla, francózske. Francózska bě Čornohórcam ćežke kanony pósłała, zo bychu z Lowcena mórski zaliw Cattaro potřělili a snadź přistaw Cattaro wobknježili. Nětko budźa ćežke francózske kanony přećiwo čornohórskomu hłownomu městej Cettinje wobroćene, kotrež horje skoro pod nohomaj leži. Lowcen płaćeše za njepřewinjomnu twjerdźiznu, na kotruž běchu tež Italscy sylnje ličili. Zo bu Lowcen přewinjeny, budźe jich jara boleć. Awstriska je swoju khorhoj nad nim wupřestrěła. Awstriske łódźstwo je k tomu wjele přinošowało. Ani italske, ani jendźelske a francózske łódźe njemóžachu tomu wobarać. Čornohórska je so nětko nimale dowobarała. Druhe čornohórske wobtwjerdźenja njejsu wjele hódne. Lowcen, 1908 wobtwjerdźeny, dyrbješe puć z Cattaro do Cettinje zamkać. Cettinje njebudźe so dołho dźeržeć móc. Čornohórcy běchu so na italsku pomoc spušćeli. Italscy pak njepřińdźechu. (b)

Z nowa rěči so, zo chce Čornohórska měr činić.

Jendźelska wójnska łódź „Kink Edward“

je na minu zajěła a so podnuriła. Ludźo buchu wumoženi; jenož 2 mužej buštaj ranjenaj. — Łódź bě lěta 1903 twarjena a přez 17000 tunow wulka. — Też jendźelski podmórnik „E 17“ je so w połnócnym morju podnurił. Wobsadka bu wot hollandskeje łódźe wumožena a wostanje w Hollandskej.

Z wječornych bitwišćow

wozjewja naše wjednistwo 9. januara:

K połdnju wot **Hartmannweilerskopfa**, při **Hirzsteinu**, radźi so wčora, poslednju 21. dec. do njepřećelskich rukow padnjenu hrjebju wróćo dobyć, při tym 20 officirow, 1083 hajnkow popadnyć a 15 mašinskich třělbow wzać.

10. januara:

K sewjernomu wječoru wot **Massiges**, pola dwora Maison de Champagne, dobychu naši wojacy z nadběhami njepřećelske wobkedźbowarske stojnišća wjacy stow metrow šěroko. 423 Francózow, mjez nimi 7 officirow, 5 mašinskich třělbow, 1 wulki a 7 małych mjetakow minow padźe nam do rukow. Francózski napřećiwny nadběh k ranju wot dwora so zwróći. (WTB)

Pola **Le Mesnil** nadběhachu Francózojo naše stojnišća na 1000 m šěroko. Nadběh so rozrazy. — W južnym zwonkownym dźělu města **Lille** rozbuchny municija pioněrow. Susodne hasy buchu jara wobškodźene, wjele wobydleri morjenych a ranjenych; dotal bu 70 mortwych wuhrjebanych. (b)

Z narańšich bitwišćow

wozjewja naše hłowne wjednistwo 11. jan.:

Rusojo na besarabiskich mjezach z nowa surowje nadběhachu. Tři hodźiny howrješe artillerija, potom přimachu huste čŕjódy pěškow, pjeć króć za sobu a wječor w 10 hodź. šesty króć. Nadběhi Rusow buchu wotražene. Jich škoda je wulka. Před wotrěžkom jeničkoho bataillona leżeše 800 mortwych Rusow. (b)

Cettinje dobyte.

Čornohórske hłowne město Cettinje bu štwórtk popołdnju wot Awstriskich wzate. — Město je njezranjene, wobydleństwo měrne.

dobyćeŕskich wójskow maja tam ze wšelakimi epidemijemi wojować, kotrež su za čas wójny telko ludu zničiłe. Nałožuje so tu k zničenju wšow, kotrež khorosće tak často přenjesu, a druheje njerodźe tesame dokładne srědki, kaž w Galiciskej, Pólskej a Ruskej.

Kajke wobstojnosće tu knježachu, z toho widźimy, zo při swojim přikhadźe nihdźe ani čisteje wody dóstać njemóžach. Najwjacy ludźi w Serbiskej — domjacy kaž dobyćerjo — dyrbja po zwučenju njemyći wostać a móža jeno warjenu wodu pić, je-li jim žiwjenjo lube. Zbožowny tón, kiž móže dys a dys so šaty přewoblec.

Njezbožownym domjacym brachuje samo to najnuzniše: cyroba, medikamenty, ćopła drasta, domjacy skót a často też třěcha nad hłowu. Serbiscy wojacy, wot swojich zwjazkarjow wopuščeni, dyrbja při wróćostupanju swojich samsnych ludźi wurubić a wzachu wšitku cyrobu sobu. Skoro wšón domjacy skót bu pak na měsće zarězany, pak wot poł zawutlenych serbiskich wojakow sobu hnaty. Nichtó njestara so wo žony a dźěći a starych ludźi, dokelž kóždy so někak přihodźacy Serb zastupi do wójska. Też wšitcy serbscy lěkarjo a wšě miłosćiwe sotry (khorych wothladarki) wotćahnychu z wójskom. Sćěhwk bě powšitkowne hubjenstwo a wobžarujomne njezbožo.

Čohodla bu naš ameriski Čerwjeny kříž runje nětkle ze Serbiskeje wotwołany, hdźež bě joho dźěło wosebje nuzne, je mi njezrozymliwe. Ženje prjedy njebychu joho służby tak hórcy nuzne byłe. Wšědnje, tak dołho hač sym we Serbiskej, sym widźał, kak buchu tysacy nuzu ćerpjacych Serbow wot němskich a awstriskich wojeńskich zarjadowanjow podpjerani. Napohlad tychle njezbožownych ćěkancow zbudźa hłuboku sobuželnosć. Sama wóń jědźow skutkuje, zo so jich hłuboko zapadnjene woči zahorja, so žehla, tak zo maja ćile ludźo potom napohlad hłódnych wjelkow. Jich drasta wisa po lapach na nich — rózdrjena — a jich nohi, při wšitkej hórkej zymje, jeno bosy, su z ranami pokryte, tak zo móža so lědma dale hibać, abo dale kročić.

Dobyćerjo nad Serbiskej začuwaja jeno sobuželnosć z tymile njezbožownymi, kotřiž dyrbja ćerpjeć, bjez toho, zo bychu na zawinowanju swojoho knježeŕstwa podźěl měli. Hdźež žanu němsku abo awstrisku pólnu kucheń nadeńdźech, widźach też syły hłódnych serbiskich ćěkancow abo wójnskich jatych, kotřiž buchu wot dobroćiwych wojakow z jich samsnym dźělom sobu picowani. Też bołharscy wojacy činja runje tak. Němski stabowy officir, kotryž bě ze mnu tajkile podawk wobkedźbował, praješe: „Tajkele hubjenstwo woprawdźe k wutrobje dźe. Ćile wbozy, kotřiž ničo wo Serajewje, wo Entenće njewědźa, dyrbja za njekhmanstwo swojich knježićerjow ćerpjeć. Wězo čini naše knježeŕstwo, štoš zamóže, za tychle njezbožownych, ale so samo wě, zo dyrbi so najprjedy na našich wojakow dźiwać.“

Jeli bě hdy na času, wbohomu khudomu ludej pomhać, je to też tu w Serbiskej. Bychu tola naši ameriscy millionarojo, město zo brónje a municiju podawaja a tak krej přeliwaju a też winowatym zawinjerjam tuteje wójny pomhaja, radšo někotre łódźe cyroby, medikamentow a drasty za tele njezbožowne wopory njeskutka Serajewskoho pósłali! (m) [A. P.]

Železniski ćah z wysokoho lěsnoho brjoha padnył. W Bayerskej mjez stacijomaj Neustift a Pfennigbach wujěde ćah, z Rostal přikhadźacy, 7. jan. wječor z kolijow a padźe z wysokoho lěsnoho brjoha dele. Nasyp bě přez stajny dešć podmlěty. Lokomotivny wjednik bu morjeny, šesćo pućowarjo ćežcy, džesaćo lohcy ranjeni.

Sylzy lubosće a wjesela — sylzy zrudoby.

Powěda so nam wo kralu w starodawnych časach, zo jomu smjerć nadobo joho mandźelsku, kotruž z njewuprajnej lubosću lubowaše, rubi. Wšitko zdaše so jomu zhubjene być, cyły swět ze wšěmi bohatstwami. Tu přińdźe k njomu njeznaty mudrač a powě jomu, zo je wo joho wulkim njezbožu a přewulkej zrudobje słyšał. Praji pak zdobom, zo by jomu pomhane było, hdyž by na row swojeje mandźelskeje tŕoch — njech su to mužojo abo žony, dorosćeni abo dźěći — pósłał, kotřiž bychu za nju so modlili. Tući tŕo pak dyrbja ludźo być, kotřiž hišće we cyłym swojim žiwjenju žaneje sylzy ronili njeběchu. Hnydom wupósła kral do wšěch rózkow swěta pósłow, zo bychu tajkich pytali a jich k njomu přiwjedli. Ale wšitko podarmo. Ani w najrjeńšich hrodach, ani w najhubjeńšej khěžcy tajkich njenamakachu.

Z toho móžemy wuknyć, zo kóždy človjek swoje žiwjenjo — njech je krótke abo dołhe — z mnohimi sylzami zapłaći. Z płačom wuhlada nowonarodźene dźěćo k prěnjomu razej swětło tutoho swěta. W swojich prěnich lětach wuroni mnohe sylzy; a je sylza dorosćenoho muža njehódna? Njepłakaše też Jězus při rowje swojoho přećela Lazara a njewuroni sylzy nad Jeruzalemom? Ze sylzami ćisnje też hišće wowka tři hruzlki do rowa mandźelskoho.

Hladaj na sylzy we wočomaj zazłobjenoho dźěsća, hladaj na sylzy njemdrosće we wočomaj šulskoho hólca. Tola preč wot tajkich wobrazow! Kajki cyle hinajši zaćišć činja sylzy lubosće a wjesela, kotrež, byrnjež něme, wjacy wupraja hač tysac słowow.

Hdyž młodźenc k prěnjomu razej na poł, traš na cyłe lěto swój wótcny dom wopušći a do dalšoho města ćehnje, zo by tam něšto nawuknył, zawdawa jomu mać pod sylzami ruku a rěči hnujace słowa k njomu. Hdyž za dlěji čas zasy na krótke prózdniny domoj přińdźe, powita joho wowka, kotraž joho jara lubuje, ze sylzami we wočomaj. Njejsu to sylzy wjesołosće? Abo njeroni mandźelska sylzy połne lubosće, hdyž přikhadźa mandźelski, kiž bě z mokrymaj wočomaj wućahnył na polo česće, hdźež z druhimi njepřećela wot wašich mjezow wotdźeržuje, a nětko nadobo na něšto dnjow domoj přińdźe? Abo njedawa mać dźowcy, hdyž so do zdaleneje wsy woženi, pod sylzami swoje žohnowanjo? Kak wjeseli so mać, hdyž syn po zbožownej wójnje z wěncom na hłowje, přikhadźa strowy dom, a powita joho ze sylzojtymaj wočomaj.

Najwjacy drje je sylzow zrudoby a styska. Kelko wumru hižo w prěnich, kelko w najrjeńšich lětach žiwjenja — horco wopłakowani wot swojich staršich. Abo kak husto mačataj nan a mać swojej woči ze sylzami, dokelž wot njeju horco lubowany syn, na kotrohož najwjetšu nadźiju staještaj, poča njekhmane žiwjenjo wjesć, přez čož buchu wšitke jeju nadźije zničene. Druha mać zasy pósła swojoho lubuška pod khorhoj, zo by za krala a za wótcny kraj wojował, a nadobo dósta powěsć, zo je swoje najdróžše kubło, swoje žiwjenjo woprować dyrbjał. Njewuroni też tuta maćeŕ wjele horcych sylzow? Też mačeja často dźěći ze sylzami row maćerje abo nana.

Nima tohodla Klopstok prawje, hdyž praji: „Horjace sylzy, was přida natura człowjeskomu hubjenstwu jako přewodźeŕku. Njebyšće-li wy byłe a njemóhł człowjek nad swojej nuzu płakać, ach, kak by ju potom znjesł?“

J. Donat-Serbowčan.

Wšelčizny.

Hońtwa na wulke myše. Psy jako dary lubosće.

Hižo dlějši čas wopisuja francózske pólne listy po cyłych stronach, kajke ćwile přihotuja wulke myše tam wojakam. Kóždy króć po jědźi su wojacy nuzowani, pisa „Temps“, zo so na hońtwu za wulkimi myšemi přihotuja, dokelž tele zwěriska kaž jena z egyptowskich ćwilow tam we třělnych hrjebjach z črjódami w podzemskich dźěrach a w tych wšelkich kutach přebywaja a so tam wokoło honja. Su najbóle wurjadnje wulke zwěrjata a často so stawa, zo wobdźeń w jenej jeničkej hrjebi wojacy wjacy hač 100 wulkich myši zabija. Ćwila je tak wulka a bědźenjo přećiwo tejsamej tak ćežke, zo su officirojo na kóždе wotedaćo 15 wopušow zabitych wulkich myši litr wina jako myto wustajili. Tutón njeluby sćěhwk nětčišeje wójny je, kaž je to lohcy zrozemić, nastork dał, zo so z Pariza a cyłeje provincy wulke kopicy namjetow činja, kak móže so tale ćwila wotstronić.

Francózske časopisy njemóža so listow dowobróć, w kotrychž so nowe brónje za wójnu z wulkimi myšemi wopisuja; wyšnosćam so wšě móžne apparaty a praeparaty (srědki) k wukorjenjenju wulkich myši poskićuja; tola nuza z tutej njerodźu traje njepomjeńšena dale. Nětko měješe psyplahowař dobry připad, kotryž cyła zjawnosć jako wumóženjo w nuzy powita. Namjet plahowarja bě sćěhowacy: wšitcy wobsedźerjo psow, wosebje tajcy, kotřiž maja tamne za hońtwu wulkich myši

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

10. jan. 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	86—90	152 - 156
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	74 - 80	142 - 146
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	58 - 62	120 - 127
4. snadnje picowane kóždeje staroby	43— 48	104 - 109
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće . .	87 - 90	144 - 147
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	82 - 88	147 - 151
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy . .	55 - 65	112 - 123
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy .	43 - 50	98-110
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy .	35 - 43	91 - 98
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	80 - 84	131 - 136
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	48 - 53	100 - 106
3. snadnje picowane	40 - 45	92 - 97
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	98-102	148—152
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	88 - 92	138—142
3. snadnje wuwite wot cyca	77 - 82	127—132
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	85 - 90	170—180
2. starše korme borany	75 - 80	155—165
3. srěnjo kormjene borany a wowcy .	— —	— —
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

so jara přihodźace foxterriere, maja swoje psy jako dary lubosće za wójsko na postajomnym centralnym městnje wotedać. Psy dyrbja tam wysoku šulu łójenja wulkich myši wukhodźić a po přetratej dressurje a po k spokojnosći wotpołożenym pruhowanju so do třělnych hrjebjow pósłać. Potajkim móže so prajić, chcedźa tak mjenowane psyče wójsko přećiwo statej wulkich myši mobilisować. Woprawdźe spodźiwne wěcy płodźi tale swěta-wójna.

⁘

Wšowa stawizna wo starym Dessau-skim.

Wši su nětkle runje we wójnskim času wěc, wo kotrejž směš tež w najwosobnišim salonje rěčeć. Tuž chcu historku wo tutych zwěrjatkach naspomnić. — Bjez dwěla běchu wone hižo w 7lětnej wójnje „krejne přećelstwo“ kóždoho wojaka — kaž dźensa w Ruskej. Junu natrjechi wjerch Leopold Anhalt-Dessauski a pruski wójwoda, wojaka před swojim pólnym stanom sedźo, hdyž jara skedźbnje swoju spódnju drastu wobroćeše a přehladowaše, „Khadla, što tu paraš?“ na njoho zawoła. „Wši wubjeram!“ Wotmołwi wojak. „Prawje, mój syno! Ale takle ženje hotowy njebudźeš. Tu maš toleŕ, kup sebi nowu košlu!“ To wusłyša druhi wojak, spěšnje mjelčo běžeše čwak puća dale, hdźež měješe Leopold nimo hić, posydny so tam a wobroćeše „spódnju kožu“ kaž towarš. „Stary Dessau-ski“ drje hnydom w swojej znatej překlepanosći wotpohlad spózna, tola pak so wojaka wopraša: „Što tu pytaš tak pilnje, khadla?“ — „Wši!“ wotmołwi tutón. „Nó“, měnjenše Leopold, „to dźi jenož tamle dale horje. Tam sedźi twój towarš, tón je ma!“

⁘

Najwjetše štomy swěta.

Mjez tym zo prjedy přecy Kaliforniska jako kraj najwjetšich štomow płaćeše, je so dźensa wupokazało, zo drje su Kaliforniske štomy najtołše, tola po wysokosći přetrjechi je Australija a to wosebje z eukaliptowymi štomami. Australija ma na 400 wšelakich družinow ze swójby tutych štomow, kotrež su bóle znate pod mjenom gumiowe štomy. Najwjetše z nich su w južnej Australiji a z nich ma najwurazniši nimale cyle běły zdónk twjerdoho drjewa, saha 35 m runje horje a tam hakle so hałzy započnu. Tajki lěs poskića zaćišć twarnišća běło-marmorowych stołpow, cyle spodźiwnoho razu, podobne starym grekskim a egyptowskim templam. Gumiowe štomy su w přerězku na 100 m wysoke. Hišće wyšše štomiska płodźi tam krajina Viktoria, tak mjenowany gipsowy kraj. Tu stoja hobry na 130 m k njebju sahace. Haj, praja, we tamnych praléšach su hižo nadešli „štomiki“ hač do 160 m wysoke. Rs.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 112. 115. 116. 118. 119. z **Budyšina**: Kata Pawlikec, Karl Mišnař, Michał Cyž, dźěłaćeŕ, Marija Winklerowa, Mikławš Šuster, mjasowobhladowaŕ; 113. Jan Špon ze **Słoneje Boršće**; 114. sotra Georgia Šołćic w **Lubodole**; 117. Mikławš Měń z **Čemjerc**; 120. P. Jan Kocián we **Wienje**; 121.—124. z **Kulowca**: Jan Domanja, Mich. Pólk, Michał Wawrij, Marija Pjacec; 125. 126. z **Baćonja**: kantor wyšši wučeŕ Jan Symank, Michał Pjech; 127. 128. z **Libonja**: Jakub Donat, Hilic kubło; 129. Michał Lipič z **Češkec**; 130. Madlena zwud. Pjetašowa z **Wutołčic**; 131. Jan Handrik ze **Sulšec**; 132. Jakub Měrćink, žiwnosćeŕ z **Haslowa**; 133.—138. z **Radworja**: faraŕ Jakub Nowak, kapłan Mikławš Dórnik, cyrkw. wučeŕ Jan Andricki, Marija Šipšikowa, Marija Grubertec, Michał Domaška; 139.—141. z **Boranec**: Jan Wićaz, Jan Kasper, Jakub Čórlich; 142. Pětr Paška z **Kamjenjanskoho Haja**; 143.—146. z **Kamjenjeje**: Jan Handrik, Jakub Rěčk, Mikławš Cyž, Mikławš Kopr; 147. 148. z **Khelna**: Michał Bjarš, Jakub Rěčk; 149. 150. z **Bronja**: Mikł. Rěčk, Jan Wencl; 151. Handrij Libš z **Měrkowa**; 152. Michał Połleńk z **Hodlerja**.

K **Božomu dźěsću** za

„fond towarstwa ss. Cyrilla a Methoda“

hišće darichu po 1 hr.: Karl *Mišnař* a *Michał Cyž* z Budyšina; Hana Wjeršowa z Kamjenjanskoho Haja 1 hr. 40 pj., N. N. 50 pj., B. z B. 10 pj.

Z tutym skónčamy **hodownu a nowoletnu zběrku** a wuprajamy wšitkim dobroćelam najwutrobniše **„Zapłać Bóh tón Knjez!“**

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wulkiwubjerk

Božich matrow.

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Kože

kóždeje družiny kupuje přecy po najwyšših płaćiznach

Heinrich Lange

Budyšin

11 Žitne wiki 11

a Cyrkwine naměsto 4.

Wuharowanjo koži

wšěch družin

so nanajlěpje wobstara.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.

„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.

„ 4. Plista. Ducy z kowarnje.

„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

——— Kóžde čisło 20 pjenježkow. ———

***Křižowy puć** a **někotre modlitwy za čas wójny.** Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Wšě čišćerske dźěła

w kóždym wuwjedźenju

w serbskej a němskej rěči

wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćerńja

Budyšin :: :: :: Před šulerskimi wrotami 21

——— Dalokoreč̌ak čo. 893. ———

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 16. jan.** wječor w 8 hodźinach w towarsni **hłownu zhromadźiznu.**

Bydlenjo w Hórkach

wobstojace z třoch rumow je bórzy abo pozdźišo wosebitych wobstojnosćow dla **tunjo k wotnajeću** (po žadanju tež ze zahrodku). **Za skałari jara so přihodźace!**

Dalše je zhonić tam pola

Jakuba Šustera.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 4. | **Budyšin, 22. januara 1916.** | **Lětnik 54.**

Pastyŕski list najdostojnišoho knjeza biskopa,

kotryž měješe so 2. njedźelu po s. 3 Kralach z klětkow čitać.

Franc Löbmann

z Božeje smilnosće a japoštołskoho stoła miłosće titularny biskop w Priene, japoštołski vikar w sakskim kralestwje, administrator ecclesiasticus sakskeje Hornjeje Łužicy, tachant kapitla swjatoho Pětra w Budyšinje, doktor theologiae,

sebi dowěrjenych wěriwych wobeju dioecesow w Knjezu postrowja a požohnuje.

Lubowani wosadni!

Dźensniše sćenjo, wjelelubowani w Khrystusu, nam bóžskoho Zbóžnika w joho bóžskej krasnosći, w joho wšohomocy, mudrosći, dobroćiwosći a miłosći pokazuje. Tute pokazuje tamón prěni dźiw w Kana, kotryž wěru wučownikow założi, kotryž, skutkowany na zastupnu prósstwu hordozneje Maćerje Božeje, nam wuzki zwjazk maćerje miłosće ze Słowom Božim předstaja, kotryž pozběhnjenjo korjenja człowječoho splaha, mandźelskoho zwjazka, w Khrystusu wozjewja, a kotryž wyše toho hišće najnadobniši srědk hnadow, žórło a wutrobu wšoho cyrkwinskoho žiwjenja, najswjećišu eucharistiju, luboznje předznamuje.

Tuž so dźiwać njetrjebamy, zo je tónle prěni dźiw Knjeza z prastarych časow sobu předmjet róčnoho swjedźenja Wozjewjenja Khrystusowoho a zo so na jenej z bližšich njedźel po nim wěriwym k wosebitomu wopominanju předstaja.

Tak na majestosć a dospołnosć našoho Zbóžnika pokazani smy hišće z wosebitym dopomnjećom pohnuwani k wobnowjenju najnutrnišoho zwjazka z nim, přez kotrohož samoho směmy so njebjeskomu Wótcej bližić.

Njedźela w oktavje epifanije nětko wobzamknjenoho wójnskoho lěta 1915 cyłej katolskej Němskej přinjese mócne duchowne wobnowjenjo. Pohnuwani z namołwjenjom swojich wyššich pastyrjow, biskopow, so wěriwi němskeje wótčiny radosćiwje poswjećichu bóžskej Wutrobje, na čož so rady dopomniće.

Po namołwjenju nadobnoho wyššoho wjerćha našeje swjateje cyrkwje bamža Benedikta XV. so tute poswjećenjo njedźelu sexagesimæ, na kotrejž podobne modlitwy z cyłeje zemje so k njebju płomjenjachu, posylni a wobkrući.

Bóh luby Knjez wšak je w swojej miłosći na wopory našeje modlitwy a našeje pokuty spohladował, wón je našu lubowanu němsku wótčinu před njepřećelskimi nadpadami zakitał, wón je brónjam našich wójskow a našich zwjazkowarjow někotrežkuli krasne dobyćo spožčił a nadźiju na čestne dospołne dobyćo kaž też trajacy spomožny měr we nas wobkrućił.

Hdyž za to wodźićerjej bitwow naš najpokorniši a najponižniši dźak słuša, dyrbimy tola krute słowo pokutu hišće runje tak należnje kaž loni wopomnić a hórke lěkarstwo, kotrež rěka zarunanjo, dosćčinjenjo, swojej duši runje tak swěrnje podawać.

„Njećiniće-li pokutu“, praji swjate pismo, „wšitcy zahinjeće.“ (Luk. 13, 3.)

Prut wójny, kotryž lońše lěto pastyŕski list biskopow Němskeje z mócnymi słowami jako skutk Božeje khostaceje sprawnosće mjenowaše, njeje Knjez přećiwo našomu čakanju a žadanju hišće stronu położił; hłuboko čujemy wěrnosć spomnjenoho pastyŕskoho lista: Dołhu winu njezapokući krótka želnosć, a hač je dołhe a ćežke domapytanjo Boże wšudźe a w cyłym našim němskim ludźe tón rozsudny wobrot wot wšitkich złych pućow, te porjedźenjo w myslenju a činjenju, kaž směd̄źachmy w spočatku wójny wočakować, nětko hižo wuskutkowało, na tym drje dyrbimy sprawnje dwělować.

Čim bóle budź nam należane, zo zasy w swjatočnych dźaknych a prósstwownych modlitwach trónej Boha Wšosmilnoho so bližimy, zo pokućenjo a poswjećenjo lońšoho lěta nutrnje wobnowimy.

Zo so to na jenej z prěnich njedźel lěta stanje, zo by lěto spomoženja 1916 nic lěto wójny, kajkež je zeskhadźało, wostało, ale lěto měra za ćežcy poniżene ludy so stało, je runje tak należna prósstwa wašoho wyššoho pastyrja kaž też najnależniše přećo našoho lubowanoho krajnoho wótca, našoho nadobnoho krala, kotrohož pobožna wutroba tak nutrnje z wami so modli, kotrohož wótcowska wutroba tak ćežcy přez nuzu časa z kóždym a we kóždym jenotliwym joho poddanow ćerpi.

Tohodla podpisany biskop poruča, zo třeću njedźelu po Třoch Kralach, na kotrejž je so hač dotal swjedźeń swjateje Swójby swjećił, potajkim 23. januara, so swjatočne dźakne a pokutne Bože służby swjeća k wotwobroćenju dalšeje wójnskeje nuzy a k wuprošenju bórzownoho spomožnoho měra, kaž też za duše tych, kotřiž su za drohu wótčinu swoje žiwjenjo woprowali, z přisłušnym prědowanjom a zhromadnym swjatym woprawjenjom we wšitkich cyrkwjach a zjawnych kapalach wobeju sakskeju dioecesow.

We wójnskich pobožnosćach předkhadźacych dźěławych dnjow, też w zhromadźiznach katolskich towarstwow a w katolskich nowinach njech so na tu wurjadnu swjatočnosć pokazuje, też njech so wěriwym po potřebnosći wjacy přileżnosće k swjatej spowědźi poskići.

Na jenym mjenowanej njedźeli předkhadźacym dźěławym dnju wurjadny póstny dźeń dźeržeć so radźi.

Też ma, je-li móžno, na tej njedźeli wot přiměrjeneje dopołdnišeje hodźiny hač do wječora najswjećiši sakrament wustajeny wostać, a na wječor cyła pokutna swjatočnosć so z přihódnej Božej służbu wobzamknyć. Bližše postajenja wo poručenej swjatočnosći drje dyrbja dla wšelakosće wobstojnosćow so dobrozdaću wjeledostojnych knjezow wosadnych dušipastyrjow zawostajić, tola wšudźe, kaž je so loni k wulkomu natwarjenju stało, ma so poswjećenjo našich wutrobow, swójbow a wosadow bóžskej Wutrobje Jězusowej po přikładźe tamnoho skutka poswjećenja wobnowić, z kotrymž je bamž Leo XIII. sławnoho wopomnjeća 16. junija 1899 cyły swět tutej najswjećišej Wutrobje poswjećił.

Zo bychu wěriwi tutomu namołwjenju k pokuće a dosćčinjenju ćim radšo sćěhowali, wudźěla podpisany biskop — wukonjejo wurjadnu połnomóc, kotruž je japoštołski stoł biskopam Němskeje na pjeć lět zwolił — wšitkim wěriwym z přebohatoho pokłada zasłužbow a dosćčinjenja našoho Knjeza Jězusa Khrystusa a joho swjatych dospołny wotpusk wšěch jich časnych khostanjow hrěchow, hdyž po želnosćiwym wuspowědanju swojich hrěchow na spomnjenej njedźeli swjate woprawjenjo dóstanu a po měnjenju swjatoho wótca z najmjeńša pjeć króć Wótče naš a Strowa sy Marija pobožnje wuspěwaja.

Skónčnje njech je naspominjene, zo njech so też šulske dźěći wo ważnosći a zaměrje teje pobožnosće powuča a k prawomu wobdźělenju nawjedu, mužstwa w polu pak njech runje tak jich póini duchowni kaž też jich přiwuzni k jenajkomu wobdźělenju napominaja.

Nutrnje žadajcy pak, zo by Bóh našim zhromadnym modlitwam, pokućenjam a prósstwam krónu wusłyšenja spožčił, dobyćo a měr, prajmy prastare, ze swjedźenjomaj wobrěžanja a słódkoho Mjena Jězusowoho nam runje zasy zbližene słowo cyrkwje: „Adjutorium nostrum in nomine Domini. Naša pomoc je w mjenje Knjeza.“ Prajmy je poniżnje, přetož Knjez je naša jenička pomoc. Prajmy je dowěrnje, přetož Knjez je naša wěsta pomoc, a stanje so, tak praji Knjez: Kóždy, kiž so k mojomu mjenu woła, budźe wumoženy. Amen.

W **Drježdźanach a Budyšinje** w oktavje Epifanije 1916.

† Franciskus,
biskop, japoštołski vikar a administrator ecclesiasticus.

Němske knježeŕstwo je na samsnym puću hnydom zasy wotmołwiło. Wone wotpokazuje nanajwótrišo njesprawne tukanja přećiwo němskim wojakam a namórnikam a dopokazuje dokładnje, zo su němske łódże w naspomnjenych tŕoch padach po wójnskich zakonjach so zadżeržałe a zo so jich zadżerženjo tohodla z mordarstwom na „Baralong“ přirunać njemóże. Dokelž jendżelske knježeŕstwo so zapowěduje, njedočinkow na „Baralongu“ po swojich zakonjach khostać, připisuje němske knježeŕstwo nětko ze wšěm prawom winu na tajkich njeskutkach jendżelskomu knježeŕstwu samomu a přizjewja, zo nětko zarunanjo same do rukow wozmje. Wo čim te wobstoji, drje so bórzy pokaza.

Čornohórska prosy wo měr.

Póndżelu přińdże z Awstriskeje sćěhowaca powěsć:

Čornohórski kral a čornohórske kuježeŕstwo staj 13. jan. prosyłoj, zo bychu so wojowanja skónčiłe a jednanja wo měr započałe. My wotmołwichmy, zo móżemy tu próstwu jenož dopjelnić, hdyž čornohórska bjeze wšěch wuměnjeni brónje złoži. Čornohórska je wčora naše żadanja, brónje bjez wuměnjenja złožić, přiwzała.

Najprjedy bě tu powěsć wuheŕski ministerpresident hrabja Tisza we wuheŕskim sejmje wozjewił, hdżež bu z radosću přiwzata. Też w němskich sejmach, předewšěm w kejžorstwowym, zbudźi powěsć wšudźom wulke wjeselo. Njech je też Čornohórska najmjeńši z našich njepřećelow — Monako tu sobu njeličimy —, njeběše tola lohko přećiwo njej wojować. Njepřistupne hory żadachu wot nadběhacych wojakow njesměrne napinanja. Hdyž pak bě junu Lovcen, kiž za njepřewinjomny płaćeše, wot zmužitych wojakow generala Koeveßa přewinjeny, dyrbješe so hłowne město Cettinje bórzy podać a wšě dalše wobaranjo bě podarmo było.

Štó je wina?

Štworozjednoćeństwo swojich małych zwjazkari špatnje škita. Belgiska a Serbiska zhubjenej a nětko też Čornohórska. Serbisku dyrbještej drje předewšěm Francózska a Jendżelska škitać, Čornohórsku Italska. Wšitcy tŕo su to jenak wustojnje dokonjeli a je po prawym dźiwno, zo so w nowinach jedyn druhoho njekhwala, ale sebi poroki činja. Za Italsku wšak je přewinjenjo Čornohórskeje woprawdźite domapytanjo. Awstriska zdżerži nětko zawěśće horu Lovcen a z tym jara krute stojnišćo při Adriji. Přistaw Cattaro budże twjerdźizna při morju kaž jendżelske Gibraltar. Za knjejstwo w Adriji pak chcyše Italska předewšěm wojować.

K tomu je dźowka krala Nikity italska kralowna. Swojoho přichodnoho nana je potajkim italski hral njepřećelam přewinyć dał. Njeje jomu pomhać mohł abo njeje chcył? To drje hakle so pozdźišo wujasni. Jene powěśće praja, zo je Nikita na swojoho přichodnoho syna jara hněwny, dokelž je joho w nuzy wopušćił, druha, zo je italski kral wo wotpohladże Čornohórskoho, wo měr prosyć, wědżał a jomu přihłosował.

Što pomha nam měr z Čornohórskej?

Samo na sebi nic tak jara wjele. Njeměješe dźěn wjele wojakow w přirunanju z našimi druhimi njepřećelami. Něšto wojakow budże pak tola za druhe wojowanja swobodnych. **A prěni měr je też něšto winojty.** Snadź pohnuje też druhoho k mysličkam na měr. A zo je runje kral Nikita prěni měr činił, ma też něšto prajić. Nikita płaći za wosebiće překlepanoho diplomatu. Byli wón při swojich dotalnych přećelach so dobroho kónca nadźijał, by drje radši na khwilu swój kraj zhubił hač so podał. Zo wón měr pyta, wobkruća nam nadźiju na dobry wukhod wójny.

Kejžor w Nišu.

Z Niša, serbiskoho hłownoho města, wozjewja so 18. jan.:

Z dypkom w 12 hodź. připołdnju zetkaštaj so dźensa w swjedźeńscy wuhotowanym Nišu kejžor Wylem a bołharski car Ferdinand. Bołharske wójsko bě na dwórnišću čestnu kompagniju postajiło. Po wutrobnym postrowjenju jědżeštaj wobaj knježerjej w automobilu do citadelle, hdżež běštaj hromadże při paradże bołharskich, macedoniskich a němskich wojakow. Kejžor Wylem přepoda carej Ferdinandej stab pólnoho maršala, car pomjenowa kejžora za šefa 12. bołharskoho regimenta pěškow. Kejžora přewodźachu general z Falkenhayn, maršal z Mackensen, generaladjutant z Plessen, z Lyncker, z Chelius, admiral z Müller a dwórski maršal z Reisach; nimo toho general ze Seekt a wójwoda Jan Meklenburgski. Z carom Ferdinandom běchu kronprync Boris a prync Kyrill, generaladjutant Markow, generalojo Bojadjew Tadorow a Tandilow, generalgouverneur Kutinescew, ministerpresident Radoslawow a zapósłanc Tšaprašnikow. Swjatočnosć wobswětleše krasne słónco južneje zymy. (WTB)

Němski kejžor w Bělohradźe.

19. jan. wobhladowaše sebi kejžor Wylem w Bělohradźe z twjerdźizny bitwišća Dunawy a Sawy. Potom bě wojeŕske předstajenjo. Běchu to njezapomnite a swjatočne hodźiny, hdyž po wjacy hač 700 lět zasy němski kejžor tu přebywaše. Też wobydlerjo so na žadnych podaćach bohaće wobdźělachu.

Bitwa w Haliču.

Wot 24. dec. hač do 15. jan., potajkim 24 dnjow zakhadźeše z krótkimi přetorhnjenjemi na 130 km dołhej fronće bitwa w Haliču. Rusojo woprowachu we woprawdźe dźiwich nadběhach z najmjeńša **70000** mortwych a ranjenych a 6000 jatych. Dócpěli njejsu ničo. Z najwjetšej wutrajnosću a zmužitosću wotbichu Awstriscy wšě nadběhi. Někotre połki stojachu 17 dnjow w najćežšich wojowanjach.

Po krótkim přetorhnjenju su Rusojo 19. jan. pola Toporuca a Bojana k ranju wot Černowic z nowa ze sylnymi mocami přimali; buchu pak zasy wotpokazani. (b)

Na **italskich** a **francózskich** bitwišćach njeběchu wosebite podawki.

Grichisku

krjuduja Jendżelčenjo a Francózojo dale, zaničeja mosty a twary a činja wšudźom, jakož bychu knježa byli. Samo blizko hłownoho města Athena su wojakow wusadźeli. Grichiske knježeŕstwo podarmo protestuje. To su płody połojčneje neutrality. Běchu-li Grichojo prěnich francózskich abo jendżelskich wojakow, kiž jim do kraja stupichu, zajeli, njeby tak daloko přišło.

Swětny rozhlad.

Němska.

Z Barlina. Njedźelu 16. januara popołdnju je so kejžor Wylem, po swojim wustrowjenju, zasy do pola podał.

Kejžorstwowy sejm jednaše sobotu 15. jan. też **wo należnosći „Baralong“.** Jenohłósnje wšě sejmowe strony zadżerženjo tamneje łódże a jendżelskoho knježeŕstwa nanajkrućišo zasudźichu. Socialdemokrat Noske mjenowaše jendżelsku wotmołwu „najnjekhmańše, štož smy dotal na cynismje (psyče zmyslenjo) dożiwili“ a nacionalliberalny Bassermann „wjeŕšk njehańbitosće“. Jeli zarunanjo za tamny njeskutk — w ameriskich nowinach šepota so hižo wo dalšich tajkich jendżelskich njekhmanosćach — trochu krute wupadnje, wědża Jendżelčenjo tola, zo w tym padże naš cyły lud za swojim knježeŕstwom stoji.

Kejžorstwowy sejm je so hač do 15. měrca rozešoł. Jednał je posledni tydźeń předewšěm wo wšelakich z wójnu zwisowacych należnosćach.

Awstriska.

Za **nowoho arcybiskopa we Wołomucu** je kardinal Leo ze Skrbenských, arcybiskop w Prazy, wuzwoleny.

Kardinal ze Skrbenských-Hřiště je so 12. junija 1863 we Hausdorfje na Morawje narodźił, dósta 1889 měšnisku swjećiznu a skutkowaše 11 lět jako kapłan a farar na Morawje. W lěće 1899 bu do Wołomucskoho kapitła powołany. W tymsamym lěće po smjerći kardinala hrabje Schönborna přepoda so jomu dostojnstwo arcybiskopa w Prazy, 15. hapryla 1901 pomjenowa joho Leo XIII. za kardinala.

Luxemburgska.

Ministerium wotstupiło. Wutoru 14. jan. bu nowowoleny sejm wotewrjeny. Přitomnych bě 25 zapósłancow praweje strony, 24 liberalno-socialdemokratiskoho bloka (jedyn njemóžeše přińć) a dwaj njewotwisnaj. Dwaj sobustawaj bloka počeštaj posedźenjo z tym kazyć, zo wšě štyri stoły tukhwilnych konservativnych ministrow z woknom dele na hasu zmjetaštaj, swoju zdźěłanosć a přistojnosć z tym krasnje dopokazujo. Při wothłosowanju dósta dotalne ministerium jenož 25 hłosow konservativneje strony. Wobaj njewotwisnaj hłosowaštaj ze 24 sobustawami bloka přećiwo njomu. Ministerium je tohodla wotstupiło. Podarmo bě potajkim wulkowójwodka tak należnje k měrej napominała, podarmo bě blok 5 hłosow při wólbach zhubił. Wón wostawa njesćerpliwy tak dołho hač ma někajku wjetšinu. Je hišće nadźija, zo budże w nowym snadź měšanym ministeriu rozomniši. Wěc z nowa hač k rozwjazanju sejma hnać, budże drje so tola strachować.

Francózska.

Nowa francózska požčonka, wjele mjenowana „požčonka dobyća“ je, kaž financny minister Ribot w sejmje wozjewi, 15139 milijónow frankow přinjesła. Čistych pjenjez pak je při tym jenož 6368 milijónow frankow; druhe su jenož wuměnjene papjery.

Jendżelska.

Zakoń powšitkowneje wobory bu wot jendżelskoho sejma w druhim čitanju přećiwo 39 hłosam přiwzaty. Wjetšina za njón bě wjetša hač prěni króć, wosebje dokelž iriscy zapósłancy za njón hłosowachu. Móžachu to lohko činić, wšako zakoń za Irisku njepłaći. Też strona dźěłaćeri je zakonjej něšto přećelniša. Ministrojo tuteje strony tohodla też w tu khwilu na swojich městnach wostanu. Běchu wotstupili, dokelž bě dźěłaćeŕski zjězd w Londonje zakoń zaćisnył, nadźijeja pak so, zo jón nowy zjězd w Bristolu 28. a 29. jan. přiwozmje. Wojowanja wo nowy zakoń pak wšěśće njepřestanu a hdyž budże přiwzaty, so hišće jara praša, hač budże krajej pomhać abo škodźeć.

Mexiko.

Revolucija skónčena? W tu khwilu ma Mexiko jenož jenoho knjeza. Venustiano

Carranza je z pomocu Zjednoćenych Statow wšěch přećiwnikow přewinył a „knježi“ sam. Kak dołho je ćežko prajić. W zběžkańskim kraju porjad zawjesć a zdźeržeć, je ćežki nadawk a Carranza je z ćežka muž, kotryž to dokonja. Mexiko ma přez 4000 milijónow hr. dołha, kotryž dyrbi kraj płaćić a danić. Carranza budże dyrbjeć nowe dawki zawjesć, štož k nowym njeměram powjedże. Kraj dyrbjał so z nowa rozdźěleć, dokelž su někotři bohačkojo, z dźěla Jendźelčenjo a Američenjo wšo pokupili. Bjez burstwa pak wostanje kraj khory. Też katolikojo su přećiwo Carranzy, dokelž je cyrkwje wurubić a swojich dźiwich wojowari přećiwo mnicham a knježnam surowje zakhadźeć dał. Wuhlady na trajacy měr su potajkim też pod jenym knjezom jara špatne.

Wozjewjenja.

Sebje sami zastaraćerjo

smědźa po postajenju direktoria kejžorstwowoho žitnoho městna **wot 1. februara t. l.** k zeživjenju přisłušnych w hospodarstwje a tajkich, kotřiž maja prawo žita dóstać z ćazanych žitow jeno

9 kg žita (rožki, pšeńcy)

na hłowu a měsac trjebać.

Při tym runja so 1 kg khlěbowoho žita 800 g muki.

Wumlěćo ma so stać, **kaž prjedy**, 82 % pola rožki a 80 % pola pšeńcy.

Sebje sami zastaraćerjo maja **zbytk** měsačnje 10 kg **wotewzatoho žlta** na komisionara kejžorstwowoho žitnoho městna abo młynej, kiž ma prawo kupować, wotedać.

Tamna **stara tabella**, kotraž so za sebje samych zastaraćerjow w knizy za mlěćo a přetrjebanjo namaka. płaći potajkim zasy wot 1. februara t. l. — **Tak wozjewja 19. januara 1916 Budyšinski kommunalny zwjazk za město a wsy.**

⁘

Słabe zorno

— rožkowe a pšeńčne —

njesmě so wot 15. januara 1916 wjacy skotej dawać.

Dotalna dowolnosć kejžorstwowoho žitnoho městna w Barlinje bu wróćo wzata; tuž je też **wozjewjenjo kommunalnoho zwjazka Budyšin,** za **město** a **wsy** wot **30. sept. 1915**, hdźež bu tute zorno swobodne date, zběhnjene.

Wšě słabe zorno ma so wot nětka zasy komisionarej kejžorstwowoho žitnoho městna (firmje: Paul Schulze Nachf. Bautzen) abo joho podkomisionaram abo jenomu młynej zjednoćenja młynkow w Budyšinje (e. G. m. b. H.), kiž ma prawo kupować, za pjenjezy wotedać.

Wšitke skotej dawanjo słaboho zorna, kotrež hišće swobodne date njebě, hdyž tele wozjewjenjo do płaćiwosće stupi, so po postajenjach zakońskich předpismow najkrućišo khosta.

⁘

Worješinowe drjewo a worješiny

płaća wot 15. januara 1916 jako ćazane.

Potrjechene wot tohole zarjadowanja su:

1. Wšě worješinowe drjewa, kotrež su z najmjeńša 6 cm sylne (tołste), z najmjeńša 100 cm dołhe a z najmjeńša 20 cm šěroke.
2. Wšě stojace worješiny, kotrychž zdonki su we wysokosći 100 cm wot zemje z najmjeńša 100 cm tołste (wokoło zdonka měrjene).

Wo tworach z worješinowoho drjewa tute postajenjo njepłaći (n. př. wo nadobje).

Štóž ma tajke drjewo abo štomy, dyrbi to hač do 25. januara 1916 wozjewić a k tomu předpisane „wozjewjace listna za worješinowe drjewo“ wužić.

Wozjewjenja scelu so:
An die Kriegs-Rohstoff-Abteilung, Sektion V. II. des königl. Preussischen Kriegsministeriums, Berlin SW 48, Verlängerte Hedemannstr. 10.

Formulary su pola gmejnskich předstojićerjow dóstać.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Póndźelu 10. wulk. rózka bu k. Jurij Šołta, wučeŕ tachantskeje šule, jako nowy cyrkwiny wučeŕ při farskej cyrkwi Našeje Lubeje Knjenje w Budyšinje zapokazany. Před zhromadźenymi dźěćimi I. rjadownje stareje tachantskeje šule, w přitomnosći wosadnoho knjeza fararja a tu skutkowacych kk. wučerjow zapokaza k. direktor Nowak joho do nowoho zastojnstwa, rozłožiwši jomu winowatosće, kotrež ma napřećo cyrkwi a šuli dopjelnić, na čož nowy cyrkw. wučeŕ kk. direktorej a fararjej ruku zawda k znamjenju, zo chce swojomu nowomu zastojnstwu swěrnje służić.

Městno cyrkwinoho wučerja běše tu wot augusta 1915 sem wuprózdnjene, hdźež bě naš njezapomnity a wjelezasłužbny wučeŕ k. Jan Rječka na polu česće padnył. Na joho městno bě šulske předstojićerstwo k. Jurja Šołtu wuzwoliło a ministerium kulta a zjawnoho wučenja tutu wólbu wobkrućiło.

Knjez wučeŕ Jurij Šołta njeje nowušk we serbskej cyrkwi w Budyšinje. Hižo za žiwjenjo k. Rječki je swojoho kollegu w swěrnej towaršnosći podpjerał a wot augusta 1914 sem, hdźež dyrbješe wučeŕ Rječka, přisłušejo hišće I. krajnej woborje, do wójny, na njedźelach a swjatych dnjach służbu organista w serbskej cyrkwi zastupujo dobrowólnje zastarał. To ma so ćim bóle připóznać, dokelž běše wučeŕ Šołta sam do wojakow wzaty a jako podwyšk w Budyšinje rekrutow wuwučowaše.

Našomu k. cyrkwinomu wučerjej přejemy z wutroby Bože žohnowanjo za wšitke dźěła w cyrkwi a šuli a mnohe lěta k skutkowanju.

⁘

— Knjez kapłan Plewka, nětkle pólny duchowny jeneje divisije, kotryž měješe hižo železny kříž 1. rjadownje, dósta ryćerski kříž Albrechtowoho rjadu 1. rjad. z mječomaj.

⁘

Ze Swinarnje. Ze spočatkom nowoho lěta su so w našej gmejnje wšelake přeměnjenja stałe. Dotalny dołholětny gmejnski předstojićeŕ, přjedawši kubleŕ k. Jurij Pech, je swoje zastojnstwo złožił, tohorunja też sobustawstwo w šulskim předstojićerstwje, ke kotromuž na 21 lět přisłušeše. Dołhe lěta bě też tu předsyda a je sebi přez nowotwar Pančičanskeje šule w lěće 1905/06 dobre mjeno wobkhował. Za wobhladniwu sobudźěławosć w gmejnje a šuli słuša jomu hišće zjawny dźak. Zastupjeŕ gmejny w šulskim wubjerku je k. kubleŕ Jurij Kokla. Gmejnske należnosće wjedże w času wójny k. žiwnosćeŕ Bjarnat Kocor. Wone leža nimale wot spočatka wójny hižo w joho rukomaj.

Z Wudworja. Knjez Alfons Porak, wyšk w 21. ulanskim regimenće w Kamjenicach, bu ze železnym křižom II. rjadownje wuznamjenjeny. Hnydom při spočatku wójny wojowaše na ruskim bitwišću a je někotruž kuli ataku z tamnym njepřećelom měł. Při tym bu na nozy ranjeny a dyrbješe so we wšelakich hojeŕnjach lěkować. Za swoju njebojaznosć před njepřećelom dósta hakle nětko zasłużeny wuznam.

⁘

Z klóštra Marijnoho Doła. Knježna Felicitas Wjacsławkec z Khrósćic, kotrejež ćěło bu štwórtk tydźenja na ćichim kerchowje w klóštrje pokhowane, bě kaž rozkćěwaca kwětka, kotraž w klóštrskej zahrodcy zakhowana swojomu Bohu kćěješe. Wot natury słabuška hižo dlěji čas khorješe, tola běše nadźija, zo so natura hišće skrući. Narodźiwši so 19. decembra 1887 w Nowoslicach na Kronsec kuble přińdże ze swojimaj staršimaj pozdźišo do Khrósćic na Wóskec kubło, kotrež je našej dioecesy jenoho z našich najsławnišich tachantow, biskopa Jakuba Wóskoho z Běrostawa (v. Bärenstamm † 19. meje 1767) dariło. Do klóštra Marijnoho Doła zastupiwši dósta tam 21. novembra 1909 swjatu drastu cisterciskoho rjadu a slubi so ze swjatočnym slubom swojomu njebjeskomu nawoženi 26. małoho rózka 1911. Ćiše a pokornje jomu służeše w swjatym powołanju, jeno swojomu Bohu poswjećena, bjez toho, zo by hdy někak ze swojeje ćichosće na zjawne wustupiła. Skónc oktobra krućišo na płuca skhorje; zdaše drje so, zo so hišće zasy zhraba, tola w decembru so khorosć tak pohórši, zo knježna Felicitas 3. njedźelu adventa sama za domawobstaranjom žadaše, so nadźijejo, zo budże móc hody hižo w njebjesach swjećić. Po wobstaranju pak so tak porjedźi, zo móžeše zasy na Božu mšu a k swjatomu woprawjenju do cyrkwje khodźić. Po nowym lěće pak so khorosć z mocu wróći. W khorowni měješe knježna Felicitas hnadu wšědnje Božu mšu słyšeć a swjate woprawjenjo dóstać, tak też hišće póndźelu, na swojim smjertnym dnju. Wječor w 10 hodź. bě widźeć, zo je jeje hodźina přišła. Hnadna knjeni a přitomne knježny so při njej modlachu, a wona sama poslednje mocy napinajo so wótře sobu modleše, swjaty kříž nutrnje wokošujo. W 10 hodź. 40 min. ćiše wudycha. K jeje pohrjebej štwórtk tydźenja běchu so duchowni susodnych wosadow zhromadźili njedźiwajcy strašnoho wichora, kiž howrješe. Mjez jeje bližšimi přećelemi a znatymi běštaj na přewodźenjo přišłoj też dwaj bratraj w pólnošěrej uniformje, třeći bratr je na nawječornym wojownišću. R. i. p.

⁘

Z Prahi. Cyle njenadźicy nas njedźelu 9. januara knjez kapłan Józef Jakubaš ze swojim wopytom překhwapi. Najprjedy njewědźachmy sebi joho tak njewočakowany wopyt wujasnić. Tola wšitko we khwatku spóznachmy, hdyž joho w pólnošěrej sukni wuhladachmy. Dyrbješe do pola w najbližšim času a před tym chcyše hišće rady swoje třeće rigorosum (pruhowanjo) złožić, kotrež też póndźelu z wuspěchom wotpołoži. Wutoru bu potom w Karolinje za doktora bohosłowstwa pomjenowany. Tutej swjatočnosći bě też knjez kanonikus präses dr. theol. Rotzinger z khowancami Serbskoho seminara přitomny. To drje so hišće ženje stało njeje, zo bě tu kandidat we wojeŕskej šěrej drasće katolskoho duchownoho Němskeje. Knjez dr. theol. Jakubaš je swoje pruhowanja w jara krótkim času wotpołožił (we haprylu 1915, w juliju 1915 a w januaru 1916). Jako pisowne dźěło je wotedał: „Přiwzaćo křesćanstwa w krajinach nětčišeje Sak-

skeje.“ Najmłódšomu doktorej bohosłowstwa w Sakskej přejemy z cyłeje wutroby „wjele zboža“. „Wjele zboža“ też na puć do cuzoho kraja, hdźež bój a smjerć knježitej, hdźež pak změje nětko swoje swjate zastojnstwo wukonjeć.

Přispomnjenjo redakcije. Tak je žałostna wójna też tu zasy něšto dobre wupłodźiła. Knjez kapłan Jakubaš přińdźe po swojim wuswjećenju na měšnika 3. augusta 1915 bórzy jako wojeński duchowny do lazareta w Zeithajnje. Tam měješe pak často wjele zbytnoho časa, kotryž wón ze wšej pilnosću a swědomitosću na studije nałoži. Tak měješe wón zbožownu přileżnosć, swój wotpohlad tak krasnje spěchować. Běše-li pak knjez Jakubaš hnydom do wšědnoho dušipastyrstwa zastupić dyrbjał, njebě jomu też móžno było, tak ruče tutón wulki nadawk dokonjeć, dokelž sebi doktorat theologiae na universiće dobyć, njeje lohka wěc, ale wulkotne, napinace dźěło. Z wjesołosću wozjewja tutón podawk też naš Posoł, dokelž mamy tak też zasy serbskoho dr. theologiae wjacy. Zawěsće je też derje, zo mamy we našej Sakskej, a samo w našej lubej Łužicy tajkich wuznamjenjenych, wučenych knježich; tuž też njemóža nam tola wumjetować a nas mjenować, kaž je so też stawało: „Ći hłupi Serbja“. Mamy pak też wězo wučenych Serbow jara nahladnu ličbu we wšelakich powołanjach, byrnjež też wšitcy najwyšše skhodźeńki doktorata njenastupili, k tajkomu dźěłu też najwjacy z nich ani časa a přileżnosće njedóstanu. Spomnju na ćrjódu našich serbskich duchownych, wučerjow, a też lěkarjow a prawiznikow. Wšitcy też ani w domiznje njeskutkuja abo njeskutkowachu, kaž njedawno zemrěty wokrjesny lěkař w Čechach, Jan Česla.

To chcychmy jeno tak pódla přispomnić, zo potajkim my Serbja na žane wašnjo cyle wróćostojacy njejsmy, ale zo też Serb skónčnje wšo dokonja, štož druzy.

Wo našim najmłódšim doktoru theologiae, knjezu Jakubašu pak chcemy hišće přispomnić, zo je też joho wuj, k. kral. dwórski kapłan, kanonikus Filip Rězak w Drježdźanach tohorunja dr. theologiae, joho bratr k. kantor Jan Rězak je z cyrkwinym wučerjom we Wotrowje, tutoho syn Cyrill Rězak skutkuje jako pomocny lěkař w polu a też bratr našoho knjeza Józefa Jakubaša, Filip Jakubaš je nětko hižo hotowy serbski wučeř. Wšitke swójby wšak njejsu tak zbožowne, našomu ludej telko wučencow darić kaž runje česćenej swójbje Rězakec a Jakubašec w Bělšecach, ale snadź by też někotrejžkuli móžno było, našomu ludej wučenca wuplahować, kotraž ma něšto srědkow k tomu, wosebje pak syna, wobdarjenoho a z lóštom a lubosću k wědomosćam. Trjebamy dźěn wšitkich, duchownych, lěkarjow, prawiznikow a wučerjow.

Našomu knjezej dr. theol. Józefej Jakubašej přeje też Posoł najwutrobniše „Daj Bóh zbožo!“ Ad multos annos!

⁘

W Drježdźanach bě minjenu póndźelu jara zajimawy wójnski přednošk, kotryž měješe Speierski biskop dr. Michał z Faulhaber. Joho Kralowska Wysokosć prync Jan Jurij běše mjenowanoho biskopa, kiž je jako wobhnadźeny rěčnik w cyłej Němskej sławjeny, do Drježdźan přeprosył, zo by też tu rěčał. Rumna sala w domje wumjełcow (Künstlerhaus) na Grunauskej drozy bě póndźelu hižo do 1/2 8 hodź. cyle přepjelnjena. Přitomni běchu sobustawy kralowskoho domu, wyšši měšćanosta Blüher, kultusminister Beck a mnozy nahladni wobydlerjo z najwyššich worštow města a wosadow, duchowni a wosadni; też hosćo z Łužicy běchu přikhwatali, mjez nimi k. praelat Skala. Krótko do 1/2 8 hodź. přijědźe Joho Majestosć kral Friedrich August a bu wot najdostojnišoho knjeza biskopa dra. Löbmanna, bayerskoho pósłanca hrabje Montgelas, generala swobodnoho knjeza z Niesewand a druhich powitany. Bórzy po 1/2 8 hodź. wotewri naš knjez biskop dr. Löbmann zhromadźiznu a powita Joho Majestosć, sobustawy kralowskoho domu, najdostojnišoho knjeza biskopa z Faulhabera a nahladnu zhromadźiznu. Na to započa knjez biskop z Faulhaber swój přednošk. W zawodźe spomni wulcy waženy rěčnik na nětčiši wulki čas, na tych, kotřiž z brónjemi a njesměrnymi samsnymi woporami za spomoženjo lubeje wótčiny wojuja, ale też na tych, kotřiž doma ze swěrnym dopjelnjenjom swojich winowatosćow k skónčnomu spomožnomu dobyću w tutej žałostnej wójnje přinošuja. Potom wułoži w swojej jasnej a dokładnej rěči wójnu a winowatosće zastaranja za naše wójska, za lazarety, za ranjenych a jich dalše žiwjenjo a powołanjo, za zawostajenych našich wojowarjow, za wotrosćacu młodosć, za naše srjedźne stawy, kotrež su z wójnu tak wjele škodowałe. Napominaše k tomu, zo bychu wšitcy ze suroweje wójny trajacy wužitk za časne a duchowne należnosće hromadźili a zdźerželi a skónči z nutrnym přećom, zo bychu poddani z nowej česćomnosću ke kralowstwu z Božeje hnady po wójnje z ćim wjetšej swěru za powšitkowne spomoženjo dźěłali a so prócowali. Z wurjadnej napjatosću přitomni krasne słowa wuznamjenoho rěčnika sćěhowachu, jeno na to zamysleni, zo so jim njeby ani słowčka zhubiło. Hdyž pak najdostojniši knjez swoju runje hodźinu trajacu rěč skónči, pozběhny so horliwe připóznaco a přiklesk, z kotrohož bě póznać, kak jara je jim wšitko z wutroby a do wutroby rěčane było. To też naš najdostojniši knjez biskop w swojim dosłowje wobswědči a dźakowaše so za słowa, kotrež nam njezapomnite wostanu.

Naše towarstwa.

Jednota w Budyšinje

měješe minjenu njedźelu 16. januara swoju hłownu zhromadźiznu, kotraž so zasy cyle porjadnje wotmě z rozprawami a wólbami, hdyž běchu so posledniše loni wuwostajiłe. Knjez zastojnik Hejduška jako zapisowař poda krótku, raznu a dobru rozprawu wo skutkowanju Jednoty w minjenym wójnskim lěće. Knjez pokładnik Šipšik přizamkny so potom ze swojej rozprawu wo towarstwowej pokładnicy, hdźež też spominaše, zo smy dwójcy też dary do pola słali našim sobustawam-wojakam. Při tym też zhonichmy, zo mamy nětkle na 155 sobustawow (na spočatku łońšoho lěta bě jich 161; a nimo toho 2 čestnaj sobustawaj, protektora towarstwa knjeza praelata Skalu, a knjeza fararja Wingera, założerja towarstwa). W polu přebywa na 40 sobustawow, a 4 su rjekowsku smjerć za wótčinu poćerpjeli. Wobaj rozprawnikaj dóstaštaj zjawny dźak za jeju prócu a dźěło a zhromadźizna k tomu postany.

Dokelž loni žane wólby njemějachmy, so tesame tola lětsa, byrnjež też we wójnskim času, zasy wotměchu. Dotalny předsyda, knjez scholastik Mikławš Žur, kotryž je přez 11 lět za sobu předsyda był, so toho nětko wzda a z khutnymi słowami wotrěča, zo předsydstwo wjacy přiwzać njemóže a zo tohodla so też wjacy wolić njedyrbi, dokelž by to njetrjebawši było. Namjetowaše pak hnydom, zo by so knjez farař Hejduška jako tajki wuzwolił, wšak je tola Jednota ryzy wosadne towarstwo. Wólby stawaja so po wustawkach z cedulkami. Tuž bě też potom wuspěch wólbow sćěhowacy a buchu woleni: k. farař Jurij Hejduška za předsydu, k. cyrkw. wučeř Jurij Šołta za nakhwilnoho městopředsydu, k. zastojnik Hejduška za pismawjedźerja a k. Šipšik za pokładnika — předsydstwo. Za wubjerkownikow buchu wuzwoleni: z Budyšina, sobustawaj kk. Wrobl a Mjechela, a ze Židowa: k. Jan Rab.

Dotalnomu předsydźe wupraji towarstwo swój dźak a postany. Z přećom, zo by towarstwo dale rostło, přibjerało a kćěło, bu hłowna zhromadźizna skónčena.

⁘

Towarstwo knježnow w Radworju

wotmě njedźelu swoju lětušu hłownu zhromadźiznu. Na njej běchu najprjedy wólby do wubjerka. Potom poda předsyda rozprawu wo zańdźenym lěće, z kotrejež njech su tele drobnosće naspomnjene. Měsačnych zhromadźiznow běše 9; na nich su nimo předsydy přednošowali (kóždy 1 raz) kk. kapłan Dórnik-Radworski a studentaj Šołta-Radworski a Kětan-Boršćanski. Nimo zhromadźiznow wobdźěli so towarstwo 3 razy při cyrkwinskich swjatočnosćach a jónu na přednošku ze swětłowymi wobrazami (Lichtbilder). K tomu wotmě so w lěće wulět do sakskeje Świcy.

Sobustawow běše na započatku łońšoho lěta 76; z nich buštej 2 wuzamknjenej; za to zastupi 6 nowych sobustawow, tak zo běše jich kónc lěta 80; najwyšša ličba, kotruž je towarstwo dotal docpěło. (Mjez tym je so hižo zasy 5 dalšich nowych sobustawow zamołwiło.) Tuž so towarstwo w tu khwilu rozpada bojeć njetrjeba.

Dopisowanjo

je tola jara ważne a trěbne, to nazhonichmy zasy w najposlednišim času. W poslednim čisle Posoła chcychmy n. př. też mału rozprawu wo Wojerowskej nowej katolskej wosadze podać a nadeńdźechmy w němskim katolskim časopisu tajku rozprawu. Tola hnydom spočatk rozprawy so nam wěrje podobny być njezdaše: „w tudomnej wosadze z 10000 dušemi“ — tak wulka dyrbjała nadobo Wojerowska nowa kat. wosada być? Potom: „narodźi so 197 dźěći, w lěće 1914: 307“ — ně, to je njemóžne! — „Zemrěło je 252 wosobow.“ — Na dosć na tom! Prjedy hač tole do ćišća dachmy, přińdźe woprawdźita rozprawa Wojerowskeje katolskeje wosady — haj to bě tola něšto cyle hinaše! Přirunaj ju we poslednim (3.) čisle Posoła.

Suche, krótke naspomnjenjo namakachmy w němskim časopisu wo doktoraće našoho knjeza kapłana Jakubuša; ničo ani wo tom njewědźachmy, tuž so też tak poda. A hlej, nětko je so naša „Serbowka“, towarstwo serbskich seminaristow w Prazy, smiliła, a pósła nam dopis wo tutym ważnym podawku do dźensnišoho Posoła, nó haj, to je tola něšto cyle hinaše a druhe, hač tamne por suchich słowčkow.

Tak pak je často z našim dopisowanjom, stoji na jara njewěstym zakładźe; dźesaty podawk so ani njezhoni, khiba so něhdźe něšto w němskich časopisach popadnje, a kajke to hišće potom je, to z dźensa naspomnjeneju padow póznajemy. Tuž njemóžemy so toho zminyć, zo tola porjadne dopisowanjo w našej lubej serbskej Łužicy zawjedźemy. Njech je to też jene z wuradźowanjow přichodnoho posedźenja předsydstwa a wubjerka.

⁘

Železny kříž I. rjadownje.

Njedawno pisaše A. P., zo bu P. Rupert Mayer, S. J. — měšnik jesuitskoho rjadu, farař jeneje bayerskeje reserve-divisije, hdyž bě před wjacy měsacami železny kříž II. rjad. dóstał — nětko tež ze železnym křižom I. rjadownje wuznamjenjeny. P. Rupert Mayer drje budże prěni katolski duchowny, abo zawěsće prěni jesuita, kotryž je tele wysoke wuznamjenjenjo dóstał.

⁘

Butru falšowař zasudźeny. Butrowy překupc Marx z Wulkoho Odinghausena pola Hilgen, kotryž bě swojomu swěrnomu woteběrarjej we Wuppertalu butru ze 27 procentami wody naměšanu předawał a za to najwyššu postajenu płaćiznu 2,50 hr. za kóždy punt žadał, bu wot khostanskeje komory we Elberfeldźe k třom měsacam jastwa a 1500 hriwnam pjenježnoho khostanja zasudźeny.

⁘

Dźesać dźěći bu morjenych w blizkosći městna lětakow pola Kölna na Rhynom, hdźež běchu wone w pěskowej jamje bombu lětakow namakałe. Tuta bomba rozbuchny a mori wšě tele dźěći.

⁘

Wumělske (kumštne) abo swoje cuze tři zuby bě žónska w kupjelach Nofelk nad Jll-u w Świcy při jědźi požrěła. We wulkich bolosćach dyrbješe so zadusyć.

Kónc redakcije za přichodne čisło pjatk rano!

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Kože

kóždeje družiny kupuje přecy po najwyššich płaćiznach

Heinrich Lange
Budyšin
11 Žitne wiki 11
a Cyrkwine naměsto 4.

Wuharowanjo koži
wšěch družin
so nanajlěpje wobstara.

Štóž **Krajan 1916**

njeje **rozpředał** a **zbytne ležo** ma, chcył je hač **do kónca januara** wróćo pósłać. Pozdźišo so wjacy wróćo brać njemóža a so wobliča.

Expedicija Posoła w Budyšinje.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 15. jan. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.	w Kamjenc 20. jan. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	40			22	40
Rožka, kórc po 160 punt.			17	84			17	84
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	—
Pšeńca			13	15			13	15
„ nowa								
Rožka			11	15			11	15
„ nowa								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	—
Wows			15	—			15	—
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe			3	70	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno			8	—			7	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami			6	25			—	—
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu			6	—			—	—
Prosata 372			50	—	—	—	—	—
Butra 1 kg			4	40	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka			—	—			—	20
Pšeńčne wotruby			15	50				
Ržane wotruby			15	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Pohladnicy

(kharty) z **wobrazom** najdostojnišoho knjeza **biskopa**, jara derje zhotowjene, su z nakładom towarstwa wušłe a k dóstaću po 10 pjenježkach ze serbskim abo němskim napismom w **našej knihićišćerni** kaž też w našich expedicijach Posoła.

Wšě čišćerske dźěła

w kóždym wuwjedźenju
w serbskej a němskej rěči
wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćerńja
Budyšin :: :: :: Před šulerskimi wrotami 21
Dalokoročak čo. 893.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarńje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

Kóžde čisło 20 pjenježkow.

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Sym so w **Budyšinje**, na bohatej hasy 14 II jako

praktiski zubjacy lěkař

zasydlił a mam wšědnje **rěčne hodźiny** wot ½9—12 a wot 3—5.
Njedźelu a swjate dny zamknjene.

Pawoł Rybock
prakt. zubjacy lěkař.

Bohata hasa 14 II.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)
Johanna Stahl
— dentistka —
Budyšin, sukelnska dr. 1a.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Dołhe džełarske a jěchańske škórnje tunjo.

Inventurne předawanjo
při kotrymž dawamy
na wšě artikle 10 procentow rabatta w pjenjezach.
Tunje předawanjo črijowych tworow
we wšelkich artiklach
k tójšto poniženym płaćiznam.
Fabrikski skład
Kalawskeje črijoweje twornje
Rob. Schlesier
Kamjenc. **Zwingerstr. 16.**

Wobhladajće sebi naše wukładne wokna!

Bydlenjo w Hórkach
wobstojace z třoch rumow je bórzy abo pozdźišo wosebitych wobstojnosćow dla **tunjo k wotnajeću** (po žadanju też ze zahrodku).
Za skałari jara so přihodźace!
Dalše je zhonić tam pola
Jakuba Šustera.

Nimale nowy **športwóz** na předań na garbańskej hasy 16.

Ratańska šula w Budyšinje
Přichodny **lěćny semester** započnje so **wutoru 2. meje 1916.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je też rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.
Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

So wróćiwši wot rowa našeje lubeje maćerje, wowki, wulkeje wowki a přichodneje maćerje

Hany Měrćinkoweje
z Budyšina
prjedy w **Dźěžnikecach,**

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ji za žiwjenjo lubosć wopokazowali, w khorosći wopytowali a w bohatej ličbje k rowu přewodźeli, **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Dźěžnikecach, Budyšinje, Drježdźanach, Aue** a **w polu**
na dnju pohrjeba,
13. januara 1916.

Zrudni zawostajeni.

Wšitkim lubym přećelam a znatym w dominzne dawamy zrudnu powěsć, zo je naš **swěrny towarš**

Jakub Weclich
z Jawory

reservist w 13. sakskim pěšim połku čo. 178, wot njepřećelskeje kulki do hłowy trjecheny, 22. decembra 1915 na polu česće rjekowskeje smjerće wumrěł.

Joho dušu poručamy do pobožnych modlitwow.

Njech wotpočuje w měrje!

Handrij Wićaz z Brěmjenja,
Jan Winař z Hory,
Jurij Frencl z Khróšćic,
Jurij Šołta z Budyšina.
Tón čas wšitcy w polu.

Čišć knihičišćerńje L. A. Dornerhaka w Budyšinje.

Kejžorowy narodny dźeń.

Minjeny štwórtk swjećachmy narodny dźeń Joho Majestosće kejžora. Tutón dźeń so wězo nětkle we wójnje hakle prawje nutrnje swjeći, hdyž je tola kejžor najwyšši wjednik a hłowa cyłoho němskoho wójska. Wulkotne zwonkowne swjatočnosće drje wuwostanu dla wójnskoho časa, ale tola pak so dźeń přecy swjeći na přiměrjene wašnjo joho ważnosći. Wójsko na swoje wašnjo, šule tohorunja a też cyrkej.

Kejžorowy narodny dźeń je we wójnje hłubši zmysł a wjetšu ważnosć za nas dócpěł, a hdyž so zwonkownje też khutnje a čiše swjeći, nas tola znutřkownje napjelni swjedźeńska wjesołosć. Hdyž je tale dźiwja wójna, kotruž je kejžor ze wšej mocu so prócował wot nas wotwobroćić, wudyriła, hdyž smy milijóny a milijóny muži a młodźencow widźeli won ćahnyć do boja a dobyća, do nuzy a do smjerće, je też kejžor našej wutrobje bliže stupił, nječesćujemy joho jeno jako najwyššoho wójnskoho wjednika, ale widźimy w nim też wótca cyłoho ludu, kotryž prócy a nuzu z nim dźěli a zhromadnje z ludom dóńt njese, kotryž je nas potrjechił. Wěmy, zo móžeše kejžor z dobrym swědomjom prajić: „Ja tule wójnu chcył njejsym!“ Wěmy też, zo wón so dlijić njebudźe, tak khětře hač budźe móžno, zasy mječ do nóžnjow tyknyć — hdyž budźe wótcnomu krajej kiwać zasy měr a pokoj. Ludy Němskeje wědźa, zo su wone z kejžorom a kejžor z nimi na zbožo a njezbožo zjednoćene, zo so tu žane haćenja mjez kejžorom a ludami njenamakaja, a zo je zbožo a derjemćco ludow najwjetša starosć kejžorowa.

Bóh chcył kejžorej při joho zastupje do 58. lěta žiwjenja najbohatše žohnowanjo spožčić, joho nam hišće dołho jako wulkotnoho wjednika zdźeržeć, zo by předewšitkim najprjedy z nami z tejele wójny k dobyćerskomu měrej kročił a my hišće mnohe lěta potom móhli z nim dźěłać na skutkach, kotrež budźe wulkotny přichod cyłoho kejžorstwa žadać.

W **Budyšinje** běchu na tym dnju też swjedźeńske wopomnjeća w šulach, na seminaru, kaž w tachantskej šuli. W tachantskej cyrkwi měješe dopołdnja w 9 hodź. spěwanu Božu mšu knjez praelat Skala; w kapali tach. šule k. direktor Nowak, w serbskej cyrkwi rano we 8 hodź. swjećachu na tym dnju zhromadne swj. woprawjenjo naši tudomni katolscy wojacy z prědowanjom, w kotrymž so też wosebje na kejžora spominaše, ze spěwanej Božej mšu a ze skónčacym khwalbnym kěrlušom abo Te Deum. Swjatočnosć wotmě k. scholastikus Žur, dokelž bě k. farař Hejduška khorowaty. Bóh žohnuj našoho kejžora!

Wójna.

Krućišu blokadu Jendźelska

připowěduje. We wójnje ma kóždy stat prawo, přiwožowanju tworow do kraja, z kotrymž wójnu wjedźe, wobarać. Tajke wotzamknjenjo njepřećelskoho kraja rěka blokada, a jej dyrbja so też neutralne kraje podćisnyć. Zo pak by blokada płaćiła, dyrbi effektivna być, t. r. stat, kiž blokadu nakładuje, dyrbi puće do njepřećelskoho kraja abo do joho přistawow tak zastupić abo ze swojimi łódźemi zapołožić, zo twory přez šlahi njemóža. Tajku blokadu Jendźelska njemóžeše Němskej napołožić, dokelž sebi němskim přistawam blizko njezwěri.

Kak sebi nětk Jendźelska pomhaše? Wona łóješe w swojich morjach łódźe do neutralnych přistawow a bjerješe z nich twory, kotrež běchu pak woprawdźe pak po jendźelskim měnjenju za Němsku postajene. To pak neutralne staty, wosebje Ameriku, Hollandsku a sewjerne staty jara wobćežowaše, a wone so tohodla dale bóle hóršachu. Tuž chce Jendźelska nětk blokadu „effektivnu“ sčinić, ale nic tak, zo by ze swojimi wójnskimi łódźemi němske přistawy we sewjernym a rańšim morju zašlahała — to drje by kus jara strašne było —, ale tak, zo wona blokadźe też susodne neutralne přistawy podćisnje a wšě twory zadźeržuje, wo kotrychž njeje dopokazane, zo jich poslednja stacija w Němskej njeleži.

Też jendźelska „effektivna“ blokada potrjechuje potajkim neutralne staty a to sylnišo hač dotalna. Rotterdam a Malmö chce Jendźelska docyła sobu do blokady sćahnyć, wona praji, to stej we wójnje „němskej přistawaj“. Z tajkej blokadu by Jendźelska našim susodam wotměriła, kelko smědźa dowožować. Hač budźa sebi to neutralne staty lubić dać, so tola jara praša. Wone njechadźa sebi swoje překupstwo hišće bóle kazyć dać hač je to dotal hižo so stało. Wosebje Amerika so dawno hižo na jendźelske wobćežowanja hórši. Wjetša hač wša lubosć k Jendźelskej je pola Američana tola lubosć k joho překupstwu. Njech sebi Jendźelska swoju nowu blokadu z neutralnymi statami wučini. Němska drje ju skónčnje też znjese, wosebje hdyž ma swobodny wobkhód do rańšich krajow.

Naše podmórniki

su w cyłym nazymju wjele škody načiniłe. Za měsac december rozpisuje wjednistwo njepřećelow na wšěch morjach, mjenuje jenotliwe podnurjene łódźe a praji potom:

Wša njepřećelowa škoda wučinja po tutym cyle wěstym zestajenju 24 łódźi z hromadźe 104 764 tunami. Woprawdźe je njepřećelowe překupstwo wjele ćežšo škodowane, dokelž w tu khwilu hišće znate njeje, kelko łódźi bu přez miny, zestorčenjo atd. zničenych. Tak daloko hač so z nowinow spóznać da, powyši so škoda na z najmjeńša 130000 tunow. (b)

Bomby na biskopske bydlenjo w Metzu.

Naše wjednistwo wozjewja 24. jan.:

Njepřećelscy lětarjo mjetachu bomby na Metz, z kotrychž jena na biskopske bydlenjo a jena do dwora lazareta padny. 2 civilnej wosobje buštej morjenej a 8 ranjenych. (b)

We wšelakich powětrowych wojowanjach za sobu naši lětarjo zasy dobywachu.

Čornohórska.

Wšelakore powěsće přikhadźachu posledni tydźeń z Čornohórskeje. Wosebje italske a francózske nowiny pisachu, zo je kral Nikita swoju próstwu wo měr wróćo wzał a so k dalšim wojowanjam přihotuje. Potom rěkaše, zo je swój kraj wopušćił a so přez Rom do Lyona podał a zo chce w cuzbje nowe knježstwo za Čornohórsku zarjadować. Je-li tomu tak, změje drje Nikita sam najwjetšu škodu, zo je na italske a francózske šćuwanja posłuchał; by drje z tym swój kraj na wšě časy zhubił.

Kak w Čornohórskej woprawdźe stoji, wo tym pisa wuherska nowina „Pester Lloyd“: Wotstupi-li kral wot swojoho podćisnjenja, budźe po jednanjach wo měr, podćisnjenjo pak wostanje; wone njebudźe wot njoho postajene, ale wot nas z wojerskej mocu wunuzowane. Za nas njeje so z tym, zo je so kral z kraja wotsalił, ničo přeměniło. Zastupjerjo Čornohórskeje, z kotrymiž mamy w tym wokomiku činić a z kotrymiž hišće jednamy, prync Mirko a tři zastupjerjo čornohórskoho ministeria, njejsu dotal ze žanym słowom piknyli, zo chcedźa poćahi k nam někak přeměnić. Brónje so też dale wotedawaja, kaž dotal. Wobydlerjo zadźerža so kaž dotal měrnje. (b)

Awstriske wjednistwo wozjewja 25. jan.:

Wubrónjenjo čornohórskoho wójska stawa so dale cyle hładcy. Wšudźom, hdźež naši wojacy přińdu, wotedawaja čornohórske batajlony po poručnosći swojich officirow bjez komdźenja swoje brónje. Mnohe wotdźělenja z krajinow, kotrež hišće wot nas wobsadźene njejsu, su našim prědknim wotdźělenjam wozjewiłe, zo chcedźa brónje wotedać.

W **Skutari** dobychmy 12 kanonow, 500 třělbow a 2 mašinskej.

Wšě z njepřećelskoho lěhwa wukhadźace powěsće wo nowych wojowanjach w Čornohórskej su wunamakane. Zo je kral swój kraj a swoje wójsko wopušćił, so wobkruća. We čejich rukach w tu khwilu woprawdźite knježerstwo leži, njehodźi so z wěstosću prajić, je pak za čornohórsku wójnu bjeze wšeje ważnosće. (WTB)

pak běchu wšitke wyšše holčace šule wopytowałe a nětko na kóncu studowanja mnohe poslednje pruhowanjo njewobstachu. Hdyž też Serbam z woprědka němska rěč wobćežnosće čini, tak ju woni tola bórzy dospołnje nawuknu a potom za druhimi zady njewostanu, ale husto jich přesćahnu.

⁘

— Wójnski zasłužbny křiž dóstaštaj najdostojniši knjez biskop dr. theol. Franc Löbmann a knjez praelat Jakub Skala. Woběmaj knjezomaj wupraja też Posoł najwutrobniše zbožopřeća!

⁘

— Tydźenja wozjewjene wuznamjenjenjo knjeza pólnoho duchownoho Plewki — ma rěkać pola železnoho křiža: „II. rjadownje“ — nic I. rjadownje.

Cyrkwinske powěsće.

Z Budyšina. Wobnowjenjo poswjećenja Wutrobje Jězusowej, na kotrež bě posledni pastyrski list najdostojnišoho knjeza biskopa namołwjał, je so też tudy, kaž we wšitkich našich wosadach jara dostojnje a z wulkotnym wobdźělenjom wosadnych swjećiło. Tajkoho nawala k swjatej spowědźi tu hišće njepomnimy. Najswjećiše běše kaž hač dotal za čas wójny kóždu njedźelu wot ranja hač do wječora w serbskej cyrkwi wustajene. Poswjećenjo so wobnowi po serbskim nyšporje a potom w němskej pobožnosći wječor w 6 hodź. Wotpuskne paćerje a Te Deum swjatočnosć wobzamknychu.

W Drježdźanach bě tuta swjatočnosć we kral. dwórskej cyrkwi wosebje pozběhowaca. Rano měješe najdostojniši knjez biskop dr. theol. Löbmann sam Božu mšu ze zhromadnym swj. woprawjenjom a prědowanjom, na čimž so też Joho Majestosć kral wobdźěli. Dopołdnja běše procesijón z Najswjećišim, kotrež zasy k. biskop njeseše a na kotrymž so też zasy kral a cyła dalša kralowska swójba wobdźěli.

⁘

Z Baćonja. W swojim štwórtym čisle, z telko, často dosć wobćežnym, dźěłom přepjata zasłužbna redakcija swoju dobru wutrobu trošku wołóža z jara zrozemliwej skóržbu, zo naš Posoł njemóže swój nadawk — bywać serbska khrónika — dopjelnić, hdyž často z dopisowanjom tak klaca. (Za zabyćiwych čitari: přirunaj stronu 23: dopisowanjo.)

Tuž njech so z krótka w Posole wopomina, kak smy pola nas njedźelu 23. wulkoho róžka předpisane wobnowjenjo lońšoho dnja pokućenja a poswjećenja Najswjećišej Wutrobje woswjećili. Njech su tute rjadki ze našich wosadnych synow wonka w polu zdobom z tróštnym a zwjeselacym dopokazom, zo też dale na nich njezabywamy „w swojich modlitwach a zdychowanjach pola Boha“ kaž swj. Pawoł praji.

Štwórtk, pjatk a sobotu běchu dny přihotowanja za tutón wopomnjenja hódny dźeń, pjatk zdobom póstny dźeń z krutym póstom. K Božim službam so wosadni w połnej ličbje zhromadźowachu kaž na njedźelach. Wječor ½8 bě tute dny zhromadna wójnska pobožnosć. Štwórtk bě spowědny dźeń za žony, pjatk za muži, sobotu za šulsku a dorosćacu młodosć.

Njedźelu běchu swjatočne Bože služby hižo ½8 z prědowanjom po prěnim swj. sćenju. Na kemšach přistupi **cyła** wosada zhromadnje k Božomu blidu. Z khwalbu smě so prajić: cyła wosada, dokelž tych, kotřiž khorosće, staroby abo druhich mjenje khwalobnych winow dla tu njeběchu, móžachmy na porstach wotličić bjez toho, zo bychmy sebi snadź porstow požčili. Wosebje je so młodosć, mužska kaž žónska w połnej ličbje wobdźěliła, štož je trošt a wjeselo zdobom. Cyła swjatočnosć traješe dwě hodźinje. ½10 bě mjelčaca Boža mša ze swjatym woprawjenjom za tych, kotřiž běchu dyrbjeli doma być.

Wot 1—3 bě Najswjećiše wustajene a mějachu prěnju hodźinu šulske dźěći zhromadnu modleńsku hodźinu.

W 3 bě něšpor z prědowanjom, poswjećenjom Wutrobje Jězusowej, ze Te Deum a wobkhadom z Najswjećišim po kěrchowje. Po wobkhadźe so z požohnowanjom hnadowny dźeń skónči.

My pak so dowěrjamy Najswjećišej Wutrobje, zo dopjelni, wo čož tak často prosymy:

Předkhadźej, Knježe, z pohnuwanjom a přewodźej z pomocu naše skutkowanja, zo bychu wšitke naše prózstwy a skutki wot Tebje přecy so spočałe a z Tobu spočate so dokonjałe.

Swětny rozhlad.

Pruska.

Minister z Podbielski je w nocy k 21. jan. w Barlinje wumrěł, 72 lět stary. Lěta 1891 bě wón jako generalmajor na wotpočink šoł a bu nastupnik statnoho sekretara pósta Stephana, hdyž bě tón 8. hapryla 1897 zemrěł. Wot 1901—1906 bě wón pruski minister ratarstwa. W tych a druhich zastojnstwach pokaza so wón jako wušikny a kruty muž.

Jendźelska.

Jendźelski sejm je zakoń za powšitkownu wojersku službu z 338 hłosami přećiwo 36 w třećim čitanju přiwzał. Kaž hłosy přećiwo zakonjej, tak su też hłosy za njón přecy dale wotebjerałe. Je to dopokaz za to, kak njewěsće wo cyłej należnosći wšón lud sudźi. Knježerstwo samo wjerći so kaž wětřik. Zakoń drje je přećišćało, z dobom pak też hižo telko wuwzaćow přizwoliło, zo je z dźěła zasy zběhnjeny. Na ważne prašenjo, kak so dźěłaćerjo napřećo zakonjej zadźerža, njewě też hišće nichtó kruteje wotmołwy. Wójna so přez tón zakoń z ćežka wjele přeměni.

Grichiska.

Nowy grichiski sejm bu 24. jan. wotewrjeny přez kralowske poselstwo, kotrež minister-president Skuludis pod sylnym přihłosom čitaše. Zapósłancy z krajinow, kotrež maja Francózojo a Jendźelčenjo wobsadźene, běchu pódla a přisahachu, runjež bě štworozjednoćenjo přećiwo tomu rěčało.

Ministerium Skuludis budźe najskerje něšto přeměnjene a Gunaris budźe ministerpresident. Joho strona je w poslednich wólbach wulku wjetšinu dóstała. Gunaris by lohko přećiwo štworozjednoćeństwu grichisku samostatnosć něšto krućišo zastupował.

Prjedawši dołholětny ministerpresident a nahladny politikar Theotokis je wumrěł.

Venizelos zasy počina přećiwo knježerstwu ščuwać. Wón je w Saloniki jako hósć francózskoho wjednika generala Sarrail a předawa tam swoju mudrosć. Sejm drje so tak lohko zasy njezaslepi.

Šěsć tučnych swini — ćazanych.

W Hasselfeldźe nad Harcom bě žona ratarja Fessla při poslednim skótličenju šěsć tučnych swini potajiła. Nětko bu tasama k třom njedźelam jastwa a khóstam zasudźena. Nimo toho buchu hišće tamne šěsć swini za stat ćazane.

Wšelčizny.

(Ćežke njezbožo při młóćenju.) W Lobecku pola Altenburga přińdźe 14lětna dźowka kublerja Seife, hdyž na přatr stupi, transmisiji młóćaceje mašiny přeblizko. Tuta ju za włosy hrabny, a holca bu za wokomik z tajkej mocu do třěchi ćisnjena, zo někotre cyhele wurazy. Nětko hakle so na njezbožo dohladachu, pomoc pak přińdźe pozdźe. Njezbožownej holcy bě koža z nopa wudrěna. W ćežkich bolosćach bórzy wumrě.

⁘

Na mjezy mjez Sakskej a Češkej zatřěleny. Dźensa tydźenja wječor bu na sakskočeskej mjezy wojak Emil Lucke z Nowoho Eibawa, kotryž bě na dowolu a chcyše po puću mjez Nowym Gersdorfom a Filipsdorfom mjezu překročić, zatřěleny wot tam stražowacoho wojaka (póstna). Wojak chcyše bjez dowolnoho wobswědčenja mjezu překročić a to sebi wunućić; tohodla bu wot póstna zajaty. Tola so nadobo wutorhnywši ćekny. Dokelž na třikróćne zawołanjo póstna njezasta, tón wutřěli. Na smjerć ranjeny sypny so wojak na češkej zemi dohromady. Přez to je też přepytowanjo podawka ze strony wyšnosće poćežene. Podawk je tam na mjezach powšitkownu kedźbnosć zbudźił.

⁘

W Sebnicach widźeše namjezny póstn wječor muža z lěsa wustupić, kotryž chcyše mjezu překročić. Póstn na njeznatoho wołaše, dokelž njezasta, też wutřěli. Tola kulka njebě w ćmičcy trjechiła a njeznaty bě tak ćeknył.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

24. jan. 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	87—90	153 - 156
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	70 - 75	138 - 142
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	58 - 62	120 - 127
4. snadnje picowane kóždeje staroby	43 - 48	104 - 109
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	87 - 90	147 - 151
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	85 - 88	150 - 151
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	56 - 66	113 - 124
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	43 - 50	98-105
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	35 - 43	91 - 98
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	80 - 84	131 - 136
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	48 - 53	100 - 106
3. snadnje picowane	40 - 45	92 - 97
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	85 - 88	135—138
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	76 - 80	126—130
3. snadnje wuwite wot cyca	65 - 70	115—120
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	90 - 95	180—190
2. starše korme borany	77 - 82	160—170
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	— —	— —
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

(Pokupjenjo cyroby.) W cyłej Bayerskej skorža, zo pokupjerjo w črjódach — zapósłanc Heim přirunuje jich z črjódami skóčkow — po kraju ćahaju, zo bychu wšě ratařske wupłody, wosebje howjazy skót a jeja, pokupili. Přez to kraj wjacy zhubi hač móže parować; a sćěhwk toho je, zo lud w małych městach swoju cyrobu wjacy z bližšeje wokoliny dóstać njemóže; někotři rěznicy njemóžachu hižo njedźele dołho žadyn skót wjacy k rězu nadeńć. Kajki dobytk ćile pokupjerjo maja, je z toho spóznać, zo su tam městna, hdźež je za jeja najwyšša płaćizna 8 pjenježkow za štuku postajena. Tajki překupc da sebi potom druhdźe za čerstwe jejo samo na 25 pjenježkow płaćić, zasłuži potajkim na kašću z 1200 jejami 200 hriwnow. Pokupjerjo jeji khodźa dom wot domu a žadaja twory. Su dźěn jeno žony doma a te njewědźa so wobarać. Njeńdźe-li z hrubosću, potom dźe z hroženjom: „Tajcy wy sće. Wy zadźeržujeće wěcy. To je derje. To wy hižo zhoniće, dočakajće jeno", a podobne rěče wužiwaja. To je woprawdźite wurubjenjo wsow. Jednory človjek je přećiwo tomu njemócny, móže so nanajwjacy stać, hdyž so w časopisach na to pokazuje a zjawnje tomu wobarać pyta.

⁘

(Syn zatřěli nana na dowolu.) W Damm-u pola Aschaffenburga bě po 15 měsacach, w kotrychž bě w połnócnej Francózskej na železnicy służbu činił, wozowy dohladowař Kaupp na dowol dom přišoł. Hnydom po prěnim powitanju bu wot swojoho 11lětnoho syna, kotromuž bě swój wojeński revolver měnjo, zo njeje natykany, podał, při hrajkanju smjertnje trjecheny. Kaupp na blaku zemrě.

⁘

Hobrski woheń w Molde.

W norwegskim přistawnym městačku Molde bě wčora tydźenja wulki woheń howrił a tesame z wulkoho dźěla do popjeła přewobroćił. Woheń nasta w dwěmaj hromadomaj drjewa. Wohnjowa wobora drje bě ruče k pomocy, tola njemóžeše woheń zhašeć, dokelž też sylny njewjedrowy wětřik zakhadźeše. Woheń přeskoči na dalšej dwaj wulkej składaj drjewa a wot tud dźěše dale do srjedź městačka. Hakle sobotu rano w 4 hodźinach móžachu woheń zastajić. Škoda je wulka, wjetši dźěl městačka zničeny, na połdra tysaca ludźi nimaja žanoho bydlenja. Cyłe městačko ma 3000 wobydleri. Škoda wučini na 3 milijóny hriwnow. Nuza je wulka, dokelž su wopory wohnja najbóle khudźi, kotřiž zawěsćeni njeběchu.

Přistaw Molde leži w hamće Romsdal, ke krótkomu wječoru wot Drontheima. Wobydlerjo žiwja so wot wobkhoda z rybami, z drjewom a terom. Město leži w najrjeńšej krajinje Norwegskeje, a je hłowne městno wopyta z Němskeje, też kejžor přebywaše tam kóždołětnje na swojim sewjernym pućowanju.

⁘

Krasnu koprowu třěchu přewostaji wojeńskim potřěbnosćam sławny klóštr Benediktinow w Mnichowje. Z nim je kryta tamna wulkotna, rjana basilika (klóštrska cyrkej), kotruž je z klóštrom założił kral Ludwik I.

⁘

Dobre lěkařstwo přećiwo wopačnej lubosći.

W Frankenthalu (w Pfalcy) běchu pjeć holcow dwě druhej tak dokładnje překlepałe a módrej naklepałe, zo dyrbješe jena z njeju dwě njedźeli we łožu ležeć. Dla ranjenja wobskoržene, buchu tamne holcy też kóžda ke khostanju 5 hr. zasudźene. Knjez w Heidelbergu, kotryž w nowinach wo tom čitaše, pósła hnydom tamnym holcam 25 hriwnow jako zarunanjo khostanja.

⁘

Rubježna mordarka zatřělena.

Wudowa Hańža Höferowa z Lengsdorfa bu 4. septembra 1915 dla rubježnoho mordarstwa, kotrež bě skućiła na wěstej Sönfeldowej, k smjerći wotsudźena a nětko na zwučowanskim naměšće pola Bonna zatřělena.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 153.—155. z **Budyšina**: Hana Libšec, Jan Wjerab, Jan Helgest; 156. Marija zwud. Smolina z **Baćonja**; 157. Jurij Jakubaš z **Dalic**; 158. Jakub Šejda z **Now. Łusca**; 159. zličb. radź. Piazza w **Zhorjelcu**; 160.—162. z **Ralbic**: Jakub Lebza, Hańža Bräuerowa, Jakub Šwejda; 163.—165. z **Konjec**: Pětr Čornak (młynk), Michał Wićaz, Madlena Hawkowa; 166. Mikławš Šejda ze **Šunowa**; 167. Pětr Paška z **Jitka**.

Za fond towarstwa: Jan Helgest z Budyšina 50 pj.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

22. januara 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwěddniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	2	—	2	80	2	60
Ćelace mjaso	„	2	40	2	60	2	40
Skopjace (wowče) mjaso	„	3	20	3	60	3	20
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	2	70	2	90	2	90
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	4	40	4	40	4	40
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	50	—	50	—	50
Ržana muka	„	—	40	—	40	—	40
Khlěb	„	—	32	—	32	—	32
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	08	—	08	—	08
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	4	40	4	40	4	40
Dobre mloko	1 liter	—	22	—	22	—	22
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	40	2	85	2	55
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	56	—	60	—	56
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	40	3	40	3	40
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Koże

kóždeje družiny kupuje přecy po najwyšších płaćiznach

Heinrich Lange

Budyšin

11 Žitne wiki 11

a Cyrkwine naměsto 4.

Wuharowanjo koži

wšěch družin

so nanajlěpje wobstara.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Towarstwo Serbskich Burow za Ralbičansku wosadu

změjе **srjedu 2. februara t. l.** (na swj. Marje) popołdnju w 4 hodź. swoju **hłownu zhromadźiznu w Konjecach.**

Wo prawje bohaty wopyt prosy

předsydstwo.

„Serbosław" w Khrósćicach

změjе **njedźelu 30. januara** pop. w 4 hodź. swoju **měsačnu zhromadźiznu.**

Wo bohaty wopyt prosy

předsydstwo.

Bydlenjo w Hórkach

wobstojace z tŕoch rumow je bórzy abo pozdźišo wosebitych wobstojnosćow dla **tunjo k wotnajeću** (po žadanju też ze zahrodku). **Za skałari jara so přihodźace!**

Dalše je zhonić tam pola

Jakuba Šustera.

Wróćiwši so wot rowa našoho lubowanoho njezapomnitoho syna, bratra a bratrowca

Józefa

wuprajamy wšitkim přećelam, znatym a wjesnjanam za wopytowanjo pósty-wječora, za bohate k rowu-přewodźenjo a krasnu pychu kwětkow a wěncow, wosebje kk. katechetej P. Ubaldej a wučerjomaj za dołholětne rozwučowanjo a starosćiwe dźělbranjo na khorołožu, kaž też joho lubym towaršam a sobušulerjam swój **najhorcyši dźak** a

wutrobne „Zapłać Bóh!"

W **Miłoćicach**, na dnju pohrjeba,
24. januara 1916.

Hłubokozrudźena Rjenčec swójba.

Ćišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

Jenož wokomik sy žiwy.

A to je měnjene, kaž je prajene a pisane: Jenož wokomik sy žiwy; nic wjacy a nic mjenje.

Z hłowu třaseš a so dźiwaš. Jenož wokomik sym žiwy? Njeběch dha hakle njedawno 50 lět? — Njebě wón hnydom z prěnich, kotřiž dyrbjachu won, a je tola hižo połdra lěta, zo sebi božemje dachmoj. Wokomik, z zemju-li prawje, traje tola jenož telko, zo z mikawčkami mikneš? zo wóčko začiniš a skoro nadobo zasy wočiniš? — Haj, přećelo, tak dołho traje wokomik. Kelkož kulka trjeba, zo wuleći; časnik, zo zatiknje; słowo, zo so wupraji: telko traje wokomik, nic dlěje. A dlěje tež njejsy žiwy.

A sy hišće žiwy tón čas, kotryž běše? — Tón je nimo, kaž kapka dešća, hdyž padnje do morja; kaž kur, kiž wětřik wotnjese. Wón wjacy njetraje a tak jón tež wjacy žiwy njejsy.

Tola: njepřińdu dha hišće wokomiki, a njebudźeš te žiwy? Što wě, hač přichodnoho hišće nażiwiš? Nichtó! a tak tež twoje njejsu a njejsy je žiwy. A tuž, přećelo, nimam prawje? jenož wokomik sy žiwy, nic wjacy a nic mjenje.

Tola dam sebi rěčeć a přidam, zo wjacy dyžli wokomik je twój. Połdra! wjacy pak nihdy na nihdy! Prěni sy žiwy. Połojca druhoho, kiž po nim přińdźe, je ći tež hišće wěsta: ju dóstanješ, zo by wóčcy zańdźelił, ale ženje wjacy njewočinił.

Tajki wokomik je krótki, a krótke tuž twoje byćo. A tola zasy móžemy prajić, wokomik je wěčny; wěčny w tym zmysłu, zo kónca nima. Do wěčnosće wostanje n. př. zo mócnarjo před lětom a měsacami prajachu: „Brónje njech rozsudźa“. A ženje njebudźe, zo ženje njebyło, štož je tute słowo nam přinjesło: zrudoba a stysk, krej a rany, smjerć a row, a njewuprajne hubjenstwo za někotre ludy. A tak je tež z tym, štož ty mysliš a rěčiš a činiš. Štož wokomik je spłodźił, to krućiše je a začišćane do wěčnosće kaž pismo wudypane do zornowca. Žadyn čas to wjacy njewumaže. Wokomik drje so pominje kaž by so zabłyskło a z nim leći spěšnje kaž błyskowa smuha po mróčelach. A tola ženje to so njepominje, štož w nim sy činił a myslił a rěčał. A tak je wěčne Judašowe wokošenjo a wěčny Pilatowy rozsud a wěčne Jězusowe ćerpjenjo a wumrěćo. Wěčne je tak tež, štož Bohu sy slubił a dźeržał, a złamał. Ženje so njezhubi, štož wokomik we wutrobje sy začuwał a we myslach žiwił, a z hortom spłodźił a ze skutkom dokonjał. Jónu wšo to zasy wohladaš; potom mjenujcy, hdyž sy sčinił tu połojčku wokomika; hdyž sy wóčcy zańdźelił a jej njejsy wjacy wočinić mohł. Potom kóždy wokomik, kotryž sy žiwy był, před tebje stupi, jako by na khwilu mortwy był a nětko zasy wožiwił. A kóždy tón wokomik změješ tam před sobu a budźeš nad nim bjez přestaća so wjeselić, abo rudźić; změješ joho dla njebjesa abo helu.

Hdyž mjenujcy wumrješ, potom ći Bóh wšě te wokomiki, kotrež sy žiwy był, pokaže. Wón dźěn dokonja wšě łopješka, kotrež na štomach rostu, a wšě kapki wody, kotrež morjo pjelnja a w rěčnišćach běža abo z mróčelow padaja, prjedy přeličić, dyžli ty tři naličiš. A potom budźa ważene a přirunane te wokomiki. Jedyn tajki storči jónu mnohosć jandźelow do hele; jedyn tajki pak přinjese złóstnika při Jězusowym křižu do njebjes.

Što tuž daš za jedyn wokomik? Njeje jedyn wokomik wjacy hač wšě złoto a dejmanty a parle? A tola dźiwnje: človjek, kiž so dréje, zo by něšto pjenježkow sebi nalutował, a kiž milijóny dawa za dejmanty a parle: z wokomikom drjebi kaž wětřik z pěskom w pusćinje a mjenje ma jón kedźbu, dyžli kuntworace zynčenjo.

Swjeći běchu hinajši. Swj. Hieronymus praji a po tym so tež měješe: „Kóžda krótka khwila tutoho zachodnoho časa je płaćizna za wěčnosć.“ A swj. Bernard měni: „Čas ma njewuprajnu hódnosć; wón je we wěstym nastupanju hódny telko kaž Bóh; přetož Boha wobsedźeć je myto za derje wužity čas.“

Rjany jónu dyrbiš stupić před swojoho Boha a jenož potom budźeš z nim směć přebywać we zbóžnosći. Kak pak bywaš rjany? kak duša krasna, zo so lubi tomu, poruno kotromuž tež błyšć najrjeńšeje hwězdy njeje ničo, a tež nic rjanosć kwětkow a krasnosć morja? Kak bywaš rjany? Kóždy wokomik dźěła na twojej duši, runje tak kaž na twojim ćěle. A kaž te rosće z wokomikom a krej we tebi twari a same nastajnje so wobnowja, tak tež kóždy wokomik twoju dušu. A twoja wěc je, zo k lěpšomu ći ju přetworja a zo ju přecy wudospołnja. Za tym hač budźeš do so srěbać dobre abo złe, za tym tež twoja duša z časom budźe sčinjena, budźe dobra abo zła, budźe rjana abo wohidna.

Tak wokomik će twari a přez njón dobywa duša wěstu kajkosć a přez njón jónu budźeš přez cyłu wěčnosć rjany abo wohidny, zbóžny abo zatamany.

Što měł hišće naspomnić? Njewěš nětko, zo maš čas wužiwać derje? A wjacy po prawym njeje ći date k tworjenju a swjatosćenju duše, a k dobywanju prawa na wěčne myto, dyžli wokomik. — Budź tohodla rozomny a njedaj wutrobje a jeje požadosćam knježić nad časom. Z wěry a jeje wučby a z pomocu Božej jón budź žiwy a za njón dóstaneš jónu zbóžnu wěčnosć.

Kak stoji z bamžom?

Znata wšoněmska a zawěšće katolikam nic přećelna nowina w Barlinje „Post“ piše: „Wobstojnosće **Benedikta XV.** a Vatikana bywaju přecy hórše. Tute wobstojnosće njesmědźa so nětko wjacy ze stojnišća jenoho zjednoćeństwa (partei) abo samo jenoho wěrywuznaća wopominać ale z politiskoho. Němska a jeje zjednoćeni, wosebje pak neutralne staty, mjez nimi wosebje Španiska a Amerika maja wšitku winu, najwjetšu kedźbliwosć na Rom złožować, hewak móže so stać, zo bywa bamž z Vatikanom wopor romskich njedočinkow, njekhmanoho ludu. Tak khutnje stoja tu wěcy.

Knježeństwo Sonina a Salandry pod nawjedowanjom Jendźelskeje njebudźe na žane wašnjo žanoho srědka zacpěwać, hdyž snadź bórzy katastrofa njezbožowneje wójny Italskeje přećiwo Awstriskej so na wbohi italski lud wali, a hdyž budźe tón potom tež zamołwitoho pytać, na kotrymž mohł swoje wjećenjo wukonjeć. Sonino a Salandra pytataj hižo nětko swoju kožu wobarać a zwěsćić, hdyž wonaj „Tribunu“ a druhe pod nimaj stojace nowiny Italskeje pohnuwataj, zo bychu po něčim do ludu nahlad zašćěpiłe, zo ma bamž hłownu winu na njezbožownje wukhadźacej wójnje a na wulkej nuzy w Italskej. „Informacije“ wo tom móžemy hižo dlěji čas w spomnjenych nowinach čitać po tym samym systemje, kaž bu dlěje hač před lětom k wójnje šćuwane.

To je prěni zakład stracha, kotryž Vatikanej hrozy. Druhi je pola Jendźelskeje. Znaty Grey, kotromuž zaměr, Jendźelskej a sebi samomu wužitk přiwobroćić, kóždy srědk dowoleny čini, je přećišćał, zo bu bamžej, štož Italsku nastupa, wšitka móžnosć wzata, zo njeby žanoho wliwa měł w přichodnych jednanjach dla měra. Jeli pak je što na swěće, kotryž přičiny wójnu wjedźacych w tutej swěta-wójnje prawje wotważuje, potom je to Benedikt XV. ze swojim sobuwjednistwom we Vatikanje. W tym wobstoji wulki strach za Jendźelsku, kotraž so z tym wohańbjena widźi, dokelž derje wě, kak wulki moraliski wliw ma bamž wosebje też w Americy. Tohodla so Grey ze wšěmi srědkami prócuje bamža na bok storčić. —

Třeći zakład stracha za Vatikan tči w Francózskej. Nic jeno za tamnych swobodnych murjerjow ale też za nacionalistiskich a chauvinistiskich katolikow je Benedikt XV. zjawny njepřećel, dokelž je wotpokazał, njesprawnosće Francózskeje z tutej wójnu za prawe připóznać, a dokelž je też so khutnje wuprajił přećiwo njezmyslnym porokam kardinala Ametta w Parizu přećiwo Němskej. Nihdźe na cyłym swěće njeje narodny chauvinismus tak wobknježeŕ nabožnych wěcow kaž w Francózskej. Tohodla smědźeše też rektor katolskeje privatneje university w Parizu,

mons. Baudrillart wyššomu hollandskomu duchownomu cyle hrubje prajić: „Hdyž Benedikt XV. njespóznaje, zo mamy my prawje, potom dyrbi dele z romskoho stoła, a my wuzwolimy prawoho (prawidłowoho) bamža w Avignonje.“ Hdyž krótko po tym kardinal Lucon jenomu z najnahladnišich cyrkwinych wjerchow Francózskeje tute wuprajenjo zdźěli ze słowami, to drje je tola luta hłuposć, wotmołwi tutón na to: „To njeje z wěstym wuměnjenjom na žane wašnjo hoła njezmyslnosć!“ Po tym njeje tu dalšich wułožowanjow trjeba. Je woprawdźe tak, zo štyri pjećiny francózskich biskopow přećiwo bamžej stoja.

A što nětko? Wšitko pokazuje na to, zo, hdyž je přichodna italska offensiva zasy njezbožowna, abo samo štworozwjazk so dohromady sypnje, so katastrofa přećiwo bamžej započina. Snadź je hišće čas tu nutřpřimać, ale to dyrbjało so — po diplomatiskim a moraliskim puću — stać ze strony neutralnych statow — wosebje ze strony Ameriki, Španiskeje a Hollandskeje.“ (A. V. 40.)

Wójna.

Zničene lětaki na wječornej fronće.

W jendźelskim sejmje powědaše so njedawno, kelko lětakow je žana strona poslednje měsacy zhubiła. Naše hłowne wjednistwo je tohodla zahuby na woběmaj stronomaj wot 1. oktobra 1915 zestajało a wozjewja:

My zhubichmy:

W powětrowym wojowanju . .	7	lětakow
Wot zemje potřělanych . . .	8	„
Zhubjeny	1	„
Hromadźe	16	lětakow

Naši njepřećelojo zhubichu w samsnym času:

W powětrowym wojowanju . .	41	lětakow
Wot zemje potřělanych . . .	11	„
W našich linijach k spadnjenju nuzowanych	11	„
Hromadźe	63	lětakow

Jedna so tu jenož wo cyle wěstu ličbu lětakow, kotrež su nam do rukow padnyłe. (b)

Wojowanja pola Neuville.

Wokoło **Neuville** na poł puća mjez **Lens** a **Arras** je so hižom wjacy króć ćežko wojowało. Hdyž loni w meji Francózojo w swojej wulkej offensivje mjez **Lille** a **Arras-om** podarmo spytowachu němske linje přełamać, radźi so jim jenož so pola **Carency** a **Neuville** w prěnich němskich hrjebjach zasydlić. Před wulkej přemocu dyrbjachu naši 13. meje wjes **Carency** njepřećelej přewostajić. Dalše francózske nadběhi 15., 18. a po 23. meji buchu wotpokazane. 23. meje dobychu naši něšto a popadnychu 90 Francózow. Při skoro wšědnych wojowanjach zhubichu Francózojo wjele ludźi, přińdźechu pak jeno mało doprědka. 8. junija wopušćichu naši roztřělany Neuville. Na to so wojowanja tam přestachu, dokelž Francózojo widźachu, zo našu liniju njepředrěja. Kónc junija naši swoje stojnišćo něšto porjedźichu. Z francózskej offensivu 25. sept. počachu so pola Neuville nowe ćežke wojowanja, kiž so 2. a 12. okt. z wulkej škodu za nich samych wot Francózow a 30. okt. wot bayerskich wojakow wospjetowachu. Po mjeńšich wojowanjach kónc novembra a 26. decembra mějachu tam naši poslednje dny zasy wosebity wuspěch, wo čimž naše wjednistwo 27. januara pisa:

Na woběmaj stronomaj drohi **Vimy—Neuville** nadběhachu naši wojacy po rozbuchnjenju francózske stojnišća 300—600 m šěroko, popadnychu 1 officira a 52 muži a dobychu 1 mašinsku třělbu a 3 mjetaki minow. Po **njeradźenym napřećiwnym njepřećelskim nadběhu** nastachu tu a w druhich poslednje dny dobytych hrjebjach žiwe wojowanja z ručnymj granatami.

28. januara:

W frontnym wodźěle pola **Neuville** buchu nadběhi Francózow z ručnymi granatami pod sylnymi nadběhami za nich wotpokazane. Jedyn z našich wubuchnjenych likow wosta w njepřećelskich rukach. Naš dobytk wot 26. jan. powyši so wo 4 mašinske a 2 mašinje k mjetanju.

29. januara:

K sewjernomu wječoru wot kubła La Folie (k sewjernomu ranju wot **Neuville**) nadběhachu naši wojacy 1500 m šěroko njepřećelske hrjebje, popadnychu **237 jatych,** mjez nimi 1 officira a wzachu **9 mašinskich třělbow.**

Před njedawno dobytym stojnišćom rozpadnychu wjacore francózske nadběhi, tola radźi so njepřećelej, druhu rozbuchnicu wobsadźić. We wječornym dźělu wsy **St. Laurent** (pola Arrasa) bu Francózam něšto kněžow w nadběhu wzatych.

30. a 31. januara:

Při drozy **Vimy—Neuville** wojowaše so dale wo wot nas dobyte stojnišća. Francózski nadběh bu wotraženy. — Naše nowe hrjebje wokoło Neuville buchu přećiwo francózskim nadběham dźeržane.

Ličba pola kubła **La Folie** popadnjenych jatych powyši so na 318, dobytk na 11 mašinskich třělbow. (b)

Němski wuspěch při rěcy Somme.

Kaž na fronće mjez městomaj **Lille** a **Arras**, tak nadběhachu Němscy tež k wječoru wot města Peronne, kiž je w našich rukach, při rěcy **Somme** z dobrym wuspěchom.

Naše wjednistwo pisa 29. januara:

K połdnju rěki Somme dobychmy **wjes Frise** a něhdźe **tysac metrow** stojnišća, kotrež so k połdnju přizamkuje. Francózojo wostajichu njezranjenych **12 officirow** a **927 muži**, tež **13 mašinskich třělbow** a **4 mjetaki** w našich rukach.

Dale k połdnju pola **Lihons** (něhdźe 13 km wot Frise) prasny wuslědźerske wotdźělenjo hač do druheje njepřećelskeje linije do prědka, popadny někotrych a wróći so nješkodowane.

30. januara:

K połdnju wot rěki Somme dobyte stojnišćo je 3500 m šěroke a 1000 m hłuboke. Wšo hromadźe je tam **17 officirow** a **1270 muži**, mjez nimi něšto **Jendźelčanow**, nam do rukow padnyło. Francózojo spytachu jenož słabuški napřećiwny nadběh, kotryž bu lohko wotpokazany.

31. januara a 1. februara:

Přećiwo 28. jan. wot šlezskich wojakow k połdnju Sommy dobytym stojnišćam nadběhachu Francózojo wjacy króć z třělenjom.

K połdnju Sommy zhubichu Francózojo we wojowanjach z ručnymi granatami hišće wjacy pola. (b)

Dwójcy Zeppeliny w Parizu.

Naše wjednistwo wozjewja 31. januara:

Jako zarunanjo za to, zo su francózscy lětarjo (z nowa 28. jan.) bomby na wotewrjene, z wonka wojowniščow ležace město Freiburg mjetali, su w zańdźenymaj nocomaj po zdaću ze spokojacym wuspěchom twjerdźiznu Pariz přimałe.

Z Pariza praja francózske powěsće:

Parizska policija činješe sobotu 9^{45} hodź. wšo, štož je při nadběhach Zeppelinow předpisane. Za někotre mjeńšiny bě Pariz w ćmi.

W 9 hodź. wječor bu Zeppelin připowědźeny. Hnydom nasta alarm a stachu so nuzne přihoty. Swětlaki rozswětlachu njebjesa. Nad zaćěmnjenym městom bě widźeć, kak škitej wupósłane lětaki so pod njebjom znošowachu. Na měsćanskich drohach bě šwórčenjo motorow słyšeć. Bliže 11 hodź. zaržachu někotre rozbuchnjenja, kotrež wot ćisnjenych bombow nastachu. Někotre wosoby buchu morjene a něšto wěcow zničenych. Na jenym městnje bu 15 wosobow morjenych, na druhim jedyn muž a tři žony. Na druhim městnje zniči bomba kněžu, tež tam bu wjacy wosobow morjenych. Na druhich městnach buchu jenož wěcy zničene abo zemja rozryta.

Husta kurjawa přikrywaše město hač 700 abo 800 m wysoko. Swětlaki tohodla špatnje swěćachu a wobaranske kanony njemóžachu khmanje třeleć. Wjacore lětaki slědźachu za Zeppelinom, kotryž jara wysoko lećeše a třělachu na njón w tym wokomiku, hdyž so wotsaleše. W 1^{10} hodź. bě Pariz zasy wobswětleny a alarm skónčeny.

Načinjena škoda njeje mała. Morjenych bu 24 wosobow, někotre z nich njeběchu k spóznaću, ranjenych bu 29. Jena bomba wurazy dźěru, 1 m hłuboku a 5—6 m šěroku. Druha přerazy kněžu z třomi poskhodami cyle. Třeća je kněžu z třomi, štwórta kněžu ze štyrjomi poskhodami na poł zniciła. Runje tak pjata druhi dom. Šesta wobškodźi kněžu z pjeć poskhodami ćežko. Sedma roztorha kněžu z jenym poskhodom. Wosma padźe na hasu a wutorha durje a wokna susodneje kněže. Dźewjata zapusći sćěnu a dwór doma z pjeć poskhodami. Dźesata předyri dźěłarnju. Jědnata padźe na hromadu kamjeni. Dwanata zniči zahrodnu kněžu. Jena bomba njerozbuchny.

Po italskich powěsćach mějachu bomby wulku explosivnu móc a načinichu wosebje na boulevardu surowu škodu.

Druhi Zeppelin přijědźe njedźelu wječor po 10 hodź. Wón bu z kanonami a wot lětakow přimany a pušći něšto bombow, kotrež po hamtskich powěsćach wjetšeje škody njenačinichu. Tola z nowinow klinči něšto hinak. Nowiny same pisaja, zo jim censura dokładne powěsće njedowola pisać.

Ze surowym hněwom pisaja francózske nowiny wo njelubych wopytach a hroža z ćežkim wjećenjom. Wone na to njedźiwaja, zo Němscy jenož płaća, zo su francózske lětaki njewobtwjerdźene němske města přimałe a ludźi w nich moriłe. Pariz je twjerdźizna a po ludowym prawje smědźa lětaki twjerdźizny přimać. (b)

Němske Zeppeliny w Jendźelskej.

Naše hłowne wjednistwo wozjewja 1. februara:

Wotdźěl našich mórskich powětrownikow je w nocy wot 31. jan. k 1. febr. na łódźerńje, přistawnej fabrikske dźěłarnje w Liverpoolu a Birkenheadu, železarnje a kachle w Manchestru, twornje a kachle w Rottinghamu a Sheffieldu, kaž tež na wulke twornje při Humberu a pola Great Yarmoutha bohaće rozbuchwace a zapalace bomby mjetał. Wšudźom sylnje skutkowachu, kaž bě z rozbuchwanjow a wohnjow widźeć. Na powětrniki bu ze wšěch městnow sylnje třělane, trjechene pak njebuchu. Wšě powětrniki su so najebać napřećiwnych napinanjow njewobškodźene wróćiłe. (b)

Skoro přez cyłu Jendźelsku hač blizko k šottiskim mjezam su potajkim naše Zeppeliny přeležałe. Kelko škody su načiniłe, njeje

wěste. Prěnje jendźelske powěśće z kraja, zo njeje wulka. Dalše rěča wo 54 morcnych a 57 ranjenych wosobach. To orje hišće wšo njebudże. (b)

Lětaki na Balkanje.

Němski powětrnik pušćeše bomby na łódźe a składy w Saloniki. Po powěśćach našoho wjednistwa 2. februara widźachu naši lětarjo w tamnym přistawje wulke wohenje.

12 lětakow štworozjednoćeństwa mjetaše 23. jan. 15 min. dołho bomby na Monastir. Po bołharskich powěśćach bu 29 wosobow morjenych abo ranjenych, skoro wšo tamni wobydlerjo, z dźěla grichiscy. Jenož dwaj bołharskaj a jedyn němski wojak běchu mjez nimi. (b)

Čornohórska.

W Čornohórskej je měr. Skoro wšitcy čornohórscy wojacy su swoje brónje wotedali a to bjez wobaranja. Mnozy z nich su połni hněwa na Italsku, kiž je jich wopušćiła a su prosyli, zo směli do awstriskoko wójska zastupić a přećiwo Italskim wojować. Po ludowym prawje so to wězo njehodźi.

Čornohórskaj ministraj Radulovic a Popovic a general Vešovic chcedźa jako zastupjerjo Čornohórskeje z Awstriskej měr činić. Prawa drje bychu k tomu měli, dokelž su po wustawje a z kralowym přihłosowanjom knježeństwo přewzali. (b)

Awstriscy w Albaniji

dale postupuja. Bjez ćežšich wojowanjow su Antivari, Dulcigno, Skutari, Alessio a San Giovanni di Medua wobsadźili. Dotal so jim Italscy njejsu stajili, kaž bě to wot štworozjednoćeństwa postajene. Rěka nětko, zo chcedźa Valonu kaž druhe Saloniki wobtwjerdźić a so tam wobarać.

Štworozjednoćeństwo w Grichiskej

dale njehańbićišo wustupuje. Wšě grichiske přistawy su wot joho łódźi wobłěhnjene a po wólnosći přepytuja abo ćazaja přikhadźace grichiske łódźe. Cyroby dóstanu Grichojo jenož, štož štworozjednoćeństwo do kraja pušći. Nimaja khlěba k zežiwjenju.

K połdnju wot Saloniki su francózscy, jendźelscy a ilalscy wojacy samopašnje połkupu Karaburun wobsadźili. Na njej je grichiske wobtwjerdźenjo. Grichiska wobsada dyrbješe Karaburun wopušćić. Grichiska protestuje, ale wo protesty so nichtó wjele njestara. Štworozjednoćeństwo žada, zo by Grichiska swoje wójsko rozpušćiła.

Rusojo běchu w Kaukasu

posledni čas wosebje žiwi, chcychu po zdaću město **Erzerum** dobyć. Turkojo dyrbjachu před nimi něšto cofać. Něhdźe 15 kilom. před Erzerum pak wostachu Rusojo stojo a njejsu město nadběhali.

W Rumunskej

su Jendźelčenjo žita za jara drohe pjenjezy kupowali, zo njebychu je Němscy dóstali. Z kraja žita njemóža, doniž naši wupuće wobknježa. Rumunska chce pak tež nam dale předawać.

Na italskich a ruskich bitwišćach

běchu mjeńše wojowanja.

Jendźelski parnik „Appam“

bu 15. jan. wot małoho wobrónjenoho němskoho parnika pod kapitänom leutnantom Bergom wzaty. Berg wobsadźi „Appam“ z 22 mužimi a wjedźeše łódź a na njej wjele jatych, kotrychž bě po puću ze wšelakich podnurjenych jendźelskich łódźi přewzał, wot kanariskich kupow do ameriskoho přistawa Norfolk we Virginiji. Khrobła jězba dopomnja na sławnu „Emden“. — Łódź, kiž „Appam“ wza, je najskerje mały křižak „Möve“, kiž je so někak přehotowany z Kiela přez jendźelske łódźnistwo do atlantiskoho morja kradnył.

Swětny rozhlad.

Saksa.

(K. M.) Joho Majestosć kral je z přileżnosću lětušich narodninow kejžora wšěm aktivnym wojerskim wosobam, kotrež so we mjezach joho wobhnadźeńskoho prawa namakaja, wšě jim přisudźene disciplinarne khostanja, sudniske pjenježne, a tajke khostanja, kotrež swobodnosć wzachu, a tež nic hišće wotpokućene dźěle khostanjow, miłosćiwje spušćił. Pola swobodu wzawšich khostanjow pak z wuměnjenjom, zo wone šěsć měsacow njepřekroča. Wuzamknjene su wosoby, kotrež pod sćěhwkami khostanjow na česći stoja, abo kotrež su so wot spočatka khostanja hubjenje zadźeržałe.

Pruska.

Do pruskeje prěnjeje komory buštaj mjez druhimi powołanaj Kölnjanski arcbiskop z Hartmann a Wrótsławski wjerchbiskop Bertram.

Šwica.

W Lausanne nasta 27. jan. před němskim konsulatom zběženca, při čimž někajki njedočink, wěsty Hunziker, němsku khorhoj z konsulata z torhny. Šwicska je so hnydom w Barlinje zamołwjała. Někotři zběžkarjo we Lausannu buchu zajeći. Hunziker ćekny, najskerje wot nahladnych přećelow podpjerany z automobilom do Francózskeje. Sćěhwkow njerjany podawk dale njezměje, pokazuje pak, kak njepřećelscy su wobydlerjo w francózskej Šwicy, wot nowinow šćuwani, přećiwo Němskej zmysleni.

Jendźelska.

Jenož jendźelskich biskopow chce Jendźelska přichodnje w swojich wobsedźeństwach pomjenować dać. To je jendźelske knježeństwo 17. jan. Vatikanej zdźěliło.

Turkowska.

Prync **Jusuf Izzedin,** kiž bě za sultanowoho nastupnika postajeny, je sebi žiwjenjo wzał. Bě hižo dlěžši čas khory, pod čimž drje bě tež joho duch ćerpjeł.

Ruska.

Ministerpresident Goremykin je staroby a khorowatosće dla wotstupił. Na joho městno stupi sobustaw kejžorstwoweje rady, Stürmer.

Goremykin je 77 lět stary a to je winy dosć, zo na wotpočink dźe. Hač su tež politiske přičiny sobu rěčałe, njehodźi so po dotalnych powěśćach rozsudźić. Při wójnje a hłodźe, nuzy a njeměrach w Ruskej knježeństwo wjesć, njeje tež za młódšoho ničo lohke. Goremykin zastupowaše absolutne knježeństwo.

⁘

Cyrkwinski skład za wbohich Polakow.

W novembrje je we wšitkich katolskich cyrkwjach Europy za Pólsku so składowało. Wunošk je přez million hriwnow był.

Kardinal Mercier,

Mechelnski arcybiskop, kiž bě so wot swjatoho wótca powołany do Roma podał, je 27. wulkoho rózka dołhu audiencu pola bamža měł.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Kaž kóžde lěto, wotmě so tež lětsa zańdźenu njedźelu tudy swójbny wječor. Knjez direktor tachantskich šulow Nowak postrowi wokoło 1/25 hodź. z wutrobnymi słowami staršich a hosći. Wosebje wěnowaše našomu drohomu, njezapomnitomu cyrkw. wučerjej † k. J. Rječcy hnujace słowa dźaka, přitomni k počesćowanju postanychu. Na to rěčeše k. cyrkw. wučeŕ J. Šołta wo wukubłanju młodosce we wójnskim času. W raznych, tola wěrnych słowach wujasni rěčnik sćěhowace prašenja: 1. Kak pokaza so zanjerodźenjo młodosće? 2. Što je na tym wina? 3. Kajke srědki dyrbja so k polěpšenju našeje młodosće nałožować? Starši a wučerjo wukubłujće dźěći w stajnej přezjednosći a z křesćanskej lubosću. A to slubichmy tež na tutym dnju našomu lubomu kejžorej k joho narodninam. Skónčnje wunjesechmy třikróćnu sławu na Joho Majestosć kejžora Wylema II. Nětko předstajichu někotre dźěći z wobeju šulow we wustojnym wašnju hodownu hru, kotraž budże so srjedu 9. februara za ranjenych wojakow wospjetować.

⁘

— Podwyšk Jan Mjeń, syn k. kublerja Mjenja w Čemjercach, dósta 25. januara 1916 železny křiž II. rjad. Mjeń ćehnješe hnydom při započatku do wójny. Hižo w septembru 1914 dyrbješe železny křiž dóstać, tola 23. sept. bu při nadběhu na Neuville, hdźež dyrbješe municiju do wohenja wozyć, tak ćežcy ranjeny, zo dyrbješe do lazareta. Dołho lěkowaše so w Budyšskim reservnym lazareće III. Skónčnje dyrbjachu joho po dołhim lěkowanju wot wojakow pušćić. Mjeń ma skrótšenu nohu a dyrbi přecy hišće z kijom khodźić. Přejemy wuznamjenjenomu wjele zboža.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěśće.) Na bitwišću je jako 21. syn našeje wosady we wójnje padnył:

Mikławš Brycka z Radworja, kanoněr pola ćežkeje baterije čo. 202. Dokelž 26. januara njepřećel jara sylnje třeleše, stupichu so wojacy pod škitanski kryw (Unterstand). Tola njepřećelska granata runje tutu třěchu přerazy a mori pod njej 3 muži, mjez nimi Brycku. Joho ćěło bu na druhi dźeń na blizkim pohrjebnišću w L . . . pokhowane.

⁘

Z Baćonja. (Cyrkwine předstojeństwo.) Po nowym cyrkwinym dawkowym zakonju ma so tež za našu wosadu cyrkwine předstojeństwo wolić. K tomu ma so najprjedy wólbna lisćina zhotowić. Štóž chce do wólbneje lisćiny zapisany być, ma so sam na farje za to zamołwjeć a to wot 13.—28. mał. rózka. Při tom ma pisomnje wuprajić, zo chce křesćanske žiwjenjo we wosadze spěchować we jenej mysli z předpismami cyrkwinymi. Do wólbneje lisćiny so njehodźa tajcy přijeć, kotřiž 1. njekřesćanske zmyslenjo abo njecyrkwinske zadźerženjo napokazaju a 2. kotřiž njejsu bjezporočni a tež při wólbach do gmejny su wuzamknjeni. Prawo wolić maja wšitcy, kiž so samostatnje žiwja a kotřiž su přez 25 lět stari, hač su ženjeni abo nic.

⁘

— (Wojeńske towarstwo.) Při poslednjej zhromadźiznje tudomnoho wojeńskoho towarstwa, při kotrejž so kejžorowe narodniny hódnje woswjećichu ze swjedźeńskej rěču knjeza wyššoho wučerja kantora Symanka, bu tež jenomyslnje wobzamknjene, zo so wobstara wulki wobraz našoho krala z dubowym wěncom a kralowskim woponom a zo

ma tutón wobraz so zabiwać ze złotymi, slěbornymi a železnymi hozdźemi. Čisty wunošk nałoži so k wotpłaćenju dołha našeje młodownje. A wobraz ma so pozdźišo jako wopomnjećo na wójnski čas wupowisnyć we sali našeje młodownje. Wobraz štyrjo dobroćerjo a sobustawy wojeńskoho towarstwa, kiž wójnu nanajmjenje čuja, darja! Prawje tak! K čomu też pjenjezy do cuzby nosyć a za cuze należnosće woprować? Swój k swojomu.

⁘

— (Młodownja.) Naša młodownja je nětko dotwarjena a čaka, hdyž budże też nutřka dospołnje zhotowjena, na swoje poswjećenjo. Hdyž su nětko lětne přinoški wot ministerija, krajnych stawow Hornjeje Łužicy, wokrjesnoho Budyšskoho wubjerka zwučiniene. je z tym też zadanjenio (amortisacija) dospołnje zawěsćene. Wjetšu summu dóstachmy wot krajnoho wubjerka za spěchowanjo nadawkow, kotrež čas sebi žada za wukubłanjo dorosćaceje młodosće. Tuta summa so nałoži k wotpłaćenju dołha. Wobsedźeŕ młodownje je šulska gmejna a šulske předstojeństwo je ze **samym** knjezom nad domom a w domje, tak zo wšón cuzy a škódny wliw z cyła njemóže so tudy zahnězdźić. A što ma wosada wot tutoho twara? W młodowni změja w rjanej rumnej towarstwowej jstwi wosadne towarstwa swój skhow, štož je wosebje ważne za towarstwo młodźencow, kotrež może zhromadźizny wotměwać bjez nuzowanja k wužiwanju alkoholiskich napojow. Šula změje z dobom rjanu turnowansku salu, z dobom sobu k wužiwanju za młodźencow. Młodosć chce też w towarstwach wjacy měć hač přednošk a powučenjo, też zabawu.

Cyrkej změje za zwónka rjane rumne bydlenjo. Zabyć njechamy też na to, zo njebudże zawěsće ze škodu za cyrkwinu wjes, zo je so přez twar młodownje tomu zadźěwało, zo tu we wsy njezmějemy rejwanskeje łubje, ani zjawnych reji a ze wšěm, štož z tym zwisuje. A što ma to woznamjenjeć, wě tón najlěpje wotważeć, štóž znaje a wobžaruje wšu škodu, kotruž zjawne reje, wosebje jeli su kóždej dwě njedźeli, našej mužskej a žónskej młodosći na ćěle a duši, na strowoće a móšni načinja. Tak budże tutón nowotwar sobu pomhać zahaćeć tomu, štož strowomu, nabožnomu, křesćanskomu žiwjenju cyrkwineje wosady škodźi, a njecha a njebudże, kaž je so tam a sem z wonka wosady prajiło, „tótka serbskoho a křesćanskoho raza“ we wosadźej a skónčnje njeje to też poslednja a najwjetša hłuposć, wosebje hdyž je wosada mała a srědkow mało. Cuzym pomjezam dopomhać na puć k nam a sobu je wužiwać k duchownomu wuwiwanju wosady, wosebje k trajacomu ćělnomu a dušinomu spomóženju młodosće. Čohodla njedyrbjeli też z tajkimi srědkami „naše“ zaměry spěchować?

⁘

Z Pozdec. Wjesnjan Jakub Ćemjera, syn knjeza Mikławša Ćemjery, kublerja tudy, kiž je wot spočatka hižo w polu pola artill. połka čo. 28, bu z mjedźanej Friedrich-Augustowej medalju „za swěrnu słušbu“ wuznamjenjeny. Jomu wjele zboža a strowe zasywidźenjo w domiznje!

⁘

Z klóštrskeje wokoliny. Dla jebańskeje žónskeje smy wotmołwu wot firmy „Triumph“ (mějićel Klieme & Co., Berlin N 39, Gerichtsstraße 22) dóstali. „Wumjełski atelier“, kaž so też mjenuje, wo jebańcy ničo njewě, njeje też ženje pola nich w „dźěle“ była. Dawa nam dobru radu, lěpje za mjenom hladać, snadź hinak rěka. Na to smy jej trěbnu wotmołwu a wopačnu kwitowanku — mamy tajkich hišće wjacy w rukomaj — pósłali. Dale smy nazhonili, zo so jebańka wšudże hinak mjenowaše (mjez druhimi Frida Zimmermann ze Žitawy). W Kamjencu je cyłe tajke pasmo (na šěsć holcow) na Budyšskej drozy přenocowało a wot tam swoje wopory na wsach pytało. Jena trunjena je jebańku hišće na swjatoho Bosćana na Thonberku trjechiła a so jeje woprašała, hdy skazane wěcy dóstanje. „Přichodnu sobotu“, bě wotmołwa, „ale jeli sama (aha!) njepřińdu, přinjese je jena druha.“ Při tym měješe zasy wačok fotografijow, kotrež bě ludźom wuwěšćiła a z nimi lohcy „zasłužene“ pjenjezy. Małe kwitowanske papjeŕki — 11,5 cm dołhe a 4 cm šěroke — běchu wot wjetšich naćišćanych napismow wottorhnjene, pak wottřihane. Nizku płaćiznu (1,95 hr.) za skazanki zamołwi z tym, zo tute wěcy „towarstwa“ a też w „lazaretach“ dźěłaja. Bóle zełhańskí „świndl“ skoro možno njeje. Nadźijomnje so z pomocu zjawnosće jebańske pasmo popadnje a sudnistwu ke khostanju přepoda. Budźemy dale za tym slědźić. Poćežena je wěc z tym, zo so z wjetša přepozdźe zjawnje na to pokazać hodźi, dokelž potrjecheni swoju njemudrosć husto dosć dołho zamjelča. Mjez tym je prak pře wšě hory a doły.

⁘

Z Pančic. Přez přikupjenu kruwu je na tudomnym knježim dworje mjez skotom slintawa a pokhroma wudyriła. Wjes, Kukow ze Starej Cyhelńcu a knježe dwory su zawrjeny wokrjes. Wokolne wsy kaž Swinańnja, Kanecy, Jawora, Miłoćicy, Wětenca, Smječkecy, Wudwoŕ, Kozarcy a Khrósćicy słušeja do wobkedźbowanskoho wokrjesa.

⁘

Z Noweje Wjeski. Zańdźenu njedźelu swjećeštaj žiwnosćeŕ Jurij Hejša a mandźelska swój złoty kwas. Jomu je 80, jej 79 žiwjeńskich lět spožčenych. Hewak staj dźiwajo na wysoku starobu strowaj, tola jubilar póčnje hižo kipry na stawy być. Wonaj staj w Khrósćicach wěrowanaj. Do domu jim też Pincec rěkaju. Najskerje su jich prjedowńicy dohladowarjo pincow byli, kotrež je Worklečanske knježstwo we wsy mělo. Jubilaromaj też tu wjele zboža a hišće mnohe lěta!

K tomu dóstachmy hišće druhi dopis:

— (Złoty kwas.) Žadna swjatočnosć wotmě so 31. wulkoho rózka w našej ćichej wjescy: Žiwnosćeński wumjeńkaŕ Jurij Hejša (Pinca mjenowany) swjećeše na tutym dnju ze swojej mandźelskej Hanu rodź. Khilankec — wobaj na 80 lět staraj — swój złoty kwas. Dokelž běštaj jubilaraj stajnje dźěławaj, sprócniwaj a bohusłužownaj, tohodla buštaj też česćowanaj wot wjesnych a znatych a z mnohimi zbožopřećemi a darami překwapjenaj. — W kuli Khrósćanskeje wěže namaka so stare čisło Kat. Posoła, kotrež wozjewja Serbam zrudnu powěsć, zo je so žiwnosćerjej Jurjej Hejši statok wotpalił a też skót so sobu spalił. — Što nětko: Ničo wo toho! Z krutej dowěru na Boha, kiž doma pyta a žohnuje, staj sej wonaj statok z nowa natwariłoj, we nim dale dźěłałoj a lutowałoj a tak při swojim hospodarjenju mnohe zbožowne lěto na zemi dožiwiłoj. — Nětko pak zestarjenaj a kipraj, hladataj a khwatataj hišće do bližšoho Rózanta, a njech też wětřik druhdy Pincec mać z jeje kiješkom powali, doma tola rad njewostanje! Hdyž pak knjez z Božim synom přińdże do wsy, potom staj kaž młodaj, khwatataj za swojim Zbóžnikom, kiž njech jimaj spožči wjesoły wječor žiwjenja na zemi a potom jimaj jónu wšitko bohaće mytuje z wěčnymi kubłami w njebjesach.

⁘

Z Janskich Kupjelow. Zo pod njenahladnej półnošerej drasće druhdy wumjeć, haj ženij so khowa, to mějachmy zańdźenu njedźelu w tudomnej hojeŕni přileżnosć słyšeć. Khowancy přeprošachu sebi hosći, kiž z črjódami přikhwatachu, na zabawny wječor. A zabawa plećeše so samo na sedm hodźin z krótkimi přestawkami dale a dale, zo ludźo nimale na dompuć pozabychu. K tomu přinošowaše wosebje k. Benndorf, we wšědnym žiwjenju dźiwadłowy hrajeŕ, wumjełc na wšěch polach, kotrež z dramatiku zwisuja. Joho cyłe žiwjenjo zda so być drama, roman. Wšě dźěle swěta je hižo přesahał, narodny dom stoji hewak w Lipsku. Wobknježi 6 rěči, mjez nimi južnoserbsku, štož jomu při wojowanjach w Serbiskej w mnohim njewjesoły dóńt woloži. Při nócnej patruliji padże 18 m hłuboko do skały, a njeby-li na mjehku pódu padnył, by był wězo mortwy.

We verandźe bě provisoriske jewišćo natwarjene a trebne kulisy be tohorunja jedyn khowanc narysował. Tu hrajachu nětko półnošěri z pomocu knježnow Rachelic a Bulwec dźiwadłowy kruch „Zasonamakany“, připrawjeny wot k. Benndorfa. Čink je wzaty z burskoho žiwjenja a hraje w nětčišim času. W srjedźiznje stoji hordy, zasakły bur, kotrohož rólu autor sam jara wubjernje předstaješe. Też wšitcy druzy swoju wěc derje wuwjedźechu, dźiwajo na to, zo běchu wosebite róle kharakteram hrajerjow kaž připrawjene. Wšelake hudźbne a spěwne poskićenja wobohaćichu porjad a potom plećeše so na žurli zabawa dale, hdyž k. Benndorf swojoho basniskoho ducha k lěpšomu poda, k spodźiwanju přitomnych. Při tym móžachu so připosłucharjo nadosć nasmjeć. Też serbske spěwy zaklinčachu po žurli. Knjez wyšši wučeŕ kantor Hila dźakowaše so w mjenje hosći za přeprošenjo a mnohe poskićenja, mjez tym zo k. hejtman Käppler w mjenje półnošěrych hosćom za bohaty wopyt, kaž też za sćedriwe přiwobroćenjo mnohich darow z wokoliny swój dźak wěnowaše. Interesantne při tym też bě, zo tu připadnje dwaj znataj a to hišće z bližšoho přećelstwa — kk. Benndorf a Feierabend, hudźbny nawjedowaŕ zabawnoho wječora, — za 18 lět so připadnje zasywidźeštaj a to we wojeńskim stawje. Tak wupłodźi wójna wšelake žiwjeńske podeńdźenja.

⁘

Z Ralbic. Jedyn z našich wojakow, Jakub Kocor z Trupina, rodź. z Jitka, dźesatnik pola pioněrow (Pionier Begleitkommandokorps Brückentrain) je za wobhladniwosć w zadźerženju před njepřećelom dóstał Friedrich-Augustowu medalju.

⁘

W Kulowje swjećeše knjez duchowny radźićel, arcyměšnik a farař Krause swój 80lětny narodny dźeń. Wulke syły zbožopřećow a nadobna ličba darow swědčachu wo tym, kak jara lubowany a česćowany wón je daloko a šěroko.

Njedźelu wotmě so k joho česći wosadny swjedźeń. Knjez kapłan Wagner měješe swjedźeńsku rěč, w kotrejž žiwjenjo a wosebje też 36lětne skutkowanjo knjeza arcyměšnika we wosadźe jako dušipastyrja wopisowaše. Wot někotrych towarstwow a jenotliwych běchu so też wšelke dary składowałe jako twarski fond za Kulowsku cyrkej (hromadźe na 1300 hr.) Trěbne su předewšitkim nowe pišćele, kotrež budźa na 14000 hr. płaćić. Měšćanosta dr. Buchmann w mjenje města zbožopřeća wupraji. Knjez kapłan Otremba z Wojerec bě z přećemi też přinjesł dźak młodeje wosady, kotrejž bě k. farař Krause k cyrkwi dopomhał, a přepoda jomu wobraz cyrkwje a jeje twarca. Wječor běchu potom hišće k česći swjedźenja wšelke předstajenja a spěwy. — Posoł wupraja tohorunja wjeledostojnomu a zasłužbnomu knjezej duchow-

nomu radźićelej a arcyměšnikej fararjej Krause wutrobnje wjele zboža!

⁘

W Radebergu dósta też knjez farař Čornak wójnski zasłužbny křiž, štož k wudospołnjenju našoho tydźeńskoho wozjewjenja podawamy. Też jomu přeje Posoł najwutrobnišo wjele zboža, dokelž je dźěn tón knjez też stajnje swěrny čitar našoho Posoła był a wostał.

K tutomu wuznamjenjenju pisa A. V. čo. 50: „Joho Majestosć kral je wjeledostojnomu k. fararjej Francej Čornakej w Radebergu wójnski zasłužbny křiž hnadnje spožčił. Tónsamy bu njedźelu 23. jan. po nyšporje tak počesćowanomu wot najdostojnišoho knjeza biskopa dra. Franca Löbmanna paršonscy přepodaty. Komuž je woporniwa starosć wo duchowne a ćělne derjeměćo našich zmužitych ranjenych ze strony knjeza fararja Čornaka znata, też tele derjezasłužene připóznaćo z najwyššoho městna z wjesołym dźěłbranjom powita. Njech so tutón luby „farař wojakow“, kotrohož lubosć k našim pólnošěrym dźěn je daloko a šěroko znata, też prawje dołho na tutym wysokim wuznamjenjenju w połnej čiłosći raduje.“ — Hač je knjez farař Čornak po nyšporje wuznamjenjenjo dóstał, njewěm, zda so mi do nyšpora, dokelž je knjez biskop potom tola też sam hišće procesijón z Najswjećišim wodźeržał.

⁘

Z Biskopic. Po wučinjenju njepřećelskich statow mjez sobu, bu postajene, zo směd́ža jeći officirojo so nětko też z wonka lěhwa jatych po něšto hodźinach překhodźować, wězo přewodźani wot domjacych officirow; tola korčmy při tom wopytować njeje dowolene.

⁘

Z Prahi. (Wuznamjenjenjo.) Z našeje małeje črjódki Serbowčanow dósta jako prěni, naš luby towarš Jurij Mjechela z Budyšina, podwyšk w pěšim połku čo. 182, za zmužitosć před njepřećelom Friedrich-Augustowu medalju w sleborju. Jako prěni běše nas w novembru 1914 po z wuznamjenjom wobstatym maturitatnym pruhowanju wopušćił. Je potajkim dołhi čas wšitke ćeže w polu sobu njesł. Přejemy jomu z wutroby wjele zboža do přichoda!

Hospodarstwo.

Starosć wo plahowanjo lenu.

Wotzamknjenjo Němskeje wot wšěch krajow, kotrež włoknate rostliny k tkanju (Textilfasern) plahuja, nuća k tomu, zo bychu so tajke rostliny w prawje wulkej mnohosći w kraju samym plahowałe, a tak so w tym prawje bohate žně zawěsćiłe. Njejedna so jeno wo to, wójsko na kraju a na wodźe z tym zastarać, ale też składnosć dźěła poskićeć dźěłaćerjam našeje textilneje industrije (předźeŕnjam a tkajeŕnjam). To zastupowace městna su so tohodla na ratarske komory wobroćiłe, zo by so prawje wjele pola k plahowanju lena zawěsćiło. Po wobličenjach ma so w tutym naléću na 20000 hač do 30000 hektarow z lenom wobsyć, dalše zahony maja so w Belgiskej a w narańšich wobsadźenych krajach za to postajić a tohorunja z lenom wobsyć. Jednanja wo trěbne symjo k nalětnjomu wusywej 1916 so hižo stawaja. Po přeću ratarjow so też wot zjednoćeństwa wšěch tkajeŕnjow w Němskej z přihłosowanjom to nastupacych městnow płaćizny postaja, kotrež maja so z najmjeńša za len płaćić, a so też zawěsći, zo dyrbja so žně potom wotewzać. Na druhej stronje pak je też wothladane, zo maja so też ratarjo zwjazać, zo žně wotedadźa.

Postajena wulkosć role za len wunjese pak też wulku mnohosć lanoho symjenja, z čimž so zasy wotpomha nuzy na woliju a wosuchach. Nimo toho je za ratarjow ważne, zo wotpohladane wusyćo też na 3000 abo 4000 wagonow lanych pluhow (włowkow) přinjese, kotrež su zasy dobra pica za skót. Ratarska komora šlezskeje provincy, kotraž je poslednje lěta dwě třećinje cyłoho lenu w Němskej płodźiła, je hižo rozmnožene plahowanjo lenu přilubiła. Po přeswědčenju len-plahowarjow w Šlezskej budźe so też, dźiwajo na poskićenu a wučinjenu płaćiznu, len-plahowanjo jara derje danić.

Wójna a woporniwosć

I.

Kóžde lěto so po poručnosći duchowneje wyšnosće w cyrkwjach našeje dioecesy **porjadne wopory** składuja. Wšelake prjedy njeznate, w nowišim času nastawace duchowne potrěbnosće a nuzy wo pomoc wołaja, a duchowna wyšnosć je so na wěriwych wobroćiła, zo bychu też woni potrěbnosćam wotpomhać pomhali.

1. To su přede wšitkim potrěbnosće swjatoho stoła w Romje. Bamžej su w lěće 1870 joho kraj wzali, kotryž bě jomu dotal z wjetšoho dźěla trěbne srědki za wobknježenjo a zarjadowanjo katolskeje cyrkwje cyłoho swěta poskićał. Tuž je nětko winowatosć wěriwych, zo swojoho najwyššoho pastyrja podpjeraja, zo by wón dale swoje wulke nadawki dopjelnić mohł. Za to je jomu lětnje na 7 millionow trěbnych. K tomu přinošujemy też my z pětrowym pjenježkom za swjatoho wótca kóžde lěto z kónc septembra. — Wunošk bě 1914 w našej dioecesy 1386 hr.

2. Jedyn z najstaršich cyrkwinskich woporow w našej dioecesy je za missionske towarstwo kóžde lěto w posće. Spomnjene towarstwo so wosebje za rozšěrjenjo katolskeje wěry w pohanskich krajach stara. We wšitkich pohanskich krajach katolskich missionarow zdźeržuje a podpjera. Dokelž je hłowne sydło w Lyonje w Francózskej, so też lyonske towarstwo za rozšěrjenjo wěry mjenuje. We lěće 1822 założene je tute towarstwo hač do 1900 na 275 millionow hriwnow (z wjetšoho dźěla w Francózskej samej, z mjeńšoho dźěla we wšěch druhich krajach) nazběrało a za katolske missiony nałožiło. Z nětčišej zrudnej wójnu zawěsće też tón skutk ćežku škodu poćerpi. — W našej dioecesy so za njón 1914 naskładowa 752 hr.

3. Towarstwu za rozšěrjenjo wěry porno stoji towarstwo swjatoho dźěćatstwa Jězusowoho w lěće 1843 założene. Za nje so pola nas cyrkwinski wopor njezběra ale privatnje přez dźěći same pod nawjedowanjom najbóle duchownych wučerjow składuje. Dźěći maja nadawk z małym woporom (60 pj. lětnje) a wšědnej modlitwu za wbohe pohanske dźěći so starać. Hač do 1900 je towarstwo z cyła 87 millionow hriwnow nazběrało. We lěće 1914 je so w našej dioecesy 3000 hr. woprowało.

4. Třeće powšitkowne towarstwo za należnosć wěry je towarstwo přećiwo wotročstwu w Africy, po namołwjenju kardinała Lavigeria, 1888 założene. Joho wotpohlad je, struchły wosud afrikanskich wobydleri wołožić, kotřiž běchu dotal bjezbóžnomu wutrjebanju njekhmanych kupcow wustajeni a do wotročstwa předawani. Krótko po założenju toho towarstwa je też swjaty stoł należnosć do rukow wzał a na dźeń Wozjewjenja Khrystusowoho (swjatych Třoch Kralow) powšitkowny wopor postajił. W nim so 1914 w našej dioecesy nahromadźi 718 hr., wot sobustawow towarstwa so wyše toho nawda 337 hr.

Pódla tutych powšitkownych wotpohladow su někotre wosebite našej pomocy poručene. Tu je najprjedy:

5. Towarstwo swjatoho kraja (za swjaty row našoho Zbožnika), kotrež so za swjate městna w Jeruzalemje a swjatym kraju stara. Za nje je wopor pola Božoho rowa wulki pjatk postajeny. — Joho wunošk bě 1914: 316 hr.

6. Za cyrkwje a šule w narańšim kraju (orienće) je před někotrymi lětami swjaty wótc wosebity wopor postajił. Pola nas je so na njón pokazał wopor pola Božoho rowa jutrownu sobotu, hdźež je so 1914 w našej dioecesy składowało 362 hr.

7. Hišće je wosebity zaměr za swjate město Jeruzalem: Zastaranjo abo kustodija swjatoho rowa, kotraž je franciskanam dowěrjena. Za to je měsačny wopor augusta postajeny. W lěće 1914 so w našej dioecesy za to nawda 261 hr.

8. Za němskich katolikow we wukraju, wosebje w Jendźelskej, Francózskej, Italskej a Belgiskej, a jich cyrkwinske zastaranjo wobstoji w Němskej towarstwo swjatoho Józefa w Aachenje, za kotrež je też pola nas wopor předpisany a so wokoło swjedźenja swjatoho Józefa dźerži. W lěće 1914 w našej dioecesy wunjese 490 hr.

9. W nowišim času je w Němskej pódla towarstwa dźěćatstwa Jězusowoho hišće druhe podobne towarstwo za dźěći nastało: Towarstwo swjatych Jandźelow Pěstonow. Tajke towarstwo a joho nadawk je za nas jara ważny. Při wšitkej starosći za pohanske dźěći njesměmy na to zabyć, zo tysacy a tysacy katolskich dźěći w diasporje rozbrójenych často bjeze wšoho nabožnoho rozwučenja a woćehnjenja wotrosćuja a po něčim swojej cyrkwi so zhubjeja. Starosć za tajke dźěći je runje tak winowatosć kaž starosć za pohanske dźěći. Tohodla spomnjene towarstwo srědki hromadźi, zo by so katolskim dźěćom w diasporje nabožna wučba, přihotowanjo na swjate sakramenty, zastaranjo Božich służbow, założenjo katolskich šulow a podobne wobstarało. Też to je čestny nadawk našich dźěći, kotrež su porjadnje z nabožinu zastarane, zo swojim wopušćenym bratram a sotram k pomocy přińdu. Tuž je tute towarstwo zarjadowane, zo dźěći pódla 5 pj. měsačnje za dźěćatstwo Jězusowe też z najmjeńša hišće 1 pjenježk dodadźa za towarstwo swjatych Jandźelow Pěstonow. Pola nas je spomnjeny skutk hišće mało znaty a ważeny. A tola měło so też na tón nadawk dźiwać, hdyž tak často słyšimy, kajke syły dźěći swojej cyrkwi so zhubjeja, dokelž njemóžachu dotal duchownje zastarane być. W lěće 1914 so za tón zaměr w našej dioecesy nahromadźi jeno 27 hr.

Dotal tudy naspominane wopory maja šěrše zaměry, a jich wunoški maja so tam wotedawać, hdźež su jich srjedźišća.

W našich cyrkwjach a wosadach pak so hromadźi kóžde lěto po poručnosći duchowneje wyšnosće też za naše móže so prajić domjace duchowne należnosće.

10. Najważniše, najwužitniše a najnuzniše za katolsku cyrkej w Němskej je Bonifacijowe towarstwo, kotrohož hłowne srjedźišćo je w Paderbornje. W lěće 1849 założene je so lěto jako lěto dale wuwiwało, rostło, přiběrało a kćěło, a je w cyłej Němskej jara spomožnje skutkowało. Přez 45 millionow

hriwnow je za čas swojoho wobstaća za nabožne zaměry nahromadźiło a nałožiło. Joho zaměry a nadawki su znate. Po tysacach liča so cyrkwje, kotrež je towarstwo twariło, šule, duchownske městna a wustawy, kotrež je założiło abo podpjerało. Też za nas je tute towarstwo nimo měry ważne, dokelž wšitko, štož za nje pola nas nahromadźimy, wostanje pola nas a nałoži so za naše potrěbnosće. Wšitke srědki, kotrež za druhe prjedy naspomnjene towarstwa a nadawki nahromadźimy, maja so preč pósłać, tam, hdźež so powšitkowne nadawki spěchuja; štož pak so za Bonifacijowe towarstwo pola nas nahromadźi, wostanje za našu diasporu. Tak je to hižo přez 20 lět zarjadowane a postajene.

Za Bonifacijowe towarstwo so na dwoje wašnjo składuje: a) přez cyrkwinski wopor a b) přez lětne přinoški sobustawow (lětnje z najmjeńša 1 hr.) Na posledniše dyrbimy swojich čitarjow wosebje pokazować, dokelž Bonifacijowe towarstwo runje w serbskich wosadach tamneje kedźbnosće dotal namakało njeje, kotruž sebi zasłuži. Zo rozprawnik prawje piše, hnydom spóznaješ. W lěće 1914 je so wot sobustawow Bonifacijowoho towarstwa w našej dioecesy nahromadźiło 1693 hr. Wothladane wot Budyšina, hdźež so 442 hr. nawda, nahromadźi so wšo hromadźe 136 hr. jeno we Wotrowje, Ralbicach a w klóštrje. Při znatej a khwalobnej woporniwosći našich wosadow móže so tute njewobdźělenjo jeno z tym wuswětlić, zo so ważnosć toho towarstwa hišće dosć dopóznała njeje.

Też cyrkwinski wopor za Bonifacijowe towarstwo mohł so w cyłej našej dioecesy hišće bóle kedźbu měć dyžli dotal. Joho wunošk běše 1914 hromadźe 711 hr.

11. Dokelž potrěbnosće našeje dioecesy za přecy rosćacu a přiběracu diasporu lěta a bóle rostu, je naš njezapomnity biskop a tachant Jurij Łusčanski so na naše wosady wo pomoc wobroćał. Mamy nětkle na 30 zwonkownych městnow zastarać, hdźež njeje ani katolskeje šule, ani cyrkwje ani duchownoho za katolikow, kotřiž tam a we wokolinach po tysacach bydla. Maja ći a jich dźěći duchownje zawutlić? Wšitcy, kotřiž maja zbožo, zo su w porjadnych nabožnych wobstojenjach žiwi, zo maja swoje cyrkwje a šule a duchownych, maja też winowatosć, zo swojim nuzu ćerpjacym bratram na pomoc přińdu. To móža dokonjeć z tym, zo kóždy z přinoškom duchownej wyšnosći pomha za potrěbnosće diaspory so starać. Zo su tele potrěbnosće wulke, możeš z toho spóznać, zo na přikład jena jenička z tutych 30 missionskich stacijow kóžde lěto na 800 hr. trjeba.

K tomu służi sobu póstna jałmožna, kotraž w našej dioecesy 1914 wučinješe 1989 hriwnow (z někotrymi jenotliwymi wjetšimi darami).

12. Dokelž mamy za někotre nowe cyrkwje dań abo amortisaciju płaćić, pódla pak na wšelakich městnach nowe cyrkwje twarić, je też wosebje přez starosć knjeza Łusčanskoho so měsačny wopor za twarjomne cyrkwje postajił z wuwzaćom augusta (přirunaj čo. 7). Tón wopor je hižo wjele dobroho skutkował. Pódla amortisacije a zadanjenja cyrkwjow w Radworju, Lubiju, Kunersdorfje, Hörnicach a nětko też Kinsbórku je też připomhać mohł k założenju tuteje cyrkwje we Kinsbórku. Wunošk tohole wopora w lěće 1914 běše 3260 hr.

Z toho přehlada je widźeć, zo woporniwosć našich wosadow je 1914 do wudyrjenja wójny a hač do kónca lěta khwalobna była. Za lěto 1915 hišće doličenjo dokonjane njeje, tohodla smy wobzamknjene lěto 1914 za podłožk wzali.

II.

We wójnskim lěće 1915 su drje cyrkwinske wopory — štož so hižo přewidźeć hodźi — trochu zady wostałe, tola woporniwosć sama njeje wotewzała. Wójna je nowe a wulke potrěbnosće přinjesła, powšitkownje a kóždomu wosebje, kotrymž dyrbi so wotpomhać. Też cyrkwinskim składowanjam je wójna nowe nadawki napołožiła.

Štwore wopory su so w našich cyrkwjach za čas wójny dotal składować mělo.

1. Prěni běše za čerwjeny kříž, kiž so za hojenjo ranjenych a khorych a też za druhe potrěbnosće wojakow stara. Wulke nadawki so tomule zarjadowanju we wójnje stajeja. Tohodla na wšelake wašnjo trěbne srědki we cyłej Němskej zběra. Też cyrkwinski wopor je so bórzy po wudyrjenju wójny wotměł. W našej dioecesy so za njón nawda 3062 hr.

2. Próstwy wo pomoc wot našich pólnych duchownych a z lazaretow do domizny přikhadźachu, dokelž jim srědkow brachowaše, zo bychu wosebje duchowne potrěbnosće dowěrjenych wojakow spokojeć móhli. Tuž duchowna wyšnosć wosebity cyrkwinski wopor za to poruči. Wón wunjese 2370 hr.

3. W dalšim pokročowanju wójny, hdyž so strašne a struchłe scěhwki za wbohich ranjenych abo z wójnu ćežcy wobškodźenych pokazować počachu, założi naše knježeństwo za cyły kraj wulkotne towarstwo „dźak domizny“. Na joho prostwu duchowna wyšnosć też za tón nadawk cyrkwinski wopor poruči. Hačrunjež bě po cyłym kraju a wot swětnych wyšnosćow so k přistupej k spomnjenomu towarstwu namołwjało, a wulki dźěl našich wosadnych jako sobustawow přistupił, měješe cyrkwinski wopor tola hišće 1120 hr. wunoška.

4. Posledni powšitkowny cyrkwinski wopor běše za wbohich Polakow. Wšitcy biskopja Němskeje tajki wopor w swojich dioecesach zarjadowachu. Rjany a płódny kraj Pólskeje je ze zastrašnej wójnu, kotraž runje w nim zakhadźa, cyle zapusćeny, města a wsy su zničene, pola do dźiwich pusćinow přewobroćene, wobydlerjo rozehnaći a najwjetšomu hubjenstwu a nuzy wustajeni. Wosebity pastyrski list biskopow Němskeje na to pokazowaše. Spominajcy na to, zo smy wot suroweje běd, kotruž tajka wójna zawinuje, přelutowani wostali, woprowachu naši wosadni rady a nadobnje. Cyrkwinski wopor za to wunjese 4000 hr.

Wo spomnjenych štyrjoch wurjadnych woporach podamy tu dźensa přehlad z jenotliwych wosadow. Spomnić chcemy, zo jeno ličbu hriwnow zapisamy a zo wjetše jenotliwe dary smy do zhromadnych sumow sobu zaličili.

	Za čerwjeny kříž	Dary lubosće za ranjenych a dušepastyrstwo wojakow w polu	Za dźak domizny	Za wbohich Polakow
Budyšin	214	354	121	580
Radwor	45	150§	12	110
Baćoń	100	210	40	120
Khrósćicy	280	361	111	580
Worklecy	100	22	5	133
Ralbicy	140*	129	53	226
Różant	83	72	26	180
Njebjelčicy	153	50	26	406
Kamjenc	190†	70	42	98
klóštr Marijna Hwězda	300	115	201	400
Wotrow	112	54	37	207
Zdźeř	—	—	—	50
Huska	100	35	43	36
Lubij	66	30	11	90
Hajnicy	29	11	11	15
Šěrachow	127	165	100	180
Nowy Leutersdorf	166	21	4	13
Wulki Šunow	20	31	12	9
Žitawa	150	68	71	105
Reichenau	65	35	25	88
Seitendorf	195	155	41	103
Königshain	135	70	25	95
Wostrowc	160	80	20	65
Grunau	100	53	30	61
klóštr Marijny Doł	30	15	50	50
Hromadźe:	3062	2370	1120	4000

* mjez nimi tow. knježnow 50 hr. † 50 hr. hrabinka Stolberg. § tow. knježnow 25, mužskich 75 hr.

Wšelčizny.

Nowinarska papjera so hromadźi nětkle wšudźom přez „Čerwjeny kříž“ za potrěbnosće našoho wójska. (NB. Tusamu móže wone jara derje město tak žadneje słomy wužić.) Zo by wuspěch čim wjetši był, so też we wšelakich městach 12. a 19. armeekorpsa nowinarski papjerjany tydźeń zarjaduje, tak zo budże šulska młodosć w tydźenju wot **7.—12. februara** w staršiskich domach a też pola susodow tajku papjeru hromadźić a ju potom w šulach wotedawać. Potajkim přeje so nowinarska lohka, ćeńka papjera, nic pak časopisy ze sylnej, tołstej papjeru. Też so přeje, zo by so papjera hnydom na walčki kruće zwjazała, dokelž so lóže worštwje a też potom na wozy kładže. Njech kóždy, kotryž ma staru papjeru na składže, tutón mały wopor z lubosće a k wołoženju našich dobrych, rjekowskich wojakow přinjese. Też dźěći budża wjesołe, zasy něšto mało k wójnskej pomocy sobuskutkować móc. Potajkim wot **7.—12. februara** měć wšo přihotowane!

⁘

(Z koprom krytu třěchu za wójnske potrěbnosće.) W Neurode w Šlezskej maja nětkle klampnarjo a třěchikryjerjo nuzne, dokelž dyrbja z dźěla z koprom krytu katolsku farsku cyrkej wotkryć a z cynkowym blachom z nowa přikryć. Z tym so pječa 120 centnari kopra za potrěbnosće wójska dobudže.

⁘

(Ćazane worješiny.) Hamtscy je so wozjewiło: Mjez ludźimi knježi tam a sem nahlad dla ćazanja worješinow a worješinowoho drjewa wot 15. januara 1916, zo maja so nětko wozjewjene worješiny pušćeć. To je wězo wopak a mylenjo. Zarjadowanjo jeno wupraji ćazanjo drjewa a worješinow, tak zo wjacy prawa nimamy, to nałožować kaž chcemy. Pušćenjo worješinow pak z tym poručene **njeje** a je to bjez přičinow samo **zakazane.**

⁘

So na kedźbu brać před kotołami, kotrež su z cinkom poćehnjene.

Za koprowe kotoły, kotrež buchu dźěn ćazane, so nětko často z cinkom poćehnjene kotoły poskićeja. Knježeŕstwowy president w Frankfurće nad W. wozjewja při tutej přiležnosći, zo so cyroba w tychle kótłach warić abo přihotować njesmě, dokelž so cink lohcy rozwjaza a potom strowoće škodźi. Kotoły z cynom poćehnjene njejsu nětkle k dóstaću.

Należnosće našoho towaŕstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 168. Trojozwjazk w **Lubiju**; 169. 191. z **Budyšina**: Jakub Žur, Hana Websowa; 170. Jakub Sibaŕ z **Hrubjelčic**; 171. Jurij Bermich z **Haslowa**; 172. Michał Zynda z **Banec**; 173. Jurij Čornak ze **Sulšec**; 174. Michał Ćemjera z **Wutołčic**; 175. expositus Jan Wjeńka w **Aue**; 176. Jan Nawka w **Schwarzenbergu**; 177.—186. z **Wotrowa**: Marta Běrkec, Hana Cyžec, Michał Cyž, Jakub Ćemjera, Marija Domšowa, Madlena Jóršec, Jakub Kokla, Haŕža Kněžkec, Jakub Nowak, Jakub Robl; 187. Mikławš Pječka z **Krjepjec**; 188. Jan Hajna z **Nowodwora**; 189. Mikławš Šneider z **Nowoměstačka**; 190. Jurij Žur z **Kanec**; 196. Jakub Wawrik z **Pěskec**; 198. 199. z **Bělšec**: Marija Jakubašowa, Pětr Měrćink; 200. P. Ławrjenc Barnáš, guardian kapucinow w **Prazy**; 201. Michał Mikel z **Koćiny**; 202. 203. z **Kulowa**: Michał Suchi, Madlena Hančkowa; 204. Marija Kronsec ze **Salowa.** (Přichodnje dale.)

Za fond towaŕstwa: Michał Ćemjera z Wutołčic 50 pj., J. H. z Worklec 6 hr., M. H. z Khrósćic 1 hr., M. S. z Jaseńcy 1 hr., Lejna Hórnikowa z Hornjeje Kiny 5 hr.

Dary atd. za towaŕstwo: P. Ławrjenc Barnáš, guardian kapucinow w Prazy 90 pj., Madlena Hančkowa z Kulowa 1 hr.

Za cyrkej w Kinsbórku: Njemjenowany z Kanec přez k. P. Ubalda w Mar. Hwězdźe **100 hr.**

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Křćeni: Jan Robert Eduard, Jana Heidricha, wyšš. sem. wučerja w Budyšinje, s. — Marija Józefa, Mikł. Józefa Arnošta Raue, agenta w Budyšinje, dź. — Anton, Pawoła Madele, dźěłaćerja w Ratarjecach, s. — Johanna, Jana Janika, monteura w Budyšinje, dź. — Borbora Marianna, Jurja Pawoła Domaški, zastojnika w Budyšinje, dź. — Jurij, Jurja Arnošta Gudy, kublerja we Dalicach, s.

Wěrowani: Pawoł Fryc Arnošt Kabierske, zamkaŕ w Budyšinje, z Mariju Marthu Nekec z Budyšina. — Michał Hejduška, seržant w 4. narun. bat. póln. artill. połka čo. 28 w Budyšinje, z Hanu Šołćic z Hórkow.

Zemrěći: 2. jan. Karl August Fiedler, sedłaŕski mištr w Budyšinje, 64 l. — 7. jan. Anton Madela z Ratarjec, 2 dnjej. — 10. jan. Nikodemus Felix Wilk, dźěłaćeŕ w Budyšinje, 54 l. — Hana Marija zwud. Měrćinkowa, rodź. Zarjeńkec w Budyšinje, 84 l. — 16. jan. Cäcilija, † Jana Augusta Rječki, pisarja w Hněwsecach, dź., 8 l.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 29. jan. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 3. febr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	40			22	40
Rožka, kórc po 160 punt.			17	84			17	84
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	—
Pšeńca			13	15			13	15
„ nowa								
Rožka			11	15			11	15
„ nowa								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	—
Wows			15	—			15	—
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnaŕ							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	2	40	3	70	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	7	—	8	—			7	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	25			—	—
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	75	6	—				—
Prosata 372 (w Kamjencu —)	25	—	58	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	—	—	4	60	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	—	—	17			—	20
Pšeńčne wotruby	15	—	15	50				
Ržane wotruby	15	—	15	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

31. jan. 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	92 - 96	162 - 156
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	75 - 78	147 - 157
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	65 - 70	133 - 138
4. snadnje picowane kóždeje staroby	50 - 58	115 - 123
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	92 - 96	160 - 164
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	88 - 91	156 - 160
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	70 - 78	140 - 150
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	55 - 62	125 - 130
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	45 - 52	115 - 123
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	85 - 90	140 - 145
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	58 - 65	115 - 123
3. snadnje picowane	48 - 55	105 - 122
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	87 - 90	137—140
2. srěnjo kormjene abo teŕ dobre wot cyca	78 - 82	128—132
3. snadnje wuwite wot cyca	67 - 72	117—122
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	90 - 95	180—190
2. starše korme borany	77 - 82	160—170
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	— —	— —
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

Kónc redakcije za přichodne čisło

pjatk rano!

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

29. januara 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	2	—	2	80	2	60
Ćelace mjaso	„	2	40	2	60	2	40
Skopjace (wowče) mjaso	„	3	20	3	60	3	60
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	2	70	2	90	2	90
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	4	40	4	40	4	40
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	50	—	50	—	50
Ržana muka	„	—	40	—	40	—	40
Khlěb	„	—	32	—	32	—	32
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	08	—	08	—	08
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	4	40	4	40	4	40
Dobre mloko	1 liter	—	22	—	22	—	22
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	40	3	—	2	70
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	56	—	60	—	56
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	40	3	40	3	40
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̆ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̆ak 307.

Wulkiwubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Bydlenjo w Hórkach
wobstojace z třoch rumow je bórzy abo pozdźišo wosebitych wobstojnosćow dla **tunjo k wotnajeću** (po žadanju teŕ ze zahrodku).
Za skałari jara so přihodźace!
Dalše je zhonić tam pola
Jakuba Šustera.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Róžeńcanske towarstwo katolskich młodźencow

wuhotuje **njedźelu 13. februara** wječor 1/2 8 hodź.
w Bjeńšec hosćencu w **Sernjanach**

dźiwadłowy wječor.

Hrać budźa so štyri kruchi.

Wšitcy Serbja so z tutym nanajpodwolnišo přeprošuja.

Předsydstwo.

Čisty wunošk je postajeny za wójnsku podpjeru.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl
— dentistka —
Budyšin, sukelnska dr. 1a.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Różant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać
w našich **expedicijach.**

Sym so w **Budyšinje**, na bohatej hasy 14 II
jako

praktiski zubjacy lěkař

zasydlił a mam wšědnje **rěčne hodźiny**
wot 1/2 9—12 a wot 3—5.
Njedźelu a swjate dny zamknjene.

Pawoł Rybock
prakt. zubjacy lěkař.

Bohata hasa 14 II.

Wólba

cyrkwinskoho předstojićerstwa w Budyšinje.

Štóž chce cyrkwinskich předstojićerjow sobu wolić, ma so do wolerskich lisćinow zapisać dać.

Zapisać móžeš so hač do přichodneje njedźele 13. februara 1916 (sobu wopřijateje) na Budyšskej farje.

Kóždy so přizjewjacy ma při tutej přileżnosći wosobinscy slubjenjo podpisać, zo chce křesćanske žiwjenjo po rjedźe swjateje cyrkwje we wosadźe spěchować.

Wolić maja prawo wšitcy samostatni mužscy předstojićerjo domjacych hospodarstwow (to je: kotřiž so samostatnje žiwja) we wosadźe, hdyž su 25. lěto žiwjenja dokónčili, su-li ženjeni abo nic, a su do wolerskich lisćinow wosady zapisani.

Do lisćinow njehodźa so přiwzać

1. kotřiž pohóršne žiwjenjo wjedu a cyrkwinske winowatosće zakomdźuja;
2. kotřiž su wot gmejnskich wólbow wuzamknjeni.

W Budyšinje, 5. februara 1916.

Jurij Hejduška, farar.

Wšitkim lubym znatym a našim drohim towaršam, kotřiž su hišće w lubej domiznje, wozjewjamy zrudnu powěsć, zo bu naš luby towarš

Mikławš Brycka
z Radworja

kanoněr pola mörseroweje batterije čo. 202, we F... wot njepřećelskeje granaty trjecheny, 26. januara 1916 na polu česće wumrěł.

Bóh daj jomu wěčny wotpočink a po tutym žiwjenju wjesołe zasywidźenjo.

Njech wotpočuje w měrje!

Jurij Bělk a **Jurij Běrk,**
wobaj w polu.

We wojowanju za wótčinu padny jako prěni w nowym lěće naš luby syn a bratr, kanoněr

Mikławš Brycka
z Radworja.

Njepřećelska kula, z morja přikhadźaca, joho 26. jan. pola W... mori. Joho ćěło bu 28. jan. na wojerskim pohrjebnišću w L... pokhowane.

Joho dušu pak poručamy pobožnym modlitwam přećelow a znatych.

O dobroćiwy Jězuso, wusłyš mje,
w mojej smjertnej hodźinje zawołaj mje!

W **Radworju,** w januaru 1916.

Wulcy zrudźenaj staršej:
Jan Brycka a mandźelska,
kaž tež bratřa a sotry padnjenoho.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreč̌ak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 7. | **Budyšin, 12. februara 1916.** | **Lětnik 54.**

Mjez lawami a w płomjenjach.

Lěta 156 bě kónc februara, a we Smyrnje, w tymle sławnym měsće Małeje Asiskeje. Z čŕjódami so tam tłóča do cyrkusa, bórzy je wšo wobsadźene: hłowa za hłowu, plěch za plěchom, turban za turbanom, burnus za burnusom tam widźeć.

A nětko zeńdźe čŕjódka křesćanow do areny. Tu maja ze žiwjenjom zapłaćić swoju swěru ke Khrystusej; tamni pak chcedźa tomu přihladować a — na tym so wjeselić. Kak daloko tola človjeska wutroba! kak daloko hida přećiwo bližšomu, kak zajědojćena lubosć k sebi samomu: nad njezbožom, nad bolosćemi, nad smjertnym styskom, nad wojowanjom njezbrońjenych přećiwo zawutlenym lawam a tigram chcedźa so radować.

A ći křesćenjo: njestróži so žadyn toho, štož tu widźi? Njebudźe žanomu žiwjenjo lubše, dyžli strach a bolosć a smjerć? Tola jedyn, mjez dwanaćemi też tu jedyn Judaš, Quintus z mjenom, hižo w samym wokomiku zapře Jězusa a žiwy woteńdźe. Jenož słabuški bě woheń lubosće był, kotryž bě we wutrobje so jomu płomjenił. A z tymle wohenjom rozpłomjenjeny bě sebje samoho jako křesćana sudnikam přeradźił. Tak z krótka, tola kruće zatamaja to martrařske spisy, kotrež z toho časa z města Smyrna su wobkhowane: „Tohodla, bratřa, njemóžemy přidać, zo něchtó samoho so přeradźi; přetož evangelium njewuči, zo mamy tak činić."

Tola, što nadobo přez arenu rži? — tak sylnje, zo přemóže wšěch tych zwěriskow z Indije a Afriki hrózbne wućo? „Preč z tymi, přiwjedźće nam Polykarpa!"

Što je Polykarp, kotrohož sebi tu žadaja? Derje to wšitcy wědźa. To je tón swjaty biskop tutoho města. „Wučerja Asiskeje" joho z khwalbu hižo tehdy mjenowachu. Joho nahladnosć njebě mjez pohanami wo ničo mjeńša hač mjez wěriwymi Jězusoweje cyrkwje. A runje tohodla dyrbi wumrěć. To budźe wokřewjenjo, to jónu zasy tak prawa, wutrobna bjesada za tón nječłowjeski pohanski a židowski lud.

Kak sławny tutón biskop bě, wo tym swědči nam list swjatoho biskopa Irenea na Florina, jenoho joho romskoho přećela. „Hišće hólčec běch . . . a pola Polykarpa w Małej Asiskej . . . Hišće nětkle — mjez tym zestarjeny, a biskop w Lyonje w nětčišej Francózskej — běch mohł město a blak pokazać, hdźež njeboćički Polykarp sedźeše, hdźež wučeše; bych dokonjał wopisać, kak wón přińdźe, kak woteńdźe, bych mohł prajić, kajki po zwonkownym běše, bych rysować mohł wašnjo, kak před ludom rěčeše. Mi je, jako bych joho hišće słyšał powědać wo swojim wobkhadźe z Janom (japoštołom) a z druhimi, kotřiž běchu Knjeza widźeli; bych dokonjał rozprawjeć wo tym, štož su powědali wo Knjezu a joho póćiwosćach a wučbach."

Takle piše Ireneus wo tym, kotrohož njemdry lud sebi žada do areny před zwěrjata a za nje.

Swjaty hižo wě, što joho čaka. Tola, njeje hižo wot młodosće za tym žadał, zo by za Jězusa mohł wumrěć? A dyrbjał nětko so bojeć? Wón so njeboji, a tola ćeknje. Joho swěrni boja so wo swojoho biskopa, joho proša, zo by so tola skhował. Njetrjeba wosada joho? A njeby tuž z hrěchom było, bjeze wšoho swojim a Jězusoweje wosady njepřećelam so přewostajić? Tola w swojim skhowje njeje wjacy wěsty. A tuž ćěka dale won na kraj. Tola přeradnik ženje njespi. A byrnjež też lóza wola njebyła, tak tola strach před ćwělemi, tak bolosće w ćwělach zamóže přeradźić, štož by wutroba hewak rady wobkhowała. A tak joho jedyn młody służowny přeradźi. Hižo směrki padaju, a hižo před Polykarpowej khowanku wojacy stoja, zo bychu joho zajeli.

„Boža wola so stań", tak stupi swjaty biskop před wojakow. A kaž poraženi stoja wojacy a jedyn mjelčo šepta: „Płaći dha so próca, tajkoho starca zajeć?"

Tola nic, jako bychu křiwdu jomu činili, z nimi wobkhadźuje. Ně, jako přez nich so jomu stanje wulke zbožo. A wjeseli su a z dźakom přijimaja, hdyž jim da nanosyć dobreje wječerje. Wón pak so poklaknje před nimi k modlenju.

A tale modlitwa hakle tak prawje pokaže, kak dobra je joho duša, kak bě wón woprawdźity biskop. „Wšěch přepodawa Bohu; wšěch, kotrychž je hdy spóznał we swojim dołhim žiwjenju, małych a wulkich, dorosćenych a młoduškich, haj cyłu po zemi rozšěrjenu katolsku cyrkej." Što njeby so tu dopomnił na joho Knjeza a mištra! kak tón so modleše, hdyž z japoštołami na wolijowu horu dźěše? „. . . Ja za nich (mjenujcy za japoštołow) prošu. Wótče swjaty, zdźerž jich w twojim mjenje, zo bychu jene byli, jakož mój smój. Zakhowaj jich před złym a poswjeć jich we prawdźe. Tola njeprošu jeno za nich, ale też za tych, kotřiž budźa přez jich słowa do mnje wěrić . . . Wótče, chcu, zo bychu, hdźež sym ja, też ći ze mnu byli, kotrychž sy mi dał, tak zo bychu widźeli moju krasnosć." Tak modleše so Jězus a žohnowanjo z tutoho bóžskoho paćerja bě wupłodźiło japoštołsku Polykarpowu wutrobu. Polykarp je pastyr po Jězusowym přikładźe.

Kaž swjate zdadźa so samym wojakam tute wokomiki, hdyž Polykarp so modli. A woni dadźa jomu měra — dwě hodźinje, haj cyłu nóc dočakaju. Snadź bě jich přewzało, kaž hejtmana pod Jězusowym křižom. Nazajtra hakle wotwjedźechu joho do Smyrny.

Hižo z ranja tam čakaju na Polykarpa, zo bychu so radowali na joho smjerći. Jako žratwa za lawy a tigry wjedu joho do areny. Je tola wěste, zo budźe dyrbjeć wumrěć! Abo mohł sebi něchtó pomyslić, zo Polykarp mohł hišće we poslednim wokomiku Jězusa zapřeć a přiboham woprować? Ta myslička nikomu njepřińdźe. mi.

(Přichodnje skónčenjo.)

Wójna.

Awstriske lětaki nad Adriju.

Awstriske wjednistwo wozjewja 3. febr.:

25. jan. je pjeć, 27. jan. staj dwaj a 1. febr. su tři našich mórskich lětakow na Durazzo a wosebje na pólne lěhwo blizko města ze zaničacym wuspěchom bomby mjetałe a su so najebać sylne třělenjo nakrajnych baterijow a wójnskich łódźi njezranjene wróćiłe. 2. febr. bu Valona wot třoch lětakow bombardowana, přistawne naprawy, wšelake čołmy a pólne lěhwo buchu wjacy króć trjechene. W sylnym wohnju nakrajnych a łódźnych baterijow bu jedyn z našich lětakow dwójcy do motora trjecheny a dyrbješe so do morja dele zwjesć. Wjednik wotdźěla, leutnant wójnskeje łódźe Konjovic, pušći so bjez komdźenja k wobškodźenomu lětakej na w borje njeměrne morjo. Runjež baterije na Saseno a dwaj z mocu přikhwatacaj zničerjej sylnje třělachu, radźi so jomu, wobaj officiraj njezranjenaj do swojoho lětaka přewzać, wobškodźeny lětak docyła zničić a z podwojenej wobsadku w prawym času zlećeć a po 220 km dalokim puću do naliwa Cattaro zbožownje so wróćić.

Powětrnik „L 19" zničeny.

Wjednistwo našoho łódźstwa wozjewja 4. febr.:

Łódźny powětrnik „L 19" njeje wot wuslědźerskeje jězby so wróćił. Podarmo bu za nim pytane. Powětrnik bu, kaž Reuter wozjewja, wot rybakskoho parnika „King Stephen" z Grimsby w sewjernym morju nadeńdźeny, čołmiki a powětrnik tčachu z dźěła we wodźe; wobsadka bě na tym dźělu powětrnika, kiž bě nad wodu. Próstwa wo wumoženjo bu wot jendźelskoho parnika wotpokazana pod wudawanjom, zo je joho wobsadka słabša, hač ta powětrnika. Rybakski parnik wróći so do Grimsby. (b)

Po jendźelskich powěsćach lubješe wjednik powětrnika z čestnym słowom, zo so wobsadcy jendźelskoho parnika wot joho ludźi ničo njestanje, jeli jich horje wozmu. Jendźelčenjo pak nochcychu jomu wěrić, wopušćichu powětrnik w joho hubjenstwje a wozjewichu nazajtra njezbožo w Grimsby. Hnydom wujědźeštaj dwaj zničerjej, njenamakaštaj pak ničo wjacy wot powětrnika a joho wobsadki. W nastatym sylnym nócnym wichorje bě so zawěsće podnuril. Z druheje strony so wozjewja, zo bu něhdźe 9 ludźi

z powětrnika „L 19“ wumoženych. Zadźerženjo jendźelskoho parnika je cyle dotalnym jendźelskim njedušnosćam přiměrjene.

Što budże z łódźu „Appam“?

Ameriski sekretar zwonkownych należnosći Lausing je rozsudźił, zo je łódź „Appam“ priza němskoho łódźstwa, t. r. po wójnskim prawje sprawnje dobyta a tohodla Němskim słušaca łódź. Po starym wučinjenju z Němskej hižo z lěta 1828 žada Němska, zo smě „Appam“ tohodla jako němske wobsedźeństwo w ameriskim přistawje — nětkle w New Port New — so khować, doniž chce; to drje by hač do kónca wójny było. Zjednoćene staty budźa drje to lohko připóznać dyrbjeć. — „Appam“ je dobry popad. Nimo druhich wěcow bě na nim 4 millionow hr. złota. (b)

Kak bu „Appam“ dobyta?

To powěda jendźelski gouverneur Sir Edward Merewether, kotryž bu na „Appam“ sobu popadnjeny, takle: Łódź, kotraž „Appam“ popadny, bě něhdźe 3500 tunow wulka. Mudrje bě sebi wona zawjedła, zo by „Appam“ popadnyła. Hdyž so wot nazdala pokaza, měješe signal, jako by w nuzy była. Kapitan „Appama“ khwataše jej na pomoc měnjo, zo je jendźelska łódź z tworami. Khorhoj njebě derje k spóznaću. Mějachmy ju za Union Jack (ameriska khorhoj), běše pak němska wójnska khorhoj. Hdyž běchmy so na 200 yard zbližili, stróžichmy so, kak so łódź nadobo přeměni. Sćěna, kotraž so cyle kruta zdaše, so zhubi kaž překuzłana. Na jeje městnje stoješe baterija ze sedmi kanonami. Kanoněrojo stojachu na swojim městnje. Kula přileća přez našu łódź. My mějachmy 3cólsku kanonu, kotraž nam ničo njepomhaše, wosebje dokelž běchu kanoněrojo po cyłej łódźi rozbrójeni. So wobarać bě njemóžne. Němski officir rěčeše potom přez megaphon z nami a kapitan hnydom přida, zo mamy němskich jatych na łódźi, kotřiž dyrbjachu do jendźelskoho zajeństwa. Na to přijědże wot křižaka čołm z 21 mužemi a leutnantom Bergom. Woni wuswobodźichu němskich jatych, wobrónichu jich z třělbami a revolverami a sčinichu jich k našim stražnikam. Skónčnje wosta 43 Němskich na „Appam“, kotřiž nas wobstražowachu. Němski křižak wosta dwaj dnaj při nas.

Merewether powěda potom dale, kak wot nazdala jendźelski parnik „Cham Mactavish“ so pokaza. Němski křižak, zasy přehotowany, jědźeše jomu hnydom napřećo. „Cham Mactavish“ pak jomu njewěrješe a poča ze swojej jeničkej kanonu na njón třeleć. Po horcej bitwje wutřěli němski křižak dwoji torpedo, na čož so „Cham Mactavish“ podnuri. Němscy wumóžichu telko namórnikow, kaž bě jim móžno a wobkhadźachu z jendźelskimi jatymi jara přećelniwje. — Hromadźe je mały němski křižak 7 wulkich jendźelskich parnikow podnurił. Też jendźelske nowiny wobdźiwaja z horliwymi słowami wulkotnu khrobłosć němskoho parnika.

Zeppeliny w Jendźelskej.

Kajku škodu su naše Zeppeliny při swojim poslednim wulkim wopyće w Jendźelskej načiniłe, njehodźi so wězo wěsće prajić. Jendźelske nowiny njesmědźa dźěn wo tym wšo pisać. Wšelake škodowanja jendźelske knježeństwo přidawa, je pak widźeć, zo je po móžnosći pomjeńša. Z wosobow bu morjenych 26 muži, 28 žonow a 7 dźěći, ranjenych 48 muži, 46 žonow a 7 dźěći. Zo dyrbja njewinowaći sobu ćerpjeć, je ćežki wójnski dóńt. Hač něšto wjacy abo mjenje škody načinja, njeje skónčnje pola Zeppelinow hłowna wěc. Najwažniše je: Jendźelska dyrbi spóznać, zo też w swojich najdalšich krajinach před nimi wěsta njeje a zo je jej njemóžne, so před nimi dowobarać. (b)

Je Zeppelin łódź zničił?

„Köln. Ztg.“ pisa wot hollandskich mjezow 6. febr.: Při poslednich powětrownych nadběhach w Jendźelskej bu jendźelski mały křižak „Caroline“ na Humberu wot bomby trjecheny a podnuri so z wjele ludźimi. — Jendźelska přeje, zo bu hdźe žana łódź přez Zeppelina podnurjena. To móže wěrno być, wěste pak je, zo by jendźelske knježeństwo też prěło, hdyž by woprawdźe łódź so podnuriła. (b)

Sakski rjad za cara Ferdinanda.

Najwyšše sakske wojeńske wuznamjenjenjo, kotrež měještaj dotal jenož němski a awstriski kejžor, je naš kral bołharskomu carej Ferdinandej spožčił a přez wosebitu deputaciju připósłał, je to ryćeński a wulko-křiž wojeńskoho rjadu swj. Hendricha. Sakske zapósłanstwo bu w Sofiji z wulkim wjeselom a česćowanjom přiwzate. We wosebitym telegramje so car našomu kralej dźakowaše, kiž jomu runje tak přećelnje wotmołwi. Telegramaj spominatej też na přiwuznosć mjez woběmaj swójbomaj.

Naši Kamerunscy w španiskej krajinje.

Z Madrida pisa Reuter: **900 Němcow a 14000 Afričanow z Kameruna je do španiskeje Guineje přestupiło a buchu wotzamknjeni. Knježeństwo stara so za jich zeživjenjo.**

$1^1/_2$ lěta su so naši zmužići škitarjo we Kamerunje přećiwo wulkej njepřećelskej přemocy wobarali. Je zwjeselace, zo je so jim radźiło, njepřećelam wućeknyć. W neutralnej Španiskej njehrozy drje jim dalšoho stracha. Po mjenowanej ličbje móžemy so nadźijeć, zo je so wšěm Němskim radźiło, Kamerun wopuščić. Mjez 14000 Afričanami su wězo też nošerjo a swójbni čornych wojakow. Wojakow samych tam ženje telko było njeje.

Po telegramje z Cadiz dósta parnik „Catalonia“ nadawk, zo by do Muni jěł po tysac němskich wojakow, kotřiž běchu z Kameruna přez španiske mjezy přešli. Wojacy budźa w Španiskej zawrjeni. (b)

Dotalny němski dobytk.

W Němskej je **1429971 jatych**, potajkim skoro $1^1/_2$ **mill.** Wjele jatych su pak němske wójska też hišće w Awstriskej wostajili. Třělbow, hišće k trjebanju je skoro runje tak wjele. Kanonow bu **9700** dobytych, mašinskich 3000, municnych wozow, a druhich **7708**. Jara wjele wšelakeje nadoby bu na bitwišćach zničene. Njepřećelskich mortwych a ranjenych wězo njemóžemy wobličić, wosebje dokelž naši njepřećelojo zapiskow njewudawaja. Zawěsće pak su z jatymi hromadźe přez **3 milliony** zhubili. (b)

Němska a Amerika.

W poslednim času přikhadźachu zasy jónu powěsće, wosebje z Pariza a Londona, zo matej Amerika a Němska překory, haj, zo drje blizko před wójnu stojitej. Woprawdźe dźěn poćahi najlěpše njeběchu a njejsu. Wilson stoji na jendźelskej stronje, to je znate. Při tym je za njoho ćežko njestroniski być, samo hdyž by dobru wolu k tomu měł. Přecy zasy žada wot Němskeje wuměnjenja, kotrež wona přizwolić njemóže. Tak žadaše, zo by Němska podnurjenjo „Lusitanije“ jako njesprawne zasudźiła. Wězo njebychu potom němske podmórniki ničo podobne wjacy činić směli a móhli doma wostać. Podmórniki pak Němska njemóže parować. Němske knježeństwo je nětko swojomu ameriskomu zapósłancej nowu instrukciju póslało, podsekretar Zimmermann je pak z dobom też zjawnje a ze wšej raznosću wuprajił, zo chce Němska Americy napřećo přińć, štož so hodźi, zo pak wěste mjezy při tym překročić njemóže, też potom nic, hdyž by k wójnje z Ameriku přišło. Zamołwjenjo by potom Amerika njesć měła. Štož ma Němska za wójnsku potrěbnosć, wot toho wona na žadyn pad njewotstupi. To je po zdaću w Americy zaćišć činiło a je nadźija, zo so poćahi zasy połěpša.

Sakski kral w Pólskej.

Naš kral poda so 2. febr. do Waršawy a wopyta wot tam wšelake rańše bitwišća. Poby wo wotrězkach Bzury a Rawki při Narewje, w Ostrolency, Lomži atd. Wjacy króć da sebi na bitwišćach wo wojowanjach přednošować a zwjeseli wšelake sakske wodźělenja z narěčemi a wuznamjenjemi.

Prync Oskar ranjeny.

Wyšk prync Oskar bu na rańšim bitwišću přez granaćinu špjenu na hłowje a na nozy lohko ranjeny. Prync Oskar je kejžorowy pjaty syn a 27. julija 1888 rodźeny. (b)

W Albaniskej

Awstriscy a Bołharojo přećiwo italskim, serbiskim a někotrym albaniskim wojakam pod Essad Pašu dale postupuja přećiwo Durazzo. Tirana bu hižo wobsadźene a Durazzo drje njepřećelojo njebudźa dźeržeć, snadź pak Valonu. Někotři katolscy Albanojo našich podpjeraja. — Před Saloniki wočakuja so w bliššim času wojowanja.

(K. M.) Dźeń 4. februara telegrafowaše Joho Majestosć kral z Modlina wyškej hrabji Pfeil:

„Při swojim dźensnišim přebywanju we fronće sym na was a wašu rjekowsku brigadu spominał, kotrejž wottud wutrobny a kameradski postrow sćelu.“

A 5. februara postrowi Joho Majestosć kral na dwórnišću Skernewice sakskich zastojnikow a wójsku přisłušacych. Wottud poda so Joho Majestosć na wojeńscy jara zajimawe Rawka- a Bzura-wojownišćo, hdźež měješe officir z generalnoho staba přednošk. Potom wopyta kral stab a někotre eskadrony jenoho sakskoho jěchańskoho połka w jich kwatěrach a poda so na to zasy do Waršawy.

⁘

(K. M.) Zastupowace generalkommando XII. armeekorpsa je zhoniło, zo jako wojacy so wudawace wosoby, wšo móžne bajo, we dowěrje na woporniwosć a wěriwosć wobydleństwa, dary hromadźa a po prošenju khodźa.

Dokelž pak je wojeńskim wosobam kóžde prošenjo wo dary a hromadźenjo darow lubosće a pjenjez w překupstwach, fabrikach abo pola privatnych wosobow zakazane, płaća tajcy prošacy jako jebakojo, kotrymž so njedyrbi ničo dawać, a kotřiž maja so wot policije, bližšeje wojeńskeje straže abo patrouille zajeć dać.

⁘

(K. M.) Njedźiwajo na zakazowanjo, zo so njesmědźa alkoholiske wěcy (pića) na přisłušnych do pola słać, je tola tajke słanjo palenca a koncentrowanoho alkohola na khorych a wotkhorjacych strašnje přibjerało.

Hdyž so też w lazaretach a hojeńskich wustawach po móžnosći wo to staraja, zo njeby jich dowěrjenym so z tajkimi posyłkami škoda

přicpěła, njemóža so tola wšě dary hromadźace městna a znaći w polu so namakacych dosć jara prosyć, też z hospodarskich přičinow, zo bychu słanjo alkoholiskich napojow do pola wostajili.

Wobstojnosće nowinarstwa w Němskej.

W Barlinje bě so njedawno wjacy hač 300 sobustawow zjednoćeństwa nakładowarjow časopisow w Němskej na wurjadnu hłownu zhromadźiznu zešło, kotřiž so z jara khutnymi wobstojnosćemi nowinarstwa w Němskej zaběrachu. Najprěniše bě należnosć dla papjery. Buchu sćěhowace wěcy wobzamknjene:

„1. Zo njebychu wobćežnosće z dóstaćom nowinarskeje papjery do nuzy wo papjeru přešle, přepodawa zhromadźizna zjednoćeństwa nakładowarjow časopisow w Němskej předsydstwu nadawk, zo by so hnydom na kejžorske knježerstwo wobroćiło a je k tomu pohnuło, zo by wone po zrěčenju z předsydstwom zjednoćeństwa a po joho namjetach po zakońskim puću so postarało, zo by so přetrjebanjo nowinarskeje papjery zaměram připrawjene za čas wójny zamjezowało (pomjeńšiło).

2. Zhromadźizna napołoža předstojićerstwu nadawk, knjeza kanclera Němskeje prosyć, zo bychu so zhromadne jednanja stałe mjez fabrikantami nowinarskeje papjery w Němskej a mjez nakładowarjemi nowinow pod nawjedowanjom knježerstwa, zo bychu so płaćizny nowinarskeje papjery za přichod kruće postajiłe, kotrež bychu njezadźěwane wukhadźenjo nowinow w Němskej zmóžniłe. Hnydom pak dawa wurjadna zhromadźizna předstojićerstwu nadawk, zo by wone prócowanja fabrikow nowinarskeje papjery wo dalše wobstaćo dźěła w twornjach ze wšěmi mocami podpjerało.

3. W zjawnosći mjez ludźimi knježi wopačny nahlad, haj samo też pola mnohich wyšnosćow, zo su nakładowarjo z tym, zo snadź pola někotrych nowin wjetša ličba woteběrarjow we wójnskim času nasta, mjeńši abo wjetši dobytk dócpěli. Při tym pak so cyle zabudźe, zo su inseraty, kotrež su tola hewak financny rjap nowinarstwa, wo jara wjele, haj najbóle wjacy hač wo połojcu so pomjeńšiłe. Nimo toho pak su wudawki za zhotowjenjo nowinow jara rostłe, tak zo so nowinarstwo powšitkownje w nuzy namaka. Tohodla je też cyła ličba nowinow po wudyrjenju wójny nuzy podležała a wukhadźeć přestać dyrbjała."

Zhromadźizna měješe za prawo, zo so tele rozjasnjenjo też na zjawnosć poda.

⁘

Naš Posoł.

Po tychle wułožowanjach chcemy też hnydom hišće jónu na naš Posoł spomnić. Smy we wójnskim času žiwi. Skoro wšitko je dróžše hač bě to w měrnym času. Też pola knihi a časopisow njeje hinak. Tak so też dźe našomu Posołej. Što je tu wšitko podrožene, je so hižo něšto króć dokładnje pisało, zo też Posoł wot wětřika žiwy być njemóže, ale zda so, kaž by to do wětřika pisane było. Tuž dyrbi so też za njón poměrna, prawa płaćizna žadać. Ale też ta so ani njeżada. Potom by so też dyrbjało wšitke dźěło, dopisowanjo a stotore wobstaranja płaćić, a to by tola hobrsku summu za naše wobstojnosće wučiniło. Tuž dyrbi so hladać, kak so z najmjeńša stajenjo, ćišć a papjera zapłaći, a hdyž so to ani cyle wot abonentow njeżada, dyrbimy tola też hišće nawěštki hajić. Němske časopisy mjenuja to „rjap" nowinarstwa. Pola nas je tónle rjap tola přecy přejara słaby, hač zo by nam zmóžnił Posoł za poł pjenjez wotedawać. Też ze 4 hr. so ani to najnuzniše horka spomnjene njezapłaći. Prjedy pisachmy, zo hišće na jenoho wotebjerarja přez 60 pj. dyrbimy připłaćić, nětko při postupowacej drohoće smy hižo zbožownje zasy połnu hriwnu připłaćenja dócpěli.

Našim swěrnym sobustawam chcychmy tole hišće zdźělić a so za jich swěru dźakujemy. Druhim, kotřiž za duchownu stronu swojoho serbskoho naroda ničo zbytne nimaja, byrnjež wšak hewak za wšo druhe tu přecy hišće pjenjez dosć było, njemóžemy pomhać a jich jeno wutrobnje wobžarujemy. — Z tym njech je też dosć wo tutej należnosći pisane; je dźěn to poprawom nadawk wubjerkownikow, zo to w lokalnych zhromadźiznach rozpowěduja, kotrež drje su nětkle we wójnje też cyle zaprahnyłe. Haj wšak, k tomu też zasy słušeja najprjedy zhromadźizny předsydstwa a wubjerka. Też te su žałostnje rědke syte w tutym času. Tola bjez dźiwa, hdyž smy tu w Budyšinje tak wuwjazani ze swojimi mocami. Potom trjeba jeno jedyn skhorjeć, a hubjenstwo je hotowe, kaž tamny tydźeń, a to swoje zmohi mjeta hač do Posoła. Wšitko wšak človjek njedokonja, z wonka dźěłać a doma pisać nadobo też nic. A byrnjež tu potom 5 stron texta było, šesta so njemóže prózdna sobu pósłać — tuž rěka z najmjeńša 4 strony — a to najnuzniše zwubjerać a nutř! Tohodla su wobstojnosće z Posołom też druhdy njepředwidźomne nětkle we wójnje. Też často dyrbi so něšto techniskich winow dla wróćo wostajić, byrnjež było zestajane — kaž kwitowanjo sobustawow abo darow a podobne. Potajkim nic strach měć, zo je zabyte. Tole też k dobromu rozpomnjenju, njemóžemy kóždy króć cyłe wójnske hubjenstwo na hłowu Posoła napisać. Hdyž budźa zasy jónu wšě duchowne městna w Budyšinje wobsadźene, budźe zawěsće zasy lěpje, tak tu nimamy žanoho can. cap. kantora, nic prěnjoho a druhoho kapłana a też nic katechetu, a to we wójnje, hdźež je tak dźěła wjacy; spomnju jeno na tudomne tři lazarety za ranjenych wojakow a lěhwo jatych atd. — Na redaktora ani njespominam. — Mnozy to wšo njerozemja, a ani rozemić nochcedźa. Posoł dyrbjał so kóždomu darmo poskićeć a hišće něšto k tomu přidać, potom snadź by někak prawje było. Ach ně, mnohim też hišće nic, dokelž Posoł dźěn je serbski, a tajki tola „rozswětlenomu" Serbej hódź njeje.

Posoł pak je hišće žiwy,

a dyrbi tola też při žiwjenju wostać. Bóh dał, zo njeby też do ćišćerńje nětkle we wójnje žana khorosć zaćahnyła, potom so nadźijamy, zo jón tola někak předžeržimy. To drje je tola też přeco kóždoho dobroho katolskoho Serba. Tuž też činmy kóždy, štož možemy, po swojich wobstojnosćach a mocach, zo nam na žane wašnjo runje nětkle njewudycha. Najwjacy Serbow su jomu tola hišće přikhileni. Něšto chce kóždy wědźeć wo swěće, kiž je na swěće žiwy. A wójna zbudźuje hakle prawje jara wćipnosć. Wězo wšědnje wšak tu z nowinkami njestoji, ale potom pak z krótka a jadriwje ći přinjese, štož je so w tydźenju stało. Cyle nowy pječeny khlěb wšak też najlěpši a najstrowši njeje. Najnowše nowinki też často nic, możeš je druhdy samo něšto króć přepjekować, prjedy hač wěrnosć wupječeš, kaž so pola wšědnje wudawanych časopisow często stawa. Dźensa wudawaja to a tamne za najnowše, jutře přepjekuja a potom druhdy hišće dopjeku, prjedy hač je tak — kaž je woprawdźe było. Posoł może pak ći tajke wěcy potom hnydom k wužiwanju dobre přinjesć. We wulkich časopisach trjebaš hodźiny dołho, prjedy hač wšitko po šěrokosći a dołhosći přelětaš. Posoł ći to přinjese z krótka — a wěš wšo trěbne.

Posoł so za katolskich Serbow

wosebje wudawa, potajkim też w katolskim duchu pisa. A katolik ma tola najprjedy so dźeržeć swojich časopisow, kotrež dźěn so prócuja, jomu přecy też něšto nabožne poskićeć, abo z najmjeńša nic tajke wěcy pisać, kotrež wěru hanja abo samo rubja.

Bamž Leo XIII. je w japoštołskej konstituciji 25. januara 1897 cyle jasnje tamne wšelke klassy knihow, nowinow a časopisow woznamjenił, kotrež čitać so katolikam kruće zakazuje. W tutym postajenju rěka cyle jasnje: Tajke nowiny a časopisy, kotrež nabožinu a dobre wašnja z wotpohladom a přecy přimaja, dyrbja so runje tak kaž přez naturski zakoń też hišće přez cyrkwiny zakoń jako cyle zaćisnjomne woznamjenić.

1. Je potajkim cyle zjawna cyrkwina kaznja, wot najwyššeje cyrkwineje wyšnosće wudata, wot biskopow zasy a zasy kruće wozjewjana, hubjenych nowinow so zdalować.

2. To trjechi wšě nowiny a časopisy, kotrež porjadnje přećiwo křesćanstwu wojuja, so antiklerikalne mjenuja, potajkim chcedźa porjadnje přećiwo křesćanstwu, katolskej cyrkwi wojować. Do tych słušeja też wšě židowske (wot židow wudawane) nowiny.

3. Tale kaznja napołoža to jako ćežku winowatosć, pod hrěchom.

4. Tuž płaći też kaznja za wšěch katolikow. Nic jeno, zo tajke nowiny njedźeržimy a njepłaćimy, ale samo też čitanjo tychsamych (na př. w hosćencach) je zakazane.

Toho wšoho so zminjemy, hdyž snadź wjetsu katolsku nowinu dźeržeć njemóžemy, zo dźeržimy a čitamy swój Posoł. Do kóždoho katolskoho domu słuša katolska nowina abo časopis, tuž też wěmy, što mamy činić.

Naše towarstwa.

Z Konjec. Na Swěčk Mariju wotmě tu Ralbičanske burske towarstwo swoju hłownu zhromadźiznu. Předsyda, k. kubleŕ Wićaz-Konječanski, powitawši přitomnych, wopominaše w minjenym lěće zemrětych sobustawow: Mich. Rynčku ze Sernjan, Mikławša Bräuera, Jakuba Bräuera, Mariju Hiccynu z Ralbic a Mikł. Rocha ze Šunowa. Přitomni k jich česći postanychu.

Hdyž bě so wo lětnej rozprawje na wokrjesne towarstwo dojednało, přečita so připis, w kotrymž so zdźěluje, zo móža burja jatych wojakow też bjez dohladowarja za tuni pjenjez (30 pj. na dźeń) na dźěło dóstać. We lěće chcemy so na to dopomnić.

Lońše zličbowanjo, wot k. kant. Šewčika podate, pokaza 24106,08 hr. dokhodow a 22897,27 „ wudawkow, tak zo běše 1208,81 hr. w pokładnicy.

Zličbowanjo mataj kk. J. Čornak z Ralbic a P. Handrik z Šunowa přehladać.

Za „Dźak domizny" chce towarstwo lětnje 10 hr. woprować.

Z přećom, zo móhli přichodnu zhromadźiznu zasy w „měrje" wodźeržeć, so posedźenjo skónči.

Z Łužicy a ze Serbow

Kommunalny zwjazk w Budyšinje za město a wsy wozjewja 7. februara t. l., zo ma so ječmjeń a wows, jeli so hišće stało njeje, hnydom womłóćić, z najmjeńša hač do 1. měrca. Potom ma so tež zorno hnydom wotedać (předać) postajenym wosobam. Z cyła ma wšo być hač do 15. měrca wotedate, štož njeje k picowanju a k sywej trěbne. Za syw ma so mnohosć wowsa trjebać kaž loni, tež jeno te pola maja so wobsyć, kotrež su we swojim času za to so pomjenowałe. — Płaćizna je tež mjeńša, čim dlěje so čaka. Tuna wot 360 hr. hač do 240 hr. spadnje.

Tosame płaći tež wo rožcy a pšeńcy, ma być hač najpozdźišo do 15. měrca wšitko womłóćene; a wšitka zbytna trejda ma być 31. měrca wotedata (na přisłušne městno předata). Pozdźišo so tež jeno hišće 11 hr. za centnar rožki a 13 hr. za centnar pšeńcy płaći.

⁘

Z Budyšina. Srjedu 9. febr. přeprosy sebi tachantska šula 80 ranjenych z Budyšskich lazaretow do katolskeje towaršnje. Kajki to zajimawy napohlad! Wšě družiny wojakow ze wšitkich němskich krajow. Hdyž přińdźech, pijachu runje kofej a tykanc jim tež słodźeše. Lute wjesołe wobliča, byrnjež tomu abo tamnomu ruka abo noha pobrachowała. Mjez wulkej črjódu pak wuhladach wojaka, kotryž njemóžeše sebi wobhladać pychu sala a wjesołe wobliča, běše slepy. O, hrózbna ty wójna! Jako swjedźeńscy hosćo běchu přitomni kk.: najdostojniši knjez biskop dr. Löbmann, praelat Skala a praelat Kummer, wokrjesny hejtman v. Pflugk, wyšši šulski radźićel Bach, tudomne šulske předstojićerstwo a wulka ličba zastupjerjow Budyšskich šulow. — Knjez direktor Nowak postrowi přitomnych z wutrobnymi słowami. Šulske dźěći zaspěwachu wustojnje wšelakore nowe wójnske spěwy. Też deklamacije so wšitkim jara spodobachu, khutne kaž wjesołe. Potom wospjetowachu šulske dźěći Rudno-hórsku hodownu hru. Na wustojne wašnjo a z dobrym zaćišćom wosebje też na ranjenych wuwjedźachu hru. Skónčnje dósta kóždy z ranjenych dar. Šulske dźěći běchu k tomu telko nahromadźiłe, zo je přetrjebać njemóžachmy. Dokelž běchu ranjeni też hłódni, poskićichmy jim dobru ćopłu wječeŕ. Šulske dźěći ranjenym posłužowachu z piwom a ze cigarami. Knježa wučerjo poskićachu wšelakore humoristiske wójnske podawizny a pěsnje. Podwyšk z ranjenych pak so podźakowa wutrobnje w mjenje wšitkich ranjenych. Tutón swjedźeń wuhotowa zwjazk Budyšskich wučerjow na ludowych šulach. Budyšscy wučerjo na ludowych šulach, lutherscy kaž katolscy, zjednoćichu so w času wójny. Kóždy dyrbi wot swojich dokhodow měsačnje wěsty pjenjez do zhromadneje pokładnicy darić. Z tutych srědkow so potom za wójnske potrěbnosće bjerje. Hižo wjacy razow sebi wučerjo loni ranjenych přeprosychu abo darichu po 100 hr. za čerwjeny kříž atd. Tute zarjadnistwo je jara khwalobne wosebje pak z dobrym přikładom za bohatych abo tajkich, kotříž maja dobre dokhody ale žaneje darniweje ruki.

⁘

Z Radworja. (Cyrkwinske předstojerstwo.) Zapisowanjo wolerjow za cyrkwinske předstojerstwo je ze zańdźenej wutoru skónčene. Nětko je wolerska lisćina na farje wupołožena. Tute wupołoženjo ma tón wotpohlad, zo móže tam kóždy pohladać hić, hač joho mjeno zmylnje wuwostajene njeje, ale hač tam woprawdźe stoji; přetož jenož ći, kotříž su do wolerskeje lisćiny zapisani, móža potom też wolić. Wólba budźe posledniu njedźelu tutoho měsaca (27. febr.) po kemšach, to je: wot ½11—12 hodźin w Radworju na farje.

⁘

Z Kukowa. Za zmužitosć před njepřećelom dósta Mikławš Bart, pěšk w grenaděrskim połku čo. 101, mjedźanu Friedrich-Augustowu medajlu. Wojuje hižo wot spočatka wójny na narańšim bitwišću a to stajnje w fronće. Tak je sebi wuznamjenjenjo derje zasłužił. Je hišće čiły a strowy. Ma tam wjacorych serbskich towaršow, z kotrymiž hromadźe Posoł čita a tak duchowny zwisk mjez domiznu dźerži. K wuznamjenjenju wjele zboža a zbožowny domojwrót!

⁘

Porjedźenka. W poslednim čisle Posoła strona 34 w dopisu: **młodownja** je so zabłudźił zrudny zmylk. Město „pomjezam“ ma rěkać: „pjenjezam“ a z dweju sadow ma być jena, kotraž takle rěka:

A skónčnje njeje to też najwjetša hłuposć, wosebje hdyž je wosada mała a srědkow mało, cuzym pjenjezam dopomhać na puć k nam . . .

⁘

Jubilej hnadowneje cyrkwje w Filipsdorfje.

Na městnje, hdźež hnadownu kapałka a krasny Boži dom stojitej, běše před 50 lětami njenahladna khěžka khudoho tkalca. W njej bydleše pobožna knježna, Madlena Kadec ze swojim bratrom. Słónco zboža njebě jej hač dotal na žiwjeńskim puću swěćiło. Ze 17 lětami skhorje na stróžele a w oktobrje 1864 přewza ju jara ćežka khorosć, kotruž lěkarjej jako njewuhojomnu spóznaštaj. Žiwot bě z jětřeškami přewzaty, kotrež so dale a dale rozpřesćerachu a do grawoćiwych jědmjenjow přeńdźechu. Štyrnaće měsacow traješe njewšědne ćerpjenjo, hač so nóc wot 12. k 13. januara 1866 bliže. Žałostna bolosć so zhórši a jeje kónc so po zdaću přihotowaše. Nadobo wokoło štyrjoch na ranjo zaswětli so jstwička a při połnym rozomje wuhlada Madlena skónc łoža rjanu žónsku w błyšćatej drasće, ze złotej krónu na hłowje, kiž k njej praji: „Moje dźěćo, wot nětka budźeš wustrowjena!“ Po tutych słowach zhubi so widźenjo ale też wšitka bolosć. Jětřeška a jědmjenja na ćele běchu zdobom preč. Wona čuješe so strowa a móžeše bjez pomocy łožo wopušćić. Hdyž nazajtra lěkař dóńdźe a so jeje za měćom doprašeše, wotmołwi jomu: „Sym čerstwa, sym cyle strowa!“ Lěkař doda: „To by był wulki dźiw!“ Hnydomne přepytowanjo wobkrući wuprajenjo zwotkhorjeneje, tak zo lěkař ze spodźiwanjom zawoła: „To je wulki dźiw!“ A jeje bratrej praješe: „To wostanje mi hudańčko, moje cyłe žiwjenjo.“

Tutón podawk wubudźi powšitkowne spodźiwanjo, namaka pak pódla dowěry też nadosć přećiwjenja. Wot bratra postajena komisija přepyta wot 7.—10. měrca dokładnje spodźiwnu wěc, při čimž wustrowjena a kopica swědkow swoje wuprajenja wobswědčić dyrbjachu. Wubjerk wuzna nahłe wustrowjenjo a wobkrući, zo je tu někajke jebanstwo wuzamknjene. Hač je widźenjo woprawdźite było abo nic, wo tym komisija ničo wěste njewuzna, tola pak wěriwym pobožne měnjenjo wostaji, zo je swjata Marija w tutym padźe swoju dźiwyskutkowacu lubosć wopokazała, a městno smě so česćować a pobožnje wopytować.

Přez to bu njedowěra přećiwo wustrowjenej zničena a wěriwi dowěrjachu so na wurjadnu pomoc našeje lubeje Knjenje. Dokelž so we běhu lěta hišće wšelake spodźiwne wustrowjenja tam stachu, rosćeše ličba wopytowa-

„Nó tajkele něšto!“

I.

W małej wjescy bydleše blizko při korčmje bur Handrij Fyfik. Korčma bě z nim tak rjec zrostła; wšak też kóždy, kiž chcyše z Fyfikom poréčeć, jenož do korčmy dźěše, a to zawěsće nic podarmo. Tam dźěn bě wón też najwjeselši a pod gambrinusowym knjejstwom do něčohožkuli zwoli, štož potom strózby wobžarowaše. — Při měsačku čampaše kóždźički wječor tak derje kaž jeno móžeše, dom, a założi-li hdy do štoma abo wobodrě-li sebi kusk kože, što to škodźeše, wšak bě palenc po joho měnjenju najlěpše lěkarstwo. —

A joho wboha žona! — kak so mjerzaše a rudźeše! Při započatku drje chcyše mužej tajke pićo wotwučić, powitajo joho z khošćom abo z horncom wody. Handrij pak to swojej Hańži za złe njewza — wo to pokoj! Cyle maznje so jónu žony wopraša, hdyž bě joho zasy tak prawje mokrje powitała: „Hańža, maš hišće w khachlach woheń? Mje je něchtó pokrjepił, bych so rad wusušił.“

Z tym pak žonje njetrjechi. „Ty tajki a hinajši“, poča na njoho santorić, „kóždy luby dźeń sydaš w korčmje a skoro wšitke kroški rozmjetaš, zo móžemoj nimale po prošenju hić; a potom hišće chceš, zo bych srjedź nocy tebi k woli zatepiła? preč do łoža z tobu.“

„Nó, nó, pomałku, pomałku, korčmarjec mějachu hišće ćopłe khachle; — — za mału hodźinku tu zasy sym“, a čamp, čamp, wlečeše so do korčmy.

Wšě prošenjo a žałosćenjo joho njehnu, zo by so zasy dom wrócił. Hańža po prawym njewědźeše, što so ji stawa a widźo, zo bě wjacy škodźała hač pomhała, so za přichodny raz tajkoho powitanja wzda.

II.

Lětko by so minyło. Fyfikowe pićo njeseše bohate płody. Polo po polu a kruwu po kruwje a swojej dwaj ryzy konikaj bě Handrij předać dyrbjał, zo by swoje tak drohe lěkarstwo dale wužiwać mohł. Jena jenička kruwa stoješe hišće we wulkej hródźi, a ta dyrbješe Handrijej k pjenjezam wupomhać. A kak to?

„Ale Handrijo“, žałosćeše jónu Hańža, „wostaj so tola njezbožownoho pića. Hlej! hižo směmoj jenož twarjenja, zahrodu a štrymu swoje mjenować. A přečinješ-li dale, potom dołho trać njebudźe, zo namaj też . . . .“ njedoréča, ale hórke sylzy ronjachu so po jeje licomaj.

Handrij smějo žonje připosłuchaše a rjekny: „Na te žony tola; njewědźa što bychu započałe. So dréć, mužow škréć a so přisłodźeć: to je jich hesło. Ale naš jedyn tak na hłowu dyrjeny njeje, zo winu wot tajkoho činjenja znał njeby; njeje dźěn ničo druhe kaž — nó, ja 'nož chcu ći prajić, Hańža — kaž — palenc. Hdy by tola kóždy dosć palenca pił, kak krasnje by potom na zemi było! Ja dźakowano Bohu, palencec khmóta ženje wopušćił njejsym. Za to pak je mi też mnohe wołóženja poskićił: njetrjebam wjacy na polu dźěłać a so poćić, njetrjebam so před paduchami bojeć, njetrjebam so wjacy na čeledź mjerzać a hněwać, njetrjebam . . . .“

„Ale mužo, ty drje sy zasy hižo škleńčku přewjele wupił!“

rjow a khěžčička, hdźež bě so tón spodźiwny podawk stał, bě dźeń wote dnja wot pobožnych přepjelnjena. Bórzy natwari so kapała, kotraž bu 1872 poswjećena. Z dobom započachu z twarom wulkeje cyrkwje, kiž so 1885 swjatočnje woswjeći a redemptoristam k wobstaranju Božich službow a duchownomu zastaranju pućowarjow přepoda, kotřiž tu wobšěrne polo za swoje skutkowanjo namakachu. Dźiwajo na mnohe wusłyšenja přiběraše ličba wopytowarjow lěto wot lěta. Z ličby swjatych woprawjenjow z lěta 1915, kotrež so na 70000 staji, móže so dowidźeć, kak bohaty wopyt je był, byrnjež so pućowanjo na hnadowne městno dla wójny khětro poćežiło.

Wosebje přikhadźeja duchowni, zo bychu tu wopor Božeje mšě woprowali, abo exercicije wotměwali. Też exercicije laikow běchu stajnje bohaće wopytane, wot muži, wučerjow, studentow, žonow a knježnow. A zo Serbja też tam we wulkej ličbje pućuja. byrnjež swój Różant měli, je znate. To hižo zapiski dopokazuja.

Woprawdźity přeznaturski kharakter tamnoho widźenja a wustrowjenja wobswědčuje wustrowjena sama. Wot hodźiny wosta strowa hač do wysokeje staroby. Jeje žiwjenjo bě měrne, bohabojazne, wona wotrjekny so swětnym wjeselam. Hač do jeje smjerće njeje wjacy mjasa jědła. Dary, kiž w bohatej měrje dóstawaše, da za twar cyrkwje a woprowaše sama swoje małe zamoženjo za nju. Wona wobstaraše najnižše służby w hnadownej kapali, wotměwaše z pućowarjemi pobožne modlitwy, staraše so wo cuzych khorych, wosta měrna a ćicha při wšěch hněwanjach a hanjenjach, doniž ponižna służownica Boža 1905 w starobje 70 lět swoju dušu wudycha.

Dźiwajo na tute podawki bu prózstwa wuprajena, 50lětny jubilej na pozběhowace wašnjo woswjećić. Zo by wěriwym móžnosć so dała, prawje bohaće na tym swjedźenju so wobdźělić, bu za njón posledni tydźeń meje (wot 21.—28.) postajeny. Zawěsće tam też Serbow we wulkej črjódźe nadeńdźemy.

Swjedźeń ma być dźakne wopomnjećo na spodźiwne widźenjo a wustrowjenjo a wšitke žohnowanja, kotrež su so tu w běhu 50 lět stałe na pobožnych pućowacych. Dny zjawnoho dźaka budźa pak prózstwowe dny, zo maćeŕ miłosće w tutym jubilejskim lěće a w přichodnych lětach wobhnadźenja wospjetuje a wěriwym, kiž dowěrnje w swojich nuzach k njej khwataja, pomoc a trósť skića; nas pak we wšěch wuskoćach mócnje škituje, našim brónjam dobyćo a lubowanomu wótcnomu krajej zbožowny měr při trónje Božim wuprosy.

Wašnička w polu.

Rozmołwa na dowolu.

Zajimawu stawiznu podawa D. V. F. pod tutym napismom wo rozmołwje pólnošěroho z wosobnej žónskej.

„To dźěn je spodźiwne a wopomnjenja hódne wuznaćo za muža: też wojacy w polu maja swoje wašnička (launen)! Dotal chcychu tola knjezojo stwórby na cyłym swěće płaćić dać, zo jeno my žony mamy swoje wašnička abo dar wašničkosće!“

„Přitomni wuwzaći, njehodźi so wot wašoho poslednjoho wuprajenja wjele wróćo wzać, hnadna knjeni. Tola cyle khutnje: pola tychle pólnych wašničkow wojakow jedna so wo něšto cyle druhe, hač wo dźěćacu wašničkosć . . .“

„Činiće mje wćipnu.“

„Pomyslće sebi předewšitkim, zo so wulki dźěl našich pólnošěrych hižo přez lěto we polu namaka. Tu so w tychle často hobrskich napinanjach wšěch mocow a w wulkich strapacach sama wot so wěsta ćućiwosć (nervosnosć) přida, kotraž často potom też při maličkosćach so pokazuje a wudyri. Někotre dešćikowe dny, — — — a wašničkosć tu je! Wojak bywa pokhmurjeny kaž samo wjedro; a kaž šeršeń, kaž so praji. Tu wón potom šćowka a kusa wokoło so — kaž być dyrbi . . .“

„Potajkim njeje potom derje z nim wišnje jěsć . . .“

„Haj, knjeni, běda njepřećelej, kotryž jomu w tajkim času na prěki přińdźe! Pomyslće sebi dale, zo je hišće wjele přičinow, kaž n. př. mysle na swojich lubych w domiznje, žedźenjo a stysk po swójbje — a k tomu z kajkichžkuli wojeńskich přičinow žanoho dowola — dlějše přebywanjo na jenym a samym městnje, kaž w tejle stojacej wójnje, při stražowanju železnicow, při čimž so wěsta wostuda a prostosć służby přida . . . A potom! Tamne stotore maličkosće žiwjenja, na kotrež sy zwučeny, tola ći faluja! byrnjež dźěn by so tu człowjek tak nimale wšitkeje kultury — měnju tamneje salona — slekł. Junu abo něhdźe nimaš zhubjaceje šćětki! Junu čuješ „w duchu“ — rozemiće to? — wóń dobreje pječenje, abo widźiš před sobu šklenču parlatoho piwa. Njedźele dołho sy hordy na swoju wulku połnu brodu. Nadobo — wězo tehdom, hdyž měć njemóžeš abo je njemóžne! — by chcył być rjenje wottruhany. Woprawdźe móžeš so do tajkich předstajenjow čwělujo zadnić, bjez toho, zo sy sej wo hłuposći toho wědomy abo mohł so wot toho wuswobodźić . . .“

„Hdźe wostanje tu potom wulcy khwalena sylnosć muži?“

„Nježortujće, jedna so druhdy wo jara čwilomne mysle. Wy dyrbjała jeno w polu dožiwić, hdyž wjacy dnjow, haj wjacy njedźel póst wuwostanje! Abo póst přikhadźa porjadnje, jeno wy, runje wy njedóstanjeće ničo! Dźensa ničo, jutře ničo! Zasy čakaš na druhi, třeći dźeń, na kotrymž tola dyrbiš něšto wot domu dóstać! Bolostnje sy so zjebał: zasy ničo! Druhdy wšak je někajki připad wina, ale druhdy . . .“ „. . . druhdy je pisarka lista wina, dokelž we njewědomnosći wobstojnosćow . . .“ „. . . prajmy, dokelž dale njemysli hač stoji! . . .“ „. . . pisanjo wot jenoho dnja na druhi wotstorkuje!“ „Měniće wy wěstu wosobu?“ „Kak mohł sebi dowolić, knjeni, waše činjenjo kritisować! Moje přeća wšak . . .“ „. . . Prošu, knježe, wy so wotwlakujeće!“

„Prošu wo wodaćo! Ale přińdu po wokołopućach zasy, hdyž přeradźu, kak móže so wašničkam našich pólnošěrych wobarać. Najprjedy drje pomha sebi wojak sam druhdy ze swojeje pokhmurjenosće: dobry žort skutkuje často dźiwy, wuswobodźace, wutrobne zasmjećo. Abo někajke přeměnjenjo w służbje, někajke małe wotměnjenjo w cyrobje a zežiwjenju, a byrnjež jeno jene wóčko tuka wjacy było na hrochowej poliwcy. Dołhi přednošk mohł wam dźeržeć wo tobaku, wo trubkach, cigaretach, fajfje. Človjek njewěri, kajki móže tobak wliw měć na cyłe začuwanjo. Tohodla ma so też to wulcy ważić pola našoho wjednistwa, zo wone wojakam tobak, trubki a cigarety podawa, cyle njedźiwajo na dary z domizny.“

„Haj, dary z domizny! To drje bě wokołopuć, po kotrymž ja nětko swoju epistlu dóstanu!“

„Njeréču sebje samoho dla, česćena knjeni. Ale sće prawe trjechiła! Wojak w polu nježdźi tak jara za pakćikom dla wobsaha, ale wjele bóle tohodla, dokelž wón z nim z najmjeńša wokomiki so z lubej wótčinu, domiznu zjednoći. Wjele tysacow w domiznje, kotřiž snadź tohodla ničo swojim přiwuznym w polu njesćelu, dokelž wjele słać njemóža, činja cyle wopaki. Por kroškow wobtydźeń ma snadź tola też najkhudša žona, zo by swojomu mužej někajku maličkosć pósłać móhła. Njeżadaja so też často ani wulke wěcy a ani wjele nadobo. A runje tak je też z listy-pisanjom! Rěčach hižo wo tom. Tam hłódniš a lačniš woprawdźe často za póstom. A hdyž zasy a

---

„Přewjele? Ně, přewjele ženje njepiju; ale dźensa mam wulku rózynku w hłowje. Ty runje powědaše wo štrymje; haj, haj, ta namaj wupomha: Kak pak so to stanje, je moja wěc. Dźi jenož nutř a zwař mi šalku kofeja, ja hišće chcu sebi tu wěc trochu rozmyslić.“

Njewěriwje a z hłowu wijo wotsali so Hańža, zo by mužej kofeja nawariła. „Dźakowano Bohu“, při sebi powědaše, „zo hišće wo kofej rodźi. Haj wšak haj, Handrij tak hrozny njeje, zo by na wěčne moje prózstwy kedźbu njeměł. — — Ale što mi to z tej štrymu zwora, bych tola rad wědźała.“

Handrij khětru khwilku po zahrodźe wokoło khodźeše. Pak jězdźeše z porstom po tołstym čerwjenym nosu, pak šudrowaše sebi zmoršćene čoło, pak drapaše so za wušomaj abo přistupi njesćerpliwje z nohu. Z dobom wosta stojo, sćahny hubu kaž trosk, wusmja so a zaskoči. „Tak to sčinju“, praji a khwataše nutř. — Hańža, runje tak wćipna jěwa, kaž wšě druhe žónske, spytaše na wšě možne wašnjo předewzaćo wuslědźić. Tola to bě podarmo. „Wočakaj jenož“, spokoješe ju muž, „wšak časa dosć wšitko zhoniš.“

Lědma bě hubu začinił, zastupi rěznik do jstwy: „Ničo na předań? žane kruwy, swinje, ćelata abo jałojcy?“

Handrijej so mjez woči zabłyskny. „Ow haj, mam rjanu tučnu kruwu na předań. Je rjane skoćo; pójće na nju pohladać.“

Wjesoły wjedźeše kupca do hródźe. Tójhdy hromadźe jednaštaj. Skóńčnje rěznik kruwu za pjećapołsta toleŕ kupi, a bur da sebi pjenjezy hnydom wupłaćić, měnjo, zo je jara nuznje trjeba. Njedźelu za tydźeń chcyše rěznik po kruwu přińć.

Hańži Fyfik ani słowčka njepraji, zo je štrymu předał, ale sydny so z ćicha na posćeń a zažehli sebi dymku. Tu wotewrichu so durje, a ze słowami: „Nimaće ničo na předań?“ zastupi skoćacy překupc do jstwy.

„K nam witajće“, rjekny bur stanywši; „mam rjanu kruwu na předań. Runje poby tu rěznik, kotryž chcyše mi pjećapjećdźesat toleŕ dać, tola ja pak sebi myslu, zo je wjacy hódna. Móžemoj dźěn na nju pohladać.“ Handrij drje kruwu khwaleše, tak jara kaž jeno móžeše, ale wjacy hač třiapołsta njedósta, dokelž chcyše pjenjezy hnydom měć. Wjesele šmórny pjenjezy do kapsy, když bě z rěznikom wučinił, zo kruwa hač do njedźele za tydźeń w hródźi wostanje; a stupaše do khěže, sebi powědajo: „Nó, to so čini; ja hišće rjanu wěcku wupletu.“ — Dwójcy hakle bě so słónčko mjez tym za horami skhowało a zasy počesći rěznik Fyfika z wopytom; zapłaći Handrijej dwajapołsta toleŕ a njedźelu smědźeše po kruwu přińć. Hačruniž bě kruwa hižo nětko Handrijowu kožanu móšeń, kotruž bě sebi, kaž to druhdy při pólcy powědaše, wot „njeboh' dźědoweje čapki“ wudźěłał — ze stoašěsćdźesat tolerjemi wobćežiła, dyrbješe jomu tola hišće k wjacy pjenjezam dopomhać. Hišće dwěmaj rěznikomaj ju předa a to za połsta a za šěsćapołsta toleŕ. —

„Widźiš le-le Handrijo“, wjeseleše so bur při sebi, „266 toleŕ! juch! a k tomu hišće štrymu! To budźe mi smorže! He-he-he!“

(Skóńčenjo přichodnje.)

zasy wuńdźeš prózdny, sy so zjebał — to čini smutnoho, mjerzacoho."

„To chcu sebi spomjatkować, mój pólnošěry."

„Tysacory dźak. Potom pak też w tutym zmysłu skutkujće mjez wašimi sobusotrami, přetož hdyž mamy was za rěčnika ... Ale hišće něšto! Mnohe žony zabudu pak cyle na zaměr pisanja. Wone **stonaja** a **skorža,** a nimaja často žaneje přičiny k tomu. Wězo je nětkle wšitko bóle přitřihane kaž hewak, ale smy drje tola prjedy do wójny přejara z połna živi byli, njerozomnej hordości polěkowali samo w najnižšich worštach. Z hromadami smy preč mjetali; khlěb, wobkusane pomazki, samo tykanc a druhe pječwo so často waleše po wšěch pućach a kutach. Žane jěsć njebě dobre dosć, lute khłóšćenjo, žana drasta rjana dosć! — Nětko hdyž rěka prawje lutować, sebi to a druhe zapowěsć, rozomnje hospodarić, to je stonanjo a zdychowanjo! To drje dyrbi muža potom w polu tróštować, wožiwjeć a zmužitoho činić!"

„Ale napřećiwne by też zamylenoho činiło."

„Zawěsće, k listam pisanju słuša prawe čućo! Bohu dźak njenamaka so pola nas tamna jenička najwjetša wina struchłosće."

„A to je?"

„To je začuwanjo podleženja! Hlejće našich njepřećelow: zapowědźenjo posłušnosće, zběžkarstwo, njezmužitosć často při krutym přimanju, čěkanjo wotdźělenjow z officirami, dźeniki połne čućiwosće ... namakaće to też pola nas? Ně! Wašnička cyłych wotdźělenjow wójska přewostajimy njepřećelam."

Wotpadanki.

Wotpadanki, też móhli „smjeće" prajić, derje njewonjeja a so mało waža, haj zacpiwaja. A tola dyrbimy prajić: Štóž sebi móličkosće njewaži, wulkoho hódny njeje. Ženje pak so to tak wopominało njeje kaž w nětčišej wójnje, hdźež rěka wšo krjadej brać, wšo zasy wužić. Wulka industrija za teerowe barby je runje w Němskej jara wuwita a je to po prawom jeno industrija za wupłody wotpadankow, kotrež nam swět zawidźuje.

Zo pak by z wotpadankow industriju tworił, k tomu je trěbne wjele wědomostnoho dźěła, wutrajnosće a organisacije. Přez nje je nam možno ze wšelakich mało ważenych wotpadankow twory dobywać, kotrež wšě złe wotmysle našich njepřećelow zniča.

Na kóždoho wobydlerja Němskeje so na dźeń 10 gramow tuka liči, kotrež do měsćanskich jamow a wentokow běža; to je wšědnje přez million puntow tuka, kiž ma 160800 hr. płaćizny abo lětnje přez 58 mill. hriwnow. Z tych ličbow spóznaješ, kelko płaćizny w tajkich wotpodankach tči. Z dobom też spóznaješ, kelko duchowoho dźěła k tomu słuša, tajke wotpadanki zasy powšitkownomu wužitkej wróćić.

Najhórje drje je hišće w papjernikach pola přihotowanja papjery. Milliony tunow wužitnych substancow jako njewužitna jucha wotběhuje a služi dotal jeno k tomu, naše rěki zanjerjedźić. So rozemi, zo dawno za tym du, kak móhli tele wotpadanki zasy wužić. W najnowšim času pospytuja tónle łuh abo te zoła, kotrež so hewak do wody pušćachu, jako srědk za briketowanjo wuhlowoho prochu nałožeć.

W Italskej wosebje, hdźež Jendźelska tu khwilu bohaće wuhlowy drob dowožuje, chcedźa fabriki założić, kotrež bychu tón material ze šwablowym łuhom do briketow pjekłe a tak paliwo za italske wójnske łódźe dobywałe. Też so šwablowe łuhi jako srědk za wjazanjo procha derje hodźa.

Hospodarstwo.

Kozace mloko.

Wójna wjele přeměnja — je też pohnuwała a pohnuwa k rozšěrjenju dźerženja kozow. Hdyž je so wědomostnje dopokazało, zo je kozace mloko, wosebje k zeživjenju małych dźěći, khmańše hač kruwjace, stej so najważnišej zjednoćeni w Němskej, Čerwjeny kříž a wótčinske žónske towarstwo wo zawjedźenjo kozacoho mloka, wosebje we wulkich městach, z horliwosću a wuspěchom postarałoj. Drohota skótneje picy pola kozow zmolom tak njeskutkuje kaž pola dźerženja kruwow. Ličba kozow móže so w Němskej też hišće wulcy powjetšić. Čim wjacy mamy kozacoho mloka, ćim mjenje přetrjeba so kruwjacoho a móže so tute potom wosebje k dźěłanju butry nałožować. Kozacy khlěw hodźi so wjele lóže něhdźežkuli připrawić, koza móže so z wulkoho dźěła z wobrězkami a powostankami (zbytkami) kuchnje zeživić. We wulkich městach so hižo wosebite kozarnje założuja.

Ruska cyrkej.

Poslednja rozprawa wyššoho prokuratora swjatoho synoda powěsć podawa wo zarjadowanju a rozšěrjenju prawosławneje (ortodoxkeje) ruskeje cyrkwje.

Cyłe ruske kejžorstwo w Europje a Asiji je do 67 dioecesow rozdźělene. Jena dalša dioecesa ruskeje cyrkwje je w sewjernej Americy, a do njeje słušeja wšitcy Rusojo, kotřiž su w Zjednoćenych statach Ameriki živi.

Prawosławne duchownstwo ma wšo do hromady 3043 arcyměšnikow, 47403 popow, 14868 diakonow a 45556 cyrkwinskich spěwarjow. Klóštrow za mnichow so 538 liči, z nich 294 wot stata podpjeru dóstawaja, mjez tym zo 193 zamožitych žaneje podpjery njetrjeba. W klóštrach je 11332 mnichow živych a 9603 novicow. — Žónskich klóštrow je 467, kotrež 16285 mniškow a 54903 novickow hospoduja. Cyłe duchownstwo (sobu 900 swobodnych mnichow) wučinja 92123 wosobow.

Cyrkwjow ma Ruska 53902, dale 23204 kapalow a modlernjow; potom 31947 knihownjow, kotrež arcybiskopskim residencam abo gmejnam słušeja, 57 towarstwow je, kotrež so z nabožnymi archaeologiskimi studijemi zaběraja. Štyri duchownske seminarije su w Pětrohrodźe, Moskwje, Kijewje a Kasanje; w nich je 170 wučerjow a 964 studowacych.

Za klóštry knježerstwo lětnje 440000 rublow pomocy płaći; dźěl klóštyrskich dokhodow so na spomožne wustawy, khorownje, syrotnje a šule wotedawa. Pjećadwaceći procentow wšěch wosadow žaneje pomocy wot knježerstwa njedóstawa.

Wšelčizny.

Rězanjo skotu, štož wobsedźerjow nastupa, móže so stać z tym skotom, kotryž bu we hospodarstwje woćehnjeny abo z najmjeńša 6 njedźel kormjeny a to za samsnu domjacu abo hospodarsku potrěbnosć. Druhe rězanja za samsnu abo cuzu potrěbnosć su wot 3. februara zakazane.

Přestupjenja so hač ze 6 měsacami jastwa abo pjenježnje hač do 1500 hriwnow khostaja. Dalše zawuzdźenja wjacy njepłaća. Jeli trjeba, ministerium znutřkownych należnosćow pozdźišo to dale wobmjezuje.

Dwanaće kazni za japansku njewjestu.

W Japanskej mać swojej dźowcy, prjedy hač k wěrowanju dźe, swjatočnje sobu na puć sćěhowace poručenja da, kotrež su sta lět w Japanskej znate jako dwanaće kaznjow za mandźelstwo. Jich wobkedźbowanjo so też jara derje hodźi za křesćanske njewjesty a mandźelske a jim zbožo w přichodnym žiwjenja zawěsća. Kaznje rěkaja:

1. Wot toho wokomika, hdyž sy ženjena, sy přestała być moja dźowka. Ty sy potajkim staršimaj twojoho mandźelskoho tu posłušnosć winojta, kotruž sy dotal swojomu nanej a swojej maćeri wopokazowała.
2. Hdyž sy žona, je twój mandźelski twój knjez. Budź pokorna a zdwórliwa; posłušnosć napřećo mandźelskomu je najrjeńša póćiwosć, kotruž žona ma.
3. Budź k maćeri twojoho mandźelskoho přecy lubosćiwa.
4. Njebudź žarliwa, přetož žarliwosć skóncuje přikhilenjo, kotrež twój mandźelski k tebi ma.
5. Njerozhněwaj so, hdyž twój mandźelski so jónu moli. Wostań sćerpna, a hdyž je so wón zas změrował, potom rěč z nim přećelnje.
6. Njebjesaduj tak wjele. Njerěč wo twojim bližšim ničo zło a njenoš kleski po khěžkach.
7. Stawaj zahe, khodź pozdźe lehnyć a njespi po połdnju. Pij mało wina, a hladaj so, prjedy hač sy poł sta lět docpěła, do zjawnych zhromadźiznow khodźić abo so do črjódy na drozy měšeć.
8. Njeprašej so žanoho kuzłarja a wěšćerja.
9. Budź dobra hospoza a pytaj hdźež so hodźi lutować.
10. Hačrunjež sy hišće młoda, hladaj, zo njeby jeničcy z młodymi ludźimi wobkhadźowała.
11. Njekhodź w žanej jara napadnej drasće, drasć so přecy pokornje a přistojnje.
12. Njebudź horda na zastojnstwo a bohatstwo swojoho muža. Hdyž je bohaty, njespominaj na joho zamoženjo, khiba zo twój mandźelski sam wo tym póčnje.

⁘

(Khodojty wězo hišće su.) Tón dopokaz so zawěsće wšitkim zalubi, kotřiž ženje na tym dwělowali njejsu. Kruwy ratarja we Württembergskej nadobo wjacy njedejachu. Tohodla buchu ze škodu předate a druhe kupjene. Tola tesame njezbožo; hródź bě a wosta zakuzłana. Skónčnje wotmysli sebi nan, zo chce tola w hródźi łakać. Po dołhim strażowanju skónčnje přińdźe postawa do hródže a so pod kruwu sydnywši počinaše cyle měrnje dejić. Łakar pak skoči horje a hrabny strašnu khodojtu, lubu znatu susodźinu. „Potajkim tola khodojta", přiwołachu sebi wjesnjenjo.

⁘

Njewuprajna hrubosć. W Saarbrücken bu 16lětny Jan Naumann z Oberthailen dla zabića k 12lětnomu jastwu zasudźeny. Bě 12lětnoho Rudolfa Santera, wo kotrymž wědźeše, zo je z 12 hriwnami k mlokarjej pósłany, narěčał, zo by z nim palenc pił a potom joho z lesću do hustoho lěsa sobu wlečeše, hdźež hólcej z tołstym kijom nop rozbi. Ćěło hólca namakachu po třoch dnjach w hustych jědlach. Z kajkej hrubosću je njedočink skutk dokonjał, je z toho póznać, zo bě po tymle krawnym njeskutku kaž ničo z toho dom šoł, kofej pił a nowiny čitał.

⁘

Ze Žitawy. Wojak landsturma Emil Lucke z Eibawy, kotryž bu na mjezy Neugersdorf-Filipsdorf zatřěleny, je wot batajlona ćeknył. Po přepytanju njenamakachu žanoho listna za dowol.

Kelko słomy a syna tu hišće je, ma so po postajenju znutŕkownoho ministeria we februaru přepytować a napisać, zo by so wo tym wěsty přehlad dóstał; a to ma so stać wot 16.—22. februara 1916. Zakładny dźeń je 16. februar, kelko tu tehdom hišće je.

Jedna so wo ržanu, pšeńčnu, ječnu a wowsnu słomu, a wo syno z łukow, kaž też druhe sušene, kotrež so namaka pola ratarjow a překupcow.

Zapisowanjo a šacowanjo stanje so wot wosebitych komisijow, kotrež maja też wšudźom, hdźež so syno abo słoma namaka, přistup. Tuž so zapisowanjo też nima wot wobsedźeri stać ale wot sobustawow komisije. Tele dźěło ma so stać po gmejnach.

(Železne 10nowarje.) Z Barlina so wozjewja, zo so wot 25. januara też nětko železne 10-nowarje wudawaja a zo je tak nadźija, zo změjemy zasy něšto wjacy drobnych pjenjez, na kotrychž bě počinała jara nuza być.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 193. 194. 205.—210. z **Khrósćic**: Mikławš Čórlich, Jakub Knopp, Marija Zyndžic, Michał Hojeŕ, Marija Zyndźina, Marija Zarjeńkowa, Madlena Žurec, Marija Domanic; 211. Jakub Werner z **Bóšic**; 212. Hańža Hěblakowa ze **Stareje Cyhelnicy**; 213.—215. z **Časec**: Michał Donat, Hańža Hajnowa, Michał Měrćink (t. č. w polu); 216. Madlena Zyndźina z **Hory**; 192. 217.—220. z **Hórkow**: Michał Wjacsławk, Jurij Lisnaŕ, Jurij Nowak, Jurij Šejda (t. č. w polu), Jakub Šewc; 221. 222. z **Noweje Jasenicy**: Jakub Laras, Marija Nowakec; 195. 223.—225. z **Jasenicy**: Michał Hajńk, Mikł. Handrik, Michał Šołta, Marija Šołćina; 226. Pětr Bětka z **Kozarc**; 227. 228. z **Lejna**: Madl. Nowakowa, Aug. Eiselt; 229. 230. z **Noweje Wieski**: Marija Kilankec, Mikławš Glawš; 231.—235. z **Nuknicy**: Mikł. Jawork (t. č. w polu), Hańža Kralowa, Jakub Wawrik, Madl. Donatowa, Marija Čochec; 236.—239. z **Prawoćic**: Hana Cyžowa, Jurij Wićaz (t. č. w polu), Jurij Hórbank, Jan Valten; 197. 240. ze **Śmječkec**: Jakub Šewc, Jurij Trenkler; 241.—243. z **Wudworja**: Madl. Šołćic, Hańža Jakubašowa, Jakub Suška (t. č. w polu); 244.—246. z **Worklec**: faraŕ em. can. Jakub Herrmann, Jurij Rjeda (t. č. w polu), Mikławš Buš; 247. 248. ze **Zejic**: Jakub Domš, Jakub Špitank; 249. Jakub Wjerab z **Brěmjenja**; 250. Jan Šmarander ze **Zdźerje**; 251. 253.—255. z **Budyšina**: Marija Měnjowa, Hana Rychtarjowa, zastojnik Jurij Hejduška, Mikławš Rychtaŕ; 252. Mikławš Buk z **Češkec**; 256. kubleŕ Jakub Kral z **Čemjerc**; 257. Hana Kórjeńkec, służowna w **Baćonju**; 258. Jakub Dźisławk z **Čornec**; 259. Jakub Herrlich z **Now. Łusca**; 260. faraŕ dr. Franc Přikryl w **Drahotušu**.

(Přichodnje dale.)

Za fond towarstwa: Jurij Hejduška, zastojnik w Budyšinje 2 hr.; Jurij Lebza ze Slon. Boršće 3 hr.; N. N. 1 hr.; Madlena Hajnec w Budyšinje 4 hr.

(Sotrowska lubosć a woporniwosć napřećo bratrej.) Hana Pfaffec we Wixhausen (Hessenskej), 17 lět stara holca zhoni, zo je jeje bratr přez wotewzaćo nohi tak zesłabjeny, zo móže so jeno při žiwjenju zdźeržeć, jeli so jomu druhoho krej přida. Hnydom poda so na puć do pólnoho lazareta, zo by so za lubowanoho bratra operěrować dała. To so cyle derje poradźi a wojak so při žiwjenju zdźerža. Hessenski wulkowójwoda je zmužitej holcy čestne znamjo za starosćiwosć we wójnje přepodać dał.

⁘

(We wójnje dyrbja so nětko husto stari ludźo zasy pluha přimać.) Ratař Hausler w Bergham pola Freisinga bě so też w tutej wójnskej nuzy jako 68lětny starc pluha přimnył. Srjedź dźěła joho boža ručka zaja. Do pluha zapřehnjenej konjej wostaštej cyle měrnje pola nahle zemrětoho stojo. — Štyrjo synojo tak nahle wotwołanoho starca stoja w polu.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 5. febr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 10. febr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	40			23	40
Rožka, kórc po 160 punt.			18	72			18	72
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	—
Pšeńca			13	70			13	75
„ nowa								
Rožka			11	70			11	75
„ nowa								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	—
Wows			15	—			15	—
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnaŕ							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	2	75	3	70	3	50	4	—
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	7	—	8	—			7	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	50			—	—
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	—	5	25				—
Prosata 564 (w Kamjencu —)	20	—	52	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	—	—	4	60	—	—	4	40
Jeja, čerstwe, štuka	—	—	—	16			—	19
Pšeńčne wotruby	15	—	15	50				
Ržane wotruby	15	—	15	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

(So zadusył.) W Gr.-Krebsu pola Marienwerder běštaj w zastaraćeŕskim domje starcow hromadźe w jenej jstwi bydlacaj rentu dóstawarjej Tucholski a Görke khachlowu rynu z mokrymi lapami zatykałoj, zo byštaj ćopłotu za nóc zdźeržałoj. Přez nastaty kur je so Görke zadusył, joho towaŕš Tucholski móžeše so hišće při žiwjenju zdźeržeć.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

7. febr. 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	— —	— —
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	88 - 96	162 - 170
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	75 - 85	150 - 160
4. snadnje picowane kóždeje staroby	60 - 70	130 - 140
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	96-103	166 - 172
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	92 - 95	160 - 165
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	74 - 82	146 - 154
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	60 - 66	132 - 136
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	45 - 55	115 - 125
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	92 - 98	150 - 158
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	65 - 75	125 - 135
3. snadnje picowane	55 - 60	115 - 120
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	95-100	145—150
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	86 - 92	136—142
3. snadnje wuwite wot cyca	75 - 82	125—132
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	90 - 95	180—190
2. starše korme borany	77 - 82	160—170
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	— —	— —
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

Wšě čišćeŕske dźěła

w kóždym wuwjedźenju

w serbskej a němskej rěči

wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćeŕnja

Budyšin :: :: :: Před šuleŕskimi wrotami 21

Dalokoročak čo. 893.

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Rózant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

5. februara 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	2	40	3	—	2	80
Ćelace mjaso	„	2	60	2	80	2	80
Skopjace (wowče) mjaso	„	3	60	4	—	4	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	2	70	2	90	2	90
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	4	40	4	40	4	40
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	44	—	50	—	50
Ržana muka	„	—	40	—	40	—	40
Khlěb	„	—	32	—	32	—	32
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	08	—	08	—	08
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	4	40	4	40	4	40
Dobre mloko	1 liter	—	22	—	22	—	22
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	40	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	—	2	85
Buny k jědźi	1 kg	1	20	1	20	1	20
Cokor, mlěty	1 kg	—	56	—	60	—	56
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	40	3	40	3	40
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy

změje **srjedu 23. małoho róžka** popołdnju w 4 hodźinach zhromadźiznu w **Ralbicach**. 1. Přednošk: Kak bu lud Inkow předobyty. 2. Zličbowanjo. 3. Zdźělenja. 4. Namjety.

Předsyda.

Pohladnicy

(kharty) z **wobrazom** najdostojnišoho knjeza **biskopa**, jara derje zhotowjene, su z nakładom towarstwa wušle a k dóstaću po 10 pjenježkach ze serbskim abo němskim napismom w **našej knihićišćerni** kaž też w našich expedicijach Posoła.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wučownika za blidarstwo

pyta k jutram pod dobrymi wuměnjenjemi

Hermann Hoffmann

Budyšin, před šuleŕskimi wrotami 7.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Sym so w **Budyšinje**, na bohatej hasy 14 II jako

praktiski zubjacy lěkař

zasydlił a mam wšědnje **rěčne hodźiny** wot ½9—12 a wot 3—5.

Njedźelu a swjate dny zamknjene.

Pawoł Rybock

Bohata hasa 14 II. prakt. zubjacy lěkař.

Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

Róžeńcanske towarstwo katolskich młodźencow

wuhotuje **jutře njedźelu 13. febr.** wječor ½8 hodź. w **Bjeńšec hosćencu** w **Sernjanach**

dźiwadłowy wječor.

Hrać budźa so štyri kruchi.

Wšitcy Serbja so z tutym nanajpodwolnišo přeprošuja.

Předsydstwo.

Čisty wunošk je postajeny za wójnsku podpjeru.

Drjewowa awkcija.

Přichodnu **póndźelu 14. februara 1916** budźe so wot dopołdnja 10 hodźin na tudomnym ryćerkubleŕskim revěrje něhdźe

90 rm. khójnowych kuluškow a
80 khójnowych dołhich hromadow

na přesadźowanjo předawać. Kupjene drjewo ma so hnydom zapłaćić. Zeńdźenjo pola hłubokeje hrjebje při puću do Wjesela.

Ryćerkubleŕske zarjadnistwo w Lipiču.
Šewčik.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje, přichodneje maćerje a wowki

Hany zwud. Pjechoweje

w Khrósćicach, prjedy w **Krjepjecach**

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w lětadołhej khorosći wopytowali a tróštowali, na pósty-wječoru za nju so modlili a w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli,

swój najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Khrósćicach** a **Krjepjecach**
na dnju pohrjeba, 7. 2. 16.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

8. septembra 1914 na francózskim bitwišću pola L.... so zhubiwši, dóstachmy hakle nětko zrudnu wěstosć, zo je naš lubowany syn a bratr

Jurij Bjarš

pěšk w 10. komp. 177. połka, **rjekowsku smjerć** za wótcny kraj namakał.

Dušu zemrětoho poručamy do pobožnych paćeri wěriwych. Bóh daj jomu wěčny wotpočink!

W **Kukowje**, 6. małoho róžka 1916.

W mjenje zrudnych zawostajenych
Pětr Bjarš.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

njespokojniši a ministerium Salandra-Sonino, kotrež je wójnu zawinyło, wjacy prawje kruće njestoji, kaž je president Salandra na swojich pućowanjach přez wšelake italske města we wjacorych rěčach wuznał. Štworozjednoćeństwo dyrbješe něšto činić, zo by Italsku z nowa za wójnu zahoriło.

To je přičina, zo dyrbješe francózski ministerpresident Briand z wjetšim přewodom do Italskeje pućować. Na Francózow dźěn Italscy tola hišće bóle posłuchaja. Při wšelakich přileżnosćach, wosebje při hosćinach bu tam přezjednosć mjez Italskej a Francózskej wot Brianda a Salandry sławjena a wobkrućena. Briand wuzběhowaše, zo je přezjednosć w štworozjednoćeństwu nětko cyle dospołna a z tym joho skónčne dobyćo zawěsćene. W samym wokomiku dyrbja nětko wšě staty štworozjednoćeństwa srjedźne mócnarstwa na wšěch frontach přimać. Potom njebudźa Němscy swoje wójska móc z jenoho bitwišća na druhe přesuwać a budźa — zhubjeni. Salandra wězo Briandej přihłosowaše. Tak budźe italski lud zasy khwilu na dobyćo so nadźijeć a hdyž wone wuwostanje, budźe njespokojnosć ćim wjetša. — Z Roma poda so francózske zapósłanstwo do italskoho hłownoho lěhwa. Hač so tam dowěra k dobyću jara posylni? (b)

Před Saloniki

je hišće měr, ale to drje je najdlěje trało, Bołharojo so hotuja. Zo su tak dołho čakali, k tomu mějachu nimo wojeńskich też politiske přičiny. Grichiski lud dyrbješe so najprjedy z mysličku spřećelić, zo Bołharojo na joho kraj stupja a to nic jako njepřećeljo, ale jako přećeljo, zo tam přińdu, nic, zo bychu sebi kruch grichiskeje zemje přiswojili, ale zo bychu ju wot woprawdźitych njepřećeli, Jendźelčanow a Francózow wuswobodźili. We swojej nowinje „Narodni Prawa“ je bołharske knježeŕstwo 9. febr. wobkrućiło, zo chce „trajacy zwjazk přećelstwa mjez Grichiskej a Bołharskej“ a zo budźa Bołharojo „dobri susodźa Grichiskeje“. Z tym je prajene, zo Bołharojo nimaja wotpohladow ani na Saloniki ani na Kawalla. Wězo njesmě na druhej stronje potom też Grichiska žadliwje na Monastir zhladować, ale je Bołharskej přewostajić. Kóžda strona dyrbi wopor přinjesć a tak přećelstwo wobkrućić.

Z bołharskim knježeŕstwowym přilubjenjom zetkuje so, štož je so 10. febr. w grichiskej komorje rěčało. Ministerpresident Skuludis rěčeše wo straše a poćišćowanju, haj nuzowanju, kotrež ma Grichiska wot zwonkownych mócnarstwow wućerpjeć. Wón wobkrućeše pak też, zo tute nuzowanja Grichisku absolutnje k tomu njezamóža, tamnu politiku spušćić, kotruž grichiski narodny wužitk žada. Pod howrjacym přihłosom cyłeje komory zakitaše ministerpresident politiku swojoho knježeŕstwa a wupraji raznje, zo Grichiska njebudźe swoje wójsko demobilisować. Samo dopisowaŕ jendźelskeje nowiny „Daily News“ praji k słowam ministerpresidenta: Kóždy, kiž grichiski rozemi a zo mnu sejm wopušći, so wupraji: „Za ententu njeje so žadyn hłós pozběhnył“.

Z tym drje je nadběh na Saloniki jasnje dosć připowědźeny. Tam budźe so wojować. Hdyž so tu a tam wozjewja, zo General Sarail wot Saloniki přećiwo grichiskim mjezam postupuje, nima drje to wjele rěkać. Spokoji drje so skónčnje rady z tym, zo by tute město zakitał. Lohke wojowanjo tam Bołharojo njezměja. Směmy pak so k nim dowěrjeć, zo su derje přihotowani. A skónčnje drje też němske wójska daloko njebudźa. Podarmo drje so njepisaše, zo je general Mackensen w Monastiru wojakow přehladował.

Awstriscy před Durazzo.

Z Wiena wozjewja so 14. febr.:

W Albaniskej wojowace k. a k. wójska su z prědnimi wodźělenjemi delni Arzon dosćahnyłe. Njepřećel cofaše na južny brjóh. (b)

Arzon wuliwa so k połnocy wot Durazzo, potajkim stoja Awstriscy jenož něšto kilometrow wot Durazzo zdaleni.

Bołharojo su Fieri, 25 km před Valonu, wobsadźili, tak so z Athena piše. (b)

Tirana, hłowne sydło přeradnika Essad Paše, je hižo w awstriskich a Elbassan, hłowny připuć do Valony, w bołharskich rukach.

Grichiska a štworozjednoćeństwo.

Hněw přećiwo štworozjednoćeństwu we Grichiskej přiběra. Přewjele samowólnosćow je sebi štworozjednoćeństwo přećiwo Grichiskej dowoliło. Krónowało je swoje njeprawdy nětko z tym, zo je italskich policajskich wojakow na Korfu puščiło. Woni chcedźa tam serbiske wójsko reorganisować. Grichojo pak so ze wšěm prawom boja, zo chcedźa so tam na grichiskej kupje zasydlić a wostać. Chcedźa najskerje za swoje khabławe knježeŕstwo we Adriji druhu zepjeru měć, jeli dyrbjeli Valonu zhubić. Italscy na Korfu — to je štworozjednoćeństwu poslednjoho přećela w Grichiskej rubiło, samo Venezelistow. Grichojo rozwjazuja poćahi k štworozwjazkej, hdźež so hodźi. Francózojo rjadowachu zjawne dźěła na Kreta, Italijanojo grichisku policiju. Hdyž kontrakty tele dny wotběžachu, njebuchu wot Grichiskeje wobnowjene. (b)

Bołharski kral we Wienje.

Zańdźenu póndźelu wopyta bołharski kral Ferdinand awstriskoho kejžora. Dopołdnja wokoło 9 hodź. přijědźe bołharski dwórski ćah do Wienskoho dwórnišća, hdźež hižo w kralowym wozu w ćahu kejžorowy nastupnik arcywójwoda Karl Franc Józef we kejžorowym mjenje krala powita. Z dwórnišća jědźeše kral we wozu do hrodu Koburg, hdźež chcyše bydlić. Z njesměrnym zahorjenjom witaše Wienski lud krala na cyłym puću.

Připołdnju jědźeše kral Ferdinand ke kejžorej do Schönbrunna. Jězba přez hasy bě wulkotna. Hłowa při hłowje stojachu ludźo a hołdowachu z přijuskom kralej. W Schönbrunnskim hrodźe powitaštaj so kejžor a kral jara wutrobnje a rozmołwještaj so potom dołhi čas pola kejžora. Na swjatočnej hosćinje wobdźělichu so też arcywójwoda Karl Franc Józef, Radoslawow, Žekow a Sawow, bołharski zapósłanc Tošew a druzy přewodnicy, z awstriskeje strony ministrjo Stürgkh, Tisza, Burian, Krobatin a druzy. — Kaž wopyt pola němskoho kejžora tak wobkruća też tutón přećelstwo z Bołharskej.

Kak stoji na frontach?

Na narańšich wojownišćach běchu jenož mjeńše wojowanja. Rusojo pak hromadźa na bukowinskej fronće wjele wojakow a sylniše wojowanja su tam w bližšim času k wočakowanju.

Na nawječornych wojownišćach bě živišo, wosebje na němskej stronje. Z wjetša wojowaše so w mjeńšich wotrězkach. Němske stojnišća buchu wjacy króć polěpšene. Tak při **Somme** a k połnocy wot **Arrasa**. We wojowanjach k wječoru a k sewjernomu wječoru wot Vimy popadnychmy hač do 9. febr. na 700 jatych a dobychmy 35 mašinskich třělbow, 2 mjetakaj minow a druhu nadobu.

Wjedro bě z dźěla mhłowe. Tola njepřestachu kanony hrimać wot morja hač k Vogesam. Pola **St. Marie-à-Py** dobychmy 700 m francózskich hrjebi a popadnychmy 200 jatych. Husćišo přimachu też Francózojo, ale bjez wjetšich wuspěchow.

K sewjernomu wječoru wot **Tahure** wutorhnychmy Francózam 700 m jich stojnišća z nadběhom. Njepřećel wostaji 7 officirow, přez 300 muži, 3 mašinske třělby a 5 mjetakow w našich rukach.

K połdnju wot **Yperna** wzachmy Jendźelčanam něhdźe 800 m jich stojnišća a popadnychmy jich něšto dwanatkow.

Na **Belfort** bu z ćežkimi kanonami třělane, Wo načinjenej škodźe nimamy wězo wěstych powěsći. Tola wozjewja so ze Šwicy, zo su mnozy civilni wobydlerjo Belfort wopušćili.

Francózska wójnska łódź podnurjena.

Z Barlina so wozjewja:

Němski podmórnik je 8. febr. při syriskim mórskim brjozy francózsku wójnsku łódź „Suffren“ podnuril. Łódź podnuri so za 2 mjeńšinje. (b)

„Suffren“ bě na 12730 tunow wulki a měješe 44 kanonow. Francózojo přeja, zo je „Suffren“ podnurjeny a rěča jenož wo něhdźe 5000 tunow wulkej łódźi „Admiral Charmer“ z lěta 1893. Snadź stej wobej łódźi zhubjenej.

Jendźelski křižak „Arethusa“ zničeny.

Z Londona wozjewja so 14. febr.:

Křižak „Arethusa“ storči na rańšim brjohu na minu. Zda so, zo je cyle zhubjeny. Něhdźe 10 ludźi z wobsadki je so zatepiło.

„Arethusa“ bě jedyn z najnowšich a najspěšnišich jendźelskich křižakow; bě 3560 tunow wulki. Jendźelčanam bě wón tohodla wosebje luby, dokelž bě w bitwje pola Helgolanda 29. aug. 1914 pódla był. Bu tehdom ćežko wobškodźeny a jenož přemoc jendźelskich křižakow bě jón tehdom ze zahuby wumožiła. (b)

Lětaki nad Milanom.

Awstriske wjednistwo wozjewja 15. febr.: Wčora rano mjetachu naše lětaki — bě jich jědnaće — na dwórnišćo a fabriku we Milanu bomby. Njemylene wot kanonow a njepřećelskich lětakow, kiž je přimachu, dokónčichu swoje dźěło. Sylny kur bě widźeć. Wojowanja w powětře wupadnychu wšě za nas. Njepřećelscy lětarjo ćěkachu. Nimo toho pomjetowachu někotre lětaki fabriku w Šio z bombami. Wšitke lětaki wróćichu so njewobškodźene. (b)

Milanske nowiny pisaja, zo bu wot awstrishich lětakow na 20 wosobow morjenych a wokoło 80 ranjenych, někotři tak ćežko, zo jich smjerć wočakuja.

Na italskich bitwišćach

wojowaše so posledni čas něšto živišo, wosebje artillerija. Italscy spytowachu podarmo někotre zhubjene hrjebje zasy dobyć.

Spodźiwne wobličenja a zamjelčane žita.

Wudawane ličby wo mnohosći žitow buchu w delnjošlezskim Jaworskim wokrjesu 16. nov. pruhowane a mějachu spodźiwny wunošk. Bu tam wjacy, hač bě wozjewjene, namakane: 9727 centnari rožki, 30252 centnari pšeńcy, 11344 centnari wowsa, dohromady 51323 centnari žitow. —

Też w Sakskej bu na př. w Glawchawskim hamskim hejtmanskim wokrjesu mnohosć žitow abo trejdy hišće jónu (druhi króć) přepytowana a wuspěch tohole druhoho ličenja bě: 74000 centnari trejdy wjacy hač při prěnim ličenju.

Z Łužicy a ze Serbow

Wopyty khorych ze strony lěkarjow w Budyšinje dyrbja so hižo **rano hač do 8 hodźin skazać**, jeno cyle wurjadne pady su wuwzate. Dalše wopyty na wotleżanych kóncach města abo na Židowje njehodźa so ani wšědnje wuwjesć, tak zo móže so stać, zo njeporjadnje skazany lěkarski wopyt so móže skónčnje hakle za někotre dny wuwjesć, kotryž bě so hewak hižo za někotre hodźiny wuwjesć mohł. Tuž réka porjad dźeržeć — kaž jón khory žada wot lěkarja, tak dyrbi to też tón žadać wot ludźi.

Też **Budyšinscy skótni lěkarjo** na to kedźne činja, zo maja so jim wopyty, kotrež dyrbja so dla khoroho skotu stać, rano hač do 8 hodźin wozjewić.

⁘

Z Budyšina. Zrudny podawk je so tu stał minjenu njedźelu w nocy wokoło ½2, hdyž bě mać swojej 3- a 5lětnej dźěšći a potom sama sebje zatřěliła. Žona bě sem na wopyt přišła k swojimaj staršimaj. Bě mandźelska překupca Roschera w Drježdźanach, kotryž bě njedawno rjekowsku smjerć namakał we wójnje. Mužowa smjerć dźěše ji jara blizko, byrnjež žaneje nuzy njeměła; a tak drje je w ćežkich myslach njeskutk dokonjała.

⁘

— **Dobre mloko** bu za město Budyšin w płaćiznje powyšene a ma wot 18. februara hač do 15. meje jako najwyššu płaćiznu: **24 pjenježkow** za liter, kaž bu hamtscy wozjewjene.

⁘

Z Radworja. (Cyrkwinske předstojeństwo.) Woleńska lisćina je hišće na farje wupołožena. Wólba budźe poslednju njedźelu tutoho měsaca (27. februara) po kemšach, to je: wot ½11—12 hodźin, na farje. — Zo bychu wolerjo předstojerjow po móžnosći ze wšěch dźělow wosady wuzwolili, budźa na wólbnych papjeŕkach, kotrež wolerjo dóstanu, mjena dźesaćoch přichodnych muži stać. Dokelž pak ma předstojeństwo jenož ze 6 sobustawow wobstać, dyrbi kóždy woleŕ znajmjeńša 4 mjena přešmórnyć. Wězo smě jich też wjacy, haj też wšitke ćišćane mjena wumaznyć a druhe napisać. Štóž druhich pisa, njech mjeno dospołnje wupisa: swójbne a křćeńske mjeno, powołanjo a wjes. Wšo hromadźe, ćišćanych a pisanych, njesmě potajkim na wólbnej papjeŕcy wjacy hač 6 mjenow stać!

⁘

Z Dobrošic. (Padušstwo.) Njedźelu tydźenja, hdyž běchu ludźo w kemšach, doby so tudy paduch do wobydlenja žiwnosćerja Michała Wowčerja (Šäfera), wutłóčiwši wokno. Dźěći běchu to wobkedźbowałe, zawołachu mać a tuta dźěše po susoda. Tutomu so poradźi paducha zasłapić, kiž so njewobaraja wotwjesć a policiji přepodać da, měnjo zo je nětko zasy khwilu wobstarany.

⁘

Ze Sernjan. Za dobry zaměr běše zańdźenu njedźelu sebi tow. kat. młodźencow w Róženće hosći do Bjeńšec hosćenca přeprosyło. Wuhotowa dźiwadłowy wječor, kotrohož čisty wunošk běše za wójnsku podpjeru mjez našim serbskim ludom postajeny. Bjez dźiwa tohodla, zo běše Bjeńšec žurla do započatka hižo přepjelnjena. Knjez předsyda towarstwa P. Romuald powita hosći, a pokazawši na dobry zaměr swjedźenja, rozłoži, kak dopomha dźiwadło wzdźěłanosći našim młodźencam. Na to předstajachu so 4 žortne kruchi: 1. „Dundak“, 2. „Hwizdaj, ale na bubončk kedźbuj“, 3. „We wudawarni Kukečanskich nowin“, 4. „Hans Depla a Mots Tunka“. Wšitke buchu derje wuwjedźene a předstajene. Tak dyrbi so khwalbnje připóznać, zo běchu sebi hrajerjo wšitku prócu dawali a žnějachu bohate připóznaćo připosłucharjow. Kóždy z nich běše swojoho muža stajił. Snadź so z dobytkom někotrejžkuli serbskej swójbje pomha w ćežkim wójnskim času a to budźe też z dobom dosćčinjenjo hrajerjam za jich nałoženu prócu.

⁘

Z Pančic. Zańdźenu njedźelu koncertowaše w tudomnym hosćencu połk II. batajlona Kamjenskoho regimenta. Wopyt bě bohaty. Hudźbne poskićenja so z dźakom přijachu, wosebje sola za husle a xylophon. Po dokónčenju programa namołwješe k. wyšši wučeŕ kantor Hila k podpjeranju „Dźaka domizny“. Nawdachu so přez 60 hriwnow. Mjez tym zo so dale koncertowaše, přednošowaše wobornik Benndorf swoje znate žortne a khutne basnje, kotrež hnydom z hłowy pěsnješe, a sčini basničku samo na někotre słowa, kiž so jomu ze srjedźizny připosłucharjow přiwołachu. Wótčinske spěwy so spěwachu a dachu cyłkej patriotiski raz. — Mjenje zwjeselaca bě njehańbita kharta, kiž so jomu na jewišćo poda. Dokelž bě so Serbam za wótčinski skutk wosebje podźakował, to jenoho z přitomnych zapali. Serbja so při zjawnych należnosćach husto wróćo stajeja a — nichtó so njehórši. Přepjata narodnosć!

⁘

Z Njebjelčic. Wojakej našeje wsy, Mikławšej Probstej, bu njedawno železny kříž II. rjad. spožčeny. Wuznamjenjeny stoji při 101. reg. a 14. divisiji krajneje wobory nimale wot prěnich dnjow tuteje wójny w polu na narańšich bitwišćach. Při tym ma ćežši dyžli někotryžkuli nadawk, z dobom jara strašny: dyrbi, hdyž bitwa howri, granaty praskaja a kulki lětaja, ranjenych zawjazować a potom z wohnja nosyć. Bu też loni nalěto sam ranjeny, bohudźakowano pak jenož lohcy. Bóh dał, zo by so, hdyž je wójna so wuzakhadźała, strowy zasy wróćić mohł k swojej swójbje.

⁘

Z Konjec. Kral. saksk. wojerske towarstwo w Konjecach a za wokolinu swjećeše kejžorowy narodny dźeń wosebje swjatočnje, z cyrkwinym a swětnym dźělom. Pola Narćikec w Ralbicach zestupa so towarstwo a ćehnješe potom ze swojej khorhowju do cyrkwje, hdźež bě w 9 hodź. skazało Božu mšu za zemrětych a też hišće za w polu stojacych towaršow. Kemše běchu derje wopytane; po Božej mši měješe k. kapłan Mič swjedźeńske prědowanjo. Po kemšach wuspěwa towarstwo před wołtarjom klečo 3 Wótčenaše a Strowa sy Marije za swojich w polu stojacych towaršow.

K tomu přizamkny so potom swětny dźěl swjedźenja we Waldźic hosćencu, hdźež měješe předsyda towarstwa k. Wowčeŕk naréč, wopominajo ćežke časy a zmužite wójska. Z třikróćnym „hurra“ na kejžora swoju réč skónči. Towarš Jakub Cyž poréča też hišće wo našim wójsku a wo Němskej. Tak je so tutón dźeń też tu w našich Delanach na jara hódne wašnjo woswjećił.

⁘

Z Kulowa. (Wuznamjenjenjo.) Strażniski mištr Heinrich Pičman, mějićel železnoho křiža 2. rjad. a Friedrich-Augustoweje słóborneje medalije, dósta za wosebite wuznamjenjenja we wójnje na Balkanje čestny kříž z mječomaj. — Listynošeŕ Bernard Hejduška, wójnski dobrowólnik pola gardyjězdnych, bu jako 29. Kulowčan ze železnym křižom 2. rjad. wuznamjenjeny.

⁘

— W Kulowje bywa réżny skót, dokelž so wjele wuwožuje, dale a rědši. Mějićelki tŕoch tamnišich réznistwow su zjawnje wozjewiłe, zo skótplahowarjo abo wobsedźerjo réznoho skotu, kotřiž tón dale předadźa, bjez toho, zo bychu jón tam na předań poskićili, žanoho wjacy mjasa njedóstanu. Hač też to budźe tele hroženjo pomhać?

⁘

W Šěrachowje je wulki wichor, kotryž w nocy wot póndźele na wutoru nadobo nasta, 60 □m wulku tŕěchu z kólnje wobsedźerja skały Fahse wuzběhnył a do susodnych wobydleńskich khěžow wrjesnył, z čimž bu wulka škoda načinjena.

Tónle wichor je drje nimale cyły naš kraj přećahnył. Też z Drježdźan pisachu, zo je w tutej nocy wot póndźele na wutoru ½1 tam krótki čas wulki wichor cychnował z krupobićom a sylnym njewjedrom; termometer pokazowaše 3° přez 0.

⁘

Sadowa a zahrodniska šula w Budyšinje.

W lěće 1916 budźa so też zasy wšelke powučace kursy wotměwać wo plahowanju sadu a warjenjow, wo škitanju rostlinow a kak ma so sad a warjenja wutrjebać. Kursy su dla praktiskeje hódnosće wjele přihłosowanja namakałe, štož drje so też nětko zasy stanje. Za žony a holcy budźe w měrcu abo haprylu kursus wo plahowanju warjenjow a sadu we wójnskim času; za dohladowarjow štomow budźe tajki kursus wot 8. měrca; za škit rostlinow 15. a 16. meje; za ratarjow a přećelow sadu kursus wo sadplahowanju 17. a 18. hapryla, kaž też 10. a 20. junija; za wučeŕki hospodarstwa rozwučowanja wo wutrjebanju sadu a warjeni wot 26. hač do 30. junija; za wutrjebanjo jahodkow, zažnoho a kamjeńtnoho sadu 25. a 26. kaž też 28. a 29. septembra; wosebite rozwučowanja wo sušenju warjeni a sadu; wo sadowych žnjach a zapakowanju sadu 9. a 10. oktobra. Zamołwjenja abo přizjewjenja maja so z časom direktorej wozjewić.

(M. J.) Hižo njedźele dołho traja wobćežnosće, ludźi w městach Sakskeje z trěbnymi běrnami (neplemi) zastarać. Hamtske hejtmanstwa su so ze wšitkimi mocami prócowałe, zo bychu wšě wjetše póstny běrnow powšitkownosći poskićałe. Štóž je přećiwo tymle prócowanjam, běrny abo neple, kotrež wón ani za samsne potrěbnosće, ani k picowanju skotu a też k sadźenju njetrjeba, so dlijił abo so zapowěł, je zjawnosći přepodać t. r. na předań dać, je so na powšitkownym zbožu a na mnohich sobustawach swojoho powołanja, kotřiž su tele płody wikam přewostajili, přehrěšił a pokazał, zo jomu joho samsne interessy wyše stoja, dyžli derjeměćo wótcnoho kraja. Na to, zo wobstojnosće znał njeje, njemóže so nichtó powołać, też nic na to, zo su pobrachowałe dźěłaćeŕske mocy abo zapřahi, zo by mohł běrny na wiki podać. Za woboje so postarać, běchu a su wyšnosće zwólniwe a je jim drje to też wšudźom móžno. Też zmjerzkej njemóže so w najwjacy dźělach Sakskeje na tom žana wina dawać. —

W krótkim času abo za někotre dny, jeli so hižo njestawa (tole bě pisane 12. II. 1916), da sakske knježerstwo přez přisahanych šacowarjow pola běrnyplahowarjow přepytować, kelko běrnow tam hišće so namaka. Potom so pokaže, hač njeje tak wěsta ličba běrnyplahowarjow bjez dosahaceje přičiny tele płody zadźeržowała a je na wiki njedawała. Skoro może drje so z wěstosću prajić, zo wšak su to cyle jenotliwe wosoby, kotrež su so na tajkele wašnjo přećiwo powšitkownomu derjeměću přešłe; štóž pak je to činił, budźe z tym ličić dyrbjeć, zo so joho mjeno zjawnosći njezamjelči (potajeć) njebudźe.

Škitajće kćějace wjerby!

Tónle připis dóstachmy hižo loni a stoješe w 11. č. Posoła 13. 3. 15. — Woćišćimy to lětsa zasy k wobkedźbowanju:

Wot něšto lět sem pokazuje so bóle a bóle njedostatk, zo so prěnje nalětnje kwětki, wosebje kćenja lěsnych worješinow, wjerbow a brězow z hromadami a bjeze wšeje skedźbnosće wottorhuja. Kaž je so wobkedźbowało, su wosebje dźěći, kotrež hałzy a hałški wottorhaja a wódrěja a z wačokami wotnošuja, zo bychu je potom tola jenož preč ćisnyłe. Tute njeskedźbne wurubjenjo njeje jenož wohidźenjo natury, ale też ćežke wobškodźenjo pčołarstwa. Kćenja worješinow, wjerbow a brězow su w času přednaleća nimale jenička cyroba młodych pčołkow. Ze zymskoho spara wotućace pčoły skhorja a zahinu, hdyž so jim tuta cyroba zniči. Před tajkim wobškodźenjom pak dyrbi so pčołarstwo zakitać dźiwajo na joho ważnosć za hospodarske žiwjenjo ludu. Pilne a dźěławe pčoły njenadźěłaja nam jenož dobry a strowy měd a drohi wósk, ale přinjesu hišće wjetši wužitk z tym, zo kćenja wosebje sadowych štomow a jahodkowych keřkow wopłodźa.

Podpisane pčołarske towarstwo je přeswědčene, zo budźa wučerjo a starši zwólniwi, wopisanomu njedostatkej po možnosći zadźěwać z tym, zo dźěći kedźbnych sčinja na sćěhwki tajkoho njetrjebawšoho kóncowanja kćenjow.

„Pčólnica“ w Khrósćicach.

Přeju jara, zo by so tu rozjasnjene prócowanjo pčołarstwa z možnymi srědkami šulskoho zarjadowanja nanajbóle podpjerało.

Dr. Groschupp, šulski dohladowar w Kamjencu.

K tomu dyrbimy nětko lětsa sćěhowace přidać wot ministeria znutřkownych należnosćow připósłane:

Wottorhowanjo wjerbowych kćenjow (mickow) so khosta!

Tamne za pčołarstwo tak jara nuzne (kotrež so zarunać njehodźa) kćenja wjerbow (micki) so přecy hišće wot bjez mysli ludźi wottorhuja, byrnjež su na tajke činjenjo přez lěsny a pólny khostanski zakoń ćežke pjenježne khostanja abo sedźenjo postajene. Tohodla so wšitcy, wosebje překhodźowarjo, hač su młodźi abo stari, cyle raznje napominaja, zo njebychu tele kćenja (micki) wottorhowali abo preč łamali, wosebje hdyž maja też dohladowarske wyšnosće a wosoby přikaznju, zo bychu kruće na wuwjedźenjo zakaznje kedźbowali.

Dla přestupjenja najwyššich płaćiznow butry bu w Motydle (Weifa) ratar Wolf k 100 hr. khostanja abo 10 dnjam jastwa a njesenju wšěch khóstow zasudźeny.

Ze žiwjenja našoho swjatoh wótca Benedikta XV.

Hdyž bě naš swjaty wótc hišće arcybiskop w Bologni, móžeše, hdyž bě trěbne, też prawje kruty być, a wón je też někotryžkuli njedostatk wotstronił. Hewak pak běše sama lubosć a dobroćiwosć. Bolognescy fararjo sej wšelake lubozne podawki powědaja, z kotrych móžemy swoju lubosć a česćomnosć napřeć njomu wožiwjeć.

Jónu přińdźe k arcybiskopej stary a z l tami potuleny farar ze wsow. Joho fara běše wysoko horjeka na horach kaž přilěpjena kamjenitej nahłej sćěnje runja właštojńčomu hnězdu pod ponoškom.

Česćehódny stary farar pak k swojomu biskopej přišoł njebě, zo by sebi lóžšu službu wuprosył, ně, wón chcyše tam horjeka wutrać, doniž jomu Bóh hišće wyšše městačko spožči w njebjesach. Něšto druhe chcyše wot swojoho biskopa docpěć. Joho cyła nanależnosć bě, biskopa prosyć, zo chcył wosadu a joho samoho požohnować. Z tym žohnowanjom nadźiješe so farar wot Boha hnadu dóstać, zo ze słabymi mocami, kotrež bě jomu staroba hišće wostajiła, by mohł z najmjeńša swoje winowatosće hišće dopjelnić a tak w swojej wosadźe hišće něšto dobre skutkować. Arcybiskop jomu pokornu próstwu rady dopjelni, tola pod wuměnjenjom, zo wón sam, arcybiskop, móže do joho fary přińć, zo by wosadnym a jich pastyrjej swjate požohnowanjo wudźělił. Stary farar chcyše najprjedy tomu zadźewać, dokelž Joho Eminency móžno njeje, tak wysoko do hór stupać. Wyšši pastyr pak na tym wobsta, a tuž bu dźeń wučinjeny, na kotrymž měješe wopyt so stać.

Wotmysł pak bě lóžši dyžli joho wuwjedźenjo. Přetož do hórneje wjeski njewjedźeše žana droha. Tuž dyrbješe kardinal dołhi puć pěši hić. Tola też to njebě lohke. Šćežka njewjedźe hač do wsy ale přestanje někotre

„Nó tajkele něšto!“

(Skóńčenjo.)

Wosudna njedźela so přibliži. Wjesele stupajo přińdźe skoćacy překupc po tunju kruwu; a hdyž běše z njej hakle we wrotach, zetka joho rěznik, kotryž chcyše kruwu spóznawši ju prěnjomu wutorhnyć. Mjez tym, zo so tutaj wo kruwu torhaštaj, přińdźe też třeći, za nim štwórty a skóńčnje też posledni kupc. Dundyr nječiń, to bě hadrija. „To je moja kruwa“, praji prěni. „Ty zełżeńčo, kruwa je moja, sym ju hižo zapłaćił“, wotmołwi druhi. „Wój drje staj hłupaj“, dźeše třeći, „jow z kruwu, wy sće paduši, rubježnicy. To by khort njebył, kruwa je moja.“ — Tak hišće so přecy khwilu torhachu a wadźachu, doniž skóńčnje, widźo, zo jim to tola ničo njepomha, přestachu. Cyle roznjemdrjeni chcychu bura přebić, tola z časom hišće so dopomnichu, zo mohło jim to škodźeć, tuž dowjedźechu kruwu do hródže a woteńdźechu burej hrožo, zo joho wobskorža. —

Handrij poda so khwatajcy do města k rěčnikej a žadaše sebi wot njoho pomoc.

Po dlějšim rozmyslenju dźeše rěčnik: „To wšak je tajka wěc . . . .“

„Kaž wam praju, 50 toleř, hdyž mje wumožiće“, přetorhny joho bur.

„I, luby přećelo, zawěsće ći z nuzy wupomham, na to so spušć; ale so rozymi, za 50 toleř!“

„Haj, haj, knježe, radlubje“, praji wjesele Handrij.

„Nětko pak“, dźeše rěčnik, „chcu ći prajić, kak maš so zadźeržeć: na kóžde wobskorženjo abo prašenjo wotmołwiš: ‚Nó tajkele něšto‘, pak ‚Nó to by było‘. Potom ja praju, zo njejsće při rozomje a zo was wotsudźić njemóžu.“

Fyfik rěčnikej slubi, zo budźe wšitko po joho poručnosći činić. So hłuboko pokłoniwši wotsali so Handrij. Rěčnik pak najskerje njewidźeše, kak so šelma šibawje směješe. —

Dołho njetraješe, a listnik — abo kaž Handrij praješe, bóta — přinjese Handrijej wulki list z wulkim štemplom.

Spěšnje wočini list a přečita jón: „Juch, jutře do města na sudnistwo, to budźe mi keklija“, wjeseleše so, ale Hańža njemóžeše joho radosć wopřimnyć, dokelž dźěn njewědźeše, kajke šibałstwo měješe muž w myslach wuwjesć. Na jeje činjenjo pak Handrij ani njedźiwaše, ale nazajtra rano zahe poda so na puć a ćerješe kaž halštrowski nócny do města.

Na sudnistwo přišedši nadeńdźe tam Handrij hižo swojich přećiwnikow.

Jednanjo so započa.

Prěni rěznik wustupi a dźeše: „Sym wot tutoho bura kruwu kupił a ju hnydom zapłaćił . . . .“

„Nó tajkele něšto!“ wošćeraše so bur.

Rěznik njemdry dale powědaše: „A hdyž po skoćo přińdu, njeběch sebi pukow wěsty. Tuž žadam pak kruwu pak pjenjezy a pokhostanjo tutoho njedočinka.“

„Nó to by było!“ napřećiwi Handrij.

Druhi rěznik Fyfika na samsne wašnjo wobskoržowaše a poča: „Też mi je tutón šibak tu samsnu kruwu předał a pjenjezy za nju sebi do zaka šmórnył . . . .“

Bur khětře wotmołwi: „Nó tajkele něšto!“

Rěznik so poča złobić a pokročowaše: „Tohodla žadam wot wysokočesćenoho sudnistwa, zo by njekhmanika kruće khostało.“

„Nó to by było!“ hóršeše so wobskorženy.

Tak wšitcy pjećo porjadu bura wobskoržowachu, ale tak husto kaž wón hubu wočini, ničo druhe z njeje njewuskoči, hač: „Nó tajkele něšto“ abo „Nó to by było!“

Hdyž nětko sudnik k Handrijej so wobroćiwši rjekny: „Ma so ta wěc tak, kaž su tući knježa to wobkrućeli, abo što maće na to napřećiwić?“ — wotmołwi prašany cyle kaž prjedy: „Nó tajkele něšto!“

Prawiznik, wjesoły, zo so burik do swojeje wěcy tak derje wustoješe, praji rěznikam: „Česćeni knježa, kaž widźiće, z tutym burom ničo započeć njemóžu. Štó chcył dwělować, zo z nim cyle prawje njeje? Ja was jeno wobžaruju, zo sće tak njerozomni byli a wot jenoho hłupoho něšto kupowali. Njemóžu wam pomhać. Pjenjezy a kruwu dyrbiće burej wostajić a khósty zapłaćić.“

Runiž też njerady, dyrbjachu rěznicy tola do toho zwolić a rjany pjenjez zapłaćić. Roznjemdrjeni so wotsalichu.

Prawiznik pak smějo Handrijej praješe: „Nó, hladaj, kak derje sym wěc wuwjedł. Přeze mnje je tebi, jeli zo so palenca cyle wotrjekneš, ze wšeje nuzy wupomhane —“

„Nó tajkele něšto!“ dźiwaše so bur.

Splóšeny rěčnik pokročowaše: „Nětko pak žadam, štož sym sebi zasłužił: 50 toleř.“

„N—N—Nó to by było“, wurazy wjesoły bur a ćerješe ze jstwy, zo so smuha za nim ćehnješe. —

J. Š.

sta metrow pod njej; zo by hač horje dostupał, dyrbiš po rěčnišću, kotrež je z wjetša vusaknjene, so horje dobywać. K wšomu njezbožu pak bě krótko před tym dešćik šoł, tak zo bě z rěčnišća, kotrež hewak za šćežku służeše, nětko woprawdźe rěka nastała. Biskop wšak so z njepředwidźanym zadźewkom njeda wottrašić. Někotři mužojo wulke kamjenje do wody namjetachu a kardinal wot jenoho kamjenja na druhi přeskakowaše, doniž cyle sprócny a mokry do wsy přińdźe. Tam bě nižo cyła wosada w cyrkwi zhromadźena. Kardinal na to pobožnosć z wótcowskim předowanjom dźeržeše a potom wudźěli stadlešku a joho pastyrjej biskopske požohnowanjo.

Druhi króć k arcybiskopej měsćanski farař přińdźe a prošeše, zo by jenomu swojich poddatych poručił, zo by jomu spowědać pomhał. Biskop wotmołwi, zo drje to derje njepóńdźe, zo pak druhu radu wě: wón sam na wupomoc přińdźe. A tak so sta. Arcybiskop dźěše do přisłušneje cyrkwje a słyšeše spowědź wot popołdnja hač hłuboko do nocy. Nazajtra běše hižo zasy w 5 hodźinach w spowědnym stole.

Wšelčizny.

Powyšenjo nowinarskeje papjery.

Zwjazk fabrikow nowinarskeje papjery (G. m. b. H.) w Barlinje je w poslednim posedźenju 8. februara wobzamknył, płaćiznu nowinarskeje papjery wo 8 hr. za 100 kg za druhe štwórćlěta (hapryl, meja a junij) powyšić. Sylne powyšenjo je po nahladźe sobustawow zwjazka tohodla nuzne, dokelž su wšě materialije za papjeru, mzda dźěłaćerjow — přez wobmjezowanjo dźěła — z cyła wšě płaćizny zhotowjenja so podróžiłe. Tutón přirazk woznamjenja **podroženjo dotalneje płaćizny tuteje papjery w přerězku wo 40 procentow.** — Płaćizna druhich lěpšich družinow papjery je hižo wo połojcu powyšena.

⁘

(Krute zakročenjo přećiwo přestupjenju statnych postajenjow.) Erfurtska policija zakročuje kruće přećiwo wšelkomu jebanstwu (přestupjenju statnych postajenjow). Ratarjo, kotřiž po Arnstädtskej a Stadtilmskej drozy do města přihladźachu, bychu podźěrjeni wozy a korby prepytane, a wjele smjetany a muki bu ćazane — a preč wzate. Twory běchu za skazari w Erfurće postajene, kotřiž so tohodla też do khostanja wozmu.

⁘

(Mlokopancarka zasudźena.) Mlokopředawarka Kleinowa w Mombachu pola Mohuča bě mloko z 55 % wody roztworjała a służowna holca, kotraž mloko wunošowaše, bě jej při tym pomhała. Sudnistwo zasudźi žonu k dwěnjedźelskomu jastwu a wusud dyrbješe so w najwjetšich dźeńskich nowinach wozjewić. Holca woteńdźe z 20 hr. khostanja.

⁘

(Rjana staroba.) W M.-Gladbachu n. Rh. wumrě w starobje 105 lět wudowa Jöbges; bě najstarša wobydlerka tohole města a cyłeje Rhynskeje provincy. — A ze Šleswig-Holsteinskeje pisaja, zo je też tam nětkle w Hattstedt najstarša wosoba cyłoho kraja, wudowa Khata Jensen w nimale dokonjanym 103. lěće žiwjenja zemrěła; staruška bě so 25. hapr. 1813 narodźiła. Před 10 lětami swjećeše ze swojim nětko mjez tym wumrětym mužom železny kwas.

⁘

Za wbohich Polakow

je so w Kölnjanskej arcydioecesy 127000 hr. nahromadźiło.

(Surowy wichor w Tatrach.) W poslednim času knježeše w Tatrach surowy wichor. Po wšelakich wobličenjach je škody na 5 millionow krónow načinił. Cyłe lěsne zahony buchu daloko a šěroko cyle zničene.

⁘

(Štóž njecha poskać, dyrbi čuć!) We Würzburgu běchu wšelcy měsćenjo jatym mjelčo cyrobu podawali. Jedyn bě jatomu punt cokora wobstarał. Wšitcy buchu k jastwu na jedyn dźeń zasudźeni. Posledniši pak bě powołanjo na wyšši sud zapołožił, ale z tym wuspěchom, zo bu khostanjo na dwaj dnaj powyšene.

⁘

(Ćežko znjezbožił.) Z Nürnberga so pisa 7. febr.: Na dwórnišću Eibach pola Nürnberga padźe tamniši duchowny, farař Rittelbusch, při wulěženju z ćaha, a při tym buštej jomu wobej nozy wotjědźenej. Do khorownje dowjezeny, zemrě tam na tele žałostne ranjenjo.

⁘

Z wysokeje šule. Professor fysiki experiment wułožujo: „Moji knježa, kaž widźiće, nětkle hišće ničo njewidźiće, a čohodla ničo njewidźiće, budźeće hnydom widźeć.“

Cyrkwinske powěsće.

Ralbicy.

Křćena: Helena Marhata, dź. Emy Markec z Rakec.

Wěrowanaj: Jurij, m. s. † Michała Ćóški z Ralbic, z Madlenu zwud. Rychtarku tam.

Zemrěći: 9. jan. Madlena, zaw. mandź. † Jakuba Nuka, khěžkarja w Róženće, 79 l. 9 m. 25 dn. — 8. jan. Marija, mandź. Michała Handriki, žiwnosćerja w Sernjanach, 51 l. 1 m. 24 dn. — 22. jan. Khata, zaw. m. dź. † Mikławša Pólka, žiwnosćerja w Konjecach, 79 l. 8 m. 4 dn. — 27. jan. Hana, mandź. Mikławša Rocha, žiwnosćerja w Šunowje, 43 l. 1 m. 30 dn. — Pětr, zaw. m. s. † Jakuba Narćika, žiwnosćerja w Šunowje, 51 l. 7 m. 8 dn. (zemrě we Worklečanskej khorowni). — 31. jan. Mikławš Rocho, žiwnosćeŕ w Šunowje, 49 l. 8 m. 10 dn.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 261.—274. z **Njebjelčic**: cyrkw. wučeŕ Jan Rjenaŕ, Marija Kralowa, Matikec swójba, Bosćij Pjech, wumjeńkaŕ, Jan Dórnik, służownej Marija Pjetašec a Madl. Libšec, Madlena Wawrijowa, Jakub Wawrich, Jurij Łusčanski, Kat. Bjesada, Mikławš Žur, Jakub Leńš, Michał Woch, Jurij Žur; 275. Jakub Rachel z **Jitka**; 276.-280. z **Ralbic**: Pětr Žur, Jurij Ćornak, kantor Jurij Šewčik, cyrkw. wučeŕ, Marija Bräuerowa, Pětr Błažik; 281.—285. z **Konjec**: Jakub Buk, Pětr Ćornak z **Nowoslic**: Michał Kućank, Jakub Percgal, Michał Kórjeńk, Khata Lebzyna; 290. Michał Hila ze **Šunowa**; 291. Mikławš Kórjeńk z **Trupina**; 292. Marija Wićazec w **Blasewicach**; 293. Jurij Žynda, zwónk w **Baćonju** (t. č. w polu); 294. Marija zwud. Zyndźina z **Banec**; 295. Jurij Libš z **Haslowa**; 296. Jakub Měrćink z **Hrubjelčic**; 297.—299. z **Khrósćic**: towarstwo „Serbosław“, Hana Donatowa, Marija Wingerowa; 300. Michał Just z **Jaseńcy**; 301. Hańža Lejderowa z **Kozarc**; 302. Jakub Bĕr z **Kopšina**; 303. 304. z **Lejna**: Jakub Wawrik, Jurij Domaška; 305. Michał Nowak z **Łusća**; 306. Michał Šiman ze **Śmječkec**; 307. 308. z **Worklec**: Mich. Wałda (t. č. w polu), Mikławš Dźisławk; 309. 310. z **Wudworja**: Marija Šołćina, Jurij Zarjeńk; 311. 312. z **Wučkec**: Jakub Knježk, Michał Nowotny (t. č. w polu); 313. Hana Jakubašowa ze **Zejic**; 314. Marija Dučmanowa z **Budyšina**. (Přichodnje dale.)

Za fond towarstwa: Jakub Měrćink z Hrubjelčic 1 hr., Hańža Lejderowa z Kozarc 8 hr., N. N. z Jaseńcy 1 hr., Jan Kubańk z Radworja 1 hr., N. N. 50 pj.

Za wołtař w Zdźeri: Hańža Lejderowa z Kozarc 8 hr.

Za Hajnicy: Hańža Lejderowa z Kozarc 6 hr.

Štóž wows, mengu, měšeńcu, w kotrejž so wows namaka, abo ječmjeń přez zakońscy dowolenu měru skotej dawa, přehrěši so na wótčinje.

Zdychnjenjo. Tón khadla, kiž je dźěło wunamkał, njeje tola cyle ničo dyrbjał činić měć.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 12. febr. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.	w Kamjencu 17. febr. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	40			23	40
Rožka, kórc po 160 punt.			18	72			18	72
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	—
Pšeńca			13	75			13	75
„ nowa								
Rožka			11	75			11	75
„ nowa								
Ječmjeń			18	—	15	—	20	—
Wows			18	—			18	—
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnaŕ							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	2	75	3	70	3	50	4	—
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	6	40	7	90			7	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	50			—	—
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	—	5	25			—	—
Prosata 372 (w Kamjencu —)	27	—	58	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	5	70	—	—	4	40
Jeja, čerstwe, štuka	—	16	—	19			—	19
Pšeńčne wotruby	15	—	15	50				
Ržane wotruby	15	—	15	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

14. febr. 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	105 - 110	183 - 187
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	94 - 102	170 - 178
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	85 - 90	170 - 178
4. snadnje picowane kóždeje staroby	60 - 70	130 - 140
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	105 - 110	177 - 178
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	95 - 98	165 - 170
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	76 - 84	140 - 156
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	66 - 70	125 - 130
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	52 - 62	124 - 136
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	98 - 105	158 - 165
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	80 - 88	140 - 150
3. snadnje picowane	67 - 77	128 - 138
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	95-100	145—150
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	86 - 92	136—142
3. snadnje wuwite wot cyca	75 - 82	125—132
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	90 - 95	180—190
2. starše korme borany	77 - 82	160—170
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	— —	— —
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

Za holcu, kotraž **jutry šulu wukhodźi,** pyta so **służba na wsach** w dobrej swójbje. (Dalše zhonić pola redaktora Posoła.) Zamołwjenja chcyłe so hnydom wozjewić.

Adressa redaktora:
N. Sauer, Bautzen, A. d. Petrikirche 9.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Sym so w **Budyšinje**, na bohatej hasy 14 II
jako
praktiski zubjacy lěkař
zasydlił a mam wšědnje **rěčne hodźiny**
wot ½9—12 a wot 3—5.
Njedźelu a swjate dny zamknjene.

Pawoł Rybock
prakt. zubjacy lěkař.

Bohata hasa 14 II.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Zuby porjedźenjo
z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby čahanjo,
(bjezbolostne)
Johanna Stahl
— dentistka —
Budyšin, sukelnska dr. 1a.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Wučownika za blidarstwo
pyta k jutram
pod dobrymi wuměnjenjemi
Hermann Hoffmann
Budyšin, před šulerskimi wrotami 7.

Bydlenjo a jěsć (pension)
je tu dóstać za **šulerja** abo wopytowarja ratarskoho wustawa. Hdźe, je zhonić pola redaktora Posoła.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje
12. februara 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	2	40	3	—	2	80
Ćelace mjaso	„	2	60	2	80	2	80
Skopjace (wowče) mjaso	„	3	60	4	—	4	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	2	70	2	90	2	90
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	4	40	4	40	4	40
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	44	—	50	—	50
Ržana muka	„	—	40	—	40	—	40
Khlěb	„	—	32	—	32	—	32
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	08	—	08	—	08
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	4	40	4	40	4	40
Dobre mloko	1 liter	—	22	—	22	—	22
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	40	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	—	2	85
Buny k jědźi	1 kg	1	20	1	20	1	20
Cokor, mlěty	1 kg	—	56	—	60	—	56
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	40	3	40	3	40
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Towarstwo ss. Cyrilla a Methoda
za Budyšinsku wosadu
zmeje **jutře njedźelu za tydźeń, 27. februara**
zhromadźiznu
w **Serbskim domje**, a to **hnydom po kemšach.**
Započatk z dypkom ¾11 hodźin.
1. Zdźělenja wo należnosćach Posoła.
2. Krótka rozmołwa wo wólbach do cyrkwinskoho předstojićerstwa.

Wubjerk za Budyšinsku wosadu.

Dla wólby
do cyrkwinskoho předstojićerstwa
w Khrósćicach
wotměje so **srjedu 23. februara** popołdnju w 6 hodźinach w „herbskej grychće“ w Khrósćicach
zhromadźizna.
Přistup maja jenož ći, kotřiž su do wólbneje lisćiny zapisani.

Wólbny wubjerk.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy
zmeje **srjedu 23. małoho rózka** popołdnju w 4 hodźinach zhromadźiznu w **Ralbicach**. 1. Přednošk: Kak bu lud Inkow předobyty. 2. Zličbowanjo. 3. Zdźělenja. 4. Namjety.

Předsyda.

Ratarska šula w Budyšinje
Přichodny **lěćny semester** započnje so **wutoru 2. meje 1916.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je tež rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

„Jednota“
towarstwo kat. Serbow
w Budyšinje
zmeje **jutře njedźelu 20. febr.** wječor w 8 hodźinach w towaršni
měsačnu zhromadźiznu.

Za Radwor.
Towarstwo knježnow nima tutu njedźelu zhromadźiznu. Za to pak ma **„Bjesada“ měsačne posedźenjo.** Dokelž budże so na nim, je-li trjeba, też **wo wólbach do cyrkwinskoho předstojerstwa** **rěčeć móc**, maja też tajcy wolerjo přistup, kotřiž sobustawy „Bjesady“ njejsu.

Žarowanske wobrazy a swjećatka
wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćerńja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeco** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

Ruski, francózski, jendźelski a italski zapósłanc přińdźechu hromadźe k ministerpresidentej Skuludis a přizjewichu jomu, **zo je w Parizu zhromadźena wójnska rada wobzamknyła, zo su wojacy štworozjednoćeństwa wšě železnicy a telegrafiske stacije w Thessaliskej a Moreji wobsadźili. Zapósłancy jenož přistajichu, zo, jeli by so Grichiska přećiwo tomu wobarała, by so to z mocu stało. Tutych zdźělenjow dla bu hnydom wójnska rada zwołana, zo by wo nowych wobstojnosćach wuradźowała.** (b)

Hdyž Grichiska sebi tež to lubić da, njezměje skoro w swojim samsnym domje žanych prawow wjacy. Snadź přińdźe skónčnje jónu štworozjednoćeństwo a přizjewi Grichiskej, zo wone z tym a z tym dnjom wjednistwo grichiskoho wójska přewozmje. Wěrić je jomu skoro wšitko. Bjez dźiwa, zo je lud po cyłym kraju surowje rozhorjeny. Tež najwjetša sćerpnosć dyrbi tola skónčnje swoje mjezy měć. Swojich poslednich přećelow pak štworozjednoćeństwo tak tola w Grichiskej zhubi.

Kardinal Mercier,

Mechelnski arcybiskop, je, kaž so piše, 20. febr. Rom wopušćił, zo by so do swojeje wosady wrócił. Prjedy jónu rěkaše, zo wón w Romje wostanje, z najmjeńša za čas wójny. Za njoho, kiž k Belgiskej dźerži, je bjez dwěla ćežko, w kraju, wot Němskich wobsadźenym, přecy prawy puć namakać, a wjacy króć bě z němskim wjednistwom w Belgiskej postork blizki. W cyrkwinskich wěcach móže wón zawěsće jako biskop swobodny wobkhad ze swojimi wěriwymi žadać, a nichtó jomu to tež njeje wobarał. Do politiskich prašenjow pak wón při tym wězo njesmě přimać. To njesłuša do joho duchownoho zastojnstwa. Zo pak kardinal Mercier toho bohužel so dosć njehlada, to je wón runje zasy w Romje cyle nadpadnje pokazał. **Je tam z francózskim ministerpresidentom Briandom so zešoł a jomu po francózskich powěsćach „dopokazy za němske njeskutki w Belgiskej“ přepodał.** Samo hdyž by to jenož připadnje so stało — štož pak je ćežko wěrić —, by to tola jara dźiwno było. Katolski biskop w přećelnej rozmowje z Briandom, swobodnym murjerjom, atheistom, hłownym nawjednikom francózskoho njepřećelstwa přećiwo katolskej cyrkwi a jeje najhóršim přesćěharjom, to njeje rjany napohlad. A što móže tajkeju mužow druhe hromadu wjesć hač njepřećelstwo přećiwo tamnomu mócnarstwu, kotrež ma tu khwilu tola wšu móc a wšě prawo w Belgiskej? A štó chcył katolikam w Němskej za zło měć, hdyž tajke zadźerženjo duchownoho wjerćha jich boli a zo so při tym ćežkich překorow mjez swětnej wyšnosću a kardinalom w Belgiskej boja? To pak by runje tak jara w politiskim kaž w cyrkwinskim nastupanju so wobžarować dyrbjało.

Wo zběžkarstwach indiskich wojakow

w Egyptowskej pisaja nowiny. Wina na tym je hruba krutosć jendźelskich officirow přećiwo nim. Najmjeńše přestupjenja khostaja surowje, husto z pukami a ze smjerću. Někotři, wosebje australiscy officirojo zakhadźeja cyle nječłowjescy přećiwo wbohim Indam. Zo hněw mjez tutymi wšědnje přibjera, je tohodla bjez dźiwa, a zo přecy jenož při hněwje njewostanje, pokazuje sćěhowacy podawk.

Wěsty wyšk Brown zatřěli swojeju mohamedanskeju indiskeju służownikow někajkeje njeleposće dla. Dwaj Indaj z joho kompanije, kotrajž běštaj njeskutk z blizka widźałoj, walištaj so na dawno hižo hidźenoho wyška a překłóštaj joho z bajonetom. Hdyž na to alarm nasta, pozběhny so cyły regiment přećiwo swojim officiram, z kotrychž buchu dwanaćo morjeni, mjez tym zo druzy rozćěkachu.

Susodne indiske regimenty, kotrež buchu přećiwo zběžkarjam powołane, so stajichu. Hakle awstraliskim regimentam so poradźi, zběžkari wobstupić a jim puć k ćěkanju zapołožić. W nětko nastawacym wótrym wojowanju padźe wjetšina zběžkari, někotři pak ćeknychu do pusćiny, hdźež so Arabam přizamknychu. Ale tež z australiskich wojakow padźe 8 officirow a 275 muži mortwych abo ranjenych.

Wulke mjerzanja přihotuja Jendźelčanam indiscy wojacy tež z ćěkanjom, wosebje mohamedanscy. Najebać wšu jendźelsku kedźbliwosć, zhonja tola mnozy wo „swjatej wójnje“ a nochcedźa potom rad přećiwo Turkam wojować. Hdźež je móžno, tłochnu do pusćiny, hdźež skoro přecy arabiske črjódy namakaja, kotrymž móža so přizamknyć.

Tež powěsće wo jendźelskich přehraćach při Dardanellach a pola Bagdada dobywaja so tu a tam do Egyptowskeje a činja mohamedanow njeměrnych. K tomu přińdźe w nawječornej Egyptowskej njepřećelstwo Senussow. We wojowanjach přećiwo nim su tež hižo wyšši jendźelscy officirojo padnyli. Čim wjacy njepřećelstwa Jendźelčenjo w Egyptowskej nazhonja, ćim krućišo woni přećiwo wobydlerjam wustupuja. Ale bojosć sama bjeze wšeje přikhilnosće njemóže lud na wěčne wobknježić. (b)

Z Kameruna

přikhadźa 21. febr. přez London sćěhowaca jendźelska powěsć:

Němska wobsadka w Mora w sewjernym Kamerunje je so podała. Z tym je cyła kolonija podćisnjena.

27. aug. 1914 běchu jendźelske wójska pod wyškom z Raben stojacu 3. kompaniju přimałe, ale pod ćežkim škodowanjom buchu wotpokazane. Kompanija běše so potom na hórskim stojnišću blizko Mora zasydliła. Němski pospyt w decembru 1914 kompaniju z mocy wobłěhowacych Jendźelčanow a Francózow wuswobodźić, so njeporadźi. Ale tež nadběhi njepřećelow na wobtwjerdźene stojnišćo buchu wot Němskich wotražene.

Poslednje powěsće z Mory přińdźechu w oktobru 1915 do Jaunde. Woblehnjeni běchu hišće połni zmužitosće a dowěry. Tola poča cyroba, municija a lěkarstwa, wosebje tak nuzny chinin brachować. Khorosće nastawachu, mjez čornuchami zakhadźeše skorbut.

Hišće dalše šěsć měsacow je rjekowska wobsadka w njerunym wojowanju stała. K wšelakorym nuzam poča w horcych dnjach tež hišće woda brachować. Tak dyrbjachu zakitarjo němsku khorhoj z wosłabnjenych rukow spušćić, kotraž bě tak dołho na hordej horje so zmahowała. Štož hobrska njepřećelska přemoc w połdralětnych nadběhach njebě docpěła, to bě brachowaca cyroba, municija a woda skónčnje dokonjała. (b)

Naše lětaki zasy w Jendźelskej.

Naše łódźstwowe wjednistwo wozjewja 21. febr.: 20. febr. připołdnju přimachu naše łódźstwowe lětaki jendźelske mórske brjohi. Fabriki w Deal-u, železnica a přistaw kaž tež gasometer w Lowestoft-u buchu sylnje z bombami pomjetane. Hłowne dwórnišćo a přistaw w Lowestoftu bu wjacy króć trjechene. Gasometer so pod jenej bombu sypny. Dale buštej dwaj wolijowej parnikaj pomjetanej. Najebać třělenja a nadběhi přez njepřećelskich lětarjow wrócichu so naše lětaki wšě njewobškodźene. (b)

Jendźelske powěsće njechadźa wězo wo načinjenej škodźe wjele wědźeć.

Što pisaja Turkojo wo Erzerumje?

Z Konstantinopla wozjewjeja 22. februara: Naše wójsko je so wojeńskich winow dla bjez zahubow do k wječoru wot Erzeruma ležacych stojnišćow sćahnyło. 15 km k ranju wot města ležace stojnišća a 50 starych kanonow, kiž so wotwjesć njehodźachu, buchu prjedy zničene. Wot Rusow rozšěrjene fantastiske powěsće, zo su w Erzerumje 1000 kanonow a 80000 jatych dobyli, su njewěrne. Woprawdźe njeběchu tam, nimo wojowanjow w naspomnjenych stojnišćach, žane bitwy. Po prawom njebě Erzerum žana twjerdźizna, ale wotewrjene město. Wobtwjerdźenja w joho wokolinje njemějachu wojeńskeje ważnosće. Tohodla njejsmy sebi tež na to myslili, město dźeržeć. (b)

Kral Nikita jaty štworozwjazka.

Powěsć z Bukaresta praji, zo Pětrohrodske nowiny „Birševija Wjedomosti“ pisaja: Wo należnosći čornohórskoho padaća brónjow su diplomatojo štworozwjazka přepytowanjo skónčili. Z ruskeje strony so wobdźěleše z Giers, z italskeje Salandra a Sonnino a z francózskeje Denys Cochin. Ći rozmołwu z Nikitu a joho ministrom nadrobnje pruhowawši wusudźichu, zo Nikita njemóže wuprajenjo awstriskich diplomatow powalić. Zda so dopokazane być, zo nastork k podaću brónjow njeje wot generala Kövess wušoł, ale wot Nikity. Štworozwjazk je tohodla wobzamknył, zo Nikiće městno připokazaja, zdalene wot hłownych městow štworozwjazka. Kral Nikita ma so wšitkich politiskich skutkow wostajić, tež njesmě z pryncom Mirkom, kiž je w Čornohórskej wostał, abo z druhimi wosobami zwjazka pytać.

Francózska censura počina kruće za tym kedźbować, zo nowiny ničo wo kralu abo joho swójbje njepisaja. Tež je Nikiće a joho swójbnym zakazane zastupjerjow nowinow přijimać, su nimale wot swěta wuzamknjeni. We vili pola Lyonsa kral ze swojej swójbu bydli a to pod statnym dohladom. Jeno te wosoby smě přijeć, kotrymž zastupjeŕ knježeŕstwa to dowoli. Tón je přecy w blizkosći krala. Tuž móže so prajić, zo je Nikita jaty francózskeje republiki. Boja so, zo mohł wón z njepřećelom wo měr jednać. Kaž rěka, tež joho prěnjomu ministrej so podobnje dźe.

Na wječornej fronće

běchu posledni čas wjetše wojowanja. Při lěpšim wjedrje so wosebje lětaki a artillerija hibachu, kiž přecy sylniše wojowanja přihotuja. Na wjele rozrytych bitwišćach mjez kanalom **La Bassée** a **Arrasom** bu Francózam 800 m jich stojnišća wutorhnjene a hromadźe **11 officirow** a **348 muži** popadnjenych. 3 mašinske třělby buchu dobyte. (b)

3000 Francózow popadnjenych.

Naše wjednistwo wozjewja 23. febr.:

K ranju wot rěki (Maas) nadběhachmy stojnišća, kotrež bě sebi njepřećel w běhu połdra lěta na wyšinach wsow **Consenvoye**—**Azannes** ze wšěmi srědkami wobtwjerdźeńskeje wušiknosće wuhotował, zo by naše wobtwjerdźenja w sewjernym dźělu Woevra njelubje wobknježował. Nadběh **předyri 10 km šěroko**, kaž bě założeny, hač na 3 km do prědka. Nimo jara nahladnych krawnych zahubow zhubi njepřećel wjacy hač **3000 jatych** a **wjele nadoby**, kotraž so hišće přewidźeć njehodźi. (b)

W hornim Elsasu

doby nam nadběh k wječoru wot Heidweilera njepřećelske stojnišća 700 m šěroke a 400 m hłuboke, při čimž 80 jatych w našich rukach wosta. (b)

Jedyn ze Zeppelinow zhubjeny.

Naše wjednistwo wozjewi 22. febr., zo bu jedyn z našich Zeppelinow pola Revigny wot njepřećelskich kanonow zničeny.

„Agence Havas“ k tomu pisa:

Wčora wječor bliže 8 hodź. potřělany Zeppelin lećeše ze zawodźetymi swěcami něhdźe 1800—2000 m wysoko a wojowaše přećiwo wichorej. Hdyž bě blizko dosć, poča so třeleć. Zapalaca granata přerazy powětrnik a wosta w joho stronje tčacy. Woheń rozšěri so po cyłym powětrniku, kotryž bě jasnje widźeć. Powětrnik paleše so bjez sylnišeje explosije a zwjeze so potom pomału, rozswětleny wot palaceje wobwalki, kotraž so po kruchach paleše. Hdyž Zeppelin na zemju spadny, rozbuchnychu bomby, kotrež měješe sobu. Přikhwatacy ludźo namakachu jenož hišće zažwane powostanki. (b)

Z nawječornoho bitwišća

wozjewja naše wjednistwo 24. februara:

Wuspěch k ranju wot rěki **Maas** bu dale wuwity. Městna **Brabant**, **Hamont** a **Samogneux** buchu dobyte, wšitkón lěs k dołhomu wječoru, k połnocy a k dołhomu ranju wot **Beaumonta** kaž tak mjenowane **Herbebois** je wšo w našich rukach.

K połdnju wot **Metza** bu doprědka sunjeny francózski pósten překłapjeny a 50 muži sylny jaty wzaty.

Narańše bitwišćo.

Na połnócnym dźělu fronty žiwiše wojowanjo artillerije. Na mnohich městnach wojowanja patrouillow. Žane wosebite podawki.

Swětny rozhlad.

Sakska.

Prjedawši financny minister dr. z Rüger je njedźelu 20. febr. we Wachwicach pola Drježdźan **wumrěł**. Bě w swojim zastojnstwje jara wušikny a zlutniwy. Pod joho wjedźenjom financow pomjeńši so dołh Sakskeje wo 200 millionow hriwnow. Minjeny štwórtk bu joho ćěło z wulkej česću w Loswicach pokhowane.

Němska.

Wo powyšenju płaćiznow za neple, wows atd. rozmołwjachu so we wšelakich sejmach. Ze wšěch stron buchu tajke powyšenja přećiwo prjedawšim přilubjenjam wobžarowane. W pruskim sejmje žadaše centrumski zapósłanc Herold, zo bychu, jeli powyšenja so zawjedu, wone runosće dla so też tym dopłaćiłe, kotřiž su twory prjedy hižo tuńšo předali.

Wrótsławski wjerchbiskop je postajił, zo ma so w cyłej joho dioecesy lětnje cyrkwinski wopor za zdźerženjo so w straše namakacych katolskich dźěći we Wulko-Barlinje zběrać, zo njebychu katolskej cyrkwi zhubjene byłe.

Ruska.

Duma bu 22. februara wotewrjena. Minister zwonkownych należnosćow Sassanow wobkruće̊še w dlějšej rěči, zo chce Ruska we wójnje wutrać hač k dospołnomu dobyću. Popołdnju přińdźe car z wulkowjerchom Michałom Alexandrowičom a druhim přewodom do dumy a poréča tam, na čož president wotmołwi. Car zapisa so potom do złotych knihi dumy. — Zo změje tohodla wjele wjacy sobu knježić hač při poslednim zeńdźenju, njeje z tym prajene.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Dla nětčišich wurjadnych wobstojnosćow bu pódlanski póst 3 (před šulerskimi wrotami) wot 21. februara hač na dalše zawrjeny. — Na hłownym pósće (1) so hač do dopołdnja 9, kaž też w času wot 12—2½ hodźin popołdnju žane pjenježne posyłki a kharty njepřijimaju, też nic skazanki časopisow a póstowe znamki we wulkopředawanju so njewudawaja.

Wot 22. februara so listy w měsće jeno 3 króć na dźěławych dnjach wunošuja, rano w 7, popołdnju w 3 a wječor ¾6 hodźin, pjenježne posyłki so jeno jónu w měsće a na wsach (dopołdnja) wunošuja.

⁘

— **Kofej njepaleny** abo syry přetrjebarjam předawać je zakazane a přestupjenjo tuteje přikaznje so ćežcy khosta.

⁘

Z Radworja. (Tři železne kříže.) Zasy su někotři tudomni wojacy wójnske wuznamjenjenjo dóstali, a to:

28. **Jurij Pan z Miłkec,** wojak w narunanskim pioněrskim batalijonje čo. . . . Joho wotdźělenjo nakładže 23. septembra 1915 pola Massiges w Champaniji miny pod swoju samsnu trělnu hrjebju a přewostaji ju potom njepřećelej. Nětko dźěše Pan dobrowólnje miny zapalić a „dobyta“ hrjebja, z Francózami napjelnjena, zleća do powětra. Zmužity pioněr drje bu sam při tym ranjeny a strowješe so dołhi čas w lazareće w Pirnje, dósta pak za swoje dźěło 18. novembra 1915 železny kříž.

Samsny dźeń a w samsnej krajinje wuznamjeni so też druhi tudomny wojak, mjenujcy:

29. **Jakub Kokla z Radworja** (rodźeny z Wudworja), dźesatnik w . . . reservnym regimenće pólneje artilerije. Wón pola St. Marie à Py w njepřećelskim wohnju telefon, na wjacy hač 30 městnach roztřělany, hromadu zezwjazowa, tak zo so zasy telefonować hodźeše. Za tute pjećhodźinske dźěło w najwjetšim straše wo žiwjenjo dósta też wón 12. novembra železny kříž.

30. **Jurij Šěrc** (němskich Šěrcec) **z Radworja,** dobrowólnik w reservnym pěšim regimenće čo. . . . Wón bu hižo 25. oktobra 1914 pola Gheluwe (w Belgiskej) ranjeny. Nětko je so pola La-Bassée-ville (njedaloko Lille w połnócnej Francózskej) znowa z wuwjedźenjom wjacorych ważnych, ale strašnych patrulijow wuznamjenił. Za to kejžor też jomu 15. nov. 1915 železny kříž spožči.

Přispomnjenjo. Wosadni! pisajće swojim wojakam, zo za skutki zmužitosće njebychu pjenježne myto brali, kotrež so jim w nowšim času husto za to poskića, ale zo bychu tute wotpokazali a sebi wójnske wuznamjenjenjo (Friedrich-August-medaliju abo železny kříž) žadali. Pjenjez so přečini, rjad (Orden) pak wostanje rjana dopomnjeńka na čas žiwjenja.

⁘

Z Pančic. Kaž je z nawěštka widźeć, wuhotuja klóštrske šule (institut a ludowej šuli) 5. a 6. měrca póstniski swjedźeń we tudomnym hosćencu, wobstojacy z deklamacijow, spěwow a wšelakich dźiwadłowych hrow. Njedźelu budźe wosebje za dźěći. Tohodla je započatk hižo na 4 hodźin postajeny, zo njebychu dźěći z wonkownych wsow přepozdźe domoj přišle. Wězo maja dorosćeni přiwuzni, kotřiž jich přewodźeja, też na tutym dnju přistup. To je tohodla tak zarjadowane, zo by so přepjelnjenju žurle zadźěwało. Póndźelu započnje so w 6 hodź. a budźe so předstajeć jenož za dorosćenych. Čisty wunošk je za „Dźak domizny“ postajeny. Wšitcy su lubje witani a wočakuje so tohodla bohaty wopyt.

⁘

W Biskopicach je naše tachantstwo z dźěla ze srědkami jenoho zawostajeństwa twarnišćo za přichodnu katolsku cyrkej kupiło.

⁘

W Leutersdorfje předa jedyn tamnišich burow woprawdźe kapitalnu jałojcu rěznikej. Hakle ¾ lěta stare skoćo waželeše 1025 puntow a nawda 6 centnari mjasa, mjez tym zo bě płaćizna za nju 825 hriwnow.

Hospodarstwo.

Ratarstwo

je drje nětkle zasy jónu wulku nahladnosć dóstało, kotraž dźěn jomu też přecy słuša, dokelž ratar je tola skónčnje tón, kotryž ma człowjekow žiwić. Wšitke tysacore najrjeńše wěcy nam mjeńše njepomhaja, hdyž nimamy cyroby.

Wězo pak je industrija też zasy ratarstwu wužitna, hdyž jomu poskića stotore wěcy, grat a mašiny (nastroje) wšěch družin, zo so dźěło w ratarstwje połoži, drohe człowjeske mocy wulutuja a ratarstwu tak pomhaja, zo so hakle prawje derje zadani.

Ratarjowa wěc pak też je, zo sebi tajke połoženja a wužitne wěcy k rjadej bjerje, je sebi, hdyž su jako dobre wupruhowane, přiswoji a tak dźěło połožuje a swoje prócowanja přecy wupłódniše čini. Wězo, z prěnim zahanjenjom so tajka mašina hnydom njezapłaći, ale z časom hakle najrjeńši dobytk a dobre procenty přinjese.

Tohodla njemóže a njesmě bur abo ratar też přecy na starym blaku stojo wostać, ma z časom pokročować a postupować. **Ratarstwo je w našim času nětko też wědomosć.** Štóž nochce wróćo wostać, dyrbi so gratu přimać ale też knihi.

A čohodla dha wotewrja też **„Ratarska šuła w Budyšinje“** w meji zasy swoje durje za lětni semester, hač zo by tam zhromadźiła ratarskich synow a jich z nuznje trěbnej wědomosću za tele powołanjo wobohaćała?

Wědomosć a praktika dyrbitej sebi rucy zawdawać. To też wědźa naše ratarske wustawy a šule; tohodla so w nich **oekonomiska** (ratarska) **wědomosć wuči** a potom na přisłušnych polach a w zahrodach hnydom we dźěłach **praktiscy wukonja**.

Tuž je też za našich ratarskich synow jara spomožne, zo, hdyž jeno so někak hodźi, woni w swojim času też ratarsku šulu wopytuja. Z tym pak njeje trjeba na žane wašnjo zjednoćić, zo při tom też přečinjeć wuknu a z tym šulu podróža, zo štó wě kelko piwa a wina přez šiju přeběžeć dadźa; to k tomu na žane wašnjo njesłuša. Też to njeje wotpohlad šule, zo snadź by tajki wučomc sebi myslił, zo móže potom jeno po swěće wokoło šosarić; ně, k tomu tu wučba je, zo by tajki potom prawje z wulkim wužitkom a najpřihódnišo mohł swoje powołanjo na kuble abo kublešku wukonjeć. Tajke zapřijećo ratarstwa a nałožowanjo wšěch zasadow nowočasnoho ratarstwa njeje zawěsće cyle lohke a žada cyłoho muža. Kajkež pak zawjedźenjo a dźěło, tajke su potom też płody a wunoški cyłych prócowanjow.

Kelko wědy žada tola rozomne a dobre hospodarjenjo dźensniši dźeń. Wěda wo wšěch družinach skotu, wot dobroho konja hač do

poslednjeje kokoški na dworje a hołbja na tŕěše, ma tu być wo wšěm, štož skót a derjeměćo tohosamoho nastupa a joho plahowanjo žada.

Kelko dyrbi bur wědźeć a měć nazhonjenja wo plahowanju žitow a wšitkich pólnych płodow, kotre plahowanjo so za njoho, na joho polach wosebje danja, a kotre nic. Wšelakosć w hnojenju — dyrbi wědźeć, zo pjenjez preč njemjeta, abo sebi žně njeskazy.

Samo łuki a zahrody a zahrodki žadaja wědu, što a kak ma so tu něšto z najwjetšim wužitkom plahować. Hladaj hdźež chceš, bur w našim času ma měć wjele w hłowje, jeli chce potom też měć něšto w kapsy.

We wšitkim ma pak k tomu knježić čistosć a porjad. Mazanosć a njeporjad človjeka wotstorkuje a čini hubjeny zaćišć. O kak jara so tu husto hrěši: „Nimamy khwile, za tym hladać, so wo to abo tamne starać, to nam ničo njepřinjese“; a tola je ródnosć a čistosć też pola skotu poł žiwjenja. Zanjerodźene kruwy, kozy, swinje, kury, hołbje atd. su zrudny, často wohidny napohlad, wbohim skoćatkam njetyje, njerodź jich dračuje, mazanosć čini je poł khore — a smjerć je jim skónčnje wumóženjo.

Wězo pak też wšitko a přecy w pomjatku njewobkhowaš; k tomu pak mamy knihi a časopisow za wšitke tajke potrěbnosće nadosć. Te hriwny, kotrež tu nałožimy, přinjesu bohatu dań, hdyž jeno też najwažniše do praktiskoho žiwjenja přenjesemy a po tym so trochu mamy, štož je dołhe nazhonjenjo a pruhowanjo wunjesło a jako dobre a najlěpše wobkrućiło.

Časa a prócy drje je w dobrym hospodarstwje wjele trěbne, tola bjez prócy njeje nihdźe ničo. — Pilny, wobhladniwy a ródny hospodar a wězo tohorunja hospoza, mataj pak też hižo wo tym rjane myto, hdyž wšitko derje dźe a so poradźi a žohnowanjo kiwa cyłomu domej.

Wěčna lampa.

Wrótsławski generalny vikariat je 22. dec. 1915 tole wozjewił, štož ma też za naše wosady praktisku ważnosć:

Dokelž by wósk předroho přišoł a też w dosahacej měrje njeby dóstać był, so po zwolenju swjatoho stoła za wěčnu lampu potroleum dowola. Hdźež pak ani wolij, ani potroleum, ani wósk dóstać njeje, so hišće z něčim druhim pomhać hodźi: to je tuk abo łój wot swinjeća abo howjada. Pospyty su to dopokazałe. Tuk abo łój so zhrěje a potom do škleńcy linje. To podawa so měrnje swěćacu swěcu a je spore. Jako służoh hodźa so plowarje, kajkež so pola nócnych lampkow trjebaja, tak mjenowane „nachtlichtki“. Też nětko drje wšudźe trjebane wěčne służohi sylnišeje družiny. Te su krute a móža so lohcy do tuka tyknyć. Też móžeš sam służoh přihotować, hdyž tři bałmjane niće do jenoho zwjerćiš abo splećeš. Na kónčk přiwjazaš kusk železa abo štož je, zo służoh hač do dna dosaha, potom linješ tuk do škleńcy pódla służoh z ruku runje dźeržo, zo srjedźa wostanje. Tuk so bórzy sydnje a służoh stoji. Tukej abo łojej budźe skerje rada dyžli wolijej, zawěsće wěriwi za swjaty zaměr rady podadźa štož je trěbne. Z tym by nuzy wo wolij najlóže wotpomhane było. Najswjećiše tola bjez wěčneje lampy być njemóže, byrnje wo swěćenjo nuza była.

K tomu přispominamy, zo tajki wupuć nam Serbam ničo nowe njeje. Prjedy je so w našich cyrkwjach před Najswjećišim butra swěćiła, kotruž je pobožna mysl našich hospozow woprowała. Dokelž bu ta zakazana, zastupi do wěčneje lampy wolij. Hdyž pak je dla wójnskeje nuzy swjaty stoł dowolił, zo smě wolij druhe swěćenjo za wěčnu swěcu zastupić, směmy so za tón čas zasy do staroho wašnja wróćić.

Alfons Parczewski,

našim čitarjam po mjenje derje znaty přećel našoho njezapomnitoho Hórnika, kiž je Łužiskim Serbam mnohe dopokazy lubosće a přikhilnosće podawał, je kaž ruske nowiny wozjewjeja z Dumy wuzamknjeny. Knjez Parczewski, dotal rěčnik w Kališu, bě po założenju „dumy“ jako zapósłanc swojoho narodnoho města do sejma pósłany a tam raznje pólski lud zastupowaše. Njebojaznje so tam jako pólski wótčinc wopokazowaše, štož mějachu jomu ruscy njepřećeljo a potłóčowarjo Pólskeje za zło. Na poslednich posedźenjach dumy so Parczewski z cyła wjacy njewobdźěleše, ale wosta we Waršawje, hdźež je so přesydlił. Při znowawotewrjenju pólskeje university we Waršawje joho komisija měšćanskoho komiteta za profesora tuteje university pomjenowa. To je ruske knježeństwo pohnuło na nim so wjećić, štož drje knjeza Parczewskoho dale boleć njebudźe. Přejemy česćenomu knjezej za nowe powołanjo wjele zboža.

Wšelčizny.

Powyšenjo płaćizny nowinarskeje papjery.

K tomule wozjewjenju hižo w poslednim čisle Posoła (8.) pisaja we wšelakich nowinach dale, zo, jeli knježeństwo tu njebudźe móc poniženjo tutych wo 40 % powyšenych płaćiznow za čišćeńsku papjeru wuskutkować, drje hišće mnohe nowiny přestanu wukhadźeć. Je dźěn tola hižo, kaž bu wjacy króć sobudźělene, na 2000 časopisow a nowinow we Němskej za čas wójny přestało wukhadźeć. — Najprjedy su nětko wšě nowiny nućene, zo so wulkosć abo wobsah hnydom pomjeńši. Pozdźišo drje budźe zhromadne zarjadowanjo nuzne, zo so wobstaćo nowin zawěsći.

⁘

Wójnska jałmožna.

Smilnosć napřećo khudym. Hromadźenjo běrnow křesćanskoho burskoho towarstwa w Šwabskej za khude swójby a wosebje swójby, kotrychž zastaraćerjo su w polu, města Augsburga je njewočakowany wuspěch mělo a z radosću to wozjewjeja, zo bě wunošk tuteje jałmožny za khudych **5000 centnari**. W dźakprajenju, kotrež Augsburgski karitaszwjazk na předsydstwo šwabskoho burskoho towarstwa 1. t. m. pósła, praješe wón, „zo budźe tónle skutk stajnje w stawiznach křesćanskoho burskoho towarstwa za Šwabsku a Neuburg sławna lisćina woporniwoho zmyslenja wjele tamnišich burskich zjednoćenjow w čežkim času wójny wostawać.“ Darniwym zjednoćenjam bu za tak wulkomyslny skutk křesćanskeje lubosće wutrobne a tysacore „Zapłać Bóh“ wuprajene.

K mjenowanej sumje maja so też hišće tamne dary ličić, kotrež buchu wot burskich zjednoćenjow šwabskoho wokrjesnoho towarstwa městačkam Kaufbeuren, Nowy Ulm, Kempten, Gerlenhofen a Memmingen připósłane. Bu wšo hromadźe wot bohatych běrnjacych žnjow 1915 na 6000 centnari wot sobustawow šwabskoho burskoho towarstwa khudomu měsćanskomu ludej darjene. Přispomnić so też dyrbi hišće, zo městna, kotrež běrny darić njemóžachu, pjenježne summy woprowachu. (A. V. čo. 78.)

Njekupujće wot cuzych wokołoćaharjow a pućowarjow žane modleńske knihi!

Arcybiskopski generalvikariat w Kölnje napomina kruće, so na kedźbu brać před wokołoćahacymi překupcami, kotřiž tak mjenowane „wójnske modleńske knihi“ natykuja a předawaja, a zo bychu lóže kupcow namakali, pokazuja kwitowanja jenoho klóštra a zawěsćeja, zo firmy, kotrež woni zastupuja, w mjenowanym klóštrje dadźa za kupcow knihi abo za jich w polu stojacych abo padnjenych přiwuznych wěstu ličbu Božich mšow čitać. W arcybiskopskim připisu rěka: „Dokelž je tónle wobkhod z modleńskimi knihemi abo druhimi wěcami z pokazku na přiwobroćenjo skazanych Božich mšow, cyle njedowolena reklama, prosymy knježich duchownych (fararjow), zo bychu tola wosadnych před tajkimi kupami (tajkim kupowanjom) warnowali.“

Kelko króć je so też hižo w Posole napominało, zo ludźo njedyrbja wot wokołopućowacych agentow abo překupcow taike wšelke knihi a też samo nic swjećatka kupować, dokelž su najbóle při tom škodowani. Kelko njeluboznosćow je hižo z toho často nastało. Wosebje so wěcy často předroža, su lědma dźěl płaćizny hódne, kotraž so žada, a k tomu hišće hubjene twory a potom žałosćenjo: Smy zjebani a telko dyrbimy płaćić, a wěc njeje hišće ničo hódna!

⁘

Něšto slědne a tola tunje.

Wot naléća hač do nazymy hromadź łopjena dobrych zelow. Tajke su selerij, petršilka, kopřiwa, mlóć, wowča rudwička, kćenjo bozanki, demanćik, truki młodeje cyble a wšo, za čimž kozy hrabaja. Wšě tute łopjena a zela wusuš na łubi, hdźež je słónco njewusmahnje. Sy-li nazymu z hromadźenjom hotowy, wzmi wšo, staj na khachle, hdźež runje jara horco njeje a daj zeskhnyć, hač so łama. Nětko šudruj łopjena mjez rukomaj na čiste blido, proch na hromadu, šiški za skót. Proch přesaj přez křidu a daj do měška abo sudobja, kotrež derje zamka. Přesate zela trjebaj nětko do poliwkow (zopow), njech su neplace abo druhe, zawař sobu a woptaj. Wězo póndźe so ći kaž brašcy na kananejskim kwasu, zo wjesle zawołaš: Najlěpše do kónca! Słód tutych zelow je lubozny, jako by je runje čerstwe ze zahrody zešćipał. Dźěći rubaja do tajkeje poliwki, jako młode wjelki a praja: Maći, to wař zasy! A pódla je tajka zelaca zopa strowa za małe a wulke dźěći. Wójna nući, zo wšo k rjadu bjerjemy — wostanješ pak tutej jědźi wěsće też po wójnje swěrny. Njetrjebaš też hač do nazymy čakać, směš to hižo w naléću ze zelenymi zelami počeć, kaž dźěn hewak petršilku do zopy dawaš; słódnosć pak je w zymje lěpša, dokelž změješ tehdom wjetšu wšelakosć zelow.

⁘

(Wulke njezbožo přez lawiny.) Lawiny su wulke hromady sněha, kotrež so časćišo z wysokich horow do doła waleja, wjele metrow wysoke a husto też jara šěroke, wšitko po puću zničo a pohrjebajo. Tajke lawiny běchu też před dobrym tydźenjom a minjenu njedźelu so zebrałe a w Salzburgskim kraju we wokrjesu Hochkönigshorow so dele walałe. Zasypnjenych bu na 140 wosobow, morjenych pak bu, kaž daloko je dotal znate 92 wosobow.

Też ze Šwicy so wulke njezbože přez lawiny wozjewjeja, při kotrychž wjacy turistow smjerć namaka.

⁘

(Wěšćeŕka zasudźena.) W Lipsku bu wěšćeŕka Minna z Kleiner, rodź. z Awstriskeje, kotraž hižo na 10 lět tute pryzle wukonješe, kotrež jej, dokelž dźěn hłupych přecy zasy namakaš, šwarne dokhody přinjesechu. Nětko bě pak tola přewjele hłupoho a strašnoho naporjadka bledźiła, tak zo běchu někotre z wćipnoho, lohkowěriwoho žónskoho splaha strašnje na čuwy skhorjełe a dyrbjachu do khorownje. Wěšćeŕka bu wobskoržena a dyrbješe por njedźel do khłódka; tež powołanjo na wyšši sud ničo njepomhaše.

⁘

(Pos jako wumožeŕ.) Z Welsa w Hornjej Awstriskej pisaja, zo bě gmejna swojoho dobroho policajskoho psa w zańdźenym lěće jenomu sanitätnomu wodźělenju poskićiła. Po krótkim wuwučenju ćehnješe pos „Lotta“ z wójskom sobu do pola. Wot srjedź augusta hač kónc oktobra je potom mudre, swěrne skoćatko 23 wojakam žiwjenjo zdźeržało. Po rozprawje joho wjednika Burgholcern bychu hewak wšitcy namakani, kotřiž běchu pak z horow dele spadali pak ćežcy ranjeni, zrudneje smjerće wumrěli. Lotta pytaše husto wobdźeń 6—8 hodźin dołho za zhubjenymi.

⁘

(Hruby człowjek.) Ćežcy ranjena bu we Magdeburgu holćka, kotraž sebi na hasy hrajkaše, přez hrubosć pohonča. Křudowa šnóra bě so holćcy wokoło šije zašlipnyła. Spytajo ju wottorhnyć ztorhny dźěćo pod kolesa a je přejěde. Ćežcy zranjena holćka bu do khorownje dowjezena.

⁘

(Najstarša nowina we Würcburgu přestała wukhadźeć.) We Würcburgu bě 15. februara z čisłom 37. posledni króć wušła nowina „Neue Würzburger Zeitung“, kotraž je 113 lět dołho wukhadźała. Hdyž bě hižo prjedy nowina: „Würzburger Tageblatt“ zastała wukhadźeć, nimaja liberalni we Würcburgu žaneje lokalneje nowiny wjacy.

⁘

W Jendźelskej maja jenož najatych za wojakow. Je-li najaty woženjeny, ma wyšnosć žonu a dźěći zeživić. Tak zamołwja so dźěłaćeŕ, zo by zapisany był. „Woženjeny? ... Kelko dźěći?“ praša so komisar. — „Dwanaće dźěći.“ — Na to komisar: „Čiń, zo z kencle přińdźeš, za te pjenjezy dóstanjemy — generala.“

⁘

Njedostatkam dyrbi so kruće na kožu hić, njech tu a tam też syči jako woda na suchi kalk. Hdyž su w Mortkowje ćěło „zakopali“, praja: „Nětko kožu přepić!“ Njeje dźěn pola nas wjacy jako w minjenym času, hdźež při pohrjebje w kóždym burskim domje skoćo zarězachu a hosćinu wuhotowachu. To je skót jara drohi a njeje jako něhdy, zo w Budyšinje prosata na wiki pušćichu, prajo: „Łójće sebi, štóž chce“ — ani 4 sléborny druhdy z proseća wuwikować njemóžachu. Hosćina pak so při pohrjebach też nětko hotuje a praša so: Je ta na swojim měsće? Hdy by tuta hosćina po mortwych so na krejnych přećelow wobmjezowała, mohło wóčko so začinić. Ale přima so dale, je wjacy blid jako na někotrym kwasu. A zo někotry so zabudźe a wjacy wužiwa, jako je strowe — što chcył to prěć? Přiwuzni su ze smjerću do ćežkeje zrudoby stajeni a maja wšo bóle we myslach, jako hosći wothladać, za nich je njeměr, kotryž kóžda hosćina do domu přiwjedźe, ćwěla; a njech z wutroby hosćom přeja a bóle rad dawaju: zrudoba toči a skradźu ronja so sylzy — hdy by jenož po hosćinje było a měr we domje!

Tak budźeš sej myslić a přeć, hdyž smjerć twój dom domapyta. Tuž čiń za tym też we druhim domje: njemóžeš-li hosćiny cyle so zwinyć, wobmjezuj přebywanjo w žarowanskim domje na krótki čas. To budże najlěpša służba, kotruž móžeš na tón dźeń žarowacym wopokazać. Wo tym, zo je tajka hosćina po mortwych dźensniši dźeń droha wěc, dale njerěču — sy traš to nazhonił.

Nihdźe njenamakamy w swj. pismach podłožk za žarowanske hosćiny; wšědnje pak su tajke pola pohanskich ludow — dawaja mortwym też hišće cyroby do rowa. Tam drje su też naše hosćiny — skerje jako nic — dopomnik na — něhduše pohanstwo.

⁘

(Sćěhwk tak zažnoho lubkowanja.) Na 10 dnjow běštaj 16lětna służowna Klara Haasec a jeje 18lětny nawoženja, dźěłaćeŕ Pawoł Scholz z Wrótsławja so zhubiłoj. Nětko bu ćěło holcy w prózdnoležacej pincy Scholzoweje maćerje namakane. Holca bu wot Scholza (nawoženje) z rukomaj zadajena. Mordaŕ bě potom swojomu woporej hišće powjaz wokoło šije sčinił a zadźernył. Scholz je so bjez sléda zhubił.

⁘

Wopomnik padnjenym synam wosady je fara Biberach w Bayerskej na domjacym pohrjebnišću postajiła: Wulki brězowy křiž z rostlinami a jědlemi wobdaty z napismom: „Modlće so za nas, my wumrěchmy za was za a wótcny kraj.“

⁘

(Zeškrěnjo zwonow.) W Fuldźe je magistrat z přihłosowanjom cyrkwinoho předstojićerstwa wobzamknył, zo maja so zwony tamnišeje měšćanskeje cyrkwje zeškrěć a cyły kow so potom za potrěbnosće wójska přewostajić.

⁘

Serb a Bołhar staj podobnoho rodu: Mataj tusamu wěru a podobnu rěč kaž pismo. A tola hidźitaj so do krewje, a njeje wjetšeje radosće, jako hdyž móže jedyn druhomu woči wutrěć. Tuta hida jewi so w bajcy: Bołhar spi a před njoho stupi nadobna knjeni prajo: „Přej sebi, štož chceš, a dam ći, tola pod wuměnjenjom, zo Serbej to dwoje dam.“ Bołhar waži a mysli dołho při sebi a dźeše skónčnje: „Derje, tak wukałaj mi jene woko!“

⁘

Wuprajenja.

* Někotři ludźo su kaž časniki, kotrež buchu naćehnjene, ale nic prawje stajene.

* W młodosći wočakujemy lubosć — na stare smjerć.

* Přejara mjehku wutrobu měć je skoro tak zahubne, kaž žaneje měć.

* Człowjekojo wědźa wjacy wo swojich prawach hač wo swojich winowatosćach.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 315. faraŕ Michał Žur w **Ligoće Turawskej**; 316.—323. z **Radworja**: wučeŕ Michał Nawka, Jan Brycka, Jakub Běrk, Jan Kubańk, Marija Grólmusowa, Michał Rěčk, Jan Šenk, Hańža Hantušec; 324.—326. z **Bronja**: Mikławš Hančik, Mikławš Jurk, August Filip; 327.—329. z **Kamjenjeje**: Mikławš Wićaz, Jan Winaŕ, Jakub Domanja; 330. Mikławš Šwejda z **Radwořskoho Haja**; 331. Hańža Rostokec z **Hodlerja**; 332. 333. z **Měrkowa**: Jan Cyž, Mikławš Herlich; 334. 335. z **Boranec**: Mikł. Pjetaš, Mikławš Miklič; 336.—338. z **Khelna**: Jurij Franck, Jurij Khěžka, Jakub Měrćink; 339. Mikławš Kubaš z **Khasowa**; 340. Jan Rječka z **Dźěchorjec**; 341. Jakub Rjeda ze **Stróžišća**; 342. Mikł. Bjarš z **Radworja**; 343. Marija Měnjec z **Čemjerc**; 344. P. Ubald z **Marijneje Hwězdy**; 345.—349. z **Kukowa**: Michał Lešaw, Jurij Bulank, Pětr Bjarš, Marija Horjenjec, Jan Kral (w polu); 350.—355. z **Wětenćy**: Mikławš Bjedrich, Jakub Weidlich, Hana Rabowa, Jakub Smoła, Michał Delan, Marija Koplanscyna; 356. Mikławš Smoła ze **Swinjaŕnje**; 357. Jurij Pól z **Miłoćic** (w polu); 358. Pětr Knježk z **Krjepjec** (w polu).

Za fond towarstwa: Jurij Pól z Miłoćic 1 hr. (w polu), njemjenowana z Budyšinskeje wosady 1 hr.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 19. febr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 24. febr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	46			23	40
Rožka, kórc po 160 punt.			18	88			18	72
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	—
Pšeńca			13	80			13	75
„ nowa								
Rožka			11	80			11	75
„ nowa								
Ječmjeń			18	—	15	—	20	—
Wows			18	—			18	—
„ nowa								
Hroch, Woka, Jahły, Krupy, Hejduš	50 kg abo centnaŕ							
Běrny, nowe	2	85	3	70	3	50	4	—
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	6	40	7	90			7	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	50			—	—
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	—	5	25				—
Prosata 426 (w Kamjencu —)	27	—	58	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	40	5	10	—	—	4	40
Jeja, čerstwe, šuka	—	16	—	18			—	19
Pšeńčne wotruby	15	—	15	50				
Ržane wotruby	15	—	15	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

21. febr. 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	—	—
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	110 - 120	190 - 205
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	90 - 105	180 - 205
4. snadnje picowane kóždeje staroby	70 - 80	156 - 166
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	120 - 125	200 - 205
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	110 - 120	195 - 205
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	90 - 95	180 - 190
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	75 - 85	170 - 180
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	62 - 72	150 - 170
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	108 - 115	195 - 210
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	77 - 87	154 - 174
3. snadnje picowane	65 - 75	146 - 156
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	110—120	170—180
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	100—105	160—165
3. snadnje wuwite wot cyca	90 - 95	150—155
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	95—100	190—200
2. starše korme borany	87 - 92	175—185
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

Štóž wows, mengu, měšeńcu, w kotrejž so wows namaka, abo ječmjeń přez zakońscy dowolenu měru skotej dawa, přehrěši so na wótčinje.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

19. februara 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	2	60	3	—	2	80
Ćelace mjaso	„	2	80	2	80	2	80
Skopjace (wowče) mjaso	„	3	60	4	—	4	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	2	70	2	90	2	90
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	4	40	4	40	4	40
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	50	—	50	—	50
Ržana muka	„	—	40	—	40	—	40
Khlěb	„	—	32	—	32	—	32
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	08	—	08	—	08
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	4	40	4	40	4	40
Dobre mloko	1 liter	—	22	—	24	—	24
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	—	2	85
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	56	—	60	—	58
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	40	3	40	3	40
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarńje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

Kóžde čisło 20 pjenježkow.

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorčak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorčak 307.

Bydlenjo a jěsć (pension) je tu dóstać za **šulerja** abo wopytowarja ratarskoho wustawa. Hdže, je zhonić pola redaktora Posoła.

Za holcu, kotraž **jutry šulu wukhodźi**, pyta so **służba na wsach** w dobrej swójbje. (Dalše zhonić pola redaktora Posoła.) Zamołwjenja chcyłe so hnydom wozjewić.

Serbosław w Khrósćicach

změje **jutře njedźelu 27. februara** popołdnju w 4 hodźinach swoju **měsačnu zhromadźiznu.**

Wo bohaty wopyt prosy

předsydstwo.

Šulerjo namakaju k jutram přećelne přijimanjo pola **Antona Thomasa w Budyšinje** zwonkowna lawska droha čo. 32.

Šulske předstajenjo

w Pančičanskim hosćencu

njedźelu a póndźelu 5. a 6. měrca 1916.

Započatk njedźelu: popołdnju w 4 hodźinach.
„ póndźelu: „ „ 6 „

Kóždy ma přistup. Zastup je nizki.

Wo prawje bohaty wopyt prosy

Zarjadnistwo.

Po swojej njewuslědźitej radže wotwoła Bóh po krótkej khorosći

Madlenu Rychtarjowu

rodź. Rostokec

we Wuricach.

Wona wumrě srjedu 23. februara wječor 1/4 12 a budźe **jutře njedźelu** popołdnju 1/2 2 w Budyšinje na Mikławšku pokhowana. Přećeljo a znaći so z tutym na k rowu přewodźenjo přeprošuja.

Dušu zemrěteje poručam do pobožnych paćeri wěriwych.

W mjenje wšěch zawostajenych

hłubokozrudźeny mandźelski
August Rychtař.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 10. | **Budyšin, 4. měrca 1916.** | **Lětnik 54.**

Z Regensburga.

Tež něštožkuli cuze je šwarne. A ludźo husto dosć tak wo cuzym sudźa, jako by jenož wone hódne a khmane było. Štož tu hdy z cuzoho rta podam, pak je bjez dwěla dobre, a budźe tež nam, změjemy-li so po tym, wužitne. Štóž je to pisał, bě před někajkimi sto lětami biskop w Regensburgu a rěkaše Michał Sailer.

„Někotrohožkuli, kotromuž by jara wužitne było, hdy by tež prědowanjo słyšał, tam z rědka abo docyła njewuhladaš. Boža mudrosć pak je tola nětko tak a nic hinak zarjadowała, zo człowjek přez człowjeka dyrbi bywać wukubłowany, powučowany, pohonjany a polěpšany. Tajcy pak, kotříž takle prědowanjow so boja, stajeju so přećiwo tajkomu bóžskomu zarjadowanju a hladaju so wšeje składnosće, hdźež by jim někajke swětło woči rozswětlić, někajki hłós do wutroby přimnyć mohł. Zda so, jako bychu so před Bohom a swojim swědomjom bojeli: před Bohom, zo by mohł jich wutrobam ze swojej hnadu přeblizko přińć; před swědomjom, dokelž by mohło z hłubokoho swojoho hrěšnoho spara wotućić. Kaž so zda, so jim lubi myslić a žiwym być, kaž su zwučeni, tak so kóždej wěrnosći, kotraž mohła jich w tym, štož za zbóžnosć maju, někak mylić, so zwinyć hladaju. Samo kóžde pomyslenjo na hrózbnu smjertnu hodźinu, na sudny Boži dźeń, na zrudny wosud zasakłych hrěšnikow maju za kaženjo swojoho słódkoho měra. Wěrna wina tuž, čohodla tak njeradźi prědowanja słyša, njeje žana druha dyžli tale: Nochcu Knjezej so bližić — tak sebi mysla — hewak by mi mohł hrěch, to najlubše, štož na zemi mam, hórki sčinić, a póćiwosć, štož je mi hórke kaž ničo druhe na zemi, by mi mohł lubu sčinić a přijomnu. Nochcu Božej hnadźe swoju wutrobu wotewrić, hewak by mje mohła přewobroćić a swjatosćić. Tajkichle zasakłych njepřećelow Božoho słowa, abo lěpje rěčane, swojeje zbóžnosće, pak tola prošu, zo bychu sebi pomyslili, kak wulke tola budźe njezbožo, kotrež přez to, zo su na tele wašnjo tak swojeje hłowy; přez to, zo so nihdy na nihdy nochcedźa polěpšić; kajke njezbožo woni sebi wupłodźa na sudny dźeń Boži, hdźež kóždy po swojich skutkach dóstanje płaćene, hdyž nětkle „bohatstwo joho dobroćiwosće a sćerpnosće a dołhočakawosće zacpěwaju“. (Rom. 2, 4.)

Hdyž pak je zrudnje, zo wěstych ludźi ženje na prědowanju njewidźiš, tak tola zawěsće tež bóle zwjeselace njeje, hdyž mjez připosłucharjemi po prawym tak mało woprawdźitych posłucharjow nadeńdźeš. Mało připosłucharjow słyši woprawdźe Bože słowo. Ale štó z tych, kotříž z wjetša na prědowanjo posłuchaja, činja to radźi? Hdźe namakaš w nich žadosć za křesćanskej wědomosću? Hdźe kedźbliwosć? hdźe žadosć, Boha, Khrystusa, sebje samoho přecy lěpje póznawać? Su snadź mjez nimi jenož dźesaćo, kotříž su z wotpohladom do cyrkwje přišli: dźensa dyrbiš w dorozemjenju křesćanskeje wěry postupić; dźensa Božu wolu, kotruž měješe, hdyž nam swojoho syna pósła, kotruž Bóh měješe, hdyž swět stwori, a kotruž ma, hdyž ju dźerži a wjedźe, lěpje spóznać? Dźensa nazhonju nowe wěrnosće, kotrež měłe mje w mojich tyšnosćach pokojeć, kotrež mohłe mje k swědomitomu dopjelnjenju mojich winowatosćow pohonjeć; zhonju wo nowych srědkach, kotrež měłe a mohłe mje w mojich spytowanjach posylnić? Njeńdźe najwjacy posłucharjow do prědowanja, dokelž kóždu njedźelu khodźa? dokelž je to tak wašnjo? dokelž dźěn runje wjele přewinjenja k tomu trěbne njeje, zo prědarjej poł hodźiny daš rěčeć, štož rěči? dokelž z tym sebi lohko dobudźeš mjeno, zo sy derje křesćanscy žiwy? To runje je wina, zo jich telko do prědowanja dźe bjez předewzaća, zo bychu z prědowanja tola mudriši a khmańši domoj šli; zo mnozy prědowanjo słyša, nic pak što z tym je prajene; zo mnozy posłucharjo bjez toho, zo bychu sebi też te najwažniše wučby rozmyslili. Tohodla je kruta winowatosć za kóždoho křesćana, zo ma na prědowanjo posłuchać z najwažnišich swojich nadawkow, a zo sebi telko lubosće k posłuchanju, telko kedźbliwosće do prědowanja sobu přinjese, kelkož sebi ważnosć tutoho nadawka žada.

„Zbóžni, kotříž słowo Bože słyša a wobkhowaja; zbóžni, kiž słowo Bože zrozymja a je wobkedźbuja. Štóž ma wuši k słyšenju, njech słyši. Běda pak tym, kotříž drje słyša a tola njesłyša. Běda tym, kiž rozymja a tola njerozymja.“

Hdyž z prědowanja dźeš, prašej so takle při sebi:

Přińdźech do cyrkwje, zo bych ze rta człowjeka słyšał słowo Bože?

„Spožčich prědarjej wucho a wutrobu jako wěrny służownik Jězusowy, jako bych Jězusa samoho słyšał?“

„Što sym w prědowanju lěpje spóznał dyžli to dotal rozymjach? Sym w póznawanju křesćanstwa wo něšto postupił? Kotra myslička, kotra wěrnosć přimny mje najkrućišo?“

Kak móžu to najlěpje na so nałožić, wo čimž so prědowaše, kak na swoje powołanjo, na swoju starobu, na swoje přiwučenja a wašnička?

Što je wina, byrnjež tola hižo tak husto prědować słyšał, wšě te prědowanja su tola tak mało ze mnu docpěłe?

Sym do prědowanja Ducha swjatoho też woprawdźe z wutroby prosył, zo by we mni Božu hnadu rozmnožił a prědowanjo we mni skutkować dał k mojomu spomoženju? mi.

Wójna.

Portugalska kradnje němske łódźe.

Reuter pisa 23. febr. z Lissabona:

Portugalska hamtska nowina wozjewja wukaz, kotryž rjaduje, na kajke wašnjo dyrbi knježeŕstwo w portugalskich přistawach zawrjene němske łódźe trjebać. Portugalska wobsadka poda so dźensa na němske w Tajo ležace łódźe a wupowisny na nich portugalsku khorhoj.

Z tym je Portugalska, najskerje wot Jendźelskeje namołwjana, němske łódźe sebi přiswojiła. A to bjeze wšoho prawa. Tam ležace němske łódźe njebě Portugalska zawrjeła, dokelž dźěn so njeběchu na žane wašnjo na wójnje wobdźěliłe. Běchu hižo při započatku wójny w portugalskich přistawach. — Wulkoho wužitka Portugalska abo Jendźelska wot łódźi njezmějetej. Łódźe su z dźěła za pućowari připrawjene, kotrež so k woženju tworow mało hodźa. Wšě 35 łódźe w Portugalskej su hromadźe jenož 270000 tunow wulke.

Wšo hromadźe leža w neutralnych přistawach němske łódźe z něhdźe 1,9 millionami tunow, z nich 600000 tunow w sewjernej Americy a 436000 tunow w A-B-C-statach (w Argentiniskej, Brasiliskej a Chile) w južnej Americy.

Wótry protest je němske knježeŕstwo we Portugalskej přećiwo rubjenju łódźow zapołožiło. Wone pokazuje na wobstojace wučinjenja, po kotrychž směła Portugalska łódźe jenož brać, hdyž je sebi z tymi najprjedy to wučiniła, kotrymž łódźe słušeja. Naše wójska žadaja, zo by Portugalska łódźe wróćiła. (b)

Verdun.

Wo twjerdźiznu **Verdun** so w tu khwilu horco wojuje a budźe tohodla zajimawe, sebi ju něšto bliže wobhladać. Verdun je sewjerny stołp w rjećazu twjerdźiznow **Verdun—Toul—Epinal**. Wona bu po lěće 1870 wubjernje wutwarjena a ma daloko wokoło so dwoji powjaz wobtwjerdźenjow. 50 km ma tutón powjaz přerězka. Wón wobstoji z 88 wobtwjerdźeni, 17 wulkich, 21 mjeńšich a 50 wobtwjerdźenych stojnišćow za batterije. Mjez Verdunom a St. Mihiel su štyri wulke wobtwjerdźenja, **Genicourt**, **Troyon**, **Les Paroches** a **Camp des Romains**. Posledniše bu hižo w započatku wójny wot Němskich dobyte. Twjerdźizna Verdun na woběmaj brjohomaj rěki **Maas** ležaca, wobknježa tutu rěku a wot **Metza** přikhadźacu železnicu. Twjerdźizna je hižo sama na sebi kruta, dokelž wšě wobtwjerdźenja na hórkach leža. Hišće před tutymi wobtwjerdźenjemi suwaja so někotre wobtwjerdźenja porno **Epinalej** k němskim mjezam, zo bychu ważniše překhody k Vogesam zastupiłe. Před wotrězkom **Toul—Verdun**

stoja też někotre wobtwjerdźenja hač do **Etain** a **Frouard**. Wšě wobtwjerdźenja hromadźe stoja kaž chinska murja přećiwo němskim mjezam.

Wšě wobtwjerdźenja su po najnowšim wašnju bohaće wuhotowane. Za wojakow su tam kryte khowanki za čas třělenja, hłuboke a šěroke hrjebje, kotrež móža třělby a mitrailleusy wot boka škitać, kabatowe batterije a wěže, kotrež so wjerća, w jenotliwych wobtwjerdźenjach hač do 30—40 ćežkich kanonow a před nimi miny. Kóždy wjetši fort ma w měrje 700—1000 muži wobsadki. Bjez našich nowych ćežkich kanonow, na kotrež Francózojo njeběchu přihotowani, njemóhli tute wobtwjerdźenja přewinyć. Naš 42centimeterski mörsar pak roztorha nimo měry sylny fort **Douaumont** ze štyrjomi kulemi do cyła.

Verdun, jene z najrjeńšich francózskich městow, z krasnymi cyrkwjemi a hrodami, přińdźe lěta 1552 k Francózskej a bu jej we westfalskim měrje (1648) z biskopstwomaj Metz a Toul připrajene. Twjerdźizna bu hižo wjacy króć wot Němskich wobsadźena, we poslednjej wójnje bu 13. oktobra 1870 woblehnjena a dyrbješe so 8. nov. podać. (b)

Bitwa pola Verdun,

kotraž bě so 21. febr. rano w 8 hodź. z němskim nadběhom na francózske stojnišća k ranju wot rěki Maas, na wuběhach hórkow Côtes de Lorraine, započała, traje dale. Wjacy hač běchu so nadźijeć móhli, běchu Němscy hnydom w prěnim surowym wustorku docpěli. **3000 jatych** wozjewi naše wjednistwo 24. febr. a bórzy přeskoči jich ličba **10000**, kaž naše wjednistwo 25. febr. pisa:

Na prawym brjohu rěki **Maas** bu też wčora hižo prjedy wozjewjeny wuspěch do wšelakich kóncow rozšěrjeny. Wobtwjerdźene wsy a dwory **Cotelettes, Marmont, Beaumont, Chambrettes** a **Ornes** buchu dobyte, nimo toho wšě njepřećelske stojnišća hač k wyšinje **Louvemont**.

Zasy běchu krawne zahuby njepřećela jara ćežke, naše wostachu znjesomne. **Ličba jatych je wo wjacy hač 7000 na přez 10000 zlězła**, što bu na wěcach dobyte, njehodźi so hišće prajić.

Douaumont dobyte.

26. febr. wozjewja naše wjednistwo:

Kabatowe wobtwjerdźenjo Douaumont, sewjerno-rańši rózkowny stołp trajacych hłownych wobtwjerdźeni twjerdźizny Verdun bu wčora popołdnju wot braniborskoho połka pěškow čo. 24 nadběhany a je kruće w našich rukach. (b)

Wójnski dopisowař Scheuermann wopisuje Douaumont takle:

Wčora w nadběhu dobyta hórska twjerdźizna **Douaumont** je našim wojakam hižo w augusće 1914 při jich postupje na woči přišła. Wona je kaž k połnocy wutyknjena kabatowa pjasć Verduna a přesahuje, na skoro 400 m wysokej, k ranju nahle spadowacej horje ležo, runinu Woevre, hdźež je w měsacy dołho trajacych wojowanjach Verdunski „Lovčen“ ze swojimi ćežkimi daloko nošacymi kanonami husto swój mócny hłós słyšeć dał. Nětko je z wjacy hač dwanaće worclowych bastionow wobstojacy knježacy wjeršk po poměrnje krótkim wobłěhnjenju a wobtřělenju wot zmužitych Braniborskich dobyty a z dobom su wojacy, kotřiž su Douaumont połdra lěta wšědnje před sobu měli, joho kharakteristiskomu napohladej božemje prajili. Hižo 23. febr. běchu naši wojacy tak mjenowane woko twjerdźizny, přesahacu wyšinu 344, nadběhali a dobyli. Z njeje je mjez hórkami do hłuboko w dolinje rěki Maas ležacoho města widźeć. (b)

15000 Francózow popadnjenych.

26. febr. wozjewja naše wjednistwo:

W **Champagniji** nadběhachu Francózojo k połdnju wot **St. Marie-à-Py** 12. febr. wot nas wzate stojnišćo. Jim so poradźi, so do prěnjeje hrjebje, něhdźe 250 m šěroko dobyć.

K **ranju** wot rěki Maas buchu w přitomnosći kejžora ważne postupy činjene. Zmužići wojacy dobychu wyšinu k južnomu wječoru **Louvemont,** wsy Louvemont a wottud k ranju ležacych wobtwjerdźeni. W runinje Woevre bu njepřećel we wobaranjo přewinjene na cyłej fronće hač do krajiny pola **Marcheville.** Naši wojacy sćěhuja cofacomu njepřećelej blizko.

27. februara:

Na wšelakich městnach fronty wojowachu žiwišo z artilleriju a minami. K južnomu ranju wot Yperna bu jendźelski nadběh wotraženy.

Na horach k **prawicy rěki Maas** spytowachu Francózojo w pjećoch nadběhach z nowymi wojakami twjerdźiznu Douaumont zasydobyć. Buchu krawnje wotpokazani. K wječoru wot twjerdźizny dobychu **naši wojacy Champneuville, Cote de Talon** a předobychu so blizko hač k južnej khromje k sewjernomu wječoru wot **Bras.** K ranju wot twjerdźizny nadběhachu šěroke wobtwjerdźenja w **Hardaumont.** W runinje **Woevre** postupuje naša fronta wojujo k podnoškej hor Côtes Lorraines. Štož je wozjewjeni došło wučinja ličba njeranjenych jatych skoro **15000.** (b)

28. februara:

Wojowanja artillerije bywachu husćišo jara sylne.

W **Champagniji** přimachu naši wojacy po dobrym přihoće a třělenju artillerije na woběmaj stronomaj drohi **Somme—Py—Souain.** Dobychu dwór **Navarin** a wot njoho na woběmaj stronomaj francózskoho stojnišća přez 1600 m šěroko, zajachu **26 officirow, 1009 muži** a dobychu 9 mašinskich třělbow a 1 mjetak.

Pola **Verduna** prócowachu so nowe njepřećelske črjódy podarmo přećiwo našim stojnišćam w a pola twjerdźizny **Douaumont** a **Hardaumont.**

Wot našich bu njepřećel z połkupy rěki Maas wotehnaty. Wjedźechmy naše linije přećiwo **Bacharauville** a **Bras** dale do prědka. W runinje Woevre bu podnošk horow Cotes Lorraines wot ranja sem na wjacorych městnach docpěty. (b)

Dobytk pola Verduna.

Naše wjednistwo wozjewja 29. februara:

Sylniše třělenjo artillerije traješe na wšelakich městnach dale.

K ranju rěki Maas nadběhachmy mjeńše kabatowe wobtwjerdźenja hnydom k sewjernomu wječoru wsy Douaumont. Nowe njepřećelske pospyty k nadběham w tej krajinje buchu hižo w nastaću podtłóčene.

We **Woevre** překročichu naše wójska **Dippe, Abaucourt, Blanzee.** Wone wuprózdnichu wulki lěs k sewjernomu ranju wot Watronville a Haudimont a dobychu w zmužitym nadběhu Mauheulles a Champlons.

Hač do wčorawšoho wječora bu njeranjenych jatych naličene: **228 officirow, 16575 muži.** Dale bu wozjewjene, zo je 78 kanonow, mjez nimi wjele najnowšich ćežkich, 86 mašinskich třělbow a jara wjele nadoby dobyte.

Pola hajnkownje **Thiaville** (k sewjernomu wječoru wot Badonviller) bu do prědka so wupřestrěwacy dźěl francózskoho stojnišća dobyty. Wjetša ličba jatych wosta w našich rukach. (b)

Što Francózojo k Verdunej praja?

Francózojo njemóža cyle prěć, zo pola Verduna přěhrawaja, pomjeńšeja pak swoju škodu po móžnosći. Ličby wězo njepisaja. Wo zhubjenych wobtwjerdźenjach, na přikład Douaumont, praja, zo tam kanony njeběchu, ale zo běchu na druhich městnach k jebanju njepřećela postajene. K cyłej twjerdźiznje rěka, zo wona k francózskomu zakitanju njeje nuznje třěbna. Jendźelčenjo pisaja podobnje. (b)

Dwaj jendźelskej a jedyn hollandski parnik zhubjene.

Z Londona so 27. febr. wozjewja, zo je jendźelski parnik „Majola“, 12700 tunow wulki, pola Dovera na minu zajěł a so podnuril. Parnikej „Compreß of Fort William“, kotryž „Majoli“ na pomoc přijědźe, zeńdźe so runje tak, podnuri so za poł hodźiny. Wjele ludźi so njeje zatepiło.

Pola Vlissingen podnuri so póstowy parnik „Mecklenburg“ (2885 tunow). Ludźo buchu wumoženi. (b)

Łódźe podnurjene.

Nimo wšelakich překupskich łódźi podnurichu naše podmórniki posledni čas też někotre francózske pomocne křižaki. Z Barlina so hamtscy wozjewja:

Wot našich podmórnikow buchu dwaj francózskej pomocnej křižakaj ze 4 kanonami pola Le Havre a jendźelski stražny parnik při wuliwje Themsy podnurjene. —

W srjedźnym morju bu, kaž so z Pariza wozjewja, pomocny francózski křižak „La Provence“ podnurjeny. Wón bě z 1800 wojakami na puću do Saloniki. Jenož 696 muži je so dyrbjało wumožić.

Amerika a naše podmórniki.

Kaž je němske knježeŕstwo nětko cyle wěsće wozjewiło, započinaja naše podmórniki z 2. měrcom wótrišu wójnu přećiwo wobrónjenym překupskim łódźam. Wone płaća wot nětka jako wójnske łódźe a budźe bjez wosebitoho warnowanja torpedowane. Štóž z tajkimi łódźemi jězdźi, staja potajkim swoje žiwjenjo do stracha. Wězo president Wilson to njecha płaćić dać. Žada za swojich Američanow prawo, zo móža z kóždej łódźu jězdźić a zo dyrbja naše podmórniki při tym na nich dźiwać. Hač swoju twjerdu hłowu tón króć přetłóči, so jara praša. Němska njecha cofać a Wilsonej wustupuja napřećiwnicy w ameriskim sejmje, haj w joho samsnej demokratiskej stronje. Mnozy zapósłancy žadaja, zo by wón Američanow warnował, zo njebychu z wobrónjenymi łódźemi pućowali. Štóž by to potom njedźiwajo na warnowanjo činił, toho njeby ameriske knježeŕstwo zastupować trjebało. Wilson so hišće wobara a chce radšo k wójnje z Němskej přińć dać. Lud w Zjednoćenych Statach je teje należnosće dla jara rozhorjeny.

Durazzo wot Awstriskich wobsadźene.

Italscy su po swojich powěsćach dobrowólnje, po awstriskich nuzowani, na kóždy pad pak nimale khwatnje, Durazzo wopušćili a ze swojimi łódźemi wotjěli. Zo su tam też ludźi zhubili, je bjez dwěla, runjež to wězo přeja. Na wěcach tam Awstriscy dobychu: 23 kanonow, mjez nimi 6 wulkich za mórske brjohi, 10000 třělbow, wjele municije za artilleriju, wjele cyroby, 17 płachtowych łódźi a parnikow. — To snadź su Awstriskim k mjerzanju zawostajili. (b)

Z Łužicy a ze Serbow

Ratarjo, kotřiž chcedźa **hroch** a **buny** syć a nimaja symjenja, dyrbja to pisomnje hač do štwórtka 9. měrca 1916 na hamtskim hejtmanstwje wozjewić a pomjenować, kelko symjenja trjebaja a kelko role (po hektarach) chcedźa wobsyć. Tež dyrbi w dopisu wuprajene być zawěsćenjo, zo so skazane symjo jeno k wusywej nałoži. Płaćizna njeje hišće wěsta, tola njebudźe centnar hrochu přez 40 hr. a bunow nic přez 45 hr. Štóž postajeny čas skomdźi, na toho njemóže so tež potom wjacy dźiwać. Tak wozjewja kommunalny zwjazk za Budyšin a wsy 2. měrca 1916, a hamtske hejtmanstwo.

⁘

Wuwjedźenjo postajenja zwjazkoweje rady dla **płaćiznow za swinje k rězu** a za **swinjace mjaso** wozjewja naše ministerium znutřkownych należnosćow 28. febr. 1916.

⁘

Z Radworja. (Cyrkwinske předstojeństwo.) Zańdźenu njedźelu po kemšach wotměchu so na tudomnej farje wólby do cyrkwinskoho předstojeństwa. Wuzwoleni buchu tući zastupjerjo: Jan Hantuš z Radworja, Jakub Hantuš z Bronja, Jurij Mička z Hodlerja, Jurij Kněžka z Khelna, Jan Šmarander ze Zdźěrje a Mikławš Cyž z Kamjenjeje. Zastojnstwo Zdźěrjanskoho sobustawa płaći tak dołho, doniž so tam samostatna wosada njezałoži. Potom wuzwoli so tam wosebite cyrkwinske předstojeństwo.

⁘

Z Marijneje Hwězdy. 1. měrca zemrě tu najstarša knježna, seniorka klóštra, **Hańža** (Hana) **Hilic** ze Šunowa w Čechach, hdźež so 27. hapryla 1844 narodźi. 5. oktobra 1863 bu jako knježna zadrasćena a 21. nov. 1865 wotpołoži swój swjatočny profess. — Před tydźenjom (23. febr.) skónči tohorunja swój žiwjeński běh **Joanna** (Hana) **Weberec** z Warnsdorfa. Wot swojich 37 lět klóštrskoho žiwjenja (wotpołoži 21. nov. 1878 swoje swjatočne sluby) bě na 25 lět nimale wobstajnje khora a tak je smjerć za nju wumoženjo ze zemskeje bědy. Narodźi so 29. hapryla 1857 w Čechach a bu 9. nov. 1875 zadrasćena. Buštej wobej na sobotnym dnju wo tydźeń rózno na tudomnym knježniskim kěrchowje pokhowanej. R. i. p.

⁘

Z Janskich Kupjel. W zarjadowanju zabawow su wojeńscy khowancy tudomneje lěkowarnje khětro pilni. Zańdźenej njedźeli přeprošachu hižo zasy na swjedźeń, kiž dyrbješe być wjesołoho — póstniskoho raza, byrnjež hižo tydźeń do časa, štož měješe swoju wosebitu přičinu. Zo bě na wjesołu trunu spinany, wo tym swědčeše wjeselohra „Překłapjenjo“, hra połna pryzlow a žortow, zestajena wot khowanca Benndorfa, kotryž hošći też na druhe wašnjo hišće zabawješe a móžachu so tak nadosć nasmjeć. Hrajerjo činjachu swoju wěc jara derje. Na wosebite přeco so tón króć też serbske spěwy přednjesechu, solo, duett a kwartet, štož bě za mnohich něšto cyle nowe. Su dźěn tam ludźo ze wšěch kónčin němskoho kraja. Mnozy njewědźa ničo wo Serbach. A tu nadobo jewi so jim njeznaty ludźik ze swojej samostatnej rěču a hudźbu. To je zawěsće něšto překłapjace a běchu spěwarjam: knjenjomaj Šwonowej a Słodeńkowej kaž też kk. Renarjej (Njebjelčanskomu) a Słodeńkej za to jara dźakowni. Po swojim wotkhadźe z tuteje kupjele budźa něhdy po lětach so rady dopomnić na serbski lud a kraj ze swojej rjanosću a nježnosću a tak serbske mjeno rozšěrjeć w kónčinach, hdźež znajomnosć najmjeńšoho słowjanskoho ludźika z cyła njenadeńdźeš. Po wšelakich khutnych a wjesołych přednoškach sćehnjechu so hosćo na žurlu wróćo — předstajenja wotměwachu so hač dotal we verandźe —, hdźež buchu swědkojo wosebiteje přikhilnosće a lubosće pólnošěrych a zastojnikow železnicy, kotrychž so tu wjetša ličba lěkuje, napřećo k. dr. Rachelej jako lěkařskomu nawjedowarjej. Při składnosći joho 61. narodninow, 28. februara — teje přičiny dla so póstniski swjedźeń do časa wotměwaše — darichu jomu khowancy wulku ličbu krasnych kwětkow w połnym kćenju, drohotne pisadło, listak a pijak. Z přihódnej narěču přepoda jomu k. leutnant Richter připokazane dary, na čož němska a serbska sława sćěhowaše. Wobdarjeny — widźomnje překłapjeny — podźakowa so wutrobnje darićelam. K. feldwebel Fiedler spominaše na lońše narodniny k. doktora, při kotrejž składnosći so jomu wulkotny wobraz wojeńskoho lěska wot tehdomnišich khowancow dari a nětko žurlu w kupjeli debi. K dopomnjeću na joho studentske lěta zwjeseli joho k. Benndorf we wjazanej rěči z małej stojacej khorhojčku w słowjanskich barbach. A tak miny so swjedźeń, bohaće wopytany ze wšěch stron, w přezjednosći a lubosći a wostanje mnohim w dobrym pomjatku.

⁘

Z Kulowa. Wjacy z našich wobydlerjow w polu bu zasy wuznamjenjenych. Železny kříž 2. rjadownje dóstachu: leutnant reservy Otto Stephan, narun. reservist wotročk Emil Schömmel, hórnik Mikławš Woko a sanitätny wojak wobsedźeŕ Mikławš Čepic. Awstrisku zasłužbnu medaillu dósta podwyšk (listynošeŕ) Kochta.

⁘

Z Nowoho Leutersdorfa. Kaž S. V. pisa, dósta k. farař Pawoł Knježk, kotryž je jako pólny duchowny na bitwišću, železny kříž 2. rjadownje.

⁘

Železnica z Radworja do Kamjenca. Kaž w časopisach čitamy, budźe nětko tuta čara tola dale twarjena, hdyž je so na 25 lět wo nju žadało a prosyło. Knjez zapósłanc Kokla wustupowaše sylnje za tutón twar. Po krótkej debaće bu dekret wo tutej čarje financnej deputaciji B připokazany.

Naše towarstwa.

„Jednota“ w Budyšinje

měješe 20. februara w kat. towaršni porjadnu měsačnu zhromadźiznu pod nawjedowanjom nowoho předsydy, k. fararja Hejduški. Po zwučenym wašnju poskići so nam přednošk, w kotrymž so nowy cyrkwinski zakoń jara derje a zrozemliwje krótko rozpowěda. Zhonichmy tola nětko jónu wašnjo, ważnosć a potřěbnosć tutoho zakonja, wo kotrymž so tak wjele rěči a pisa. — Dale słyšachmy hišće wot k. předsydy přednošk wo wšelakich wunamakanjach nětkle w času wójny. Mnohe ważne wěcy, kotrež dyrbimy za industriju abo wšědnu potrjebu měć, počinachu pobrachować. Dokelž pak z wukraja nětkle ničo njedóstawamy, dyrbimy sebi na někajke druhe wašnjo sami pomhać. Z mnohich přikładow widźachmy, kak smy so cyle njewotwisni wot wukraja sćinili, a kak naša chemija a industrija hromadźe přecy dale dźěłatej a stajnje něšto nowe wunamakatej, zo by nam móžno było, přez tute wójnske časy přetrać.

Zhromadźizna běše jara derje wopytana. Njech je stajnje tak! Přichodna zhromadźizna wozjewi so zasy w Posole.

„Serbosław“ w Khrósćicach

měješe 27. februara měsačnu zhromadźiznu, kotraž běše derje wopytana. Knjez předsyda Šołta wozjewi namołwjenjo krajneje kulturneje rady k plahowanju lenu, rozjasnješe, kak ma so len plahować a z wotkel je symjo dóstać. Dale, kajke płaćizny „Wójnske lenplahowace towarstwo w Barlinje“ za len a dźěło płaći a namołwješe sobustawy, zo bychu kóždy něšto lenu syli. Knjez farař Hicka rěčeše wo njeboh ministru z Rüger a hrabju z Rex, kotryž běše zapósłanc we Wienje, dale wo dobyćach našich wójskow pola Verduna, wo swjatym wótcu a wo 50lětnym wopomnjeću zjewjenja Maćerje Božeje we Filipsdorfje, spomni też na naše hnadowne městno Różant a napominaše k česćowanju Maćerje Božeje. Knjez kapłan Rjeda rěčeše wo zymskej drasće a rozjasnješe, kotre družiny drastow su za zymski a lětni čas. Knjez sejmski zapósłanc Kokla rěčeše wo ponižnosći njeboh ministra z Rüger a wo wěrje njeboh hrabje z Rex, kotrejuž bě wobeju znał a z nimaj wjacy króć wobkhadźował. Rěčeše dale wo Balkanje, Albaniskej, Serbiskej a Bołharskej. Skónčnje rěčeše knjez wyšši wučeŕ Hila wo wólbje do cyrkwinskoho předstojeństwa. — Přichodna zhromadźizna budźe njedźelu 26. měrca popołdnju w 4 hodźinach. Sobustawy „Serbosława“ so proša, zo bychu so na modleńskej hodźinje, kotraž změje so při 13 hodźinskej pobožnosći póstnicy póndźelu popołdnju w 3 hodźinach — na šulskim khórje — prawje bohaće wobdźělili. jš.

⁘

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

měješe 23. mał. rózka w Ralbicach swoju prěnju lětušu zhromadźiznu. Najebać sněhow a wěhow bě so 11 sobustawow a 1 hósć tu zešło. Powitawši přitomnych. spominaše předsyda, k. kant. Šewčik, na njeboćičkoho swěrnoho sobustawa a horliwoho wótčinca Franca Krala, kiž bu 25. sept. 1915 při žałostnych nadběhach na francózskej zemi smjertnje zranjeny. Podawši krótki žiwjenjoběh, wěnowaše joho wobšěrnej narodnej dźěławosći dźakne słowa.

Dale wopominaše też smjerć njeboho kant. em. H. Braunera a joho skutkowanjo w Serbach. Woběmaj zemrětymaj pósłachu přitomni ćichi „Wótče naš“ do wěčnosće. R. i. p.

Potom jimaše so słowa k. administrator P. Romuald-Róženćanski. Wo zajimawym přednošku pokazowaše přitomnym: Kak bu lud Inkow wot Španskich předobyty. Rěčnik molowaše wjele wójnskich wobrazow z mordowanja złotolačnych Španskich přećiwo ludej Inkow w dźensnišej Peruskej.

Tola krej potłóčowanoho a zabitoho ludu wołaše k njebju, a Boże khostanjo njedaše dołho na so čakać. —

Knježna Kubašec poda zličbowanjo wo minjenym lěće, kotrež bu wot kk. Hajny-Konječanskoho a Renarja-Njebjelčanskoho přehladane a připóznate.

Přinoška budźe so zasy 5 hr. zběhać. Na to poda předsyda wšelake zdźělenja, towarstwo a sobustawy nastupace.

Němski zwjazk kat. wučerjow je założił „Ehrenstiftung“ za zawostajenych padnjenych wučerjow atd. Zjednoćeństwo tutomu wustawej njepřistupi. Chcemy našu podpěrowansku kasu najprjedy k mocam přinjesć.

Dwaj sobustawaj staj parsonskich winow dla swój wustup wozjewiłoj.

Přichodna zhromadźizna budźe do swjatkow w Budyšinje.

⁘

pym wobeju splahow telko zawostaji, zo kóždy na tydźeń 10 šilinkow (hriwnow) dóstanje. Zo bychu podźěl na tym dobyli, maja woslepjeni jeničcy dopokazać, zo po drohach a zjawnych torhošćach ženje prosyli njejsu.

Wulke překłapjenjo sta so młodomu służownikej (groomej) wjetšoho hotela w San Francisko. Wón měješe starej knjeni, kotraž w tym hotelu bydleše a bě žałostnje njedótkliwa, posłužować. Młodźenc to přecy jara zdwórliwje a sćerpnje činješe, bjez toho zo by knjeni jomu najmjeńšoho dara poskićiła. Tež hdyž knjeni hotel wopušći, jomu nic kroška njeda. Dwě njedźeli po swojim wotkhadźe knjeni wumrě. Bórzy na to wuwjedźeŕ jeje testamenta młodźencej wozjewi, zo je jomu knjeni 10000 hr. wotkazała. Wona bě tež postajiła, zo ma so jomu dalšich 200000 hr. wupłaćić, jelizo młodźenc tamne 10000 hr. derje nałoži. Tón wo tym ničo njewědźeše a da swojimaj khudymaj staršimaj khěžku natwarić. Jako myto za swoju dźěćacu lubosć dósta krótko potom jomu wotkazane 200000 hriwnow.

Při wuwučowanju nowych wojakow. Podwyšk: Na wy tam zady! Njemóžeće khětřyšo běžeć? Waše dla tola wójna poł lěta dlěje trać njemóže.

Ale hdyž maš njezbožo!

Jara mjerzaca wěc potrjechi njedawno krajnoho wobornika małeje wjeski w Pfalcy. Skónčnje dósta zasy jónu dowol z nawječorneje fronty do domizny a wjeseleše so nimoměry, nětko zasy žonu a dźěći wohladać móc. Po wobćežnej jězbje přińdźe tak jenoho dnja na wječor do swojeje wjeski. Tam pak zhoni, zo je joho žona, kotraž dźěn wo dowolu ničo njewědźeše, před někotrymi dnjami k swojimaj staršimaj do Ludwigshafena wotjěła. Tak jara, kaž bě to tež k mjerzanju w prěnim wokomiku, na, pola přichodneju staršeju dźěn je tež derje žiwy być, mysli sebi naš wojowaŕ a poda so nazajtra z jednorym ćahom ze swojeje nawječorneje Pfalcy do Ludwigshafena. Popołdnju tam dojědźe, wjesołosć přichodneju staršeju bě wulka. Tola bu z tym zasy wo wjele pomjeńšena, dokelž běchu žona a dźěći přichodnoho syna runje tón dźeń dom wotjěłe. Na, nětko sedźi we Ludwigshafenje a joho žona a swójba w nawječornej Pfalcy. Tu njehodźeše so ničo činić; w jenej staciji běštaj jedyn nimo druhoho jěłoj, bjez toho, zo byštaj što wědźałoj a so toho nadźijałoj. Na druhi dźeń rano jědźeše naš dowolnik zasy cyle zbožowny do nawječorneje Pfalcy, dokelž nětko wjacy njedwěluje na tym, nětko dyrbi ju nadeńć. Tola dóńt chcyše hinak.

Žona dom přišedši a zhoniwši, što bě so stało, wuži hnydom zasy prěni lěpši ćah, zo by za mužom do Ludwigshafena jěła: bě tež staršimaj telegrafiscy to prjedy k wědźenju dała, ale přichodny syn bě hižo wotjěł, a něhdźe na jenej staciji jědźeštaj nětko zasy jedyn nimo druhoho, bjez toho, zo byštaj što wědźałoj. A tak přińdźe wón zasy ze swojim ćahom do nawječorneje Pfalcy a wona do Ludwigshafena. Nětko pak přińdźe hižo joho posledni dźeń dowola a tuž dyrbješe so telegraf k pomocy wzać, zo byštaj so dorozemiłoj a tak też to přińdźechu žona a dźěći zbožownje z tym ćahom do wjeski, z kotrymž dyrbješe muž zasy na nawječornu frontu wotjěć. A tak sta so po třidnjowskim dowolu, kotryž bě dowolnik na železnicy přejězdźił, drje krótke ale tola jara wutrobne zasywidźenjo.

A. V.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, **plomby** wšěch družinow, **Zuby ćahanjo,** (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska dr. 1a.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Jězdne koła

za žónskich a mužow

= žana wójnska twora =

su najtuńšo dóstać pola

Gebr. Thomas

Budyšin. Kamjeńtna dr. 16.

Bydlenjo a jěsć (pension) je tu dóstać za **šulerja** abo wopytowarja ratařskoho wustawa. Hdźe, je zhonić pola redaktora Posoła.

Za holcu, kotraž **jutry šulu wukhodźi**, pyta so **służba na wsach** w dobrej swójbje. (Dalše zhonić pola redaktora Posoła.) Zamołwjenja chcyłe so hnydom wozjewić.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

26. februara 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	2	80	3	—	2	80
Celace mjaso	„	2	80	2	80	2	80
Skopjace (wowče) mjaso	„	3	60	4	—	4	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	2	70	2	90	2	90
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	4	40	4	40	4	40
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	44	—	50	—	50
Ržana muka	„	—	40	—	40	—	40
Khlěb	„	—	32	—	32	—	32
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	08	—	08	—	08
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	4	40	4	40	4	40
Dobre mloko	1 liter	—	24	—	24	—	24
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	—	2	85
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	56	—	60	—	58
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	40	3	40	3	40
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Drjewowa awkcija.

Přichodnu **wutoru 7. měrca 1916** budźa so wot popołdnju 1 hodźiny na **Ralbičanskich** ležomnosćach něhdźe

50 losow stojacoho twarskoho a palnoho drjewa

na přesadźowanjo předawać. Kupjene drjewo ma so po wuměnjenju hnydom zapłaćić. Zeńdźenjo w **Brězanec korčmje** w **Ralbicach.**

Jakub Rjeda we Wotrowje.

Drjewowa awkcija.

Přichodnu **wutoru 7. měrca** budźe so wot dopołdnja 10 hodźin na tudomnym ryćeŕkubleŕskim revěrje něhdźe

80 rm. khójnowych kuluškow a
60 khójnowych dołhich hromadow

na přesadźowanjo předawać. Kupjene drjewo ma so hnydom zapłaćić. Zeńdźenjo na Hermanowskim puću (Hermsdorferweg).

Ryćeŕkubleŕske zarjadnistwo w Lipiču.
Šewčik.

Šulske předstajenjo
w Pančičanskim hosćencu
jutře njedźelu 5. měrca a póndźelu 6. měrca 1916.

Započatk njedźelu: popołdnju w 4 hodźinach.
„ póndźelu: „ „ 6 „

Kóždy ma přistup. Zastup je nizki.

Wo prawje bohaty wopyt prosy

Zarjadnistwo.

Za holcu, kotraž jutry šulu wukhodźi, so pyta **służba pola bura** do lohšoho dźěła. (Dalše zhonić pola redaktora Posoła.)

Šulerjo namakaju k jutram přećelne přijimanjo pola **Antona Thomasa w Budyšinje** zwonkowna lawska droha čo. 32.

Wutrobny dźak a Zapłać Bóh tón Knjez

wuprajam z tutym wšitkim přećelam, susodam a znatym, kotřiž su moju mi tak zahe zemrětu mandźelsku

Mariju Čornakowu
rodź. **Rynčkec**
w Sernjanach

cyły čas, hdźež njemóžach doma być, ze wšěm móžnym podpjerali, ju w jeje khorosći wopytowali a pokojeli, na jeje pósty-wječoru za nju so modlili a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli.

Zrudźeny mandźelski Mikławš Čornak
t. č. na dowolu.

Wozjewjamy přećelam a znatym, zo je naša luba mać a přichodna mać

Hańža Kasperka
z Boranec

w 66. lěće žiwjenja z tuteje časnosće wotešła.

Z dobom wuprajamy wšěm za wopyty w dołhej khorosći, za přikhad na pósty wječor a za k-rowu-přewodźenjo najwutrobniše

„Zapłać Bóh!“

W **Boranecach**, na pohrjebnym dnju.

Zrudni zawostajeni.

Różeńcanske towarstwo katolskich młodźencow

wuhotuje **jutře njedźelu 5. měrca** wječor 1/48 hodź.
w herbskej grychće w **Njebjelčicach**

dźiwadłowy wječor.

Hrać budźa so štyri kruchi.

Wšitcy Serbja so z tutym nanajpodwolnišo přeprošuja.

Předsydstwo.

Čisty wunošk je postajeny za katolsku knihownju.

W starobje 30 lět zemrě 28. februara w jenym nawječornym lazareće naš droholubowany mandźelski, nan a bratr

Jan Jurij Ryćerja
z Wudworja

pěšk w pěšim połku čo. 177 na sćěhwkach swojoho ćežkoho ranjenja a bu na wojeńskim kěrchowje w M. pokhowany.

Dušu zemrětoho poručamy do pobožnych paćeri wěriwych.

W mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych
Marija zwud. **Ryćerjowa.**

Wróćiwši so wot rowa našeje njeboh mandźelskeje, dźowki, sotry a swakoweje

Madleny Rychtarjoweje
rodź. Rostokec
we Wuricach,

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su ju w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli a tak wulkotnu pychu wěncow darili, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

Dušu zemrěteje poručamy do pobožnych paćeri wěriwych.

We **Wuricach** na dnju pohrjeba,
27. februara 1916.

Hłubokozrudźeny mandźelski
August Rychtař
a zrudni zawostajeni.

„Knježe, pomhaj mi“ a ze slepym při puću: „Jězuso, syno Davidowy, smil so nade mnu!“

Nic za ćerpjenjo njejsmy so narodźili; tohodla bě Bóh človjeka do paradiza stajił, zo by z dobrowólnej posłušnosću napřećo swojomu dobroćiwomu Bohu do njebjeskoho paradiza přišoł. Hakle po njeposłušnosći hrěcha zhubi človjek zemski paradiz, a přińdźe nóc ćerpjenjow na njoho, zo by přez tute k swětłu njebjeskoho paradiza docpěł. Z ćerpjenjemi přińdźemy k spóznaću swojeje hrěšneje winy a bywamy k pokuće a polěpšenju swojoho žiwjenja dowjedźeni.

Bratřa Józefowi běchu tutoho z hidy a zawisće njesmilnje do wotročstwa předali a z druhimi njeskutkami so wohidźili. Hdyž potom pruhowanjo na nich přińdźe, spóznachu swoju wulku njeprawdu, a Juda wuzna w mjenje swojich bratrow: „Bóh je złósć twojich służownikow namakał.“ (Gen. 44, 16.) Jich pokutna mysl wupraji so ze słowami: „Hlej, wšitcy smy wotročcy mojoho knjeza.“ (Gen. 44, 16.) Hdyž běchu jich potomnicy so na wulki lud rozmnožili, nastajnje přećiwo kaznjam Knjeza hrěšachu. Bóh sćeleše profetow po profetach, kotřiž hrěchi a złósće ludu kruće porokowachu, jón k nakazanju napominachu a před domapytanjemi a khostanjemi Božimi warnowachu. Wšo podarmo. Hdyž pak wuhnaći z kraja swojich wótcow při cuzych rěkach sedźachu a khlěb wuhnanstwa jědźachu, potom žałosćachu: „Smy wšak zhrěšili a złe činili wotsaliwši so wot tebje, a smy we wšitkim so přešli, na twoje kaznje njejsmy posłuchali ani jich kedźbu njeměli, a njejsmy činili, kaž sy nam poručił, zo by nam derje było.“ (Dan. 3, 29. 30.) Štož bě so najlubosćiwšim napominanjam a trašacym prědowanjam profetow zapowěło, to zamóžichu na zasakłe mysle židow ćerpjenja a ćežke prudźenja zajeća. Wone zaslepjace kuzło hrěcha wot jich ducha wzawši jón rozswětlichu a pohnuchu jich, zo wutroby a rucy zasy k Bohu pozběhnychu, a dowjedźechu jich kročele zasy na puć bóžskoho zakonja.

Tak ćerpjenja z mocu čisća a přetworjeja jenotliwych kaž cyłe ludy, roztorhaja młhu błuda, wotkryja nam čiste pruhi bóžskoho swětła a posylnja ruku na bohuspodobne skutki. Tohodla mamy ćerpjenja jako posołow Božich spóznawać, wupósłanych, zo bychu nas spěšnje a wěsće přecy bliže k Bohu wjedli, hrěšnika k wujednanju z nim, sprawnoho k přecy nutrnišomu zjednoćenju w hnadźe a radości w Bohu.

Ćežcy by so mylił, štóž by měnił, zo je kóždy jenotliwy swoje ćerpjenja z hrěchami zawinył. Tohodla praji arcjandźel Rafael Tobiasej: „Dokelž běše spodobny Bohu, běše trěbne, zo by spytowanjo tebje wupruhowało.“ (Tob. 12, 13.) A hdyž Jězus ze swojimi wučownikami nimo človjeka dźěše, kiž bě wot naroda slepy, a wučownicy so Knjeza prašachu: „Mištrje, štó zhrěši, tutón, abo joho staršej, zo so slepy narodźi, wotmołwi Jězus: Ani wón njezhrěši ani joho staršej, ale zo bychu so zjewiłe Bože skutki na nim.“ (Jan. 9, 1—3.) Mjez tym zo hrěšnicy z ćerpjenjemi k spomožnym pokutnym skutkam so zatřasu, dóstanu sprawni přiležnosć k sćerpnosći a wobstajnej lubosći k Bohu. „Slěbro a złoto“, praji mudry Jězus-Sirach, „so we wohnju pruhuje, Bohu spodobni človjekojo pak w pjecy poniženja.“ (Jěz. Sir. 2, 5.) Job, tak powěda swjate pismo, běše muž bjez poroka a sprawny a boješe so Boha a zdalowaše so złoho. A hlej, Bóh dopušći, zo so jomu wšitke joho dźěći ze smjerću rubichu, wšitke joho kubła zničichu. Job stany a padźe k zemi, modleše so a praji: „Knjez je dał, Knjez je wzał, kaž je Knjezej so spodobało, tak je so stało. Mjeno Knjeza budź khwalene.“ A nic na tym dosć, bu cyły z wusadom dyrjeny, tak zo wot pjaty hač do wjerška hłowy žadyn strowy bleček na nim njeběše. Joho žona, nic zo by joho pokojała, joho wusměšeše dla joho pobožnosće, přećeljo, kotřiž běchu přišli joho pozběhnyć, maja joho za wulkoho hrěšnika, hdyž wulkosć joho hubjenstwa wuhladachu. Job pak w swojej dowěrje na Boha so njeda zamylić a praji: „Wěm, zo je mój Zbóžnik žiwy, a na sudny dźeń budu ze zemje stawać.“ (Job 19, 25.) A podarmo so njeje spušćał na Boha; na zemi hišće dósta myto swojeje wobstajneje lubosće k Bohu. Čim wjetša bě za njoho ćěsnosć była, ćim krasniša so wupokaza joho póćciwa duša, a tak buchu mnohe ćerpjenja jeno runje tak mnohe skhodźeńki k přecy nutrnišomu zwjazkej z Bohom.

Lubowani wosadni! Hdyž dha su krute pruhowanja was nadešłe, hdyž maće zhubjenjo swojich synow, bratrow abo mandźelskich wobžarować, kotřiž su rjekowsku smjerć za wótčinu ćerpjeli, hdyž je wam kubło a wobsedźeństwo přez wójnu poćerpiło, haj hdyž byšće samo tradanjo začuwać dyrbjeli, njedajće z tym swoju dowěru na Boha zhibnyć, přetož runje wójna je čas, w kotrymž buchu waši synojo a bratřa rjekowje, w kotrymž wy z wjesołej woporniwosću jenajke rjekowstwo wopokazaće. Ničo njeje bóle přihodne dyžli wójna, zo brachi takrjec z našeje duše wupali a z njeje złoto najčisćišeje póćciwosće kowa, wosebje podaća do Božeje wole a lubosće k bližšomu.

Tohodla sami rozsudźiće, što ma so wo wuprajenju myslić: „Hdy by dobroćiwy a sprawny Bóh był, njemohł tele njezbožo na nas přińć dać.“ Tajke słowo Boha hani, a móža jeno tajcy wuprajić, kotřiž za človjeka žanoho wyššoho zaměra njeznaja khiba tule zemju a derjeměćo na zemi. Štóž pak wě, zo je naš zaměr zjednoćenjo z Bohom w njebjesach, hdźež žana zrudoba a žana skóržba wjacy njebudźe, hdźež budźa sprawni so błyšćić kaž słónco, tón so modlo k Božej mudrości so ponižnje wot njeje wjesć da, toho strachi wójny njezlemja ale k najwyššim póćciwym skutkam zahorja, samo k podaću swojoho žiwjenja. „Mam za to“, praji swjaty Pawoł, „zo ćerpjenja tutoho časa njejsu přirunajomne z přichodnej krasnosću, kotraž ma so na nas zjewić.“ (Rom. 8, 18.)

Hdyž nam Bóh po puću ćerpjenja hić da, njejsmy bjez wjednika, a cyrkej njewustawa nas přecy na njoho pokazować, wosebje w času swjatoho posta a ćerpjenja. Naš bóžski Zbóžnik Jězus Khrystus je, kiž je swoje swjate ćerpjenjo předwidźał a wěšćił a je zmužiće jako rjek puć křiža šoł, kotrohož su joho swjata mać, swjeći japoštołowje a njeličomne syły swjatych martrarjow, wuznawarjow a knježnow we swěrje sćěhowali, kotryž je po słowach swjatoho Pětra „też wam přikład zawostajił, zo byšće joho stopy sćěhowali. Kiž hrěcha njesčini a jebanja njebu namakane w joho rće, kiž hdyž bu hanjeny, njehanješe, hdyž ćerpješe, njehrožeše, ale so poda njesprawnje joho sudźacomu, kiž naše hrěchi sam w swojim ćěle znjese na drjewje, zo bychmy hrěcham wotemrěći, sprawnosći žiwi byli, z joho ranami sće zahojeni.“ (1. Pětr. 2, 21—24.) „Wótče, nic moja wola so stań ale twoja!“ W duchu tychle słowow Jězus swój puć ćerpjenja nastupi a jón dokonja, doniž praji: „Wótče, do twojeju rukow poručam swojoho ducha!“ W tym samym duchu sćěhowaše joho Marija hač pod křiž, a bu z tym kralowna martrarjow. A tysacy a zastysacy swjatych martrarjow, wuznawarjow a knježnow čerpachu z kročenja za Khrystusom wutrobitosć k ćerpjenju a najwyššu móc za swoje zasłužbne skutki k česći Božej a k spomoženju swojich sobućłowjekow, z čimž su sami z Božej hnadu k wysokej swjatości dobědźili. Sćěhujmy też my bóžskoho Zbóžnika najprjedy w modlitwje a rozpominanju joho swjatoho ćerpjenja, pak zo Božu mšu słyšimy, křižowy puć wopytamy abo na druhe wašnjo. Wopominanjo ćerpjenja a wumrěća, kotrež je Syn Boži dobrowólnje z lubosće k nam hrěšnikam na so wzał, napjelni nas z nutrnej dowěru k Najwyššomu, poda wutrobitosć žiwjenju a móc k dźěłu, wjedźe k wyššomu a čisćišomu spóznaću našoho powołanja a k wudospołnjenju w póćciwosćach. Jězus praji: „Njedyrbješe Khrystus to ćerpjeć a tak zastupić do swojeje krasnosće?“ (Luk. 24, 26.) A swjaty Pawoł wupraja: „Ponižił je sebje samoho, bu posłušny hač k smjerći, a to k smjerći křiža. Tohodla je joho też Bóh powyšił a jomu mjeno dał, kotrež je přez wšitke mjena, zo by w mjenje Jězusowym kóžde koleno so zhibowało tych, kotřiž su w njebjesach, na zemi a w podzemju.“ (Fil. 2, 8—10.) Na ćerpjenjo potajkim sćěhuje krasnosć, na poniženjo powyšenjo, a mjeno nad wšitke mjena.

W swojej wyššoměšniskej modlitwje praji Jězus: „Wótče, kotrychž sy mi dał, chcu, zo bychu, hdźež sym ja, też woni byli ze mnu.“ (Jan. 17, 24.)

Lubowani wosadni! To je potajkim naš nadawk, zo bychmy z Jězusom w swjatosćacej hnadźe zjednoćeni byli a kaznje Boże dopjelnjejcy a podaći do joho swjateje wole joho sćěhowali. Jězus, dobyćeŕ nad smjerću a hrěchom też nam dobyćo wobradźi, dobyćo nad nami, dobyćo nad wšitkimi njepřećelemi našoho spomoženja a jako dobytwu krónu wěčneje krasnosće.

Požohnuj was wšohomócny Bóh † Wótc a † Syn a † Duch swjaty. Amen.

† **Franciskus.**

Hačrunjež je swjaty wótc za čas nětčišeje wójny powšitkownu dispensu wot kaznje posta a abstinency spožčił, dha so tola we prjedawšich lětach płaćacy póstny porjad wozjewja, kotrohož wobkedźbowanjo so wěriwym radźi.

Póstny porjad

za japoštołski vikariat w sakskim kralestwje a za japoštołsku praefekturu w sakskej Hornjej Łužicy.

1. Jako **póstne dny**, na kotrychž so **mjaso jěsć njesmě** a je jenož **jenokróćne nasyćenjo** dowolene, maja so dźeržeć:

   Popjelna srjeda a srjedy w suchich dnjach, pjatki štyrcećidnjowskoho posta, zeleny štwórtk, wulki pjatk, jutrowna sobota a vigilija před hodami (patoržica).

2. Jako **póstne dny,** na kotrychž su mjasne jědźe dowolene tola jenož jene nasyćenjo so stać smě, a při jenej a tejsamej pojědźi so mjasne **a też** rybjace jědźe wužiwać njesmědźa, maja so dźeržeć:

   wšitke zbytne wšědne dny štyrcećidnjowskoho posta, soboty w suchich dnjach a vigilije před swjedźenjemi swjatkow, ss. Pětra a Pawoła, Donjebjeswzaća swj. Marije a Wšitkich Swjatych.

   Na šesćich póstnych njedźelach njeje dowolene. při jenej a tejsamej pojědźi pódla mjasnych jědźi **też** rybjace jědźe wužiwać.

3. Jeno **abstinentne dny bjez posta** su:

   wšitke druhe pjatki cyłoho lěta, na kotrež přikazany swjaty dźeń njepadnje.

4. Na dnjach, na kotrychž je mjasajědźenjo zakazane, smě so sadło, tučno abo mjasowa juška k přihotowanju jědźi trjebać a mjasowa juška też jako napoj wužiwać. Tola su wot tutoho dowolenja wuzamknjene zeleny štwórtk, wulki pjatk a jutrowna sobota.

5. Winowatosć zdźerženja wot mjasnych jědźi započina so wot 7. lěta žiwjenja, winowatosć posćenja dosaha wot 21. hač do 60. lěta. — Wot winowatosće posćenja su dispensowani khori, słabi, kotrymž je lěkař posćenjo zakazał, tajcy, kotrymž posćenjo dopjelnjenjo jich winowatosćow zahaća, a wojacy w służbje.

6. Na wšitkich póstnych a abstinencnych dnjach pak **z wuwzaćom wulkoho pjatka** so mjasajědźenjo dowola:

   wojakam a jich domjacym, kaž też wosobam, pola kotrychž wojacy jědź maja, abo kotřiž so wothladanju khorych poswjećuja, pućowacym a tym, kotřiž jako domjacy abo służownicy pola njekatolikow jědź dóstawaju, hosćencarjam abo korčmarjam, jich domjacym a hosćom, tohorunja też tym, kotřiž swoju jědź w hosćencu abo z hosćenca brać dyrbja.

Dźiwajcy na wobšěrnu dispensu wot pósta a abstinency, njech wšitcy wěriwi dobrowólnu jałmožnu po swojej dobrej woli a po swojim zamóženju wotedadźa. W cyrkwjach njech so piksy wupowsnu z napismom: **Póstna jałmožna.** Tele jałmožny so za zaměry Bonifacijowoho tawarstwa w samsnej dioecesy nałoža. Štóž jałmožnu dać njemóže, njech na njedźelach póstnoho časa litaniju wo Khrystusowym ćerpjenju abo bolosćiwe rózarije za cyrkwinske należnosće spěwa.

⁘

Jutrowny čas započina so w herbskich krajach a w Hornjej Łužicy z popjelnej srjedu, a skónči so z njedźelu najswjećišeje Trojicy (sobu wobzamknjenej). Kóždy katolski křesćan je pod ćežkim hrěchom winowaty, w jutrownym času sakramentaj pokuty a wołtarja dostojnje dóstać.

Pjeć kóždołětne cyrkwinske wopory maja so po sćěhowacym rjedźe dźeržeć:

1. za należnosće **lyonskoho missionskoho towarstwa** na jenej póstnej njedźeli;
2. za należnosće **s. Józefowoho towarstwa w Aachenje** třeću njedźelu po jutrach, njedźelu po swjedźenju zakitarstwa swjatoho Józefa;
3. za należnosće **towarstwa swjatoho kraja w Kölnje** wulki pjatk, a za **kustodiju swjatoho rowa** předjutrownu sobotu;
4. za należnosće **swjatoho Bonifacijowoho towarstwa** w Paderbornje, njedźelu 4. junija, do swjedźenja swjatoho Bonifacija;
5. hromadźenjo **Pětrowoho pjenježka** njedźelu 1. oktobra, njedźelu po swjedźenju arcjandźela Michała.

Na 6. januara (Třoch Kralow) wot japoštołskoho stoła postajeny wopor — za należnosće towarstwa **přećiwo wotročstwu w Africy** ma so też dale dźeržeć.

Dale so po přeću swjatoho wótca za potrěbnosće **orientalskich cyrkwjow** wopor na jenej njedźeli měsaca augusta přikazuje.

Wšitke tute wopory dyrbja so **njedźelu,** kotraž składowanskej njedźeli **do prědka dźe, a na dnju składowanja samoho wosadam z klětki wozjewić. Składowanja maja so z přihódnym spomnjenjom w prědowanju na dnju składowanja poručować.**

Wunošk třoch prěnich mjenowanych składowanjow ma so z dobom hač do srjedź meje w herbskich krajach japoštołskomu vikariatej, w Hornjej Łužicy tachantskomu konsistorijej wotedać, wunošk štwórtoho składowanja najpozdźišo kónc junija a pjatoho kónc oktobra też tam.

Wyše toho ma so jónu za měsac, z wuwzaćom augusta, jenu njedźelu, kotruž móža sebi wysokodostojni knježa fararjo a administratorojo wuzwolić, **wopor za twarjenjo cyrkwjow w kraju** dźeržeć. Wunoški tychle składowanjow maja so w měsacomaj juniju a decembru kóždoho lěta přisłušnej wyšnosći wotedać.

Wójna.

Bitlis wot Rusow dobyte.

Z Pětrohroda pisaja 4. měrca:

Kaukasus: Naše wójska tłóča njepřećela dale wróćo. Přećiwo Bitlis spytowachu Turkojo pola Masra (23 km k južnomu wječoru wot Bitlis) přimać, buchu pak zbići. W tej krajinje wojuje so pod wosebje ćežkimi wobstojnosćemi dale; puće su jara hubjene, k tomu kruta zyma a hłuboki sněh. — Runje přikhadźa powěsć, zo su naši wojacy tule nóc Bitlis z nadběhom dobyli; šěsć kanonow bu wzatych. Mjez turkowskimi jatymi je 17 officirow, mjez nimi wjednik jenoho połka.

Bitlis je wotewrjene město z něhdźe 40000 wobydlerjemi; leži při Wanskim jězoru na puću z Erzeruma do Mosula při jenej z rěčkow, z kotrychž Tigris nastawa. Bitlis je hłowne město turkowskeje provincy a ma wjele turkowskich fabrikow za brónje a tkaniny. Je tohodla hospodarscy a politiscy ważne město. (b)

Z wječornych bitwišćow

pola **Yperna** a **Verduna** wozjewja naše wjednistwo 3. měrca:

K južnomu ranju wot Yperna při kanalu dobychu so Jendźelčenjo do našoho stojnišća „Bastion", kotrež běchmy jim 14. febr. wzali a dobychu so samo we wuzkej fronće hač k našim prjedawšim prěnim hrjebjam. Z tych buchu hnydom zasy zahnaći, w někotrych dźělach „Bastiona" so hišće dźerža.

Na wyšinach k ranju rěki Maas wurjedźichmy po krutym přihoće z artilleriju wjes **Douaumont** a zwjedźechmy swoje linije k wječoru a k połdnju wsy a wobtwjerdźenja do přihodnišich stojnišćow. Přez 1000 jatych a šěsć ćežkich kanonow bu dobytych. (b)

4. měrca so wozjewja:

Wojowanja k južnomu ranju wot **Yperna** su nakhwilnje skónčene. Wot nas do 14. febr. dźeržane stojnišća su kruće w našich rukach, „Bastion" je njepřećelej wostał.

Na woběmaj stronomaj Maasy třěleše francózska artillerija sylnišo a nadběhaše potom wjes Douaumont a naše so přizamkowace linije. Francózojo buchu z dźěla w blizkim wojowanju pod ćežkimi zahubami zbići a zhubichu nimo toho zasy přez 1000 njeranjenych jatych. Po dotalnych wobličenjach powyši so naš dobytk z wojowanjow wot 22. febr. sem wo 37 kanonow, 75 mašinskich na 115 kanonow, 161 mašinskich třělbow.

Pola **Obersept** (k sewjernomu wječoru wot **Pfirt**) spytowaše 13. febr. wot nas dobyte stojnišća zasy wzać. Zhubichu wjele mortwych a ranjenych a 80 jatych a dyrbjachu so do swojich stojnišćow wróćić. (b)

5. a 6. měrca wozjewja naše wjednistwo dalše wojowanja. Powšitkownje naši pokračowachu, jenož pola hajnkownje Thiaville wopušćichu swoje 28. februara dobyte stojnišća, zo njebychu we wobjimacym njepřećelskim wohnju njetrjebawši ludźi woprowali. Poměrnje běchu wojowanja tej dnaj słabše. Tola bu při nich 14 officirow a 934 muži Francózam wotewzatych. (b)

7. měrca naše wjednistwo wozjewja:

Mjeńše wotdźělenja, kotrež běchu wčora po sylnym wohnju hač do našich hrjebjow k sewjernomu ranju wot **Vermelles** přišle, buchu dźensa z bajonetom zasy zahnate.

W **Champagniji** bu w překłapjacym nadběhu k ranju wot **Maisons de Champagne** naše stojnišćo wróćo dobyte, w kotrymž běchu so Francózojo 11. febr. zasydlili. 2 officiraj a 150 muži bu při tym zajatych.

W **Argonach** storčichmy naše stojnišćo k sewjernomu ranju wot **La Chalade** po sylnišim rozbuchnjenju naše stojnišćo wo něšto do prědka.

W krajinje **Maasy** bu woheń k wječoru něšto žiwiši, k ranju bě srjedźno-sylny. Khiba wot wuslědźeri njebu blizko wojowane.

W krajinje **Woevre** bu dźensa rano wjes **Fresnes** w nadběhu wzata. W někotrych khěžach wječorneje khromy so Francózojo hišće dźerža. Woni zhubichu přez 300 jatych. (b)

Wjetše wuspěchi přinoša 8. měrc:

Přećiwo wot nas wróćo dobytomu stojnišću k ranju wot dwora **Maisons de Champagne** wotewri njepřećel wječor pozdźe napřećny nadběh. We wječornym dźělu wojuja hišće z ručnymi granatami, hewak bu nadběh hładcy wotpokazany.

Na lěwym brjozy rěki **Maasy** buchu, zo bychmy so našej liniji na prawej stronje na wisadłach Cotte de Talou, podpjeracoho khribjeta a Douaumonta lěpje přizamknyli, stojnišća njepřećela na woběmaj stronomaj rěki **Forges** niže **Bethincour 6 km šěroko a 3 km hłuboko** nadběhane. Wsy **Forges** a **Regneville,**

wyšina rapačoho a **małoho Cumicres-lěsa** su **w našej rucy. Napřećiwne wustorki Francózow** přećiwo južnej khromje tutych lěsow buchu **krawnje wotpokazane**. Wobsadka tych stojnišćow bu z dźěla zničena, njeranjeny zbytk, **58 officirow, 3277 muži** bu popadnjenych. Nimo toho bu 10 kanonow a wjele wójnskeje nadoby dobyte.

We Woevru bu njepřećel też z poslednich khěžow wsy Fresnes wumjetany. Ličba tam popadnjenych je na **11 officirow,** přez **700 muži** zležła, něšto mašinskich bu dobytych.

Črjódy našich lětakow pomjetowachu městna k wječoru wot Verduna z bombami, hdźež njepřećelscy wojacy stojachu. (b)

Zeppeliny w Jendźelskej.

Naše admiralstwo wozjewja 6. měrca:

Někotre z našich namórnych lětakow su w nocy wot 5./6. měrcej na łódźstwowu staciju **Hull** nad **Humberom** a tamniše łódźine twarnišća bomby mjetałe. Na lětaki bu sylnje ale podarmo trělane. Wšitke su so wróćiłe. (b)

Prěni króć su tute naše Zeppeliny při sylnym sněžy Jendźelsku wopytałe. Jendźelčanow je to wosebje nastróžało, dokelž dotal měnjachu, zo jich sněh škita.

Jenož 1700 mill.

je, kaž so ze Šwicy piše, italska požčonka wunjesła. To njeby ani na 3 měsacy dosahało a je k tomu też hižo z wulkoho dźěla do prědka přetrjebane. (b)

Němska a Portugalska.

Diplomatiske poćahi mjez Němskej a Portugalskej su rozwjazane, pósłancaj wróćitaj so kóždy do swojeje domizny.

„Möva“ so wróćiła.

Admiralstwo wozjewja 4. měrca:

J. M. Ł. „Möva“, wjednik korvettowy kapitan hrabja Dohna-Schlodien, je dźens po wjacy měsačnych křižowacych jězbach ze 4 jendźelskimi officirami, 29 jendźelskimi mórskimi wojakami a namórnikami, 106 Indźimi wobsadki njepřećelskich parnikow — mjez nimi 106 Indami — jako jatymi a 1 millionom złota do domjacoho přistawa přiječa. Łódź je sćěhowace njepřećelske parniki popadnyła a z wjetšoho dźěla podnuriła, z mjeńšoho jako prisy do neutralnych přistawow pósłała:

„Corbridge“ . . .	3687	tunow,	jendź.
„Author“	3496	„	„
„Trader“	3608	„	„
„Ariadne“	3035	„	„
„Dromonby“ . . .	3627	„	„
„Farringford“ . . .	3146	„	„
„Clau Mactavish“ . .	5816	„	„
„Appam“	7781	„	„
„Westburn“	3300	„	„
„Horace“	3335	„	„
„Flamenco“	4629	„	„
„Edinburgh“ (pł. łódź)	1473	„	„
„Saxon Prince“ . .	3471	„	„
„Maroni“	3109	„	franc.
„Luxemburg“ . . .	4322	„	„

„Möva“ je dale na wšelakich městnach njepřećelskich brjohow miny kładła, wot kotrychž bu mjez druhim jendźelska wójnska łódź „King Edward VII.“ zničena. (b)

Někotre jendźelske nowiny njebychu najradšo wěriłe, zo je so němska łódź mohła dwójcy přez jendźelske straže kradnyć a měsacy dołho na swobodnym morju jendźelskim wójnskim łódźam, kotrež su tola wěsće dosć za njej slědźiłe, so wukhować. Kak je to móžno było, wostanje za nas hišće potajne. Naše łódźstwo to wězo nětkle njepřeradźi.

Dny bjez mjasa su tola hižo wuspěch měłe, kaž so pisa. W cyłym kejžorstwje je so přetrjebanjo mjasa wo štwórty dźěl pomjeńšiło. Při tym so napomina, zo bychu wšitcy, też jenotliwi, postajenjo zwjazkoweje rady swědomiće wobkedźbowali, potom traš dalšich zawuzdźenjow trjeba njebudźe.

⁘

Swětny rozhlad.

Swjaty wótc napomina zasy k měrej.

Z Roma so 5. měrca wozjewja, zo je bamž kardinalej Pompili list pisał, kotryž ma zasy samotnosć manifesta za měr. Bamž we nim praji, zo so wón mjez wójnu wjedźace staty ćisnje kaž nan mjez swojich synow, kotřiž su so do bića dali. Wón wopřisaha jich w mjenje Božim, dźiwajo na prawo wěčneje smilnosće skónčnje z tymle zničowanjom jedyn druhoho přestać. Wójna bywa woprawdźe sebjemordarstwo Europy. Přičiny napřećiwnosćow mjez jenym a druhim dyrbjałe so rozjasnić a napřećiwnosće so po tym wurunać, samo njedźiwajo na sebjelubosć a wosebite interessy statow. Měr njedyrbi jeno jedyn dźěl spěchować ale dyrbi być za wšitkich sprawny, jeno potom może być trajacy. Dotal njejsu joho wótcowske napominanja žanoho wucha namakałe, a tohodla rěči wón wšitkim synam we wójnu wjedźacych kaž w neutralnych statach z nowa najkrućišo do swědomja, zo bychu wo měr prosyli a skutkowali.

*

„Corriere della Sera“ měni, přispomniwši tomule bamžowskomu listej, jeli dyrbi měr po přećach bamža sprawny być, njemóže to na žane wašnjo być měr, kajkiž sebi jón Němcy přeja.

„Secolo“ mjenuje tutón manifest cyle njewužitny (inoportun), bamž wospjetuje z tym pospyty, za kuriju wliw dobyć, kotryž je so ji na přecy wzał.

Italske katolske časopisy dóstachu porok wot bamža.

Kaž „Avanti“ wozjewja, da bamž nowinje „Corriere d' Italia“ a druhim katolskim šćuwacym nowinam, kotrež hišće horliwišo do wójnskeje trompety trubja hač organy „Barreresa“ a „Renell Rodsa“, kruty porok wozjewić. Nimo toho hrožeše też Vatikan, zo

„Do swědomja.“

W bližšim času stupi zakoń, zjewjeny 20. decembra 1915, do swojich prawow. Po nim změje kóžda farska cyrkej swój wubjerk, kaž je to pola njekatolskich za šule a wosady hižo dawno zarjadowane. Njebudźe bjez toho, zo runje ći w našich katolskich wosadach, kotřiž na to so wołachu, zo zakonja njeje, nětko postork na tym bjeru, zo je, a zo je jim z tym podłožk k dalšim zadźeranjam z ruki wuwinjeny.

Tu přińdu mi runje **nowiny z Ameriki** do ruki (Kat. Tydźenik ze Chikago), hdźež podobne njedostatki knježa, kaž smy je pola nas nazhonili. Do Ameriki dźěn je w zańdźenym lětstotku wšo so hnało, štož chcyše so wobohaćić. A nic mało z katolskich krajow w Europje: z Němskeje, Čech, Galiciskeje, Wuherskeje, Italskeje, Španiskeje, Pólskeje a Irskeje. Hdy by so po prawom činiło, měło w sewjernej Americy wjacy katolikow być, jako njekatolskich, kotrychž je tam na 250 družinow. Wot 100 milijónow pak je jenož nimale 12 milijónow katolskich a tu praša so: hdźe dha su tamne nimale 40 miljónow, kotrychž měło wjacy być?

Na to wotmołwja nětko spomnjene katolske nowiny w Chikago tuto: „Lizakow, pokhlěbnikow a šklělizarjow je na swěće přecy dosć było wot časa, zo je w človjeku herbski hrěch so zasydlił. Z mudrosću wulišćeja so swětnych a wjesnych dawkow, z wjetšej wušiknosću a horliwosću pak wšěch cyrkwinych. Rěču pak wo katolikach, kotřiž porjadnje do božich służbow khodźa, tu a tam a tola w jutrownym času k swj. sakramentam du, kotřiž, hdyž ćežcy skhorja, domawobstarać so dadźa a za cyrkwinym pohrjebom žadaja. Tući pobožni křesćenjo słyša Božu mšu a prědowanjo, k zeživjenju měšnika pak ničo njepřinošuja; khodźa do cyrkwje a njedachu ničo, hdyž k twarjenju so hromadźeše; woni lizaja wot žohnowanjow porjadnoho dušipastyrstwa, kotrež druzy za za nich płaća. A tak wukonjeja z wulkej dowěru swoju „wěru za darmo“ přeswědčeni wo tym, zo budźe dobrych ludźi dosć na swěće, kotřiž tón dźěl dawanja do cyrkwje wotwjedu, kotryž po prawom na nich so dóńdźe. Darmožrački!

Njeměń, zo trjebaj wo khudych rěču; ani Bóh ani cyrkej ničo wo tutych njeżada, ani duchowny: tón skerje hišće da, hdźež wěrnu nuzu widźi; ale na tych so měrju, kotřiž maja, zo móhli dać, ale to njechaja. Duchowni w Europje su ludźom jara přez porsty hladali, njejsu dawkow za cyrkwje zběhali, a to je nětko zahubjenjo za katolsku wěru w Americy. W Europje su cyrkwje z wjetša w starych časach natwarjene; tu a tam maja też zamoženjo nahromadźene; tak wosadni ničo dawać njetrjebachu, hdyž bě też farař na dokhody z lejna pokazany. Tak su mnozy sebi do hłowy stajili: wěra ničo njepłaći, duchowny ma wšo darmo činić; a mnohim duchownym bě jich njewotwisnosć wot wosadnych witana, tak zo za cyrkej njehromadźachu a to za njepřistojne ważachu, zo za swoju prócu a dźěło něšto žadaja.

Te časy a wobstojenja, hdźež za cyrkej ničo so dawać nima jako to w paradizu bě, přeja liwcy a nahramni katolikojo sebi wězo dale, dokelž njedźiwaja na zrudnę sćěhwki, kotrež z toho za wěru samu narostu. Pohladajmy tola na katolikow z Francózskeje, Španiskeje, Italskeje, Awstriskeje, kotřiž po črjódach do Ameriki so ćerja: su to lući přikhadnicy z mortwej wěru, kotřiž při prěnim dawanju za cyrkej wot wěry wotpadnu. Što dha je wina tajkoho njezboža? To, zo doma ženje pjenježka dawać njetrjebachu za wosadne potrěbnosće a cyrkej. Štož ma človjek darmo, to zańč nima, a byrnje była — wěra a zbóžnosć!

Nazhonjenjo wuči, zo spomožnišoho srědka za wožiwjenjo wěry njeje, jako w dawanju za wěru. Tohodla hromadźa rozomni duchowni, hdźež hewak porjadne dawanjo do cyrkwje njeje, tu za nowe pišćele, tam za zwony, druzy za nowy wołtař, rjany křižowy puć, nowe ławki, tepjenjo w cyrkwi. A je ći spodźiwne, kak nadobnje Bóh ze žohnowanjom w časnym tajke dary mytuje, kak strowe a čerstwe nabožne žiwjenjo we wosadźe so jewi; kak khuda čeledź a same dźěći, w dawanju so wuběhuja. Kóždoho we wosadźe je hańba, hdyž ničo dał njeje, a kóždy so čuje, hdyž je z darom za česć Božu — połny wosadny.

Tu maš też kluč, čohodla su dźěći w jenej swójbje derje skrućene z wěru, z druheje tak

so jim też podpjera, kotruž hewak dóstawachu, zapowě. Dźěl duchownstwa wotkaza hižo abonowanjo na tele nowiny. Po tutym je do katolskich nowin tola wěsty měr zaćahnył. (b)

Nowy porjad w Serbiskej.

Kaž so z Bělohroda pisa, bu w Gorni Milanovač 1. měrca prěni wokrjesny dźeń pod awstriskim zarjadnistwom wotměty. We posedźenju bě přez 100 zastupjerjow wšěch wot awstriskich wójskow wobsadźenych serbiskich wokrjesow zhromadźenych. Wyšk-leutnant Baumann wotewri wokrjesny dźeń, kotryž wo wšelakich prašenjach zastaranja a zarjadowanja jednaše. Wuzwoleni gmejnscy předstojerjo wotpołožichu ze zawdaćom ruki slub swěry a dóstachu swoje zastojnske pomjenowanjo. Skhadźowanka pósła wojeńskomu gouverneurej hrabi Salis-Sewis podwolniski telegram, na kotryž tón hnydom wotmołwi. Při swjedźeńskej hosćinje wunjese archimandrit Makarija sławu na kejžora Franca Józefa.

IV. wójnska požčonka.

Wot spočatka wójny wobroća so kejžorstwowe financne zarjadnistwo we wěstych wotdźělenjach časa na **cyły lud**, wulkokapitalistow a małych lutowari, na wulkoindustriju a rjemjeslnikow, z cyła **wšitkich**, kajkohožkuli powołanja, zo by přecy zasy nowe srědki k wobrónjenju a posylnjenju wótcnoho kraja a k dalewjedźenju wójny hač k **dobyćeńskomu kóncej** dóstało.

To je też wuraz powšitkowneje woborneje winowatosće, a kaž so samo rozemi, smě so tuta k podpjerje namołwjeć, kaž też **po tutym nałoženju činić.**

Wo tom so w cyłym němskim kejžorstwje tola njedwěluje. Nichtó tola njedwěluje, kotryž z wočinjenymaj wočomaj tute wulkotne swěta-podawki wobkedźbuje, zo maja tu pjenjezy žałostnu ważnosć. Štó by njewědźał, zo wójna płaći pjenjezy, a zo wona też přecy dróžša bywa. Tu dyrbi Němska nětkle wšědnje skoro dwójcy telko płaćić kaž w spočatku tohole wulkotnoho běděnja a wojowanja. A zo so tele nuzne srědki njezapowědu, je **jedyn z najważnišich zakładow dobyća.** Njepřećeljo baja wo kóncu němskich financnych mocow. My pak chcemy jim pokazać, zo su tele hišće twjerde a krute, kaž w spočatku, a zo je móc ludu njewućerpajomna.

W znamjenju njepowalneje wěstosće wojeńskoho dobyća centralnych mócnarstwow wukhadźa štwórta wójnska požčonka.

To je też najlěpši zakład za wuspěch. A też cyłe připrawjenjo noweje požčonki je zasy dopokaz, zo chce Němska za to, štož žada, też napřećiwne zarunanjo wotłožić. Tohodla njewostań nichtó wróćo, zo njeby tajku přileżnosć wužił, swoje pjenjezy na tak dobre a wužitne wašnjo zapołožić.

Dźensa jeno hišće wozjewjamy, zo so tale požčonka wudawa na dwoje wašnjo, jako

4½ % Deutsche Reichsschatz-anweisungen;

5 % Deutsche Reichsanleihe
(njewupowědźomna hač do 1924).

Wobě požčoncy matej listy po 100, 200, 500, 1000 atd. hriwnach; tak je też jednorym ludźom možno sebi jedyn abo druhi kruch po zamoženju kupić. **Zapisowanjo stawa so wot soboty 4. měrca hač do srjedy 22. měrca do připołdnja 1 hodź.** Też póst přijima zapiski za Reichsanleihe, zapłaćić móža so połnje hižo 31. měrca, dyrbja pak 18. hapryla być zapłaćene.

Zakazane je: listy, kharty a druhe spisy do wukraja sobu brać a nosyć, kaž do Awstriskeje abo Ruskeje. Ma so wšitko jeno z póstom słać. Khostanja za přestupjerjow tuteje zakaznje su wulke.

⁘

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Štwórtk tydźenja, 3. měrca bě 100lětny wopomnjeński narodny dźeń njeboh Jana Ernsta Smolerja, kotryž so 3. měrca 1816 we Łuću pola Łaza w pruskej Hornjej Łužicy narodźi, hdźež bě joho nan tehdom wučeŕ. Spominamy też tudy na tohole wulkoho wótčinca, kotromuž ma so Serbstwo telko dźakować. Joho zdźěłanosć a pilnosć je znata. A hdyž njeby ničo druhe zawostajił hač: „Pěsnički Hornich a Delnich Łužiskich Serbow“, by hižo z tym měł trajace, khwalbne wopomnjećo. Nimo wšelakich knihi pisaše dźěn tydźeń wot tydźenja Serbske Nowiny. Wšitke joho wědomostne dźěła a spisy tu mjenować nochcemy, chcychmy jeno z dźakownosću spomnić na tohole znatoho a sławnoho muža, na kotrohož budźa so mnozy z nas hišće dopomnić, kotrohož su znali. Wón wumrě lěta 1884, 13. junija we Budyšinje. Na njoho dopomnja nas też stajnje a přecy naš wulkotny „Serbski Dom“ w Budyšinje, kotrohož ležomnosć je njeboh Smoleŕ w swojim času kupił a tak tomule twarej městno zawěsćił. — Joho wopomnjećo njech wostanje nam stajnje w dźakownosći žiwe, a joho duch njech wožiwja też naše Serbstwo hač do dalšich časow přichodnych!

⁘

Z Budyšina. W swojej poslednjej zhromadźiznje je Budyšska „Jednota“ jenohłósnje swojoho dotalnoho předsydu, k. scholastika Žura, za „čestnoho předsydu“ pomjenowała. Towarstwo chcyše z tym wulku prócu připóznać, kotruž je sebi knjez scholastikus z towarstwom dawał, hdyž je nimale 12 lět je jako předsyda wjedł. Minjenu njedźelu 5. měrca popołdnju poda so tohodla wotrjad (deputacija) towarstwa ke knjezej scholastikej, pod nawjedowanjom nětčišoho předsydy „Jednoty“, knjeza fararja Hejduški, zo by jomu tele česćowanjo ze strony towarstwa wozjewił. Knjez scholastik Žur też tutón wopokaz lubosće a česćowanja wjesele a dźaknje přija.

---

snadno wěru zapřeja a dźěći w cuzej woćahnu. Haj, duchowni w Europje su wjele zhrěšili, zo lěpje na cyrkwine dawanja njedźiwachu — my w Americy to bohužel čujemy — su jenož nahramnosć wosadnych kormili a žiwu wěru podmlěwali; jich zamysł njech snadź bě dobry, sćěhwki su hórše dyžli zrudne.

Hdyž w swojim času so z Europy wšo do Texasa w Americy ćěrješe (też ze Serbow tam so zasydlichu a bě tam na khwilu evang. wosada, w kotrejž po serbsku so prědowaše), pósła přisłušny biskop do tuteje krajiny kat. měšnikow, zo wosady zarjaduja. Tući pak wróćachu so po krótkim, dokelž kat. přikhadnicy dawanja zwučeni njeběchu; měšnicy njedóstachu ani k žiwjenju trěbne, wo twarjenju cyrkwjow ani rěč być njemóžeše.

Stanje so też tu a tam, zo ma duchowny sam zamoženjo, z kotrohož móže so zežiwić bjez toho, zo je na dary wosadnych pokazany. Hdyž ničo njeżada, njepolěkuje z tym jenož nahramnosći wosadnych, wón je też wina, zo hdyž druhi po nim město nastupi, wosadni dawanja so wobaraja. Tajki zamožity duchowny hori so za wšo: za to, zo cyrkwine kaznje so dźerža, zo njedźela so swjeći, zo wosadni so posća, zo w jutrownym času swoje winowatosće dopjelnja. Hdźež pak wo to so jedna, zo měł prawo duchownoho města na přistojnu mzdu wosadnym doréčeć a k dawanju za cyrkwine potrěbnosće pominać, to daji joho němy djaboł, dokelž so boji, wón mohł z wobrěčenjom wo dobre mjeno we wosadźe so přinjesć. Tu je wón runjež tak dobry, jako joho wosadni, kotřiž Boha z kěrlušom khwala: „Wšak je farař na khlěb njetrjeba atd.“ Haj, je tak daloko, zo jara „pobožni“ křesćenjo duchownoho hanja, hdyž wo pjenježnych należnosćach z klětki něšto zjewi: to rži w jich nahramnych a njewobrězanych wušach a woni křiča: „Njeje dha kat. wěra jenajka w Europje a w Americy? Čohodla rěči so tu wo dawanju do móšničky, wo předaću městow w cyrkwi, wo dawanju za wěčnu lampu a swěčki na wołtař?“ Za tych je dawanjo do cyrkwje zamysł za wotpad wot wěry; woni chcedźa wěru, kotraž ničo njepłaći. A tajka je w Americy nadobnje zastupjena: je to wěra tych, kotřiž žaneje wěry nimaja a tuta wěra přinjese jich wo — zbožnosć.

Z wěru, kotraž ma zadarmo być, zwisuja też nowiny, kotrež ničo njepłaća: stej to sotrowskej dźěśći, wobej rodźenej z ducha nahramnosće. Štóž do cyrkwje ničo njedawa, njepłaći też žane nowiny; to přeradźi kaž nizke zmyslenjo tak też njesprawnosć tajkich pobožnych. Sprawny človjek płaći štož je dołžny, njech je za nowiny, njech dawk do cyrkwje; komuž pak je djaboł dno ze swědomja wurazył a kotryž ze wšim dawanjom čaka, hač wyšnosć joho ćaza, tomu nichtó njedoréči. Zo by měra połna była, rozdawaja w Americy darmo nowiny. Tute su wot spekulantow wudate a žiwja so nadobnje wot nawěštkow, kotrež z prošenjom zwjedu. Z tym pak ryja dobrym kat. nowinam row; dokelž runje tući pobožni katolikojo to su, kotřiž měnja: zo pódla tych darmotnych nowin druhe dźeržeć njetrjebaja, abo, hdyž dźerža, njepłaća, myslo: su-li jene nowiny darmo, čohodla nic druhe?

Rozprawa skónči so ze słowami: „Budź mojedla skupy a nahramny, zo na row swojeje njeboh maćerje žito wosyješ abo hejduš abo neplę nasadźeš — tón hrěch hodźi so wodać. Štož pak nahramnosć nastupa, kotraž wuši zatyka před bóžskej kaznju: „Dajće dha Bohu, štož Bože je“, to je wěrny hrěch přećiwo Duchej swjatomu. Za njón wodaćo njeje ani w tym ani w přichodnym swěće; ale kaž rěznik ćelo na štryčku wjedźe k rězu, tak tebje duch nahramnosće na město „hdźež je płač a zubow křipjenjo.““

* * *

Je to ćežka skóržba, kotraž z Ameriki na Europu so zběha; ja to čitajo, myslach: zawěrno by hižo kónc tuteje zrudneje wójny był, hdy bychu tute 40 milijónow, kotrež su w zańdźenym lětstotku w sewjernej Americy katolskej cyrkwi khribjet wobroćili, prawej wěrje přisłušeli; pola nich njebychu pominanja a prósťwy swjatoho wótca Benedikta XV. na skałojtu zemju padnyłe, jako pola Wilsona. — Štož pak nas katolikow w Europje nastupa, njech kóždy ze swojim swědomjom wuradźuje, hač w cyrkwi do „darmojědźkow“ słuša, a hdyž, njech po přikładźe Zacheja do so dźe, doniž je hišće na puću. Njeradźu nikomu, zo z tutym dołhom do tamnoho swěta stupi!

— Njedźelu 12. měrca budże tudy wulki swjedźeń za sobustawy towarstwa dźěćatstwa Jězusowoho. Rano 1/2 8 hodź. budże w serbskej cyrkwi na šulskich Božich službach zhromadne swjate woprawjenjo. Popołdnju 1/2 5 h. změje wysokodostojny k. seminarski direktor P. Löbmann w kat. towaršni přednošk „naše misijóny we wójnskim času“. Dźěći z wustawa miłosćiwych sotrow budźa předstajeć někotre na swjedźeń so poćahace hry. Tute předstajenjo pak je wosebje za staršich a dorosćenych, mjez tym, zo bě předstajenjo za dźěći hižo srjedu.

⁘

— Zjednoćeństwo kat. wučerjow za Budyšin a Šěrachow wotmě 1. měrca swoju hłownu zhromadźiznu. Předsyda, k. sem. wyšši wučeŕ Heidrich postrowi přitomnych, wosebje pak našoho čestnoho sobustawa, wysokodost. k. praelata Skalu. Po wšelakich zdźělenjach přepoda słowo k. cyrk. wučerjej Šołće, kotryž měješe přednošk wo wšelakich wójnskich spěwach z lětow 1870/71 a 1914/15. Potom sćěhowachu zličbowanja a to: 1. sakskeje podpjeranskeje, 2. wójnskeje podpjeranskeje pokładnicy a 3. přehlad pokładnicy zjednoćeństwa. Wunošk bě jara zwjeselacy. Předsyda poda nětko wobšěrny přehlad stawiznow zjednoćeństwa, kotrež z lětom 1916 swój 25lětny jubilej swjeći.

⁘

— (Ćežko znjezbožił.) Minjenu srjedu dopołdnja přińdże we waggonowej fabricy kowaŕ Pawoł Bernock pod padacy hamor, při čimž buštej jomu wobej rucy rozraženej.

⁘

Z Khelna pola **Radworja.** (Klóštrske sluby wotpołožiła.) Khata Krawcec, dźowka tudomnoho kublerja Augusta Krawca zastupi nazymu 1913 w Endenichu pola Bonna nad Rheinom do tamnišoho klóštra benediktinkow. Loni bu wona zadrasćena a, dokelž so jara derje za klóštr přihodźeše, wotpołoži nětko też hižo swjatočne sluby, z čimž bu na krute do klóštrskoho zjednoćeństwa přijata. W klóštrach njemóža trjebać tajke wosoby, kotrymž so ničo dźěłać njecha abo kotrež jenož khodźo skiwla a hłowu powšeja. Dokelž je Krawcec knježna pilna dźěłaćeŕka a při tym wjesołeje mysle, a wosebje też, dokelž so na burske dźěło derje wustoji, je swojim předstojeŕkam wulcy witana. Tuž je bjez dźiwa, zo so też sama wulcy zbožowna čuje a zo klóštr swoju „druhu domiznu“ mjenuje.

⁘

Z Khrósćic. (Cyrkwinske předstojeŕstwo.) Zańdźenu njedźelu po nyšporje wotměwachu so na farje wólby do cyrkwinskoho předstojeŕstwa. Woleni buchu sćěhowacy kk.:

Jakub Kokla, kubleŕ w Khrósćicach,
Jurij Bětka, žiwnosćeŕ a gmejnski předstojićeŕ we Worklecach,
Jakub Kral, kubleŕ a gmejnski předstojićeŕ w Nuknicy,
Jurij Šwejda, žiwnosćeŕ a gmejnski předstojićeŕ we Łusću,
Heinrich Schaefer, ryćeŕkubleŕski najeńk w Jaseńcy,
Mikławš Pjech, kubleŕ a gmejnski předstojićeŕ w Miłoćicach.

Do wólbneje lisćiny běchu so 106 zapisali; wolili 71: 60 płaćiwje, 11 njepłaćiwje. Njedźelu při dopołdnišich Božich službach budźa woleni do swojoho zastojnstwa zapokazani.

⁘

Z Marijneje Hwězdy. Na wječornym bitwišću bu Albert Deleńčka při nócnym ryću třělnych hrjebjow do praweje hornjeje ruki přez granatu trjecheny. Z woprědka wosta w etapnym lazareće Rethel, jědźeše potom 22. februara z bayerskim lazaretnym ćahom do Drježdźan, hdźež dyrbješe joho wóz dla někajkeje škody so wotpowsnyć a tak wosta a lěkuje so tam, štož drje budże khwilu trać, dokelž je kósć też tróšku zranjena. Najebać zranjenjo so nadźijomnje zasy docyła wuhoji.

⁘

Z Pančic. Dwójcy žurla přepjelnjena. Dalši přistup policajscy zakazany! — To bě zwonkowny raz swjedźenja, kiž klóštrska šulska młodosć njedźelu a póndźelu w tudomnym hosćencu wuhotowa. Štóž sedźeše, dyrbješe sedźo wostać. Bojazna ćišćeńca zakaza jomu dalšoho hibanja. Mnozy dyrbjachu so wróćić, dokelž městna njenamakachu, ani k staću. Njedźelu so z małymi roješe kaž w kołču. A póndźelu z wulkimi nic mjenje. Tuž je też pjenježny wuzbytk pře wšu měru wulki. Nimale połštwórta sta hriwnow čistoho wunoška. To je effekt, kiž sebi runjeća pyta, kotrohož sebi nichtó nadźał njeje. A moralny dobytk so jomu cyle runja. Wulcy khwalobnje su wšitke poskićenja so wuwjedle. Ani najmjeńšoho poroka njebě słyšeć. A tak je nałožena próca dźesaćorje so zapłaćiła. Hdyž młodźina so mobilisuje, dha nochcedźa starši za kachlemi doma wostać. To pohonja k wohladanju, što jich lubuški móža. A też dóndźechu sebi tajcy na swjedźeń, kotřiž hewak zjawnosće so boja, wosebje žony. To njeje wćipnosć — wćipni dźěn woni z wjetša njejsu — to je wěda. Powšitkowne spodźiwanjo wubudźi, što wjesna młodosć w słowje, w hudźbje, w skutku wšitko wukonješe. Wobsah, khutny a žortny, wójnski a póstniski. Jěre mysle — wjesołe pryzle, trysk a stysk. Přebohaty běše porjad, kiž bě dźěleny za jedyn wječor dosahał. A byrnjež so k třećemu razej wuwjedł, žurla by zawěsće zasy połna była. A tak je zaměr, wójnske bědy wołóžeć pomhać, w połnej měrje so dosćahnył. Tuž słuša wšěm dźak, kiž su jón docpěć pomhali.

⁘

Z Ralbic. Do cyrkwinskoho předstojeŕstwa za našu wosadu buchu wuzwoleni kk.:

kubleŕ Jakub Wićaz z Różanta,
wyšši hajnk Mikławš Wjacsławk z Łazka,
kubleŕ Pětr Cyž (Šołta) z Nowoslic a
kubleŕ Mikławš Čornak z Ralbic.

Za wólbu zamołwili běchu so 72, wolili su 47, kotřiž 185 płaćiwych hłosow wotedachu. Póstnicy njedźelu buchu nowi zastojnicy do swojoho zastojnstwa před zhromadźenej wosadu zapokazani, kaž je to postajene po wustawkach.

⁘

Z Konjec. Naš korčmaŕ Jurij Manjok dźěše hnydom při započatku wójny jako podwyšk z jězdnej kolonu do pola. Dołhi čas běše w Francózskej, pozdźišo w Ruskej a skónčnje překřižowa sobu Serbisku, hdźež swojomu wotdźělej wjele jako tołmač služeše a měješe často kwartěry a druhe wěcy z tamnym ludom wujednać. Stajnje rěkaše, hdyž bě tajke něšto wuwjesć: „To dyrbimy Manjoka pósłać!“ To widźimy, kak wužitna je naša maćeŕna rěč nětkle samo we wójnje. Kóždy rozomny človjek je přecy wjesoły, zo móže wjacy hač jenu rěč. Serbski wojak na narańšich bitwišćach so bórzy ze słowjanskimi ludami zrěči. K nowomu lětu bu k. Manjok na vicewachmištra powyšeny a na kejžorowym narodnym dnju dósta slěbornu Friedrich-Augustowu medaliju. Přejemy našomu korčmarjej wjele zboža, strowy nawrót do domizny a potom budże nam wo cuzych krajach něšto powědać wědźeć. —s.

⁘

Z Njebjelčic. Póstnicy su, ale wójnske. Tola wjeselo a lubosć k zabawje so cyle njedatej podusyć. Wšak dźěn też wojacy wonka, hdźež granaty a kulki hudźa, so zawjeselić hladaju. A njeje hinak doma. Tak nam tu poslednju njedźelu sobustawy Różeńćanskoho towarstwa młodźencow zabawny wječor z předstajenjom něšto wjesołych hrow zarjadowachu. Dyrbi so wuznać, zo maja mjez sobu wustojne mocy. Wosebje ma so też připóznać pilnosć, z kotrejž běchu sebi, štož mějachu prajić, derje nawukli, tak zo pomocny duch w suflirowej budcy tak kaž na wumjeńku sedźeše. To mohło přikładne być za pozdźiše časy. Też wobdźiwachmy drje njebojazliwosć, z kotrejž kóždy wustupi a swoju wěc wukonja. To lubi, zo so we mjenowanym towarstwje hłowny zaměr tajkich předstajenjow docpěje: zo mjenujcy z časom nawuknu, zjawnje wustupować a rěčeć sebi zwěrić. Też po wójnje změje zjawne žiwjenjo płaćiwosće, hdźež potom so nichtó bojeć njesmě, na prawym měsće a w swojim času swoje sprawne měnjenjo sam přednjesć. — Mjez jenotliwymi předstajenjemi sebi přihladowarjo wjesele zaspěwachu. Też wunjesechu swojomu kralej Friedrichej Augustej sławu a zanjesechu sebi narodnu hymnu: Krala Bóh požohnuj. — Towarstwu pak přejemy, zo by přecy bóle a bóle so skrućiło a wuwiwało.

⁘

Z Kumwałda. Tudomne šulske předstojeŕstwo je, dźiwajo na nětčiše ćežke časy, zakazało, zo so njesmědźa dźěćom, kotrež jutry prěni króć do šule přińdu, žane cokorowe tity dawać.

⁘

Z Kinsbórka. Francózskej jataj wojakaj, kotrajž běštaj z tudomnoho lěhwa jatych čekłoj, staj so w Schweta pola Mügelna samaj zasy přizjewiłoj.

Čas nalětnoho wusywa

so bliži. K tomu su pomocne dźěławe mocy trěbne. Wšak je tola prěni zaměr našeje zežiwjeńskeje politiki, zo by so na wšitke wašnjo spěchowało dobyćo cyroby. Wosebje pak tu powšitkownje wjele zadźěwa nuza na dźěłaćeŕskich mocach w ratarstwje. Pobrachuje tu na ličbje dźěłaćeŕskich mocow, kaž też na hódnosći mocow. Žony, dźěći a stari ludźo zamóža lědma w jednorym času z prócu a nuzu cyły ratarski wobkhod w dworje a hródźi někak w kolijach zdźeržeć. Za to słuša jim horcy dźak cyłoho ludu. Ale w časach, hdźež so dźěło kopi a jene to druhe honi, kaž we časach sywa a žnjow, hdźež mnohim domjacym dźěłam, kaž nětkle zasy wobstaranjo polow k tomu přińdźe, dyrbi so tola dosahaca pomoc pytać, zo bychu so tele nuzne dźěła mohłe wšě wukonjeć.

Tu so z prěnja jedna wo prawočasny dowol tajkich wojakow, kotřiž su z ratarjow wzaći. Tuž je centrum w kejžorstwowym sejmje prózstwu a žadanjo wojeŕskomu wjednistwu abo zarjadnistwu wuprajiło, zo by so pola tajkich dowolowow wosebje na ratarskich wobsedźerjow dźiwało. Při njesměrnej ważnosći plahowanja žitow a skotu k rězu, dyrbjeli so ratarscy wobsedźerjo, kotřiž su jeno jako tajcy wuzběhnjeni, zo su k dźěłu khmani abo za službu w garnisonje, po móžnosći na wěsty čas dom pósłać. Też měli so tajcy do najbližšeje garnisony jich domizny abo wobsedźeństwa tyknyć, zo bychu tak z najmjeńša tu móhli wěsty dohlad wukonjeć a trochu pomhać, hdyž je nuzne, a k tomu też časćišo dowol dóstawać. W tym nastu-

panju bu w Barlinje najdalše napřećo-přińdźenjo přilubjene.

Wužićo wójnskich jatych w ratařstwje bu w poslednim połłéće přecy bóle praktiscy připrawjene. Po nahladźe centruma móža so jeći hišće lěpje wutrjebać, hdyž so jim jako stražnicy a přewodźerjo ratarjo, potajkim po móžnosći wobsedźerjo ratařskich statokow ze samsneje wokoliny, hdźež ma so dźěłać, sobu dawaja. Žanoho wulkoho stracha dla njeporjadnosćow so tu bojeć njetrjebamy. Tajke racionalne wužićo jatych a rozdźělenjo dźěła je jara wjele hódne. A tomu budźe też kóždy ratař wjesele přihłosować, wosebje hdyž so jedna wo čas nuznych dźěłow. Hdyž dyrbješe prjedy też při najmjeńšej ličbje jatych jako dźěłaćerjow póstn abo přewodnik sobu być, kotryž też ani sobu dźěłać njesmědźeše, ale jeno dohlad měć, móža so nětko małe wotdźělenja też bjez wosebitoho dohladowarja wotedawać. Hdźež pak dohladowař sobu přińdźe, smě tón nětko też sam sobu dźěłać. Wězo dyrbja tajcy přewodnicy a dohladowarjo też ratařske dźěło rozemić a lóšt a lubosć k dźěłu měć.

Přez tute położenjo bu z prěnja trjebanjo jatych jako dźěłaćeri wjele tuńše, hdyž tu njetrjeba wjacy wosebity dohladowař być, kotryž dyrbješe so wosebiće płaćić. Z druha pak je też nětko mjeńšim wobsedźerjam zmóžnjene, zo sebi jatych w cyle małych wotdźělenjach za dźěłaćeri wuproša, haj samo po jenym móža nětko dóstać na krótši abo dlěji čas. A to je tola wulka pomoc a położenjo, wosebje za małych a srěnich wobsedźeri.

A runje w tajkich hospodarstwach knježi po sobudźělenjach kejžorstwowoho dźěłaćerskoho časopisa najbóle nuza wo dźěłaćeri, samo też wo dźěłaćerki. Potom pak su so runje tele mjeńše a srěnje wobsedźeństwa jako najwažniše wo zastaranju cyroby za wobydlerstwo wupokazałe. W tym nastupanju su so tele położenja wo trjebanju jatych jako dźěłaćeri jara spomožne wupokazałe.

Też tón namjet je so přewjedł, so smědźa so po móžnosći z wojerskich kónskich depots konje na wěsty čas a we wěstych terminach wupožčować. To je zawěsće za někotrohožkuli, kotryž žanoho zapřaha wjacy nima, jara ważne; tak móže so tola syw też dospołnje wobstarać, zo bychu jomu potom w lěće ze žohnowanjom Božim też sćěhowałe nadobne žně.

Tuž, je-li trjeba, wužiwajmy też tajke położenja w času sywow, kaž też w času žnjow.

Wo předawanju a kupowanju běrnow k sadźenju

je ministerium znutřkownych należnosćow 4. měrca 1916 wšelake zasady postajiło, kaž zo smědźa so jako **symjeńtne běrny** jeno tajke předawać abo z nimi wikować, kotrež su z ruku wubjerane, čiste jenajkeje družiny a strowe běrny wot z najmjeńša 4 cm a najwjacy 7,8 cm w srěnim přerězku wulke (nic pak tajke, kotrež njejsu so za zaměry sadźenja wosebje wobdźěłałe).

Za symjeńtne běrny, kotrež njejsu originalne symjo, njesmě so druheje płaćizny žadać kaž za běrny k jědźi z 50 % přiražka za wuznamjenjene symjo (kotrež so druhi króć sadźa [Nachbau]) a 30 % přiražka za druhe symjo, a też nic płaćić.

Tomule wobmjezowanju njejsu podćisnjene běrny z wonka Sakskeje kupowane abo tam předawane a też nic wosebje plahowane symjo, kotrež prěni króć na wiki přińdźe.

Po 20. haprylu njesmědźa so kupy dla symjenja z wyššej płaćiznu wobzamkować hač su powšitkowne najwyšše płaćizny za běrny.

Jeli so njemóže symjeńtnych běrnow po puću swobodnoho wobkhoda dóstać, ma so to najpozdźišo hač do 31. měrca 1916 pola wyšnosće wozjewić.

Też druhe postajenja su w mjenowanym zarjadowanju hišće wopřijate. Přestupjenja so ćežcy khostaja.

Wšelčizny.

Z Paderborna. Tu swjećeše 6. t. m. regens seminara, k. domkapitular B. Rasche, swój 25lětny měšniski jubilej. Wutoru wječor bu jomu k česći mały swjedźeń wuhotowany, při kotrymž běše też Paderbornski knjez biskop, Dr. J. Schulte, přitomny. Z hnujacymi słowami dźakowaše so wón w mjenje wšitkich přitomnych knjezej regensej za joho njespróciwe a zamołwjenja połne dźěło w knjezowej winicy. Ad multos annos!

⁘

Předawanjo mjasoweje juški na bjezmjasnych dnjach.

W nastupanju mjasoweje a kołbasoweje juški, hač smě so ta na bjezmjasnych dnjach předawać, su wšelake dwěle a naprašowanja pola wyšnosćow nastałe. Ministerium znutřkownych należnosćow je rozsudźiło, zo mjasowa juška do tajkich pojědźow njesłuša, kotrychž předawanjo je zwjazkowa rada 28. oktobra 1915 zamjezowała. Njemóže so prajić, zo by tajka juška z dźěła z mjasa wobstała. Tuž smě so wona na bjezmjasnych a bjeztukowych dnjach předawać. To też płaći wo kołbasowej juńcy a podobnych připrawach.

⁘

Na tobak so wjetši dawk přihotuje a maja so po naćisku zakonja dotalne dawki na tobak wjacy hač podwojić. Z tobaka chcedźa hišće na 160 milijónow hriwnow wjacy wućahnyć hač dotal.

⁘

Dla nuzy na běrnach su w Lugawje w Sakskej ratarjo wjacy stow centnarjow běrnow nawdawali, kotrež móžachu so mjez wobydlerjemi rozdźělić.

⁘

Jara skutkowacy srědk za piwnych karančkowarjow

nałožuje w Ingolstadtu hosćenc „Bergbräu“, zo by jich wotbył, hdyž je policajska hodźina zastupiła. Po něštokróćnym napominanju zwočinjeja so z dypkom 11 hodźin wšitke durje a wokna, tak zo je za čerstwy powětr w dosahacej měrje starane. A hlej, lědma so dohladaš, a hosćo su wšitcy wupjerchnyli a jstwa je prózdna.

⁘

W Plawnje w V. je ličba narodźenych so spodźiwnje pomjeńšiła. Rozdźěl mjez lětom 1914 a 1915 je 1000 narodow mjenje, kaž lěto prjedy.

⁘

Stary hród w Schwiebusu (w brannborskej provincy) je klóštr Borromejkow w Trebnicach kupił. Wone mějachu hižo něšto ležomnosćow tohole hrodu kupjene, na kotrychž běchu khorownju, dom za małe dźěći atd. natwariłe. Nětko je wobsedźer hrodu we wójnje padnył a joho staršej předaštaj jón też Borromejkam.

⁘

(Žony jako postilliony.) W decembru minjenoho lěta běchu so w kejžorstwowym pósće na 3 ducenty žónskich jako postilliony přiwzałe. Wěc bě tak derje šła a žónske so k tomu přihodźałe, zo pósť jich přecy wjacy přijimaše; nětko je ličba žónskich postillionow hižo na 300 zrostła.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 4. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 9. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	46			23	40
Rožka, kórc po 160 punt.			18	88			18	72
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			23	10	21	—	28	—
Pšeńca			13	85			13	75
„ nowa								
Rožka			11	85			11	75
„ nowa								
Ječmjeń			16	50	15	—	20	—
Wows			16	50			18	—
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnař							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	2	85	3	70	3	50	4	—
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	6	40	7	90			7	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—			—	—
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75			—	—
Prosata 438 (w Kamjencu —)	27	—	58	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	5	10	—	—	4	40
Jeja, čerstwe, štuka	—	15	—	18			—	19
Ršeńčne wotruby	15	—	15	50				
Pžane wotruby	—	—	—	—				
Ršeńčny gris								
Pžany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

6. měrca 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	126 - 130	227 - 232
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	116 - 122	223 - 230
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	100 - 110	208 - 220
4. snadnje picowane kóždeje staroby	80 - 90	190 - 200
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	126 - 130	227 - 232
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	124 - 128	227 - 232
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	98 - 103	200 - 205
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	80 - 90	175 - 190
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	60 - 65	150 - 160
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	125 - 130	215 - 222
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	85 - 95	170 - 190
3. snadnje picowane	70 - 75	150 - 170
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	120—130	190—200
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	105—115	182—192
3. snadnje wuwite wot cyca	95—100	173—180
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	110—115	220—230
2. starše korme borany	100—105	195—210
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	90—105	190—200
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

Zrudny podawk sta so srjedu tydźenja w Schönecku na železniskej čarje Schönecк-Muldenberg. Dźowka železniskoho wothladowarja Pernera bě do Schönecka šła nutřkupować. Hdyž do Muldenberga po železniskej čarje (nasypu) wróćo dźěše, bu wot ćaha, kiž wječor 6^{24} do Herlasgrün jězdźi, hrabnjena a hnydom morjena. Holca bě 13 lět stara. Wona njebě při wulkim sněhowym wichorje ćah jěć słyšała.

Što činja žony najradšo? We wěstej bjesadźe načisny so raz prašenjo: Što žony najradšo w swěće činja? So ženić — praješe jedyn. — Lubować — druhi. — Rejwać — třeći. — So pyšić — štwórty. — Hrajkać — pjaty atd. Skónčnje też stary knjez, kotryž běše šěsć žonow měł, swoje měnjenjo wupraji. — Haj, haj! moji knježa, to wšo wone rady činja, a wězo jara rady. — Najlubše pak jim je, hdyž móža komandować — spušćće so na to! Woprawdźe też joho wusud powšitkowne přihłosowanjo namaka, dokelž samo žony to připóznawachu! — A też ja měnju, tak je!

Rs.

Wjes **Nixdorf** w Češkej, kotraž ma na 8000 wobydleri, bu na město pozběhnjena.

(Wjes bjez muži.) W Unterries, dźěl gmejny Dornbirn w Voralbergu njeje ani jenoho muža wjacy. Wšitcy su, a to z wjetšoho dźěla dobrowólnje do wojakow šli. Dźeń 20. febr. je posledni muž tuteje wsy k wójsku wotešoł. Kubła tam wobstaraja nětko hišće jeno žony a dźěći.

(Wot ručneje granaty morjenaj.) W Kasselu buštaj bratr a syn pjekařskoho mištra Waßmuta přez rozbuchnjenjo ručneje granaty, kotruž mějachu z pola, morjenaj. Waßmutowa mandźelska a dwě druhej wosobje buchu ćežko ranjeni.

Rubježnika při swojim łožu wuhlada w nocy nadobo mandźelska jenoho direktora w Düsseldorfje, kotryž ju a też w komorje přebywacu wnučku, jenu wučeŕku, z revolverom nuće še, zo dyrbitej jomu wšě debjeńki a pór pjenjezy přepodać. Krótko po tym bu w Solingen wobkhodnik Józef Rudnich zajaty, a žónskej póznaštej w joho podobiznje, zo bě to samsny nutŕłamaŕ, kotryž bě też jeju wurubił. Rubježnik, kotryž měješe hišće mnohe nutŕłamanja na swědomju, bu nětko k 12lětnej kłódze zasudźeny.

Dwě njedźeli sedźeć dyrbješe kubleŕ Sperling w Hotenheida pola Lipska. Bě při zapisowanju běrnow loni nazymu swoje cyłe běrnjace zamoženjo na 490 centnari wudawał, hačruniž měješe z najmjeńša na 700 centnari.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̆ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̆ak 307.

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

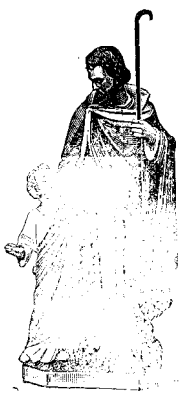
postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Statok na Horje

čo. 7 z poł kórcom pola je na předań abo k wotnajeću. Dalše je zhonić tam pola **wobsedźeŕki.**

Ratařska šula w Budyšinje

Přichodny **lěčny semester** započnje so **wutoru 2. meje 1916.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je też rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

4. měrca 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	3	60	3	60
Ćelace mjaso	„	3	40	3	40	3	40
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	—	4	40	4	40
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	40	4	20
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	5	40	5	40	5	40
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	44	—	50	—	50
Ržana muka	„	—	40	—	40	—	40
Khlěb	„	—	32	—	32	—	32
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	08	—	08	—	08
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	4	40	4	40	4	40
Dobre mloko	1 liter	—	24	—	24	—	24
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	—	2	85
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	56	—	60	—	58
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	40	3	40	3	40
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

Wólba

cyrkwinskoho předstojeŕstwa w Budyšinje.

Cyrkwinske předstojeŕstwo budże so wolić druhu njedźelu posta, **19. měrca**, wot dopołdnja 11 hodź. hač do 2 hodź. popołdnju na **Budyšskej farje.**

Jako cyrkwinscy předstojerjo móža jenož **woleni być** samostatni mužscy předstojerjo domjacych hospodaŕstwow we wosadźe, kotřiž su 30 lět docpěli, su dobroho mjena a křesćansko-katolskoho zmyslenja.

Wólić móža jenož wolerjo, kotřiž su so do **woleŕskich lisćinow zapisać dali.**

W **Budyšinje**, 9. měrca 1916.

J. Hejduška, faraŕ.

Dalokoreč̆ak

Hamt Wujezd w Sakskej

dóstachu:

Wjeńka, wobsedźeŕ herbskeje grychty **w Khrósćicach, čo. 37**
Šołta, prakt. skótny lěkaŕ **w Khrósćicach, čo. (37)**
Česla, kubleŕ **w Zejicach pola Khrósćic, čo. 39**

Za holcu, kotraž **jutry šulu wukhodźi**, pyta so **służba na wsach** w dobrej swójbje. (Dalše zhonić pola redaktora Posoła.) Zamołwjenja chcyłe so hnydom wozjewić.

Šulerjo namakaju k jutram přećelne přijimanjo pola **Antona Thomasa w Budyšinje** zwonkowna lawska droha čo. 32.

Radwořske tow. knježnow

ma **dźensa zhromadźiznu.**

Što chcył **syrotu** (7lětnoho hólčka) z lubosće k Jězusej přijeć a k Božej česći wočahnyć? Wo to prosy **Jakub Šewčik**, faraŕ **(Chemnitz, Roßmarkt).**

Pytam też **służbu** za **strowu holcu**, kotraž jutry šulu wukhodźi.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

Čisło 12. | Budyšin, 18. měrca 1916. | Lětnik 54.

Promulgandum.

W lisće na kardinalvikara Pompilli-a swjaty wótc Benedikt XV. najhłubšo wobžaruje, zo su dotal wšitke joho horce prócowanja, zo by měr mjez wojowacymi ludami założił, podarmo byłe. Z nowa swój hłós přećiwo wójnje pozběhnywši, kotraž so jomu kaž sebjemordarstwo civilisowaneje Europy być zda, poruča kóždy srědk, hdyž jón poměry radźa, kotryž mohł k docpěću požadanoho zaměra dowjesć.

„Wuběrnu přiležnosć“, swjaty wótc pokračuje, „nam wšelake pobožne žónske podawaja, kotrež su wotpohlad wuprajiłe, zo chcedźa dźiwajcy na swjaty póstny čas so zjednoćić w duchownej jednoće modlenja a sebjezaprěwanja, zo bychu ćim lóže wot njeskónčneje smilnosće Božeje kónc njesměrnoho pruta wuprosyłe. Nas, kotřiž smy často wobstajnu modlitwu a křesćansku pokutu jako jenički trósť za ćwile swojeje a kóždeje człowječeje wutroby w tymle zatrašnym wojowanju bratrow jako najmócniši srědk poručeli, zo bychmy wot Knjeza požadany měr wuprosyli, móžeše tajki wotmysł jeno zwjeselić. Smy jón tohodla z połnosće swojeje wótcowskeje wutroby žohnowali; chcychmy jón zjawnje pokhwalić a žadamy, zo bychu wšitcy wěriwi so po nim měli. Dowěrjamy so, zo nic jeno w Romje, ale w cyłej Italskej a w druhich wojowacych krajach katolske swójby so wosebje w přichodnych dnjach pola pokutnych Božich służbow zhromadźa, zdalene wot swětnych wjeselow a radowanjow, k nutrnym, horliwym modlitwam a křesćanskomu sebjezaprěwanju, kotrež Knjeza k wusłyšenju należnosćow joho dźěći přikhila. Wone su w nětčišich wobstojenjach jara přihódne a bolosći kóždeje dobreje wutroby wotpowěduja.

Wosebiće napominamy k tomu maćerje, mandźelske, njewjesty, dźowki a sotry wojowacych, kotrychž něžne duše žiwišo dyžli žane druhe wosoby njesměrne njezbožo tejele hrózbneje wójny začuwaja. Njech wone při domjacym wohnišću ze swojim přikładom a połnym wliwom wšitke sobustawy swojeje swójby pohnuja, zo so k Bohu najwutrobnišo a njepřestawajcy modla a před joho bóžski trón dar dobrowólnoho wopora přinjesu k změrowanju joho tak sprawnoho hněwa. Wosebje mělo so přeć, zo bychu katolske swójby wšitkich wojowacych narodow tajki skutk miłosće wosebiće dokonjałe na dnju wopominanja na najwyšši wopor Bohačłowjeka, kiž chcyše pokojeć a pozběhnyć wšitkich synow Hadamowych, kotřiž so w tamnej wěčnje wopomnjenja hódnej hodźinje joho njeskónčneje smilnosće, ze zastupowanjom bolosćiweje ale kruteje maćerje a kralowny martrarjow, k njomu wobroćichu; njech to činja, zo hnadu dóstanu kruće a podaći z wójnu načinjenu struchłosć a bolostne zhubjenja znjesć, a Boha proša, zo tak dołhe a zatrašne pruhowanjo skónči.“

Złožujo so na tute słowa swjatoho wótca so poruča, zo by we wšitkich cyrkwjach a kapalach, hdźež so hodźi, na pjatkach swjatoho posta so zhromadna pobožnosć křižowoho puća dźeržała.

Hdźež je na tym dnju wójnska pobožnosć, móže so ta z tym přiměrjenje zjednoćić.

Hižo dotal běše pobožne zwučenjo sobustawow towarstwa swjateje Hilžbjety, zo na pjatku sydom bolosćow swjateje Marije zhromadnje k swjatomu woprawjenju dźěchu; nětko waš wyšši pastyř sebi należnje přeje, zo na dnju, na kotrymž cyrkej w času swjatoho ćerpjenja swjedźeń sydom bolosćow swjateje Marije swjeći, wšitke katolske žony a knježny našeju dioecesow, kaž jim čas a přiležnosć dowola, k Božomu blidu přistupja a w měnjenju swjatoho wótca Boha nutrnje wo to proša, zo nam prawje bórzy požadany měr wobradźi.

W **Drježdźanach** a **Budyšinje**,
10. měrca 1916.

† **Franciskus.**

Woni njechachu.

A nětko dyrbja. Nuza huza, kaž je ju wójna přinjesła. Jeje so wobróć njemóža. A nětko dyrbja so — posćić.

Wo tym swět ženje rad słyšeć nochcyše. A słowo Jězusowe a wučba joho cyrkwje bu zacpěta. A sami ći, kotřiž tola sebi myslachu, zo su wěrni joho służownicy, sebi posćenjo nawučić njemóžachu. Kak su z nim dźerželi, z tym póstom! Kak wjele bě tola tych wuměči, kak wšelakore te wuwjedowanja, z kotrymiž so wot winowatosće k posćenju wotwjazachu.

A nětko tu mamy póst, kruty, kaž drje dołho wjacy był njeje. A k njomu su nuzowani mnozy, kotřiž wo nim ani njewědźachu za čas žiwjenja. Štó bě sebi myslił, zo khlěb wuńdźe? Štó by hdy sebi dźeć dał, zo budźe sama butra jomu wotměrjena? A njezačuwaja to wosebje ći, kotřiž sebi prjedy myslachu, zo za pjenjezy wšo dóstanu a zo sebi ženje ničo zapowěsć njetrjebaju? Też tych je potrjechiło, kotřiž w hrodach bydla a z milijónami swoje zamoženjo liča. Hač pak z wójny budźa powučeni? —

So praša.

A tola je póst tak wužitny. Přez njón docyła nawuknješ a maš nawuknyć, něčohožkuli luboho so wzdać, zo by ważniše z tym dobył. So posćić jenož njeměrka, cyrobu sebi wottorhować. Prawy póst je docyła sebjezaprěwanjo. Časne maš mjenje ważić hač wutroba to chce. K duchownomu, njebjeskomu a k tomu, štož do zbožnosće wjedźe, maš měć złożene swoje mysle. A potom njebudźe ći ćežko, kročić Bože puće: hrěchow so zminješ, dokelž wabjenja přětraješ; bližšoho budźeš lubować, dokelž sy nawuknył, joho dla też sebje přewinować a sebi zapowědać. Zawisć, nahrabnosć, skuposć njeběchu mohłe wjacy wobstać a ze swěta bychu so zhubiłe, hdy by człowjek póstnu myslička prawje zapřimnył a wukonjał. Z čoho dha nastanu, hdyž nic z přeća, to měć a tamne wobsedźeć a wužiwać? A to nic, ani dokelž by ći to k žiwjenju nuzne było, ale dokelž wutroba ma na tym a tamnym spodobanja wjacy, dyžli je derje a smě.

Też w našich Serbach bě posćenjo wužitne było. Bě rjenje, kaž so kwasowaše? Małych kwasow, t. j. kwasow z mało blidami, do wójny skoro wjacy njebě. Što by při drohich płaćiznach za mjaso při tym so wudało, štož by mohło so zalutować! Wulke kwasy žadaju sebi wjele hosći, a tak by někotryžkuli na kóždy přeprošeny był. Kelko pak při tym so přisadźi časa za husto cyle nuzne dźěło, kelko při tym maja wudawkow, kotrež jich škoduja; tym, kotřiž kwas wuhotuja, pak mało pomhaju. Też tu by derje było, hdy by po wójnje so bóle posćiło; t. r. mjeńše kwasy, skónčnje jenož za přećelow a bližšich znatych. Zawjeselenjow za spěšne nóžki na rejwanskich łubjach žno korčmarjo wostajeć njebudźa. Naše kwasy, wone běchu pře jara sebične. Na khudoho so při tym mało spominaše. Pokładnička, z kotrejž by gmejnski stražnik k blidu wot blida šoł, drje ženje přewjele wunjesła njeje. Štó njedopomni so při tym na bohatoho muža a khudoho Lazara? A chcu naspomnić też, štož wo nimaj rěka: Lazarus wumrě a bu wot jandźelow do Abrahamowoho klina donjeseny; ale też bohaty wumrě, a bu do hele pohrjebany. To bě mjenujcy tón, wo kotrymž we samsnej bóžskej knizy rěka: „Wón woblekaše so drastu z purpura a ćeńkoho płatu. Kóždy dźeń pyšnje kwasowaše.“

Póstna myslička, prawje zrozemjena a wukonjena, zadźěwa wšomu luksusej. A też na tule stronu by mjez nami Serbami so wjacy posćić mělo. Hdyž sebi wobhladujemy naše

serbske wsy a statoki: je we nich poniżnosć? Kaž hrody stoja burske domske, a hdy njeby wědźał, njeby so ći skoro wěrić chcyło, zo rólniski lud we nich bydli. Njeje přez to wjele zamoženja so zhubiło, kotrež by so lěpje nałožić mohłe? Njeje někotryžkuli do wulkich muri zamurjował sta a tysacy, za kotrymiž nětko dźěći tradaju? kotrychž dla maju danić telko, zo z danjenja lědom so wudrapaju? Wo tym abo tamnym móžeš słyšeć: wón je so zatwarił a njeje dale mohł! Też tu by było posćenjo spomožne: spomožne za jenotliwych, wužitne też za cyły narod.

Wón woblekaše so drastu z purpura a ćeńkoho płatu. Tak rěka wo tym, kiž bu do hele pohrjebany. A nas, serbski lud, njese podobny luksus do khudoby a nuzy. Posćenjo w tym, štož drastu nastupa, by nam też jara derje było. Do wójny by husto słyšeć móhł: to wšo na so zwěšeju, ztykaju, a hdyž je lěto nimo, je wša ta wulka mzda hižo doprědka zezběhana. A hdyž potom so wudawaja, dha je wšo, štož mužej sobu přinjesu: rjane lapki a koleso. A móšna by była prózdna, hdyž wot domu tak a tak wjele sobu dóstałe njebychu. Lutować móc rěka so posćić. A też tele posćenjo je wužitne. Nic pak jenož za čěło a čas, ale też za dušu a wěčnosć. Dokelž što je wina, zo so pyša? A hdźe wjedźe husto pyšniwosć? mi.

Wójna.

Portugalska — nowy njepřećel.

9. měrca je Němska swojoho zapósłanca z Lissabona wotwołała a Portugalskej wójnu připowědźiła. Wina na wójnje njeleži pak na Němskej, ale na Portugalskej a hdyž hłubšo ryjemy na Jendźelskej. Wot lěta 1901 stoji Portugalska cyle pod jendźelskim wliwom. Tehdomniši portugalski kral Karl I. bě we Londonje, hdźež bě so k pohrjebej jendźelskeje kralowny Viktorije I. podał a wot 2. hač do 20. februara wostał, z jendźelskim knježeŕstwom zwjazk sčinił. Z toho časa je Portugalska jenož činiła, štož je Jendźelska jej dowoliła abo k čomuž je ju šćuwała.

Mnohe njeprawdy je Portugalska pod jendźelskim wjednistwom w nětčišej wójnje hižo přećiwo Němskej wobešła, wosebje w afrikanskich kolonialnych wojowanjach. Dokładnje je němske knježeŕstwo při připowědźenju wójny to portugalskomu knježeŕstwu a dalšej zjawnosći we wosebitym wopismje rozestajało. Wójna njeje so wot našeje strony Portugalskej prjedy připowědźiła, dokelž naše knježeŕstwo derje wědźeše, zo Portugalska nam po samsnej złej woli křiwdy nječini, ale pod jendźelskim wliwom. Ale wšo sebi skónčnje wulki stat njemóže lubić dać. Hdyž Portugalska 23. febr. t. l. wšě němske łódźe bjerješe, kotrež w jeje přistawach so khowachu, dokelž chcyše je Jendźelska rady k swojomu přez naše podmórniki wosłabjenomu překupskomu łódźstwu měć, zapołoži Němska přećiwo tajkomu rubjeństwu wótry protest. A dokelž portugalske knježeŕstwo na to njedźiwaše, dóńdźe k wójnje.

Mamy so Portugalskeje bojeć? Nowoho njepřećela wšak my po prawym njetrjebamy, mamy jich hižo dosć. A našich rjanych łódźi je škoda. Njepřećelej pak też njebudźa wjele pomhać. Wjetši dźěl z nich bu wot samsneje wobsadki z najmjeńša na dlěji čas skaženy. A portugalske wójsko nas njenastróža. Portugalska ma 23000 wojakow a móže snadź na 200000 zwjesć. Njebudźa pak ani khmanje wuwučeni ani derje wobrónjeni. A z wulkim zahorjenjom njepóńdźa do wójny. To je so hižo dawno pokazało. Tak změje lohko Portugalska z wójny wjacy škody hač wužitka.

Na wječornych bitwišćach

wojowachu też zańdźeny tydźeń najhorcyšo w krajinach wokoło twjerdźizny **Verdun**, na woběmaj stronomaj rěki Maasy k połnocy wot twjerdźizny. W nocy k 9. měrcej běchu Póznańske połki w mócnym nadběhu fort **Vaux** dobyłe, dyrbjachu pak nazajtra wjeŕšk hory Francózam zasy přewostajić. Surowje je so tam potom wo wjes a wobtwjerdźenjo bědźiło. Ale też na druhich dźělach fronty so wojowanja njepřestachu a do nich přimachu pak z dobom pak so wotměnjejcy wšě družiny wojakow a brónjow. Najebać wutrajne wobaranjo Francózow naše nadběhi postupuja. Z wozjewjenja našoho wjednistwa 12. měrca je to jasnje widźeć. Wone pisa:

We wozjewjenjach 29. februara a 4. měrca mjenowane ličby jatych a dobytkow powyšichu so za čas podawkow pola Maasy na 430 officirow, 26043 muži njeranjenych jatych, 189 kanonow, mjez nimi 41 ćežkich, 232 mašinskich třělbow.

Nadběh Saksow.

Runjež su wojowanja pola Verduna najsylniše, njewustawaja tola też na druhich dźělach našeje fronty. Kak naši wojacy kóždu přileżnosć k někajkomu wustorkej wužić wědźa, pokazuje rozprawa wot 11. měrca, kotraž rjany wuspěch našich krajanow wozjewja. W njej rěka:

Sakske połki nadběhachu z cyle snadnymi zahubami sylnje wutwarjene stojnišća w lěsach k južnomu wječoru a k połdnju wot **Villeaux-Bois** (20 km k sewjernomu wječoru wot Reimsa) něhdźe **1400 m šěroko** a **1 km hłuboko.** Njeranjenych jatych padźe do našich rukow 12 officirow, 725 muži, dobytka 1 revolverska kanona, 5 mašinskich a 13 mjetakow. (b)

Lětaki

su posledni čas nimo artillerije wosebje žiwje na wječornych bitwišćach wojowałe. Naše wjednistwo wozjewja 14. měrca:

Jedyn jendźelski lětak potřěla leutnant Immelmann k ranju wot Arrasa a jedyn k wječoru wot Bapaume. Lětarjo su mortwi. **Leutnant Bölke** porazy dwaj njepřećelskej lětakaj z francózskej liniju nad twjerdźiznu Marre a pola Malancourt (k sewjernomu wječoru wot Verduna); posledni bu wot našeje artillerije zničeny. Z tym staj taj officiraj swój 10. a 11. njepřećelski lětak přewinyłoj. Pola Cambrai dyrbješe jendźelski lětak po wojowanju k zemi; w nim sedźacy buchu zajeći.

Dwě jendźelskej wójnskej łódźi podnurjenej.

Jendźelske admiralstwo wozjewja 10. měrca, zo stej zničeŕ „Coquette“ a torpedowa łódź čo. 11 při rańšich brjohach na miny zajěłoj a so podnuriłoj. 4 officirow a 41 muži je so zatepiło.

W jenym tydźenju je potajkim jendźelske łódźstwo tři łódźe zhubiło. 7. měrca wozjewi so, zo bě so zničeŕ „Murray“ podnurił, kiž bě hakle zańdźene lěto do służby stupił (1300 tunow). „Coquette“ je mjeńši stary zničeŕ. (b)

Francózski wójnski minister Gallieni chce wotstupić,

kaž jich nowiny wobkruśeja, khorowatosće dla. To budźe drje wěrno, wěste pak też je, zo je so minister Gallieni ze sejmom hižo wjacy króć postorčił. Gallieni je general, a bu jako tajki do ministeria powołany, dokelž měješe politiski wójnski minister husto překory z najwyššim wójnskim wjednistwom. Nětko rěka, zo chcedźa Francózojo tola zasy politiskoho wójnskoho ministra měć a nic wojeŕskoho. Wosebje dobre znamjo husćiše přeměnjenja na tak ważnym městnje njejsu.

Jendźelski pomocny křižak „Fauvette“

je při rańšich brjohach na minu zajěł a so podnurił, kaž jich admiralstwo 12. měrca pisa. 2 officiraj a 12 muži so zatepi. „Fauvette“ bě 2644 tunow wulki. (b)

Awstriska je Portugalskej

diplomatiske poćahi wupowědźiła. Jeje zapósłanc dósta poručnosć, zo by Lissabon wopušćił. Z dobom buchu portugalskomu zapósłancej joho passy připósłane. (b)

Italske ministerium Salandra

ma ćežke časy. Z wójnu njeńdźe do prědka a w kraju přiběra nuza. W sejmje pokazuje so tohodla wěsta njespokojnosć z ministeriom. Šćuwarjo k wójnje žadaja, zo by so wójna bóle energiscy wjedła, a samo, zo by też Němskej so wójna připowědźiła. Najradšo bychu někotrych ze swojich přiwisnikow do ministeria stołkli. Salandra pak njecha wo tym ničo wědźeć a nochce też po zdaću Němskej wójnu připowědźić. Hač změje mocy dosć swoje stojnišćo dodźeržeć, dyrbi so pokazać. Dobre znamjo za njoho njeje, zo njehańbity d'Annuncio z powšitkownoho zacpěća so zasy pozběhuje a basnić počina.

Z italskich bitwišćow.

W Albaniskej Italscy bjez sylnišoho wobaranja cofaja, hdźež awstriske a albaniske wójska so jim bliža.

Nad **Isonzom** — tak wozjewja awstriske wjednistwo 13. měrca — počinaja so **wulke wojewanja** zaso wić ać. Wot wčera sem počinaja Italscy ze sylnymi mocami: wšudźom buchu wotpokazani. Při **tolmeinskim** wobtwjerdźenju spokoji so njepřećel ze sylnym wohnjom. Pola **Plawy** spytowaše podarmo naše wobtwjerdźenja zničić. Pola **gorziskoho** wobtwjerdźenja buchu dwaj nadběhaj na naše podgoranske stojnišća a jedyn na wobtwjerdźenjo pola **Lucinico** wotražene. Połnócny dźěl wyšiny **Doberdo** bu wot sylnych mocow wjacy króć nadběhany. Pola **San Martino** wotpokaza Szegedski połk pěškow čo. 46 sydom nadběhow krawnje.

Nowy postup při Maasy.

15. měrca wozjewja naše wjednistwo:

Pola **Neuve Chapelle** rozbuchnychmy do prědka sunjene jendźelske wobtwjerdźenjo z cyłej wobsadku.

Jendźelska artillerija třěleše z ćežkimi kanonami na **Lens**.

Francózska artillerija bě jara žiwa přećiwo našim nowym stojnišćam pola **Villeaux-Bois** a přećiwo wšelakim wotrězkam w **Champagniji**.

Na **lěwej stronje** Maasy storčichu šlezscy wojacy w sylnym nadběhu swoje linije z krajiny na prawo rapačoho lěsa na horu „mortwy muž“ do prědka. 25 officirow a přez 1000 muži bu pola njepřećela njeranjenych popadnjenych. Štwore napřećne nadběhi za sobu njepřinjesechu Francózam žanoho wuspěcha ale ćežke zahuby.

Na prawym brjohu Maasy a na rańšich wotwiskach Cotes bědźeštej wobej artilleriji ćežko ze sobu.

We Vogesach a wot nich k połdnju činjachu Francózojo wšelake mjeńše slědźeŕske wustorki, kotrež buchu wotpokazane.

Leutnant Leffers potřěla k połdnju wot **Bapaume** swój štwórty njepřećelski lětak,

jendźelski dwojokřidłak. — Pola **Vimy** (k sewjernomu ranju wot Arrasa) a pola **Sivzy** (při Maasy k sewjernomu wječorej wot Verduna) bu po jenym francózskim lětaku potřělane. Nad **Haumont** (k połnocy wot Verduna) padźe francózski lětak po powětrnym wojowanju. Joho wjednicy buchu popadnjeni, druzy su mortwi. (b)

Z italskeje fronty

pisaja Awstriscy 15. měrca:

Nadběhi Italskich nad Isonzom traja dale. Wčora popołdnju bu na Podgorje surowje wojowane. Naši wojacy zahnachu njepřećela, kiž bě so tu a tam nutř dobył, w ručnym wojowanju. Runje tak podarmo bě nócny nadběh na San Martino po dlějšim artilleriskim přihoće. Před tutym městnom leži hišće z prjedawšich wojowanjow přez 1000 njepřećelskich ćełow. Na druhich dźělach Korutanskeje a Tirolskeje wojowachu sylnje z kanonami a ručnymi granatami. Italscy lětarjo mjetachu bomby na Triest, njenačinichu pak škody. (b)

Swětny rozhlad

Němska.

Kejžorstwowy sejm je srjedu zestupił. Prěnje posedźenjo bě krótke. W druhim posedźenju štwórtk předpołoži statny sekretar Helfferich nowe dawkowe předłohi. Dalše posedźenja budźa hakle přichodnu srjedu z prěnim čitanjom etata.

Statny sekretar łódźstwa Tirpitz je khory. Dyrbi mało wuhlada być, zo by wulko zasłužbny muž swojomu zamołwitomu zastojnstwu dale předstojeć mohł.

Z rozprawy pólskeje Narodneje Rady.

W Póznanju je towarstwo z mjenom Narodna Rada. W tychle wójnskich časach je jeje nadawk, so starać za wbohich Polakow, kotrymž je wójna wšitko wzała a z dźěla jich rozpróšiła po susodnych krajach. K tomu je Rada ze sebje wubjerk wutworiła, kiž so z prózstwu wo pomoc za błodu tradacych Polakow do cyłoho swěta wotwoła. A bohudźak nic podarmo. Ze wšěch krajow přikhadźachu składowanki. Wosebje spomina rozprawa z wulkim dźakom też na našu serbsku zběrku, kotruž bě k. kań. scholastik Žur w Posole wotewrił. Nazběrachmy wšo hromadźe 808 hr. Překwapja jenož, zo nas rozprawa Khorwatow mjenuje a naš Katolski Posoł na khorwatsku nowinu překŕći. Kaž so nam zda, je so rozprawnik słowa „serbski“ naspłóšał. Njewědźo najskerje ničo wo nas łužiskich Serbach, je nas z južnymi zaměnił — a dokelž su tući z Khorwatami jedyn narod, nas Serbow Khorwatow sčinił. Nó strachi na lachi — Polak praji — njetrjebawše starosće. My łužiscy Serbja mamy připadnje z južnymi — samsne mjeno, hewak ničo. Naša rěč je wjele bližša pólskej — hač južnosłowjanskej a w stawiznach drje smy z Polakami časćišo so zetkowali — ale z južnymi Serbami ženje. Kak zo redakcija rozprawnika powuči, připósławši jomu tele čisło Kat. Posoła.

Cyłu, hačrunjež jara zajimawu rozprawu Narodneje Rady njewozjewjamy. Wšo hromadźe je so přez pólske nowiny 515155.99 hriwnow hač do 31. dec. 1915 nahromadźiło. Naša zběrka wučinja 808 hr. Tuž wšo hromadźe 515963.99 hr.

Składowanki, kotrež do bankow abo do Narodneje Rady přikhadźachu, wunjesechu 362029.43 hr.

Wšěch dokhodow bě: **886148.22 hriwnow.**

Z toho dóstachu:

1.	Polacy w ruskej Pólskej .	220683.— hr.
2.	Polacy w Galiciskej . . .	41895.75 „
3.	Polacy w Čechach a Awstriji	20719.10 „
4.	Polacy w Belgiskej, Šwycy, Hollandskej, Danskej a Šwedskej	3725.30 „
5.	Internowani	46609.70 „
6.	Za šićo šatow	94800.— „
7.	Za knižki a nowiny za jatych	10785.55 „
8.	Za rozesłanjo šatow a drasty	5309.95 „
9.	Porta	394.88 „
	Wšěch wudawkow bě	447923.23 hr.

Zbytk wosta: 438224.99 hriwnow.

Takle so Polacy staraja wo swojich krajanow z wójnu krjudźenych. Njebychmy so też my Serbja zestupać a telko zwjesć móhli, zo by kóždy serbski wojak, hdźežkuli je, hnydom z čišćeńje porjadnje swój Kat. Posoł dóstawał. Kak snadno bychmy tak tydźeń wote tydźenja z našimi lubymi wojakami so rozmołwjeć móhli.

Čechojo swěrni Habsburgskomu trónej.

W Prazy su 28. małoho róžka češcy katolscy agrarijowje hłownu zhromadźiznu měli. Katolscy agrarijowje („rólnicy“) su najsylniša mjez katolskimi narodnymi stronami kraja. Jeje přiwisnicy na 60000—70000 wolerjow wučinjeju. Hospodarske wuspěchi jich dźěła su wulkotne a pokazuja, kak wosebje duchowni na socialnym politiskim polu skutkuja. Na spomnjenej hłownej zhromadźiznje měješe professor teologiskeje fakulty Monsignore dr. Kordáč wuznamjenjeny přednošk, w kotrymž mjez druhim praji:

„Móžemy hižo dźensa z radosću a spokojenjom widźeć, kak surowe wučby swětawójny wosebje ludam habsburgskeje monarchije ćežke, škódne błudy přehnatoho nacionalisma póznawać dadźa a jich k jednoće a sprawnomu zjednoćenju nawróćeja. We wohnju wójny so ludy zasy na swoje historiske powołanjo dopomnja, zwjazaja so zasy z nowa do kruteje njerozwjazomneje jednoty. Nutřkowne znowanarodźenjo, kotrež so tak před našimaj wočomaj stawa, narody kejžorstwa kmane sčini, zo w krutym zwjazku — viribus unitis, bjez kóždoho přemocowanja jenoho přez druhoho — z europskeje wulkomocy na swětamóc zrostu, wjazani přez zhromadnu zapadoeuropsku křesćansku kulturu, a wukmanjeni, zo bychu staw srjedźnoeuropskoho zwjazka byli, tamnoho požadanoho zwjazka, kiž ma z njepřewinitej tworjacej mocu skhow měrnoho kulturnoho wuwiwanja ducha być.“

Rěčnik swój přednošk, kotryž bě zhromadźizna z napjatej kedźbnosću sćěhowała, skónči ze słowami:

„Zawěsće tołmačuju jeno waše wótčinske začuća, hdyž z přećom skónču, zo by naš horcolubowany kejžor a kral Franc Józef jako starši mjez monarchami srjedźnych mocow hišće w tymle lěće połne sławne dobyćo našich brónjow dožiwić mohł, a po tym sćěhowace mócne pozběhnjenjo swojich ludow, viribus unitis („ze zjednoćenymi mocami“), w kulturnym dźěle pokoja, kaž su so z nowa zwjazali w krawnym dźěle wójny.“

Hłuboko hnući zhromadźeni katolscy agrarijowje swojoho knježićerja mócnje sławjachu.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Wutoru 14. měrca dopołdnja wopyta Joho Majestosć naš kral dwaj tudomnej reserve-lazaretaj II a III, tón we kasarmje huzarow a w krala Albertowych kasarmach. Kral wobhlada sebi rumy za khorych a zwjeseli wjacorych ranjenych z naréču. Kralowi přewodźerjo běchu excellenca general z Müller, wyšk ô Byrn a major swobodny knjez z Fritsch.

⁘

Z Khrósćic. Wosebita swjatočnosć wotmě so zańdźenu njedźelu tu w Božim domje, jako sćěhwk nowych zakońskich postajenjow. Kaž hižo před tydźenjom pisachmy, buchu nowowuzwoleni cyrkwinscy zastupjerjo kk. Jakub Kokla w Khrósćicach, Jurij Bětka we Worklecach, Jakub Kral w Nuknicy, Jurij Šwejda we Łusću, Heinrich Schäfer w Jasenicy a Mikławš Pjech w Miłoćicach na dopołdnišich Božich służbach před wosadnymi do swojoho nowoho zastojnstwa zapokazani. Po předowanju, kotrež so do Božeje mšě dźeržeše, zestupachu so wuzwoleni před wołtarjom a k. farař Hicka rozestaja jim winowatosće, kotrež su z tutym zastojnstwom na so wzali. Wjele wšak je so mudrowało a žedźiło za nowym cyrkwinskim porjadom w sakskej Hornjej Łužicy. A hdyž tu nětko je a wosadni wjetšoho wliwa na cyrkwinske wobstojnosće dóstanu, je zastupjerjow swjata winowatosć, z duchownymi so starać, wo dobre katolske žiwjenjo we wosadźe, zo so wosebje młodosć dosć dohladuje, zo předowanjo słyši a zo hospodarjo w tym z dobrym přikładom doprědka du. Woni maja srědki přizwoleć za potrěbnosće wosady, „štóž wołtarjej służi, njech je też žiwy wot wołtarja“ a so wo zdźerženjo domow, cyrkwi a wosadźe přisłušacych, starać. Zo chcedźa w tutym zmysłu swoje zastojnstwo wukonjeć, zawda k wobkrućenju kóždy k. fararjej prawicu, z čimž so swjatočnosć skónči. Zo tu khwilu Mars swět wobknježuje, widźachmy też z toho, zo jedyn předstojićeŕ, k. Schäfer, w pólnošěrej drasće, kiž je z cyła na officirnoho zastupjerja powyšeny, na swjatočnosći so wobdźěli. Bóh dał, zo by tute nowe zarjadowanjo ze žohnowanjom za naše wosady było.

⁘

Z Wotrowa. Do cyrkwinskoho předstojićerstwa buchu 12. měrca woleni knježa: Jan Symank we Wotrowje, Jakub Kokla we Wotrowje, Jurij Wjenka w Žuricach, Jakub Rjeda w Kašecach. Z 31 do wólbneje lisćiny zapisanych wolachu 30.

⁘

Klóštr Marijny Doł ma hižo zasy wo młodu dźowku žarować. Póndźelu 13. měrca je tam knježna Benedikta Heidrichec wumrěła a bu štwórtk 16. t. m. na knježnjacym kerchowje pohrjebana. Tale smjerć je klóštr woprawdźe překhwatała a do najwjetšeje zrudoby stajiła. Hišće pjatk zemrěta swoje winowatosće w šuli kaž hewak dopjelni, hačrunjež bě hižo póndźelu — tydźeń do swojeje smjerće — w šiji bolosć čuć počała. Wona toho kedźbu njeměješe a hišće pjatk wo tym požortowa. Sobotu kaž hewak do khora dźěše, dyrbješe pak so hnydom zasy wotsalić. Khorosć strašnje přiběraše, a sobotu wječor njebě dwěla, zo ma difteritis. Njedźelu lěkař wupraji, zo njeje druheje pomocy, khiba zo so hnydom operacija stanje. Tuž bu bórzy ze swjatymi sakramentami domawobstarana, a hižo popołdnju 1/2 2 hodź. ze Žitawy powołany lěkař z domjacym lěkarjom operaciju wuwjedźe. Ta so derje poradźi, a wšitcy so nadźijachu, zo khora ćežku khorosć přetraje. Tola Bóh bě hinak

wobzamknył. Zlemjenjo wutroby póndźelu młode žiwjenjo skónči; měrnje khora wudycha při modlitwach hnadneje knjenje a wothladowacych knježnow.

Knježna Benedikta Heidrichec narodźi so 4. decembra 1885 w Rusdorfje, bu 1906 zadrasćena a sčini swjate sluby 1907. Klóštr w njej wosebitu móc zhubi, dokelž bě knježna Benedikta wustojna wučeŕka a w hudźbje derje wuwučena. Běše přecy dobra wjesoła a při tym swědomita w swojim powołanju. Wšěm klóštrskim knježnam bě woprawdźita lubosćiwa sobusotra. R. i. p.

Són młodoho wojaka.

1. Nětk prečku je ćahnył do pola,
   Do wójny za wótcny kraj,
   Hdźež třělba rujo so wotwoła,
   Lud traši, skót a haj.
2. Tam bórzy joh' prěnja kulka wza
   — Nóc ćmowa so lěhaše —
   A wosnje 'šće wobraz wuhlada
   Wo zdalnej domiznje.
3. Raz hišće widźi khěžčičku,
   Hdźež lubosć a zboże kćě,
   Hdźež mać jomu spěwała pěsničku
   We rěči narodnej.
4. Kak z towaršom lóštnje běžeše
   Do šule přez hórki, doł,
   A z nanom do cyrkwje khwataše,
   Za Božim Synom je šoł.
5. Do zahrodki posmějo pokuka.
   Kwět, trawa so zelenja.
   Tam kiwa jom' róža słónčnita,
   Kiž spłodźiła nazyma.
6. Přez płót saha wóčko do dala,
   So hono rozpěstrje,
   Na jabłonje, krušwinje zybola
   So zerja wječorne.
7. Na wsy pod křižom spěwajo
   Na njoho pohladuje
   Tam sotřička, woči sylzujo:
   „Na zasywidźenje!“

Jurij Słodeńk.

4 hriwny na cyłe lěto

za Katolski Posoł je to přewjele? Pomyslće sej, papjera, pismiki, barba za čišć, z krótka wšo štož do čišćeŕnje a k zhotowjenju Posoła je třěbne, **płaći z dźěla jónu tak wjele kaž prjedy.** Dla wysokoho předroženja su wšelake, z dźěla stalět stare časopisy **dyrbjałe přestać wukhadźeć.** Druhe dyrbja pjenjez **powyšić.** Tak su před krótkim wulke nowiny w **Kölnje** a najbliższej wokolinje, je jich sydom, wšitke wot 1. hapryla swoju płaćiznu **powyšiłe,** na př. „Kölnische Volkszeitung“, kotraž hižo **28 hr.** lětnje płaći, na **30 hr.** Też naša saksa „Staatszeitung“ je płaćiznu powyšiła. Katolskomu Posołej to zapowěsć, štož so pola druhich nowin samo wot so rozumi, by krótkowidźenjo było.

Katolska cyrkej na Balkanje.

Balkan! — Tele jeničke słowo wopřija cyłu mnohosć problemow, kaž politiskich, hospodarskich, kulturnych tak też nabožnych. Hibanjo na Balkanje traje hižo na 19 lětstotkow. Nowe staty nastawachu, cyłe kruchi kraja so přesuwachu, politiska a nabožna samostatnosć bě ideal jenotliwych ludow, wukrajni katolscy wjeŕchojo buchu powołani. Unionska mysl t. r. zjednoćenjo z Romom namaka z časami přecy zasy zastupjerjow a přiwisnikow. Njech su wšće też při tychle zjednoćeńskich napinanjach nacionalne interessy sobuskutkowałe, kaž, zo bychu so njewotwisni sčinili wot Konstantinopla a Ruskeje, ale też wospjetne pospyty zjednoćenja zdadźa se nam tola być kaž stysk dźowki, kotraž wótčinu wopušćiwši, chcyše być swobodna a njewotwisna a tola čistoho a njeskaženoho zboža njenamaka.

Kak stoji nětko z katolskej cyrkwju na Balkanu? Postup tu zawěšće namakamy we tym, zo buchu biskopske sydła zasy postajene a też wobstojnosće dušipastyŕstwa we wšelkich krajinach so polěpšichu. W **Albanskej** su tři arcybiskopstwa: a) Skutari, kotrež bu 1867 wobnowjene, z třomi dioecesami Alezzio, Pulati a Sappa; b) Durazzo, kotrež w 7. lětstotku nasta; c) Skoplija-Ueskŭb ze 6. lětstotka. — W **Bosniskej-Herzegowinje** wobstoji z lěta 1881 arcybiskopstwo Serajewo z třomi też we wósomdźesaćich lětach minjenoho lětstotka nastatymi biskopstwami Banjaluka, Markana-Trebinje a Mostar. W Rumunskej stej dwě biskopstwje: arcybiskopstwo Bukarešt a Jassy. W Bołharskej wobstoji biskopstwo Nikopoli wot 1871 a japoštołski vikariat Sofija a Philippopel wot 1759. Za Serbisku by był Běłohród biskopske sydło. Japoštołski vikariat Konstantinopel ma swój kraj najbóle w Asiskej, jeno mały dźěl w europskej Turkowskej: na čole stoji tu japoštołski delegat. W Grekskej ma katolska hierarchija tři provincy: Athen, Naxos a Korfu.

W mjenowanych cyrkwinych wokrjesach bydli přez 800000 katolikow (łaćonskoho wobrjada [ritus]). Dušipastyŕstwo wobstara swětne a klóštrske duchownstwo, kotrychž je wšo hromadźe 850 a kotřiž we wjacy hač 700 cyrkwjach a kapałach dźěłaja. Katolske mužske rjady su tam na 50—60 městnach, runje tak też žónske rjady. W 150 šulach a 20 wyššich wučeŕnjach so na 150000 dźěći a khowancow rozwučuje. Tute ličby drje nam powšitkownje prawy wobraz wo wobstojnosćach katolskeje cyrkwje (łaćonskoho wobrjada) na Balkanje pokazuja. W běhu 50 lět je so potajkim ličba katolikow wjacy hač podwojiła, dokelž bě wokoło lěta 1850 ličba katolikow na Balkanje z něhdźe 340000 wobličena.

Njeje też na prócowanjach brachowało, greksko-orthodoxnych z Romom zjednoćić, tola njemějachu tajke prócowanja ženje dokładnoho wuspěcha. Cyrkwje na Balkanje su nacionalne cyrkwje, kotrež dyrbjachu sebi swoje wobstaćo z ćežkim a dołhim wojowanjom přećiwo Islamej dobyć. Narodnosć a nabožnistwo stej za najwjetšu ličbu Bołha-

Pomoc w smjertnej nuzy.

To bě w lěće 1870, hdyž bě němsko-francózska wójna wudyriła. Tehdom němska holca w městačku njedaloko Meca służeše. Krótko do wudyrjenja ju knježstwo něšto razow do města Meca pósła, zo by tam třebne nakupowała. Bórzy po tym francózscy wojacy cyłu krajinu wobsadźichu. Dołho njetraješe, a wotdźělenjo wojakow khěžu, hdźež holca służeše, wobstupichu. Officir z dwěmaj mužomaj zastupi do khěže a žadaše, zo ma so jim hnydom młoda Němcowka wudać, dokelž je ćežkoho njeskutka winowata.

Dobromu knježstwu ničo njezbu, hač jim holcu wudać. Njemało so stróžichu zhoniwši, zo holcu spionaže a přeradnistwa winuja. Wojacy ju zajachu a wotwjedźechu, zo by před wójnski sud přišła.

Tam holca zhoni, zo je pólny stražnik přećiwo njej wuprajił, zo je ju w Mecu do wšelakich domow khodźić widźał a potom wobkedźbował, zo wona z pruskimi póstnami rěči.

Holca cyła zastróžena wuzna, zo wšak je w Mecu pobyła, zo by za swoje knježstwo kupowała, zo pak ženje z póstnami pruskich wojakow rěčała njeje. Słowam wobskorženeje pak njewěrjachu; na swědčenjo francózskoho stražnika bu holca spionaže a přerady dla k smjerći wosudźena. Wšón płač, wšě prošenjo holcy ničo njepomhaše; nazajtra měješe zatřělena być.

Kaž pohłušena holca zasy do jastwa přińdźe. To so jej njemóžne zdaše, zo měła nazajtra hižo wumrěć dyrbjeć. Běše hišće tak młoda, lědma 20 lět stara, a bě z tajkej nadźiju do přichoda hladała, kaž kóždy młody človjek, kiž je strowy. A nětko ma hižo kónc być? Bojosć a tyšnosć hrožeštej ju cyle porazyć. Wona spyta so modlić, tola přecy zasy jej blizka struchła smjerć před woči stupaše.

Stajnje w swojim žiwjenju bě so na zastupnu prózstwu lubeje maćerje Božeje cyle spušćała. Tuž dha so też nětko w swojej najwjetšej nuzy k Mariji, tróštaŕnicy zrudnych wućekaše. Jej swoju nuzu skoržeše a prošeše ju wo wumoženjo. Čim dlěje w ćichej nocy so k maćeri Božej w nutrnej modlitwje wołaše, ćim měrnišo a lóže bu jej we wutrobje.

Hdyž ranjo switaše, holca měrnje smjerć wočakowaše.

Čim jasnišo a měrnišo móžeše nětk rozmysleć, ćim wěsćiša zdaše so jej smjerć. Z wotkel měła jej też pomoc přińć, jelizo Bóh dźiw njesčini?

Tola puće Bože su njedodnite, a zastupna prózstwa lubeje maćerje Božeje pola jeje bóžskoho Syna wjele zamóže.

Hdyž bě swětły dźeń nastupił, bližachu so stopy jeje jastwej. Jata měnješe, zo je to měšnik, za kotrymž bě wječor prjedy žadała, zo by so posledni króć wuspowědała.

Tola štó chcył wopisać, kak radostnje bu holca překwapjena, hdyž jastwownik zastupi a jej praji, zo je pušćena!

„Pušćena — smjerći wućekła!“ radostnje zawoła.

„Haj, wy móžeće jastwo hnydom wopušćić. Waša njewinowatosć je so před někotrymi hodźinami wupokazała“, jastwownik praji.

W swojej radości holca zabu, za přičinami so prašeć, a domoj běžeše k swojomu knježstwu.

Tam pozdźišo zhoni, zo je jeje wobskoržnik — tón stražnik — dokelž joho swědomjo hrjebaše, w nocy k połkownikej přišoł a z nim rěčeć žadał. Hdyž bě tón joho skónčnje před so pušćił, wuzna stražnik, zo drje je němsku holcu cyle wěsće w Mecu widźał, zo pak wosobu, kotraž je z pruskim póstnom rěčała, njeje spóznać mohł, dokelž bě předaloko było.

W swojej hidźe přećiwo njepřećelskim Němcam je wjacy prajił hač móže zamołwić, a so zawjesć dał człowjeka winować, přećiwo kotromuž ničo dopokazać njemóže. Toho dla swoju skóržbu wróćo bjerje. Kommandant jomu kruće sporokowa a poruči, zo ma druhi króć lěpje wopominać, što praji. Potom přikaza, zo maja holcu hnydom z jastwa pušćić.

Kak dha bě přišło, zo muž, kiž bě prjedy tak raznje holcu winował, so nuzowany čuješe, swoju skóržbu wróćo wzać? Hdy bě joho swědomjo hrjebać počało?

To bě runje tehdom w prěnich nócnych hodźinach, hdyž wboha holca w swojim jastwje tak nutrnje a dowěrnje tróštaŕnicu zrudnych wo pomoc prošeše.

Tuž khwataj, luby čitarjo, k mócnej a lubosćiwej maćeri w njebjesach přecy, wosebje pak w nětčišej struchłej nuzy — a twoja prózstwa njebudźe podarmo.

row, Serbow, Grekow a Rumunow jene a tosamo. Cyrkej a stat stej najwužšo zjednoćenej. Potom knježi w žiwjenju balkanskich ludow sylny konservatismus, kruće so woni dźerža nabožnych podawiznow, wobrjadow a swjedźenjow domizny. Lud to wšitko lubuje a nochce so ničoho z toho wzdać.

Tuto poslednje wězo pokazuje so też pola katolikow. Arcybiskop Menini z kapucinskoho rjadu, kotryž je postajeny nad japoštołskim vikariatom Sofija-Philippopel, wě wo hnujacych podawkach swěry ke katolskomu wuznaću swojich Bołharow powědać.

Zda so, zo podawki na Balkanje wjetšu swobodnosć w politiskich a nabožnych wěcach přinjesu, zo so šulske wobstojnosće poléppša a wšelake woršty luda duchownje pozběhnu, wěcy, kotrež budźa indirektnje też k wupřestrjewanju katolstwa tyć. A. P. čo. 95.

Płaćiwosć testamentow w polu.

Njedawno so we wšelakich nowinach pisaše, zo su testamenty, w polu pisane, a pola kotrychž njeje městno pisane, njepłaćiwe. Tola to je zmylk. Přez kejžorski wojeński zakoń 2. meje 1874 je za to dospołnje postarane. Po § 44 tohole zakonja móža w času wójny přisłušni aktivnoho wójska, wot časa, hdyž su swoje krute kwartěry abo, jeli jim tajke připokazane njeběchu, swoje dotalne bydła w službje wopušćili abo su w nich přimani abo woblehnjeni, swoju poslednju wolu abo testament na lóžše wašnjo płaćacy postajić abo sčinić. Tajke połoženjo je też za samoručnje pisany testament postajene. Tón je hižo potom płaćiwy, hdyž je wot testatora samoručnje pisany a podpisany. Potajkim hdyž też tu městno pisanja a čas (datum) pobrachuje, njezadźéwa to płaćiwosći testamenta. Tele postajenja płaća tohorunja też za kejžorsku marinu.

Preč ze skórźbami!

W Kölnjanskich Lud. Nowinach jurist powěda, zo je w lazareće ranjenoho wojaka, krajnoho wobornika wopytał, kiž ma hewak w civilnym žiwjenju dotal wjele z prawiznikimi a sudniskimi wěcami činić. Wón jomu powědaše, zo so w Němskej wšelacy za to zjednoćuja, zo bychu zwady so w dobrym wujednawałe a dźiwje skorženjo wotstroniło.

Na to ranjeny wotmołwi: „Privatne skórźby drje su tola cyle přestałe?“

Bohužel, wšudźe tomu tak njeje. Tam a sem w Němskej so dale skorži a na sudnistwo běha. Jara raznje před krótkim w Barlinje sudniski předsyda dwěmaj twjerdymaj skórźbnikomaj wěrnosć praji: „Wy dyrbjeli zawěrno něšto lěpše činić móc, hač nětkle, hdyž naši synojo a bratřa wonka w polu swoju krej rozliwaja, tajkich lapalijow (móličkosćow) dla na sudnistwo běhać. To wam praju nic z dźiwanja na nas sudnikow, ale dźiwajo na struchły čas a k wužitku wašeje móšny, a radźu wam, zo so zjednaće. My smy tola w času žiwi, w kotrymž měł kóždy swoje por kroškow hromadu dźeržeć. Maće-li pjenjezy wyše, dha dyrbjało wam to za česć służić, zo je za ranjenych wotedaće a nic za tajke njetrěbne privatne skórźby woprujeće. Je dha nětkle čas, sebi tajki luxus dowoleć? Ně, njehrajće wójnu w małym, ale čińće měr, zo so zjednaće.“

Jónu słyšach pola nas prajić, zo na našich sudnistwach tu khwilu wjele skórźbow njeje. Tak je prawje. Wšudźe pak tak njeje. Před někotrymi dnjemi naš justicny minister Dr. Nagel w druhej komorje wobžarowaše, so privatne skórźby we wójnje z cyła woteběrałe njejsu. Měnimy, zo dyrbjeli tola wšitcy na to spominać, w kak čežkich časach smy žiwi, zo tajke snadne zwady abo njerunosće, kotrež přecy w žiwjenju su a budźa, dyrbjałe nětkle wšudźe wróćo stupić, hdyž dźěn naši wojacy a my z nimi wojujemy za měr a čestne wobstaćo cyłeje wótčiny.

Lutować — ale sprawnje.

We wójnskim času dyrbimy lutować, też zamožići. Tajcy maja za to, zo je kóždy winowaty też w žeživjenju so z najnuznišim spokojić. To je zawěsće prawje, hdyž so wo to jedna, nic wjacy wužiwać, hač čěło dorosćenoho človjeka za swoje zdźerženjo abo młodoho človjeka za swój zróst trjeba. Drohotne hosćiny, njepoměrne kwasowanja a pića maja so nětkle zawěsće zasudźić; rozomne bjesadowanjo, přećelny wobkhad, hospodowanjo su cyle móžne bjez toho.

Štož pak kajkosć cyroby nastupa, by njerozomne było, sebi to zapowěsć, štož móže něchtó sebi kupić. To ma so takle zrozemić: Zamožity, kiž za najtuńšej cyrobu dźe, z tym mnohosć tuteje pomjeńša, kotraž tu je. Najtuńša cyroba pak khudšim ludźom słuša a nima so jim přikrótšić. Zamožity ma winowatosć, zo sebi to kupuje, štož ma wyššu płaćiznu, zo njeby khudšim to wukupił, štož njeje tak drohe. Njech ma so tohodla bóle na to, dróžše konservy, zawarjane płódy, mlóčne konservy, dróžše mjaso, štož khudy sebi kupić njemóže, kupować, za to pak to, štož khudši trjeba a sebi kupić móže, tomu wostajić.

Z tym ničo činić nima, drohe khłóšćeńki z wukraja pytać. Dowožowanjo drohich khłóšćeńkow z wukraja dyrbimy wostajić, zo pjenjezy w kraju wostanu. Tak wjele pak hač wosobnišeje cyroby w kraja samym mamy, je to wěc zamožitych je přetrjebać, dokelž móža je zapłaćić.

Hdyž 'no so kuri.

„Ale, Hanso, što dha je to do zela, kotrež dźensa kuriš? To tola surowje wonja.“

„Wodajće, knjez leutnant. Ale ja hižo dołho žanoho tobaka nimam a nětko — kurju neplace zelišćo.“

„Ale, Hanso, słodźi dha to derje?“

„Na, knjez leutnant, derje wšak njesłodźi; ale to ničo njewadźi — hdyž 'no so kuri.“

Takle rěčeštaj we wójnje wonka bayerski leutnant a joho swěrny służownik Hans Huber. To pak běše też woprawdźe luba nuza. Tobak, trubku, dymku trjebaš tam runje tak kaž jěsć a pić. Haj, někotryžkuli so radšo jědźe wostaji dyžli kurjenja.

Hans potajkim neplace zelišćo kurješe. Wišnjowe abo worješinowe lisćo žane wjacy njebě; to běchu wšo nazymne wichory zwotnosyłe. Tuž bě nětk neplace zelišćo na rjedźe.

Mjez tym bě so november nimale minył. Sněha bě so našło a ze zelišćom bě kónc. Zrudny Hans pytaše, hdźe by što za kurjenjo kmane nadešoł. — Wšo podarmo, a rěkaše: Zymne kurić.

Jónu Hans zasy ze žehliwej trubku w hubje přińdźe, hewak bě ju „zymnu“ mjez zubami měł. Hans zasy kurješe, tola to njekrasnje smjerdźeše.

„Fuj, Hanso, što dha to zasy je, štož tu kuriš? To tola k wutraću njeje, tale „wóń“!“ „Knjez leutnant, nětko kurju kamilki.“

„Kamilki? Kak dha sy te dóstał?“

„Knjez bataillonowy lěkař je wóz za zawjazadła přehladował a kamilki za cyle přeležane spóznał. Tuž je mi mój přećel, nošeŕ Kaicl, wulki pak połny darił.“

„Hanso, twoje kamilki mi pěknje wonka kuŕ, nutŕka to cyły dych zalehnje.“

Tydźeń abo dlěje bě nimo, a Hans zasy zymne kurješe. Trubka pak jomu přecy z huby wisaše. Mějachmy špatne kwartěry. Ničo tam njeběše, z wjetša na słomje na zemi lěhachmy, hdyž runje w biwakach być njetrjebachmy. Džens bě za mnje lěpje, běch matracu z afriskej trawu natykanu nadešoł: To bě hižo zbožo.

Popołdnju do kwartěra přišedši běch so bórzy na łožo lehnył a powotpočnył. Hdyž wječor do łoža dźěch, zezda so mi matraca khětro židka, popołdnju bě tola rjenje połna była, kaž so mi zdaše. Tola, hdyž sy sprócny, sej dołho w tym hłowu njełamaš. Do łoža, a za por minutow spiš kaž zaraženy.

Nazajtra rano přińdźe Hans ze žehliwej trubku ke mni do jstwy, zo by sej moju drastu wzał. Hans zasy kurješe — tola to bě woprawdźe grawoćiwa wóń. „Čiń, zo won přińdźeš z twojim knastrom! To dźěn je helski smjerd. Što dha maš dźensa zasy do žadławoho zela ke kurjenju?“

„Knjez leutnant, sym sej dowolił por khlěbowych měškow afriskeje trawy z wašeje matracy zwućahać a nětk tu trawu kurju.“

„Won! Na měsće won, zarejich w najwjetšim hněwje, ja so zadušu ...“ Hans pak ćěrješe, štož móžeše.

Potajkim tohodla běch tak hubjenje ležał, tohodla bě matraca tak židka, dokelž bě sebi Hans někotre měški trawy za kurjenjo zwućahał.

Też tón surrogat so miny. A potom přińdźe wuwarjeny kofej, kotryž Hans sebi sušeše a do trubki tykaše.

„Sadźeny kofej? Je dha tón dobry za kurjenjo?“ — „Na, dobry wšak njeje, knjez leutnant, ale to ničo njewadźi, hdyž 'no so kuri.“

Pólny list.

Serbski wojak, hody na dowolu doma, pokaza mi list, na wuwučownišću namakany, kotryž njebě hišće wotedać mohł. Pisaŕ je ze sakskich rudnych hór (Erzgeb.), nic kat. křesćan, tola joho dowěra móže z přikładom za toho a druhoho katolskoho Serba być.

Luby —! Dźensa smy Twoju dopisnicu dóstali. Z njeje widźimy, zo sy hišće w ... Póndźeš-li pak nětko bórzy do pola, ćehń w Božim mjenje, modl so k njomu wodnjo a w nocy, kaž też my činimy za Tebje a za wšě naše zmužite wójska. Bóh budźe też Tebje škitać.

Naš přichodny syn ... je so hižo wjele w polu bědźił a Bóh je joho hnadnje škitał. Ja sym jomu při započatku wójny jenu swoju baseń pósłał, zo by ju kóždy dźeń jako modlitwu wuspěwał, ja mózu ju z hłowy. Nětko też Tebi ju sćelu, zapřimń sebi ju kruće do wutroby a budźeš stajnje na Boha, našoho najlěpšoho wumožnika, ličić směć.

Dźensa Ći hišće mały pakćik pósćelemy, też w nim někotre hriwny. Bohužel nimamy nětkle při tak špatnym wobkhodźe wjele zbytne, ale što nječinitaj nan a mać za dźěći. My twarimy kruće na Boha a wón nas najebać ćežkoko bědźenja hišće ženje wopušćił njeje; stajnje, hdyž je nuza najwjetša, je Boža pomoc najbližša. A tak je też nětkle zasy pomhał. K 1. měrcej nastupju w ... a też tam chcu hladać, zo přecy přětrajemy. Štóž so k Bohu dowěrja, njeje na pěsk twarił.

Wutrobnje Će strowja přejo sebi zasywidźenjo Twoji staršej, bratřa a sotry. Rs.

Dla stajnoho pancanja mloka bu kubleŕ Fabian z Girbigsdorfa pola Zhorjelca zasudźeny, dokelž bě wospjet wodźane mloko do města přiwjezł. Khostanjo bě 400 hr. a płaćenjo wšěch khóstow.

⁘

Gregorianska protyka w Bołharskej.

Knježeŕstwo je do Sobranje zakoński naćisk podało wo zawjedźenju gregorianskeje protyki z 1. haprylom 1916. Wšitke wobzamknjene terminy maja so po naćisku wo 13 dnjow dale zapisać. Orthodoxne swjate dny budźa so w tutym lěće z katolskimi nadobo swjećić. Dokelž najwjacy wotrjadow napřećiwnych stron k tomu přihłosuja, zda so přiwzaco naćiska wěste być.

⁘

Kruty srědk přećiwo tajkim, kotřiž so dźěła boja.

Wokrjesny hamt Tölz w Bayerskej je na jomu podstejacych zastojnikow wukaz pósłał, kotrohož hłowna mysl je, zo ma so tym, kotřiž so dźěła boja, khlěbowa khartka (marka) zapowědźić. Tutón wukaz, kotryž drje tu dotal jako tajki jenički wobstoji, praji mjez druhimi zasadami: Wobstaranjo najnuznišich dźěłow na polach, lěsach a łukach žada sobuskutkowanjo wšěch dźěłaćeŕskich mocow wokrjesa, kotrež su jeno dóstać. Nichtó k dźěłu khmany njedyrbi so wuzamknyć, ale wšitcy, njech su młodźi abo stari, khudźi abo bohaći, dyrbja so sobu wobdźělić. Wobžarujomnje móže so wobkedźbować, zo tam a sem cyle mócne a k dźěłu khmane wosoby so přećiwo pohnuwanjam k dźěłu zapowěduja, a so na renty, podpjery atd. spušćeja. „Štóž dźěłać njecha, njedyrbi też jěsć.“ Gmejny njesmědźa tohodla wosobam, kotrež so dźěła boja, tak dołho žane khlěbowe marki wotedawać, doniž so wone dźěła bjez dosahaceje winy wobaraja.

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Zemrěći: 23. jan.: Julija Frisch, rodź. Mayerec, mandźelska murjeŕskoho poĺěra w Budyšinje, 65 l. — 26.: Albert Muschick, agent w Budyšinje, 66 l. — 2. febr.: Hana Heinowa rodź. Poetschec w Budyšinje, 43 l. — 5.: Jan Pawoł, Hermana Piskora, dźěłaćerja w Budyšinje, s., 1 l. — 7.: Marija Theresija zwud. Zarjenkowa rodź. Kubicec, † w Drježdźanach, 79 l. — 23.: Madlena, Augusta Rychtarja, žiwnosćerja we Wuricach, mandźelska, 52 l. — 22.: Felix, Jurja Šenkarja, dźěłaćerja w Budyšinje, 1 l. — 23.: Józef Gerčak w Smilnej, 10 m. — 28.: Konstantin Pelka, šklenčeŕ w Budyšinje, 37½ l. — 2. měrca: Marta Berta Jadwiga Draesner, hospoza na Židowje, 50 l. — 8.: Jan Bohuwěr Michałk, invalid w Budyšinje, 67 l.

Ralbicy.

Zemrěći w měsacu februaru: 3.: Mikławš Rocho, žiwnosćeŕ w Šunowje, 49 l. 8 m. 10 d. — 13.: Michał Suchi, wumjeńkaŕ w Konjecach, 77 l. 6 m. 13 dn. — 21.: Jurij, Jadwigi Šejdźic, służowneje w Jitku, 10 mjeńšinow. — 24.: Marija, Mikławša Čornaka, žiwnosćerja w Sernjanach, mandź., 37 l. 22 dn.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk.: 359. 383. z **Čemjerc:** Jan Młynk, žiwnosćeŕ Jakub Kral; 360. Jan Cyž ze **Stróžišća;** 361. Marija Kralowa z **Ratarjec;** 362. 363. 378. 379. z **Budyšina:** Marija Wehnertec, Marija Deleńkec, Jan Pětrka, Hana Rězakec; 369. Marija Libšowa z **Baćonja;** 365. Jurij Hendrich z **Haslowa;** 366—368. z **Ralbic:** Pětr Brězan, Kat. Bjesada, Jurij Kućank; 369. Jurij Lipič z **Nowoslic;** 370. Mikławš Šejda z **Trupina;** 371. Mikławš Wawrik z **Koslowa;** 372. Madlena Jancowa z **Konjec;** 373. 401. z **Łazka:** Michał Brankačk, Jan Bjarš; 374. Pětr Kurjat ze **Šunowa** (w polu); 375. propst P. Sćěpan Kocian w klóštrje **Marijnej Hwězdźe;** 376. Pawoł Krawc z **Dźěžnikec;** 377. faraŕ Ignac Ponč w **Třeštinje;** 380. 381. z **Kamjenca:** faraŕ Jakub Žur, najeńk Michał Robl; 382. inspektor Mikławš Šewčik w **Lipiču;** 384. praelat Jurij Kummer w **Drježdźanach;** 385. Fr. Rainer w **Gelsenkirchen;** 386—391. z **Róžanta:** P. Romuald Domaška, administrator, Jakub Lehmann, Jakub Hančka, Madlena Wincarjowa, Jurij Klimant, Jak. Žur, 392—395. ze **Sernjan:** Madlena Šejdźina, Pětr Žur, Mikł. Čornak, Michał Benš; 396—398. ze **Smjerdźaceje:** Jakub Kmječ, Jurij Matka, Pětr Jenka; 399—400. z **Pěskec:** Jurij Šołta, Hana Haškec; 402. Pětr Serbin z **Nowoslic;** 403. Pětr Bódleńk z **Hatow.**

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 11. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 16. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	46				
Rožka, kórc po 160 punt.			18	88				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			23	10	21	—	28	—
Pšeńca			13	85				
„								
Rožka			11	85				
„								
Ječmjeń			16	50	15	—	20	—
Wows			16	50				
„								
Hroch	50 kg abo centnaŕ							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny			3	70				
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	6	40	7	90			7	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 438 (w Kamjencu 105)	27	—	58	—	40	—	55	—
Butra 1 kg	4	60	5	10			4	40
Jeja, čerstwe, štuka	—	15	—	18			—	17
Ršeńčne wotruby	15	—	15	50				
Pžane wotruby	—	—	—	—				
Ršeńčny gris								
Pžany gris								

Najwyšše płaćizny za běrny,

kotrež su wot 15. měrca postajene w tudomnym kommunalzwjazku a hamtskim hejtmanstwje Budyšinskim, w **małopřekupskim wobkhodźe:** wot plahowarja na přetrjebarja na městnje plahowarja z měchipožčenjom sobu ličene:

			1—10 centnari			při předawanju mjenje centnarja		
wot	15. měrca	hač do	14. hapryla	5 hr. 10 pj.	za 1 centnaŕ	5,5	pjenježkow	za 1 punt
„	15. hapryla	„ „	14. meje	5 „ 35 „	„ 1 „	5,5	„	„ 1 „
„	15. meje	„ „	14. junija	5 „ 60 „	„ 1 „	6,0	„	„ 1 „
„	15. junija			5 „ 85 „	„ 1 „	6,0	„	„ 1 „

při předawanju wot překupca přetrjebarjej z překupcowoho městna z měchipožčenjom sobu ličene:

			1—10 centnari			při předawanju mjenje centnarja		
wot	15. měrca	hač do	14. hapryla	5 hr. 45 pj.	za 1 centnaŕ	6,0	pjenježkow	za 1 punt
„	15. hapryla	„ „	14. meje	5 „ 70 „	„ 1 „	6,0	„	„ 1 „
„	15. meje	„ „	14. junija	5 „ 95 „	„ 1 „	6,5	„	„ 1 „
„	15. junija			6 „ 20 „	„ 1 „	6,5	„	„ 1 „

Dźěle wot pjenježka smědźa so na horni cyłk powyšić.

Tute płaćizny su jeno za dobre, z ruku wubjerane běrny k jědźi z najmjeńša 3,4 cm wulke. Běrny, wot kommunalnoho zwjazka nakupjene, budźa snadź so hodźeć tuńšo předawać, hač za najwyššu płaćiznu. Za zažne běrny tute płaćizny postajene njejsu.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

13. měrca 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	130 - 135	232 - 240
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	120 - 125	228 - 235
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	100 - 110	208 - 220
4. snadnje picowane kóždeje staroby	80 - 90	190 - 200
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	130 - 135	232 - 240
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	126 - 130	230 - 235
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	98 - 103	200 - 205
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	80 - 90	175 - 190
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	60 - 65	150 - 160
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	130 - 135	222 - 230
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	85 - 95	170 - 190
3. snadnje picowane	70 - 75	150 - 170
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	120—130	190—200
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	105—115	182—192
3. snadnje wuwite wot cyca	95—100	173—180
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	125—130	250—260
2. starše korme borany	105—110	215—230
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	90—105	190—200
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

Pohladnicy

(kharty) z **wobrazom** najdostojnišoho knjeza **biskopa**, jara derje zhotowjene, su z nakładom towarstwa wušłe a k dóstaću po 10 pjenježkach ze serbskim abo němskim napismom we **našej knihićišćeŕni** kaž też w našich expedicijach Posoła.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Štóž wows, mengu, měšeńcu, w kotrejž so wows namaka, abo ječmjeń přez zakońscy dowolenu měru skotej dawa, přehrěši so na wótčinje.

Na IV. wójnskej požčoncy

dyrbi so kóždy, kotromuž je někak móžno, wobdźělić. Wobě dwě wupisanej wašni stej dobrej, kaž so komuž lubi, njech sebi kupi. Wójnska požčonka je nětkle najkhmańše wupožčenjo kapitala, kotrež najwjacy wužitka přinjese. Je też winowatosć kóždoho dobroho poddana, zo so po swojich mocach wobdźěli, zo njeby tale požčonka pornjo prjedawšim wróco stała. Přez tute požčonki je lud Němskeje wopokazy swojich financnych mocow a swoju wolu k dobyću wopokazał. Też małe summy pod 100 hr. móža so wužić, hdyž wjacy hromadu stupja. Też dźěći móža so na te wašnjo hižo wobdźělić. Kóžda móžna hriwna dyrbi so wužić. Dopomń so kóždy **na dźak,** kotryž je winojty našim wonka wojowacym swěrnym wojakam w polu, kotřiž dyrbja wšědnje hotowi być, swoje žiwjenjo za nas woprować. Kóždy njech so wobdźěli, zo by so tamny wulki zaměr česćownoho a trajacoho měra bórzy docpěł. K tajkomu krónowanju cyłoho skutka přinošować je cyle krute žadanjo wótcnoho kraja.

Přisp. Kaž słyšimy, móže so też hišće 22. měrca płaćić, byrnjež też w Sakskej pokutny dźeń był.

Za fond towarstwa: farař Hicka w Khrósćicach 3 hr.; Jakub Cyž ze Siróžišća 1 hr.; far. M. Žur w Ligoće-Turowskej 6 hr.

Za Zdźeř: Mikł. Šewčik, inspektor w Lipiču 5 hr.

Adressa redaktora:
N. Sauer, Bautzen, A. d. Petrikirche 9.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Nowe korčmarstwo!

Hosćenc na dwórnišću w Halštrowje

poruča swoje

piwa: fi. češke, ležak a jednore

dale: Tucher-piwo, wubjerne jědźe atd.

Tohodla přeprošujetaj k přećelnomu wopytej

Alwin Schöne
a mandźelska.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoročak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoročak 307.

Zaškleńcowanjo wobrazow

poła

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Różant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Statok na Horje

čo. 7 z poł kórcom pola je na předań abo k wotnajeću. Dalše je zhonić tam pola **wobsedźerki.**

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow,

Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska dr. 1a.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

11. měrca 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	3	60	3	60
Ćelace mjaso	„	3	40	3	40	3	40
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	—	4	40	4	40
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	40	4	20
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	5	40	5	40	5	40
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	44	—	50	—	50
Ržana muka	„	—	40	—	40	—	40
Khlěb	„	—	32	—	32	—	32
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	08	—	08	—	08
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	4	40	4	40	4	40
Dobre mloko	1 liter	—	24	—	24	—	24
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	40	2	85	2	70
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	58	—	60	—	58
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	50	3	50	3	50
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Wólba

cyrkwinskoho předstojeństwa w Budyšinje.

Cyrkwinske předstojeństwo budże so wolić druhu njedźelu posta, **19. měrca**, wot dopołdnja 11 hodź. hač do 2 hodź. popołdnju na **Budyšskej farje**.

Jako cyrkwinscy předstojerjo móža jenož **woleni być** samostatni mužscy předstojerjo domjacych hospodarstwow we wosadze, kotřiž su 30 lět docpěli, su dobroho mjena a křesćansko-katolskoho zmyslenja.

Wolić móža jenož wolerjo, kotřiž su so do **wolerskich lisćinow zapisać dali.**

W **Budyšinje**, 9. měrca 1916.

J. Hejduška, farař.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 13. | **Budyšin, 25. měrca 1916.** | **Lětnik 54.**

Do poslednjoho hłuboko so zanuŕ!

Kaž njebjes módrina je morjo, hdyž z ćicha leži. A njeje wjacy widźeć, kaž štož z wjerćha je. A tola tak hłuboke je, a što we sebi khowa! Štó mohł nam powěsć, kelko žiwjenja tam dycha a kćeje? Štó někak wopisać, što rjane, drohe w nim leži a so hiba? Štóž je hdy do njoho so podnurił a zasy mjez nas přišoł, je tróšku to zawohladał. A z akwarija dóstanješ škričku zapřijeća, kajke krasnosće morjo žiwi a dźerži; što Bóh do njoho před našimaj wočomaj je zakhował, zo by tež joho khwaliło a hódnosćało.

A kaž morjo zda so mi być človjeska duša. Štó tež je hdy dospołnje dowidźał, kajke dary a mocy, kajke žiwjenjo je Bóh do njeje zapołožił. Kak rjana móže być a kak něžna, kak khwalić a lubować toho, kiž je ju stworił! To mnohim je zakryte. Wšak tež kóždu dušu jenak njeje wuhotował, kaž tež w kóždym dźěle morja jenajke krasnosće njejsu.

Jónu bě jich wjele rjanych dušow. Žiwjenja swjatych nam wo tym powědaja a je nam moluja. Ale bu jich přecy mjenje a druhdy so zdaše, zo docyła žaneje wjacy njeje a zo je podobnosć bóžska w človjekach jara zdušena. Ale kaž tež tu a tam ptačatko hišće sebi zaspěwa, hdyž hižo lisćo so žołći a smjerski zemju dźerža, zo wjacy njepłodźi: tak tež w našim času su duše połne bóžskich krasnosćow a pobožnosće a lubosće k Bohu a k joho swjatej maćeri.

Dóstach knihu do rukow, kotraž powěda wo žiwjenju młodoho mnicha. A z njeje tudy ći podawam pokazku. Z njeje tež k dźensnišomu Marijnomu swjedźenjej dozhoniš, kak tež ty móžeš mać Božu hódnje česćić. Tón młoduški mnich skoro wšědnje do knihow sebi zapisowaše, štož z Jězusom a Mariju sebi doreěowaše. A hdyž to čitaš, spóznaješ jenu rjanu dušu z našoho časa.* Wón wumrě 1907 někajke 27 lět stary.

Moja luba a słódka maćeŕ Marija, ty wěš, kak z wutroby žedźu, zo bych najswjećišu Trojicu lubował. Ale hlej, k tomu trjebam twojeje pomocy. Ja sym twoje dźěćo; mějach te zbožo, zo přecy tebi přisłušach, a zawěrno moja wutroba słuša wjacy tebi, dyžli mi. A tuž wopruj ju sobu z twojej wutrobu njepřestawajcy Jězusej! Dowol, lubowana maćeŕ, zo z tobu zwjazk sčinju. Wšě moje zbožo dźěn je, zo so Jězusej přepodam. Ale ja čuju, zo sym přesłaby k tomu. Tohodla zanurjam so cyły na wšě časy do twojeje wutroby. A tam mi tola blečičk přewostajiš, njejwěrno maći? A dokelž ty so dospołnje Jězusej přepodawaš, tak budu to tež ja potom móc. Z tym chcu ći mjenujcy swoju dźakownosć doswědčić. Ty dźěn bě, kiž mje najprěnja sy wučiła, najwužšo zjednoćeny z twojim bóžskim synom (přez žiwjenjo) kročić. Wšón a bjeze wšoho wuměnjenja sym so lětsa twojomu w twojim žiwoće skhowanomu Jězusej poswjećił. Ty pak wěš, zo nihdy twojomu jeničcy lubowanomu so bližić njezamóžu bjez toho, zo njebych na twojej maćerskej wutrobje wotpočował. Ty jeničcy tež wěš, kak dyrbju so jara prócować, zo by Jězus w mojej wutrobje přibjerał, kaž jónu w tebi, hdyž joho w swojim žiwoće nošeše.

Z tobu dha chcu być žiwy; přetož za tym jeničcy žadam, zo bych Jězusej přisłušał a přez njoho Wótcej. Tohodla so do toho zwjazuju, jeničcy přez tebje Jězusej so bližić. Ty pak zasy maš so wo to starać, zo ze mnje sčiniš dobroho a swjatoho duchownoho, kiž by so z cyłej swojej dušu swojomu powołanju wěnował. Nochceš-li ty tutón zwjazk ze mnu sčinić, potom mi to praj. Ale ty hižo doprědka do toho zwoluješ, njejwěrno, luba maći.

Hdyž potom budu horliwy minorist, na to dostojny subdiakon a diakon a skónčnje swjeće živy duchowny, potom budźe to moja česć a radosć, zo so budu minorista, subdiakona a diakona, duchownoho Marijnoho mjenować.

A hišće wo něčo će prošu, dobra maći; wuč mje dorozemić bolosće, kotrež sy ze swojim bóžskim synom za nas ćerpjeła, Ow, hdy tola njebych mohł ženje přestać, tebi wobkručeć, kak će lubuju. Nětkle pak dyrbju swoje słowa skónčić. Ow tysackróć će lubuju, ty moja słódka maći!

* * *

Moja luba maći, ja začuwam, zo Jězus naju wutrobje zjednoća. Přecy na tebje myslu. A ja njemóžu a nochcu ani kročele stupić, zo bych Jězusej, našej jeničkej lubosći so bližił, khiba wot twojeje ruki wjedźeny. Ja njebych naju lubowanomu ani luby był, hdy bych chcył k njomu hić, bjez joho maćerje, kiž je tež moja. Jara nutrnje tebje lubuju, moja droha maći! Ja chcu hladać, zo bych był tebi podobny, zo wukonjam twoje počinki. Přez hnadu ducha swjatoho sym kaž tež ty Jězusa dóstał. Nětko pak je moja wěc, zo ze wšej starosćiwosću skutk wobhladam, kiž je we mojej wutrobje započaty. A naju horcolubowany by pod tym ćerpjeł, hdy bych jón zanjerodźił. Nětkle runje je moja duša z dobrej wolu kaž žehliwa; moja wola je bjeze wšoho wuměnjenja swojomu mištrej přepodata. Ale ja će prošu, lubowana maći, zo by mi pomhała, zo bych přecy z tutymi začućemi był přewzaty, a ničo njedyrbi mje móc wot mojoho bóžskoho nawoženje dźělić.

Hižo husto sym tebi wobkručał, kak za tym žadam, zo bych ćerpjenjo twojeje a Jězusoweje wutroby dorozemił. A tuž praj mi tola, słódka maćeŕ, praj mi, kajke bolosće sym hdy tebi a jomu načinił; pokaž mi wohidnosć mojich brachow, zo bych mjenje njehodny był, twój syn rěkać, a zo bych horliwišo so prócował, jeničcy mojomu lubowanomu wumožnikej přisłušeć. Ze wšěmi mocami chcu za tym dźěłać, zo też druzy će přecy bóle lubuja, moja swěrna maći; přetož hlej, ja dźěn će tak jara lubuju.

Moja najsłódša maćeŕ, zasy k tebi khwatam. Wšak dźěn sy ty runje kaž Jězus dowěrnica mojeje wutroby. Hlej, sym husto tak mało smilny při bjesadźe; tak mało měrniwy při swojich rěčach; tak mało zdwórliwy přećiwo swojim sobubratram, wosebje tak mało přećiwo fratrej N. A tola sebi z cyłeje duše přeju, ze wšěmi tak z lubosću wobkhadźeć a na wšěch tak dźiwać, kaž bych so přećiwo Jězusej samomu zadźeržał. Ale dokelž sym přesłaby, zo sam wot so ničo dobre njedokonjam, spušćam so na tebje, ow wšeje lubosće hódna knježna. Napjelń mje z ćichomyslnosću a ponižnosću, kajkohož sebi Jězus mje přeje. A wo tutu hnadu prošu će z ćim wjetšej dowěru, dokelž sy mje ty z woprawdźe maćerskej lubosću přecy wodźiła.

*

Tu też widźiš, kak dźěćowscy so modli.

* „Mehr Liebe". Lebensbild des Pius de Memptinne O. S. B. Deutsche Bearbeitung von Benedict von Spiegel O. S. B. Herdersche Buchhandlung, Freiburg i. B.

Wójna.

Hollandski parnik so podnurił.

Parnik „Tubantia", jedyn z najwjetšich a najrjeńšich hollandskich parnikow za pućowari (přez 13000 tunow) je so 16. měrca pola nordlindskeje swětłoweje wěže podnurił. Po prěnjej powěsći rěkaše, zo je łódź torpedowana. Je pak wěrje podobniše, zo je na minu zajěła. To měni tež amerikanski konsul Schilling ze Stuttgarta, kiž sobu na łódźi jědźeše. Pućowarjo ležachu we łožach, hdyž bu łódź wobškodźena; na morju bě kurjawa. Łódź dźeržeše so hišće dobre tři hodźiny, prjedy hač so podnuri. Z Hoek a Vlissingen khwatachu łódże na pomoc. Wšitcy ludźo buchu wumoženi. Twory a póst pak su zhubjene.

W Hollandskej su wězo zhubjeneje łódże dla jara rozhorjeni. Najprjedy wobroći so hněw přećiwo Němskej. Němske admiralstwo pak wozjewja, zo žadyn němski podmórnik njeje torpeda wutřělił a zo też němske miny w tamnym dźělu morja njeleža. Mjez tym bu znate, zo bě so jendźelski podmórnik na tamnych městnach pokazał. Je móžno, zo wón „Tubantiu" podnuri, snadź samo, zo móhli potom Jendźelčenjo přećiwo nam šćuwać. (b)

rjadowane. Też duchowne zastaranjo jatych so njeje zakomdźiło. Woni maja wšelake možnosće so wuwučować, so zabawjeć a wužitne dźěła dokonjeć, kaž je žadyn naboženy. Maja swoje šule, tak zo mnozy (rusce) analfabetowje čitać a pisać nawukn.., hraja mjez sobu dźiwadło, maja hudźbne zabawy a t. d. Wšudźe je też za knihownje starane. Zo so wšitkim dowola dźěłać, wosebje w ratarstwje, je nam wšěm znate, hdyž nětkle na mnohich městach pólskich a ruskich jatych jako dźěłaćerjow widźimy. We wulkich bahnach a łuhach sewjerneje Němskeje tu khwilu tysacy jatych njepłódne krajiny płódne činja. Wosebje wulke lěhwa maja swoje samsne pjekarnje a rězarnje; też je w kóždym lěhwje kantina, hdźež móža sebi najnuzniše kupować. Samo kurjenjo je jim nětko też dowolene.

Kardinal Frühwirth.

Kaž knježerske Bayerske statne nowiny pisaja, móže so z wěstosću wočakować, zo kardinal Frühwirth hač do skóńčenja wójny w Mnichowje jako pronuncius wostanje.

Francózske a jendźelske wójnske wudawki.

W francózskej komorje minister financow Ribot praješe, zo Francózska wšědnje 93 millionow frankow za wójnu trjeba. Jendźelske wudawki wšědnje 110 millionow wučinjeja, zrostu pak w krótkim na 125 millionow.

Z Pólskeje.

Na Waršawskej universiće je ličba zapisanych studentow 2000 překročiła.

Po 40 lětnej přestawcy su we Waršawje nětko zasy prěnje grichisko-katolske Bože służby byłe. Su to tajcy grichisko-katolscy křesćenjo, kotřiž su so z Romom zjednoćili. Ruske knježerstwo bě to w swojim času zakazało. Bože służby běchu w kapali prjedawšich Basilianow a skóńčichu so z modlitwu „za spomoženjo Pólskeje“. Nětko je tam wšědnje rano w 8 hodź. Boža mša.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Njedźelu 19. měrca wotmě so na Budyšskej farje wólba cyrkwinskoho předstojerstwa za Budyšsku wosadu. Ze 198 do wolerskich lisćinow zapisanych wolerjow su 166 swoje wólbne prawo wukonjeli.

Jako cyrkwinscy předstojerjo buchu wuzwoleni:

1. kubleŕ Jakub Měrćink w Hrubjelčicach z 163 hłosami,
2. justic. radźićel Michał Cyž w Budyšinje z 160 hłosami,
3. kubleŕ Jurij Juda w Dalicach z 157 hłosami,
4. seminarski wyšši wučeŕ Pawoł Bruger w Budyšinje z 148 hłosami,
5. wyšši póst. assistent Józef Jung w Budyšinje z 14[illegible] hłosami,
6. šewski mištr Albrt Simon w Budyšinje z 126 hłosami.

Přichodnu njedźelu budźa wuzwoleni předstojerjo w farskej cyrkw do swojoho zastojnstwa zapokazani.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Na wječornych bitwišćach sta dale **padnyłoj**:

22. **Jurij Ryćerja z Radworja** (naposledku we Wudworju ženjeny), krajny wobornik w pěšim regimenće čo.... Wón bu při nadběhu na wjes Ville-aux-Bois (4 hodźiny k połnocy wot Reimsa) ćežcy ranjeny, zemrě 28. februara w pólnym lazareće a bu na blizkim wojeńskim pohrjebnišću w Meneville pokhowany. — Zawostaji mandźelsku Mariju rodź. Šewcec a 1 dźěćo.

23. **Mikławš Kliman z Bronja**, narunanski reservist w pěšim regimenće čo.... Wón bu 8. měrca w bitwach pola Yperna z třělbnej kulku do hłowy trjecheny a morjeny. Joho ćěło 11. měrca na pohrjebnišću w Comines (na poł puća mjez Lillom a Ypernom) pokhowachu. — Zawostaji mandźelsku Mariju rodźenu Bjeńšec a 4 dźěći.

Ranjenaj staj:

Jurij Měšeŕ z Měrkowa, wojak w grenaděrskim regimenće čo.... Joho hižo 8. sept. 1914 pola Coole njepřećelska šrapnelska kulka na hłowje zrani. Nětko jomu 10. měrca pola Ville-aux-Bois někotre granatowe třeski lěwu ruku wyše łochća rozdrěchu. — Lěkuje so w pólnym lazareće.

Samsny dźeń a w samsnej bitwje bu też ranjeny:

Jurij Mička z Radworja, wojak w třělcskim regimenće čo.... Wón bu z třělbnej kulku na prawej rucy ranjeny a přińdźe najprjedy do lazareta w Sisonne, pozdźišo do Laona.

Skhorjeli abo do njezboža přišli su:

Jurij Grubert z Miłkec, krajny wobornik w krajnowobornym regimenće čo.... Wón skhorje pola Wilny (w Ruskej) a lěkowaše so woprědka w Oelsu (w Ślezskej), nětko we Wrótsławju.

Mikławš Budaŕ z Dubrawy (rodźeny z Wětećy), wojak w pěšim regimenće čo.... Je třeći raz w Champaniji skhorjeł a strowi so w pomocnej khorowni w Freibergu.

Mikławš Roztok z Khelna, krajny wobornik w narunanskim pěšim regimenće čo.... Wón złama sebi we Vogesach nohu a hoješe so woprědka w Saarburgu, nětko w Zabernje (w Lothringskej).

⁘

— (Zjawny přednošk.) Nuza wójnskoho časa sebi žada, zo wšelake wěcy w domjacym hospodarstwje zlutniwišo zarjadujemy. Tohodla změje so na dźensnišej zhromadźiznje tudomneje „Bjesady“ přednošk wo tutym zlutniwym hospodarstwje. Dokelž tajke hospodarjenjo wosebje też žonjace zarjadowanja nastupa, maja na tu zhromadźiznu też žony přistup. (Zhromadźizna budźe, kaž hewak, w 5 hodźinach pola Domanic, horjeka w salu.)

⁘

Z Baćonja. Do cyrkwinoho předstojerstwa buchu njedźelu 19. měrca woleni:

Jurij Robl, kubleŕ w Čornecach,
Ernst Bermich, žiwnosćerski wumjeńkaŕ w Haslowje,
Jakub Delan, kubleŕ w Hornim Wunjowje,
Jurij Smoła, ryćeŕkubleŕ w Baćonju.

⁘

— Podwyšk Michał Smoła z Baćonja, służacy pola Ošacskich ulanow a stojacy we Ruskej, hižo debjeny ze železnym křižom, dósta też slěbornu Friedrich-Augustowu medalju.

⁘

Z Noweje Jasenicy. Reservist Jurij Běmaŕ (Böhme), kněžkaŕ a skałaŕ tu, nětko w reg. čo. 100 dósta za swoju zmužitosć před njepřećelom železny křiž II. rjadownje.

⁘

Z Worklec. Naš wjesnjan Michał Krećmaŕ, aktivny wojak w pěšim reg. čo. 178, bu z Friedrich-Augustowej medalju wuznamjenjeny.

⁘

Z Jawory. Kaž je znate, wopytuja a wobhladuja wubjerkownicy „Čerwjenoho křiža“ neutralnych krajow lěhwa jatych w njepřećelskich statach. Tak přebywachu njedawno šwajcarscy delegowani w sewjernej Africy, hdźež je cyła črjóda němskich jatych w tu khwilu zaměšćena. Mjez nimi je też Jurij Herbrich, kiž bu hižo w septembru 1914 zajaty a najprjedy do južneje Francózskeje dowjezeny. W běhu časa buchu tući do Marokko (w Africy) přesydleni, hdźež też nětko naš wjesnjan přebywa. Komisija je joho mandźelskej wozjewiła, zo wón so w twjerdźiznje Provost, cyle blizko pola Casablanca, namaka a so jomu tam derje wjedźe, a da ju přez nich strowić. Wón nosy čisło 5128, njeje tam potajkim sam. Spomnjene město, też Dar el-Beda mjenowane, leži při morju a ma wobšěrny přistaw. Wone bu na spočatku 16. lětstotka wot Portugisow założene a ma wot lěta 1855 sem europski raz. Tam wułožuja so kozace kože, wósk, buny a wołma. — Nadźijomnje so naš krajan ze swojoho njewólnoho přebywanja w cuzym kraju, do kotrohož dyrbješe so přez daloke morjo přewjesć, žiwy a strowy zasy domoj wróći. Wězo budźe nam po wójnje wjele wo tamnym ludu (Murach) a kraju powědać wědźeć.

⁘

Z Wětećy. Wot našich dźewjećoch na wšelakich bitwišćach abo w garnisonach přebywacych wjesnjanow je nětko Mikławš Bjedrich, bywši pěšk w 2. grenaděrskim połku čo. 101, jako prěni smjerć na polu česće namakał a to přez njezbožowny připad. Nimale na 18 měsacow na wječornym bitwišću přebywawši, zbliži so přejara sylnomu miliwodej (elektrische Starkstromleitung) a bu na městnje morjeny. Joho ćěło wotpočuje na wojeńskim kěrchowje w Amifont a kompagnija chce, kaž so hłubokozrudźenej wudowje zdźěluje, wo dostojne wupyšenjo a zdźerženjo rowa so starać. Z jara khwalobnoho a zemrětoho pře wšu měru počesćowacoho dopisa na nju ze strony wjednistwa je dowidźeć, kak jara bu wot swojich předstajenych a towaršow lubowany. Njech je to tróšt a woloženjo ćežko potrjechenej mandźelskej. Tři drobnuške dźěći — w starobje 4 hač 8 lět — žaruja wo luboho nana a zastaraćerja, njewědźicy, što je jim hruba wójna wzała, moriła. — Zemrěty stoješe też Posołej blizko. Bě dołholětny wjesny dowěrnik a podpjeraše wubjerkownika mócnje. Swoju česć pytaše wosebje w tym, zo tola swoju wjes jako prěnju sobu mjez płaćacymi abonentami na spočatku lěta kwitowanu widźeše. Z joho pomocu bě so poradźiło, zo naš časopis do wšěch wjesnych domow a statokow — z wuwzaćom jenoho jeničkoho — přistup namaka. A što by nětko prajił, zhoniwši, zo wot dotalnych 11 woteběrarjow je **5** wotlećało, dokelž bu Posoł **nuzowany**, abonentny pjenjez wo 1 hriwnu powyšić! By-li so to k powšitkownomu přikładej wzało, mohł Posoł na wumjeńk hić. Što potom pomha, zo sebi redaktor a wubjerkownicy jazyk ze šije wurěča a krawne porsty spisaja. Hdyž človjek njecha... Našomu prjedawšomu dowěrnikej hišće horcy dźak do zdalenoho rowa.

⁘

Z Njebjelčic. 5. měrca wotměchu so tu wólby do cyrkwinskoho wubjerka. Wuzwoleni a zańdźenu njedźelu 19. měrca swjatočnje do swojoho nowoho zastojnstwa zapokazani buchu: kk. Jakub Lenš, Jurij Łuščanski, kublerjej w Njebjelčicach, kněbětaŕ a kubleŕ Jurij Lebza a kowaŕski mištr Mikławš Kinječ, wobaj ze Serbskich Pazlic. Přejemy wuzwolenym wjele zboža a Božoho žohnowanja tutomu zastojnstwu.

⁘

Kaž z **Filipsdorfa** słyšimy, je zastup přez awstriske mjezy też z posom (Paß) skoro dale njemóžny. Hižo te postajenjo dosaha, zo tajki pućowacy z posom, kiž je mjezu přestupił a so do Češkeje podał, njesmě so prjedy hač na dźewjaty dźeń hakle zasy wróćić. — Mały namjezny wobkhad z wupokazowacymi lisćinami pak hišće dale traje, kaž pola dźěłaćeri a druhich.

⁘

W klóštrje Oseku je sobotu knjez P. Dominik Schiel wumrěł a wutoru tam na klóštyrskim pohrjebnišću pokhowany był. P. Dominik so 6. oktobra 1876 w awstriskej Ślezskej w Lobensteinje narodźi a bě wot lěta 1898 sobustaw cisterciskoho rjada we Oseku, na měšnika swjećeny 16. julija 1901. Je potajkim swoje 40. lěto nastupił był. Jako młody měšnik bě do klóštra Marijneje Hwězdy pósłany był, hdźež w přiměrje krótkim času serbsku rěč prawje derje nawukny. Z klóštra je dlějši čas porjadnje Różant sobu wobstarał a je hišće w dobrym wopomnjeću. Joho dušu poručamy pobožnym modlitwam.

R. i. p.

10,6 milliardow.

Z Barlina so 24. měrca wozjewja:

W dźensnišim posedźenju němskoho sejma wozjewi statny sekretar dr. Helfferich, zo po dotalnych wobličenjach zapisowanja na poslednju wójnsku požčonku 10 milliardow 600 millionow wučinja, při čimž njejsu hišće półne a wukrajne zapisowanja ani ličene.

Farař Jan Nowak †

Po smjerći praelata Józefa Juhra (25. jun. 1914), kiž bě lěta dołho najstarši katolski duchowny cyłeje Sakskeje był a 89 lět překročił, přija starobne předsydstwo sakskoho duchownstwa knjez Jan Nowak, farař na wotpočinku w Drježdźanach. Nětko je też joho Bóh na swoju prawdu wotwołał. Po krótkej khorosći je knjez farař Jan Nowak w Drježdźanach minjenu njedźelu, na dnju swjatoho Józefa zbóžnje w Knjezu wumrěł w starobje 80 lět 9 měsacow. Zahorjenjo płucow je žiwjenjo hewak tak strowoho knjeza cyle njewočakanje skónčiło.

Knjez Jan Nowak so 18. junija 1835 we Prawoćicach narodźi. Młyńkec Jan zahe wosebite dary a přikhilenjo k duchownskomu powołanju pokazowaše. Tuž tamny puć nastupi, kotryž nimale wšitkim našim duchownym zastup do swjatnicy zmóžni a wotwjera: po přihotowanskich wuwučenjach w Khrósćicach a Budyšinje dósta přijeće do serbskoho seminara w Prazy, hdźež na gymnasiju a universiće wšitke studije hač do swjatych swjećiznow z dobrym wuspěchom dokonja. Na dnju Čakanja swjateje Marije 18. decembra 1858 dósta měšnisku swjećiznu a swjećeše na to w Khrósćicach swoju prěnju Božu mšu. Z lětom 1859 bu wot duchowneje wyšnosće jako kapłan do Radworja pósłany, z wotkelž bu 1861 jako druhi kapłan do Kulowa přesadźeny. Wot tam přińdźe 1863 jako kapłan do Njebjelčic a lěto na to, 1864 jako „młody knjez“ do Khrósćic. Po přesydlenju knjeza Wornarja jako fararja do Kamjenca 1871 postupi knjez Nowak na městno prěnjoho kapłana w Khrósćicach. Dźesać lět jako tajki ze wšej horliwosću a wjesołej dźěławosću we wulkej wosadźe skutkowaše. Hdyž bě knjezej Wornarjej so Khrósćanska fara přepodała, přesydli so knjez Nowak jako farař do Kamjenca. Po dźewjećlětnym pilnym skutkowanju w tymle zastojnstwje złoži tute 1890 a poda so na wotpočink. Přesydli so do Drježdźan, hdźež je hač do swojeje smjerće wostał.

Hačrunjež na wotpočinku njewotrjekny so dźěła w dušipastyrstwje, ale pytaše wupomhać, hdźežkuli so přileżnosć pokaza. K tej wšak bě jara často rada, a duchowna wyšnosć w Drježdźanach joho zwólniwosć rady wuži, hdyžkuli w rozšěrjenej diasporje bě wupomoc trěbna. Tuž widźimy joho w lětach wot 1890 hač do nowišoho časa pak tu pak tam skutkować jako přecy přećelnoho pokornoho měšnika a dušipastyrja. Też w Drježdźanach pomhaše rady wosebje w duchownym zastaranju miłosćiwych sotrow.

W decembru 1908 swjećeše knjez Nowak swój złoty měšniski jubilej. Swoju lubosć k domjacej wosadźe wosebje z tym wopokaza, zo bě sebi wuzwolił, swoju jubilejsku Božu mšu w Khrósćicach swjećić, hdźež bě něhdy primicu měł, a zo so za khudych tuteje wosady nadobnje postara.

Knjez Jan Nowak běše derje wuwučeny w duchownskich wědomosćach a so w swojim zastojnstwje też dale wudospołnić pytaše. Wón běše přecy pokorny a přećelny měšnik, z wutrobnej pobožnosću swojomu Knjezej podaty a wěriwym k pomocy, hdźež móžeše.

Swojomu narodej wosta swěrny a čuješe so stajnje jako dobry Serb, też hdyž bě wot domizny zdaleny. Wutrobny zajim za należnosće swojoho ludźika wobkhowa hač do smjerće. Na zjawnym žiwjenju bjerješe žiwy podźěl. Hižo jako młody duchowny w Khrósćicach čitaše pilnje wustojnje pisanu Augsburger Postzeitung, a to z našim nětčišim česćowanym zapósłancom knjezom Michałom Koklu. Žiwe poćahi k njeboh Nowakej su wjele k tomu dopomhałe, zo knjez Kokla — njech je mi dowolene to prajić — tamneje politiskeje zrałosće a hibitosće nabu, kotruž w nim česćimy a připóznawamy.

Nic w Khrósćicach, kaž běchu mnozy wočakowali, ale w Drježdźanach sebi knjez farař Nowak swój posledni wotpočink wuzwoli.

Kralowy wopyt.

Směšk wot J. N.-K.

W starym času, hdyž hišće žanych železnicow abo „ajznbonow“ njemějachu, dyrbjachu so wulcy knježa we wozach wozyć dać — mjeńši knježa khodźachu też tehdom hižo pěši. — Sam kral dyrbješe so z wozom spokojić, chcyše-li nětkdźe swojich swěrnych poddanow wopytać. Tak spěšnje wšak tajke pućowanjo njeńdźeše kaž nětko ze železnicu, ale khětřyšo kral tola jědźeše hač za naše časy butrowy muž, najskerje, dokelž swojim konjom wjacy wowsa sypaše.

W tamnym času pućowaše też naš sakski kral po Łužicy. Wězo, joho wšudźom nanajpodwolnišo powitachu, z cyłej šiju „hoch a sława“ na njoho wołachu, khorhowje a wěncy wuwěšowachu, z krótka činjachu wšo možne, zo bychu joho hódnje česćili a so sami hako swěrni a dobri poddanjo wuznali.

Tu so sta, zo dyrbješe kral też přez starosławne městačko Kukecy jěć a snadź tam khwilu přebywać. Kukečanski měšćanosta zhoni tutu powěsć, hdyž so hišće wjesele we łožu přećahowaše a — hižo po přiwołdnju dyrbješe tu kral być. Tu njebě žanoho komdźenja. Z woběmaj nohomaj nadobo wuskoči měšćanosta z łoža a tak khwatajcy poča so hotować, so z prawej nohu do lěweje kholowy zajědźe a — dokelž ma měšćanosta přecy prawje — poča na krawca swarjeć, zo bě jomu kholowje wopak hromadu zešił. Při woblekanju powědaše sam při sebi: „Kral přińdźe k nam! Kajka česć za cyłe město — měšćanosta mjenowaše Kukecy, kiž mějachu lědma 1500 wobydleri, jenož město — a kajka česć za mnje, kiž sym bórgemištr. Kak jeno swojoho wjerćha hódnje powitamy?! Dyrbja so khětře wěncy a girlanty plesć.“

„Jano, Jano!“ zareji měšćanosta nadobo, kaž zo chcył wšěch susodow hromadu zwołać; „Jano, hdźe dha pak bjez kónca tčiš?“

Tak spěšnje kaž jomu starej šmotawej nozy dowolištej, motykawaše so służobnik do jstwy; za nim pak přiběža knjeni měšćanostowa wša splóšena: „Što dha je ći tola božedla zwadźiło, zo takle bjez rozoma wołaš! Sym so smjerć wustróžała.“

„Chcył słyšeć, kak by ty wołała, hdy by w mojej koži tčała“ — zabórča měšćanosta mjelčo, wótře pak wotmołwi jara přećelnje: „Tebje njechach nastróžeć, luba žona, ale dyrbju drje wołać, hdyž Jan ženje žanej wuši nima. Jano, doběhń khětře ke knjezej wučerjej, zo by ke mni přišoł!“

Jan čampaše ze jstwy.

„Sym mjenujcy runje zhonił“, wobroći so měšćanosta k swojej žonje, „zo po připołdnju joho majestosć, naš najhnadniši knjez kral k nam přijědźe. A wučeŕ dyrbi mi pomhać powitansku rěč wudźěłać.“

„Ty słódka dobrota!“ placny žona z rukomaj. „A ja mam runje wšě swoje čěpcy we płokanju!“

„Što to škodźi?“ dźiwaše so měšćanosta. „Ja tola k powitanju twojich čěpcow njetrjebam.“

„Ty drje nic! Ale ja! W čim dha dyrbju ja hić?“

„Ale, luba Khata, žony dźěn žane ke kralej njepřińdu a też ty nic. Jenož mužowje joho powitaja.“

„Haj, při tajkim něčim my wušne njejsmy —“ a sylzy stupachu jej z mjerzanjom do wočow.

„Ale, luba žona, daj sebi tola rěčeć!“ prošeše měšćanosta. „Kral dźěn tu docyła dołho njebudźe a móžeš dźěn joho wot nazdala widźeć.“

Moskotajo, zo maja mužowje wšě čestne městna a nic žony, kiž tola do wšoho wjacy rozymja, wotsali so knjeni skónčnje.

Hdyž bórzy na to wučeŕ zastupi, počeštaj z měšćanostu wulku rěč pjec, to rěka, wučeŕ ju dźěłaše a pisaše a měšćanosta jomu přihłosowaše, při čimž pak tak mudrje a ważnje hladaše, kaž by k snědanju wšěch zwjazkow Salomonowych mudrosćow spóžerał.

Hdyž běštaj hotowaj, so wučeŕ wotsali a měšćanosta poča rěč wuknyć: „W najhłubšej poniżnosći dowolam sebi w mjenje tutoho města Wašej kralowskej majestosći . . .“

„Nano, mać praješe, zo dyrbiš k snědanju přińć!“ zawoła tu joho synk z durinej škałbu.

„Wostajće mje na pokoj, nimam khwile!“ — a knjez měšćanosta zaprasny durje, zo so zastróženy synk na zemju čapny a kaž přismoleny cyłu khwilu sedźo wosta, doniž so

Pohrjeb njeboh fararja Jana Nowaka běše w Drježdżanach na nutŕkownym katolskim kerchowje štwórtk popołdnju w 3 hodź.

Na přewodźenjo běchu přišli najdostojniši knjez biskop dr. Löbmann a najwjetši dźěl Drježdżanskich duchownych, superior Stranc z Lipska, fararjo Kral z Dubina, Čornak z Radeberga, Zarjenk z Kamjenicy a Reime ze Zebnic, z Łužicy praelat Skala z Budyšina, farař Hicka z Khróśćic a farař Žur z Kamjenca, kotřiž duchownsku drastu woblečeni před kašćom dźěchu; za kašćom sćěhowachu bližši krejni přećeljo z Łužicy a wjele Drježdżanskich wosadnych, mjez nimi wjetša ličba šěrych sotrow, pola kotrychž je zemrěty jara husto Božu mšu měł. Też hrabja Schönburg Glawchawski bě přišoł jomu poslednju česć wopokazać, dokelž je knjez farař Nowak tam časćišo wupomhał a zastupował.

Pohrjeb měješe knjez konsistorialny radźićel Friedrichstatski farař Pawoł Rychtař, kiž je zemrětoho też domawobstarał. Po cyrkwinskich wobrjadach tón knjez někotre słowa zemrětomu wěnowaše. Wón wozjewi, zo je njeboh Nowak sebi přał, zo so při joho pokhowanju njedyrbi žane pohrjebne předowanjo dźeržeć, a zo so zemrěty swjatym woporam měšnikow a modlitwam pobožnych poruča. Knjez Rychtař pak też hišće wozjewi, zo je zemrěty někotre dny do swojeje smjerće swoju poslednju wolu na zakońske wašnjo zapisać dał, a zo je cyle po cyrkwinskich předpismach postajił, zo ma třećina joho zamoženja na cyrkwinske należnosće, třećina na spomožne a dobroćelske skutki so nałožić, třećina pak krejnym přećelam připadnyć. K tomu je cyrkwinskej wyšnosći, japoštołskomu vikariatej w Drježdżanach nadawk a połnomóc dał wšo w tym zmysłu wuwjesć. Z tym je wón wosebje swojim duchownym bratram přikład dał, kak maja joho w tym nastupanju sćěhować.

Tak tam naš luby krajan nětk wotpočuje na stronje prjedawšoho Radebergskoho fararja Augusta Nowaka. Bóh daj jomu wěčny wotpočink a spožč jomu njebjeske myto za wšitko, štož je zjawnje w swjatej służbje a ćiše z miłosćiwymi skutkami, štož je jeno Bohu znate było, skutkował.

R. i. p.

Jutry so bliža, zelene štwórtki so dawaja,

njezabudźmy też na naše **serbske knihi**, z najmjeńša nic na te, kotrež tu hišće mamy. Wobžarujomnje je **„Wosadnik“** wušoł a nowy naprawić njebě hišće możno. Tuž wupomhajmy sebi tak dołho z tym, štož mamy.

„Žiwjenja Swjatych“
njejsu zacpějomne,

„Nowy Zakoń“
čaka na wjacy čitarjow.

„Nowa Jězusowa Winica“
bywa pomałku stara a drje też w njedołhim času spać póńdźe. Štóž chce sebi tohodla tule našu najbohatšu modleńsku knihu přiswojić, njech časa njeskomdźi.

„Duchowna Różownja“,
kniha k česći swjateje Marije maćerje Božeje, też hišće w něšto exemplarach kćěje.

„Khwalće Knjezowe mjeno“
je tohorunja hišće dotal k dóstaću, mjez tym zo je mała

„Hwězda“
přestała swěćić.

(Wjazanjo wšěch knihi je wězo podróžene a tohodla też płaćizna knihi so powyšiła.)

(1500 hriwnow khostanja.) W Duderstadt bu wobsedźerka rěznistwa z 1500 hriwnami khostana, dokelž bě najwyšše płaćizny za kołbasu překročiła.

Wozjewjenjo najdostojn. knjeza biskopa

tydźenja namjetowaše też předewšitkim wosebje nětkle w póstnym času **pobožnosć křižowoho puća**, zo by so n. př. na pjatkach wosebje wotměwała jako **wójnska pobožnosć.** Z tutej přileżnosću dopominamy wosebje na knižku **„Křižowy puć a někotre modlitwy za čas wójny“.** Snadź by to runje prawje tróštne było, by-li so nětkle tuta **wójnska pobožnosć** křižowoho puća wužiwała a po njej so modliło. Modlitwa kóždoho jednotliwoho staciona dźěn je připrawjena jenomu abo druhomu hubjenstwej wójnskoho časa a wójnskich podawkow a podeńdźenjow. Tohodla je też tute wašnjo křižowy puć rozpominajo kročić wosebje nětkle hnujace a tróštne za wutrobu a dušu.

Spominamy n. př. na **XIII. stacion**, „Jězus ze kříža wzaty a do klina Swojeje maćerje położeny“:

„O najlubša maćeŕ Marija, z kajkej hórkosću bu Twoja swjata wutroba napjelnjena, jako Ty z krewju polate ćěło Twojoho bóžskoho Syna do Swojoho klina wza, a Twojej rucy so žałostnych ranow Twojoho jednorodźenoho Syna dótknyštej!

Tuteje Twojeje zrudoby dla tróštuj wšitkich tych, kotřiž wo padnjenych płakaju a tych, kotřiž su w ćěsnej njewěstosći wo wosudźe swojich w polu stojacych přiwuznych. Pomhaj jim, zo tróšt a posylnjenjo pytaja a namakaja w najswjećišim sakramenće wołtarja. O naša luba Knjeni najswjećišoho sakramenta, proš za nas a za wšěch w polu stojacych ranjenych a padnjenych.

Wótče naš ... Strowa sy ...“

Jeli traš chcedźa też druhe wosady tule pobožnosć nětkle w tymle času přewjesć, kaž je so hižo w jenej stało, a jeli zo knižki pobrachuja, móža so hišće hnydom dóstać přez našu ćišćeŕnju abo też redakciju Posoła.

---

zasy tak daloko njezhraba, zo pišćo maćeri swoju nuzu skoržić běžeše.

Měšćanosta pokročowaše we swojej rěči: „... Wašej majestosći nutrne wjesele wuprajić, zo je so nam to zbožo stało, zo móžemy ...“

„Ale mužo!“ zasłyša tu nadobo znaty hłós swojeje Khaty we powočinjenych durjach a wša joho swjata horliwosć so miny kaž butra na słónčku. „Što dha je do tebje zajęło, zo na wbohoho Pětrka takle hewrjekaš?“

Na swoju žonu njewěrješe sebi muž, kiž cyłomu městu poručeše, křiwje pohladać, a tuž zamołwješe so, zo njeje złě měnił, a zo je so „hłupy hólc“ njetrjebawši bojał.

Žona, spokojom, zo ji muž prawje da, so wróći a měšćanosta zamkny za njej durje a wuknješe dale: „... Zo możemy swojoho najhnadnišoho krala a wjerha we swojej srjedźiznje powitać. Česć, kiž so z tym ...“

„Buch, buch!“ zaklepa so do zawrjenych duri.

To bě za „bórgemištrsku“ sćerpnosć přewjele: „Psej skorženo!“ zaspěwa njemdry. „Što dha so tu hižo zasy wěša? Nichtó mi njezastupi, hdyž khwile njezměju, sebi rěče nawuknyć!“ — a wotrazywši durje wuleća ze jstwy, kaž chcył njeprošeny wopyt hnydom po skhodźe dele ćisnyć. Knjeza wučerja wuhladawši so trochu změrowa a přećelnje wotmołwi na joho prašenjo: hač maja so też dźěći na powitanju wobdźělić: „Haj, knjez wučeŕ, jeli chcył wy to wobstarać, by to swjedźeń jara porjeńšało a nam zawěsće kralowe připóznaćo dobyło. — Ah, skoro bych zabył — dyrbja so tola też wrota wudebić, z kotrymiž kral přijědźe, ja nimam khwile ...“

„Budźće bjez starosće; chcu z dźěćimi wšo wobstarać“, přilubi wučeŕ a woteńdźe.

Runjež bu měšćanosta hišće husto myleny, měješe swoju rěč tola připołdnju kaž na štryčku. Bě pak też hižo wulki čas, kral móžeše kóždy wokomik přijěć. Khwatajcy zhotowa so měšćanosta swoju čornu drastu. Wobjedować njebě wjacy khwile. Tuž namaza jomu žona butrowych pomazkow a te tykny sebi, rjenje do papjery zawalene, do suknje, zo by je wonka zjědł — tehdom so też we městach hišće njehańbowachu, na hasy swoje pomazki jěść, štož za naše časy samo prostomu burikej wjacy „nobl“ dosć njeje; zo běchu pomazki lěpše, drje přičina toho njeje, ale ludźo běchu spokojniši —.

Z někotrymi měšćanami, kotřiž běchu po njoho přišli, poda so nětko měšćanosta k wrotam, hdźež chcychu krala powitać. Šulske dźěći w swjatočnych drastach běchu so hižo po wučerjowym zarjadowanju z wobeju bokow puća zestupałe. Někotre běchu sebi maćerne wokołšijace rubiško na kije zwjazali, štož dyrbješe jich khorhojčki woznamjenjeć. Za dźěćimi stojachu při puću hač do polow won měšćenjo, muže a žony, nichtó njechaše dźensa doma wostać.

Před samymi wrotami, kotrež běchu z wěncami powěšane a nad kotrymiž so přez cyły puć z kwětkow wita pletwa ćehnješe, bě so měšćanosta ze swojimi přećelemi zestupał.

Runje w dwanaćich bě wšo na swojich městnach a kral móžeše potajkim nětko přijěć. Ale najskerje tón ničo wo tym njewědźeše, zo Kukečenjo na njoho čakaja, hewak so zawěsće njeby tak komdźił. Bě hižo w jenej a kral so hišće njepokaza. Při tym smudźeše ćopłe słónčko tak surowje, zo chcyše so měšćanosta bjez mało pića stradać. Tuž pósła jenoho ze šuleri po kanu piwa, zo by woheń w swojej šiji trochu podusył. Kana drje je dobra měra, ale w tajkej ćopłoće a za „bórgemištrsku“ šiju je to khětro mało. Piwo bě so bórzy minyło, nic pak lačnosć a hdyž tohodla něchtó radźeše, zo bychu tola sami na khwilu do korčmy šli, doniž kral njepřijědźe, bě to měšćanosće hnydom prawje. Tuž prošeše wučerja, kiž sobu njeńdźeše, zo by w prawym času hólca po njoho pósłał, a dźěše z přećelemi do blizkeje korčmy. To so wšěm lěpje spodobaše hač wonka a karanćk po karanćku zhubi so do lačnych šijow.

Měšćanosta pak njezaby też na swoju rěč; wospjetowaše sebi ju dwójcy mjelčo a wjeseleše so, zo ju tak derje móže.

Bě hižo w štwórtej hodźinje, hdyž nadobo hólčec do korčmy přihna wołajo: „Kral jědźe, kral jědźe!“ Hnydom bě měšćanosta na nohach a ćěrješe won, zo so smuha za nim ćehnješe. Lědma bě k wrotam doběžał, přijěchaštaj hižo dwaj kralowskaj służobnikaj, kiž w skoku jěchajo do ludźi zawołaštaj: „Joho Majestosć tu njezastanje, jědźe runy puć dale.“

(Skónčenjo přichodnje.)

Stara zdoba — nowa móda.

Hdyž jako hólčec njedźelu do Božoho domu přińdźech, kak bě to rjenje w našej farskej cyrkwi! Žana žónska njesmědźeše ani na njedźeli ani na małym swj. dnju sebi zwažić, zo by bjez płachćički na Božich służbach přitomna była; zyboleše so wšo, kaž w sćenju rěka: „Jich drasta bě běła jako sněh.“ Jena jako druha, kaž jehnjatka, hdyž myte z pławišća přińdu, lědma zo bě spóznać, hdźe mać abo sotra kleči. Nadobo so wšo spowala: bě nowy farař přićahnył a joho domjacej holcy počinaštej w čornych dekach do cyrkwje khodźić. Tajki přikład natykowaše a njeroda podpjeraše — płachćička bu pohrjebana, a čorne a pisane deki přińdźechu k mocy.

A tak drje je nětko najbóle w našich wosadach: dźěl žónskich wodźewa so płachćičku drje hišće na róčne časy, abo hdyž je Bože ćěło na kemšach wustajene; na druhich njedźelach pak widźach jenož pisany swět a w nowišim času wjele kłobukow, šěrokich a wuzkich, wjele pjerja na nich abo kiće róži a kwětkow.

Hdyž na jenej stronje mužojo kleča, wšitcy z nahej hłowu, storči so wóčko na žonjacej stronje na wšelakore wodźewy, kaž na dnju prěnich swjatkow w Jeruzalemje „ze wšěch narodow, kotrež pod niebiom su.“

Tuta wšelakosć mi nihdy do hłowy njecha, ćim mjenje, hdyž sym w młodych lětach rjeńši porjad widźał w cyrkwjach. Sym tohodla w swj. pismach so rozhladował a pilnje kopał w prastarych knihach cyrkwinskich wučerjow, što wo žonjacej drasće a wodźeću hłowy pisaja. A štož sym rjane a za naš lud wužitne nadešoł, to podawam w sćěhowacym: nětko runje w času posta, hdźež hnada Boža wutrobu wotewrja, zo dobru wučbu a rozomnu radu přijima.

W lisće na Korinthskich piše swj. Pawoł: „Kóžda žónska, kotraž (w cyrkwi) z njewodźetej hłowu so modli, wonječesći swoju hłowu.“ XI, 5. Po tutej poručnosći je druhi bamž, swj. Linus postajił, zo ma žónska wobličo ze šlewjerjom přikryć, hdyž do cyrkwje stupi. A swj. Cyrill Alexandrijski wukładuje tute postajenjo swojim wosadnym ze słowami: „Tuta kaznja je žónskim data, dokelž so njepřistoji, zo by w cyrkwi jich rjanosć wutroby mužow zajała.“ Tutón porjad (ze šlewjerjom) je dołho wobstał; swj. Karl Borromejski hišće kóždej žónskej zastup do cyrkwje wobaraše, kotraž ze šlewjerjom přikryta njebě.

Tuta prěnjotna poručnosć njeměri so na čestne wjesne žónske, kotrež zdobnje a přistojnje so drasća, ale wosebje na tajke we městach, kotrež we swojim pychařstwje na to du, zo bychu woči na so sćahnyłe. Tam je nětko hišće wašnjo, zo z nahej hłowu khodźa a włosy pyša, winy dla, kotruž radšo do huby njebjeru. K tajkej wupyšenej ćetcy dźeše něhdy swj. Domaš Morus: „Wěš, holca, jeli sprawny Bóh za prócu, kotruž sy na swoje pyšne wuhotowanjo nałožiła, ći helu jako myto njeda, čini tebi křiwdu.“ A to płaći wšěm žónskim a holcam, kotrež chcedźa z drastu dale a wyše won, jako za nje so přistoji. Tutomu splahej praji něhdy swj. Jan Khrysostomus z klětki: „Sy snadź njewjesta a na puću k wěrowanju? Abo dźeš do cyrkwje, zo swoju pychu pokazuješ? Přińdźeš-li do cyrkwje, zo Boha wo wodaćo prosyš, k čomu tajka pycha? To tola drasta njeje za khudu hrěšnicu. Kak mohł Bóh ći wodać, hdyž duch pychařstwa w tebi pomocnu ruku wot so storka?!“

Žónska, kotrejž pychařstwo we hłowje khodźi, skući w domje Božim wjacy złoho jako dobroho a to płaći dźensniši dźeń bohužel też wo wjesnych. Tajke pyški służa djabołej jako wlečenja, zo by druhich w modlenju rozpjeršał: „Poskićeja mužskim jěd, njech jenož žadyn njeje, kotryž chce jón pić.“ Ćežcy zhrěši, štóž druhomu smjertliwe podawa, njech też njepije; tak też bjez ćežkoho hrěcha być njemóže, hdyž žónska tak so hotuje, zo by wabiła, njech też nichtó do syće njezaležе.

Biskop Domaš z Cantimpre powěda sćěhowacy podawk: W Hollandskej wza wulcy wupyšena knjeni swojoho 7lětnoho syna sobu do cyrkwje; při Božej martrje tón zasta a dźeše k maćeri: „Hlej, maći, Syna Božoho nahoho na křižu a pokrjepjenoho z krjewju; a tebje njeje hańba, zo z twojej drastu joho wusměšeš a wěčny woheń sebi přihotuješ?“ Mać wza sebi słowo dźesća jako lěpšu radu z druhoho swěta k wutrobje; po kemšach khwataše domoj, slekny so rjanu drastu a khodźeše čestnje. Hdyž bě muž zemrěł, zastupi do klóštra a pohrjeba z tym wšu pychařsku mysl.

To, štož tu Boža martra přez hort hólčeca praješe, płaći kóždej žónskej, hdyž z hrěšnym zamysłom na drastu sebi być zda. Pychařstwo je po byću wotnošk tamneje hordosće, kotruž je djaboł z prěnim hrěchom człowjekej zaščěpił; wone je husto dosć prawje strašny hrěch, dokelž so njespóznaje, so njewobželnosći a na nakazanjo mysle njejsu. Njech też tu a tam jara as srsuška. Swjn na pyšnu drastu być sebi zdała“ — što je z tym wjele pomhane? Hórše je přecy to, čohož žónske so njewuspowědaja a to je: kelko złotoho časa su z hotowanjom a pyšenjom zabiłe; kak su wšě mocy duše na to złožene, zo spodobanjo swěta namakaju a zo tón jich khwali; zo mnohim towaršKam pohóršk dawaš, zo přikłada dla do twojich kročelow stupaja; zo khudych, kotrež za tym nimaja, do zawisće a njepopřeća ćěriš; zo druhich na mysle wjedźeš, kotrež do cyrkwje njesłušeja. To wšo wostanje njespóznate a njewodate; a hdyž po smjerći tute cankate družki će před sud Boži dowjedu, hač tam z česću wobstojiš?

Z wotkel dha přińdu „nowe módy“ we drasće? Čohodla hladaja ludźo tak na „nowe módy“? Čohodla so hórši na nje rozomny dźěl we wosadźe? Tak cyle njewinowata wěc drje „móda“ a pychařstwo jako jeje dźěćo njeje!

Tak bě móda, zo žónske a bóle hišće holcy w spodźiwnych suknjach khodźachu: wotbichu wobruče z kałowych sudow a zašichu je do spódnich suknjow. Hdyž njedźelu kemši přińdźechu a do ławkow so tłóčachu — wjele ruma dźěn nihdźe njeje — nastajachu hólčata wuši, muže so smějachu, khadle naćahachu kaž ganzory dołhe šije z khora: bě to pikot a praskot a wrjeskot — jena wobruč po druhej so nałama w ćišćeńcy: te krinoliny!

A nětko? Runje nawopak: holcy noša tak wuzke suknje, zo mohł lědom tołsty piwarski z jenej nohu do njeje. Z tej módu je bur w Kanecach krawcej prawje woči wutrěł: Skaza sebi nowe kholowy, krawc je zeši cyle po nowej módźe, prawje wuzke. Bur wobu so nowe kholowy a hdyž so skhili, pukny so zady cyły horni šos. Hněwny wuzu so kholowy a staji krawca k rěčam: Što to do kholowow? Krawc so jara zamołwješe a dźeše: Wuzke kholowy wšak su nětko móda. Na to rězny bur krawcej kholowy do hłowy a praji: Wěš ty, móda tajka abo hinaša, posledk słuša přecy do kholowow! — To pak ze žortom, zo muže a žony sebi wumjetować nimaja: jedyn polak, druhi štyri nowe!

Štož drastu nastupa, je Bóh sam hižo za prěnjeju człowjekow postajenjo sčinił po dokonjanym hrěše; pozdźišo je přez swjatoho japoštoła poručnosć zapisać dał do swjatoho pisma, zo by ženje do zabyća njepřišła a žana nowa móda ju njewuwaliła. Stoji tak pisane: „Chcu, zo bychu žony so modliłe w přistojnym wodźeću, w hańbićiwosći a rozomnje so debicy, a nic z wuplećenymi włosami abo ze złotom abo parlemi abo drohotnej drastu; ale štož so za žony słuša!“ I. Timoth. 2, 9.

Z tym je za žonjacu drastu wěčna, rjana a stajna móda postajena: Ani njeroda njesmě być w drasće, ani pychařstwo, ale srěni puć, kaž japoštoł pokazuje. Po nim khodźo khowa žónska a holca swoju dostojnosć, kotrejž boži jandźeljo a bohabojosć družca.

Nětko njech je dosć: štóž ma wuši k słyšenju, njech posłucha!

* * *

Žónskej ćěle ležitej we wsy na marach — njeje to wšědnje, zo dwě nadobo. Du k prěnjomu na póstywječor. Mać tu leži, zhotowana do kemšacoho šórcucha a sněhběleje płachćički. Rucy styknjenej, różowc w nimaj. Wobličo je tak pokorne, „wona jenož spi“. Wósom živych dźěći wokoło njeje, po rynku modla so dźeń a nóc při marach, nětko runje najmłódša. Potajna ruka je na khromu płachćički napisała: „Žónska pak budze zbožna z porodźenjom dźeći, wostanje-li we wěrje a lubosći a w swjatosći z rozomnosću.“ I. Timoth. 2, 15. Bóh daj jej wěčny wotpočink!

Dóńdu do druhoho domu: też tu hospoza na marach — ale wšo hinak. Njejsu dźěći w domje (hač přez jeje winu — Bóh sam to wě); zhotowana je do „klejda“ po nowej módźe a wobličo ze šlewjerjom wodźete, włosy ma splečene, dokelž kłobuk so njehodźi, w rucy citronu město różowca. Stanych wot marow, pokrjepich ćěło a ducy domoj myslach: Njecham sudźić, wšak je swojoho sudnika namakała. Budź jej Bóh hnadny!

Stara zdoba — nowa móda! -š.

Wšelčizny.

Lětsa su mnohim **neple w jamach hniłe**, dokelž mějachu na wjeršku truby nastajane, zo para wućehnje. Runje z tutymi trubami je dešć do běrnow so ćahnył, zo hač do dna so nakazychu, K čomu tute truby? Sy-li neple nasypał a hromadu wurunał, wzmi sylnu žerdź a połož ju na wjeršk; na to kładź słomu a hladaj wšo, kaž hewak. Žerdź wostanje hač kruta zyma přikhadźa: tehdom ju z hromady wućehń a wodźewaj dźěrje, kotrejž po bokomaj nastanjetej. Po žerdźi ćehnje so para, doniž njeje wućehnjena; a hdyž wostanje srjedź nepli a słomy trochu ruma, dha dale ničo so stać njemóže. Njeje to wjacy dźěła, ale na tajke wašnjo wuparja so neple, też hdyž su namoknjene do hromady so sypałe.

⁘

(K. M.) **Słanjo privatnych paketow do pola.**

Po nazhonjenju je wobkhod z paketami, jich słanjo před jutrami jara sylne, a přibywa přecy. Zo pak by so porjadny wobkhod zdźeržał, je nuzne, zo so přijimanjo privatnych paketow do pola na khwilu přetorhnje. Tuž so tajke pakety abo posyłki wot 12. hač do 23. hapryla přijimać njebudźa. Přijimanjo małych pólnych pakećikow pak stawa so dale.

(M. J.) Mydło=přečinjerjo a mydło=łójerjo.

Tamne z hromadami přečinjenjo mydła, kaž so to w času měra stawaše, móže nětkle w času wójny nuzu na mydle zawinować, kotrejež pak dyrbimy so dla strowosće ludu zdalować. Wězo k hajenju ćěła njedyrbi so bóle hač je nuzne z mydłom lutować, wosebje pak ma so to stać w hospodarstwje, hdźež móže so wjele mydła na prawym městnje wulutować, hdyž so město toho, hdźež so hodźi, při płokanju atd. nałožuja soda abo druhe srědki: mydłarski abo płokarski pólvr, wězo tajki, kotryž šatam nješkodźi a je nješkoduje; też njedyrbja so šaty w nětčišim času přejara rybować abo přez škódne srědki (kaž chlor) škodować, hdyž je płat nětkle tak drohi. Cyle njedušne pak je tamne łójenjo za mydłom. Hospodarstwa, kotrež bjez nuzy hromady mydła nakupuja, zadźěwaja runomu rozdźělenju, ćěrja płaćizny přecy wyše a škodźa tak też powšitkownosći. Potom su ludźo bórzy tu a měnja, zo su mydłarjo a předawarjo mydła lichownicy, wo čimž móže so dźensniši dźeń, wosebje w nastupanju dobroho mydła, lědma wjacy rěčeć, dokelž su wšitke srědki k dźěłanju mydła wo wjele króć so podrožiłe.

⁘

(M. J.) Solotowoho wolija zastupnik je jebanstwo.

Dokelž je na woliju k jědźi nuza, su so we wšelakich městnach abo wokolinach tak mjenowane solotowoho wolija zastupniki wudawałe (Salatöl-Ersatzmittel). Tute wěcy nimaja z wolijom docyła ničo činić; wone su z wodu připrawjene a njeramakaš tam ani krjepki wolija, kotryž je tu tola hłowna wěc. Přihotowanjo tajkoho nowotarskoho wolija płaći, dokelž so tu bjerje barba, kisalina a galertowe přidawki, cyły centnar (!) něšto mało přez hriwnu, mjez tym zo so liter za 1 hr. 50 pj. předawa. Přihotowarjo tajkoho wodźanoho wolija móža na lohkomyslnosći ludźi sebi cyłe zamoženjo zasłužić, a to ćim bóle, hdyž je jebanstwo jara wušikne, dokelž tutón srědk bjeze wšeje hódnosće ma runje napohlad kaž wolij, je žołty a přez galert też husty kaž wolij. Należnje so warnuje, tutón „wolijowy zastupnik“ kupować abo też předawać. Drogerije a wobkhody ze žiwjeńskimi srědkami móža so hewak do stracha podać, zo so po zarjadowanju zwjazkoweje rady 23. sept. 1915 snadź cyle zamknu.

⁘

Pancarja mloka (mlokowoho překupca) zasudźi sud w Halle k třom njedźelam jastwa a 300 hriwnam pjenježnoho khostanja. Překupc, kotryž bě hižo tři króć tohodla khostany, křćiješe mloko khětro sylnje; na 4 litry mloka přida přez 1 liter wody.

⁘

(Jandźel pěstoń.) W Hannovru na Listerdrózy padźe dźěćo z druhoho poskhoda kněže stražnikej, na drózy přebywacomu, runje na ramjenja. Dźěćo a stražnik woteńdźeštaj powšitkownje ze stróželemi.

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 18. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Lubnjowje 23. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.				23	63				
Rožka, kórc po 160 punt.				18	95				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.				23	10	21	—	28	
Pšeńca				13	90				
„									
Rožka				11	90				
„									
Ječmjeń				15	—	15	—	20	—
Wows				15	—				
„									
Hroch	50 kg abo centnar								
Woka									
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny		4	60	5	40				
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta			19	50				
Ržana muka				16	12				
Syno		6	40	7	90			7	50
Słoma 100 kg, młóćena	z cypami	—	—	6	—				
	z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 588 (w Kamjencu 161)		31	—	62	—	15	—	60	—
Butra 1 kg		4	60	5	10			4	40
Jeja, čerstwe, štuka		—	15	—	17			—	17
Pšeńčne wotruby		15	—	15	50				
Ržane wotruby		—	—	—	—				
Pšeńčny gris									
Ržany gris									

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

20. měrca 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět		125 - 130
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene		115 - 120
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše		95 - 105
4. snadnje picowane kóždeje staroby		70 - 80
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće		127 - 132
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět		120 - 125
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy		93 - 100
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy		75 - 85
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy		50 - 60
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće		125 - 130
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše		80 - 90
3. snadnje picowane		65 - 70
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca		125—135
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca		110—120
3. snadnje wuwite wot cyca		100—105
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy		125—130
2. starše korme borany		105—115
3. srěnjo kormjene borany a wowcy		95—100
Swinje:		
1. 80—100 kg		105
2. 100—120 kg		115,50
3. wyše 120 kg		126
4. 60—80 kg		90
5. rancy a kundrosy		100

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Piista. Ducy z kowarńnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.
Kóžde čisło 20 pjenježkow.
Křižowy puć a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.
Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Wulkiwubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Statok na Horje
čo. 7 z poł kórcom pola je na předań abo k wotnajeću. Dalše je zhonić tam pola **wobsedźerki.**

Nierth & Förster
Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

18. měrca 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	3	60	3	60
Ćelace mjaso	„	3	40	3	40	3	40
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	4	40	4	40
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	5	—	5	—	5	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	44	—	50	—	50
Ržana muka	„	—	40	—	40	—	40
Khlěb	„	—	32	—	32	—	32
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	12	—	12	—	12
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	4	40	4	40	4	40
Dobre mloko	1 liter	—	24	—	24	—	24
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	40	2	70	2	55
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	58	—	60	—	58
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	50	3	50	3	50
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	50	1	05	1	05

Serbske knihi

ze swojimi płaćiznami.

Nowa Jězusowa Winica
w najlěpšim zwjazku 8 hr. — pj.
w druhim zwjazku 7 hr. 50 pj.

Žiwjenja Swjatych zwjazane 6 hr. 50 pj.

Nowy Zakoń zwjazany 6 hr. — pj.

jednorje zwjazana z čerwjenym rězkom 2 hr. 80 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći drózše.

Khwalće Knjezowe mjeno
w jednorym zwjazku z čerwjenym rězkom 2 hr. 10 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći drózše.

Pohladnicy

(kharty) z **wobrazom** najdostojnišoho knjeza **biskopa**, jara derje zhotowjene, su z nakładom towarstwa wušłe a k dóstaću po 10 pj. ze serbskim abo němskim napismom w **našej knihićišćerni** a w expedicijach Posoła.

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Rózant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Serbosław w Khróšćicach

změje **jutře njedźelu 26. měrca** popołdnju w 4 hodźinach swoju **měsačnu zhromadźiznu.**

Wo bohaty wopyt prosy

Předsydstwo.

Sućelna kruwa

je na předań w **Jasenicy** čo. 22.

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 26. měrca** wječor w 8 hodźinach w towaršni

měsačnu zhromadźiznu.

Přez njezbožowny připad namaka naš horco-lubowany a njezapomnity mandźelski a nan

Mikławš Bjedrich

z Wětenicy,

pěšk w 2. grenaděrskim połku čo. 101, 10. měrca popołdnju w 6 hodźinach na wječornym bitwišću nahłu smjerć w starobje 35 lět, 3 měsacow a 6 dnjow.

Prošo wo pobožny paćeŕ wěriwych zdźěluje to přećelam a znatym

w mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych

Marija Bjedrichowa rodź. **Hejduškec.**

W Budyšinskej khorowni wumrě wčora (pjatk) rano 3¼ hodź. ze swj. sakramentami doma wobstarany we 68. lěće swojoho žiwjenja

Jakub Hajdan

z Radworja

a budźe přichodnu wutoru 28. měrca dopołdnja w Radworju pohrjebany. Přećeljo, znaći a wjesni ludźo so z tutym k rowu-přewodźenju přeprošuja.

W **Radworju** na dnju smjerće,
24. měrca 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Zdaleny wot domizny a swojeje swójby padny, 31 lět stary, we wójnje mój lubowany mandźelski

Mikławš Kliman

z Bronja.

Joho ćěło bu w Comines w Francózskej do cuzeje zemje pokhowane, joho dušu pak poručamy pobožnym modlitwam přećelow a znatych.

W Bronju, w měrcu 1916.

Wulcy zrudźena mandźelska
Marija zwud. **Klimanowa**
a druzy přibuzni.

Ćišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 14. | Budyšin, 1. hapryla 1916. | Lětnik 54.

Eliasowe časy.

Hižo přez 20 měsacow mamy brěmjo a kříž wójny napołoženej. A nic lóžše domapytanjo měješe jónu israelski lud za čas krala Achaba a profety Eliasa přětrać. A wone traješe tři lěta a šěsć měsacow.

Achab běše bjezbóžny kral. Wón bě sebi wzał pohanku za žonu a natwari přibohej Baalej templ. Knjezowych měšnikow pak da wón morić a powoła na jich městno 450 Baalowych woprowarjow. Wón bě podusył we sebi česćomnosć před kaznju, kotruž bě we swojim času Mójzes a cyły israelski lud w pusćinje dóstał: „Ja sym Knjez, twój Bóh. Njeměj cuzych bohow pódla mje; njećiń sebi wurězane znamjo, zo by k njomu so modlił.“

Tohodla pósła Knjez profetu Eliasa ke kralej a tón rjekny: „Bóh je žiwy, před kotrohož wobličom stoju. W tutych lětach njebudźe ani rosy, ani dešća, doniž ja njerjeknu.“

A suchota přińdźe do kraja. Bórzy běchu też rěki wusakłe a studnje. Wša rola a zemja samy proch. Wosrjedź naléća a léća trawa a kóždy štom a wša rostlina kaž spalena. A słónčko žehli a ludźo padaju pod jeje parjacej ćopłotu. Hrózbnje žałosći lud hłodu a druhoho hubjenstwa dla, kiž přez suchotu bě na kraj přišło. A w hródźach ruje skót a pada . . .

Kak zlě bě tola w tutej wójnje na ruskich bitwišćach! Hdyž wulkoho sněha a wěća dla wjacy cyroby dowozyć njemóžachu, žerjechu pjeća konje same drjewjane bóńčki a korta, a mjez sobu sebi wotkusachu włosanki a wopuše, zo bychu někak swój hłód podusyłe. Z črjódami padachu. A podobnje bu za čas suchoty w tamnym času w Israelu. Też w kralowskich konjencach bu zlě, tak zo skónčnje kral sam so zebra a při rěčnišćach a w khłódnych dołach za trawu pytaše, zo tola wšě joho drohotne konje spadałe njebychu. Też ludźo běchu dojědli, štož běchu hišće měli.

Tři a poł lěta bě so minyło. Hubjenstwo bě tak wulke, zo wjetše skoro zrosć njemóžeše. Tola też čłowjeske wutroby běchu nětko roztałe. A nětko dóńdźe zasy Knjezowe słowo na profetu Eliasa: „Dźi a pokaž so Achabej; přetož chcu dešća dać na zemju.“ Za wopor chce so Knjez wujednać z ludom a z dźiwom chce dopokazać, zo je wón tón prawy Bóh.

Na horje Karmel je so zhromadźił wšón lud, kiž je měł woteńdźenja. Też kral Achab tam je. A Elias rěči: „Kak dołho budźeće klacać na dwě stronje? Je-li Knjez Bóh, dźiće za nim; je-li pak Baal Bóh, dźiće za tym.“ Štó je Bóh, pak měješe so přez paćef a znamjo doswědčić. Wón a też Baalowi woprowarjo dyrbjachu kóždy swojomu Bohu spalny wopor přinjesć. Wšitcy dyrbja, Elias Knjeza, swojoho Boha, tamni Baala prosyć, zo by woheń z njebjes pósłał a wopor zapalił. A Bóh, kotryž woheń na wopor pósćele, tón je prawy Bóh.

A Baalowi woprowarjo wzachu ćělca a położichu joho na wołtař. Potom skakachu wokoło wołtarja a z cyłym hłosom wołachu: „Baalo, wusłyš nas!“ Wot ranja hač do połdnja takle rejwachu a rejachu. Woni narěžowachu so po swojim nałožku k česći swojoho Boha, tak zo běchu z krewju wobleći; ale nichtó njewotmołwješe.

Na wječor natwari też Elias wołtař, zo by woprował. Potom přistupi k wołtarjej a modleše so: „Knježe, pokaž dźensa, zo sy ty Bóh Israela. Wusłyš mje, Knježe, zo by tutón lud póznał, zo sy ty Bóh, a zo by z nowa k tebi so wobroćił.“ A hlejće: tu spadźe woheń z njebja a spali spalny wopor, też drjewo a kamjenje, haj wususi też wodu w přěrowje, kotruž bě Elias na wołtař a wokoło wołtarja nalał. A lud padźe na swoje wobličo a wołaše: „Knjez je Bóh; Knjez je Bóh!“

Potom postupi Elias na wjerch hory Karmela, pokhili so k zemi a modleše so. Hlej, tu wustupowaše mróčałka nad morjom. Bórzy pak zaćmi so njebjo a nasta nadobny dešć.

Tři tysac lět je so pominyło po tamnym woporu. A tola kak blizko je nam! Što dha widźeše Bóh na tamnym dnju? Nic horu Karmel, ale Kalvarsku; nic tón wołtař z kamjeni, ale tón kříž; nic te woporne skoćo a Eliasa, ale swojoho syna Jězusa Khrystusa, kiž na Kalvariji samoho so woprowaše njebjeskomu Wótcej na wujednanjo hrěšnoho čłowjestwa z joho Bohom. Na Karmelu bu předznamjenjeny Jězusowy krawny wopor na křižu; wopor Božeje mšě je joho wotbłyšć a wotspjetowanjo na njekrawne wašnjo. A kaž tehdy Jězusowych zasłužbow dla, kotrež wón doby, woprowany na křižu, bu hubjenstwo wot Israela wzate, tak też w našim křižiku Jězus swoje ćerpjenjo a wumrěćo swojomu njebjeskomu Wótcej wopruje, zo by wón nas wumožił wot našoho njezboža.

Hnydom, hdyž před 20 měsacami wójna wudyri, připoruči swjata cyrkej měšnikam modlitwu, kotruž ma postajenu za wójnske časy. A z njeje słyšiš wěrnosć, zo wójna je khostanjo ludam za jich njekhmanstwa, z dobom pak też srědk k nakazanju a polěpšenju čłowjekow. A same přeswědčenjo wuprajichu naši biskopja w zhromadnym pastyrskim lisće: to je (mjenujcy wójna) naša wina, naša jara wulka wina. Tola runje kaž Achab nochcyše z woprědka dorozemić, zo wón přez swoje přibóžstwo je njezbožo zawinył, runje tak też nětkle hišće dorozemić nochcedźa, zo wójna je wot Boha dopuščena jako khostanjo, z dobom pak też ludam na nakazanjo a polěpšenjo. A tola runje tole dyrbjał lud spóznać Hakle potom snadź so nakaza.

Też nětčiše čłowjestwo bě z wulkoho dźěła wěrnoho Boha so wotrjekło. Wone bě so přiwobroćiło błudnym wučbam a wědomosćam, bě so potepiło do sebjelubosće a škódnych wopačnosćow, kotrež z wopačneje sebjelubosće wukhadźeju. Njeběchu mnozy tak daloko, zo křesćanske zarjadowanja a wučby za zestarjene wudawachu? zo Bože kaznje začiskachu a swoje nahlady jako jeničcy prawe a wozbožace wudawachu a rozšěrjachu? Ze swojim rozomom a joho wědomosću a jeje wupłodami chcychu na zemi sebi cyłomu čłowjestwu njebjesa přihotować. Wo pozdźišu zbóžnosć so prócować je njerozom, měnjachu. Wšak tola žaneje njebudźe. Wědomosć bě jich Baal a k njej so tak rjec modlachu. Štož wona praji, bě prawe a wužitne. A što tutón Baal přinjese jim a ludam? Kaž Baalowi woprowarjo so rozrězowachu, tak zo běchu z krewju wobleći: tak skutki jich Baala, to je wuslědy jich wědomosće a zasady jich wučby ludy nětkle rozrězuja, zo wša Europa a cyłe kraje Asiskeje a Afriki su z krewju kaž woblate a z ćělami kaž wobsyte. Jenož hdyž čłowjestwo spóznaje, kotry je wěrny Bóh, t. r. zo křesćanska wučba je wěrna, a jeničcy wona móže ludźi wozbožnjeć, hakle potom změje wěstosće, zo k tajkej wójnje a k tajkim surowosćam ženje wjacy dóńć njemóže. Ow, zo by tola Bóh, kaž je jónu přez Eliasowu modlitwu a joho wopor lud k spóznaću prawoho Boha dowjedł, też nětkle ludam dał dozrawić přeswědčenjo, zo zbožo za čłowjekow je jeničcy móžno přihotować po zasadach Jězusoweje wučby. Jězus bě a je kaž Bóh wěčna wěrnosć, jenička mudrosć a dospołna lubosć.

My wšitcy žedźimy za měrom a pokojom, žałosćicy, zo by tola skoro kónc było toho krewjepřeliwanja. Kak pak dyrbimy Boha wo to prosyć? Přez to, zo do so dźemy, staroho čłowjeka so wuslekamy a po Khrystusowej wučbje so wobnowjamy. A hdźe dóstanjemy pomocy k tomu? Elias bě ludej prajił: „Kak dołho budźeš klacać na dwě stronje? Je-li Knjez Bóh, dźiće za nim; je-li pak Baal Bóh, dźiće za tym!“ Tola hišće njemějachu zmužitosće, za Boha so rozsudźić. Hakle hdyž bě Elias woprował. A tak też dyrbimy zmužitosć, kotraž je nam trěbna, zo za Boha a joho kaznje dospołnje so rozsudźimy a joho a jich so dźeržimy, čerpać z wopora. Tajka zmužitosć je hnada z njebjes, a ta nam budźe přez wopor Božeje mšě.

A tuž, lubi čitarjo, wopytujmy husto a pobožnje wopor Božeje mšě. Kiž přez krawny wopor na Kalvariji čłowjestwo wujedna z Bohom, wón chce přez zasłužby, kotrež z njekrawnoho wopora Božeje mšě čerpać móžemy, też nas jenotliwych wujednawać ze swojim njebjeskim Wótcom. Hakle wujednani, dokelž nakazani a polěpšeni, budźemy hódni słódkoho měra z tuteje wójny.

mi.

✣

Wójna.

Ispahan w Persiskej

bu wot Rusow wobsadźene. Ruske powěsće praja, zo buchu tam Rusojo z radosću witani. Z wutroby drje Persam tuta šła njeje. Praša so samo, hač budże Jendźelčanow tón postup jich swěrnych zwjazkarjow jara wjeselić. Ispahan leži drje hišće w „ruskej połojcy“ Persiskeje, ale cyle w poslednim južnym kóncu. Kak lohko mohło so Rusam zalubić, hić dale k połdnju, hač k persiskomu wuliwej so zabłudźić chcyć. Za wukhodom dźě stajnje zdychuja. (b)

Verdun w bitwje.

Kak we Verdunje stoji, wopisuje jendźelski dopisowaŕ w nowinje „Daily News“ takle: Hdyž šěsć njedźeli do němskeje offensivy do Verduna přińdźech, běchu měšćenjo połni nadźije a wšitcy čujachu so wěsći. Dźensa su we Verdunje wšo hromadźe jenož tři wosoby, kotrež sebi zwěrichu w roztřělanym měsće wostać. Hosćenc, w kotrymž při mojim poslednim přebywanju bydlach, je drje hišće nimale njezranjeny, tola joho přitwark je ćežka granata do třěškow a procha rozbiła. Kofejownja napřećo bu wot wjacorych kulow trjechena, kotrež su joho železnu třěchu do fantastiskich kruchow roztorhałe. Kathedrala je hač do někotrych woknow cyła wostała. Hasy su cyle prózdne a wopuščene, wokeńcy skoro wšě zawrjene. Jenož tu a tam ruje domjace skoćo, kotrež su wobydlerjo při překhwatanej ćěkańcy zabyli a k zawutlenju zasudźili. Wjele dworow je přez rozbuchańcy na wšě časy zničenych. Druhdy widźiš mjez rozpadankami stołp abo kamjeńtnu postawu, kotraž je na dźiwne wašnjo cyła wostała. Tute roztřělane wobydlenja a twornje wobstražuja policistojo, zo njebychu so wurubiłe, dokelž je wjele wobydlenjow njezawrjenych wostało. Přez wokno wotewrjeneje kněže widźiš na blido, kotrež je za šěsć wosobow kryte, šklě su hišće na poł połne, swójba je rozćěkała. Jabłuka a apfelsinki leža hišće na talerjach. Wšudźom knježi zrudna prózdnjeńca. Mortwe kněže w mortwych wulicach mortwoho města, kotrychž powostanki horliwi kinematografojo fotografuja, kotřiž jeničcy hišće tute roztřčlane dźěle města wopytuja ... (b)

Wuradźenja w Parizu.

Zańdźenu póndźelu su zastupjerjo nam njepřećelskich krajow w Parizu zestupili, zo bychu wo nětko dospołnym dobyću wuradźeli. Francózski ministerpresident Briand je předsyda. Francózsku zastupuje nimo njoho wójnski minister Roques a generalisimus Joffre, Italsku Salandra, Sonnino, Cadorna a attaché překupstwa di Martino, Jendźelsku Asquith, Grey, Kitchener, Robertson, Douglas Haig a O'Reirne, Rusku Iswolski a general Gilinski, Belgisku de Broqueville, baron Beyens a general Wielemans, Japansku japanski zapósłanc w Parizu a Serbisku Pašič a Jowanowič. Tež Portugalska budźe zastupjena, Monako a Čornohórska po zdaću nic. (b)

Hdyž bychu z rjanymi a mudrymi rěčemi naše wójska móhli z Francózskeje wuhnać, bychu drje te dawno hižo přez mjezy byłe.

Pólny maršal z Mackensen

je w **Konstantinoplu** 24. měrca w swjatočnej audiency sultanej maršalski stab přepodał, kotryž je kejžor Wilhelm tomu spožčił. Admiral Usedom paša a turkowski wójnski minister Enver paša běštaj při audiency. Poł hodźiny so sultan z maršalam rozmołwješe a wuznamjeni joho z hwězdu Osmanie-rjadu z brillantami. Kaž hižo wšudźom po puću a wosebje w Adrianoplu, tak bu Mackensen tež w Konstantinoplu z najwjetšim zahorjenjom witany. (b)

Wojowanjo w sewjernym morju.

Hižo 29. februara wojowaštej wysoko we sewjernym morju němski pomocny křižak „Greif“ a wulki nowy jendźelski pomocny křižak „Alcantara“ (13850 tunow). Wobej łódźi so podnurištej, jendźelska přez torpedo. Jendźelscy zhubichu 5 officirow a 69 muži. Bórzy zbližichu so jendźelscy zničerjo, kotřiž hišće živych wojowarjow wumožichu. Z němskich bu 5 officirow a 115 muži zajatych. Jendźelscy běchu wojowanjo zamjelčeli a tež jatych skhowali, zo njemóžachu ničo přeradźić. Najskerje njechachu zničenjo swojeje rjaneje łódźe wozjewić. Hdyž so nětko z němskeje strony wo wojowanju pisaše, wuréčeja so z tym, zo chcychu zničenjo „Greifa“, kotrohož druhu „Möwu“ mjenuja, Němskim potajić. (b)

Podnurjenu „Tubantiu“

hollandske knježerstwo nětko přez podnurjencow přepytować da, hač je torpedowana abo na minu zajěła. Wěstosće hišće nima, wěste wobstojnosće pokazuja pak na torpedowanjo. By so potom prašało, hač je němska abo jendźelska łódź ju torpedowała. Wobej stronje přejetej. Rěči so tež wo privatnym njeskutku. Štó mohł tón zawinyć? (b)

Zhubjene jendźelske łódźe.

W běhu třoch dnjow bu w Londonje wozjewjene, zo buchu łódźe z hromadźe 46000 tunami torpedowane. Škoda, kotraž bu jendźelskomu łódźnistwu za jedyn tydźeń načinjena, wobliča so mjez jendźelskimi łódźnikami na 40 mill. hriwnow. Z tym njejsu hišće twory na łódźach sobu ličene. — Jendźelska „White-Star linija“ wozjewja ameriskim nowinam, zo wjacy ludźi njewozy, dokelž ma z wójnskimi tworami dźěłać. Njejsu snadź podmórniki sobu wina? (b)

Na wječornych bitwišćach

wojowaše so dale wosebje pola Verduna a to posledni tydźeń najsylnišo na lěwej stronje Maasy. Naše wjednistwo wozjewja 29. měrca:

Na **lěwym brjozy Maasy** nadběhachu naši wojacy ze snadnymi samsnymi škodowanjemi francózske wjacy linijow hłuboke a 2000 m šěroke stojnišća k połnocy wot Malancourt a dobychu so do sewjerno-wječornoho dźěla wsy. Njepřećel wostaji 12 officirow, 486 muži na njeranjenych jatych w našich rukach, tež 1 kanonu a 4 mašinske. Při tym so tež wěsće wupokaza, zo je njepřećel tam dwě nowej divisije zastajił. (b)

Swětny rozhlad.

Sakska.

Kral na wopyće pola kejžora. 24. měrca wopyta naš kral kejžora na nawječornym bitwišću. So wutrobnje powitawši zwostaštaj na dwě hodźinje w živej rozmołwje hromadźe. Kral so potom zasy na dompuć poda a dojědźe 25. měrca dopołdnja do Drježdźan.

Němska.

W kejžorstwowym sejmje jednachu wo etaće a nowych dawkach. Něhdźe poł milliardy dyrbja nowe dawki přinjesć a to tobak něhdźe 160 millionow, dawk na kwitowanja 80—100 millionow, na železniske pósłanske lisćiny 80 millionow a na telegrafy, telefony a póstowe posyłki na 200 millionow. Statny sekretar Helfferich nowe dawki rozłoži a ze wšěch stron bu připóznate, zo z nowymi dawkami so nima čakać hač po wójnje, ale zo dyrbja hižo za čas wójny k wurunanju etata so zawjesć. Požčować dyrbi so jenož za wójnske potrjeby same. W jenotliwych dawkach su wězo wšelake měnjenja we wšelakich stronach a komisije změja we wutwarjenju jenotliwych dawkow so wuradźeć. Etat a dawk na wójnski dobytk — po prawym na přirostk zamoženja — buštej komisiji za statne hospodarstwo, druhe dawkowske předmjety wosebitej komisiji, wobstojacej z 28 sobustawow, připokazane.

Hara w kejžorstwowym sejmje. Wuradźenjo wo etaće a nowych dawkach bě we sejmje, runjež nic bjez postorka, tola hišće trochu měrnje wotběžało. Při wuradźenju nakhwilnoho (nuznoho) etata dóńdźe pak k surowym haram, kajkež su w sejmje lědom hdy słyšeć byłe. Wjetšina socialdemokratow tomu předmjetej přihłosowaše, mjeńšina pak jón wotpokaza. Za nju rěčeše zapósłanc prawnik Haase z Königsberga. Wón njespokoji pak so z jednorym wotłoženjom etata, ale rěčeše přećiwo wójnje, jakož by Němska sebi njemóhła dobyć wěrić a dyrbjała tohodla tak rjec wo měr prosyć. Přećiwo tajkim słowam, kotrež bychu jenož našim njepřećelam nadźiju na dobyćo a wutrajnosć we wójnje sylniłe, protestowachu nic jenož wšě druhe strony, ale tež wjetšina socialdemokratiskeje strony na najkrućišo. A dokelž rěčnik njepřesta w podobnym zmysłu dale rěčeć, nasta tak surowa hara, zo bě bjez mało k pukam přišło. Zapósłancy njedachu Haasy dale rěčeć, a wón dyrbješe skónčnje wotstupić.

Šćěpjenjo w socialdemokratiskej stronje. Hižo dawno stej mjez socialdemokratami dwě stronje, wótřiša a měrniša. Po wulkej překorje w kejžorstwowym sejmje stej so wonej nětko tež zwonkownje dźěliłoj. 18 socialdemokratiscy zapósłancy su k nowej stronje zestupili, pod mjenom „Socialdemokratiske dźělne zjednoćenjo“. Předsydstwo maja towaršojo Haase, Ledebour a Dittmann. Dotal cyle dźiwjej dr. Liebknecht a sakski Rühle budźetaj drje do nowoho zjednoćeństwa bórzy přiwzataj. Kajkich sćěhwkow šćěpjenjo socialdemokratiskeje strony hewak změje, njehodźi so wězo prajić. Tu a tam měnja, zo budże měrniši dźěł dale bóle druhim stronam so bližić a zo tak wjetšina dotal revolucionarneje strony do porjadneje so wuwije. Na, tak lohko wšak z wjelkow wowcy njebywaja. Čim wótřišo budże nětkle hišće mała črjódka wołać, ćim sylnišo poćehnje druhich zapósłancow a wosebje wolerjow za sobu. Wjetše socialistiske nowiny, n. př. „Vorwärts“ a „Leipziger Volkszeitung“, zastupuja nětkle hižo mjeńšinu w sejmje cyle raznje.

Sejm budże přichodne dny přede wšěm w komisijach wuradźować. Połny njezmėje posedźeni. W hospodarstwowej komisije chce tež kancler Bethmann-Hollweg k namjetam rěčeć, w kotrychž konservativni, nacionalliberalni a centrumscy krutu wójnu našich podmórnikow žadaja, nic pak w połnym sejmje.

Wo wotstupje statnoho sekretara Tirpitza so hišće jara wjele pisa a rěči. Joho wotstup wšudźom jara wobžaruja, a ze wšěch stron dóstawa wón připóznawace dopisy. Z nich sapa powšitkowna ludowa žadosć, zo dyrbja naše podmórniki ze wšej krutosću wojować njedźiwajcy na zwonkowne, wosebje ameriske wobaranja.

China.

Juanšikai je wozjewił, zo jomu 11. dec. 1915 poskićenu hódnosć jako kejžor njepřiwozmje. Je nadźija, zo nětk tež zběžkowanja přestanu.

Z Łužicy a ze Serbow

Běrny (neple) wubjerać!

Dźiwajo na to, zo ma so wosrjedź hapryla pječa hišće jene zapisowanjo mnohosće běrnow stać, bu za Budyšske hamtske hejtmanstwo postajene, zo maja hač do **12. hapryla** wšitke běrny zwubjerane a rozdźělene być jako **běrny** k **jědźi**, k **sadźenju** a k **picowanju** skotu. — Maja so potom cyle derje ważić a wšo napisać a też potom to, k čomu buchu nałožowane.

Budyšski kommunalny zwjazk
a kral. hamtske hejtmanstwo.

⁘

Póstowy čas w Budyšinje so 1. hapryla njepřeměni, potajkim nic w 7 hodźinach ale kaž dotal w zymskim času započina so přijimanjo listow hakle w 8 hodźinach. Wudawanjo listow kaž přijimanjo a wudawanjo paketow je na dźěławych dnjach wot 12—2 hodź. zamknjene. Póst so wječor hižo w 7 hodź. zawrje, kaž dotal; přijimanjo pjenježnych posyłkow kaž předawanjo listowych znamkow so hakle wot 9 hodźin započina a so też wot 12—2½ hodź. njestawa.

⁘

Z Budyšina. (Ludowe kuchnje.) Zastupjerjo města su wobzamknyli, zo byštej so tu dwě ludowej kuchni założiłoj. K tomu su privatne wosoby hižo na 12600 hr. dariłe.

Naše towarstwa.

„Jednota“ w Budyšinje

měješe njedźelu 26. měrca w Towaršni porjadnu měsačnu zhromadźiznu. Předsyda, knjez farar Hejduška, rozpowěda w dlějšim přednošku, hač je křesćanej dowolene, zo swój narod lubuje, a kak dyrbi so človjek zadźeržeć napřećo narodej, ke kotromuž přisłuša.

Při spočatku běše jenož jedyn narod. Hdyž pak Bóh při twarjenju Babylonskeje wěže rěč rozpjerši, rozdźělichu so potom też ludy a narody. Na cyłym swěće ličimy nětkle na 900 wšelakich narodow, w Europje 90. Kóždy lud nětko swój narod lubuje; to je wot Boha do človjeskeje natury zašćěpjene. Runje kaž hižo profetojo, potom wosebje Jězus, joho mać, japoštołojo swój narod lubowachu, tak žada sebi też Bóh wot kóždoho křesćana, zo swój narod lubuje a česći. Zawěsće dyrbi pak so też wěsta mjeza dźeržeć. Njedyrbi so nad nim hordźić, dyrbi joho pokłady a kubła pytać, na druhi bok pak też joho njedostatki spóznać pytać. Narod sam wšak też njeje najwjetše kubło, ale dyrbi zjednoćeny być z nabožinu. Tutej dwě słušatej hromadźe, stej dwójnikaj a njehodźitaj so dźělić. Tohodla mamy też nazhonjenjo, zo tón, kotryž swój narod njelubuje, je też liwki w nabožinje. Napřećo druhim narodam mamy so jako křesćenjo sćerpliwje zadźeržeć. Wšěch njesprawnosćow a njeluboznosćow dyrbimy so zdalować, stajnje na to myslo, zo smy wšitcy wot jenoho Boha stworjeni a zo smy kaž bratřa a sotry w jenej cyrkwi zjednoćeni.

Kedźbliwosć, z kotrejž bu přednošk, wosebje w joho wułožowanjach na naš serbski narod sćěhowany, běše dopokaz, kak jara zajimawy běše.

Nimo tutoho wobšěrnoho přednoška nam knjez předsyda hišće něšto wo neplach (abo běrnach abo kulkach) zdźěli, z wotkel su nam přišłe a kajki maja wužitk za nas, wosebje nětkle w tutej wójnje, jako cyroba abo za wšelake druhe nuzne potrjeby.

Sobustawam so hišće wozjewi, zo je towarstwo na namjet wubjerka při poslednjej wójnskej pożčoncy so też z 200 hr. wobdźěliło.

Dale so też jenohłósnje wobzamkny, zo so towarstwu „Dźak domizny“ jako korporativny sobustaw z wěstym lětnym přinoškom přizamknjemy. Wopytana běše zhromadźizna zasy jara derje.

⁘

Radwořska Bjesada.

Kaž běše tydźenja wozjewjene, wotmě tudomna Bjesada njedźelu město měsačnoho posedźenja wjetšu zhromadźiznu. Też ličba žonow běše so na nju zešła, wězo pak bě jich hišće něšto wjacy być mohło.

Powučenja jednachu wosebje wo wójnskim hospodarstwje. Najprjedy pokaza knjez cyrkwiny wučeŕ Andricki w dlějšim přednošku, kak móžemy za mnohe wěcy, kotrež su ćežko dóstać abo jara drohe, druhe runje tak khmane a wjele tuńše trjebać. W druhim dźělu napominaše knjez wučeŕ Nawka k sćerpnosći a k wutrajnosći we wójnje, pokazujo na wojakow a wobydlerstwo we wójnskich krajach, kotřiž maja wjele hórše ćeže njesć, hač my.

Živa rozmołwa wobaj přednoškaj sćěhowaše. Skónčnje poda hišće předsyda měsačnu rozprawu wo najnowšich podawkach we wójnje a zwonka wójny. Z tym dyrbješe so powučna zhromadźizna po dwěhodźinskim dźěle skónčić, dokelž hižo k wójnskomu nyšporej zwonješe.

Katolska cyrkej w asiatiskej Turkowskej.

Nětčiša surowa swěta-wójna nas też nući tam a sem, štóž ma kus zajimanja za kraje, wo kotrychž so nam pisa, zasy do atlasa kuknyć abo sebi, jeli mamy přileżnosć, khartu wobhladać, hdźe te abo tamne město leži, abo sebi samo też cyły tón abo tamny kraj a joho sasodne kraje zasy wobhladać. Wo wšitkich krajach powědaja nam nětkle nowiny wšelke, najbóle pak wójnske podawki, wo Europje, Asiskej, Africy, Americy a samo na Australsku njezabudu.

Wójna nas k tomu pohanja, zo sebi tam a sem też wobhladamy wobstojnosće katolskeje cyrkwje w tutych krajach. Njedawno podachmy cyle krótki wobraz wo katolskej cyrkwi na Balkanje. Bu tam też mjenowany japoštołski vikariat Konstantinopel, kotryž ma swój wokrjes z dźěla w europskej, najwjetši dźěl pak w asiatiskej Turkowskej a je z wjele missionskimi krajemi w Małej Asiskej kruće zjednoćeny. Konstantinopel je za najwjacy missionskich zjednoćerstwow a missionarow wukhodne městno jich skutkowanja. Skoro wšitke klóštrske rjady, kotrež w Orienće skutkuja, maja też sydło w Konstantinoplu, zo bychu na městnje turkowskoho knježerstwa też w zwisku wostałe z patriarchalnym vikarom a japoštołskim delegatu za Orient.

W asiatiskej Turkowskej su na 138000 katolikow živi, europscy a domjacy hromadźe ličeni. Woni su rozdźěleni do sćěhowacych missionskich wokrjesow, japoštołskich vikariatow a dioecesow:

Arcydioecesa Smyrna,

ke kotrejž japoštołski vikariat Małeje Asiskeje a dioecesa Chios słuša, liči 15400 katolikow (łaćonskoho rita) a ma 89 duchownych, přez 80 bratrow a na 200 missionskich sotrow, kotrež tu na wokoło 30 cyrkwjach a kapalach, w 15 ludowych šulach a 17 wyššich šulach z 3800 dźěćimi skutkuja. Duchowni su tam pak swětni pak klóštrscy: kapucinojo, franciskanojo, dominikanojo, lazaristojo, asumpcionistojo, salesianojo a mechitaristojo. Město Smyrna je po prawym woprawdźite arcybiskopstwo, kraj zwonka płaći jako japošołski vikariat Mała Asiska.

Patriarchat w Jeruzalemje,

wopřija předewšitkim Palästinu, wobstoji z lěta 1638, ma na 20000 katolikow (łaćonskoho rita) a je tam přez 245 duchownych, 290 bratrow a 330 missionskich sotrow. K tomu słuša 36 hłownych stacijow, přez 120 cyrkwjow a kapalow, 3 theologiske seminary a 76 ludowych šulow z 6000 dźěćimi.

Japoštołski vikariat Aleppo

(w Syriskej), kotryž wot lěta 1762 wobstoji, liči na 12500 katolikow, ma 150 duchownych, 150 bratrow a 500 missionskich sotrow, kotřiž na 28 hłownych stacijach na 80 cyrkwjow a kapalow wobsedźa a na 40000 dźěći a khowancow rozwučuja. Missionarojo přisłušeja wšelakim rjadam. W Jeruzalemskim patriarchaće a we vikariaće Aleppo skutkuja franciskanojo, karmelitojo, dominikanojo, kapucinojo, lazaristojo, benediktinojo, jesuića a druzy. W Syriskej namaka so nimo katolikow hišće wjacy hač 300000 maronitow, 70000 melechitow a 14000 armenitow. Hłowne missioniske města su Aleppo, Damaskus a Beirut. Missionskej krajej Palästina a Syriska namakatej hłownu podpjeru z domizny we wšelkich towarstwach, w francózskim skutku orientalskich šulow, w awstriskim towarstwje „Njewoblakowanoho Podjeća“, w němskim „Towarstwje swjatoho kraja“ a w bayerskim Sionskim towarstwje.

Japoštołski vikariat Arabiskeje

wobstoji wot lěta 1888 a je dowěrjeny kapucinam. Dźěłaja tam 8 duchowni, 4 bratřa a 23 missionskich sotrow w tymle kraju, w kotrymž je 500 katolikow cyle rozpjeršenych živych. Ći so na 5 hłownych stacijach ze 4 cyrkwjemi a 3 šulemi duchownje zastaraja. Tući 500 katolikow a jich missionarojo su živi wosrjedź 10 millionow pohanow a schismatikow.

Arcybiskopstwo Bagdad

z 3 missionskimi wokrjesami, Bagdad, Mardin a Mossul, wopřija Mesopotamiju, liči wjacy hač 100000 katolikow (łaćonskoho a orientalskoho rita), ma přez 60 duchownych, na 10 bratrow, 40—50 missionskich sotrow, kotřiž su tam wosrjedź wjacy hač pjeć millionow mohamedanow a schismatikow živi, maja 130 cyrkwjow a kapałow a potom so tam na 6000 dźěći rozwučuja.

Japoštołska praefektura Rhodus

liči 240 katolikow, kotrychž 3 duchowni zastaraja, a 42 bratrow a šěsć missionskich sotrow dźěła sobu we šulach a w kublanskich domach.

Missionski wokrjes Trapezunt,

wobstoji wot lěta 1845 a je kapucinam přepřepodaty. Skutkuje tam na 15—20 měšnikow, šěsć bratrow a 30 missionskich sotrow. Ličba w rozpjeršenju živych katolikow je 730. Na 7 stacijach je 7 cyrkwjow a kapalow, 32 šulow ze 430 dźěćimi a khowancami.

W asiatiskej Turkowskej je potajkim na 138000 katolikow (łaćonskoho rita) živych, su wobdaći wot 20 mill. mohamedanow, schismatikow a židow. K tymle katolikam łaćonskoho rita přińdu hišće wuznawarjo tamnych z Romom zjednoćenych ritow, kaž Armenojo, Melchitojo, Syrojo, Syro-Khaldejscy a Maronitojo. Missionske dźěło w Turkowskej namaka často wulke wobćežnosće, kotrež z dźěła wot turkowskoho a schismatiskoho wobydlerstwa a

z dźěla też wot Rusow wukhadźeja, kotřiž so też za missionske dźěło powołani čuja.

Po wudyrjenju wójny dyrbjachu italscy, francózscy a belgiscy missionarojo a katolikojo swój kraj, cyrkwje a šule z čežkej wutrobu wopušćić, a je nětko nadawk katolikow Němskeje a Awstriskeje, zo katolsku wěc zdźerža štož so hišće zdźeržeć hodźi. Dokelž su italscy, francózscy a belgiscy katolikojo wuhnaći, wostanu jeno hišće němscy, awstriscy a domjacy katolikojo w Turkowskej k zastaranju. Předewšitkim dyrbjeli so šule zdźeržeć, dokelž te najwjetši dźěl přirostka katolskej cyrkwi přinjesu. Ličba dorosćenych, kotřiž so wobroća, je po statistikach missionow poměrnje jara mała. Jara nuzna je žadanka, zo dyrbja ći, kotřiž chcedźa w europskim a asiatiskim dźělu Turkowskeje we missionach spomožnje dźěłać, rěče znać, bjez kotrychž wosebje też w šulach wuspěcha wočakować njeje. Za wosobu missionara budźe přisłušnosć k Němskej přecyhižo wěste poručenjo pola turkowskich wyšnosćow a pola ludu, z najmjeńša před wotpohladanym njepřećelstwom zakitać. Za katolikow w domiznje je to česćowna přisłušnosć, missionarow Němskeje w Orienće po swojich mocach a zamoženju na wšě možne wašnjo podpjerać.

Kelko wobydleri na zemi?

Ze swěta-statistiki zhonimy, zo ličba člowjestwa, před 30 lětami na 1500 millionow wobličena, nětkle na 1800 millionow hłowow liči. Wězo jedna so tu wjele wo měnjenja, dokelž cyle wěsće wobličić so to pola mnohich cyle njezdźěłanych ludow ani njehodźi. Štož ličby jenotliwych swěta-dźělow nastupa, so wone na sćěhowace rozdźěla:

Asiska ma na 910 millionow wobydleri, t. j. połojca cyłoho wobydlerstwa zemje; Europa, kotraž na druhim městnje stoji, ma 470 millionow, Amerika wšo hromadźe 182, Afrika 160 a Awstralska 60 millijonow člowjekow.

To by wšo hromadźe 1782 millionow člowjekow wučiniło, při čimž pak ma so na to dźiwać, zo wo mnohich krajach wěste ličby kaž pola luduličenja njejsu, tak zo je ličba 1800 millionow jeno jako měnjenjo zrozemić, byrnjež drje budźe k woprawdźitosći najbližša.

Khrónika přizjewjenja wójny

Tamny mały paduch, kotryž je, zakitany a podpjerany wot złotomócneje Jendźelskeje, mjenujcy Portugalska, němske łódźe kradnył, njeje jeno ze swojim dźěćowskim rjekowstwom *zamohł dołhomyslnosć* Němskeje wucerpać ale też lisćinu přizjewjenjow wójny hišće wo jenu ličbu rozmnožić. Słuša tola skoro wosebita wědomosć k tomu, so w tutych aktach nic zabłudźić, a zestajenjo tutych pokazuje dokładnišo hač što druhe, zo sebi dźensniši dźeń skoro wšě ludy cyłoho swěta we włosach leža. Podamy tele listno přizjewjenjow wójny hišće jónu dokładnje, na kotrohož čole tu stoji přizjewjenjo wójny Awstrisko-Wuherskeje Serbiskej 29. julija 1914. Potom dźe rynk dale, kaž staty jedyn druhomu sebi wójnu přizjewjachu:

Němska	— Ruskej	1.	augusta	1914
Němska	— Francózskej	3.	„	„
Belgiska	— Němskej	3.	„	„
Jendźelska	— Němskej	5.	„	„
Čornohórska	— Awstriskej	5.	„	„
Němska	— Serbiskej	6.	„	„
Awstriska	— Ruskej	6.	„	„
Němska	— Čornohórskej	6.	„	„
Francózska	— Awstriskej	12.	„	„
Jendźelska	— Awstriskej	13.	„	„
Japanska	— Němskej	23.	„	„
Awstriska	— Japanskej	25.	„	„
Awstriska	— Belgiskej	28.	„	„
Turkowska	— Ruskej	2.	novembra	„
Turkowska	— Francózskej	6.	„	„
Turkowska	— Jendźelskej	6.	„	„
Turkowska	— Belgiskej	7.	„	„
Italska	— Awstriskej	24.	meje	1915
Turkowska	— Italskej	22.	augusta	„
Bołharska	— Serbiskej	14.	oktobra	„
Francózska	— Bołharskej	16.	„	„
Jendźelska	— Bołharskej	16.	„	„
Italska	— Bołharskej	17.	„	„
Ruska	— Bołharskej	22.	„	„
Němska	— Portugalskej	9.	měrca	1916

Z tutym přizjewjenjom wójny Němskeje Portugalskej je druhe běrtlk sta započate, dokelž je to 26. přizjewjenjo wójny. Mjez tutymi pak njejstej hišće tamnej wulkotnej pjerskaj Monaco a San Marino ani sobuličenej. Jeli stej z tym ranjenej, mohłoj dźěn jeju wójnu na papjerje woprawdźe też do skutka stajić a jeju wójska hišće k tamnym zwjazkarjow pósłać. Ći su za kóždu pomoc dźakowni a płaća pór.

Wšelčizny.

W Drježdźanach njebu wot 25.—27. měrca žana butra rozdźělena. Centralne kupowarske towarstwo w Barlinje njebě hač do 25. měrca krajnomu rozdźělacomu městnej žaneje butry za přichodny tydźeń připósłało. Tuž bu butra hakle wutoru a srjedu 28. a 29. měrca předawana, mjez tym zo bě 25., 26. a 27. měrca zakazane butru předawać.

⁘

Ćěło 6lětnoho hólca namakane bu zańdźeny tydźeń w Drježdźanskej holi. Dźěćo bě njećłowjeska mać w započatku novembra tam skóncowała. Mordarka je zajata.

⁘

W Lipsku bu překupc Heise k 4 měsacam jastwa zasudźeny, dokelž bě w novembru běrny, z kotrychž běštej dwě třećinje skaženych a nahnitych, předawał, centnar po 4 hr. 20 pj.

⁘

K 6000 hriwnam khostanja zasudźeny bu wot suda w Hamm ratař B. z Oberwennemar. Wón bě swoje sušene zamoženjo (syno) tola přehubjenje wobličił, mjenujcy 20 centnarow bě wudawał, zo jeno ma, mjez tym zo měješe tam na nimale 1000 centnarjow.

⁘

(Płaćizna za młode swinje spadnyła.) Ze Sundgawa so wozjewja, zo je płaćizna za młode swinje jara spadnyła. Před nješto njedźelemi płaćeše so za por tři abo štyri njedźele stare prosata 70 a 80 hriwnow, a dźensa dóstanješ jenož hišće 18 hač do 20 hriwnow. Rězne swinje su hišće drohe.

Z južnych wsow kantona Pfirt so wozjewja, zo su tam hródźe ze skotom přepjelnjene. Rěznicy płaća za ćelo 60—70 pj. za punt žiweje wahi.

⁘

Dla zakazanoho wobkhada z francózskim jatym wojakom bu w Ambergu nježenjena dźowka tyšerskoho mištra k dwěmaj njedźelomaj jastwa zasudźena. Hamtski předstojeŕ bě tři měsacy namjetował.

⁘

Kralowy wopyt.

Směšk wot J. N.-K.

(Skónčenjo.)

„Što?“ zawoła měšćanosta měnjo, zo je so přesłyšał.

„Kralowska Majestosć nima khwile tu zastać!“ wotmołwichu jomu, a nětko dyrbješe wěrić, štož jomu prjedy njebě do hłowy chcyło. Wšo bě tak rjenje zarjadować dał, z tajkej prócu swoju rjanu rěč nawuknył — a nětko bě wšo podarmo. Kral chcyše nimo, bjez toho, zo by što widźał abo słyšał. Hižo bě kralowski wóz hač k dźěćom dojěł a wšitcy juskachu swojomu wjerchej „sława“ a měšćanosta stoješe hišće na swojim blečku njewědźo, kak by kralej swoju a wšěch měšćanow radosć a lubosć pokazał — wóz bě pornjo njomu — měšćanosta chcyše rěčeć — ale wóz žno bě skoro zasy nimo a — tu nadobo w poslednim wokomiku, zeskhadźa jomu wumožaca myslička: — „Hdyž před kralom rěčeć njemóžu, móže tola kral moju rěč čitać ... ćisny jomu ju do woza“ — a měšćanosta pomasa sebi do suknje, z hobrskej kročelu bě při wozu a šwaps — přileća joho kralowskej majestosći něšto do wočow. Hišće dwójcy so kolesa wobwjertnychu, tu zawoła kral na służobnika a wóz zasta. Hnydom přiskoči měšćanosta a njedźiwajo na to, zo bě kralej swoju rěč hižo k čitanju podał, započa: „W najhłubšej ponižnosći dowolam sebi ...“

Dale měšćanosta njepřińdźe, přetož kral wuskoči nadobo z woza, rjane butrowe pomazki w rucy dźeržo; najhnadnišo runje njehladaše, hdyž na měšćanostu zarěča: „Što sebi dowoleće? Chceće snadź mje za błazna měć?“

Měšćanosta njewědźeše, što so jomu stawa, wšón cuzy hladaše na rozhněwanoho krala a njewotmołwi ani słowčka.

Kral měješe to za zasakłosć a rozhori so ćim bóle: „Čohodla sće mi pomazki do wočow mjetał, chcu wědźeć, njerozymiće?“

„O, o!“ zastona njezbožowny měšćanosta; wšón bjez mysli pomasa do kapsy a wućeže — swjedźeńsku rěč. Tu zeskhadźa jomu zasy myslička, ale myslička tak wohańbjaca, zo by sam najradšo před njej ćeknył. W khwatku bě zabył, zo měješe w kapsy też swoje pomazki a město powitanskeje rěče bě papjeru z pomazkami hrabnył a kralej do woza ćisnył.

Hdyž kral swjedźeńsku rěč wobhlada, kotruž bě měšćanosta z kapsy wućahnył a k tomu joho njeskónčnje zadźiwane a zastróžene wobličo widźeše, zhładkowa so bórzy joho pokhmurjene wobličo, a kral započa so wótře smjeć — a wšitcy přitomni z nim; jenož měšćanosće njeńdźeše na směchi. Bě sebi samomu a cyłym Kukecam prawu česć dobyć chcył a nětko ...? Samsni měšćenjo joho wusměšachu.

Hdyž bě so kralowska majestosć do syteje wole nasmjała, praji měšćanosće, kiž tu hišće kaž khudy hrěšnik stoješe, njezwěriwši sebi na krala pohladać: „Widźu, zo je so wam njezbožo stało, za was wjetše hač za mnje. Tuž nochcu was kruće khostać, ale mału pokutu za wašu njekedźbliwosć dyrbju wam dać: Ja sebi skhowam pomazki a wy móžeće sebi swoju rěč skhować; to budź waše khostanjo. — Za přećelne powitanjo, kotrež sće mi přihotowali, so wam a wšěm měšćanam dźakuju. Waša swěra a lubosć je mje jara zwjeseliła.“

A smějo zlěze kral zasy do woza a bórzy joho Kukečenjo wjacy njewidźachu. Bě drje hižo skoro w Drježdźanach, prjedy hač wbohi měšćanosta tak daloko k sebi přińdźe, zo móžeše so z ćicha domoj podać. Kaž sym słyšał, wón pozdźišo swjedźeńske rěče a pomazki ženje wjacy do samsneje kapsy tykał njeje.

(Krute khostanjo přećiwo njeposłušnej młodości.) W Kölnje n. Rh. kruće wustupuja přećiwo njeposłušnej młodości; bu tam 24 wosobow w starobje wot 13—15 lět dla přestupjenja gouvernementskoho postajenja wo kurjenju, wokoło-běhanju po hasach, wopytowanju kinow atd., kóždy k 10 hriwnam khostanja abo k dwěmaj dnjomaj sedźenja zasudźenych. Dźěłaćeŕ (46 lět stary), kotrohož dźowka bě so wjacy dnjow po ćmě na zjawnych městnach wokoło honiła, dósta 2 njedźeli jastwa.

⁘

(Khostanjo dla jebanstwa a falšowanja žiwjeńskich srědkow.) W M.-Gladbach předawaše hospodarski inspektor w Friedrichowej kupnicy w 5 puntowskich sudobjach „delikatesnu jerjowu solotej a majonesu“, kotraž bě jara dobra a njehodźeše so ničo na njej wustajeć. Nimo toho poskićeše wón swojim kupcam tusamsnu tworu w pólnych pakćikach a daše sebi za tajki puntowski pakćik 1 hr. 25 pj. zapłaćić. Při přepytowanju tajkoho pakćika pak so wukopa, zo běchu w nich jenož rozkrane běrny a čerwjena rěpa, ale ani próška jerja, majonesy, kórkow atd. Hódnosć tajkoho wojerskoho pakćika bě lědma na 15 pjenježkow. Schmitges, tak tónle muž rěkaše, bu dla jebanstwa a falšowanja žiwjeńskich srědkow k 9 měsacam jastwa a k 1000 hriwnam pjenježnoho khostanja zasudźeny. Tež buchu jomu čestne prawa na 3 lěta wotprajene.

⁘

(Psy a kóčki — droha nadoba.) Město Žahan (Sagan) je wobzamkło dawk na kóčki zawjesć, a to na kóždu kóčku 5 hr. a dawk za psy bu na 27 hriwnow powyšeny.

⁘

(Zamjelčane běrny zebrane.) Krajny radźićel wokrjesa Allenstein hamtscy wozjewja, zo dyrbjachu so pola bura Rołalskoho w Karlbergu z mocu 370 centnari běrnow do woza zesypać, kotrež bě wón při wozjewjenju zamjelčał, kotrež buchu jomu ćazane a wón swoju winowatosć nochcyše dopjelnić.

⁘

Zawjedźenjo butroweje khartki wotpokazane bu jenohłósnje w posedźenju magistrata w Bambergu. Potrěbnosć na butře móže so tež bjez khartkow spokojić, hdyž so wobćežnosće přiwožowanja wotstronja.

⁘

(Kołojězdny zatrěleny.) Zańdźeny tydźeń bu w blizkosći Kirnitzsch-korčmy na ležomnosćach Hinterhermsdorfa kołojězdny zatrěleny, kotryž chcyše tam přez mjezu přejěć. Stražowacy wojak (landstórmař) pytaše jomu to wobarać, tola kolesař jomu hrožeše a pytaše dale jěć, byrnjež wojak wjacy króć na njoho zawołał. Tuž trjebaše potom swoju třělbu. Prěni wutrěl trjechi jeno do ruki, druhi pak kolesarja mori.

⁘

Přez mjezy do wukraja njesmě so wjacy hač 10 hr. slěbra sobu brać. To płaći też při pućowanju do Čech. Tola je ličba tych, kotřiž smědźa hišće mjezy překročić, cyle snadna.

⁘

Z přewulkimi stróželemi wumrě ratař Kaindl w Ebingu, hdyž bě so dźeń prjedy joho kubleško wotpaliło.

⁘

Prěnje hrimanjo w měrcu mějachu zańdźeny tydźeń w Mnichowje. Sylnje so hrimaše a błyskaše a sćěhowacy deščik w nocy přeńdźe na ranjo do sněha, kotryž pak so dołho zdźeržeć njemóžeše ale hnydom zasy rozta. Też w druhich krajinach mějachu tajke njewjedra, samo też z krupami.

⁘

Jeći Serbojo jako ratařscy dźěłaćerjo.

Ze srjedźneje Šwabskeje so pisa: Mjez tym, zo běchu tu loni w najwjacy gmejnach Rusojo a Francózojo w ratařskim dźěle, namakamy tu lětsa jara husto jatych Serbow w tutym dźěle. Kaž ratarjo wobkrućeja, su woni jara zwólniwi, dźěławi a spokojni.

⁘

(Strašna cyroba w Pětrohrodźe.) Z Pětrohroda bu Frankf. Nowinje wozjewjene: Tu přibjeraja pady zajědojćenja přez skaženu cyrobu. Jena jenička khorownja měješe wobdźeń z wjacy hač 350 tajkimi padami činić. Revisija policije namaka, zo je połojca wšěch tworow skažena. Zajědojćenja běchu najbóle sćěhwk wuživanja skaženeje margariny, skaženoho mjasa a skaženych rybow.

⁘

(Wumysleny rubježny nadpad.) Poselnik jeneje kassy w Cwikawje bě wozjewił, zo bu při wotstupjenju do nuzniskeje khěžki nadpadnjeny a jomu 1000 hr. rubjene. Nětko su tohole wobskórźbnika póznali a joho łžě. Wón bě pjenjezy sam za so zdźeržał a na rubježnistwo to wotwalił. Pjenjezy buchu w joho bydlenju namakane.

⁘

Z wjesołoscu wumrě žónska wojaka we Gelsenkirchen, kotrejež muž bě hižo dołhi čas jako zhubjeny wozjewjeny. Tu joho nětko nadobo njenadźicy na hasy zetka. Wjesołosć zasywidźenja žony bě tak wulka, zo zlemjenjo wutroby poćerpi a mortwa k zemi padźe.

⁘

Dawk za nježenjencow wobzamkny sejm we wjerchowstwje Lippe, kotryž wučinja: pola dokhodow wot 500—3100 hr. 10 %, 3100—6900 hr. 20 % a wot 6900 hr. a dale 30 % lětnych dokhodow.

⁘

Z róštow padnywši je so zarazył minjenu póndźelu tydźenja w Zhorjelcu ćěsliski połer Wilhelm Wałda; wón bě ženjeny a w starobje štyrceći lět. Róšty běchu 4 šosy wysoke.

Najwyšše płaćizny za skót.

Po postajenju ministeria znutřkownych należnosćow su **najwyšše płaćizny za skót** w Sakskej, z hródže předawany, wot **27. měrca 1916** sćěhowace:

Waha skotu	Kormjene woły (hač do 6 lět) byki a jałojcy (kotrež njejsu hišće ćelata měłe)	Kruwy a stare woły
Centnari:	Płaćizna za centnar najwjacy hr.:	Płaćizna za cent. najwjacy hr.:
11 a wjacy	100	90
10	95	85
9	90	80
8	85	75
7	80	70
6	75	65
5	70	60
4	65	55
3	60	—

Je to žiwa waha, hdyž skót w běhu 12 hodźin wjacy žaneje picy dóstał njeje, jeli pak so picowany waži, so 5 % wotćehnje.

Za skót, kotryž so k plahowanju kupuje a też woprawdźe k tomu wužije, žane płaćizny postajene njejsu.

Za skótnych překupcow přińdu za wudawki transporta hišće wěste procenty k tomu.

Na přestupjenjo tutych najwyššich płaćiznow je postajene jastwo hač do lěta abo pjenježne khostanjo hač do 10000 hriwnow.

⁘

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 25. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 30. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	63				
Rožka, kórc po 160 punt.			18	95				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			23	10	21	—	28	—
Pšeńca			13	90				
„ Rožka			11	90				
„ Ječmjeń			15	—	15	—	20	—
Wows			15	—				
„ Hroch								
Woka	50 kg abo centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	60	5	40				
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	6	40	7	90			7	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 522 (w Kamjencu 120)	28	—	62	—	30	—	60	—
Butra 1 kg	4	60	5	10			—	-
Jeja, čerstwe, štuka	—	15	—	17			—	15
Pšeńčne wotruby	15	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

27. měrca 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha
Woły:	
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	
4. snadnje picowane kóždeje staroby	
Jałojcy a kruwy:	
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	
Byki:	
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	
3. snadnje picowane	
Ćelata:	
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	127—135
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	107—117
3. snadnje wuwite wot cyca	100—105
Wowcy:	
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	125—130
2. starše korme borany	105—115
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	95—100
Swinje:	
1. 80—100 kg	105
2. 100—120 kg	115,50
3. wyše 120 kg	126
4. 60—80 kg	90
5. rancy a kundrosy	100

Najwyšše płaćizny.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk.: 404. Jurij Smoła z **Baćonja**; 405. Jakub Hicka z **Češkec**; 406. Pětr Šołta z **Now. Łusca**; 407. Jakub Bulank z **Pozdec**; 408. J. U. dr. M. Hruban, advokat we **Wołomucu**; 409. Michał Glawš z **Budyšina**; 410—412: z **Wotrowa:** Michał Łusćanski, Marija Ryćerjowa, Pětr Rychtař; 413. 414. ze **Žuric:** Hańža Cyžowa, Marija Krawžina; 415. Michał Mórk z **Kanec**; 416.

Madlena Rachelowa z **Ralbic**; 417. 418. z **Łazka:** Jakub Wjenka, Jurij Kral; 419. Hana Cyžowa z **Nowoslic**; 420. Michał Wowčerk ze **Šunowa**; 421. Madlena Dučmanowa z **Khrósćic**; 422. Michał Frencl ze **Stareje Cyhelnicy**; 423. Mikławš Kral z **Jaseńcy**; 424. 425. z **Lejna**; Marija Ješcyna, Pětr Ryćerja; 426. Pětr Lešawka z **Nuknicy**; 427. Hańža Salowscyna z **Worklec**; 428. Marija Młynkowa z **Dalic**; 429.—431. z **Njebjelčic**: Hermann Kubaš, překupc, Jakub Žur, korčmař, Jurij Kórjeńk; 432. Pětr Mawki z **Noweje Wsy**; 433. Michał Lulak z **Němcow**.

Za fond towarstwa: Pólnošěry w Champagniji 3 hr., N. N. 3 hr., Jurij Smoła w Baćonju 1 hr., Njemjenowana 1 hr.

Za terciarow. Wumrěł je sobustaw k. farař em. **Jan Nowak** w Drježdžanach (měješe mjeno Konrad). Dušu poručamy do pob. pać. sobustawow.

Do Kulowskeje wosady.

Dokelž je k. kapłan Nowak tam nětko expediciju Posoła přewzał, prosymy našu mału črjódku čitarjow tam, zo chcyli sebi pola mjenowanoho knjeza Posoł wotebjerać a jomu też **abonentny pjenjez** wotedawać.

Redakcija Posoła.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

25. měrca 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	3	60	3	60
Ćelace mjaso	„	3	40	3	40	3	40
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	—	4	40	4	40
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	—	—	12	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	25	2	70	2	40
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	58	—	60	—	58
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	50	3	50	3	50
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	50	1	05	1	05

Wšě čišćerske dźěła

w kóždym wuwjedźenju
w serbskej a němskej rěči
wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćerńja

Budyšin :: :: :: Před šuleŕskimi wrotami 21
—— Dalokoreč̌ak čo. 893. ——

Serbske knihi

ze swojimi płaćiznami.

Nowa Jězusowa Winica
w najlěpšim zwjazku 8 hr. — pj.
w druhim zwjazku 7 hr. 50 pj.

Žiwjenja Swjatych zwjazane 6 hr. 50 pj.

Nowy Zakoń zwjazany 6 hr. — pj.

Duchowna Różownja
jednorje zwjazana z čerwjenym rězkom 2 hr. 80 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći dróžše.

Khwalće Knjezowe mjeno
w jednorym zwjazku z čerwjenym rězkom 2 hr. 10 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći dróžše.

Zuby porjedźenjo

z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl
—— dentistka ——
Budyšin, sukelnska dr. 1a.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Jeja

kupuje
konditarńja Jurij Wolf
w Kamjencu.

Statok na Horje

čo. 7 z poł kórcom pola je na předań abo k wotnajeću. Dalše je zhonić tam pola **wobsedźerki.**

Wróćiwši so wot rowa našoho lubowanoho a starosćiwoho nana, přichodnoho nana a dźěda

Jakuba Hajdana

z Radworja

kotrohož potom wšelakich winow dla, hdyž bě w Budyšinje wumrěł, tam na Mikławšk pohrjebachmy, wuprajamy wšitkim, kotřiž su jomu w žiwjenju kajkežkuli dobroty wopokazowali a joho w bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Radworju**, w **Drježdźanach**, w **polu**, w **Rakecach**, we **Łusču** a w **Hrubjelčicach**, na dnju pohrjeba, 27. měrca 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Na dnju swjatoho Józefa je Bóh luby Knjez w Drježdźanach po krótkej khorosći ze swěta wotwołał swojoho swěrnoho a ponižnoho służownika, našoho horcolubowanoho bratra a wuja,

duchownoho knjeza a jubilarskoho měšnika

knjeza

Jana Nowaka

fararja na wotpočinku w Drježdźanach.

Štwórtk 23. měrca bu wón na nutřkownym katolskim kěrchowje w Drježdźanach wot konsistorialnoho radźićela, fararja w Bjedrichowym měsće tam, knjeza Rychtarja, kiž je zemrětoho też domawobstaral, pokhowany z bohatym wobdźělenjom duchownych sobubratrow a mnohich druhich přewodźerjow z dalokosće a z blizkosće.

Dowolamy sebi swój dźak wuprajić najdostojnišomu knjezej **biskopej dr. Löbmannej**, wysokodostojnomu knjezej konsistorialnomu radźićelej fararjej **Rychtarjej**, najdostojnišim knjezam praelatam **Skali** w Budyšinje, **Kummerej** a **Kleinej** w Drježdźanach, knjezej superiorej **Strancej** w Lipsku, knjezej fararjej **Hiccy** w Khrósćicach a knjezej fararjej **Žurej** w Kamjencu, kaž też wšěm druhim knježim duchownym z Drježdźan a wokoliny.

Z dźakownosću mamy też naspomnić knjeza **hrabju Schönburga Glawchawskoho**, knjeza tajnoho justicnoho radźićela **dr. Mayera** z Drježdźan a knjeza sejmskoho zapósłanca **Koklu** w Khrósćicach.

Naš dźak słuša pak tohorunja tamnej **šěrej sotře**, kiž je zemrětoho wothladowała, kaž też swérnej a pilnej hospozy **Hanje Wjaza** ze Serbskich Pazlic.

Dźak też za wšě pisomnje a ertnje wuprajene sobužarowanja!

Wšěm duchownym sobubratram a wšěm druhim přewodźerjam, wosebje też tym ze Serbow

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

Dušu zemrětoho poručamy do pobožnych modlitwow!

W **Drježdźanach**, na dnju pohrjeba,
23. měrca 1916.

Žarowaca a zrudźena sotra,
kaž cyłe přećelstwo.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 15. | **Budyšin, 8. hapryla 1916.** | **Lětnik 54.**

Hłubšo do ćerpjenja!

Njejsmy hišće hłuboko dosć? — Wšón lud doma, a wosebje tež ći, kiž w polu stoja, drje tola. A někotryžkuli z nich je do njoho kaž do hłubokeje wody podnurjeny. A mało jich je, kotřiž ćerpjenjow a zrudoby ženje ani woptali njejsu.

Tola, tak te hornje słowo njeměnju. Njedźela ćerpjenja rěka cyrkwinscy dźensniša njedźela. A što druhe chce swjata cyrkej z tym hač wěriwych napominać a powučeć? Wona chce, zo bychmy prawje husto a přecy hłubšo do toho jenoho ćerpjenja so zanurjeli a z rozomom a wutrobu je wopominali. Tele ćerpjenjo, kotrež wona ćerpjenjo mjenuje, je Jězusowe.

Što, luby křesćano, je Jězus na swěće chcył? Sam nam praji: „Woheń sym na zemju přinjesł, a što chcu druhe dyžli nic to, zo by so palił?“ Wón je lubosć nam pokazał a z njej je chcył naše wutroby zapalić a rozpłomjenić k lubosći k sebi. Z tym je nam chcył móžne a lohke sčinić, štož w krutej kazni wot nas sebi žada: „Dyrbiš Knjeza swojoho Boha lubować z cyłeje swojeje wutroby a z cyłeje swojeje duše, a z cyłeje swojeje mysle a ze wšěch swojich mocow.“ Joho lubować pak rěka, joho kaznje dźeržeć.

Budźemy hdy Božu lubosć k nam človjekam dorozemić móc? Kaž z jasneje wody njebjes módrina, a słónca a hwězdow błyšć so nam swěći, a kaž tola ženje ani njebjo a słónco a hwězdy z njeje so błyšćate přimnyć njemóžemy: tak tež Boža lubosć z Božich skutkow so nam pokazuje, ale ženje dospołnje jeje ze swojim rozomom ani ze swojej wutrobu njewučerpamy a njedozapřimnjemy. Tola kaž w šěršej wodźe wjacy hwězdow so pokazuje a kaž z jasnišeje wody rjeńšo jich błyšć so błyšći: tak tež z wosebitych Božich skutkow hłubša a horcyša so ći zjewja lubosć twojoho Boha.

A tajki skutk je Jězusowe ćerpjenjo, kotrež wón na so wza tebje dla. Njebě wón tež lóže nas wujednać mohł z njebjeskim Wótcom? Cyle wěsće! Jenož słowo, nutrna próstwa z joho rta bě dosahała, a přewinjeny by był naš helski njepřećel a wotewrjeny zasy přistup do njebjes. Ale praj: hdy by Jězus naše wumoženjo tak lohke sebi sčinił, by človjek potom tež wo njebjo chcył so prócować, t. r. sebje napinać, sebje přewinjeć, horco wo nje so bědźić a wojować? To, luby čitarjo, je njesłyšana wěc na swěće, zo človjek wo to so bědźi, zo wšě swoje mysle a prócy na to złoži a staji, čohož hódnosć njeje spóznał. Človjek wo to hižo njedźěła a ani porsćika njezhibnje, wo čimž njewě, što jomu wunjese. A tuž: bychmy wědźeli, što njebjesa su, kotrež je Jězus nam wukupić chcył, hdy by tak tunjo je kupił? Bychmy pak dale tež hele so bojeli, hdyž bjeze wšeje prócy by Jězus z njeje nas wutorhnył? Runje zo telko za nas da: swoje žiwjenjo, a to w tajkich bolosćach a matrach, runje přez to pokaza, kak złe je te njezbožo, z kotrohož je nas wuswobodźić chcył. Wón, tón wšohowědomy Syn Boži je znaješe, a tuž wědźeše, kelko tež za to so móže dać. Tak Jězusowe ćerpjenjo dyrbi našu wolu a wšitke naše prócowanjo pozběhować a nućić k njebjesam. Tuž tež takle přez nje dźemy k zbóžnosći.

A tohodla je rozpominaj: wosebje započejo wot dźensnišeje njedźele hač do jutrow.

Ale hišće wjacy změješ z husćišoho a nutrnoho rozpominanja ćerpjenja Syna Božoho.

„Přikład sym wam dał, zo byšće tež wy činili, kaž sym ja činił.“ A što njeměł trěbne, wědźeć, kak je Jězus ćerpjeł? što, zo njeby trjebał wědźeć, kak je Jězus při swojim ćerpjenju so zadźerżał? Štož chce wołóženjo měć we swojich tyšnosćach a bolosćach; štož wosebje tež z njoho čerpać spomoženjo za swoju dušu, tón dyrbi wědźeć, kak so Jězus zadźerża, hdyž joho ćwělowachu po ćěle a duši. Jenož potom tež wučownik sebi dobudźe wužitka ze swojich křižikow, hdyž jón znjese kaž je joho bóžski mištr swój kříž a swoje matry znjesł. Hlej joho sćerpnosć, joho podatosć do Božeje wole! Spominaj, kak njemorkota ani přećiwo Bohu, ani přećiwo človjekam; kak njeje wostudły přećiwo tym, kotřiž hišće k njomu dźerża a derje z nim měnja. Za čožkuli we swojich křižikach trósta trjebaš a wosebje tež powučenja, kak by mohł sebi ćerpjenjo pokutne a zasłužbne sčinić za dušu, we wšěm zhladuj k ćerpjacomu Jězusej. Tam namakaš, čohož pytaš. Tohodla hłubšo nutř do Jězusowoho ćerpjenja z rozomom a z wutrobu!

A potom hišće něšto dobudźeš.

Tež ty změješ wumrěć a to chceš lohko a derje. Tola wěš, zo bjez smjertneje stysknosće wotstupiš z tutoho žiwjenja? Ta njeje z wjetša ničo lohke. Ta je, štož tež je najhórše we wójnje. Njejsy słyšał powědać, kak wojakam je, hdyž z kóždej kulku smjerć jim hrozy? Hdyž granaty ruja a šrapnele kaž hroch dele klepotaju? Někotryžkuli dźěše do bitwy młódny, młoduški, a hdyž bě so wuzakhadźała, přińdźe wón z njeje šedźiwy kaž sydomdźesaćlětny starc. A wjele je, kotrymž smjertnych strachow dla, kiž tam mějachu přetrać, za něšto njedźeli hižo włosy hač do plěcha wupadachu.

A hlej, rjeńšo njebě Jězusej na Wolijowej horje. Štož tam přetra, to bě smjertny stysk. A tak před tym ćerpjenjom a před tej smjerću so boješe, zo zymica joho přimny, a wšě joho čuća a mocy přewza, zo krej ze žiłkow so tłóčeše a kaž pót k zemi padaše.

Tež tele ćerpjenjo bě za nas. Přez swoju smjertnu stysknosć doby nam hnadow, zo přez nje budże naše mrěćo lóžše. Kajkežkuli ćerpjenjo móže na nas přińć, wšě je wón chcył swjatosćić a położić a zasłužbne sčinić přez to, zo je tež sam to ćerpjeł. A tuž, lubi křesćenjo, nimamy so Jězusej dźakować za tajku starosćiwu lubosć? Njeměli dha z najmjeńša husćišo spominać na styskne khwile, kotrež wón na Wolijowej horje přetra? Nimamy z dźakownosću přećiwo njomu a tež swojoho wužitka dla česćić joho smjertny stysk? — Někotryžkuli to čini.

„Knježe, naša ćeta was da prosyć, zo byšće za nju Božu mšu dźeržał“, tak přińdźe njedawno hólčec k duchownomu. — „Waša ćeta? a na kajke měnjenjo?“ — „Wona je jara khora“, dźeše hólčec dale, „a wy dyrbiće tu Božu mšu dźeržeć k česći Jězusoweje smjertneje stysknosće.“ — „Na wšelake měnjenjo žno su mi na Bože mšě nosyli“, pomysli při sebi duchowny, „ale k česći Jězusoweje smjertneje stysknosće hišće ženje. To tola dyrbi duša być, kotraž je wjele Jězusowe ćerpjenjo rozpominała.“ Duchowny sebi Božu mšu zapisa, tola cyły tydźeń druhich přilubjenych Božich mšow dla ju dźeržeć njemóžeše. Po něšto dnjach bu ke khorej wołany, zo by jej Božoho Syna přinjesł. Khora bě hižo hubjena, a tuž sebi wón wotmysli, zo budże nazajtra tu přilubjenu Božu mšu dźeržeć. Po tym so tež měješe. Rano bu Boža mša za nju woprowana k česći Jězusoweje smjertneje stysknosće a hižo wosrjedź dopołdnja khora měrnje wudycha. — Hač njebě to tež žohnowanjo z teje Božeje mšě? Hač to tež nic myto za nadźiju, kotruž bě stajała na Jězusa? „Swojoho smjertnoho styska dla tež mi mrěćo wołóži“, na to bě so kruće spušćała. A jeje nadźija njebě podarmo.

A tež ty, luby čitarjo, hišće hłubšo a časćišo so zanurjuj do Jězusowoho ćerpjenja. A wone přez to budże ći žórło trósta, powučenja a wšelakeje druheje hnady. Snadź tež přez to sebi wuprosyš zbóžnu smjertnu hodźinu.

„Smil so nad nami, o Jězuso, smil so nad nami; a budź nam hnadny Twojoho swjatoho ćerpjenja a wumrěća dla!“ mi.

Wójna.

Nowe jendźelsko-francózske njeskutki w Grichiskej.

Po powěsćach z Athena wusadźi jendźelska łódź wodźělenjo namórskich wojakow w přistawje Patras; woni zajachu kapitanow němskich a awstriskich łódźi, kotrež wot započatka wójny wotbrónjene w přistawje ležachu. Kapitanojo buchu na jendźelsku łódź přewjezeni. Wusadźeni wojacy spytachu tež němskich ingeneurow zajeć, lud pak jim wobaraše, na čož łódźe wotjědźechu. Tež w přistawje Piraeus buchu jendźelscy wojacy wuwožowani, kotřiž chcychu dwě jendźelskim łódźstwam předatej łódźi wotwjesć. Ale přistawne

batterije třělachu na łódźi a nuzowachu jej so wróćić. Kaž so powěda, su Jendźelčenjo też na dwěmaj němskimaj łódźomaj ingeneurow zajeli. Francózojo wuwožachu w Suda-wuliwje na Kreće wojakow a přepytowachu twornje a bjerjechu petroleum. (b)

Grichiska chce so wobarać.

Štworozjednoćenjo chcyše też portugalskich wojakow do Saloniki pósłać. Grichiske ministerstwo je wobzamkło, zo by so Grichiska přećiwo tomu samo z brónjemi wobarała. Sewjerny Epirus je Grichiska jako swoje wobsedźeństwo wuprajiła. Dokelž bychu so joho też Italscy rady mocowali, je tam Grichiska wojakow pósłała, kotřiž dyrbja kraj, jeli trjeba, přećiwo Italskim škitać. (b)

Dotal wšak je so Grichiska jenož z papjerjanymi protestami wobarała.

Kholera na Korfu.

Hižo 21. febr. je na grichiskej wot Francózow wobsadźenej kupje Korfu kholera wudyriła. Z toho časa hač na kónc měrca je tam 42 wosobow na khorosć wumrěło. Pola 27 bu z wěstosću asiatiska kholera spóznata. 20. měrca so wot tam pisaše: Wčora bě tu pjeć nowych padow kholery. Štyrjo z khorych wumrěchu. Dźens wumrěchu dźewjećo. (b)

Přez 3000 Francózow so zatepiło.

Přez Świcu so z Pariza pisa: Francózske łódźstwowe ministerstwo k tomu stoji, zo bě na łódźi „Provence“, kotraž bu 26. febr. we srjedźnym morju torpedowana, **4000** muži. Na njej bě stab 4. kolonialnoho wójska pěškow, 3. bataillon, 2. kompagnija 1. bataillona, 2. kompagnija mašinskich třělbow a hišće druha kompagnija. Z tych, kotřiž běchu při žiwjenju wostali, bu jich 296 na Maltu a něhdźe 400 na Milos přewjezenych. Druhi wjetši dźěl wobsadki je zhubjeny. (b)

Ruski wójnski minister Poliwanow

je z njeznatych přičinow wotstupił, na joho město stupi general Šuwajew. Poliwanow bě hakle wot lěta 1915 minister, bě jako pomocnik ministra hižo wot lěta 1906 sem nimo měry wjele za wobnowjenjo a polěpšenjo ruskoho wójska skutkował. (b)

Kak stoji w Mesopotamiskej?

Z rozmołwow w jendźelskim sejmje je widźeć, zo w Jendźelskej strach za expediciju w Mesopotamiji rosće. Hižo w lěće 1914 wobzamkny Jendźelska, z persiskoho wuliwa wójsko do Mesopotamiskeje pósłać a Turkam jich tamne daloko zdalene wobsedźeństwa wzać a tak wot ranja přichodnej bagdadskej železnicy šikwanje napřećo přińć. Z woprědka so to cyle rjenje činješe, Turkojo njemějachu dźěn tam skoro žanych wojakow. Po něčim pak jich móc přibjeraše a 21.—23. novembra radźi so jim Jendźelčanow pod generalom Townshend pola Ktesiphona, něhdźe 20 km před Bagdadom, zbić. Khwatnje ćěkachu zbići při rěcy Tigris k połdnju. Hakle za murjemi twjerdźizny Kut-el-Amara móžachu so zastajić a hromadźić. Tam jich, něhdźe 10—12000 sylnych, Turkojo bórzy wobzamknychu a nětkle hišće wobłěhuja.

Wězo prócowachu so Jendźelčenjo swojim wobłěhnjenym towaršam pomhać. Hižo we januaru přiđeže jendźelske wójsko pod generalom Aymler do Iman-Alli garbi, k połdnju wot Kut-el-Amara. We wšelakich mjeńšich zetkanjach mějachu drje woni snadne wuspěchi přećiwo Turkam, we wjetšich wojowanjach pak ničo njewučinichu. Po poslednim wojowanju pola Felahie dyrbješe general Aymler cofać. Tak wěcy nětkle hišće stoja. Za Jendźelčanow su ćim strašniše, dokelž jim też srědki k hójenju khorych a ranjenych brachuja. Jendźelčenjo nadźijeja so nětko na rusku pomoc. Rusojo dyrbja z Kaukasa, hdźež dźěn dobywaja, přez Bitlis a Bagdad abo wot Persiskeje jim k pomocy přińć. Ale wobaj pućaj staj dalokaj a wobćežnaj. Wjele budźe wot toho wotwisować, hač móža Turkojo Rusam z dosahacej mocu puć zapołožić.

Serbojo wróćeja so domoj.

W Awstriskej dźerženi Serbojo su po namołwjenju serbiskoho generalgouverneura dowolnosć dóstali, zo smědźa so domoj wróćić. We wodźělenjach po 500 woža jich nětko do Serbiskeje, hdźež wokrjesne předsydstwa je po domiznach rozdźěleja. Po wšěch hubjenstwach zahnanstwa budźa drje nětko swojim nowym knjejstwam swěrni. Za nich a serbiski kraj budźe to k žohnowanju.

Z ruskich bitwišćow

pisa dopisowař Michaelis 26. měrca:

Přecy hišće njejsu ruske nadběhi na rańšej fronće dokónčene. Započachu so 17. měrca a skoro žadyn dźeń njezańdźe bjez ćežkich wojowanjow. Ruske syły su njesměrne. Něhdźe 60 divisijow pěškow maja woni přihotowane (30 wójskow po 35—40000 muži), potajkim dobry milijón wojowarjow; tomu runaja so też dotal hižo njesměrne zahuby, kotrež so na jenož 130 km dołhej fronće na 80000 muži wobličeja. Přećiwo jenej brigadźe jězdnych bu 19. měrca 7 połkow po 8 stupjenjach wjedźenych. Runjež Rusojo přecy zasy přimachu, přińdźechu tola jenož hač k našim zadźěwkam. Zhubichu tu něhdźe 3000 muži. Druhi nadběh sta so k wječoru wot železnicy, kotraž z Dwinska do Rigi wjedźe w nocy wot 21. k 22. měrcej. Tu buchu Rusojo wot manšinskich třělbow z boka přimani a njepřińdźechu ani k stojnišćam němskich pólnych stražow. Ruski kabatowy ćah, kiž na samsnej liniji wujědźe, njemóžeše so wróćić, dokelž buchu cały rozbuchnjene, a bu wot Němskich do zemje roztřělany. Němska linija je njepowalena a njepowalomna, haj Němscy hišće 1400 Rusow zajachu. (b)

Na ruskej fronće

su nadběhi Rusow so přestałe, kaž je z wozjewjenja widźeć, kotrež naše hłowne wjednistwo 1. hapryla wuda:

Wot **18.** hač do **28.** měrca wospjetowachu so ruske nadběhi k sewjernomu wječoru wot **Postawy** a mjez **naroczskim** a **wiszniewskim jězorom** dźeń wote dnja 30 divisijow, t. j. poł milliona wojakow, na tej sewjernej fronće nastajili. Po wukazu ruskoho wjednika, generaladjutanta Ewerta, „nadźiještaj so Joho Majestosć a domizna wot wojakow nowoho rjekowstwa: zahnaća njepřećela z krajnych mjezow.“ Z dobom dyrbješe ruski nadběh Francózow pola Verduna wołóžić. Runje to bě přičina, zo Rusojo nětkle přimachu, hdyž blizke taćo jim do wočow hladaše. K nadběhej přihotowani běchu Rusojo też z municiju a njejsu ju woprawdźe lutowali. Najebać jich ličby, municiju a zmužitosć njejsu Rusojo ničo docpěli. Wubjernje wutwarjena němska fronta njekhabła. W bohatej ličbje zatwarjene němske mašinske třělby žnějachu syły nadběhacych Rusow kaž serp trawu žněje. Ruscy wjednicy dyrbjachu skónčnje swojich ludźi k nadběham nuzować a mnozy z nich ćěkachu k našim. Drje wokoło 140000 muži su Rusojo zhubili a Francózam njejsu jich surowe wopory ani wokomika wołóženja přinjesłe. Nětko je wulka ruska offensiva přestała, kaž Rusojo praja, dokelž je tajacy sněh krajinu do jězorow přeměnił; ale krej ruskich wojakow w njerozomnych nadběhach přelata by offensivu też zastajiła.

Wojakow mamy hišće dosć,

tak je zastupny wójnski minister w posedźenju hłownoho wubjerka kejžorstwowoho sejma 31. měrca prajił. Njebudźe tohodla za dołhi čas hišće trjeba, ludźi přez 45 lět k wojakam brać. Móža so samo ludźo, kotřiž su w běhu wójny 45. lěto překročili, domoj pušćeć. To mamy so přede wšěm našomu dobromu lěkowanju dźakować. Z našich ranjenych mało mrěje, wjele pak móže so jich wuhojenych zasy k wojakam wróćić. (b)

Asquith w Italskej.

Jendźelski ministerpresident Asquith činješe wopyty w Italskej pola krala, knježeństwa a — bamža. Knježeństwo je drje namołwjał, zo bychu Italscy też na dalšich bitwišćach sobu do wójny přimali. Hač to docpěje, so praša. Rjane rěče při hosćinach — na tych tam njepobrachowaše — wšak wjele njerěkaja. Nawopak drje so też italska nadźija njedopjelni, zo by jim Jendźelska twory tuńšo přiwožowała.

Pola swjatoho wótca bě Asquith 1. hapryla. Wopyt ma drje jenož jako zdwórliwosć płaćić, dokelž dźěn ma Jendźelska nětko pola swj. stoła zapósłanca, kotryž też Asquitha na joho wopyće přewodźeše. Wo čim staj bamž a Asquith rěčałoj, drje nowiny wšelako rozpisuja, woprawdźe pak najskerje wjele wo tym njewědźa. Swjaty wótc wě jenostronske rozwučenja bjez dwěla sprawnje posudźeć. (b)

Hollandska na wšo přihotowana.

Hollandske knježeństwo je poručiło, zo wojacy njesmědźa dalšoho dowola dóstać. Poručnosć zbudźi nakhwilnje wulke rozhorjenjo a w swěće so prašachu, što ma to rěkać. Z wozjewjenjow hollandskoho knježeństwa je słyšeć, zo chce swoju neutralnosć na wšě nady škitać. Němsko ju njewobhrožuje, potajkim hollandske přiholy jej njepłaca. Hač hollandskej neutralnosći z druheje strony strachi hroža a kajke, knježeństwo nochce wozjewić.

Na bitwišćach pola Verduna

bědźa dale z wulkej zmužitosću a wutrajnosću z wobeju stronow. Wo kóždu kročel zemje wojuja a husto překhadźa jene stojnišćo wjele króć z jenych rukow do druhich. Zo su wopory na woběmaj stronomaj krawne, so rozemi. Runjež pomału pak naši tola přecy něšto postupuja.

2. hapryla wozjewja naše wjednistwo:

Na **rańšim brjozy Maasy** su naši wojacy po dobrym přihotowanju njepřećelske stojnišća wzali, kotrež k wječoru a k sewjernomu wječoru wjes **Vaux** wobdawaja a škitaja. Hdyž bě w tym wotrězku njepřećelski woheń dźensa rano k najwjetšej sylnosći zrostł, přińdźe wočakowany napřećny nadběh. We wohnju našich mašinskich třělbow a kanonow so docyła podusy. Nimo ćežkich krawnych zahubow je njepřećel při našim nadběhu 31. měrca na njeranjenych jatych 11 officirow, 720 muži a 5 mašinskich třělbow w němskej rucy wostajił. (b)

4. hapryla wjednistwo pisa:

Pola **twjerdźizny Douaumont** su naši wojacy 2. hapryla k južnomu wječoru a k połdnju twjerdźizny a w lěsu Caillette sylne francózske škitanki w horcym wojowanju wzali a w dobytych stojnišćach wšě hač do nocy trajace nadběhi wotpokazali. Z wosebitym napinanjom a jara ćežkimi zahubami nadběhachu Francózojo přecy zasy přećiwo w Caillettskim lěsu zhubjenym škitankam,

ale podarmo. Při našim nadběhu 2. hapryla popadnychmy njeranjenych jatych 19 officirow a 745 muži a dobychmy 8 mašinskich. (b)

Kelko lětakow zhubi so w měrcu?

Němscy zhubichu:

w powětrownym wojowanju . .	7	lětakow
zhubjene	4	„
wot zemje potřělane	3	„
hromadźe:	14	lětakow

Francózojo a Jendźelčenjo přisadźichu:

w powětrownym wojowanju . .	38	lětakow
wot zemje potřělane	4	„
do našich linijow padnjenej . .	2	„
(b) hromadźe:	44	lětakow

Zeppeliny w Jendźelskej.

Štyri króć w nocach k 1. hač k 4. haprylej běchu naše Zeppeliny w Jendźelskej a mjetachu tam bomby na twornje, magaziny, wojeńske a łódźstwowe składy, železnicy, batterije atd. Prěnju nóc běchu nad Londonom, Enfieldom, Lowestoftom, Harwichom, pola Cambridge a nad Humberom. Druhu nóc přelećachu mnohe fabriki a přistawne twary při rańšich mórskich brjohach, wosebje pola Middlesbborough a Sunderland. Třeću nóc přileća druhi wodźěl powětrnikow na sewjerny dźěl rańšich brjohow hač do Leith-a a Edinburgh-a. Štwórtu nóc wopytachu Zeppeliny južno-rańše brjohi a mjetachu bomby na Great-Jarmouth. Mnohe rozbuchowanja a sylne wohnje swědčachu wo zahubnym skutkowanju Zeppelinow. Kak wulku škodu su načiniłe, budźe hakle po něčim znate, dokelž Jendźelčenjo wjele wo tym njewozjewjeja. — Wězo bu wšudźom mócnje na Zeppeliny třělane. Ale jenož při prěnim wodźělu Zeppelinow poradźi so Jendźelčanam, „L 15“ tak wobškodźić, zo dyrbješe na Temsu dele so pušćić. Docyła złamany powětrnik so podnuri a joho wobsadka bu porjadnje zajata. — W nocy k 6. haprylej pobychu mórske powětrniki z nowa w Jendźelskej pola Withby, Hull a Leeds.

Swětny rozhlad.

Němska.

W hospodarskim posedźenju kejžorstwowoho sejma su so wo našich podmórnikach dokładnje rozmołwjeli. Kancler Bethmann-Hollweg so na rozprawje wobdźěli. Skónčnje zjednoćichu so wšě strony z wuwzaćom radikalnoho dźěla socialdemokratow na tutu resoluciju:

Hdyž su so naše podmórniki jako dobra bróń přećiwo jendźelskomu wuhłódźenju Němskeje so měrjacomu wojowanju wopokazałe, wupraja kejžorstwowy sejm swoje přeswědčenjo, zo dyrbja so kaž wšě wójnske srědki tež podmórniki tak daloko trjebać, zo bychmy měr docpěli, kiž nam němski přichod zawěsća a zo dyrbi so při jednanjach z druhimi statami na to dźiwać, zo Němska trěbnu swobodu k wužiwanju teje brónje zdźerži, kaž sebi to němska waha na morju žada; na sprawne interessy neutralnych statow ma so při tym kedźbować. (b)

Z trochu zawiteje resolucije je widźeć, zo so Němska neutralnym k lubosći najwótrišoho wužiwanja podmórnikow zdawa. Zo móža při tym jendźelskim łódźam hišće dosć škodźeć, wo tym swědča wšědnje přikhadźace powěsće wo podnurjenych jendźelskich łódźach.

Lětni čas. Prěnja pruska komora (Herrenhaus) je so w swojim poslednim posedźenju wo ważnej wěcy rozrěčowała, mjenujcy, zo by so 1. meje tak mjenowany „lětni čas“ zawjedł, t. r. zo bychu so časniki wo jenu hodźinu do prědka sunyłe, a potom snadź 1. oktobra abo w druhim postajenym času zasy wo telko wróćo stajiłe. Minister zjawnych dźěłow bě tež namjetej přećelnje zmysleny. Wězo by tajke postajenjo hłuboko do žiwjenja přimało, wosebje do wobstojnosćow železnicow, šulow a tež wšědnoho žiwjenja. Wina tajkoho namjeta bě tež wosebje lutowanjo w přetrjebanju swěcy; tež za strowotu so z toho dobry wuspěch wočakuje. Po tutym by so tak lětsa 1. meje započało 30. hapryla w nocy w 11 hodźinach.

A runje tu tež čitamy z **Pariza 4. hapryla**: Komorna komisija je namjet, časnik za čas wójny wo jenu hodźinu doprědka sunyć, přiwzała.

Zwjazkowa rada budźe so tež bórzy nětko wo zawjedźenju lětnjoho časa zaběrać. Što so wobzamknje, je hišće njewěste.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Jako připóznaćo za zasłužby we wójnskim času na polu skutkowaceje lubosće k bližšomu a w službje wójnskoho spomoženja dósta wot Joho Majestosće krala wuznamjenjenjo wójnskoho zasłužbnoho křiža knjez notar a wyšši justicny radźićel Jos. Hugo Pawoł Seyfert.

⁘

— **(Nahłu smjerć.)** Njedźelu 2. hapryla jědźeše Hańža Šibarjowa z Hrubjelčic, rodźena Hajdanec z Radworja, ze swojim mužom do Radworja kemši. Blizko Budyšina, na Wojerowskej drozy padźe z kolesa. Bu ji złě, na brjoh so sydnywši móžeše jeno hišće někotre słowa mužej prajić, potom so zwjeze a bě mortwa. Smjerć je ćim zrudniša, dokelž bě zemrěta tež samodruha a k tomu zawostaji nětko mandźelskoho z 8 dźěćimi. R. i. p.

⁘

— (Khostany kurjeř). W N . . . dósta wučownik (pokračowanski šuleř) 20 hriwnow khostanja, dokelž běše zwonka domu cigarety kurił; tohorunja klamarka, kotraž běše je jomu předała.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Hišće njeběše posmjertna swjatočnosć za poslednjoho padnjenoho nimo, tu přińdźe hižo zasy powěsć wo smjerći druhoho tudomnoho wojaka. Jako 24. syn našeje wosady je dale padnył:

Jakub Wěrab z Brěmjenja, pohonč (Fahrer) pola mašinskich třělbow regimenta čo. . . . Wón běše w nocy wot 23. na 24. měrc njedaloko Waterdamhoeka (pola Yperna?) drjewo do třělnych hrjebjow wozył. Na dompuću joho a někotrych towaršow z jich konjemi njepřećelska granata zarazy. Joho ćěło bu nazajtra na wojeńskim pohrjebnišću w blizkim Broodseinde pokhowane. — Wěrab běše hakle 3 dny w polu. — Zawostaji mandźelsku Hańžu rodźenu Wjeršec z Brěmjenja.

Ranjeny je:

Jan Pjetaš z Boranec, pohonč w regimenće čo. . . . Joho 16. měrca we Vogezach (?) kuski njepřećelskeje granaty joho na šiji, lěwej rucy a nozy zranichu, jako w swojej hospodźe konjej swojoho knjeza picu přihotowaše. — Wón hoji so w lazareće w Saarburgu (we Lothringskej).

Khori su:

Michał Šćapan z Radworja, krajny wobornik w reservnym pěšim regimenće čo. . . . Wón skhorje druhi raz w Champaniji a lěkuje so w pólnej hójeńni čo. 7 (drje w St. Marie-à-Py?).

Albert Hajdan z Radworja (w Drježdźanach ženjeny), reservist w karabiněrskim regimenće čo. . . . Skhorje w Ruskej a strowi so we wojeńskej khorowni w Bornje (pola Lipska).

Jakub Rjeńč z Kamjenjeje, sanitätny wojak w regimenće čo. . . . Wón skhorje pola Reimsa, strowješe so najprjedy w polu, je pak nětko we wustrowjeńni w Arnsdorfje (pola Drježdźan). — Njech bórzy tak daloko wotkhorje, zo by jako wosadny kantor jutrowne kěrluše doma spěwać mohł!

Přispomnjenjo. Wosadne swójby znowa napominamy, zo bychu nic jenož smjerć, ale tež zranjenja a skhorjenja, kaž tež dóstaćo železnoho křiža, Friedrich-Augustoweje medalije abo kajkohožkuli druhoho wuznamjenjenja, tež powyšenjo na podwyška, kóždy raz bórzy na farje wozjewili.

⁘

Z Kukowa. Na „Skale“, mjez Swinańnju a Klóštrom, mjerwješe so srjedu dopołdnja z wojakami. Druha kompagnija prěnjoho wurunanskoho bataljona z Kamjenca rozłoži tu swoje stany a bórzy wuwi so tu pólne žiwjenjo. Mějachu w blizkosći swoje wuwučowanjo, kotrež so z biwakom skónči. Postupowacy kur přeradźi jich hižo nazdala. Woni warjachu a pječechu. Trěbny khlěb a tunu piwa bě klóštrske knježstwo dariło. Wězo wabješe tute njewšědne wojeńske žiwjenjo wjesnjanow a ludźi ze susodnych wsow k wobhladowanju, tež do klóštrskoho dwora, hdźež tak dołho połk 1. bataljona wjesołu a khutnu hudźbu předwjedźeše. Popołdnju po třoch hodźinach wottorhachu swoje stany a ćehnjechu pod wjesołymi zynkami hudźby a spěwa po drozy do Kamjenca, přewodźani wot črjódy dźěći.

⁘

Z Miłoćic. W běhu měrca bu knjezej kublerjej Mikławšej Pjechej **čestny kříž za wójnske zasłužby** wot Joho Majestosće krala spožčeny. Wón je předsyda pruhowanskeje komisije za płaćizny w našim wokrjesu a jako sobustaw zežiwjeńskoho wubjerka ma přez tutej zastojnstwje mnohe dźěła. Tak je sebi tutón tež nas Serbow česćacy wuznam derje zasłužił. Też Posoł přeje jomu wjele zboža!

⁘

— Při žadnosći mjasa wšak je bjez dźiwa, zo sebi ludźo srědki a puće pytaja, tutomu njedostatkej wotpomhać — a byrnjež trochu křiwe byłe. Tak nastaji so jedyn wobydleŕ z Kamjenca ze swojim swakom z Radeberga k nam, zo byštaj našu „mjasapołnu“ krajinu přeslědźiłoj. Popad so jimaj poradźi w štaltnosći 5 rjanych wušakow t. r. dźiwich karniklow. Z frjetkami a z trěbnymi nastrojemi wobrónjenaj wukonještaj swoje rjemjesło při swětłym dnju a hišće blizko při puću. Jedyn wjesnjan so na dompuću w popołdnišich hodźinach na njeju dohlada. Ničoho dobroho so njenadźijo dojědźe z konjomaj domoj, wza swoju třělbu a poda so też na „popad“, kiž so jomu runje tak derje poradźi, kaž tamnymaj. Prěni ćekny — a tak staji druhoho a přepoda joho policajej. Też tamnoho su zajeli a ćakataj wobaj nětko na swoju „mzdu“. Wšitko so jimaj wotewza. We nětčišim času so runje na našich hońtwišćach z cyła wjele wóčkow wlaku na druhu zwěrinu. Tuž so jara na to kedźbuje, padušnych njedočinkow překłapić a jich k zasłużenomu khostanju dowjesć.

⁘

Z Wotrowa. 31. měrca přednošowaše w starej techniskej wysokej šuli w Drježdźa-

nach knjez professor major Feyerabend ze Zhorjelca wo wupłodach swojich wjacylětnych dźěłow na Wotrowskim hrodźišću abo lěpje, na joho Nowoměsćanskim dźěle. Přetož hrodźišćo je dwoje. Te w prěnim zakładźe natwarjene w 1. lětstotku do Khr., kaž je to nětkle wašnjo prajić, wot Keltow. Powědaše wo kólničkach abo komorčkach w nutřkownym kole nasypa, w kotrychž so we wulkich a małych hornčeŕskich sudobjach wšelake trejdy, kotrež so tu hišće we wulkej mnohosći namakaja, khowachu a kotrež, kaž też skoćace kosće, wšitke na južnonarańši poćah pokazuja. We tymle prěnim twaru přirunaše je trojanskomu hrodej, na kotrymž so trejdy na podobne wašnjo khowachu. Prěni twar su pozdźišo Słowjenjo z mnohej hlinu posypali a hrodźišćo wo něšto łohći powyšili, z čimž drohe a žadne powostanki staroho prěnjoho twara drje z najwjetšoho dźěla roztłóčichu ale tola wukhowachu. — Přednošk dósta jasnosć a wulke zajimanjo z tym, zo so hrodźišćo a joho wosebitosće w swětłowych wobrazach wubjernje předstajachu. Joho Majestosć kral a Joho kralowska Wysokosć prync Jan Jurij počesćištaj jón ze swojej přitomnosću. — Přednošk změje so bórzy też w Budyšinje.

⁘

Z Rakec. Minjenu wutoru popołdnju w 4 hodźinach wudyri w bróžni žiwnosćerja Šwóraka woheń. Bróžeń, hródźe a kólnja za wozy so spalichu. Kak je woheń nastał, njeje znate. Wšelaki grat, syno, běrny a słoma so spali. Zawěsćene wotpaleny njeměješe.

⁘

Pódlanske ličenjo skotu.

Po postajenju zwjazkoweje rady budźe so też pódlanske ličenjo skotu stać a to 15. hapryla. Njeje to za zjawnosć postajene, ale wosebje k přehladej, kak stoji z našim žiwjenjom ludu. Wopačne wudawanjo so khosta z jastwom hač do 6 měsacow abo z 1000 hriwnami, też móže so zamjelčany skót za stat zebrać.

⁘

K dokładnomu přewidźenju, **kelko běrnow hišće mamy**, maja so wšě běrny po cyłym kraju 26. hapr. napisać, dokelž su drje potom też wšitke hromady wočinjene.

Mjasowe khartki w Sakskej.

Po postajenju ministeria znutřkownych należnosćow ma so zarjadowanjo přetrjebanja mjasa pječa po sćěhowacych zasadach wuwjesć:

Rěznik ma swój skład mjasa, kajkiž je, wječor 15. hapryla, kommunalnomu zwjazkej cyle prawje wozjewić. Wo nowym přirostku mjasa ma knihu wjesć a we wěstych časach wotličenjo předpołožić. Mjaso smě rěznik

jeno na mjasowe khartki

wotedawać. Štóž chce mjaso kupować — jako mjaso płaći też kołbasa, zylca, połč, nješkrěny tuk, mjasowe konservy a dźiwina — móže to jeno na khartki, kotrež na swój namjet wot kommunalnoho zwjazka dóstanje. Też wšitcy předawarjo delikatesow atd. smědźa mjasowe twory jeno na marki wotedawać. Tute khartki abo marki płaća w **cyłej Sakskej.** Předawaŕ mjasa dyrbi marki hromadźić a wotedawać, tak zo móže so přecy kontrollować, zo njeje wjacy mjasa předawał, kaž so jomu přisłušeše.

Mjaso z druhich krajow

abo do druhich krajow dyrbi so wozjewić. Štóž z wonka mjaso dóstawa, dyrbi to wozjewić, a mnohosć dóstatoho mjasa abo kołbasa so jomu na joho přetrjebanjo přiliči, kaž so to też z butru stawa.

Kelko mjasa směš přetrjebać?

Za wosobu a tydźeń je so postajiło (za kóždoho, kiž je přez 6 lět stary) **600 gramow mjasa bjez kosći** a přidawka, kołbasy, połča abo nješkrěnoho tuka, abo 750 gramow mjasa z wobrosćenymi kosćemi abo 900 gramow mjasa nutřkownych dźělow z wuwzaćom wutroby a jatrow. Wjacy potajkim jena wosoba wobtydźeń přetrjebać njesmě. Dźěći mjenje hač 6 lět stare dóstanu jeno połojcu toho. Khartki dóstanje předstojićeŕ hospodarstwa abo swójby, kaž pola khlěba a butry, kotryž ma tak powšitkowne prawo na khartach swójbnych. Tale mnohosć je jeno „hač na dalše“ postajena, a drje so, jeli budźe móžno, powyši.

Korčmarjo a jědźeŕnje

smědźa tohorunja mjaso jeno na khartki wotedawać abo podawać. Štóž chce potajkim připołdnju abo wječor w korčmje jěsć, móže to jeno po wotedaću khartki činić.

Khostanja za tych, kotřiž bychu pytali tele postajenjo wobeńć, su poměrnje wulke, jastwo hač do 6 měsacow abo pjenježne khostanjo hač do 1400 hriwnow.

Přećiwo łójerjam mjasa

je postajenjo z połnym prawom hnydom zasuwu zarjadowało. Štóž ma 17. hapryla wjacy mjasa abo kołbasy na składźe hač 3 punty za wosobu, dyrbi to kommunalnej wyšnosći wozjewić, a mnohosć so jomu na dalše přiliči abo rozliči. Potajkim nima zmysła, nětkle wjele kupować, dokelž dóstanješ pozdźišo potom ćim mjenje.

Płaćiwosć postajenja zastupi 17. hapryla. Wosebite postajenja zarjaduja so hišće za sebje samych atd. zastarjow.

Plahowanjo kur.

Kak ważna też tale wotnoha je, drje kóždy póznawa w tutym času wójny, na płaćiwosći mjasa a wosebje jeji. Wjele je so hižo wo tym pisało a rěčało. Cyła wědomosć so njehodźi přecy zasy wopjetować. Mnozy wšak při starym wostanu, byrnjež so časy dawno přeměniłe, a też wo zasadach kury-plahowanja hobrske pokročowanja činiłe. Kóždy dźěl ratarstwa žada swoju wědu. Štóž nochce so w swojim powołanju wudospołnjeć a pokročować, wostanje wróćo. Też ratarstwo je w našich časach wěsta wědomosć. Podarmo tu nimamy ratarske šule, haj samo wysoke šule wo nim. Dźensa podam tu jeno wšelke wupruhowane zasady za plahowanjo kur.

1. Započinaš-li kury plahować, počinaj z małym. Nazhonjenja, kotrež pola małoho ludźika činiš, su ći z wulkim wužitkom, hdyž připrawjenjo powjetšiš; też nimaš telko škody, hdyž we spočatku so něšto njeporadźi.

2. Dźerž po móžnosći jenož jenu družinu. Wšelakore rozšćěpja mocy, přetwori so lohcy do hrajkanja, a ničo z tym njedobudźeš.

3. Dawaj skoćatkam cyle swobodny wukhod. Jim to nic jeno lěpje tyje, ale zalutuješ też někotryžkuli gróš na wudawki picy.

4. Staraj so wo dobry přihodźacy kurjeńc, njetrjeba być hordźe pyšeny ale tajki, hdźež so skoćatkam lubi.

5. Cyle raznje žada so wulka čistosć we kurjeńcu, w picowarskim sudobju a też pola kur samych je wona zakład strowoty a wšoho rjanoho wužitka.

6. Njezačinjej z druhim skotom hromadźe; potajkim też nic z wulkim skotom, wosebje nic w nocy.

7. Za plahowanjo z wužitkom je cyle nuznje trěbne, zo maja bleček za hrjebanjo; wosebje w zymje njehodźi so to parować.

8. Dźerž jeno wunošny skót a pruhuj jón też přez zapadowace hnězda. Někotre njedočinki zamóža cyły wužitk skazyć.

9. K dale-plahowanju trjebaj jeno najlěpše skoćatka.

10. Dyrbiš-li kury kupować, kupuj jeno pola derje znatych plahowarjow, kotřiž też něšto khmane móža a plahuja. Daj radšo wjacy za tworu hač zo sebi hubjeny naporjadk něhdźe kupiš. Wosebje płaći to też wo honačach; jenički hubjeny kikeriki móže ći cyłu swójbu skazyć a wšě dotalne prócowanja zničić.

11. Njelutuj z picowanjom. Spomń, zo kokoš přez horleško też njese. Tola njepřečinjej też njetrjebawši picowanske srědki.

12. Picuj přecy porjadnje, we wěstym času a njedawaj dźeń wote dnja tosamo. Też pjerina lubuje wotměnjenjo.

13. Zastaraj skoćatka też porjadnje, husto a w dosahacej měrje z čistej wodu k piću, kotruž w zymje najlěpje trochu liwku sčiniš.

14. Sudobjo za picu a pićo ma być stajnje čiste; powostanki picy lohcy wokisnu, zawinuja khorosće.

15. Dźiwaj přecy na strowosć skoćatkow. Khorosće wotwobroćić je lóže hač je hojić.

16. Njezastanu-li njedostatki w plahowanju, pytaj zmylki pola sebje samoho a bjeŕ so jich přichodnje na kedźbu.

17. Maš-li nimo kur też druhu pjeriznu (kački), njezačinjej je ženje hromadźe. Hromadźe bydlenjo je za wobej škódne.

18. Zastaraj wobhladanjo po móžnosći sam a njespušćej so na čeledź a druhich.

19. Zapisuj swědomiće wšitko, dokhody a wudawki, jeno štóž pisa — wostanje.

20. Pytaj so přecy dale wuwučować, potom też něšto wěš a zamóžeš. Časopisow a knihi za to je na wubjerk. Maš-li tajke towarstwo w blizkosći, je wopytuj, něšto přecy zasy nawuknješ a přiwuknješ.

Bjez prócy njeje ničo, też pola kur nic, tuž so jeje njeboj. Jedyn wuwikuje z toho swoje pjenjezy, druhi z druhoho. Lóšt a lubosć zamožitej wšitko, a pilna starosćiwosć krónuje cyły skutk.

Samo wot so wšak nihdźe ničo njeje, też pola plahowanja kur nic, a tola kak hubjenje so často ludźo za swoje putki stara. Měć drje chcyli wot nich přecy, dać pak njechali jim ničo a so wo nje starać. Z rano wupušćenjom a wječor zawrjenjom njeje z molom hišće winowatosć napřećo našim putkam dopjelnjena. Někotry je swoju móšnu pjelnił z plahowanja prosatow, druhi zasy pyta swój rjany wunošk w plahowanju kur. Racionalne plahowanjo też tu nabudźe swoje rjane myto.

Hnadowne městna.

Wójna je skoro wšitko zwobroćała a zpřeměnjała. Tak su też pućowanja na hnadowne městna do wukraja zastałe. Tamne w poslednim času skoro kóždolětne ćahi pobožnych pućowarjow do Roma, Lourdes, Maria Einsiedeln, wone nětkle wjacy njejězdźa. W časopisu „Allg. Rundsch.“ čo. 10. 1916 bě praeses M. z Mnichowa nastawk pisał wo česćowanju hnadownoho městna Lourdes, zo wone zasłuži česćowanjo, a pódla bě też mysličku wuprajił, to nic přehnać, ale też so zasy na naše samsne wosebite katolske kubła dopomnić a bóle doprědka ćahnyć. A w Němskej samej njeje dźěn mjenje hač na 350 hnadownych městnow, kotrež z dźěła krasnje leža, z dźěła su přez wysoku starobu a česćedostojne podawizny wuznamjenjene a

tohorunja mnohe bohate na stawizniskich a wumjełskich pokładach. — Tak je w Khelnjanskej arcydioecesy 26 hnadownych městnow, w dioecesy Münsterskej 10, w arcydioecesy Wrótsławskej 13, w arcydioecesy Freiburgskej 59, w dioecesy Mohučskej 19, w Rottenburgskej 15, w Paderbornskej 6, w Limburgskej 6, w Sakskej (Łužicy) 1, w dioecesy Osnabrückskej 2, w Warminskej (Ermland) 10, w Kulmskej 1, w Fuldaskej 3, we Hildesheimskej 2, w Trierskej 11, w Straßburgskej 2. w arcydioecesy Hnězno-Póznańskej 2, w Mnichow-Freisingskej 31, w Bambergskej 10, w Augsburgskim biskopstwje 31, w Regensburgskim 34, w Passawskim 22, we Würzburgskim 22, w Eichstädtskim 4, w Speyerskim 8. Tak ma Bayerska sama 162, cyła Němska dohromady 350 hnadownych městnow. Zawěsće je to přileżnosće dosć pobožnu mysl wukonjeć a swjatych česćować. Najwjacy hnadownych cyrkwjow a kapałow je poswjećenych maćeri Božej; wjele 14 znuzypomharjam abo jenomu z nich, druhe zasy swjatym wěstoho powołanja abo hewak swjatym, kotrychž lud wosebje rad česćuje a lubuje. Zawěsće by było dźakowne dźěło, by-li so ludźom zasy bóle na stawizny hnadownych městnow w domiznje pokazowało, a dowěra našich prjedownikow, kotruž woni k swojim domjacym hnadownym cyrkwjam mějachu, też w nětčišich splahach zasy wobnowiła. Snadź bychu też pola nas takle dokładne stawizny našoho Różanta jara spomožne byłe.

Wšelčizny.

Z Wostrowca. Zrěbcy wšak su zmužite a wjesołe skoćatka, ale druhdy k swojomu njezbožu. Tudomny kubleŕ August Donath měješe zrěbca přez 2 lěće staroho, kotryž přiběža zapřahej, so z pola wróćacomu, napřeco a w swojim wjesołym skakanju chcyše přez płót skočić, štož pak so jomu njeradźi, wosta wisajo a žerdki zakłóchu so jomu hłuboko do žiwota, tak zo při tym žiwjenjo přisadźi. Bur poćerpi z tym škodu přez 1200 hriwnow.

⁘

Dokelž bě so zapowěł kupcej butru předać, dokelž do joho stajnych woteběrarjow njesłušeše, bu překupc J. z Drensteinfurta za to k 100 hriwnam khostanja zasudźeny.

⁘

Wot błyska zaražena bu w Uckermünde tamny tydźeń při njewjedrje 12lětna holca. Druha holca bu ranjena.

Arcybiskop w Freiburgu je hižo w minjenym měsacu zarjadował a postajił, zo bychu jomu poddate wyšnosće z **papjeru lutowałe** a nětko jeno poł listna nałožowałe. Dale tam hišće ręka: Wšitke parujomne frazy — wosebje też zestarjene wurazy kenclow a njetrjebawše kurialne floskle — a wospjetowanja maja wuwostać; pisać ma so z krótka a jasnje a ma so přizamknyć dobrej ręči we wobkhodźe; njetrjebawše cuze słowa nimaja so też nałožować.

⁘

Wjerchbiskop dr. Bertram je próstwu za katolske missiony a wustawy we wulkim turkowskim kraju, dokelž je nuza, kotraž je na stotorych městnach přez wupokazanjo francózskich a italskich missionarow a rjadow nastała, jara wulka. To su hobrske wudawki, kotrež maja nětko němscy swětni a klóštrscy duchowni kaž też towarstwa swjatoho kraja wukonjeć.

⁘

Biskop dr. Schulte w Paderbornje je postajił, zo ma so na wšitkich Božich służbach poslednich třoch dnjow martrownoho tydźenja w cyrkwjach wopor składować za swjaty kraj.

⁘

Zamjezowanjo podawanja piwa.

Kaž zwjazk piwarnjow za Drježdźany a wokolinu swojim wotebjerarjam wozjewja, je wón nućeny, dla sylnych žadankow zarjadnistwa wójska, zo wot 1. hapryla wotedawanjo piwa wo 50 % pornjo wotedawanju w samsnych měsacach loňšoho lěta pomjeńši. Wotwisuje pak wot wuwića wobstojnosćow, hač snadź pozdźišo so wotedawanjo hišće bóle njepomjeńši.

⁘

(Bohate tobakowe žně.) Z Eichsfelda so wozjewja, zo su tam poslednje tobakowe žně bohate žohnowanjo krajej přinjesłe. Tobak bu płaćeny po 90, 100 a samo 110 hriwnach za centnar, mjez tym zo hewak centnar najwjacy 22 hr. płaćeše; tuž chcedźa tam też nětko plahowanjo tobaka rozmnožić a powjetšić.

⁘

W měsće Bremen su so znate ćikotaki **wroble** tola přejara rozmnožiłe. Z najmjeńša stajichu měsćenjo namjet, kotryž wot senata rozprawu žada: „kak mohła so ličba wrobli we wokrjesu města Bremen najlěpje a najkhětřyšo pomjeńšić.

⁘

Z kolikom zabity bu w Newerku pola M.-Gladbacha monteur Handrij Weiß, kotryž tam za swoju firmu dźěłaše, wot ratarja Liedgens, z kotrymž bě so zwadźił. Monteur bydleše w Hamm ze swojej žonu a z čŕjódku małych dźěći.

(Psyči dawk powyšeny.) W Gotha namjetowaše měsćanska rada, psyči dawk wot 9 na 20 hriwnow powyšić. Dokelž pak běchu měsćanscy wotpósłancy toho nahlada, zo je w Gotha přewjele psow, wobzamknychu powyšenjo za jenoho psa na 30 hr. za kóždoho dalšoho pak 60 hr. postajić.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 1. hapr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Barthje 6. hapr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—				
Pšeńca			13	—				
„ Rožka			11	—				
„ Ječmjeń			15	—				
Wows			15	—				
„ Hroch								
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny (50 kg abo centnař)	4	60	5	40				
Pšeńčna muka (zakońscy)			19	50				
Ržana muka (wumlěta)			16	12				
Syno	6	40	7	90				
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 588 (w Kamjencu 294)	31	—	62	—	40	—	60	—
Butra 1 kg	4	60	5	10			—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	15	—	16			—	15
Pšeńčne wotruby	15	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

3. hapryla 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha
Ćelata:	
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	145—150
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	135—140
3. snadnje wuwite wot cyca	120—130
Wowcy:	
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	132—135
2. starše korme borany	115—120
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	— —
Swinje:	
1. 80—100 kg	105
2. 100—120 kg	115,50
3. wyše 120 kg	126
4. 60—80 kg	90
5. rancy a kundrosy	100

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

1. hapryla 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwěd-niša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Ćelace mjaso	„	3	60	3	60	3	60
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	60	5	—	5	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—		—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	—	—	12	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	1	30	1	30	1	30
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	25	2	55	2	40
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	58	—	60	—	58
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	50	3	50	3	50
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Różant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Pohladnicy

(kharty) z **wobrazom** najdostojnišoho knjeza **biskopa**, jara derje zhotowjene, su z nakładom towaŕstwa wušše a k dóstaću po 10 pj. ze serbskim abo němskim napismom w **našej knihićišćeŕni** a w expedicijach Posoła.

Kózlace kože

kaž tež wšě druhe kože kupuje za najwyšše płaćizny

Heinrich Lange

w Budyšinje

Cyrkwine naměsto 4 a Žitne wiki 11.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Jeja

kupuje

konditaŕnja Jurij Wolf

w Kamjencu.

Pytam

k 1. julijej **kuchaŕku**

Serbowku za nic młódšu hač 20 lět. Zo móže **derje warić** a ma **dobre wuswědčenja**, je wuměnjenjo. So zamołwjeć pola **Frau von Haugk,**

Dresden, Bismarckplatz 7.

Štóž žanu **holcu wosebje do domjacoho dźěła** trjeba, chcył so pola knjeza cyrkw. wučerja Šołty wo dalše woprašeć, kotryž je na sobotach dopołdnja w **staree tach. šuli** k nadeńdźenju. Jedna so wo holcy, kotrež su jutry ze šule. Abo njech napisa: Herrn Kirchschullehrer G. Scholze, Bautzen, Domschule.

Za **burske dźěło** so jara přihodźacoho **młodźenca**, 15 lět staroho, kotrohož staršej buštaj we wójnje při napadże Rusow w Pólskej zatřělenej, so dobra burska swójba pyta, kotraž by joho do służby wzała. Do 19. hapr. ma być zastarany. Dalše zhonić w redakciji Posoła. (Sobotu dopołdnja hač do 1/2 12 hodźin.)

Wróćiwši so wot rowa našeje lubowaneje mandźelskeje, maćerje, dźowki a sotry

Hańže Sibarjoweje

z Hrubjelčic,

rodź. Hajdanec z Radworja,

wuprajamy wšitkim, kotříž su zemrětu w tak wulkotnej ličbje k rowu přewodźeli a z blizka a z daloka nas pokojeli, wosebje tež za wšu lubosć našich dobrych wjesnjanow a tež jich wěncowu pychu

swój najhorcyši a najwutrobniši dźak

a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Hrubjelčicach**, na dnju pohrjeba,
5. hapryla 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni,
wosebje zrudnje potrjecheny
mandźelski a **8 syrotow.**

25. septembra 1915 na francózskim bitwišću pola L... so zhubiwši, dóstachmy nětko zrudnu powěsć, zo je naš horcolubowany syn a bratr

Jan Kušk z Hórkow

(narunanski reservist w 11. komp. 178. połka)

rjekowskeje smjerće wumrěł. Towaršojo su joho wot njepřećelskeje kulki trjechenoho při ryću hrjebjow zasypnjenoho namakali.

Dušu zemrětoho poručamy do pobožnych modlitwow.

W **Hórkach**, 3. hapryla 1916.

Hłubokozrudźena Kuškec swójba.

Přećelam a znatym dawam zrudnu powěsć, zo je mój luby mandźelski

Jakub Wěrab

z Brěmjenja

w starobje 34 lět pola Yperna padnył. Na swjatoho Józefa (19. 3.) jědźeše přez Aachen do wójny a na swjatu Mariju (25. měrca) bu hižo pola Broodseinde do Belgiskeje zemje pokhowany.

Dušu padnjenoho poručamy pobožnym modlitwam wěriwych!

Wulcy zrudźena mandźelska
Hańža zwud. **Wěrabowa**
rodź. **Wjeršec.**

Čišć knihićišćeŕnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Žur.

Dalokorčćak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěstki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 16. | Budyšin, 15. hapryla 1916. | Lětnik 54.

Namołwjenjo dla swjatoho kraja.

W Budyšinje na tachantstwje 30. měrca 1916.

Mjez wšitkimi krajemi, kotrymž je katolska cyrkej swoje missionske skutkowanjo přiwobroćiła, drje z ćežka žadyn druhi naš podźěl bóle wubudża, dyžli swjaty kraj, w kotrymž je naš bóžski Zbóžnik žiwy był a skutkował, ćerpjeł a swoje žiwjenjo za nas woprował. Hižo z dnjow swjatoho Franciska z Assissi su italscy franciskanojo pola swjatoho rowa stražowali. Hišće wjetši wliw dobuchu francózscy missionarojo w swjatym kraju. Hakle w nowišim času su mjez druhimi tež němscy katolikojo po dołhim zastaću z časow křižnych ćahow zasy na wosudach katolskeje cyrkwje w swjatym kraju skutkowny podźěl brali, wosebje z lěta 1855 towařstwo swjatoho rowa, z lěta 1879 towařstwo za Palaestinu katolikow Němskeje a wobě towařstwje so zjednoćiwši z lěta 1895 němske „towařstwo swjatoho kraja“. Mnozy drje so hišće dopominaja, kak naš sławnje knježacy kejžor Wilhelm II. tomu towařstwu „k swobodnomu wužiwanju w zajimje němskich katolikow“ městno „Wusnjenjo Marije“ (dormitio) dari, hdźež so nětko z pomocu němskich katolikow z lěta 1905 wulka cyrkej swjateje Marije pozběhuje. Po wudyrjenju swětawójny su nadawki němskoho towařstwa swjatoho kraja mócnje postupiłe. Mnohe sta městow, hdźež su francózscy abo italscy missionarojo dotal ze žohnowanjom skutkowali, su swojich dušipastyrjow zhubiłe, cyrkwje a šule su zamknjene abo do lazarettow, kasarmow a t. d. přeměnjene. Towařstwo so nětko prócuje, zo by po móžnosći wuprózdnjenja wupjelniło a za dorostk němskich mocow so starało. Chcemy jomu po móžnosći pomhać.

Kaž je njeboh bamž Pius X. postajił, padawaja so cyrkwinske składowanja na wulki pjatk pola nas njepřikrótšene němskomu towařstwu swjatoho kraja. Wěriwych tohodla prosymy, zo bychu nutrnje so dźakujcy swojomu Zbóžnikej swoje dary za wulkopjatkowy wopor, tak kaž móža, prawje nadobnje woprowali. Też so jim dźiwajo na wulku ważnosć towařstwa w našich dnjach přistup k njomu najnaležnišo poruča.

† Franc Löbmann.

Hdźe wjetši?

Hdźe wjetši: bołmončku w Jeruzalemje abo wulki pjatk na Kalvariji?

Ty sy je widźał dźensa bołmončku dopołdnja do Božeje mšě. A jara je so ći lubiło. Kak rjane swjatočne, hdyž w processionu duchowni a wěriwi ćehnjechu wokoło cyrkwje! Bołminu njesechu w rucy kaž hałužki z palmy a k tomu z wutrobnym hłosom spěwachu: Hosanna synej Davidowomu. A nutrnje spominaše duša na Jězusa w tabernaklu a při sebi praji: „O Jězuso, kak sławny sy ty.“

W myslach přeleća za wokomik dołhe časy a sebi wuzna, zo tutón procession tola je jenož wotbłyšć, jenož spominanjo na tamny wulkotny ćah před nimale 1900 lětami we Jeruzalemje. Haj by mohł něchtó bóle česćeny być, dyžli Jězus tehdy? Wjele triumfow je swět nažiwił a wulkotnych. Kak tola sławjeni buchu romscy dobyćerjo, hdyž do Roma ćehnjechu. Cyły lud jim hołdowaše. Kak česćeny Napoleon, hdyžkuli so wróći z wójny a dobyćow do Pariza. Kajki jusk a kajke wupyšenjo hasow, hdyž po zbožownej wójnje 1871 zasy do Barlina ćehnjechu. A tola žadyn z nich njebě to, štož Jězusowy triumf, hdyž na wóslicy sedźo khuduški zdrasćeny bołmončku k Jerusalemej a přez njón po hasach horje k templej jěchaše. Drohotne płachty wupřestrěwachu na puć, zo by po nich jěchał; swoje wosobne zwjeršne płachće, kotrež pyšenja nic drasćenja dla na sebi nošachu, mjetachu na hasu, hdźež wóslica Jězusa njeseše. Palmy łamachu ze štomow a jomu z nimi kiwachu, a na zemju je jomu sćelechu. A to wotrosćeni a dźěći; to bohaći a khudźi. A kaž sylny hrimot tak rżeše z tysacow a tysacow rtow khwalbny spěw a hołdowacy jusk: Hosanna synej Davidowomu. A zasy druzy wołachu: „Žohnowany budź, kiž přikhadźa w Knjezowym mjenje“, a zasy druzy: „O kralo Israela, Hosanna we wysokosćach.“ Rjeńšoho triumfa hišće było njeje na zemi a też njebudźe, też za tych nic, kotřiž z tuteje nětčišeje wójny jako dobyćerjo so wróća. Wjetša pycha, haj wjetše přihotowanja cyle wěsće. Tola žanomu njebudźe wjacy česće z triumfa dyžli bołmončku Jězusej! Ćehnje dha jako přewinjeŕ njepřećelskich wójskow do Jeruzalema? Je bitwy bił a syły porazył a twjerdźizny předobył kaž Hindenburg a Mackensen? A dźěše před nim smjerć a za nim zapusćenjo? Je z tajkim skutkom pokazał swoju wustojnosć a wobdarjenosć? Dóstawa za to česće? Tajkeje też hižo před nim běchu dóstawali a też Sawlej a Davidej bě tohodla jónu Jeruzalem hołdował. A štó pak njewě, kak lohcy so za tajke wójnske skutki česće dobywaju a dobudźa? Skutki, kotrychž dla pak Jězusej hołduja, su cyle hinajše. Slepych je činił widźacych, hłuchich słyšacych, němym rozwjazał jazyk; mortwych je zbudźił k žiwjenju. Hdyž wichory zakhadźachu a wody so warjachu a žołmy mjetachu, tak na joho słowo nadobo woćichnychu a so zhładkowachu. Wón trjebaše chcyć a z něšto khlěbami so nasyćichu tysacy a tysacy hłódnych ludźi. Wón bě prědował kaž hišće žadyn w Israelu: ani nic tón sławny Jan, Zachariasowy syn; ani Elias, tón wulki profeta.

A k tomu: su hdy swjećišoho widźeli, dyžli joho? Na nim ani próška wopačnosće, hrěšneje słabosće ženje ani wuhladali njejsu. Wjetšoho hišće človjeka było njeje.

A z lubosće, z dźakownosće k njomu a z česćownosće před tym, kiž tajki je a tajke je dokonjał: tohodla přihotuja jomu triumf a joho sławja a jomu spěwaja. Tohodla joho za slubjenoho wumožnika maja a jako Messiasa witaja. —

Kak sławny tu Jězus! Kak wulki, kak najwjetši też mjez tymi najwjetšimi w Jeruzalemje, haj cyłoho swěta? A tola wěm hodźinku a wěm městačko, hdźež bě wón — tak so mi zda — hišće wjetši. Wěm wobstojnosće a winy, kotrychž dla sebi wón zasłuži hišće wjetšoho připóznaća a hołdowanja a hłubšoho wobdźiwanja dyžli hdy w Jeruzalemje jomu bu.

Zanuŕ so do podawka, wo kotrymž wulki pjatk ći budźe powědać. Tam wón wisy na křižu: wuspinany, přibity. Cyłe ćěło sama rana, wokoło hłowy kałate ćernje. Krej kapa wot njoho. Blěde kaž wósk je čoło, hdyž z krewju njeje womačane. A stawy so torhaju, žiwot so wije z bolosću. A to su jomu načinili ći, kotřiž před něšto dnjemi běchu jomu přihotowali triumf w Jeruzalemje. To zawinychu ludźo z toho ludu, kotromuž bě wón přez tři lěta wopokazował telko lubosće; kotrychž dla bě njesł wšě wobćežnosće hižo wot žłobika. A te njeběchu lohke a tych njebě mało. To snadź su mjez nimi też tajcy, kotřiž běchu joho dobroty nazhonili na swojim samsnym ćěle, abo na swojej duši. Wšak dźěn też Judaš bě joho přeradźić mohł. Ći, kotřiž běchu widźeli joho skutki, zo jich dla joho jako najwjetšoho mjez človjekami běchu witali do Jeruzalema, ći běchu wołali pod Pilatom: „Křižuj joho, křižuj joho!“ A ćile sami, a wjednicy tohole luda, stoja nětko pod křižom a tam so wjesela nad joho poniženjom a joho matrach. A k njomu horje so směja a šćerja: „Ha, kotryž spotorhaš templ Boži a za tři dny jón zasy natwariš, pomhaj sebi samomu.“ A druzy: „Sy-li Syn Boži, zestup ze křiża!“ A zasy druzy: „Druhim je pomhał; sebi samomu njemóže pomhać.“

A kak zadźerži so Jězus při tym? — Runje nětko pokaza so wón, što móže; nětko doswědči wón, kajkeje dospołneje wutroby wón je. A runje přez to pokaza, kak wulki wón je. — „Wótče, wodaj jim, woni njewědźa, što činja.“

Praj sam, luby čitarjo, hdy bě wón wjetši: hdyž jomu hołdowachu a wón jich hołdowanja přijimaše? abo nětko, hdyž joho křižuja

a wusměšeju a wón jich njekhosta a njezakliwa, ale za nich so modli?

Luby čitarjo, rozpominaj sebi to hišće dale, a wukń wot njoho, štož też tebi je trěbne: prawa lubosć k bližšomu.

A chcešli hišće jedyn tajki wobraz, tak wopominaj smilnosć, kotruž ma ze złostnikom na joho prawicy. Też w tym je wjetši hač bołmončku w Jeruzalemje, hdyž tomu njebjesa lubi, kiž swojich njekhmanstwow dla běše wonječesćeŕ Božich kazni a tuž hač do poslednich wokomikow swojoho žiwjenja też joho njepřećel.

A na kóncu, luby čitarjo, spomń, zo też ty budźeš wulki, t. j. lěpši človjek, a zo wjacy česći pola dobrych ludźi a krute myto pola Boha sebi dobudźeš, hdyž swojim winikam po Jězusowym přikładze wodawaš. *mi.*

Wójna.

Hollandska.

Čohodla je Hollandska wobšěrnišu mobilisaciju poručiła?

Tak prašachu so posledni čas nic jenož hollandske, ale też naše a druhe wukrajne nowiny. A wotmołwichu sebi, zo je Jendźeska z wójskom chcyła přez Hollandsku Němskim w Belgiskej do khribjeta přińć. Hollandska pak je tajke wotpohlady hnydom w nastawanju z tym podusyła, zo je swoje wójsko přećiwo tomu přihotowała a tak pokazała, zo chce swoju dospołnu njestronitosć ze wšěmi srědkami, jeli trjeba, też z brónjemi škitać. Z Londona so nětko hnydom pisaše, zo ani Jendźelčenjo ani jich zwjazkarjo ženje wot Hollandskeje žadali njejsu, zo směli z wójskom přez jeje kraj ćahnyć. To budźe po słowje zawěšće wěrno. Ale najskerje je hollandske knježeŕstwo na druhim puću wo tajkich wotpohladach zhoniło a po tym swoje přihoty činiło. Wone same wo tym mjelči a to drje je mudrje, zo so lud njeby hišće bóle rozhorił. Je dźěn docpěło, štož chcyše. Jendźelska nětko wě, zo hollandsku neutralitu njemóže powalić a drje to přichodnje też wjacy njespyta.

Škodźi Hollandskej neutralnosć?

Hollandska dyrbi swoje wójsko přihotowane dźeržeć a za to ma wězo wudawki. Na druhej stronje pak njese jomu neutralnosć pjenjezy. Hollandske překupske łódźstwo ma za čas wójny wjele wjacy wozyć hač hewak. Němske łódźe njemóža won a jendźelske pominuja so přez němske podmórniki. Hollandsko-ameriska linija měješe w lěće 1915 dokhodow 22841533 šěsnakow porno 7253806 šěsnakow w lěće 1914. Towaŕstwo móžeše 50 procentow dividendy płaćić porno 17 procentam w lěće 1914 a běše mohło 100 procentow płaćić, hdyž njebě wulke hromady pjenjez na wotpisowanja a druhe wěcy na bok kładło. Pola druhich łódźstwowych towaŕstwow budźe drje najskerje podobnje. Hollandske překupstwo so potajkim při swojej neutralnosći cyle derje žiwi a nima žaneje winy, so přećiwo Němskej njepřećelne wopokazać. Knježeŕstwo pak je bjez toho cyle njestroniske.

Jubilej pólnoho maršala Hindenburga.

7. hapryla bě so 50 lět minyło, zo bě maršal Hindenburg do wójska zastupił. Na tutym złotym jubileju, kotryž Hindenburg we polu mjez swojimi wojakami swjećeše, wobdźěli so cyły němski lud z nanajwjetšej wutrobitosću. Kejžor pósła jomu swój wobraz z jara přećelnym připismom a joho bratr, prync Heinrich, zastupowaše joho při swjedźeńskej hosćinje a wunjese sławu na jubilara. — Njeličomne zbožopřeća a počesćowanja dóńdźechu Hindenburgej ze wšěch kóncow wótcnoho kraja a wukraja.

Italski wójnski minister Zupelli

je wotstupił a na joho městno stupi general Morrone.

40centimeterski mörsar

su Francózojo twarili; z nim chcedźa nětko přećiwo našim 42centimeterskim wojować. Naši wěcywustojni pak praja, zo so francózska kanona njemóže z našej runać; Francózojo njewěďża roły tak twjerdźić, zo bychu tak sylne pjelnjenja wudźeržałe kaž naše. To pak je pola ćežkich kanonow jara ważne. (b)

Pola Verduna

pokračuja naše nadběhi pomału, ale stajnje. Z khwatanjom njehodźi so w tamnej krajinje wjele docpěć. Je sama na sebi hižo ćežko k nadběhanju, lóže k zakitanju. Je njeruna, połna horow a hórkow, nahłych hłubinow, skałow a lěsow. K tomu je ze wšěmi woprawdźe wumjełskimi srědkami k zakitanju wuhotowana. Kóždy nowy nadběh dyrbi so z kanonskim wohnjom nanajlěpje přihotować; hewak by surowe wopory žadał. A hdyž je někajke stojnišćo dobyte, spytuja Francózojo z wjetša z dźiwimi napřećnymi nadběhami je našim zasy wutorhnyć. Wosebje při tutych nadběhach zhubjuja Francózojo najwjacy ludźi. Też na našej stronje wojacy padaja, ale też neutralne powěsće praja, zo su krawne zahuby pola Francózow wjele wjetše hač pola našich. A k tomu přińdźe wulka ličba francózskich jatych, kotraž wokoło Verduna hižo 36000 muži wučinja.

Kak naši postupuja, pokazuja wozjewjenja našoho hłownoho wjednistwa:

Haucourt dobyty.

Wo tym pisa naše wjednistwo 8. hapryla:

Na lěwym brjozy Maasy doběhachu **Šlezscy a Bayerscy** dwě sylnej francózskej zepjerje k połdnju wot **Haucourta** a wzachu cyłe njepřećelske stojnišćo na **mrowjotej hórcy** přez dwaj km šěroko. Dźensa rano spytany napřećny nadběh so cyle zwróći. Naše poražki su snadne, njepřećelowe, też z dźěla samopašnoho zadźerženja jenotliwych dla, wosebje ćežke. Nimo toho bu 15 officirow a 699 muži njeranjenych popadnjenych, mjez nimi wjele rekrutow z lětnika 1916. (b)

Spomnjena samopašnosć wobstoješe wo tym, zo někotři Francózojo k znamjenju podaća třělby wot so mjetachu a potom, hdyž běchu naši nimo, zasy za nimi třělachu. Z nich wězo žadyn ze žiwjenjom njewoteńdźe.

Bethincourt dobyty.

Naše wjednistwo wozjewja 10. hapryla:

Na wječornym brjozy Maasy bu Bethincourt a runje tak sylnje wutwarjene zepjery „Alsace“ a „Lorraine“ k južnomu wječoru wot tam wotrěznjene. Njepřećel spytowaše strachej w khwatnym cofanju so wuwinyć, bu pak wot Šlezskich hišće hrabnjeny a zhubi nimo ćežkich krawnych zahubow tu **14 officirow** a něhdźe **700 muži njeranjenych jatych,** 2 kanonje a 13 mašinskich třělbow. Z dobom wurjedźichmy njepřećelske natwary, kotrež běchu nam na puću, wobtwjerdźene kněže a podstupy na wšelakich městnach fronty, tak hnydom **k połnocy** wot wsy **Avocourta** a **k połdnju wot rapačoho lěsa.** Też při tutych jenotliwych wojowanjach radźi so nam, njepřećelej šwarnu škodu načinić; na jatych zhubichu nimo toho někotrych officirow a **276 muži.**

Na prawo wot Maasy bu na podobne wašnjo hłubina wurjedźena na južno-wječornej **khromje popjerjowoho khribjeta.** 4 officirojo a 184 muži a nadoba wosta w našich rukach. Dale k ranju a we Woevru wojowaše jenož artillerija. (b)

Štož bě tu dobyte, bu w dalšich wojowanjach wobkručene a wudospołnjene.

Naše wjednistwo wozjewja wo tym 11. hapryla:

Na wojownišćach na woběmaj stronomaj Maasy wojowaše so też wčora jara žiwje. Napřećne nadběhi přećiwo wot nas dobytym francózskim stojnišćam **k połdnju wot rěčki Forges** mjez **Haucourtom** a **Bethincourtom** złamachu so pod wulkimi zahubami za njepřećela. Ličba njeranjenych jatych je tu wo 22 officirow 549 muži na 36 officirow 1231 muži zlězła. — Při wotewzaću dalšich wobtwjerdźenych khěžow bu dźensa 222 jatych a jena mašinska třělba dobytych. Napřećne wustorki wot Chattaucourta sem wostachu w našim wot boka sylnje dźěłacym wohnju ležo.

Na prawej stronje Maasy spytowaše njepřećel podarmo, na južnej khromje popjerjowoho khribjeta wot nas dobytu zemju zasy wzać. — K južnomu wječoru wot twjerdźizny Douaumonta dyrbješe nam njepřećel dalše škitarstwa přewostajić, z kotrychž něšto dwanatkow jatych a tři mašinske třělby sobu přinjesechmy. (b)

Nimo tutych sylnych wojowanjow pola Verduna njeswjećachu naši wojacy też na druhich dźěłach wječornych bitwišćow. Tak wobsadźichu po dobrym přihotowanju přez artilleriju 6. hapryla w sylnym wojowanju lik, kotryž běchu po Jendźelčanach kanadiscy wojacy wobsadźili, pola **St. Eloi** a zdźeržachu jón přećiwo sylnym nadběham w sćěhowacych dnjach. Je nětko kruće w našich rukach. — W Argonach a mjez kanalom La Bassée a Arrasom wojowachu wosebje sylnje z ručnymi granatami. (b)

Francózske wozjewjenja

rěča z wjele słowami wo ćežkich němskich zahubach, wědźa pak tu runje tak mało wěstych ličbow mjenować, kaž to pola swojich padnjenych, ranjenych a jatych činja. Hdyž su žane stojnišćo zhubili, rěka, zo njeje za nich ważne abo přihodne. Druhdy to też cyle zamjelča a pisaja wo susodnej liniji, zo su tu z wulkej zmužitosću dźerželi. Při tym pak so njehodźi prěć, zo też woni z wulkej wušiknosću, wutrajnosću a zmužitosću wojuja.

Na rańšich bitwišćach

činjachu Rusojo nakhwilne zasy krótke, ale jara horce nadběhi pola naroczskoho jězora bjez toho, zo bychu žanoho wuspěcha měli.

Na italskich wojownišćach

njebě też wjetšich bitwow, runjež so kóždy wokomik tu abo tam přima. Artillerija skoro wokomik njewotmjelknje.

Naše podmórniki

dale žiwišo wojuja. 11. hapryla pisa so z Barlina: Po powěsćach, kotrež su hač do dźensa rano dóšle, bu wot 1. hapryla přez 80000 tunow njepřećelskich překupskich łódźi podnurjenych; w běhu januara bě jich 20000 tunow, w februara něhdźe 40000. W měrcu bu něhdźe 50 łódźi z 100000 tunami podnurjenych, z nich něhdźe 75000 přez podmórniki. K tomu přińdźetej hišće dwaj pomocnej křižakaj z 18000 tunami, kiž běštaj też z překupskoho łódźstwa. (b)

Z Barlina wozjewjeja 13. hapryla:

W měsacu měrcu bu 80 njepřećelskich překupskich łódźi z něhdźe 207 000 tunami přez němske podmórniki abo přez miny zničenych.

Turkojo su při rěcy Tigris

w Mesopotamiskej Jendźelčanow 9. hapryla pola **Felahie** krawnje zbili, kaž so z Konstantinopla 11. hapryla pisa. 6 hodźinow za sobu bu surowje wojowane. Pod ćežkimi woporami bě so Jendźelčanam radźiło, so do někotrych turkowskich hrjebi dobyć; ale z bajonetom buchu zasy zahnaći. Wječor ležeše w tutym dźělu turkowskich hrjebi přez 3000 jendźelskich čełow.

Też w **Kaukasu** su Turkojo ruski postup zastajili, dokelž Rusam nětko jich železnicy njemóža wjacy telko pomhać. (b)

Swětny rozhlad.

Němska.

W kejžorstwowym sejmje mějachu 5. hapr. wulki dźeń. Kancler Bethmann-Hollweg rěčeše wo wójnje. To bě ze wšěch kóncow wjele ludźi do sejma wabiło; wosebje hdyž bu mjez stronami znate, zo chce wón naše žadanki po wójnje rozłožeć. Nic jenož sejm sam bě sylnje wobsadźeny, ale też tribüny a diplomatow připosłuchaše wjacy hač hdy.

A što kancler jako naše žadanki za přichodny měr wupraji? Za rańšu frontu wupraji wón jasnje, zo Němska wuswobodźene ludy mjez baltiskim morjom a wolhyniskimi tonidłami njecha zasy reakcionarnej Ruskej předać. Polacy a Letojo, Litawscy a Baltojo njedyrbja zasy do jeje mocy. „Ruska njesmě zasy swojim wójskam na nješkitanych mjezach rańšeje a nawječorneje Pruskeje so nastupać dać. Ruska njesmě druhi króć za francózske pjenjezy krajinu Wisle jako wrota trjebać, z kotrychž mohła so na nješkitanu Němsku walić.“ Z tym je kancler wozjewił, zo dyrbja ludy k ranju wot Němskeje přichodnje swobodne być. Němska chce při přichodnym měrje za to stać, zo njebychu wjacy pod ruske knježstwo přišłe.

Mjenje jasnje poréča kancler wo našich zaměrach na wječornych mjezach. Žadaše drje, zo bychmy tu přichodnje wěstosće před nowymi nadpadami měć dyrbjeli, a zo Belgiska njesmě jendźelsko-francózski připodan wostać. Sejm njezdaše pak so z tym cyle z pokojom być a přihłosowaše sylnišo centrumskomu zapósłancej Spahnej, hdyž tón wupraji, zo dyrbi Belgiska politiscy, wojeńscy a hospodarscy w našich rukach wostać.

Kaž w sejmje je kancler też po cyłym kraju přihłós k swojej rěči namakał. W sejmje bě jenički wjednik radikalnych socialdemokratow, zapósłanc Haase, kiž sebi prajić zwěri, zo by Němska měr činiła a zo njeby žanoho Joho samsny towarš Scheidemann na to wotmołwi, zo móže jenož politiske dźěćo tajke něšto žadać. — Z wonka sejma bě kejžor prěni, kiž kanclerej pisomnje swoje zbožopřeće k joho rěči wupraji. Ze wšěch nowinow je widźeć, zo lud tomu docyła přihłosuje, štož je kancler jako naše žadanki za měr wuprajił. Z toho sćěhuje, zo chcedźa a dyrbja też wšitcy wutrać a wudźeržeć, doniž tute zaměry njejsu docpěte.

We wukraju wězo kanclerowu rěč wšelako posudźuja. Naši přećeljo z njeje spóznawaja, zo Němska skónčnoho dospołnoho dobyća so z krutej wěstosću dowěrja a jim też neutralni skoro wšitcy přihłosuja. Njepřećeljo joho hanja abo wjerća joho słowa, jakož by kancler sam do němskoho dobyća njewěřił. Njesmědźa dźěn swojim ludam wěrnosć prajić, jeli chcedźa dale wojować.

Awstriska.

Z Wołomuca, 7. hapryla. Japoštołska nunciatura we Wienje je na dźensnišim dnju Wołomucskomu metropolitanskomu kapitlej wozjewiła, zo je swjaty wótc kardinala Skrbenskoho z Prahi do Wołomuca přesadźił. Wólba sama bu wot bamža zběhnjena, dokelž so njebě z dosahacej kanoniskej swobodnosću a njewotwisnosću stała.

Rumunska.

Překupske wujednanjo. Mjez němskim statnym sekretarom zwonkownych należnosćow a rumunskim zapósłancom w Barlinje bu 7. hapryla wujednanjo podpisane, kotrež wuměnjenjo překupskich a druhich tworow mjez woběmaj krajomaj wołóža; też přewožować smědźa so cuze twory přez jeju kraje. — Z tym směmy so kruće nadźijeć, zo budźe nětko też za našu cyrobu a picu něšto lěpje starane.

Zapisowanjo mjasa a mjasnych worow.

(M. J.) Na započatku přichodnoho tydźenja budźa so w hospodarstwach abo po domach mjaso a mjasne twory zapisować. Ze zarjadowanja wyšnosće je póznać, zo so to stanje, zo by so mnohota mjasa, kotraž so w hospodarstwach hižo namaka, potom na přichodne mjasowe khartki přeličiła abo wotličiła.

Při wšitkim tym njeje so dźěl ludźi mohł po wozjewjenju postajenja wyšnosće wo tym zdźeržeć, zo njeby rězniske klamy nadběhował, a sebi prawje wjele trajacych mjasnych worow nakupił. Tohodla bě trěbne, zo bu hižo předawanjo trajacych mjasnych worow za přestupny čas najkrućišo zamjezowane, a zo so też hnydom do domu rězanjo zakaza, kotrež mohło też tajkim wotpohladam służić. Byrnjež też tajke nahromadźenjo worow nětkle žanoho zmysła njeměło, dokelž so też twory w domach a hospodarstwach namakace přiliča, je pak tola z tutych podawkow widźeć, zo so přecy ludźo namakaja, kotřiž ze sebičnosće tamne za powšitkowne derjeměćo wudate postajenja abo zarjadowanja wobeńć pytaja. Tele hromadułójenjo mjasnych worow w poslednim času je jeno k zrozymjenju, hdyž je při tym wotpohlad, zo so twory při zapisowanju zamjelča. Tón króć budźe pola tajkich pak zličbowanjo wopačne. Je cyle nuzne, zo so přistojny dźěl wobydlerstwa

Tohodla budźe tón króć wurjadnje kruta kontrola zapisowanja też w domach a hospodarstwach přewjedźena. Kaž je to hewak přejomne, zo so pola wójnskich zarjadowanjow wobstražowanjo hač do jědźnych komorkow, wjelbow a pincow njetrjeba wupřestrěwać, njedyrbi pak też před tajkim srědkom strach być, jón nałožować, hdyž njehódne zadźerženjo jenotliwych powšitkownosći škodźi.

Tuž ma so też z pruhowanjom w **jenotliwych swóibach** a hospodarstwach ličić. Tuž njemóže so też napisanjo toho, štož jenotliwy ma, ani khutnje dosć stać. Předewšitkim dyrbja też žony abo hospozy, kotrež so nic porědko napřeco tajkim postajenjam tak zadźerža, kaž by jim to wšitko jene było, abo jich ničo njestarało, sebi prajić abo rozjasnić, zo dyrbja so tu tamne ćežke **khostanja jastwa**, kotrež su so na zamjelčenjo mjasa abo mjasnych worow postajiłe, **też njedźiwajo na wosobu** nałožować. Pozdźiše přepruhowanjo, kotrež je za wulku mnohosć **swědomitoho** wobydlerstwa jeno wobćežnosć, změje za tych, kotřiž maja złu wolu a su njerodni, najćežše sćěhwki. Tuž njech kóždy hlada, zo swoju winowatosć swědomiće dopjelni, kotraž so wot wšitkich žada a pola tych, kotřiž su spjećiwi, so wunućić dyrbi.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. (Jubilej.) Šulske lěto smy dokónčili, tola tutón raz z wosebitej swjatočnosću. Mamy mjez nami jubilara. Daloko a šěroko, wosebje w Serbach, derje znaty a widźany knjez tach. wyšši wučer a zastupjer direktora **Michał Wjerab** swjeći swój 25lětny zastojnski jubilej. 6. jutrownika 1891 bu prěni raz jako wučer w Zdźeri zapokazany. Hižo w přichodnym lěće bu z pomocnym wučerjom w Budyšinje. Tak je nimale cyły čas swojoho wučerskoho žiwjenja tachantskej šuli wěnował a to z wulkim wuspěchom. Zańdźeny pjatk přejachu jubilarej tach. wučerjo a dźěći zbožo. Wysokodostojny knjez direktor Nowak wěnowaše knjezej jubilarej wutrobne słowa dźaka a zbožopřeća a přepoda jomu mały dar w mjenje tach. wučeri. Dla wójny njemóžachmy swjedźeń tak wudebić, kaž běchmy sebi to předewzali. Ważimy sebi našoho luboho wyššoho wučerja jako wustojnoho a swědomitoho wučerja, jako dobroho a sprawnoho radźićela a přećela a jako swěrnoho katolskoho křesćana.

Ad multos annos!

⁘

— W poslednich wojowanjach na nawječornym bitwišću je też padnył major a wjednik bataillona Jurij Teichgreeber, prjedy w 4. pěšim reg. čo. 103, naposledku we 18. pěšim reg. čo. 192. Wón bě mějićel železnoho křiża 1. a 2. rjadownje, wojeńskoho rjadu swj. Hendricha a druhich wysokich rjadow.

⁘

Z Radworja. (Tři Friedrich-August-medalije.) Dalše wójnske wuznamjenjenja su z tudomnych wojakow dóstali:

31. **Jakub Hicka z Radworja.** Hižo 26. oktobra 1914 pola Guignicourta w Francóz- skej ranjeny je hetko sobol (jězdźer) pola autoweje kolony čo. . . . w Ruskej. Jako lětsa w februaru sakski kral tute bitwišća wopyta, dyrbjachu najwustojniši jězdźerjo, mjez nimi Hicka, před nim na dwórnišću w Nowej Jelnicy pola Brest-Litowska paradu jězdźić. Za to dóstachu 22. februara horjeka spomnjeny rjad.

32. **Waltaŕ Raußendorf z Měrkowa**, podwyšk w pěšim regimenće čo. . . . Wón so na wjacy razow z dobrowólnym wuwjedźenjom strašnych patrulijow w Francózskej wuznamjeni. Za to dósta jako podwyšk slěbornu Friedrich-August-medaliju.

33. **Mikławš Pawluš z Radworja,** wojak w pěšim regimenće čo. . . . Tutón leżeše loni 1. měrca w nocy pola Donadowic mjez Łódźom a Waršawu na posłuchanskej straži (Horch-

posten). Sylnoho njepřelskoho trělenja dla pak njezwěrichu sebi nowe straže na joho městno doprědka přińć. Tuž wosta Pawluš wosrjedź granatowoho wohenja hač do ranja w swojej jamcy ležo. Rano wróći so zbožownje, a to z ważnej powěsću, k swojej kompaniji. Za to bu jomu železny křiž přilubjeny. Dokelž pak tón mjez tym za zmužitosć w bitwach pola Ruskeje Wole dósta, hdźež bu 6. měrca 1915 ćežcy ranjeny, spožčichu jomu nětko na joho městno Friedrich-August-medaliju.

⁘

Ze Smječkec. Jara žadny wopyt mějachmy tu zańdźenu srjedu. Jeju kralowskej Wysokości prync Jan Jurij a mandźelska z přewodom wopytachu wojeńsku hojeńnju Janskich Kupjel, přijěwši z třomi wozami z Kamjenca. Wot lěkařskoho nawjedowarja, k. dr. Rachela powitani, dóńdźechu hnydom do verandy, hdźež běchu so lěkowancy tež z kupjele Marijneje Studnje a z Worklec zestupali. Ličeše so na 33. Mjez nimi bě jedyn feldwebel, kiž měješe Železny křiž I. rjad., wurjadny to wuznam. Z kóždym přećelnje so rozmołwjachu, hdźe, hdy a na kajke wašnjo bu ranjeny a kak z lěkowanjom postupuje. Kóždy dósta pryncesyny wobraz a k tomu hišće cigary. Potom postrowi jeju knj. Marta Rachelic z krasnym kwěćelom róži, witajo wysoki wopyt do serbskoho kraja. Dokelž čas ćěkaše, wobhladachu sebi jenož dźěl wobšěrnych rumow a kupjelow. Wšitkim so tu jara lubješe a pryncesna přilubi, zo tu raz na dlěji wopyt přińdźe.

Wokoło 3 hodźin wotjědźechu do **klóštra**. Tu powita jich před abtownju zastupowacy propst, k. prof. dr. Desiderius Löbmann, a institutny khowanc Hana Copicec předpoda pryncesnje we wjazanej rěči rjany kwěćel. Za to dósta mału bonbonieru z jeje wobrazom. W abtowni, hdźež Hnadna knjeni z cyłym konventom čakaše, wuwi so bórzy žiwy wobraz. Wysoki wopyt wobhlada sebi křižnu khódbu, knježnjacy khór, cyrkej a druhe a zwjeseli so na wšěm jara, měješe za wšitko wulke zajimanjo. Běchu dźěn z wjetša prěni raz tutón klóštr z nutřka widźeli a tuž chcychu wjele wo nim wědźeć, a też zhonichu. Wupiwši šalku kofeja rozžohnowachu so po jenohodźinskim wopyće.

Dalši puć wjedźeše jich přez Kanecy na **Wotrowske hrodźišćo.** Deleka powita jich wosadny k. farař Křižank, syła družkow a wulka črjóda wjesnjanjow, też z wokolnych wsow. Potom wukładowaše k. professor Feierabend ze Zhorjelca nastaćo, natwar a starobu hrodźišća a předpołoži wysokomu wopytej wšelake wuhrjebane wěcy. K trajacomu dopomnjeću na tutón wurjadny wopyt daštaj so prync a pryncesna fotografować, we hłubokej hrjebi stojo, kiž bě so wosebje wumjetała, zo bychu wšelake powostanki ze starych časow widźeć móhli. Cyłe hrodźišćo wobeńdźechu, tu sahaše na wjeršku wóčko do dala, do serbskoho krajika, krasny to napohlad, na kotrymž so cuzy hosćo nahladać njemóžachu. Spokojeni ze wšěm, štož běchu widźeli a słyšeli, wróćichu so do doła, hdźež hižo wozy čakachu, zo bychu jich do Halštrowa dowjezłe, hdźež łužiski wopyt swój kónc namaka. Do wotsalenja přepoda pryncesna samoručnje kóždej družcy swój wobraz, štož je a wostanje za wobdźělenych rjane a lube dopomnjećo na dołhe časy. Na družčej drasće, wosebje na drohotnych šnórach, mějachu swoje radowanjo a spodźiwanjo a stajachu tohodla na družki wšelake prašenja, kotrež też bjez bojosće wotmołwjachu. Překhětře miny so čas, zo dyrbjachu wysocy hosćo wotsal khwatać. Přewodźeni wot dźaknych wutrobow swěrnych Serbow, jim tutón wulět do serbskeje Łužicy zawěsće w dobrym pomjatku zwostanje. Kraj a lud su na nich najlěpši zaćišć činiłe, a to budże k česći a k spomoženju našoho luda. Wotrow, kiž ma přez hrodźišćo w historiskich kruhach wuznamne mjeno, je na znajomnosći a ważnosći zasy nadobył a přeje so jenož, zo by tutón swědk słowjanskeje dźěławosće a wutrajnosće njezranjeny na wšě časy wostał.

⁘

Z Wotrowa też sćěhowacy dopis dóstachmy: Dźeń 12. hapryla po 5 hodź. přijěde Joho kralowska Wysokosć prync Jan Jurij ze swojej mandźelskej a druhim přewodom z Marijneje Hwězdy do Wotrowa, zo by sebi wědomostne přepytowanja k. majora professora Feyerabenda na Nowoměsćanskim dźěle hrodźišća, wo kotrychž bě w přednošku w Drježdźanach 31. měrca słyšał, pod nawjedowanjom mjenowanoho k. professora wobhladał. Powitany wot gmejnskoho předstojićerja a fararja dźěše přez wot družkow wobrubjeny puć na městno, hdźež je hrodźišćowy nasyp přerěznjeny a hdźež so wšelake doby joho wobstaća jasnje wuzběhuja. Potom přińdźe koło Wotrowskoho hrodźišća, kotrež hišće tak přepytane njeje. Wokoło 6 hodźin wotjědźe wysoki wopyt jara spokojeny wot wšitkoho, štož bě widźał, do Halštrowskoho lazareta, hdyž bě hišće Jeje Wysokosć pryncesna družkam kharty ze swojej podobiznu wudźěliła.

⁘

Z Njeswačidła. (Padušstwa,) Před něhdźe 3 njedźelemi bu tu překupcej Lange jałojca z hródźe kradnjena, najskerje pak je so skoćo paducham wutorhnyło a ćeknyło. Dwaj železniskej zastojnikaj ju w samsnej nocy dosahnyštaj a rano ju wobsedźeŕ zasy dósta.

⁘

— W nocy wot wutory k srjedźe zańdźenoho tydźenja buchu młynkej Šołće z Holešowa tři žerdki połča a sušenoho mjasa z wuhenja kradnjene. Policajski psyk, kiž bu na druhi dźeń přiwjedźeny, njemóžeše wjacy ćěŕ wuslědźić, a tuž też paduchow hišće nimaja.

⁘

— We Nižej Wsy pola Rakec buštej dwě starcy z hnězda kradnjenej. Też tu hišće paduchow nimaja.

⁘

Z Trupina. Na njewšědne wašnjo je tu 9lětny hólčec žiwnosćerja Procy wo žiwjenjo přišoł. Ducy po puću do šule bě hólčec w haće ryby łójił. Hdyž sebi z nimi hrajkaše, bě jomu rybička do huby skočiła a dźěćo so zadusy.

⁘

Z Kulowa. Ćežke njezbožo sta so we wuhlowych podkopkach w Čisowje (Zeisholz). Při dale storkanju z briketami nakładźenoho železniskoho woza přiběža też prózdny wóz za nim. Přez stork bu 17lětny dźěłaćeŕ Lehmann z Kulowca bjez wozomaj připrjeny. Wobžarujomny bu ćežko zmjećeny a też znutřka zranjeny do Wojerowskeje khorownje dowjezeny.

W Bayerskej zawjedu so też mjasowe khartki 26. hapryla. Po zdaću budże tam wěc hišće krućišo zarjadowana hač pola nas.

⁘

Lětni čas, kaž so pisa, zawjedźe so też w Awstriskej a Wuheńskej.

⁘

Kofej a **čaj** stej ćazanej a za wobkhod na khwilu zakazanej.

⁘

Dla njekasanstwa na 17lětnej służownej bu zamkaŕ Meffert w Koblencu k 12 lětam kłódy zasudźeny.

Kak so němskim missionaram w Indiskej wjedźe?

Wot duchownoho, kotryž je w Indiskej internirowany, dósta po wokoło-puću D. V. sćěhowacu rozprawu:

Z ćežka maja missionarojo hdźe na swěće telko přez wójnu ćerpjeć, kaž w britiskej Indiskej (t. j. kotraž Jendźelskej słuša). Dla nuzy na jendźelskich missionarach bě japoštołski stoł wjele němskich a awstriskich missionarow za Indisku žadał. Štyri dioecesy Bambay, Poona, Bettiah Assam maja němskich biskopow a skoro wšo němskich a awstriskich duchownych a bratrow k dźěłu. Dale skutkuje w dioecesach Madras, Kalkutta, Agra, Samaen, Lahore, Nangpur, Daca a Krishnagar wjele němskich měšnikow, bratrow a rjadnych sotrow. Do wójny běchu poćahi mjez jendźelskim knježerstwom a missionarami jara dobre, a nichtó njeby ani wěrił, zo móhli Jendźelčenjo jim spožčenu dowěru a wopokazane służby tak njehańbiće wutrjebać. Při wudyrjenju wójny zawěsćachu tamne lokalne wyšnosće missionaram, zo so ničoho bojeć njetrjebaja a maja cyle wo měrje na swojich městnach wostać.

Z njezbožownymi wójnskimi wuspěchami Jendźelčanow rosćeše pak też jich zasakłosć přećiwo Němskim w Indiskej, a bórzy počinachu woni jenotliwych internirować. We decembru 1914 bu 25 němskich jesuitow z jich wučeŕskich wustawow w Bombay do twjerdźizny Ahmednagar dowjedźenych, tola nic jako civilni jeći, kajcyž woprawdźe běchu, ale přińdźechu jako bychu byli wobronjeni dosahnjeni do wojeńskoho lěhwa jatych. Tu dyrbjachu nětko w k tomu nakhwilnje zhotowjenych stanach za indiske wobstojnosće prawje krutu zymu přětrać. Hdyž potom pozdźišo jich hišće wjacy přińdźe, bu na 20 měšnikow, klerikow a bratrow, dźiwajo na jich wulke zasłužby wo jendźelske wysoke šule, do civilnoho lěhwa přesadźenych.

Missionarojo z druhich dioecesow njedóstachu tajkoho položenja, ale bu z wotpohladom z nimi na prawje hubjene a ranjace wašnjo wobkhadźowane a zakhadźane, tak při zajeću, kaž też na transporće a při internirowanju.

Byrnjež běchu lokalne wyšnosće přecy připóznawałe, zo němscy missionarojo w Indiskej njejsu strašni a na žane wašnjo škódni, ale zo maja wulke zasłužby, tola wojeńske wyšnosće bjeze wšoho dźiwanja na to jich zajeć poručichu. Missionarojo buchu najbóle bjeze wšitkoho přizjewjenja w swojich missionskich stacijach na najnjekhmańše wašnjo zajeći, často přez indiskich policistow aretirowani a potom kaž njekhmani złóstnicy z natyknjenym bajonettom přez městna wjedźeni, hdźež běchu prjedy jako měšnicy a europscy wulku nahladnosć měli. W někotrych padach njesměd̄žachu sebi ani kus drabow sobu wzać; w jenej staciji přińdźechu po 7 franciskanskich missionarow runje připołdnju, a wbozy njesměd̄žachu ani wjacy runje na blido znošeny wobjed k sebi wzać.

Často njeběchu za tychle tak jatych wzatych z cyła žane přihoty so stałe za jich zastaranjo z cyrobu na transporće, a missionarojo dyrbjachu hladać, kak na tajkim najbóle dźeń dołhim pućowanju hdźe za swoje srědki kus jěd̄že dóstachu.

Wobkhadźowanjo we wojeńskim lěhwje w Ahmednagar, hdyž tam dóńdźechu, bě najbóle wonječesćace: kóždy bu ważeny, měrjeny a jomu jene znamjo zaćišćane runje kaž pola woprawdźitoho złóstnika. Samo wulcy zasłužbni měšnicy a praelatojo, mjez nimi japoštołski praefekt z Assama, dr. Becker,

buchu nućeni, swoje draby sami do lěhwa njesć; wšitcy dyrbjachu słomjane měchi sami přihotować, pjelnić a wokoło nosyć a ćahać; buchu bjeze wšeje smilnosće do najhubjeńšich rumow k hrubym matrosam, dźěłaćerjam a njedočinkam stykani, njedóstachu tam ani stólca, blidka a ławki ani hewak něšto z wuwzaćom šklě k myću, kotraž měješe so tež k jědźi trjebać.

Cyroba je wězo tež za tym; jena jenička pojěć syda, mjenujcy připołdnju; kruch khlěba na cyły dźeń a čaj rano a popołdnju k piću. Wječor njedóstanu z cyła ničo k jědźi. Dokelž z tajkim kuskom jědźe nichtó wutrać njemóžeše, nawdachu tamni jeći, kotřiž něšto zamoženja mějachu, něšto hromadźe a staraja so wo to, zo tež wšitcy druzy něšto mało k wječeri dóstanu a tam a sem tež trochu lěpše wobjedować. Ale wšitko dyrbi wot jenoho w jendźelskej službje stojacoho překupca brać, kotryž wbohim jatym přez woprawdźe njesměrne płaćizny runje won pjenjezy ze zaka kradnje.

W Ahmednagar su nimo lěhwa za civilnych jatych, hdźež su tajcy jeći, kotřiž su přez 50 lět stari, hišće 3 wojeńske lěhwa za jatych a mjenuja so A, B a Parole Camp. Naši missionarojo su do najhubjeńšoho tychle lěhwow zawrjeni, w Camp A. Hdyž bu we septembru 1915 Parole Camp připrawjene, a jeći z A a B so do teju zamołwjeć móžachu, wuda kommandant dźeński wukaz, w kotrymž bu wozjewjene, zo pak so tam tajcy, kotřiž su hižo prjedy khostani a missionarojo přijimać njebudźa. Tak buchu naši česćeni a wjelezasłužbni missionarojo runja stajeni paducham a złóstnikam! Su nětko hižo wjele měsacow žiwi za pjećorym kałačojtym płotom, wot wobronjenych wojakow stajnje wobstražowani a wšitkim ponižowanjam njezasłuženoho a wonječesćacoho zajeća podćisnjeni. Najhubjeńša blachowa baraka je jim k bydlenju připokazana. Naha zemja je jim špundowanjo a w dešćikowym času je wšitko tak mokre, zo hač do kulkow w błóće stojiš, mjez tym zo w ćopłym času tutón blach zasy horcotu bluwje, kaž by w pjecy był. Rumy su połne njerodźe, a kóždy ma wšědnje činić, zo z myriadami sćónow z knjezom bywa — a mjez tutymi jatymi su tež doktorojo theologiae, wšelacy duchowni Mill-Hill-seminara, kotřiž buchu w swojim času wot kardinala Vaughana do Indiskeje pósłani; dale pjećo česćowni tirolscy kupucinojo z běłymi brodami, kóždy na 70 lět stary, nimo toho druzy wjele zasłužbni missionarojo, kotřiž sebi přez swój organisowacy talent w Indiskej sławne mjeno zasłužichu a kotřiž běchu direktorojo wulcy spomožnje skutkowacych křesćanskich korporacijow.

Byrnjež by farska cyrkej města Ahmednagar jeno 50 kročeli wot lěhwa zdalena była, njedowoli so tola žanomu jatomu, zo by ju wopytał. Měšnicy dyrbja na kofrach, kotrež mjez jich nócnymi lěhwami stoja, do switanja Božu mšu čitać. Wšelcy missionarojo su w rumach rozdźěleni, hdźež dyrbja mjez črjódu młodych khadli žiwi być, kotřiž dobroho mjena nimaja, a dyrbja sebi tež wšelakore njehańbite rěče a blady wot nich lubić dać.

Wšě wobćežowanja, prózstwy a skorženja njejsu najmjeńšoho wuspěcha měłe. Ameriski konsul, kotryž w auguće 1915 lěhwa jatych w Ahmednagar wobhladowaše, dócpě jeno, zo bu por missionarow, kotřiž mějachu dla hrubosće sobujatych wosebje wjele ćerpjeć, do druhich ale nic lěpšich rumow přesadźeni. Dalše wopyty konsula so wjacy stałe njejsu, štož ma so jara wobžarować. Też njebě možno, z wonka swětej tele do njebjes wołace wobstojnosće wozjewić, dokelž kóždy jaty, w kotrohož listach censura něšto nadeńdźe, štož so Jendźelčanam njelubi, so ćežcy khosta, so do jenotliwoho jastwa zawrje, hdźež ma potom při wodźe a khlěbje žiwy być.

Za Armenow je ameriske knježeŕstwo z wuspěchom z Turkami jednało; też je znate, zo su biskopja w Němskej pola knježeŕstwa za francózskich duchownych, kotřiž buchu z brónjemi jako francózscy wojacy jeći, jara přistojne wobkhadźowanjo docpěli. Ale za njewinowaće zajatych missionarow w Indiskej njezda so nichtó žanoho sobučuća měć, a ani žana wyšnosć ani hewak štó za nich so postarać. A hdyž też nětko dyrbja internirowani być, měło so to tola stać hódno po jich powołanju, hdyž so jako civilni jeći w něka jkim za človjeka dostojnym wustawje zaměśća.

D. V. čo. 60.

Wšelčizny.

K 300 hriwnow khostanja zasudźeny bu ratař z Aschau, kaž z Rudolstadta wozjewjeja, wot tamnišoho sudnistwa, dokelž njebě postajenjo wyšnosće, wěsty kruch pola z běrnami wobsadźeć, loni dopjelnił.

⁘

Hdyž so na nahe drjewo hrima, přińdźe zasy zymne wjedro — tele ludowe prajenjo je pak so wobwěrnosćiło. Njewjedro, kotrež srjedu tydźenja w cyłej Sakskej zakhadźeše, bě nam woprawdźe na tak rjane ćopłe nalětnje dny zasy prawje zymne wětřiki a wjedro přinjesło, ale bě też wšelaku škodu načiniło. W Berthelsdorfje pola Freiberga dyri błysk do Bajerec domu a wotpali wšě hospodarske twarjenja. — W Steinpleisu bu służowna dźowka Klara Brücknerec z Ebersbrunna, kotraž pola bura Scharfa służeše, na polu wot błyska zaražena, a burowka bu k zemi poražena. — W Gospersgrünu buchu štyri howjada wot błyska tak ranjene, zo dyrbjachu so dorěžać.

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 8. hapr. wot hr.	pj.	hać hr.	pj.	w Kamjencu 13. hapr. wot hr.	pj.	hać hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnař							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	60	5	40				
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	6	40	7	90				
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata — (w Kamjencu 476)	—	—	—	—	30	—	60	—
Butra 1 kg	4	60	5	10			—	
Jeja, čerstwe, štuka	—	15	—	16			—	18
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

13. hapryla 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha
Ćelata:	
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	170—180
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	150—160
3. snadnje wuwite wot cyca	— —
Wowcy:	
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	— —
2. starše korme borany	— —
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	— —
Swinje:	
1. 80—100 kg	105
2. 100—120 kg	115,50
3. wyše 120 kg	126
4. 60—80 kg	90
5. rancy a kundrusy	100

Kelko skotu je so přez nawal Rusow do narańšeje Pruskeje tam zhubiło? 135000 koni, 250000 howjadow, 200000 swini, 600000 kur, 50000 wowcow, 50000 hus a 10000 kozow.

⁘

(Z płunom so zadusyli.) W Gera (Reuß) buchu khěžeŕ Bauer, joho 12lětna dźowka a joho hospoza mortwi w ložach namakani. Běchu so přez płun zadusyli. Bauer běše sebi, byrnjež bě w dobrych wobstojnosćach, přizamknjenjo ke płunowodej bjez wědźenja płunańnje připrawił, zo by płun darmo měł. Tute přizamknjenjo bě so přez gumijowu rołku stało, kotraž bě w nocy wotpadnyła.

⁘

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

8. hapryla 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Celace mjaso	„	3	60	3	60	3	60
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	60	5	—	5	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	5	—	5	—	5	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	—	—	12	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	25	2	70	2	40
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	58	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	50	3	50	3	50
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoréčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 17. | **Budyšin, 22. hapryla 1916.** | **Lětnik 54.**

Wěčnje njebudźe trać.

Jónu budźe kónc. A potom budźe rjenje. To ći jutrownička lubi. —

Skoro dwě lěće a hišće nihdźe kónca. A tam so zběha row za rowom a přecy wjacy jich bywa. Młodosć je do nich padła, kaž kwětka zańdźe, hdyž z naléćom ju mrózy přimnu. A kaž hdyž w lěće błyski duby koča a poražeju, tak też tych sylnych, lětnych je porazyło do zemje. A runje tak doma zrudoba a stysk a mało wjesela. —

Też twój tam leži. Samulutku bě će doma wostajił a k tomu črjódku dźěći a wulku žiwnosć. Tak bě wot tebje šoł. A potom bě ćerpjeł w Belgiskej a bě sobu ćěkał wot Marne wróćo a kaž druzy dołho njesł wšě te ćeže w hrjebjach. Ty pak bě so doma dréła. Te małe, ani hišće lěto stare, hdyž će wopušći, měješe na starosći, a hdyž běchu khore jene po druhim, bě k wšomu sama. A k tomu hišće wusywy a žně, a štož dźěła wurosće z hospodarstwa. W myslach běše přecy z nim, a z nim sy začuwała wopory a ćeže a wo joho strowosć a žiwjenjo sy so tyšiła. Kak hórke to žiwjenjo!

A potom nadobo: Wón je padnył! Runje tehdy, hdyž bě ći wozjewił, zo na štyrnaće dnjow přijědźe domoj, bě přišła ta njezbožowna powěsć. Bóh jenož to wě, kak ći bě! Hdyž bychu ći žiwej wutrobu z ćěła dréli: hórje njemohło być. Tak ćežko ći bě a hišće je.

Tola posłuchaj: dźensa je jutrownička. A kaž po wichorach a wětrach a błyskach zasy wšo woćichnje, a kaž potom wšo zasy wodychuje, tak do tutych twojich styskow dźensniši dźeń ći wozjewja powěsć, a jeje móc dyrbi a móže też tebje pokojeć, zo zasy so zhrabaš a wožiwiš. Sy-li z Jězusom ćerpjeła, budźeš też z nim překrasnjena. Też ty jónu wumrješ a potom zasy z mortwych stanješ. A sy-li sćerpna była a kaž Jězus k njebjeskomu Wótcej prajiła: Nic moja ale twoja wola so stań, potom z tutych ćerpjenjow ći wurosće wěčna zbóžnosć. A tam też z nim so zasy wohladaš. —

Też wam płaći tale radostna jutrowna powěsć, wam wojowarjam w ranju a k wječoru. Kaž wy bě też Khrystus so bił z njepřećelemi. A přez 33 lět bě jomu popřate mało dobroho a mało měra. A wosebje na kóncu swojoho žiwjenja bě dyrbjał horco wojować. Kaž wy, hdyž běšće prěni raz před njepřećelom we wohnju, tak na wolijowej horje přetra smjertny stysk. Drje nic mjenje dyžli was njepřećelowe kulki a bodźaki (bajonety) běchu joho raniłe hrubych wojakow šwikadła a pruty. Sama rana na joho ćěle! Jomu splećechu ćernjowu krónu wokoło hłowy. Hač je mjenje kałała dyžli was hrózba, hdyž granaty buchaja wokoło was? Štož wutrašće w zymje na lodach a w sněhach, štož docyła maće znjesć w podzemńskich skhowach; štož při maršach a nadběhowanjach: je hórše a ćežše dyžli bě jomu tón kříž, kiž wosłabjeny, hłódny, padajo njeseše na Kalvariju? A hdyž maće hłodu tradać, hdyž ranjeni ležiće, a słónco žehli, a wam chce so pić, zo jazyk lědom hišće možeće hibać, a šija a dźasna kaž wususene, njedyrbiće wuznać: jomu njebě lěpje, hdyž na křižu wołaše: „Mi chce so pić“, a hdyž bu tam z kisałom a žołčom napojany? A štóž tam z was po horcej bitwje k smjerći ranjeny leži w smjertnych bědach, a štóž tam mrěje wopušćeny njemějo pomocy za ćěło, a nic tróšta a posylnjenja za dušu: njech spomina, zo Jězusej, mištrej a Knjezej, hinak njebě. Nichtó jomu njepomha; mnozy joho hanja a na joho čwělach so raduja. A też te, kotrež z nim sobučuja, też ani joho mać, njemóža jomu pomhać a joho pokojeć. A tón, kiž bě jomu najdróžše w njebju a na zemi, za kotrohož česć bě z wulkej lubosću wšě te matry, čělne a duchowne, na so wzał: tón je so joho wotrjekł, hdyž by joho najnuznišo trjebał. A ze styskosću woła wón, zo klinči po cyłej Kalvariji: „Mój Božo, mój Božo, čohodla sy mje wopušćił?“

A hlej: wón přetra a wumrě a bu pohrjebany. Ale z rowa zasy stany: překrasnjeny, zbožowny. A bórzy póńdźe k Wótcej a joho radowanja njezměja kónca a měry.

Też twoje horjo njebudźe wěčnje trać. Z wójny zeskhadźa měr; z ćerpjenjow wokřewjenjo a wjeselo. A njebudźe-li ći popřate tu, tak tam, sy-li z Jězusom ćerpjeł a wumrěł. Jutrownička dawa tróšta a pokoja. Jeje powěsć połóža wšu ćežu, dawa spokojnosć a wutrajnosć, zakhowa před zadwělowanjom, pokazuje a njese człowjeka k njebju.

Słyš, što praji s. Pismo: „Njedyrbješe Khrystus to ćerpjeć, a tak zastupić do swojeje krasnosće?“ (Luk. 24, 26.) takle rěči k wučownikomaj, kotrajž do Emausa dźěštaj. A swj. Pětr piše w 1. lisće 2, 19—21:

„To je miłosć, hdyž něchtó ze swědomitosće přećiwo Bohu horja znjese, njewinowaće ćerpjo. Přetož kajka je to česć, hdyž hrěšicy znjeseće . . . ? ale jelizo dobre činicy sćerpnje znjeseće, to je miłosć pola Boha. Přetož k tomu sće powołani, dokelž je też Khrystus za nas ćerpjeł, přikład wam zawostajiwši, zo byšće sćěhowali joho stopy.“ A w 4. stawje 12, 13 toho samoho lista piše wón dale: „Najlubši, njedźiwajće so w horju, kotrež so wam k pruhowanju stawa, jako by so wam něšto nowoho stało. Ale mějicy dźěl na ćerpjenjach Khrystusowych so wjeselće, zo byšće też při zjewjenju joho krasnosće zradujcy so wjeselili.“

Haj, tu je naša nadźija a to tróšt do našoho hubjenstwa; dokelž je wón ze smjerće stanył, je też nam horjestaćo zawěsćił. A kaž za njoho bu ze smjerće kónc žałosće a z horjestaćom spočatk wjesela, tak też nam to budźe dla joho zasłužbow.

Tale wěrnosć njech ći kaž jutrnica z njebjes swěći do doła sylzow twojoho žiwjenja. A tale wěrnosć z jutrow njech so też před tobu jasni, hdyž na smjertnym łožu wóčcy so zaćěmnitej. Potom žiwjenjo słódcy haša, dokelž lěpše z njoho skhadźa.

mi.

Rumunska a wójna.

Překupske wujednanjo stej Němska a Rumunska mjez sobu wučiniłoj, te nima pak jenož wažnosć za wobeju hospodarstwo, ale změje wšće też swoje sćěhwki za wójnu. Do wójny njeběchu politiske poćahi mjez Rumunskej a srjedźnymaj mócnarstwomaj hubjene, hospodarske běchu dobre. Rumunska wuwožowaše do Awstriskeje a k nam a kupowaše tu.

To bu hinak, hdyž wójna wudyri. Čohodla? Rumunojo dźerža so k romanskim ludam, runjež su daciskoho rodu. Bohatši Rumunojo bjeru też swoju mudrosć, zdźěłanosć, módu a drastu najradšo z Pariza. Tuta trochu njezrała lubosć k Francózam bě jena wina, zo Rumunska bóle k štworozjednoćenju dźeržeše hač k nam.

Druha wjele sylniša wina pak běchu — pjenjezy. Po njeličenych milijónach sypachu Francózojo, Jendźelčenjo a Rusojo pjenjezy do Rumunskeje. Wobtykane buchu předewšěm nowiny, ale też zapósłancy, zastojnicy atd. rucy pjenjezam njezamkachu. Kupjene nowiny zaslepichu z njesměrnym šćuwanjom lud tak, zo dyrbješe hewak rozomne ministerium Bratianu přećelne poćahi k srjedźnym mócnarstwam zběhnyć a Rumunsku za neutralnu wuprajić. Do Awstriskeje a k nam njesměděachu so wjacy twory wuwožować, dokelž by so z tym „neutralita złamała“.

Bórzy pak so pokaza, kak škódna tajka politika za Rumunsku je. Žita ze žnjow 1914 a 1915 ležachu w kraju a hnijachu, dokelž ratarjo khowankow abo składow za nje njemějachu. Do Awstriskeje njesměděachu a do Jendźelskeje njemóžachu, dokelž běchu Turkojo Dardanelle zamknyli. Jendźelčenjo a Francózojo drje žita kupowachu, ale chcychu je hakle po wójnje płaćić, dokelž je też prjedy brać njemóžachu. Wopisma na přichodne pjenjezy pak ratarjam, kotřiž nuzu ćerpja, wjele njepomhachu.

Podawki na wojownišćach štworozjednoćenju přećelnym Rumunam też dobrych wuhladow njedawachu. Srjedźne mócnarstwa dobywachu a poslednje wuhladko so Rumunam zawrje, hdyž bu Serbiska wot štworozjednoćenja wobsadźena. Khwilu jich Francózojo a Jendźelčenjo hišće dźeržachu ze swojej přilubjenej wulkej nalětnej offensivu. Hdyž pak město teje Němcy ze surowej mocu a dobrym wuspěchom Verdun přimachu, bě Rumunska skónčnje swój prawy puć spóznała a so za njón rozsudźiła. Runje po wulkej Parižskej konferency, kotraž bě zasy

jónu nětko cyle wěste dobyćo štworozjednoćenja wučiniła, bu němsko-rumunske překupske wučinjenjo wozjewjene a z tym z dobom pokazane, zo Rumunska do toho dobyća njewěri, zo pak so też hroženjow z Pariza, Londona a Pětrohroda wjacy njeboji.

Z tym je Rumunska so zasy k tamnej politicy wobroćiła, kotruž je do wójny hižo dołho k swojomu žohnowanju wjedła. Nadźijomnje wostanje wo njej nětko kruta. K tomu budźe wězo trěbne, zo so zełhańnym kupnym nowinam jich jědojte zuby wutorhaja, zo njemóhli lud ze swojim šćuwanjom dale zajědojćeć.

W hospodarskim nastupanju je wučinjenjo za Němsku a Awstrisku jara ważne, to njetrjeba so dopokazować. Ale też za wójnu sobu waži. Rumunska wostanje drje też za přichod neutralna a njebudźe nam pomhać. Na druhej stronje pak je nětko też tak derje kaž wěste, zo so přećiwo nam njewobroći a to za wobličenjo wojeńskich mocow hižo wjele wučini.

Wójna.

Grichiska a štworozjednoćenjo.

Nowe žadanki staja štworozjednoćenjo na Grichisku. Joho zapósłancy prošachu grichiske knježeństwo wo dowolnosć, zo směli serbiskich wojakow z kupy **Korfu** po grichiskej železnicy **Patras—Athen—Larissa** do **Saloniki** přewjesć. K tomu wozjewi privatny dopis WTB, zo je grichiske ministerium ze wšej krutosću žadanku wotpokazało a zo chce so přećiwo njej ze wšěmi srědkami wobarać. — Poslednjoho kuska samostatnosće by dźěn so też Grichiska wzdała, hdy by štworozjednoćenju te joho žadanjo dopjelniła. Kraj by potom woprawdźe wot štworozjednoćenja wojeńscy wobsadźeny był.

Najebać grichiske wobaranjo chce pak zjednoćenjo tola na swojim žadanju wobstać. Hižo je jendźelski zapósłanc Elliot w nowej rozmołwje ministerpresidentej Skuludis to přizjewił. Jendźelska drje so nadźija, zo mohła ministerium Skuludis při tej přileżnosći wotćišćeć a Venizela na joho městno sunyć. Móže pak so też nawopak kiwknyć, mjenujcy zo Skuludis pójdźe, ale na joho město ministerium přińdźe, kotrež budźe přećiwo štworozjednoćenju hišće kručiše hač nětčiše. Hněw přećiwo štworozjednoćenju je w cyłej Grichiskej jara wulki a to bjez dźiwa. — Najrjeńše při cyłej wěcy je, zo serbiscy wojacy po zdaću z cyła dale wojować njechadźa. Z Korfu so piše, zo buchu tam serbiscy wojacy zatřěleni, dokelž su ćěkali. Su drje za tym přišli, zo wot štworozjednoćenja za swój kraj so ničoho nadźijeć nimaja, ale zo chce te jenc' za sobje jich poslednje mocy wužić. Je tola jendźelski ministerpresident Asquith serbisku próstwu, zo by Jendźelska wuhłódnjeny serbiski lud podpjerała, wotpokazał pod wudawanjom, zo ma za ćerpjacy lud so tón starać, kiž je kraj wobsadźił.

Na kupu Kretu so Jendźelčenjo też hižo hotuja a su snadź w tym wokomiku ju hižo wobsadźili. Po něčim přińdu tak wšě grichiske kupy z ważnišimi přistawami do jendźelskich rukow. Zaliw **Argostoli** na **Kefaloniji** wzachu njedawno, **Imbros, Tenedos** a předewšěm **Sesbos** ze zaliwom **Mudros** maja hižo z toho časa, hdyž na Dardanelle ćehnjechu. Potom wzachu **Mytilene** a **Chios** před přistawom **Smyrna.** Bórzy po tym zasydlichu swoje łódźstwo na **Milos,** zwotkelž přistaw **Piräus** a hłowne město **Athen** wobknježa. Z dalšimi wobsadźenjemi hižo hroža, jeli jim Grichiska njedyrbjała k woli być. A při tym Jendźelčenjo stajnje wobkručeja, zo „grichisku souverenitu“ nochcedźa ranić. To je Jendźelska, kotraž tu wójnu wjedźe, zo by prawa „małych statow škitała“.

Dóńt wójnskich jatych Čechow w Ruskej.

Z Prahi pisa „Pravo Lidu“, organ čěskich socialdemokratow, wozjewjejo wšelke dźěle z listow wójnskich jatych Čechow w Ruskej, z kotrychž je póznać, kak njekhmanje Rusojo z nimi wobkhadźuja, a we kotrychž je nadźija wuprajena, zo so wuraz wo słowjanskej lubosći po wójnje zhubi. (b)

450000 muži

t. j. 10 wójskow — su Francózojo pola Verduna po něčim dyrbjeli do wóhnja pósłać. To bě generala Joffrowa sławna reserva, kotraž dyrbješe dawno připowědźenu wulku offensivu wuwjesć. Cyła Francózska swoju nadźiju na to staješe a z třepotanjom na tutu offensivu čakaše, kotraž dyrbješe wótčinu wot cuzych „barbarow“ wuswobodźić. Po offensivje nětko je; z tak wosłabjenym wójskom njehodźa so nadběhi započeć, samo hdyž bychu jim Němscy čas k trěbnym přihotam wostajili. (b)

Z wojowanjow pola Verduna

buchu hač k 17. haprylej najbóle sylne wojowanja artillerije wozjewjane. Jenož k 15. hapr. buchu na lěwym a k 16. na prawym brjozy Maasy sylne francózske nadběhi jara krawnje wotpokazane. Kaž přecy po něšto měrnišich, bóle přihotowanskich dnjach sćěhowachu pak potom zasy mócne storki z našeje strony.

Na 1700 Francózow bu k 18. haprylej **zajatych.**

Naše wjednistwo pisa 18. hapryla:

Naša artillerija třěleše sylnje na jendźelske stojnišća pola **St. Eloi.** Słabuški nadběh přećiwo wot nas wobsadźenomu likej bu w nocy lohko wotpokazany.

Na woběmaj stronomaj kanala **La Bassée** a k sewjernomu ranju wot **Loos** běchu dys a dys žiwiše wojowanja z ručnymi granatami. Pola **Neuville** a **Beuvraignes** rozbuchnychmy z dobrym wuspěchom někotre miny.

Na wojownišćach na woběmaj stronomaj Maasy běchu jara horce wojowanja artillerije. Na prawym brjozy rěki wutorhnychu delnjosakscy wojacy Francózam w nadběhu stojnišća při skale 700 m k połdnju wot dwora **Haudremont** a na hórkach k sewjernomu wječorej wot dwora **Thiaumont;** 42 officirow, mjez nimi 3 stabscy, 1646 muži buchu njeranjeni, 50 ranjeni zajeći. Jich mjena wozjewja so w „Gazette des Ardennes“, kaž mjena wšěch w tej wójnje popadnjenych Francózow, też dotal pola Maasy wot 21. febr. sem popadnjenych 711 officirow a 38155 muži, to tohodla, dokelž Francózojo połhamtscy na wěrnosći našich wozjewjenjow podwělowachu.

Pospyty Francózow k nadběham w lěsu Cailette buchu hnydom w nastawanju podušene.

Přećiwo našim stojnišćam k južnomu wječoru wot Verduna hač k St. Mihiel francózske kanony dźiwje třělachu. (b)

Kak Jendźelčenjo neutralnych krjuduja,

to su runje zasy pokazali. Ći njedóstawaja wot Jendźelskeje za swoje łódźstwo kamjeńtnoho wuhla, jeli Jendźelskej za to njesłuža a jej po woli njeju. Němske wuhlo pak so jim jako kontrebanda wozmje. Tak smědźa neutralne łódźe jenož hišće jendźelskomu překupstwu służić. (b)

Rusojo

přimachu na wjacorych dźělach swojeje fronty, wosebje žiwje pola Dwinska. Naše wjednistwo praji wo tym 18. hapryla:

Na mostowej hłowje pola Dwinska złamachu so dźensa rano před našimi stojnišćami k połdnju wot Garbunowka na wuzkej fronće nałożene ruske nadběhi z wulkimi škodowanjemi za njepřećela. (b)

Na italskich wojownišćach

bu posledni čas nimale sylnje z wotměnjatym ale nic doraznym wuspěchom wojowane. Też lětarjo běchu na woběmaj stronomaj jara žiwi. Z korutanskeje a tyrolskeje fronty pisa awstriske wjednistwo 18. hapryla:

Na korutanskej a tyrolskej fronće wojowachu kanony z wotměnjatej sylnosću. Najsylnišo třělachu pola Col di Lana. Wo srjedź nocy započachu tu Italscy powšitkowny nadběh. Tón bu wotraženy. Pozdźišo so njepřećelej radźi, wječorny wjeřšk hory Col di Lana na wjacorych městnach rozbuchnyć a so do cyle zničenoho stojnišća dobyć. Wojuje so dale.

W dole Sugana, hdźež běchu Italscy naše prědkowne stojnišća z husćišimi nadběhami wobćežowali, bu njepřećel přez napřećny stork ze swojich do prědka sunjenych stojniščow zahnaty. Wostaji při tym 11 officirow, 600 njeranjenych jatych, 4 mašinke třělby w našich rukach. (b)

Wbozy Serbojo!

Přez Madrid so wozjewja, zo su mjez serbiskimi wojakami w Francózskej zběžki nastałe. Serbojo so stajachu dale wojować.

Wězo budźa nětko jako zběžkarjo khostani, runje kaž na Korfu, hdźež jich ćěkanja dla třěleja. Dóńt serbiskoho ludu je woprawdźe tragiski. Swój kraj su zhubili w ćežkim wojowanju. Zwjazkarjo, kiž jim w nuzy pomhać njemóžachu a njechachu, nuzuja jich nětko, swoje zrudne powostanki za nich woprować. A što budźe jich dźak? Hdy bychu so sami toho hišće nadźeli, njebychu drje so wojować wobarali. Jim njedosahaše jich samsny kraj a w cuzbje za cuzych ćeča nětko poslednje krjepki jich krjewje. Kotry basnik mohł słowow namakać, zo by wopisał tajku zrudobu a tajke khostenio?

Jendźelska lichuje?

Jendźelske łódźske towarstwa maja dla wysokich płaćiznow za woženjo tworow z dźěła hiko dobytka na lěto, kaž jich cyły žałostny kapital wučinja. Połojcu dobytka bjerje knježeństwo jako dawk. A k tutym dobytkam dyrbitej Italska a Francózska rjany dźěl płaćić. Tak Jendźelska swojich samsnych zwjazkarjow wulichuje. (b)

Jendźelska trjeba rekrutow,

a ministerium wuradźa, hdźe jich namakać. Ministrojo njepřińdu pak k žanej přezjednosći. Wěc je tak kritiska, zo chce ministerium rozpadnyć. (b)

Rumunske žita

počinaju so do Awstriskeje a dale do Němskeje wuwožować a to z wjetša po Dunawje. Wšo hromadźe je 240000 železniskich wozow žita wšelakeje družiny nakupjenoho. Z dźěla su žita hišće z lěta 1914. (b)

President Wilson

je Němskej nowu notu pósłał, w kotrejž wón žada, Němska dyrbjała dopokazać, zo je wona swoje slubjenja — podmórniki nastupace — wěrnje dopjelniła. Hač a što budźe Němska na tak — dźiwne žadanjo wotmołwjeć, njehodźi so wězo prajić. Wotmołwy hódne drje žadanjo njeje.

Kardinal v. Hartmann pola kejžora.

Kardinal v. Hartmann je minjeny tydźeń někotre dźěle němskoho wójska na francózskich bitwišćach wopytał a na wšelakich městnach pólne Bože służby swjećił.

Podamy tu rozprawu wo joho wopyće we wulkim hłownym kwartirje 13. hapr. a swjatočnych Božich służbach, kotrež běchu wobzamknjenjo joho wopyta.

W katolskej cyrkwi tam běše z boka wulkoho wołtarja krasny biskopski trón přihotowany. Cyrkej bě hač do posledniho městačka napjelnjena. Wšitke wójska hłowneho kwartira běchu zastupjene, přitomni běchu tež mnozy pólni duchowni a někotři francózscy wobydlerjo, na kotrychž wjerjadna swjatočnosć wosebity zaćišć činješe. Kardinal woblečeny čerwjeny talar z hermelinowym mantlom sćěhowany wot pólnych duchownych do cyrkwje ze swjatočnym ćahom zastupi a zwobleka so drastu za Božu mšu. Potom so poda k wulkim durjam cyrkwje, zo by kejžora Wilhelma powitał, kiž bě runje ze swojim adjutantom přišoł. Kardinal joho pokornje postrowiwši k wulkomu wołtarjej dowjedźe, hdźež kejžor so na připrawjenym čestnym městnje posydźe. Za generalny stab a admiralny stab kaž tež druhich wysokich dostojnikow wulkoho hłownoho kwartira běchu khórske ławki z wobeju bokow wołtarja postajene.

Na to měješe kardinal swjatočnu pontifikalnu Božu mšu, na kotrejž wojacy z přewodom wojerskeje hudźby spěwachu. Po swjatočnym (bamžowskim) požohnowanju stupi kardinal na klětku a měješe hłuboko pohnuwace prědowanjo. Postrowi wojakow w mjenje domizny a praji, zo je joho wutroba žadała, wojakam na fronće horcy dźak domizny přinjesć.

„Wam so dźakujemy“, praji, „zo je domizna wosebje rjana nadrhynska provinca před njepřećelskim nawałom zakitana zwostała. Wy sće žiwa murja, wo kotruž je so nawal našich njepřećelow rozrazył a přecy so zrozraže. Kóždomu němskomu wojakej, kiž je w tymle bědźenju swoje žiwjenjo wostajił, dyrbi domizna słowo dźakownosće na row napisać: Wón je wumrěł za mnje! Wšitko we Bohu, wšitko před Bohom, wšitko za Boha a wšitko z Bohom, to ma hesło němskoho wojaka tež we wójnje być. Hdyž chce so wam zdać, zo je tola nad wašu móc, štož wójna, štož dołhe dźělenjo wot wašich lubych sebi wot was žada, potom sćińće sej znamjo křiža. W tym znamjenju dobudźeš a wjetše kralestwo dosćehneš dyžli Konstantin Wulki, mjenujcy wěčnu zbožnosć.“

Potom so kardinal na kejžora samoho wobroći a praji: „Vašej kejžorskej a kralowskej Majestosći chcył ja najnutrniši dźak we wšej pokornosći wuprajić za to, zo je Waša Majestosć chcyła při tutych Božich służbach přitomna być. Naš bóžski knjez a mištr Jězus Khrystus, wulcy khwaleny do wěčnosće, je prajił: Hdyž su dwaj abo tři we mojim mjenje zhromadźeni, potom sym srjedźa mjez nimi. Mnozy, mnozy swěrni wojacy su adźensa w tymle domje Božim zhromadźeni wokoło swojoho krajnoho wótca a su ze swojim krajnym wótcom k Bohu so modlili, zo chcył nam bórzy měr a sławne dobyće spožčić. Zhromadna modlitwa ma wěstosć wusłyšenja, a hdy by luby Bóh wot nas hišće wjac ćežkich woporow žadał, dha chcu w tymle wokomiku z tołmačerjom katolskich wojakow być, zo bych do rukow wašeje kejžorskeje a kralowskeje Majestosće slub wotłožił: We wšitkich bitwach, we wšitkich ćerpjenjach, we wšitkich woporach tejele wójny slub njepowalneje swěry hač do smjerće. Bóh, najmilosćiwši, wšohomócny, najsmilniši, před kotrohož wočomaj smy tudy zhromadźeni, chcył tutón naš slub hnadnje přijeć. Njech wón našoho najmilosćiwšoho, wjelelubowanoho krajnoho wótca, njech wón wašu kejžorsku a kralowsku Majestosć škita a zwarnuje. Njech škita našu lubu, drohu wótčinu. Budź khwaleny Jězus Khrystus!“

Hdyž na kóncu wšitcy khwalbny kěrluš „Großer Gott wir loben dich“ spěwachu, přewodźeše kardinal kejžora zasy wróćo k wulkim durjam cyrkwje.

Při swojim wopyće pola kejžora přepoda kardinal Joho Majestosći 360000 hr., dar, kotryž su pruscy katolikojo za ranjenych nahromadźili. Kardinal bu tež z přeprošenjom ke kejžorskej hosćinje wuznamjenjeny.

Wšitcy, kotřiž běchu na Božich służbach přitomni byli, dóstachu k wopomnjeću na te próstwowe kemše pastyrski list kardinala z wobrazom kardinala a joho podpismom „ani bojaznje ani bjezmyslnje“ (nec timide nec temere).

Pastyŕski list

(zhromadny) běchu wudali biskopja ruskeje Pólskeje. Woni pokazuja w spočatku na njesłyšany dóńt w stawiznach čłowjestwa, kotryž je Bóh na zemju dopušćił, pósłał. Z brónjemi je pokryta cyła zemja. Słowa Zbóžnika wo zapusćenju Jeruzalema mohłe so tež na Pólsku nałožować. Pastyŕskej starosćiwosći biskopow dowěrjeni wěriwi su do wšěch róžkow rozpjeršeni a rozehnaći, woni tradaja nuzu a ćerpja w njewěstosći a w žedźenju za swojimi spalenymi kněžčičkami, roztoptanymi polami, zničenymi cyrkwjemi. Woni žadaja za wokomikom, hdyž bychu móhli kaž ćahate ptački w naléću zasy přisłušacy k pólskomu ludej so do domizny wróćić. Puste ležace pola žaruja wo to, zo so njewobdźělaja wot pilnych rukow pólskich ratarjow. Ale najbóle k wobžarowanju su tamne tysacy, kotrež buchu wotwjedźene z jich domizny, a su nětko k pućowarskomu wokołoćahanju zasudźeni, kaž tež k nuzy a hłodej. Puće, po kotrychž buchu ćile wbozy honjeni, su wobmjezowane wot mnohich hórkow jich rowow, wosebje přez wulku mnohosć dźěćowskich rowčkow; je to kaž křižowy puć w cuzym kraju, přinućene wuhnanstwo. Hnujacy je podawk, zo, kaž Khrystus nad Jeruzalemom płakaše, nětko naměstnik Khrystusowy, wótc křesćanstwa, bamž Benedikt XV. wopłakuje dóńt ludu pólskoho, jón napominajo: „O zo by też ty póznał na tymle twojim dnju, kotryž je postajeny k twojomu pokojej.“

Po tutym zawodu napominaju biskopja, zo bychu wobkhowali čistosć wašnja, wojowali přećiwo so rozšěrjacej njepoměrnosći w piću a hraću; woni šwikaja wšudźom so rozpřestrjewace lichomnstwo z cyrobu a wustupuja kruće přećiwo wopačnym wobskoržowanjam a přisłodźowanju. Hłowny dźěl pastyŕskoho lista wopřija napominanjo k dźěłu: „Z dowěru a nadźiju podajće so do dźěła, dźěłajće zhromadnje a přezjedne, a mějće jedyn k druhomu dowěru. Dopokazajće, zo budźeće rozemić knježić a waš přichod zadnić. Do dźěła, ludo Pólski! Wobstarajće wusyw, wobkhowajće waše kulturne kubła. Waša přiwisnosć k ródnej zemi dźěn je powšitkownje znata, runje tak też waša wutrajnosć a swědomitosć. Tele waše samotnosće też zmóžnja, zo, njedźiwajo na wšitke hubjenstwo, z Božej pomocu a z joho žohnowanjom naš kraj w našich rukach wostanje. Wobsywajće z nowa zapusćene pola, njelutujće prócy; štož wy najmjeńšomu wašich bratrow činiće, to sće Khrystusej činili. My derje wěmy, kak wy w tychle ćežkich časach cyrobu, bydlenjo a drastu z khudymi dźěliće, a hdyž běchmy so my na was wobroćili, sće woprawdźe też dawali a składowali za tych, kotřiž hłód ćerpjachu. Njech so to tebi, katolski ludo, tysac króć zasy zaruna a mytuje. Hdyž w na wašich polach syjeće a waše s[illegible]ne domy zasy twariće, njech też nastanje w kóždej pólskej wsy zasy pólska cyrkej a pólska šula. Modl so potajkim, katolski ludo, a čitaj! — Čitaj a dźěłaj! Z twojich modlitwow, z twojoho přez čitanjo dobytoho postupa w kulturje a z twojoho dźěła nastanje a wukćěje sylny a zbožowny wótcny kraj.“

Pólske časopisy wopominachu z wulkej horliwosću tutón powšitkowny list biskopow jako dokument kulturneje stawizniskeje ważnosće.

Wójnske wustajeńcy

su nětkle w Barlinje a w někotrych druhich městach widźeć. Započatk junija so też za Saksku w Drježdźanach wójnska wustajeńca wotewri. Wo čim chcedźa nam tajke wustajeńcy powědać? Wo wšitkim, štož móže so wo wójnje prajić a pokazać, wo rjekowstwje našich wójskow, wo přećiwnosćach, kotrež su wone předobyłe. Wone pokazuja wójnske přihoty našich njepřećelow, brónje infanterije a artillerije wšěch družinow hač do najwowšoho dobytka třělnych hrjebjow, lětadła, torpedos, z krótka, wšitke wójnske nastroje, kotrež z cyła su, so pokazuja. Při najnowšim dalokoročaku, swětłomjetaku a pancerowym automobilu stoji ruski burski wóz najjednorišoho twara. Pisane, kaž njepřećeljo stoja jich uniformy před nami. A wšo, štož so pokazuje, su nam njepřećeljo podawali. Rjekowskim nadběham našich pólnošěrych mamy so dźakować, zo móža so tele wójnske wustajeńcy tak bohaće wuhotować. Štóž je widźi, budźe z dźakom na naše wójska spominać.

Tohodla ma krajny wubjerk towarstwow Čerwjenoho křiža, kotryž tele wójnske wustajeńcy zarjaduje, zasłužbu wo česćowanjo našich rjekow w polu. Wězo pak ma też wěsty wotpohlad sam za so. Čerwjeny kříž trjeba srědki, a k tomu ma też přinošować Drježdźanska wójnska wustajeńca. Kóždy wě, zo Čerwjeny kříž žanych sebičnych zaměrow nima. Štóž jomu pjenjezy dawa, posylnja naše wobaranjo, zakitanjo. Tohodla chcemy tutej wójnskej wustajeńcy prawje nadobny wuspěch přeć, k česći wójska, k posylnjenju Čerwjenoho křiža.

Na wobsedźerjow wrjosu.

Kaž drje je znate, je stat dowolił, zo smědźa so wšě z wrjosom wobrosćene kruchi, kotrež statej přisłušeja, darmo wotsyc, dokelž móže so z wrjosa nowy picowanski srědk dobyć. Wjele wrjosa rosće też na privatnych zahonach, a by hromadźenjo wrjosu na tutych mohło naše zastupowace picowanske srědki wo wjele powjetšić. Tajcy wobsedźerjo so napominaja, zo bychu wulkosć jich wrjosowych zahonow pomjenowali a gmejny napominali, zo bychu tele rostliny wotsykłe, zo by so potom wšitko mohło wójnskomu wubjerkej za zastupowace picowanske srědki přepodać. Něšto ludźi mohło sebi też při tym něšto zasłužić, hdy bychu wrjós wotežnjeli, dokelž móže so za wotežnjećo, do walčkow wjazanjo a na wóz nakładźenjo za centnar 65—90 pjenježkow płaćić. Za Saksku je firma Günther a Kaulfers w Lubiju w Sa. za hromadźenjo wrjosu postajena. Na nju dyrbja so wšitke spomnjene wozjewjenja w tutej wěcy słać.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Kulenjo jejkow na Hrodźišku, kaž so to hewak jutrowničku stawaše, je lětsa hamtscy zakazane, dla hospodarskich wobstojnosćow.

⁘

— **Swinjace wiki** smědźachu so dźensa zasy w Budyšinje wotměwać, dokelž je so pokroma w hosćencu „k Markhrabji“ zasy pominyła.

⁘

Cokora smě so jeno nětkle, dóniž njeje wobkhod z nim zarjadowany, hišće poł punta nadobo jenotliwym wosobam abo hospodarstwam předawać. Na dalše je postajene 1 kg cokora měsačnje na hłowu.

⁘

Mydła smě so jeno hišće wotedawać za wosobu: 100 gramow dobroho mydła a 500 gramow druhoho mydła a mydłacoho pólvra abo druhich płokařskich srědkow, kotrež maja tuk we sebi — na měsac. Wotedawa so na khlěbowu marku za štwórty měsačny tydźeń a ma so na nju z čornidłom napisać, kelko a kajke mydło bu wotedate.

⁘

Z Radworja. (Wójnske wuznamjenjenjo). Dalše wójnske wuznamjenjenjo je dóstał:

34. Lěkař dr. med. **Max Pětranc ze Zdźěrje,** kotryž hižo železny křiž a ryćerski křiž I. rjadownje Albrechtowoho rjadu z mječomaj wobsedźi. Wón so znowa z tym wuznamjeni, zo 18. decembra 1915 w bitwje w Champaniji na bitwišćowym zawjazowanišću (Verbandplatz) w cyłym njepřećelskim wohenju ranjenych sakskoho aktivnoho regimenta čo. ... zawjazowaše. Dokelž pak běše w tutym regimenće wjele braunschweigskich wojakow, dósta za to wot tamnišoho wójwody: Braunschweigski wójnski zasłužbny křiž.

⁘

Z Pančic. Jako dźak za přepodaćo krasnoho kwěćela róžow a powitanjo w Janskich Kupjelach dósta knježna Marija Rachelic drohotnu brošu wot Jeje kralowskeje Wysokosće pryncesny Jana Jurija z inicialemi M. J. (Maria Immaculata — mjeno pryncesny rodź. z Bourbon-Sicilskeje). To budźe za wobdarjenu zawěsće njezachodne rjane dopomnjećo na wysoki wopyt w serbskej Łužicy.

⁘

Z Różanta. Husto su sebi domjacy a też cuzy přeli, małe wopomnjećo na Różenćanske swjećo Maćerje Božeje měć. Tohodla je so nětko zhotowił pjenježk, na kotrymž je na jenej stronje wobraz Jězusoweje wutroby a na druhej postawa Różenćanskeje swjateje Marije z wopismom: Kralowna měra, proš za nas! Bohužel je dypar, kiž njeje serbski rozymił, do wopisma zmylk sčinił. Dokelž dypanjo same 30 hr. płaći, so kóždy pjenježk za 10 pjenježkow předawa, a su dóstać w Różenće na farje. Pjenježki móža so też město skapulira nosyć, hdyž su na te měnjenjo woswjećene. Zawěsće so někotryžkuli wojak w polu zwjeseli, hdyž jomu přećeljo jedyn připósćelu.

— Dokelž ma so w lěće z časom hospodarić, njebudźa w lěće kemše na sobotach w Różenće wjacy we wosmich ale w sedmich hodźinach, a to 6. meje prěni króć.

⁘

Do Serbow. (Za młodosć.) W Bitterfeldźe bu 18lětna holca k 15 hriwnam pjenježnoho khostanja abo 5 dnjam jastwa zasudźena, dokelž běše wječor po 10 hodźinach z hólcom w promenadach přebywała.

— Młodostnym wosobam wobeju splahow niže 17. lěta je zakazane: wječor po 8 hodźinach bjez přitomnosće dorosćenych w korčmach přebywać abo wonka po pućach wokoło dundać.

⁘

Z Paderborna. Na dnju Bolosćiweje Maćerje, pjatk 14. hapryla, wudźěleše najdostojniši knjez biskop dr. Schulte w Paderbornskim Domje měšniske swjećizny. 18 knježich dósta měšnisku swjećiznu (mjez nimi pak bě 12 klóštrskich duchownych). To je jara mała črjódka porno druhim lětam, hdźež zastupichu nic 18 ale wokoło 60 do Knjezoweje winicy. — Wyše toho bu 15 subdiakonow z Paderbornskoho seminara na diakonow wuswjećenych; mjez nimi też 5 ze Sakskeje, a to kk.: Jurij Brusk z Hórkow, Pawoł Löbmann ze Šěrachowa, Friedrich Schmidtke z Rossweina, Beno Šołta z Radworja a Franz Schwarzbach z Grunawy.

Wozjewjenjo
zapósłanca do kejžorstwowoho sejma knjeza Gräfy z Biskopic.

Hdyž je so před krótkim w kejžorstwowym sejmje pod mjenom „Němska frakcija“ nowe zjednoćenjo zapósłancow praweje strony domu wutworiło, kotrež ma jeničcy zaměr, tymle zapósłancam zastupjenjo we wubjerkach zawěsćić, sym drje ja jenički zapósłanc prawicy, kotryž žanej frakciji njepřisłuša. Štóž wobstojnosće w kejžorstwowym sejmje jeno trochu znaje, wě, zo móžeš parlamentariscy z wuspěchom jeno skutkować, hdyž přisłušeš jenej frakciji! Tohodla sym so rozsudźił, zo bych mojomu wólbnomu wokrjesej a mojim winowatosćam lěpje służić mohł, hač by hewak móžno było, so němsko-konservativnej frakciji kejžorstwowoho sejma jako hospitant přizamknyć.

Z tym njeje na žane wašnjo a na žanu stronu přeměnjenjo mojoho politiskoho přeswědčenja zjednoćene. Budu, kaž prjedy tak też nětko mojomu přeswědčenju służić móc, kaž sym to pola mojeje wólby slubił. Sym dotal hižo skoro we wšitkich politiskich a hospodarskich prašenjach z němsko-konservativnej frakciju hromadźe šoł; formalne přizamknjenjo, kotrež sym nětko też w interessy mojoho wólbnoho wokrjesa a mojoho dźěła w kejžorstwowym sejmje wukonjał, njewoznamjenja žanoho wopora a přeměnjenja mojoho přeswědčenja. Nadźijam so wěsće, zo moji wolerjo přičiny mojoho skutka připóznaja a budźa to važić wědźeć a zo mi też dale dowěru wobkhowaju, kotruž su mi na džakahódne wašnjo dotal wopokazali.

W Barlinje, 5. hapryla 1916.

Gräfe w Sakskej
s. k. s.

Češki nan a serbski syn.

Powčdańčko ze staroho časa.

Napisał J. N.-K.

I. Mała khěžka w lěsu.

Hdyž w nětčišim času přez rjanu Łužicu dźemy, wjeselimy so wšudźom nad rjanymi polami a zelenymi łukami. Wšudźe su rjane šěroke čiste puće, po bokach hišće husto dosć z rjanymi sadowymi štomami posadźane. Na wsach widźimy wysoke khěže, kotrež su jara porědko ze słomu, najbóle z cyhelom abo ze šćěpjelom kryte.

Štóž to wšo nětkle widźi, mysli drje sebi mało hdy na to, zo je to wšo hakle we nowišim času nastało. Haj, před dwě sćě lětami to běchu tu hinaše wobstojenja. Tak rjanych polow a honow, nad kotrymiž so nětko tak dźiwamy, tehdom hišće wjele njebě; hdźež su nětko naše tučne zelene łuki, běše hišće najbóle ćmowy lěs. Wsow tehdom hišće tak wjele njebě kaž nětko a běchu też wjele mjeńše a njenahladniše. Khěže njeběchu z kamjenjemi murjowane, ale běchu jenož z drjewa a hliny. Bur dyrbješe w tamnym času ke knježim na robotu khodźić a ćežcy dźěłać, swoje pola husto dosć njewobdźěłane ležo wostajeć.

Běše lěta 1662. Njedaloko Sprewje něhdźe tři abo štyri hodźiny wot města k połdnju ćehnješe so wulki čorny lěs. Šěroke sukate khójny a šwižne hładke šmrjóki pušćachu jenož mało słónčnych pruhow k zemi. Bě runje naléćo. Ćopłe słónčko, kiž bě lědma hakle njelubu zymu přewinyło, wohrjewaše zemju. Wšě štomy běchu hižo połne pupkow, haj někotre mějachu samo łopjena. Ptački skakachu zasy wjesele po hałžkach a tam a sem bórčeše też hižo bručk.

Rjane nalětne wjedro bě też staroho muža ze swojeje khěžki, kotraž skoro srjedź lěsa stoješe, wuwabiło, a wón nětko pilnje swoju mału zahrodku přerywaše. Běše to wulki hobrski muž. Runjež měješe hižo khětrje šedźiwe włosy, stoješe tola hišće cyle runje a staroby njebě na nim póznać. Na joho drasće drje bě widźeć, zo bě jomu hižo wjele lět służiła, bě pak čista a wšě dźěrki běchu derje zapłatane. Joho wobličo bě zmoršćene a z wulkej šešeratej brodu wobrosćene. Na čole měješe čerwjenu błuznu, kotruž bě něhdy we wójnje wot njepřećelskoho mječa dóstał. Štóž jomu tak do čornoho wobliča pohlada a při tym joho sylne stawy widźeše, drje so joho husto najprjedy postróži, tola stróžele so minychu, hdyž jomu do wočow pohlada. Brunej wóčcy hladaštej tak přećelnje a luboznje, zo dyrbješe joho kóždy hnydom lubo měć.

Tutomu mužej rěkachu w cyłej wokolinje jenož „Měrtušec wojak“. Jan Měrtuš bě z małeje wjeski rodźeny a bě wjetši dźěl třicyćilětneje wójny sobu činił. Při tym bě daloko po swěće wokoło přišoł a něštožkuli nawuknył. Wón móžeše nimo swojeje maćerneje rěče też hišće němsku, kotraž w tamnym času mjez Serbami hišće dołho tak rozšěrjena njebě, kaž to nětko husto dosć k škodźe našeje narodneje rěče je. Nimo toho běše też hišće češku nawuknył, dokelž dźěn bu wulki dźěl třicyćilětneje wójny w Čechach wjedźeny. Hdyž bě so skónčnje zasy domoj wrócił, njebě so jomu wo wsy wjacy spodobało, a bě sebi dowolnosć wuprosył, zo smě so w lěsu zasydlić, hdźež nětko hižo na wšě pjatnaće lět přebywaše. Wón měješe w swojej khěžcy jenož dwě kozy, kotrejž sebi sam wobstara, a wulkoho kosmatoho psa. „Wjelk“ běše nimo toho, zo dyrbješe dom strażować, też hišće pólcaj nad zajacami a wšě kruće za wuši bjerješe, kotrež so wobsedźeństwu jobo knjeza přejara bližachu; zo při tym też druhdy staromu Janej kusk zaječeje pječeńki wotpadźe, njemóže jomu nichtó za zło měć, wšako też wšo, štož sam měješe, z Wjelkom dźěleše.

Hdyž Jan tak pilnje w swojej zahrodcy dźěłaše, zasłyša nadobo Wjelka w lěsu šćowkać. To drje njebě jomu ničo nowe, ale zezda so jomu też, kaž by tam dźěćo zapłakało.

Towaršnje za wojowarjow w njepřećelskim kraju!

Swojim zmužitym wojowarjam jich často nadčłowjeske wopory a ćeže telko kaž so hodźi wolóžeć, jich wutrajnosć a dowěru na Boha posylnjeć, jich duchownu móc jim zdźeržeć, je, čim dlěje wójna traje, ćim wjetša winowatosć wšěch w domiznje. Wosebita dobrota za nich bywaja tu dlěje hač lěto hižo we wobsadźenych krajinach zarjadowane domy abo towaršnje za wojowarjow a zastojnikow na železnicach. Su to domy abo rumnosće, w kotrychž móža wojowarjo zasy so wuwotpočować w času wot wojowanja abo służby swobodnym, hdźež časopisy, knihi a hry z domizny so namakaja, hdźež so jim darmo papjera a přileżnosć k listowanju poskića, wječor powučowace a zabawjace přednoški, koncerty abo podobne so wotměwa a so jim też, jeli možno, wokřewjenja za žołdk za tunje płaćizny poskićeja. Domy za železniskich zastojnikow poskićeja też dobre přenocowanja.

Z wosebitym podpjeranjom wojeńskich wyšnosćow a pólnych duchownych knježich je so poradźiło na najwjacy garnisonskich městnach wobsadźenych krajinow mjeńše abo wjetše towaršnje za wojowarjow a też někotre za železniskich zastojnikow zarjadować. Kaž wšitkim skutkam wójnskeje skutkowaceje lubosće su też tutym najdostojniši knježa biskopja swoju wosebitu podpjeru přez nahladne dary přiwobroćeli a je należnje poručeli. We woporniwym zmyslenju su předewšěm sobustawy podpisanych zwjazkow dary dawali, kotrež też z wjetšoho dźěla zarjadowanjo tajkich towaršnjow na so wzachu.

Tu jedna pak so wo skutk, kotryž dyrbi kóždomu wutrobnje należeć a za čož kóždy rady dyrbjał swój přinošk wotedać, skutk, kotryž też podpjery wšěch potrjebuje, dyrbi-li so při dołho trajacej wójnje hač do kónca při žiwjenju zdźeržeć.

Podpisani wobroćeja so tohodla na wšěch w domiznje z prózstwu wo podpjeranjo towaršnjow za wojowarjow a železniskich zastojnikow w njepřećelowym kraju.

Też najmjeńši dar je lubje witany a sobu pomha našim woporniwym wojowarjam w tajkich towaršnjach domiznu někak zarunać. Dary maja so słać:

Za towaršnje za wojowarjow: Sammelstelle für Soldatenheime im Feindesland, Generalsekretariat der K. J. V., Düsseldorf, Schadowstrasse 54 (Achenbachhaus), Postscheckkonto Amt Cöln Nr. 22264, abo też praesidam katolskich towarstwow młodźencow.

Za domy za železniskich zastojnikow na: Generalsekretariat der kath. Gesellenvereine, Cöln, Norbertstr. 12, abo praesidam tutych towarstwow.

Dary też přijimaja praesidojo našich serbskich towarstwow za młodźencow a administracija Posoła.

Hnujace wróćenjo do katolskeje cyrkwje

powědaja nam jendźelske katolske nowiny. Bě blizko při fronće w połnócnej Francózskej. Jara ćežcy zranjenoho katolskoho Jendźelčana přinjesechu do hojeńnje. Chcyše so na wšón gwałt wuspowědać, tola tamniši francózski farař njemóžeše jendźelscy. Da tohodla khoromu prajić, zo njech jeno dospołnu želnosć wubudźi a móže też tak wotwjazanjo dóstać. Tola zranjeny na tym wobsta, zo chce so spowědnikej spowědać. Spowědaše so jendźelski a prošeše přitomnoho britiskoho wyššoho, zo by joho spowědź spowědnikej přełožił. Tajka ponižnosć mrějacoho protestantskoho wyššoho tak pohnu, zo tón sam přeco wupraji, zo chce ke katolskej wěrje přestupić. „Njemóžu Was tak ruče přijimać“, wotmołwi duchowny. „Byšće pak to činił, hdyž bych był w smjertnym straše?“ prašeše so officir. „Zawěsće!“ je duchownoho wotmołwa. „Nó potajkim, dyrbju dźensa hišće do třělnych hrjebi wróćo.“ Měšnik poda jomu krótku wučbu a přilubi, zo joho dale rozwuči, hdyž by so wón zasy z hrjebje wróćił.

Na to wotrjekny so wyšk błuda a dósta swj. křćeńcu (pod wuměnjenjom: jeli njebył hišće křćeny). Přezbožowny khwataše nowobroćeny do třělnych hrjebjow. Hišće na samsnym dnju mori joho granata. J. D.

Wšelčizny.

Palenjo kofeja w hospodarstwach.

Wójnski wubjerk za kofej, čaj a zastupne srědki w Barlinje wozjewja sćěhowace: Zakazanjo palenja kofeja, kotrež bu hnydom ze zapisowanjom kofeja wudate, so z tutym za hospodarstwa, kotrež maja syry kofej doma, tak daloko zběhnje, zo so palenjo kofeja hač do 10 kg dowola.

⁘

Też **we Würtembergskej** su mjasowe khartki zawjedźene. Za wosobu wyše 6 lět so na měsac 3520 gramow (t. j. 7 puntow) mjasa dowola abo 160 gramow na dźeń, bjezmjasne dny wuzamknjene. To je něšto wjacy hač pola nas. Za dźěći niže 6 lět je kaž pola nas jeno połojca zwolena.

⁘

Biskopski ordinariat we **Würzburgu** cyrkwinske předstojerstwa napomina, zo dyrbja dźiwajcy na poměry časa zlutniwi być we přetrjebanju wóskowych swěčkow. To je možno, bjez toho zo by pobožnosć škodowała abo liturgiske postajenja so přestupowałe.

⁘

Też **arcybiskop** dr. **Jakub z Hauck** w **Bambergu** napomina k zlutniwosći při swjatočnym prěnim woprawjenju a też při firmowanju. Wosebje zwonkowne swětne swjatočnosće maja nětkle so wostajić. Dźěći maja nic we nowych woblečenjach ale w njedźelskej drasće k swjatočnosćam přińć.

⁘

W Regensburgu wobdźěli so 5. njedźelu posta 5000 muži na zhromadnym woprawjenju mužskeje kongregacije. Na čole tuteje syły dźěše sobu jako praefekt kongregacije wjerch Albert z Turn a Taxis. Biskop Antonius z Henle měješe popołdnju po wulkim procesiónje swjedźeńske prědowanjo.

⁘

(Jastwo dla falšowanja mjedu.) Překupc Pawoł Adalbert Bergmann, wjednik firmy Rudolf Bergmann, thüringska centrala mjedu w Lipsku-Gohlisu, bě w létomaj 1913 a 1914 pod woznamjenjenjom garantowanoho čistoho mjedu z kwětkow wulku mnohosć měšeńcy

---

Tuž wza hnydom swój łopač na khribjet a khwataše do keŕkow. Wjelk dale bóle harowaše a bě słyšeć, zo bě něšto wulke wučušlił. Hdyž Jan cyle blizko přińdźe, wuhlada tam cuzoho brodatoho muža, kiž móžeše so Wjelka lědma wobróć. Njedaloko stoješe mały, snadź dwělětny hólčec we wosobnej drasćičcy so z woběmaj ručkomaj ćeńkoho štomika dźeržo. Runje hdyž bě tam Jan došoł, wućeže cucy muž krótki ale šěroki mječ z nóžnjow, zo by Wjelka lěpje wotehnał. Hdyž to stary wojak wuhlada, zawoła psa k sebi, dokelž so pře njoho boješe. Na to chcyše cuzy muž zasy małoho hólca hrabnyć, ale hdyž tón wótře płakajo před nim ćěkaše, wobaraše Jan, kotryž z toho sudźeše, zo hólčec cuzobnikowy njeje, jomu, a hdyž cuzbnik widźeše, zo z hobrskim mužom ničo njewučini, khwataše hrózbnje sakrujo zasy do lěsa.

Měrtušec wojak wza nětko cuzoho hólčka drje trochu njelěpje, ale jara přećelnje na rucy, zo by joho do swojeje khěžki donjesł. Tón drje so woprědka wulkoho brodatoho muža boješe, bórzy pak so na joho přećelne přiměčowanjo a z mučnosću změrowa, a hdyž skónčnje domoj dóńdźeštaj, bě Janej na rukomaj wusnył. Jan donjese joho nutř a połoži joho na mjehke lěhwo, kiž bě jomu z lisća a ze zelenoho mocha přihotował.

Jan w swojej małej khěžcy, kiž bě jenož při zemi twarjena, ničo njeměješe, štož runje nuznje njetrjebaše. We jstwje stoješe blido a dwaj starej stołaj, wšo njebarbjene a khětro hubjenje dźěłane. Při durjach stojachu na prawu ruku stare polcy, kotrež so na kóždoho hněwnje zatřasowachu, kiž kus krućišo wokoło nich teptaše. Na lěwu ruku běchu wulke kachle a za nimi hišće wjetša hela. Spody kachli stojachu wulke drjewjane škórnje, zuwak a Wjelkowe kortko. Pódla wisaše hišće na hozdźikach něšto Janoweje drasty. Jan měješe nimo jstwy a kuchiny, hdźež běše trawa kozomaj, hišće dwě komorje. W jenej, kotraž bě deleka, khowaše sebi swój grat, kiž w zahrodcy a lěsu trjebaše, jako hrabje, motyku, łopač, sekeru a druhe. We hornjej komorcy bě joho křina a łožo.

Jan njebě ženje ženjeny był a też w swójbach njebě wjele přebywał, dokelž bě so najprjedy jako wojak sam lutki po swěće wokoło bił, a nětko bydleše hižo dołhe lěta w swojim lěsu. Njewědźeše tohodla też wjele, kak z dźěćimi wobkhadźeć, a tuž činješe jomu mały hósć, kotrohož bě tak njenadźicy namakał, wulku wobćežnosć, z čim by joho, dokelž tola zawěsće jara hłódny wotući, nasyćił. Prěnje lěpše jomu tola też njechaše dać, dokelž by w swojej dobroćiwosći wbohoho hólčka rady derje wokřewił. — „Mi wšak mój čorny khlěb z kozacym twarožkom jara derje słodźi, ale tón drje so tajkomu pachołkej tola njeby suwał“, rjekny sam při sebi. „Mam drje tu hišće wot Radźinec kusk šinki, ta pak budźe jomu najskerje twjerda. Što jenož bych jomu tola přihotował? — Ach, ja Matyj!“ dyri so stary wojak na dobo do hłowy, „wšak mam kozy a mloko je jomu zawěsće najkhmańše.“ Hnydom dźěše nětko swojej kozy podejić, zo by mloko prawje młode a dobre było. Potom dźěše do jstwy, zo był hladał, hač mały cuzobnik hišće skoro njewotući. Tu namaka Wjelka, kiž bě sebi durje wočinił, na čož so wón nimale tak derje wustoješe, kaž Jan sam, a potom do jstwy běžał. Nětko stoješe před małym hólčkom, prěnjej nozy měješe na joho lěhwo zaprětej a hladaše hosćej zadźiwany do wočow. Hdyž Jan zastupi, wiješe přećelnje z wopušu, njehibaše pak so z blaka. Knjez kiwny jomu, zo by dźěćo njewubudźił, a přistupi potom sam bliže. Dokelž hólčec hišće kruće spaše, wza sebi Jan z hornjeje polcoweje deski staru knihu, zo by ju kusk přehladał. Měješe tu něštožkuli ze swojoho žiwjenja zapisane, też wo bitwach, kotrež běše sobu činił, tu najwažniše stoješe. Jan w tutych knihach jara rady čitaše, za kóždoho druhoho by wša próca podarmo była, też jenož jenu stronu přečitać a zrozymić. Hdyž Janej mjenujcy joho wučenosć dosahała njebě, běše tam wón wšelake znamjenja nastajał, kotrež jenož wón sam znaješe.

Hdyž bě Jan něhdźe hodźinu takle sedźał, mjez tym zo bě so Wjelkej hižo dawno wo-

předawał, kotraž z invert-cokora a wukrajnoho mjedu wobstoješe. Dla falšowanja jědźnych srědkow bu wón tohodla wot krajnoho suda w Lipsku k 3 měsacam jastwa a 1500 hriwnam pjenježnoho khostanja zasudźeny. Fabrikant Karl Proloff, mějićel firmy dr. Bolenius w Hamburgu, kotryž bě Bergmannej invert-cokor předawał, byrnjež bě wědźeć dyrbjał, zo so na nic reelne wašnjo trjeba, bu dla pomhanja k tomu k 1000 hriwnam pjenježnoho khostanja zasudźeny.

⁘

(Čežke khostanjo dla wopačnoho wudawanja mnohoty běrnow.) Burowka Kunigunda Winkelmann z Burkersdorfa bu dla wopačnoho wudawanja mnohoty běrnow wot suda we Weismain k 100 hriwnam pjenježnoho khostanja a k 10 dnjam jastwa zasudźena. Město 80 centnarjow bě žona jeno 30 centnarjow wudawała.

⁘

3000 časopisow abo nowinow jako wopor wójny.

Zapis nowinow němskoho kejžorskoho pósta za 1916 pokazuje z nowa 1255 časopisow, kotrež dyrbjachu dla wójnskich wobstojnosćow wukhadźeć přestać. Tak je nětko ličba nowin abo časopisow w Němskej hižo na 3000 zrostła, kotrež su wot spočatka wójny hač dotal zašle.

⁘

(Wot ganzora skóncowany.) 4lětny hólčec jenoho dohladowarja w Steinkunzendorfje pola Osnabrücka šćěkaše so z črjódu hus na dworje. Skónčnje da so ganzor do dźěsća a je z pyskom tak zwobdźěła, zo dźěćo na zranjenjo a stróžele wumrě.

⁘

(Rubježny nadpad na butrowoho muža.) Butrowy wikowař dźěše z Raesfelda do Dorstena na wiki. W Dorstenskej holi bu wot črjódy žonow nadpadnjeny, kotrež jomu joho butru nimale 75 puntow rubichu. Dźesać rubježnicow je wobskorženych.

⁘

(Powyšenjo psyčoho dawka.) W Kasselu přihłosowachu měšćanscy zastupjerjo po dołhim rozrěčowanju powyšenjo psyčoho dawka wo 10 hr., wot 25 na 35 hriwnow. Za kóždoho dalšoho psa jenoho wobsedźerja pak ma so 50 hr. płaćić.

Haj, na fronće to derje začuwamy ...

(Po wěrnym podawku powědane.)

Měj dźak, lubodrohi pólny maršalo, sławny Hindenburgo, za tute twoje słowo, połne hłubokeje wěry, kotrež tak njewuprajnje wjele we sebi wopřija. Je to zawěsće sobu najrjeńše wójnske napominace słowo, kotrež je železna wójna wupłodźiła.

Jedyn přikład jeno! Wójnski dobrowólny Karl N. stoji w trělnej hrjebi před swojim derje skhowanym kukadłom. Wótrje hlada joho jasne wóčko přez ćmowu nóc a dobywa so doprědka hač do njepřećelowych hrjebi. Třělba stajnje k wutřělej stłóčena. A swědomity dobroćiwy hólčec njewotwobroći wóčko, njepušći ruku wot honača, dokelž wě, kelko wotwisuje wot joho napjateje kedźbnosće. Žiwjenjo telko towaršow — snadź česć cyłoho połka, kotryž w najprědkownišej fronće leži, kaž železny klin do njepřećelskeje linije zabity. Mysle khwataju na někotre wokomiki za k ranju ćěkacymi mróčelemi do domizny, k lubej, dobrej maćerćy! Hišće zynči jomu do wušow jeje starosćiwe maćerske słowo, jeje postrow, jeje Božemje: luby syno, nětko dźi z Bohom, bjez přestaća chcu na tebje spominać w swojich modlitwach. A dyrbjało-li raz być, zo přińdźeš do wulkoho stracha, potom daj mi Bóh luby Knjez hnadu, zo bych jón přez swoju modlitwu wot tebje wotwobroćiła.

A takle klinči zasy do wutroby zmužitoho syna a joho wóčko chce najradšo zapłakać, tak hnuje a jima joho tajka starosćiwa, swěrna, škitaca lubosć maćerna. Tola wóčko ma jasnje wótre wostać k wótromu wobkedźbowanju. Tohodla preč z hižo nastawacym sylzowym šlewjerom!

Tu, njeje tak, jako by słyšał sebje samoho z mjenom wołać! A tak cunje, jako by joho luba maćerka sama wołała, tak kaž jeno mać mjeno swojoho syna wuprajić może?! Ale to so drje jenož tak zezda, zawinjene přez te runje nastawace dopomničky.

Tola słyš jeno! Hižo zawoła: „Karlo!“ A spodźiwny hłós, jako by zastróženosć, bojosć před z dobom hrožacym strachom jón wustorčiła! A cyle kaž zynk maćerskich, ach tak derje znatych słowow.

A z dobom storhnje skoro z mocu něšto joho hłowu a woči na stronu, z wotkelž zdaše so wojakej wołanjo přikhadźeć. A w samsnym wokomiku zafrunča njepřećelska kulka, kiž bě swój puć runje přez wuzku, ćeńku wutřělersku smuhu namakała, nimo w stronu wobroćeneje hłowy, cyle blizko při wuchu. Wona by runu smuhu přez wóčko do mozhow k wěstej joho smjerći zajěła, njebyštej-li joho woči přez tamne potajnstwowe wołanjo wottorhnjenej njebyłoj wot tamnoho wuzkoho skoro k wrotam smjerće bywacoho kukadła. Na to so wjacy njewutřěli a njebě też wjacy wołanjo słyšeć. Z wotkel bě to přišło? Přichodny list z domizny to wujasni, hdźež mać takle pisaše: „W nocy wot ... k ... běch wosebiće starosćiwa wo tebje, luby syno. Strach jako wo tebi hrožacym ćežkim strachu njeda mi wusnyć. Móžach jeno hišće so modlić a zasy so modlić. A tute modlenjo zbu k woprawdźitomu wołanju za tebje k Bohu. Kaž křičenjo w nuzy a najwjetšim straše! Tu z dobom bě mi, jako by tón ćežki strach a tłóčacy zdych so zhubił. Jasnje začuwach: Bóh je moju modlitwu wusłyšał a tebje ze smjertnoho stracha spodźiwnje wumožił. O pisaj mi tola kak to běše ...“

A přez maćernu modlitwu jej z nowa darjeny syn móžeše jej rozprawjeć, kak bě było a móžeše też přistajić: Haj naš runje tak pobožny kaž zmužity Hindenburg ma prawje ze swojim njewuprajnje rjanym słowom: Na fronće začuwamy, kak so doma modla! Naš luby Bóh praji rozsudnje swoje: Haj a Amen k tutomu słowej: Kaž je to pola mje činił, tak pola mnohich, mnohich mojich swěrnych towaršow. A my wšitcy njemóžemy so dosć dźakować za tutón armejowy rozkaz wulkoho maršala, kotryž wšědnje stotysacy mobilisuje k modlenja za nas. Tute joho wuprajenjo bu woprawdźity skutk žohnowanja za nas a budźe też poselstwo dobyća. To wěsće wěmy. Knjez wójskow jomu to mytuj! J. D.

We wójnje zhubjeni a invalidne a zastojnske zawěsćenjo.

Zawostajeni dóstanu postajene płaćenja (rentu za wudowy, za syroty a pjenjez za wudowy), hdyž je zawěsćeny wumrěł. Hdyž zawěsćeni jako wobdźělnicy na wójnje so zhubja, móže zawěsćeński wustaw zhubjenjo abo dźeń smjerće wujasnić. Wot tohole dnja smjerće lěto do zady ličene so renty dawaja. Dale wróćo ležace renty spadnu. Hdyž je so lěto minyło po wobkrućenym dnju smjerće, spadnje wosebje pjenjez za wudowy invalidnoho zawěsćeńskoho zakonja a pola zastojnskoho zawěsćenja prawo na wróćopłaćenjo dźěla zapłaćenych přinoškow, hdyž so tu tele žadanja do lěta njewozjewja. Zawostajenym tajkich zhubjenych móže so tohodla jeno radźić, zo bychu swoje prawo z časom pola přisłušneje gmejnskeje wyšnosće wozjewili. K dopokazej zhubjenja so wot organisacije „Čerwjenoho kříža“ trěbne naprašowanja stanu. Tuž maja so tajcy zawostajeni najlěpje na tajke wokrjesne městna „Čerwjenoho kříža“ wobroćić, kotrež potom pytanjo do rukow wozmu.

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Zemrěći: 23. měrca: Paulina Marhata Bokšowa, mandźelska Karla Handrija Bokša, kóžkarja w Budyšinje, 44 l. — 24. Jakub Hajdan, kněžkař w Radworju, 68 l. († w Budyšskej khorowni). — 30. Jan August König, šoferowy syn w Huscy, 11 m. — 2. hapryla: Khata Hańža Sibarjowa, rodź. Hajdanec, w Hrubjelčicach, 31 l.

---

studźiło za muchami łójić, kotrež joho šarowachu, a nětko smorčo na zemi ležeše, poča so na lěhwje hibać a słaby hłós zawoła: „Bjelko, Václav má hlad!“ — Wjelk khětře poskoči, hdyž to wusłyša, zo by tola nichtó před nim njezhonił, štó je powědał. Jan pak posłuchaše cyle zadźiwany, hdyž nětko mały hólčec z płačitym hłosom z nowa skoržeše, zo je hłódny. „Woprawdźe, to je češka rěč!“ praji sam při sebi. „To so mi też ženje dźało njeje, zo tu w swojim hłubokim lěsu hišće jónu češki zasłyšu. Myslach sebi sam, zo sym ju cyle zabył, a nětk su mi to hišće runje tak znate zynki, kaž tehdom, hdyž běch z Wallensteinowym wójskom w Prazy. Haj człowjek ma khmańši pomjatk, hač sebi sam mysli a štož je so jomu hdy lubiło, na to tak snadnje zasy njezabudźe.“ Na to wza Jan škličku z mlokom a dawaše hólcej. Tón drje njechaše najprjedy wot staroho wojaka ničo brać, ale dokelž bě hłódny a Jan jomu přećelnje přiměrjowaše, wupi skónčnje mloko. Stary wojak wjeseleše so kaž dźěćo, hdyž widźeše, zo jomu tak derje słodźi; ale joho wjeselo njedyrbješe dołho trać. Přetož mały Wjacsław, kaž bě so sam mjenował, poča tak khětře kaž bě so napił, zasy po česku za swojej Bětcynej wołać. Je to najskerje joho pěstońča była, a tuž njemóže jeje parować, mysleše sebi Jan. Hdyž pak Bětcyna na wšě wołanjo přecy njepřińdźe, da so hólčk skónčnje do płačkow, a runjež Jan wšo móžne z nim činješe, zo by joho tróštował, njeda so tola na žane wašnjo změrować. Jan nošeše joho nutř a won, pokazowaše jomu wšo, štož tam w swojej khěžcy měješe, a sadźi joho skónčnje k Wjelkej, zo byštaj sebi hrałoj. Tu drje so Wjacsław na Wjelka wusmja a zawoła: „Sultane“, bě też widźeć, zo by jomu rady do kosmateje kože zajěł, ale hdyž so Wjelk po zdaću hańbowaše, so z tajkim pachołkom nasadźować, a tohodla na njoho njedźiwaše, rozhněwa so z nowa a wołaše hišće bóle hač prjedy. Na posledku pak zasy z mučnosću wusny, a Jan wodychny trochu wolóženy.

„Sebi woprawdźe njebych myslił, zo je dźěći pěstonić tak ćežke dźěło; to bych so tola skoro radšo z třomi njepřećelemi bił. Nazajtra dyrbju do wsy pohladać hić, hač mi nichtó małoho człowjeka wotewzał njeby. Při mni so jomu njelubi, a to drje najskerje też lěpje njebudźe.

Na to dóńdźe Jan mjelčo won, hdźež měješe hišće něštožkuli činić, a za khwilu wróći so zasy do jstwy. Tu sedźeše potom nimale cyłu nóc bjez spanja, stražujo swojoho lubuška, małoho Wjacsławka. (Pokračowanjo.)

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 434. Khata Kochec z **Budyšina**; 435. 436. z **Konjec**: Marija Wjacsławkec, Jurij Wowčeŕk; 437. 438. ze **Šunowa**: Mikławš Šołta (korčmař), Jurij Narćik (1/4); 439. Jakub Měrćink, korčmař w **Haslowje** (w polu); 440. Pětr Wałda z **Pozdec**; 441. Handrij Handrik z **Baćonja**; 442. Marija Kneblowa ze **Sulšec**; 443.—445. z **Khróšćic**: Madlena Grofowa, Jakub Kokla, Jan Krons; 446. 447. z **Hórkow**: Jakub Brusk, Mikławš Šmit; 448. Jakub Mjechela z **Łusča**; 449. Jakub Lebza z **Nuknicy**; z **Wudworja**; 452. Jurij Wels z **Wučkec**; 453. Hańža Winarjec w **Drježdźanach-Lošw.**; 454. Hana Winklerowa ze **Słoneje Boršće**; 455. Jan Rěčk z **Łupoje**; 456. Marija Kasperka z **Měrkowa**; 457.—459. z **Khelna**: Jan Mjeń, Mikławš Lebza, Jan Krawc; 460. Jakub Delan z **Boranec**; 461. Pětr Wlóski z **Radworja**; 462. Jan Wjeŕš z **Hodierja**; 463. Mikławš Šenk z **Bronja**; 464. Michał Domaška z **Worklec**; 465. Hańža Lubkec z **Radworja**; 466. wučeŕ E. Holan z **Budyšinka**; 467. Jurij Glawš z *Róžanta*; 468. Marija Hankec z **Hatow**; 469. Pětr Šneider ze **Smjerdźaceje**; 470. Marija Zarjenkowa z **Dobrošic**; 471. Jakub Brězan z **Banec** (t. č. w Freiberku); 472. Jurij Frencl z **Niježe Wsy**; 473. Pětr Zarjeńk z **Ralbic**.

Za fond towarstwa: J. M. (přez k. kapłana Rjedu) 50 pj., Marija Kasperka z Měrkowa 1 hr., Michał Domaška z Worklec 1 hr.

Za duchownske městno w Zdźeri:

Po njeboh bratru **Mikławšu Ćemjeru** z **Ćemjerc** **300** hriwnow. Jakub Ćemjera z Wotrowa.

Štóž wows, mengu, měšeńcu, w kotrejž so wows namaka, abo ječmjeń přez zakońscy dowolenu měru skotej dawa, přehrěši so na wótčinje.

Kóns redakcije za přichodne čisło

pjatk rano!

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

17. hapryla 1916.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha
Ćelata:	
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	190—200
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	160—170
3. snadnje wuwite wot cyca	145—155
Wowcy:	
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	135—140
2. starše korme borany	125—130
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	110—120

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 15. hapr. wot hr.	wot pj.	hać hr.	hać pj.	w Kamjencu 20. hapr. wot hr.	wot pj.	hać hr.	hać pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11					
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch								
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	85	5	75				
Pšeńčna muka			19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	6	40	7	90				
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata — (w Kamjencu 476)					30	—	60	—
Butra 1 kg	4	60	5	10				—
Jeja, čerstwe, štuka	—	15	—	16				— 18
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Adressa redaktora:
N. Sauer, Bautzen, A. d. Petrikirche 9.

Nerth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 w Budyšinje Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Kózlace kože

kaž tež wšě druhe kože kupuje za najwyšše płaćizny

Heinrich Lange

w Budyšinje

Cyrkwine naměsto 4 a Žitne wiki 11.

Mjehke běłe mydło w tunach (Mazne mydło)

wubjerne k domjacomu trjebanju a za šaty, 100 puntow 56 hr., 50 puntow 29 hr. Zapakowanjo darmo. Přiwjezenjo ma kupc płaćić. Sćele so z předpłaćenjom, dóniž je što na składze.

E. Minden, Hamburg, Grindelweg 2a.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

15. hapryla 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Celace mjaso	„	4	—	4	—	4	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	5	60	6	—	6	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	5	—	5	—	5	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	—	—	12,6	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	25	2	55	2	40
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	58	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	50	3	50	3	50
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.** Dalokoreč̌ak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.** Dalokoreč̌ak 307.

Jeja

kupuje

konditarńja Jurij Wolf

w Kamjencu.

Štóž žanu **holcu wosebje do domjacoho dźěła** trjeba, chcył so pola knjeza cyrkw. wučerja Šołty wo dalše woprašeć. Jedna so wo holcy, kotrež su jutry ze šule. Njech napisa: Herrn Kirchschullehrer Georg Scholze, Bautzen, Löbauerstr. 27.

Hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje

budże **jutrownu srjedu, 26. hapryla 1916,** pop. 1/2 3 hodźin w Serbskim Domje w Budyšinje.

Porjad: 1. Rozprawy. 2. Nekrologi. 3. Wólby. 4. Přeměnjenjo wustawkow. 5. Namjety.

Wšěch sobustawow a přećelow wutrobnje přeprošuje

Předsydstwo.

Stipendiji z fundacije + propsta a kanonika Dr. Jana Mara.

Z **fundacije** zemrětoho propsta a kanonika Dr. **Jana Mara,** na kotruž maja jenož Serbjo romsko-katolskeje wěry prawo, a to najprjedy tajcy z krejnoho přećelstwa założerja a tajcy z Njebjelčanskeje wosady, je wot 1. t. m. wuprózdnjene:

jene stipendium po 150 hr. na lěto za studowacych na wučeŕskich seminarach, hajniskich, hórniskich abo druhich akademijach, kaž też

jene stipendium po 90 hr. na lěto za tajkich, kotřiž wumjelstwo abo rjemjesło wuknu.

Prózstwy wo stipendije maja so hač do 20. meje na podpisanym konsistoriju pisomnje wotedać z wuswědčenjom narodnoho pokhoda, censurow a zadźerženja.

Z dobom so přispomina, zo, štóž chce stipendium dóstać, dyrbi sam serbskeje rěče mócny być. Jeno pokhod wot serbskich staršich potajkim njedosaha.

W **Budyšinje** na tachantstwje,
12. hapryla 1915.

Tachantske konsistorium s. Pětra.

Khude syroty wołaja wo smilnosć!

Minjeny tydźeń wumrě w Brunowje mać, kotraž 10 dźěći jako syrotow zawostaji: 1, 3, 5, 8, 12, 13, 14, 16, 17 a 18 lět stare. Ta najstarša 17lětna holca je mać w khorosći wothladała a pyta nětko službu. Hólčata w starobje 1, 3 a 13 lět proša miłosćiwych ludźi wo přiwzaćo, zo chcyli jich woćahnyć. Za te druhe dźěći je hižo postarane. Nan je we wójnje, njedóstanje ani dowola, zo mohł domoj přijěć so wo swoje dźěći postarać. Za małe dźěći płaći so wójnska podpjera. Štóž chcył tu 17lětnu sylnu holcu, kotraž je hač do nowoho lěta hižo 3 lěta na knježim dworje służiła, do służby wzać, abo jene wot tych małych syrotkow darmo woćahnyć, njech so bórzy zamołwi na **katolskej farje w Kamjencu pola fararja Žura.**

Po dołhej njewěstosći zhonichmy před krótkim z francózskich zapiskow, zo je naš syn a bratr

Jurij Glawš z Różanta

kanoněr w 4. pólnym art. połku čo. 48, hižo 20. sept. 1914 w Troyes w Francózskej w tamnišim špitalu na swoje rany wumrěł, 23 lět 5 měsacow 21 dnjow stary.

W **Różenće**, w haprylu 1916.

Jakub Glawš a swójba.

Wutrobny dźak

wuprajamy wšitkim, kotřiž su při smjerći našoho luboho wuja a swaka, knjeza

Pětra Robla

privatiera a kral. dwórsk. cyrkwinoho służownika n. w. w Drježdźanach,

kotrohož je tón Knjez w 82. lěće žiwjenja wotwołał, jomu telko lubosće a přiwisnosće a nam sobužarowanja z blizka a daloka wopokazali.

W **Drježdźanach** a w **Serbskich Pazlicach.**

Žarowacy zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa našoho nam tak njenadźicy wotwołanoho syna a bratra

Jana Jurja Prócec
z Trupina

wuprajamy z tutym wšitkim: kmótram, přećelam, susodam a znatym, kotřiž su nas w našej zrudobje pokojeli, tomu njeboćičkomu na póstywječor přikhadźeli a za njoho so modlili a joho kašć z wěncami debili, joho w tak nahladnej ličbje k rowu přewodźeli, wosebje też Ralbičanskej šulskej młodości a jeje kk. wučerjomaj

wutrobny dźak a Zapłać Bóh tón Knjez!

Žarowaca Prócec swójba w Trupinje.

Dźensa rano bu naš horcolubowany nan, dźěd, bratr a swak

Jakub Cyž

bywši kubleŕ w Stróžišću

posylnjeny ze swojim Knjezom a Zbóžnikom, ze swjatymi sakramentami doma wobstarany, w swojej starobje 74 lět 11 měsacow do wěčnosće powołany.

W **Stróžišću, Hrubjelčicach, Frauenwaldau, Radworju, Čornecach** a w **Budyšinje,**
20. hapryla 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Pohrjeb budże njedźelu 23. hapryla dop. 1/2 8 hodźin w Radworju.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 18. | **Budyšin, 29. hapryla 1916.** | **Lětnik 54.**

Rabboni!

Młode jutry su dźensa. Hišće maš w pomjatku a we wutrobje, štož sy na Božej mši w Božim domje widźał. Kaž jónu židowske maćerje swoje móličke k Jězusej njesechu, zo by je žohnował, tak tam dźensa swjatočnje běchu duchowni a wosadni wjedli wjele małych prěni raz k blidu Božomu. A Jězus njepołoži jenož swojej rucy na nje, zo by je žohnował, ale wón přińdźe sam k nim do jich wutrobow, zo by we nich přebywał jako žórło hnadow a jědź k wěčnomu žiwjenju.

Kak dołho je, zo sy też ty přistupił prěni raz, zo by při kehelkach wzał k sebi swojoho Knjeza a mištra a zbóžnika? A prašam so: Je twoja lubosć k njomu, kotruž tehdy we wutrobje k njomu nošeše, wostała? Je hišće tak dźěćowska, tak połna žadosće za nim kaž tehdy? Abo je swět a joho hordosć, je požadosć wočow a mjasa, po něčim wot njoho će zdalowała?

Lubosć k Jězusej njesmě woteběrać a studnyć. Ta dyrbi z tobu rosć kaž ćěło z lětami so sylni a rosće. Potom honi će stajnje k njomu, a khodźiš husto tam, hdźež joho dóstanješ. K tomu njech ći pomha podawk, kiž swj. Pismo nam powěda wo duši, kotraž joho lubowaše, a kotraž joho pytaše ze žadosću, hdyž bě wón na khwilu ju wopuśćił.

Jězusa běchu ze křiža wzali a do rowa położili. Tam joho pyta Marija Madlena, zo by při nim była, a po židowskim wašnju jomu poslednju česć wopokazała. Tola wón bě z mortwych stanył. A nětko powěda nam swj. Pismo tole:

„Marija (Madlena) pak stoješe při rowje wonka płakajcy. Jako pak płakaše, skhili so a pohlada do rowa. A wuhlada dweju jandźelow w běłej drasće sedźaceju, jenoho k hłowam a jenoho k noham, hdźež bě Jězusowe ćěło położene było. Taj prajištaj jej: Žónska, što płačeš? Praji jimaj: Mojoho Knjeza su wzali, a njewěm, hdźe joho położichu. Hdyž bě to prajiła, wobroći so dozady, a wuhlada Jězusa tam stojacoho, a njewědźeše, zo by Jězus był. Jězus jej praji: Žónska, što płačeš? Koho pytaš? Wona měnicy, zo je zahrodnik, praji jomu: Knježe, sy-li joho ty wotnjesł, praj mi, hdźe sy joho położił, a ja joho wozmu. Jězus jej praji: Marija! Wobroćiwši so rjekny wona jomu: Rabboni (štož rěka Mištrje)."

Jan. 20, 11 - 16.

Joho row bě jeničke, štož bě po Jězusu Mariji wostało. Tuž bě to městno, hdźež najradšo přebywaše. A hórke sylzy tam roni. Wón je jej wumrěł. A nětko też joho ćěło tu wjacy njeje! Ani tu jomu měra njedadźa. Hdźe pak je? Hdźe je namaka? Nětko też to bu jej wzate. Što mohła hišće zhubić? A tohodla tak bolostnje płače.

Što tohodla rěči z wotmołwy, kotruž jandźelomaj da, hdyž so jeje prašeštaj, pře čo płače! „Mojoho Knjeza su mi wzali a njewěm, hdźe su joho położili." Wón je hišće jeje knjez, jeje wšo. Z kajkej česćomnosću tola na nim wisa! Wša słuša jomu, a wón je cyle jeje. Skoro so zda, jako jej hišće dosć k wědomju njeby přišło, zo je wón njebohi. W jeje myslach, w jeje wutrobje je cyle hišće jako žiwy, jako tón połny lubosće a dobroćiwosće a přećelnosće. Hdźe nož su joho donjesli? A wot teje myslički přewzata so wobhladnje. Kohož tam wuhlada, toho měješe za zahrodnika. Snadź bě jenož zwjeršnje pohladała, abo možno też, zo bě Jězus zahrodnikowu postawu přijał. Dokelž wot jandźelow njebě zhoniła, hdźe wón je, tak nětko zasy zahrodnika so praša. Njemóže dočakać, zo by to zhoniła, hdźe Jězus je. A hnydom prěnje słowo, kiž za zahrodnika ma, je prašenjo za Jězusom. A při tym rěči, jako kóždy dyrbjał wědźeć, koho měni; jako też kóždy druhi na ničo druhe ani myslić njemohł hač jeno na to, štož jeničke hišće w jeje myslach ma městna. „Knježe, sy-li joho ty wotnjesł, praj mi, hdźe sy joho położił a ja joho wozmu." Wona ani tomu zahrodnikej njepraji, koho měni. Jej ani do mysli njepřińdźe, zo jeje prašenjo za njoho je njejasne, zo wón jej mohł wotmołwić: „Haj koho dha?" Wšě jeje začuwanja, wšě jeje mysle su přewzate wot jeje žadosće za nim, wot jeje starosće, hdźe wón tola je. A wona też so njepraša: „Hdźe dha sy donjesł joho ćěło?" Před sobu joho hišće ma, kajkiž běše, hdyž bě hišće žiwy a wona zbožowna při nim. — „Ja joho wozmu". Wona sebi joho wozmje. A z nim budźe činić, štož ma za dobre. Zo by też nichtó druhi wo njoho so postarać mohł a měł, na to ani njemysli. Jeje, a ničeji druhi wón je. To z jeje słowow rěči.

Zrozemiš někak tu lubosć, kotraž ju k Jězusej wjaza? Ta ju cyle wobknježi: wšě mocy jeje ducha a wutroby, a też jeje skutki. Jenož w myslach na njoho je hišće žiwa.

A tale lubosć, njezasłuži sebi myta? Njezasłuži sebi trósta? — Jězus njeje njedźakowny. Wón so jej zjewi, a kak? Jene jeničke słowo docaha: „Marija!" Jenož tole wón praji, ale što z tym bě wšo prajene!: „Marija, hladaj dźěn, ja to sym! Njeznaješ dha mje?" To bě też słowo trósta: „Marija, změruj so; njepłač wjacy, hlej, tu dźěn mje maš." A też to z tym wupraji, kak je z njej spokojom: „Marija, takle je prawje; na tym tebje spóznawam. Wulka je twoja lubosć!"

A tele jene słowo, to bě wjacy, dyžli by cyły swět jej dać mohł. Hnydom joho spózna, a radosć a zbóžnosć přewza jeje wutrobu. A też wona ma za wšo, štož w jeje wutrobje začuwa, a štož tam so w tym wokomiku stawa, jene jeničke słowo: „Rabboni", t. j. „mój mištrje."

Kak zbožowna wona; štó mohł to wopisać? Kak zbóžna wona, zo joho zasy widźi a ma! A z česćomnosće a lubosće přewzata, njemóžeše słowa wjacy prajić. Wona padnje na swojej kolenje a wobjima joho nozy a koši je, a dźerži joho kruće. — Hakle potom joho pušći, hdyž wón jej wobara a praji: „Njedótkaj so mje (wjacy); přetož njejsym hišće spěł k swojomu Wótcej; dźi pak k mojim bratram, a praj jim: Spěju k swojomu Wótcej a k wašomu Wótcej, k swojomu Bohu a k wašomu Bohu."

Takle móže duša Jězusa lubować! A takle wěrna lubosć k Jězusej wšě mocy, wšě mysle a cyłu wutrobu přewzać a wobknježić. Takle duša, kiž Jězusa wěrnje lubuje, za nim žedźi a joho pyta. A wón to mytuje.

Też ty dyrbiš joho lubować. A tohodla dyrbiš też ty joho pytać. Přihotuj joho swjatomu ćěłu, t. j. jomu pod wobličwom khlěba we najswjećišim sakramenće wołtarja kaž we ćěmnosći rowa skhowanomu ćichi skhow. A twoja wutroba, wot hrěchow čista, dyrbi być tutón skhow. A su ći joho wzali z njoho, t. r. sy-li přez hrěchi joho wotnjesł, pytaj joho přez želnosć a zrudobu a pokutu: dźi k swj. spowědźi! Hladaj też, hdźe su joho położili, a tam sebi joho wzmi; a dźi k swj. woprawjenju. A budźeš-li tam husto joho wobjimać w lubosći a wěrnosći, rad ći dowoli, zo joho směš zdźeržeć, a hišće wjacy hnady dóstanješ hač Marija Madlena, kotrejž tola skónčnje praji: „Njedótkaj so mje (wjacy)!" Tam wón při tebi wostanje, hdyž ty chceš. Wón budźe ći blizko we wšej zrudobje a domapytanjach a spytowanjach, kaž při Mariji stoješe, hdyž we zrudobje za nim so tyšeše, a hdyž jej cyły swět wjacy luby njebě. Wón budźe z tobu a budźe će dźeržeć a posylnjeć, byrnjež so ći druhdy zdało, zo je će wopušćił. A hdyž přińdźe poslednja hodźinka tu na tymle swěće, a duša so budźe nastajeć do tamnoho kraja wěčnosće, potom derje tebi: potom z nim budźeš spěć k joho Wótcej a swojomu Wótcej; k joho Bohu a swojomu Bohu. A ženje wjacy wot tebje njepóńdźe.

Kak rjenje duši, hdyž ma tónle trósť na smjertnym łožu. Što tola začu w sebi wěsta staruška duša, hdyž bě njedawno ju duchowny domawobstarał! Hdyž bě jej tutón swjate wobłatko podał, tak wona lědma, zo bě Božoho syna přijała, zdychny: „Nětko sym też joho hišće dóstała. Nětko póńdu z nim!"

„Joho" praji podobnje kaž Marija; mjenujcy toho jenoho, kiž bě te jeničke, za čimž bě hišće žadała; a kotrohož jeničcy hišće w myslach měła. „Nětko", chcyše prajić, „nětko čoho so hišće bojeć? — Z nim, z tym Zbóžnikom, póńdu ze swěta před sudny stoł Boži. A hdyž z nim tam póńdu, je hišće dwěla, kak tam dońdu?"

Kak rjenje mrěje človjek, kiž tajkele ma mysle, hdyž je přišła joho poslednja hodźinka! Bě pak je měł, hdyž też za žiwjenjo njeby za nim, t. j. za tym, kiž je joho Zbóžnik a Bóh, z wutrobu žadał? — Rozmysli sebi to, a budźeš wědźeć, što maš činić. mi.

dweju nadobo rozbuchnjeneju podzemskeju němskeju a jendźelskeju khódbow, zajachmy někotrych a wzachmy jenu mašinsku třělbu.

Mjez Vailly a Craonne wuwjedźechmy z wuspěchom někotre skutki patrulijow.

Wočakowane francózske podźělne přimanjo přećiwo lěsej ke krótkomu wječoru wot **Ville-aux-Bois** bu wotražene. Tu bu 60 Francózow zajatych a jena mašinska třělba wudobyta.

Na wyšinje Vauguois, k dołhomu wječoru wot Avocourt a k ranju wot **„Mortwoho Muža“** wojowaše so z ručnymi granatami. Wotpohlad njepřećela, zo chce přimać, naše hrjebje mjez „Mortwym Mužom“ a Caurettesleškom bu spóznaty a přez woheń přećiwo hižo přihotowanomu wójsku skaženy.

K ranju wot rěki Maas dźěłaštej artilleriji z wobeju stronow jara žiwje.

K dołhomu ranju wot **Celles** (we Vogesach) přinjese nas derje přihotowane přimanjo do wobsedźeństwa prěnjeje a druheje francózskeje linije na a před hórku 542. Hač do třećeje hrjebje postupjene małe wodźělenja rozbuchachu tam wjele předstupow. Njezranjenych jatych mějachmy 84 muži, wotewzachmy 2 mašinskej třělbje a 1 mjetak minow.

Nimo druhich wuwjedźenjow lětakow **pomjeta** jedyn **wotrjad našich lětakow** k ranju wot Clermont přistaw francózskich lětakow Brocourt a sylnje wobsadźene Jubecourt z wulkej ličbu bombow. Dwaj njepřećelskej lětakaj buštaj nad Fleury (k połdnju wot Douaumont) a k wječoru wot njoho we wojowanju w powětře potřělenaj.

Na narańšej fronće a na Bałkanje njeje ničo nowoho.

W Kut el Amara

su Jendźelčenjo cyle wot Turkow nutřzamknjeni a jich dóńt bywa dźeń a bjeztróštniši; jeli bychu so dyrbjeli Turkam podać, by to **njepřehladne sćěhwki** za jendźelske knježstwo w Orienće mělo.

Požčonki za tajkich, kotřiž so z pola dom wróćeja.

(M. J.) Požčonki móža dóstać tajcy, kotřiž su dla wójny hospodarscy wosebje škodu poćerpjeli, hdyž su woprawdźe potrěbni, wot sakskoho ministeria znutřkownych należnosćow, w času wójny a za čas 6 měsacow po skóńčenju wójny:

1. Wobsedźerjo ratarstwa, překupstwa, industrije a rjemjesła, kaž też přisłušni swobodnych powołanjow, kaž prawiznicy, lěkarjo, wumjelcy, k zdźerženju abo z nowa započenju swojoho wobkhoda abo powołanskoho dźěła.

2. Wobsedźerjo khěžow abo role, k zdźerženju swojoho wobsedźeństwa, samo też k zapłaćenju zastateje danje we wójnskim času za hypotekarski dołh.

3. Privatni zastojnicy a dźěłaćerjo, hdyž je wosebje swójba přez wojerstwo zastaraćerja do dołha přišła abo snadź bu tohodla ćazana abo ji nuzna domjaca nadobo zebrana abo předata.

Za protyčne lěto, w kotrymž so požčonka sta a za prěnje 6 měsacow přichodnoho lěta so žana dań njezběha. Potom pak dyrbi so za požčonku **3** % danje dawać a ma so dołh w běhu 5 lět zapłaćić.

Požčonki dawaja so přez gmejny, hdźež wosoba bydli. Tohodla maja so też tajke prostwy wo požčonki jeno gmejnje přepodać (radźe, měsćanosće, gmejnskomu předstojićerjej).

Swětny rozhlad.

Němska.

Nowe dawki je wot kejžorstwowoho sejma postajeny wubjerk prěni króć přewuradźił, prjedy hač je do jutrownych prózdninow šoł. Porno namjetam knježerstwa su khětro přeměnjene. Dawk na tobak njebu z cyła wuradźeny, dokelž so hišće praša, hač so joho powyšenjo nětkle zawjedźe.

Dawk na kwitowanja je wubjerk jenohłósnje wotłožił a na joho městno bu dawk na přepředawanjo abo přepředawski dawk (Umsatzsteuer) zawjedźeny. Po tym dawku dyrbi so wot kwitowanjow za zapłaćene twory powšitkownje na 1000 hr. 1 hr. dawka płaćić. Kwitowanja niže 50 hr. abo hdyž cyłe přepředawanjo wob lěto 3000 hr. njepřekroča, njepłaća dawka. Dawk płaći so po lětnym přepředawanju po zapisnych knihach abo, hdźež so knihi njewjedu, po šacowanju. Tón dawk dyrbi po wobličenju dra. Helffericha z najmjeńša 240 millionow hriwnow přinjesć. Agentojo njetrjebaja dawk płaćić.

Dawk na železniske lisćiny při woženju tworow bu we wubjerku we wjacorych nastupanjach poniženy, tohorunja też na póstowe a telegrafowe płaćenja. Listy a póstowe kharty płaća 3 pj., čišćane wěcy 2 pj., pakety po wazy 5 hač do 20 pj., telegramy 2 pj. za słowo a telefoniske rěčenja do daloka powyša so wo 10 procentow. Tutón troji dawk ma też jenož nakhwilnje płaćić; prěnišej mataj so dwě, posledni jene lěto po wobzamknjenju měra zběhnyć, jeli kejžorstwowy sejm to žada.

Jara předźěłany bu dawk na wójnski dobytk. Rěka nětko wójnski dawk, dokelž dyrbi so wot wšoho přibytka na zamoženju po wěstej wysokosći zběrać, też wot wšěch wyššich dokhodow.

Přećiwo tutomu dawkej je knježerstwo, runje kaž też přećiwo wobzamknjenju wubjerka, zo by jako dalši woborny dawk so hišće jónu třećina přjedawšoho zběrała. Tuž budža drje te dawki w dalšich wuradźowanjach hišće přeměnjene.

Wuherska.

Nowe burstwo. Wulkotnu mysličku je Stuhlweißenburgski biskop dr. Prohaszka na lětnej skhadźowancy zwjazka wuherskich ratarjow přednjesł. Fideikomisy, wotkazanja a cyrkwinske kubła dyrbjałe swoje latifundije pod statnym nawodom na małe kubła rozdźělić a zasłužbnym wojakam při jich nawróćenju z wójny na herbstwo přenajeć. Też swójby padnjenych, přez wójnu škodowani a z cuzby so wróćacy wupućowarjo móhli so wobdźěleć. Invalidni a wosebje zasłužbni officirojo bychu wjetše kubła dóstali.

Jeli so tutón namjet wuwjedźe, budźe to za cyłu Wuhersku žohnowany płód wójny. Wuherska ma hišće njesměrnje wulke wobsedźeństwa abo ležomnosće. Nimo nich je tam wjele cyle małuškich, husto dosć předołženych hospodarstwow. Prawoho burstwa je tam jara mało. Płódna wuherska rola mohła drje jónkróć telko njesć kaž nětkle, hdyž by so kručišo a wobhladnišo wobdźěłała. Mnohe swójby mohłe so derje žiwić, kotrež nětkle darmwančko hladaja abo we wukraju, n. př. w južnej Americy sebi ćežki a khuduški khlěb pytaja. Za stat by to z wulkim wužitkom a za wobsedźeri njeby ze škodu było.

Rozomne prašenjo. Pětrk: „Maći, nan pisa, zo su woni wonka we wójnje z mocu „lik“ wobsadźili. Njemóža dha woni to deleka won padnyć?“

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Srjedu 26. hapryla přijědźeštej dwě najmłódšej kralowskej pryncesnje Marija Alice a Hana w 9^{47} hodź. do našoho města, zo byštej sebi je wobhladałoj. W jeju přewodnistwje běchu wyšša dwórska mištrka excellenca z Gabelenz-Linsingen, dwórska knježna z Criegern a dwě přećelnicy. Z dwórnišća so w dwěmaj kralowskimaj wozomaj do města podachu. Jězba po měsće dźěše do Pětroweje (tachantskeje) cyrkwje, hdźež sebi před wulkim wołtarjom so pomodliwši cyrkej a w kapali cyrkwinske drasty a sudobja wobhladachu, dale na tachantstwo, hdźež małe wokřewjenjo dobroćiwje přijachu, na Mikławšk a na hród; też po nowym mosće a na třeleńske naměsto. Připołdnju w 12^{02} hodźinach přijědźe też Joho Majestosć kral Friedrich August ze Žitawy sem do Budyšina a přebywaše krótki čas w kralowskej jstwi na dwórnišću a w 12^{24} hodź. wotjědźe z pryncesnomaj hromadźe zasy do Drježdźan.

⁘

Z Budyšina. Zrudna powěsć tu dóńdźe, zo je na nawječornym bitwišću k. maturant Jurij Šołta ze Smječkec padnył. Wón bě hač do 5. meje 1915 khowanc Serbskoho seminara w Prazy. (Dokładnišo přichodnje.)

⁘

— W našim měsće bu dawk na psy tak zarjadowany a powyšeny, zo ma so za prěnjoho psa 24 hr., za druhoho 30 hr. a za kóždoho dalšoho 10 hr. wjacy płaćić. Dawk na kóčki drje hišće też přińdźe.

⁘

— **Towarstwo Maćica Serbska** měješe po starym zwučenym wašnju srjedu po jutrach 26. hapr. t. l. swoju 69. lětnu hłownu zhromadźiznu, druhu hižo we wójnskim času. Wopyt bě spokojacy, na 45 sobustawow, něšto mjenje hač loni, bě so zešło. Jednane bu wjele a žiwje. Dalše wozjewi so přichodnje.

⁘

Z Radworja. (Křižerjo.) Jutrowne jěchanjo so po zwučenym wašnju wotmě. Bóle hač loni pak so na nim sćěhwki wójny pokazowachu; přetož wobaj procesijónaj běštaj słabšej. Hdyž hewak kóždy z 20—25 přahow wobstoji, liče̊še jich Baćoński jenož 15, Radworski pak hišće mjenje, jenož 12 přahow. — Konje běchu na hubjenu cyrobu poměrnje hišće rjane. Móžno wšak też je, zo je so tón abo druhi pohonč při waženju wowsa trochu w puntach přehrabnył. Z najmjeńša Wonych kóń spodźiwne zadźerženjo pokazowaše. Jako joho hospodař přihladowarjej powědaše, zo jich konje woprawdźe jenož zakońsku měru wowsa dóstawaja, wotřasowaše kóń widźomnje mjerzacy z wušomaj, jako by tajke njewěrne rěče słyšeć njechał.

⁘

Z Marijneje Hwězdy. Hižo k druhomu razej wotměwaše so swjatočne jěchanjo křižerjow we wójnskim času. Tak wjesele njeklinčeše radostne alleluja po honach a na klóštrje kaž w prjedawšich časach. Mnohich tłóča sćěhwki wójny. Tohodla bě też wobdźělenjo jara słabe, tak słabe, kajkež hač dotal dožiwili njejsmy. Jenož 39 Khrósćanskich a 18 Klóštrskich porow. Tomu runaše so wopyt. Ličba cuzych hosći bě jara snadna, mjez nimi tójšto pólnošěrych. A hdyž Khrósćanski procesijón wotjěcha, bě wjesny wobraz nimale kaž na wšědnych njedźelach. W cuzych nowinach je so doprědka trubiło, zo jěchanjo so na jednore wašnjo wotměje. Što ma to rěkać, drje sami njewědźachu. Hodźi so, zo je tuto wudawanjo mnohich

wuči, tak też nowomu časej přiwuknjemy a skónčnje wuznajemy, to tola ničo tak špatne njeje, a swětły dźeń móže nětko kóždy lěpje wužić dyžli hdy prjedy.

Mała měšeńca snadź budże na železnicach na překhodnymaj dnjomaj; k 1. meji pojědźeš wo hodźinu prjedy, k 1. oktobrej w nocy drje budźeš dyrbjeć něhdźe we wozu hodźinku smorčeć, prjedy hač fóra dale póńdźe wo srjedź nocy, mjez tym zo drje w překhodźe k 1. meji pućowacy wjele wo tym njezhonja.

Měsćanska ludowa kuchnja w Budyšinje.

Wutoru 2. meje so 1. měsćanska ludowa kuchnja w podzemskim rumje Pestalozzišule wotewri. Zastup jeno ze seminarskeje drohi.

Wudawać budźa so **jeno tydźeńske khartki** za 6 dźěławych dnjow a to **jeno pjatk** předkhadźacoho tydźenja, hdyž so poslednja marka (khartka) pokaže. Kóždy porcion płaći 25 pj.

Za kóždy tydźeń maja so při wotewzaću khartkow mjasowe marki za 140 g mjasa bjez kosći wotedać.

Khartki wudawaja překupc Klemm na kamjeńtnej drozy 27, překupc Hemmann (Karla Nowaka nasl.) na žitnej hasy 10, potom kup. tow. za twory na serbskej drozy 7, na Nowosalcskej drozy 19 a na Lubijskej drozy 4.

Jědźe so wudawaja wot 1/2 12—1 hodź. připołdnju. Jěsć móžeš sebi wotewzać abo też hnydom tam pojěsć w ludowej kuchni.

Štož je po 1 hodź. zbytkne, předawa so porcion za 25 pj. bjez markow a pór pjenjezy a ma so k tomu wotedać mjasowa khartka po 20 g bjez kosći.

Prόstwy wo darmotne jědźe (porciony) abo za poł płaćizny wot woprawdźe potrěbnych a toho hódnych maja so stać ertnje na žitnych wikach (měsć. dom) 3 I, abo na radnej khěži I, jstwa čo. 3, abo pola k. překupca Hillera, Heringowa hasa 3.

Přehnate. Feldwebel je na kasarmskim dworje knefl namakał, rekruća stoja w fronće. „Khadle!“ woła na nich, „kotry z was je so tu połnahi stupił?“

⁘

To je wěrno. „Móžeš plować?“ — „Haj, knjez feldwebl.“ — „A hdźe sy plować wukhył?“ — „We wodźe, knjez feldwebl.“

Wšelčizny.

Krute přewjedźenjo lětnjoho časa.

Bórzy po wudaću postajenja wo lětnim času a wozjewjenja ze strony zwjazkoweje rady, zo ma so tónsamy 1. meje započeć, nasta ze strony překupskich zastojnikow strach, zo so w překupstwach a fabrikach snadź tón dobytk zasy zniči, hdyž so wobkhodne hodźiny do pozdźišich přeměnja. Zo je tajki strach njetrjebawši, je z toho spóznać, hdyž je statny sekretar znutřkownych należnosćow jako zastupnik kejžorstwowoho kanclera přez wosebity wokolnik wyšnosćam připoručił, wšě postajenja k přewjedźenju lětnjoho časa kruće do rukow wzać a wšitke pospyty, skutkowanjo nowoho zarjadowanja z tym zběhnyć, zo so wobkhodne hodźiny přepołoža, raznje wotpokazać a přećiwo nim wustupować. Kaž „Voss. Ztg.“ piše, njebudże so dowoleć, zo so dotalne wobkhodne hodźiny nadobo 1. meje přeměnja.

⁘

Bjeŕ so nakedźbu z picowanskej muku!

Ratař z Bayerskeje pisa 21. hapryla: Mylacy nahlad, zo koza ze zelenej brylu na nosu, rěz město trawy žerje, bě burej tola ze škodu. Na dwěmaj kubłomaj buchu kruwy z picowanskej muku zwjeselene, kotraž njeje tola bjez poroka była. Najskerje bě z kalkom abo druhimi picowanskimi srědkami naměšana, kotrež samo skót přecyrować njemóže, tak zo w kóždym hospodarstwje dwě kruwje padnyštej, mjez nimi też jena sućelna kruwa, a to je tola w nětčišim času, hdźež je skót tak jara drohi, wulka škoda za bura.

⁘

Zo ličba hłupych hišće wučerpana njeje

widźimy ze sćěhowacoho podawka. W Hohenlimburgskim dźělu města Oege přińdźe cyganka do klamow kolonialnych tworow a tłóčeše so hnydom do pódlanskeje jstwy, hdźež stara maćerka na wić khora leżeše. Cyganka zawěsćeše, zo móže wić cyle wěsće wuhojić, jeno dyrbi wona někotre hodźiny wšě pór pjenjezy, kotrež so we domje namakaja, w rucy měć. A domjacy syn też woprawdźe wšitke pór pjenjezy hromadu znosy a da je potom (su 1800 hr.) cygancy. Ta skaza nětko syna popołdnju na rózk wěsteje hasy, hdźež pjenjezy zasy dóstanje; wić budźe potom też wuhojena. Štóž njepřińdźe, bě cyganka z pjenjezami, wić pak je wostała jenajka!

Wobornik Tružnik je swoje snědanjo, syre jeja a tobak do khlěbowoho měcha tyknył. Ducy po puću je so tobakowa móšna pukła a z roztołčenymi jejami so změšała. Mjerzaty praji: „Nětk njewěm, mam tu wobradu jěsć abo kurić?“

Najwyšše płaćizny za ćelata a wowcy

chcemy też tu dodać, hdyž buchu w 14. čisle Posoła za druhi skót wozjewjene. W Sakskej su nětkle za ćelata a wowcy sćěhowace najwyšše płaćizny při předawanju w hródźi za centnar žiweje wahi postajene:

Ćelata hdyž waža

mjenje hač 40 kg hač do 70 hr.
wot 40 hač 75 kg „ „ 100 hr.
přez 75 kg „ „ 120 hr.

Za **wowcy**:

za kormjene jehnjata hač do 120 hr.
za borany, přez lěto stare „ „ 100 hr.
wowcy a borany „ „ 85 hr.

Je to žiwa waha, hdyž skót w běhu 12 hodźin wjacy žaneje picy dóstał njeje, jeli pak so picowany waži, so 5 % wotćehnje.

Wšo druhe płaći też tu, kaž bu pola druhoho skotu w čisle 14. Posoła wozjewjene.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 22. hapr. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.	w Kamjencu 27. hapr. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	85	5	75				
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	6	40	7	90				
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 252 (w Kamjencu 271)	30	—	60	—	30	—	50	—
Butra 1 kg	4	60	5	10				
Jeja, čerstwe, štuka	—	16	—	17			—	22
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 w Budyšinje Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow, **Zuby ćahanjo,** (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska dr. 1a.

Wulki wubjerk **Božich matrow,** postawow a krjepjenčkow pola **Maxa Mütze** w Budyšinje Bohata hasa 11.

Kózlace kože

kaž też wšě druhe kože kupuje za najwyšše płaćizny

Heinrich Lange

w Budyšinje

Cyrkwine naměsto 4 a Žitne wiki 11.

Jeja

kupuje

konditarńja Jurij Wolf

w Kamjencu.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

22. hapryla 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Celace mjaso	„	4	—	4	—	4	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	5	60	6	—	6	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—		—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	—	—	12,6	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	55	3	—	2	70
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	58	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	32	—	32	—	32
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	3	50	3	50	3	50
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	1	05	1	05	1	05

Stipendiji z fundacije
+ propsta a kanonika Dr. Jana Mara.

Z **fundacije** zemrětoho propsta a kanonika Dr. **Jana Mara**, na kotruž maja jenož Serbjo romsko-katolskeje wěry prawo, a to najprjedy tajcy z krejnoho přećelstwa założerja a tajcy z Njebjelčanskeje wosady, je wot 1. t. m. wuprózdnjene:

jene stipendium po 150 hr. na lěto za studowacych na wučeŕskich seminarach, hajniskich, hórniskich abo druhich akademijach, kaž tež

jene stipendium po 90 hr. na lěto za tajkich, kotřiž wumjełstwo abo rjemjesło wuknu.

Próstwy wo stipendije maja so hač do 20. meje na podpisanym konsistoriju pisomnje wotedać z wuswědčenjom narodnoho pokhoda, censurow a zadźerženja.

Z dobom so přispomina, zo, štóž chce stipendium dóstać, dyrbi sam serbskeje rěče mócny być. Jeno pokhod wot serbskich staršich potajkim njedosaha.

W **Budyšinje** na tachantstwje,
12. hapryla 1915.

Tachantske konsistorium s. Pětra.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Procesijón do Filipsdorfa

1. meje njepóńdźe, dokelž je **njemóžne**, a też **nic swjatki** do **Krupki.** **Wjednik.**

!! Holcy !!

z dobrych swójbow, kotrež bychu do **klóštrskoho rjadu zastupić** a so k **woćehnjenju syrotow** našich padnjenych rjekow wěnować chcyłe, so přiwozmu

w **St. Josefsheim U. L. Fr.**
w **Krupcy** pola Ćoplic w Češkej.

(Dalše też redakcija Posoła.)

Štóž žanu **holcu wosebje do domjacoho dźěła** trjeba, chcył so pola knjeza cyrkw. wučerja Šołty wo dalše woprašeć. Jedna so wo holcy, kotrež su jutry ze šule. Njech napisa: Herrn Kirchschullehrer Georg Scholze, Bautzen, Löbauerstr. 27.

Wutrobny dźak a „Zapłać Bóh“

wuprajamy wšitkim, kotřiž su našoho horcolubowanoho nana, přichodnoho nana, dźěda, bratra a swaka

knjeza bywšoho kublerja

Jakuba Cyža

w Stróžišću

na khorołožu wopytowali, na pusty-wječorach za joho dušu so modlili a w tak nahladnej ličbje jutrowničku k rowu přewodźeli.

W **Stróžišću, Hrubjelčicach,**
Frauenwaldau, Radworju,
na francózskim bitwišću,
w **Čornecach** a **Budyšinje.**

Žarowacy zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa našeje nam w tak zažnej młodosći 17 lět ze swěta wotwołaneje horcolubowaneje dźowki a sotry

čestneje knjeżny

Madleny Haškec

ze Sulšec

wuprajamy z tutym wutrobne

Zapłać Bóh luby Knjez

wšěm, kotřiž su drohu zemrětu za čas jeje khorosće tak často wopytowali a nas z tym pokojeli, wosebje pak w tajkej mnohosći na pusty-wječoru so za jeje khudu dušu modlili a ju w bohatej ličbje k rowu přewodźeli a jeje kašć z wěncami pyšili. Wosebity dźak słuša přećelam, susodam a wjesnjanam, kaž wosebje **Baćońskomu towarstwu knježnow** a nošerjam. To wšitko je nas w našej zrudobje pokojało.

Jeje khuda duša pak so też dale poruča do pobožnych modlitwow wšěch znatych.

W **Sulšecach,** na dnju pohrjeba,
26. hapryla 1916.

Hłubokozrudźeni starši, bratŕa a sotra.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 19. | **Budyšin, 6. meje 1916.** | **Lětnik 54.**

Ahasver abo wěčny žid.

Što to je? — To sy ty; to je skoro kóždy člowjek. A njeje k tomu trjeba, zo by był wěrny syn Abrahama a Isaka a Jakuba. Tež hdyž sy křćeny a khodźiš k swj. sakramentam, a byrnjež ty njeměł překupskeje wustojnosće kaž žid, sy tola žid a to wěčny žid.

Hdyž Jězus wulki pjatk swój ćežki křiž po Jeruzalemje njeseše, tu bu wón mučny. A zo by tróšku wotpočnył, chcyše so — tak so powěda — khwilku na ławku sydnyć, kiž tam před domskim žida Ahasvera stoješe. Tola tón jomu wobaraše. Z lózymi słowami a pjasćemi wotstorka Jězusa. Wón nochcyše z tym ničo činić měć, kotrohož jako złóstnika a zběžkarja na wotprawnišćo wjedźechu. A zrudnje pohlada Jězus na njoho, stany a dale njeseše swój ćežki křiž. Tola tele pohladnjenjo kłó Ahasvera do wočow a te kłó joho do wutroby. A jomu bu kaž Kajnej, hdyž bě Abela zarazył. Njeměr přewza joho, a nihdźe doma wjacy njeměješe pokoja. A hdźežkuli dźěše, a štožkuli činješe, přecy čwělowaše joho swědomjo. A wot toho časa bu ćěkacy po zemi. Drje njebudźe města, snadź ani wjeski na swěće, hdźež wón hišće pobył njeje, zo by tam zasy měr do wutroby namakał. A nihdźe joho njenadeńdźe a tak budźe jón pytać dyrbjeć, doniž jónu truby njezatrubja k poslednjomu sudej. A Bóh wě, hač potom jomu budźe měr popřaty.

Takle so powěda wo wěčnym židźe. A mysliš, zo je to samo powědančko? Ach kak husto přikhadźa Jězus před twoje durje a tam pola tebje chce na khwilu złožić swój křiž. Kak pak joho přijimaš? Mysliš, zo lěpje, dyžli Ahasver? Z hněwom, z moskotanjom joho wotećěriš. A to njeje bajka, to je sama wěrnosć. Domaš z Kempis ći to dopokaza, pisajo w swojej knizy wo „sćěhowanju Khrystusa“ takle: „Jězus ma wjele wučownikow, kotřiž chcedźa jara radźi jónu w joho njebjeskim kralestwje z nim knježić. Ale mało jich ma, kiž chcedźa tu na zemi joho ćežki křiž njesć. Wjele ma, kotřiž chcedźa so z nim dźělić do joho zbóžnosće, mało pak tych, kiž z nim też tyšnosće přětrać. Wjele ma tajkich, kotřiž chcedźa z nim jěsć a pić, ale mało, kiž z nim tradać chcedźa. Wšitcy chcedźa z nim so wjeselić, tola mało jich z nim ćerpjeć. Wjele jich sćěhuje Jězusa hač k łamanju khlěba při poslednjej wječeri, tola mało, kiž du z nim, hdźež dyrbja pić, kaž wón, z kelucha ćerpjenjow. Mnozy česća dźiwy, kotrež je wón skutkował, tola z nim so dźěla mało do hańby, kotruž je přez křiž a na křižu ćerpjeł. Wjele lubuja Jězusa, kaž dołho nimaja ničo ćerpjeć; khwala a sławja joho, kaž dołho wot njoho su pokojeni. Tola hdyž so před nimi skhowa, a hdyž też a byrnjež na krótku khwilu samych wostaji, to hnydom skorža a so boja a zhubja wšu zmužitosć.“

Tajki běše swět před 500 lětami, hdyž bě tón nabožny muž žiwy. A tajki je swět wostał hač do našoho časa: wjele je křesćanow: mało pak lubowarjow Jězusowoho křiža.

Tola njeskoržmy na druhich, z toho ničo dobroho njebywa. To je kaž by słomu młóćił. Ale prašej so, kak stoji z tobu?

To sy žona a njesłušeš do tych młodych njezrałych. Njedawno bě 70. Tola čas žiwjenja njejsy lěkarja trjebała. A krjepkow njejsy woptała. A njejsy mohła rozemić, hdyž druzy žałosćachu, zo su khori. Kaž dub bě, kiž je dospołnje strowy. Ale před něšto měsacami je na tebje přišło a nětko će njepušći. Ruka so ći jětři a też noha. A njemóžeš postupić a dyrbiš ležeć. A kajka sy při swojej khorosći? Ach twoja dźowka, kiž će z tajkej wopornjwosću wothladuje, budźe na tu khorosć spominać. Z wjerchom by mohła wujěć, a z kože, hdy by so hodźało. Kak sy tola njesćerpna! Kak žałosćiš, hdyž někak wopaki so će dótknje. A hdyž susodźinka će wopytuje, što je prěnje słowo, kiž jej skoržiš? „Ach hdy bych tola zasy stanyć mohła! Tele leženjo! Čas ziwjenja sym dźěłała, a nětko sym tu prózdna! A kóždy hółbik a kóždy wroblk tam skaka, a kóžda kokoš sebi hrjeba wačku, a ja tu ležu a lědma mózu stawčka zhibnyć.“ — Njejsy kaž Ahasver? Ze swojim skiwlenjom, ze swojej njesćerpnosću storkaš wot so Jězusa, kiž chcyše pola tebje na khwilu swój křižik złožić. — Hač za to jónu hnydom měra namakaš we wěčnosći? Snadź budźeš so błudźić dyrbjeć njeměrny přez čisć, doniž Boži hłós će njezawoła k dospołnej zbóžnosći w njebjesach. —

Hižo jedyn z prěnich dźěše twój muž do wójny. Kubło zawostaji tebi k wobhladanju. So wě, zo maš starosć. Ale nimaš staroho nana, kiž ći pomha? Haj, skoro wšo je na so wzał a hospodari zasy kaž jónu, hdyž bě młody. Haj wšón womłódźił je při tym. A tak dźe wšo swój puć a njemóžeš skoržić, zo je hdźe ći do škody. A tola, kak přecy zasy žałosćiš, zo dyrbi wón tam wonka być. A ze zawisću hladaš přecy zasy na tych, kiž su hišće doma. A su tola też strowi, kaž so zda, a hišće wjacy woteńdźenja bychu měli hač twój. Haj, jenej sy runjewon do wočow prajiła, zo by jeje też skoro hić mohł. A hdyž skónčnje tón abo tamny bu zawołany, kak sy so wjeseliła, zo też nětko joho je potrjechiło. Je to křesćanscy? Rěka to z Jězusom křiž njesć? Sy kaž tón wěčny žid; storkaš wot so Jězusa, hdyž chcyše na khwilu, snadź też na něšto lět, ći swój křiž złožić, zo by też ty jón poćežkała. Chceš dźěn tola joho wěrna a swěrna wučownica być! A sy je? — Ahasver sy!

Srjedu bě namakanjo křiža. A po Božej mši sy šła sobu ke křižam a při nich sy so pobožnje modliła a Jězusej so dźakowała za joho ćerpjenjo našoho wumoženja dla. A hdyž procession do cyrkwje so wróći, tak sy też šła do prědka a nutrnje sy hubičkowała kříž, a z tym Jězusa česćiła. Ach kak zwonkowne tola tele česćowanjo Jězusowoho křiža bě. Kak mało tola sy we wutrobje začuwała, što tutón kříž će wuči. Njeje to jeničke wěrne česćenjo, wo kotrymž Jězus praji: „Štóž chce mje sćěhować, njech zaprje sebje samoho, njech wozmje swój kříž na so?“ Te słowo stoji w swjatym Pismje a po nim maš česćić Jězusowy kříž. Kak pak činiš? — Ahasver sy, wěčny žid, kiž wot so storkaše Jězusa, hdyž wot ćežkoho křiža chcyše wotpočnyć.

„Z toho spóznachmy lubosć Božu, zo wón swoje žiwjenjo da za nas“; piše swj. Jan sćenik. A z čoho dyrbi Bóh twoju lubosć spóznać? Też nic hinak, hač zo swoje žiwjenjo daš jomu. Joho so prašej kaž jónu swj. Pawoł před Damaskom: „Knježe što chceš, zo mam činić?“ A dóstanješ wotmołwu: „Wzmi swój kříž a njes jón sćerpnje a bjez morkotanja a zawisće přećiwo druhomu. Potom też dóstanješ pomoc a přez njón póńdźeš do wěčneje zbóžnosće.“

mi.

Wójna.

Kut=el=Amara dobyte! 13300 Jendźelčanow zajatych!

Sobotu 29. hapryla wozjewi naše hłowne wjednistwo tutu powěsć:

W Kut-el-Amara wobzamknjene jendźelske wójsko je so rjekowskim turkowskim wobłěhowarjam podać dyrbjało. Přez 13000 muži padźe do wójnskoho zajeća.

Loni nazymu bě general **Townshend** poručnosć dóstał, město **Bagdad** Turkam wotewzać a z tym nimo měry bohatu **Mesopotamisku** (Irak), krajinu při rěkomaj **Eufrat** a **Tigris**. Jendźelska by sebi rady pódla wulkeje wójny cyle na swoju ruku rjany kraj dobyła. General Townshend měješe něhdźe 20000 jendźelskich, indiskich a australiskich wojakow a dwělowaše, zo ći za joho nadawk dosahaja, dyrbješe pak posłuchać. Něšto kilometrow před Bagdadom bu wón zbity a dyrbješe wróćo hač do Kut-el-Amara, hdźež bu wot Turkow zamknjeny. Skoro 5 měsacow je so tu dźeržał. Hdyž běchu wšě pospyty a wopory, joho tu wuswobodźić, podarmo, hdyž bě jomu też municija a cyroba wušła, njewosta jomu ničo druhe wyše hač so podać. 26. hapryla wozjewi Townshend turkowskomu wjednistwu, zo chce Kut-el-Amara přepodać, jeli smě ze swojim wójskom wućahnyć. To bu wotpokazane a žadane, zo by so bjez wuměnjenja podał. Po dalšich jednanjach dyrbješe so Townshend turkowskomu žadanju podćisnyć. **5 generalow, 277 jendźelskich** a **274 indiskich officirow** a **13300 wojakow** dźěše do turkowskoho zajeća.

Móžemy sebi myslić, zo po cyłej Turkowskej, ale też we wšěch z njej zwjazanych krajach nad tutym dobyćom wulka wjesołosć knježi. A to ze wšěm prawom. Jendźelska njeje jenož rjane wójsko zhubiła, ale też wjele na nahladnosći we wšěm rańšim kraju. Na tutej nahladnosći pak wotpočuje wosebje jendźelske knjejstwo mjez indiskimi a druhimi mohamedanskimi ludami. Tohodla drje jendźelske přehraćo w Iraku też z ćežka bjez dalšich za Jendźelčanow njelubych sćěhwkow wostanje. (b)

Wojowanja při Suez-kanalu.

Turkowske a jendźelske powěsće rěča wo nowych wojowanjach při Suez-kanalu, kotrež so tam hižo před wjacy hač dwěmaj njedźelomaj započachu, wosebje we wokrjesu **Katia.** Ta krajina při srjedźnym morju, přez kotruž so wulka droha z **El-Kantara** při Suez-kanalu přez **El-Ariš** do **Jaffa** ćehnje. Po wšelakich mjeńšich wojowanjach turkowskich lětarjow a patruljow z Jendźelčanami přimachu Turkojo 23. hapryla wjes Katia — 45 km wot Suez-kanala zdalenu — ze sylnišim wodźělenjom, kotrež měješe też kanony sobu. Jendźelčenjo dyrbjachu po ćežkim wojowanju wjes spušćić. Po turkowskich powěsćach buchu štyri jendźelske šwadrony docyła zničene. Jendźelske wjednistwo njepřeje drje ćežke wojowanja, wězo pak wulke škodowanja.

Jendźelčenjo twarja a wutwarjeja mjez tym ze wšěm khwatkom železnicy mjez **Kairo** a Suez-kanalom a wokoło kanala samoho, zo móhli po možnosći spěšnje swojich wojakow z jenoho městna k druhomu přesuwać. We prjedawšich lětach běchu to trochu zanjerodźili. Nětko budźe to ćim nuzniše, dokelž so w poslednim času pisa, zo wulki dźěl swojich egyptowskich wojakow do Francózskeje sćelu. (b)

Zběžki w Iriskej.

Hižo někotry čas přikhadźachu z Iriskeje powěsće wo njeměrach. Jendźelske knježeŕstwo činješe jakož bychu njeměry snadne byłe, ale bórzy dyrbješe wozjewić, zo je Iriska pod wójnske prawo stajena. Pola snadnych njeměrow to njeby trjeba było. Što je so podawało, njebudźe wězo w tu khwilu dospołnje k zhonjenju; za to so jendźelske knježeŕstwo postara.

Najćežše běchu zběžki we hłownym měsće Dublinu. Tu běchu zběžkarjo — snadź 10000—12000 muži — póst, dwórnišća a druhe ważne twarjenja wobsadźili, twarjachu barrikady a třělachu na policiju a wojakow. Přećiwo někotrym twarjenjam třělachu wojacy z kanonami a mašinskimi třělbami. Też jendźelska wójnska łódź so na wojowanjach wobdźěli. Na woběmaj stronomaj buchu mnozy morjeni. Po jendźelskich powěsćach je zběžkaŕstwo nětko podušene a wjele ze zajatych zběžkarjow zezatřělanych a zwoběšanych; druhim to hišće hrozy. Zo Jendźelčenjo přećiwo Iram smilnosće njeznaja, wo tym swědča krawne stawizny tutoho njezbožownoho lětstotki dołho surowje přesćěhanoho ludu.

Wušło je zběžkaŕstwo wot tajnoho irskeho towarstwa „Sinn Fein“, kotrež chce Iriska wot jendźelskoho knjejstwa wuswobodźić. Lěta dołho je wone tajnje brónje hromadźiło, kotrež buchu jomu wosebje wot ameriskich krajanow słane. Hdyž znaty lord Carson Ulsteranow zjawnje přećiwo „homeruli“ wobrónješe a po tysacach wojeŕscy zwučowaše, njemóžeše knježeŕstwo też Iram wobarać, zo so zjednoćachu a z brónjemi wuwučowachu. Tak je knježeŕstwo samo přećiwo swojej woli pomhało zběžki přihotować. Dyrbješe sebi to nětko też w sejmje hórko porokować dać.

Jedyn z hłownych njepřećelow Jendźelčanow a wjednik Irow, Sir Roger Casement, bu nětkle na puću do Iriskeje wot jendźelskeje wójnskeje łódźe zajaty a do Towera, jastwa w Londonje, ćisnjeny. Jendźelčenjo su jomu prjedy hižo za žiwjenjom šli. Hač pak sebi Jendźelčenjo nětko zwěrja, joho morić, so tola jara praša. Wědźa derje, zo by to njesměrny hněw, nic jenož po cyłej Iriskej, ale też mjez mnohimi Irami w Americy zbudźiło a tak mohł jim lohko, kaž šwicska nowina praji, morwy Casement wjacy škodźeć hač žiwy.

Zo iriska revolucija Jendźelčanam při tak hižo ćežkich časach dosć wobćežnosće čini, je bjez dwěla. Njejsu dźěn sebi też zwěrili Iram powšitkownu wojeŕsku službu napołožić, kotruž za swój kraj hižo wjacy króć přihotowachu. Při tym pak njesměmy drje so nadźijeć, zo Irojo ze swojimi zběžkami wjele wučinja; k tomu su mocy tola přejara njerune.

Tři iriscy wjednicy, Pearce, Clarke a Macdonagh buchu, kaž Asquith w jendźelskim sejmje wozjewi, před wojeŕskim sudnistwom zasudźeni a zatřěleni.

Jendźelska łódź so podnuriła.

Z Londona wozjewja so 28. hapryla:

Wójnska łódź „Russel“, admiralska łódź viceadmirala Fremantle, je wčora w srjedźnym morju do miny założiła a so podnuriła. Admiral, kapitan, 24 officirow a 676 muži bu wumoženych, něhdźe 124 officirow a muži je zhubjenych.

Łódź „Russel“ bě 14200 tunow wulka a lěta 1901 dotwarjena. — 22 łódźi je Jendźelska wot započatka wójny dotal zhubiła, wjacy hač žane druhe mócnarstwo. (b)

Němski podmórnik „U C 5“

bu 27. hapryla na jendźelskich rańšich mórskich brjohach zničeny. 1 officir a 17 muži dyrbješe so podać a buchu zajeći. (b)

5600 Rusow zajatych.

Z rańšich bitwišćow pisa naše wjednistwo 29. hapryla:

K połdnju wot naroczkoho jězora činjachu naši wojacy wčora wustork, zo bychu 26. měrca wróćo dobyte stojnišća dale porjedźili. Přez naše 20. měrca hižo dźeržane stojnišća dale won buchu ruske hrjebje mjez **Stanarocze** a **Stachowce** dobyte.

5600 jatych z 56 officirami, mjez nimi 4 stabowymi, 1 kanona, 28 mašinskich třělbow a 10 mjetakow padźe nam do rukow. Rusojo mějachu nimo toho ćežke krawne zahuby, kotrež so při nócnym w hustych črjódach wuwjedźenym napřećnym nadběhu hišće wjele powjetšichu. Njepřećel njemóžeše ani stopu zhubjeneje zemje zasy dobyć. (b)

Wotmołwa na Wilsonowu notu

njeje hišće zhotowjena. Ameriski pósłanc Gerard je so štwórtk 27. hapryla do hłownoho lěhwa ke kejžorej podał. Nimo kanclera Bethmanna-Hollwega běchu też wšelacy druzy z ministrow, statnych sekretarow atd. pola kejžora. Njech wotmołwa wupadnje, kaž chce. Najwjacy wotwisuje skónčnje tola wot toho, hač chce Amerika měr abo wójnu. Před njej poniżeć drje so Němska njebudźe. Njeby to też wjele pomhało.

Němscy ludowi pósłancy w Konstantinoplu.

Spahn, Bassermann, Gamp a druzy zapósłancy němskoho kejžorstwowoho sejma w turkowskim hłownym měsće, nic jako jednori pućowarjo němskoho ludu, witani wot turkowskoho parlamenta, towarstwow a ministrow, w audiency swjatočnje přijeći a z wysokimi rjadami wuznamjenjeni wot sultana, z hosćinami hospodowani — to wšo su tola podawki, kotrež njebychmy do wójny za možne měli a kotrež su so tola te dny w Konstantinoplu podawałe. Pod powšitkownym podźělom wobydleri wotjědźechu zapósłancy 29. hapryla z balkanskim ćahom zasy domoj. (b)

Na francózskich a italskich wojownišćach

je so też posledni čas z dźěla z wulkej zasakłosću dale wojowało, před Verdunom wosebje na lěwej stronje Maasy při hórcy „Mortwy muž“, hdźež Francózojo surowje nadběhachu. Wosebitych wuspěchow žana strona njeměješe. — Na italskej fronće su Awstriscy wšě swoje prěniše stojnišća po nakhwilnym małym cofanju zasy dźerželi. Po zdaću přihotuja so tam wjetše wěcy a to drje wot awstriskeje strony.

Powšitkowna wojeŕska służba

bu 4. meje w jendźelskim sejmje wot Asquitha přez nowy zakoń namjetowana a prěnje čitanjo zakonja jenohłósnje přiwzała. Bjez dwěla so cyły zakoń bórzy z wulkej wjetšinu přiwozmje. Wjele so z tym w jendźelskim wojeŕstwje njepřeměni, dokelž dyrbi Jendźelska na kóždy pad wjele dźěłaćeri w swojej industriji wostajić.

Naše powětrniki

pobychu w nocy k 3. meji zasy jónu na narańšich jendźelskich brjohach, kotrychž srjedźne a sewjerne dźěle z Middelbaroughom, Stocktonom a Hartlepoolom wone přimachu. Najebać sylne třělenjo wróćichu so powětrniki hač do „L 20“, kotryž bu wot sylnoho južnoho wichora k połnocy wotehnaty, do mórskeje nuzy přińdźe a pola Stavanger (w južnej Norwegskej) so podnuri. Cyła wobsadka je wumožena.

Hela pola Verduna.

W italskej nowinje „Stampa“ w Turinje pisa je Ferri Pisani raznje ze sćěhowacymi słowami wojowanja pola Verduna:

„Móžemy drje z tym ličić, zo woheń prěnjoho wójnskoho zahorjenja někotre njedźele traje; njedyrbjeli pak tola ženje zabyć, zo je wojak też jeno człowjek a zo ma joho moraliska a ćělna móc abo zamožnosć też swoju mjezu. Wobćežnosće, towaršojo, kotrychž sy[illegible]dźał, třělna hrjebja z wodu nanjelnjena, w kotrejž maš měsac po měsacu jeno ton samy kus horiconta jako wuhlad, stysk po lubymi doma a žadosć za prjedawšim lěpšim žiwjenjom, to su wšo wěcy, z kotrymiž ma so ličić. Kelko buchu jich na wulkich łódźach pósłanych k Dardanellam, do Macedonije, dyrbjachu so při 40° horcoty w khłódku bić přećiwo Turkam, při 20° zymy přećiwo Bołharam! Pola Dardanellow dyrbješe so cofać, w Macedoniskej rěkaše wróćo stupać. Ale tam běše tola z najmjeńša nješto tydźenjow nadźija, zo woprawdźe do prědka dźe.

Kak cyle hinak pola tych na Mosel-fronće. Hižo 18 měsacow su kaž w dźěrje jeći, z kuskom pola před sobu, abo wosebity štom abo roztřělana fabrika. Z toho, štož so wokoło nich stawa, njewidźa docyła ničo, a tyknu-li hłowu jeno kus z dźěry, móža wěsći być, zo so jim kulka do spanja zaryje. Na 18 měsacow we wulkim błóće a dešću, wosrjedź žałostnoho smjerda ćěłow, kotrež dyrbja njepohrjebane přetłać! Prajće ludej wěrnosć! Dołho bě wašnjo, zo so třělna hrjebja wopisowaše kaž městno zawjeselenja, hdźež bu

pobrachowacy luxus zastupjeny přez tam knježace wjesołe wašnja. Čohodla te łžě? Wojacy maja prawo na tym, wědźeć, zo so jich ćerpjenja wopowěduja a wulka mnohosć jich mortwych česći a wo jich rjekowskich skutkach dokładnje rozprawja. Avancourt, Malancourt, Mortwy Muž, Rapači lěs, Vaux, Douaumont — jeno mjeno so přeměnja, hdy je wšudźom tasama.

Tu rěka najprjedy za wotdźělenja, kotrež maja hišće žiwych w najpřeńšich hrjebjach nětko zastupić — na městno samo přińć. Na 5 kilometrow leža posledne mužstwa zady fronty; druhdy tež 6 abo 7 kilometrow. A tónle cyły kruch kraja namaka so pod wohenjom němskeje artillerije. Tu dyrbja so nětko 5, 6 abo 7 kilometrow překročić w poł zasypanych a potřělanych hrjebjach, po drohach a sćežkach, na kotrež granaty jeno tak lětaja, po polach, hdźež je jena dźěra při druhej, pod štomami, kotrež ani nješkituja hišće znamjenja za naměrjene kule Němskich. Tele 5, 6 abo 7 kilometrow přeměrić, to žada často na 4 hodźiny časa a 10 procentow mužstwa.

To je jeno spočatk. Skónčnje doćahnywši, dyrbja wojacy, tydźeń wot wšoho swěta wotrěznjeni, na tutym městnje wostać. Cyły tydźeń dyrbja so kóždeje nadźije wzdać, zo so jim cyroba abo žana municija přinjese. Štož móža jeno njesć, z tym jachlo khelpaja. Druhdy namakaja w tychle hižo často jara roztřělanych hrjebjach něšto municije, z rědka hdy pak što k jědźi. Tu rěka nětko hospodarić. Čoho móhli so też nadźijeć! Kaž na kupje, wot wichorow wobhroženej, su tydźeń wot wšitkoho přirostka wotrěznjeni. Ani pomocy abo podpjery so nadźijeć nimaja. Cyle sami na so pokazani, byrnjež też črjódka mjeńša była, dyrbja so wobarać. Jeli so na mašinskej třělbje něšto skóncuje, njemóže so žadyn mechanik powołać, ani nichtó, kiž by brachowace kruchi přinjesł. Kóždy dyrbi sebi sam pomhać, kaž derje abo hubjenje jeno zamóže. Štóž je jónu tam prědku, dyrbi so na to přihotować, 7 dnjow ničo spać, ničo jěsć a ničo pić. Też ani słaboho trósta jeneje přikaznje abo telefoniskoho pohonjowanja njetrjebaja wočakować, dokelž hižo dołho je třělenjo wšě groty skóncowało, tak zo žadyn zwisk wjacy móžny njeje. A wěsće bychu też mužojo w podstupach, 10 metrow hłuboko w zemi dawno mortwi a pohrjebani byli, hdy by njepřećel srědki měł, też do klina zemje hladać a jich wučušlić.

Tydźeń dołho zakhadźa potom železne krupobiće bjez přestaća nad jich hłowami a zarywaja so kule často cyle blizko pódla nich do zemje. Wosrjedź tohole wohnjowoho dešća, kotryž jich ze wšěch stron wobdawa, je jim jich rjekowstwo jenička podpjera.

Jeli zo jeno połojca z nich zbytna wostanje, je to hižo wulkotny podawk, kotryž pak móže so jenož docpěć, hdyž we času 24 hodźin nic wjacy hač tři němske nadběhi wotpokazać njetrjebaja.

O, bychu-li francózske žony, dźěći a francózscy měšćenjo wědźeli, kajkoho wašnja je tele hobrske wojowanjo, kotrež so tu wotměwa, na kolenach ležo bychu kónc tychle bědźenjow wočakowali, w kotrychž so wojuje a mrěje kaž ženje na swěće wojowane a mrěte njebu.

A. P. čo. 181.

Nětkle je wšo patriotiske — też běrny, kaž to muž swojej žonje dopokaza, prajiwši: „Žona, běrny, kotrež sy wčora kupowała, su woprawdźe cyle patriotiske.“ Žona: „Kak tola to?“ Muž: „Nó hlej, z wonka su wone čerwjene a z nutřka běłe a čorne.“

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Kaž słyšimy, je abiturient Jurij Mechela, podwyšk w 182. połku pěškow dóstał železny křiž 2. rjadownje. W tym času pak je khory, a hóji so w Brüsselu. — Tohorunja pionier Aug. Dučman z Hněwsec, nětkle pola kładźerjow minow, dósta njedawno też železny křiž 2. rjadownje a bu za dźesatnika pomjenowany.

⁘

Skótny wobkhod. Jako wjednik rozdźělnoho městna za skót k rězu w mjezach wokrjesnoho hejtmanstwa w Budyšinje bu knjez Martin Pfuhl, w firmje Ernst Pfuhl w Budyšinje, drjewowe wiki 27 (dalokoreček 290) wot předsydstwa skótnoho wobkhodnoho zwjazka w sakskim kralestwje postajeny.

⁘

Z Ralbic. Srjedu popołdnju wokoło 4 hodź. čehnješe tu hrimanjo nimo, kotrež też něšto płódnoho deščika přinjese. Błyskaše so mócnje a zymny błysk zajědźe też do našeje wěže. Hdźe je nutř zajěł, to njeje znate, zo pak je tu pobył, to je widźeć na tym, zo je z blakami we wěži wobmjetk zwotorhał, wosebje je to widźeć pod šulskim khorom, hdźež hromadka kalka na plestrje ležeše. Na dwěmaj blakomaj spody šulskoho khora su dźěry do wjećha widźeć. — Kak sylny je błysk był, spóznajemy z toho, zo je pola 9. stacijóna našoho křižowoho puća křižik nimale jara rozcychnował a kus wot njoho do srjedź cyrkwje ćisnył. Na zbožo w tym času runje nichtó w cyrkwi był njeje, hewak bě so njemało nastróžał.

⁘

— Na jutrownym křižeŕskim procesijónje wobdźěli so lětsa Ralbičanskich křižerjow 30 porow a 1 kóń, Kulowskich křižerjow 50 porow a 1 kóń.

⁘

40lětny měšniski jubilej

swjećeše dźensa tydźenja najdostojniši knjez **praelat Jakub Skala**, senior Budyšskoho tachantstwa, kotryž bu 29. hapryla 1876 wot † knjeza biskopa Bernerta swjećeny. Byrnjež to też drje žadyn tak mjenowany officialny jubilej njebył, kaž 25- abo 50lětny, je tola tajka ličba 40 lět zawěsće wopomnjeća hódna. Tuž so też tutón wopomnjeński dźeń wosebje ze strony duchownych swjećeše. Najdostojniši knjez biskop dr. Löbmann a tudomni duchowni podachu so tohodla sobotu dopołdnja do bydlenja knjeza praelata, zo bychu jomu swoje zbožopřeća wuprajili. Knjez biskop spominaše wosebje na mnohosć zasłužbnych lět jubilara jako měšnika we wšitkich joho postajenjach, a kak spomožne je joho skutkowanjo było, njech bě to jako kapłana w Ralbicach a w Budyšinje, kaž potom też Budyšskoho fararja a skónčnje scholastika a seniora tudomnoho tachantstwa. — Też naše towarstwo ss. Cyrilla a Methoda, kotrohož dołholětny předsyda knjez jubilar je, kaž też organ našoho towarstwa, Posoł, matej winy dosć, zo knjezej praelatej Skali při tutej składnosći najwutrobniše zbožopřeća wuprajitaj a jomu tohodla też přejetaj, zo by jomu Bóh hišće prawje mnohe lěta spožčił też k spomožnomu skutkowanju za našu dobru wěc a naše Serbowstwo. Joho zasłužby wo towarstwo a Posoł smy hižo wjacy króć wopominali. A hdyž Bóh jubilarej hišće prawje mnohe lěta skutkowanja wobradźi, potom budźe też zawěsće Posoł jomu móc najprjedy jónu plesć wěnc złoćany k joho złotomu jubileju. Ad multos annos!

Knjez kanonikus Herrmann 80 lět docpěł.

We Worklecach swjeći dźensa swój **80lětny narodny dźeń** knjez kanonikus a farař **Jakub Herrmann**. Kaž słyšimy, je w tu khwilu jara khory a słaby; tola chcemy tu spomnić na njoho, jako najstaršoho duchownoho we našim sakskim kraju. Wysoke lěta je Bóh jomu dał dožiwić. Rjane wopomnjeńske dny a swjedźenje je mohł tu swjećić. Nochcemy wšitko zasy wospjetować; Posoł je jomu wěnował rjane słowa a wšitko też zapisował. Pokazamy tu jeno na nastawki našoho časopisa lěta 1884, hdźež swjećeše swój 25lětny jubilej jako měšnik; 1906, hdyž wopominaše swój 70lětny narodny dźeń; 1909, w kotrymž lěće swjećeše tři joje rjane wopomnjeńske dny, 50lětny měšniski jubilej, 40lětne přebywanjo we Wotrowje a 20lětne wopomnjećo, zo bě so wuzwolił za kanonika tachantstwa swjatoho Pětra w Budyšinje. — Tuž wupraja też dźensa Posoł knjezej kanonikej Herrmannej wutrobne zbožopřeća, zo by jomu Bóh spožčił wšitko, štož česćownomu, wysokodostojnomu knjezej służi k časnomu a wosebje wěčnomu zbožu!

⁘

Překhod k lětnjomu časej

je so też w Serbach lohcy a bjez bolosće wotwił. Lóže hač je sebi něchtóžkuli myslił, je so jedyn dźeń (30. hapryla) přikrótšił, a smy hižo nimale zasy na tutu „časowu wurjadnosć“ pozabyli. Po wosobinskej potřěbnosći je traš na tym dnju tón abo tamny wo jenu hodźinu — a snadź hišće mjenje prjedy do łoža šoł, a 1. meje w samy čas zasy prjedy stanył. Móžno! Wo jenu hodźinu přikrótšeny posledni dźeń hapryla je so prócował, tutón wupad na druhe wašnjo wosłódčić přez swoje — wjedro, kotrež wšak hewak wulkeje khwalby njedóstawa. Wón pak je so prócował mejske čuća we nas zbudźować. Byrnjež tam a sem tróšku pokrjepił a z hrimanjom hrozył, dha bě tola „znjesliwy“ a je swojomu mjenej wšu česć činił. Maličke „překwapnjenja“ njesměd̄žachu so jomu za zło wzać. To tči w joho powazy. A koho njeby po „haprylu“ pósłał. Skoro też nas, hdyž přez hrodźišćo a doł, při rěcy dundajo do susodneje wsy so podachmy. Boža stwórba stoji nětko w swojej najrjeńšej pyše a njestara so wo přeměnjeny čas, ale rosće a kćeje k Božej česći a člowjekam k wjeselu. A kak wujima posledni dźeń před překhodom k lětnjomu časej we někotrejžkuli wutrobje škričku njetupjeneje radosće. Na wječor su hižo mnozy swój časnik na sćěnje abo w dypzaku wo hodźinu storčili, zo bychu nazajtra z postajenym časom so trjechiłe. Druzy pak su jědnatu hodźinu dočakali, zo bychu „historiski moment“ sobu činili. Najwjacy dźěła drje su naši časnikarjo měli. Woni mějachu wjele ducentow časnikow, kiž wšědnje a njesprócniwje w jich klamach tikaja, bija a samo „kokula wołaja“, přestajić. Ći drje su to hakle nazajtra činili a njejsu ničo při tym skomdźili. Tola burstwo sebi přeměnjenjo časa přejara njekhwali. Wón powróća dotalny hospodarski porjad a z dobytej rańšej hodźinu njehodźi so wjele započinać. Na wsach dźěn so tak zahe dosć stawa. Wone budźe so na někajke wašnjo wotnamakać dyrbjeć. Po pjećich měsacach budźe zasy stary čas knježić, a Bóh dał, zo by potom też čas měra a radosće zasy knježił.

Wěrje podobne. Stražnik: „Holla, što ty z twojej ruku w zaku tamnoho knjeza činiš?“ — Pakosćak: „Joho pjenježnicu sym hłubšo do zaka sunyć chcył, wona won kukaše.“

Naše towarstwa.

Hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje

kotraž bě jutrownu srjedu, 26. hapryla, je tež w druhim wójnskim lěće so dale prócowała wo zbožo našich Serbow, hdyž tež njeje to mohła tak, kaž w měrnych časach. Na to tež hłowna rozprawa sekretara spominaše. Porjad zhromadźizny bě po hewak zwučenym wašnju. Rozprawy jenotliwych zastojnikow nam podawachu wobrazy, kak stojimy.

Zarjadnik domu, k. justicny radź. Cyž, nam na kóncu swojeje zličbowanskeje rozprawy wozjewi, zo ma Maćica w tu khwilu na swojim domje 147000 hr. zamoženja.

Pokładnik knižneje kassy, k. wyšši wučeŕ Wjerab, rozjasni stojnišćo tuteje kassy a mysleše tež na srědki, ju trochu pozběhnyć, nětkle ma jeno na 3700 hr. zamoženja.

Knihiskładnik, k. wyšši wučeŕ Kapleŕ, bě 6758 exemplarow wšelakich knihi z knihiskłada wudawał. — Knjez sem. wyšši wučeŕ Fiedleŕ, knihownik njemóžeše khorowatosće dla rozprawjeć.

Wo cyłym Serbskim domje a joho twarskich wobstojnosćach zhonichmy wot k. fararja Rjedy, kotryž bě jón z wubjerkom do jutrow přehladał a nimo toho tež knihiskład a knihownju.

Musej a joho wjesołosće a bolosće wopominaše musejownik, k. wyšši wučeŕ Wjerab a wozjewi, zo chce w lětušim lěće hromadźić pólne dary, t. r. wopomnjeńki z pola, jako wopomnjećo na tule wulkotnu wójnu.

Rozprawjeŕ „Delnjołužiskoho wotrjada M. S.“ skoržeše na nuzu tamnišich Serbow, hdyž skoro ani duchownych ani wučerjow wjacy w swojej rěči nimaja. Wudała je so tam mała knižka kěrlušow za wojakow a někotre modlitwy. „Bramborski Casnik“ ćišći so nětko w Budyšinje a so poruča, zo bychu tež naši Serbja jón wotebjerali.

Naša Maćica Serbska je wudała II. zešiwk swojoho Časopisa lońšoho lěta, I. zešiwk lětušoho lěta (k jutram) njebě so hišće dočišćeć mohł, a Předźenak 1916 je cyle rozpředaty. Z časopisom „Łužicu“ je nětkle we wójnskim času tež hubjenje a njeporjadne wukhadźenjo ji jara škodźi.

Wulki dźěl časa zhromadźizny wupjelnichu lětsa nekrologi, čestne wopominanja zemrětych sobustawow wot poslednjeje hłowneje zhromadźizny, a tu mějachmy lětsa wopominać a krótki žiwjenjoběh podawać wo sćěhowacych sobustawach, kotrychž je nam smjerć rubiła, běchu to knježa: farař Běrnik z Klukša, cyrkw. wučeŕ Jan Rječka z Budyšina, wučeŕ Franc Kral z Kamjenca, kubleŕ Gusta Skopa z Kołwazy, sanitätny radź. dr. Ćěsla z Neweklowa, bohosłowc Cyž ze Stróžišća a sanitätny radź. dr. Pětranc z Budyšina; k česći wšitkich zemrětych zhromadźizna postany.

Wólby stachu so z aklamaciju a so dotalni, kotřiž mějachu po wustawkach swoje zastojnstwo złožić, jenohłósnje zasy wuzwolichu, na město našoho njezapomnitoho Rječki pak wuzwoli so joho naslědnik k. cyrkw. wučeŕ Jurij Šołta.

Po přeměnjenju něšto słowow we wustawkach so potom přinošk sobustawow M. S. powyši na 5 hr. město dotalnych 4 hr. a to wot lěta 1917. Nimo toho so tu hišće wo wšelakich znutřkownych wobstojnosćach a nadawkach towarstwa pojedna.

Dlějše jednanjo nasta wo namjeće k. wuč. Słodeńka, zo měli knihu wudać, w kotrejž bychu so mjena padnjenych a ranjenych Serbow tuteje wójny zapisałe a też wšelke podawki tam wopisałe. Dołha rozmołwa nasta wo tutej wěcy a wupłód bě, zo Maćica tajku knihu připrawi, redaktorojo tuteje su kk.: farař Křižan, wučeŕ Słodeńk a farař Šwjela (za delnjołužiskich Serbow).

Lětsa bě na hłownej zhromadźiznje też prěni króć přednošk, kaž běštej to předsydstwo a wubjerk nětko sobu do porjada hłowneje zhromadźizny přijałoj. K. far. Domaška bě tónle prěni přijał a wjedźeše nas w duchu do njezbožowneje Serbiskeje. Z historije tohole ludu skónčnje też za nas wučby čerpaše a nam kruće do swědomja wołaše. Wulcy zahorjacym słowam a krasnomu přednoškej sćěhowaše powšitkowny přiklesk a dźak předsydy.

Po přeću k. wyšš. wučerja Wjeraby, zo by so časopis „Łužica“ tola hišće bóle rozšěrjał, bu zhromadźizna skónčena.

⁘

„Radwořska Bjesada“

(kasino)

wotmě njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Na njej přednošowaše knjez diakon Šołta-Radwořski wo „nowinarstwje“, rozłožujo, kak su časopisy nastałe, kajke hobrske hromady nowinow so dźensniši dźeń ćišća a kajkeje „barby“ (politiskeje strony) najznaćiše z nich su. W rozmołwje doda so krótki přehlad serbskoho nowinarstwa. — Předsydowa měsačna rozprawa zhromadźiznu wobzamkny.

Wójna a njekhmanosć młodosće.

Tele hižo často w nowinach wopominane hubjenstwo bu zasy wo jedyn pad bohatše, wo kotrymž z Mnichowa pisaja, wo kotrymž bu tam před sudnistwom za młodosć wujednane, a kotryž pola jara mnohich najhłubše sobučućo z nanom, kiž w polu stoji, wubudźi. Jedna so wo 15 lět staroho tyšerskoho wučownika, kotrohož mištr dyrbješe też w běhu časa do pola. Dokelž pak bu bórzy na to też nan tohole wučownika do wojakow wzaty, a — kaž tak husto! — njemóžeše hólca we krutości a porjedźe zdźeržeć, přińdźe tón do hubjenoho towarstwa a z tym też na njekhmane puće. Prěnje khostanjo běštaj dwaj dnjaj jastwa dla jebanstwa. Bórzy po tym so wón zasy na cuzym kuble přepřima, tak zo zasy před sudnistwo přińdźe. K sudniskomu jednanju přińdźe też hólcowy nan, kotryž drje njebě sebi dźeć dał, zo so z pola wróćiwši swojoho syna w salu sudnistwa zasy wohlada. Sudnik a připosłucharjo běchu cyle hnući, hdyž nan wo miłe khostanjo za młodostnoho njedočinka prošeše, kotryž bu skónčnje k jastwu na tydźeń zasudźeny. Sudnistwowy předsyda napominaše hólca khutnje, pokazujo na ćežkotu časa a wulku starosć, kotruž bě za wótcny kraj wojowacomu nanej načinił. Móže so jeno přeć, zo by wobžarujomny nan žane nowe pruhowanja z nim njenazhonił. Najzrudniše na wšěch tychle podawkach je, zo telko maćerjow hólcam přewjele wole dawaja a přez to wulki dźěl njekhmanstwow jich dźěći sobuzawinuja.

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.

Napisał J. N.-K.

(1. pokračowanjo.)

II. Cuze dźěćo namaka druhu domiznu.

Wulki lěs, w kotrymž Janowa khěžka stoješe, bě, kaž smy hižo spomnili, njedaloko Sprewje. Hdźež bě lěsa kónc, tam bě započatk rjanych łukow, za kotrymiž zasy płódne pola sćěhowachu, a naposledku při rěcy mała wjeska. Běštaj tam jeno dwaj wulkej buraj a něšto khěžkarjow. Wjeska jara rjana we płódnym blaku leżeše a wjesnjenjo też tohodla khudźi njeběchu. Štož bě wosebite zbožo za nich, bě to, zo njetrjebachu nihdźe na robotu khodźić, kaž to prjedy hišće skoro wšudźom bě. W času, hdyž češki kral Otakar přećiwo pohanskim Prusam ćehnješe, bě wosobny a mócny ryćeŕ, kotromuž tale wjeska słušeše, sobu ćahnył. Prjedy pak, hač bě swoju domiznu wopušćił, bě postajił, zo dyrbja wobydlerjo tejele wjeski, kotrychž běše přecy jara lubował, za wšě časy swobodni być a zo njetrjebaja za nikoho wjacy robotne dźěła činić. Knjez njebě so wjacy z wójny wróćił, joho hród bě po času, hdyž tam nichtó wjacy w nim njebydleše, rozpadał, jeno powostanki tam hišće wšitke na horje ležachu, hdźež bě hród něhdy stał. Wjesnjenjo chcychu z tym swój dźak za dóstate prawo wopokazać, zo tamny pomnik na swojoho dobroćela njewotwozychu. Běchu to wšitcy jara dobri ludźo. Mjez sobu běchu přećelnje a towaršnje žiwi, a hdyž tu cuzbnik k nim přińdźe, štož wšak so runje husto njestawaše, chcyše joho rad lubje kóždy hospodować. Wulkej buraj njeběštaj jeno samoj mjez sobu najlěpšej přećelej, ale podpjerowaštaj też rad khudšich kněžkarjow, njeběchu-li so tamnym jónu žně radźiłe abo bě-li jich druhe njezbožo potrjechiło.

Buraj rěkaštaj Radźin a Hanuš. Radźinec běštaj hižo wobstarnaj človjekaj a njeměještaj žanych dźěći. Hanušec pak njeběštaj hišće dołho ženjenaj. Wón wšak też docyła jara młody muž wjacy njebě, bě hižo w štyrcytym lěće, wona pak bě lědma pjećadwacyći. Jeje nan a mać běštaj so ze susodneje wsy, hdźež měješe jeje starši bratr kubło, k Hanušecom přećahnyłoj, zo byštaj při Marji byłoj, kotruž běštaj wot małosće dla jeje pěknosće a přećelnosće jara lubowałoj, a potom tež tohodla, dokelž bě Hanuš chcył, zo byštaj joho w hospodarstwje podpjerowałoj. Hanušec kubło stoješe při samej rěcy a Radźinec jomu napřeco přez puć.

Radźinec twarjenja běchu hišće nimale nowe. Wot puća dźěše do dwora krótki pućik. W dworje bě na prawu ruku domske. Napřeco wrotam bě rjana wulka bróžeń a na lěwu ruku běchu hródźe.

Hdyž tam dźensa do jstwy zastupimy, widźimy tam Radźinec runje wšěch při snědanju. We wulkej drjewjanej jstwje stoji na prawicu wulke blido, na nim wulka škla poliwki a za nim sedźi 9 čeladnych, pjeco hólcy a štyri holcy. Radźinec mać khodźi po jstwje, zo by hišće to a tamne přinošowała, a nan stoji při wulkich polcach a powěda hólcam, što změja dopołdnja dźěłać. Pohonč a třećak dyrbitaj na rolu jěć a tamni dyrbja walčki rubać, na čimž změja hišće něšto dnjow dźěłać. Na to sydźe so też wón za blido, zo by sobu posnědał.

Hdyž běchu ze snědanjom nimale hotowi, zasłyšachu nadobo, zo w khěži něchtó tepta, a za khwilu wotewrichu so durje a Měrtušec wojak zastupi. To drje samo na sebi runje ničo tak jara dźiwne njebě, přetož Jan tam k nim husćišo přikhadźeše, ale dźensa měješe wón małoho hólca na rukomaj. Wšitcy zadźiwani na njoho hladachu, a Radźinec mać so skoro poča k Bohu wołać, hdyž tajki wopyt wuhlada.

„Wy sće přecy rěčeli, zo byšće rady takle synka měli“, poča Jan, „tu wam jenoho njesu.

Kopřiwy.

Kopřiwy! Hdyž człowjek jeno to słowo zasłyši, tu joho hižo zyma łóji. Je jomu jako by kopřiwa joho hižo spaliła. Wěrno wšak je, wostudłu samotnosć ma tuta rostlina na sebi, zo kóždoho, kiž so jeje dótknje, hnydom popali — zwožaha.

Tuta samotnosć je kopřiwje wjele njepřećelstwa přinjesła. Hdźežkuli ju nadeńdźemy, hladamy hroznje na nju; njepopřejemy jej žiwjenjo; prašamy so, što też to dyrbi tuta kwětka w zahrodźe Božej.

Jako by chcyła dopokazać, zo ma najebać wšitke njepřećelstwo prawo tu być, poradźa so wona spodźiwnje derje. Při wšěch murjach, płoćikach, ladkach, na wšěch hrjadkach, hdźež człowječa ruka stajnje njepłěje, wuwiwa so tuta nuchawka, zo je to radosć přihladować.

Tola njebudźmy njesprawni! Jeje palenja dla ju tamamy a při tym z lohka zabywamy na wužitk, kotryž nam podawa.

Wot starodawna je wědomo, zo kopřiwa w sebi khowa hojace mocy. Jako hojaca, lěkowaca rostlina je wona w starych časach była widźana a ważena.

Z jeje čerstwje wususenych łopjenow hodźi so warić čaj, kiž spomožnje skutkuje při zanjesenych płucach. Čaj z mjedom a winom připrawjeny, hdyž rano a wječor so šalka wupije, je dušny přećiwo asthma, wódnicy a druhim khorosćam.

Juška z cyłeje rostliny wutołkana, čisći krej a sylni žołdk. Praja, zo je dobry srědk přećiwo drěnju a wšelakoromu zlemjenju stawow, hdyž so z čerstwymi kopřiwami šwikaš. Na, wjele zboža k tajkej kermuši! Poručeć tutón recept runje njechamy; štóž by jón nałožował, by to činił na swoje samsne risiko.

Nimo tutoho lěkowacoho wuznama pak poskića kopřiwa też nahladny hospodarski wužitk.

Młode hałžki a łopjena podawaja nam z naléća słódne warjenjo po wašnju špinata. Też jako přidawk k poliwkam a k mukowym jědźam je w někotrych němskich, italskich a jendźelskich krajinach lubuja.

Při rozesłanju čerstwoho mjasa, rybow a rakow wužiwaja so rady kopřiwy; wěcy do nich zawalene, dźerža so dołho čerstwe. — Warjene a rozrubane čerstwe kopřiwy, z wotrubami a warjenymi neplemi změšane, su wubjerna pica za kury a husy. —

Kopřiwine symjo do kurjaceje picy změšane, wabi kury w zymje k pilnomu njesenju. Syčene kopřiwy a kaž syno přihotowane a do poleća změšane su też wubjerna pica za kruwy, dokelž přisporja dejwo, za swinje, dokelž wostanu strowe, a za konje, kotrež hładke, swěćate kosmy wot toho dóstanu.

Dale so zda, zo w našim wójnskim času sebi kopřiwa mjez rostlinami hišće sławne mjeno dobudźe z druheje winy. Dokelž je dowoz z druhich krajow nam z wulkoho dźěła wotrěznjeny, njedóstawamy też wjacy we wjetšej mnohosći bałmu. Tu je so nětko professorej na Wienskej universiće: Oswaldej Richterej, poradźiło, z kopřiwinych kiješkow niće a cworn wutworić. Wo swojim wunamakanju měješe mjenowany wučenc wóndy přednošk w jenym wědomostnym towarstwje we Wienje, při čimž z dobom wuwjedowaše, zo nam z pomocu toho kopřiwinoho dźěła njebudźe jenož móžno z bałmu lutować, ale zo samo w přichodźe njebudźemy wjacy wotwisni wot Ameriki, štož bałmu nastupa.

Bělizny wulkeje kopřiwy wužiwachu so nižo prjedy, dyžli bałma so k nam dowožowaše, k předźenju a tkajachu so na płat. W započatku 18. lětstotka wobstojachu hišće w Lipsku twornje, kotrež z kopřiwow cworny předźechu.

Zo bychu so kopřiwine niće hodźałe přasć, je třebne, zo so wot drjewowych přidawkow wurjedźa. Professorej Richterej bě so poradźiło, drjewowe dźěle z ammoniakom rozmačeć a tak čistu nić dobyć. Ale ta wěc měješe khětry špak, dokelž běše trochu droha.

Při dalšich prospytach je so nětko wukopało, zo so samsny sćěhwk hodźi też docpěć z prostej, jednorej wodu, hdyž so wěsty proces wobkedźbuje.

Tamny wunamakař pokazowaše w zhromadźiznje wšelake z kopřiwow dobyte wutwory: kaž cworny na wrjećenja zwite, kotrež so w ničim wot bałmjanych nićow njerozeznawaja; też wšelake hotowe tkaniny, kotrež so wuznamjenjeja přez swoju krutosć, kaž z dobom mjehkosć. Wosebita samotnosć tych płatow je, zo wjele barbow srěbaja a so tohodla derje barbić hodźa. Też so hodźa jara derje „impraegnirować“, tak zo deščik njepřepušćeja.

Tute wunamakanja wotewrjeja nam rjane wuhlady do přichoda a móža nam wulki hospodarski wužitk přinjesć.

W Awstriskej je firma „Benedikt Schroll“ w Brunowje kopřiwy hižo na wjetšich zahonach wusyła a k tomu dźěłu jatych wužiła.

Wšelčizny.

Wójnska wustajeńca w Drježdźanach 1916,

(M. J.)

wo kotrejž bu hižo pisane, so najskerje započatk junija wotewri a budźe wjacy njedźel přistupna. Hdyž nam woprawdźita wójnska wustajeńca sama cyłe wójnske wobstojnosće našich njepřećelow we wuzwolenych wójnskich nastrojach wšěch družinow, kotrež buchu njepřećelam wotdobyte, pokaza, tola pódla wozjewjenja Rusow w času jich nadpada na narańšu Prusku mjenje kedźbliwosće njezbudźa, tak też so khwalace postajenja (wukazy) Francózow abo tamne hermanskim wuwołanjam podobne na murje přibiwane cedle, z kotrymiž Jendźelčenjo swoje wójska hromadźić pytaja. Přirunajcy tutym stoja tu cyle dostojnje z němskeje strony wudate najwažniše spisy wójnskeje literatury a wójnske wobrazy sakskich wumjełcow napřeco. Najrjeńše wuswědčenjo pak wo duchu našich wójskow wustajeja pólne nowiny, kotrež so tu dospołnje zhromadźene namakaja. Přidate wotdźělenja, kaž wójnske pjenjezy, wójnske listowe znamki, hromadu zastajane wójnske rjady, wudospołnjeja bohatu wustajeńcu. Z podpjeru pruskoho a sakskoho wójnskoho ministeria, generaldirekcije kral. musejow, kral. knihownje a museja knihowniskoho rjemjesła w Lipsku wutwori krajny wubjerk towarstwow Čerwjenoho kříža wustajeńcu, kotraž změje we wěncu powšitkownych němskich wójnskich wustajeńcow wosebity sakski raz. Tohodla so směmy nadźijeć, zo budźa rumy staroho hłownoho statnoho archiva w Albertinum na Brühlowej terassy wopyty w bohatej ličbje nic jeno z Drježdźan ale z cyłeje Sakskeje widźeć, wosebje hdyž je njemóžne, zo by so wusta-

---

Tón je k tomu hižo trochu wotrosćeny, zo tak wulku haru z nim njezmějeće.“

Hdyž so joho nětko wšitcy prašachu, što so to tola nječini a kak je k tomu dźěsću přišoł, powědaše jim, štož smy hižo zhonili, a skónči potom: „To widźiće, zo joho ja zdźeržeć njemóžu. Njemohł dźěn so nihdy dosć za njoho starać, a z cyła małe dźěćo bjez žonjacoho wothladanja być njemóže. Tuž so dźensa rano, hdyž běch sebi najnuzniše doma sčinił, na puć podach, zo bych so woprašał, hač jedyn z waju, ty abo Hanuš, njebyštaj hólčka k sebi wzałoj. Bóh by wamaj wěsće něhdy mytował, hdyž byštaj so na khudej syrotcy smiliłoj.“

Radźinec mać bě mjez tym hižo małoho Wjacsława na rucy wzała a hdyž ji nětko mały hólčk ze swojimaj ručkomaj wobličo mawkaše a ji mjelčo, kaž zo by sebi hišće cyle wěsty njebył, mać rěkaše, wona khětře wotmolwi: „To so tola rozymi, zo te wbohe kurjo wot so njepósćelemy. Bóh by nas tola khostał, njechali so za nje starać. Njeje wěrno, Jakubje! Dokelž namaj Bóh samymaj njeje žanych dźěći wobradźił, je so nětko na druhe wašnjo za naju postarał, a my chcemy te dźěćo zawěsće runje tak lubować, kaž by naju było.“

Radźinec nan hnydom kazaše, zo bychu tola po Hanuša doběželi, zo by tón też widźał a wot Jana samoho słyšał, što bě so stało. „Dźěćo pak pola nas wostanje“, wón też hnydom přistaji, „Hanuš móže sam hišće dźěći dóstać, wšak hišće tak dołho ženjeny njeje, a pola naju je tola wša nadźija podarmo.“

Bórzy tam Hanuš też přińdźe, a wona běše, wusłyšawši, što pola Radźinec maja, runy puć sobu přišła. Hanuš bě pornjo Radźinej sylny wulki muž. Radźin bě mjenujcy mały, suchi mužik, bě jara dobroćiwy a přećelny. Hanuš bě wjetši; ale runjež wón husto trochu čornje hladaše, bě wón tola też tak pěkny kaž Radźin a wšitcy we wokolnosći, najbóle khudźi ludźo, teju mužow jenak jara lubowachu a česćachu.

„Što so to pola was tola nječini“, směješe so Hanuš ducy nutř, „to wam tu nadobo dwě lěće stare dźěćo přinjesu, a to hišće tajkile stary wojak. Na, Jano, jeli by so runje radźiło, wšak mohł nam też tajkoho pachołka wobstarać. Naša Madlena by tajkoho hólčka też rady wzała!“

„Haj, to wšak bych joho ja rad lubje wothladała“, přihłosowaše joho žona. „Ale tajke něšto sebi tola božedla njechamy přeć. Bóh wě, w kajkej starosći traš joho staršej nětko staj. Tón njekhmanik tam w lěsu, kotromuž je Jan te dźěćo wotewzał, tola zawěsće joho nan był njeje. Štó wě, što je to do człowjeka było, snadź je dźěćo něhdźe kradnył a joho wbohej staršej njebudźetaj wědźeć, hač je žiwe abo mortwe a hdźe mataj je pytać. To dyrbi tola žałostna zrudoba za staršej być, a ja to njebych nikomu, ani swojomu najhóršomu njepřećelej, přała.“

Wšitcy přihłosowachu Madlenje a wobžarowachu wbohej staršej. Při tom Jan potom powědaše, zo drje je dźěćo najskerje češkich staršich, dokelž běše hólčec něšto češkich słowow powědał a dokelž też mjeno Wjacsław, kaž běše so hólčk sam mjenował, na češćinu pokazowaše.

„Ćim lěpje“, praji na to Radźin, „tak dźěn je syn ze sotrowskoho naroda a z ćim wjetšej lubosću a starosću chcemy sebi joho wothladać. Wšak so powěda, zo su před wjacy stami lět češkoho prynca, kiž je też Wjacsław rěkał a pozdźišo kral był, we Łužicy a to we Žitawje wukubłali.

„Za tym pytać, hdźe traš je so dźěćo zhubiło, to so nětko njehodźi“, rjekny Hanuš. „Skhowajće sebi drasćičku, w kotrejž je, a jeli ma hišće što druhe tajke na sebi, — wšo druhe dyrbiće do Božeje wole poručić. To je jenož, zo móžeće so tola z něčim wupokazać, jeli traš by pozdźišo hdy třebne było.“

„Haj, to wšak Bóh sam wšo najlěpje powjedźe; my chcemy swoju winowatosć činić, a za wšo druhe wšak so wón postara, kaž budźe po joho swjatej woli“, přistaji hišće Radźinec mać.

jeńca też w druhich sakskich městach pokazowała.

⁘

Škodźi posćenjo?

Zo smy z jědźu, wosebje mjasom trochu wuwjazani, ničo nješkodźi; to je za strowotu skerje lěpje. Doniž mějachmy „wšoho dosć“ a z tukom njewědźachmy hdźe z nim, kóždu khwilu něhdźe cybaše a šćipaše. Tomu nětko tak njeje, a je też derje, dokelž dźěn je wulki dźěl lěkarjow sobu na wójnje. Hdźe bychu lěkarjo doběhać móhli, hdy bychu ludźo sej sami telko na strowoće škodźeli kaž hewak w měrnych časach?

Zo pak by runje přecy a wšudźom dyrbjało mjaso być, je wopačny nahlad. Też bjezmjasowa cyroba je dobra, sytna a posylnjaca. Z nuzu časa smy k posćenjo přišli, prjedy je so něchtóžkuli na cyrkej huntorił, zo posćenjo přikazuje. Nětko ničo njepomha, wyšnosć poruča a poručeć dyrbi — a žane hóršenjo wěc njepřeměni.

A tola, to wšo: wumlěwanjo žita, naćahowanjo ržaneje muki z neplacej muku, wotměrjenjo mjasa, tuka atd. nam ničo škodźało njeje. Hdyž so jednorišomu žiwjenju přiwučimy, dha to pomha nam a pomha wótčinje. Cyrkwinske kaznje pak zasy z nowa za sprawne a spomóžne spóznajemy.

⁘

(Rjadownja w šuli sebi wusnyła.) W Oftersheimje (w Bayerskej) bě hólčec při přepytowanju kašćikow doma tysku z pilemi wuslědźił, kotrež wón, dokelž běchu dobre, wulkomyslnje też swojim sobušulerjam rozdźěli. Po wužiću poča potom najwjetši dźěl cyłeje rjadownje při cyłej wučbje měrnje spać. Kaž so potom wukopa, bě khadlčka tyzku pilow k spanju do rukow dóstał.

⁘

Z kulku do hłowy třělił je w Amelreiching pola Passawy přez njewobhladniwe wobkhadźowanjo z revolvrom 21lětny służowny Ertl 15lětnu domjacu swojoho knjeza, přez čož bu holca na smjerć ranjena. Njewobhladniwy třěleŕ je so sam na sudnistwje wozjewił.

⁘

(Ćežke njezbožo.) W Erlangen wočakowaše hejtman Emil Rosenberger, kotryž bě na dowolu, ze swojej žonu ćah, z kotrymž chcyše do Würcburga na wopyt dojěć. Bu wot lokomotivy přikhadźacoho ćaha hrabnjeny a cyle rozmjećeny. Joho žona bu na bok wrjesnjena, wosta pak njezranjena.

⁘

Virtuos na klavirje z jenej ruku je pianist Herman Paschke. Paschke je we wójnje prawu ruku zhubił. Bu tak ćežcy ranjena, zo dyrbješe so jomu wotewzać. Lubosć k dotalnomu powołanju pak je joho pohnuła, zo so přiwuči, jenož z lěwej ruku piskać. To je so jomu jara derje poradźiło. Hižo před někotrym časom je w Mnichowje před kralom Ludwikom hrał, před krótkim zasy je koncert w Stutgardźe dawał, na kotrymž běše też würtembergski kral přitomny.

⁘

(Drohi čas w 17. lětstotku.) Njedawno rozleća w Höflicach (w Čechach) při zwonjenju pawa wulkoho zwona na poł a padźe dele. Wot lěta 1649 je swoju službu zastała. Tehdom běše też pawa rozlećała. Hdyž bu wulki zwón horjećahany, bě na farje swjedźeńska hosćina. Cyrkwinske zličbowanjo wopřija při tym sćěhowace wudawki: 7 puntow howjazoho mjasa za 18 krejcari (krejcar je nimale 2 pj.); 6 puntow ćelacoho mjasa za 10 kr., 5 wódnych kanow piwa za 12 kr., 15 štuk pjerizny za 30 kr., 3 całty (přisp.: najskerje jara wulke) za 18 kr. Hosćina za 14 wosobow płaćeše tak 88 krejcari. Zličbowaŕ přispomni „w nětčišim drohim času“ — bě to mjenujcy w prěnim lěće po 30lětnej wójnje a rězny skót njebě skoro žadyn dóstać. Murjeŕ zasłuži tehdom wšědnje 7 krejcarow. Za to by sebi mohł połtřeća punta howjazoho mjasa kupić. — Z toho pak widźimy, kajku hódnosć abo płaćiwosć pjenjezy tehdom mějachu porno dźensnišej.

⁘

(Prěnja holca w Sakskej jako rězniski pomocnik.) W Hainichen wotpołoži dźowka rězniskoho mištra Kadnera, kotraž bě pola swojoho nana rěznistwo wuknyła, pruhowanjo jako rězniski. Pruhowanjo wobsta w zarězanju ćeleća. Před zhromadźenym rězniskim zjednoćeństwom bu jako rězniski pomocnik přiwzata.

⁘

(Wóčko zhubił.) W Ebersbachu pola Wolešnicy w V. padźe při włóčenju 10lětny hólčec kublerja Roßbacha, kotryž je we wójsku, tak njezbožownje do brónow, zo so jomu brónski hósć do wóčka zaštapi a prawe wóčko wuběža.

⁘

Mudra Lejna je sej wědźała pomhać. Je w Posole čitała, zo so wojakam njesmě ničo słać, štož mohło so po puću zapopadnyć. Chcyše Michałej zapalki pósłać. A što je wona sčiniła? Namočiła je te tyzki a potom do pakćika tykła.

Njepřećelowe wěcy — preč z nimi. Mały Fryc w měsće přińdźe do jstwy k swojej ćeće, je jomu na wočomaj widźeć, zo je něšto skućił. Khwilu so měri, potom čini nadpad na ćetu: „Njejwěrno, ćeta, štož njepřećelej sčiniš, to ničo njewadźi?“ — „To so praša“, praji ćeta ničoho dobroho so njenadźicy. — „Hm haj — — wěš ty, ja sym tym samopašnym Japanam jich vasu, kiž w twojej jstwi stoji, — rozbił.“

⁘

(Wysoka staroba.) We Vechta wumrě najstarša žónska oldenburgskoho wulkowójwodstwa, nježenjena Lawra Kitz, w starobje 102 lět.

Potom powědaše Hanuš, zo je chcył runje te dny jónu do města jěć. Wón měnješe, zo drje by najlěpje było, hdy by tam nětko hnydom nazajtra jěł, a Radźinec mohłoj sobu jěć, zo byštaj sebi to a druhe wobstarałoj; při tej składnosći móhli so też woprašeć, hač traš so tam za dźěśćom nichtó prašał njeje. Potom dźěštaj Hanušec domoj, zo byštaj sebi hišće něštožkuli sobu do města přihotowałoj, přetož w tamnym času njebě też krótki puć bjez wulkich wobćežnosćow a strachow, a wšo dyrbješe w dobrym rjedźe być, njechaše-li štó, zo by po puću něšto na prěki přišło.

Radźinec mać měješe cyły dźeń z pěstonjenjom skoro dosć činić. Małomu Wjacsławej bě so bórzy při njej zalubiło. Runjež wona z mało słowow, kotrež móžeše hólčk powědać, lědma pjaty dźěl rozymješe, wona tola bórzy pózna, što chcyše, a tak sebi wonaj za krótki čas wšitko rozymještaj. Najprjedy běše tam Jan hišće khwilu wostał, a tón ji potom słowa, kotrež Wjacsław najhusćišo wołaše, přełoži. Potom běše so Jan zasy do swojoho lěsa podał, přilubiwši, zo tola bórzy zasy pohladać přińdźe, přetož: „hólc je tola tak kaž mój też sobu“, wón smějo přistaji.

Pozdźišo namaka Radźinec mać hišće, zo měješe hólčk wokoło šije mału kapslku wisajo, kotraž pak bě z někajkim tajnym zamkom zamknjena; nichtó njemóžeše ju wotewrić. Dokelž so Radźinec mać boješe, zo mohł Wjacsławk kapslku zhubić, hdyž ju wokoło šije nosy, a dokelž so ji ważne zdaše, zo by so za pozdźiše časy zdźeržała, skhowa ju wona njewotewrjenu.

Nazajtra jědźeše Hanuš z Radźinecami do města. Hanušowa dyrbješe tak dołho Wjacsławka pěstonić, štož wšak wona jara rady činješe. W měsće drje so woni wšudźom wo to starachu, hač so tam nichtó za dźěśćom naprašował njebě. Radźinecy so skoro kóždy raz bojachu, hdyž so zasy někoho prašachu, zo móhli swojoho synka tak khětře zasy zhubić, — mějachu joho hižo jara rady. Ale nichtó ničo prajić njewědźeše. Hdyž běchu sebi to a tamne nakupili, wosebje Radźinec mać wšelakeje drasty za swojoho synka, jědźechu zasy dom, přeswědčeni, zo małoho Wjacsława zdźerža.

(Pokračowanjo.)

Cyrkwinske powěsće.

Ralbicy.

Zemrěłoj: 10. hapr. Jurij Jan, Jana Prócy, žiwnosćerja w Trupinje, s., 8 l. 5 m. 8 dn. — 15. hapr. Marija, zaw. mandźelska † Jakuba Domaški, kublerja w Róženće, 76 l. 2 m. 25 dn.

Za terciarow: Zemrěła je Marija Domašcyna w Róženće (Hilžbjeta) 15. 4. 16. R. i. p.

Za cyrkej kralowny swjatoho różowca w Radworju:

(za elektrisku swěcu) darichu: Jurij Šołła z Pančic 3 hr.; Jan Wjerš z Hodlerja 3 hr.; Jan Cyž ze Stróžišća 6 hr.; na Hantušec-Rajnišec kwasu w Radworju 20 hr.; njemjenowani 75 hr.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 474. farař Jurij Kral w **Dubinje**; 475.—478. z **Kukowa**: Jakub Ledźbor, Michał Šołła, Pětr Šuster, Hana Lipičec; 479.—482. z **Pančic**: Mikławš Nowak, Max Kórjeńk, Khata Suchowa, Michał Horjeń; 483. Jurij Šwon ze **Swinarnje**; 484. Jurij Pjech z **Kanec**; 485.—498. z **Miłoćic**: Jan Kral, Mikławš Pjech, Jurij Pjetaš, Jurij Pětranc, Madlena Fulkowa, Michał Šeman, Hana Koklina, Hana Wóscyna, Marija Pólowa, Hana Zyndźina, Madlena Wornačowa, Jurij Šlosaŕ, Mikławš Šworca, Jan Šworca; 499. Marija Larasec z **Haslowa**; 500. Mikł. Hólbik ze **Zdźerje**; 501. 513. z **Budyšina**: Hana Jurkowa, Marija Hermanowa; 502. po † fararju Janu Nowaku z **Drježdźan**; 503. Jurij Khilan z **Časec**; 504. Hana Kmječowa z **Kozarc**; 505. 506. z **Hórkow**: Hańža Disnarjec, Mikławš Khěžka; 507. Marija Ryćerjowa z **Wudworja**; 508. Jakub Mět z **Worklec**; 509. Michał Ćěsla ze **Zejic**; 510. Ed. Merzinger z **Drježdźan**; 511. farař Mikławš Zarjeńk w **Kamjenicy**; 512. Mikławš Čornak z **Ralbic**; 514. Jan Budaŕ z **Mnišonca**.

Dary atd. za towarstwo: Ed. Merzinger z Drježdźan 40 pj.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 29. hapr. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.	w Kamjencu 4. meje wot hr.	pj.	hač hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch, Woka, Jahły, Krupy, Hejduš, Běrny	50 kg abo centnaŕ							
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	6	40	7	90				
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 636 (w Kamjencu 372)	30	—	60	—	30	—	50	—
Butra 1 kg	4	60	5	10			—	
Jeja, čerstwe, štuka	—	17	—	18			—	22
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Jězdny rjad železnicow

wot 1. meje 1916.

Z Drježdżan do Zhorjelca.

	1-4	D1-3	1-4	2-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	1-3	1-4	2-4
Z Drježdżan-St.	1220	1335	555	707	845	907	1221	124	258	509	520	750	835	952	1058	—	jenož w nocy po njedźelach a swj. dnjach.
„ Drježdżan-N.	1231	1345	607	720	855	918	1235	135	309	519	533	812	848	1004	1106	—	
„ Arnsdorfa . .	110	—	639	803	—	950	108	222	341	—	617	842	929	1045	1143	—	
„ Biskopic . . .	137	—	708	827	934	1017	134		405	—	642	916	948	1106		1154	
„ Zemic	143	—	715	—	—	1024	141		412	—		917		1113		1201	
„ Žičinka . . .	152	—	723	—	—	1033	150		420	—		926		1121		1209	
„ **Budyšina** . .	201	2 35	737	—	950	1047	204	434	609	—		946		1130		1218	
„ Kubšic	—	—	747	—	—	1057	214	444		—		921		1139		—	1245
„ Pomorc . . .	—	—	755	—	—	1105	222	452		—		959		1147		—	1254
„ Lubija	—	2 56	815	—	1012	1126	241	510	631			1021		1213		—	101
do Zhorjelca . .	—	3 17	853	—	1032	1203	319	545	652			1102		1253		—	118

Jězdi jenož dźěławy dźeń. — Jězdi jenož do přij. 435 Žitawy. — Jězdi jenož do přij. 915 Žitawy. — Jězdi jenož do přij. 1155 Žitawy. — Jězdi jenož dźeń a swj. dny. — Jězdi jenož dźeń a swj. dnjach. do přij. 128 Žitawy.

Ze Zhorjelca do Drježdżan.

	1-4	1-4	1-4	D 1-3	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	2-4	1-4	2-4
Ze Zhorjelca	417	—	746	902	1121	215		430		706	853			1125
z Lubija	459	—	830	927	1148	240		513		751	916			1203
„ Pomorc	514	—	846	—	1204	—	ze Žitawy wotj. 110	529		808	—			1217
„ Kubšic	522	—	854	—	1211	—		536		815	—			1225
„ **Budyšina**	536	638	908	947	1224	301		549		829	937	1016		1231
„ Žičinka	548	650	920	—	1236	—		601		845	—	1029		z Lubija jenož w nocy, po njedźelach a swj. dnjach.
„ Zemic	558	700	930	—	1246	—		611		852	—	1039		
„ Biskopic	609	714	940	—	1257	—	324	620	750	904	—	1048	1103	
„ Arnsdorfa	629	743	1000	—	120	—	345	643	811	930	—		1138	
do Drježdżan-N. . .	657	819	1028	1039	150	354	413	714	839	1001	1027		1202	
„ Drježdżan-St. . .	707	828	1037	1046	159	400	422	723	848	1013	1033		1211	

Ze Žitawy wotj. 530.

Z Budyšina do Wjelećina a wróćo.

448*	712	1047	1184	206	434	639	834	943	Z Budyšina do	629*	857	1217	1044	331	542	755	815	1057
456*	720	1055	1304	215	442	647	846	952	„ Dźěžnikec „	622*	850	1210	1252†	324	535	748	804	1050
504*	727	1101	1394	221	449	654	854	958	„ Budestec „	616*	844	1204	1242†	318	529	742	754	1044
509*	732	1106		227	454	659		1004	„ Rozwodec „	611*	836	1159		313	524	737		1039
517*	740	1113		235	501	707		1012	do Wjelećina z	605*	828	1153		306	518	731		1033

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja.

† Jenož njedźelu a swjaty dźeń a posledni dźěławy dźeń tydźenja.

Z Biskopic do Žitawy a wróćo.

525 wot Lubija	712	1040	1155 w. Lubija	226	635 wot Lubija	649	953	1144	Z Biskopic . . . . . do	858	do Lubija 807	319	do Lubija 230	545	747	do Lubija 906	1058
	730	1101		244		710	1012		„ Delnjeje Wjazońcy „	843		303		529	731		1042
	747	1120		300		727	1031		„ Wjelećina . . . . . „	826		244		510	714		1022
	753	1126		306		733	1037	1210	„ Šěrachowa . . . . „	818		234		504	706		1012
	759	1132		312		739	1043		„ Sohlanda . . . . . „	812		228		455	700		1007
	827	1201		338		809	1110	1235	„ Habrachćic . . . . „	750		206		434	639		945
	836	1209		346		817	1118	1242	„ Neugersdorfa . . . „	739		155		426	631		936
607	857	1230	1240	406	716	—	1137		„ Hornich Oderwitz „	714	724	131	148	404	—	823	906
626	915	1249	1259	425	731	915	1155	128	do Žitawy . . . . . ze	654	703	110	125	340	530	800	845

(Khoćebuz-) Wojerecy-Rakecy-Budyšin.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

					750		100		607	Z Khoćebuza . do		903		1223		530		
					845		137		645	„ Wikow . . . „		805		1154		455		
					944		224		733	do Wojerec . . . z		708		1102		407		
455			704		1017		231		741	Z **Wojerec** . . . do	539	649		1101		357		907
502			711		1024		238		748	„ Němcow . . z	533	643		1055		351		901
511			719		1032		246		756	„ Kulowa . . . „	525	635		1047		343		853
			726		1039		253		803	„ Hóska . . . . „		628		1040		336		846
			733		1046		300		810	„ Zdźarow . . . „		621		1029		329		839
			740		1053		307		817	„ Komorowa . „		614		1022		322		832
			746		1059		313		823	do **Rakec** . . . z		607		1015		315		825
	505*		748		1100		317		830	z **Rakec** . . . do		605		1013		310		817
	513*		754		1106		324		837	„ Sešowa . . . ze		559		1007		305		810
	522*		801		1113		331		844	„ Njeswačidła . „		552		1000		258		803
	531*		809		1121		339		851	„ Khasowa . . . „		545		953		251		754
	536*	605	814	1037	1126	159	344	740	857	do **Radworja** . . z		540	817	948		246	509	748
	541*	607	816	1039	1127	201	345	746	900	z **Radworja** . . do		539	815	946	1223	245	505	745
	552*	615	826	1047	1137	210	355	754	910	„ Mał. Wjelkowa z		531	807	938	1215	238	457	737
	600*	622	832	1054	1143	217	401	801	916	„ Židowa . . . „		525	801	931	1209	231	451	731
	605*	626	836	1058	1147	221	405	806	920	„ Ratarjec . . . „		521	756	926	1204	227	446	726
	612*	632	841	1104	1152	227	410	812	925	do **Budyšina** . . z		515	750	920	1158	221	439	720
		740	1113		235	508	508	1012	1012	do Wjelećina . . z		—	605*	828	—	1153	306	528
		853	1032		319	—	545	—	1100	„ Zhorjelca . . „		—	417	746	902	1121	215	430
		816	1025		147	351	710	957	1024	„ Drježdżan-N. „		145	607	—	855	1235	309	519
		828	1037		159	400	723	1013	1033	„ Drježdżan-St. do		133	555	—	845	1221	258	509

Jězdźi jenož dźěławy dźeń. — z Wósborka (wotj. 506) — Jězdźi jenož posledni dźěławy dźeń tydźenja, kaž też njedźelu a swjate dny. — z Lubija (wotj. 1158) — z Lubija (wotj. 530) — do Lubija (přij. 1114) — Jězdźi jenož dźěławy dźeń. — Jězdźi jenož posledni dźěławy dźeń tydźenja, kaž też njedźelu a swjate dny. — do Lubija (přij. 720) — do Wósborka (přij. 959)

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja.

Lubij—Herrnhut—Žitawa a wróćo.

522	1155	308	635	Z Lubija . . . . . do	807	230	459	906
553	1226	340	702	„ Herrnhuta . . . . „	739	203	431	839
606	1239	354	715	„ Hornich Oderwitz „	724	148	415	823
626	1259	425	731	do Žitawy . . . . . z	703	125	340	800

Zhorjelc—Nikrisch—Žitawa a wróćo.

452	905	215	855	Ze Zhorjelca do	733	1152	359	829
510	922	233	913	„ Nikrischa „	722	1134	341	812
519	930	242	921	„ Wostrowca „	714	1125	332	804
524	935	248	926	„ Rusdorfa „	708	1119	327	759
555	1003	320	954	do Žitawy ze	645	1054	300	736

Z Kamjenca do Biskopic a wróćo.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

540	1130	203*	704	Z Kamjenca . . do	834	251	653*	1025
602	1149	222*	722	„ Thonberga . z	817	234	636*	1007
612	1158	230*	736	„ Halštrowa . . „	810	226	630*	1000
635	1221	252*	805	„ Porchowa . . „	747	202	609*	935
658	1244	315*	829	do Biskopic . . . z	725	140	550*	913

* Jenož njedźelu a swjate dny.

Z Kamjenca do Arnsdorfa a wróćo.

542	838	1212	256	715	1036	Z Kamjenca do	727	1046	159	431	657	1019
603	900	1231	314	739	1003	„ Połčnicy „	710	1028	144	414	643	1003
624	922	1251	334	808	1124	do Arnsdorfa z	646	1005	123	352	622	933

Z Radworja do Lubija a wróćo.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a . rjadownju.

									Z Budyšina do	632	1104		227	812				
									z Rakec do	1013	—		310	817				
750	1158	439	834						Z Radworja (dwórn.) do	605	1037*		159	740				
748	1100	317	820															
—	817	1225	509	901					„ Radworja (zastan.) „	552	1032*		153	734				
—	823	1232	515	907														
—	829	1238	521	913					„ Lutowča . . . . . „	553	1026*		147	728				
—	834	1243	526	919					„ Wulkeje Dubrawy „	548	1021*		141	723				
—	843	1252	535	927					„ Kluška (Zdźerje) . „	539	1012*		131	714				
—	851		543	936					„ Hučiny . . . . . „	530	1004*		122	705				
—	900		552	944					„ Barta . . . . . „	521	955*		113	656				
—	909		601	953					„ Hrodźišća . . . . . „	513	947*		103	647				
725	1030		143	929					„ Wosborka . . . . . „	506	940*		1256	558	832			
730	1036		149	652					„ Malećic . . . . . „	—	905		1231	553	827			
736	1042		155	658					„ Łutow . . . . . „	—	859		1225	547	821			
742	1049		202	705					„ Hłušiny . . . . . „	—	852		1218	540	815			
747	1054		207	710					„ Radmeric . . . . „	—	848		1214	536	811			
758	1105		218	721					„ Ketlic . . . . . „	—	841		1207	529	804			
807	1114		227	730					do Lubija . . . . . z	—	832		1158	520	755			

* Jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja a njedźelu a swjate dny.

Z Lubija do Habrachćic (Ebersbacha) a wróćo.

									Z Lubija . . . . do	808	1117		134	500	1012			
									do Habrachćic . z	747	1054		1250	436	948			
540	846	302	818															
625	910	331	855															

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych**.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 w Budyšinje Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Dźiwajće pŕi kupowanju na naweški w Pósle!

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

29. hapryla 1916.

		Najniža płaćizna hr.	pj.	Najwyša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Ćelace mjaso	„	4	—	4	—	4	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	5	60	6	—	6	—
Swinjace mjaso (najwyše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyše płaćizny)	„	—	—	—	12,6	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	55	3	—	2	70
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	58	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Kózlace kože

kaž tež wšě druhe kože kupuje za najwyše płaćizny

Heinrich Lange

w Budyšinje

Cyrkwine naměsto 4 a Žitne wiki 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Jeja

kupuje

konditarnja Jurij Wolf

w Kamjencu.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 7. meje** wječor w 8 hodźinach w towaršni

měsačnu zhromadźiznu.

Radwoŕske tow. knježnow

ma tutu njedźelu 7. meje

— zhromadźiznu. —

!! Holcy !!

z dobrych swójbow, kotrež bychu do **klóštrskoho rjadu zastupić** a so k **woćehnjenju syrotow** našich padnjenych rjekow wěnować chcyłe, so přiwozmu

w **St. Josefsheim U. L. Fr.**

w **Krupcy** pola Ćoplic w Češkej.

(Dalše tež redakcija Posoła.)

Tež z našeje małeje čŕjódki žadaše sebi surowa wójna hižo druhi wopor. Wulki pjatk zemrě na sćěhwki ćežkoho ranjenja, kotrež bě zeleny štwórtk přez třěsku wot miny dóstał, naš drohi towarš

Jurij Šołta

ze Smječkec

jenolětny dobrowólnik w pěšim połku čo. . . ., a bu jutrownu póndźelu na kěrchowje w Menneville pokhowany.

W **Prazy**, 4. meje 1916.

„Serbowka“.

Nowak, t. č. starši.

Wulki pjatk zemrě **rjekowskeje smjerće** na nawječornym bitwišću w pólnym lazareće w N. naš horcolubowany syn a bratr, maturant

Jurij Šołta ze Smječkec.

Wón bu **zeleny štwórtk** popołdnju přez minowu třěsku na hłowje do lěwoho spanja ćežko ranjeny a nazajtra přez zbóžnu smjertnu hodźinu wot swojich bolosćow wuswobodźeny.

Zawěsće wulki wopor je sebi Bóh w martrownym tydźenju wot nas žadał, hdyž so hižo radowachmy na dźeń prěnjoho wopora Božeje mšě, při kotrymž chcyše padnjeny w pobožnej modlitwje spominać na swojich *dobroćerjow.* — *Tola bjez Božoho dopušćenja so ničo* njestanje — z tym chcemy so tróštować a w mjenje našoho zemrětoho syna a bratra wšěm přibłuznym, přećelam, wjesnym a wšěm druhim dobroćerjam, kiž su joho na kajkežkuli wašnjo podpjerowali, kaž tež w swojim mjenje za wšě wopokazy sobužarowanja wuprajić swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Dušu zemrětoho poručamy pobožnym modlitwam.

W **Smječkecach**, 30. hapryla 1916.

Hłubokozrudźeni staršej a sotře.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

žerstwo z połnym wotpohladom do hłodu zahnać, zo by přez jich ćerpjenja dobyćerske němske wójska k hanibnomu podćisnjenju nuzowała. Z tym je Wilsonowa stronitosć wěrnje wopisana. Wilson ma potajkim nětko wojowanjo z podmórnikami rozsudźić. Zadźerži-li so wón jenak napřeco Jendźelskej a Němskej, přestanu němske podmórniki přećiwo překupskim łódźam wojować; jeli nic, ma wón sćěhwki zamołwjeć. Mjez tym Němska z nowa slubja, zo njebudźa podmórniki bjez warnowanja a wumoženja ludźi podnurjeć, khiba zo ćěkaja abo so wobaraja.

Bołharscy pósłancy w Němskej.

15 pósłancow bołharskeje sobranje wopytuje tu khwilu Němsku. Z Wiena přijěchu woni sobotu 6. meje rano w 8 hodź. ze spěšnikom do Drježdźan, hdźež buchu na hłownym dwórnišću wot předsydy druheje komory sakskoho sejma, wyšoho měšćanosty a mnohich druhich nahladnych wosobow swjatočnje powitani. Hdyž běchu so jim dopołdnja wšelake Drježdźanske znamjenitosće pokazałe, witaše jich připołdnju w ministerskim hotelu minister Vitzthum při jednorym snědanju z přećelnej narěču, na kotruž vicepresident Mončilow ze sławu na krala so dźakowaše.

Popołdnju jědźechu hosćo z parnikom do Pillnicy a wječor po dźiwadle bě wječeř na radnicy, wot měšćanskich zastupjerstwow poskićena. Njedźelu dopołdnja běchu hišće wšelake wobhladowanja a popołdnju w 2 hodź. jědźechu Bołharojo do Barlina. — Tež tam buchu pod wulkim podźělom wobydleri wot měšćanskich a statnych zastupjeri a sobustawow mnohich towarstwow witani a česćowani. Tež kancler Bethmann-Hollweg je jich přijał. Bołharojo chcedźa hišće dale přez Němsku pućować, zo bychu tu widźeli a za swój kraj wuknyli.

Powětrniki a lětaki

wojowachu w haprylu jara žiwje a z přecy přiběracej rozhorjenosću. Na město jenotliwych stupachu dale bóle wojowanja w čjódach; buchu z wjetša dale našich linijow wuwjedźene. W běhu tutych wojowanjow bu w měsacu haprylu na wječornej fronće:

26 njepřećelskich lětakow wot wojowari potřělanych; z nich je 9 w našej fronće nam do rukow padnyło.

Nimo toho bu 10 lětakow wot našich kanonow potřělanych.

Štož my napřeco tomu zhubichmy, wučinja hromadźe 22 lětakow; z nich padźe jich 14 w powětrownym wojowanju, 4 so njewróćichu, 4 buchu ze zemje potřělane.

Ruska a Šwedska.

Ruska počina jej słušace **alandske kupy** wobtwjerdźeć. Wone leža mjez Šwedskej a Finiskej před botniskim mórskim zaliwom. Wobtwjerdźene bychu wone tamnu mórsku drohu wobknježałe a Šwedsku samu wobhrožałe. Tohodla dyrbješe so Ruska w postajenjach „Parižskoho měra“ lěta 1856 zwjazać, zo tam ženje wojerskich a łódźstwowych zepjerow njezałoži. Hdyž to nětko tola spytuje, njemóže sebi to Šwedska wězo lubić dać. Hižo je šwedski sejm wótru resoluciju přećiwo ruskim pospytam přiwzał a šwedske knježerstwo drje protest w Pětrohrodźe zapołoži. Ruska budźe na to dźiwać dyrbjeć, njecha-li sebi Šwedsku rozhněwać. Šwedska njeby přećiwo Ruskej snadny njepřećel była.

Swjata wójna w Sudanje.

Z Konstantinopla pisaja 6. meje:

Po spušćliwych powěsćach je Iman z Darfura, Ali Dinar, swjatu wójnu přećiwo Jendźelčanam wozjewił. Ćehnje ze swojimi wojakami a 8000 kamelemi přećiwo sewjernomu Sudanej a ćěri jendźelske mocy ćěkace před sobu. Chce so ze Senussami zjednoćić. (b)

Dar Fur je kraj w Sudanje z něhdźe $^1/_2$ mill. wobydlerjemi pod jendźelskim wliwom.

Jendźelski podmórnik a němski powětrnik zničenej.

Naše admiralstwo wozjewja 7. meje:

Před flandriskimi brjohami bu 5. meje njepřećelski lětak w powětrownym wojowanju z pomocu jeneje z torpedowych łódźi potřělany. Přikhadźace jendźelske mocy wobarachu nam wobsadku wumožić. Dale doby jena z našich torpedowych łódźi 6. meje před flandriskimi brjohami njewobškodźeny jendźelski lětak a zaja wobeju officirow.

K wječoru wot „Horno Riff“ bu 5. meje jendźelski podmórnik E 31 přez kanony jeneje našich łódźi podnurjeny.

Powětrnik L 7 njeje so wot wuslědźerskoho wuléta wróćił. Po hamtskich powěsćach jendźelskoho admiralstwa bu wón 4. meje w sewjernym morju wot jendźelskich mórskich mocow zničeny. (b)

Po dalšich powěsćach běštej dwaj małej jendźelskej křižakaj, Galatea a Phaeton, na powětrnik třělałoj, kiž z mócnym rozbuchom do morja padźe. Přihladowacy rybakski parnik njesmědźeše so jomu bližić.

Na wječornych wojownišćach

bědźeše na woběmaj stronomaj bjez přestaća artillerija ze wšej mocu, Pěšcy wojowachu z wjetša, kaž wobstojnosće sebi to žadaja, w mjeńšich wodźělach. Wjetše nadběhi stawachu so přecy na němskej stronje, tak wosebje we wojowanjach pola Verduna. W nich wozjewja naše wjednistwo 8. meje, zo bu tam **1600 Francózow popadnjenych.**

WTB wozjewja: W poslednich dnjach na lěwej strony Maasy, najbóle wot zmužitych Pomorskich, z wulkimi wobćežnosćemi ale snadnymi zahubami přewjedźene operacije wjedźechu k wuspěchej. Najebać zasakłe wobaranjo a dźiwje wustorki njepřećela bu cyła pletwa hrjebjow na połnócnym wotwisku wyšiny 304 wzata a naše stojnišćo hač na hórku samu wustorčene. Njepřećel měješe wurjadne ćežke krawne zahuby, tak zo nam njeranjenych jatych jenož **40 officirow** a **1280 muži** do rukow padny. Tež při pomocnych wustorkach na naše wječorne stojnišća při **„Mortwym mužu“** bu wón wšudźom pod ćežkimi zahubami wotpokazany. — Na rańšim brjozy nastachu na woběmaj stronomaj dwora **Thiaumont** horce wojowanja, w kotrychž njepřećel přećiwo nam mjez druhimi wojakami čornuchow pósła. Nadběh so złama a njepřećel zhubi 300 muži. Při wopisanych wojowanjach buchu nowe njepřećelske wójska spóznate. Potajkim su Francózojo w krajinje Maasy nětko, hdyž so po dospołnym wupjelnjenju druhi króć zastajene dźěle sobuliča, 51 divisijow přiwjedli a z tym derje dwójcy telko kaž pola nas, wojakow do bitwy wjedli. (b)

Wojowanja trajachu na samsnych městnach tež sćěhowace dny dale. Na wyšinje 304 spytowachu Francózojo wospjet, zhubjene hrjebje zasy dobyć, buchu pak pod ćežkimi škodowanjemi wotpokazani. Němskim pak so radźi dalše hrjebje k połdnju wot mrowjaceje hórki (k połdnju wot Haucourt) z nadběhom wzać.

Też francózske nadběhi na rańšim brjozy Maasy pola dwora Thiaumont wostachu bjez wuspěcha. Ličba jatych powyši so tu na 3 officirow a 375 muži (nimo 16 ranjenych). Dźewjeć mašinskich třělbow bu dobyte. (b)

Francózski general Petain,

kotryž je dotal zakitowanjo Verduna nawjedował, bu za wjednika wšěch francózskich wójskow wot Soissons hač do Verduna sobu pomjenowany. To drje je myto za joho wušikne wobaranjo pola Verduna, kotrež tež naša strona njepřeje. Někotre nowiny w Šwicy měnja, zo snadź dyrbi Petain na nětčišim městnje nowu wulku francózsku offensivu přihotować a přewjesć. Na Petainowe dotalne městno stupi general Nivelle. (b)

Na rańšich bitwišćach

wosta posledni čas při wšědnych mjeńšich wojowanjach. Pola **Garbunowka** (k wječoru wot Dwinska) činjachu tón tydźeń Rusojo na wuzkej fronće sylniši wustork, kotryž bu pod wulkimi poražkami wotpokazany. (b)

Na italskich frontach

wojowaše so, z dźěla jara žiwje, na samsnych městnach, hdźež je hižo za cyłu wójnu telko krewje so přelało. Italske nadběhi buchu wotpokazane. Tež tu so, kaž na francózskich wojowniščach, lětarjo jara hibaja.

Wojowanja pola Valony

Přez Athen wozjewja so z Tepelene, zo so na drozy **Fieri—Valona** horco wojuje. Awstriscy su tam z wulkim wotmachom Italskich přimali. Na woběmaj stronomaj dźěłaše ćežka artillerija. — Serbiskich wojakow woža dale po morju z Korfu do Saloniki.

Lyonska nowina „Progres“ wozjewja z Athena: Po telegramach z Janiny postupuja Awstriscy pola Valony. Mnohe wojowanja prědnich wójskowych wodźělow stawachu so mjez Awstriskimi a Italskimi. Z Arggrokastro je sylna artillerija słyšeć. (b)

Wilsonowa wotmołwa

na němsku wot 4. meje bu srjedu w Barlinje přepodata. Z njeje je widźeć, zo je president Wilson z tym, štož je Němska přizwoliła, spokojom. Diplomatiske poćahi mjez Ameriku a Němskej traja potajkim dale. Hač budźe wón Jendźelsku namołwjeć, zo by też wona nětko ludowe prawa wobkedźbowała, a našich civilnych wobydleri, žony a dźěći, wuhłódnić njepytała, wo tym wón žanoho słowčka njepraji. Wón je spokojom, zo móža po němskim přilubjenju nětko Američenjo bjez stracha na wšěch łódźach jězdźić. To je najwažniše, to je tak važne, zo to wot žanych diplomatiskich abo hinašich jednanjow abo wobstojnosćow wotwisować njesmě. Hdyž bu Němska hdy přećiwo tomu zasy so přehrěšiła, by wězo přećelstwo hnydom zasy ke kóncej było.

Swětny rozhlad.

Němska.

Kejžorstwowy sejm je 9. meje zasy zestupił. Wón jednaše wo zakonju, po kotrymž dyrbja so wójnske škodowanja w kejžorstwje wobličeć, a wo přidawku k towarstwowomu zakonjej.

Zapósłanc Liebknecht bu 1. meje w Barlinje zajaty, dokelž bě, runjež wojak, w civilnej drasće ertnje a pisma wudźělejo ludźi přećiwo wójnje šćuwał. Joho strona namjetowaše, zo by joho jako zapósłanca sejm wuswobodźił. Wubjerk je namjet zaćisnył.

Iriska.

Holandska nowina „Telegraaf“ pisa z Londona: Kelko Irow bu při zběžkach morjenych, njeje znate. Dale bóle pak so pokazuje, zo je jich jara wjele. Wjele ćěłow njebě k spóznaću a dyrbjachu so njeznate pohrjebać. Na

při tym so wobsunywši do jamy padnył. Dokelž tu nichtó k pomocy njebě, je hižo wobstarny muž, přez 76 lět, w tutej jamje, hdźež bě woda přez 2 metraj hłuboka, swoju smjerć namakał. Salowski bě daloko a šěroko znata wosoba. Přez 50 lět bě wón w Kulowje murjeński mištr był, na 30 lět bě přisłušał kollegiu měsćanskich zastupjerjow. Tale woda je hižo wjacy woporow Salowskec swójby žadała. Při kupanju su so tu hižo zatepili: jena swakowa, jedyn syn a jedyn wnučk njeboh Salowskoho.

⁘

W Filipsdorfje budźe so 50lětny jubilej jako hnadownoho městna nětko wot 21. hač do 28. meje ze swjatočnymi pobožnosćemi swjećić, kaž Barlinski „D. Volksfreund“ pisa: Swój wopyt su přilubili, kaž tam rěka, knježa: biskop dioecesy Józef Groß, swjećacy biskop Wjacsław Frind z Prahi, dompropst z Litoměric Gustav Mattauch, kanonikus Gustav Budař z Reichenberga a wjele druhich duchownych, kaž też mnohe towarstwa. Na woběmaj njedźelomaj budźe 1/2 10 swjedźeńske prědowanjo a pontifikalna Boža mša a w 5 hodźinach swjedźeńske prědowanjo a pontifikalne požohnowanjo, a na dźěławych dnjach w 10 hodź. swjedźeńske prědowanjo a spěwana Boža mša a wječor 1/4 7 swjedźeńske prědowanjo a swjatočne požohnowanjo.

Hač budźe žaneje možnosće, při nětčišim jara krutym wobstražowanju mjezow a wobćeženym wopytu Awstriskeje, zo tam też štó ze Sakskeje abo Němskeje smě so wobdźělić, dotal ničo wozjewjene njeje.

Kanonikus farař Jakub Herrmann †

Dźensa tydźenja swjećeše knjez kanonikus Herrmann, jako najstarši duchowny w Sakskej, swój 80lětny narodny dźeń, wězo wšak bě hižo ćežcy khory. Minjenu srjedu 10. meje popołdnju 1/2 6 hodźin je joho Bóh nětko do wěčnosće wotwołał, a dźensa, hdyž je Posoł zasy wušoł, ćěło zemrětoho knjeza hižo khowaja na Wotrowskim kěrchowje, kaž je sebi to přał, zo chce tam, hdźež je najwjacy lět swojoho žiwjenja skutkował a swoje stadło pasł, też po smjerći wotpočować a čakać na wjesołe horjestaćo, na druhi příkhad Knjezowy.

Knjez Jakub Herrmann narodźi so 6. meje 1836 w Swinařni. Swoje studije je dokonjał jako khowanc našoho Serbskoho seminara w Prazy. Po dokonjenju studijow bu 9. nov. 1859 na měšnika wuswjećeny. Jako młody duchowny bu najprjedy 1859 pósłany do Kamjenicy na wupomoc. Wot tam dyrbješe so na krótki čas 1860 podać do Kulowa. Potom přińdźe 1861 jako tachantski prědař do Budyšina, hdźež wjacy lět spomožnje skutkowaše, też towarstwo katolskich rjemjeslniskich towaršow (Gesellenverein) założi. Wottud dyrbješe so potom 1866 podać jako pólny abo wojeński duchowny sobu do wójny. Za něšto lět po wójnje bu pósłany lěta 1869 jako farski administrator do Wotrowa, hdźež je też wostał hač do kónca swojoho skutkowanja. W lěće 1871 bu tam postajeny za fararja. Lěta 1889 bu wuzwoleny za čestnoho kanonika tachantstwa s. Pětra w Budyšinje. Knježeństwo je też joho skutkowanjo připóznało a jomu spožčiło ryćerski kříž Albrechtowoho rjadu I. rjadownje, kotromuž Joho Majestosć w lěće 1907 też krónu spožči.

Wulku nahladnosć měješe zemrěty knjez po cyłym serbskim kraju a dźaka a česće je wjele dóstawał jako serbski wótčinc a spěchowař a podpjerař serbskeje literatury.

Wulcy spomožnje pak je skutkował jako měšnik swjateje cyrkwje a jako dušipastyř swojeje lubowaneje wosady. Poslednje lěta, hdyž bě so 1910 na wotpočink podał, je přeżiwił we Worklecach, w tamnišim hrodźe, nětko wustawje Maltesow, a bu ze wšej swěru dohladany wot tam skutkowacych miłosćiwych sotrow Borromejkow.

Ze zapadneje fronty

so nam piše: ... Dowolam sebi Wam jutrowny postrow do domizny pósłać a sym Wam jara dźakowny za připósłanjo luboho „Posoła“. Čitamy jón wšitcy rad a husto dóńdźe k nam znaty z prašenjom: „Jano, njeje dha tu Posoł?“ Dźeń wotednja zetkuju so ze serbskimi towaršemi wot pěšnych regimentow a wjele sebi powědamy wo lubej domiznje, kotruž dyrbimy hižo dołhi čas parować. Ale zajimaca wěcka je so tu stała w třělnej hrjebi, kotruž mi jedyn zmužity towarš wot ... regimenta (z južneje Łužicy) powědaše, kotruž chcu našim čitarjam z krótka tu podać. ... Jena pěšna kompagnija rumowaše jedyn roztřělany dwór. Mjez rozpadankami nadeńdźechu postawu lubeje maćerje Božeje. Officir, byrnjež druhoho wěrywuznaća, da ju wurjedźić a do podzemskoho skhowa, podstupa (Unterstand) donjesć. Tu natwari so do murje z cementa niža a stajichu postawu do njeje, pyšachu ju z nalětnymi kwětkami a z druhimi rjanosćemi, a kóždy towarš, njech katolski, njech evangelski, česćuje ju jako swjatnicu a khodźachu z česćownosću nimo njeje. K dopokazej njech služi tu připołożene hrónčko (kotrež swojeje originalnosće dla tu němscy podamy. Přisp. Red.) sćěhuje:

„Maria, in deine schützende Hand
Befehlen wir diesen Unterstand.
Willst auch uns Lutherischen hilfreich sein —
Im Kriege gibt's ja keine Partein.“

Jutry w polu.

W K. V. wopisuje leutnant F. swjedźeń jutrońčki cyle blizko před njepřećelom.

Krasne słónčko skhadźa po dołhim dešćowanju wjele njedźel. Je tak, jakož by Bóh našim pólnošěrym jutrowny postrow pósłał.

Žadyn zwón njeklinči, žanych swjatočnje zdrasćenych ludźi, žanych wjesołych dźěći njewidźiš, jeno ruću kanonow słyšiš, jeno pólnošěrych widźiš, a tola su jutry, strowi naléćo.

Wšitcy su na puću po wysokich nasypach, šwity pólnošěrych w helmach, podwyšcy jich wjedu, potom zasy jenotliwi wojacy, mjeńše črjódki, přećeljo, kotříž sebi rucy dawaja a „zbožowne jutry“ přeja. Wšitcy ćahnu do „cyrkwje“. Horjeka na hórcy je zastup do wulkeje prózdnjeńcy, podzemskeje francózskeje skały. Dźiwne směrki nas wobdawaja, stupamy nutř hłuboko pod zemju.

Tu nadobo swěći nam wołtař napřeću. Do skały je jón wumjełc we wojeńskej sukni wurubał. Wołtař je jednory, sprosty, na nim stoji swjećo, Boža matra, někotre swěčki so swěća. Před nim stoji měšnik, hišće pólnošěru suknju woblečeny, ze žołtymi gamašemi.

Tola bórzy so zwobleka z albu a ryzwom, Boža mša so započina a wojacy spěwaja mócnje hordozny kěrluš: Das Grab ist leer, der Held erwacht. Hłuboki wuznam ma joho wobsah za wojowarja před njepřećelom. Potom duchowny předuje, předuje wo hnujacym postrowje našoho Zbóžnika po horjestaću: Pax vobis! „Pokoj budź z wami.“ Wón předuje wo pokoju, měrje swěta, wo pokoju duše, a joho horliwe słowa so dobywaja do wutroby. Nutrnje posłuchaja tute sta mužow, kotříž hižo nimale dwě lěće słowa „měr“ njeznaja, je jako daloke, njeznate zbožo wopominaja. Při přežohnowanju wšitcy zhibuja swoje kolena před Knjezom wójskow, kłonja swoju hłowu, kotříž su hewak jeno zwučeni słyšeć wućo granatow a hrimot kanonow a nimo kotrychž dźeń jako dźeń jandźel smjerće khodźi.

A potom přikhadźa pozběhowacy napohlad. Muž za mužom stupaja woni k wołtarjej, zo bychu dóstali ćěło Khrystusowe, z nutrnej, ćichej pobožnosću, officirojo a mužstwa. Wonka dudławje žri zemja z napadami granatow.

Khwalbny kěrluš swj. Ambrosija krótku ale hłuboke zaćišće zawostajacu jutrownu swjatočnosć pod zemju skónči. Wonka pak spěwaja do błyšćatoho nalětnjoho ranja ptačatka wyskacy kěrluš wo horjestawanju.

Zrudny wosud Serbije.

W nahladnej ruskej nowinje „Ruskije Wjedomosti“ je před někotrym časom serbiski spisowaćel Pěčič Gostuški nastawk wo padźe a přichodźe Serbiskeje wozjewił. Nastawk struchły wobraz wo tym podawa, kak je wójna wobydlerstwo Serbiskeje z wulkoho dźěla cyle zahubiła.

Kaž je prjedawši praesident serbiskoho ministeria wozjewił, měješe Serbiska nimale 3 milliony wobydleri. W předposlednjej wójnje 1912 pósła wona přez 400000 muži do pola. Potajkim kóždy sedmy Serb ćehnješe do wójny. Pozdźišo bu ličba do wójny powołanych hišće wjetša.

Spisowaćel Gostuški wo zahubje wójny, kotraž je mužskich wobydlerjow njezbožownoho kraja nadešła, takle piše:

„Cyłu Serbisku je njepřećel dobył, wona skoro žanych mužskich wobydleri wjacy nima. Wulki dźěl je jich padnył, druhi je jaty, dźěl jich do Albanskeje ćekny a su tam zahinyli. Serbiske před njepřećelom coface wójska 38000 młodych muži, kotříž mějachu bórzy do wójska zastupić, přez mjezy do Albanskeje pósłachu. Z tych jich ani 10000 do Korfu přišli njejsu, přetož wšitcy druzy zahinychu na sněhojtych polach Albaniskeje a na mjezach wobtwjerdźenoho lěhwa Walona, hdźež jich zwjazkarjo Serbam nutř njedachu, dokelž so kholery bojachu, kotraž pječa mjez Serbami zakhadźeše. Tak kćěw serbiskeje młodźiny zahiny z veteranami dweju wójnow. Jenož zbytki to běchu, kotrež skónčnje do Korfu a Biserty přińdźechu; potajkim njeje přehnate, hdyž so praji, zo serbiski lud wuměra.

Hdyž wójna přećiwo Turkowskej wudyri, měješe Serbiska nimale tři milliony wobydlerjow. Mnohe statysacy su mjez tym zahinyłe; wójny na balkanje, surowe morjace khorosće w tejle wójnje a sćěhowace ćežke bědźenja přećiwo srjedźnym mocam a Bołharam, k tomu surowe ćerpjenja ćěkancow w Albaniji su našu ludnosć zaničiłe, ličba woporow so njehodźi přewidźeć. Serbiska budźe přichodnje wobstać jeno hišće ze žonow, dźěći a njewobdźělanych polow. Prašamy so, kak ma serbiski lud so z nowa narodźić?

Són Wulko-Serbije je dosonjeny; k čomu trjebamy Wulko-Serbiju, hdyž žanych Serbow wjacy njebudźe?“

⁘

Krótki rozhlad wo česćowanju s. Marije.

Hdyž kóžde lěto w meji cyła přiroda so z nowa wožiwja, pola a łuki luboznje so zelenja a štomy na zahrodach kćějo w krasnej pyše stoja, napomina nas katolska cyrkej, kralownu njebjes wosebje česćować, jej kwětkowe wěncy dźěłać a zeleńkojte mejki stajeć. Marija móže so z dobrym prawom z nastawacej přirodu přirunać. Kaž w meji cyła přiroda nowu wjesołosć w človjeku zbudźa a joho z nowymi nadźijemi napjelnja, tak je też Marija cyłomu človjestwu wulke wjeselo a wožiwjacu nadźiju přinjesła. Wona porodźi nam Zbóžnika, kiž nas ze swojej krewju wumoži a tak k nowomu žiwjenju zahori. Tele potajnstwo chce cyrkej křesćanam k wosebitomu rozpominanju předstajić přirunajo Mariju z kćějacej meju. Tohodla česći so Marija w tutym měsacu we wosebitych pobožnosćach, mejskich nyšporach. Tola česćowanjo swj. Marije njestawa so jeničcy w meji, ně traje přez cyłe lěto a stawaše so w běhu časow na wšelakore wašnjo. Njebudźe snadź cyle njezajimawe runje w měsacu meji, jónu do zańdźenosće katolskeje cyrkwje pohladać a so prašeć, kak je so swj. Marija česćiła a kak so hišće dźensa česći.

Runje kaž so Marija na bójskim skutku wumóženja človjestwa wobdźěli, tak bjerje też podźěl w cyrkwinskich wobrjadach. Jeje česći poswjeća katolska cyrkej wosebity dźeń we tydźenju, sobotu, česći ju nětkle wosebje też w měsacomoj meji a oktobru a zraduje so na jeje swjedźenjach, hdyž hnady a wysokosć maćerje Božeje wopomina. Kóždy dźeń spěwa měšnik w breviru z Mariju zradowace „Wulcy khwali moja duša Knjeza“ (Magnificat) a kóždy dźeń skónča też swój brevir ze spěwom k česći swjatej Mariji. Na Marijinych swjedźenjach spěwa so na nyšporach rjany kěrluš „Witaj morja hwězda“. Wšě Marijine swjedźenje swjeća so we wjesołej běłej barbje. Samo někotre wotspěwanja w Božich mšach na jeje swjedźenjach maja wosebity hłós. Też praefacija spěwa so na tutych swjedźenjach po słowje a hłosu něšto hinak hač na njedźelach abo druhich swjedźenjach.

Žadyn swjaty nima w katolskim wobrjedźe telko swjedźenjow kaž kralowna wšitkich swjatych. Mamy, kaž też hewak, dwoje swjedźenje rozeznawać, tajke, kotrež so powšitkownje we cyłej cyrkwi swjeća, a tajke, kotrež drje so při Božej mši a w breviru swjeća, tola nic zjawnje, su to cyrkwinske swjate dny. Hačruniž česćowanjo swj. Marije hač do najpřeńšich časow křesćanstwa dosaha, nječesćowaše so wona hišće tehdy přez wosebite swjedźenje. Zwisuje to z tym, zo njeměješe katolska cyrkej zwonkownje a zjawnje swobody. Bu hač do lěta 313 přecy pak mjenje pak bóle přesćěhana. Jako najpřeńši Marijiny swjedźeń nadeńdźemy swjedźeń „Swěčk Marije“. Tutón swjećeše so wokoło 380 w Jerusalemje a nic 2. ale hakle 15. februara. Wottam rozšěri so tón swjedźeń po cyłym swěće. W Romje wotstroni tón swjedźeń najskerje jedyn pohanski swjedźeń ze wšelakimi nałožkami. We wječornych krajach swjećachu hižo w 7. lětstotku, wosebje w Francózskej, swjedźenje swj. Marije přizjewjenja, donjebjeswzaća a naroda.

Swjedźeń njewoblakowanoho podjeća swj. Marije hodźi so hižo w 10. lětstotku dopokazać. Najbóle rozšěrjeny bě tón swjedźeń swj. Marije w 12. lětstotku w Jendźelskej. Tam prócowaše so horliwje abt Anselm wo zawjedźenjo tutoho swjedźenja a z Jendźelskeje přińdźe też k nam. Swjedźeń domapytanja swj. Marije wopomina so w lěće 1247 na cyrkwinskej zhromadźiznje w Mansu w Francózskej a bu w lěće 1389 wot Urbana VI. za cyłu cyrkej wupisany. Na wšitkich tutych swjedźenjach swjećimy wosebity podźěl swj. Marije na wumoženju človjestwa.

Nimo toho mamy hišće někotre swjedźenje k česći swj. Mariji w cyrkwinskim lěće. Najstarši tajkich swjedźenjow je swjedźeń „sydom bolosćow swj. Marije“, hižo w 15. lětstotku znaty. Na druhich swjedźenjach česćimy pak wosebitu hnadu swj. Marije, kaž n. př. swj. Marije maćerstwa, pak dopominamy so na jeje pomoc, kotruž je w časach horja křesćanstwu wopokazała.

Tak swjećimy prěnju njedźelu oktobra swjedźeń swj. Rózarija. Tutón swjedźeń bu zawjedźeny w nuzy turkowskich wójnow. Po wulkotnym dobyću zhromadźenych křesćanskich wójskow pod Don Yuan d'Austria 7. okt. 1571 pola Lepanto w dźensnišej Graekskej poruči bamž Pius V., zo ma so w lauretanskej lataniji prózstwa „Pomocnica křesćanow, proš za naš“ přistajić. Hižo do skóńčenja bitwy, kotraž so na kraju a na morju biješe, bě Pius V. zjewjenjo dóstał, zo bitwa dobyćerscy za křesćanow wupadnje. Tuta wulkotna bitwa bu w samsnym času dobyta, hdyž „bratstwo swj. Rózarija“ zhromadnje wo dobyćo křesćanow prošeše. Joho nastupnik Hrjehoř XIII. poruči, zo ma so swjedźeń swj. Rózarija we wšitkich cyrkwjach swjećić, we kotrychž je też jedyn wołtař najswj. Rózarijej poswjećeny. Hdyž běše so w lěće 1716 we bitwje pola Temesvara we Wuherskej pod nawjedowanjom prynca Eugena zasy wulka móc rózarija wupokazała, postaji Clemens XI. tutón swjedźeń za cyłu cyrkej. Najprjedy swjećeše so wón jenož pola Dominikanow.

Swjedźeń mjena swj. Marije je też w turkowskej nuzy nastał. W lěće 1683 wobłěhowachu Turkojo Wien. Hižo dwaj měsacaj bu wobłěhowany a město same přińdźe do najwjetšeje nuzy, zo budźe so Turkam podać dyrbjeć. Tu přićahny pólski kral Jan Sobieski

Prěnje swjate woprawjenjo.

Nimo měry rjana je čista dźěsćowa wutroba, kotraž prěni króć přijima swojoho Zbóžnika. Napohlad tych njewinowatych, zbožownych dźěći, kotrež so bliža na tutym najrjeńšim dnju swojoho žiwjenja swjatomu wołtarjej, je hižo někotrohožkuli hrěšnika, haj samo někotrohožkuli njewěriwoho zasy k Bohu dowjedł. Tu za to jedyn wěrny přikład.

Před něšto lětami bě w Parizu človjek žiwy, kotryž do žanoho Boha a do žaneje wěčnosće wjacy njewěrješe. Wón bě khudy dźěłaćeŕ a přečini njedźelu wšitko, štož bě za cyły tydźeń zasłužił. Wot toho časa sem, hdźež běše so wěrował, njebě wjacy do žaneje cyrkwje přišoł. Sam žane paćerje njespěwaše a njemóžeše też widźeć, hdyž joho žona abo dźěći to činjachu. Časćišo rjekny: „Bóh žadyn njeje a też žane druhe žiwjenjo. Človjek zahinje kaž zwěrjo, nabožnistwo su duchowni wumyslili.“ Bože mjeno jenož z hanjenjom wupraješe. Ničo sebi bóle njepřejeješe, hač zo by revolucija nastała a nadźiješe so, zo by so potom z kradnjenjom mohł wobohaćić.

Joho najstarše dźěćo bě runje 12 lět było. Bě to lubozna holčka, ćichomyslnosć a njewinowatosć so na jeje wobliču pokazowaštej. Hižo 4 lěta khodźeše na dźěło do fabriki a přinjese kóždy dźeń swoju mzdu maćeri dom. Julija, tak rěkaše, wo nabožnistwje ničo njewědźeše hač do někotrych krótkich modlitwow, kotrež bě ju mać skradźu nawučiła. Jena miłosćiwa knjeni ze susodstwa, kotraž tu mału wšědnje nimo swojoho domu khodźić widźeše, so jeje jónu wopraša, hač wona też do křesćanskeje wučby kkodźi a hač njeby chcyła rad k prěnjomu swjatomu woprawjenju hić.

„Ach haj, luba knjeni“, wotmołwi Julija, „to bych rad chcyła, ale naša mać njemóže na žane dźěło khodźić, wona ma tři małe dźěći a nima hewak nikoho hač mje, kotryž by za nju něšto zasłužić mohł.“

„A waš nan?“ prašeše so ta knjeni.

Julija sebi sylzy třěješe.

„Wbohe dźěćo, ja sym tebje zrudźiła; ja widźu zo ty žanoho nana wjacy nimaš.“

„Česćena knjeni, ja drje mam hišće nana, ale tón maćeri ničo njedawa, a njecha dowolić, zo bych ja wěru měła“ — ta holčka płačicy wotmołwi.

Ze sobuželnosću hnuta poruči ta pobožna knjeni Juliju duchownomu N., kotryž to přewza, zo chce ju rozwučić. Šěsć měsacow khodźeše Julija nětko dźeń wote dnja k tomu duchownomu na wučbu. Wona lohcy wuknješe a pokazowaše, zo ma dobru wutrobu k pócćiwosći nakhilenu. Nětko dyrbješe z druhimi dźěćimi sobu k prěnjomu swjatomu woprawjenju hić. Tuta powěsć ju wulcy zwjeseli. Ale kak to nanej sobudźělić? Njebudźe jej wón z bohahanjenjom na tym zadźěwać? Abo njedyrbješe jomu snadź ničo prajić? Što, wona dyrbješe zbožowna być, a jeje nan njedyrbjał podźěl měć na jeje zbožu? Wona sama dyrbjała k Božomu blidu hić bjez toho, zo by dóstała nanowe žohnowanjo? Přetož tón duchowny bě wšitkim dźěćom prajił, zo dyrbja sebi tute požohnowanjo dać dać.

Běše sobotu w nocy před tym zbožownym dnjom. Tón bjezbóžny nan spaše, ale Julija njespaše, płakaše a modleše so za swojoho nana. Rano zahe zhotowa so wona a wobleče so tu bělu drastu, kotruž bě ji ta dobroćiwa knjeni dariła. O kak rjana bě Julija, kak čista na ćěle a duši. Tak stupi wona k nanowomu łožej.

„Nano“, wona třepotajcy rjekny, „dźensa póndu ja k prěnjomu swjatomu woprawjenju.“ Mjerzacy so nan k njej wobroći. Kak rjany to napohlad za njoho, hdyž swoju Juliju rjanu a njewinowatu při łožu widźeše ze styknjenymaj rukomaj!

„Nano“, ja prošu wo twoje požohnowanjo“, wona z jasnym hłosom rjekny. O, štó mohł wopisać, što so w tutym wokomiku stawaše w duši toho bohazabyćiwoho nana! Joho jandźel běše za njoho spěwał. Julija wospjetowaše hišće jónu swoju prózstwu: „Nano, daj mi twoje žohnowanjo!“

„Ja nimam žanoho žohnowanja“, wón zareji, „a ja sym poklaty wot Boha“ — a wón so wotwobroći a zdychowaše.

Tola znutřkowny hłós rjekny Juliji: „Spěwaj paćerje“; a wona z nowa k Bohu so modleše za swojoho nana.

Hdyž bě wona nětko třeći raz swoju prózstwu přednjesła, pozběhny so nan we łožu, a rucy k njebju pozběhnywši rjekny wón z płačitym hłosom: „O Božo, jeli tebje paćeŕ jenoho njekhmanika njerozhněwa, o dha žohnuj ty sam tute dźěćo, přetož ja sym poklaty! O moje dźěćo, budź njewinowate a zbožowne; twój nan je hrěcha połny a wot Boha poklaty!“ A sylzy mačachu joho łožo.

„O, wón je tak dobroćiwy“, rjekny Julija, „tón Bóh, kotrohož sym znać wuknyła; wón tebi woda, ja budu joho wo to prosyć.“

Dołho hišće wosta njezbožowny nan płakajo a žałosćo na swojim łožu; nadobo pak stany a bjez toho, zo by ani słowčka prajił, khwataše do blizkeje cyrkwje, ćisny so k nohomaj jenoho měšnika na swoje kolena a wuzna so swěrnje wšitkich swojich hrěchow. Nakazany so wróći domoj. Wot toho wokomika sem běše měrnje a zbožownje žiwy: přetož wón bě žiwy jako křesćan.

wostaja, zo by so z tym na přisłušne městna skutkowało a tłóčiło, zo bychu so najwyšše płaćizny zběhnyłe, kotrež wěstym interessentam napřeki stoja. Wobžarujomne je, zo móžeše so tale keklija pod wočomaj knježerstwa přecy zasy wopjetować, haj, zo měješe wona samo po woli interessentow wjacy króć wuspěch po jich přeću. Byrnjež by nětko připokazanjo mjasa pječa wot knježerstwa organisowane było, zapowě wone cyle hnydom na prěnim dnju najwyššich płaćiznow za howjazy skót. Zwjeselace tele zjawne njedostatki wo statnym wobstražowanju wikow z našimi živjeńskimi srědkami njejsu. Je dha móc stata tak snadna, zo so přećiwo zjawnomu woblichowanju ludu ničo woprawdźe dokładnoho stać njemóže? Wězo bjez winy wšak ludźo też njejsu. Pod skutkowanjom brachowanja mjasa buchu wčora w Barlinje směšne fantatiske płaćizny žadane a też płaćene. Jena kokoš płaćeše 15 hr., ćelace mjaso punt hač do 4 hr. 50 pj., kasselske rjebleška hač do 4 hr. 40 pj., husy hač do 4 hr. 60 pj. punt (tak zo 12 puntow ćežka husyca 50 hr. płaćeše), westfalska kołbasa punt po 6 hr.! Tajke płaćizny njedyrbjeli ludźo tola přizwolić! Ale wone so tola jenož njepłaća, ale też žadaja, a knježerstwo dyrbi pytać, hdźe su to po prawym kužoły tajkoho přehnaća płaćiznow. Štó po prawym tele njesprawne milijonske dobyća do zaka styka? A płaći dha po prawym też hišće postajenjo zwjazkoweje rady wot 23. julija 1915, po kotrymž so tón z jastwom hač do lěta khosta, štóž za potrěbnosće wšědnoho živjenja, wosebje za živjeńske srědki płaćizny žada, kotrež „přezměrny dobytk“ wučinjeja? A nałožuje so tele postajenjo też w mjenowanych padach? — Wo tym tola z rědka něšto słyšimy.

⁘

17000 puntow kołbasy so skazyło.

„Magdeburgske Nowiny“ wozjewjeja inserat:

Pola mje je 170 centnarjow nic wjacy cyle dobreje kołbasy za toho, kiž najwjacy sadźi, dóstać. Wobhladać móža so srjedu 26. t. m. Pawoł Siebert, Spediteur. Stary rybjacy brjóh 32—35. Dalokoreč̌ak 7111—7088.

K tomu přispomni „Magd. Volksb.“: Njeje to rozhorjace, hdyž sebi mysliš, zo je móžno, 170 centnarjam kołbasy so skazyć dać a potom ju hišće na předań poručeć?

⁘

Wotpokazany. „Knježna Alma, ja Was lubuju ... Ja so Wam k nohomaj kładu ... ja sym Waš njewólnik!“ — „Dobre, chcu Was za swojoho njewólnika spóznać — a dam Wam swobodu.“

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 6. meje wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 11. meje wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	85	5	75				
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	6	40	7	90				
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 582 (w Kamjencu 295)	27	—	60	—	30	—	50	—
Butra 1 kg	4	60	5	10			—	
Jeja, čerstwe, štuka	—	18	—	20			—	22
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Pjista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

——— *Kóžde čisło 20 pjenježkow.* ———

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

6. meje 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Ćelace mjaso	„	4	—	4	—	4	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	5	60	6	—	6	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—		—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	—	—	$12_{,6}$	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	55	3	—	2	85
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	58	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Kózlace kože

kaž też wšě druhe kože kupuje za najwyšše płaćizny

Heinrich Lange
w Budyšinje
Cyrkwine naměsto 4 a Žitne wiki 11.

Zuby porjedźenjo
z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl

—— dentistka ——

Budyšin, sukelnska dr. 1a.

(Jědnaće biskopow we wójsku.) Kaž Šwajcańske nowiny pisaja, su dla rozšěrjenja wójnskeje służby we Francózskej na tajkich, kotřiž su 1867 rodźeni, jědnaco biskopja do wójska powołani.

Należnosće našoho towařstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

515. Mikławš Krawc (Šneider) z **Brěžkow**; 516.—521. z **Němcow**: Michał Šołta, Michał Grofa, Michał Ćorlich, Pětr Mětaš, Jan Semjan.

Pola **dobrowólnych darow** atd. za towařstwo ma rěkać: Ed. Merzinger z Drježdźan **9 hr.** 40 pj. a nic, kaž w poslednim čisle stoješe, 40 pj.

Adressa redaktora:
N. Sauer, Bautzen, A. d. Petrikirche 9.

†

Bohu Knjezej nad žiwjenjom a smjerću je so spodobało, swojoho służownika, wysokodostojnoho knjeza kanonika kapitla swjatoho Pětra w Budyšinje,

jubilarskoho měšnika

knjeza

Jakuba Herrmanna

we Worklecach,

něhdyšoho fararja we Wotrowje,

ryćerja Albrechtowoho rjada I. rjadownje z krónu,

w starobje **80 lět** a **4 dny**, derje wobstaranoho ze swjatymi sakramentami a nanajswěrnišo wothladanoho wot miłosćiwych sotrow we Worklečanskej khorowni 10. meje popołdnju 1/2 6 hodź. po dlějšej khorosći ze swěta wotwołać, zo by jomu přihotowane myto darił. Joho ćěło budźe sobotu 13. meje dopołdnja z wobrjadami wot swjateje cyrkwje postajenymi we **Wotrowje** pohrjebane, zo by swěrny pastyŕ, kotryž je 41 lět dołho tamniše stadło Knjeza w lubosći a přezjednosći pasł, nětko z nim wočakował dźeń horjestaća.

Po woli zemrětoho tole wozjewjejo poručam joho dušu duchownym sobubratram k wopomnjeću při swjatym woporje, mnohich joho přećelow a znatych pak prošu wo paćeŕ za njoho. Wšitkich přeprošuju z tutym na přewodźenjo k rowu.

W **Budyšinje**, 10. meje 1916.

Praelat Jakub Skala,
can. cap. senior.

Ćišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreč̌ak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 21. | **Budyšin, 20. meje 1916.** | **Lětnik 54.**

Hdźe dźeš?

Hdźe dźeš? — Domoj! A što tam chceš? — swoje zbožo! A hdy domoj dóńdźeš? — Prjedy abo pozdźišo; Bóh sam je wě!

Čohodla tuž so tu dlijiš w cuzbje? A čohodla so rudźiš, hdyž su druzy hižo tam zešli, hdźež tež ty chceš? Što płakaš tuž za tymi, kotřiž tebje wopušćichu, zo bychu dóšli do zbóžnosće? Słyš, kak swjeći wučeni prěnjoho křesćanskoho časa wo dźělenju sudźachu. To njech će pokoja.

Swj. Basilius pisaše Nektariej, hdyž bě tutomu jenički syn wumrěł:

„Knjez je dał, Knjez je wzał, kaž je jomu so spodobało, tak je so stało. Tute słowo t. r. štož wone wupraja, toho so přimńmy: potom nam tón sprawy sudnik budźe mytować z telko mytom, z kelkož zmužitosću ćerpimy. Po prawym toho syna njezhubichmy, ale jenož tomu joho wróćichmy, kiž joho nam na něšto časa wupožči. Wón sam tež swoje žiwjenjo přisadźił njeje, ale swoje hubjeńše přeměni z lěpšim. Tež ženje joho zemja njewodźewa; ně, njebjo je sebi joho wzało. A jenož krótku khwilku trjebamy wočaknyć, a budźemy zasy při nim. Khwila, zo dźěleni smy, njebudźe wjacy dołho trać, a naše žiwjenjo njeje ničo druhe, hač pućowanjo do zhromadneje hospody. My žiwi smy wšitcy na puću tam, a jenož to je tón rozdźěl; jedyn je tam hižo dóšoł, druhi kłapa hižo do duri, třeći za nim khwata, zo by tež bórzy doběžał. Jedyn kónc nas wšěch k sebi přiwozmje. Njech je tež wón (mjenujcy Nektarjowy syn) swoju čaru khětřyšo přeběžał: wšitcy dźemy po samej čari a jena a sama hospoda na nas čaka. Jenož wo to chcemy so prócować: zo mjenujcy jomu bychmy runja byli po njewinowatosći a čistoće, zo jako dźěći Khrystusowe bjeze wšoho jebanja a falša do samoho wotpočinka bychmy přijeći byli."

Rjane słowa piše tež swj. Hieronymus († 420) wěstej Pawle, hdyž bě jeje holca Blaesilla wumrěła:

„Njepřikhadźa ći ani na mysle, zo twój wumóžnik k tebi rěči: „Pawla, čohodla so rudźiš, zo twoja dźowka bu moja? Twoje sylzy: njeje, jako by so zběhała přećiwo mojim wjedźenjam? Njejsu wone křiwda a wonječešćenja za mnje? Ja drje wěm, zo maćerje tež (swojej čłowjeskej) naturje wěste prawo smědźa přewostajić, tola přewulka bolosć a zrudoba zawěšće wěrje khwalby nječinitej a přinjesetej kóžde žiwjenjo, kiž je Bohu poswjećene, do hańby. A tež Blaesilla tola so rudźi, tak daloko hač jeje zbóžnosć to přida, hdyž widźi, zo ze swojej přehnatej zrudobu Jězusa zaprěwaš. Nazawidźej mi tola moju zbóžnosć, tak přiwoła wona tebi z njebjeskeje wyšiny. Ja sym tu při maćeri swojoho Knjeza a při jandźelach a swjatych. Ty płakaš, zo sym ja dyrbjała swět wopušćić; mi pak je tebje žel, zo sy kaž wupósłana (do hubjenstwa) a tam w telko strachach."

Swjaty Chrysostomus († 407) napisa wěstej młodej wudowje, kotrejž bě po pjeć lětnym zbožownym mandźelstwje muž wumrěł: „Prašam so će: hdy bě ći něchtó slubił, zo chce twojoho muža za knjeza nad cyłym swětom sčinić, chceš-li ty 20 lět dołho wot njoho so dźělić, a potom swojoho muža wróćo dóstała, debjenoho z kralowskej krónu, ze sceptarom a purpurom, a při nim by směła na trónje sydać: njeby rad do tajkoho dźělenja zwoliła? při tym tež jomu mandźelsku swěru wobkhowała? Znjes tohodla sćerpna, zo je wón wot tebje preč; nic pak někajkoho zemskoho kralestwa dla, ale ze žadosću za njebjeskim kralestwom, hdźež joho zasy dóstanješ: nic w kralowskim płachću, kiž so pominje, ale zdrasćenoho do zbóžneje njesmjertnosće."

Komuž je wójna někoho luboho rubiła, tomu njech je swj. Ambrosius († 397) z rjanym přikładom. Tón měješe bratra, kotrohož nutrnje lubowaše, kaž sam wuzna, bóle dyžli někoho druhoho na zemi. A tónle joho bratr wumrě prjedy njoho. Ale što Ambrosius? „Ty mój bratře", praji wón, „ty sy mi wućeknył; nětko pak přihotuj tež mi wobydlenjo w tamnej zhromadnej hospodźe, za kotrejž wot nětka wša moja žadosć so měri. Tu na zemi mějachmoj wšo hromadźe; tak dyrbi tež w njebjesach być! A nutrnje će prošu, njedaj mi předołho čakać. Hlej, ja sym hižo po puću! Dočakaj mje, ja khwatam. Kaž hewak přecy tak tónle raz so wjacy njewróćiš. Tohodla přińdu ja k tebi."

A swjaty Augustinus († 430) piše wěstej Sapidźe, hdyž je jeje bratr, diakon Timotheus wumrěł:

„Wjacy njewidźiš swojoho bratra w swjatnicy nutř a won khodźić. Wjacy njesłyšiš tón znaty hłós, kiž tak něžnje jomu ze starosćiweje, podateje wutroby rěčeše. Na to spominać a po dołhim přiwučenju wšoho toho so wzdawać dyrbjeć, přima wězo do wutroby a mača woči ze sylzami. Tola pozběhuj k njebju swoju wutrobu a sylzy so pominu. Byrnjež mjenujcy tež zwonkowne dopokazy joho lubosće tu wuwostałe: ta hłuboka, wěrna lubosć sama, z kotrejž Timotheus swoju sotru Sapidu lubowaše, so njeje pominyła. Ta je derje skhowana w kašćiku, w tym wulkim pokładźe lubosće, kiž je pola Khrystusa Knjeza zapołożeny."

Tak tróštuja cyrkwinscy wótcojo. Tež ty dźeš k tomu, kiž je će pósłał na zemju, a tam su hižo dóšli, kotřiž před tobu su w Knjezu wusnyli.

mi.

Wójna.

Na wječornych wojowniščach

dźěchu wojowanja dale. Přećiwo Jendźelčanam mějachu naši wjetši wuspěch pola **Hulluch.** Wo tym wozjewja naše wjednistwo 12. meje:

K južnomu ranju „wobtwjerdźenja Hohenzollern" nadběhachu pfälziske bataillony wjacore linije jendźelskoho stojnišća. Dotal bu 127 njeranjenych Jendźelčanow popadnjenych a jena mašinska třělba dobyta. Njepřećel měješe nimo toho njesnadne krawne porażki, wosebje při podarmnym napřećnym nadběhu. (b)

14. meje pisa naše wjednistwo dale wo wojowanjach přećiwo Jendźelčanam:

Wuslědźerske wodźělenjo doby so pola **ploegsteertskoho** lěsa (k połnocy wot Armentierès) hač do druheje jendźelskeje linije, roztřěli tam hrjebju z minami a wróći z 10 jatymi Jendźelčanami.

Wokoło Givenchy-en-Gohelle rozbuchnychmy miny w jendźelskich stojnišćach a wojowachmy z wuspěchom wo přerowy a a liki. — Jendźelčenjo prócowachu so tež přichodne dny podarmo, Němskim jich dobytk pola Hullucha zasy wotewzać. (b)

Njech su tute wojowanja jenož mjeńše a njech tež samo pola Verduna so nětkle jenož porědšo wjetše postupy našich wojakow stawaja, pokazuje so tola přecy zasy, zo su naši wšudźom přihotowani a sylni dosć, nic jenož njepřećelam wobarać, ale tež jich nadběhać. Přecy maja naši na wšěch wojowniščach wjednistwo w rucy a to je při wojowanjach wjele winojte.

Awstriska offensiva na tyrolskej fronće.

Hižo dlějši čas pisachu wukrajne a italske nowiny wo nowej offensivje, kotruž Awstriscy přećiwo Italskim přihotuja. Italski stab so tež na nju přihotowaše, njewědźeše pak prawje, hdźe wudyri. Nětk přikhadźeja powěšće wo wobšěrnych za Awstriskich wuspěšnych ćežkich wojowanjach. Awstriske wjednistwo wozjewja 15. meje:

Wčora popołdnju wuwichu so na wjacorych wotrězkach žiwe wojowanja, kotrež tež dźensa hišće dale traja.

W nocy mjetachu naši lětarjo na Adriatwornje pola Monfalcone, dwórnišćo Corignando a druhe wojerske twary bohaće z bombami. Wšě lětaki wróćichu so njewobškodźene.

K wječoru wot San Martino zehnachu naši pěškojo njepřećela z do prědka storčenych hrjebi a wotrazychu wjacore napřećne nadběhi. Wustorki Italskich k połnocy hory St. Michele rozpadnychu. Město Görz stoješe wječor pod wohnjom. Tež k połnocy tolmeinskoho mo-

staka (Brückenkopf) dobychu so naši wojacy wjacy króć do italskich hrjebjow.

16. meje:

Wojowanja artillerije rozšěrjachu so wčora po cyłej fronće a běchu husto jara sylne. We wotrězku wyšiny **Doberdo** doby so znamjenity egerski połk poslednjeje wobory do njepřećelskich hrjebjow, zaja 5 officirow a 150 muži wšelakich italskich jězdnych regimentow a wza jenu mašinsku. Naše před wčorawšim dobyte stojnišćo, k wječoru wot San Martino, bu najebać wšě njepřećelske napinanja zdźeržane a wobtwjerdźene. Tu padźechu 3 officirojo, 140 muži, jena mašinska a wjele druheje wójnskeje naprawy našim do rukow. Dźensa rano mjetachu njepřećelscy lětarjo na Kostanjevin a wjacore jasnje woznamjenjene lěkowanske wustawy bomby, njenačinichu pak škody.

Při görzskim mostaku pola Plawy a we tolmeinskim wotrězku dźeržeše naša artillerija njepřećelske podstupy pod sylnym wohnjom. Wšelake wojowanja pěškow wunjesechu nam 1 officira a 116 muži na jatych.

Na korutanskej fronće nastachu při jasnym wuhladże tohorunja žiwe wojowanja z kanonami a pola Pontebby też wojowanja našich pěškow z wodźělenjemi Versaglieri.

W **Dolomitach** buchu wjacore italske nadběhi na naše stojnišća při Col di Lana we wotrězku Tresassi wotpokazane.

W južnej Tyrolskej wzachu naši wojacy, podpjerani wot mócneje artillerije, prěnje njepřećelske stojnišća na wyšinje Armento (k połdnju suganskeje doliny), na wyšinje pola Vielgereuth k połnocy wot doliny Terragnola a k połdnju wot Rovereto. W tych wojowanjach bu **65 officirow,** mjez nimi połkownik, a přez **2500 muži** popadnjenych, jědnaće mašinskich a sydom kanonow dobytych. Jedyn njepřećelski lětak bu potřělany.

17. meje:

Z kanonami so na cyłej fronće dale wojuje. Na wyšinje Doberdo bu naše nowe stojnišćo, k wječoru wot San Martino, přez rozbuchanjo minow rozšěrjene. Na to sćěhowaše z njepřećelskeje strony bubonski woheń a nadběh, kotryž naš połk pěškow čo. 43 wojujo z ručnymi granatami wotpokaza. Při Görzskim mostaku w korutanskim wotrězku, pola Flitscha we wjacorych wotrězkach korutanskeje fronty bě woheń z kanonami z časami jara žiwy. W Dolomitach buchu njepřećelske nadběhi přećiwo Sasso di Stria a překhod k połnocy hory Sief wotraženy.

W **južnej Tyrolskej** rozšěrjeja so naši wojacy na wyšinje Armenterra, dobychu na wyšinje pola Vielgereuth njepřećelske stojnišća **Soglio d' Aspio—Coston—Costa d' Agro—Maronia,** dobychu so do wotrězka Terragnola, do Piazza a Valduga, zahnachu Italskich z Mošere a dobychu w nocy z nadběhom Zugna Torta, k połdnju wot Rovreita. W tych wojowanjach postupi ličba jatych na **141 officirow,** 6200 muži, dobytk na **17 mašinskich** a **13 kanonow.**

We wotrězku jězora Loppio třeleše njepřećel dźensa w nocy sylnje na swoje samsne linije.

Sylne črjódy našich krajnych a mórskich lětakow pušćachu před wčorawšim w nocy a wčora rano na dwórnišća a druhe twary we městach Venedig, Mestre, Cormons, Cividale, Udine, Per-la-Carnia a Treviso bohaće bomby. Wšudźom, wosebje pak w Udine, hdźež něhdźe 30 kanonow podarmo, ze sylnym třelenjom so wobaraše, bě widźeć, zo bomby sylnje skutkowachu. (b)

18. meje bu wozjewjene, zo běchu dale 900 Italskich, mjez nimi 12 officirow zajeli a 18 kanonow a 18 mašinskich třelbow dobyli.

24. meje budże lěto, zo Italska Awstriskej wójnu připowědźi. Z wulkej hubu tehdom wěšćachu, zo budża bórzy we Wienje. Nětko bědża so přecy hišće na mjezach a wjele stow tysac ludźi su zhubili. Kajki budże to jenolětny jubilej, na kotryž so hižo hotowachu! Što budże lud prajić, kotryž bu přećiwo woli wulkeje wjetšiny wot swobodnomurjeńskich hewrjekari do wójny zašćuwany? Awstriska je z nowa swoju hobrsku móc a spodźiwnu wutrajnosć wopokazała. Cyłu italsku frontu mjez **Riva** a **Borgo,** městačkom w dolinje Sugana, 30 km dołhu, su woni z pomocu swojeje sławneje ćežkeje artillerije přerazyli a to w času, hdyž bě Cadorna ze swojim stabom do Basseno a venediskich alpow so podał, zo by tam nowe italske nadběhi přihotował. Awstriscy su runje kaž loni před Karpatami swoje přihoty wědźeli nanajlěpje potajić. To pola ćežkich kanonow we wysokich horach woprawdże njeje maličkosć.

Swětny rozhlad.

Sakska.

Štwórtk 25. meje je narodny dźeń Joho Majest. našoho krala Friedricha Augusta, kotryž budże so lětsa zasy na dnju samym swjećić; tohodla budża w našich cyrkwjach, kaž też hižo direktorium (cyrkw. protyka za duchownych) wozjewja a je też hewak přecy było, swjatočne kemše a khwalbny kěrluš (Te Deum).

W Sakskej budże so na kralowym narodnym dnju tak mjenowany **„kurjeński dar“** hromadźić, kaž to zwjazkowe předsydstwo „Frauendank 1914“ wozjewja. Pjenježny wunošk ma so nałožić za założenjo zastaraćerskich domow za invalidow na wsach a we městach. Dary budża so přez pósłow hromadźić, kotrež po nje do domu přińdu.

Němska.

Delbrück wotstupił. Z Barlina wozjewja so 12. meje, zo je statny sekretar znutřkownych należnosćow, dr. Delbrück, khorowatosće dla so nuzowany čuł, wotstupić.

Minister ćerpi na furunkule jako sćěhwki lohkeje cokoroweje khorosće a dyrbi po lěkarskej radże dlějšu kuru činić. Nastupnik njeje hišće pomjenowany. Rěči so wo hrabi Roedern, statnym sekretaru za Elsasku.

Statny sekretar znutřkownych należnosćow ma we wójnskim času předewšěm ważne a ćežke nadawki. Zo wosebje z rozdźělenjom cyroby husto jara klacaše, za to bu wina husto Delbrückej připisowana. Hač z prawom, njech joho nastupnik pokaza.

Ruska.

Suchomlinow zajaty. Prjedawši ruski wójnski minister Suchomlinow je zajaty a sedźi w twjerdźiznje Pětra-Pawoła jako přeradnik přećiwo kejžorstwu. Winuja joho też, zo je stat wo wjele millionow pjenjez wojebał.

Suchomlinow je wosebje sobu zawinył, zo wójna wudyri, dokelž bě swojomu knježerstwu a joho zwjazkarjam wobkrućił, zo je Ruska k wójnje dospołnje přihotowana, runjež wědźeše, zo tomu tak njeje. Jomu so nětko porokuje, zo njeje jenož łhał, ale zo je też hromady wojeńskich tworow zničić dał, zo by při nowych skazowanjach so z millionami wot předawarjow mohł wobtykać dać. Tak je pječa n. př. ze zastarjenymi třělbami činił. Tohodla potom Rusam wosebje k wuwučowanju třělby brachowachu. Też municiju njeje wón dźěłać dał, joho „přećelojo“ swoje twornje hotowe njemějachu a jomu statne skazanki bohaće njepłaćachu.

Winowanja su samo za ruske wobstojnosće tak wulke a napadne, zo so ćežko wěrić hodża. Po zdaću wjedże so přepytowanjo z wulkej krutosću. Tak drje so wujasni, hač je Suchomlinow woprawdże ruske přehrawanja zawinył abo hač dyrbi před dalokim swětom jenož za hrěšnika płaćić.

Iriska.

Kak z iriskimi zběžkami stoji, je ćežko zhonić, dokelž Jendźelska dokładnym powěsćam do swěta njeda. W jendźelskej delnjej komorje praji Tenant, zo buchu w Iriskej 14 zběžkarjo wotprawjeni, 2 k smjerći zasudźenaj ale njemorjenaj, 73 buchu k jastwu zasudźeni, 6 k jastwu z ćežkim dźěłom wotsudźeni a 1706 bu jich z kraja wupokazanych; to sta so bjez sudźenja, dokelž k tomu časa njeběše.

Woporow mjez zběžkarjemi pak bě bjez dwěla wjele wjacy. Při zběžkach samych buchu mnozy na hrube wašnjo morjeni, kaž wšědni wojacy powědaja. Wosebje hrubje zakhadźachu jendźelscy officirojo. Ranjeni zběžkarjo, kotřiž chcychu so podać, buchu wot nich poteptani a morjeni. W někotrych khěžach, kotrež běchu jendźelscy wojacy nadběhali, buchu wšitcy, winowaći a njewinowaći, morjeni a z khěžu spaleni.

Wobydlerjo w Iriskej, z kotrychž běchu mnozy knježerstwo při podćišćenju zběžkow podpjerali, su dla njesmilnych wusudźowanjow surowje rozhorjeni, wosebje we hłownym měsće Dublinje. Pósłanc Dillon z nacionalistiskeje strony praji w sejmje, zo su wobydlerjo w Dublinje přećiwo knježerstwu wšitcy dźiwi. Přepytowanja domow a zajeća w Limerick a w hrabinstwje Clarc, hdźež bě dospołny měr, honja ludźi k njepřećelstwu přećiwo knježerstwu. Je hoła wrótnosć, cyłu Irisku pod wojeńske knjejstwo stajić. Rěka krewje poduša wšě wujednanja, kotrež běchu mjez Jendźelskej a Iriskej w poslednich lětach so přihotowałe. Po 300 lětnych wojowanjach běštaj wobaj narodaj so skónčnje něšto zbližiłoj a staj nětko hórje roztorhanaj hač hdy prjedy. Njepřećeljo homerule so najbóle nad zběžkom wjesela, a to je za přichod najhórše.

Asquith je do Iriskeje jěł, zo by tam za wujednanjo skutkował. Wón přebywaše we Belfastu a rozrěčowaše so tam z wjednikami Ulsteranow. Hač to k wujednanju powjedźe, je wšak jara dwělomne, runjež někotři z nich, mjez nimi samo hłowny wjednik Carson, za přewulku krutosć přećiwo Iram njejsu. Asquith žada přede wšěm, zo bychu Irojo brónje wotedali. Někotři nacionalistojo su to činili, druzy su k tomu zwólniwi, ale pod tym wuměnjenjom, zo bychu też Ulsteranojo to činili. Ći pak so stajeja. — Tak je Iriska połna zrudoby a jeje přichod je ćěmny.

Pódlanske ličenja skotu.

Póndźelu 22. meje budże so tón króć stać pódlanske ličenjo skotu, potom pak dale kóždy króć 15. kóždoho měsaca. Ličić budże so howjazy skót, wowcy a swinje.

Mějićeljo skotu, kotřiž bychu zastupej ličerjow wobarali abo nochcyli ličbu k wědźenju dać abo wopačnje ju wudawali, abo předpisane wozjewjenjo za nižšu wyšnosć zapowěli, wopaki, přepozdźe abo docyła njewupjelnili, so z jastwom hač do 6 njedźel abo pjenježnje hač do 150 hr. khostaja; tak wozjewja ministerium znutřkownych należnosćow 12. meje 1916.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Minjenu njedźelu swjećeše tu w tach. cyrkwi nowoswjećeny měšnik knjez Józef Neubner swój prěni wopor Božeje mšě. W 9 hodź. přińdźe z tachantstwa do cyrkwje, hdźež joho zhromadźeni duchowni pola duri přijachu a knjez praelat Skala z krótkimi słowami powita a potom k wulkomu wołtarjej dowjedźechu. Po „krjepjeńcy“ a wuspěwanju hymna „Veni Creator“ měješe tachantski prědar knjez Kielmann primicne prědowanjo, w kotrymž ćežke powołanjo a ważne winowatosće měšnika nowoswjećenomu a wosadźe wułožowaše. Na Božej mši běchu knjezej primiciantej na stronje kk. praelat Skala a direktoraj Nowak a Löbmann, Caeciline towarstwo Griesbacherowu missu „Stella maris“ spěwaše. Z ruki swojoho jeničkoko syna nan a mać swjate woprawjenjo dóstaštaj. Po Božej mši wudźěleše knjez primiciant nowoměšniske požohnowanjo, toho runja po mejskej pobožnosći. — Kwasna hosćina, kotruž běštaj staršej w katolskej towaršni wuhotowałoj, najdostojnišoho knjeza biskopa a wšitkich tudomnych duchownych, přećelow a někotrych zastupjerjow wučerstwa ze seminara a tachantskeje šule zhromadźi. — Wjeledostojnomu knjezej, kiž z 1. junijom prěnje duchownske městno jako zastupjer kapłana w Mišnje nastupi, bohate Bože žohnowanjo na puć přejemy.

⁘

Z Budyšina. Tydźeńske jědźne khartki za měsćansku ludowu kuchnju předawaja so nětko přecy jeno štwórtk wot připołdnja 12 hač do kónca służbnych hodźinow wječor. Hdyž je štwórtk swjedźeński dźeń, potom je předawanjo pjatk. Do postajenoho časa pak so žane njepředawaja.

⁘

Z Radworja. (Železny křiž.) Dalše wójnske wuznamjenjenjo je dóstał:

35. **Jurij Šołta z Khrósta,** podwyšk w ... (pruskim) garde-artilleriskim regimenće. Wón lěžeše jónu z wćipnosću w nocy k njepřećelskim stojnišćam. Před samej třělnej hrjebju nadeńdźe tam francózski telefon. Šołta, kiž je z dobrym dopomnjećom wuhotowany, přiwjaza khětře swój němski telefon, kotryž běše za trjebaj ważne powěsće sobu ćahnył, za francózski grót a zawodźe jón z trawu a lisćom. Na to nastaji so zasy po štyrjoch na wróćopuć. Kóždy raz, hdyž njepřećel bitwišćo ze swětłakami (Scheinwerfer) rozswětleše, kuli so Šołta znak a tykaše rucy a nozy wot so. Tuž mějachu joho Francózowje za mortwoho a njetřělachu do njoho. Tak přińdźe zbožownje zasy k swojej kompaniji. Šěsć njedźeli dołho připosłuchachu nětko němscy officirowje, što sebi Francózowje wuradźowachu, a běchu tohodla kóždy raz na njepřećelski napad přihotowani. — Šołta pak dósta za swoje duchapołne zadźerženjo (pola Fleury, abo Flirey [?], w Argonach) železny křiž.

⁘

Z Libonja. Jurij Mróz z Khrósćic, prjedawši čeladnik na Hilic kuble, je k železnomu křižej hišće Friedrich-Augustowu medalju hižo před dlějšim časom dóstał, štož hakle nětko zhonichmy. Wón wojuje na zapadnej fronće a stoji nimale wot spočatka wójny w horcym boju.

⁘

Z Pěskec. Tu připrawjeny hójeński wustaw połnócno-łužiskich khorobnych kasow bu minjenu njedźelu poswjećeny. K zwjazkej přisłuša w tu khwilu 26 khorobnych kasow.

⁘

Z Njebjelčic. Knjez farař Kubaš bu w Drježdźanach na woči operirowany a so tam hišće lěkuje, dokelž hójenjo postupuje jara pomałku; tuž drje tam hišće někotre njedźele wostanje.

⁘

Z Kamjenca. Dla přewysokeje płaćizny bu tu žona wobskoržena, kotraž bě štwórtk tydźenja tam na wikach za jejo 25 pjenježkow žadała. Po zakońskich postajenjach so też tón khosta, kotryž tajke płaćizny dawa.

⁘

Z Kulowa. Wuznamjenjenjo ze slěbornej Friedrich-Augustowej medalju dóstaštaj sanitätny podwyšk Jurij Wjerš a gardist Pětr Grofa; prěniši z Kulowa a druhi z Noweje Wsy.

⁘

— Na Kulowskim dwórnišću wotewzachu žónskej z Drježdźan 20 puntow swinjacoho mjasa a paket butry, dokelž chcyše tele žiwjeńske srědki z tamnoho wokrjesa, hačrunjež je to zakazane, wotnjesć.

⁘

Z Kulowca. Tu swjećeštaj minjenu póndźelu złoty mandźelski kwas měsćanosta na wusł. August Wels a joho mandźelska Marija rodź. Mišnarjec. Kral bě jomu spožčił złotu jubilejnu medalju mandźelstwa a zastupjerjo města Kulowa přepodachu prjedawšomu dołholětnomu měsćanosće rjany dar.

⁘

W Salowje je nócny stražnik cyle porjadnje wodnjo wumrěł, a dokelž nětko zastupnika njenamakachu, su wjesnjenjo wobzamkli nócne stražowanjo porjadu wobstarać. Wšědnje pućujetej tohodla truba nócnoho a hlebija z jenoho domu do druhoho. Zarjadowanjo je so derje poradźiło a wěc je w dobrym porjedže, tuž drje so też hnydom zasy njepřeměni.

⁘

Z Wojerec. (Njesprawne žónske.) Zasudźena bu tu žona wobsedźerja Wićaza z Racena k 1000 hr. pjenježnoho khostanja, dla jebanstwa. K wurunanju wahi bě wona při poslednim wotedawanju žitow někotre punty pěska do žita sypnyła, pječa nic dla dobytka, ale w straše, zo jej njebudźe přikazane žito dosahać. — Žona jenoho wojaka z Kulowa měješe so tu wosprawnić dla potajenja posyłki do pola. Wot přećelnicy přewza wona wotedaćo puntowskoho pakećika z kołbasu póstej. Wona pak jón wočini a kołbasu zjě. Bu zasudźena k 10 hr. pjenježnoho khostanja a k płaćenju khóstow.

⁘

— Wojerowski wokrjesny wubjerk je postajił, zo so njesmě za kurjace jejo wjacy žadać hač 10 pj., a mały překupc je njesmě dróžšo hač 11 pj. předawać.

⁘

Ze Žitawy. Hamtske hejtmanstwo we Žitawje je přez gmejnskich předstojerjow wšěch ratarjow cyłoho wokrjesa namołwjało, zo bychu wšitcy jenak wot 22. meje sami za so, swojich domjacych, čeledź a dźěłaćerjow za kóždoho wob tydźeń jeno jedyn kusk butry postajili. By přejomne było, hdy by so tute namołwjenjo powšitkownje wobkedźbowało.

⁘

— Mikławš Wałda z Pozdec, seržant a wjednik ćaha 14. kompagnije Žitawskoho regim. 102, je dóstał železny křiž II. rjad. Hižo prjedy bu wuznamjenjeny ze slěbornej medalju Friedricha Augusta. Swojomu krajanej přejemy k nowomu wuznamjenjenju wutrobnje wjele zboža: Bóh škituj joho też dale!

⁘

Předawanjo a přetrjebanjo mydła

je też z nowa zarjadowane a płaća tele zarjadowanja wot 21. meje. Wudawaja so tohorunja kharty za to, najprjedy za meju, junij a julij nadobo a to w městach přez radu (měsćanostu) a na wsach přez gmejnskich předstojerjow.

⁘

Płaćiwosć mjasowych khartkow

je so wot **12. junija** hač do **10. julija** podlějšiła, zo by so hišće mjenje mjasa přetrjebało. Tohodla je kóždoho samsna należnosć, z wudawanjom tychle markow lutować, hewak mohłe potom na kóncu tohole postajenoho časa cyle bjezmjasne njedźele zastupić. Kóžde žadanjo wo wjacy markow so cyle kruće wotpokaza.

Naše towarstwa.

„Jednota“ w Budyšinje

měješe njedźelu 7. meje měsačnu zhromadźinu w towaršni. Hačrunjež mejski nyšpor hač nimale do 8 hodź. traješe, bě so tola zwjeselaca ličba sobustawow zešła. Předsyda, k. farař Hejduška, měješe přednošk wo „prawej wjesołosći“.

Kóždomu človjekej słuša wjesołosć, runje kaž stej za ćěło trěbnej jěsć a pić. Wjesoły človjek rady pilnje a spěšnje dźěła, pokhmurjeny, zamjerzany je sebi sam k wobćežnosći. We wšěch horjach a křižikach nam wjesołosć nadźiju zdźerži. Wšak so też z prawom praji: kóždy dyrbi někajke wjeselo měć.

W poslednich lětach našoho časa pak běše žadosć za wjeselom přewulka. Wšelake městna za zawjeselenja nastachu, kaž n. př. varietés, kino, dźiwadła atd., towarstwa, kotrež jenož wjeselam służachu, so we wulkej ličbje załožachu a dóstachu wjele přiwisowarjow. Přileżnosć k wjeselu so wšudźom jara wužiwaše. Mysl na prawe zawjeselenjo pak bu při tym přecy mjeńša. Sćěhwki so tohodla też bórzy pokazachu. Samomordarstwo hroznje přiběraše, wustawy za duchakhorych a jastwa so pjelnjachu a ličba njespokojnych rosćeše hladajcy. Mnozy su měnili, zo wjesołosć namakaju jenož we wužiwanju, w jědźi a piću, žorće atd. Tajcy pak běchu na wopačnych pućach; kužoł prawoho wjesela sebi přecy bóle a bóle zasypowachu. Wjesela, kotrež su křesćanej zakazane, wšak też ženje njemóža čistu spokojnosć přinjesć.

Prawa wjesołosć dyrbi jadriwa, pokorna a přistojna być. Tu poskića pak nam jenož přiroda a nabožina.

Hladajmy jenož nětkle won do přirody, kak wša k nowomu žiwjenju stawa, kak so wšo zeleni, kćěje a debi. Posłuchajmy jenož na spěw njeličomnych ptačkow, wšo juska a so wjeseli a pozběhuje też z dobom našu wutrobu. Njeje to prawe wjeselo?

A kak krasnje je, hdyž na njedźelach po zelenych pućikach srjedź rosćacoho Božoho daru khwataš do Božoho domu. Móže traš swěrnoho křesćana něšto bóle spokojić hač mysl, zo so dźerži po Božich kaznjach? A štóž ma swójbu, móže sebi traš něšto rjeńše myslić, hač so sobu wjeselić z njewinowatymi dźěćimi, so z nimi zjednoćić w zhromadnych spěwach a modlitwach. To je prawe wjeselo, kotrež njeje jenož za wokomik, ale kotrež wostanje přecy, też we wichorach a horjach. —

Dźiwajo na mejske a wójnske nyšpory so zhromadźizny přichodnje w $^1/_2$9 hodź. započnu. Wšo dalše wozjewi Posoł.

⁘

Pohrjeb † kanonika Jakuba Herrmanna.

Najstaršej sobustawaj našoho duchownstwa w Sakskej staj krótko za sobu so minyłoj, wobaj Łužičanaj; najprjedy knjez farař Jan Nowak w Drježdźanach a nětko knjez kanonikus farař Jakub Herrmann we Worklecach. Wobaj wot Knjeza wotwołanaj swět wopuśćištaj na swjedźenju swjatoho Józefa: knjez Nowak 19. měrca, hdźež katolska cyrkej wopomnjeco swjatoho Józefa swjeći, a knjez Herrmann srjedu po druhej njedźeli po jutrach, lětsa 10. meje, hdyž cyrkej swjatočnosć swjatoho Józefa jako zakitarja Syna Božoho a joho knježniskeje maćerje a patrona cyłeje katolskeje cyrkwje wopomina. Dwaj rojenkaj a přećelaj we wysokej starobje, prěniši 80 lět 8 měsacow, druhi 80 lět 4 dnjow.

Wo knjeza kanonika Herrmanna nětko žarujemy jako nadobnoho dobroćela a horliwoho spěchowarja serbskoho narodnoho žiwjenja.

Hdyž je Posoł w poslednim čisle wo joho zemrěću powěsć přinjesł a joho žiwjenjo we hłownych wodźělach wopominał, podawamy tu nětko wopis joho pohrjebnych swjatočnosćow.

Zemrěty bě sebi wučinił, zo ma joho ćěło na Wotrowskim kerchowje wotpočować, wosrjedź dobreje a pobožneje wosady, kotruž je 41 lět jako duchowny pastyŕ pasł a nawjedował. Po wumrěću joho ćěło hišće we Worklecach w tamnišej khorowni wosta, a měješe tam hač do khowanja na marach stać. K tomu so rjana rumna sala, přez kotruž so do zahrody khodźi, najrjeńša cyłoho hrodu, rjenje ze štomikami, kwětkami a žarowanskej pychu wudebi. Ćěło duchownsku drastu woblečene bě do dubowoho kašća położene.

Štwórtk a pjatk swěrni Worklečenjo tam na póstwječor khodźachu a za dušu zemrětoho so modlachu. Wulke rumy w hrodźe, kiž nětko jako khorownja służi, so wosebje za to hodźachu, zo móžachu pobožni w nadobnej ličbje na póstwječor přińć.

Sobotu rano po 7 hodź. so mnozy přewodźerjo z Worklec a wokoliny z ćěłom na puć do Wotrowa podachu. Ćěło wjezechu na ćěłnym wozu wojeńskoho towarstwa, kotrohož čestny sobustaw bě zemrěty był. Před wozom njeseše so kříž a dźěchu kk. wosadny farař Hicka a kapłan Rjeda z Khrósćic, hrodowski kapłan Papež a administrator P. Romuald Domaška z Różanta, duchownsku drastu woblečeni, za kašćom wobstarna sotra zemrětoho z druhim přećelstwom, 7 miłosćiwe sotry z Worklec, Kulowa a Drježdźan a jara wjele přewodźeri. Hdyž so ćah wot Pančic do Wotrowa bliżeše, zazwonichu Wotrowske zwony napřećo. Přede wsu čakachu šulske dźěći z k. kant. Rězakom, pola šule wočakowachu ćah zhromadźeni duchowni a Wotrowscy wosadni. Wokoło wosadnoho knjeza fararja Křižanka běchu tu kk. z Budyšina: praelat Skala, scholastikus Žur a direktor Nowak, z Klóštra zastupjeŕ propsta professor dr. P. Desiderius Löbmann, z Kulowa arcyměšnik duchowny radźićel Krause a kapłan Werner, z Ralbic farař Just a kapłan Mič, z Njebjelčic kapłan Just, z Kamjenca farař Žur a farař Zarjeńk, z Baćonja farař Delan, dale z Hajnic farař Šołta, z Radeberga farař Čornak, z Dubina farař Kral a skónčnje wojeński farař dr. Kaiser w pólnošěrej uniformje, kiž je runje na dowole. Prěnje požohnowanjo k. praelat Skala dokonja, na čož so ćěło w swjatočnym ćahu do cyrkwje přenjese. Duchowni před kašćom kročicy psalm Miserere spěwachu.

Hdyž bě kašć před wołtarjom stajeny, spěwachu duchowni najprjedy cyrkwinske officium po mortwych.

Na to měješe knjez praelat Skala serbske pohrjebne prědowanjo, kotrež tudy sćěhuje:

„Spominajće na swojich předstajenych, kotřiž su wam wopowědowali słowo Bože, hladajcy na wukhód jich žiwjenja, sćěhujće jich wěru.“ Hebr. 13, 7.

Pobožni přewodźerjo, luba wosada, žarowacy přećeljo!

Połsedma lěta je tomu, zo bě nas tudy zhromadźił wurjadny a žadny swjedźeń: 50lětny jubilej měšniski, 40lětny farański a 20lětny kanonikatski wulcy česćenoho dušipastyrja a wjednika čestneje Wotrowskeje wosady, Jakuba Herrmanna.

Dźeń bě so česćenomu knjezej hižo nakhilił a wječorne směrki přikhadźachu. To też swěrny pastyŕ čuješe, mocy wjacy njedosahachu, a lěto pozdźišo 1. okt. 1910 złoži pastyŕ swój pastyŕski kij, zo by w ćichej samoće wječor swojoho žiwjenja hladał a wočakował nóc, „hdźež nichtó skutkować njemóže“.

A nětko je joho Knjez wotwołał, srjedu popołdnju so miłe wóčko zańdźeli za tutón swět.

Po joho poslednjej woli je dźensa joho ćěło z Worklec, hdźež njewustawaca swěra miłosćiwych sotrow je joho dohladała, so přewjezło sem do Wotrowa, hdźež chce wotpočować a čakać na dźeń horjestaća wosrjedź swojoho stadła, kotrež je 41 lět dołho pasł.

Hdyž smy so tu zhromadźili, zo bychmy jomu poslednju česć a lubosć wopokazali, chcemy hišće raz pohladać do joho žiwjenja. Swjaty Pawoł nam puć pokazuje ze swojim słowom na Hebrejskich: „Spominajće na swojich předstajenych, kotřiž su wam wopowědowali słowo Bože, hladajcy na wukhód jich žiwjenja, sćěhujće jich wěru.“ Tutoho słowa so dźeržicy chcemy wopomnić:

1. Što bě zemrěty nam?
2. Što dyrbimy my być jomu?

I.

Lubi křesćenjo! Pohrjebne prědowanjo njeje nam k tomu, zo bychmy so khwalili, też nic k tomu, zo bychmy jeno so pokojeli abo tróštowali, ně, zo bychmy też z toho měli duchowny wužitk za čas a wěčnosć po słowach swjatoho japoštoła: „Wěmy, zo tym, kotřiž Boha lubuja, wšitko sobu skutkuje k dobromu.“

Předstajamy sebi, jakož by nam naš wótc, naš nan wumrěł był. Hdyž je nan so minył, dha woči joho dźěći wjele sylzow ronja; wutrobje pak tak derje čini, hdyž móža joho žiwjenjo wopominać. Wospjetuja sebi joho słowa, sćěhuja joho w duchu na joho pućach, rozmołwjeja so wo joho skutkach, dźěłach a prócowanjach a wopominaja joho wučby a napominanja.

Što je nam zemrěty był?

a) Wón je nam był wótc, nan. Wšitcy tu zhromadźeni wosadni joho česća jako swojoho wótca. Wón je wjetši dźěł jich křćił, jich w křesćanskej wučbje z wurjadnej swěru a swědomitosću wuwučował, jich přihotował na swjatu spowědź, tónle žohnowany srědk wujednanja z Bohom a pokojenja rozkwěkaneje wutroby, wón je jich přihotował na prěnje swjate woprawjenjo, dźeń njewinowateje radosće a njemućenoho zboža, wón je požohnował waše zwjazki wutrobow za cyłe žiwjenjo w bohuspodobnym mandźelstwje, wón je zasy waše dźěći přez kupjel křćeńcy do swjateje cyrkwje Khrystusoweje přijimał, njedźelu kaž njedźelu a swjaty dźeń je wam łamał khlěb žiwjenja, słowo Bože, wopor nowoho zakonja woprował za was, je w spowědnym stole wam kóždy čas přistupny był, zo by was zasy wujednał z Bohom, w swjatej wječeri Knjeza je wam podawał tamny khlěb z njebjes, „kiž ma wšitku słódkosć we sebi“, zawdak wěčnoho žiwjenja, wón je přikhadźał k wašomu łožu, hdyž ćežka khorosć was prudźeše, je wam přinjesł srědki Božeje hnady do domu, je tak mnohich přihotował na posledni puć před Bóžskoho sudnika. A hdyž bě duša ćěło wopuśćiła, je poručejo tule dušu Božej miłości z nutrnej modlitwu ćěło zemi podawał na wěčny wotpočink. Wosrjedź swojoho stadła budże tu nětko też sam wotpočować hač na dźeń, hdyž přińdźe Knjez sudźić žiwych a mortwych. Tehdom přińdźe před Knjeza ze swojim stadłom. O zo by Bóh pastyrja a stadło z miłosću přijał!

b) Wón bě nam radźićel a pomocnik. W dobrej wosadźe so wuzki nutrny zwjazk wutwori mjez duchownym a wosadnymi. Z wulkej dowěru wosadni přikhadźeja k njomu ze swojimi należnosćemi. Wón jim rad radźi a je k pomocy, hdźež móže. Wuzki je zwjazk mjez staršimi a dźěćimi, nutrny zwjazk mjez mandźelskimi, kotřiž su za cyłe swoje žiwjenjo so zjednoćili, podobnje wutrobne poćahi su mjez wosadu a jeje dušipastyrjom. Kaž swjate čiste mandźelstwo joho wjaza z wosadu, z kóždej jenotliwej dušu.

Tohodla też z wulkej česćownosću spohladuja wosadni k swojomu měšnikej. Wědźa, zo na joho słowa so móža spušćeć.

Też zemrěty měšnik je to za swoju winowatosć spóznawał. Też měšnik je człowjek, słabosćam podćisnjeny, mylenju wustajeny. Na skhodźeńk stajeny je wšudźom widźeć a njeje wuzamknjene, zo so joho wusudźenja, postajenja wšelako zrozemja, traš też sudźa. To pak wěmy, zo zemrěty měšnik, kiž nětko na prawdźe Božej stoji, je wšo najlěpše chcył, najlěpše wotpohladanja měł. Na sudnym dnju, hdyž budźa wšitke wutroby wotewrjene, so něštožkuli rozjasni, štož so tu njeje dopóznać hodźało. Wosebite myto, tak so nadźijamy k Bohu, budże jomu we wěčnosći za to, zo je mnohim młodźencam z radu a skutkom k tomu dopomhał, zo ći tęž móža nětko służić swojomu Knjezej jako měšnicy Boži.

c) Wón běše wjednik k dobyću. Hdyž měšnik wšědnje wopruje njekrawny wopor nowoho zakonja, dha wón ženje njestupi k wołtarjej, khiba zo je hižo prjedy so sam Knjezej jako wopor přinjesł. Wot toho wokomika, hdyž stej rucy biskopa a zhromadźenych duchownych so jomu na hłowu kładłej, njesłuša měšnik wjacy jeničcy swojej swójbje, ale cyłej cyrkwi, njesłuša wjacy sebi samomu ale swjatomu powołanju měšnistwa.

O kajki to wopor, toho ženje njezabudź! Też měšnik je człowjek, podćisnjeny słabosćam, wustajeny stracham, kotrež wot samsnoho mjasa, wot swěta a djaboła jomu hroža, a tola dyrbi přecy njepřewinity być. Tohodla dyrbi wojować, tohodla je też wjednik w duchownym bědźenju, za kotrež su wšitcy powołani.

Z wonka tajke wojowanja so tak njepokazuja. Widźimy měšnika česćenoho, lubowanoho, we wšelakim nastupanju po zdaću lěpje stajenoho. Hdyž ma po człowječim zdaću so lěpje hač joho wosadni, je to jeno zdanliwe. Bědźenja, wopory, napinanja, kotrež ma

wšědnje dokonjeć, so zjawnym wočom zakrywaja. To też wěriwi wědźa a ćim wjetša je lubosć a česćownosć, kotruž k njomu maja, widźicy joho prědku w krutym bědźenju žiwjenja.

Tak dha wopominamy zemrětoho jako wótca, radźićela a pomocnika a wjednika k dobyću.

„Spominajće na swojich předstajenych, kotřiž su wam wopowědowali słowo Bože."

II.

„Hladajcy na wukhód jich žiwjenja sćěhujće jich wěru."

Z tutych słowow swjatoho japoštoła póznawamy, što dyrbimy my być jomu. Dyrbimy być joho sćěhowarjo. „Sćěhujće jich wěru", praji japoštoł. Haj wěra běše, kotruž je nam zemrěty jako swjate wotkazanjo zawostajił, a to

a) krutu, njepowalnu wěru. Wěra, kotraž ma nas do njebjes wjesć, dyrbi być njepowalna, założena na skału prawdy. Ju je Khrystus z njebjes dele přinjesł a za wšě časy zapołožił do swojeje swjateje cyrkwje. Tule wěru je zemrěty jako swěrny měšnik swjateje cyrkwje Khrystusoweje wuznawał, tu je wam prědował. Teje dha chcemy so kruće dźeržeć a nihdy so zamylić njedać z někajkim błudom, kiž wot Boha wotwobroća.

b) Dale chcemy być jomu sćěhowarjo w žiwej skutkownej wěrje. „Wěra bjez skutkow je mortwa." To zemrěty wědźeše, po tym so měješe. Z cyłej lubosću swojomu Bohu služeše we wšědnych modlitwach, kotrež su měšnikej poručene, we swjatym woporje, kiž wěru a skutki wožiwja, a w pobožnych rozpominanjach. Kaž je wón we tym wšitkim jako pastyr do prědka kročił, tak na tym puću wostanje stadło swěrne we pobožnym žiwjenju, wopyće Božich służbow, dóstawanju swjatych sakramentow.

c) Kruta, žiwa wěra je přecy też ponižna, pokorna. Wšak wěmy, zo Bóh je, kiž we nas chcyće a dokonjenjo skutkuje. Tohodla so žiwa wěra cyle na Boha zepjera. Z krutej dowěru zemrěty so spušćeše na luboho Boha; sam so we wšitkim wěry a pobožnoho wašnja swojich wótcow dźeržo pytaše też swojim dowěrjenym dušam tule pokornu wěru, tele pobožne žiwjenjo našoho ludu zdźeržeć a spěchować. Njedajmy so wocuzbić ponižnej wěrje, pobožnomu wašnju našich wótcow; z tym změjemy zawdak zboža za čas a wěčnosć.

d) „Štóž wostanje swěrny hač do kónca, budźe krónowany." Tuta wobstajna, njewustawaca wěra běše zemrětomu wjednica, hdyž dźeń joho žiwjenja so khileše a dokonjenjo so bliżeše. Wšitko dorjadować a dušu dohotować na přikhad před sudnika bě wodnjo a w nocy joho mysl, joho starosć. To budź też naš nadawk. Swěru so starajcy wo to, zo tudy z česću wobstojimy, tola ženje njezabudźmy, zo mamy přichodny, wěčny nadawk: přińć něhdy k Bohu do joho wěčnoho kralestwa. — „Jězus Khrystus dźensa a jutře, tónsamy też do wěčnosće."

Tak žarujemy wo luboho wótca. Wopominajcy joho lubosć a swěru dźakujemy so jomu do rowa za wšitko, štožkuli je nam w swojim dołhim žiwjenju dobrotow wopokazował. W joho mjenje pak też so dźakuju wam wšitkim, kotřiž sće jomu w duchownym nawjedowanju poddaći byli a posłušni, dźakuju so też wšitkim, kotřiž su w joho khorości a po smjerći jomu lubosć wopokazowali, wosebje miłosćiwym sotram, kotrež su z hnujacej miłosću, lubosću a swěru joho dohladałe. Bóh chcył jim wšitkim nadobnje mytować.

Ćěło zemrětoho měšnika podamy zemi; joho dušu pak poručamy miłosći Božej, zo by jej Bóh spožčił joho widźeć a wužiwać do wěčnosće. Njech wotpočuje w měrje. Amen.

Na zakładźe słowow z prěnjoho lista na Korintskich „Z hnadu Božej sym štož sym a joho hnada njeje na mni prózdna była" poda na to knjez praelat hišće w němskej rěči žiwjenjoběh zemrětoho knjeza a pokazowaše na bohate hnady, kotrež je Bóh w joho žiwjenja jomu spožčił, a na sobuskutkowanjo zemrětoho z Božej hnadu.

Po prědowanju měješe knjez scholastikus Žur z assistencu kk. fararja Žura a kapłana Miča swjatočne requiem, na kotrymž wosada kěrluše spěwaše. Po Božej mši knjez kantor Rězak pola kašća Libera wuspěwa a knjez praelat Skala absoluciju (wotwjazanjo) wudźěli. Potom so ćěło k rowu donjese; před nim kročachu duchowni Miserere spěwajcy, za nim přećeljo a druzy přewodźerjo.

Khowanjo měješe wosadny farař knjez Křižank. Ćěło swojoho njeboh prjedownika přepoda swjećenej zemi do rowa, kiž bě při cyrkwinej muri na stronje kanonika fararja Wornača a našoho basnika Jakuba Barta-Ćišinskoho přihotowany. Po hnujacych modlitwach cyrkwje póslachmy jako posledni dar lubosće tři horstki pjerśće tomu, kotrohož smy tudy w žiwjenju česćili, lubowali a sebi ważili: „Ze zemje sy mje tworił a z mjasom mje wobdał, mój Zbóžniko, Knježe, wubudź mje na sudnym dnju."

W mjenje Maćicy Serbskeje, kotrejež sobustaw a nadobny dobroćel je zemrěty był, zawda jeje městopředsyda knjez praelat Skala jomu horcy dźak do rowa. Joho wobraz w sali Serbskoho Domu w Budyšinje budźe trajace wopomnjećo na wulkomyslnoho spěchowarja a wótčinca našoho naroda. Nimo toho zastupowachu Maćicu Serbsku hišće kk. stud. radźićel konrektor professor dr. Muka, scholastikus Žur, justicny radź. notar Cyž a wyšši wučeŕ Wjerab jako sobustawy wubjerka.

Jako wobzamknjenjo pohrjebnych swjatočnosćow swjećeše na to knjez direktor Nowak z Budyšina spěwanu Božu mšu „k česći swjatych jandźelow". Při woprowanju dźěchu k woporej sotra zemrětoho Marija zwudowjena Dučmanowa z Budyšina, joho swakowa Hana Herrmannowa z Khrósćic a dalše čestne žónske z joho přećelstwa kaž też wjetša ličba sobustawow třećoho rjada swjatoho Franciska. Njech je swjaty Franciskus, kotrohož swěrny česćowaŕ a horliwy spěchowaŕ joho třećoho rjada je zemrěty był, jomu też lubosćiwy zastupnik pola Boha.

*

Přez mejsku pychu do Wotrowa
Tak z ćicha kroči khutny ćah:
Dźens wjezu dom do dobroh' skhowa
Sej swojoh' dušipastyrja,
Kiž 40 lět bě z nimi khodźił
Wšě sćežki, puće człowjeske,
Kiž 40 lět bě swěru wodźił
To stadło dušow njebjeske,
Kiž 40 lět bě twarił kruće
Twar krutej' wěry, wótćizny,
Zo Wotrow dźens a stajnje budźe
Stołp wěry, serbskej' twjerdźizny.

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.
Napisał J. N.-K.
(2. pokračowanjo.)

III. Młode lěta.

Bóh ma swoje puće, kotrež su často wjele hinaše dyžli człowjeske. Daloko w češkim kraju je złóstnik wbohimaj staršimaj dźěćo rubił a w cuzej Łužicy, hdźež sebi wón přez lěsy puće pyta, zo bychu ludźo joho złoho skutka njepytli, tu zniči Bóh joho złe wotpohlady z tym, zo jomu dźěćo wzać da. Bóh dari potom dźěśću domiznu, hdźež so hač na najlěpje za nje staraja. Tak Bóh wšitko, haj same człowjeske złe skutki k lěpšomu wjedźe.

Mały Wjacsław měješe pola Radźinec wšitko, štož móžeše sebi jeno přeć. Radźinec mać wothlada joho nanajlubosćiwšo a najstarosćiwšo, a žadyn woprawdźity nan njeby so za swoje dźěćo lěpje starać móhł, dyžli so Radźinec nan za njoho staraše. Cyły dom bu małomu hólčkej dobry, a kóždy jomu rad něšto k woli sčini. Wjacsław pak bě też woprawdźe lubozne dźěćo. Ličcy běštej čerwjenej kaž jabłučcy, brunej wóčcy so na kóždoho přećelnje zyboleštej. Čorno-brune, kudźerjawe włosy stojachu jomu kaž wěnc wokoło luboznoho wobliča. Też Hanušec mějachu hólčka jara rady. Hdyž Radźinec mać hdźe dźěše, hdźež swojoho synka sobu wzać njemóžeše, njesměd́źeše joho nichtó druhi pěstonić hač Hanušowa. Hdyž štó Hanušec něhdźe přińdźe, njezaby zawěśće ženje Wjacsławkej něšto sobu přinjesć.

Husćišo hač hdy prjedy khodźeše nětko też Jan, Měrtušec wojak, ze swojoho lěsa do wsy a bórzy joho Wjacsław jara derje znaješe, přetož kóždy raz přinjese jomu Jan něšto sobu, najbóle wšelake jahodki, kotrež běše jomu ducy po puću naščipał. Jan staraše so też pilnje wo to, zo Wjacsław češke słowa, kotrež běše mohł, zasy zabył njeby, a wučeše joho skoro kóždy raz něšto nowych měnjo: „To nichtó njewě, k čomu je dobre. Štož je człowjek jónu mohł, to dyrbi so jomu zdźeržeć, je-li móžno, a Wjacsław wuknje dźěn z tym swoju maćerśćinu. Kak zo móže w pozdźišim času něhdźe přińć, hdźež to trjeba. Pozdźišo móže při mni też hišće němski nawuknyć, jeli budźe so hodźeć." Radźinec přihłosowachu Janej w tym do cyła a podpjerachu joho při joho prócowanjach tak derje kaž so hodźeše.

Wjacsław měješe kaž wšě dźěći hnydom wot małosće konje jara rady. Hdyž wón něhdźe konja wuhlada, wón wšo ćisny, štož měješe w rukomaj, a běžeše bliže. Radźinec tohodla husto wulki strach wustachu, dokelž so bojachu, zo mohł joho kón kopnyć, hdyž by jomu khrobły pachołk přejara blizko lězł. Najwjetše wjeselo bě, hdyž joho pohonč na konja sadźi a tak z nim po dworje wokoło jěchaše.

Hdyž bě Wjacsław něhdźe dwě lěće pola Radźinec był a po tajkim nimale štyri lěta, mějachu Hanušec swjedźeń, kotryž běchu sebi hižo wjele lět přeli: mějachu mjenujcy kŕćizna. Po dołhim čakanju bě Bóh skónčnje jich prózstwu wusłyšał a jim dźowčičku darił. Wjeselo, kiž přez to w jich domje nasta, čujachu też wjesni ludźo sebu, přetož khudźi buchu wšitcy jara bohaće wobdarjeni. Radźinec nan bě kmótr, štož wjeselo pola Radźinec hišće powjetši.

Pozdźišo mějachu Hanušec hišće hólčka. Wjacy dźěći njedóstachu.

Wjacsław běše, runjež starši, tola z Hanušec dźěśćomaj jara dobry přećel. Hdyž běštaj Hanka a Jurk tak trochu wotrostłoj, zo móžeštaj wonkach sobu wokoło běhać, běchu te tři dźěći skoro přecy hromadźe. Wosebje běštaj sebi Wjacsław a Hanka hižo wot małosće jara dobraj. Hdyž bě Hanka hišće we kolebcy lěhała, bě Wjacsław husto k Hanušecom přiběžał a husto bě cyłu hodźinu a dlěje Hanku kolebał, zawěśće wulki wopor

Smjerć dobru wutrobu nět' zlemi,
Jom' ćiše wóčcy zańdźeli:
Njech wotpočink ma w drohej zemi
Tón pastyŕ, hdźež joh' stadło spi! J. C.

R. i. p.

Krótki rozhlad wo česćowanju s. Marije.

(Pokračowanjo.)

Tola nic jenož přez wšelake rjane swjedźenje ale też we wosebitych pobožnosćach wopokazujemy swj. Mariji našu česć a lubosć. Hačruniž w najpŕěńšich křesćanskich časach so tak wšelako za Mariju njezahorjachu kaž snadź w 5. lětstotku abo też dźensa, widźimy tola ze starych wobrazow w katakombach, zo bu Marija też tehdom lubowana a česćowana. Wobrazy předstajeja swj. Mariju pak jako pobožnu žónsku, kotraž swojej rucy k modlenju k Bohu pozběhuje, pak jako Maćˊ Božu w Bethlehemskej hródźi atd. W prěnich časach česćowachu křesćenjo wosebje martrarjow a japoštołow, dokelž běchu jich rowy kaž też dźeń a městno jich martrarstwa derje znate. Dźeń a městno smjerće swj. Marije njebě w 4. lětstotku wjacy znate. Tak ruče hač bě Konstantin Wulki cyrkwi měr spožčił, poča so česćowanjo swj. Marije mócnje rozšěrjeć. Nicaea a Konstantinopel poswjeći prěni křesćanski kejžor Konstantin swj. Mariji. Joho pobožna maćˊ, swj. Helena, da w Bethlehemje a Nazareće k česći swj. Marije prěnjej cyrkwi natwarić. W Romje da bamž Liberius sławnu basiliku Marija Wjetša (Maria Maggiore) natwarić. Kak wulka bě zahorjenosć za Maćˊ Božu hižo w 5. lětstotku, wěmy z časow błudnoho wučerja Nestoria. Wón bě patriarch w Konstantinoplu a wučeše wokoło 429, zo njeje swj. Marija Maćˊ Boža, dokelž njeje nam bohačłowjeka ale jenož wurjadnoho čłowjeka porodźiła. Tohodla bu w lěće 431 powšitkowna cyrkwinska zhromadźizna w Efesu powołana. Wot ranja hač do poł nocy trajachu wuradźowanja, w kotrychž bu dokładnje dopokazane a zjawnje wuprajene, zo je so Jězus Khrystus jako bóhčłowjek narodźił a zo smě so tohodla Marija też boharodźićeŕka mjenować. Pobožny lud čakaše sćerpnje při Marijinej cyrkwi w Efesu, hdźež bě so zhromadźizna zešła, doniž njeběchu so wuradźowanja tam dokónčiłe. Z wulkej wjesołosću rozeńdźechu so hakle čŕjódy, hdyž běchu zhoniłe, zo móža dale Maćˊ Božu jako boharodźićeŕku česćować. Město same bu wobswětlene, a biskopow, kotŕiž běchu prawu wučbu horliwje zastupowali, z wulkej česću hač k jich wobydlenjam přewodźachu. W tajkej zahorjenosći a lubosći za Mariju su wotrostli mužojo kruteje powahi a połni bohabojaznosće, kaž swj. Cyrill Alexandrinski, swj. Damascenus a swj. Hrjehoŕ z Nyssa a hišće druzy.

Jena z najrjeńšich pobožnosćow je r ó ž o w c. Je drje znate, zo je so swjatomu Dominikej swj. Marija zjewiła a jomu różowc přepodała ze słowami: „Zawjedź różowc a wón budźe srědk přećiwo mnohomu złomu.“ Tola wašnjo, kaž so różowc dźensa spěwa, njeje wot swj. Dominika, ale je hakle wjele pozdźišo nastało. Wjacore wospjetowanjo „Wótče našow“ kaž też „Strowa sy Marijow“ je stare wašnjo. W 15. lětstotku bu tute wospjetowanjo „Strowa sy Marijow“ po ličbje psalmow na 150 postajene, k čomuž so rozpominanja ze žiwjenja Zbóžnika po času přizamknychu. A tak nastachu naše rózarije. Tohodla mjenuja so hišće dźensa troje rózarije „psalter“. Wosebje rozšěrjowaše tutón różowc dominikan Alanus de Rupe, kiž w lěće 1475 wumrě.

Druhe rjane wašnjo je nošenjo s k a p u l i r a. Dźensa je najbóle rozšěrjeny pjećory skapulir wobstojacy z brunoho, čornoho, módroho, běłoho a čerwjenoho skapulira. Skapulir woznamjenja zwjeršnu drastu, kotruž klóštrscy na kleriku woblečenu noša a kotraž z ramjenjow prědku a zady dele wisa, potajkim ryzwu podobna. Najstarši skapulir swj. Marije, kotryž też wšědny lud nosyć smě, je bruny abo skapulir rjadu Karmelitow. Tutón skapulir je swj. Marija zbóžnomu Symanej Stock-ej ze słowami dała: „Wzmi, mój syno, tutón skapulir twojoho rjadu. Je to wosebite hnadowne znamjo, kotrež sym tebi a twojim dźěćom z hory Karmel wuprosyła. Štóž w tej drasće woblečeny wumrje, njepřińdźe do wěčnoho wohnja. Je to znamjo zbóžnosće, wobaranjo w strachach a zawdak za wosebity pokoj a zakit.“ Čorny skapulir mjenuje so też skapulir 7 bolosćow s. Marije abo skapulir Servitow. Rjad Servitow bu k wosebitomu česćowanju swj. Marije założeny a tohodla mjenuja so mniša „Służownicy swj. Marije.“ Módry skapulir je skapulir rjadu Theatinow a je njewoblakowanomu podjeću swj. Marije poswjećeny. Běły skapulir bu wot Trinitarijow zawjedźeny a najswjećišej Trojicy poswjećeny. Čerwjeny skapulir je najmłódši a ma wosebitosć, zo ma na jenej stronje wobraz křižowanoho Zbóžnika z nastrojemi joho ćerpjenja a na druhej stronje najswjećišej wutrobje Jězusa a Marije. Hódnosć tutoho rjanoho wašnja je rozpisana w knižcy k. P. Romualda Domaški: „Krótke rozwučenjo wo bratstwach swjatych skapulirow.“

Nimo měry rjane česćowanjo swj. Marije mamy w poswjećenju kćějacoho měsaca meje a měsaca oktobra. Mejska pobožnosć bu wot swj. Filipa Neri zawjedźena, kotryž so wosebje w měsacu meji ze swojimi towaršemi kóždy dźeń skhadźowaše k wosebitomu česćowanju swj. Marije. Tuta rjana pobožnosć je so po času přecy bóle wuwiła a rozšěriła. Bamž Pius VII. wobkrući we pismje z lěta 1815 tule pobožnosć. — Oktobersku pobožnosć je bamž Leo XIII. w někotrych pismach po jeje ważnosći rozestajał. Wón je so też jara wo rozšěrjenjo różowca prócował. Tak pisa Leo XIII. w encyklicy 1. septembra 1883: „Tute jenomyslne a poniżne zdychowanjo přijima rady njebjeska škitarka našoho časa a z lohka wuprosy wona pola Boha, zo dobri w počinkach postupuja, zabłudźeni pak so nakazaja a jich zbožo pytaja, zo hrožaca ruka Knjeza město sprawnoho khostanja nam smilnosć a žohnowanjo spožči, wot křesćanskoho zhromadźenstwa wšě strachi, kotrež nam hroža, wotwobroći a požadany měr wobradźi.“

Zjawnje wopokazujemy našu lubosć a dowěru k najzbóžnišej knježnje w procesijónach. Tak khodźimy na wosebitych dnjach na naše jeničke hnadowne městno Różant, přetož wěmy, zo tam Marija po Božej radźe naše prózstwy nadobnje wusłyšuje. Kak je hnadowne swjećo do Różanta přišło, powjeda so wšelako: Po wotćehnjenju wěstoho wójska je so swjata Marija wjacy króć na Różenćanskich honach zjewiła. Tak wuhlada ju jónu Sernjanski knjez,

---

hólcej, kiž hewak žaneje minuty změrom sedźeć njemóžeše. Hdyž běše Hanka potom wjetša, njesmědźeše jej žane wjesne dźěćo ničo činić. Wjacsław wšudźom kruće za nju wustupowaše a šěsćlětny hólčk bě tak sylny a zmužity, zo so same starše joho bojachu.

Najradšo khodźeše Wjacsław z Hanušec dźěsćomaj na hórku, hdźež rozpadany hród stoješe. Tu bě hišće wulke šěroke wokno cyle dobre zdźeržane wostało a tu Wjacsław z nimaj rady sydaše; mějachu tudy krasny wuhlad. Wšě lěsy, pola a łuki w cyłej wokolinje móžachu tu přewidźeć. Sprewju widźachu tu dołhi puć mjez keŕkami, skałami a łukami so wić. To so Wjacsławej přejara lubješe a husto tu cyłu hodźinu sedźeše, bjez toho, zo by so jomu wostudźiło, a by drje tam hišće dlěje sydał, njeby-li so Hanušec Jurkej tak khětře wostudźiło.

Zo Wjacsław tak khětře serbski powědać poča, to drje so samo rozymi, dokelž dźěn bě hišće jara mały k Radźinecom přišoł, a hišće do cyła njebě wjele powědać mohł a dokelž pola Radźinec nichtó hinak z nim njepowědaše hač serbski. Zo wón też česku rěč njezaby, za to staraše so, kaž smy hižo spomnili, Měrtušec wojak. Hdyž bě Wjacsław hišće mjeńši, khodźeše Jan husto k Radźinecom, hdyž pak bě Wjacsław bóle wotrostł, khodźeše wón k Janej do lěsa. Jan wšak też poča stary być a wulke běhanjo so jomu wjacy njelubješe. Radźinec „Sultan“, swěrny wulki pos, Wjacsława kóždy raz k Janej přewodźeše, zo so njetrjebaše bojeć přez lěs hić. Pozdźišo wšak też Hanušec dźěsći hdys a hdys sobu dźěštej. Jan nawuči Wjacsława česku rěč dospołnje z tym, zo z nim ženje hinak njeŕěčeše khiba česki. Wón měješe cyle prawje, zo Wjacsław serbski pola Radźinec doma derje dosć nawuknje a zo dyrbitaj wonaj krótki čas, kiž mataj za so, jeno na nawuknjenjo joho maćeŕšćiny nałožić. Hdyž bě Wjacsław dwanaće lět, započinaštaj z Janom też něšto mało němski wuknyć. Wjacsław drje němski ženje tak derje njenawukny kaž čěšćinu, ale wón by sebi tola z Němcom tak někak dorozymić mohł. Też zo by čitać mohł, joho Jan kusk nawjedowaše a potom prócowaše so wón sam dale, tak zo swojoho wučerja bórzy přetrjechi.

Trochu pisać nawukny Wjacsław z druhej přileżnosću, přetož w tym Jan runje jara wustojny njebě, ale bě to jena z joho słabšich stronow. Khěžkaŕ we wsy měješe wuja w měsće, kiž bě tam za pisarja. Tón khodźeše skoro lěto wot lěta na dwě, tři njedźele do wsy na prózdniny. Z nim powukny Wjacsław trochu pisać a potom prócowaše so też zasy sam, zo so dale wudospołnješe.

Runjež Wjacsław nětko telko wuknješe, runjež wjele wjacy hač žadyn sprosty čłowjek tamnišoho časa, wědźeše, dha tola też burske dźěło na žane wašnjo njezacpěwaše. Wón bě doma a na polach přecy sobu prěni při dźěle, a hdyž na synowych žnjach w třoch a w dwěmaj stawachu, běše też Wjacsław pódla kaž žadyn służobny. Nan drje njebě za zło měł, by-li wón też přecy při kóždym dźěle pódla njebył, ale hdyž widźeše, kak je Wjacsław do dźěła a kak kruće wšudźom sobu přima, so na tym tola jara wjeseleše; spózna dźěn z toho, kak Wjacsław burske powołanjo lubowaše a nanej, kiž swojoho syna tak jara lubuje kaž Radźin swojoho Wjacsława lubowaše, tomu je zawěsće jara lubo, hdyž widźi, zo ma syn nanowe powołanjo rady.

Też maćeri so Wjacsławowa pilnosć jara spodobaše. Radźinec dźěn z cyła wobaj dwaj Wjacsława tak lubowaštaj, zo njebyštaj samsne dźěćo bóle lubować mohłoj. Wšo, štož jeno móžeštaj, jomu k woli činještaj. Tohodla da jomu nan też, hdyž bě dźewjatnaće lět, pohončistwo cyle do ruki, dokelž bě wot małosće přecy najradšo wokoło koni był. Z tym sčini wón Wjacsławej wulke wjeselo, a sam měješe z tym wulki wužitk. Tak so žadyn čeladny za konje starał njeby kaž Wjacsław. Wón wustoješe pak so na konje też kaž žadyn druhi. Běše tu zasy něštožkuli wot Měrtušec wojaka nawuknył, kiž bě prjedy we wójnje sam wjele jěchał a skoro přecy z konimi wobkhadźował. Wjacsław móžeše bórzy tak jěchać, zo bě pře wšěch hólcow w cyłej wokolinje. Hdyž wón na konju sedźeše, zdaše so, jako by ke konjej přirosćeny był, tak kruće a runje sedźeše na nim. (Pokračowanjo.)

hdyž bě wón na hońtwje. Spodźiwnu postawu wuhladawši jěchaše za njej, tola wona so zhubi, doniž ju zasy na lipje na Róženćanskej hórcy, hdźež dźensa cyrkej stoji, njenamaka. Tam natwari so najskerje najprjedy drjewjana kapałka. W lěće 1537 natwarichu na jeje město z pomocu klóštra Marijneje Hwězdy kamjeńtnu kapałku, kotraž so po času hišće powjetši a porjeńši. Pódla tuteje natwari klóštr Marijna Hwězda w lěće 1778 dźensnišu cyrkej, do kotrejež bu 8. junija 1786 hnadowna postawa swj. Marije swjatočnje přenjesena. Mała kapałka so potom wottorha.

Do tutoho dźensa jeničkoho hnadownoho městna w Serbach pućowachu zahe pobožne procesijóny z Khrósćic, Klóštra Mar. Hwězdy, Radworja, Njebjelčic a Ralbic. Najskerje wot lěta 1680 khodźi tež Kulowski procesijón. Budyšski procesijón khodźi wot lěta 1683. W tym lěće měješe Awstriska z Turkami surowu wójnu, kotřiž samo Wien wobléhowachu. Pólski kral Jan Sobieski, sakski kurwjeřch Jan Jurij III. z 12000 Sakskimi a bayerski wjeřch přińdźechu Wienej na pomoc. Njepřećel bu zbity a Wien wumóženy. K dźaknomu wopomnjeću na tamne wulkotne dobyćo, kotrež, kaž hižo spomnich, tež wosebitej pomocy swj. Marije připisowaše, postaji Budyšski tachant Brückner z Brückensteina, zo maja wšitcy křesćenjo susodnych wosadow na swjedźenju domapytanja swj. Marije (2. julija) we procesijónach do Róžanta pućować, zo bychu so tam Bohu modlili a Mariji za jeje zastupnu prózstwu pola Boha dźakowali. Sam běše wšitkim z dobrym přikładom, hdyž w lěće 1686 wulku syłu ludźi w Budyšinje zhromadźi a potom w procesijónje do Róžanta so nastaji. Tak su tež pozdźišo hač do našoho časa biskopja swoju dowěru na pomoc swj. Marije w Róženće často zjawnje wozjewjeli. A tež w Serbach njeje přiwisnosć k swjatej Mariji w Róženće so pominyła, ale je hišće žiwa wostała.

Nimo Róžanta mějachu Serbja do zawjedźenja reformacije hišće druhe hnadowne městno. Běše to Tuchoř pola Hornjoho Wujězda. Wokoło dźensnišeje farskeje cyrkwje běchu w tamnych časach hišće wulke ćmowe lěsy. Srjedź tutych lěsow česćowaše so tež swjećo swj. Marije w drjewjanej kapałcy. Z daloka přikhadźachu na Tuchoř swj. Mariju česćić a khwalić, dokelž běše w cyłej wokolinje najznaćiše hnadowne městno. Mjez pobožnymi namakachu so tež jónu złóstnicy a wonječesćichu hnadowne městno w ćichim lěsu přez rubježnistwa a njepóćciwosće. Tohodla postaji Mišnjanski biskop Jan VII. ze Šleinic po přeću Budyšskeje rady, zo ma so kapała wottorhać a hnadowne swjećo do Budyšina přenjeć. W Budyšinje bu mjenujcy tehdy nowe pohrjebnišćo z cyrkwičku natwarjene. Dokelž běše město hnadowneje cyrkwički na Tuchorju pola Hornjoho Wujězda natwarjena, a hnadowne swjećo tež tu so přenjesć měješe, mjenowaše so kaž hišće dźensa „Tuchořska cyrkej“. Tola hnadowne swjećo zwosta hač do zawjedźenja reformacije w farskej cyrkwi w Hornim Wujězdźe, potom je so zhubiło.

(Přichodnje skónčenjo.)

Wšelčizny.

Najwyšše płaćizny běrnow (nepli)

wot 15. meje w Budyšinje su sćěhowace:

1. wot plahowarja doma kupowane abo z hromady:

Wot 15. 5. hač 14. 6. nic mjenje hač centnař 5 hr. 10 pj. za centnař; mjenje hač centnař 5,8 pj. za punt; wot 15. 6. potom 5,35 hr. za centnař a 6,3 pj. za punt.

2. Pola překupcow wot 15. 5. hač 14. 6. 6 hr. za centnař, a wot 15. 6. za cent. 6,25 hr., a po puntach 6,5 pj. za punt a wot 15. 6. za punt 7 pj., wězo za dobre, k jědźi běrny.

Přestupjenjo płaćiznow wot kóždeje strony so ćežko khosta, z jastwom hač do lěta, abo pjenježnje hač do 10000 hriwnow.

⁘

(Dla falšowanja pječwa pjekarnja policajscy zawrjena.) W Steglicach přepyta policija pjekarnju pjekarskoho mištra Liedke a wuslědźi, zo tón do khlěba a druhich pječwow muku ze słomy a drjewa měšeše. Cyły wobkhod bu po zarjadowanju krajnoho rady policajscy zawrjeny.

⁘

(Přez smjerć zjednoćenaj.) Wojaka, kotryž bě při swojej hižo dlějši čas khorowatej žonje na dowolu, zaja na Dotzheimskim dwórnišću pola Wiesbadena boža ručka a wón tež bórzy na to zemrě. Lědma bě wón pokhowany, wumrě tež joho hakle 22lětna žona, zawostajiwši dźěśći 1/2 a 1 1/2 lěta starej.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 13. meje				w Kamjencu 18. meje			
	wot		hač		wot		hač	
	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„ Rožka			11	—				
„ Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„ Hroch								
Woka	50 kg abo centnař							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	85	5	75				
Pšeńčna muka			19	50				
Ržana muka	zakońscy wumlěta		16	12				
Syno	6	40	7	90				
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 624 (w Kamjencu 326)	30	—	63	—	35	—	57	—
Butra 1 kg	4	60	5	10			—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	—	—	—			—	20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

13. meje 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Ćelace mjaso	„	4	—	4	—	4	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	5	60	6	—	6	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	—	—	12,6	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	90	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	58	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje, přichodneje maćerje a wowki

Hańže zwud. **Wirthoweje**

z Worklec

wuprajamy wšitkim, kotřiž su zemrětu w dołhej a ćežkej khorosći wopytowali, na pusty-wječoru za jeje khudu dušu so modlili a ju w bohatej ličbje k rowu přewodźeli

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

We **Worklecach**, na dnju pohrjeba,
15. meje 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

„Serbosław“ w Khrósćicach změje **njedźelu 28. meje** hnydom po nyšporje **swójbnu zhromadźiznu** na kotruž so wšitke sobustawy z jich swójbnymi, kaž tež wšitcy druzy wosadni — wosebje tež mužska a žónska čeledź — najpřećelnišo přeprošuja. — **Přednošk budźe wójnskomu časej přiměrjeny.** — **Zastup je darmo!** — Wo bohaty wopyt so prosy.

Pytam k **1. julijej** **Serbowku** za **kuchařku** nic młódšu hač 20 lět. Zo móže **derje warić** a ma **dobre wuswědčenja**, je wuměnjenjo. So zamołwjeć pola
Frau von Haugk, Dresden, Bismarckplatz 7.

Njenadźicy dóstachmy zrudnu powěsć, zo je naš horcolubowany syn a bratr

Michał Kušk

z Worklec

wyšši młynk w Mišnje

(reservist w połku grenaděrow čo. 101)

14. februara 1916 w khorowni w Roanne w francózskim zajeću zemrěł.

Hižo 31. augusta 1914 bu wón ranjeny a zajaty; tež w zajeću žadaše mócnje za swojej domiznu a radowaše so na zasywidźenjo po skóńčenej wójnje; bě tam při dźěle k pomocy swojomu towaršej, při čimž njezbožownje z rěbla padny a bórzy zemrě.

Dušu zemrětoho poručamy pobožnym modlitwam!

We **Worklecach**, w meji 1916.

Žarowacy nan, bratraj a sotry.

Za mnohe wopokazma česćownoho dźěłbraća při smjerći a při pohrjebje

wysokodostojnoho knjeza

Jakuba Herrmanna

prjedawšoho fararja we Wotrowje

a kanonika kapitla s. Pětra w Budyšinje

wuprajam tež w mjenje joho sotry a dalšoho přećelstwa **nutrny dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Budyšinje**, 13. meje 1916.

Praelat Skala,
can. cap. senior.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Kózlace kože
kaž tež wšě druhe kože
kupuje za najwyšše płaćizny
Heinrich Lange
w Budyšinje
Cyrkwine naměsto 4 a Žitne wiki 11.

Zjawny dźak!

Našomu čestnomu sobustawej, wysokodostojnomu knjezej kanonikej a prjedawšomu fararjej we Wotrowje

knjezej

Jakubej Herrmannej

wuprajamy **najwutrobniši dźak** a **„Zapłać Bóh“** do rowa za joho přikhilnosć k towarstwu a tež pjenježny dar ke khorhoji. Přeco zemrětoho, zo by towarstwo joho po smjerći k rowu dowjezło, smy rady wukonjeli. Joho wosebitu prózstwu pak, zo by nad rowom so třělało, njemóžachmy dopjelnić, dokelž je to wot wyšnosće we wójnskim času zakazane.

W **Khrósćicach**, 15. meje 1916.

Kral. sakske wojeńske tow. w Khrósćicach.
Bosćij Zarjeńk, městopředsyda.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Žur.

Dalokoreč̌ak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 22. | Budyšin, 27. meje 1916. | Lětnik 54.

Fundament (zakład) so khabłuje.

Wěriš, zo je Bóh swěrny? Wěriš, zo wón dźerži, štož slubi, a dopjelni, štož hrozy?

Njezwěrju sebi runjewon, ći do woćow prajić, zo njewěriš. To bych sebi rjenje naparać mohł. Chcu tohodla swoju mysličku radšo takle wuprajić: Jedyn kruće wěri a tón ma njekhabłacu wěru. To je tón, kotromuž je Jězus, hdyž k Pětrej rěčeše, prajił: Ty sy skała, a na tule skału natwarju swoju cyrkej a mocy hele ju njepřemóža.“ A to widźimy na Benediktu XV., nětčišim bamžu. Mocy hele, kotrež z wójny so wulahnychu, a kiž we njej tča kaž hady w swojich dźěrach a husto zasy z njeje wutłochaju a swój jědojty zub zakłója, hdźež móža, tež do človjeskoho mjasa: te přecy zasy tež so měrja přećiwo wěriwym, a třasu na zdonku wěry a chcedźa ju zajědojćić, zo wutroba póčnje dwělować na Božej swěrje. Njeje wón slubił: „Štóž prosy, tón dóstanje?“* A što smy spěwali wo měr a hdźe je? Bóle dyžli hdy zda so nam zdaleny! A sym prosyła, zo by wón strowy wostał, a zo by so žiwy zasy wróćił. A tola je padnył!

A tola je Bóh swěrny. A Benedikt to kruće wěri. Njebě wón, kiž sam modlitwu zestaja wo měr a poruči, zo by so po cyłym swěće we wšěch cyrkwjach spěwała?

„W straše a nuzy wójny, kotraž wobstaću ludow a narodow hrozy, wućěkamy so, o Jězuso, k twojej tak lubosćiwej Wutrobje, jako našomu najwěsćišomu wućekej. K Tebi, o Božo miłosće, zdychujemy žałosćicy: wotwobroć tónle strašny prut! K Tebi, o kralo měra, wołamy so w nutrnej modlitwje: daj nam bórzy žadany měr!“ Takle wón prosy. A bu hač dotal wusłyšany? Sam wěš, zo nic. A što je wón so prócował, zo by měr mjez wójnskimi narodami spěchował. Bóh njeda jomu so poradźić. A khabłuje joho wěra? Wón sam wuzna swojim kardinalam 5. dec. 1915, hdyž běchu wokoło njoho zhromadźeni, zo „njepřestawajcy k Bohu swojej rucy pozběhuje a z cyłeje wutroby prosy, zo by přez swoju wšohomóc tola tomu krawnomu wojowanju kónca činił.“ Tež joho paćeŕ hišće hač dotal Bóh njedopjelni. A khabłuje Benediktowa wěra? By potom mohł prostwu wuprajić, kajkuž lětsa krótko před postom wupraji? By so nadźeć mohł, zo paćeŕ žónskich, maćerjow a mandźelskich a njewjestow wo měr a pokoj něšto docpěje?

A bu měr mjez ludami? Hišće dale kanony hrimaju, a krej běži a ludy stoja přećiwo sebi, zo chcedźa so zežrać a zničić. Khabłuje nětko joho wěra? Dwěluje, zo je Bóh swěrny? Praji abo mysli, zo drje lubi, ale njedopjelnja? Tež nětkle hišće spěwa. Hdyž njedawno z New-Yorka židźa joho prošachu, zo by wón pola knježeŕstwow, kotrež maja mjez sobu wójnu, za přesćěhanych židow rěčał, zo bychu tutych lěpje škitałe, dha wón we wotmołwje tež sobu wobkruća, kak za wšě narody so modli, a kak spěwa, zo by Bóh rozhorjenym ludam zasy měr a pokoj wobradźił.

Hlejće, tón kruće wěri. Tón njekhabłuje. Tež wo nim bě jónu Jězus rěčał, hdyž k Pětrej praji: „Sym za tebje prosył, zo by twoja wěra njewoteběrała, a něhdy wobroćeny, posylń ty swojich bratrow.“ (Luk. 22, 32.) A tuž daj so wot njoho posylnić a njebudź njewěriwy, ale budź wěriwy! „Kiž dwěluje ... njech sebi njemysli, zo wot Knjeza něšto dóstanje“, piše swj. Jakub, japoštoł (1, 6.) So wě, hdyž sebi wobstojnosće rozmyslamy, dha so zda, zo ći, kotřiž maju wo tym rozsudźeć, měr činić hišće mysle nimaju. Tola nad nimi stoji tón, wo kotrymž swjate Pismo praji: „Krala wutroba je w Knjezowej rucy kaž rěčnišćo; wón je wjedźe, hdźež chce!“ (Přisł. 21, 1.) Bóh ma wjele srědkow, zo človječu wolu sebi podćisnje. Wšak wěš, kak Esau z wulkim wójskom swojomu bratrej Jakubej napřećo ćehnješe, połny hněwa a hidy, dokelž bě joho Jakub w swojim času wo wótcowske požohnowanjo a herbstwo prěnjorodźenoho zjebał. We swojej bojosći woła so Jakub k Bohu a cyłu nóc so modli. A hlejće! Nazajtra přićahny Esau cyle změrowany a z wulkej lubosću a přećelnosću powita swojoho bratra a padny jomu wokoło šije a wokoši joho. — Čohodla khabłuješ?

Jenož jena je wina, kiž ći prawo da, so bojeć, zo Bóh twoju prostwu hišće bórzy njewusłyši. Ale je ta pola Boha? Ow hladajmy tola na so! Móžemy w tutym času wo wjetše kubło prosyć dyžli wo měr? A njepłaći Jězusowe slubjenjo tola jenož tym, kotřiž so hódnych činja joho dopjelnjenjow. Takle piše jedyn joho japoštoł, kiž je zawěsće wědźeše: „Bližće so Bohu, a přibliži so wam. Wumyjće sebi rucy, hrěšnicy, a wučisćće wutroby, dwojomyslni. Rudźće so a žarujće a płakajće; ... ponižejće so před Knjezom a powyši was.“ (Jak. 4, 8. 10.) — a wusłyši nas. mi.

* Prošće a wam budźe date, pytajće a namakaće; klapajće, a wam budźe wotewrjene. (Mat. 7, 7.) — „Zawěrno, zawěrno praju wam: budźeće-li Wótca wo něčo w mojim mjenje prosyć, da wam.“ (Jan. 16, 23.)

Narodny dźeń Joho Majestosće našoho krala Friedricha Augusta

swjećachmy minjeny štwórtk. Bě to tola zasy kaž jasna hwězda w ćmowej nocy swětawójny. Z dźakownosću wopominachmy dźeń, na kotrymž naš lubowany krajny wótc, naš kral swoje 51. lěto dokónči. Bohu so dźakowachmy, zo je nam joho čiłoho a strowoho zdźeržał a wo dalšu hnadu a žohnowanjo Bože prošachmy za njoho. W Božej mši toho dnja so zasunje wosebita modlitwa „pro rege“, za krala. Swjatočne Bože służby běchu drje też w kóždej katolskej cyrkwi a cyrkwičcy našoho kraja. Dźakowne „Te Deum“ (khwalbny kěrluš) skónčeše Bože służby, zwony k tomu wšudźom mjez Te Deum ze swojim mosaznym hłosom sobu zwuki k njebju zanošachu.

Naše wutroby so horjachu w lubosći a pobožnosći za krala. Dźěći mějachu swój swjedźeński aktus w šulach a potom so zhromadźichu z dorosćenymi w cyrkwjach, zo bychu tu z dźěćowskim hłosom sobu spěwali dźak a khwalbu Bohu a prosyli za spomoženjo krala.

Wójnske lěta liča dwójcy, hewak rěka. To smy też wšitcy w tychle struchłych časach nazhonili. Kak wjele bóle hakle kral sam, kotryž je při swojich časćišich wopytach na fronće pola sakskoho wójska wójnje tak blizko do woćow hladał. Ale čiły a w njeskaženej strowosći, a w času skhadźaceje nadźije móže naš wjerch a z nim sakski lud tutón dźeń swjećić.

Hdyž před lětom na tymle dnju kralej hołdowachmy, kažeše našu wjesołosć tamne hórke wozjewjenjo, zo je złamanjo swěry ze strony Italskeje so woprawdźe stało, a zrudna wěrnosć. Štož lětsa nětko tutón dźeń něšto wjeselši čini, je to přede wšitkim krasny wuspěch awstriskeje offensivy, a jeje woprawdźite a moraliske skutkowanjo. Na dnju, hdźež wšitcy dobri Saksojo kralej zasy swoju swěru wobnowjeja, směmy sebi bjez zwažliwosće prajić, zo je tola w běhu lěta wuspěch našich bróni kaž też tón našich zwjazkarjow njesměrnje zrostł a so rozmnožił. Z wjeselšej zmužitosću móžemy tohodla hladać do přichoda.

Po starym wašnju je kral też lětsa k tutomu dnju zasy wjele wuznamjenjenjow wudźělił, kotrež su sebi mnozy z tych zasłužili, kotřiž před njepřećelom njestoja ale ćim bóle doma so za lěpše wótcnoho kraja staraja.

Štož wójna też tym, kotřiž doma přebywaja, do ćežow přinjese, wučujemy w kraju přemysła, kajkaž Sakska je, drje bóle kaž druhdźe, hdźež bohatosć ratařskich wupłodow tradanjo mjenje wučuć dawa. Ale z krutej sćerpnosću też my wšitko přetrajemy. Samo też kruta kritika je wšudźom wuznawała, zo so w Sakskej ničo zakomdźiło njeje, štož móžeše so jeno někak stać. A hdyž so nětko też hišće ze strony kejžorstwa stanje, štož so stać dyrbi, potom dyrbimy so spokojić wuknyć. W sylnej woli k wutraću a w politiskim připóznaću też sakski lud tu runja stoji wšěm druhim splaham Němskeje, a kral, kotryž móžeše časćišo zmužitomu sakskomu wójsku w polu zbožo přeć za wurjadne rjekowske skutki, dyrbi a budźe też póznać, zo su ći, kotřiž doma wostachu, też hódni swojich bratrow w polu a jich wulkich woporow.

Tohodla přeje tež sakski lud, Serbja a Němcy, swojomu kralej z cyłej wutrobu, zo bychu skhadźace zerja tež bórzy přinjesłe słónco měra a pokoja a tak zbožowne skónčenjo ćežkeje a wulkich woporow połneje wójny, zo by potom tež naš lubowany krajny wótc mohł zbožownje dale knježić nad swojim swěrnym, zbožownym ludom. Nadźijomnje nowe lěto žiwjenja krala přinjese, kaž krajnomu wótcej a joho domej zbožo a žohnowanjo tak kralej a ludej požadany čestny měr. „Krala Bóh požohnuj!“

Wójna.

Dobyća na zapadnej a južnej fronće.

Měsacy dołho hroža zjednoćeni njepřećelojo ze zhromadnej offensivu a lubja swojim wěriwym abo tež dwělowacym přiwisnikam wěste dobyćo. Ale što dyrbi swět dožiwić? Mjez tym zo wšě naše rańše fronty stoja kaž murje a žadyn njepřećel sebi njezwěri je krućišo přimać, maja so Francózojo a Jendźelčenjo na zapadnej a Italscy na južnej fronće přećiwo našim a našich zwjazkarjow mócnym a njewustawacym nadběham wobarać a dyrbja z ćežkimi zahubami ćěkać. Wšědnje skoro pisaja rozprawy našoho a awstriskoho wjednistwa wo nowych wuspěchach. Tak wozjewja naše wjednistwo **21. meje:**

Na južnych a južnowječornych wotwisach „Mortwoho muža“ storčichmy po wušiknym přihotowanju přez našu artilleriju naše linije do prědka. **31 officirow, 1315 muži** bu popadnjenych, **16 mašinskich, 8 kanonow** bu nimo druheje naprawy dobytych. Słabše napřećiwne wustorki buchu wotpokazane.

Na **prawo Maasy** bu, kaž so nětko hišće wozjewja, w nocy k 20. meji w lěsu Caillette francózski nadběh z ručnymi granatami wotpokazany. Wčora tu pěšcy njewojowachu, kanony pak třělachu z časami jara sylnje.

Mjeńše wojowanja, tak k wječoru wot Beaumont a k połdnju wot Gondrexon, běchu wuspěšne.

Pola **Ostende** padźe njepřećelski lětak wot našich kanonow potřělany do morja. Štyri dalše buchu w powětrownym wojowanju potřělane; dwaj z nich w našich linijach pola Lorgies (k połnocy wot La Bassée) a k połdnju wot Chateau-Salins, druhaj z tamneje strony njepřećelskich linijow při lěsu Bourrus (k wječoru Maasy) a wyše Côte k ranju wot Verduna.

Wodźěle našich lětakow pomjetachu Dünkirchen bohaće z bombami.

23. meje:

K ranju wot **Nieuport** doby so patrulja našeje namórskeje infantrije do francózskich hrjebi, zniči wobaranske naprawy a přiwjedźe 1 officira a 32 jatych.

K južnomu wječoru wot **Givenchy-en-Gohelle bu wjacy linijow jendźelskoho stojnišća** w něhdźe 2 km šěrokosći wzate a nócne napřećiwne wustorki buchu wotpokazane. Zajatych bu 8 officirow, 220 muži, dobyte 4 mašinske a tři mjetaki. Njepřećel měješe nimo toho **wurjadnje krawne zahuby.**

Pola Berry-au-Bac wosta w rańšej hodźinje francózski płunowy nadběh bjez wuspěcha.

Na lěwo Maasy nadběhachu naši wojacy francózske stojnišća na rańšich **wuběhach wyšiny 304** a dodźeržachu je přećiwo wospjetnym njepřećelskim nadběham. Nimo ćežkich krawnych poražkow zhubi njepřećel **9 officirow, 518 muži** a 5 mašinskich. Naš dobytk na južnym wotwisu „Mortwoho muža“ je so na **13 kanonow** a **21 mašinskich** powyšił. Tež tu a wot Chateaucourt sem wostachu njepřećelske pospyty k zasydobyću bjez wuspěcha.

Na prawo Maasy nadběhachu Francózojo wjacy króć podarmo skału (k połdnju dwora Haudromont) a horu Vaux. Při třećim nadběhu pak **so jim radźi, so do skały dobyć.** Přez cyłu nóc artillerija na woběmaj stronomaj wosebje sylnje třěleše.

Naše wodźěle lětakow wospjetowachu popołdnju z widźomnje dobrym wuspěchom swoje nadběhi na přistaw **Dünkirchen.** Njepřećelski dwojokřidłak padźe po wojowanju *do morja. Dalše štyri lětaki buchu w powětrownym* wojowanju nad našimi linijemi potřělane a to pola Wervicq pola Noyon, pola Maucourt (k ranju Maasy) a k sewjernomu ranju wot Chateau-Salins, posledni wot leutnanta Wintgens jako joho štwórty. Nimo toho potřěla wyšši leutnant Boelcke k połdnju wot Avocourt a k połdnju wot „Mortwoho muža“ 17. a 18. napřećnika. Znamjenity lětarski officir bu k připóznaću joho skutkow wot kejžora na hejtmana powyšeny. (b)

Wosebje nas při tutych powěsćach wjeseli, zo buchu Jendźelčenjo zasy jónu zbići. Město zo bychu swojim wjele ćežo wojowacym přećelam přez dawno připowědźenu offensivu pomhali, njemóžachu ani swoju krótku frontu dźeržeć. Jendźelske nowiny same dyrbja přidać, zo běchu jich škodowanja při tych bojach na drohu Souchez-Arras jara ćežke. Najbóle ćerpjachu australiscy wojacy, kotřiž běchu před krótkim hakle na bitwišća dóšli.

Wo ćežkich wojowanjach pisa naše wjednistwo tež w dalšich powěsćach wosebje pola Verduna, hdźež Francózojo přecy zasy spytuja, zhubjene stojnišća wróćo dobyć. Wjacy hač nakhwilne małe wuspěchi pak nihdźe nimaja, mjez tym zo naši drje pomału ale wěsće postupuja.

Na italskej fronće

postupuja awstriske dobyćerske wójska dale. Što maja te wojowanja na sebi, to wupraja z jasnymi słowami najwyšši wjednik wšěch awstriskich wójskow, arcywójwoda Friedrich w sćěhowacym **wukazu na swoje wójsko 23. meje:**

„Dźensa před lětom je Italska swoju dawno wotmyslenu a kedźbliwje přihotowanu přeradu přećiwo našej monarchiji z připowědźenjom wójny krónowała. Poł milijóna třělbow sylny, **wósom króć sylniši** hač naše škitarske mocy, stoješe njepřećel hrožo na našich mjezach. Z njemudrym hordźenjom lubjachu nawjednicy na tamnej stronje zaslepjenomu ludej lohke a wěste dobyćo. W spěšnym nadběhu chcyše njepřećel swoje brónje daloko přez „njewumožene“ krajiny, do wutroby našeje wótčiny njesć a ju rozbiwši swěta-wójnu rozsudźić. Ale bjezbojazni zakitarjo zastajachu njepřećela wšudźom, hdźež běchu moje wukazy to poručiłe. Naše dobyća w sewjernych krajinach njebuchu přez samopašny nadběh nam za khribjetom zadźeržane. Po něčim móžach ja potom našu słabu namjeznu woboru posylnić, kdźež bě to třebne. Bitwy nad Isoncom, njeličomne wojowanja na cyłej fronće wot stilfskoho překhoda hač k morju su moju dowěru do mocy našeje wobory krasnje wusprawnosćiłe. Mjez tym časom bu Halič wuswobodźeny, daloke njepřećelske krajiny dobyte, Serbiska powalena, Čornohórska a Albaniska dobytej. Hač před krótkim móžachu jenož naše zmužite łódźstwo a naši šwarni lětarjo njepřećela stróžeć. Skoro połne lěto dyrbjachu čakać, doniž hodźina k nadběhej k płaćenju njepřińdźe. **Skónčnje je ta hodźina přišła.** Hižo naš prěni nadběh wurazy wulku dźěru do njepřećelskeje fronty. Wjele je dokonjane, wjacy hišće dyrbi so dokonjeć. Ja wěm, ja čuju: Zmužitosć a wutrajnosć ju dokonjatej. Wojacy južno-wječorneje fronty! Njezapomńće we wojowanju, zo je Italska na podlějšenju wójny wina; njezapomńće na krawne wopory, kotrež je wona žadała. Wuswobodźće swoju domiznu wot cuzych! Dobudźće wótčinje tež k južnomu wječorej mjezy, kotrež wona k přichodnej wěstosći trjeba. Moje wutrobne přeća, přeća wšěch našich towaršow was přewodźeja.

(b) Arcywójwoda Friedrich.“

Wojowanjo w Tyrolskej.

15. meje počachu so awstriske nadběhi, z najwjetšej mocu mjez rěkomaj **Brenta** (k ranju wot Trienta) a Etsch (k połdnju). Před surowymi awstriskimi kanonami a zmužitosću awstriskich wojakow dyrbjachu Italscy z kóždym dnjom dale cofać. Jena hora po druhej — a někotre z nich su přez 2000 m wysoke — bu jim wzata. Přez **24000 jatych** a **251 kanonow** je Awstriskim hižo do rukow padnyło, jasny dopokaz, zo njebuchu Italscy jenož kaž chcedźa jich rozprawy prajić, z někotrych prědnich stojnišćow zahnaći, ale zo so Awstriscy hižo do jich hłownych stojnišćow dobywaja. Na wjacorych městnach su Awstriscy swoje mjezy překročili a postupuja z wysokich horow won k veneciskej runinje. — W hornjej Italskej njewoža železnicy ani ludźi ani twory, jenož wojakow a wójnske wěcy. Italscy ministrojo, kotřiž běchu hižo swjedźeńske rěče wuknyli a čestne knježnički skazali k poswjećenju lětnoho wójnskoho jubileja, wostawaja a wuradźeja. — Bóh spožč awstriskim brónjam dalše dobyćo!

Najsylniši nadběh,

kotryž je europska wójna hdy přinjesła, mjeje dopisowař italskeje nowiny „Corriera della Sera“ awstriski nadběh w Tyrolskej a praji: Njepřećelske napinanja su runjewon kolosalne. Přecy nowe awstriske wójska sćelu so do prědka. Surowa je bitwa a hobrska móc artillerije. Prědnje hrjebje njemóžachu přećiwo husće so sypacym kulam stać. Hory su połne Awstriskich, kotřiž ze wšěch stron so waleja wšo sobu torhajo. Samo nóc přikhadźa bjez toho, zo by měra třepotacym alpam přinjesła.“ (b)

Wo bitwje pola Verduna

pisa italski dopisowař. Pisani „Turinskej *Stampje*“: Hela je wšudźom tasama. Tu rěka najprjedy za nowych wojakow na swoje městna přińć. Pjeć kilometrow leža zadnje stojnišća za frontu. Druhdy tež šěsć abo sydom. A ta cyła zona stoji pod němskim wohnjom. Tak dyrbja wojacy cyłe 5—7 km w na poł roztorhanych abo zasypanych hrjebjach khodźić, na pućach, po kotrychž granaty hwizdaja, přez pola, na kotrychž dźěra při dźěrje so wotewrja, pod štomami, kotrež nješkitaja, ale skerje němske kule na so ćahnu. Te 5—7 km překročić traje husto štyri hodźiny a dźesaty dźěl wojakow při tym spada. Hdyž su wojacy skónčnje frontu docpěli, dyrbja sydom dnjow wot wšoho swěta wotrěznjeni w swojich stojnišćach wostać. Jědź za tón čas su sebi sobu wzali. Sydom dnjow dołho w rujacych železnych krupach, bjez hodźinki spara, bjez zwjazka z druhim swětom, dokelž němski bombardement wšě groty roztorha. Jich rjekowstwo je jich jenička zepjera. Hdyž bychu w Francózskej žony, dźěći a měšćenjo wědźeli, kajke tute hobrske bědźenjo je, woni bychu na kolenach kónc bitwy wočakowali, w kotrejž wojuja a mrěja, kaž ženje na swěće wojowali a mrěli njejsu. (b)

... A my doma? ... My bychmy tež najradšo skoržili hdyž ...!

Amerika a Jendźelska.

Amerika přihotuje notu přećiwo Jendźelskej dla mnohich póstowych posyłkow, kotrež su jendźelske łódźe na puću z Ameriki do Europy zadźeržałe a do Jendźelskeje dowjezłe. Ameriske knježeŕstwo chce po jenotliwych padach dopokazać, zo je wjacy hač milijón wěcow z njeprawom do jendźelskich rukow šło a zo samo diplomatiski póst njebu šonowany. Wšelake přiležne rozmołwy njejsu Jendźelsku wjele jimałe. Tuž chce Amerika nětko krućišo wustupić.

Amerika a jendźelska blokada.

Zjednoćenym Statam so jendźelska blokada přećiwo Němskej ženje lubiła njeje. Woni dźěn chcedźa też nam dale předawać, nic z wosebiteje lubosće, ale zo bychu na woběmaj stronomaj zasłužiłe. Doniž pak mějachu z nami podmórnikow dla rozkory, njesta so ničo přećiwo Jendźelskej. Nětko stej Amerika a Němska w tym prašenju z najmjeńša nakhwilnje so zjednałoj a hnydom hibaja so Němskej derje zmyslene strony w Americy a žadaja, zo bychu Zjednoćene Staty neutralne překupstwo přećiwo Jendźelskej škitałe. Při wšej lubosći za Jendźelsku budźe so Wilson přećiwo tajkomu žadanju z ćežka wobarać móc. Druhim neutralnym statam, kaž Hollandskej, Šwedskej atd. by to wězo jara lubo było. Maja dźěn pod Jendźelskej dosć ćerpjeć.

Bamž a Wilson.

Z Washingtona pisaja nowiny, zo je swj. wótc Wilsonej pisał a tón jomu też wotmołwił. Što staj sebi dopisowałoj, wo tym so ničo njewozjewja, rěka jenož, Wilson je bamžej slubił, zo njecha Zjednoćene Staty do wójny sobu sćahnyć dać, jeli budźe to móžno.

Štwórta awstriska požčonka

(z Wuheŕskej) je 6 milliardow přinjesła, potajkim skoro runje tak wjele kaž třeća.

Swětny rozhlad.

Saksa.

Nowi pósłancy. K 1. julijej póndźe dotalny saksi pósłanc w Barlinje, knjez ze Salza a Lichtenau na wotpočink. Na joho město stupi tajny radźićel w ministeriu a kralowski komornik z Nostiz. Za zemrětoho hrabju Rex budźe hamtski hejtman a komornik z Nostiz-Wallwitz pósłanc we Wienje.

(M. J.) **Před hromadźenjom abo prószwami wo to abo tamne** drje so we wójnje nichtó přelutował a zminył njeje. Wotpadanki wšěch družinow so nadobo jako jara wutrjebajomne a hódne wupokazachu, a pilne rucy nošachu hromadźe, štož so po jenotliwym zdaše njewužitne być a ničo wjacy hódne. Kejžorstwowy wołmjany tydźeń, hromadźenjo metallow, hromadźenjo po domach wšoho móžnoho, to je wšo kruće wučiło, kajki hospodaŕski a kubłacy wužitk maja tajke, prjedy jeno za smilne zaměry wukonjane hromadźenja abo zběranja, a kóždy je rad dawał a budźe to też dale činić, dokelž wě, zo je tele hromadźenjo jeno wuraz organisatoriskeje khmanosće, kotrejž ma so Němska za swoju njepřewinjomnu móc dźakować.

Też wonka w polu so ničo preč njemjeta a ležo njewostaji, štož so jeno hišće někak wužić móže. Najwjacy wěcow su tam wšelaki grat a z cyła wójnska potrjeba. Też w domiznje buchu tajke wěcy pokazowane, wězo jenož jenotliwe. Nětko pak je „Ćerwjeny Křiž“, kotryž je tak často za wojowarjow hromadźił a jim tak wšě móžne dary lubosće přiwobrośał, też jónu za tych, kotřiž su doma wostali we wótcnym kraju, wšo hromadu znosył, štož by jim mohło k lěpšomu zrozemjenju hobrskoho skutkowanja tamnych zmužitych we wójnje służić. We wójnskej wustajeńcy Němskeje je centralny komitej němskich towaŕstwow „Ćerwjenoho Křiža“ tutón nadawk wukonjał a z pomocu wójnskoho wjednistwa jara bohaty wubjerk dobytych wójnskich wěcow wšěch družinow nahromadźił. Jara nadobny wopyt, kotryž je nazhoniła wustajeńca w Barlinje, kotraž bu nětko zamknjena, je dopokaz, kak přejomna tuta wustajeńca bě. Tuž njewostanje też na Barlin wobmjezowana. Jenotliwe krajne towaŕstwa „Ćerwjenoho Křiža“ su sebi předewzałe, so za tajke wustajenja też w swojej krajinje postarać. Kaž bu hižo wozjewjene, je też sakski krajny wubjerk „Ćerwjenoho Křiža“ sebi wotmyslił, so za tajku wójnsku wustajeńcu postarać a je za to też sakske wójnske ministerium dobył. Wustajeńca so w započatku junija w Drježdźanach w Albertinu wotewri. Bohaty wobsah tuteje wustajeńcy, kotryž pak wobžarujomnje njemóžne čini, zo by so też mohła do druhich městow Sakskeje přewjesć, budźe zawěsće k tomu přinošować, zo so wobdźiwanjo a zrozemjenjo našoho a z nami zjednoćenych wójskow rozmnoži a přibjera. To je też nowy wuspěch našoho hromadźenja a zběracoho dźěła we wójnje.

Přepołoženjo šule za podwyškow. Kaž wojeŕski zarj. časopis wozjewja, přepołoži so šula za podwyškow z Marienberga do Frankenberga.

Bayerska.

Wulki nowy klóštr Franciskanow bu nětkle w Gibitzenhofje pola Nürnberga dotwarjeny. Městnosćow je tam w nim, mjez kotrymiž su też wulke sale, runje 60. K połnocy přizamknje so hnydom klóštrej wobzamknjeny twar wulkeje wójnskeje wopomnjeńskeje cyrkwje, kotraž změje dwě wěži a městnosć za 6000 wosobow.

Němska.

Nowi mužojo w kejžorstwje su po dlějšich wuradźenjach pomjenowani. Dotalny statny sekretar financow dr. Helfferich je statny sekretar za znutŕkowne należnosće a zastupnik kanclera; joho dotalne městno dósta statny sekretar za Elsaß-Lothringsku hrabja z Roedern; „diktator za cyroby“ bu wyšši president w rańšej Pruskej z Batocki; jomu maja na stronje stać general Gröner a ministerialnaj radźićelej Braun a z Falkenhausen.

Swoje 70. narodniny swjećeše ludowy zapósłanc **dr. Pětr Spahn**, předsyda centrumskeje strony w kejžorstwowym sejmje, póndźelu 22. meje. Ze wšěch stron, wosebje wězo z centrumskeje, dóstachu so jomu njeličomne dopokazy dźakowneje přikhilnosće a lubosće. Ze swojej njewustawacej dźěławosću, spodźiwnej wědomosću a wulkej woporniwosću je wón najwjetše připóznaco sebi derje zasłużił, runjež je ženje pytał njeje. W swjatočnej zhromadźiznje centrumskeje strony wupraji jomu zbožopřeća joho přećel a sobudźěłaćeŕ Gröber. Při sejmowym posedźenju pyšeše joho městno kwěćel róži a president česćowaše joho z wosebje wutrobnymi słowami.

7 turkowskich sejmowych zapósłancow je do Barlina na wopyt přijěło a buchu wot presidenta kejžorstwowoho sejma witani.

Wo nowych dawkach su sejmowe strony mjez sobu jednałe a dawki maja nětko swoju wěstu wjetšinu. K dotal hižo přiwzatym a w mjeńšich nastupanjach přeměnjenym dawkam přistupi nětko hišće dawk na tobak a jónkróćny dawk na zamoženjo. Štóž w běhu wójny wjacy hač dźesaty dźěl swojoho zamoženja zhubił njeje — mnozy su wjele wjacy, někotři wšo zhubili — dyrbi wot tutoho dźesatka abo wot zdźeržanoho dźěla tutoho dźesatka 1 % jako dawk woprować.

Hollandska.

Štworozjednoćeństwo je hněwne. Hollandska dźeržи we wójnje krutu neutralnosć. Hdyž chcyše Jendźelska wokoło jutrow spytać ju sobu do wójny zaplesć a swoje wójsko přez Hollandsku Němskim do khribjeta dowjesć, wobaraše tuta pospyty tak raznje, zo dyrbješe Jendźelska cofać. Bjez dźiwa, zo to cyłe štworozjednoćeństwo jara mjerzaše. Zo pak wone swój hněw tak zjawnje pokaza, kaž je so to njedawno stało, je tola wjacy hač dźiwno. Njedźelu 14. meje swjećeše hollandski zasłužbny minister Cort van der Linden swoje 70. narodniny, a knježeŕstwo a wšón lud bjerješe na tym najnutrniši podźěl. So rozemi, zo też pósłancy cuzych krajow w Hollandskej na tajkim swjedźenju so wobdźělichu. Němski, awstriski, ameriski a rumunski pósłanc wuprajichu swoje wutrobne zbožopřeća. Štworozjednoćeństwo pak stawkowaše. Ani jendźelski, ani francózski, ani ruski pósłanc so pola ministra pokazachu. Van der Linden drje na to njeskhori, ale napadna a njerjana wěc tola běše. Komu wšak budźe wjacy škodźeć, hač Hollandskej abo štworozjednoćeństwu samomu, njeje dwělomne. Nam móže dźěn prawje być, hdyž štworozjednoćeństwo přez diplomatiske njeleposće sebi lubosć mjez hollandskim ludom samo kazy.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Zrudnu powěsć dósta tudomny tyšeŕski mištr k. Franc Webs. Joho syn běše před wójnu překupc w Majunga na francózskej kupje Madagasgar. Při spočatku wójny pak přińdźe sobu jako civilny jaty z mnohimi druhimi do města Diego Suarez na mjenowanej kupje. — Diego Suarez, hdźež je wulka horcota, leži njedaloko wot rańšeje němskeje Afriki. — 19. meje přińdźe zrudźaca powěsć, zo je mjenowany hižo 22. februara t. l. zemrěł a bu tam pohrjebany. Wójna žada sebi wjele woporow.

⁘

— Naš najdostojniši knjez biskop a tachant dr. theol. Franc Löbmann dósta wot Joho Majestosće krala komturkřiž 2. rjadownje zasłužbnoho rjadu.

⁘

— Wutoru 30. meje dyrbja so wšitke konje, kotrež su w Budyšinskim hamtskim hejtmanstwje so wot zastup. konjacoho depot XII w Drježdźanach-Seidnicach wupožčiłe, do Budyšina na drjewowe wiki přiwjesć a tam popołdnju w 1 hodź. być, hdźež budźa přehladowane. — Štóž w prawym času tam njeje abo je z cyła njepřiwjedźe, tomu móža so wone wotewzać.

⁘

— Wot 1.—20. junija budźe so wulkosć žnjeńskich polow po gmejnach zapisować a wšo, štož je na nich syte abo so plahuje.

⁘

Z Radworja. (Jubilej.) Wyšša tudomnych miłosćiwych sotrow (sotra Antonina) swjećeše zańdźeny tydźeń swój 25lětny klóštrski jubilej. Zo by so zwonkownych počesćowanjow zminyła, wotjědźe krótko před swjedźenjom do swojoho klóštra do Trebnic we Šlezskej na exercicije. Tam dźeń hromadźe z druhimi jubilarkami w ćišinje woswjeći. —

Přejemy ji, zo by hišće prawje dołhe lěta w swojim ćežkim powołanju ze žohnowanjom skutkować mohła.

⁘

Z Bronja pola Radworja. (Wuznamjenjenjo.) Njenadźite wuznamjenjenjo dósta knjez kubleŕski wumjeńkaŕ Mikławš Smoła. Zańdźenu sobotu přijědźe k. justicny radźićel Leonhardt z Budyšina a přepoda jomu w přitomnosći zastupjerjow wsy a wosady „powšitkowne čestne znamjo“, kotrež běše jomu kral při składnosći swojich narodninow za 36lětnu swěrnu službu jako wjesny rychtaŕ spožčił.

⁘

Z Khrósćic. Naš wjelelětny a zasłužbny zapósłanc Michał Kokla bu za swoje wulke zasłužby wot krala z ryćeŕskim křižom Albrechtowoho rjadu 1. rjadownje wuznamjenjeny. Wuznamjenjenomu wupraja też Posoł wutrobne zbožopřeća.

⁘

Z Pančic. Wo našich ranjenych wojakow so starać a jim jich ćežki dóńt wołožić, to je naša swjata winowatosć. Srědki k tutomu zaměrej su wězo wšelake. Husto zjednoćuje so wužitne z přijomnym a tak je sebi čŕjóda spěwarjow a spěwaŕkow k rjanomu skutkej rucy zawdała a wuhotuje, kaž je z nawěštka widźeć, **njedźelu 4. junija** w tudomnym hosćencu **spěwaŕski koncert**. Krasne serbske khory, parle našeje ludoweje hudźby, a też němske so přednjesu. K tomu přidruža so wurjadne soliske mocy, a tak budźe tute poskićenjo wokŕewjenjo za wucho a wutrobu. Knježna Erna Herwelly, wuběrna spěwaŕka při měśćanskej opery w Gracu, kotraž je sebi při swojich wustupach wšudźe najwjetšu khwalbu nadobyła, zwjeseli nas ze swojim nježnym hłosom, kiž žaneje ćežoty njeznaje. Wulkotny wumjełc knjez z Gyzicki, rodźeny z Rigi w Ruskej, kotryž je Europu a Ameriku přesahał a tak sebi sławne mjeno nadobył, pohraje nam na cello. Třeći w zwjazku, knjez dr. Engländer wobknježi wumjełscy klavir, wo čimž je při wulkich koncertach w Kamjencu wjacore pruhi wotpołožił. Tak bohatych a wurjadnych poskićenjow Pančicy ani widźałe ani słyšałe njejsu. Tuž so nichtó kać njebudźe, kiž koncert wopyta. Človjek chce při wšej nuzy a huzy tola też tróšku duchownoho zawjeselenja měć. Tu so nam tajke njewšědne poskića. Při podpjeranju dobroho skutka so nichtó poroka bojeć njetrjeba, zo so pjenjezy njetrjebawši „preč mjetaja“. Tuž so jara bohaty wopyt ze wšěch stron wočakuje.

⁘

Z Różanta. Wjele pobožnych wěriwych přikhadźa w tutym měsacu na naše hnadowne městno kralownu meje, mać Božu česćować. Tak přińdźe srjedu tydźenja Kulowska kongregacija knježnow w nahladnej ličbje z k. kapłanom Wagnerom. Po puću spěwachu paćerje a kěrluše kaž procesijóny na swjateje Marijnych dnjach. Dopołdnja w 9 hodź. běše spěwana Boža mša, kotruž k. kapł. Wagner dźeržeše a na to měješe k. kapł. Mič z Ralbic němske prědowanjo. Po wopytanju też křižowoho puća ćehnjechu zasy spěwajo domoj. — Zańdźenu wutoru přińdźe Wojerowska wosada z k. kuratom Otrembu. Też tu běchu zasy dopołdnja kemše a po nich měješe knjez P. Romuald prědowanjo. Też klóštrske holče šule, wyšša a ludowa, pobyštej tu w zańdźenym tydźenju. Mejske pobožnosće su derje wopytane z blizka a daloka. Nadźijomnje wuprosy nam mać Boža bórzy žadany měr.

⁘

Z Ralbic. (Wuznamjenjenjo.) Tele dny přijědźe z Kamjenca k. wyšši hamtski sudniski radźićel dr. Kluge do Ralbic, zo by našomu wjesnomu sudnikej, knjezej kubleŕjej Mikławšej Čornakej-Nekej přepodał jomu wot Joho Majestosće krala Friedricha Augusta spožčeny čestny kŕiž za 20 lět dołho derje zastate zastojnstwo jako wjesny sudnik. Knjez dr. Kluge přepoda kŕiž z lisćinu, k tomu přisłušacej, z přećom, zo by knjez Čornak tute čestne znamjo nosył prawje dołho čerstwy a strowy! My so k tomu přizamkujemy.

⁘

— (Kralowe narodniny.) Na swjatočne wašnjo swjećachu so pola nas narodniny našoho krajnoho wótca. Dopołdnja w 8 hodź. běchu swjatočne kemše, na kotrychž so wojeńske towaŕstwo z khorhowju wobdźěli, kotrohož ličba je drje khětro spadnyła, dokelž přecy wjacy a wjacy sobustawow wójnsku khorhoj sćěhuje. Też Ralbičanska a Konječanska šula běštej cyłej přitomnej. Po Božej mši měješe k. kapłan Mič prědowanjo, pokazujo na to: kak mamy so Bohu dźakować za mudroho a sprawnoho krala, kak mamy wot njoho wuknyć dowěru měć na Boha w ćežkich časach domapytanja a kak so modlić za krala, wótčinu a našich wojowarjow wonka w polu. Na to běše „Te Deum“ a swjatočne požohnowanjo. Wjele wěriwych so wobdźěleše na Božich służbach a snadź dopomha też jich nutrny paćeŕ tomu, nam žadany měr a pokoj wobradźić.

⁘

Z Jitka. (Woheń.) Štwórtk tydźenja rano 1/28 hodźin wudyri z njewobydlenoho staroho Prócec domskoho woheń, kotryž so na susodne twarjenja rozšěri. Wón zniči Jancec bróžnju, Domaškec a Markec statokaj docyła. Poslednjomu spalichu so też někotre husy a kury. Dokelž běchu twarjenja stare, sebi potrjecheni wjele wukhować njemóžachu a tak ćežko škoduja. Woheń je dyrbjał założeny być, dokelž z prózdnoho domskoho wudyri.

⁘

Z Kamjenca. Jutře njedźelu a přichodnu póńdźelu budźe tu **hermank**, tak mjenowany nalětni hermank.

Kak młody wojak swoje žiwjenjo wudycha.

Dwaj wojakaj staj w prěnich popołdnišich hodźinach zelenoho štwórtka wonka na wobkedźbowacej patruliji. Jimaj so wšo derje radźi. Napjate wucho słucha, ale ničo so njehiba, jenož wětřik w keŕčkach před nimaj ležacych dźiwnje šepta a smjertne hrona so do duše lěhaja. „Njewidźiš njepřećela?“ so młódši praša, a jomu so wotmołwi: „Ničo njewidźu.“ Hižo pak so mina žehli a přibližuje so ze spěchom. Wojakaj widźitaj a ćěkataj. Ale podarmo. Mina rozbuchnje a rani młódšoho do lěwoho spanja. Hnydom ze zraženoho nopa krej wudyri a mača wobličo čeŕwjenokrwawne. Joho ćěło je so zwjezło a tajkoho joho „samaritanojo“ namakaja, zawjazaja a donjesu joho do třělnych hrjebjow, z wotkelž bu wječor do pólneje khorownje pósłany. Tam dołho leži bjez wědomja, bjez hibnjenja. Jenož wutroba bije, přetož tu je so posledni zbytk mocy wukhował. A nichtó njewě, hač smjerć dobudźe, abo hač žiwjenjo, młodosć . . .

Daloko w domiznje pak serbska mać šepta: „Božo, njewopušć joho!“

Zelenoštwórtkowa nóc je so minyła a młode słónčko zeskhadźało z nowa. Posledni raz wobrubja ze swojim čeŕwjenym błyšćom wobličo młodźencowe, smjerćeblěde. Tón na wokomiki z ćežkoho spara wotcući a ze sonojtym wóčkom zhladuje do rańšoho błyšća krasnoty a młódnoty — posledni raz. Směwk jomu na ličku zakćěje a miłeje čeŕwjenosće błyšć joho wobličo překrasnja. — Wulki pjatko, dźeń smjerće, njech Twoje rańše słónčko jenož prawje dołho swěći, njech Twoja připołdniša hodźina tak khětře njepřińdźe! — A tola přińdźe. Po přikładźe našoho Bóžskoho Wumožnika pak so derje mrěje. Ćěło wućerpi a joho sylna, pobožna, swěrna duša so na křidłach swětłych pozběhny k wyšinam njebjes, zo by jutrowne ranjo w kraju měra, za kotryž je hóŕkosć smjerće ćerpjeła, ze zbóžnymi we wěčnym wjeselu swjećiła a dobytne alleluja spěwała.

* * *

Jutry běchu so wróćiłe, ale za mnohich bě lětsa jutrowna radosć wuwostała, přetož wědźachmy, něhdźe daloko w Francózskej leži nadźijepołny, serbski młodźenc mortwy, zemrěty. Minina třeska bě joho zeleny štwórtk ćežcy raniła, a wulki pjatk na ćežku ranu wumrě. A młodźencowe mjeno? Jurij Šołta ze Smječkec, khowanc serbskoho seminara w Prazy bě swoje młode žiwjenjo na polu česće za wótčinu a kraj a krala woprował.

W naléću 1915 bě joho surowa wójna ze studijow torhnyła, ze srjedźizny lubych towaršow a stajiła tam won před železnoho njepřećela, hdźež žiwjenjo hódnoty nima, hdźež železo z krewju so towaršuje. Najprjedy wuwučowaše so w połku pěškow čo. 103 w Budyšinje. Na wšě tři štwórće lěta přětra ćeže a strachi mordaŕskoho boja, doniž też joho smjertny kow njetrjechi a nam joho njewza. „Serbowka“ wo njoho žaruje a z njej cyłe Serbstwo, přetož smědźeše najlěpšu nadźiju za swojoho swěrnoho syna měć. Wosebity dar měješe zemrěty za historiju; joho wědomosće w stawiznach běchu wobdźiwanja hódne, tak zo jenož to najlěpše za přichod wočakowachmy. Tola naše mysle njejsu Bože. Naša žadosć bu wulki pjatk zničena, hdyž po přikładźe swojoho Knjeza a mištra swojoho ducha wudycha.

Tuž měj tam ćišinski spaŕ, luby bratře, w twojim tak daloko wot nas zdalenym rowje, zdalenym wot lubeje domizny, rjanoho serbskoho kraja. Twoji towaršojo ći poslednje Božemje do cuzoho rowa přiwołaja.

Na zasywidźenjo!

W Prazy, 15. meje 1916.

W mjenje „Serbowki“
Józef Nowak, starši.

Němska wójnska wustajeńca w Drježdźanach 1916.

(M. J.) W delnich rumach Albertina so nětkle wšo hiba, dla přihotow za wójnsku wustajeńcu „Čeŕwjenoho kŕiža“, kotraž so bórzy wotewri. Jendźelske a francózske kanony so tu přiwožuja, njepřećelske lětaki, torpedy, mjetaki minow, mašinske třělby, roztřělane auta, ruske burske wozy, jene so druhomu přitowaŕša, kule a kulki a rozbuchnjene kruchi, uniformy a sedła, třělby a tesaki, připrawidła a dalokowidy, pólne kuchnje a kary za municiju, wójnska nadoba ze wšěch frontow swěta-wójny so tu pisanje měšeja a wulke sale prjedawšoho archiva su tu kaž hromadźeŕnja dobytkow w etappach, wězo jeno napjelnjena z wuzwolenymi kruchami. Přecy rjeńši porjad přińdźe do měšeńcy a poskića nam jara zajimawy wobraz wo wójnskich dźěłach na bitwišćach wonka a zjednoća nas w duchu z frontu, ke kotrejž móžemy tola ćežko přińć. Tak spokoji so tu też samo wćipnosć — předewšěm pak je też zaměr, zo tu zrozymić wuknjemy hobrsku wulkosć našoho přitomnoho časa, a zo při tym też něšto wotpadnje za wójnski pokład „Čeŕwjenoho kŕiža.“

Bonifacijowy wopor.

Mjez wjacorymi woporami, kotrež po poručnosći duchowneje wyšnosće so wob lěto w našich cyrkwjach składuja, dyrbimy jako najwažniši a najnuzniši mjenować Bonifacijowy wopor. Zawěsće su wšě wopory trěbne, kotrež je duchowna wyšnosć postajiła a na kotrež kóžde lěto tež pastyrski list biskopowy spomina; tola žana należnosć a potrěbnosć nas tak blizko njejima kaž runje potrěbnosće, kotrež Bonifacijowe towarstwo za swój hłowny nadawk póznawa. Lyonske towarstwo ma nadawk: rozšěrjenjo křesćanstwa mjez pohanskimi ludami; towarstwo swjatoho kraja: zastaranjo katolskich wosadow a cyrkwjow w swjatym kraju a zastaranjo swjatoho rowa w Jeruzalemje; dale so wopory składuja za cyrkwje a šule w narańšim kraju (w orienće), tak tež za wotstronjenjo wotročstwa w Africy, skónčnje za němske wosady w druhich krajach, kaž Belgiskej, Francózskej, Italskej a Jendźelskej (swj. Józefowe towarstwo). Towarstwo dźěćatstwa Jězusowoho stara so za pohanske dźěći, zo by je za wěru do Khrystusa dobyło. To wšo su nadawki nabožne a cyrkwinske, to je bjez dwěla, a potrěbnosće su tam wulke, čohoždla dźěn je wyšnosć tež poruča.

Tola nimo starosće za swjatoho wótca, za kotrohož kóžde lěto „Pětrowy pjenježk“ hromadźimy, ničo nam tak blizko njestoji kaš starosć wo nabožne należnosće doma, we wótčinje, hdźež su wšudźom katolske mjeńšiny mjez druhowěriwymi gmejnami rozpjeršene, štož diasporu mjenujemy.

Wěru a nabožinu zdźeržeć je tola runje tak važne, jeli nic važniše, kaž wěru rozšěrjeć. To pak Bonifacijowe towarstwo chce. Z katolskich krajow dźěłaćerjo a druzy přikhadźeja a pytaja lěpšu zasłužbu hač ju doma maja. Woni přikhadźeja, wot industrije ćehnjeni, a zasydla so tam, hdźež ani cyrkwje ani šule ani duchownoho nimaja. Mamy abo směmy jich sebi samym zawostajić? Nimamy my, kotřiž smy nabožnje zastarani, kotřiž mamy swoje cyrkwje, šule, porjadne dušipastyrstwo, nimamy my winowatosć so sobu starać pomhać, zo tež tamnym wopušćenym so duchowne zastaranjo, Bože služby a křesćanska wučba jich dźěćom přihotuje? To je duchowna jałmožna, za kotruž smy winowaći runje tak kaž hłodu mrějacomu khlěba poskićić.

Ty snadź prajiš: Přečo tam ćahaja, hdźež ani cyrkwje ani duchownoho nimaja. To drje je wěrno, tola hdyž ći ludźo za khlěbom du, pytaja najprjedy tón a lohcy zabywaja na duchowne potrěbnosće. Jim dyrbi so na pomoc přińć, hewak so cyle zanjerodźa.

Srědki za tajke zastaranjo wopušćenych, rozpjeršenych pyta Bonifacijowe towarstwo zběrać. Hižo 66 lět towarstwo w Němskej wobstoji a je njesměrnje wjele skutkowało za duchowne spomoženjo tajkich katolikow w diasporje. Wjele přez 30 millionow hriwnow je za tón čas naskładowało, tysacy cyrkwjow, šulow a duchownskich městnow założiło a stara so dale za zdźerženjo tychle założkow.

W našim kraju je towarstwo wosebje wot toho časa so rozrostło, zo so dioecesanske komiteje założichu, kotrež so za należnosće swojeje samsneje dioecesy a jeje diaspory staraja. Wšo, štož so tudy nahromadźi, naloži so zasy za potrěbnosće tajkich rozpjeršenych katolskich mjeńšinow w domjacej dioecesy samej. Hdyž so trochu rozhladujemy, móžemy cyłu ličbu tajkich nabožnych stacijow namakać, kotrež su w našej dioecesy nastałe. Spominam tu jeno na najwažniše, na Žitawu z Olbersdorfom a Hörnicami, Lubij, Hajnicy, Kunersdorf, Wulki Šunow, Ebersbach, Kinspórk, Biskopicy atd. hdźež su z pomocu Bonifacijowoho towarstwa cyrkwje nastałe abo porjadne duchowne zastaranjo so přihotować mohłe. Nětko mamy přez 30 jenotliwych městnow abo stacijow, hdźež so Bože služby dźerža abo nabožna wučba wudźěla. To je wšitko jeno z wulkimi wudawkami móžno.

Zo bych jeno na Biskopicy wosebje spomnił: Tu a we wokolinje je wulka ličba katolikow. Šulskich dźěći, kotrež nabožnu wučbu dóstawaja a so k tomu w Biskopicach hromadźa, je na 80—90 — a kelko jich k zhubjenju dźe! W Biskopicach je nanajwjetši čas, zo so tam porjadne dušipastyrstwo z cyrkwju a faru założi. Započatk je so stał. Z wulkimi kóstami je so tam wjetše twarnišćo (za 30000 hr.!) kupić dyrbjało, a k tomu mamy jeno mału summu k zapłaćenju. Tu je nowy wulki nadawk za Bonifacijowe towarstwo: dołh wotpłaćeć, cyrkej natwarić, faru założić.

Lětsa je so 1200 lět dosćahnyło wot tamnoho žohnowanoho podawka, zo w lěće 716 Winfried, japoštoł Němskeje swjaty Bonifacius, z Jendźelskeje do němskich krajow přijědźe a jim křesćanstwo přinjese. Hdy by wójna njebyła, by so ważny 1200lětny jubilej zawěsće po cyłej katolskej Němskej zdobnje swjećił. Bonifacijowe towarstwo pak tola ważny jubilej wopomina ze swjedźeńskim spisom, kotryž je wudało.

Wobě přičinje: 1200lětne wopomnjeće a wulke potrěbnosće, kotrež runje nětkle we našej diasporje za spokojenjom wołaja, dyrbitej nas pohonjeć, zo so lětsa bóle hač dotal za Bonifacijowe towarstwo napinamy. Wěm drje, zo wójna wšelake ćežke nadawki nam nakładuje, tola runje tak nuzne su tež duchowne nadawki měra, kotrež maja so dopjelnić.

Na dwoje wašnjo mamy so za Bonifacijowe towarstwo postarać: přez cyrkwinski wopor a přez sobustawske přinoški.

1. Cyrkwinski wopor změje so w našich cyrkwjach njedźelu po Božim Spěću, 4. junija składować. Njech je lětsa nadobniši hač hdy prjedy! Štož za tón nadawk wopruješ, je woprawdźe Bohu woprowane a změje zawdak Božoho žohnowanja we sebi.

2. Towarstwo swj. Bonifacija tež sobustawske přinoški kóžde lěto hromadźi. Přinošk sobustawa je jara snadny, jenož jenu hriwnu na lěto a k tomu Wótče naš wšědnje z prostwu „Swjaty Bonifacijo, proš za nas!“ To ćežki nadawk njeje a mohł kóždy zwjesć. Njemóžu zamjelčeć wobžarowanjo, zo runje tele tak spomožne a nuzne towarstwo w našich serbskich wosadach so mało haji. Njech lětuše lěto so w kóždej wosadźe towarstwo założi a k žiwomu kćěwu pozběhnje.

c) Třeći srědk za našu diasporu so sobu starać su wosebite dary a wotkazanja za tón zaměr. Tajke wosebite dary so swědomiće na to nałoža, za čož su postajene. Njeje-li žadyn wosebity zamysł wuprajeny, nałoža so za runje najbóle nuzny nadawk abo k posylnjenju fonda, z kotrohož maja so porjadne wudawki na amortisaciju a zadanjenjo twarskoho dołha wšelakich nowych cyrkwjow podpjerać abo běžne wudawki za dušipastyrstwo w diasporje (Bože služby, křesćanska wučba) płaćić.

Hišće raz:

Njezabudźće Bonifacijowy wopor, Bonifacijowe towarstwo!

Předawanjo piwa w korčmach je w Bayerskej jeno hišće we wěstych hodźinach dowolene, dokelž je piwa mało a zo bychu tak potom wosebje wo žnje dosahacoho piwa za dźěłaćerjow měli.

Krótki rozhlad wo česćowanju s. Marije.

(Skónčenjo.)

Dźensa tež pobožne procesijóny ze Serbow do Němcow khodźa a to do nowoho hnadownoho městna Filippsdorfa, hdźež je so swj. Marija khorej knježnje zjewiła. Starši je procesijón do Krupki, hdźež so spodźiwna postawa Bolosćiweje Maćerje česći. Spomnić chcu tu hišće na wulkotne hnadowne městno w južnej Francózskej w Lourdes-u, hdźež je so swj. Marija holčcy Bernadette zjewiła a so jako njewoblakowane podjeću wuznała.

Jara wjele hnadownych městnow mohł tu hišće mjenować, hdźež so swj. Marija we spodźiwnym wobrazu česći. Su to tajke swjećata abo wobrazy. kotrež je sebi Bóh jako srědk wosebitych hnadow wuzwolił. Chcu tu stawizny jenož dweju hnadowneju wobrazow z krótka naspomnić, dokelž stej tež pola nas wosebje znatej a česćowanej. Měnju tu wobrazaj „swj. Marije Maćerje dobreje rady“ a „Naša luba knjeni wobstajneje pomocy“. Swjećo „swj. Marije Maćerje dobreje rady“ česći so tež w Budyšinje w farskej cyrkwi.

Najprjedy česćowaše so tutón wobraz we Albaniskej njedaloko Skadra. Hdyž běše křesćanstwo w tamnych krajach přez wobsadźenjo Turkow khětro woliwknyło, zběhny so jenoho dnja wobraz wot sćěny, kotryž tam „Marija dobreje służby“ rěkaše. Pobožnaj česćowarjej tutoho wobraza to wuhladawši dźěštaj za přecy dale so wotsalowacym swjećećom. K morju přišedši dźěštaj, na Božu pomoc so spušćejo kaž něhdy swj. Pětr, po morju přecy dale za nim, doniž do Italskeje njepřińdźeštaj. Tam so jimaj wobraz zhubi. Mysleštaj sebi, zo namakataj jón we Romje. Tola njebě tam nihdźe. Mjez tym bě tež wjesoła powěsć do Roma přišła, zo je na cyle spodźiwne wašnjo do městačka Genazzano nadobne swjećo přišło. Cuzbnikaj so hnydom tam nastajištaj a přeswědčištaj so, zo je to wobraz swj. Marije z jich domizny. Wot toho časa sem swjeći so 26. hapryla swjedźeń „Maćeŕ dobreje rady“ k dopomnjeću na spodźiwne přenjesenjo toho swjećeća 26. hapryla 1467. Hnadowne swjećo w Genazzano njeje na drjewo abo płat molowane, ale na cyle ćeńku mörtlowu sćěnu. Prawy wobraz „Maćerje dobreje rady“ rozeznawa so wot wšitkich druhich podobnych přez barbitu tučel wyše swj. Marije a Jězusdźěćatka.

Cyle wěsće grichiskoho pokhoda je swjećo „Naša luba knjeni wobstajneje pomocy“. Tute zastarske swjećo česći so wot lěta 1866 we Romje w cyrkwi swj. Alfonsa, kotraž redemptoristam słuša. Najprjedy česćowaše so na kupje Kreta. Hdyž křesćenjo wottam před Turkami ćěkachu, bu swjećo na kóncu 15. lětstotka do Roma přenjesene a česćowaše so tam w cyrkwi swj. Mateja. Potom bu z přesadźenjom Augustinow k swj. Mariji w Posteruli tam přenjesene. Z wotemrěćom tutych mnichow pozaby so nimale na tute rjane swjećo. Jenož młody redemptorist wědźeše hišće wo nim. Redemptoristojo běchu sebi pódla tamneje cyrkwje klóštyr z cyrkwju k swj. Alfonsej natwarili. Wot Pia IX. wuprosychu sebi hnadowne swjećo a přenjesechu je do nowonatwarjeneje cyrkwje. Dokelž so tam nětko zasy wjele prostwow wusłyšeše, poča česćowanjo tutoho hnadownoho swjećeća zasy wožiwjeć.

Tak nadeńdźemy w cyłym křesćanskim swěće jara wjele podobnych hnadownych swjećatow, kotrež so tež wšelako česća. Druhdy je so na nje w běhu časow cyle pozabyło, doniž so zasy česćowanjo tutoho abo tamnoho hnadownoho swjećeća přez wšelake po-

dawki njepozběhny a z nowa njewožiwi. Jenož mjenować chcu hišće někotre hnadowne městna, hdźež so pak postawa pak hnadowny wobraz česći. Sławne hnadowne městna we Čechach su „Swjata hora“ pola Přibrama, Stara Bolesława a „Běła Hora“ pola Prahi, hdźež pod hesłom „Maria“ katolske wójsko přećiwo protestantskomu lěhwu wulkotnu bitwu 8. novembra 1620 dobyćerscy biješe a też doby. W Šlezskej je pola nas drje najbóle Albendorf znaty. Přez nětčišu wójnu je sławne pólske hnadowne město Częstochowa też powšitkownje bóle so zeznało. W Prazy česći so nimo druhich hnadownych swjećatow w klóštrje Emaus „Naša knjeni z hory Montserat“. Je to rjana wudebjena postawa. Swj. Marija sedźi z Jězusdźěćatkom na klinje na thrónje. Tuta postawa ma kaž Częstochowska abo Lorettanska čorne wobličo. Najskerje poćahuja so tajke wobrazy z čornym wobličom na słowa swjatoho pisma Wysokoho spěwa Salomonowoho I, 5: „Čorna sym, tola rjana, dźowki Jerusalemske.“ Tele słowa poćahuje katolska cyrkej na Mariju. Woprawdźite hnadowne swjećo česći so w benediktinskim klóštrje Montserat we Španiskej. Hdyž benediktinojo wottam do Prahi do klóštra Emausa přińdźechu, přinjesechu też česćowanjo tamnoho hnadownoho swjećeća sem, hdźež je so hač do dźensnišoho zdźeržało. Kóždu sobotu po nyšporje počesća pobožni mniša swj. Mariju z lauretanskej litaniju a krasnym spěwom. Na swjedźenju swj. Marije njewoblakowanoho podjeća nosy so drohotna postawa w swjatočnym procesijonje po cyrkwi wokoło.

Kak wulka bě lubosć a dowěra k swjatej Mariji, spóznawamy z krasnych cyrkwjow, kotrež buchu jej k česći natwarjene. Što by wšě rjane cyrkwje ličić, mjenować mohł, kotrež su swj. Mariji poswjećene. Hižo w 4. a 5. lětstotku namakamy wjele Marijinych cyrkwjow w Małej Asiji a druhich rańšich krajach. W Konstantinoplu bě w 6. lětstotku telko swjatnicow k česći swj. Marije natwarjenych, zo so Marijine město mjenowaše. Naspomnju tu jenož někotre krasne cyrkwje, kotrež su k česći Maćerje Božeje natwarjene, kaž domy w Milanje, Erfurthu, Parizu, Rheimsu atd. W Serbach mamy Marijine cyrkwje we Budyšinje, Róženće, Radworju a Kulowje. Też sakskej klóštraj stej swj. Mariji poswjećenej: Marijina Hwěda a Marijiny Doł.

Też druhe wumjełstwa su swoje mocy česći swj. Marije wěnowałe. Tak nastawachu w kóždym lětstotku nowe a rjeńše postawy a wobrazy, wot pospytow w Romskich katakombach hač ke krasnym swjećatam Rafaela, Coreggia, Murilla atd. W prěnišich časach předstaješe so Marija jako Mać Boža. Tajku widźimy ju jako nadobnu žónsku, kotraž hordoznje swojoho Bójskoho syna na rukomaj dźerži. Hakle wot 11. lětstotka počachu Mariju jako kralownu njebjes, jako njewoblakowanje podjatu atd. předstajeć.

Też basnistwo je swoje rjane spěwy we kóždym času k česći swj. Marije zanošowało. W hodownym času khwalimy Mać Božu, kotraž je nam Zbóžnika porodźiła, a wjeselimy so nad jeje dźěćatkom. W posće žarujemy z Mariju wo jeje Bójskoho Syna w kěrlušu „Stała maćeŕ bolosćiwa“. W jutrownym času radujemy so zasy z njej, dokelž je ze swojim synom wšu martru sćerpnje znjesła a přětrała a potom horjestanjenoho widźała. Kóždy rady spěwa k jeje česći rjane kěrluše, kaž „Chcemy jenej knježnje spěwać“, „Witaj morja hwězda“, „O Marija moja radosć“ atd. A też w nowšim času su nam rjane kěrluše zbasnili Čišinski, Libš, Róla a druzy, kotrež buchu z wjetšoho dźěla w „Katolskim Posole“ wočišćane. Tohorunja swětne basnistwo wě Mariju z rjanymi słowami khwalić a też tajke spěwy mamy wot Čišinskoho a Róle. W rjanych legendach wě wšědny lud z Marijnoho žiwjenja podawki. Wšěm drje je znata pěsnička „Přadła je Marja kudźałku“ a spěwa so też přecy hišće rady w bjesadach a šulach. Rjane legendy namakamy w 1. a 6. čisle našeje „Serbskeje knihownje“ zezběrane.

Skónčnje chcu hišće spomnić na mnohe kłóštry a města, kotrež su so pod jeje mjenom abo k wosebitomu česćowanju swj. Marije założiłe kaž Marijina Hwězda, Marijiny Doł, Marienberg atd. Kłóštrske rjady kaž Karmelitski, dale pobožne bratstwa a zjednoćenja su so w běhu časow założiłe, zo bychu česć a zahorjenosć za Mać Božu spěchowałe. We Serbach stej najbóle znatej „Pobožna jednota Maćerje dobreje rady“ a „Bratstwo swj. rózarija“. Krasne płody njesu w našim času wosebje marijanske kongregacije za wšě stawy młodosće a wotrosćenych. Zo by so česćowanjo swj. Marije přecy wobnowjało a też młódne zwostało, wotměwaja so marijanske kongressy, na kotrychž so wšě ludy wobdźěluja.

Hdyž sebi tak jenož z krótka česćowanjo swj. Marije w katolskej cyrkwi wobhladamy, dyrbimy z wjesołosću wuznać, zo su so hordozne słowa swj. Marije woprawdźe dopjelniłe: „Hlej tuž, wot nětka budźa mje zbóžnu khwalić wšitke narody.“ Tola snadź mohł so něchtó prašeć: Njeje tajke wašnjo česćowanja přehnate? K wotmołwje na tajke prašenjo dopomnju na wšelakore česćowanjo Hindenburga a druhich sławnych wjednikow našoho wulkoho časa. Zawěsće zasłuža sebi tajcy mužojo wšu česć a khwalbu, přetož wěmy, što su za nas wuskutkowali, a što na nich mamy. Tola što bychu naše krasne dobyća byłe, njeby-li nam Marija Zbóžnika porodźiła a z nim nam woprawdźity měr z Bohom zasy přinjesła! Tohodla zasłuži sebi Marija po Bohu zawěsće najwjetše česće. Prawe česćowanjo swj. Marije so pak stajnje też na Boha poćahuje, přetož wšě hnady a wosobnosće je Marija jeničcy wot Boha dóstała. W česćowanju swj. Marije připóznawamy dźěn Boha jako wudźělerja wšitkich hnadow a dźakujemy so jomu, zo je Mariju za mać Syna Božoho wuzwolił. W tajkim zmyslenju njech rosće a kćěje dale česćowanjo swj. Marije też pola nas, zo by nam wona prawje bórzy pola swojoho Bójskoho Syna zbožowny měr wuprosyła, jako naša „Kralowna měra“!

Zajimawe wěcki.

Zo su we wójnskim času jara mnozy ludźo cyle přepjeći, to dźěn je znata wěc, a we tajkej přepjatosći sebi też nichtó před nimi wěsty njeje. Často će na tajke rěče potom woprawdźe grawje připosłuchać a přecy zasy te blady z nowa słyšeć. A tak to też dźe wot spočatka wójny hač do dźensnišoho dnja, a jeli wójna hišće dołho traje, budźe drje też přecy hórje z přepjećom našich ludźi, kotřiž chcedźa tola wšitcy na wjeršku kultury abo zdźěłanosće stać. — Haj, tak wšak to je a přecy budźe, hdźež hłowny nutřkowny zakład cyłoho človjeskoho žiwjenja njeje, a nic tamna rozswětlenosć z wěčnymi wěrnosćemi, kotraž nam wšitko w prawym swětle pokazuje a zrozymić dawa. Też njesměrne hubjenstwo wójny ničo druhe njeje, hač skónčnje sćěhwk hrěcha, kaž nam wosebje swjate pismo staroho a nowoho zakonja na mnohich městnach rozswětla, abo z druhimi słowami: hdźež njeje žiweje abo žaneje wěry, tam też namakamy w tajkich časach, kaž je nětkle dožiwimy, hołe dwělowanjo, jeli nic zadwělowanjo a wupłody tajkich bjezbóžnych rěči, kaž móžemy je dźeń wote dnja słyšeć.

By-li človjestwo wobknježiła wěra, t. r. žiwa wěra, po kotrejž su też žiwi, by wězo na swěće też cyle hinak było, samo też mjez křesćanami. Tola nochcemy tule stronu človjeskoho hubjenstwa dale rozłožować, wšak je Zbóžnik sam prajił, čim bliže póńdźe ke kóncej časow, ćim mjenje budźe lubosće mjez človjekami, haj so skónčnje skoro cyle pozhubi.

Jedna so nam wosebje dźensa wo to, kajke njezmyslnosće tale khorobna, njestrowa přepjatosć človjekow płodźi, kajke blady tu słyšimy, što a što ma potom wšitko na hubjenstwje wójny a štož z njej zwisuje wina być. A tu so też nichtó njepřelutuje. Spomnju jeno na našoho swj. wótca Benedikta XV. Je što bóle njestroniski był, a bóle neutralny hač wón? Je što bóle wójnu wobžarował a wo měr žadał a prosył, hač wón? Je što so bóle starał po swojich mocach a po móžnosći wo wołoženjo sćěhwkow wójny pola jatych, ranjenych atd., hač wón? Je što bóle do rozšćěpjenoho a zasakłoho človjestwa wołał a k měrej napominał a pohnuwał, hač wón?

A tola kajke blady su wo nim činili, kak so na njoho přisłodźeli, joho wopačnje sudźili! W juniju budźe nětko runje lěto, hdźež dyrbjachu katolske časopisy raznje přećiwo njekhmanym, wohidnym łžam na bamža a khrobłym sudźenjam swjatoho wótca wustupować a swětej wozjewjeć: je łža, zo je bamž italske brónje požohnował; je łža, zo je bamž italskomu kralej milijóny za wójnske zaměry požčił; je łža, zo je bamž 100000 lirow za ranjenych woprował, a khorownje k tomu přewostajił. Žanoho słowa njeje wěrno, zo je wón swoje „wójsko“ italskomu wójskej přewostajił a mužskich swojeje swójby pohnuwał, zo bychu so brónjow přećiwo Awstriskej přimali. — Nawopak wosta njepowalna wěrnosć, zo je swjaty wótc we woprawdźitym a połnym zmysle słowa neutralny. A katolske časopisy napominachu wěriwych, zo njebychu so dali přez tajke wopačne powěsće z mutnych kužołow přikhadźace zamylić, ale zo bychu wšě tajke podhlady přećiwo swj. wótcej a katolskej cyrkwi wusywane raznje a kruće wotpokazali.

Tak je so też šło duchownym, wosebje katolskim. To so ani wopisać njehodźi, štož je so tu wšo bledźiło, khroble sudźiło a přisłodźało — čohodla? To kóždy wě, kotryž trochu swět a njewěru znaje a njepřećelow katolskeje cyrkwje.

A tak je so tale přepjatosć přecy dale plahowała cyły wójnski čas a pak toho pak tamnoho napadowała. Nětkle je wosebite polo, hdźež zasy prawje rosće a šuska, hospodarske polo a zastaranjo z cyrobu, dokelž je ta tola trochu kruće wobmjezowana, wosebje přez zawjedźenjo wšěch móžnych khartkow. Zawěsće wšak je so tu jara wjele hrěšiło z nahrabnej sebičnosću a so na wšě móžne wašnjo hromadu mjetało a kopiło, tam a sem dźěn so też tajke njedušnosće přez krute přepytowanjo wukopaja. Ale ludowa přepjatosć překročuje też tu bórzy mjezy. Na kóždoho, kiž je w kus lěpšich wobstojnosćach, so też hižo tuka, zo ma što wě što wšitko z hromadami nakopjene doma ležo abo zo nětko njesměrnje lichuje. Tak jednaše so wo tym też prěni tydźeń meje w Drježdźanskej zhromadźiznje zastupjerjow města, kotřiž cyle wěste pady tajkoho počinanja, lichomnistwa atd. mjenowachu. Mjez druhimi běchu mjenowani jedyn fabrikant kartonažow, jedyn wobsedźeŕ młyna, jedyn konjacy překupc atd. Wšitke mjenowane pady buchu přez wyšnosć přepytowane. A skónčnje dyrbješe wyšši měšćanosta Blüher k powšitkownomu spodźiwanju wozjewić, zo přepytowanja,

kotrež buchu na cyle zaručene wěrne wobskoržowanja wuwjedźene, njejsu cyle ničo podhladne a njeprawe namakałe. Měšćanosta prošeše měšćanskich zastupjerjow, zo bychu tola cyle raznje přećiwo tejle powšitkownej nervoznosći a čućiwosći w tychle wěcach wustupowali.

A nětko hišće něšto zajimawe. Tale ludowa přepjatosć je so też přestreła hač na ameriskoho pósłanca w Barlinje, Gerarda, dokelž běchu sebi ludźo myslili, zo je wón Němskej njepřećelscy zmysleny. Tohodla je so wón napřećo jenomu sobudźěłaćerjej „Nat.-Zeitung“ cyle rozhorjenje wuprajił. Hdyž bě najprjedy swoje stojišćo rozłožił a na prócowanja wo měr mjez Němskej a Ameriku pokazał, praješe mjez druhim też sćěhowace: „Ja nochcu wójny mjez Němskej a Ameriku. Njejsym to ženje chcył a njebudu to też ženje chcyć. Zawěsćam, zo je tukanjo, zo sym ja njepřećel němskoho knježerstwa, cyle wopačne. Njejsym ženje ničo činił, štož by tajki porok wosprawnosćiło, zo ja němske wašnja a němskich ludźi hidźu. Zjawnje a nic zjawnje je so mi w tychle dnjach wumjetowało, zo ja swoje knježerstwo k wójnje šćuwam, a zo němske knježerstwo móže mojomu knježerstwu napřećo přińć tak jara hač chce, wójna je njewotwobroćomna, dokelž ju ja chcu. Powěda so wo mni, zo mam w Americy fabriku za brónje a zo mam tak zajimanjo za wójnu. Haj, mějachu samo tu zwažliwosć, zo na kronpryncesnu pisachu, zo je moja žona rjady, kotrež je ji kejžor spožčił, psej wokoło šije powšała a z tymle psom so potom pod lipami překhodźowała, a štož je tajkich njedušnosćow hišće wjacy. Sym nad tymile łžemi cyle rozhorjeny a wobkručam, zo tajkele přisłodźenja njejsu wašnjo, z kotrymiž móže sebi człowjek přećelow činić. We wěstosći mojoho cyle měrnoho skutkowanja w Barlinje čuju so přez tele cyle njesprawne wobskoržowanja hłuboko ranjeny, dokelž wěm, zo je měnjenjo wo mni, zo sym njepřećel Němcow, bjez mojeje winy, a bjez sćina zakłada w šěrokich worštach Barlinskoho wobydlerstwa rozšěrjene, a to też pola tajkich, wo kotrychž rěka, zo wědźa měrnje a rozomnje myslić. Přećiwo tymle z hidu přepjelnjenym hłosam so na wosoby wobroćam, kotrež na čole kejžorskoho knježerstwa stoja, kotrež wědźa, zo sym přecy wšitko činił a činju, zo bych mjez Němskej a Ameriku měr zdźerżał, a kotřiž wědźa, zo su wšitke tamne hanjenja a ranjenja, kotrymž sym wustajeny, hołe łžě.“ Z tym njech je dźensa dosć!

Wšelčizny.

Aw jaw. Nawoženja zastupiwši: „Što, pola was dźěn sudniscy ćazaja?“ — Njewjesta: „Haj! Njeslěkaj so tola twój zwjeršnik ... hewak móhli tón też sobu ćazać.“

⁘

(Italski fabriski dźěłaćer zatřěleny.) Zańdźeny tydźeń bu fabriski dźěłaćer Alfredo Gernaro z Ravenny, kotryž bu wot wosebitoho wójnskoho suda w Saarbrücken dla rubježnoho mordarstwa na Albertu Faggioli, też z Italskeje, k smjerći wotsudźeny, po wobkručenju wotsudźenja zatřěleny.

⁘

(Sebje a swoju žonu zatřělił.) We Wollmesheimje přińdże wobsedźer Jakub Müller z pola na dowol a zatřěli sebje a žonu. Běše wo njeswěrje žony zhonił a spózna też, zo bě wobskoržowanjo wěrne. Dwě dźěsći buštej cyle wosyroćenej. Sobuwinowaty je jedyn krajny wobornik, kotryž bě prjedy we Wollmesheimje w kwartěrje był.

⁘

(Professor botaniki jako wolacy.) We wokolinje Rathenowa dźěła jaty Francóza jako wolacy na jenym kuble a jězdźi z wołomaj. Wón je professor botaniki (t. j. wědomosće wo rostlinach); móže cyle derje němski a joho nětčiše postajenjo jako wolacy, je sebi to dźěło sam wuzwolił, so jomu pječa wubjernje spodoba.

⁘

W Tyrolskej je so wjes wotpaliła.

W Němskim Matrei, kiž blizko Brennera leži a budże drje nimale wšěm znate, kotřiž su w Romje byli a přez Brenner jěli, wuńdże před něšto časom na njeznate wašnjo woheń. Dokelž tehdom też wulki wětřik duješe, rozpřestrěwaše so woheń jara spěšnje, tak zo w krótkim času jomu na 58 bydleńskich twarjenjow k woporej padże. Ludźo njejsu při tym wo žiwjenjo přišli. Hakle za poł dnja buchu nad wohnjom z knjezom. Škoda je wulka. Wjes ma na 500 wobydleri, kotřiž so z přemysłom žiwja, wosebje so tam znate serpy dźěłaja.

⁘

(Podwyšk žónsku zatřělił.) W Hildesheimje měrješe so podwyšk žortnje z pistolu do žónskeje, kotraž joho hospodowaše a kotrejež muž jako krajny wobornik w Ruskej wojuje, a trjechi ju do wutroby.

⁘

(Mejskobrukace wiki.) W Dillingen su nětkle wšědnje před nowej kasarmu „mejskobrukace wiki“. Wječor wokoło 6 hodź. wotměwa hejtman lěhwa jatych tam wulke kupowanjo mejskich brukow. Z tyzkami, tyzami, biksami, kanami atd. přinjesu dźěći škódne bruki na „hermank“ a předadźa je tak přecy za pór pjenjezy. Mejske bruki so potom wužija jako pica za kury a swinje. — Też cyle dobry srědk k zaničenju tychle brukow.

⁘

Ze zapalkami hrajkajo woheń zamiškriłoj.

W Žahanje bě žona dźěłaćerja, kotryž je we wójnje, do města wotešła a dwě 5 a 3 lěta starej dźěsći doma wostajiła. Něšto hodźinow pozdźišo widźachu francózscy jeći, tam na drozy dźěłacy, kak z woknami płomjo sapa. Běžachu na pomoc, wubichu wokna a namakachu wobě holčcy bjez wědomja. Zasywožiwjeńske pospyty běchu podarmo. Dźěsći běštej (wězo kaž přecy zasy čitaš) ze zapalkami hrałoj a woheń zamiškriłoj.

⁘

(Ćeknjeni wójnscy jeći w Świcy.) Husćišo so tola wójnskim jatym poradźi, zo někak přez mjezy Němskeje so přesunu a ćeknu. Tak přińdźechu do Romanshorna tři Rusojo (wojacy), kotrymž bě so poradźiło z němskoho lěhwa jatych w Ohrdruffu w Türingskej ćeknyć. Po słowach jenoho z nich běchu woni 33 dnjow na puću byli. Žiwili su so z warjenjom a trawu. Jako pućpokazowarjow wužichu słónco, měsačk a hwězdy. Wšitcy běchu w civilnych drastach.

Tamny tydźeń wutoru nadeńdźechu na dwórnišću w Konstancu mjez kistami francózskich wójnskich jatych, kotřiž mějachu we Świcy wostać, dwaj wulkej korbaj. Buštej wočinjenej a namakachu so tam někotre wěcy a cedle, z kotrychž bě spóznać, zo běštaj w korbomaj dwaj francózskej officiraj z jenoho lěhwa jatych ćeknyłoj. Po zdaću staj so w nocy přez škałby woza předobyłoj a přez świcsku mjezu ćeknyłoj. Korby a kofry jatych budźa so nětko hižo při přepodawanju na železnicu kruće přepytować.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 522. Marija Pětrancowa z **Čornec**; 523. 524. z **Łahowa**: Jakub Domaška, Michał Domaška; 525. Jan Wićaz z **Brěmjenja**; 526. 527. ze **Zdźerje**: Marija Čórlichec, Marija Hołbikowa; 528. Jan Pjetaš z **Małsec**; 529. Jakub Žur z **Khrósćic**; 530. Jurij Kocor z **Jitka**.

Za fond towarstwa:

Njemjenowana dobroćerka 1000 hriwnow.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 20. meje wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 25. meje wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„ Rožka			11	—				
„ Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„ Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny								
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta							
Ržana muka								
Syno								
Słoma 100 kg, młóćena z cypami								
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu								
Prosata 552 (w Kamjencu 315)								
Butra 1 kg								
Jeja, čerstwe, štuka								
Pšeńčne wotruby								
Ržane wotruby								
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„ Rožka			11	—				
„ Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„ Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny			6	00				
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno			7	90			7	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami			6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu			5	75				
Prosata 552 (w Kamjencu 315)			65	—	35	—	55	—
Butra 1 kg			5	10			—	—
Jeja, čerstwe, štuka			—	—			—	20
Pšeńčne wotruby			15	50				
Ržane wotruby			—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Žarowanske wobrazy a swjećatka
wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćerńja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeco** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Kózlace kože
kaž też wšě druhe kože
kupuje za najwyšše płaćizny
Heinrich Lange
w Budyšinje
Cyrkwine naměsto 4 a Žitne wiki 11.

Nierth & Förster

Dalokoréčak 54 w Budyšinje Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

K hermankej!

Wobućo kóždeje družiny

w znatych tunich w fabricy stemplowanych a plombirowanych originalnych płaćiznach

Kalawska twornja za wobućo

Rob. Schlesier

w Kamjencu. Zwingerstr.

Dźiwajće při kupowanju na naměški w Pósle!

„Serbosław“ w Khróśćicach

změje **jutře njedźelu 28. meje** hnydom po nyšporje

swójbnu zhromadźiznu

na kotruž so wšitke sobustawy z jich swójbnymi, kaž też wšitcy druzy wosadni — wosebje też mužska a žónska čeledź — najpřećelnišo přeprošuja. — **Přednošk budźe wójnskomu časej přiměrjeny. — Zastup je darmo!**

Wo bohaty wopyt prosy **předsydstwo.**

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, **plomby** wšěch družinow, **Zuby ćahanjo,** (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska dr. 1a.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoréčak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoréčak 307.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

20. meje 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Ćelace mjaso	„	4	—	4	—	4	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	5	60	6	—	6	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	11,6	—	13	—	13
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	3	—	3	90	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy

změje **srjedu 7. junija** popołdnju w 4 hodź. w **Serbskim Domje** w **Budyšinje** **zhromadźiznu.** 1. Přednošk: „Nowše zaběranja we wukubłanju młodosće“. 2. Referat wo Drježdźanskej zhromadźiznje. 3. Zdźělenja. 4. Namjety. **Předsyda.**

Dobroćelski koncert

njedźelu 4. junija 1916

w Pančičanskim hosćencu

wuwjedźeny wot dobrowólnoho khóra, kotryž dobroćiwje podpjeraja: knježna **Erna Herwelly**, spěwarka při opery w Gracu, a knjezaj wobornik **z Gyzicki** (cello) a podwyšk **dr. Engländer** (klavir).

Čisty wunošk je za „Dźak domizny“.

Wšitcy so lubje proša, tutón skutk lubosće podpjerać. Wosebite přeprošenja so njesćelu. **Započatk we 8 hodź.**

Wróćiwši so wot rowa našeje horcolubowaneje maćerje, přichodneje maćerje a wowki

Hany zwud. Donatoweje

rodź. Holaskec z Khróśćic

wuprajamy wšitkim, kotřiž su jej w jeje ćežkej khorosći kajkužkuli lubosć wopokazali, na pósty-wječorach za jeje dušu so modlili a ju tak bohaće k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W Khróśćicach a Nowej Wjescy
na dnju pohrjeb 20. meje 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Ćišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 23. | **Budyšin, 3. junija 1916.** | **Lětnik 54.**

Mało wo nim słyšiš.

Tuž dźensa něšto wo nim. To je tón, kotryž je kaž tón prěni a kaž tón druhi. Wón njeje mjenje kaž wonaj a štož skutkuje, też telko hódne kaž skutki teju prěnjeju.

Dopomniš so, kajke wšitko hišće bě před dwěmaj, třomi měsacami? Kak mało so hišće tehdy stwórba zelenješe? A hdyž hišće dale wróco dźeš, potom so dopomniš, zo kaž mortwe stojachu štomy, a nihdźe trawički, a nihdźe kwětki wuhladać. A potom přińdźe nadobo žiwjenjo do njoho. Ze zemje koruški zasy počinachu wodu ćahnyć, a po zdonku dźěše dale horje, a wone počinachu won bić a přińdźechu pupki, a łopješka so stworichu a potom wšo zakćě a nětko hižo widźimy, kak so wšo do płodow ćěri a kak tute so wuwiwaju.

Z naležom bě přišła pótajna móc do wšeje rostliny, kiž so zdaše kaž mortwa. A nětkle wšudźom žiwjenjo.

Kaž stwórba, tajka je naša duša. A we njej skutkuje tón třeći, mjenujcy Duch swjaty, kaž Bóh Wótc a Bóh Syn wěrny Bóh wot wěčnosće. A tući tři su jedyn Bóh. Kaž we stwórbje tu postajena móc z naležom započnje skutkować a přez lěćo a nazymu dale we njej dźěła, a też za čas zymy žiwjenjo jej pod wobličwom mrěća a smjerće wobkhowa: tak človječu dušu k žiwjenju zbudźa a dźerži Duch swjaty. Jenož rjeńše, nadobniše a mócniše je tute joho skutkowanjo. Što dha je zbudźićeŕ přeznaturskoho žiwjenja w duši? haj što te žiwjenjo samo? Što dha dźěła a skutkuje w zymje a lěće ćicho a tola pilnje cyle potajnje w našim znutřkownym? Što dawa jej mocy a cyrobu? Što pyši ju z kćenjemi dobrych začuwanjow a wotmyslenjow? Što wohrěwa ju ze słónčnej pruhu swojeje hnady? Što napoja ju z rosu a dešćom z wysokosćow? Što da na jeje hałužkach zrawić płody kaž: lubosć a wjeselo, měr a sćerpnosć, dobroćiwosć, ponižnosć, čistotu? Što je, kiž wšo to dokonja w duši? Nichtó druhi, dyžli Duch swjaty, třeća wosoba w tym jenym žiwym Bohu!

Kak husto pak na to spominaš? Je derje, hdyž khwališ Boha Wótca jako swojoho stworićerja a wšeje stwórby. Je derje, hdyž z lubosću a dźakownosću česćiš Jězusa, toho wočłowječenoho Boha Syna swojoho wumožnika. Ale njesměš při tym zabyć toho, kiž ći dawa mocow, zo so tu swjatosćiš za tamny kraj, hdźež je wěčna radosć a dospołne zbožo.

Hlej do žiwjenja swjatych! A budźe ći, jako by khodźił po rjanej zahrodźe, hdźež je jena kwětka rjeńša dyžli druha. A jedyn štom ma tam rjeńše a dróžše płody, dyžli tón druhi. A kóždu tajku kwětku a kóždy tajki štom je z wulkej lubosću sadźał a wobhladował Duch swjaty. Tu spóznawaš Bóžske žiwjenjo w človjeku ze zemje a hliny. Dopomń so na Hilžbjetu, durinsku markhrabinku. W krutej zymje bu wuhnata ze swojoho wjerchowskoho wobsedźeństwa, hdyž bě jeje mandźelski wućahnył, z mječom a žiwjenjom škitać swjaty kraj w Palästinje. Ze swojimi drobnuškimi dźěćimi dźe z hrodu a dokelž njebu ani wot tych přijimana, kotrymž bě prjedy telko dobrotow wopokazowała, tak dźe do sameje hródźe, zo by za so a te swoje měła někajku hospodu. A hlejće: tu juska w jeje wutrobje spodźiwna radosć, jako bychu škowrončki a sołobiki sej z rjanym naležom tam zaspěwałe, a wona dźe do blizkeje cyrkwje, a tam da sebi wot mnichow „Te Deum laudamus“ zanjesć. Abo spominaj na swj. Karla Borromejskoho. Kaž jandźel, kotromuž so ničo stać njemóže, tak njebojazny khodźi po hasach a do domow, hdźež mordarski mór je z hosćom. A wón myje khorych, wón jim posłužuje, dawa jim wot swojoho khlěba, syći jich też z njebjeskim khlěbom swjatoho woprawjenja. A hdyž přikhadźa mučny domoj, tak ma doma lědma telko, zo so někak najě. A skoro nima wjacy kroška, zo by sebi mohł cyroby za so nakupić. Wšo je rozdawał. Jenož na druhich je myslił; na so pak zabył. To je bóžske žiwjenjo w človjeku, z hliny a zemje sčinjenym. To su mocy a kćenja a płody w človjeku, kotrež je Jězus na křižu človjestwu zasłužił. A te hižo ze swj. křćeńcu wuliwa Duch swjaty do duše, a wón so prócuje, zo wšo to zeskhadźa a so rozrosće a płody přinjese za dźeń, hdźež joho jandźeljo budźa płody pytać za njebjeske bróžnje.

Sy hižo hdy wobkhadźował z dobrym, nabožnym człowjekom, kotryž njebě ani zawistny, ani sebičny, kotryž bě wěrnosćiwy a połny dowěry a swěry? Potom je ći rjenje było, hdyž sy z nim był. A hdyž bě wot njoho dźěleny, tak sy za nim žadał a wjele sebi na njoho myslił. A potom želeše we wutrobje ći žadosć, zo by tola też někak tajki był, a měł tak ćiche měrne, zbožowne žiwjenjo. A hlej: Duch swjaty też w tebi tajke žiwjenjo zbudźi a wuwić da: jenož ty dyrbiš chcyć.

A što maš činić, zo přez Ducha swjatoho tele žiwjenjo do tebje zaćehnje? Zo tam zakćeje a płodow přinjese, zo budźeš Bohu spodobny a jónu khmany za njebjesku zahrodu? Proš wo Ducha swjatoho! Žadaj za tym, zo by Swjatki na tebje přišoł ze swojimi darami, kaž jónu na swojich japoštołow. Što wón horcyšo žada hač k tebi přińć a tebi dać, štož trjebaš, zo by tu so zeleniła twoja duša a zakćěła a dozrawiła do płodow swjatych skutkow? Proš tuž nutrnje joho wosebje tkle do swjatkow. Ale też hewak. A hdyž wón přińdźe, tak bohuspodobnoho człowjeka z tebje wutwori. Kak rjenje by było, hdy by w kóždym człowjeku tajke žiwjenjo wotućiło. Potom by była radosć na zemi a rjanosć, měr a pokoj. Potom bychu też přestałe zrudne časy, kaž je nětkle mamy. Přetož, hdźež Duch swjaty knježi, tam je měr a zbožo.

Wójna.

Nowa ameriska nota

bu 24. meje jendźelskomu a francózskomu knježeństwu přepodata. Porno noće na Němsku je wona jara miła. Amerika „njeżada“, ale wona „wospjetuje jenož předstajenja přećiwo wobćežowanjam porjadnoho ameriskoho pósta přez Jendźelsku a Francózsku“. Amerika njehrozy też, zo diplomatiske poćahi rozwjaza, hdyž jeje přeća so njedopjelnja, kaž běše to přećiwo Němskej jara raznje činiła.

Z cyła je to poměrnje snadna wěc, štož Amerika žada. Hižo w decembru 1914 běše Amerika žadała, zo by Jendźelska překupstwu z Němskej neutralnym statam njewobarała, khiba z wójnskimi wěcami. Po dołhim čakanju bě Jendźelska to wotpokazała a hakle w novembru 1915 Amerika swoju žadanku trochu krućišo wospjetowaše. Na to Jendźelska zasy ničo njewotmołwi, doniž němski kancler zjawnje na tak dźiwne diplomatiske zadźerženjo njepokaza. Potom hakle Jendźelska ameriske žadanjo z nowa wotpokaza a Amerika — daše sebi to lubić.

Běše so woprawdźe wočakować mohło, zo Amerika w swojej nowej noće zasy na tule tola wjele ważnišu należnosć přińdźe. Tola ničo wo tym, runjež je Němska 4. meje we swojej noće „wočakowanjo“ wuprajiła, zo budźe Amerika nětko, hdyž je Němska z podmórnikami so podwoliła, pola jendźelskoho knježeństwa na to dźeržeć, zo wone do wójny powšitkownje připóznate ludowe prawa wobkedźbuje. — To je Wilsonowa sławna „njestronitosć“, połna lubosće a sćerpnosće napřeco Jendźelskej, połna „sprawnosće“ přećiwo druhej stronje.

Z tyrolskich wojownišćow.

2500 Italskich zajatych.

Awstriske wjednistwo wozjewja 26. meje:

We wotrězku **Sugany** dobychu naši wojacy horu Civaron (k južnomu ranju wot Borgo) a dołžechu na wjeršk jědnatkow (Cima Undici). — K połnocy wot **Asiago** mějachu dźěle Gracskoho wójska nowy wulki wuspěch. Cyła wyšina wot Corno di Campo Verde hač do Meata je naša. Njepřećel měješe při ćěkanju w nimo měry skutkowacym wohnju našich kanonow ćežke krawne zahuby a wostaji přez **2500 jatych,** mjez nimi jenoho wyška a někotrych stabowych officirow, 4 kanony, 4 mašinske, 300 kolesow a wjele druhoho w našich rukach.

K połnocy wot **Arsiero** buchu Italscy najprjedy z jich stojnišćow k wječoru wot Barcarola zahnaći; potom rjedźachu naši wojacy w sydomhodźinskim wojowanju lěsy k połnocy wot Monte Limone a wobsadźichu wjeršk teje hory; w **hornim Posina-dole** bu Bettalo dobyte.

27. meje wozjewja dale:

K wobtwjerdźenjam pola Arsiero słušace kabatowe wubtwjerdźenjo **Casa Ratti,** šlaha za drohu hnydom k južnomu wječorej wot Barcarola, je w našej rucy. Leutnant Albin Mlaker bataillona čo. 14 sapeurow (ryjakow) doby so ze swojimi ludźimi njedźiwajo na woheń z wobeju stronow do wobtwjerdźenja, zaja njepřećelskich ryjakow, kiž chcychu je rozbuchnyć, a doby tak **tři njewobškodźene ćežke kabatowe haubicy a dwě lohkej kanonje.**

K połnocy wot Asiago zmocowachu so naši wojacy hory **Monte Moschicce** na mjeznym khribjeće Sugana-doła, na mjeznym khribjeće k połdnju wot toho doła dobychu so hač na horu **Cima Maori.**

Ličba dobytych kanonow je na 284 zležła.

28. meje:

Naši wojacy dobychu kabatowe wobtwjerdźenjo **Cornolo** (k wječoru wot Arsiero) a we wobtwjerdźenym wotrězku pola Asiago trajace wódne šlahi w dole Val d'Assa (k južnomu wječorej wot hory Monte Interroto). (b)

We wokrjesu Asiago a Arsiero dobywaja so potajkim Awstriscy hižo do znutřkownych linijow italskich hłownych stojnišćow. Skoro cyłe lěto su Italscy něšto tuteje krajiny dobyli a w ćežkich wojowanjach pod surowymi zahubami kročel wo kročel wo něšto mało postupowali a postupy dźerželi. Za někotre dny je jim awstriska offensiva wulki dźěl jich snadnoho dobytka wutorhnyła a z dźěla so hižo do jich kraja dobyła a hrozy z wjetšimi dalšimi postupami. Na 300 kósnych km su Awstriscy hižo italskeje zemje wobsadźili, a strach rosće, zo so do veneciskej runiny dobudu. Dawno je italski kral swoje lěhwo hižo z Udine do Paduy přepołožił a tam drje też trać njebudźe. — W Italskej rosće mjez tym njespokojnosć mjez ludom, wosebje burskim, kotryž ženje za wójnu zahorjeny njebě. Nowiny wołaja zwjazkarjow, Jendźelčanow a Rusow na pomoc. Ale ći maja sami ze sobu dosć činić. — Tak khosta so přerada a njesměra.

Z wojowanjow pola Verduna.

Na wječornych bitwišćach wostawaja běnjenja před Verdunom najćežše a najwažniše. Přez človjeske mocy skoro so Němcy a Francózojo tam napinaja, jeni nadběhuja, druzy so zakitaju a zasy napřećiwnje přimaja. Njedźiwajo na njesměrne krawne wopory njecha žana strona cofać. Nakhwilnje wozjewjachu Francózojo wuspěchi na prawej stronje Maasy. Běchu skału pola **Haudromont** wobsadźili a pisachu samo, zo běchu twjerdźiznu **Douamont**, „kluč stojnišćow před Verdunom", zasy dobyli. W Parizu přihotowachu swjatočnosće „k dobyću", ale krótke bě wjeselo. Skału pola Haudromont jim Němcy zasy wotewzachu a 26. meje dyrbješe francózske wjednistwo samo přidać, zo su Němcy „rozpadanki Douamont" zasy wobsadźili.

Na samsnym dnju wozjewi naše wjednistwo, zo Němcy 400 m k połdnju wot Douamonta stoja. Francózojo njemějachu potajkim na nim žanoho podźěla. Němska fronta ćehnješe so tón dźeń wot skały k połdnju wot **Haudromont přez hłubinu při khromje ablainskoho lěsa blizko k połnicy nimo Thiaumont k ranju přez lěs Caillette k znatomu stojnišću před wobtwjerdźenjom Vaux.**

Wo dalšich wojowanjach pola Verduna

pisa naše wjednistwo **27. meje:**

Na lěwo wot Maasy nadběhachu Francózojo po połnocy jara sylnje wjes **Cumieres;** nakhwilnje radźi so jim, so na južnej khromje do wsy dobyć; při rjedźenju zajachmy 53 Francózow.

Na prawo Maasy móžachmy hač k južno-wječornej khromje Thiaumontskoho lěsa do prědka přińć.

Francózski pospyt k nadběhej bu w nastaću přez našu artilleriju podušeny. Dwaj njepřećelskej nadběhaj na naše nowodobyte stojnišća k połdnju twjerdźizny Douamont rozpadnyštaj docyła.

W bojach k južnomu wječoru a k połdnju twjerdźizny zajachmy wot 22. meje **48 offizirow** a **1943 muži.**

28. meje:

K wječoru Maasy nadběhaše njepřećel naše stojnišća na južno-wječornych wotwisach „Mortwoho muža" a we wsy Cumieres; wón bu wšudźom pod wulkimi škodowanjemi wotpokazany. K ranju rěki artillerija sylnje třeleše. (b)

Sylne wojowanjo wobeju artillerijow traješe z mjeńšimi nadběhami pěškow přichodne dny dale, nic jenož při Maasy ale też pola kanala La Bassée, w Argonach a druhdźe.

Přez 1300 Francózow zajatych.

Nowy postup pola Verduna wozjewja naše wjednistwo 30. meje:

Sylnišo wojowaše so we wotrězku wot hory 304 k Maasy. K połdnju wot rapačoho a cumierskoho lěsa dobychu němscy wojacy francózske stojnišća mjez južnym wjerškom „Mortwoho muža" a wsu Cumieres w cyłej šěrokosći. Njeranjenych jatych bu 35 offizirow (mjez nimi wjacy stabowych), 1313 muži zwjedźenych. Dwaj napřećiwnej nadběhaj na wjes Cumieres buštaj wotpokazanaj.

Na Balkanje

přihotuja so nowe wojowanja. Wo wójskach štworozjednoćeństwa nimamy drje cyle spušćliwe powěsće, tola so zda, zo ma wone woprawdźe wotpohlad, Serbisku zasy dobyć a zo je tohodla swoje hłowne mocy w dole **Wardara** postajiło. Joho wójsko wučinja snadź wokoło 350000 muži. K tomu přińdźe hišće z nowa postajene serbiske wójsko, po powěsćach štworozjednoćeństwa na 100000, woprawdźe drje nic wjele wjacy hač 50000 khmanych wojakow. Fronta njepřećelskoho wójska je na 180 km dołha a ćehnje so wot **Gewgheli** přez **Doiran** hač do doliny **Strumy.** Tón rańši dźěl fronty dźe wot **Dova Tepe** nimale porno bołharskej južnej mjezy a železnicy ze **Saloniki** do **Seres,** z kotrejež so pola Kilindir železnica k liniji Saloniki-Uesküb dźěli. Krajina ma hórki hač do 300 m wysoke.

Wyšše su hory na nowej liniji, kotraž so k wječoru wot Gewgheli přez krajinu pola **Subotsko** a **Bodinu** hač do Floriny ćehnje, potajkim nimale samsnu měru ze serbiskej južnej mjezu. Tu su hory (Dudika) hač přez 2000 m wysoke.

Železnicow maja Jendźelčenjo a Francózojo wot Saloniki-linije do **Seres, Uesküb** a **Monastir.** Jeli so posledni čas přeměniło njeje, maja Francózojo pod generalom Bailloud wječorny, Jendźelčenjo pod generalom Mahon rańši dźěl fronty wobsadźeny. Jako ważnu zepjeru maja woni wobtwjerdźene **Topci** při Wardarje, při kolenje železnicy Saloniki-Gewgheli. K połnocy wot Topci leži sylnje wobtwjerdźene **Karasuli,** z wotkelž so wobtwjerdźenja hač do **Nigrita** ćahnu, kotrež k sewjernomu ranju wot Saloniki k wječoru Tachino-jězora leži.

Zo Němcy a Bołharojo njebudźa měrnje njepřećelski nadběh wočakować, je z prěnich powěsćow wo nastawacych pohibowanjach widźeć. Reuter (z jendźelskeje strony) wozjewja:

Bołharojo su **grichiski fort Rupel** při wuliwje **Gorje** do **Strumy,** a dwórnišćo a móst w Demir Hisar wobsadźili. Němscy a bołharscy officirojo wozjewichu komandantej, zo dyrbja bołharsku lěwu stronu škitać a namjetowachu, zo by fort po zasadach neutrality přepodał. Po jednanjach z Athenom so to sta.

Po druhich powěsćach su Bołharojo hižo wjacy grichiskich wobtwjerdźenjow wobsadźili. Su dźěn z wjetša spěšniši hač štworozjednoćeństwo. — W Parizu pječa tohodla wulki njeměr knježi. (b)

Asiago a Asiero dobytej.

Awstriske wjednistwo pisa 31. meje:

Asiago a Asiero buštej wzatej. K połnocy wot Asiago wuhnachu naši wojacy njepřećela z **Gallio** a dobychu z nadběhom joho stojnišća k połnocy toho městna. Horje **Monte Baldo** a **Monte Fiara** stej w našich rukach. Mocy, kotrež rěku Posina překročichu wzachu **Monte Triafora.** W tym połměsacu wot započatka našoho nadběha zajachmy **30388 Italskich.** Mjez nimi 694 officirow a dobychmy přez 300 kanonow. (b)

Mórska bitwa.

31. meje je so wulka bitwa bita mjez jendźelskim a našim łódźstwom pola Skageraka, kotraž přez nóc traješe.

Z jendźelskich łódźi buchu zničene:

Wulkołódź „Warspide", wójnskej křižakaj „Queen Mary" a „Indefatigable", 2 kabatowej křižakaj, 1 mały křižak, nowe zničerje: „Turbulent", „Nestor" a „Alcaster" a cyła syła torpedowych zničerjow a 1 podmórnik. —

Nimo toho je wulka ličba wójnskich łódźi z torpedami natřělena.

Z našeje strony buštaj potřělenej mały křižak „Wiesbaden" a łódź „Pommern". Wróćile njejsu so dotal łódź „Frauenlob" a někotre torpedowe łódźe.

Njewjedra.

Boži dešćik bě hižo dawno zasy jara požadany. Na polach počinaše sucho być, a někotryžkuli měješe strach, so so zasy tak započnje kaž loni. Tola tamny tydźeń je přinjesł zasy nowe žiwjenjo na polach, hdźež też nalětne sywy, kotrež počinachu tam a sem hižo trochu žołtnić, nětko zasy wožiwichu a so cyle zhrabachu, dokelž Bóh nam pósła płódny dešć, z kotrymž pak běchu po horcoće předkhadźacych dnjow też sylne hrimanja zjednoćene. Pola nas tu wšak je wšitko bjez škody wotešło, druhdźe pak su njewjedra tola jara zakhadźałe.

We **(Łusću) Aussigu** přićeže hrimanjo štwórtk tydźenja wječor, kotrež drje za wokolinu płódny dešć přinjese ale so na prawym brjozy Łobja a w cyłej horatej krajinje potom do lijeńcy přewobroći. W **Presei** wotorha woda kólnju a jenu bróžeń. Napjata rěka Schwarzbach, kotraž pola Wulkoho Priesena do Łobja běži, zwottorha we **Waldschnicach** nowy móst, jenej khěži podmlě murju a we jenej hródźi zatepi so por kozow. Z wodu sobu zebrane wěcy zahaćichu rěčnišćo, woda so waleše na pola a łuki cyłeje wokoliny — a wšo bu powodźene a tak wulka škoda načinjena na žitach a łukach. Wulke zapusćenjo načini njewjedro w **Birnai** nad Łobjom. Přez dwaj metraj wysoka nawali so woda do wsy, torhaše a drěješe wšo sobu, puće, mosty a štož jej na puću stoješe. Čara dołhonawje-

čorneje awstriskeje železnicy bu podmlěta a z kamjenjemi a pěskom zanjesena, ćahi buchu zadźeržane, doniž so čara njebě zasy wuswobodźiła a dyrbjachu cyle pomałku jězdźić dla z dźěla podmlětoho zakłada. W Birnai samym stoješe woda 2 metraj wysoko a tłóčeše so wšudźom nutř, do hródźow a bydlenjow, skót dyrbjachu z khwatkom wukhować pytać. Hakle pjatk rano wokoło 3 hodźin bě najwjetši strach nimo. Pioněrojo běchu do cyłeje wokoliny na pomoc přišli.

Na druhi dźeń pjatk přińdźe podobne njewjedro na sakske ležomnosće, kotrež so mjez **Rathenom** a **Wehlenom** popołdnju do lijeńcy přewobroći, kotraž hač do Schandau-Kohlmühle wulke zapusćenja načini. Čara mjez **Pirnom** a **Schandawu** bu na wšelakich městnach tak podryta a wudrěna, zo bě wobkhod na čas njemóžny. Też w Müglitzowym dole buchu wulke zapusćenja načinjene. Dwórnišćo w Müglitz-dole w **Dohna** bu cyle powodźene a podnurjene do wody.

W **Großhartau** mějachu na samsnym dnju dźiwny podawk, kotryž dźěn je hewak rědki. Z małeje mróčele, kotraž připołdnju w 12 hodź. mjez Stołpinom a Großhartau stoješe, wutwori so wjetše njewjedro. Pod přecy wjetšim dešćom a hrimanjom a błyskom rozpřestrjewachu so njewjedrowe mróčele přecy bóle po cyłej wokolinje. A skónčnje hakle wječor w 6 hodź., ale přecy hišće cyle pomałku wotćahny njewjedro k ranju. Sobu zakhadźacy wětřik z ranja bě njewjedro tak dołho zadźeržował. W susodnym Frankenthalu bě błysk do jenoho burskoho statoka dyrił a tam něšto škody načinił.

Z **Wołbramec** (Steinichtwolmsdorfa) pisaja tohorunja, zo je tam pjatkowne njewjedro njesměrneje škody načiniło na drohach, pućach, polach, łukach a zahrodach, wosebje też hišće sobu změšane krupobićo. Tajkoho njewjedra tam ani njepomnja. Mnohe pola maja napohlad kaž pusćina.

Też w **Drježdźanach** a we wokolinje běchu sobotu a njedźelu sylne njewjedra a dešćiki, kotrež drje běchu jara požadane ale su też mnohu škodu načiniłe.

W **Kamjenicy** a wokolinje pak je njewjedro žałostnje zakhadźało, kotrež bě też z krupobićom zjednoćene, a štož njewjedro a dešćik njewukonještej, to dočini potom wichor.

Tola najžałostnišo je njewjedro w Sakskej zakhadźało w **Reichenawje**, t. r. wosebje sćěhwki njewjedra, wulka woda pjatk tydźenja. Na wječor bě w Reichenawje a Markersdorfje najprjedy wulke njewjedro z krupobićom, a w Čechach bě we wokolinje Reichenberga a Friedlanda wulki zliwk. Přez to nasta z njewuprajnej spěšnosću wječor 1/28 w rěčcy Erlichtbach, pod Reichenawom Kipper mjenowana, wulka woda. Spěšnje wona z brjohow wustupi, zmohi walachu so z wulkej mocu dale, wšitko zničejo, štož bě jim na puću. Sylne štomy buchu wukorjenjene, kólnje sobu storhane, sćěny khěžow spowalane a dwě khěži cyle wotnjesenej. Nawal wody přińdźe tak spěšnje, zo móžachu w Hornim Reichenawje a w Markersdorfje ludźo lědma ze žiwjenjom wućeknyć. Štyri wobstarne wosoby so zatepichu, jena žona w Markersdorfje a dwě žonje a muž w Reichenawje, dokelž njemóžachu zmoham wjacy wućeknyć a tak namakachu we swojich bydlenjach smjerć. Hrózbne su zapusćenja, kotrež je nahłe powodźenjo tu načiniło. Cyłe zahrody a wšón kraj blizko rěki su cyle zanjesene, drohi roztorhane, mosty zwotorhane atd. W Hornim Reichenawje doby so woda w khěžach blizko rěki hač do prěnjoho poskhoda. Překupske klamy buchu póčrjene. Sobotu rano přińdźe 300 wojakow ze Žitawy na wupomoc, a z nimi bu też 300 pokrutow khlěba sobu pósłanych, zo bychu njezbožowni wobydlerjo, z kotrychž běchu mnozy wšitko zhubili, z najmjeńša kruch khlěba k jědźi měli. Ćahi železnicy Reichenau—Hermsdorf njemóžachu wjacy jězdźić, dokelž bě čara podryta a podmlěta. Z cyła běše móc tohole nawala wody njesměrnje wulka, štož je z toho spóznać, zo buchu samo khěže sobu zebrane, zwotorhane. Wo khěži krawskoho mištra Kiehlera je lědma na někotrych zakładnych kamjenjach spóznać, hdźe je stała. — Tola njemóžemy tu wšo dokładnje wopisować. Škoda je jara wulka. Tysacy wučinja to hižo pola překupcow a kelko hakle pola tamnych, kotřiž su wšitko přisadźili. Kralowske hamtske hejtmanstwo w Žitawje je tohodla też hnydom wěc do rukow wzało a prostwu do kraja pósłało, zo bychu so dary za wbohich khudych a tak jara škodowanych hromadźiłe.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Firmowanjo budźe dźensa sobotu w Seitendorfje, jutře njedźelu we Wostrowcu, wutoru w Grunawje a štwórtk w Königshajnje. Najdostojniši knjez biskop dr. Löbmann je wčora přewodźany wot knjeza praelata Skale do klóštra Marijnoho Doła wotjěł.

⁘

Z Budyšina. Za zmužitosć před njepřećelom dósta 30. hapryla Michał Khěžka z Budyšina, reservist w res. pěš. reg. čo. 103, železny kříž II. rjadownje a bu na dźesatnika (Gefreiter) powyšeny.

⁘

Wozjewjenjo. Hdyž sej katolscy wojacy Bože służby we wójnje (w polu) žadaja, njech napisaja póstowu khartu na katolskoho duchownoho, adresa je: An den katholischen Divisionspfarrer der ... Division Nr. .... Potom: Za kak dołhi čas njejsu Božich służbow měli. Wosebje derje njech napisaja swoje mjeno a swoju samsnu adresu: N. N. Division, Regiment, Komp. atd., dospołnje a dokładnje. — Tak katolski duchowny wěsće zhoni, **hdźe** su katolscy wojacy. Njech to swójbni a přiwuzni našich wojakow napisaja a praja swojim wojakam, kiž su w polu.

⁘

Z Radworja. (Njewjedro). Pjatk tydźenja přiće̊že nad tudomnu krajinu sylne njewjedro, kotrež drje dawno požadany dešćik přinjese, tola pak też wšelaku škodu načini. Tak so w Dubrawje Jeremiasec statok z Božim njewjedrom wotpali. Druhi, zymny błysk zarazy w samsnej wsy w Israelec domje dwě swinjeći. Při samsnym hrimanju Bože njewjedro też w Lutowču pola Martinec kruwu a husycu zarazy. W Radworju a Bronju pak so wjele elektriskich lampow rozpuka, tak zo w tutych domach nadobo wšě swěcy hasnychu.

Tajke hasnjenjo elektriskich lampow njestanje so jenož, hdyž błysk woprawdźe do domu dyri, ale też hižo, hdyž sylne rženjo při hrimanju lampy wobškodźi abo wětřik wonka groty roztorha. Tohodla dyrbja w domach z elektriskej swěcu přecy za njepředwidźane připadnosće lampy ze swěćenjom nalate abo znajmjeńša někotre swěčki k spěšnomu zaswěćenju přihotowane měć.

⁘

Z Pančic. Hišće jónu chcemy też na tutym městnje na jutřiši **dobroćelski koncert** čitarjow kedźbnych činić. Dokelž so z dypkom we 8 hodź. započnje, chcył so kóždy po tym měć. Dźiwajo na wulkotny, pře wšu měru bohaty a wumjelski program so wězo nichtó wopyta kać njebudźe. Solistke mocy su prěnjeje rjadownje a też khór, tworjeny ze spěwarjow a spěwarkow ze wsy, z bližšeje a dalšeje wokoliny, swoju wustojnosć na hudźbnym polu pokaza. Jim słuša wótčinski dźak, zo narodnu wěc tak lubosćiwje podpjeraja. Swědomiće je so dźěłało, zo by so připosłucharjam něšto krasnych hodźinkow přihotowało. Kóždy je lubje witany. A zawěsće je pozběhace, tajki skutk lubosće za našich wojakow, kiž su swoje stawy a rozom za škitanjo wótčiny woprowali, wukonjeć. Při wšej idealnej zmyslenosće pak njech so na ćělne potrěbnosće njezabudźe. Naša žiwnosć je tak wobmjezowana, zo skoro ničo wjacy bjez markow njedóstanješ. Njech so też na te njezabudźe. Tuž jutře na zasywidźenjo!

⁘

Z Kukowa. Ze swj. Hendrichowej medalju za zmužitosć před njepřećelom bu před někotrymi njedźelemi wuznamjenjeny podwyšk Jurij Lipert w artilleriskim regimenće čo. 115. W poslednim času je před Verdunom khroble wojował a přesadźi so po swojim dowolu k blizkosći Reimsa. Je hižo druhi raz dołhi čas na nawječornym bitwišću. Po swojim prěnim ranjenju wulěkowany poda so bórzy zasy na wojownišćo.

⁘

Z Wotrowa. Tudomny gmejnski předstojićeŕ, knjez Michał Cyž, kotryž je tu spomožnje skutkował: 12 lět jako sobustaw gmejnskeje rady, na 24 lět jako předstojićeŕ, 12 lět jako wotpósłanc našoho wokrjesa na provincialny łužiski sejm w Budyšinje, je jako znamjo připóznaća čestny kříž dóstał.

⁘

— We Wotrowje budźe firmowanjo 18. junija, a najskerje dźeń prjedy w Klóštrje.

⁘

— (Njewjedro.) Při sylnym njewjedrje pjatk před tydźenjom popołdnju dyri błysk bjez škody do wěže Wotrowskeje cyrkwje.

⁘

— Naše hrodźišćo, kotrež je přez tehdomniši wopyt Jeju Kralowskeju Wysokosćow prynca Jana Jurja a mandźelskeje na znajomnosći a nahladnosći nadobyło, je nětko husćiši wukónc za pućowarjow. K tomu wězo wabja hišće też naturske rjanosće našeje serbskeje Łužicy nawječornoho dźěła. Zańdźenu sobotu přińdźechu někotři knježa z Drježdźan k nam. Najprjedy wobdźiwachu bohatu wustajeńcu popjelnicow a druhich starožitnosćow k. fararja, kotrež je w serbskej zemi namakał, a nětko su nam němi swědkojo serbskeje kultury ze zańdźenych časow. Wobhladawši sebi hrodźišćo, ćehnjechu wopytowarjo do klóštra, kotryž někotrohožkuli pućowarja na so ćehnje. W khłódnej piwarni mějachu přileżnosć, klóštrski „khmjel a ječmjeń“ hnydom při kužole zeznać. Też na Kukowske hrodźišćo sebi dóńdźechu a wječor mějachu přileżnosć, na hłownej pruzy dobrowólnoho khora za koncert (4. junija w Pančicach) też serbske spěwy słyšeć, štož jich jara zajimaše. Knjez professor dr. Meicha, wutrobity přećel Serbow a autor wšelakich wědomostnych knihi (Hrody sakskeje Świcy, Bajki ze Sakskeje, Namjezna lisćina z lěta 1241), sławješe zwisliwosć a swěru mjez Serbami a Němcami. Za joho słowa wunjese so Drježdźanskomu wopytej třikróćna „Sława“. Nazajtra ćehnjechu ći knjezojo přez Janske kupjele a Njebjelčicy (tam sebi cyrkej ze serbskimi wobrazami wobhladawši) do Kamjenca a wzachu najrjeńši začišć wo serbskim ludźe a kraju sobu do residency. Wěsty wyšši wučeŕ Büttner bě, štož je wězo zajimawe, jako posledni Němc z města Saloniki našim njepřećelam wućeknył a to jako kurier z ważnymi po-

połdnju přijědźe nětko jedyn wosebity ćah po druhim, doniž njebě jich ličba na 10 zrostła. Bě to jedyn z najwjetšich dnjow, kotrež je Altötting hdy wohladał. Spowědne stoły njebuchu cyłe popołdnjo wjacy prózdne, w hnadownej kapali a wšěch druhich cyrkwjach bě ćišćeńca žałostna. Wječor 1/27 buchu swjatočne pobožnosće w třoch cyrkwjach dźeržane, hdźež ani městačka prózdnoho njewosta. W basilicy prědowaše P. Löhr S. J., w cyrkwi swj. Madleny beneficiat Gasteiger z Moosacha, a w starej cyrkwi swj. Hany Pürchner z Regensburga.

Tysacy njenamakachu při tychle pobožnosćach žanoho městna wjacy w cyrkwjach a pjelnjachu wulke rumne torhošćo, wočakowachu

wulku wječornu zhromadźiznu

pod hołym njebjom, za kotruž bě wulka tribüna natwarjena před hnadownej cyrkwju. Po wuspěwanju marijanskoho kěrluša wustupi prěni rěčnik

wotpósłanc Dr. Schlittenbauer

a powita tamne tysacy burow, kotřiž běchu přišli Bohu so dźakować, zo bě jich kraj so před kóždym njepřećelskim stopom zwarnował. Před kóždym njezbožom je nas Boža hnada a pomoc maćerje Božeje zwarnowała a nam krasne žně wobradźiła. Też lětsa posměwkuja so na nas zahony a pola hižo z widźomnym žohnowanjom Božim a lubja nam rjane žně, kotrež zniča njepřećelske wotmyslenja, nas wuhłódnić. Dotal smy wutrali a chcemy też dale přetrać. Woprujmy swoje prózstwy a paćerje też za zbožowny a česćowny měr, zo bychu so naše dźěći před podobnym domapytanjom zwarnowałe. Spominamy też wosebje na našoho krala, dźakujemy so z cyłeje wutroby kralej a bamžej Benediktej XV. za najnowši wopokaz jeju lubosće. Z wěčnej swěru k trónej a k wołtarjej chcemy so za tule lubosć dźakowni wopokazać.

Wokrjesny wjednik Ostermeier

z Unterschneitbach, jednory bur, poręča horliwje a čućiwje k swojim sobubratram, dopomnjejo jich na wěrnosć słowow: „Na Božim žohnowanju wšitko zależi!“ Žadyn čas nas njeje to tak khutnje wučił a na tule wěrnosć dopominał, kaž tele 21 měsacow hrózbneje swěta-wójny. Ze zahorjacym napominanjom burow, k swěrnomu dopjelnjenju jich winowatosćow při wšitkich wobćežnosćach skónči Ostermeier w nadźiji, zo by była tale swěta-wójna też swěta-dobyćo za nas, na kotrymž ma też naše ratarstwo wulki podźěl. K tomu chcyła nam pomhać najzbóžniša knježna Marija! Bóh žohnuj a škituj naše burstwo! Hobrska zhromadźizna wuspěwa na to štučku: „Tebje my Boha khwalimy“, na čož potom

beneficiat Gasteiger z Moosacha

wustupi, zo by ze zahorjenosću khwalił škitarku Bayerskeje a česćowanjo swj. Marije wopisował jako potrěbnosć ze zastarska kóždeje bayerskeje wutroby. Naši zmužići rjekoju pokazuja też wšudźom w polu, hdźež wojuja a mrěja, swoje česćowanjo njebjeskeje maćerje, za čož hnujace přikłady a podawki z fronty powědaše. Na dźensnišim dnju wjeselimy so dwójcy, zo je nam swj. wótc wosebje našu njebjesku maćeŕ postajił jako našu patronku, škitarku, a my chcemy slubić, tónle nowy swjedźeń też přecy prawje swjatočnje swjećić. — *Zhromadźizna spěwaše na to, zo daloko* klinčeše „Jandźel toho Knjeza“. Jako posledni rěčnik wozjewješe ze zahorjenjom

dr. Heim

přičinu, čohodla su runje nětkle wjednicy burskoho towarstwa burow wołali na pobožne pućowanjo do Altöttinga; wona je w tym pytać, zo hdyž nas starosće wobłěhuja a je nuza najwjetša, so potom człowjek k wutrobje maćerje wućeka. Hdźež je mać, tam je domizna, a hdźež je domizna, tam je wótcny kraj. A bur, kotryž domjacu zemju wobdźěła, wě najlěpje, hdźe je domizna. Burej je najwjetše zemske kubło dowěrjene, póda, zemja sama. Štóž swoju domiznu lubuje, lubuje też swoju swójbu a swoje dźěći. Najwjetša bohatosć kraja su joho dźěći. A najrjeńši wuraz lubosće k wótčinje pola našich burow je bohatosć swójbow na dźěćoch. Žohnowanjo na dźěćoch — Bože žohnowanjo! Z hordosću móže burstwo też zhladować na ličbu joho wobdźělerjow na swěta-wójnje. Z najmjeńšeje wsy je so přihodźace mužstwo w spodźiwnje wulkej ličbje khwatało ke khorhowjam a je tak wěrnu lubosć k domiznje a k wótčinje wopokazało, kotraž so njewupraja ze słowami ale ze skutkami. My, t. r. burja so njeprašamy, „za koho my wojujemy?“ My wojujemy za krala a wótčinu a za našu domiznu a my chcemy też z dźakownosću tych wopomnić, kotřiž za nas tónle žałostny bój wojuja a su hižo wuwojowali. A tomu wojuje druhe wójsko tón bój, zo by ludej wšědny khlěb přihotowało. Tute wójsko su burja, a bjez tohole wojowanja njeby było žanoho dobyća. Rósť a žohnowanjo dawa našomu dźěłu jeno Bóh, dobyćo a měr dawa nam wón też, hdyž nam scele bohate žně. Wo dalši škit a žohnowanjo też našich polow prosymy Boha. A Mariju, mać Božu, prosymy wo jeje zastupnu prózstwu pola Boha, zo by nam domiznu zdźeržał a škitał, naše dźěći zakitał a naše brónje, naše zahony a cyły naš wótcny kraj žohnował, zo by nam bórzy čestny, trajacy měr wobradźił, zo by škitał a žohnował našoho krala a joho cyły dom, kotromuž my też na tutym městnje swěru přisahamy, kotruž su bayerscy burja ze swojej krewju wobkrućeli pola Aidenbacha, pola Chama a Sendlinga, w dalokich krajach a w krawnych wojowanjach. A potomnicy tychle jednorych ludowych rjekow wotpołoža dźensa tesame slubjenjo njepřestawaceje swěry, štož chcemy nětkle wobkrućić, zo mócnje wołamy, joho Majestości kralej Ludwikej III. a kejžorej Wilhelmej II. sława!

Ze zahorjenosću bu tuta sława wot wjele tysacow ličaceje zhromadźizny wunjesena a potom krajna hymna wuspěwana, z čimž bu prěni dźeń pobožnoho pućowanja wobzamknjeny.

Hač do pozdźe přez poł nocy njebu blak před kapalami prózdny wot so modlacych pućowarjow.

Njedźelu rano w 4 hodź. měješe P. Cölestin prěnju spěwanu Božu mšu wo nowym swjedźenju Marije jako „patrona Bavariae“. Dopołdnja měješe wonka na swobodnym městnje před hnadownej kapalu Passawski biskop wulku biskopsku Božu mšu, před kotrejž wón hnadowne swjećo won donjese. Też prědowanjo měješe tu biskop, w kotrymž wulkotne syły burow w hnujacej rěči powita a potom wosebje też wo ważnosći burstwa powšitkownje a wo organisaciji zwjazka křesćanskich burow wosebje poręča. Burske powołanjo mjenowaše zakład statnoho žiwjenja. Napominaše přitomnych k dowěrje na mać Božu we wšěch wobstojnosćach, dyrbja pak też sami we wěrje, lubosći a sćerpnosći wutrajni być a też w tychle ćežkich časach swětnej a duchownej wyšnosći podaći wostać. Po wulkotnych Božich służbach bu hnadowne swjećo zasy we swjatočnym procesijónje do kapały donjesene.

Naměstno počinaše so prózdnić a potom wotjědźe zasy jedyn ćah po druhim pobožnych pućowarjow. Kak sylne a wulkotne bě wobdźělenjo na tymle pobožnym pućowanju bayerskich burow, wozjewja hižo to, zo bu njedźelu samu přez 13000 s. woprawjenjow w tamnych wšelakich cyrkwjach wudźělene, a zo wjacy tysac wěriwych ani swjate woprawjenjo dóstać njemóžachu, dokelž bě fysiscy cyle njemóžne, zo bě w tymle krótkim času hišće wjacy wěriwym so mohło swj. woprawjenjo wudźěleć. Z cyła drje je tam přez 17000 pobožnych pućowarjow było.

Njemóžemy sebi ani prawje předstajić wulkotnosć tohole pobožnoho pućowanja. Njezapomnite pak zawěsće wostanu wšitkim wobdźělerjam dny tohole wulkoho burskoho pobožnoho pućowanja lěta 1916, kotrež je a wostanje sławny wopokaz katolskoho začuwanja a wuznaća.

Póndźela a wutora běštej potom dnjej za Hornjo-bayerskich pobožnych pućowarjow postajenej, kotřiž też w sydom wulkich wosebitych ćahach přijědźechu.

To je jeno mały wobrazk tohole wulkotnoho pobožnoho pućowanja a katolskoho žiwjenja bayerskich burow.

* * *

My drje njemóžemy pućować do sławnoho Altöttinga, ale wšak mamy naš Róžant, dopomńmy so jeno časćišo na tele naše hnadowne městno. Nětkle smy hišće w měsacu meje, w kotrymž smy też česćowali w mejskich nyšporach mać Božu. Njech so też z meju njepominje naše česćowanjo Marije, nětkle też wosebje jako kralowny měra. Prošmy ju njepřestawajcy dale, zo by nam wot Boha pomhała wuprosyć joho Bože žohnowanjo we wšitkim, štož je nam spomožne za čas, wosebje pak za zbóžnu wěčnosć.

(M. J.) **Joho Majestosć kral** je za tych, kotřiž su přez njewjedro tamnoho tydźenja w Sakskej telko škody poćerpjeli, k wołóženju najwjetšeje nuzy a hdźež je hnydom pomoc jara nuzna, z kralowskeje šatulle 5000 hr. dobroćiwje přizwolił.

⁘

Do **Reichenawa** za khudych, kotřiž su přez wulke powodźenjo telko zhubili a někotři wšitko přisadźili, je Jeje kralowska Wysokosć **pryncesna Mathilda 1000 hriwnow** dariła.

Porjedźeńka.

Do nastawka **Bonifacijowy wopor** w poslednim čisle Katolskoho Posoła je so **zmylk** zabłudźił. **Sobustawy** Bonifacijowoho towarstwa płaća na měsac 10 pjenježkow přinoška, to je potajkim **jenu hriwnu** a **20 pjenježkow, nic** pak jenož jenu hriwnu na lěto.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 27. meje				w Kamjencu 31. meje			
	wot		hač		wot		hač	
	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	5	10	6	00				
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	6	40	7	90			7	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 768 (w Kamjencu 253)	27	—	60	—	35	—	75	—
Butra 1 kg	4	60	5	10			—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	—			—	19
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Nierth & Förster

Dalokoreč̌čak 54 w Budyšinje Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Kózlace kože

kaž tež wšě druhe kože kupuje za najwyšše płaćizny

Heinrich Lange

w Budyšinje

Cyrkwine naměsto 4 a Žitne wiki 11.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌čak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌čak 307.

Dobroćelski koncert

njedźelu 4. junija 1916

w Pančičanskim hosćencu

wuwjedźeny wot dobrowólnoho khóra, kotryž dobroćiwje podpjeraja: knježna **Erna Herwelly**, spěwaŕka při opery w Gracu, a knjezaj wobornik **z Gizycki** (cello) a podwyšk **dr. Engländer** (klavir).

Čisty wunošk je za „Dźak domizny“.

Wšitcy so lubje proša, tutón skutk lubosće podpjerać. Wosebite přeprošenja so njesćelu. **Započatk we 8 hodź.**

Ralbičanska katolska Bjesada

změje **njedźelu 4. junija** wurjadnje swoju měsačnu zhromadźiznu jako

swójbny swjedźeń w Sernjanach.

Přednošk budże wójnskomu časej přiměrjeny. Přeprošuja so wosebje tež naše česćene žony a hospozy. Tež čeledź, mužska a žónska, ma přistup. Zastup darmo. Započatk w 1/2 5 hodźinach popołdnju.

Bohaty wopyt wočakuje **předsydstwo.**

Posedźenjo předsydstwa a wuž̌šoho wubjerka Towaŕstwa ss. Cyrilla a Methoda

budże z přileżnosću zhromadźizny „Swob. zjednoćeństwa kat. wučerjow“ přichodnu **srjedu 7. junija** popołdnju w 1/2 3 hodź., na čož so česćene sobustawy jenož z tutym přeprošuja. **Předsyda.**

Wozjewjenjo.

Z tutym so hišće jónu wozjewja, zo

Wosadnik

ani jedyn wjacy dóstać njeje, je **cyle wupředaty.**

„Jednota“

towaŕstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 4. junija** wječor w 1/2 9 hodź. w towaŕšni

měsačnu zhromadźiznu.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy

změje **srjedu 7. junija** popołdnju w 4 hodź. w **Serbskim Domje** w **Budyšinje** **zhromadźiznu.** 1. Přednošk: „Nowše zaběranja we wukubłanju młodosće“. 2. Referat wo Drježdźanskej zhromadźiznje. 3. Zdźělenja. 4. Namjety. **Předsyda.**

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

27. meje 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Ćelace mjaso	„	3	80	3	80	3	80
Skopjace (wowče) mjaso	„	5	20	5	20	5	20
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	11,6	—	13	—	13
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	3	—	3	90	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Wróćiwši so wot rowa našoho horcolubowanoho nana, přichodnoho nana a dźěda

Michała Špitanka

bywšoho kublerja we Zejicach

wuprajamy wšitkim, kotřiž su joho w khorosći wopytowali, na pósty-wječorach za joho dušu so modlili a joho tak bohaće k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

Dušu zemrětoho poručamy do pobožnych modlitwow.

We **Zejicach**, na dnju pohrjeba,
28. meje 1916.

W mjenje žarowacych
Jakub Špitank,
kubleŕ a gmejnski předstojiceŕ.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 24. | **Budyšin, 10. junija 1916.** | **Lětnik 54.**

Toho swět trjeba!

Toho, kiž je přišoł a ma přińć. Jónu, prěnje swjatki je na japoštołow zešoł. A to bě derje za nich. Tež k nam, k wjele stam a milijónam je wón zešoł w swjatej křćeńcy a snadź tež w swj. firmowanju. Ale hdźe hišće je? — Ze swojoho bu wuhnaty; kotrymž chcyše přinjesć wěrnosć a měr a tróšt: ći joho wotehnachu. A tohodla je khory cyły swět; tohodla hubjenstwo po cyłej Europje, a tohodla złeje wole a złóstnych wutrobow w Americy, kotrež naše hubjenstwo dlija a powjetšeju.

Je hdy čłowjestwo rozswětlenjo z njebjes bóle trěbne měło, dyžli w nětčišim času? Bě njeskutk, kotryž Kain z Abelom zwora, hórši, dyžli to, štož so nětkle wora na zemi? Tež w prjedawšich křesćanskich lětstotkach je so wjele złósće stawało, a bě hłubokoho zaćěmnjenja a wjele błuda mjez ludźimi a ludami. Byrnjež tež skoro k nim wěrnosć słowa Božoho dóšła, tak tola mnozy ju njezapřimnychu, a zdalujcy so wot njeje, tež wjele druhich zawjedźechu do ćmy a njewěrnosće, a do njeskutkow, kotrež z błuda zo wupłodźichu. Ale nětkle so nam skoro zda, zo mamy dospołne zaćěmnjenjo, zo njespóznawaja, što je wěrnosć, a što winowatosć za stworjenjo, kotrež je sčinjene po Božej podobnosći a tuž postajene k lubosći tu a jónu we wěčnosći. Wón, kiž chcyše čłowjestwo z hubjenstwa wumožić, přinjese wěrnosć z njebjes dele na zemju, zo smy wšitcy dźěći jenoho Wótca, a wšón joho zakoń je złoženy w tym jenym, zo dyrbimy so lubować kaž bratřa: A što tu mamy? A što dyrbja ći, kotrychž chcychmy do křesćanstwa dowjesć, wot nas widźeć, wot zastupjerjow a mějićelow wučby toho, kiž bě lubosć sama? Hida wšudźom, zawisć wšudźom a z toho dźiwja požadosć kaž pola tigrow, zo bychu jedyn druhoho zežrali.

A što je wina? Ći, kotřiž tute mordarstwo — wójna to wjacy njeje — zawinychu, nimaja wjacy Swjatoho ducha we sebi. A tež z druhich joho wukadźichu. Swj. japoštoł Pawoł je derje wědźał. što praji, hdyž wučeše a napominaše: „Ducha (swjatoho) njewuhašće.“ Tohodla dyrbimy so nutrnje modlić, zo by Duch swjaty, tón Duch wěrnosće, kotryž so zjewja do lubosće a w lubosći, zasy zaćahnył do wutrobow tych, kotřiž maja rozsudne słowo nad wójnu a měrom. Bjez křesćanskeje wěrnosće hrozy čłowjestwu stajnje wójna a z tym njezbožo a zahuba.

Wo połnócnym swětle žno drje sy słyšał. A snadź sy tež widźał wobrazy wot njoho. Wokoło połnócnoho čopa zemje wone swěći w njewuprajnej rjanosći. A tola je tam zyma a samón lód. A tele swětło njezbudźa žane žiwjenjo; ničo tam njerosće a njetyje. A hlej: hdźež Duch swjaty zaćehnje a ze swojim swětłom swěći, tam přińdźe z jasnosću tež ćopłota. Tam njeje jenož čłowjeski rozom rozswětleny, ale tež wutroba zhrěta a wohrěwana. Što je z tym prajene? Ničo druhe, dyžli to: To njedosaha, zo Jězusowu wučbu znaješ. Tež djaboł ju znaje. A wjele tych, kiž su na wěčne zatamani, snadź běchu we joho wučbje lěpje rozwučeni, dyžli někotražkuli duša, kotraž nětko wužiwa wěčnu zbóžnosć.

Ale wšo na to přińdźe, zo je wola tu; zo swěrnje so prócuješ, Jězusowu wučbu wukonjeć, t. j. tež we swojich skutkach ju dźeržeć. A k tomu nětko móže ći pomhać Duch swjaty, kiž, kaž swj. Pawoł praji: „Jako chcyćo tak dokonjenjo skutkuje po dobrej woli.“ Knježe, ja mjenuju so twojoho wučownika. Tola kak husto sym tola křesćan jenož po mjenje. Ja derje wěm, što wote mnje sebi žadaš. A ja sebi tež činju wjele dobrych předewzaćow. Ale kak je dźeržu a dopjelnjam? Póscel dha mi z njebjes twojoho Ducha. Njech wón mi rozpłomjeni ke skutkowacej lubosći moju wutrobu a wolu. Njech wón sčini, zo tež we swojich skutkach so doswědču jako twojoho wučownika. Sčiń pak ty tež přez Swojoho Ducha, zo ludy jenož za měrom njeżadaju, ale w prawym času tež měr sčinja.

A tónle Duch swjaty je tež naš pokojićeŕ. Tak joho Jězus sam mjenuje. (Jan 15, 26.) A tež pokojićerja trjebamy, o Božo. Tohodla nam joho póscel, kaž sy japoštołam joho slubił. Pokoj trjebamy, kiž smy doma; pokoj trjebaju, kiž su wonka. Što bjez Ducha swjatoho, toho pokojićerja bychu započeli wšitcy ći ranjeni a khori, a přez wójnu hubjeni na stawy? Što te tysacy wudowow a syrotow? Tuž smil so tež nad tymi, Wótče, a k swjatkam a na wšě časy póscel jim swojoho pokojićerja.

A tež ty, kiž přez wójnu do zrudoby njejsy přišoł, wo njoho proš. Přetož što njeměł něštoho, štož by wutrobu ćežiło? A što tuž, kiž njetrjebał pokojenja? Što pak mohł ći joho lěpje dać, dyžli Duch swjaty? — Tuž: Ducho swjaty, słyš nas! Ducho swjaty wusłyš nas!

mi.

Wójna.

Na wječornych bitwišćach

su naši posledni čas zasy z dobrym wuspěchom wojowali přećiwo Francózam a Jendźelčanam. Naše wjednistwo wozjewi **2. junija:**

Po dale sylnišo přiběracym wohnju artillerije a po přihotowacych rozbuchnjenjach nadběhachu **sylne jendźelske mocy** wčora wječor k wječoru a južnomu wječoru wot **Givenchy.** Buchu w blizkich wojowanjach wróćo zraženi, khiba zo běchu so hižo w našim šlahacym wohnju pod **wulkimi zahubami** wróćić dyrbjeli.

Na prawym brjozy Maasy přimachu Francózojo z nowa. Njemějachu žanoho wuspěcha (dźeń prjedy běchu tam 400 m dobyli — r.). K ranju rěki **nadběhachu naši wojacy** Caillettelěs a na woběmaj stronomaj so přizamkowace hrjebje. Dźensa rano k južnomu wječoru wot hata Vaux ze sylnymi mocami spytany nadběh so rozrazy. Dotal bu **76 oficirow a přez 2000 muži** zajatych a 3 kanony a z najmjeńša 23 mašinskich třělbow dobytych. (b)

3. junija:

Wčora připołdnju dobychu würtembergske regimenty z nadběhom wyšinu k južnomu ranju wot Zillebeke (k južnomu ranju wot Yperna) a za njej ležace jendźelske stojnišća. Lohko ranjeny general, wyšk a 13 druhich officirow, kaž tež 350 njeranjenych a 168 ranjenych Jendźelčanow bu **zajatych.** Ličba jatych je **snadna**, dokelž mějachu zakitarjo wosebje ćežke **krawne zahuby** a nimo toho dźěl wobsadki ze stojnišća ćěkaše a móžeše jenož naš wohenj jón dosćahnyć. W nocy založene napřećiwne nadběhi buchu lohko wotpokazane.

K połnocy wot Arrasa a wokoło Alberta wojowachu kanony dale.

W Champagniji, k połdnju wot Riponta, přiwjedźechu naše wuslědźerske wotdźěle při małym nadawku **200 jatych Francózow.**

K wječoru wot Maasy bu přećiwo njepřećelskim batterijam a wobtwjerdźenjam z widźomnym wuspěchom wojowane.

K ranju Maasy zhonichu **Francózojo dalšu porażku.** W rańšich hodźinach bu sylny nadběh přećiwo našim nowodobytym stojnišćam k južnomu wječoru wot Cailletteskoho lěsa wotraženy; dale k ranju su Francózojo na wyšinje **k južnomu wječoru wot Vaux w šěsćkróćnym** nadběhu spytowali so do našich hrjebi dobyć; wšě wustorki rozrazychu so pod **najćežšimi njepřećelskimi zahubami.** We krajinje k južnomu ranju wot Vaux su horce, za nas wuspěšne wojowanja. Na k ranju wisacych wyšinach nadběhachmy **sylnje wutwarjenu wjes Damloup.** 520 njeranjenych Francózow a wjacy mašinskich třělbow padźe nam do rukow. Druzy jeći přińdźechu při wotwjedźenju přez Dieppe do wohnja ćežkich francózskich batterijow. (b)

Nazajtra bu nimo mjeńšich francózskich nadběhow na lěwej stronje, wosebje horco zasy na prawej mjez Cailletteskim lěsom a wsu Damloupom dale wojowane; přez 500 Francózow, mjez nimi 3 officirojo, bu popadnjenych a 4 mašinske dobyte.

W powětře bu wjele a wot našich zbožowne wojowane. W meji bu **47 njepřećelskich lětakow zničenych** a to 36 w powětrowym wojowanju, 9 bu jich wot zemje potřělanych a 2 dyrbještaj za našimi linijemi k zemi.

Našich lětakow bu 16 zničenych; 11 buchu w powětře potřělane, 5 so njewróćichu.

Po wulkej mórskej bitwje.

Skoro njemóžna klinčeše powěsć, kotraž k powšitkownej radości 2. junija přez města a wsy lećeše: Smy w mórskej bitwje jendźelske łódźstwo zbili. Lětstotki knježeše Jendźelska nad morjemi a nochce ani druhe łódźstwo pódla swojoho ćerpjeć. Hdyž so wójna před 22 měsacami započa, měnješe kóždy, zo jedyn z prěnich skutkow němske łódźstwo zniči. Tak wěsći sebi toho běchu, zo rěkaše: Hdyž Němcy bórzy jónu rano wotuća, zhonja zo su łódźstwo měli. A tehdomny minister jendźelskoho łódźstwa, znaty Churchill, hrožeše, zo chcedźa němske łódźe, jeli budźa so khować, „z jich dźěrow wuryć kaž wulke myše". Mjez tym wšak bu Jendźelčanam dawno hižo dyba zdrěna, ale zo mohło naše łódźstwo na wotewrjenym morju z jich so měrić, zo mohło při tym wobstać a samo dobyć, to wěrili njejsu. **31. meja 1916** budźe so něhdy w stawiznach mjenować jako dźeń, na kotrymž jendźelske lětstotki stare knjejstwo na wšěch morjach swěta drje njebu zničene, ale tola dyrbješe spóznać, zo móža też za nje so mjezy postajić.

Kak bitwa nasta a so wuwi, wo tym naša strona něhdźe pisa:

Naše łódźstwo njepřećela, kiž bě so posledni čas husto před norwegskimi mjezami pokazał, k bitwje pytachu. 31. meje k 1/2 5 hodź. popołdnju wuhladachu něhdźe 70 mil wot **Skageraka** najprjedy 4 małe křižaki, kotrež wot nas přimane, k połnocy khwatachu. We 5^{20} hodź. přijědźe wot wječora 6 wulkich křižakow a wjele mjeńšich. Na 13 km počachu naše łódźe na nje třeleć. Při tym buchu dwaj jendźelskaj křižakaj a jedyn zničeŕ zničene. Za poł hodźiny pokazachu so nowe njepřećelske mocy wot połnocy. 5 łódźi rjadownje „Queen Elisabeth". Bórzy na to přimaše naša hłowna móc sobu do bitwy. Z wjetša při spěšnej jězbje traješe bitwa hač do ćmy. Na njej wobdźěli so skónčnje — nimo mnohich małych łódźi — z najmjeńša **25 jendźelskich wulkołódźi,** 6 jendźelskich wójnskich křižakow a 4 kabatowych křižakow přećiwo **16 němskim wulkołódźam,** 3 wójnskim křižakam, 6 staršim wójnskim łódźam, ale žanym kabatowym křižakam. W sćěhowacej nocy wojowachu křižaki a torpedowe łódźe. Rano přijědźe hišće wodźěl jendźelskich wulkich łódźi, hdyž bě wójna hižo nimo, wot połdnja a zawróći so hnydom zasy.

Kajku škodu wobej łódźstwje měještej, njehodźi so wězo hač do poslednjoho dypka přirunać, wosebje dokelž Jendźelčenjo wěsće wjele přeja a zamjelčuja. Na němskej stronje su zhubjene „Pommern" (13200 tu.), „Wiesbaden" (4900 tu.), „Frauenlob" (2700 tu.) a něšto torpedowych łódźi. W nocy podnuri so też hišće mały křižak „Elbing", kiž bě z druhej wójnskej łódźu hromadu storčił. Hromadźe wučinjeja škodowanja drje wokoło 28000 tunow.

Wjele wjacy a wjetšich łódźi zhubichu Jendźelčenjo. Přidali su woni wójnski křižak „Queen Mary" (30000 tu.), „Indefatigable" (19000 tu.), „Invincible", křižaki „Defeme", „Black Prince" (13000 tu.) a 5 torpedowe łódźe. Po wěstych wobkedźbowanjach z našeje strony a po swědčenjach jendźelskich jatych podnurichu pak so też wójnska łódź „Warspite" (29000), wójnski křižak „Princess Royal" (26800), kabatowy křižak „Euryalus" (12000), mały křižak „Birmingham" a někotre mjeńše łódźe. Z wěstosću móže so potajkim prajić, zo po ličbje a wulkosći łódźow jendźelska škoda **wjacy hač šěsć króć tak wjele** wučinja kaž naša.

Hišće bolostniše za Jendźelčanow a mjenje k wurunanju je, štož su na ludźoch zhubili. Někotři wobličeja jich škodu na **5000,** druzy na wjacy hač **7000** muži. Z někotrych łódźi njebu skoro nichtó wumóženy. Na „Indefatigable", „Defence" a „Black Prince" zatepichu so wšitcy officirojo, na „Queen Mary" hač do štyrjoch kadetow a na „Invincible" hač do kapitana a jenoho leutnanta.

Je němske łódźstwo cěkało? Jendźelčenjo praja. Ale je wučinjene, zo móžeše němske łódźstwo jenož 18 sukow, jendźelske pak 20—21 za hodźinu jěć. Štóž móžeše 18 kročeli běžeć, njemóžeše tomu lohcy ćeknyć, kiž za samsny čas 20 běži — khiba zo sebi tón njezwěri za tamnym běžeć. Časa, němske łódźstwo dosahnyć, běchu Jendźelčenjo měli. Bitwa njebě dźěn na samych jütlandskich brjohach, ale bě na 300 km wot brjohow a też wot Helgolanda zdalena.

Dobyćeŕski wjednik našoho łódźstwa bě viceadmiral **Scheer,** nastupnik zemrjetoho admirala z Pohl. Wón bu wot kejžora hnydom k admiralej pomjenowany a też wot druhich wjerchow z rjadami wuznamjenjeny. Joho wubjernomu wjednistwu so dobyćo wosebje sobu připisuje. Runje tak pak też dokładnomu wuwučenju wšěch namórnikow a wubjernomu wobrónjenju našich łódźi a dobrym škitarskim kabatam. We wosebitym telegramje je kejžor firmje Krupp swój dźak wuprajił. Jendźelske łódźe běchu samo na sebi wjele wjetše a jich kanony wjele sylniše hač naše.

Radosć nad mórskim dobyćom bě powšitkowna a wulka. Wot kejžora a kejžorstwowoho sejma započane bu wot njeličomnych jenotliwych wosobow a towarstwow łódźstwu zbožopřećo telegrafiscy wuprajene. Kejžor, kotryž bě w času bitwy runje pola Hindenburga na rańšej fronće, wróći so hnydom domoj a jědźeše do Wilhelmshafen, hdźež łódźstwu swoju radosć a swój dźak wupraji. W nam zjednoćenym wukraju wjesela so sobu a neutralny wukraj, też Amerika, němski wuspěch připóznawaja. W Jendźelskej a zjednoćenych krajach pomjenšeja wězo po móžnosći němske dobyćo, w Jendźelskej su samo tu a tam wo wulkim dobyću na swojej stronje rěčeli, tola so też tam hłosy namakaja, kotrež k wěrnosći stoja.

Poslednje powěsće našoho admiralstwa hišće dodawaja, zo su z němskoho łódźstwa so podnuriłe wšo hromadźe: 1 wójnski křižak, 1 starša wójnska wulkołódź, 4 małe křižaki a 5 torpedowych łódźi. Z tych njeběštej wojerskich winow dla dotal wozjewjenej „Lützow" a „Rostock". Zo pak so to njeby wot njepřećelow wopak wułožowało, jakož bychmy njesměrne zahuby měli, so też to nětko wozjewja. Wobsada wobeju łódźow bu ze wšěmi, też ćežko ranjenymi wumožena. Naše admiralstwo skónča:

Mjez tym zo su z tym němske škody skónčene, je dosć pokazkow, zo su Jendźelčenjo wjele wjacy zhubili, hač smy sami wobkedźbować móhli a wozjewili. Z horta jendźelskich jatych wěmy, zo stej nimo „Warspite" też „Princess Royal" a „Birmingham" zničenej.

Mórska bitwa před Skagerakom je a wostanje němske dobyćo, kaž hižo z toho sćěhuje, zo też po tym, štož jendźelske łódźstwo přidawa, porno našim 60720 tunam jendźelska škoda wučinja 117750 tunow. (b)

Lord Kitchener so zatepił.

Wutoru wječor přińdźe z Londona powěsć, zo bu wójnska łódź „Hampshire", kotraž bě z lordom Kitchenerom a joho stabom na puću do Ruskeje, zańdźenu nóc k wječoru wot orkneyskich kupow přez minu abo torpedo podnurjena. Morjo bě jara wichorojte a runjež bu hnydom wšo móžne k pomocy činjene, njeje drje nichtó ze žiwjenjom wotešoł. — „Hampshire" bě kabatowy křižak z 11000 tunami a měješe 650 ludźi wobsadki. Nichtó potajkim z nich njebu wumoženy. (b)

Kitchenerowa smjerć je za Jendźelsku kaž zhubjena bitwa. Wukrajna nowina praji: To je njezbožo, kotrež wšě jendźelske wutroby z hrozu napjelnja ... Te torpedo a ta mina zniči najwutrobnišu khrobłosć, najhorcyšu energiju a najzmužićišu wolu w Jendźelskej. Hišće wjacy: Zniči muža, ke kotromuž měješe Jendźelska dowěru. — Kitchener bě 66 lět stary a wojak za čas žiwjenja. Smilnosće a miłosće wón njeznaješe. Krej a sylzy mačachu wšě joho wójnske puće. Němsku wón hidźeše a je hižo 1870 jako francózski dobrowólnik přećiwo njej wojował. Też k tutej wójnje je wón po móžnosći sobu šćuwał, kaž běše też w njej najwyšši wjednik a zarjadowař. Naša wójnska strona njetrjeba wo njoho žarować.

Z francózskich bitwišćow

so 7. junija wozjewješe wojowanjo přećiwo **Jendźelčanam pola Hooge**. Cyłe wyšiny k wječoru a k połdnju wot Yperna 3 km su z tym w našich rukach. Jendźelske krawne zahuby su ćežke.

Při Maasy přimachu sylne francózske mocy naše stojnišća na wyšinje Caurettes k wječoru Maasy **cyle podarmo**. Na lěwym brjohu Maasy wojowaše so dale jara horco mjez lěsom **Caillette** a wsu **Damloup**. Hižo 2. junija bu twjerdźizna **Vaux** dobyta, ale Francózojo dźeržachu so hišće w njepřistupnych podzemńskich khowankach. Woni so skónčnje podachu, hdyž Francózojo, kotřiž kaž zadwělowani wojowachu, twjerdźiznu njemóžachu wróćo dobyć. Naši dobychu tam přez **700 jatych, wjele kanonow, mašinskich třělbow** a **mjetakow**. Też na wotwisach hory a k južnomu wječoru wot wsy Damloup wojowachu naši dobyćerscy pod ćežkimi njepřećelskimi škodowanjemi.

Na italskich wojownišćach

dobywachu so Awstriscy w stajnje sylnych wojowanjach k južnomu wječoru wot Asiago dale. Wot započatka toho měsaca bu 9700 Italskich, mjez nimi 184 officirow, zajatych a 13 mašinskich a 5 kanonow dobytych.

Wulka ruska bitwa.

Hižo dlěje přihotowane ruske nadběhi na rańše awstriske fronty su so 4. junija započałe. Rusojo wojuja wot rěki **Prypec hač k rumunskim mjezam** a kaž přecy z wulkimi mocami a z wulkej wutrajnosću.

Z Wiena wozjewja so 7. jünija:

Wot wjele sylnišich mocow nadběhane buchu naše mocy we Wolhyniskej pola **Lucka wróćo wzate.** To sta so bjez ważnych kaženjow přez njepřećela.

Na **wšěch druhich dźělach** našej sewjernorańšeje fronty buchu Rusojo krawnje wotpokazani, tak k sewjernomu wječoru wot Rafilowka při delnim Styru, pola Berestiany při rěčcy Kormin, pola Sapanow při hornjej Strypje, pola Jaroslawiec při Dnjestru a při besarabiskich mjezach.

K sewjernomu wječoru wot Tarnopola wotrazy jena z našich divisijow na jenym městnje dwaj, na druhim sydom nadběhow.

Jara ćežke zahuby měješe njepřećel też pola Okna a Dobronoucz, hdźež buchu joho kolony wjacy króć we zasakłych ručnych wojowanjach přewinjene. (b)

Rusojo pisaja hižo wo 25000 jatych; je pak znate, zo Rusojo kóždoho jatoho wjacy króć liča.

W druhim dźělu poda zličbowaŕ, knjez cyrkw. wučeŕ Andricki, pjenježnu rozprawu zańdźenoho lěta, po kotrejž při lońšich snadnych wudawkach nahladny zbytk w pokładnicy wosta. — Předsyda hišće najważniše wójnske podawki, khutne a žortne, wopomni. — Dokelž so z tutym měsacom prózdniny započnu, budże bližša zhromadźizna kónc augusta.

Njeradźene žně před 100 lětami.

Płaći za hubjene znamjo, hdyž kaž to lětsa bě, duby prjedy pupki ćerja hač jasnje. Jeli němske přisłowo prawo zdźerži, změjemy mokre lěćo: „Přińdźe-li dub do jasnje, mamy wulke pancanje?“ Tosame bě před 100 lětami. Kaž stara khronika powěda, přeměni so we meji lěta 1816 cyła atmosfära kaž do wulkoho hata, kotryž so na našu zemju jědnaće połnych měsacow skoro wšědnje tak wuliwaše, zo naše pólne płody, kaž tež te w zahrodach z najwjetšoho dźěla zhnichu. Wjele polow a łukow wostachu njesyčenych stojo, a mało, štož bě so nahromadźiło, njetyješe. Sćěhwk bě žałostna drohota. Płaćizny za cyrobu so skoro njehodźachu wjacy zapłaćić. Płaćeše kórc rožki 6—6½ tolerja, pšeńca 7—7½ tolerja, ječmjeń 4—4½ tolerja, wows 3 tolerje. Šěsć puntowska pokruta khlěba, kotryž pak bě lědma k jědźi, płaćeše skónčnje 12½ slěbornych. Płaćizny pak móža so z dźensnišimi lědma trochu přirunać. Powšitkownje dźěn mějachu pjenjezy tehdom wjacy hač tři króć telko płaćiwosće abo hódnosće kaž dźensa. Khudy móžeše lědma wjacy khlěb jěsć: wotruby a mukowy proch z mlětej słomu a rězom bu hromadu měšane a pječene na khlěb. Jědźachu też trawu, dźećel, wšelke koruški a syno. Ludźo khodźachu wokoło kaž ćěła. Mnozy wumrěchu hłodu. Hakle přez bohate žně lěta 1817 bu njewuprajne hubjeństwo skónčene. Mjez tym pak běchu lichownicy zbohatnyli. Potajkim runje kaž dźensniši dźeń. Ale nadźijomnje njedopjelni so přisłowo tón króć. Přisłowa wšak žane wěrnosće wěry njejsu. A Bóh wjedźe nimo wšěch přisłowow swět tola tak, kaž so jomu spodoba a je swětej wužitne. Runje tak dźěn so też praji: „Ludźo činja protyku, Bóh pak wjedro.“

Tohodla drje je lěpje, zo za tym činimy, zo smy Božich darow hódni. A hdyž po našej hłowje wšitko njeńdźe a kaž sebi přejemy, potom też hanjenjo Boha a klećo a zakliwanjo ničo njepomha, kaž móžeš to často sam pola křesćanow słyšeć! Čohodla hakle to najprjedy rosć da — tajki a tajke a hinaše . . .! Měniš, zo z tym što porjedźiš? — Njejsy sam hišće ženje swojim dźěćom prajił a slubił: Jeli sy pěkny (pěkna), pilny (pilna) atd., dóstanješ tón abo tamny krasny dar, abo to abo tamne, štož sebi přeješ. Je pola Boha hinak? Njejsmy wšitcy joho dźěći a njepokazuje nam też často wšelake krasnosće a rjanosće a dary hižo na swěće, kotrež za nas přihotuje, nam lubi, jeli smy pěkni, t. r. jomu posłuchamy, joho kaznje dźeržimy. A činimy so toho hódni, zo móže nam potom wšitko dać, štož hewak chcyše a my sebi přejemy? . . .

Kak raznje woprawdźe wopisuje tu človjeka a křesćana sławny němski basnik Weber: „Najprjedy přińdźe liwkosć, potom dwělowanjo; na to přećiwjenjo, potom hida a hanjenjo; połojčne myslenjo wjedźe k čertej. Dospołne myslenjo wjedźe k Bohu.“

Kóžde **trjebanjo kolesow** k přejězdźowanju, na zawjeselenja abo na wuléty je wot 5. junija t. l. **zakazane**.

Za kury plahowarjow.

Někotražkuli, kotraž rad kury plahuje, je snadź druhdy lóšt zhubiła na plahowanju, dokelž ji kóždolětnje telko kurjatow spada. Runje nětkle we wójnskim času pak, dokelž je tola wulka nuza na pjeriznje a jejach, dyrbjało so prawje wjele kur plahować. „Němski ratarski časopis“ wozjewješe njedawno z nazhonjenja jeneje kuryplahowarki srědk, kotryž je woprawdźe hódny, zo so z nim pospyta a kotryž kurjatka před zazymnjenjom wobarnuje, štož dźěn je najbóle na ćežkej a zymnej zemi wina, zo małe ćućiwe rawski padaja. Tamny časopis piše:

Bych tola na woćehnjenjo kurjatow we parjeńšću (Mistbeet) pokazała, kaž sym to hižo w minjenych lětach w mnohich ratarskich nowinach činiła. Parjeńšćo so runje tak připrawi, kaž za zahrodniske potrěbnosće, za 20—50 kurjatkow z jednorym parjeńšćowym woknom. Za wjacy skoćatkow położitej so dwě woknje porno sebi, za mjenje dosaha samo wotpołožene jstwine wokno. Kašć so tak do zemje sadźi, zo wyšša strona po móžnosći k połnocy leži. Do teje wurězaja so durčka (dźěra), kotrež móža so z cyhelom zastajić, jeli zasuwanjo nochcemy připrawić. Prěnje por njedźeli budże derje, zo so kurjatko pod patu abo kumštnej (dźěłanej) patu wostaja, mjez tym zo móža kurjata pozdźišo jara derje też přez nóc w parjenišću wostać. Hdyž wjedro jeno někak dowoli, wostanu durčka wodnjo wočinjene, zo móža skoćatka po spodobanju też wonka wokoło běhać. Pica staja abo dawa pak so, doniž su kurjatka małe, stajnje do parjeńšća, zo wone přez to też nawuknu, zo je nutřka rjenje ćopło, hdyž je jim wonka zyma. Po potrěbnosći so też por kamuškow pod wokno tyknje, zo by so wulofćiło. W nocy kładže so na wokno słomjany wodźěw (wokeńca) a hdyž słónco jara horco

---

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.

Napisał J. N.-K.

(3. pokračowanjo.)

Něhdy, hdyž bě Wjacsław něhdźe jene a dwacyći lět, přiwjedźe sebi Hanuš krasnoho konja z města z hermanka. Bě wuhločorny a kosmy so jomu wšě swěćachu. Kupc bě konja khwalił, zo je wosebje dobry do jěchanja a Hanuš, kiž bě sebi hižo dawno tajkoho konja přał sam za so a potom wosebje też za Jurja, bě sebi joho kupił. Ale hdyž chcyše doma spytać na nim jěchać, njemóžeše ani pjeć minutow na nim wobsedźeć a Jurij z cyła na njoho njepřińdźe, tak dźiwje kóń činješe. Hanuš njewědźeše sebi žaneje rady hač konja zasy předać, štož pak běše jomu też jara škoda. Tu prošeše joho Wjacsław, kotromuž so krasny kóń přejara lubješe, wo dowolnosć, zo směł so na njoho synyć spytać. Hdyž bě to też Radźinec nan, kotrohož bě so Wjacsław prjedy prašał, dowolił, sydźe so Wjacsław na konja. Přez štwórć hodźiny kóń spłóšiwje lětaše, zo by joho wottřasł, a potom hakle, hdyž ničo wučinić njemóžeše, bu něšto měrniši. Nětko jěchaše Wjacsław won do polow a hakle za štyri hodźiny wróći so na cyle přepoćenym konju. Nětko móžeštaj też Hanuš a Jurij so na njoho synyć. A runjež so jimaj też hišće kusk spjećowaše, dha tola wjacy tak strašny njebě kaž prjedy. Wjacsław pak móžeše so kóždy čas na njoho synyć a ženje so kóń ani kuska njewobaraše. Bě do cyła přewinjeny a Wjacsławej přecy najlěpje posłuchaše a joho najlěpje znaješe. Hdyž Radźinec nan widźeše, kak so synej krasny kóń lubi, by jomu joho rady kupił, ale Hanuš do toho njezwoli, měnjo, zo dźěn móže Wjacsław też tak na nim jěchać kaž husto so jomu zachce. Tak bě sebi Wjacsław sam konja dobył, kotryž dyrbješe jomu pozdźišo hišće wjele służbow činić.

IV. Cuzy ryćeŕ.

Žiwjenjo na wsach je hišće dźensniši dźeń jara jednore a přeměnja so mało. Hišće mjenje přeměnješe so za tamne časy, wo kotrychž tu powědamy. Za naš čas přijědźe abo přińdźe tola hdys a hdys něchtó cuzy do wsy, haj druhdy tu sami ludźo wokoło puća, kotřiž maja něštožkuli dźiwne pokazować, zo bychu sebi z tym pjenjezy zasłužili. Tehdom zabłudźi so mało hdy štó do njeznatych wjeskow, a te kiž runje při drozy njeležachu, njewohladachu husto za cyłe lěto žanoho cuzoho človjeka.

Też w našej wjescy miny so lěto jako lěto a jenož mało wosebitoho so wob lěto sta. Swjedźenje běchu jene lěto kaž druhe jenajke a přeměnjachu so mało. Jenož jónu běše pola Radźinec wjetši swjedźeń, hdyž měještaj mjenujcy Radźinec swój pjećadwacyćilětny kwas. Swjedźeń pak njebě tohodla wulki, dokelž snadź tam bohate hosćiny wuhotowachu, ale tohodla, dokelž buchu wšitcy khudźi w cyłej wokolinje z jědźu a drastu bohaće wobdarjeni. Z tym dobychu sebi Radźinec wjetšeje lubosće a zwjeselichu ludźi bóle hač z najkrasnišimi hosćinami. Tak bě so lěto 1683 přibližiło. To bě zrudne lěto za cyłu Europu a wosebje za Kejžorsku a strašne też za křesćanstwo. W małej wjescy zhonichu wšak mało wo tym, štož so we swěće zrudne přihotowaše. K nim dźěn nichtó njepřińdźe, a też woni sami skoro ženje swoju wjesku njewopušćichu. Stari ludźo pak kruće wěšćachu, zo budże wulka wójna abo zo hewak někajke njezbožo přińdźe. Sudźachu to ze wšelakich znamjenjow, kotrež běchu na njebju widźeli. Samo Měrtušec Jan, kiž tola hewak do ničoho tajkoho njewěrješe, powědaše wo dźiwnym znamjenju. Jan bydleše mjenujcy hišće přecy we swojim lěsu, hdyž runje pře jara zyma a wulki sněh njebě. Hdyž joho hubjene wjedro z lěsa wuhna, přebywaše pola Radźinec, hdźež měješe přecy na hródźach mału jstwičku přihotowanu. Docyła pak so Jan k nim přećahnyć nochcyše, runjež jomu přiměćowachu, dokelž njemóžeše dołho bjez swojoho lěsa wutrać. Jan drje bě hižo na wšě wosomdźesat lět, ale bě hišće strowy a čerstwy a njeměješe žanoho stracha, zo mohło so jomu njenadźicy někajke njezbožo stać, hdyž tak sam w lěsu bydleše. Nimo toho tam Wjacsław husto dosć k njomu won khodźeše, zo by joho ze wšěm zastarał, štožkuli trjebaše. Wjacsław dźěn měješe so staromu wojakej telko dźakować, zo móžeše jomu tu mału służbu rady lubje wopokazać. A wón to też z wjesołosću činješe; běštaj dźěn hač nanajlěpšej přećelaj wostałoj.

Jan bě po tajkim něhdy dźiwne znamjo na njebju widźał. Bě to w zymje w rjanej swětłej nocy. Luboznje zyboleše so blědy měsačk na njebju a wobswětlowaše z miłymi pruhami zemju, zo bě jasno kaž wo dnjo. Měsačk runje přiběraše a bě jenož prěnja połojca widźeć. Jan přebywaše, dokelž bě drje zyma ale tola jara rjane wjedro, runje we swojim lěsu. Kaž bě so přiwučił, khodźeše hišće wječor, doniž so k měrej njepoda, khwilu po lěsu. Tu wuhlada na dobo

kotrym dźěłaćerjam na hłowje staćo na wuhenju, štož bě při lětnim mjećenju hižo někotry raz činił. Zwažliwy človjek, ženjeny a nan dweju dźěśći, zhubi pódla runowahu, padźe na betonowu třěchu kótłarnje a bě hnydom mortwy.

⁘

Njerozomne wužiwanjo a zrudne sćěhwki z njezrałym sadom pak so zasy započnu. — W Miesbachu a Saumje (w Delnjej Frankskej) skhorještej a wumrěštej we wulkich bolosćach 11lětnej holcy po wužiwanju njezrałych jahodkow. — W Pegawje wumrě po wužiwanju ćernjowych jahodkow a so na nje wody napiwši 12lětny Rudolf Opitz, kotrohož nan je we wójnje.

⁘

(Wotnajeŕske pjenjezy za hońtwy wróćo du.) Z Plawna w V. so pisa, zo tam wotnajeŕske pjenjezy za hońtwy jara wróćo du. W Tirschendorfje bu hońtwa za 420 hr. wotnajata; hewak bě dwójcy telko płaćiła. W Engelhardtsgrünu bu burska hońtwa za 380 hriwnow přewostajena, prjedy bě ju hońtwař z Plawna měł za 900 hr. wotnajatu.

⁘

Ameriske žorty. Němsku rozmjasć zda so runje tak bolostne być kaž jěža roztłóčić. — Professor: „Kotrej słowje so wot studentow najhusćišo trjebatej?“ Student: „Ja njewěm.“ Professor: „Cyle prawje!“

⁘

Běrnjacy tykanc bjez mloka, muki a butry.

Punt běrnow, njebělene warjene potom zymne roztołkane změšeja so z jenym jejowym žołćikom a 1/2 puntom cokora. Potom změša zo pakćik puddingpólvra (za 10 pj., citrona, apfelsina, vanilla) z pakćikom pólvra k pječenju a to so lohcy zaměša z běrnjacym ćěstom, potom doda so jejowy bělk, na sněh šwikany, k tomu a potom so wšitko w sudobju na 1 hodźinu pječe. Hdyž so wjacy ćěsta nadźěła, ma so tež dlěje potom pjec.

⁘

Němska wójnska wustajeńca w Drježdźanach 1916.

(M. J.) Tale wustajeńca bu srjedu 31. meje wotewrjena. Zastupny pjenjez je: za dorosćenych 50 pj., za dźěći a wojakow (wot feldwebla niže) 25 pj. Šule z nawjedowanjom jich wučerjow a wojacy we wjetšich črjódach płaća jeno po wosobje 10 pj. zastupa. Trajace khartki so njewudawaja. Wustajeńca je hnydom wot spočatka zastupny pjenjez tak nizki postajiła, zo by kóždomu móžno było, wustajeńcu, kotraž je jara zajimawa a wjele wjetša zrostła, hač bě wotpohladane, wopytać a wobhladać. Katalog wustajeńcy płaći 50 pjenježkow.

⁘

Wójnske ćišćane wěcy.

(M. J.) Hižo we wójnje 1870/71 je čorne wumjełstwo (ćišćeŕstwo) swoju rólu hrało, kotraž pak so njemóže ani měrić z ważnosću, kotruž ma ćišćeŕstwo w nětčišej swěta-wójnje. Hižo prěnje njedźele wójny swědčachu wo tym, na kak jara wšelakore wašnjo móže so ćišćeŕske wumjełstwo wutrjebać, nic jeno w etappach ale tež we wobsadźenych krajinach hač do prědka do třělnych hrjebjow.

Wurjadnje dobry wobraz w njeličomnych ćišćeŕskich wupłodach a wozjewjenjach a lisćinach na murje, přizjewjenjach, proklamacijach, nakhwilnych papjerjanych pjenjezach, pjenjezy zastupowacych lisćikach, wójnskich nowinach atd. hač do najmjeńšich ćišćanach wupłodow jara wšelakich krajnowobornych ćišćeŕnjow poskića nam wotdźělenjo **knihićišćeŕskich wěcow Drježdźanskeje wójnskeje wustajeńcy**, a to nic jeno tajke našoho wójnskoho wjednistwa a wójskow z nami zjednoćenych statow, ale tež tamne njepřećelskoho wukraja. Tu su kruchi, kotrež nam mnoho zajimawje rozswětleja a nam wjele myslić dadźa, drohotne originale „turkowskich Fetwas“, boharske wozjewjenja, serbiske wozjewjenja na murjach, jendźelske wozjewjenja łžow, francózske karikatury, wójnske wobrazy njepřećelskoho wukraja, wšitko to předstaja kóždomu, kiž to jeno trochu bliže sebi wobhlada, žiwy wobraz wo wojownišćach a přinjesu do tychle po zdaću mortwych kruchow papjery hibitosć a žiwjenjo. Też pisma z lěhwow jatych njejsu zabyte, a namakamy tu někotrežkuli jara zajimawe wěcki. Wosebite wjednistwo za tute wotdźělenjo ma so postajić, štož wopyt wójnskeje wustajeńcy hišće bóle poruča.

⁘

Zakazanjo do domu rězanja a kormjenjo swini.

(M. J.) Je so tam a sem prajiło, zo mohło kormjenjo swini so pomjeńšić, hdyž do domu rězanjo zakazane wostanje. Hdźe sem tajki strach přińdźe, njehodźi so prajić. Kak njemudre pak to je, je cyle jasne. Dokelž do domu rězanja so tola zawěrno zakazałe njejsu tohodla, zo by so burskomu ludej telko mjaso jědźenja njepopřało, ale bu to na cyle nuznu měru wobmjezowane, dokelž je ličba kormych swini, kotrež su woprawdźe krězu hódne a zrałe, tak snadna, zo by cyle njehospodarscy było, dźělej wobydleŕstwa dowolić, zo mohł so na poł lěta doprědka zastarać, a wjetšomu druhomu dźělej w tymle času docyła ničo dać.

Hdyž pak bě wina, zo so rězanjo do domu wobmjezowa, dokelž korme swinje pobrachowachu, potom to tola hakle prawje jara žanoho zmysła a zaměra nima, z kormjenjom snadź nětko cyle zastać a z tym tele wobstojnosće dać dale wobstać, kotrež dźěn dyrbjachu same wot so njezamjezowane do domu rězanja zakazać. Čim wjacy kormych swini tu je, ćim wjacy do domu rězanjow móža so potom zasy dowolić. A dokelž nětčiše postajenja jeno hač do 1. okt. t. l. płaća, je tola za burski lud jara ważne, zo by zběhnjenjo tohole wobmjezowanja přez po móžnosći prawje wjele kormych swini też jako prawe wuznał. Njehodźi dźěn so też nuza na picowanskich srědkach prěć, hdyž je dawanjo běrnow też wobmjezowane, a to runje tak mało, kaž přehnate płaćizny za prosata abo młode swinje.

Tola wulkotne dopokazy, kak móže so też naše burstwo tamnym ćežkim wobstojnosćam, kotrež je nam wójna přinjesła, zrosćene wopokazać, dawa nadźiju, zo móže też kormjenjo swini při wšěm tym zasy jara přibjerać. Wone je a wostanje tola hišće prawje wunošne a njehodźi so też, dźiwajo na někak porjadne zastaranjo z mjasom na wsach, ani parować.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 3. junija wot hr.	pj.	hač hr.	pj.	w Kamjencu 8. junija wot hr.	pj.	hač hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	5	10	6	00				
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	6	40	7	90			7	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 528 (w Kamjencu 235)	35	—	60	—	38	—	58	—
Butra 1 kg	4	60	5	10			—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	21			19	20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.
Kóžde čisło 20 pjenježkow.
Křižowy puć a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.
Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Čisty
pčołacy wósk
kupuje so w **Róženče** na farje
punt po 2 hriwnomaj.

Hłowna zhromadźizna
Towařstwa ss. Cyrilla a Methoda

budże **njedźelu 18. junija 1916** popołdnju w 4 hodźinach

w Ralbicach.

Porjad: 1. Rozprawy pokładnika a redaktora. — 2. Přednošk. — 3. Rozmołwa wo přednošku. — 4. Namjety.

Wšěch sobustawow z blizka a z daloka wutrobnje přeprošuje

předsydstwo.

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

3. junija 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Čelace mjaso	„	3	80	3	80	3	80
Skopjace (wowče) mjaso	„	5	20	5	20	5	20
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	11,6	—	13	—	13
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	3	—	3	30	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Khróšćanska nalutowarńja

změje **njedźelu 18. junija** popołdnju w 4 hodźinach w sali „herbskeje grychty“ w Khróšćicach swoju

48. generalnu zhromadźiznu.

Dźeńśki porjad:

1. Zličbowanjo a bilanca z lěta 1915. 2. Prawoprajenjo tejesameje a wuswobodźenjo předsydstwa a dohladowarstwa. 3. Rozdźělenjo dobytka. 4. Wólby. 5. Sobudźělenja a namjety.

Z tutym přeprošuje

Michał Kokla, předsyda.

Zuby porjedźenjo

z kawčukom a złotom,

krónowe a mosćikowe dźěła,

plomby wšěch družinow,

Zuby ćahanjo,

(bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska dr. 1a.

Zbytki!

za **bluzy**, **drasty** a **spódnje suknje**, jenobarbne a pisane, poruča k nizkim płaćiznam.

Předawa so wot rano 8 hač popołdnju do 5 hodźin.

Tkajerńja wołmy w Kamjencu

Fabrikstrasse 1, am Herrentahl.

Wčora dop. 1/2 10 je zbóžnje wumrěła ze swjatymi sakramentami wjacy króć doma wobstarana naša lubowana mać, přichodna mać, wowka, sotra a ćeta

Hańža zwud. **Piskorowa**

w Budyšinje.

Pohrjeb budże póndźelu 12. junija dopołdnja we 11 hodźinach (wot domu pod Bórglinom 13).

Přećeljo a znaći so z tutym na k-rowu-přewodźenjo přeprošuja

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 25. | **Budyšin, 17. junija 1916.** | **Lětnik 54.**

Pastyŕski list arcybiskopow a biskopow němskoho kejžorstwa.

Podpisani arcybiskopja a biskopja němskoho kejžorstwa poskićeja wysokodostojnomu duchownstwu a wěriwym swojich dioecesow postrow, žohnowanjo a pokoj w Knjezu.

Lubowani wosadni!

Ze starosćepołnej wutrobu smy w adventnym času lěta 1914, někotre měsacy po wudyrjenju wójny, zhromadnje pastyŕske słowo k wam poręčeli a wšitkich namołwjeli k pokuće a dosćčinjenju, zo bychmy přez Božu smilnósć bórzowne skónčenjo swětoweje wójny docpěli.

„Hišće njeje kónca dowidźeć“ — tak prajachmy tehdom; „wěste je jenož, zo hišće wjele ćežkoho na nas čaka.“

Naše tyšniwe předčućo je so bohužel jara wěrne wopokazało; wy wěsće to sami, lubowani! Boži jandźel khostanja znošuje so přecy hišće z wótrym mječom nad hrěšniwym swětom. Płomjo wójny sapa hišće w njeposłabjenej njemdrosći.

Na najhłubše žórła tutoho domapytanja smy w swojim času pokazali: na njesměrnu winu hrěchow nětčišoho swěta a kultury, na khostacu ruku sprawnoho Boha. Bóh bije hrěšne ludy, zo by je wuhójił (Oseas 6, 2); přez prut wójny chce je wróćo wołać ze zabłudźenych pućow (Job 13, 2 a 8).

Pod prěnim wójnskim hrimotom zakćěwachu woprawdźe kćenja duchownoho nawróta, pokuty a dosćčinjenja, nadźijepołne; duch nabožnoho wobnowjenja wěješe kaž dych nalětni přez kraje Němskeje.

Lubowani! „Našoho luda a z tym naša samsna wina je wulka“, tak napominachmy tehdom. „Dołholětnu winu njezaruna krótka želniwosć. Wěrna želnosć niči winu, ale nic z dobom wšitke khostanjo.“

Boža ruka leži hišće přecy ćežko nad nami; rańše zerja měra njechadźa přecy hišće zaswitać. Wězo, dowěrjamy so njepowalnje Bohu, kiž je nas dotal škitał, dowěrjamy so swojej sprawnej wěcy, dowěrjamy so swojim dobrym wojakam, kotřiž su dobyća nad dobyća docpěli a nam sławny měr wudobudu. Ale my čujemy a wěmy to wšitcy: „Hišće wjacy dyrbimy pokućić, hišće wjacy zarunawać a so modlić. Bóh pruhuje też našu wobstajnosć (Jak. 1, 1 a 12).

Prašejće so sami, lubowani wosadni, a hladajće do so a wokoło so! Što je so stało z nabožnej pohnutosću a khutnym pokutnym zmyslenjom, kotrejž běštej so nas při nahłym wudyrjenju swětoweje wójny tak mócnje přimnyłoj? Kak smy dźerželi, štož smy tehdom wosebje při swjatočnym poswjećenju na njedźeli po třoch kralach 1915, jako swjatu winowatosć připóznali a Knjezej kruće slubili?

Lubowani! Boža ruka njeje wosłabiła; ale joho pomoc so dliji. Hladajmy so zwažliweje mysle, kotruž traš spytowaŕ w někotrejžkuli duši, kotraž je słaba we wěrje a dowěrje, zbudźuje: Hdźe wostawa pomoc Knjezowa? Spěwać a pokućić njepomha ničo! To by było bohahanjenjo. Ně! Bóh njezadźeržuje swoje slubjenjo, ale wón so komdźi, dokelž chce, zo bychu so wšitcy k pokuće nawróćili (2. Pětr. 3, 9.) Wobnowmy so tohodla we najhłubšej duši, w duchu swojeje mysle, kaž japoštoł napomina (Efesk. 4, 23); posylnjejmy w tutej ćěsnosći přecy z nowa swoje mučne duše; pozběhujmy, posłuchajcy słowa profety, wutrobu a ruku přecy ze z nowa woživjenej dowěru ke Knjezej we njebjesach (Thren. 3, 41): Je to nuzne.

Na Božu smilnosć smy pokazani, na móc a miłosć toho, kiž wutroby wjerchow a wjednikow ludow wjedźe kaž rěčki wodow (Přisł. 21, 1); Boža miłosć stanje so tym, kotřiž su rozkateje a poniženje wutroby (Ps. 50, 19).

Naše wutroby krawja z njeličomnych ranow, kotrež je wójna nabiła a hišće bije. Hdźe druhdźe bychmy wuhojenjo a pomoc nadešli khiba we wutrobje Bóžskej, we wutrobje našoho Knjeza a Zbóžnika, kotraž w njesměrnej miłości za nas bije a nam wupomha, hdyž so jej bližimy w duchu poniženosće a ze želnosćiwej dušu (Daniel 3, 39).

Lubowani! Měsac Wutroby Jězusoweje je zasy přišoł. Wón je wosebje skutkam dosćčinjeja poswjećeny. Tohodla namołwjamy doraznje wšitkich dušipastyrjow, zo bychu w tutym žohnowanja połnym měsacu wěriwych po swojich mocach zahorjeli k wobnowjenju wutrobow w duchu modlenja, pokutniwosće a dosćčinjenja. A wěriwych napominamy khutnje, zo bychu swoje wutroby wotewrjeli skutkowanju hnady Božeje, wučbam a namołwjenjam swojich měšnikow, z tym, zo zwólniwje słowo Boże słyša, wo wšitke křesćanske póćciwosće so swěru prócuja, woporniwje a rad ćeže a njepřijomnosće wšědnoho žiwjenja, kotrež je wójna přinjesła, njesu, wulkomyslnu lubosć k nuzu ćerpjacomu bližšomu wukonjeja, horliwje nadobne srědki spomoženja a zarunanja wužiwaja kaž: wopor Božeje mšě, sakramentaj pokuty a wołtarja, sebjezapřećo a modlitwu, wosebje česćowanjo Najswjećišeje Wutroby Jězusoweje.

Strašna je Boža sprawnosć, ale njeskónčnje wulka je też Boža miłosć. Potajne a njewuslědźite su puće Božeje předwidźiwosće, ale wona liči wot wěčnosće sem też z našim sobuskutkowanjom, z našej pokutu a našim modlenjom při swojich wotpohladach a skutkach. We wjesołej dowěrje, zo je z Bohom wujednany, wołaše so něhdy ćěsnosćeny psalmist w nutrnej modlitwje k swojomu Knjezej a Bohu, a Bóh poskići jomu wućek we wuzkosći (Ps. 4, 2). Sćěhujmy tutón přikład a Bóh dopjelni też nad nami w prawym času swoje słowo: Swěrny ćěsnosćeny budźe so wołać ke mni a ja joho wusłyšu; z nim sym w ćěsnosći, wutorhnu joho a wosławju joho (Ps. 90, 15).

Přistupmy z dowěru k trónej hnady, k Najswjećišej Wutrobje Jězusowej, zo bychmy smilnosć namakali a pomoc w prawym času (Hebr. 4, 16).

* * *

W zmysłu předstojacoho pastyŕskoho lista so z tutym poruča:

1. Pastyŕski list ma so swjatkownu póndźelu, 12. junija z klětki čitać.

2. Dokelž lětsa swjedźenje wjerchow japoštołow Pětra a Pawoła (29. junija), Najswjećišeje Wutroby Jězusoweje (30. junija) a swj. Marije domapytanja, njedźelu 2. julija, blizko při sebi so swjeća, ma so 29. a 30. junija a 1. julija Triduum (třidnjowska pobožnosć) wotdźeržeć, po móžnosći z předowanjom a z najmjeńša z wječornej pobožnosću abo wjacy hodźinskej pobožnosću před Najswjećišim; też časćiša přileżnosć k spowědźi ma so poskićić.

3. Njedźelu, 2. julija, budźe cyły dźeń Najswjećiše wustajene, rano zhromadne woprawjenjo. Při skónčacej pobožnosći ma so modlitwa Benedikta XV. wo měr spěwać.

Na swjedźenju Khrystusowoho do-njebjes-stpěća, 1. junija 1916.

Felix, kardinal z Hartmann, arcybiskop w Kölnje. †† Domaš, arcybiskop w Freiburgu. †† Edmund, arcybiskop w Hněznu a Póznanju. † Adolf, wjerchbiskop we Wrótsławju. † Felix, biskop w Trieru. † Adolf, biskop w Straßburgu. † Pawoł Wilhelm, biskop w Rottenburgu. † Augustin, biskop w Khołmje. † Willibrord, biskop w Mecu. † Jurij Hendrich, biskop w Mohuču. † Józef Damian, biskop w Fuldźe. † Augustin, biskop we Warmiji. † Karl Józef, biskop w Paderbornje. † Jan, biskop w Münsteru. † Augustin, biskop w Limburgu. † Wilhelm, biskop w Osnabrücku. † Franc, titularny biskop z Priene, japoštołski vikar w sakskim kralestwje a tachant w Budyšinje. † Józef, biskop w Hildesheimje. † Hendrich, titularny biskop w Cisamo a pólny probst wójska.

Joho Majestosć naš kral přińdźe do wsy.

Tak je nětko hamtscy wozjewjene. Jenož hrozne wjedro mohło hišće tomu zadźěwać. Potom wostanje doma. A jako dźeń je postajeny 22. dźeń tohole měsaca. To je runje Božoho Ćěła.

Naš kral přińdźe a to mamy jomu hołdować. Serbja, hódnje joho powitać!

Kraloswěrni smy. Toho z najmjeńša přecy so khwalimy. Krala česćić, joho lubować, jomu służić: to je wot wótcow namrěte wašnjo pola nas. Wot nana, maćerje to mamy; to je wowka wučiła wnučka, hdyž je joho na klinje měła. We swěrje a w lubosći k swojomu kralej su naši dźědojo mrěli. Pokažće, zo smy z jich krewje.

Što mamy činić, hdyž přińdźe? Wupyšće sebi swoje wsy! Hižo z wonka dyrbi widźeć być, zo sebi joho ważimy. — Pleće pletwa a přećehńće je přez puć wot khěže ke khěži! Ze ćěmnozelenych serbskich šmrjókow sebi k tomu bjeŕće! — Wijće wěncy! Wšak zahrodki kćěja a łuki. Do wěncow sobu stykajće róže. Njech su jomu znamjo našeje lubosće k njomu. Też njezapomnički sobu nutř! Wone jomu ztołmača, zo joho njezabudźemy, hdyž je so też zasy domoj wróćił do swojeje residency.

Hódnje joho witajće! Joho je nam Bóh dał za wótca a wjednika tu na zemi. A Boha khwalimy, hdyž swojoho krala tu česćimy. Joho je Bóh postajił, zo by wodźił naše zbožo. Mudrosć ma, zo to dokonja; mocy, zo to móže, a lubosć k nam, zo to chce.

Hódnje joho witajće! Wón sebi zasłuži, zo joho česćimy. Wón je česćehódny. Kak přećelny je ze swojimi poddanami! Kak derje měni też z najnižšim! Joho zakoń: kak dycha starosć wo naše derjeměćo! Joho postajenja zawěsća, hdyž je wobkedźbujemy, naše zbožo. Je znate, kak so podarmo nichtó k njomu njebliži z prózstwu, hdyž je rozomna. Kóždy wě, zo ma k njomu přistup, hdyž jenož k njomu přińdźe. Kóždy hłódny dóstawa khlěba z joho blida. A to je kralowski khlěb. Dale hač přez serbske, sakske mjezy je znata joho nadobna powaha, joho nabožne wašnjo a zmyslenjo. Štóž joho znaje, wě, kak wón lubuje wšo dobre a kak je jomu wopaki, hdyž widźi zło. Sprawnosć wodźi joho ruku a swjatosć wobknježi joho wutrobu. A što też njeby wědźał, kak česć Božu spěchować je joho wola a žadosć? Što njeby wědźał, kak horco sebi přeje, zo też ći tajcy su, kotřiž joho wobdawaju a jomu su podaći? zo sprawnosć, křesćanske wašnjo, zo nabožnosć a póćciwosć wobknježi joho lubowany lud? — Hlejće, wón sebi česće zasłuži.

Tuž hódnje joho witajće.

Hladajće pak też, zo dobry by začišć był, kiž sebi wo nas wozmje, hdyž so zasy wróći z našich wsow do swojoho hrodu. Hdyž zastupi do wsy, móže so zwjeselić. Kaž by rěčnik tam stał a joho powitawši wuprajił zmyslenja a začuwanja wjesnjanow k njomu: tak je snadź prěnje, štož wuhlada, křiž přede wsu abo hłubšo we wsy. My do Boha wěrimy, kralo! My też toho wuznawamy, kiž za nas na křižu je ćerpjeł. Wot njoho mamy wučbu a wěru. A ta nas wuči, zo bychmy Boha zacpěwali, njebychmy-li swojoho krala lubowali a jomu njesłužili. Kral je naš wjednik a přikład.

A dale do wsy postupuje. Kak z radostnym wóčkom, kak z dowěrnej wutrobu k njomu zhladuja čŕjódy! Ze słowom a znamjenjemi jomu pokazuja, kak sebi joho waža. Wón je mócny, wón je přećelny, lubosćiwy; to jich přeswědčuje. Tuž joho so dźeržmy, hdyž joho trjebamy.

Njeje to wšo dobre? Njemóhło to krala wutrobu rozwjeselić? Jara joho to raduje. Ale — krala wóčko hlada hłubšo, hdyž dale do wsy postupuje. Njewšědneje mudrosće je a nazhonitosć ma, zo přez zwonkowne njeda so mylić. Wón widźi rjane statoki. Kaž hrody stoja. Njeje rjenje nad tajkim ludom knježić? Ale ach, to je jenož zwonkownosć! Tónle lud, kak mało waži sebi swoje! Kak wjele tych kubłow, kotrež jenož hišće wisaja! Što po prawym słuša hišće tym, kiž je swoje mjenuja? A snadź jenož khwilu hišće, a cuzy tu začahuja. Štož wot nanow su přewzali, a štož je płód pola wjele generacijow, kotrež swěrnje krala lubowachu, to rozbrójeju a ničа. Kak z hordosću so naduwaja a přez to hinu! Kak rozpraskaju a wužiwaju a tak wobkhudneju. Ach, to mi njeje njeznate! A druzy přińdu po nich. A tym snadź mjenje budźe činić wo swojoho krala a joho česć a prawa! Wot Boha ma dźěćo winowatosć, zo dźerži a njerozbrója, štož wot wótcow su přewzali. Hewak wonječesća staršich a z tym zakoń Boži, kotryž sebi ważić tola wudawaju, hdyž tam znamjo joho syna jako wuraz swojoho znutřkownoho přeswědčenja před wjes a do wsy a před swoje domy stajeju.

A postupuje do wsy. Što tamle te rjane, wulke twarjenja! Wěm što je; to mi njewosta njeznate. Haj docyła tak mało na *to sebi mysla, zo wo wšěm zhonju a zo* wěm jich derje posudźić; zo pomnju kak zwonkownje mje česća, kak po prawym pak tola mje wonječesća. Widźu, kak tak mało mi swěru wopokazuja, zo njejsu žiwi a so nimaja po duchu, kotryž mje wobknježi, a kiž měł też jich, hdy bychu wěrnje mi służili, wohknježeć. W jich skutkach so to pokazuje. Čohodla tajkele wulke korčmy za tajkele wjeski? Njeswědča mi wo tym, zo tónle lud přejara k zawjeselenju nakhila! Zo wjacy wužiwa, hač zamoženjo to dowola? Kak dha hewak by korčmař wobstać mohł? Njenoša so tam nic kroški — potom by twar był pokorniši — njenosy so tam z hromadami štož pola wunjesu a hródźe? štož mělo zdźeržeć te rjane statoki w namrětych swójbach? Tele rejowanske łubje! Wšo to je přehnate; je přewjele. Kak tu potom stoji z dobrej křesćanskej myslu; kak ze swójbnym žiwjenjom, haj, kak z póćciwosću? A tola chcu kralować nad dobrym, strowym ludom. Chcu knježić a lubowany być wot ludu, kiž we wšěm čini, štož Bohu so spodoba. Tajcy hakle su swěrni poddani swojoho krala. Ach, njeje wjacy wšo prawe a čiste. Lěpje dyrbjał serbski lud, kotryž lubuju, mi tola służić.

A kral postupuje dale po wsy. A što su dale joho mysle? Wón znaje tónle lud. Kak pyšniwy tola je! Wótcojo běchu hinajši. Ale wězo časy so přeměnjeju a njech też něštožkuli na wobstojnosće časa so dźiwa: tale pyšniwosć je tola cyle wopačna. Čohodla wšo tak drohotne? Lutować su zabyli a što potom mohł so dźiwać, zo ze zamoženjom wróćo dźe? — Kak dale stoji ze swójbnym žiwjenjom? Ach, też tu žno so měšćanski duch do nich žerje a Božeje kaznje też tak wjacy kedźbu nimaja, kiž bě prjedy tola tutomu ludej tak swjata. Ale, móže po prawym też hinak być? Wšak tola też młodosć dawno wjacy njeje, štož jónu bě: strowa, njewoblakowana we swojej póćciwosći. Mohł tak wjeselo měć ze swojimi poddanami? Ow zwjeršna jich lubosć ke mni, swojomu namrětomu kralej! Haj, haj, wjele njedospołnoho nad nimi, štož mělo lěpje stać, hdy bychu mje lěpje lubowali. Docyła je na swěće prawa lubosć wotemrěła. A też mjez nimi, tymi mojimi Serbami! Kak su tola mjeze sobu! Što wšo tu nazhoniš! Susod přećiwo susodej! zwady, njepřećelstwo z hłupych winow. Z kóždej maličkosću so ćerja na sudnistwo a z połnym noša prawnikam to, štož by jim tak trěbne było. A to husto pře ničo a za ničo! Škoda tych pjenjez. Ale hišće bóle hańba, zo tak mało wobkedźbuja kaznju, kotraž dyrbi tym swjata być, kotřiž su křesćanskoho wěrywuznaća: Dyrbiš bližšoho lubować, kaž sebje samoho a kaž swojoho Boha. A što hišće druhoho na nich! Zawisć je do njoho zakorjenjena hórša dyžli pór do jich polow; dobroho jedyn druhomu tak husto njepopřeje. — Ach, hdyž na tole spominam, potom kazy to wjeselo. kiž mohł měć, hdyž ći takle hołduja.

A wón spomina dale. A hišće wjele je wotkryte před joho duchownym wóčkom. Kaž we jasnej wodźe dowidźiš wšoho, štož na nizkim dnu leži: Ach też najmjeńšu słabosć, wohidnu wopačnosć serbskoho ludu wón widźi. Wón znaje kóždu wutrobu a wón wě, kak kóždu posudźeć. Wón wě, kelko jomu je cyły lud; kelko kóždy jenotliwy. Wón wě, štó sebi zasłužuje pokhwalenja a myta; štó khostanjo a porok. Naš kral mjenujcy je wšohowědomy. Přetož naš kral to je tón, kiž je wšudźom a wšo widźi. Wón drje njeje jenož človjek, wón je też Bóh. A joho Bóžstwo postupuje sobu z nim do wsy, hdyž měšnik joho njese pod wobličwom khlěba w monstrancy z cyrkwje w swjatočnym ćahu po wsy.

Tomule našomu kralej, Serbow kralej wot jich spočatka hač do jich skóńčenja, jomu dajmy sławu. Jomu hołdujmy. Tola nic jenož zwonkownje, njezhibujmy jenož kolena před nim, ale też swoju wolu. Njewołajmy jomu sławu z kěrlušom samym a z paćerjom, ale česćujmy joho přez skutki a žiwjenjo po joho woli a wučbje.

Jenož potom pokazamy, zo je wón woprawdźity naš kral; naš wjednik a wótc, naš wučeŕ a přikład. Takle budź do wěčnosće khwaleny a česćeny Jězus Khrystus w najswjećišim sakramenće wołtarja. mi.

Wójna.

Wulke ruske nadběhi

— třeća offensiva 1916 — stawaja so při rěcy **Styr**, na rańšim brjozy **Seretha**, na woběmaj brjohomaj **Dnjestra** a při rěcy **Pruth**, na skoro 400 km dołhej fronće. Rusojo su, na tym so njehodźi dwělować, zasy jara sylni a z kanonami a municiju tón króć wosebje bohaće wuhotowani. Nałožuja samsnu metodu, po kotrejž su Němscy a Awstriscy jich loni wróćo nahli. Po surowej kanonadźe nadběhaja njesměrne syły pěškow bjeze wšoho dźiwanja na krawne zahuby — a to je zasy ryzy ruske rjekowske, ale mordarske wašnjo. Rěka też, zo francózscy officirojo tu a tam sobu nawjeduja.

Hłowne ruske nadběhi sahachu k połdnju na **Černowicy**, wo srjedźa na **Tarnopol** a k połnocy na twjerdźiznu **Luck**. Přećiwo nim stoja w samym rjedźe general Pflanzer-Baltin, general-wyšk Böhm-Ermolli a arcywójwoda Józef Ferdinand, wupruhowani wjednicy. Před surowej ruskej přemocu su Awstriscy z dźěla dyrbjeli swoje prědkne stojnišća wopušćić a na zadniše so zepjerać. Zo to bjez škodowanjow njewoteńdźe, so rozemi. Štož pak Rusojo wo dobyćach a wosebje ličbach jatych — 10. junija rěča wo 1240 officirach a 71000 wojakach, 94 kanonach a 43 mjetakach — pisaja, je zawěsće přehnate, nazhonjenja z jich prjedawšimi wozjewjenjemi hižo

jasnje dosć za to swědča. Při jich surowych krawnych woporach je tež k wočakowanju, zo jich nadběh bórzy popušći.

Awstriske wjednistwo wozjewja 11. junija:

K **ranju wot Kolki** je njepřećel wčora z třomi połkami na **lěwy brjóh Styra** přišoł. Bu wčora zasy přez wobsahacy nadběh awstriskich mocow přez rěku wróćo zahnaty, při čimž nam 8 officirow, 1500 muži a 13 mašinskich třělbow do rukow padny.

K sewjernomu wječoru wot Tarnopola dobychmy z napřećnym storkom hórku zasy, kotruž bě njepřećel z ćežkimi woporami dobył.

W sewjerno-rańšich dźělach **Bukowiny** bu z najwjetšej rozhorjenosću dale wojowane. Njepřećelska přemoc, samo pola toho njepřećela w njewšědnym wobsahu woprowana, nuzowaše nas, naše wójska **wróćo wzać**.

12. junija:

W **sewjerno-rańšej Bukowinje** sta so naše dźělenjo wot njepřećela při twjerdych wojowanjach našich zadnych škitarjow.

Z Buczacza k połnocy postupowace sylne njepřećelske wodźělenjo bu wot němskich a awstriskich połkow zbite, při čimž **1300** Rusow w našich rukach wosta. Na wyšinach k ranju wot Wisniowczyka **złama** so dźensa rano **sylny ruski nadběh** pod wohnjom našich kanonow.

K **sewjernomu wječoru** wot **Tarnopola** so dale horco wojuje. Husćišo mjenowane stojnišća pola Worebiowki wuměnjachu wjacy króć wobsedźerja. Při Ikwje a we Wolhyniskej knježeše poměrnje měr.

K **wječoru wot Kolki** wotrazychu naši wojacy ruski pospyt, rěku překročić. Tu kaž wšudźom su njepřećelske zahuby runje tak ćežke kaž joho nadběhi dźiwje. (b)

Podnurjene łódźe.

W měsacu meji su němske a awstriske podmórniki abo miny štworozjednoćeństwu 56 łódźi z 118560 tunami podnuriłe. (b)

Italska łódź z wojakami podnurjena.

Z Roma piše so 10. junija:

Dwaj njepřećelskej podmórnikaj přimaštaj štwórtk wječor w Adriji transport italskich wojakow, wobstojacy z parnikow z wojakami a wójnskej nadobu. Wodźěl torpedowych łódźi transport přewodźeše. Podmórniki buchu hnydom nadběhane, tola so jim poradźi, torpeda wutřělić, z kotrychž jedyn parnik „Principe Umberto“ trjechi. Najebać khwatnu pomoc so parnik za někotre mjeńšiny podnuri. (b)

Rěka, zo je so tež druhi parnik hišće podnuril a so na 350 wojakow zatepiło.

Grichisku

štworozjednoćeństwo dale krjuduje. Dokelž je sebi wona lubić dała, zo Bołharojo pas Rupel wobsadźa — wobarać móžeše wona to runje tak mało kaž wobsadźenja Saloniki — je wone blokadu na wšě grichiske přistawy położiło a bjerje grichiske překupske łódźe w swojich a grichiskich přistawach. Grichiska je k znamjenju swojeje njestronitosće wjetši dźěl wójska rozpušćiła. Tež to jej njepomha. — To je wjele wuwołane wojowanjo štworozjednoćeństwa za „prawa małych ludow a narodow“.

Na francózskich a italskich wojownišćach

njebě w poslednim času wurjadnych podawkow. Započane wojowanja wšudźom postupowachu a nihdźe surowosć smjertnych bědźenjow njewotebjeraše. Kóždy dźeń, haj kóžda hodźina bije swoje rany a woła mnohich k smjerći a tola so husto zda, jakož by wójna so z blaka njehibała.

Před Verdunom dobychu naši bayerscy hajncy a rańšopruscy pěšcy k wječoru wot Vaux sylne francózske pólne wobtwjerdźenjo a zajachu 500 wojakow a wzachu 22 mašinskich třělbow. Hromadźe popadnychu w tamnych wojowanjach wot 8. hač do 10. junija 28 officirow a wjacy hač 1500 wojakow.

W Italskej wotměnjachu so awstriske a italske nadběhi, Awstriscy pak postupowachu. Ličba italskich jatych dźe **sylnje na 50000**.

Ruske bitwišća.

Z Wiena so 14. junija hamtscy wozjewja:

K połdnju wot **Bojana** a k połnocy wot **Černowic** buchu ruske přimanja wotražene. Hewak k połdnju Pripiatjo při njepřeměnjenych wobstojnosćach žanych wosebitych podawkow njeje. K połnocy wot Baranowitši stojachu wčora dopołdnja němske a awstriske wójska pod najćežšim wohnjom kanonow. Wječor přimaše njepřećel stojnišća, bu pak wšudźom cyle wróćo ćisnjeny. Naposledku třěleše artillerija do ruskich cofacych črjódow.

Swětny rozhlad.

Němska.

Kejžorstwowy sejm je 8. junija swoje wuradźenja dokónčił a so hač do 26. septbr. rozešoł. W swojimaj nalětnymaj zeńdźenjomaj wot 16. měrca hač do 10. hapryla a wot 9. meje hač do 8. junija je wón z wulkej pilnosću etat a nowe dawki wobdźěłał, woboje njesnadnej dźěle. Při etaće buštej wosebje dokładnje censura nad nowinami a spisami a zežiwjenjo ludu we wójnskim času rozrěčanej.

Najćežše dźěło žadachu nowe dawki. Knježerstwo a sejm njeběštaj wo nich přezjedne a wobě stronje dyrbješej skónčnje po dlějših jednanjach wo něšto cofać a z kompromisom so zjednać. Za to pak bu nowy dawkowy zakoń tež wot wšitkich stronow hač na socialdemokratisku — dawk na zamoženjo tež wot teje přiwzaty. Hišće dalšu třećinu wobornoho dawka z nowa junkróć zběrać, kaž bě hłowny sejmowy wubjerk wobzamknył, tomu so knježerstwo staji; za to přidachu dawkej na wójnski dobytk wěsty dawk na zamoženjo. Štóž ma wjacy hač 90 % toho zamoženja, kotrež je 31. dec. 1913 měł, woteda na kóžde sto zbytknoho dźěla 1 hr. Štóž je 10 abo wjacy procentow tehdomnišoho zamoženja we wójnskim času přisadźił, njepłaći potajkim ničo. Je to podobny dawk kaž tón na wójnski dobytk, z kotrymž budźe tež hromadźe zběrany.

Indirektne dawki je sejm tójšto přeměnił. Město wot knježerstwa namjetowanoho dawka na kwitowanja stupi překhódny dawk (Umsatzsteuer). Wot wšěch wob lěto předatych tworow ma so dawk wotedać. Je sam na sebi snadny, lubi pak we cyłku nahladny wunošk, wjetši hač by dawk na kwitowanja wobradźił. Wšelake wołoženja su postajene, zo dawk njeby wobkod z tworami wobćežował abo njesprawnosće zawinył.

Póstowy dawk powyša dalokoréčenjo wo 10 %. Listy do daloka budźa płaćić 15, do blizka 7½ pj. kaž póstowe kharty. W telegramach přirazy so 2, z najmjeńša pak 10 pj. na cyły. — Stempel na přewožerske lisćiny (Frachturkunden) płaći 10, při khwatnych kruchach 20 pj.

Dawk na tobak njeje přewjele powyšeny. Pola cigaretow bu wobzamknjene, zo dyrbja twornje, kotrež přichodnje přez 15 % wjacy hač nětkle dźěłaja, wosebity wójnski dawk płaćić. Z tym škitaja so małe twornje.

Wunošk nowych indirektnych dawkow wobliča so na něhdźe 650 mill. hr., to je wjacy hač by po knježerstwowych namjetach so wočakować mohło, je pak tež wjacy hač je so hdy nowych dawkow wobzamknyło. Zo móže tajki nowy dawk wo srjedź wójny so zawjesć, njeje hubjene znamjo za naše hospodarstwo a dopokazuje z dobom, zo chcetaj lud a knježerstwo činić, štož je k wutraću we wójnje trěbne.

12 milliardow noweje wójnskeje požčonki je kejžorstwowy sejm přizwolił. Ta pak so hakle w septembru wupisa.

Z druhich zakonjow, kotrež je sejm wobzamknył, chcemy tu naspomnić dodawk k towarstwowomu zakonjej a zakoń kapitalisowanych rentow. Prěniši chce wěstym zjednoćeństwam, wosebje dźěłaćerskim, zastupowanjo jich prawow bóle zawěsćić. Hač budźe to tam, hdźež so přede wšěm na młodostnych poćahuje, přecy k žohnowanju, njech přichod wuči. Jeni nad tym dwěluja, druzy to wočakuja. Konservativni su přećiwo zakonjej hłosowali, centrumscy za njón.

Zakoń kapitalisowanych rentow chce ranjenym wojakam město pensije wěsty kapital dać, zo móhli sebi samostatne hospodarstwo założić.

Na kóncu sejmowych posedźenjow měješe kancler Bethmann Hollweg 5. a 6. junija hišće dwě réči, kiž nimale napadnyštej a na kotrejž nowiny hišće wjele spominaja. 5. junija wón we wulkim rozhorjenju na wšelake, z wjetša anonymne, brošury a spisy so hóršeše, kotrež joho politiku jako mało krutu kritisuja. Bě słyšeć, zo kanclerowe słowa wosebje konservativnym płaćachu, kotřiž joho cofanjo před Ameriku we zwonkownej a joho přećelstwo k lěwym stronam w znutřkownej politicy njelubuja. Konservativni posłuchachu na njoho cyle zymneje wutroby a pokazachu jomu mało napřećopřińdźenja. Swobodnomyslni a samo socialdemokraći při kanclerowej réči za to ćim sylnišo kleskachu a wukkwaluja Bethmanna tež w swojich nowinach pře wšu měru. Předaloko do lěwoho lěhwa drje sebi kancler tohodla njezaléže. To njeby tež ani jomu ani kejžorstwu tyło.

Awstriska.

Křćeny bu we Wienje štwórtk 8. junija syn arcywójwody Karla Franca Józefa, kejžorowoho nastupnika. Kmótraj běštaj kejžor Franc Józef a naš sakski kral. Při křćeńcy běchu tež wšě we Wienje přebywace sobustawy kejžorskoho domu. Nan je jako wójskowy wjednik na italskej fronće. Młody prync dósta mjena Felix Friedrich August.

Italska.

Ministerium Salandra je wotstupiło, dokelž jomu sejm swoju dowěru njechaše wuprajić. Što so nětko stanje, je hišće njewěste. Nichtó drje so w tu khwilu wo joho herbstwo torhać njebudźe. Khory kral je so do Roma podał.

Připušćenjo do domu rězanja. „Němska parlamentska korresp.“ W někotrych krajinach zda so, zo w nastupanju do domu rězanja swini so zasy położenja pokazuja. Tak wozjewja předsyda wokrjesnoho wubjerka we Essenje, zo so do domu rězanja přichodnje zasy wobšěrnišo dowola, hdyž tež nic bjeze wšoho wobmjezowanja. Dowolnosć budźe wotwisować wot toho, hač je w domje wulka nuza dla mjasa, abo hač je rězanjo hospodarskich winow dla (zo je swinjo dokormjene) radźomne, při čimž budźe so wosebje na hospodarstwa, kotrež jeno dwě swinjeći za samsnu potrjebu kormja, dźiwać.

⁘

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. (Drobnosće z wójnskich zakonjow.) Po poručnosći wojeńskeje wyšnosće je wot nětka wšitke njetrjebawše jězdźenjo z kolesami, wosebje jězdźenjo k wjeselu, zakazane a so khosta. Přispomnjenjo: Kaž słyšimy, buštej dwě serbskej holcy w Delanach z kolesom lepjenej, a kóžda dyrbi 30 hr. khostanja zapłaćić.

W N. buchu 3 korčmarjo khostani, kotřiž běchu pokračowanskich šulerjow (Fortbildungsschüler) w swojich domach ćerpjeli. Dokelž je přebywanjo tajkich pachołow we korčmje też wodnjo zakazane, dyrbješe kóždy hosćencaŕ 30 hr. khostanja płaćić abo 6 dnjow sedźeć. — Powołanjo přećiwo khostanju pola wyššoho sudnistwa bu začisnjene.

W E. dóstaštaj 18lětnaj młodźencaj kóždy tohorunja 30 hr. khostanja, dokelž běštaj wječor po 6 hodźinach bjez swojich staršich abo druhich předstajenych w korčmje byłoj a też na drozy wonka cigarety kuriłoj.

Jara wužitne by było, zo by so też we katolskich Serbach bóle na dopjelnjenjo tutych zakonjow hladało. Lutherske a fabriske krajiny nas w tym jara wohańbjeja.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Kaž hakle nětko zhonichmy, bu na wječornym bitwišću dale **ranjeny:**

Jurij Roztok (wojnaŕ Roztokec) z **Radworja,** pohončˇ pola mašinskich třělbow aktivnoho pěšoho regimenta čo. ... Wón bu 3. měrca 1916 w bitwach pola Soissone (w połnócnej Francózskej) z kruchom granaty na prawej nozy ranjeny a lěkowaše so w pólnym lazareće w Liesse (k ranju wot Laona). — Liesse je sławne hnadowne město, kotrež drje ma něchtóžkuli w Serbach na pohladnicach (Ansichtskarte), z pola dóstatych.

Khory je:

Jan Čoch z Boranec, dźesatnik w reservnym pěšim regimenće čo. ... Wón skhorje w Francózskej na rozhorjenjo jatrow a lěkowaše so we wójnskim lazareće w Rethelu.

⁘

Z Janskich Kupjelow. Namjezne khójnički, ze swojej hewak hórkatej a dźěratej pódu, přetworja so po času bóle a bóle na rumne idylne městno. Hižo loni běchu pilne rucy „wójnski lěsk“ připrawiłe a lětsa přidruži so nowy wutwark, kiž pilnosći a wumjełstwu lětušich ranjenych wšu česć dawa. K lońšomu němskomu worjołej přida so sakski wopon we wšelakich barbach. Z jednorych naprawow, z wjetšoho dźěla darjene wot firmy Reif w Kamjencu, su zestajeli wulki škit, přetorhnjeny z pasami we čornej a běłej barbje a napręki ručany wěnc. Wyše njoho błyšći so kralowska króna. Z dźěla wobrubja cyły wudźěłk šěroki bant, na kotrymž je z kamuškow zestajane słowo: „Bóh žohnuj Saksku!“ Wšo je zdźěłane z pěska, kamjeni, koksa, mocha a kachelcow a druhich jednorych srědkow. Tuta nowa twórba bu nětko prěni dźeń swjatkow w přitomnosći wulkeje črjódy ludźi wot wjesnoho a pólnoho duchownoho dr. Albany z přihódnej patriotiskej narěču poswjećena a zjawnosći přepodata. Feldwebel Lenz rozestaji jeje nastaćo, dźakowaše so wšitkim pomocnikam, też dr. Rachelej, jako předstojerjej lěkowańje, kiž je hižo přez 500 ranjenych khowancow we swojich rumach dohladował, a wunjese jomu sławu. Dr. Rachel přewza z dźaknymi słowami pilny wudźěłk tukhwilnych 16 lěkowancow a wunjese třikróćnu sławu na sakskoho krala. Hudźba zanjese němski narodny spěw, kotryž wšitcy stojo wuspěwachu. Idylnu khowanku „Doktors Ruheplätzchen“ a khłódnicu „bombensicherer Unterstand“, podobny indianskej hěće, běchu też hišće natwarili a z rumnymi, čistymi pućikami wudebili, zo so tam nětko w jednorym lěsku kóždy rad překhodźuje. W delnich kupjelskich rumnosćach po poswjećenju Kamjenski połk koncertowaše. Žurla a veranda běštej z připosłucharjemi napjelnjenej. Zběrka za ranjenych wojakow měješe rjany wunošk. Tak móžeše so jim „swjatkowne wjeselo“ poskićić.

Hłowna zhromadźizna

našoho towarstwa

ss. Cyrilla a Methoda

budźe jutře njedźelu

w Ralbicach.

Wšitke sobustawy su na nju přeprošene, t. r. wšitcy, kotřiž Posoł sobudźerža, mužojo, hólcy, žony a holcy. A hdyž su też najwjacy mužskich w polu, maja žony tohorunja winowatosć, zo so za naše powšitkowne należnosće trochu zajimuja. Sernjanska rozprawa wo wosadnym towaršnym zeńdźenju tam njeje jara zwjeselaca, hdyž stej tam z cyłeje wulkeje wosady jeno dwě žónskej přitomnej byłej. To drje tola też našich mužow w polu jara zwjeselić njebudźe, hdyž potom čitaja, zo jich žony za naše powšitkowne nadawki a wěcy docyła žanoho zajimanja nimaja. Tuž chcyłe tesame tola jutře njedźelu w Ralbicach pokazać, zo tomu tak njeje. Też so prosy, zo bychu sobustawy prawje z časom přišłe, zo so njetrjebało ze započatkom zhromadźizny tak jara dołho čakać, kaž posledni króć před něšto lětami to bě, hdyž běchu tam w swojim času hakle drje lědma 5 abo 6 wosobow. Tuž kofej z časom pić a potom w 4 hodź. być na našej hłownej zhromadźiznje w Ralbičanskej wjesnej korčmje.

Naše towarstwa.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

měješe srjedu 7. junija swoju 2. lětušu zhromadźiznu w Serbskim Domje w Budyšinje.

Předsyda, k. kant. Šewčik, powitawši přitomnych 22 sobustawow a wjelečesćenoho hosća, wysokodost. k. praelata J. Kummera, wupraji wutrobne zbožopřeća tŕom sobustawam, kotřiž buchu z wójnskim křižom wuznamjenjeni. Su to wysokodost. knježa praelat Skala, faraŕ Žur a faraŕ Winger. Přitomni z postanjenjom přihłosowachu.

Knjez kapłan Dórnik přednošowaše wo „nowšich zaběranjach we wukubłanju młodosće“. W poslednich časach je sebi zło bohužel dale bóle na zjawnosć zwažiło a — štož je najzrudniše — wosebje młodosć pod so zhrabnywši nad njej knježi. Hubjenstwo rozwuzdźenja pohnu k zaběranju ze spadowacej młodosću. Tola wšitke moderne zaběranja khromja, dokelž so jeničcy na naturske złožuja. Nadnaturske so njepřipóznawa abo zacpěwa; jenož na ćełˇo a zwjeršnu kulturu so dźiwa. Wšě wukubłanjo k powšitkownej kulturnej hładkosći, k ćełnomu skrućenju, k wostrózwjenju a disciplinskomu patriotismej atd. wostanje bjez wuspěcha za wobnowjenjo ludu, doniž nabožina swój połny wliw na młodźinu njedóstanje, kajkiž je trěbny. Naš ideal zwostanje tohodla naše kat. towarstwo młodźencow. Přetož jeničcy kat. cyrkej zamóže cyłoho człowjeka přimnyć, wjesć a wudospołnjeć.

Žiwy přiklesk wobswědči rěčnikej, kak bě so přednošk spodobał. Też předsyda hišće dźak wospjetowaše. K přednoškej poručachu kk. kant. Šewčik, far. Delan, adm. P. Romuald, far. Žur, dir. Nowak a wyš. wuč. Wjerab.

Knjez faraŕ Žur přeje sebi, zo by so kk. duchownym w městach wozjewjało, hdźe kat. hólc, kotryž je šulu wukhodźił, tči. Dale wupraji so přećo, zo by naša serbska zjawnosć, hospodarjo a hospozy a wosebje starši wjacy dorozemjenja a přikhilnosće k našim towarstwam młodźencow a knježnow nabyli.

K. cyrkw. wuč. Andricki referuje wo posedźenju wuč. tow. w Drježdźanach.

K. wyš. wuč. Wjerab dźakuje so za wšu jomu k 25lětnomu jubilejej wopokazanu lubosć a namjetuje założenjo literarnoho fonda za Zjednoćeństwo. Namjet so jenohłósnje přija a k. Wjerab dari do fonda hnydom 100 hr. jako zakład. Předsyda wupraji jomu dźak towarstwa a přitomni so z postanjenjom přizamknychu. Wjednik fonda budźe knjez wyš. wuč. Wjerab a wočakuje a přijimuje rady dobrowólne dary.

Namjet knjeza fararja Delana dźěše na to, zo by naše Zjednoćeństwo też zastupnika dóstało we wubjerku „Maćicy Serbskeje“ a bu jenohłósnje přijaty.

Hdyž běše k. Słodeńk hišće prosył, zo chcyli joho při spisanju „wójnskeje knihi wo našich Serbach“ dobroćiwje podpěrać, předsyda posedźenjo skónči.

Přichodna zhromadźizna budźe w septembru w Haslowje.

⁘

Z Budyšina. Towarstwo Pomocy za studowacych Serbow měješe srjedu po Swjatkach swoju lětušu hłownu zhromadźiznu tudy w Serbskim domje, na kotruž bě so 25 sobustawow zešło. Hłowny předsyda knjez faraŕ Räda pola swj. Michała w Budyšinje zhromadźiznu nawjedowaše. Z rozprawy pismawjedźerja knjeza praelata Skale so zhoni, zo je Towarstwo w minjenym lěće 500 hr. pomocy na 9 studowacych wudźěliło. Rozprawa też spominaše na dweju nahładneju sobustawow, kotrajž staj před krótkim zemrěłoj; knjeza kanonika a fararja na wotpočinku Herrmanna prjedy we Wotrowje a knjeza fararja lic. Rjenča w Ketlicach, kiž bě sobustaw wubjerka. Zhromadźizna jeju wopomnjeća z postanjenjom česćeše. Rozprawu wo pokładnicy knjez wučeŕ Polan poda. Towarstwo je měło dokhodow 2054 hr. 48 pj. a wudawkow 2033 hr. 26 pj., tak zo je w pokładnicy 21 hr. 22 pj. zbyło. Zamoženja ma Towarstwo nětko 27218 hr. 90 pj. Knjez předsyda wozjewi, zo je wudowa Šmisowa we Budestecach Towarstwu 600 hr. wotkazała. Při nowowólbach přitomni zasy dotalnych zastojnikow jenohłósnje wuzwolichu a to k. fararja Rädu za hłownoho předsydu, k. wučerja Polana za pokładnika a do wubjerka k. fararja Nowaka Radwořskoho a redaktora Smolerja w Budyšinje. Na město zemrětoho k. far. lic. Rjenča wuzwolichu přitomni jenohłósnje fararja Křižanka w Hodźiju.

⁘

Z Budestec. Serbske towarstwo „Lubin“ zeńdźe so zańdźenu njedźelu k swojej lětnej zhromadźiznje. Nimale 50 sobustawow stoji we wójnje a tola bě towarstwowa jstwa pola Resikec nimale połna. Knjez wučeŕ Słodeńk bě z daloka k nam přikhwatał, zo by přilubjeny přednošk dźeržał. Rěčeše přez hodźinu „wo lubosći k wótcnomu krajej“ a dopokaza přez stawizny z poslednich sto lět a wjacy, zo tutón počink hakle so tehdom we ludźe wuwi a zakorjeni, hdyž čuješe jenotliwc stańanske zamołwjenjo we sebi, hdyž bur njebě wjacy wotročk knjezykow, ale hdyž pola a łuki, kotrež dyrbješe wobdźěłać, móžeše swoje mjenować, hdyž smědźeše krajan a měšćan swoje wjesne a měšćanske należnosće sam zarjadować, hdyž přez jenu (maćeŕnu) rěč so jako swoji wědźachu, hdyž powšitkowne wojerstwo so założi, hdyž wjerchojo běchu sebi wědomi swojoho wyššoho powołanja. Lubosć k wótčinje pokazuje so wosebje w tutej njekrasnej wójnje. Přednošk wabješe k žiwej rozmołwje, při kotrejž so na prašenjo: „Čohodla mnozy Serbja swój narod a swoju maćeŕnu rěč njelubuja“, wotmołwa pytaše. Winy su wšelakore a mohłe so raz we wosebitym přednošku wujasnić. Zhromadźizna so ze serbskim spěwom wotewri a skónči. Też w běhu sameje so naše rjane spěwy zanjesechu.

⁘

Z Kukowa. Hač na pjeć aktivnych sobustawow je spěwarske towarstwo Lipa Serbska sprostnyło. Tući, jedyn česny sobustaw, 4 połošeŕi, kotřiž runje na dowolu w domiznje přebywaju, a hosćaj zeńdźechu so zańdźenu srjedu ke krótkomu posedźenju. Najhłowniši dypk dźeńskoho porjada bě stajenjo pomnika nad rowom našoho padnjenoho čestnoho sobustawa wučerja Franca Krala na kěrchowje w Lensu. Dokelž tam jedyn sobustaw tu khwilu dlěji čas přebywać budźe, mohł trěbne přihoty wobstarać. To so jenohłosnje wobzamkny. Hdyž mamy wěstosć, zo so nam pomnik přez njepřećelske granaty njeroztřěla (njedawno je so hišće pisało, zo je z njepřećelskeje strony samo hač do Lensa so třělało), da so wěc do dźěła. Na powitanju knjeza biskopa so towarstwo z khorhowju wobdźěli. Naši połošeŕi wědźachu nam wjele powědać.

⁘

Ze Sernjan. Njedźelu 4. junija wuhotowa sebi tudy Ralbičanska katolska Bjesada swojbny swjedźeń. Předsyda, k. farar Just, přitomnych powitawši, wunjese sławu na bamža Benedikta XV. a Joho Majestosć krala Friedricha Augusta, na čož přitomni stojo štučku: „Krala Bóh požohnuj“ wuspěwachu.

Nětko dósta słowo k. wyšši wučeŕ kantor Hila k swojomu přednoškej: Kak mamy so w nětčišim wójnskim času zadźeržeć. Přednošk běše jasny a jara zajimawy, tohodla dyrbi so wobžarować, zo běše wopyt tak snadny a to wosebje ze strony žónskich. (Jenož 2 tu běštej.) Mócny přiklesk bě z dopokazom připóznaća.

Knjez kapłan Mič přednoškej někotre statistiske data doda a k. farar Hicka napominaše k dowěrje na Boha. Hdyž běše knjez adm. P. Romuald hišće někotre khutne słowa porečał, k. předsyda zhromadźiznu skónči.

Wšelčizny.

Němska wójnska wustajeńca w Drježdźanach 1916.

(M. J.) Prěnje dny po wotewrjenju wustajeńcy přinjesechu hižo dospołny wuspěch. Cyłe črjódy wopytowarjow we wojerskich a civilnych drastach pjelnjachu rumy Albertina a ćišćachu so wokoło znamjenjow dobyća Němskeje na wšěch bitwišćach swěta-wójny. Z dźěla hišće w poslednjej hodźinje dósta wustajeńca přez přikhilnosć hamtskich městnow kaž też privatnych wosobow wjele widźenja hódnoho wójnskoho gratu njepřećelow kaž też našich wójskow. Wosebite zajimanjo pak wubudźi zawěšće w tychle dnjach dźakownosć za naše dobyćo na morju wustajenjo mariny (łódźnistwa) z modelami łódźi a torpedow, ke kotromuž so też hišće wustajenjo našich zakitarskich wójskow (w kolonijach) přizamknje, kotrež so hišće nihdźe pokazowało njeje, — kaž dźěn je Drježdźanska wustajeńca najbohatša tutoho razu. Tohodla njech sebi nichtó njeda přileżnosć nimo hić, zo by sebi tule zajimawu wustajeńcu wobhladał, też hižo dobroho zaměra dla Čerwjenoho křiža. Też so hišće na to kedźbne čini, zo towarstwa, po přeću a prjedy wučinjenju, też hišće wjednistwo po wustajeńcy dóstanu.

⁘

(M. J.) **Ze zakazanjom do domu rězanja** hač do 1. oktobra t. l. měnja někotři wobsedźerjo skotu, zo maja strach, zo mohła so jim też pozdźišo hišće móžnosć wzać, zo bychu so móhli z rězanjom samsnych kormjenych swini po zwučenym wašnju z mjasom za zymu zastarać. Tuž chcedźa pječa někotři, kotřiž su hewak kóždolětnje jene abo por swini kormili, lětsa wot toho wothladać. To pak njeby jeno w jich samsnym interessy jara wobžarujomne było ale też dźiwajo na zastaranjo cyłoho ludu ze swinjacym mjasom. Dokelž, kaž je znate, podawaja ćile mjeńši plahowarjo abo kormjerjo wjacy hač połojcu wšitkich kormych swini k rězu. Tohodla by so zanjechanjo kormjenja małych a najmjeńšich kormjerjow přichodnu nazymu a w zymje dwójcy začuwało. Nic jeno njeby wulka ličba kormych swini za powšitkownosć falowała, ale potom bychu też hišće mnohe swójby swój dźěl wot hižo tak pomjeńšenoho dźěla swinjacoho mjasa hišće za so žadałe. Z toho měli zasy wočakować hišće wjetše pomjeńšenjo swinjacoho mjasa za kóždoho jenotliwoho kaž też hišće wjetšu drohotu tohole mjasa. Potom pak bychu ćile mali kormjerjo dwoju škodu poćerpjeli: bychu měli šwarny dźěl mjenje mjasa kaž hewak a bychu dyrbjeli też hišće poměrnje droho zapłaćić, wosebje, kaž je wěšće wočakować, hdyž płaćizny za swinje přichodnu nazymu zasy so powjetša. Tuž może so wšitkim tym, kotřiž su hewak přecy někotre swinje kormili, jeno kruće radźić, zo bychu to też při wšitkich drohich płaćiznach za prosata a běhaki lětsa činili a na žadyn pad njezanjechali. Tele za ludowe hospodarstwo ważne sobudźěło małych ludźi na zastaranju cyłoho ludu Němskeje z mjasom, kotrež so runje w tutym ćežkim času parować njehodźi, so też na kóždy pad derje zapłaći. A podlějšenja zakazanja domarězanja přez 1. oktober t. l. so wěšće bojeć njetrjebamy.

⁘

Wotradźenjo „butrowoho pólvra“!

(M. J.) Wot něšto časa sem, z dźěla na jara nadpadne wašnjo, so w překupstwje wukhwaluja srědki „butrowy pólver“, „butru-rozmnožeŕ“, „butru-lutowaŕ“, kotrež pječa k tomu słuža, hdyž so z wodu abo z mlokom rozčinja a potom z butru abo margarinu měšeja, to wšitko podwoja a tak wulke wulutowanjo naturskich tukow přinjesu. Tute srědki pak na žadyn pad to nječinja, štož lubja. Přepytanjo dopokaza, zo su wone jeno kus pobarbjena běrnjaca muka a sól. Tohodla přewobroća wone, z butru abo margarinu změšane, wšo do kruch pimpusa, wo podwojenju butry njemóže so tu ani rěčeć. Też słód butry so wězo z tym skazy, tak zo dyrbjachu mnozy kupcy potom cyły panc preč ćisnyć, zničić, a z tym potajkim też hišće kus butry, kotruž mějachu, přisadźichu. K warjenju so wěc też njehodźi, dokelž so wšo přez nje do wusmuža přewobroći, město, zo by rozběžało. Žiwjeńska hódnosć a traćo butry so ze změšenjom tychle wěcow też pohubjeńši. Wo wulutowanju w hospodarstwje potajkim so ani rěčeć njemóže. K tomu přińdźe płaćenjo, kotrež so z hódnosću tychle wěcow ani kus njeruna, por pjenježkow su hódne, a w zawalkach płaći tu 50 gramow na 35—40 pjenježkow.

Runje tak stoji z podobnymi wěcami, „naćahowacy tuk“: „Streckfett“, „Streckbutter“, „Butterersatz“ abo „Natura-Brotaufstrich“, abo kaž wšo to rěka abo so mjenuje. Wšitke tele srědki su hubjene měšeńcy, bjez toho, zo to skutkuja, štož so jim připisuje. Tohodla so před nimi warnuje, zo so njebychu kupowałe. Tukrajny wobkhod z tymile hubjenymi srědkami pak so khosta.

Cyrkwinske powěšće.

Radwoŕ.

Zemrěći: Max Neumann z Radworja, 17 l. — Khata Wjeršowa z Hodlerja, 52 l. — Hańža Kasperka z Boranec, 66 l. — Michał Kubańk z Kamjenjanskoho Haja, 78 l. — Herta Kesenheimerec z Njeswačidła, 16 l. — Madlena Almertowa ze Zdźerje, 78 l. — Jakub Cyž ze Stróžišća, 75 l. — Marija Kóčowa z Brěmjenja, 74 l. — Jakub Šołta z Radworja, 64 l. — Madlena Lorencowa z Radworja, 81 l. — Jurij Šrama z Radworja, 86 l.

Ralbicy.

Zemrěći: 17. meje: Michał Ješka, khěžkaŕ we Konjecach, 51 l. 7 m. 3 dn. — 24. meje: Jurij, Jakuba Šimelki, dźěłaćerja w Nowoslicach, s., 1 l. 3 m. 14 dn.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 531. Hana Kolina z **Češkec**; 532. Pětr Liška z **Now. Łusca**; 533. Marija Piskorowa z **Budyšina**; 534. Jan Sibaŕ z **Hrubjelčic**; 535. Mikławš Wels z **Hněwsec**; 536. 537. z **Róžanta**: wučerjaj Jan Rachel a Filip Jakubaš; 538. Michał Šejda ze **Smjerdźaceje**; 539.—543. z **Njebjelčic**: wučeŕ Benno Cyž, Marija Zmijowa, Mikławš Herrmann (pjekaŕ), Mikławš Propst, Mikł. Herrmann (kubleŕ); 544. Mikławš Bräuer ze **Šunowa** (w polu); 545. Hana Kronsec z **Khrósćic**; 546. Hana Jeršikowa ze **Stareje Cyhelnicy**; 547. Michał Rjeda z **Hory**; 548. 549. z **Hórkow**: Mikławš Hejduška, Mikławš Hejduška; 550.—552. z **Noweje Wjeski**: Jurij Wojnaŕ, Hańža Wochowa, Jakub Kocor; 553. 554. z **Worklec**: hrod. kapł. Józef Papež, Michał Kubaš; 555. Jan Dučman z **Hněwsec** (w polu); 556. Jan Kětan ze **Słoneje Boršće**; 557. Madlena Kubicec z **Budyšina**; 558. bohosłowc Michał Kětan we **Wrótsławju**.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 10. junija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 15. junija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnaŕ							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	5	10	6	00				
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	6	40	7	90	—		7	80
Słoma 100 kg, mlóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, mlóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 569 (w Kamjencu 335)	30	—	57	—	35	—	46	—
Butra 1 kg	4	60	5	10	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	21	—	19	—	20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Hłowna zhromadźizna
Towařstwa ss. Cyrilla a Methoda

budźe **jutře njedźelu 18. junija 1916** popołdnju w 4 hodźinach

w Ralbicach.

Porjad: 1. Rozprawy pokładnika a redaktora. — 2. Přednošk. — 3. Rozmołwa wo přednošku. — 4. Namjety.

Wšěch sobustawow z blizka a z daloka wutrobnje přeprošuje

předsydstwo.

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 **w Budyšinje** Před šuleńskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Pohladnicy

(kharty) z **wobrazom** najdostojnišoho knjeza **biskopa**, jara derje zhotowjene, su z nakładom towařstwa wušłe a k dóstaću po 10 pj. ze serbskim abo němskim napismom w **našej knihićišćerni** a w expedicijach Posoła.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

10. junija 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Čelace mjaso	„	—	—	3	80	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	5	20	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	11,6	—	13	—	13
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	30	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Wróćiwši so wot rowa našeje lubowaneje maćerje, přichodneje maćerje, wowki, sotry a ćety

Hańže zwud. **Piskoroweje**
w Budyšinje,

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su njebóćičku w jeje dołhej khorosći wopytowali a kajkežkuli skutki lubosće ji wopokazowali, tohorunja na póstywječoru so za nju modlili a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, naš **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Budyšinje**, na dnju pohrjeba,
12. junija 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Ćišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Žur.

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 26. | Budyšin, 24. junija 1916. | Lětnik 54.

Kaž Pětr bě — budź!

Sy žno z wojakami rěčał, kotřiž su wot fronty domoj na wotpušć přišli? Zawěsće! A što sy wšo zhonić mohł! Kaž rekruta porno Napoleonej Wulkomu a druhim zmužitym wojakam so potom zdaš być, hdyž słyšiš, što su wulkoho a strašnoho a ćežkoho dožiwili a wukonjeli. Kak wědźa powědać! Kak wosebje też jich wosoba wulku rólu při wšěm je hrała! A poskaš a poskaš. A što sebi při tym mysliš? „Mój luby, hač je też wšo wěrno! Njezdaš so mi ani za tym, zo by wjele kuraže měł. A prjedy hižo dźěn bě znaty, zo sy přecy z połnej hubu rěčał a wjele wo sebi činił.“ A hdyž potom póčnješ bóle za gruntom hić, a hdyž maš skónčnje też přileżnosć swědkow słyšeć, kiž běchu z nim před njepřećelom, potom so ći sypnje joho rjekowstwo kaž w swojim času Potemkinske wsy, hdyž bě car wotjěł. Někotryžkuli tajki kaž wětřik hwizda.

Też ze swj. Pisma jenoho tajkoho znaju. Jenož wón njewosta tón naduwaty hordak, ale bu pozdźišo wojak, zo drje lěpšoho a zmužićišoho ženje było njeje. Prěnje swjatki hižo, hdyž zjawnje prědować poča, bu rjek. A tón wosta, doniž rjekowskeje smjerće njewumrě w horcej bitwje na Janikulu w Romje. Swj. Pětr je tutón wojak; wojowař za Jězusowu a Božu česć.

Před Jězusowym ćerpjenjom běše. Jězus so rozžohnuje ze swojimi japoštołami. A kaž trósku porok klinči z Jězusowych słowow, hdyž k nim rěči: „W tutej nocy budźeće so pohóršować nade mnu, štož je pisane pola profety! Zbiju pastyrja a wowcy so rozpjerša.“ To Pětra boli. „Nimam to zrozemić, jako woni swojoho mištra wěrnje njelubowali? A mi Pětrej, što chcył mi prajić, zo ja Jězusa wěrnje njelubuju? A wón so hordźi: „Byrnjež wšitcy nad tobu so pohóršowali, ja nihdy njebudu so pohóršować. — Haj, swoje žiwjenjo dam za tebje.“

A kak bě potom přišło? Zeńdźe so jim podobnje kaž Goliathej. Z małym kamuškom bu wot małoho Davida poraženy. Wěš, kak maš to zrozymić. Ani k tomu njedóńdźe, zo bě před Kajfasom a Pilatom mohł swoju zmužitosć pokazać. Hižo prjedy podleža. Někajkeje służowneje so stróži a hižo před njej třepotaše, zo samo wopřisaha: „Zawěrno, ja njeznaju toho človjeka.“ Tak zapře swojoho mištra.

Tajkile bě Pětr. — A tola bu hinajši. A sławy sebi doby, zo swjata cyrkej k joho česći swjeći wosebity swjedźeń. To je wjacy dyžli „Pour le mérite“. —

Njedźiwaj so Pětrej. Sam njejsy khmańši. Dopomniš so, što sy při poslednjej swjatej spowědźi wšo Jězusej lubił? Kruće chcu při tebi stać! Twoju kaznju swěrnje a swědomiće dopjelnić! Ženje tebje, mój Zbóžniko, wjacy rozhněwać. Z najmjeńša ćežkoho hrěcha chcu so bojeć bóle dyžli djaboła. A tohodla ći lubju, mój Knježe, zo wšeje přileżnosće k hrěchej chcu so zdalować! A snadź hač na najdrobnišo sy sebi rozmyslił, kak chceš nětko so zadźeržeć: nic wjacy hač jenu pólku wob dźeń pić; kartow so docyła wjacy přimnyć nochceš; wječor budźeš doma abo póńdźeš jenož do wsy, zo by z hólcami khwilku popowědał. Bóh sam wě, što sy wšo lubił.

A kak je přišło? Kaž Pětr sy činił. Přejara na so samoho sy so spuščał; mało sy prosył wo Božu pomoc: zrědka sebi po nju šoł k swjatymaj sakramentomaj. A tak sy padnył a sy zasy zhrěšił. Njebě hinak było, hdy by bóle na njoho so nadźał? Tón, kiž je ći wodał, hdyž sy w spowědźi z rozkatej wutrobu swoje hrěchi wuznał, njeby też tu lubosć k tebi měł a tebi dał, zo by ći pomhał w spytowanjach? Će dźeržał, hdyž sy khabłał? Wo Pětru wjacy njesłyšiš, zo je hdy z nowa Jězusa tak zapřeł; haj, jomu hdy z ćežkim hrěchom křiwdy činił. Z hnadu Ducha swjatoho je swěru dźeržał Bohu a swojomu mištrej, Też ty, kiž tak husto hrěšiš ze złoho přiwučenja: wobželnosćej wěrnje kaž Pětr swój hrěch, spušćej so kaž wón na Božu hnadu, proš wo nju a dóńdźeš. hdźež je wón dóšoł a też ty chceš: do wěčneje zbóžnosće.

mi.

Wójna.

Z nawječornych bitwišćow

wozjewja naše hłowne wjednistwo 14. junija:

Na hórkach k južnomu ranju wot Zillebeke bu dźěl našich nowych stojnišćow při wčorawšich wojowanjach zasy zhubjeny.

K **ranju wot Maasy** dobychmy we wojowanjach 12. a 13. junija k wječoru a k połdnju wot **Thiaumont-fermy** ležace njepřećelske stojnišća. Při tym zajachmy 793 Francózow, mjez nimi 27 officirow, a wzachmy 15 mašinskich třělbow.

Z **lěweje strony Maasy** pisaja Francózojo 16. junija, zo su na južnych wotwisach „Mortwoho muža“ němske hrjebje dobyli a 130 muži, mjez nimi 3 officirow zajeli. Zo pak krótko na to němski napřećny nadběh jich zasy zahna a jim nimo ćežkich krawnych zahubow 238 jatych ze 6 officirami a někotre mašinske wotewza, wo tym woni mjelča. (b)

Wo mórskej bitwje pola Skageraka

sebi Jendźelčenjo přecy hišće dobyćo připisuja a pisaja samo w hamtskich wozjewjenjach, zo su Němscy w njej wjacy přisadźili hač woni abo z najmjeńša nic mjenje. Wot Němskich mjenowane ličby pak woni njemóža prěć. Po tych zhubichu Němscy łódźi 60720 tunow, Jendźelčenjo, štož su sami přidali, 117150 tunow. Woprawdźe su nimale z wěstosću wjacy zhubili. Podobnje stoji z tym, štož wobě stronje na ludźoch zhubištej. Officirow mějachu Jendźelčenjo po swojich powěsćach 342 mortwych a zhubjenych a 51 ranjenych, Němscy mjez officirami wšěch družinow 172 mortwych a zhubjenych a 41 ranjenych. Na ludźoch zhubichu Jendźelčenjo, štož je jich admiralstwo wozjewiło, 6104 mortwych a zhubjenych a 513 ranjenych, Němscy 2414 mortwych a zhubjenych a 449 ranjenych. 177 Jendźelčanow bu w bitwje a po njej wot našich łódźi zajatych, mjez tym zo wo němskich jatych na jendźelskich łódźach ničo znate njeje. Bjeze wšoho dwěla je potajkim woprawdźe wjetša škoda na jendźelskej stronje.

Kak k mórskej bitwje dóńdźe,

wo tym hollandska nowina zajimawe myslički wozjewja. Wona měni, zo chcychu Jendźelčenjo ze swojim mócnym łódźstwom so do rańšoho morja dobyć. Hdyž bychu woni tute wobknježili, móhli Rusam přećiwo Hindenburgej pomhać, wojakow a municiju jim přiwožować a tak Němskich z Ruskeje zahnać. Su-li to woprawdźe jendźelske wotpohlady byłe — a něštožkuli za to rěči —, dha je bitwa pola Skageraka njesměrny strach wot nas wotwobrońiła.

Ruska offensiva wustawa.

Sylnišo hač bě so to štó nadźał, su Rusojo hišće jónu do wójny přimali. Pod generalom Brusilowom waleše so jich južne wójsko w tajkej sylnosći a z tajkej surowej artilleriskej mocu na Awstriskich a z nimi zjednoćenych Němskich we Wolhynskej, Haliču a Bukowinje, zo dyrbjachu ći na někotrych městnach cofać. Při tym zhubichu wězo wojakow a brónje. Ruske powěsće pak, kotrež hižo wo wjacy hač 120000 jatych rěča, su kaž skoro přecy, jara přehnate. Před wulkej ruskej přemocu a ćežkim wohnjom cofachu naši najprjedy mjez **Mlynowom** a **Olyku** wot **Putilowki** na wyšiny k ranju wot **Lucka** a potom přez **Styr** do krajiny k wječoru wot Lucka. Na to dyrbjachu też swoju frontu při **Strypje** hač do **Buczacz** a skónčnje lěwe křidło wójska při Dnjestru wróćo wzać. Naša strona pak je mjez tym hižo zasy z dobrym wuspěchom pola **Kolki** a **Sokul** při srjedźnym **Styru**, k sewjernomu wječoru wot **Tarnopola** pola **Worobijowki** a pola **Burtanowa** k połnocy wot Buczacza nadběhała, štož też njepřećelske rozprawy njepřeja. To pokazuje, zo ruska offensiva wustawa, byrnjež ju też hišće dale k połnocy wupřestrěwali, hdźež su pola **Baranowitši** podarmo přimali.

Nad **Styrom** je general **z Linsingen** mjez drohu **Kowel—Luck** a Tury-wotrězkom sylne ruske nadběhi wotpokazał a Rusam 3446 muži, 11 officirow, 1 kanonu a 11 mašinskich wotewzał. Też Awstriscy přewinychu mócne

ruske nadběhi; pod ćežkimi njepřećelskimi zahubami postupichu něšto při **Lipje, Gorucho-wom** a **Lokaczcy** a zajachu 905 njepřećelow.

Bohužel njemóžachu naši zwjazkarjo **Černowicy** dodźeržeć. Přemócni Rusojo wunuzowachu sebi překhód přez Pruth a tak dyrbješe so jim hłowne město Bukowiny z nowa přewostajić. Nadźijomnje jenož na krótki čas. Rusojo su při swojich nadběhach tak njerozomnje syły swojich bjez dwěla zmužitych wojakow woprowali, zo jich nakhwilne wuspěchi trać njemóža. (b)

Rusojo w Rumunskej.

Hdyž Rusojo sobotu 17. junija blizko rumunskich mjezow Awstriskich přimachu, natwarichu sebi móst přez Pruth. Buchu pak zbići a dyrbjachu cofać a hdyž k mostej dokhwatać njemóžachu, přestupichu pola města Mamornica na rumunski kraj a wojowachu wot tam dale a přićahowachu tam też dalšich wojakow. Hač do póndźele wječora tam wostachu. Hakle na krute žadanjo Rumunsku wopušćichu. Rumunska drje so z ćežka tak wumocować da kaž Grichiska.

Narańše bitwišća.

Naše hłowne wjednistwo wozjewja 21. junija:

Wustork **našich wojakow** k sewjernomu wječoru a k połdnju wot Dwinska, pola Dubatowki (k sewjernomu ranju Smorgona) a z wobeju stronow Krewa mějachu **dobry wuspěch.** Pola Dubatowki bu **wjacy njepřećelskich stojnišćow překhwatanych.** Popadnychmy 200 jatych a dobychmy mašinske třělby a mjetaki.

Wójsko generala z Linsingen.

Pola Gruziatyn (k wječoru wot Kolki) buchu ruske mocy, kotrež běchu přez Styr postupowałe, w napřećnym nadběhu wróćo čisnjene. Njepřećelske nadběhi buchu wotpokazane. K sewjernomu wječoru wot Lucka so njepřećel přećiwo našim nadběham sylnje **wobaraše**; nadběhi traja dale. Tu a pola Gruziatyn zhubichu Rusojo něhdźe **1000 jatych.** Też k połdnju Turyje **postupujemy.**

Na italskich wojownišćach

wozjewjachu so zańdźeny tydźeń sylniše italske nadběhi nad Isonzom. Njemějachu wuspěcha a su poslednje dny na wšědnu měru spadnyłe.

Z **tyrolskeje** fronty pisachu Awstriscy 19. junija:

Mjez Brentu a Asticom wotpokazachu naši wojacy zasy sylne wustorki Italianow, mjez nimi sylny nadběh na Monte Meletta. K połdnju Busibolla bu susodna wyšina dobyta. Njepřećelske napřećne nadběhi rozpadnychu. W tutych wojowanjach popadnychmy přez 700 Italskich, mjez nimi 25 officirow, a dobychmy 7 mašinskich třělbow a mjetak.

Swětny rozhlad.

Němska.

General-wyšk z Moltke je zańdźenu njedźelu popołdnju 1/22 hodź. w Barlinje wumrěł. W sali kejžorstwowoho sejma wotměwachu swjatočne wopomnjećo za njebohčičkoho północnoho maršala von der Goltz, na čimž so też z Moltke z wopomnjeńskej rěču wobdźěleše. Hdyž po nim turkowski zapósłanc Hakki Paša rěčeše, bu nadobo z Moltke wot Božeje ručki zajaty a wumrě nahle na zlemjenjo wutroby. — Z Moltke bě na dźesać lět generalstabšef a ma wulke zasłužby wo němske wójsko. Joho njesebićnoho a woporniwoho wašnja dla bě wón wšudźom widźany a lubowany.

Starobna renta. Přez kejžorstwowy zakoń 12. junija 1916 bu mjeza staroby k dóstaću starobneje renty na dokonjane 65. lěto žiwjenja ponižena. Hdyž tajcy invalidnu rentu hišće njedóstanu, móža wšitcy zawěsćeni, kotřiž su 65. lěto dócpěli a su hewak postajenja za přiwobroćenjo starobneje renty dopjelnili, žadanjo wo starobnu rentu stajić. Přez nowy zakoń připóznate renty započinaja so najzaže z 1. januarom 1916. Žadanjo wo rentu ma so stajić pola zawěsćacoho hamta, w kotrohož wokrjesu zawěsćeny bydli. Při tym ma so předpołožić narodne wopismo, poslednja kwitowanska kharta a wobswědčenjo wo ličbje prjedawšich kwitowanskich khartow, w časach khorosće a wo wojeńskej służbje, jeli to hižo na kwitowanskich khartach wobličene njeje. — Wot 1. januara 1917 so po samsnym zakonju tydźeńske přinoški kóždeje rjadownje (klassy) wo 2 pjenježkaj powyša.

Dla powyšenja póstnych płaćiznow so nowe znamki wudadźa, a to najprjedy 2 1/2 pjenježkowa znamka, za póstowe kharty abo listy w městnu, za kotrež so hač dotal 5 pjenježkow płaćeše, ma so přichodnje 7 1/2 pjenježka płaćić. Pozdźišo zawjedźe so 7 1/2 pjenježkowa znamka a 7 1/2 pjenježkowa kharta. Za listy z wonka póstowoho městna hač do 20 gramow ćežke wuda so 15 pjenježkowa znamka.

Italska.

Nowe ministerium je hotowe a chce so 27. junija komorje a senatej předstajić. Předsyda je Boselli a minister zwonkownych należnosćow wostanje Sonnino, podwólny służownik Jendźelskeje a Francozskeje. Jimaj k woli drje wón też swoje městno zdźerži. Powšitkownje je nowe ministerium radikalniše hač prjedawše a chce wójnu hišće z wjetšej krutosću dale wjesć. Hač wone snadź też Němskej wójnu připowědźi, drje so bórzy pokaza. Jendźelska a Francózska hižo dołho dosć na to čišćitej. Salandra pak njechaše ničo wo tym wědźeć. Też kral a Cadorna za to njejstaj.

Amerika.

Kandidataj za presidentstwo. W Zjednoćenych Statach ma so lětsa nowy president wolić a kóžda strona je swojoho kandidata postajiła. Mjeńše strony, kaž na př. socialdemokratiska, nimaja wuhlada, swojoho kandidata přećišćeć. Kaž přecy, budźe so wo to jednać, hač nowy president z demokratiskeje abo republikanskeje strony wuńdźe. Demokraći su wězo zasy swojoho Wilsona postajili, republikanojo pak sudnika Hughes. Roosevelt dósta tak mało hłosow, zo so skónčnje, runjež njerady, kandidatury wzda a sobu za Hughes so rozsudźi. Wo wuhladach njehodźi so wjele prajić, dokelž wólby we Americy wot wšelakich wobstojnosćow a připadow, z wulkoho dźěla też wot pjenjez wotwisuja. Kotry kandidat by za nas khmańši był, njehodźi so też z wěstosću rozsudźić. Wěste jenož je, zo Wilson k našim njepřećelam dźerži. Zo by Hughes sprawniši był, toho drje so mnozy nadźijeja. Za to stać pak też nichtó njemóže.

Zakazanjo šćipanja jahodkow. W Budyšskim hamtskim hejtmanstwje z městom Biskopicami je so šćipanjo holanskich abo tuchorskich jahodkow hač do 5. julija a prusnicow hač do 5. augusta zakazało, zo njeby so z přečasnym šćipanjom, kaž so to druhe lěta stawaše, wjele jahodkow zničiło a poteptało. Wšě přestupjenja tuteje zakaznje khostaja so z jastwom hač do 6 měsacow abo pjenježnym khostanjom hač do 15000 hriwnow.

⁘

Wójnske wobrazki.

(Z listow serbskoho północnoho duchownoho.)

Před něšto měsacami wuhnachu mje do wójny. Prašachu drje so mje, hač chcu, ale sčinichu to tak, zo dyrbjach „haj“ rjec. Hewak bych zhubjeny był. A wšo je so po Božej woli derje stało. Wójna drje je surowa, tola ma też swoje dobre, kaž dźěn ma skónčnje na swěće wšo, też najhórše, swój dobry bok. Człowjek so tu skrući na ćěle a duši. Tu ma najstrowši powětr, lěpje sebi jón też w kupjelach přeć njemóžeš. K jědźi też hišće dosaha. Čas tu njeje za wulke hosćiny. Tola zo móže so człowjek najěść, telko tu přecy hišće je. Tomu też zahrodka dopomha, kotruž tu plahujemy a kotruž je nam přećelna stara žonka přewostajiła. Za to za nju druhdy něšto wot wobjeda wotleći. Wójna ma wulku ważnosć za powahu. Wojak bywa khutniši a hłupe pryzle z młodych lět dyrbi wotpołožić. Hdyž so domoj wróćimy, budźe to železny, kruty splah. Nawuknješ tu też, njewotwisny wot druhich, swoju winowatosć činić, a na druhej stronje zasy, so přewinyć a druhim posłuchać. Zeznaješ druhi lud z cuzymi wašnjemi, druhu Božu stwórbu z hinajšimi rostlinami a ptačkami. W małym francózskim městačku bydlu: dobry ludźik, wosebje žónski splah, tola mócnje žałosći a stona. Su też přez měru starosćiwi. Naši wojacy su dobre krjepki wunamakali přećiwo tajkomu stonanju. Na wšo wotmołwja: „C' est la guerre“. Lědom su te słowa zasłyšeli a hižo też započnu: „C' est la guerre“. Bydlach raz w khěži francózskoho fararja — rěkaju jomu po francózsku „curé“. Wojacy sebi myslachu, tam sy najlěpje skhowany, ty k swojomu słušeš a mi dyrbješe prawje być. Nětkle pak bydlu pola staršeje žonki, kotraž ma rjane pobožne dźěćo swojeje dźowki při sebi. Staršej drje stej při našim přikhadźe ćeknyłoj. Za tym so njeprašam. Mój pachoł je ji přeradźił, zo różički jara lubuju, a tuž mam wjeselo, kóždy tydźeń nowy kwěćel najrjeńšich różičkow na swojim blidźe wuhladać. Tola wotsalich so wot wěcy. Rěčach wo wonym fararju. Je přećelny šědźiwc, praješe mi, zo je 78 lět stary. Raz běch wujěchał a wšo za njedźelske kemše we wšelakich wsach a lěhwach njedaloko bitwišćow přihotował, hewak njedźelu porjada njeje. Rady jěcham, husto na Hórnikec Čornym, kotromuž wojeńscy pacholjo „Michel“ rěkaju. Naš njeboh nan bě ratař a kóždy serbski syn dyrbi jěchać móc. To by tola wulka hara była, hdy by jutry za křižerjemi jěchał a k hańbje ludźi z konja padnył. Domoj so wróćiwši dyrbjach nimo fararjec kuchinje. Tam sedźeše farař při wohnišću a kurješe z małeje trubki. Štó by jomu to zakazać chcył? Hospodu wobstaraja jomu žony z wosady, jena po druhej. Francózscy duchowni su jara khudźi, k tomu pjenjezy njedosahnu, zo bychu sebi móhli wosebitu hospozu najeć. Tuž to žony darmo činja. Stary knjez je wjesoły a přećelny. Kładźeše šćěpku po druhej do wohnja. Drjewo sebi sam hromadźe wozy, rěza a kała. Tak woheń ćim wjeselšo praskoce a miše, čerwjene swětło wupřestrěwa so po cyłej kuchni. Škoda zo su w našich serbskich jstwach wšudźe nowočasne kachle natwarili! Našim wótcam je dyrbjało so derje zdać, hdyž sebi při kadołbje, sedźo złe a dobre wupowědowachu, žony a holcy pak wjesele předźechu. Z tym je wulki krjuch ludoweje duše wusnył a najskerje ženje wjacy njewotući. To prajach też fararjej. Wón běše wo serbskim ludźe słyšał, wo joho pobožnym wašnju a rjanej rěči. Dyrbjach jomu něšto serbske powědać a zaspěwać. Běše mi wulki stólc přinjesł a sprócny sydnych so do njoho, dokelž běch na 30 km

Z pola. Zo z našej młodosću tak njestoji, kaž mělo być, to bě stajna skóržba hižo do wójny. A zo tuta surowa wójna na njej wjele porjedźiła njeje, to ze wšelakich njewjesołych nazhonjenjow wěmy. Samo šulske dźěći wukonjeja njekhmanstwa, kotrež su hańba za staršich a šulu. Njedawno wostaji listař (Briefträger) před dworom (w jenej serbskej wsy) swoje koło, nakopjene z małymi, z wjetša pólnymi paketami, stojo. Šulski hólčec nimo dźejo njemóžeše wabjenja so wobruć a kazaše někotrym pakćikam sobu. W samsnej wosadźe pokradny tajki šamałc kanikle ludźom z khlěwa. Duch nahrabnosće rěči też z tutoho podawka: Jena firmowanska kmótra bě swojej móće (serbskej šulerćy) přewostajiła, sebi jenu dobru falu jako dar wupytać. Ta dźěše nětko k předawarcy a zhlada sebi najdróžšu židźanu falu w płaćiznje přez 30 hriwnow. Burowka je jej hišće druhe přikupiła, zo ma móta hubu zatykanu. Na zhromadźiznje w Ralbicach zhonichmy, zo kruwarki w židźanych falach a rubiškach khodźa. Tak je čas, zo hospozy so do barchenta drasća, zo bychu z najmjeńša w tym so wot swojich čeladnych rozeznawałe. Hdyž potom do mandźelstwa stupja, přińdu z prózdnymaj rukomaj, khiba z lódku połnej židźanych drabow, za kotrež pak sebi domčk a polo kupić njemóža. Hrěšna pycha! Hdy by tola wójna w tym nastupanju naš młody lud k rozomej dowjedła!

⁘

Z Kulowa. Kaž je wójna spěwarske towarstwo „Lipu Serbsku“ w Pančicach z wjetšoho dźěla jeje łopješkow wurubiła a ji sobustawow zebrała, tak dźe so też spěwarskomu towarstwu „Bratrowstwu“ w Kulowje, kotrež je hižo 14 sobustawow přez rjekowsku smjerć zhubiło, 3 su zhubjeni, 70 stoja hišće w polu a 23 njejsu hišće do pola zwołani. Bóh dał, zo by nam wójna tola wjetši dźěl sobustawow njezničiła ale nam z najmjeńša sylne zdonki wostajiła.

Naše towarstwa.

Z Khrósćic. Minjenu njedźelu měješe naša nalutowarnja a wupožčerńja swoju 48. hłownu zhromadźiznu, kotruž naš dołholětny předsyda k. zapósłanc Kokla žiwje a čile nawjedowaše. Wona bě jara bohaće wopytana. Ličachmy 110 sobustawow. We swojej zawodnej rěči pokaza na to, zo tuta štwórta zhromadźizna w běhu wójny nam z nowa naše pjenježne mocy wobkruća, haj wobkhód kasy je na čistym wunošku nabył. Tola přiwoła nam z doraznym hłosom, stajnje a wšudźom lutować, dokelž njewěmy, kajke časy nam hišće kćeja. Ratař potrjeba po wójnje wjele pjenjez, zo by sebi trěbne konje, hnoje a picy nakupować mohł. Knjez kubleŕ Wawrik z Nuknicy přednjese zličbowanjo na lěto 1915:

Dokhody: 503853,77 hriwnow
Wudawki: 434880,53 „
Zbytk w kasy: 68973,24 hriwnow.

Při bilancy stajichu so
aktivy na 698724,01 hr.
pasiva na 694649,84 „
potajkim čisty wunošk 4074,17 hr.

K woběmaj přida zličbowař k. wyšši wučeŕ Hila rozjasnjace přispomnjenja. Też zdźěli, zo je so dołh na twory pomjeńšił.

W běhu lěta je 12 sobustawow wumrěło, tak zo towarstwo hišće 362 sobustawow wopřija. 4. jan. 1916 zapisane sobustawy dóstanu też dividendu z lěta 1915, dokelž na zapozdźenym zapisku je hłowny cłowny hamt w Budyšinje wina.

Předsyda wozjewi, zo je jomu revisor nawdał, dołh za twory po móžnosći nutřsahnyć. Zličbowanjo na 1915 so jako prawe připózna a tak buštej předsydstwo a dohladowarstwo wuswobodźenej. Dale so wobzamkny, wot powodźenja potrjechenej wsy Reichenawej a Markersdorfej z 50 hriwnami podpjerać. Dźěl čistoho wunoška so mjez sobustawy rozdźěli. Přitomni a ći w polu dóstachu 2 hr., njepřitomni 1 hr. Štóž hač do 31. decembra 1916 swoju dividendu pola zličbowarja njewotewza, připadnje wona dobroćelskomu fondej. Wólby do předsydstwa a dohladowarstwa wjedźechu starych mějićelow zasy do jich zastojnstwow: kk. Kilanka z Noweje Wjeski, Mechelu z Łusća, Jakuba Cyža z Prawoćic, Wawrika z Nuknicy a Justa z Jasenicy.

Dale słyšachmy zwjeselacu powěsć, zo naše hospodarske towarstwo 16. novembra t. l. swoje 25lětne wobstaćo swjeći. Jubilejna swjatočnosć ma so w přiměrjenych mjezach hakle po dobyćerskej wójnje ze zhromadnej wječerju woswjećić. Knjez zličbowař přeješe knjezej předsydźe zbožo k joho česćownomu wuznamjenjenju, z Albrechtowym rjadom I. rjadownje a zhromadźizna wunjese jomu jako dźak třikróćnu hrimotacu sławu, za čož so tak česćeny wutrobnje podźakowa. Za swěru a pilnosć w zličbowanskim dźěle so knjezej kantorej zjawny dźak z postanjenjom wupraji. Wón namołwješe, požčene měchi bórzy wróćić, hewak so za kóždy 2 hriwnje žadatej. Dale radźeše, zo mamy so z časom z trěbnymi přikupnymi hnojemi zastarać, dokelž jich płaćizna stajnje a wěsće postupuje. Nimale 2 hodźinje traješe hłowna zhromadźizna.

Hłowna zhromadźizna „Towarstwa ss. Cyrilla a Methoda“ w Ralbicach.

Njedźelu na swjedźenju Najswjećišeje Trojicy wotmě naše towarstwo swoju lětušu hłownu zhromadźiznu. Po 4 hodźinach wotewri k. scholastikus Žur zhromadźiznu po zwučenym wašnju z katolskim postrowom a powitawši přitomnych wupraji nadźiju, zo so naša hłowna zhromadźizna snadź tola jónu wuwije k hłownej zhromadźiznje wšěch našich towarstwow. — Na to wuspěwa so při wšitkim zrudnym wójnskim času spěw: „Hišće Serbstwo njezhubjene“.

Po wozjewjenju dźeńskoho porjada bu tutón też hnydom dypk po dypku wuwjedźeny a wobkedźbowany.

I. **Rozprawa pokładnika.**

a) Podata bu najprjedy rozprawa pokładnicy Posoła. Bě so trochu dokładna radźiła, podamy pak tu jeno hłowne ličby.

Wšěch dokhodow měješe Posołowa kassa hromadże 5831 hr. 82 pj. a wšěch wudawkow 4956 hr. 45 pj. Tak zo mějachmy tu zbytka jeno 875 hr. 37 pj., to je poł telko, kaž hewak w lětach před wójnu, dokelž su wosebje nawěštki khětro wróćo šłe.

Zwjeselace bě wozjewjenjo, zo je so nětko też skónčnje zapłaćił dołh, kotryž mějachmy hišće wot jubilejnoho swjedźenja: 815 hr. 29 pj. Bu nam to zmóžnjene jeno přez dobroćerske dary.

Nimo toho bě loni zastupił jedyn knjez jako sobustaw na čas žiwjenja a k tomu hnydom zapłaćił 300 hr. do Posołoweje kassy.

Zbytk minjenoho lěta přiwozmje so k potrěbnosćam čišćerńje, kaž dźěn też Posoł a čišćerńja hromadu słušatej, dokelž je mějićel wobeju naše „Tow. ss. Cyrilla a Methoda“.

Wobstojnosće našeje čišćerńje buchu tu trochu sobu rozestajane.

b) Krajan, wo kotrohož kassy so nětko rozprawješe, běše nas trochu zamylił dla prawoho njewobkedźbowanja 600 hriwnow, kotrež běchu so loni čišćerni přiwobroćiłe. Ze zličbowanja Krajana bě spóznać, zo běchu joho dokhody porjadnje snadne a by nam přinjesł deficit (dołh), z čohož je widźeć, zo bě za žadanu płaćiznu tola přewjele poskićał. Jenož nawěštki su nas tón króć hišće škitałe před deficitom. Wšěch dokhodow bě 903 hr. 22 pj. a wudawkow 829 hr. 20 pj., tak zo nam tón króć tola hišće mały zbytk wosta: 74 hr. 2 pj.

c) Rozprawa wo Fondźe za redaktora běše zasy zwjeselaca, byrnjež wšak bě summa darow poměrnje mała, kotrež běchu so powšitkownje dawałe, 375 hr. 89 pj., ale k tomu bě nam potom darił hišće dobroćel wjetši dar, 500 hr., tak zo bě summa wšěch dokhodow z hromadźenja 875 hr. 89 pj., summa cyłoho zamoženja pak wučinješe na kóncu lěta 1915: 10957 hr. 56 pj. — Zhromadźizna připózna jara sprócniwe dźěło pokładnika z tym, zo postany, na čož buchu też zličbowanja jenohłósnje připóznate a za pokładnika wuswobodźenjo wuprajene.

Mjez tym bě nětko też z Wotrowskich firmowanskich swjatočnosćow dojěł knjez předsyda praelat Skala, kotrohož schol. Žur powita kaž też z nim přikhadźacych knježich. Na to předstaji knjez wučeŕ Šołta wobraz wo našej čišćerni, kak je so wuwiła a kajke su nětkle jeje wobstojnosće we wójnskim času a w času drohoty, a namołwješe też k tomu, zo mamy ju podpjerać wosebje z pjenježnymi darami, hdyž je wona tola za nas tak ważna. A kak spomožny to skutk, wuči nas też přikład našoho zemrětoho swj. wótca bamža Pia X. — Knjezaj wučeŕ Šołta a wyšši wučeŕ Wjerab staj so mjenujcy w poslednim posedźenju předsydstwa a wubjerka wosebje wuzwoliłoj jako dohladowarjej nad čišćerńju.

Knjez předsyda praelat Skala wuwjedźe dale dobre myslički a nastork k. Šołtowy a pokazowaše na ważnosć našeje čišćerńje a nowinarstwa z cyła, napominajo, zo bychmy so wopokazali hódni našoho ćežkoho a wopory žadacoho časa. (Skónčenjo přichodnje.)

Za Krajan 1917.

Trjebamy podłožki za sćěhowacej rubricy protyki: 1. **Zapis našich rjekow** a 2. **Serbske wopory wójny**. Prosymy, zo by so redakciji „Krajana“ z kóždeje serbsko-katolskeje wosady dospołny zapis wojakow, kotřiž padźechu abo hewak wumrěchu, kotřiž su ranjeni abo khori, so zhubichu, kotrychž wuznamjenichu abo njepřećelio dosahnychu, prawje bórzy zapósłał. Štož bě w lońšej protycy hižo, nima so wězo wospjetować. Komuž na tym zaleži, zo by zapis dospołny był a też joho swójbni w protycy naspomnjeni byli, njech z časom wšo trěbne napiše pod adresu: Herrn G. Winger, Pfarrer in Löbau i. Sa.

*

Přispomn. redakcije Posoła: Potajkim so tu zasy wozjewja, zo by so hnydom **redakciji Krajana** wozjewiło wšo, štož našich wojakow nastupa a štož je so w minjenym lěće stało, t. r. wot lońšoho nazymja, hdyž bu Krajan čišćany. Wšitcy, kotřiž tam też loni zapisani njebuchu, maja so nětko sobu wozjewić, dokelž bě so lońše wozjewjenjo redaktorej zakomdźiło.

Najkhmańšo je, zo so zhromadne wozjewjenja **kóždeje wosady** stanu. Tych, kotřiž su padnyli, ma dźěn kóždy farař zapisanych; ale tych mjena drje budźe z ćežka wšě wědźeć, kotřiž buchu wuznamjenjeni, ranjeni, jeći abo zhubjeni. Tuž chcyli so ći, kotrychž swójby to nastupa, bórzy k swojomu knjezej fararjej podać a jomu trěbne wozjewić, zo by tak zapis wšoho z kóždeje fary dospołny był.

Zo buchu jenotliwe pady hižo w Posole wozjewjene, njedosaha. Redaktor Krajana je w Lubiju a redakcija Posoła w Budyšinje. Też by to přewjele dźěła za redaktora Krajana było při joho tak hižo přenapinacym dźěle, hdy by dyrbjał sebi to wšitko hromadu pytać, štož je njemóžne.

Tohodla so też wosebje knježa fararjo proša, zo chcyli tak dobri być, a za tónle dospołny zapis w Krajanu so sobu postarać. Jenotliwi swójbni wojakow pak chcyli so też sami wo to sobu postarać a wěstosće dla na farje wozjewić, wo čimž sebi přeja, zo by w Krajanje wozjewjene było. Budźe to też potom hižo mała pomoc a podłožk za tamnu wulku knihu, kotraž ma so po wójnje wo wšitkich serbskich wojakach wudać wot Maćicy Serbskeje.

Tuž zasobu do dźěła, staraj so kóždy wo swoje; hdyž so to njestanje, potom też ničo njepomha płačo přińć skoržić a so hóršić měnjo: „Njeje dha mój padnjeny muž, naš syn ... telko hódny był, zo so njeje ani sobu pomjenował a so joho mjeno njeje w Krajanu ani woćišćało!“ kaž je so to loni potom stało.

Redakcija Krajana w Lubiju a expedicija Krajana w Budyšinje potom woprawdźe za to zamołwitej njejstej, hdyž so w prawym času nichtó wo padnjenoho rjeka abo druhi podawk toho abo tamnoho wojaka postarał njeje.

Wjećiwy truhař we Wonecach: „Hanso, toho autojězdźerja możeš ty truhać, tón je nam wóndy našu husycu zajěł a potom ćeknył.“

Woswjećenjo kralowych narodninow w polu.

Přispomnjenjo. Narodniny našoho lubowanoho krala su drje so dawno minyłe. A tola budźe zajimawe za čitarjow Posoła zhonić, kak je so tutón dźeń wot črjódki sakskich (też serbskich) patriotow na wječornym bitwišću woswjećił, byrnjež so dopis tróšku zakomdźił. Najprjedy ležeše hižo dny dołho pola přiwuznych, na kotrychž adresu bu pósłany, a hdyž jón do rukow dóstach, běch runje z dźełom přećeženy, zo jón hnydom za ćišć přihotować njemóžach. Tak přińdźe wo tydźeń pozdźišo. Naš přećel na zapadnej fronće nam nětko sćěhowace pisa:

Jako pilny čitař Kat. Posoła wjeselu so kóždy raz, hdyž w njepřećelskim kraju ke mni dóńdźe. Wosebita radosć nas Serbow přeńdźe, hdyž z njoho zhoniny, što je so w lubych Serbach stało. Wutroba biješe mi wyše, haj čujach so kaž z nowa narodźeny, hdyž słyšach, kak su so narodniny našoho krajnoho wótca we lubej, serbskej domiznje woswjećiłe. Nutřkowny hłós mje pohnu, też do domizny, mi nětko zdaleneje Łužicy, k wědźenju dać, kak smy tu na našoho krala spominali. Najprjódcy pak njech mysle wo lěto wróćo sahaja. Tehdom (mjenujcy 25. 5. 15) ležachmy w městačku při krasnych brjohach rěki Maas. Też tehdom sćelechmy horcy paćeŕ k trónej Wšohomócnoho, zo by nam škitał krala a wótcny kraj w krutej nadźiji, zo tutón radowny swjedźeń k lětu w domiznje wobeńdźemy. Tola naše horce žedźenjo so njedopjelni. A k druhomu razej spominamy my Saksojo na tón wurjadny dźeń w njepřećelskim kraju. Byrnjež žadyn wuwołany rěčnik, też nic dopisowař njebył, ale jenož prosty woječek w pólnošerym fraku, kiž swoje winowatosće dokonja, dha so tola přimam pjera a naćiskam myslički na papjeru.

Hižo 22 měsacow nošu kralowsku drastu a sym so do pólnoho žiwjenja zažiwił. Prěnje dny zańdźenoho tydźenja (do 25. meje) knježachu pola nas pozběhowace začuća, kaž bychmy na předwječoru wosebitych podeńdźenjow byli. Kóždy domčk, hdźež swěrni Saksojo bydlachu, bu pyšeny, běły a zeleny. A na cyłe sakske wójsko dóńdźe wukaz, narodniny našoho lubowanoho krala prawje swjatočnje swjećić. Tohodla dyrbjachu so wšitcy bjezsłužbni mužojo (wojacy) w susodnej wsy R. zeńć k zhromadnej Božej służbje a so modlo wjeselić, zo je Bóh luby Knjez našomu krajnomu wótcej hnadu dał, tutón radostny dźeń zasy dožiwić. Hdyž so nětko po pućach a šćežkach na připokazane městno podachmy a přez tamnišu płódnu krajinu kročachmy, bě nam, kaž by też Boža stwórba w pyše stała, zo by so z nami sobu radowała na wurjadnym dnju. Młoda meja wšudźe swoje dźiwy skutkowaše. Prózdne blaki pyšeše z čerstwej zeleninu a słónco wuliwaše pruhow jasnosć na lud a kraj. A w husto mjenowanej Campagni (hdźež też nam Serbam znaty sekt přikhadźeše) zmahowachu so zelenoběłe korhoje a štandarty sakskich wojowarjow. Pola was su zawěsće też korhoje z domow a wěžow kiwałe postrow lubomu kralej. Jenož mała črjódka měješe zbožo, so z nami w měrje a bjez stracha zradować za frontu. Mnozy stoja w hrjebjach, druzy na straži a njemóža z nami so wjeselić. Za to juskaše sobu młode naléćo a škowronćk pozběhowaše so do módriny, spěwajo swój kralowski spěw. A njebjesa swěćachu so w złotym błyšću a radowachu zo z nami.

Štóž możeše woteńć, přińdźe w postajenym času do R. Na cyrkwinym naměsće so zhromadźachmy. Wšitcy pološěri, Saksojo wšěch regimentow a brónjow. W rynkach běchmy so zestupali. Nadobo přijěcha nawjedowař etapy, sakski wyšk wot husarow, debjeny ze železnym křižom a mnohimi rjadami a rěčeše nam jadriwe słowa wo ważnym dnju, kiž nětko hižo k druhomu razej we wójnskim času swjećimy. Rad by kral sam mjeze swojimi wojowarjemi so radował, ale wšelake winowatosće joho wot toho wodźeržuja. My pak chcemy, tak wuwjedźe dale, na njoho spominać při paćerjach, jomu z nowa slubić swjatu swěru, a naše mocy zhromadnje napinać k škitej wótcnoho kraja, doniž naši, na ličbje wulcy njepřećeljo poraženi na zemi

---

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.

Napisał J. N.-K.

(4. pokračowanjo.)

„Budźe-li so wam pola nas spodobać“, wotmołwi jomu Wjacsław też na němski, „możeće pola nas přenocować. Radlubje was mojej staršej přiwozmjetaj. Ničo wosebite wšak tu njenamakaće, ale štož może swěrna a přećelna lubosć poskićić, to so wam zawěsće stanje.“

Ryćeŕ bě z tym jara spokojom a wjeseleše so, zo bě tak khětře a snadnje hospodu namakał. Tuž podachu so hnydom na puć do wsy. Ducy prašeše so cuzbnik, kiž so dźiwaše, zo Wjacsław němski rěči, hdźe bě to nawuknył, dokelž sebi cyle prawje mysleše, zo bě tola němska rěč też mjez Serbami cyle njeznata. Wjacsław powědaše jomu, zo bě ju wot staroho wojaka nawuknył — a tak přińdźechu bórzy do wsy. Radźinec drje so njemało dźiwachu, hdyž hólcaj tajkoko wosobnoho hosća přiwjedźeštaj, ale hdyž bě jim Wjacsław wšo rozpowědał, witachu joho jara přećelnje a nuzowachu joho hnydom do jstwy. Wjacsław wobstara sam ryćerjowoho sylnoho brunača a dźěše potom k hosćej do jstwy. Radźinec mać bě mjez tym hižo wječerjeć, najlěpše, štož měješe, hromadu nanosyła, khlěb, dobru žołtu butru, měd, mloko a druhe. Radźinec nan, Wjacsław a Jurij ze swojim nanom, po kotrohož bě mjez tym pobył, sydźechu so za blido a bórzy so derje zabawjachu. Wjacsław při tym to najważniše přełoži, tak zo wšitcy wědźachu, wo čim so rěči. Ryćeŕ powědaše, čohodla bě joho pólski kral k sakskomu kurwjerchej pósłał.

„Kejžorskej hrozy mjenujcy wulka a strašna wójna z Turkami“; powědaše ryćeŕ. „Kejžor, kotryž je sam přećiwo Turkam jara słaby, je tohodla z našim kralom slub sčinił, zo by joho tón w surowej wójnje podpjerował. Naš kral je mócny a zmužity wjerch, kiž je hižo wjele přećiwo złym Turkam wojował. Hdyž joho za krala wuzwolichu, bě wjetši dźěl pólskoho kraja w turkowskej mocy. Wón dyrbješe sebi swoje kralestwo hakle z mječom zasy dobyć. Při tym su Turkojo prěni raz joho mócnu ruku čuli a wot toho časa maja hišće strach před nim. Dokelž pak je też runje tak dobry a kruty křesćan, je so snadnje k tutej pomocy pohnuć dał, runjež bě turkowski sultan wšo możne činił, zo by joho wot toho wottrašił. Wosebje je bamž Innocenc IX., kiž je hnydom wulki strach, kiž z turkowskej wójnu cyłej Europje a najbóle křesćanstwu hrozy, derje póznał, kruće a ze wšěmi srědkami na tutón slub hnał, a jomu ma so kejžor najbóle dźakować, zo tak mócnu pomoc dóstanje. Jenož zjednoćene mocy móža zatrašnym turkowskim nadpadam wobarać. Też němscy wjerchowje, kaž sakski, bajerski a druzy su kejžorej swoju mócnu pomoc slubili, dokelž dźěn derje póznachu, zo su też sami zhubjeni, hdyž kejžorska padnje. Chcedźa so tohodla z našim kralom a pólskim wójskom zjednoćić a potom pod nawjedowanjom našoho sławnoho krala samoho přećiwo surowomu njepřećelej ćahnyć. Tohodla je mje naš kral ze wšelakimi poselstwami k sakskomu kurwjerchej pósłał, kiž dyrbi je potom zasy k druhim němskim wjercham rozesłać. Chcych po prawom, kaž hižo spomnich, dźensa hač do Budyšina doječhać; puć pak bě dlěji, hač sym sebi myslił, možno je, zo snadź sym też wopaki jěchał, dokelž dźěn su mi wšě puće tudy njeznate. Sym jenož wjesoły a njemóžu so wam hódnje dodźakować, zo sće mi, cyle cuzomu človjekej, tak přećelnje hospodu dali.“

„Smy jenož swoju winowatosć dopjelnjeli“, wotmołwi Wjacsław, „a smy to ćim radšo činili, hdyž smy słyšeli, za kak dobru, ważnu a zpomožnu wěc pućujeće. Wopokazamy dźěn, hdyž so za was staramy, zo so wam njeby ničo stało, z tym też službu našomu knjezej kurwjerchej. Serb ma z cyła hospodliwosć za swoju winowatosć a njehospodliwy Serb njeje hódny swojoho naroda a nichtó joho njelubuje.“

„Z tym wopokazuja so Serbjo jako hódny staw wulkoho słowjanskoho naroda“, dźeše na to ryćeŕ. „Ja sym, runjež sam Polak, wjele mjez Němcami přebywał a jich wašnjo do cyła zeznał, ale runjež je jich hospodliwosć wjele khwalena a wuwołana, sym tola bórzy póznał, zo su Słowjenjo tu hišće přez nich;

njeleža a potom nas wo měr poproša. My pak chcemy so k tomu njebojaznje wuznać a z połnej wutrobu zawołać: Joho Majestosći, našomu najmiłosćiwšomu kralej hurra, hurra, hurra! A nětko wotewrichu so šěroke wrota blizkeje cyrkwje a zastupichmy do njeje. Bě krasnje wupyšena ze zelenymi brězami, z korhojemi w sakskich barbach a woponami.

(Přichodnje dale.)

Padnył za česć a prawo.

Granaty a šrapnele lětaju do přikopow wšo podrywajcy a zamjetajcy. Nihdźe naši rjekojo před smjerću wěsći njejsu. Tu zahrjeba granata z dobom wósom ludźi, tu zasy roztorha druha podwyška do tysac dźělow. Surowje smjerć zakhadźa. —

Nadobo kanonada wotmjelknje. Jako rujace lawy ćěrja z hrjebjow wuskočiwši syły njepřećelow přećiwo posłabjenej črjódcy. Z měrnej wutrobu wočakuje tu kóždy njepřećela. Hižo je so hač na 50 kročeli přibliżił, hižo juska dobyćeŕscy. Tola krućišo přimnu so naši třělby. Z hromadami padaju nadběhowarjo a žadyn njemóže so hač k hrjebi přibliżić. — Tola přecy nowe črjódy waleju so doprědka — hižo docpěwaju někotři roztřělany přikop, dyrbja pak tu swoju zmužitosć droho ze žiwjenjom zapłaćić. Ale też mała črjódka woteběra. Połna ćěłow hižo leži zemja. Ale na podaćo nichtó njemysli, wjele mjenje na ćěkanjo, ně, khroble hišće wšitcy stoja, kruće jako skała. Złobow połny je njepřećel nad tajkej zmužitosću. Njehladajcy na krej khwataju nowe mocy do prědka, tajku khrobłosć khostać. Hladajcy pomjeńšuje so mała horstka a bórzy wostaji posledni z rjekow swoje khrobłe žiwjenjo. —

Tola kajki dźiw, jedyn hišće so tam bědźi, jedyn hišće stoji zmužiće wojujo, hišće njejsu njepřećeljo předobyli hrjebju krawnu. Podać so njecha, jako rjek chce padnyć, pak dobyć. Tu nadobo zwjeze so k zemi. —

Wotućich. — Bě jenož són. — Kak so radowach, kak běch wjesoły wědźo, zo hišće je luby bratr mjez nami, zo so do luboho domu wróći. A dołho njetraješe. Wo žnje dósta dowol na dwě njedźeli. Kak so hromadźe wjesele zabawjachmy, wšitcy so zbožowni čujo. —

Dwaj měsacaj pozdźišo. Je rjany nazymny dźeń. Běrny so zběraju. Tu přińdźe list, bratrej pisany, z wutrobu tyšacym přispomnjenjom wróćo —: „Za wótčinu padnył.“ —

Horce sylzy płakaju mać, bratŕa a sotra. Kiž bě nas lědma strowy, čiły wopušćił, je mortwy. —

Zrudny són je so dopjelnił. Ženje wjacy so njewróćiš, drohi bratře, do lubeje domizny, kotruž tak horco lubowaše, kotrejž bě z ćełom a dušu podaty. Haj, hdy bychmy twoje ćěło pokhować móhli w ródnej zemi, při lubym nanu. Ale w njeznatym kraju při njeznatych towaršach wotpočuje twoje ćěło. Ani z kwětkami njemóžemy pyšić drohu zemju, kotraž tebje kryje. Jenož z nazdala móžemy ći přiwołać, spi derje, luby bratře, w kraju njepřećelskim, zdalenym wot domizny. Wěčny dźak smy tebi dołžni. Sy dźěn w najrjeńšich lětach woprował swoje žiwjenjo za nas, za naše kubła, za naše prawo. Bóh luby Knjez njech ći tam horjeka z wěčnymi kublami mytuje.

J. C. Ž.

Jeja, twaroh a pjeriznu

njeje dowolene wjacy hromadu kupować w druhich wsach, hdźež kupc bydła nima; a też wobsedźerjo tajkich tworow abo pjerizny njesmědźa tajkim cuzym kupcam to předawać. Wuwzaćo je, hdyž so to hnydom k wužiwanju kupi, wosebje kaž w korčmach.

K dale předawanju smědźa so te wěcy jeno tajkim předawać, kotřiž maja za to dowolne wopismo na mjeno wustajene.

Tele wopismo dyrbi kupc kóždy króć pokazać a předawaŕ je winowaty pokazanjo toho wopisma žadać.

Tajcy kupcy z dowolom pak njesmědźa twory na wikach pokupować a też nic na puću k wikam, wot tych, kotřiž twory na wiki njesu abo wjezu. Přestupjenjo zarjadowanja so ćežcy khosta.

Woporne swěčki

wosebje swěćić je ordinariat w Mnichowje-Freisingu **zakazał** a je cyrkwinske předstojićeŕstwa arcydioecesy namołwjał, dla wobstojnosćow, kotrež je wójna zawinyła, na to kedźbować, zo so njeby w cyrkwjach a kapalach wjacy wóska přetrjebało přez swěćenjo swěčkow, hač štož je přez liturgiske zakonje jako nuzne postajene, njedźiwajo na to, hač su swěčki z cyrkwineje kassy kupjene abo wot wěriwych darjene. Swěćenjo woporných swěcow abo swěčkow na swěčnikach abo k tomu postajenych připawach, štož je so z dźěla k njeporjadej wuwiło, ma we wójnskim času cyle wuwostać.

K tomu so nětko hišće pisa: Njeby woprawdźe škoda była, hdyž też po wójnje tónle njeporjad wjacy wožiwił njeby. Někotryžkuli kut cyrkwje je so přez to sčinił k wopraw-dźitej kurjeŕskej komorje, někotražkuli cyrkej bu přez to jara wjele do časa tak zakurjena, zo dyrbješe so z nowa bělić abo molować. Tam a sem dźěn bu też hižo w času měra na tele njedostatki pokazowane a wotstronjenjo žadane; bu prajene, woporniwi wěriwi dyrbjeli radšo k swěčkam na wołtarjach někotre kroški woprować. Ale kóždy chce wšak swoju swěčku widźeć so palić a to so njebudźe na wołtarju derje rozeznawać. Nimo toho drje so też někotryžkuli faraŕ boješe wótroho jazyka swěčkoweje žony, kotraž by přez to swój „geschäftle“ přisadźiła. (Přisp. redakcije: W Bayerskej, też w Čechach atd. maja najbóle starše žónske tajke předawanjo swěčkow při abo w cyrkwjach). — Potom so hišće tam wšelake rady dawaja, kak mohło so tele hewak rjane wašnjo woprowanja swěčkow zdźeržeć.

A. P. čo. 226.

*

Snadź by tam a sem też za nas wěc praktiska była. Telke kuklowanja drje my njećinimy, kaž so to často druhdźe stawaše. Ale hdźež je było, tam by też zawěsće khmańšo było a Bohu spodobniše a maćeri Božej lubše, hdy by so wěc cyle rjenje zarjadowała, a hromady małych swěčkow bychu

---

Němc nima teje lubosće a přećelnosće, njepřińdźe jomu tak wot wutroby a tohodla njeńdźe też k wutrobje.“

Tak sebi hišće dołho hromadźe sedźo powědachu. Ryćeŕ wopisowaše jim wobstojenja a wašnja w domiznje. Wjacsław přirunowaše z tym serbske, štož ryćerja jara zajimowaše. Potom powědaše ryćeŕ dale, hdźe bě hižo wšudźom był a što bě w swěće nazhonił; bě hižo daloko po swěće wokoło přišoł a tuž móžeše wěcy powědać, wo kotrychž prosći wjesnjenjo ničo njewědźachu. Skónčnje přińdźe potom na wójny z Turkami, kotrež bě sam sobu činił.

Při cyłej tutej zabawje pokaza so, zo Wjacsław tu někotrežkuli wěcy znaješe, čohož so ryćeŕ zawěsće njeby nadźał. Na joho prašenjo, z wotkel to wě, wotmołwi młodźenc, zo je jomu to Jan powědał, kiž bě sam wjele wójnow sobu činił a při tym něštožkuli nazhonił. Cuzbnika to zajimowaše a tuž wopraša so też pozdźišo, hdźe Jan po prawom je, so so tu nihdźe njepokaza. Na to jomu Wjacsław powědaše, hdźe stary wojak bydli, hnydom přistajiwši, zo zawěsće nazajtra po kemšach, kaž bě to kóždu njedźelu činił, k nim k wobjedu přińdźe. Hdyž ryćeŕ na to měnješe, zo dźěn budźe wón dawno zasy dale, dokelž chcyše so hnydom rano zasy na puć podać, njechachu to Radźinec na žane wašnjo přidać a Wjacsław praji: „Jutře tola zawěsće dale njepojěchaće hač do Budyšina, wšak dźěn je njedźela, a tam też hišće na wječor zahe dosć přińdźeće. Z nami móžeće sobu do susodneje wsy ke mši hić, mamy tam rjanu cyrkwičku, bože służby drje su serbske, ale budźa so wam tola spodobać. Připołdnju póńdźeće zasy k nam a popołdnju mózu was ja kusk puća ducy do města přewodźeć. Tak sće też wěsty, zo nihdźe wopak njejěchaće. Ja dźěn tu wšě puće a sćežki znaju.“ Ryćeŕ, kotromuž so přećelni ludźo spodobachu, běše skónčnje z tym spokojom a slubi, zo wostanje.

Hišće khwilku sebi sedźo powědachu a bě hižo w jědnatej hodźinje, hdyž so skónčnje k měrej podachu. Cuzy ryćeŕ dósta najrjeńšu Radźinec jstwu, hdźež rjane wysoke, běłe nawoblečene łožo stoješe. Na barbjenych, drjewjanych sćěnach wisachu někotre swjećatka, njeběchu drje jara wosobne, ale Radźinec sebi tola ze wšěm prawom wjele na nje być zdachu. Wyše nabožnych swjećatkow bě tu też něšto wobrazow sakskich kurwjeŕchow.

Nazajtra dźěše ryćeŕ z Radźinecami a z Hanušecami sobu do něhdźe poł hodźiny zdaleneje wjeski ke mši. Radźinec nan drje bě zapřahnyć chcył, ale w rjanym nalětnim wjedrje chcychu wšitcy radšo pěši hić. We kemšach so ryćerjej jara spodobaše; cyrkwička bě jednora, ale jara šikwana a rjenje z prěnimi kwětkami wudebjena. Z prědowanja drje cuzbnik wjele njerozymješe, ale tola přecy někotre słowa. Po božich służbach wróćichu so Radźinec zasy dom a nětko bě so jim też Jan přidał. Tutón da so hnydom z ryćerjom do powědanja a bórzy běštaj hač nanajlěpšej přećelej. Ducy powědaše Jan też wo Wjacsławje, kak bě do jich wjeski přišoł. Ryćeŕ so nad tym jara dźiwaše a powědaše potom hišće dołho z Janom wo tym. Što sebi tudy wuradźištaj, zhonimy pozdźišo.

Popołdnju wokoło štyrjoch chcyše ryćeŕ dale. Hanušec Jurij přiwjedźe Wjacsławej jich čornoho, na kotrymž tutón husto jěchaše, zo by ryćerja přewodźał. Hdyž cuzbnik Wjacsława z rjanym konjom wuhlada, praji smějo: „Nětk mohł drje ze mnu sobu do wójny na Turkow ćahnyć, by zawěsće rjany jězdny był.“ Na to so ryćeŕ z Radźinec nanom a maćerju hač nanajpřećelnišo rozžohnowa, dźakowaše so jim wutrobnje za hospodu njedźiwajo jich wobaranja, slubi jim też, zo chce jim, jeli budźe hdy k tomu přileżnosć, rad zasy k pomocy być; při tym pohlada dźiwnje na Wjacsława a potom na Jana, kiž jomu z hłowu kiwny. Potom jěchaštaj Wjacsław a ryćeŕ z dwora a ducy założištaj hišće k Hanušecom, hdźež ryćeŕ też wšěm přećelnje ruku da.

Wjacsław jěchaše wjetši dźěl puća sobu. Hdyž so skónčnje wróći, praji cuzy k njomu: „Luby Wjacsławje, ty wěš, što so přihotuje. Też z Łužicy poćahnu ludźo ze sakskim kurwjeŕchom do wójny na Turkow. Ty by zawěsće dobry wojak był. W krótkim času zhoniš, štož snadź móže će pohnuć, zo sobu poćehneš. Sym hižo z Janom wo tym rěčał. Jeli so to stanje, prašej so při wójsku jenož za ryćerjom Marinskim. Ja budu ći rad lubje k pomocy, hdźež budźe so hodźeć.“

Ryćeŕ da Wjacsławej ruku a jěchaše skoku dale. Tón pak wróći so pomału a hłuboko zamysleny domoj.

(Pokračowanjo.)

so zjednoćiłe do wjetšich a wulkich, hdyž je trjeba a te so potom swěćiłe na wołtarjach mjez Božimi službami, před Najswjećišim abo před postawami a wobrazami Swjatych, w poměrnej ličbje a na swěčnikach abo k tomu postajenych připrawach. Wězo dyrbi so potom też wěc swědomiće wobstarać a swěčki maja so też po přeću daricela před tym wobrazom abo tej postawu w postajenym času swěćić! To so derje hodźi wuwjesć, hdyž so město swěčki, małeje miškorawki, woteda pjenjez fararjej abo duchownomu, kiž ma swěčkowu kassu wjesć, a kotryž potom město tajkich małych swěčkow wjetše kupi a też woprawdźe dobre swěčki, a tak móža so potom wołtař abo wołtarje na wěstych dnjach abo swjedźenjach dostojnišo wuhotować, a wěc je wjele rjeńša a hódniša a Bohu drje spodobniša, hač hdyž so tam cyła hromada swěčkow něhdźe na ławcy abo druhej připrawje pali, smali a kuri. Też móže so dar powšitkownje dać k wupyšenju cyrkwje, wosebje też ze žiwymi rostlinami a kwětkami. Kak pozběhowacy napohlad, hdyž při žiwym Bohu w tabernaklu też wokoło njoho na wołtarju knježi žiwjenjo z rostlinami a kwětkami, k česći jich stworićerja, mjez tym zo dźěłane róže su wěsta njewěrnosć pódla wěčneje wěrnosće a hdyž su stare, bóle wohidźa hač pyša, a papjerjane dźěn njedyrbja z cyła žane być.

Wšelčizny.

(M. J.) Překupcy časćišo skorža, zo so někotři ludźo wobaraja, tamny ržany abo ječmjenjowy kofej, kotryž dyrbja při kupowanju kofeja sobu wotewzać, woprawdźe sobu přetrjebać. Mamy za to, zo drje su to jenotliwe pady, zo pola někotrych ludźi tajka krótkowidźiwosć so namaka. Mnohosć kofeja je jara snadna, a njemóže so dwělować, zo, jeli ma so dlěji čas hišće kofej za přetrjebarjow wotedawać, ma so wón jara naćahować. Měšenjo z ječmjenjom abo kofejom z ječmjenjowoho słodu dawa cyle derje słodźacy napoj. Hospozy a kuchařki činja jara derje, hdyž so hižo nětkle na tónle přidawk zwuča a też swojich swójbnych, prjedy hač čas zastupi, zo budźe tón napoj drje hišće rěkać kofej, ale žaneje kofejoweje buny wjacy we sebi njezměje, dokelž je woprawdźity kofej z cyła wušoł.

⁘

Muku město pobrachowacych běrnow dóstachu wobydlerjo w Lipsku tónle tydźeń, kaž bě rada wobzamknyła. Kóžda přez lěto stara wosoba, kotrejež dokhody wjetše hač 3700 hr. njeběchu, dósta 500 gramow muki. Wosoby z wjetšimi dokhodami dóstanu muku jeno, hdyž su wosebje potrěbni.

⁘

Přez barbjene cokorowe kuski k hrajkanju zajědojćene bu nimale 4lětne dźěćo w Hornich Lungwicach. Te wěcki běchu so na hermanku kupiłe a dźěćo bě wot nich wužiwało a wumrě na to pod znamjenjemi zajědojćenja.

⁘

Pjećo łójerjo burow buchu jeći w znatej kofejowni pod Lipami w Barlinje srjedu tydźenja dopołdnja, kotrychž bě tam kriminalny zastojnik widźał zastupić. Sedźachu tam pjećo derje zdrasćeni „knježa“ po zdaću cyle wjeseli hromadźe za blidom. Nadobo zblědnychu, hdyž so k nim druhi knjez přiwda a cyle njenapadnje žadaše, zo bychu worćiznu zapłaćili a z nim won šli. Wonka stojachu hišće někotři druzy knježa, kotřiž tamnych potom w dróžcy na policiju dowjezechu. Zajeći běchu znaći łójerjo burow a buchu wot wšelkich wyšnosćow pytani. Kriminalny zastojnik bě mjenujcy, hdyž bě widźał tych ludźičkow zastupić, też hnydom wot policije telefoniscy pomoc žadał. Či pjećo pak sebi tam runje wuradźowachu, kak chcedźa so do kraja won podać na konjace wiki a potom tam burow łójić. Nětko buchu sami dosahnjeni.

⁘

(Mortwy prajeny hišće žiwy.) W Küppersstegu w nawječornej Němskej zhubi žona w lěće 1914 swojoho muža, kotryž bě na narańšim bitwišću wojował. Wšě póstwe posyłki přińdźechu wróćo z přispomnjenjom: „mortwy.“ Wona dósta też te wot kejžora wěnowane wopomnjećo za padnjenych a tohorunja žiwjenjozawěsćace pjenjezy wupłaćene. W minjenej zymje so wona zasy woženi a nětko přińdźe wot jeje za mortwoho mětoho muža ze Sibiriskeje powěsć, zo je wón tam w ruskim zajeću a zo so jomu hewak derje wjedźe.

⁘

Zeživjeńske prašenja a ćěkanjo ze wsow.

Při składnosći rozrěčowanja wo interpellaciji socialdemokratow dla powyšenja podpjery za swójby tych, kotřiž su we wójsku, pokaza centrumski zapósłanc Wohlgeschaffen na sćěhwk ćěkanja ze wsow, na čož běchu dotal jich mało myslili. Měsćanosta Wohlgeschaffen spomni mjez druhim na to, zo pod sćěhwkami wobćeženoho zastaranja ze žiwjeńskimi srědkami drje dźěłaćerjo w městach bóle ćerpja hač ći na wsach. Z tym pak njeje prajene, zo móža ludźo na wsach, kotřiž njejsu sebje samych zastaraćerjo, z połnoho brać. „My smy jeno w tym lěpši“, praješe zapósłanc, „hač ći w městach, zo móžemy direktnje wot producenta samoho kupować a tohodla mjenje na produktach nuzy ćerpimy. Tamne w měrnych časach husto wopominane a wobžarowane ćěkanjo ze wsow a z tym zawinowana nuza na dźěłaćerjach snadź so tola při hrózbnym skutkowanju wójny w přichodźe něšto mało pomjeńši. Wuznawam cyle zjawnje, zo bychu snadź mnohe swójby a wosoby, wosebje z dźěłaćerskich wokrjesow jara derje na wsach tusamu runje tak dobru existencu namakałe a bychu dźensa wjeseli byli, bychu-li na wsach snadź wobsedźeństwo měli, abo w službje stali, dokelž bychu tak lóže přez ćežki čas přišli.“ K tymle wułožowanjam móže so jeno přihłosować. Někotřižkuli, kotřiž su jónu we wjesołej, hordej nadźiji ze wsow do městow ćahnyli, bychu dźensa wjeseli byli, bychu-li tehdom na wsach wostali.

⁘

Njebojazny wuznawar

swojeje wěry je awstriski šef generalnoho štaba: Konrad z Hötzendorff. Świcska nowina pisa wo nim:

Před pjećimi lětami běše wón při świcskich manevrach přitomny. W Solothurnje přińdźe njedźelu na Božu mšu. Hdyž bě přežohnowanjo nimo, wotpasa wón swój tesak a dźěše pobožnje ke kehelkam, hdźež samlutki z ruki Božu mšu čitacoho měšnika swjate woprawjenjo dósta. Uniforma generala a wćipne pohlady přihladowarjow njemylachu joho na žane wašnjo w pobožnosći. Hötzendorff, rodźeny we Wienje a tu khwilu 64 lět stary, je bjez dwěla jedyn z najwustojnišich wjednikow w nětčišej swěta-wójnje. Wjednicy kaž Hötzendorff a Hindenburg dopominaja nas na słowo s. Pisma: „A Knjez zbudźi ludej sudnikow.“ Zo italska přerada před Alpami bywa wohańbjena, haj w našich dnjach runje surowje wjećena, je wosebita zasłužba předwidźiwoho Hötzendorffa. Skóncowany nastupnik awstriskoho tróna, Franc Ferdinand, spózna joho wobdarjenosć a staji přepokornoho muža na swětło, na městno, hdźež słušeše. „Chcu“, praji wón, „wo to so postarać, zo by tuta ryba přišła do swojeje wody.“

⁘

Dźesać kazni za kóždoho, kotryž chce skoržić.

We wjele sudnistwach, wosebje połnócneje Němskeje namakaš, kaž „Soziale Praxis“ w čo. 27. pisa, nětkle sćěhowace nowe X wójnske kaznje přibite:

1. Bjeŕ so na kedźbu před skóržbami, ty snadź znaješ započatk ale njeznaješ kónca.

2. Njeběž z kóždej maličkosću na sudnistwo, zalutuješ wjele časa, pjenjez a mjerzanja.

3. Maš-li sprawny štryt, pruhuj najprjedy hač też twój napřećiwnik dobry dźěl prawa nima.

4. Pytaj so před skóržbu najprjedy we dobrym zjednać, a daj też twojomu přećiwnikej k słowu přińć, potom so wjele rozjasni

5. Njećiń ničo, štož móže twojomu přećiwnikej jeno škodźeć, tebi pak ničo njepomha.

6. Njepraj ženje, ženje twojomu přećiwnikej, zo je wón łžał.

7. Njepraj ženje, ženje twojomu přećiwnikej, zo je wón jebał.

8. Posłuchaj na sudnika abo prawiznika, hdyž k wujednanju radźi, měni derje z tobu.

9. Čiń twoje postajenja, wučinjenja stajnje pisomnje a přečitaj sebi derje, štož podpisuješ, potom wzdaš so njejasnosće a maš dopokazy. Jenož to, štož móžeš dopokazać, płaći před sudnistwom.

10. Njenuć twojoho přećiwnika hač k najhóršomu, njewěš hač joho hišće jónu nuznje njetrjebaš.

Tele 10 kaznje zasłuža sebi, zo bychu so wšudźom přibiłe w khódbach, na skhodach a w salach sudnistwow, wosebje też w mjeńšich městach.

⁘

Ameriske žorty. Muž, kotryž bě sławnu knihu pisał: „Wumjełstwo, 100lětnu starobu dócpěć“, je runje w starobje 46 lět wumrěł. — W nowišim času picuja so khudźi w New-Yorku z konjacym mjasom. Woni móža wo zbožu rěčeć, zo so zestarjene automople jěsć njehodźa.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 17. junija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 22. junija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	5	35	6	25				
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	6	40	7	90	—	—	7	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 468 (w Kamjencu —)	35	—	55	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	5	10	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	21	—	—	—	20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Najwyšše płaćizny za howjazy skót, kiž so z hródže předawa.

Wot 18. junija ma so płaćić:

I.

a) za wukormjene połnomjasne woły hač do 7 lět stare
b) za połnomjasne kruwy hač do 7 lět stare
c) za połnomjasne byki hač do 5 lět stare
d) za jałojcy

nanajwjacy 110 hr. za centnar žiweje wahi.

Za wosebiće wukormjeny tučny skót tutych družinow smě so hač do 10 hriwnow za centnar wjacy płaćić.

II.

e) za wukormjene połnomjasne woły přez 7 lět stare
f) za wukormjene połnomjasne kruwy přez 7 lět stare
g) za wukormjene połnomjasne byki přez 5 lět stare
h) za wšitke mjasne woły, kruwy, byki a jałojcy kóždeje staroby, kotrež su po žiwej wazy přez 10 centnarjow ćežke,

nanajwjacy 100 hr. za centnar žiweje wahi.
$8^1/_2$—10 centn. 95 „ „ „ „ „
7—$8^1/_2$ cent. 90 „ „ „ „ „
$5^1/_2$—7 cent. 85 hr. za centnar žiweje wahi.
hač do $5^1/_2$ cent. 80 „ „ „ „ „

III.

Za srěnjo-picowane howjada nanajwjacy 70 hr. za centnar. Za howjada niže tuteje družiny a hódnosće ma so přiměrjena płaćizna wujednać, kotraž pak ma mjenje hač 70 hriwnow za centnar wučinić.

Važić ma so skót hnydom z hródže.

Tute postajenja płaća wot 18. junija a ma so wšón skót, kiž hač do tutoho dnja předaty njebě, po nowych postajenjach płaćić.

Nierth & Förster

Dalokoročak 54 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoročak 307.

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoročak 334.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

17. junija 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	80	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	5	20	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	$12_{,6}$	—	14	—	13
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	30	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeńnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeco** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Dźiwajće při kupowanju na naměški w Pósle!

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska droha 1

rózk žitnych wikow.

Procesijón do Albendorfa

póńdźe lětsa **póndźelu 3. julija.** — Hromadźić chcemy so w **Budyšinje** na dwórnišću rano wokoło 8 hodź. Wo bohate wobdźělenjo prosy

Wjednik.

Zbytki!

za **bluzy, drasty** a **spódnje suknje,** jenobarbne a pisane poruča k nizkim płaćiznam. — Tohorunja je dóstać **podšiwk (futr)** za krawcow a šwadlče.

Předawa so wot wutory hač do pjatka, wot rano 8 hač do 5 hodźin popołdnju, doniž twora dosaha.

Tkajeńnja wołmy
— w Kamjencu —

Fabrikstrasse 1. Am Herrentahl.

„Serbosław" w Khróšćicach

změje **jutře njedźelu 25. junija** po nyšporje swoju

měsačnu zhromadźiznu.

Wo bohaty wopyt prosy

předsydstwo.

Wšitkim lubym znatym a mojim drohim towaršam, kotřiž su hišće w domiznje, wozjewjam zrudnu powěsć, zo bu mój luby a swěrny towarš

Jurij Bělk z Boranec

kanoněr pola mörseroweje batterije čo. 202

wot njepřećelskeje granaty trjecheny, a je 13. junija na polu česće rjekowskeje smjerće za wótčinu wumrěł.

Bóh daj jomu wěčny wotpočink!

a po tutym žiwjenju nam wjesołe zasywidźenjo. Njech wotpočuje w měrje!

Jurij Běrk z Radworja

t. č. w polu.

Čišć knihićišćeńnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

počała a dokelž drje so boji, zo njedobudźe, chce so na druhe wašnjo hižo před njelubej konkurencu škitać. Wobzamknjenja su runje tak hidy kaž njerozoma połne. Zo móhli je přewjesć, bychu naši njepřećeljo přede wšěm dospołnje dobyć dyrbjeli a za tym w tu khwilu njestoji a potom so samo rozemi, zo budźa najebać wšě wobzamknjenja też přichodnje wot Němskeje twory brać, hdyž je trjebaju a druhdźe z cyła njedóstanu, abo jenož dróžše a špatniše. Rozomne njepřećelske nowiny to też same praja. (b)

Njepřećelscy lětarjo

pobychu 22. junija nad městami **Karlsruhe, Müllheim** w B. a **Trier.** Z měšćanow buchu někotři morjeni a ranjeni. Wjetšeje wojeńskeje škody so njenačini a so njemóžeše načinić. — Francózojo wudawaja wopyt jako wjećenjo za to, zo su němscy lětarjo w **Bar le duc** z bombami wokoło 50 ludźi morili a 80 ranili, wědźa pak tola derje, zo Bar le duc we wokrjesu wojownišćow leži, naše města pak z wonka. — Z nadběhacych njepřećelskich lětakow buchu při tej składnosći 4 zničene; nimo toho samsny dźeń hišće 5 lětakow, tak zo njepřećeljo za jedyn dźeń 9 lětakow zhubichu. (b)

Před Verdunom

su naši w njepřestawacych ćežkich wojowanjach zasy wo nahladnu kročel do prědka přišli a sylne kabatowe wobtwjerdźenjo **Thiaumont** dobyli. Hižo 23. junija pisaše naše wjednistwo, zo bu k wječoru twjerdźizny Vaux při nadběhach na wot nas dobyte hrjebje 21 officirow a přez 400 wojakow popadnjenych.

24. junija potom wjednistwo wozjewi:

Na prawo Maasy wurazychu naši wojacy, na čole 10. bayerski połk pěškow „Kral“ a bayerski kralowski połk pěškow po dobrym přihoće z kanonami na wyšinje „Zymna zemja“ a k ranju wottud k nadběhej, **hanjachu** přez kabatowe wobtwjerdźenjo **Thiaumont, kotrež bu wzate**, dale a dobychu **wjetši dźěl wsy Fleury** a něšto zemje też k połdnju twjerdźizny Vaux.

Dotal bu na zhromadźeńskim městnje **2673 jatych** ličenych, mjez nimi **60 officirow**. Na druhej fronće wojowachu žiwje artillerija, patrulje a lětarjo.

Pola Haumont bu francózski wojowański jenokřidłak w powětrownym wojowanju powaleny; leutnant Wintgens potřěla pola Blamont swój sedmy njepřećelski lětak, francózski dwojokřidłak. (b)

Nazajtra bu hišće 200 Francózow zajatych. Francózojo wozjewichu drje, zo su Fleury zasy dobyli, dyrbja pak potom wuznać, zo Němscy „někotre kheže“ dźerža. Při napřećnych nadběhach padźe jara wjele Francózow.

Němskim podmórnik w španiskim přistawje.

Kaž italske nowiny pisaja, přijědźe srjedu 21. junija němski podmórnik „U 35“ do přistawa Cartagena a přiwjeze 30 truhłow lěkarskich wěcow za Němcow z Kameruna, kotřiž so w Španiskej khowaja. K postrowjenju města podmórnik 21 króć wutřěli, na čož přistawne kanony wotmołwichu. Podmórnikowy wjednik, kotryž měješe też samoručne pismo němskoho kejžora za španiskoho krala sobu, wopyta wšelakich wyššich zastojnikow w měšće. Officirojo měšćanskeje wobsadki wobhladowachu podmórnik. Popołdnju přijědźe z Madrida wosebity ćah ze sobustawami němskoho zapósłanstwa a druhimi wosobami. Wot wutory hižo łakachu před přistawom jendźelske a francózske łódźe a rozswětlachu w nocy morjo ze swětlakami. Němski podmórnik, kotryž přistaw štwórtk rano wopušći, pak, štož je znate, njejsu popadnyłe. (b)

Awstriski podmórnik

podnuri 23. junija dopołdnja w mórskej drozy Otranto italski pomocny křižak po typje kaž „Principe Umberto“, kiž bě přewodźany wot zničerja kaž „Fourche“. Zničeŕ jědźeše bomby mjetajo za podmórnikom, wróći pak so potom k městnu, hdźež bě so křižak podnurił a bu tam sam też podnurjeny. (b)

Křižak bě najskerje italska něhdźe 8000 tunow wulka łódź a zničeŕ francózska. Łódźe po typje „Fourche“ su z lět 1910—1912, su wokoło 750 tunow wulke a 31—35 suk spěšne.

Zjednoćene Staty a Mexiko.

Wójna hrozy mjez Mexikom a Zjednoćenymi Statami. Ameriski general Pershing wozjewi swojomu knježerstwu, zo su Mexikanojo pola Carrizal dwě wodźěleni ameriskich jězdnych napadnyli a drje skoro zničili. Jenož 7 jězdnych je so dotal wróćiło. Amerika přihotuje wojakow. Wilson pak wójny docyła trjebać njemóže a lud drje jomu přihłosuje. Wón je z Lansingom kručišu notu na Mexiko a swojoho škitanca Carranzu pósłał z wěstymi žadanjemi a nadźija drje so, zo měr zdźerži. Na druhej stronje wšak mexikanskim zběžkarjam a rubježnikam njeje k wěrjenju. Wulkeje lubosće k Zjednoćenym Statam w Mexiku nichtó nima, dokelž Američenjo tamny lud jenož hospodarscy wucycuja. Też druhe ludy łaćonskeje Ameriki, kaž San Salvador a Costa Rica bychu, kaž rěka, Mexiko přećiwo Zjednoćenym Statam cyle rady podpjerałe.

K popřeću by Wilsonej tajka wójna była. Wón je přede wšěm wina, zo Carranza, surowy přesćěhar katolskeje cyrkwje, měšnikow a knježnow, w Mexiku knježi.

Kak stoji na rańšich wojownišćach?

Mjez Pripjetom a rumunskej mjezu traje 4. junija započana bitwa w połnej surowosći dale. Prěnjotne ruske postupy pak jenož w južnym dźělu hišće něšto dale du, druhdźe stoja abo so wróćeja.

Wot 17. junija wustawachu ruske nadběhi k połnocy, k połdnju a k wječoru wot **Lucka** před stajnje sylnišej němskej napřećiwnej offensivu. Rusojo chcychu bjez dwěla na **Kowel** a **Lwow,** snadź na **Brest-Litowsk,** dokelž też k połnocy wot Pripjeta **Baranowiči** a stojnišća při **Oginski**-kanalom přimachu. Woni móžachu pak jenož pola **Gruziatyn Styr** překročić. K wječoru wot Lucka, hdźež běchu Rusojo **Stochod** a **Turyn** překročili, dyrbjachu před generalom Linsingen wróćo. Wobaraja wšak so surowje a cofaja jenož w małych kročelach, ale cofaja a z ćežka so zasy k nadběhej zhrabaja. Hač do 26. junija je general Linsingen přez **11000 Rusow** popadnył.

W srjedźnym dźěle swojeje fronty njejsu Rusojo, kiž běchu při sekli **Dnjestra** a k połnocy rěku překročili, za poslednje 3 njedźele ničo postupili. Rjekowscy jich wójsko hrabje Bothmera dźerži a k tomu pomha, zo móžeše Linsingen pola Lucka přimać a zo njemóže cyła ruska fronta hromadźe skutkować.

Na južnym křidle su so Rusojo po předobyću města Czernowic dale k połdnju rozšěrjeli. Awstriske wójska cofaja na překhody Karpatow, hdźež so w zymje 1914/15 wojowaše. W tamnych wuzkich drohach změja nadběharjo krawne bědźenja, za zakitarjow lóžše, dokelž je tón króć srjedźny a zapadny Halič w awstriskich rukach. Porno powšitkownym wobstojnosćam awstriske cofanjo přećežko njeważi a je k wočakowanju, zo też w politiskim nastupanju přećežko w Rumunskej ważić njebudźe.

W bědźenjach pola **Styra** a **Stachoda** praja ruske nowiny, zo su w swojej surowosći bjez přikłada w stawiznach. Nowina Rjetš měni, zo je tu němske wjednistwo z njewěrjomnej spěšnosću wójska ze zemje teptało. Němska ćežka artillerija tam surowje zakhadźa. Měsacy dołho je Ruska ćežkim wojowanjam pola **Verduna** sćěhowała, tola njeje tamna bitwa ničo porno krawnomu bědźenju pola **Stachoda** a **Styra.**

Na italskim bitwišću

su Awstriscy swoju frontu mjez rěkomaj **Etsch** a **Brenta** wo něšto wróćo wzali a přikrótšili, dokelž běchu jich prěnjotne stojnišća mjenje přihódne. To sta so dobrowólnje w nocy k 26. junijej a tak mjelčo, zo njepřećel to njepytny, ale 26. dopołdnja hišće na wopušćene stojnišća dale třěleše. Ani wojakow ani bróni Awstriscy při tym njezhubichu. Při nadběhach na jich nowe stojnišća wostajichu pak Italscy 27. junija 530 jatych. (b)

Swětny rozhlad.

Němska.

Zapósłanc Liebknecht bu dla wójnskeje přerady ke khostarni na dwě lěće šěsć měsacam a třom dnjam zasudźeny. Při měrje khostanja bě sudnistwo na to dźiwało, zo Liebknecht złe njebě z njećestnoho zmyslenja, ale z politiskoho fanatisma činił.

Bayerska.

Firma Krupp założi pola Mnichowa z 25 millionami kapitala nowu filialu. Wšo je k tomu hižo přihotowane. Krupp z Bohlen měješe teje należnosće dla też wosebitu audiencu pola krala Ludwika.

W Bołharskej

přebywaja w tu khwilu 11 němskich zapósłancow. Woni buchu w cyłym kraju jara wutrobnje witani. Při hosćinje 26. junija sławješe ministerpresident Radoslawow zwjazk mjez woběmaj ludomaj a němskoho kejžora. Zapósłanc Erzberger wotmołwi ze sławu na krala Ferdinanda a bołharski lud.

Woswjećenjo kralowych narodninow w polu.

(Skónčenjo.)

Krasna cyrkej pjelnješe so ze sakskimi wojakami, na čole črjóda wyššich officirow, mjez nimi někotři zestarjeni z dołhej brodu a běłymi włosami. Nětko stupi duchowny k wołtarjej, na wutrobnju měješe kříž jako podobiznu našoho wumoženja. To bě pozběhowace, hdyž móžachmy naše nutrne paćerje k trónej Božomu pósłać, mjez tym wonka w dalinje słyšachmy hrimanjo wulkich štukow, zo so zemja třaseše a wokna šćerčachu a snadź ržachu z njej rowy našich rjekow, kotrychž běchu ćěło wotpočuje w cuzej zemi. Z połnym hłosom spěwachmy kěrluše: Luby Wótče w njebjesach, žohnuj našoho lubowanoho krala a joho dom, budź žałbowanomu Knjeza hnadny, zwarnuj, zdźerž nam našoho krala!

Po tym stupi duchowny na klětku a wottam rěčeše jadriwe słowa, kotrež mysl a dušu jimachu. Čišina knježeše w Božim domje a z napjatosću posłuchachu wšitcy na słowa prědarja. Naša wutroba biješe wyše, haj samo woči so mačachu, tak hnujace rěčeše k nam.

Po prědowanju wuspěwachmy zasy kěrluš, poćahowacy so na krajnoho wótca, zo by jomu

Bóh přez joho swěrnych wojowarjow skónčne dobyćo nad njepřećelemi spožčił. K tutej służbje běchu sebi też někotre francózske žony do cyrkwje dóšle, zo bychu nazdala, w kućiku stojicy, tute hołdowanjo sebi wobhladali. Hač su zapřimnyli, wo čo so tu jedna? Woni su, kaž bobužel wulki, haj mózu rjec wjetši dźěl francózskoho ludu, cyrkwi wocuzbnili. A to je najhórše, hdyž žona, mać zhubi bohalubosć. Po dobrej jedynhodźinskej swjatočnosći rozeńdźechmy so zasy do wšěch kónčin, zo bychmy naše winowatosće dale dopjelnjeli. Tola na wječor wróćichmy so zasy do wjeski R., zo bychmy koncertej připosłuchali, kiž bu wot druheje kompagnije wobornoho pěšoho bataljona z Budyšina wuwjedźeny. Tam so zetkach ze znatymi towaršemi z Łužicy. A při karanćku němskoho piwa wuwi so žiwa rozmołwa. So wě sahachu naše mysle do lubeje domizny, kak so tam wjedźe našim lubym a krajanam a kak zbožowna je, zo tam njehowri błysk a stysk. We wjesołej zabawje myslički jenož tak khodźachu, so zaběrajcy ze zašłym časom, zańdźenymi lětami. Wjeselachmy so přitomnosće a hladachmy dowěrliwje do přichoda, z horcym žedźenjom, zo by Bóh nam žohnował naše brónje a skónčnje nam nadobne dobyćo a potom trajacy měr spožčił. Tajki wurjadny dźeń, kaž poswjećenjo kralowych narodninow w polu, wostanje nam stajnje w dobrym wopomnjeću. P. Š.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Z tudomnych wojakow je dale na wječornych bitwišćach jako **25.** wopor wójny z našeje wosady **padnył:**

Jurij Bělk z Boranec, kanoněr pola mörserskeje batterije čo. ... Wón wojowaše posledni čas pola Koelberga w krajinje wokoło Yperna. Jako w nocy wot 13. na 14. junij po dokonjanej służbje w deskowanej kólni w lěsu spaše, prasny njepřećelska granata do blizkoho štoma a rozleća při tym. Někotre z jeje kruchow přerazychu kólninu sćěnu a morichu Bělka, tak zo běše na městnje mortwy a ležo wosta, kaž běše so wječor k měrej lehnył. Hakle wojacy, kotřiž joho rano wołać přińdźechu, so dohladachu, zo je morjeny. — Joho ćěło bu nazajtra na pohrjebnišću w susodnej wsy Kodbergu pola Gheluwe pokhowane. (Gheluwe leži w Belgiskej při francózskich mjezach, runje k połnocy wot Lilla).

Khory je:

Jakub Šipšik z Radworja, kanoněr w pólnym artilleriskim regimenće čo. ... Wón wojowaše pola Verduna, skhorje tam započatk junija a strowi so w lazareće w Mars-la-Tour. (Leži na němsko-francózskich mjezach k wječoru wot Metza.)

⁘

Z Khrósćic. (Serbosław.) Knjez sejmski zapósłanc Kokla poda politiski rozhlad z cyłoho swěta po swojim derje znatym a wustojnym wašnju. Spomni na bitwy pola Verduna, na jendźelsku nadutosć a přihłosuje k zwjazkej serbskich katolskich towarstwow k hłownej zhromadźizne towarstwa swj. Cyrilla a Methoda. Wozjewi też zeńdźenjo sakskoho sejma dla elektriskeje předłohi. Rěčeše dale wo Chinje, Americy a wo swjedźenju Božoho Ćěła. Knjez wučeŕ Słodeńk rěčeše wo lubosći k wótcnomu krajej, wo Francózskej, Ruskej a wo našej serbskej maćernej rěči a pokazowaše, kajku ważnosć je tasama za wojakow, kotřiž w Ruskej stoja, dóstała. Knjez wyšši wučeŕ kantor Hila rěčeše wo serbskich huslach a wupraji přeco, zo bychu młodźi ludźo zasy na tesame piskać wukli. (Knjez wučeŕ Słodeńk běše zwólniwy, so za to postarać.) Rěčeše też wo wójnje a wo přepołoženju šulskoho časa. Při skónčenju zhromadźizny wozjewi knjez předsyda, zo změje Serbosław hač do oktobra prózdniny.

⁘

— (Primica.) Kaž słyšimy, změje tu nětko jutře njedźelu nowoswjećeny měšnik, knjez Jurij Brusk z Hórkow swoju primicu.

⁘

Dodawk
wo firmowanju w klóštrje Marijnej Hwězdźe.

K našomu tydźeńskomu dopisej wo firmowanskim swjedźenju w klóštrje Marijnej Hwězdźe mamy hišće dodać, zo je so při powitanju knjeza biskopa też k. kubleŕ Pětranc z Miłoćic jako jěchaŕ wobdźělił. Naš tehdomniši dopisowaŕ, kotryž ludźi w tamnej wokolinje po mjenje tak njeznaje, njeje to z wotpohladom činił, wjele mjenje chcył někoho z tym ranić. Tuž to nětko dźensa doprawimy.

Hłowna zhromadźizna „Towarstwa ss. Cyrilla a Methoda“ w Ralbicach.

(Skónčenjo.)

II.

Hdyž běchu pokładnikowe rozprawy z přidawkom wo ćišćeŕni skónčene z dosłowom knjeza předsydy, sćěhowaše druhi dypk porjada: Rozprawa redaktora. Dyrbješe też tu podać zasy k. scholastikus Žur, dokelž dyrbi hižo cyły wójnski čas činić zastupowacoho redaktora. Spomniwši, kak wobćežne a ćežke to dźěło nětkle we wójnskim času je, wopomina też wulkoho dźaka hódne podpjeranjo ze strony druhich, wosebje knježich duchownych a wosebje też předsydy, kotryž z wulkej prócu korrekturu Posoła zastara. — Na to pokaza rozprawjeŕ na ważnosć našoho Posoła, jeničkoho katolskoho serbskoho časopisa, kaž też na ważnosć nowinarstwa powšitkownje. Naš Posoł nas tola jeničcy hišće hromadu dźerži, wón stara so, kaž daloko je jomu to ze słabymi mocami možno, za wšitke naše wobstojnosće a so też zawěsće hišće dale wuwije w lěpšich časach, kaž dźěn je so też dotal přecy wuwiwał. Płaćizna Posoła je so powyšiła na 4 hr., to je mnohim było k postorkej, mnozy też wo njón wjacy njerodźachu, dokelž je předrohi. Tu pokaza redaktor na podroženjo wšitkoho w našim času. Je po prawym dźiwno, zo mnozy z našich ludźi za wěste wěcy žanoho zrozemjenja nimaja a měć nochcedźa. Mjez tutymi wěcami je też naš Posoł. Mnozy mysla sebi, zo někomu něšto k woli činja, hdyž n. př. Posoł dźerža a su z tym sobustawy našoho towarstwa ss. Cyrilla a Methoda, mjez tym zo je tola runje nawopak, zo Posoł ludźom k woli, a z lubosću k ludej bu hižo założeny a so też dale wudawa. By-li so dyrbjało wšitko płaćić, kelko težto dyrbjeli potom za njón płaćić, kaž

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.

Napisał J. N.-K.

(5. pokračowanjo.)

V. Wjacsław hotuje so na wójnu.

Pólski ryćeŕ bě prawje měł. Sakski kurwjeŕch hotowaše wšo na wójnu. Cyły kraj měješe k tutomu skutkej po możnosći a kóždy po swojich srědkach přinošować. Też Łužica měješe k tomu 1322 koni a 2707 pěškow stajić. Z cyłeje Sakskeje zhromadźi so něhdźe 11000 wojakow. Kurwjeŕch Jurij III. dyrbješe sam swoje wójsko nawjedować.

Wróćmy so zasy k znatym do małeje wjeski. Wjacsław bě z toho časa, zo bě ryćerja přewodźał, khětro přeměnjeny. Runjež ženje jara do harowacych wjeselow był njebě, dha tola też hłowu wěšeć joho wěc njebě. Nětkle pak khodźeše najbóle sam za so wokoło, powědaše mało, mysleše pak sebi ćim wjacy. Joho staršej, z kotrymajž bě Jan hnydom, hdyž bě so ryćeŕ wotsalił, něšto ważne poréčał, jomu ničo njepraještaj; běštaj dźěn samoj cyle zamylenaj, dokelž so boještaj, zo mohł lubowany syn jeju wopušćić. Wjacsław pak wo tym ničo njepytny. Ryćerjowe słowa njeńdźechu jomu nihdy wjacy z mysli; přecy a přecy dyrbješe zasy na nje spominać. Čohodla dyrbješe runje wón sobu do wójny ćahnyć? Jan měješe jomu, kaž bě ryćeŕ powědał, něšto prajić, štož móžeše joho wosebje k tomu pohnuć. Što móžeše to być? Što móžeše Jan tajke měć? Wón sam wšak bě po prawym rad sobu ćahnył. Tomu njebě snadź jenož wina, něšto sobu činić, dale wokoło přińć a swět wohladać, ně! měješe za to hišće khmańše přičiny. Runjež bě Wjacsław kaž so strowomu, čerstwomu, dwajadwacyćilětnomu hólcej słuša, wjesoły młodźenc, dha bě tola też nutrnje pobožny. Wot małosće běštaj starosćiwaj staršej joho wučiłoj, Boha Knjeza lubować a česćić a swjatu wěru sebi ważić. Dobre zornješka běchu na dobru rolu padnyłe a rjane płody njesłe. Hdyž nětko młodźenc słyšeše, zo ma tu cyłe křesćanstwo za swoje wobstaćo wojować, tu zahori so jomu wutroba za swjatu wěc. Kaž tehdom kóždy swěrny křesćan po swojich mocach přinošowaše a sobu skutkowaše, tak by też wón rady wutrobnje rady swoju ruku dobromu skutkej požčił a swoje młode žiwjenjo na njón ważił. Ale joho staršej? Jimaj by wón z tym zawěsće wulke starosće činił. Stajnje běštaj dźěn w straše być dyrbjałoj, zo mohło so lubowanomu synej něšto stać, zo mohłoj joho zhubić. Smědźeše wón staršimaj, kiž joho tak lubowaštaj, tuteje zrudoby činić?

Wjacsław njewědźeše što činić. Tak miny so tydźeń a přińdźe zasy njedźela. Jan bě, kaž najbóle kóždu njedźelu, też dźensa pola Radźinec pola wobjeda. Popołdnju přewodźeše joho Wjacsław domoj. Tak wonaj najbóle kóždu njedźelu hromadźe khodźeštaj. Jan stupaše dźensa dźiwnje změrom při Wjacsławje, kiž drje bě prjedy něšto powědać započał ale też bórzy zasy wotmjelknył, hdyž widźeše, zo stary wojak wjele na njoho njedźiwaše. Nadźiješe so, zo dźensa zhoni, štož bě cuzy ryćeŕ naspomnił. Wonka bě tak prawje rjenje. Jasne słónčko rozswětleše ze złotymi pruhami lěsnu ćemnosć, cuni wětřik zaduwaše přez lisćo, łopješka a hałužki šeptachu sebi lubozne hnujace hłosy, ptački spěwachu jedyn přemoh druhoho, kaž zo bychu wědźałe, zo je dźensa swjaty dźeń, a zo dyrbja na tym samym toho Knjeza wosebje khwalić. Jan a Wjacsław drje wo tym wšěm ničo njepytnyštaj, zamyslenaj dźěštaj dale po lěsu, kaž němaj, doniž so skónčnje hač k Janowej khěžcy njepřibližištaj. Bě hišće čisće tajka, kaž smy ju tam před dwacyći lětami widźeli, khiba, zo bě starša a hišće njenahladniša. Při muri pak bě tu rjany sadowy štomik wotrostł a pod nim bě sebi Jan drjewjanu ławku wudźěłał. Na nju so nětko sydny a kazaže też Wjacsławej, zo by so při nim sydnył, dokelž chcyše jomu něšto powědać. Wjacsław so posydny a poskaše kedźbliwje na Jana, zo njeby słowćka zhubił.

n. př. wulke časopisy płaća a móža płaćić swojich spisowaćelow; tu so stawa wšitke dźěło a próca darmotnje. Jeno papjera a ćišć ma so tola trochu zapłaćić, trochu, dokelž też to so hišće zmolom njezapłaći, byrnjež lětnje 4 hriwny za njón woprowali. Nětkle płaći Posoł w swojej wulkosći a w tymle drohim času čisło 100 hr., potajkim cyły lětnik 5200 hr. My pak płaćimy za njón, hdyž na 1000 čitarjow ličimy, nadźijomnje jich hišće telko budże, 4000 hr., potajkim hišće wostanje k płaćenju zbytk 1200 hr., to je rjany lětny dołh. A to maja nětko přinjesć naweški, kotrychž pak přewjele nimamy, a wosebje nic nětkle we wójnskim času. Tola što nam wšo pomha cyłe rěčenjo a pisanjo, ludźo wšak rozemić nochcedźa. Tola to woni rozemja, zo nětkle jejo płaći město 5 pj. na 20 pjenježkow a wjacy, też butra, twaroh, husyčka a putka — to je wšo wjele dróžše — ale Posoł tón drje dyrbjał zo dźeržeć wot lofta. — Dyrbjeli potajkim dźakowni być, zo tu naš zhromadny časopis hišće mamy a zo so nam z telko woporami a prócu hišće poskića, tuž je też njezrozymliwe, zo je wón někomu z nas předrohi, tajcy njerozymja też ani naš čas a też nic, što wón wot nas žada.

III.

Po małym přetorhnjenju měješe potom knjez wučeŕ Słodeńk swój přednošk wo kulturje abo: „Što je kultura?“ Byrnjež bě čas po nuznym přepołoženju našeje hłowneje zhromadźizny jomu krótki wostajeny za přihotowanjo, bě sebi wón tola wěc wubjernje zestajał. Hdyž nochcemy přednošk hnydom cyły woćišćeć, je ćežko, žro tohosamoho tu cyle zrozemliwje podać. — Jako zawod nam rěčnik hnydom předstaji rjany kulturny wobraz našeje domizny, jón hišće wobwěncujo z rjanymi słowami našoho ludowoho basnika Zejlerja a nam we woprawdźitosći rysujo napohlad z wysokosće Wotrowskoho hrodźišća. Tak mějachmy hižo žiwy wobraz kultury před wočomaj, kotryž nam předstaješe žohnowany kraj ze wšitkim štož tu wopřija: pola, łuki, lěsy, wsy z cyrkwjemi a šulemi, samo wysoke sochory zwjazane z grotami, w kotrychž milina so rozpřestrjewa po kraju swětło dawajo statokam a człowjeske słowo wozjewjejo do wšěch kónčinow swěta. Też na našich wojakow njebu zapomnjene, kotřiž su z wupłodami wysokeje kultury ćahnyli do swěta-wójny. Nětko wuwjedźe rěčnik dale swój předmjet so prašejo: Što je kultura? a wuwjedźe to zasy po praktiskich přikładach, zo by nam potom mohł prajić, zo je kultura rozomne zarjadowanjo našich žiwjeńskich potrěbnosćow. Słowo kultura woznamjenja najprjedy naše poćahi k Bohu, kotryž dźěn je też założeŕ wšeje kultury. Kaž człowjek sam ma potrěbnosće duchowne a ćělne, tak je też kultura duchowna a zwonkowna; tola jeje nawjedowaŕ je duch a k joho zbožu ma też wjesć wšitka kultura, hewak je skónčnje zahubna město wozbožaca — a to je potom kultura bjez Boha, štož móžemy často nazhonić wo našej modernej kulturje. Přednošowaŕ nam wjedźeše z krótkimi a raznymi słowami woprawdźite a zajimawe wobrazy kultury před woči a też jeje znjewužiwanjo, a wopačne wotnožki. Wosebje pak prócowaše so też nas zahorjeć za našu samsnu, serbsku kulturu, spominajo na to, kajku kulturnu ważnosć ma za nas Serbow serbski časopis, serbska kniha a z cyła naša maćerna rěč, naše towarstwa a też zeznaćo stawiznow našoho ludu. Potom nawuknjemy też lubować swój kraj a lud a budźemy so też kóždy po swojim wašnju a po swojich mocach starać za wěrnu kulturu, byrnjež by tajki był jednory ratař na wsach, wo kotrymž hižo stary romski basnik wuznawaše: „Zbožowny tón, kiž swěta zdaleny ze swojimi wołami zemju namrětu wora.“

Mócny powšitkowny přiklesk wozjewješe, kak jara bě so přednošk spodobał. Knjez předsyda wupraji wutrobny dźak a přispomni někotre słowa wo poměrach našeje kultury. Też k. wyšši wučeŕ Wjerab a k. administrator P. Romuald Domaška poréčeštaj k přednoškej pokazujo na skažene wupłody kultury, njekhmane spisy, kotrež wobžarujomnje často hižo našu šulsku młodosć kaža a zawjerća.

Dokelž „namjetow“ njebě, bu zhromadźizna w 7 hodźinach skónčena ze spěwom: „Naše Serbstwo z procha stawa.“

✣

Ludowy wopor za wójnskich a civilnych jatych z Němskeje

Pomhajće našim jatym bratram w njepřećelskim kraju!

Přez wšitke kraje našoho němskoho wótcnoho kraja klinči tónle hłós napominajo k přezjenomu hromadu-skutkowanju wšitkich, kotřiž w domiznje Němskeje zwostachu, zo bychu so ćerpjenja wójnskich a civilnych jatych z Němskeje, kotrež přez dołho trajacu wójnu přecy hórše bywaja, położić pomhałe. Jeje Majestosć němska kejžorka a kralowna je so na čoło skutka lubosće stupiła. We cyłym němskim kraju maja so we wutrobach začuća sobužarowanja a dźakownosće wubudźować, zo bychu so rucy k wopornym daram pohnułe. W našim wužšim wótcnym kraju je so pod škitom Jeje kralowskeje Wysokosće knjenje pryncesny Jana Jurja čestny wubjerk wutworił, kotryž předstojerjow statnych a měšćanskich wyšnosćow a najwosebnišich zjednoćeństwow Sakskeje we sebi zjednoća a wšě woršty našoho ludu pohnuwa, zo bychu so na wotpohladanym powšitkownym ludowym woporje Němskeje wobdźělili.

Z přewjedźenjom tohole dara, kotryž ma so přez lisćiny w cyłej Sakskej **7. a 8. julija t. l.** po domach zběrać, je krajny wubjerk namołwjeny, ke kotromuž sćěhowacy knježa přisłušeja: tajny dwórski radź. prof. M. Foerster jako předsyda, excellenca generalleutnant k. d. Sachse, generalmajor Rohde, tajny konsist. radź. swobodny knjez z Welck, wopraw. tajny wójnski radź. Walde, tajny dwórski radź. Ernst, wyšši leutnant z Gablenz, tajny dwórski radź. prof. Böhm, komercny radź. Gruneberg.

Jeno rědke su powěsće, kotrež wo dóńće našich jatych bratrow zhonimy, ale też z tychle rědkich powěsćow dobyty powšitkowny wobraz je často prawje zrudny. Kóždy radźeny wuspěch bróni posylnja zmužitosć a wutrajnosć našich wojowarjow; kóžda dobyćeŕska powěsć dawa nam nowu nadźiju w domiznje a posylnja nas, zo tamne wšelake parowanja a ćeže, kotrež so wotwobroćić njehodźa, lohcy znjesemy; naši wbozy jeći pak, kotrymž kóždy tajki tróšt brachuje, su w swojich

---

„Něhdy so sta“, započa Jan, „zo bu mały hólčec swojimaj staršimaj rubjeny; ale z Božim dopušćenjom přińdźe w cuzbje k dobrym ludźom, kiž joho kubłowachu a woćahnychu. Woni lubowachu cuze dźěćo, kaž swoje samsne a też dźěćo měješe jich stajnje za swojeju staršeju. Hdyž bě hólčec wostrostł, zhoni wón, zo njeje při swojimaj prawymaj staršimaj. Što měniš, Wjacsławje, što nětko započa?“

„Zawěsće je swojej prawej staršej pytać šoł, a njeje měra měł, doniž jeju njeje namakał“, wotmołwi Wjacsław, „to bě joho winowatosć“.

„A taj, kotrajž běštaj joho woćahnyłoj, kotrajž joho lubowaštaj, so za njoho staraštaj, kaž nan a mać, štož dźěn jomu wonaj woprawdźe běštaj, wonaj, kotrejuž jeničke dźěćo bě, tutaj dyrbješe na jeju stare dny, hdyž móžeštaj wočakować, zo budże jimaj k pomocy a zo jimaj wšě starosće a prócy nětko zaruna, wopušćić, a tak z njedźakom jeju dobroty zapłaćić. Mysliš sebi ty tak, Wjacsławje?“

„Ně, ně!“ wobaraše so młodźenc. Bóh zwarnuj mje před tajkej złósću. To tola dobra a dźakowna wutroba ženje činić njemóže. Ja jenož měnju, zo měł wón swojich staršich pytać, zo by jeju tróštował, jeli njejsu zrudobu přewinyli, zo by jim powědał, što je so z jich dźěsćom stało, kak je w cuzbje mjez dobrymi ludźimi wotrostło. Hač dyrbjał potom při swojimaj prawymaj staršimaj wostać abo so zasy do swojeje druheje domizny wróćić, to by wot wšelakich wobstojenjow wotwisne było. Wutroba wšak by jomu prajiła, što ma činić, što je prawje. — Tola čomu so mje tak prašeš? Myslach sebi, zo maš mi něšto powědać.“

„To njeje bjez zamysła, luby Wjacsławje, njecham ći dlěje čakać dać; wšak sy stary dosć, zo móžeš wšo słyšeć. Ty sam sy we tutych wobstojenjach.“

Wjacsław poskoči: „Što? Ja njejsym Radźinec dźěćo?“

„Budź změrom, luby Wjacsławje!“ tróštowaše joho Jan. „Jich dźěćo sy a přecy wostaneš. Zawěsće njejstaj tebi Radźinec nan a mać ženje pytnyć abo začuć dałoj, zo sy cuzy; kaž swoje dźěćo staj tebje wothladałoj a lubowałoj.“

„To je wěrno, to je cyle wěrno“, wotmołwi Wjacsław. „Ćim ćežo mi budże, so ż najmjeńša na khwilu wot nich dźělić. Ja wěm, kak wjele mam so lubymaj staršimaj dźakować a kajku zrudobu budu jimaj činić, zo jeju wopušću. Ale ja hinak njemóžu, dyrbju za swojimaj prawymaj staršimaj słědźić. Njemysli sebi, luby Jano, zo snadź mi lohko padnje, so wot was dźělić. Ach! Ja tak njerad rjanu wjesku wopušću, hdźež mje wšitcy lubuja a hdźež mam też ja najlubše, štož znaju. Ale štož mam ja za swoju winowatosć, to chcu swěru dopjelnić. Boha chcu prosyć, zo mje wón žohnuje a zo wšo k dobromu kóncej dowjedźe. Nětko pak mi praj, luby Jano, kak je so to wšo mělo a kak sym tu přišoł?“

Jan powědaše jomu nětko, kak bě joho w lěsu rubježnym rukam wutorhnył, kak bě joho do wjeski k Radźinecom přinjesł, a kak lubosćiwje běchu joho tu přiwzali, a skónčnje hišće přistaji: „Njejsym tebi dotal ničo wo tym prajił, zo sy cuzbnik, dokelž bě to zawěsće lěpje. Ty njeby so pola Radźinec tak doma čuł, kaž tak a tomu chcyštaj twojej staršej zadźěwać. Ty dyrbješe do cyła jich syn być. Nětko pak njesmědźachmy dlěje čakać, dokelž mohł nam ty pozdźišo, hdyž snadź by tola wšo zhonił, winu dawać, zo smy tebi ze zamysłom wěrnosć zamjelčeli.“

„Ja wšak was zawěsće njebych wobskoržował“, wotmołwi Wjacsław, „bych dźěn přecy wědźał, zo sće to wšo jenož z lubosću činili. — A što wě“, přistaji po khwili mjelčo, kaž zo by njewědźał, što rěči, „što wě, hač njebych snadź zbožowniši był, hdy bych to z cyła ženje njezhonił. Ja budu rjanu Łužicu najbóle lubować; přetož, hdźež je człowjek wotrostł, tam je joho prawa domizna, dokelž je jomu wšo sobu do wutroby zarostło. A to potom z mocu wutorhnyć, to njeje nihdy možno, khiba z wulkej bolosću.“

(Pokračowanjo.)

mnohich ćělnych ćerpjenjach hišće tež živi w najhóršej duchownej čwili njewěstosće wo dóńće wótcnoho kraja. Woni dyrbja so tróštować a w dowěrje na wótcny kraj posylnjeć! Jim z pomocu so bližić, kaž daloko je to móžno, jim pokazać, zo wótcny kraj z dźakownosću a lubosću na nich spomina, je swjata a česna winowatosć za nas wšitkich. Pokazajmy so 7. a 8. julija jako hódni woporow, kotrež naši bratřa za nas přinjesu! Wulke summy su trěbne. Njech je wunjese powšitkowny wopor ludow Němskeje, a Saksa njech tež při tutej składnosći pokaza swoju staru znatu woporniwosć.

Wšelčizny.

Předawanjo jeji, twaroha a pjerizny je na **privatnych kupcow zakazane**, kotřiž po wsach ćahachu a wšo pokupić pytachu, zo bychu to potom štó wě hdźe donjesli, pósłali abo dowjezli. Smě so jeno na tajkich předawać, kotřiž maja wot wyšnosće dowolne wopismo. Ale kak to tola ludźo wšelko zrozemja! Tu mi před někotrymi dnjami w małym městačku ludźo cyle ze sprawnej wutrobu powědachu, kak dźiwne to tola je, zo dyrbja ludźo na wsach nětko wšo sami jěsć a njesmědźa ničo wjacy předawać. Chcyše so mi wězo k tajkej mudrosći smjeć, hdyž tola tam zjawnje rěka: jeno so njesmě wjacy na privatnych pokupowarjow předawać, ale tajkim, kotřiž maja pisomnu dowolnosć wot wyšnosće. A zo móže kóždy telko kaž jeno chce a móže na wiki wozyć, je tola też z toho widźeć, hdyž tam rěka, ducy po puću njesmědźa so twory abo živjeńske srědki předawać a nic kupować, ale to ma so stać na wikach.

⁘

Najdlějše dny wot 21.—23. junija su pak so hižo zasy pominyłe. Słónco skhadźa na tych dnjach w 4^{47} a khowa so 9^{16}, tak zo skoro $16^{1}/_{2}$ hodźiny na njebjesach za nas přebywa. Wot nětka dny hižo zasy woteběraja. Hač do kónc tutoho měsaca wučinja drje to jeno 3 mjeńšiny, ale julij wozmje hižo dnjej cyłu hodźinu a august hišće dalše połdra hodźiny.

⁘

Cyle najědźeny skót na wiki přiwjedu nětkle často ludźo ze wsow we wokolinje Bamberga, dokelž so nětkle jeno po živej wazy předawa. Tajke pady, zo žołdki wołow skoro na dwaj centnarjej waža, su husćišo byłe. Jedyn woł bě samo tak přetykany, zo ducy k rězu padźe. (Ze stróželemi drje so to stało njeje.) Wjacy tajkich předawarjow bu wobskorženych.

⁘

W Bayerskej su překupcy jara wobhladniwi a so tam małopřekupcy kolonialnych tworow zestupuja do wulkich zjednoćenjow. Tak wotměchu tajcy překupcy w Augsburgu a w Oberhausenje wjetšu zhromadźiznu a to přede wšitkim sobustawy kupowacych zjednoćenjow kolonialnych tworow; a tak stupi na 100 překupcow do zjednoćeństwa. Tele zjednoćeństwo chce so nětko prócować wo prawa grossista a z tym też wo prawo direktnoho (njeposrědnoho) dóstawanja tworow, zo by sobustawy wuswobodźiła wot nětkle runje tak jara wobćežnoho wotwisowanja wot druhoho wulkopřekupstwa.

⁘

Dobru wotmołwu dósta skupa knjeni, kotraž bě inserat wupisała: „Knjeni nježneje strowoty pyta so přihodźacu towaršnicu (służownu). Dyrbi być domjaca, musikalna, lubosćiwa, we wothladanju nazhonjena, dobreje postawy a ma zahe stawać. Temperenclerka (kiž alkoholiske napoje njewužiwa) so wosebje přeje. Přijomnu domiznu dóstanje ale žanu mzdu.“ Za něšto dnjow dósta knjeni z póstom korb. Jón wočiniwši předstaji so ji **kóčka**, kotraž měješe list wokoło šije zwjazany z wobsahom: „Česćena knjeni! Wjeseli mje, zo móžu Wam na Waš inserat so jara přihodźacu towaršnicu pósłać, kotraž wšě Waše žadanja dopjelni. Je domjaca, ma dobry hłós, stawa zahe, ma luboznu powahu a płaći też za šikwanu. Ma w kubłowanju (wothladanju) wulku nazhonitosć, dokelž je hižo wulku ličbu młodych woćahnyła. Njetrjebam drje spomnić, zo je temperenclerka. Mzdu nježdada a budźe Wam za přijomnu domiznu přez šwarne służby dźakowna.

⁘

(Dźěćo njezrały sad jědło a na to wumrěło.) W Heidenawje bě 3lětne dźěćo jenoho wobydlerja njezrałe płody jědło a je na to wumrěło. Teje samsneje winy dla leži w tym domje też 4lětny hólčec khory.

Za twarjomnu cyrkej w Biskopicach:
Njemjenowana z Budyšina 15 hr.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 24. junija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 29. junija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny								
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta							
Ržana muka								
Syno								
	5	35	6	25				
			19	50				
			16	12				
	6	40	7	90	—	—	7	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 95 (w Kamjencu 195)	20	—	45	—	25	—	45	—
Butra 1 kg	4	60	5	10	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	21	—	—		20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Dźiwajće při kupowanju na naměški w Pósle!

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje
24. junija 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	20	4	—	4	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	5	20	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	$12_{,6}$	—	14	—	14
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	30	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Serbske knihi

ze swojimi płaćiznami.

Nowa Jězusowa Winica
w najlěpšim zwjazku 8 hr. — pj.
w druhim zwjazku 7 hr. 50 pj.

Žiwjenja Swjatych zwjazane 6 hr. 50 pj.

Nowy Zakoń zwjazany 6 hr. — pj.

Duchowna Różownja
jednorje zwjazana z čerwjenym rězkom 2 hr. 80 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći dróžše.

Khwalće Knjezowe mjeno
w jednorym zwjazku z čerwjenym rězkom 2 hr. 10 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći dróžše.

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Do Serbow.

Na jutrownej hłownej zhromadźiznje Maćicy Serbskeje dóstach nadawk, za knihu **„Wobdźělenjo Serbow při swětowej wójnje“** tamny dźěl wobdźěłać, kiž ma so z katolskimi Serbami zaběrać. W tutej knizy dyrbi so najprjedy našim padnjenym rjekam njezachodny pomnik stajić za wopor, kiž su ze swojej smjerću za nas a za wótcny kraj přinjesli. Za jich zawostajenych a přiwuznych ma wona być pozběhowacy, pokojacy tróšt, dźakne a wutrobite počesćowanjo našich krajanow, kotřiž su, swjatu winowatosć wukonjejo, swoje žiwjenjo přezahe wudychali za naše spomoženjo, derjemćco, za lěpši přichod. Ale też ći, kotřiž su na howrjacej fronće wojowali abo na druhe wašnjo w čestnej kralowskej sukni swoju službu w tutym běnym času činili, dóstanu w njej čestnoho městna, zo bychmy po možnosći wěrny wobraz wo sobuskutkowanju Serbow při tutym njekrasnym běnjenju měli. Z tutych naspomnjenjow móže kóždy dowidźeć, kak wobšěrne dźěło mi rosće a zo je skoro njemóžne, tute sam dokonjeć. Tohodla wobroćam so na serbsku zjawnosć z prośtwu, zo by mje při tym swěrnje a lubosćiwje podpjerała. Tuž na prěnim městnje přiwuznych prošu, zo bychu wšitke na padnjenych so poćahowace pisma a dopisy khowali a w postajenym času mi abo mojim sobudźěłarjam dobroćiwje přewostajili. Po wupisanju trěbnych datow a powěsćow so wšitke zasy wróća. Po možnosći budźa so prašace listna wudać, zo by wěsty porjad při zarjadowanju maćizny knježił. W běhu wójny dóstanu tesame tajke swójby, w kotrejž je jedyn luby padnył abo na sćěhwkach ranjenja zemrěł. Wězo by k pyšenju knihi jara přinošowało, hdyž móhli jich podobiznu přidać. Snadź so někotři zamožići Serbja namakaja, kotřiž bychu nam to zmóžnili. W tym padże by so potom też wo trěbne fotografije prosyło.

Tak może kóždy k wudospołnjenju knihi přinošować. Tu jedna so też wo katolskich Serbow z wonka serbskeje Łužicy. Dokelž njejsu mi tući z wulkoho dźěla znaći, bych wot tukrajnoho přećelstwa abo znajomstwa wo trěbne adresy prosył. Wjacy so jich wobdźěla a dospołniša budźe wěc. Wjele lubosće a sćerpnosće žadaja sebi tute předdźěła. Tola jedyn za wšěch a wšitcy za jenoho! Tak budźe tuta kniha zjawny swědk jednoty w dźakownosći napřećo našim rjekam, wot šwižnoho młodźenca hač do dorosćenoho muža. Wona budźe nas hišće bóle zjednoćeć. Wuměč, zo toho abo tamnoho njeznaju, je tohodla mi zdaleny, a tohodla mje ničo njestara, njesmě so słyšeć dać. Tón nam hač dotal njeznaty je też za nas ćerpjeł a wojował, kaž naš najlubši přećel. Haj, tamny je přez swoju rjekowsku smjerć nam tak blizko stupił kaž tón. Potom skerje začuwamy, zo smy jedyn lud. A kóždomu z njoho mamy naš wutrobny podźěl z tym pokazać, zo jomu dźak wobkhowamy přez row. Z nadźiju, zo tutón narodny skutk prawy wothłós we wšěch serbskich wutrobach a domach namaka, sym dźěło na so wzał. Bóh dał, zo so njemylu a zo wšudże prawe dorozemjenjo a dźěławej rucy nadeńdu. Potom budźe tuta kniha čestny, trajacy pomnik za našich rjekow.

Pančicy, na swjateju Pětra a Pawoła 1916.

Jurij Słodeńk, wučeŕ.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Štóž chce do Albendorfa,
dyrbi **3. julija** rano w **7 hodźinach** na dwórnišću w **Budyšinje** być, **nic** wokoło 8 hodź., kaž bě tydźenja wozjewjene. Čah wotjědźe hižo 1/28. **Wjednik.**

Zbytki! za **bluzy, drasty** a **spódnje suknje** — jenobarbne a pisane — poruča k nizkim płaćiznam. — Tohorunja je dóstać **podšiwk (futr)** za krawcow a šwadlče. — Předawa so wot wutory hač do pjatka, wot rano 8 hač do 5 hodźin popołdnju, doniž twora dosaha.
Tkajeŕnja wołmy w Kamjencu
Fabrikstrasse 1. Am Herrentahl.

Towarstwo katol. młodźencow w Róženće
změje **njedźelu 9. julija 1916**
dźiwadłowy wječor w Haslowje.
Započatk wječor 1/28 hodźin. Čisty wunošk je za knihownju.
Wšitcy Serbjo z blizka a z daloka so lubje přeprošuja.

Za wótčinu wojujo wumrě 13. junija naš horcolubowany syn a bratr, kanoněr

Jurij Bělk z Boranec,

w starobje 22 lět 6 měsacow a 24 dnjow. Joho ćěło bu pola dalokoho Yperna do belgiskeje zemje pokhowane; joho dušu pak poručamy zastupnej prostwje joho přećelow a znatych.

W **Boranecach** pola Radworja, na dnju domapytanja swjateje Marije 1916.

Wulcy zrudźeni swójbni:
nan, mać a sotře.

Hdyž smy nětko našu nam tak přezahe wotwołanu mandźelsku a mać

Madlenu Čornakowu-Nekowu
z Ralbic

pokhowali, wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su na jeje póstywječoru za jeje dušu so modlili, kaž też tym, kotřiž su ji w tak nahladnej ličbje poslednju česć wopokazali a ju k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Ralbicach,** na dnju pohrjeba, 22. junija 1916.

Žarowacy mandźelski ze synom a dźowku.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčcak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki scelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 28. | **Budyšin, 8. julija 1916.** | **Lětnik 54.**

Łój prawje, zo sebi derje popadneš!

Z rólniskim ludom ma so na wěste wašnjo kaž z rybarskim. A tomu so husto dźe kaž so w swojim času jónu w nocy swj. Pětrej zeńdźe. Tohodla drje su sebi woni też runje joho za patrona swojoho powołanja wuzwolili.

Jónu bě też zasy ryby łójił. A wšo bě wobkedźbował, štož ma wustojny a nazhonity rybak činić a ma kedźbu měć, chce-li něšto popadnyć. Cyłu nóc bě so tam na Genezaretskim jězorje ze syćemi rakrwał a dreł. A hdyž syće wućahny, njeměješe ani wopuški.

Tajke něšto móže človjeka hrabnyć. A wšón grat mohł ćisnyć a swoje puće hić, A Pětrej drje też zawěsće wšo jene njebě. Zymneje krewje kaž ryby, kiž łóješe a jědźeše, dźěn runjewon też njeměješe.

A tebi dźe so podobnje, burski ludo. A tak dźensniše swjate scenjo też za tebje ma zajima.

Kajka bě tola lětsa hara z dźećelemi, kiž bě na sušenjo sykł! Prjedy hač běchu tola suche a pod suche! Też ty sy mohł scerpnosće měć. Přecy dešć a zasy dešć. A snadź wjacy króć, hdyž bě tak daloko zesknył, zo žno jón na wjetše rjadki hrabaše a pohonč z kónimi a z wozom hižo na polu stoješe: mróčel pušći a dźećel wosta zasy wonka a nazajtra móžeše zasy wobroćeć. A snadź so ći zasy zeńdźe kaž dźeń prjedy.

Ze synami njebě z blakami wjele lěpje. Wosebje tych potrjechi, kiž běchu bóle prěni. A hdyž sebi mysleše, zo posledni raz wobroćeš a khopiš, a zo nazajtra budźe rjane k domojbranju: hišće dlěje hač poł tydźenja so ći tam potom waleše a kóždy dźeń móžeše so tam z nim bětlwać.

A podobnych dźěłow maš w rólnistwje nadosć. Dopomniš so ionšoho sadźenja? Te žno njezabudźeš. Lědom zo bě wosadźał a spřiliwał, žno mohł rjec za tobu wšo padaše. Tak słónco smaleše. A snadź dwójcy, trójcy sy nasadźował. A kelko wody sy tehdy wuwozył na polo rěpam! To bě dreco a čwěla.

A też hdyž žno ći wšo rjane stoji a hižo wobličuješ, što ći wunjese a kelko kop budźe a što wumłóćiš: też potom nimaš wěste, hač próca nadobnje so zapłaći. Krupy přińdu a zbija, zo zorna njeje, jenož hubjeneje słomy. Haj, hdyž při horcym słóncu wot ranja zahe hač do wječora pozdźe sykaš, zo so lědma hišće čuješ, a hdyž maš hižo w popach: njemóže też potom dešć přińć a wšo zmoknyć a zasy na hodźinku zaswěćić słónco a pražić a smažić kaž žehliwe železo w kowarni? Potom ći wurosće stojo a kajke potom zorno? Sy wjesoły, zo maš za swojich khlěba dosć a na symjenja. Potom dźe so ći kaž husto rybakam a kaž so też Pětrej zeńdźe: wjele prócy a ničo za nju. A takle je ze skotom a z druhim. To wšo ći njetrjebam rozpisować: sam je lěpje wěš, kiž dźěn maš je na swojej koži nažiwić a tebi do stawow a do wutroby a do móšnje přima.

Tola čohodla će na tole pokazuju? A čohodla će přirunam z rybarskim ludom a z joho patronom, ze swjatym Pětrom? Chcu mjenujcy, zo by też sčinił bohaty popad podobnje kaž swjaty Pětr. A to móžeš sčinić bjez toho, zo maš hodlerka abo rěčki a druheje wodźički. A nałožić móžeš sebi też bjez nich lěpšoho dyžli ryby z Genezaretha abo forele z Jaworki abo wuhory z klóštyrskeje wody wokoło Worklec a Konjec. A z tym popadom móžeš měć mjenje mjerzanja dyžli při tamnych.

Kak pak to?

Dyrbiš činić kaž Pětr, hdyž bě jomu Knjez přikazał, zo ma hišće jónu swoje syće wućisnyć. Při wšěm, štož dźěłaš, a hdyž tola njewěš, hač ći što wunjese najebać wšeje prócy, dyrbiš měć dowěru na Boha a činić jomu k woli. Tak je Pětr činił: „Mištrje, cyłu nóc smy so prócowali a ničo popadnyli; na twoje słowo pak rozćahnu syće.“ — „Dokelž ty to chceš mištrje“ — tak chce wón prajić a tak wón mysli — „tohodla to hišće jónu sčinju. Na to njedźiwam, zo při tym něšto sebi popadnu. Wězo móžeš ty sčinić, zo podarmo łojić njebudźemy.“ Też ty dźěłaj, dokelž Bóh to chce. Też tebi płaći, štož bu prajene Hadamej, hdyž dyrbješe z paradiza: „W poće swojoho wobliča dyrbiš swój khlěb jěsć.“ A hdyž z twojoho dźěła a dreća wjacy ći njewurosće, dyžli na wšědny khlěb a zeživjenjo, tak to dyrbi će spokojeć: wukonjam Božu wolu. Z tym pak Boha česćiš, służiš jomu derje a to ći wunjese płody, kotrež z ničim tudy na zemi so runać njemóža. Z toho žněješ za swoju njebjesku bróžeń, přihotuješ sebi městačko w zbožnej wěčnosći. A też za swoje časne móžeš potom přecy z najmjeńša telko wot Boha wočakować, zo dosaha.

Ale ja hižo w duchu će słyšu rěčeć: „Mój Knježe, te měnjenjo mam tola přecy a stajnje! A hdyž ranko wotuću, je prěnje, zo dobre měnjenjo zbudźu.“ „Wšo, štož budu dźensa činić a rěčeć a myslić, o mój Božo, a też štož budu ćerpjeć a też hdyž budu so wjeselić, njech je k twojej česći!“ Haj, takle ženje njezabywam też husto wob dźeń sebi pomyslić.

Tola přećelo, přećelka, słyštaj jenož jene. Wukonješ dha też potom wšo k Božej česći, hdyž sy při wšěm wobožny a njesćerpny a zo přecy moskotaš? Hdyž jenož něšto na prěki přińdźe: njeżałosćiš potom, haj njesakruješ samo potom? Kóžda wopačnosć druhoho će kłóje, jako by će pčoła kłóła, a hdyž so ći něšto nječini, by najradšo wšitko ćisnył. A hdyž so ći ma z wjedrom a też z dźěłom, kaž sym ći při započatku drobnje rozpisał: praj sebi sam, kajki potom husto sy? Móžeš potom też hišće prajić, zo Jězusej a Bohu k woli wšo činiš a ćerpiš? Hdźe je podaco do Božeje wole, a hdźe scerpnosć? A što hišće wjacy njedospołnoho, štož ći twoje dźěło njemóže swjatosćić? — Potom, wbohi, z časnoho dźěła, kiž ći časnoho wužitka njepřinjese, ani też wěčnoho nimaš. A hubjenje sy łójił a prózdny pójdźeš před swojoho sudnika a budźeš prajić: „Mištrje, cyłe swoje žiwjenjo sym łójił, ale ničo njejsym popadnył.“ A dóstanješ wotmołwy: „Njejsy prawje łójił.“ —

Hlej, zo na kóncu rólniskoho žiwjenja maš bohaty popad. Łój też kaž Pětr! mi.

Wójna.

Wulka jendźelsko-francózska offensiva

na zapadnych wojownišćach je so 1. julija 1/2 8 rano započała. Naše wjednistwo wozjewja 2. julija:

Něhdźe 40 kilometrow šěroko započa so wčora we wjele měsacach z njesměrnymi srědkami přihotowany wulki **jendźelsko-francózski** zhromadny nadběh po sydomdnjowskim nanajsylnišim přihotowanju z artilleriju a plunami při **woběmaj brjohomaj Sommy a rěčki Ancre.** Wot **Gommécourt** hač do wokoliny **La Boiselle** njeměješe njepřećel žanoho **wjetšoho wuspěcha,** měješe pak ćežku škodu. Poradźi pak so jomu, so do **prěnich linijow divisionskich wotrězkow dobyć,** kotrež z **wobeju stron k Sommje storkaja,** tak zo smy tej divisiji do srjedźnoho stojnišća, mjez prěnim a druhim ležacoho, **wróco wzali.** W prěnich cyle roztřělanych stojnišćach stojace wěcy, kotrež buchu najprjedy zničene, dźěchu při tym, kaž přecy w tajkich padach, k zhubjenju.

3. julija:

Pokračowace jendźelsko-francózske nadběhi na woběmaj stronomaj Sommy njemějachu k **połnocy wot rěki** powšitkownje žanoho wuspěcha; njepřećel měješe jara ćežke krawne zahuby. K połdnju rěki zwjedźechmy w nocy do srjedźnoho stojnišća wzatu divisiju do druhoho stojnišća.

4. julija:

Mjez tym zo k połnocy rěčki Ancre njepřećel swoje nadběhi njewospjetowaše, přiwjedźe wón **sylne mocy mjez Ancru a Sommu** přećiwo fronće Thiepval—La Boiselle—lěsk pola Mametz, **k połdnju** Sommy přećiwo liniji Barleux—Belloy. Sylnomu wuhraću ludźi runachu so joho porażki we wohnju našeje artillerije a infanterije. **Nadběhi su wšudźom wotražene.** Wo wjes **Hardecourt** (k połnocy wot Sommy) bu **surowje wojowane**; Fran-

cózojo, kotřiž běchu so do njeje dobyli, buchu wuhnaći.

Tež 5. julija pisa naše wjednistwo wo dalšich jara ćežkich wojowanjach a tajke a podobne powěsće mamy zawěsće hišće za dlěji čas wočakować. Francózojo a wosebje Jendźelčenjo su dźěn tutu offensivu ze wšej prócu a wobhladniwosću přihotowali. Wjele wojakow su tam zhromadźeli a njesměrnje wjele municije a wšeje wójnskeje nadoby za swojej frontu kopili. Njeje dwěla, zo su naši njepřećeljo na rozsudne wojowanja so přihotowali. Wšě dotalne wojowanja njedosćahnu tohodla tež te, kotrež su nětko so započałe a so wjedu. Prěni króć tež njepřećeljo, z čimž tak dołho hrožachu, na wšěch frontach nadobo přimaja, w Francózskej, Ruskej a Italskej. Hač tež ze Saloniki hišće wuraža, drje so bórzy pokaže.

Dotalny wuspěch Jendźelčanow a Francózow nas njestróža. Zo tak mócnje přihotowany nadběh bjeze wšoho dobytka njebudźe, so skoro samo rozemi. Hdyž naši 21. febr. offensivu přećiwo Verdunej wotewrichu, mějachu za krótki čas přez 16000 jatych. Jendźelčenjo pisaja nětkle po 3 dnjach wo 4000 a Francózojo wo 8000 jatych. Při tym su ličby zawěsće přehnate, wosebje pola Francózow. Po kraju njejsu Jendźelčenjo skoro wo ničo postupowali, Francózojo dobychu we wěstym dźělu cyle roztřělane prěnje němske stojnišćo. Tež w septembru dyrbjachu Němscy tu a tam prěnje stojnišća puščić bjez toho, zo Francózojo tohodla ze swojej offensivu daloko do prědka přińdźechu. — Jendźelske nowiny pisaja tež hižo swojim čitarjam, zo njesmě so nichtó za krótki čas wjetšich wuspěchow nadźeć a nowiny z neutralnych krajow, kaž z Hollandskeje a Šwicy, mjenuja jendźelsko-francózske wuspěchi po wulkich přihotowanjach jara snadne. — Móžemy z dowěru do přichoda hladać, na dalše surowe wojowanja wězo přihotowani.

Před Verdunom

wojowaše so najebać wulku jendźelsko-francózsku offensivu runje tak sylnje dale kaž cyły posledni čas. 3. julija dobychu naši tak mjenowanu **„Wysoku batteriju Damloup“** přede wsu samsnoho mjena. Francózojo so wjacy króć prócowachu te ważne stojnišćo zasy dobyć. Wjele mócnišo pak nadběhachu hišće wot nas dobyte Thiaumont, kotrež našim wosebje strašnu přemoc před wot tam jenož 5 kilom. zdalenym Verdunom dawa. Wjacy króć wozjewjachu Francózojo, zo su Thiaumont zasy dobyli. Jeli što na tym było, może so jenož wo cyle krótki čas jednać, přetož 4. julija pisa naše wjednistwo: Wospjetne hamtske francózske wozjewjenja wo zasydobyću wobtwjerdźenja **Thiaumont** a batterije **Damloup** su runje tajke bajki kaž jich pisanja wo ličbach jatych při podawkach nad Somme.

Na italskich bitwišćach

su Awstriscy z offensivy zasy k zakitanju přešli. Najskerje su woni dźěl swojich wojakow na rańše bitwišća wotedali. Tohodla dyrbjachu tež swoju frontu w Tyrolskej přikrótšić. Italscy su sebi to jako wulke dobyćo wułožili a je po cyłym kraju z wulkim hołkom swjećili. Trjebachu wšak jara nuznje někajkoho plesterka. Woprawdźe žanoho wuspěcha nimaja a zasy wukrawjeja so w njepłódnych nadběhach před awstriskimi murjemi.

Awstriske wjednistwo pisa 4. julija:

Naša fronta mjez morjom a Monte dei sei Bussi stoješe wječor a cyłu nóc mjez najsylnišim wohnjom kanonow a bu bjez přestaća nadběhana. Najsylniše napinanja njepřećela měrjachu so tón króć na wyšiny k ranju wot Monfalcone, kotrež naši šwarni wojacy poslednjeje krajneje wobory přećiwo **sydom nadběham** cyłe zdźeržachu.

Wustorki Italianow přećiwo našim stojnišćam pola Bagni, **Monte Cosich** a k ranju wot Selza buchu tohorunja z dźěla w ručnych wojowanjach wotpokazane. Před Monte san Michele wobaraše hižo woheń našich kanonow njepřećelej postup.

K sewjernomu ranju suganskoho doła rozpadnychu nadběhi Italskich přećiwo našim stojnišćam při hornej rěčcy Maso; tež k połnocy Posina-doła wotrazychu naši wjacore sylne njepřećelske wustorki. Wčora bu 177 Italianow zajatych. (b)

3. julija wozjewi awstriske wjednistwo, zo bě so leutnantej Kaiserej z połka pěškow čo. 26 ze 6 mužemi wosebity pospyt přećiwo njepřećelskim mašinskim třělbam poradźił, při čimž 4 italskich officirow a 262 muži popadnychu. Na druhich městnach zajachu Awstriscy 14 officirow a 336 muži. Tež dźeń prjedy popadnychu Awstriscy 500 Italskich, mjez nimi 10 officirow.

Na ruskich bitwišćach

wojuje so skoro na cyłej dołhej fronće wot Dwinska hač do Bukowiny a Karpatow, runjež wězo nic wšudźom jenak sylnje. Tež přećiwo **Hindenburgowym** wójskam su Rusojo po sylnej kanonadźe pola **naroczskoho** jězora a pola Smorgona na wjacorych městnach přimali, ale při ćežkich zahubach ničo njedobyli.

Přećiwo wójskam połnoho maršala **prynca Leopolda** nadběhachu Rusojo na fronće mjez **Zirin** a **Baranowiči;** mějachu pak při snadnych postupach ćežke zahuby, dyrbjachu potom před napřećiwnym nadběhom cofać a zhubichu hač do 4. julija 13 officirow a 1883 muži.

General Linsingen doby k wječoru a južnomu wječoru wot Lucka wšelake ruske stojnišća a zaja wot 26. junija hač k 2. julilej tam 26 officirow a 3165 muži. Runjež Rusojo na to sylne mocy přiwjedźechu, njemóžachu dalši postup dowobarać.

Wójsko generala hrabje z Bothmer zahna Rusow k južnomu ranju wot Tlumacz-a w spěšnym postupje na 20 km šěrokej fronće wo 10 km wróćo. We wohnju kanonow a třělbow złama so tam tež $1^1/_2$ km šěroki nadběh ruskich jězdnych.

Wójsko generala Pflanzer-Baltin ma dale ćežke wojowanja k wječoru wot Kolomea a zda so, zo wone nětko Rusam dalši postup z jich sylnymi mocami dowobara.

Swětny rozhlad.

Iriska.

Sir Roger Casement, nahladny wjednik Irow, wot Jendźelčanow hižo dawno hidźeny a wšelako přesćěhany, bu w Londonje k smjerći wotsudźeny. Winuja joho, zo je iriske zběžki sobu zawinył, runjež jomu wěste přestupjenja dopokazać njemóžachu a tež žane njedowolene poćahi k Němskej. Casement bě prjedy dołhe lěta w jendźelskich kolonialnych službach a je přez sprawnosć, wobhladniwosć a spodźiwnu ćělnu a duchownu wutrajnosć jara zasłužbnje skutkował. Tež w tamnych službach chcyše wón swojomu iriskomu ludej służić. Hdyž so wón pozdźišo w studijach a dźěłach k swojim Iram samym wobroći a wosebje w Americy za nich pomoc pytaše, wobroći so joho prjedawša swěra napřećo Jendźelskej dale bóle do hidy. Jendźelscy so joho bojachu, tak zo jomu samo za žiwjenjom dźěchu. Hač nětko zasudźenoho woprawdźe morić dadža, pak so tola jara praša. Irow by to zawěsće surowje rozhoriło a mjez nimi zběžkarstwa bjez toho hišće tu a tam zasy wotućeja. W Jendźelskej a Iriskej podpisuja prózstwu wo Casementowe wobhnadźenjo.

Homerulu chce Asquith hižo w času wójny w Iriskej zawjesć, zo by wobydleri z tym za sebje dobył. Druzy w jendźelskim knježerstwje su přećiwo tomu. Ale tež Irojo sami njejsu na žane wašnjo wšitcy za to a mjenuja iriskoho parlamentariskoho wjednika Raedmonda, kiž za nju dźěła, přeradnika. Runje najnahladniši Irojo, kotřiž wobstojnosće swojoho ludu znaja a z nim wěsće derje měnja, su w tu khwilu přećiwo Homeruli. Tak su so wšitcy katolscy biskopja zjawnje a jenohłósnje přećiwo njej wuprajili. A čohodla to? Asquith chce po žadanju Carsona, znatoho njepřećela katolskich Irow, wěste wokrjesy, w kotrychž maja protestantscy Irojo wjetšinu abo wosebitu móc, z homerule wuwzać. Z tym by iriske samostatne zarjadnistwo za wšě časy skepsane było. Radšo žanu homerulu hač połojčnu, kotraž polěpšenjo za wšón přichod zatykuje.

Wo wšědny khlěb.

„Wšědnje, moji lubi přećeljo, modliće so: „Naš wšědny khlěb daj nam dźens“, ani zo byšće sebi prawje pomyslili, kak wulku prózstwu wuprajiće Bohu Knjezej. — W khlěbje leži naša móc, naša strowota, naše žiwjenjo. Tak swjaty je khlěb ze žita, zo Knjez sam joho podobu přijima, hdyž chce nas žohnować a posylnić. —

Njepřećeljo kołwokoło chcedźa nam nětkle khlěb wotrěznyć; přetož dotal dyrbješe wjele z wukraja přińć, štož je pječa tuńšo, kaž přepředawarjo měnja. My běchmy so na to spušćeli a w domiznje žitow syw zanjerodźili. My mějachmy žitne polo mało w česći a wotwobroćichmy so hordźe wot njoho.

Tohodla dyrbješe wójna přińć, zo by nas wučiła, što to rěka: khlěb. Prašejće so jónu swojich prjedownikow — z nich su hišće žiwi — kak su woni khlěb wulcy sebi ważili a swjaty měli. Khlěb ze žita. Prjedy hač prěnju horšć wusychu, kosu zastajichu do stwjelcow, prajachu: W Božim mjenje! Prjedy hač khlěb načachu, su z nožom na njón křiž sčinili prošo wo žohnowanjo. Kóždu srjódku, kóždy prósk muki, kaž jón my nětkle často lohkomyslnje rozsypachmy, su woni zběrali abo do płomjenjow sypali, dokelž běše to přečesćowne, zo by so směło roztepłać. A nětko hladajće jónu, kak je dźensa, abo wjele bóle, kak bě hišće před někotrymi měsacami!

Přitomny čas krawjenja a ničenja njeby so drje znjesł, njebychmy-li swojoho wučerja w nim spóznać móhli. Wo telko, štož nětkle so zniči, chcemy sebje samych znadobnić. Rozmysłće sebi jónu, hdźe tča naše najwjetše khiby. Njeje jědźliwosć človjekow, jich wupěranjo, žadosć za cuzbu, požadosć wšitko wobsedźeć, jich chcyjatosć — sobu wina na tutej luda-mordarskej wójnje? Hdyž tute njepočinki hižo cyłe ludy do zahuby wjedu, kak wjele bóle jenotliwy staw, jenotliwoho človjeka? —

Lubi přećeljo! Wy chceće wobstać na tutym hrubym swěće, chceće spokojni a zbožowni być. K tomu dyrbi nětko žiwjenjo khutneje jednorosće a zlutniwosće přinošować. Hižo jutře, hižo dźensa we wšědnym a snadnym. Štóž chce we wulkim lutować, dyrbi to najprjedy w snadnym wuknyć. Ničo njeżadaj, štož móžeš parować, ničo njemjetaj rózno, štož je trěbne, wosebje na cyrobje. Njejěsće hnydom při kóždej składnosći, jěsće

jenož, hdyž sće hłódni, a budźeće widźeć, kak wjele lěpje budźe słodźeć, kak wjele lěpje wam tyć. Wjele jěsć njeměrka so derje živić, měrka wjele bóle strowoće škodźeć. Kruta měrniwosć dźerži žołdk strowy a človjek bywa při tym sylny a wjeseli so živjenja. Ty lutuješ, bywaš njewotwisny a móžeš tak tež něšto wudźěleć tajkim, kotřiž najebać wšu dušnosć a pilnosć maja nětkle mjenje jěsć, hač je k zežiwjenju trěbne. — Hdy byšće tola wšitcy wědźeli, kelko žohnowanja z rozomneje měrniwosće a spokojnosće wukhadźa! Mjenje potrěbnosćow, mjenje rozkorow, wjacy měrnoho, njewinowatoho zboža živjenja."

Tute złote słowa je wěnował młodosći spisaćel Pětr Rosegger. Jich wobsah je tak wěrny a nježny, zo maja stari a młodźi wšu winu jón rozpominać, wosebje w tutym času nuzy. Snadź potom skónčnje so zhubi něhdy njepočink, do žitnych zahonow běhać a kłosonošne stwjelca lohkomyslnje abo njerozomnje k zemi poteptać. Kaž woči widźa, njeje dotal ani wójna ani žadnosć khlěba tónle njepočink wotstronić mohła.

Do pola. W čisle 26. Posoła steješe pod napismom „z pola" mjez druhim porok přećiwo firmowanskej mótcy, kotryž móže so jenož na wěstu wosobu poćahować. K tomu wěmy wot tamneje kmótry sameje sćěhowace: Móta njeje sebi žanu falu wubjerała, njeje ju ani do prědka widźała. Druhe dary je kmótra hižo před falu kupjene měła, a tež w tutych móta do prědka ničo wědźała njeje. Tež mjenowana płaćizna je wopačna. — Dopisowař wojuje přećiwo duchej nahrabnosće. To je samo na sebi khwalobne. Štóž pak zjawnje pisa a tak wótrje pisa, dyrbi swoje wěcy derje znać. Duch njewěrnosće, z najmjeńša lohkomyslneje njewěrnosće, njeje khmańši hač duch nahrabnosće.

[Přispomnjenjo redakcije. Po tutym myslimy sebi, zo je wěc rozjasnjena. Redakcija wězo njeje wotpohlad měła někoho ranić a prosy dopisowarjow, zo tola njebychu wěcy, kotrež mohłe wosobinscy ranjace być, podawali.]

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. (Wuznamjenjenja.) Syn sobustawa našeje „Jednoty", knjeza Běmarja na Židowje, knjez kand. wuč. Jurij Běmař, feldwebl pola 9./103, dósta za wutrajnu zmužitosć před njepřećelom železny křiž II. rjad. Knjez Běmař je hižo wot spočatka wójny na wječornych bitwiščach. — Tohorunja dósta tež železny křiž II. rjadownje knjez tachantski wučeř P. Šipšik, wobsedźeř sležborneje Friedrich-Augustoweje medajle, t. č. feldwebl pola 6./103 w Budyšinje.

⁘

Žałostne njewjedro ze zliwkej podobnym dešćom zakhadźeše srjedu dopołdnja wokoło 1/29 w **Budyšinje**, kaž drje w cyłej Łužicy. Dešć bě tež z dźěla z krupami naměšany. Woda drje je z blakami wjele škody načiniła. Błysk dyri tu tež do khěže na Pauli-drozy 8, rozbi wuhenjowu hłowu, wudyri do třěchi dźěru, wutorhny rjadu z jeje lěhwa a načini po swojim puću k zemi wšelaku škodu na kachlach.

W Hornjej Hórcy načini tež z horow so walaca woda wjele škody, puće roztorha a přewobroći je hnydom do šumjatych rěkow.

W Dźěžnikecach buchu wosebje wokoło dwórnišća puće zanjesene; na mnohich polach buchu běrny wotpławjene a při papjerniku wulki stary dub powaleny.

⁘

(M. J.) W **statowych lěsach** je kóždomu dowolene **jahodki šćipać** a **hriby pytać**, bjez toho zo by dyrbjał što płaćić abo dowolnu khartu měć. Wězo ma so wobkedźbować čas, kotryž jo ministerium znutřkownoho 5. junija 1916 postajiło, zo so njebychu njezrałe jahodki šćipałe. — Dokelž maja so lětsa po móžnosći cyłe jahodkowe a hribowe žně za človjeske zežiwjenjo zwužiwać, so należnje přeje, zo bychu tež gmejny a privatni jich lěsy darmo přewostajili, powšitkownomu šćipanju jahodkow a hromadźenju hribow.

⁘

Jeći Rusojo jako ratarscy dźěłaćerjo. „Budyšinske Nowiny" pokazuja na to, zo smědźa tajcy dźěłaćerjo w ratarstwje a industriji jenož w času dźěła swobodnje wokoło khodźić. Wjacy króć je so wobkedźbowało, zo tajcy ratarscy dźěłaćerjo wječor po swjatoku, haj samo po ćmě hišće po wsy wokoło khodźa bjeze wšoho dohlada. Z toho pak tež hrozy wulki strach, wosebje za žónske a holcy. Tohodla dopomnja kommandantura tudomnoho lěhwa jatych na pisomne postajenja, kotrež kóždy jenotliwy sobu dóstawa, a kotrež maja so na kóždy pad cyle kruće wobkedźbować. Ratarjo su winowaći nad tutymi dźěłaćerjemi z wonka dźěłanskoho časa stajny dohlad měć, wosebje njesmědźa wójnscy jeći wječor po swjatoku na žadyn pad dom wopušćić. Jeli pak so to stanje, je to njezamołwjomna njeroda, lohkomyslnosć, přećiwo kotrejž ma so najkrućišo wustupować. Nimo toho so tež tajkomu ratarjej jeći hnydom prječ wozmu. Gmejnske wyšnosće maja poručnosć, za tym hladać, zo so postajenja lěhwa jatych wšudźom kruće wobkedźbuja. Je tež kóždoho winowatosć, zo njezakońske pady gmejnskej wyšnosći abo lěhwej jatych wozjewi.

⁘

Z Baćonja. Naša młodownja bu nětko póndźelu 26. junija wot twarskoho mištra, k. Polaka z Hodźija, šulskomu předstojeństwu přepodata a k 1. julijej je tam zwónk zaćahnył do zwónkownoho bydlenja. Ma sobu być domownik w nowym twarje. Serbja, kotřiž su w Prazy byli, znaja derje zastojnstwo tajkoho „domownika" tam w serbskim seminaru.

⁘

Z Haslowa. Sobotu dopołdnja je so tudy korčmarjec Měrćinkec hólčk, połdra lěta stary, tepił w sudźe do zemje k hromadźenju dešćoweje wody zastajenym. Starši a wšitcy, kotřiž maće dźěći wothladać, kedźbujće tola na nje, zawodźewajće studnje a z wodu napjelnjene sudobja a rozwučejće je wo strašnosći tajkich městnow a njedajće jim sebi hrajkać na tajkich městnach! So wě, zo za kóždym dźěśćom njemóže, wosebje we wójnskim a nuznym žnjeńskim času pěstońca stać

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.

Napisał J. N.-K.

(6. pokračowanjo.)

Na khwilu wotmjelknyštaj nětko wobaj. Potom pak Jan zasy započa: „Dokelž sy tola kruće na tym, za swojimaj staršimaj slědźić, chcu tebi tež hnydom prajić, kak móžeš to najlěpje započeć. Smoj z cuzym ryćerjom Marinskim hižo wo tym rěčałoj. Ty ćehneješ po tajkim sobu na wójnu přećiwo Turkam, štož dźěn bě ty tak rad činił. Tam přińdźe tola zawěsće wjele ludu sobu, a ty móžeš nimo toho, zo maš dobry skutk, hdyž přećiwo Turkam wojuješ, tam něštožkuliž zhonić, štož snadź će na prawy puć dowjedźe abo tebi z cyła wšě dalše pytanje zalutuje. Knjez ryćeř Marinski chce tebi, kaž je mi a też tebi samomu slubił, na kóžde wašnjo k pomocy być. To je po mojim zdaću najkhmańše, štož móžeš činić. A nětko, luby Wjacsławje, budźeš dyrbjeć skoro domoj hić, nan a mać budźetaj hižo dawno na tebje čakać; wonaj wěstaj, što sym tebi dźensa powědał a budźetaj wšak jara zrudnaj, zo jej wopušćiš; wobarać ći njemóžetaj a też njebudźetaj. Bóh Knjez budźe jeju tróštować; wšak mataj hišće nadźiju, zo tebje hórzy strowoho a čerstwoho zasy wohladataj."

„Haj", wotmołwi Wjacsław, „ja wšak dołho bjez was a bjez wašeje rjaneje wjeski njewutraju a hórzy mje tu zasy wohladaš. Hač budu tu potom přecy wostać móc, to Bóh sam wě!"

Hišće khwilu rozmołwještaj so Jan a Wjacsław a potom poda so Wjacsław na puć domoj. Bě hižo ćmička a prjedy hač domoj dóńdźe bě ćmowa nóc. Nan a mać sedźeštaj samoj wo jstwje. Hdyž Wjacsław zastupi, postany mać prajo: „Sy dołho był, luby Wjacsławje!"

„Haj, lubaj staršej; Jan je mje z ważnymi wěcami zadźeržał, je mi wšo wupowědał. Ach, lubaj staršej, kak móžu wamaj hdy zarunać, zo staj mje cuze khude dźěćo tak luboznje zastarałoj!"

„Njerěč tak, luby syno!" wotmołwi Radźinec nan. „Z tym, zo je so namaj z Božej pomocu poradźiło, tebje za dobroho a pěknoho młodźenca woćahnyć, z tym je wša naju próca zapłaćena. Mamoj jenož strach, zo naju nětko, hdyž wšo wěš, wopušćiš. Naju jeničke přeco by było, zo bychmoj tebje nětko na stary dźeń přecy wokoło so měłoj."

„Ach, to dźěn runje je, lubaj staršej!" skoržeše Wjacsław, „zo dyrbju waju z tym tak zrudźić. Ja dyrbju waju z najmjeńša na khwilu wopušćić. Bóh by mje khostał a też wój njebyštaj mje česćić a lubować mohłoj, hdy byštaj widźałoj, zo je mi wšo jene, hdźe sym rodźeny, když so wo swojeju praweju staršeju ani prašał a starał njebych. To by znamjo twjerdeje a zasakłeje wutroby było, a tajkoho mje wój njejstaj woćahnyloj. Ja dyrbju tohodla z najmjeńša spytać, hač swojeju staršeju njenamakam. Přecy pak budu sebi, luby nano a luba maći, na waju myslić a tak khětře kaž budźe móžno, wróću so zasy k wam, hdźež moja wutroba přecy wostanje."

„Čiń, kaž sej najlěpje mysliš, luby Wjacsławje!" rjekny mać; „mój z nanom ći njechamoj na žane wašnjo wobarać. Ty dźěn sam wěš. zo sy namaj najlubše, štož tu na swěće mamoj. Tuž namaj njetrjebawši dołho na so čakać njedaš. Bóh luby Knjez wšo derje skónči, jomu chcemy so dowěrić."

Dołho sedźachu nan, mać a syn hromadźe we jstwje, sej wuradźujcy, kak měł so Wjacsław na puć přihotować. Radźinec nan a mać drje běštaj jara zrudnaj, ale jeju pobožnosć a dowěra na Boha jeju tróštowaše. Wjacsław bě so hórzy zasy cyle změrował a wjesele a połny nadźije hladaše do přichoda.

Hanušec dźensa nichtó k Radźinecom njepřińdźe, runjež běchu hewak z wjetša kóždy wječor, zawěsće pak kóždu njedźelu a swjaty dźeń hromadźe. Hanušec nan dźěn wědźeše, što maja Radźinec dźensa ważne wučinjeć. Wón bě tohodla Hancy a Jurijej powědał, zo je Wjacsław namakane dźěćo; dyrbještaj dźěn to tak hórzy zhonić. Hanka, kotraž bě nětko hižo rjana dźewjatnaćelětna knježna, a Jurij, sydomnaćelětny młodźenc, so njemało dźiwaštaj. A hdyž nan dale powědaše,

a zo też njemóže so přecy domjacym za tajke zrudne připady wina dawać, ale wěste też je, zo Bóh často to dopušći, zo by nas warnował a nam to dał z dobrej wučbu być. Zrudźenym zawostajenym budże z pokojenjom powšitkowne dźělbranjo wosady w jich zrudobje.

⁘

Z Radworja. (Njezbožo.) Njedźelu popołdnju so tudomni jeći Francózowje we Anertec (prjedy Połleńkec) skale kupachu. Při tym so 23lětny jaty do hłubiny wobsuny a zatepi, prjedy hač móžachu jomu joho towaršowje pomhać. Tak wojak, kotryž běše wójnskomu strachej wućeknył, při měrnym wokřewjenju smjerć namaka. — Joho ćěło bu nazajtra do Budyšina wotwjezene a tam na wojeńskim pohrjebnišću pokhowane.

⁘

Z Jawory. Na dnju kralowych narodninow dósta podwyšk w sakskim grenaděrskim regimenće, Jurij Čórlich, Friedrich-Augustowu medajlu. Wojuje hižo wot spočatka wójny na zapadnym wojownišću.

⁘

Z Prahi. Knjez Józef Nowak z Wotrowa je maturu derje wobstał. Přejemy jomu też k dalšim studijam wjele zboža.

Póstowe porta so nětko wot 1. augusta powyša. Wšitke dotalne znamki (marki) wobkhowaja swoju płaćiwosć, dokelž móža so dale wužiwać a ma so jeno dopjelnjaca marka pódla stareje marki přilěpić. Na 5pjenježkowu póstowu khartu ma so potom hišće přilěpić $2^1/_2$pjenježkowa marka a na list 10- a 5pjenježkowskej marcy, dokelž póstowa kharta budże potom płaćić $7^1/_2$ a list 15 pjenježkow. Zo by so $2^1/_2$pjenježkowe markilěpjenjo położiło, budża so zešiwki z 30 tajkimi markami (za 75 pjenježkow) wudawać. Nowe marki budża pak potom $7^1/_2$- a 15pjenježkowe. 3pjenježkowe wostanu, dokelž čišćane wěcy so njepowyša. Pola telegramow budże potom słowo město 5, 7 pj. płaćić; w měsćanskim wobkhodże samym pak 5 město 3 pjenježkow. Porto za pjenjezysłanjo so njepowyši, tuž te kharty wostanu kajkež su.

Cyrkwinske powěsće.

Z Baćonja. Naš Posoł ma bywać ze swědomitym a kedźbliwym zapisowarjom wšěch pokazkow a zjewjenjow nabožnoho, narodnoho, hospodarskoho a nětko też wójnskoho žiwjenja w katolskich Serbach. K tomu sobu słuša woswjećenjo a wobdźělenjo při wot němskich biskopow postajenym triduu. Štwórtk, na ss. Pětra a Pawoła běchu z dobom pola nas pólske Bože służby. K spowědźi a swj. woprawjenju běchu 170 Polakow, z dźěla też z Khrósćanskeje wosady. Mjez nimi bě też wjele wójnskich jatych. Dušepastyř sakskich Polakow, k. kapłan Edmund Klitsche z Drježdźan měješe $^1/_2$10 kemše z prědowanjom, na kotrež budża Polacy hišće dołho spominać swojoho jadriwoho wobsaha dla. Hišće $^1/_2$12 přińdźe na 30 Polakow k swjatej spowědźi sem. Štwórtk a njedźelu běchu Bože służby wurjadnje we 8 hodźinach. Štwórtk bě Najswjećiše wustajene dopołdnja wot rańšich a popołdnju wot 3—5 z něšporom w 5 hodź. Pjatk a sobotu bě rano po kemšach modleńska hodźina a wječor w $^1/_2$9 něšpor. Pola swjatoho woprawjenja poby tute štyri dny na 1000 wosobow.

⁘

Z Khrósćic. Njedźelu 2. julija 1916 swjećeše w farskej cyrkwi w Khrósćicach nowoswjećeny měšnik, knjez **Jurij Brusk** z Hórkow, swoju primicu. Běchu sebi joho něhdże před tydźenjom hnydom po měšniskej swjećiznje do wojeńskeje służby wzali do res. lazareta w Pirnje. Zo by swój prěni wopor Božeje mšě po zwučenym wašnju we swojej domjacej cyrkwi swjećić mohł, bě sebi něšto dnjow dowola wuprosył.

Na farje, hdźež so knjez primiciant přihotowaše na swój prěni wopor, běchu so zešli joho staršej, bratřa a sotra a něhdże 40 družkow, tak zo w farskej předkhódbje wšo šumješe wot družčich bantow a wšo zwonješe wot družčich šnórow.

W 9 hodź. přińdźechu zhromadźeni duchowni — nimo wosadneju duchowneju kk. fararjej Jan Just z Ralbic a Jurij Hejduška z Budyšina — po nowoswjećenoho měšnika, zo bychu joho w swjatočnym ćahu do domu Božoho dowjedli. Knjez farar Hicka powita knjeza primiciantu z wutrobnymi słowami, namołwješe joho k dźakownosći napřećo Bohu za dóstate dobroty a hnady, a poručeše jomu wšitkich do spomnjenja při Božej mši. Też małej družcy postrowištej knjeza primicianta, witaštej joho wutrobnje a přeještej jomu žohnowanjo za přichod. Baseń, kotruž bě spřećelena duša primiciantej wěnowała a mała družka přednjese, budź tu wozjewjena:

1. Też do Twojoho žiwjenja
So wójna z mocu tłóči.
Će k wójsku woła wótčina,
Kiž z njepřećelom bědźi.

2. Na druhe wjetše bitwišćo
Bu dźens Ty powołany,
Hdźež cyła hela howri so
A bije ćežke rany.

3. Tam syła słabych, ranjenych
Na Twoju pomoc čaka,
A mnohosć jatych, zhubjenych
Za wumóženjom žada.

4. Ze smjerću bědźa tysacy
We bolosćach a stysku,
A mnohi padny trjecheny
Přez njepřećela (lesću) złobu.

5. Budź wjednik tom', kiž zmužiće
Do smjertnoh' boja kroči,
Joh' posylnjuj, hdyž wosłabnje,
Zo brónje njepołoži.

6. Budź z lěkarjom, hdźež ranjeny
Što w bolosćach so wije,
Přez Twoje słowo měšniske
Dźěn hrěchow rana žije.

7. Budź dobry pastyř zhubjenoh',
Hdyž błudźi w ćěmnej nocy,
A roztorhń rjećaz jatoho,
Kiž leži w helskej mocy.

8. We smjertnej nuzy bědźacom'
Pak wołóž strach a stysknosć,
Jom' budź Ty z dobrym jandźelom
A wotwróć hele lestnosć.

---

zo Wjacsław na wójnu přećiwo Turkam poćehnje, a zo budże potom za swojimaj prawymaj staršimaj slědźić, tu wopraša so Hanka zastróžena: „Ale, luby nanko, wón tam tola přecy njewostanje?“

„Ně, ně! luba Hanka!“ wotmołwi Hanuš so smějo, „toho drje njetrjebamy so bojeć. Zawěsće so bórzy zasy k nam wróći. Wšitcy dźěn bychmy joho njerady parowali a najskerje też ty jomu jara dźakowna była njeby, hdy by so tu wjacy njepokazał“, přistaji nan žortujo.

Hanka so začerwjeni kaž róža a so wotwobroćiwši měnješe, hač snadź móžno njeje, zo joho tam někajke njezbožo njepotrjechi.

„Chcemy so nadźijeć, zo joho Bóh zwarnuje“, praji nan. „Strašne wšak su turkowske mócne wójska a jich dźiwi wojowarjo. Ale też křesćanow budże wjele, zo z Božej pomocu njewěriwych předobudu.“

„We wšěch křesćanskich cyrkwjach modla so za naše wójska, a Bóh wěsće njedopušći, zo bychu dźiwi Turkowje joho swjatej cyrkwi hišće wjetšeje škody načinili hač dotal“, přispomni Hanušec mać, kiž bě mjez tym do jstwy zastupiła.

„To daj Bóh!“ skónči Hanuš a dźěše potom, runjež bě hižo khětro pozdźe, k Radźinecom, zo by słyšał, što su sebi wuradźili.

Posledni dźeń, kiž dyrbješe Wjacsław w Lipkach přebywać, bě so přiblížił. Wjacy hač dwaj měsacaj bě so za tón čas minyło, hač zo bě pólski ryćeŕ Marinski we wjescy přenocował, a nazajtra chcyše też nětko Wjacsław ćahnyć a to najprjedy do Drježdźan. Běchu wjele přihotowanjow měli, prjedy hač bě wšo hromadu, štož dyrbješe sobu na puć měć. Cyłu drastu, kajkuž wojacy tehdom z wjetša měwachu, dołhe škórnje, kožane kholowy, krótki pjezl, też z mjehkeje kože, a šěroki kłobuk bě jomu nan w měsće kupił. Wo konja chcyše so Hanuš starać. Radźin drje to njechaše přidać, ale Hanuš praji: „Wostaj mi to wjeselo, zo ja też něšto za njoho činju. Ja wšak też derje wěm, zo jomu žadyn kóń lubši njebudże, hač naš čorny, kotrohož je sebi mohł rjec sam dobył. Wy změjeće tak hišće dosć za njoho činić, a ja tón wopor też rad přinjesu.“ Radźinec nan bě skónčnje też z tym spokojom.

Posledni raz sedźachu nětko wječor Radźinec nan a mać, Hanuš z Jurjom, stary Jan a Wjacsław hromadźe w Radźinec jstwi. Njebě runje nikomu jara lohko we wutrobje. Kak dźěn mohło to też hinak być? Najzrudniša bě Radźinec mać. Přecy a přecy napominaše luboho syna a prošeše joho, zo by tola na to njezabył, kak žadosćiwje budża tu wšitcy wočakować, a zo by so skerje lěpje zasy k nim wróćił.

„Bych so do smjerće rudźiła“, praji wona, „njeby-li ty zasy přišoł“. Wjacsław ju tróštowaše tak derje kaž móžeše; bě dźěn sam tak zrudny; nětko čuješe, kak ćežko je, so wot lubych staršich a přećelow a wot lubeje domizny dźělić.

Nazajtra stawachu wšitcy jara zahe. Wjacsław dźěše k Hanušecom, zo by sebi tam konja zesedłał. Na to zańdźe hišće k nim do jstwy, hdźež runje Hanku samu namaka, bě zrudna, a kaž so Wjacsławej zdaše, měješe wupłakanej woči. Dźiwna wěc, Wjacsław zdaše so wjesoły, hdyž Hanku zrudnu widźeše.

Woči so jomu zabłysknyštej: „Hanka, wij wěncy, zo ja hódnje ze wsy du“, zawoła wón žortujo: „Za to, zo mje potom na tak a tak dołhi čas wotbudźeš, móžeš něšto mało prócy a časa woprować. Ty budźeš tola wjesoła, zo ja z najmjeńša na khwilu so wotsalu!“

„Ach, Wjacsławje!“ porokowaše Hanka, „kak jenož móžeš takle rěčeć! Ty dźěn wěš, kak wjeseli bychu wšitcy byli, hdy by so ty ženje njewotsalił.“

„Też ty, Hanka?“ prašeše so Wjacsław.

„Haj, też ja sym zrudna, so dźeš, čohodla chcyła to prěć. Smój dźěn hromadźe wotrostłoj.“

„Ćim wjetšu radosć změjemoj, luba Hanka, hdyž so zasy wohladamoj. Hdyžkuli so na rjanu domiznu dopomnju, budu też na tebje wosebje spominać, a też ty mje zawěsće njezabudźeš.“

„Ně, nihdy!“ lubješe Hanka a wza potom z polcow pozłoćany pjenježk na židźanym bańciku, da jón Wjacsławej, zo by tola małe wopomnjeńčko na nju měł. Tu zastupi Jurij,

9. Hdźežkuliž słabosć človjeka
So bědźi tu na swěće,
Tam naproš prostwa měšnika
Jom' pomoc z njebjes dele.

10. Njech Bóh sam z Tobu wojuje.
Wšak do Twojeju rukow
Wón dźensa za nas stupuje,
Kiž Knjez je wšitkich wójskow.

Durje domu Božoho kaž też na farje běchu wobwěncowane z girlandami; Hórčanske knježny běchu je napletłe, zo bychu z tym česć wopokazałe lubomu wjesnjanej, kiž bě nětko docpěł skhodźeńk měšnistwa.

Swjatočnosć w domje Božim běše pozběhowaca. Swjedźeńske prědowanjo měješe knjez farař Jurij Hejduška z Budyšina, w kotrymž bliže rozłoži, wot koho a k čomu je měšnik pósłany. Po prědowanju swjećeše knjez primiciant swój prěni wopor Božeje mšě, při kotrejž jomu knjez farař Hicka jako paranymf, knjez farař Just jako diakon a knjez kapłan Rjeda jako subdiakon assistowachu. Družki běchu so w połkole zestupałe w rozšěrjenym presbyteriju před wołtarjom, tak zo při swjedźenju njebu jenož duša zwjeselena, ale z dobom też wóčko wokřewjene.

Knjezej primiciantej přejemy wjele zboža a žohnowanja na dalši puć, wosebje pak, zo by so krawna wójna bórzy skónčiła a wón so skerje lěpje wróćić mohł do swojoho měšniskoho powołanja.

⁘

Generalvikar dioecesy Fulda piše: Wjacy króć je hižo wot duchowneje wyšnosće so wozjewjało, zo su, dźiwajo na nuzu časa a pobrachowanjo dźěłaćeńskich mocow, žnjeńske dźěła na njedźelach a swjatych dnjach dowolene, nic jeno w samsnym hospodarstwje ale też k podpjeranju druhich, zo móže so jim w tym pomhać. Na wšelke nastawace dwělowanja a wobćežnosće wupraji so tu cyle raznje, zo tamna, w swojim času spožčena dispensa njepřikrótšena dale wobstoji, a zo wěriwi njejsu zadźěwani, ju też wužić. Cyrkwina kaznja pak, Božu mšu słyšeć, ma so swědomiće wobkedźbować.

Też naš knjez biskop dr. Löbmann je tydźenja podobnu dispensu wudźělił za cyłu Saksku.

⁘

Arcybiskop w Kölnje n. Rh. bě přez swoju kenclu k druhej njedźeli po swjatkach sćěhowacy dopis na fararjow dekanatow Brühl, Hersel a Loevenich pósłał:

Joho Eminenca naš najdostojniši kardinal a arcybiskop je z wulkim wobžarowanjom słyšał, zo mjez wobydlerjemi Kölna a dźělom ludźi we wokolnosći, kotřiž swoje płody na wiki za warjenja tam sćelu, wulka rozkora so přihotuje. Napřećo tomu nichtó ničo njezměje, hdyž warjenja plahowacy lud za swoje wupłody **wyšše płaćizny žada,** kotrež su powšitkownej drohoće wšěch žeživjeńskich srědkow přiměrjene. Hdyž chcedźa ćile plahowarjo nětko warjenja jeno za **přehnate wysoke płaćizny** wotedawać, abo to hižo činjachu abo z cyła je nic na tudomne wiki wotedawać a podawać, dyrbi so tajke wužićo nětčišeje nuzy měšćanskoho wobydlerstwa, kotrež je přećiwo křesćanskomu zakonjej a 7. kazni, najkrućišo porokować a zaćisnyć. To by tola njeznjesliwe wobstojnosće zawinowało a też trajace škodowanjo wjesnoho wobydlerstwa samoho zawinowało, njedźiwajo ani na to, zo by to też krute khostanja zawinowało, kotrež njebychu wuwostałe.

Tohodla prosymy was, wjeledostojny knježe, w mjenje a po wosebitej poručnosći Joho Eminency, zo byšće hižo jutře należnje na wašich wosadnych skutkował, zo bychu hnydom zasy wupłody na tudomne wiki podawali, wot přewysokich płaćiznow wothladali a tamnu hańbu na so njesćahnyli, zo přikład tamnych sćěhuja, kotřiž su sebi nadawk stajili, zo chcedźa naš wótcny kraj wuhłódnić. Přezjenosć, kotraž nětkle wšitke woršty luda přećiwo zwonkownomu njepřećelej zjednoća, njedyrbi so přez njedostojnu nahramnosć kazyć.

Julijowa protyka.

Započnu so žně lenu, rapsa, rožki: Syć radši khwilku prjedy hač pozdźišo zrawoty; domoj bjeŕ pak skerje pozdźe hač zahe, wosebje po dešćowanjach. Šćernišća daj powotpasć a hnydom podworać, z tym so wjele drobnoho škódnistwa, kotrež so w šćernišću lehnje, zniči a šćernidło prjedy zhnije a hnoji. Symjeńtny dźećel a lucernu suš na rajtarjach (třonohiznach) tajkich mjeńšich, z kotrychž 7 abo 8 na jenu fóru dźe. — Wšón hnój škitaj před słónčkom; smjerd ći přeradźi, kelko dusyka so w powětře zhubi; daj jón wospjet poteptować. Pjerśćowe hromady we mokrym wjedrje přerywaj a často z juchu poliwaj. Hrjadki (lěški w Delanach) přewokopuj, to je poł hnojenja. Krep wječor. Njekrep ženje z jara zymnej wodu, kórki njekrep, ale rano přiliwaj, na kije pak nic! Sad zrawi. Ćežke hałzy podeprěwaj. Spadanki wšě zběraj, pak je wužij (na př. na kisało), pak je spal; přetož žadyn čerwik we nich njesmě so wuwić. W suchoće přiliwaj, to sad mjenje pada a lěpši so wutwori. Ludźo na to njemysla, a tola so ta próca derje zapłaći. Krušwy šćipaj radši tydźeń do wuzrawjenja a daj je wuležeć. Wóčkowanjo róži a sadowych štomow so póčnje. Na kałowych łopjenach spody su žołte jejka (kalneje mjetele). Rozmjeć je, prjedy hač husańcy wulězu. — Drjewjane sudobja, wozy a graty so rady posuša, woda wotpomha. — Skót napojeć njezabudź a škitaj jón před krewjelačnymi muchami a kuntworami.

Lětsa budźe sad jary drohi, też spadały. Symjeńtnoho dźećela a druhoho symjenja njech sebi kóždy sam naplahuje. Budźe joho jara mało.

Zakoń wo wupłaćenju kapitala.

Kejžorstwowy sejm je zakoń za cyłe kejžorstwo přijał, kotryž ma we wójnje wobškodźenym a wójnskim wudowam zmóžnić, zo so z pomocu kapitala na samsnej zemi zasydla abo zo so hižo wěste wobsedźeństwo zdźerži a zesylni.

W tutym wotpohladźe namakamy nowe a sylne wožiwjenjo strowoho domjacoho zmyslenja a lubosće k domiznje. Lěpše bydleńske a hospodarske wobstojnosće budźa so w městach a na wsach hodźeć za našich wojakow a jich swójby připrawić; w tym leži też woprawdźita wěstosć, zo so jich přichod přećelniši, zbožowniši a nadobniši wuwije. Nimo toho budźe pak też bydleńske a zasydleńske spomoženstwo powšitkownomu ludowomu hospodarstwu a ludowej strowoće ważnu podpjeru poskićeć.

Spytamy tu za tych, kotrychž to nastupa, zakłady zakonja z krótka zdźělić.

Kotre wosoby zakoń nastupa?

Zakoń wopřija wosoby, kotrež po wojeńsku słušeja do rjadownje podwyškow a jednorych wojakow, potom kejžorskeje mariny a zakitańskoho wójska, přišlušni wosobow dobrowólnoho wothladanja khorych na bitwišćach (wjednicy wšelkich wotdźělenjow, zastupnicy wjednikow, khorych wothladarki, khorych wothladarjo, khorych nošerjo atd.) kaž też wudowy tudy mjenowanych wojeńskich wosobow nižšich rjadownjow.

Hłowna wěc abo zakładna wěc k tomu je, zo wosoby z přičiny nětčišeje wójny na zakładze zastaraćeńskoho zakonja mužstwa wot 31. meje 1906, abo wojeńskoho zawostajeńskoho zakonja wot 17. meje 1907 wójnske zastaranjo dóstawaja, zo su 21. lěto dócpěli a 55. lěto hišće njepřekročili.

Wurjadnje móža so też tajcy, kotřiž maja prawo na zastaranjo a su hižo 55. lěto překročili, připušćić.

Zaměr nałožowanja.

Wupłaćenjo móže so dowolić, hdyž sebi něchtó k zasydlenju kruch pola kupi; tu so nječini rozdźěla, hač so tu jedna wo ratańske abo zahrodniske wobkhody, wo rjemjesłniske abo dźěławe městna abo wo měšćanske domizny. Na družinje wobsedźeństwa njezaleži, też herbske wotnajeću a herbske wobdźělanjo so připušći; přiswojenjo samsnoho wobsedźeństwa přez přistupjenjo k powšitkownje wužitk spěchowacomu twańskomu abo zasydleńskomu zjednoćeństwu so w zakonju wosebje spomina.

Nimo tajkoho přiswojenja je wupłaćenjo kapitala też připušćene k zdźerženju a hospodarskomu posylnjenju samsnoho wobsedźeństwa: móže so tu jednać wo rjadowanjo dołha, wo twarjenju abo zasynatwarjenju khěžow (twarjeni), wo polěpšenjo role, powjetšenjo wobsedźeństwa, wudospołnjenjo ratańskich nastrojow a podobne.

Za druhe zaměry, wosebje k připrawjenju překupskich a rjemjesłniskich wobkhodow zakoń wupłaćenjo njedowola.

Po kajkich zasadach so wupłaćenjo stawa?

Jako zakład wupłaćenja móža płaćić cyła abo z dźěla wójnska přiłoha, přiłoha dla znjezboženja a tropen-přiłoha. Přeměnjenjo renty abo dźěla tejesameje na kapital njeje dowolene.

Płaćenja wójnskich wudowow móža so kapitalisować hač do lětneje summy 300 hr., hdyž so wo wudowu feldwebla, 250 hr., hdyž so wo wudowu seržanty abo podwyška a hač do 200 hr., hdyž so wo wudowu jednoroho wojaka jedna.

---

a Wjacsław dźěše bórzy na to dom. Hanka a Jurij dźěn chcyštaj hišće k Radźinecom přińć, hdyž Wjacsław wotjěcha.

Radźinec mać měješe hižo wšo na puć přihotowane. Kapselku, kotruž bě něhdy wokoło šije małoho dźěsća namakała, bě Wjacsławej hižo prjedy dała, a nětko přiwjaza też hišće mału drasćičku, w kotrejž bě Jan cuze dźěćo k nim přinjesł. Stary Jan bě k tomu tak radźił."

Hanušec Jurij bě hižo konja přiwjedł, a z nim bě jich cyła swójba sobu přišła. Radźinec nan, kotromuž skoro sylzy běžachu, měješe za Wjacsława hišće wšelake dobre napominanja, zo by so přecy dobroho Serba hódny wopokazał a zo njeby zrudnymaj staršimaj njetrjebawši dołho na so čakać dał, ale zo by tak khětře hač móžno, zasy so wróćił; a Radźinec mać płakaše a njemóžeše ani słowa prajić. Jan hišće přispomni: „Dźi jenož w Drježdźanach hnydom k ryćerjej Marinskomu, kiž tam hišće budźe, kaž je prjedy prajił. Serbja su mjez Němcami hidźeni. Wón pak je twój swěrny přećel a budźe ći wšudźe k pomocy."

Na to wokoši Wjacsław nana a mać jim slubjo, zo bórzy zasy přińdźe, da Hanušecom wšěm a też čeladnikam, kotřiž běchu so zešli, ruku, skoči potom khětře na konja a jěchaše w skoku z dwora. Dźělenjo bě też jomu ćežke a to njechaše pokazać.

(Pokračowanjo.)

Dźećelowe łopjeno, znamjo Iriskeje!

Kóždomu pokhodnikej z Iriskeje swjate dźećelowe łopjeno ma so za tule česć, zo bu wone narodne znamjo a wuznamjenjenjo, dźakować dobromu připadej britiskoho měšnika Patricia, kotryž po zarjadowanju bamža Cölestina I. Britam swjate sćenjo prědowaše. Patricius, kotryž bu pod mjenom St. Patrik škitacy patron Iriskeje, bě w lěće 442 do Wicklowa přišoł, zo by tamnu kupu za křesćanstwo dobył. Wot tam pućowaše potom po cyłej kupje, wšudźom prědujo a wozbožacu wučbu křesćanstwa rozšěrjejo. A wšudźom sćěhowaše joho wulka črjóda ludźi, kotraž kedźbliwje na joho słowa posłuchaše. Jenoho dnja prědowaše Patricius nad hórkami Tary a so prócowaše, zo by swojim připosłucharjam potajnstwo najswjećišeje Trojicy rozkładł. Ale woni njemóžachu jomu wo tym sćěhować a z črjódy so wšelake prašenja stajachu, kak ma sebi to człowjek po prawym předstajeć, zo móža tři wšelake wosoby w jenym Bohu zjednoćene być.

Patricius myslo k zemi hladajo, wuhlada tu na zelenym brjóžku dźećelowe łopjeno, kotrež bu jomu k zbožownomu připadej. Wušćipny łopjeno a pokazowaše je njerozwučenym wobydlerjam Iriskeje ze słowami: „Tu widźiće, kak su w tymle njenahladnym zeličku wašich łukow tři łopješka zjednoćene, kotrež woprawdźe tola jene łopjeno tworja! A tu sebi wy zwažiće hišće dwělować, hdyž was na zakładźe swj. pisma rozwučuju, zo je jeno jedyn Bóh, ale zo su w tymle Bohu tři wosoby zjednoćene??“

Přirunanjo, kotrež so takle připadnje sta, měješe tak wuspěch po přeću. Wot tamnoho dnja bu dźećelowe łopjeno znamjo Iriskeje, kotrež bě synam zeleneje kupy, hdźežkuli bě jich dóńt abo přesćěhanjo njepřećelow zahnało, swěrne herbstwo abo zawostajeństwo. Też w nětčišej wójnje wuznamjenjeja so iriske regimenty wot druhich jendźelskich wójskow přez to, zo přisłušni tychsamych na swojej wojeńskej drasće wušite dźećelowe łopjeno noša.

Maria Patrona Bavariae.

Wulka radosć knježi w Bayerskej. Hdyž bu też dotal Marija, mać Boža, hižo jako patrónka Bayerskeje česćowana a mjenowana, bu wona tola hakle nětko officielnje jako tajka pozběhnjena a za to wosebity wurjadny swjedźeń za cyłu Bayersku postajeny, kotryž bu njedźelu 14. meje w cyłej Bayerskej swjećeny. Wulkotny nabožny skutk wulcy lubowanoho bayerskoho krala Ludwika III. a našoho swjatoho wótca Benedikta XV. mjenuja to bayerske katolske časopisy. Wot alpow hač k horam Rhön, wot Dunaja hač k Rhynej, w třělnych hrjebjach, w Flanderskej a Kurlandskej, w lazaretach němskich krajinow, wšudźom, hdźež swěrne wutroby Bayerskich bija, pola katolikow cyłeje Němskeje a Awstriskeje namaka zawěsće tale powěsć radostny wothłós a wjesołe připóznaćo. Česćowanjo Bayerskeje, druhoho najwjetšoho zwjazkowoho kraja němskoho kejžorstwa, přez swjatoho wótca, bamža Benedikta XV. w času, hdźež kniha wuńdźe: „La Guerre Allemande et le Catholicisme“, wot znatych katolikow Francózskeje spisana, a w kotrejž so hrózbne wobskoržowanja přećiwo nam stawaja, jako bychmy my zakusani njepřećeljo wšeje přistojnosće a kóždoho nabožnistwa byli a hdźež smědźeše so słowo Jeanne d' Arc (knježny z Orleans) tak často wospjetować: „Přećiwo Francózskej wojować, rěka přećiwo Bohu wojować“, w tutym času drje so tón podawk wot cyłoho katolskoho křesćanstwa prawje zrozemi a budźe so też ważić wědźeć.

W Bayerskej so mać Boža z cyła jara česći a so přecy česćowaše wot luda tak derje kaž wot joho wjerchow. Njeličomne hnadowne marijanske městna wo tym swědča, najsławniše mjez nimi drje je Altötting. We hłownym měsće Mnichowje je wulkotna domcyrkej, poswjećena k česći „Našeje lubeje knjenje“, a srjedź města Mnichowa stoji wulkotny stołp z maćerju Božej, jako patrónku Bayerskeje na nim. Z nabožnoho přeswědčenja, swěrny podawiznam domu Wittelsbachskoho je tohodla kral Ludwik III. so na bamža Benedikta XV. z próstwu wobroćił, zo by so najzbóžniša knježna Marija, kotraž bu hižo wot 30lětneje wójny sem jako patrónka Bayerskeje česćowana, nětko officielnje za patrónku Bayerskeje postajiła abo powyšiła. Swjaty wótc je tomu dobroćiwje přihłosował a na přecy k česći tuteje „Patrona Bavariae“ wosebity swjedźeń w rjanym měsacu meji za cyłe bayerske kralestwo přizwolił.

Wšelčizny.

Najwyšše płaćizny za syno su zběhnjene. Jeno za te syno z lěta 1915, kotrež ma so po zarjadowanju zwjazkoweje rady wot 11. meje 1916 za wójsko wotedać, wone hišće płaća. Tute płaćizny buchu zběhnjene, dokelž budźa po wočakowanju lětuše synowe žně jara bohate, tak zo so njezdadźa płaćizny, kotrež buchu jeno postajene, dokelž bě syna mało, wjacy sprawnje wobstać. Wočakuje so, zo płaćizny bórzy tójšto porno nětčišim najwyššim płaćiznam spadnu. Jeli so to njestanje, potom drje so njezminjemy nowych najwyššich płaćiznow, kotrež pak bychu khětro wjele nižše byłe hač dotalne.

⁘

Na wójnsku wustajeńcu w Drježdźanach so hišće jónu dopomnja, dokelž jeno hač do 15. augusta traje. Nětkle do žni snadź ma někotryžkuli khwile sebi ju wobhladać; je dźěn nimo měry zajimała. Też towarstwa a šule maja nětkle hišće něšto časa do prózdnin. Kniha „Wjednik“ je hižo w druhim nakładźe wušła. Wšědnje w 11 hodźinach so też wobhladowarjam wěcy wot wjednikow wukładuja, na čož so wosebje dopomina a je jara přijomne za towarstwa a zjednoćeństwa.

⁘

Što tola spódnja suknja wšo khowa! W Aschaffenburgu přińdźe njedawno wokoło připołdnja žónska na dwórnišćo, kotraž přez swoju šěrokosć kedźbliwosć druhich pućowarjow zbudźi. Hišće prjedy hač wot njeje horco wočakowany ćah do stacije dojědźe, kotryž měješe ju zasy won do Hessenskeje dowjesć, zapowěchu nadobo šandki spódneje suknje służbu. Spódnja suknja suny so dele a padźe na zemju a z njej też 12 puntow zašiteje butry. Podawk bě nimo črjódy ludźi też policiju na so sćahnył, kotraž wězo butru žónskej wotewza.

⁘

Kłódu dóstała dla poćahowanja k wójnskim jatym je mašinistowa žona Berta Schulcowa z Bütowa w Pomorskej a też dla nječistoho žiwjenja. Khostanska komora w Stolpje zasudźi ju na 1 lěto a 6 měsacow. Jeje dźowka pak, kotraž też z wójnskimi jatymi dźeržeše, bu zasudźena k 6 měsacam jastwa.

⁘

Z pjenježnej pomocu hač do 200 hr. podpjera město Lüdenscheid kóždoho bura, hdyž bur slubi, zo chce mloko do města podawać.

Spar cyle přenapinanych wojakow.

Na kajke dźiwne wašnjo wulke přenapinanjo, kotrež nastanje přez ćělne a duchowne napinanjo wobdźělerjow we wójnje, so pokazuje, wo tym je ameriski lěkař, dr. George W. Crile na francózskej fronće někotre zajimawe wobkedźbowanja činił, kotrež so we „Svenska Dagbladet“ wopisuja. Hdyž běchu jara napinace wróćoćahanja, na kotrychž dźěn němske wjednistwo spěšnosć postaješe, wučuwachu francózscy wojacy přecy bóle a hórje pobrachowacy spar a tomu woni potom pytachu na wosebite wašnjo wotpomhać. Woni spachu mjenujcy, mjez tym zo dale ćehnjechu. Sprócnosć nućeše k pomałšomu hiću, kotrež tempo bu też při dalećehnjenju wobkhowane. Hdyž z krótka zastachu, spjachu jeno hišće kručišo. Woni spjachu, hdyž dźěše přez wodu a błóto, woni spjachu, hdyž hłodu tradachu, a woni spjachu też, mjez tym zo buchu ranjeni. Spicy ćehnjechu přeze wsy, a hdyž jedyn přejara smorčeše, bu wot swojoho towarša wubudźeny. Někotři spadachu spicy do wody, někotři do hłubokich jamow, tajcy běchu zhubjeni abo padźechu do zajeća. Artilleristojo, kotřiž na swojich konjoch spjachu, zhubichu wšitcy swoje čapki. Lěkař ameriskeje ambulancy zhoni při wopyće lazareta w šuli francózskoho městačka, kak kłuboki móže tajki spar wojakow być. Wulka, kaž smjertna ćišina knježeše w lazareće, hdyž wón zastupi. Wšudźom po zemi ležachu ćežcy ranjeni na słomje, ale njebě słyšeć ani zynka skorženja, žałosćenja a zdychowanja, dokelž wšitcy ležachu we hłubokim spanju. Spjacym ranjenym so skoro stajnje něšto dźije. Woni natykuja swoje třělby, słyša rozbuchnjenjo granatow, woni so wala do bědźenja z bajonetami. W lazaretach zleća ćežko ranjeni wojacy druhdy horje w swojim łožu a přimaja so zawoławši swojeje třělby.

⁘

Wumrěła, dokelž bě ju mucha kłóła, je před něšto njedźelemi 17lětna Emilia Ešlerec z Hazla w Čechach. Dźěłaše na polu pola Jonsbacha a tu ju mucha kłó. Holca drje so doma lěkowaše, tola njebu hnydom lěkař powołany, ale hakle pozdźišo, hdyž bu wěc hórša. Wón zarjadowa, zo ma so holca hnydom do khorownje dowjesć, ale dyrbješe tam tola na sćěhwkach kałnjenja wumrěć.

⁘

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 1. julija				w Kamjencu 6. julija			
	wot		hač		wot		hač	
	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	5	35	6	25				
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	6	40	7	90	—	—	7	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 444 (w Kamjencu 261)	20	—	45	—	25	—	45	—
Butra 1 kg	4	60	5	10	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	21	—	—		20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Wobkhod ze žitami

bu z nowa zarjadowany. Organisacija wobstaranja z khlěbowym žitom wostanje we hłownych zasadach cyle njepřeměnjena, jenož někotre snadne wěcy so přeměnichu.

Za ratarjow najwažniše drje je nowe zarjadowanjo dla symjeńtnych žitow. Překupski wobkhod ze symjom so přichodnje wot kejžorstwowoho žitnoho městna abo jenoho wot tam postajenoho městna dowola. Kupowanjo a předawanjo symja je jeno na kharty za symjo dowolene, kotrež so na namjet ke kontroli postajenoho komunalnoho zwjazka wustajeja. Z tym ma so k lěpšomu zastaranja cyłka wšelkomu jebanstwu zaraćić. Też ma so něšto wotrubow k picowanju jenotliwym přewostajić. Nowe je też, zo móže přichodnje kejžorstwowe žitne městno też wo žitach, kotrež so mlěć njehodźa, po swojim póznaću postajeć.

Jebanjo abo njeprawe nałožowanjo žitow přez samozastaraćerjow móže so přichodnje z ćazanjom bjez zarunanja khostać.

Wot błyska zaraženaj buštaj 67lětny wumjeńkař Fichtner a 18lětny służowny Suttner we Weinböhla, hdyž chcyštaj so na polo podać tute syc.

W Italskej su pječa pólne myše na 150 milijónow lirow škody načiniłe. Srědki, kotrež je knježerstwo zarjadowało, su čas skomdźiłe a njeskutkuja.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 559. zličb. radź. Piazza w **Zhorjelcu**; 560. 561. 563. 564. z **Budyšina**: Mikławš Šmarander, Marija Baršowa, Marija Mičkec, Marija Woleńkec; 562. Michał Guda z **Hrubjelčic**; 565.—569. z **Wotrowa**: Hańža Bulankowa, Marija Handrikowa, Michał Herrmann, Marija Kubańkowa, Pětr Kudźela; 570. 571. z **Krjepjec**: Hana Knježkowa, Jakub Lebza; 572. 573. z **Kanec**: Jakub Rjebiš, Jakub Šołta; 574. Cyrill Mikan z **Nowoho Łusča**; 575. 576. z **Hórkow**: Jakub Pječka, Madlena Lubcyna; 578. Jakub Žur z **Now. Wjeski**; 578. 579. z **Worklec**: Mich. Krawčik (t. č. w polu), Pětr Ledźbor; 580.—589. ze **Smječkec**: Michał Dźisławk, Mikławš Šneider, Michał Henčl, Pětr Matek, Michał Symank, Jurij Šiman, Pětr Šołta, Pawoł Šěrak, Michał Krawža, Michał Straws.

Dobrowólne dary atd. za towarstwo: Njemjen. z B. 1 hr., N. N. 15 hr. za potřěbnosće čišćefnje.

Za fond: N. N. 15 hr.

Za cyrkej w Zdźeri: Š. z Khróšćic 3 hr.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.

Nierth & Förster
Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)
Johanna Stahl
— dentistka —
Budyšin, sukelnska droha 1
rózk žitnych wikow.

Zbytki! za **bluzy, drasty** a **spódnje suknje** — jenobarbne a pisane — poruča k nizkim płaćiznam. — Tohorunja je dóstać **podšiwk (futr)** za krawcow a šwadlče. — Předawa so wot wutory hač do pjatka, wot rano 8 hač do 5 hodźin popołdnju, doniž twora dosaha.
Tkajerńja wołmy w Kamjencu
Fabrikstrasse 1. Am Herrentahl.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje
1. julija 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	40	4	90
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	6	40	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi (najwyšše płaćizny)	„	—	12,6	—	14	—	14
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	4	60
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	30	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	60
Petroleum	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Towarstwo katol. młodźencow w Róženće
zmeje **jutře njedźelu 9. julija 1916**
dźiwadłowy wječor w Haslowje.
Započatk wječor 1/2 8 hodźin. Čisty wunošk je za knihownju.
Wšitcy Serbjo z blizka a z daloka so lubje přeprošuja.

Zjawny dźak.

Wróćiwši so wot rowa našeje horcolubowaneje dźowki

Hanki,

kotruž je Bóh tón Knjez nad žiwjenjom a smjerću po dołhej, ćežkej khorosći w starobje 10 lět 1 měsac 3 dny ze swěta wotwołał, wuprajamy wšitkim lubym přećelam a znatym, kotřiž su ju w jeje khorosći wopytowali a ju k rowu přewodźeli, swój najwutrobniši dźak. Wosebity dźak też za krasnu róžowu pychu. Horcy dźak tohorunja tudomnej sotře wustrowjeńskoho wustawa, Sarje Hakebeilec za jeje wulku prócu a mnohe wopyty.

Wutrobne Zapłać Bóh knjezej kapłanej Justej, kotryž je ju husto wopytował a jej prěnje swjate woprawjenjo wudźělił. Też kk. wučerjomaj Rennerej a Cyžej za wopokaz poslednjeje lubosće, kaž też šulskej młodości wutrobne

„Zapłać Bóh!“

W **Pěskecach** na dnju pohrjeba.

Hłubokozrudźena Lebzec swójba.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoročak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 29. | **Budyšin, 15. julija 1916.** | **Lětnik 54.**

Wozjewjenjo postajenja bamža Benedikta XV. wo woprawjenju dźěći njedźelu 30. julija 1916.

Lubowani wosadni!

Nichtó drje njemóže nad surowym krewjepřelećom a njewuprajnymi ćerpjenjemi nětčišeje wójny hłubšu bolosć začuwać kaž naš swjaty wótc Benedikt XV. Wot dnja joho wuzwolenja sem je joho horca starosć na měr złožena była; tutomu płaćachu joho napominanja wjednikam krajow wěnowane, joho wótcowske słowa wuprajene wěriwym, kotrychž k nutrnej modlitwje namołwješe. Hdyž je też joho njewustawacej prócy so poradźiło někotružkuli hrubosć wójny zamjezować, tak zwosta tola jomu dotal zapowědźene, wójnje kónc činić. Hišće jenož něšto dnjow a budźe tomu dwě lěće, zo so woheń po cyłym swěće zapali, kiž přecy hišće w njeskludźenej njemdrosći zakhadźa.

Hdyž je nětko swjaty wótc telko srědkow ke skónčenju wójny wučerpał, woła wón dźěći njezbožowneje Europy jako pomocnikow k swojomu změrowacomu dźěłu a přeprošuje je, zo bychu 30. julija zhromadnje a swjatočnje swjate woprawjenjo dóstałe a z nim Boha wo smilnosć prosyłe.

Lube dźěći! Sym kruće přeswědčeny, zo budźeće na hłós swjatoho wótca nanajradšo posłuchać. Měr prózdninow, kotryž najwjetši dźěl z was wužiwa, budźe wam jenož witany, zo byšće z najwjetšej pobožnosću swojoho bóžskoho Zbóžnika dóstałe a k njomu so po woli swjatoho wótca modliłe. Kajke wjeselo přihotujeće wy z tym najwyššomu pastyrjej wašich dušow, haj hišće wjacy, kajke wjeselo přihotujeće z tym bóžskomu přećelej dźěći samomu, kiž je něhdy wuwołał: „Dajće móličkim ke mni přińć“ (Mat. 19, 14), kiž na dźěći swoju wosebitu dowěru staja, hdyž praji: „Z horta njedołětnych sy sebi khwalbu přihotował!“ (Mat. 21, 16. Ps. 8, 3.)

Lube dźěći! Skutk je wulki, kotryž swjaty wótc wot was wočakuje. Něhdy wućahnychu dźěći na křižnu wójnu, zo bychu swjaty kraj wot njewěriwych wuswobodźiłe. To bě nadawk, ke kotromuž je swjata zahorjenosć pohonješe, kotryž pak so na žane wašnjo njeporadźi. Wy pak dyrbiće so nětkle k bitwje modlenja bronić přećiwo dźiwjosći wójny. Z wami padaja na kolena milijóny dźěći před wjerchom pokoja. Swjaty wótc nadźija so dowěriwje, zo waša lubosć hidu předobudźe, waša křižna wójna budźe z najrjeńšim wuspěchom krónowana.

W Drježdźanach, W Budyšinje, 10. julija 1916.

† **Franc Löbmann,**
biskop a tachant.

Tute připismo ma so 16. julija wosadźe wozjewić a hišće před prózdninami dźěćom zdźělić.

Što je dźěćo a štó?

Sy hižo wo Origenu słyšał? To bě jara wučeny křesćan, žiwy w Alexandriji w Egyptowskej wokoło lěta 185 po Khrystusu. Při wšej swojej wučenosći, abo lěpje prajene, runje dokelž bě wěrnje wučeny muž, bě jara nabožny człowjek. A wo nim so powěda tole:

Měješe synka a toho jara lubowaše. Za dar Boži měješe joho. Te dźěćo česćeše. Wone bě jomu stworjenjo z Božeje ruki, stworjenjo po Božej podobnosći. Ale hišće wjacy. Za wobydlenjo swojoho Boha joho měješe. — W nocy je a hólčatko spi měrnje w swojej komorcy. Tu stupi Origenes před nje a dołho zhladuje, zanurjeny hłuboko do mysli, na nje. A nadobo je koši. Tola nic na čoło, nic na hubu. Wón je koši na wutrobno. A je widźeć: nic wótcowska lubosć wukonja tutón skutk. Něšto druhe je, štož joho k tomu pohnuwa. Česćowność před tej swjatosću, kiž w tym dźěsću bywa. Košić chce toho, kiž w tajkej njewinowatej duši bydli ze swojej bóžskej swjatosću a rjanosću. Origenes bě wopominał słowo, kotrež stoji pisane w Pismje: „Njewěšće, zo sće templ Boži a Duch swjaty bydli we was?“

Takle na Origena a z dobom na hornje słowo swj. Pisma so dopomnich, hdyž čitach něhdźe nastawčk, předpisany: „Naš Francl.“ „Mać bě zemrěła; nan dyrbješe do wójny. Što pak z tymi třomi małuškami? Wšě tři přińdźechu do jenoho wustawa za dźěći. Tón druhi z nich bě někajke 7 lět. A byrnjež by radšo chcył, njemóžeše tola nichtó joho wobličo někak mudre mjenować. A tola so z joho wočow tak z hłuboka błyšćeše kaž z jasnoho słónca. Joho towaršojo běchu bórzy pytli, zo je wón w šuli najposledniši; zo z nimi ani trósku zahrać sebi njemóžeše. Też wo wójnje ani słowčka njewědźeše prajić, hdyž po swojej mudrosći wo njej mudrowachu. A bórzy też nichtó wjacy přěć njemóžeše, zo je Francl po rozomje khětro hubjenje wobdarjeny. Ale joho wutroba bě kaž kwětka, kotraž w słóncu Božeje hnady přecy bóle rozkćěwaše.

Jónu stoješe wón w šuli na khódbje. Na někoho čakaše. A hdyž runje nimo njoho dźěch, so woprašach: „Na koho dha čakaš, Franclo?“ „Na knjeza direktora. (Tutón bě duchowny.) Ja dyrbju jomu něšto prajić. Mi so tak hubjenje čini z pisanjom a čitanjom. Kóždy dźeń to Jězuskej powědam a joho prošu, zo by mi tola pomhał. Tola hišće njecha lěpje hić. Tohodla njech to knjez direktor jomu praji.“

Wot toho dnja mějach tutoho hólca hišće radšo. A w duchu sčinichmoj přećelstwo. A wot nětka přikhadźeše te dźěćo ze wšěmi swojimi starosćemi a zrudobami ke mni. Ale też ze swojimi wjeselami. A tych bě wjacy dyžli tych ćežow. Jónu mi z błyšćatymaj wočomaj powědaše: „Naša cyrkej je tak jara rjana. Jězusk tam je. Tohodla so mi tak lubi. Hdyž tam wón w tabernaklu był njeby, potom ženje tak rjana była njeby.“

Husto powědaše wón wo swojej maćeri, kak je wona w njebjesach a kak so wjeseli, zo ju budźe jónu zasy widźeć móc. „Stokróć bóle pak wjeselu so na Boha toho Knjeza.“ — Bě człowječe słowo jomu tajkele spóznaćo dało? Ně! Te přikhadźeše z njebjes samych.

Zo je dwaj a dwaj štyri, to Franclej do hłowy njechaše. Tola kak je Jězus za nas ćerpjeł a kak też my po joho přikładźe swoje křižiki a bolosće mamy přijimać a njesć, to wón jara derje wědźeše. Joho towaršojo joho wusměwachu a bijachu, hdyžkuli to njewobkedźbowani móžachu. „To jenož sebi přecy mysli, Jězusej k lubosći chcu to wšitko přetrać“, tak joho tróštowach. A wšón zbožny pohlada na mnje a z radostnym hłosom praji: „Ja jim ženje ničo nječinju. Jězusa su też bili a“ — cyle jako by so hańbował, to wuznać, praji dale: „a wón je prajił: Wótče, wodaj jim.“ A nadobo sćahny sebi nohajcu z nohi prajo: „Tu hladajće“, pokaza wón na nalězenu módru kulu na nozy, „to je wot wčorawšoho; tu je mi jedyn zbił. Ale ja njejsym ničo na to prajił.“

Kak rjany hakle je wón, hdyž w cyrkwi kleči! To je widźeć, zo je tón mały hólčec tam cyle blizko swojomu Bohu. Bjezstarosće, cyle zbožowny, byrnjež swět tola tak mało za njoho měł! Za tute dźěćo je ta wutroba lubosće (Jězusowa) kaž studźeń, při kotrejž sebi hrajka, z kotrejež čerpa, při kotrejž wotpočuje. Wón so njeboji a njestrachuje. Jězus tam na njoho čaka, a Francl je při nim.

Takle to, štož wo Franclu čitach. A prašam so: zrozemiš Origena a joho zadźerženjo přećiwo swojomu synkej? Rozemiš nětko, zo je wěrnosć, hdyž rěka, zo w (njewinowatym)

awstriske mocy po wotměnjatych wojowanjach ćisnjeny. — Też druhe wustorki wokoło Stachoda so cyle zwróćichu. (b)

Pola Stachoda bu 10. a 11. julija na 2000 Rusow zajatych a 12 mašinskich dobytych. — Na tyrolskim bitwišću zhubichu Italscy mjez druhim w suganskim dole přez 1000 muži, hdyž dyrbjachu w křižnym wohnju cofać.

Němski podmórnik w Americy.

Skoro kaž bajka klinči powěsć, kotruž 11. julija Londonske nowiny z New-Yorka přinošachu, **zo je němski podmórnik z drohotnymi barbami do přistawa Baltimore dojěł.**

Bórzy so potom wujasni, zo bě to łódź „Deutschland“ z Bremena. Je to tam twarjeny podmórnik, kotryž ma jenož překupstwu służić. Twari so tam hišće wjacy tajkich łódźi a jena pod mjenom „Bremen“ dyrbi hižo na morju być. „Deutschland“ je na 4000 km dołhim puću hač do Baltimore z wjetša nad, hdźež bě trjeba pak pod morjom jěła. Runjež jendźelske a francózske wójnske łódże na nju łakachu, njejsu ju wohladałe.

Łódź je tak wulka, zo móže něhdże 750 tunow (15000 centnari) tworow wozyć. Tón króć měješe barby, dokelž te Američanam najbóle brachuja. Za něhdże 60—65 mill. hr. so te předaja a potom chce łódź nikel a gumi sobu brać.

Wšón swět wězo wobdźiwa tutón nowy skutk mórskoho łódźnistwa, kiž je Němska tu wuwjedła a kiž dotal nichtó za móžne měł njeje. Z tym je jendźelska blokada docyła přełamana a to runje we wokomiku, hdyž bě Jendźelska samopašnje nowe mórske prawo k swojomu lěpšomu postajiła. Twory, listy atd. njetrjebaja so jendźelskoho rubjeństwa bojeć. Tuž stej też Jendźelska a Francózska połnej hněwa. Namołwjatej tohodla hižo Ameriku, zo njeby „Deutschland“ jako překupsku łódź płaćić dała a jej swobodny wobkhod njedowoliła. Ale to drje budże tón króć podarmo.

Swětny rozhlad.

Němska.

Prync Adolf ze Schaumburg-Lippe, kejžorowy swak, je w nocy k 9. julijej w Bonnje na zlemjenjo wutroby wumrěł. Wón bě před někotrymi dnjami na zahorjenjo płucow skhorił. Jako general jězdnych bě wón ze zahorjenjom sobu do wójny ćahnył. Hewak stoješe wón pola husarow w Bonnje, hdźež bě sprawnoho a přećelnoho wašnja dla jara lubowany. Bě hakle 57 lět stary.

Ruska a Japanska.

Zwjazk mjez Ruskej a Japanskej staj Sassanow a pósłanc Motono w Pětrohrodźe podpisałoj. Prěni dypk jeju wučinjenja praji, zo so Ruska a Japanska žanomu zwjazkej přizamknyć njesmětej, kotryž so přećiwo jenomu z njeju měri, a druhi, zo dyrbitej so mjez sobu podpjerać, jeli wobsedźeństwam abo interessam jenoho z njeju w rańšej Asiji někajki strach hrozy.

Tón zwjazk hlada do dalšoho přichoda přez přitomnu wójnu a wobaj stataj zawěsćataj sebi z nim zhromadne knježstwo w rańšej Asiji. Wopor tajkoho knježstwa budże drje přede wšěm China. Zwjazk pak pomjeńša też druhim statam jich wliw w tamnych krajinach, Americy, Hollandskej a — Jendźelskej. Ta drje čini w tu khwilu, jakož by so nad zwjazkom wjeseliła, Ruska a Francózska dźěn stej jeje zwjazkarjej. We wutrobje pak jendźelscy diplomatojo wěsće ze strachom čuja, kak Japanska swoje nahrabne pazory přecy dale wupřestrěła.

Z Łužicy a ze Serbow

Budyšinske hamtske hejmanstwo je wozjewiło, zo je w joho wokrjesu wšitkón wobkhod z nowymi běrnami zakazany. Wšitke zamóženjo zažnych běrnow ma so hnydom komunalnomu zwjazkej wozjewić.

⁘

Z Haslowa. Wóčko někotrohožkuli „Salpětra“ (ze překlepanoho Bosćija w serbskim hospodarju), kiž je za žiwjenjo rad so wokoło tłóčił na rejwanskich łubjach, a wutroba wuskočneje rejwarki, kiž so hewak wša pórješe na rejwanskich salach, hlada we wójnskim času z bólnej dušu na prózdne rumy a słyši sowu sutać w škałbach a murje hladaja na nju kaž ze šerjacym a zazłobjenym pohladnjenjom, jako chcyłe prajić: što šće my na swěće chcemy ...

Zańdźenu njedźelu bě zasy wokoło korčmarjec łubje žiwjenja dosć a w nócnej hodźinje přewjele hołka a tołka, zo mjenje hary by hišće dosahało. Rożenćanske towarstwo młodźencow bě sebi wulećało do nas, zo by nam struchłe mysle někak zaćěriło přez to, zo nam wuhotowa dźiwadłowy wječor, kotrohož čisty wunošk dyrbješe k założenju towarstwoweje knihownje tyć. Byrnjež też při prědku so zdało, jakož bychu sebi wokolni — bližši a dalši — chcyli trójcy kazać dać (dwójcy bě so tak přeprošowało), bě to jenož nakhwilne zezdaćo, dokelž młodosć so při tajkich wěcach njedliji a njekomdźi. Z črjódami přikhadźachu a přijězdźowachu (traš něšto bajaznišo) hólcy a holcy a na jich wobličach čitachmy: skóńčnje zasy něšto za nas!

W swojej powitanskej rěči wujasni přepjelnjenej sali knjez P. Romuald jako předsyda přeprošowacoho a předstajacoho towarstwa, čohodla je towarstwo we wójnskim času k nam přišło a što tu chce. Předstajenjo chce nuzne pjenježne srědki k swojomu duchownomu wuwiwanju a pokračowanju dobyć. Tajke předstajenja wobaraja cuzomu škódnomu duchej a durje wočinjeja k dobrej zabawje, wuča młodosć derje serbski rěčeć a zjawnje wustupować. Štóž swój zbytny čas na to sobu nałožuje, nima khwilu a lóšta za druhe dwělomne zabawy. Předstajachu so štyri hry, kóžda w jenym jednanju: Dundak, Dźiwja Hilža, we wudawarni Kukečanskich nowin, Hans Depla a Mots Tunka a hišće pantomima. Program bě skoro přebohaty a předołhi, tola młodźencojo njechachu też skupi być za to, zo nam do kapsow přimnychu. Wosebje lubił je so kruch: „Dźiwja Hilža“. Wšěch so prašeć njemóžachmy. Njezabudźmy: to njeběchu hrajerjo z měšćanskoho dźiwadła, ale z luda a za lud, a to naša młodźina, a po tym sudźmy a khwalmy! Khrósćanski knjez kapłan nas też z wopytom počesći a też Pražska „Serbowka“ bě zastupjena, štož so z khwalbu připózna a naši wojacy, kotrymž su hodźinki wjesela zawěsće k popřeću. Snadź tajke wječory sobuskutkuja k bližšomu towaršnomu a spomožnomu zeznawanju jenotliwych towarstwow młodosće.

⁘

Z Różanta. Minjenu njedźelu měješe naše hnadowne městno wopyt z Kamjenca. Tamne towarstwo knježnow běše při rjanym wjedrje sebi wulećało, k nam kemši přišło a w 11 hodź. bě němska pobožnosć z rózarijemi. Po njej měješe knjez P. Romuald němske prědowanjo, w kotrymž na zakładźe słowow: „Žohnowana sy mjez žónskimi a žohnowany je płód Twojoho žiwota“ wułožowaše, kak je ponižna wěra najlěpša bróń přećiwo spytowanjam a tak zakład wšoho zboža. Štož widźachmy a słyšachmy, běchu knježny nad tutymi rjanymi jadriwymi słowami jara zwjeselene. Wulki horcy dźak knjezej P. Romualdej za joho lubosć a woporniwosć, z kotrejž cuzych pućowarjow na našim hnadownym městnje zwjesela a jich w dobrym posylnja. W 1 hodź. dźěše towarstwo dale do Ralbic. Tam so w Božim domje pomodliwši před Najswjećišim, kotrež bě tón dźeń swjatočnje wustajene, dósta na farje kofej a wosušk, štož bě lubosćiwje knjez farar Just přihotować dał. Nad tajkim darom so holcy z wjesołym wobličom radowachu. W $^1/_2$5 hodź. nastajichu so, někotre hižo mučne, nóžki na puć domoj do Kamjenca.

⁘

Z Pěskec. Tam a sem so pola nas přecy zasy zmijicy nadeńdu. Zańdźeny pjatk před tydźenjom zarazy šuler Pawoł Hěblak z Pančic w tak mjenowanym Čorchowje na 60 cm dołhu sylnu zmijicu. Skoro bě jenu holcu kusnyła, kiž bě w blizkosći. Tohodla so přecy zasy napomina, při pytanju jahodow a hribow prawje kedźbliwi być. Kak lohko móže človjek přez jědojtoho hada wo žiwjenjo přińć.

⁘

Z pola. Naš luby towarš, reservist Jakub Rjeda, kubler w Stróžišću, kiž z nami hižo wot započatka wójny bjez přetorhnjenja we fronće wojuje, je 9. julija za swoju zmužitosć a wutrajnosć wot badenskoho wulkowójwody Friedricha II., kiž je šef 4. reg. pěškow čo. 103, badensku slěbornu medalju dóstał.

Naše towarstwa.

Radworske towarstwo knježnow

wotmě srjedu swój lětuši wulět, a to do Drježdźan. Wopytachmy najprjedy swětasławne dźiwadło Sarrasani, w kotrymž w tu khwilu runje wulcyzajimawu hru z rańšich krajow hraja. Na to dóńdźechmy do dwórskeje cyrkwje, kralowskoho hrodu a Zwingera, wobhladachmy jězdźenjo łódźow na Łobju a štož je w Drježdźanach hewak hišće widźenja hódne. Dokelž so wšelake sobustawy hišće njeběchu ženje na elektriskej železnicy wjezłe, dojěchmy hišće też do wulkeje zahrody a wobdźiwachmy tam wysoke, nětko w lěće wonka stojace palmy.

Dźiwajo na khutny wójnski čas, běše z programa wězo wšo wuzamknjene, štož jenož zawjeselenjo abo zabawu poskića, a to běše w Drježdźanach ćim lóžo, dokelž je tam tak nowosćow dosć widźeć. Wězo přeću Drježdźančankow, zo dyrbjała jim kóžda pućowarka korbik jeji sobu přinjesć, wšak njejsmy dopjelnili. — Mnohe sobustawy wostachu w Drježdźanach, zo bychu přileżnje swojich tamnišich wujow abo ćety wopytałe, druhe pak wróćichu so spróćne na ćěle, wokřewjene na duchu zasy domoj.

Wozjewjenja.

Len a konopej
stej wot 12. julija ćazanej,

a wšitke přestupjenja so ćežko khostaja po dotalnych wójnskich postajenjach.

Wšitkón len a konopej, kotrejž buštej we lěće 1916 plahowanej, stej ćazanej, nic pak symjo. Tohorunja też stary skład tuteju rostlinow.

Wobdźěłanjo lenu atd. w samsnym hospodarstwje je dowolene.

Předawać smě so len jeno na wójnske lenplahowace towarstwo w Barlinje abo wo-

sobam, kotrež maja wot tohole towarstwa dowolnosć abo prawo hromadu-kupowanja.

Wobsedźerjo lenu z prjedawšich žnjow maja jón hač do 1. augusta 1916 wozjewić.

⁘

Gumijowe wobłuki jězdnych kołow atd. su tohorunja wot **12. augusta 1916 ćazane.**

Z tym je tež wšitke dalše trjebanjo ćazanych wěcow zakazane, jeli wosebita dowolnosć k tomu data njeje, kaž tež wšitke přeměnjenja na tychle wěcach. Tuž je tež potom powšitkownje zakazane z kolesom jězdźić a so to jenož wěstym wosobam za wěste zaměry wot wojeńskeje wyšnosće abo wot njeje postajenoho městna dowola.

Z kolesom jězdźić so jeno hišće dowoli, hdyž druhe srědki k tomu njejsu:

1. na dźěło jězdźenju;

2. k wukonjenju powšitkownosći wužitnoho a nuznoho powołanja abo rjemjesła;

3. k woženju tworow, zo by wobkhod mohł wobstać;

4. dla ćělnych wobstojnosćow.

Dowolnosć ma so potajkim dać:

a) šulerjam a šuleńkam, hdyž jedyn puć wjacy hač 3 km wučinja a druha móžnosć tu njeje do šule přińć;

b) wosobam, wosebje dźěłaćerjam a dźěłaćeńkam, hdyž puć wot doma hač na městno dźěła z najmjeńša 3 km wučinja;

c) lěkarjam, skótnym lěkarjam, łazeńkam, miłosćiwym sotram (khorym wothladarkam) babam k wukonjenju jich powołanja abo służby;

d) zastojnikam abo druhim pola statnych abo kommunalnych wyšnosćow w służbje stojacym wosobam k wukonjenju jich służby abo powołanja;

e) tajkim wosobam, kotřiž su dla ćělnych wobstojnosćow (dla pobrachowacoho stawa, zlemjenja atd.) na kolesa (třikoło atd.) pokazane.

Dowolnosć so jeno dawa zaměrej, kotryž je na wotštemplowanej jězdnej kharće pomjenowany. Trjebanjo wobłukow jězdnych kołow za druhe zaměry wostanje zakazane.

Kołojězdnu khartu

dóstanješ za pady pod a—e mjenowane pola přisłušnych policajskich wyšnosćow wotedawši předpisanu kołojězdnu khartu a hdyž sy formular wupjelnił, kotryž tež tam dóstanješ, z próstwu wo dowolnosć.

Jeli dowolnosć njedóstanješ, wostanje kharta pola wyšnosće ležo, doniž tute zarjadowanjo płaći.

Próstwy wo dowolnosć kolesa-trjebanja maja so hnydom stać.

Wšě druhe wobłuki (krywy) a šlawchi maja so na městnach wotedać, kotrež so hišće pomjenuja (hromadźeńnje), kotrež budźa wěcy po hódnosći płaćić. Płaćizny su 4 hr. za krywy a 3 hr. za šlawchi hač do 1 hr. 50 pj., potajkim po hódnosći postajene. Wěcy, kotrež njejsu hač do 15. septembra wotedate, dyrbja so hač do 1. oktobra wyšnosći wozjewić a płaća za zebrane.

Khostanja za přestupjerjow su wulke, hač do 6 měsacow jastwa abo 10000 hr. pjenježnoho khostanja.

⁘

Wo wobkhodźe z hołbjemi

w domiznje wuńdźe 7. julija zarjadowanjo wot wojeńskeje wyšnosće, zo smě listne hołbje nimo wojeńskoho zarjadnistwa jeno dźeržeć, štóž zwjazkej němskich listnych-hołbjow-lubowarjow towarstwam přisłuša. Druzy wobsedźerjo listnych hołbjow maja tesame hač do 1. augusta 1916 pola policije wozjewić. Tele hołbje su ćazane.

Dla pruhowanja hołbjeńcow zawjedu so dys a dys krótkočasne zawrjenja za wšitke hołbje. Jeli zo potrěbnosć to žada, móže so tež stajne zawrjenjo hołbjeńcow postajić.

W času zawrjenja njesmědźa žane hołbje z wonka hołbjeńca być.

Hołbje, kotrež w tym času wonka lětaja, so wot policajstwa zezatřěleja.

Cyrkwinske powěsće.

Swjaty wótc je postajił, zo ma so 30. julija powšitkowne woprawjenjo dźěći wotměć, kaž to wozjewja „Osservatore Romano“:

Hdyž druhe lětne wopomnjećo wudyrjenja wójny, tohole hrózbnoho podawka so bliži, je swjaty wótc Benedikt XV., kotromuž ničo bóle na starosći njeje, hač zo bychu so te na poručnosć swojoho njezapomnitoho předkhodnika wozjewjene dekrety „Sacra Tridentina Synodus“ a „Quam singulari“ horliwje a swěrnje wobkedźbowałe, na přednošk kardinala statnoho sekretara sćěhowace předpisał:

Wšitke ordinariaty w Europje a kóždy wosebje njech wšu móžnu prócu na to nałoža, zo bychu w cyrkwjach a kapalach jich dioecesow na dnju přichodnoho 30. julija wšitke dźěći wobeju splahow na najswjatočniše wašnjo po měnjenju swjatoho wótca swjate woprawjenjo dóstałe.

⁘

Z Prahi. Na swjateju Pětra a Pawoła swjećeše tu najdostojniši knjez biskop dr. Wencel Frind swój złoty měšniski jubilej. — Też za nas je to spomnjenja hódne, dokelž dźěn mnozy z našich duchownych su so na joho přednoškach radowali, hdyž mějachu joho na universiće jako professora z moralki. Knjez biskop dr. Frind budźe snadź też pola někotrohožkuli našich čitarjow we wopomnjeću, dokelž bě wón jenički biskop, kotryž bě na pohrjebje našoho njezapomnitoho knjeza biskopa dr. Jurja Łusćanskoho přitomny a měješe sam joho pohrjebny kondukt. — Knjez biskop dr. Frind bě też stajnje z přećelom našoho Serbskoho Seminara w Prazy; tuž dowola sebi też Posoł najdostojnišomu jubilarej swoje „ad multos annos!“ hišće přiwołać.

⁘

Z Filippsdorfa. Exercicije su tam lětsa po wozjewjenju rektorata: za duchownych wot 17.—21. julija, 7.—11. augusta a 28. augusta hač 1. septembra.

Za žónske a knježny hišće wot 21.—25. augusta a wot 2.—6. oktobra.

Bayerske burske towarstwo

měješe 6. julija jara zajimawu a ważnu zhromadźiznu w Mnichowje. Bě to hižo sedma tajka wulka zhromadźizna w času wójny. Ze wšěch worštow ludu běchu so tam wulke črjódy zhromadźiłe, producentojo kaž konsumentojo, zapósłancy krajnoho kaž kejžorstwowoho sejma, wšitko bě zastupjene.

Najprjedy rěčeše zapósłanc dr. Schlittenbauer wo zarjadowanju z mjasom-zastaranja w Bayerskej. Mjez druhim praješe wón też: Z wojeńskoho stojnišća směmy nadźiju měć, zo wójnu njepřehrajemy; w prašenju zežiwjenja stojimy nětkle na najhłubšim skhodźeńku krisy. Tu rěka nětko wudźeržeć, wutrać a na činjene zmylki pokazować. Hdyž nětkle skónčnje na město słowow a rozmyslenjow skutki stupja a hdyž my po Božej woli też dobre žně dóstanjemy, potom so też njehańbity wotpohlad našich njepřećelow, nas wuhłódnić, zniči. Rěčnik rozpominaše dokładnje dotalnu organisaciju zastaranja z mjasom, při čimž buchu njedostatki kruće zasudźene a mnohe namjety k polěpšenju wobstojnosćow činjene a potom resolucija wo tom přiwzata.

Jara zajimawje rěčeše potom direktor dr. Heim wo zežiwjeńskich prašenjach w kejžorstwje.

Z joho na tři hodźiny trajaceje rěče, kotruž z powšitkownym a wulkotnym přihłosowanjom skónči, chcemy jeno někotre myslički naspomnić:

Njemóžemy dźensa wo hłodže rěčeć, bjež so też wěsta nuza w zežiwjeńskich srědkach prěć njehodźi. Nětkle smy runje w najćežšim času zastaranja ze žiwjeńskimi srědkami žiwi, dokelž so kónc hospodarskoho a zastaraćerskoho lěta bliži. Tón so myli, kotryž mysli, zo su na wsach hišće wulke kopicy srědkow. Hdy by so tola wo to postarało, zo so njeby stary wusyw njeluboznosće jenoho powołanja přećiwo druhomu wjacy wusywał. Wójnske lěta su lěta ćerpjenja. Samo w njepřećelskim wukraju, kotryž tola swobodne přiwožowanjo wužiwa, knježi žałostna drohota. W městach rěči so wjele wo dobytku bura. Su dźěn hospodarstwa, kotrež mějachu dobry čas; su pak też črjódy hospodarstwow, w kotrychž je nětkle hižo nuza skoro tak wulka kaž w městach, a w kotrychž budźe so hakle přeměnjenjo wobstojnosćow we wójnje tak prawje w času měra pokazować. Ale też najzakusaniši njepřećel burstwa njemóže pak wjacy prěć, zo je so ratarstwo tola krasnje wuwiło.

Kotre běchu hłowne zmylki w zańdźenosći? Wina nětčišich wobstojnosćow je „bureaukratismus“, kotryž sam knježi a žanych bohow pódla so njećerpi. Dźěl winy maja też ći, kotřiž maja nětkle ćerpjeć; wulke měšćanske nowinarstwo žadaše přecy nizke płaćizny a kommunalne zwjazki postajichu jako najwyšše płaćizny, kotrež porno płaćiznam produkcije njeběchu sprawne. Wina na tym je nětkle centralne kupowanske městno, na kotrež časopisy rubaja. Dyrbi pak so při joho stojišću pomyslić, zo němscy kupcy z luteje nahramnosće w neutralnym wukraju tajke howrjenjo płaćiznow zawinychu, kotrež dyrbjachu cyle nuznje k zakazanju wuwožowanja z tychle statow wjesć. Centralne kupowanske městno je cyle nuzne, a njemóže so w nětčišim času parować. Dla wopačnych płaćiznow za rožku a ječmjeń bu jedyn a štwórć milijóna centnari khlěbowoho žita wufutrowany. Rěčnik namołwja burski lud, zo by wón wotpohladane postajenja, powyšenjo přidźělenja muki za wobydlerjow městow, podpjerał.

Potom wotpokazowaše rěčnik wšelke poroki połnócneje Němskeje přećiwo Bayerskej a pokazowaše na to, što je Bayerska hižo wšitko za čas wójny podawała — ale wužitka pak dale žanoho měła. Měsacy dołho bu Bayerska wo milijóny škodowana, hdyž bu butra z kraja wuwjedźena za tunje pjenjezy, kotraž bu potom w połnócnej Němskej droho předawana. Z cyleje hromady wójnskich fabrikow njepřińdźe na Bayersku žana, žohnowanjo milliardow dósta cyle druha krajina.

Spomnjo na wukónc wójny, praješe rěčnik, zo dyrbi zjawnosć tola wo tom jasnosć měć: Jeli tale wójna za nas njezbožownje wupadnje, póńdźemy dołholětnej nuzy napřećo, kotruž sebi předstajić ani naša fantasija njedosaha. Přihłosuju k tomu, zo móžemy tule wójnu jeno skónčić, hdyž Jendźelsku předobydźemy. Lud často měni, zo su jeno wulcy tule wójnu chcyli. My pak wěmy, zo bu tale wójna lěta dołho wot wukraja wobhladniwje přihotowana a praju, zo je kejžorske knježerstwo a diplomatija pře-

ćiwo tymle přihotowanjam přejara bjezstarosćiwa była, ale česć a sława našoho wójska je njewoblakowana wostała w tymle wojowanju ludow, jomu so dźakujemy a tesame sławi też wšitkón naš lud.

Po skónčenju rěčnika buchu potom wšelke razne resolucije přijate, kaž wo zastaranju z mjasom, wo wobkhodźe ze žitami a druhe.

Wšelčizny.

W Žitawje lětsa měsćanke sadowe štomy so přenajeć njebudźa. Město same sad zdźerži, zo by mohło sad wobydlerstwu přewostajeć.

⁘

Šaty a drasta móže so wot 1. augusta jeno hišće na wobswědčenja (dowolne listy) kupować, a změje kupc kóždy króć hakle potom wo tajku dowolnu lisćinu prosyć. Před prěnjej tajkej lisćinu budźe też dyrbjeć cyłe wobstojnosće swojich drastow sobudźělić.

⁘

(H. D.) **Kaž wulka woda** nawaluja so w najnowšim času namołwjenja a prózstwy zwonkownych privatnych pomocnych zjednoćenjow, kaž dźak samokhódow, dźak lětakow a kaž te mjena wšě rěkaja, zasy přez cyłu Saksku. Tute namołwjenja maja samotnosć zjawnych hromadźenjow, a njejsu dowolnosće, kotruž trjebaja, za Saksku dóstałe. Wotpohladany zaměr so pola nas cyle přez „dźak domizny“ docpěje, kotryž swoje srědki jeno w Sakskej hromadźi, wot wonka potajkim žanych pjenježnych podpjerow njedostawa. Tohodla njedyrbi nichtó swoje zastaraćerske přinoški a dary rozćěpić, ale njech je kóždy, kotryž chce, zo by pomoc za přez wójnu škodowanych a za zawostajenych we wójnje padnjenych k wužitku přišła, jeno „dźakej domizny“ přepoda.

⁘

Zapuscacy wichor, kaž časopisy wozjewjeja z Wiener-Neustadt, je tam póndźelu popołdnju w Józefowym předměsće žałostnje zakhadźał. Třěchi khěžow a fabrikow buchu přez móc orkana cyle wottorhane, někotre lóžše twarjenja cyle wotwěte, wšě wokna rozbite. Wjerćaty wichor započa wokoło 6 hodźin howrić. Njebjo bu cyle zaćmite a orkanej podobny wichor wuješe přez hasy a w cyłej wokolinje. Za někotre mjeńšiny buchu wšě telegrafowe připrawy zničene, žerdźe ze zemje zwutorhane a z dźěla sobu wotnjesene a rozmjetane. Ludźo, kotřiž běchu wonka, pytachu so wukhować kaž jeno móžachu. Mnohich hrabny wichor, wza jich sobu do powětra a wrjesny jich zazy wo zemju, hdźež pak mortwi, pak ranjeni ležo wostachu a dyrbjachu so wotnjesć. Fabriske wuhenje padachu. Wokoło frunčace kruchi zabichu abo ranichu do wšěch rózkow ćěkacych ludźi. Tónle wjerćaty wichor traješe na poł hodźiny a potom popušći. Wjele wosobow ležachu pod spadanymi murjemi pohrjebane a dyrbjachu so wurywać. Pola mnohich bě lěkarska pomoc podarmo. Dotal bu ličene 31 mortwych a wjele přez 100 lohko a ćežko ranjenych, tak, zo drje z ćežka ze žiwjenjom woteńdu.

⁘

Njepřestawacy dešćik knježi hižo njedźele dołho w Francózskej, kotryž so wotměnja z njewjedrami a zliwkami. Tele njewjedra su njesměrnu škodu načiniłe w tamnych dźělach Francózskeje, w kotrychž wosebje ratarstwo kćěje a su tak hižo hewak hubjene wuhlady na žně hišće pohubjeńšiłe.

⁘

Wot błyska zaraženy bu w Kriechingen w Els. ratař Bigot při podawanju syna na wóz.

⁘

Za hriby hójacy čas nětkle mamy.

Wšelake časopisy też zasy a zasy pokazuja na tónle ważny płód, kiž nam lěsy poskićeja. Su jara ważomny srědk při našim zežiwjenju. W času, kaž jón nětkle mamy, dyrbi so też hribam kedźbliwosć přiwobroćić. Njemóža so dosć poručeć samo jako zastupjerska jědź za mjaso. Dokelž so w Němskej powšitkownje njeje na hriby w zańdźenosći jara dźiwało, su krajej milijóny hriwnow k zhubjenju šłe. Wědomosć je přez chemiske a fysiologiske přepytowanja namakała, zo maja hriby wjele dušyka we sebi, kotryž so tomu našich dobrych warjenjow, hrochej, bunam a čóčkam runja, pšeńcu pak dwójcy a rožku trójcy přetrjechi. Hriby maja tesame žiwjeńske a přecyrowace sele we sebi kaž mjaso. Za tajkich, kotřiž na cokorowu khorosć ćerpja, su wone, dokelž žaneje šterki nimaja, jara poručomne.

W někotrych krajinach móžemy wobkedźbować, kak jednori ludźo syre hriby z khlěbom jědźa, a jim to derje tyje. Też přihotowanjo hribow k jědźi njeje dróžše hač druhich warjenjow, a je cyle jednore a dźe spěšnje. Tuž njedyrbjał so nichtó komdźić, nětkle hriby hromadźić a też hižo za zymu sušić. Też do kisała so hriby kładu podobnje kaž kórki. Francózska předawaše lětnje za 55 milijónow hriwnow hribow. Z tym, zo nětkle też hribam swoju kedźbliwosć přiwobroćimy a jim zahinyć njedamy, wopokazamy wótcnomu krajej dobru službu, pomhamy k zežiwjenju ludu a też k dócpěću našich wójnskich wotpohladow.

⁘

Knefl w móšničcy.

Žortny podawk so sta njedawno w cyrkwičcy w jendźelskej wjesnej wosadźe. Skónc Božich službow stupi česćowny wobstarny duchowny hišće raz na klětku tuto prajo:

„Tydźenja je něchtó knefl do móšnički ćisnył. Je jenož jedyn w našej wosadźe, kiž mohł to činić. Njecham tudy mjena mjenować. Wočakuju nětko, zo tutón po kemšach knefl naruna z telko na jałmožnje, kaž joho wobstojnosće jomu to dowola.“ Po kemšach prosy swojeje skuposće a překlepanosće dla mało lubowany wosadny staroho farskoho knjeza wo rozrěčenjo. „Dyrbju wo wodaćo prosyć“, praji wón, „ale tuta wěc z tym kneflom bě woprawdźe jenož připadnje. Mějach w lacowym začku „šilink“ a pódla bě připadnje tutón knefl. Hrabnych jón woprawdźe jenož ze zmylenjom.“

„Mějće wulki dźak“, praji farař z dostojnosću, wozmy šilink a wróći wopytej swój knefl.

„Ale prajće mi, knježe“, wopraša so wopytař, hižo w durjach stojo, „z wotkel wědźešće, zo runje ja to běch, kiž běch knefl do móšnički ćisnył.“

„Ja to z cyła njewědźach“, wotmołwi měrnje a so njemiknjo duchowny knjez.

„Što, wy to njewědźešće? Wy tola praješće na klětcy, jenož jedyn we wosadźe móžeše to być a wy njechaće žane mjeno mjenować.“

Tola nětko so takle prašacy ničo wjacy njepraji a — dźěše. Na dompuću sebi praji: Dotal měnjach, ja sym najmudriši we wosadźe. Tola znaju jenoho, kiž je hišće nade mnu.

„Ale zawěšće“, wotmołwi so smějo farař, „wy dyrbiće tola sam dowidźeć, zo derje so njehodźi, zo dwaj jedyn knefl móžetaj do móšnički tyknyć. Potajkim móžeše jenož jedyn to być.“

⁘

Z błyskom zaražena bu dźowčička listynošerja Bauermeistera w Małym Bösendorfje ducy do šule. Dźěćo dźěše hromadźe z dźowčičku wobsedźerja Müllera pod jenym předešćnikom, hdyž błysk dele zjědźe. Druhe dźěćo so jeno lohcy wobškodźi.

⁘

Magistrat twjerdźizny **Wrótsławy** dźerži wot spočatka wójny hižo nahladne stadło dejnych kruwow, zo by za wšě přeměnjenja wójny přihotowany był. Tele stadło płaći pak tola w tajkim měsće wjele pjenjez, tak zo płaćizna za liter mloka město na 60 pj. přińdźe a předawarska płaćizna je 24 pjenježkow. Magistrat namjetowaše nětko 100000 hriwnow k powjetšenju stadła; měsćanscy zastupjerjo pak maja při nětčišich wobstojnosćach wójny wobkhowanjo tajkoho drohoho stadła za njetrjebawše a wobzamknychu magistrat namołwjeć, zo bychu so dotalne kruwy na ratari wotedałe a měsćanske dejne stadło rozwjazało.

⁘

Pšeńcu a wows potajił bě ryćerkubleŕski najeńk Böhner w Schöngleina, a bě zamjelčał 300 centnari pšeńcy; tohodla bu wot suda w Roda (w Saksk.-Altenb.) k 1000 hriwnam khostanja zasudźeny, a dla zamjelčenja 150 centnari wowsa pak ke khostanju 4000 hr. Nimo toho bu jomu wows wzaty.

⁘

Město Frankfurt n. M. same wšitke wobrězki a powostanki kuchinjow woteběra. Šěsć wozow jězdźi wšědnje klinkotajo po měsće a so dwójcy wobdźeń kóždy wóz napjelni. Město ma mysle ličbu swini hišće powjetšić. Nětkle jich hižo přez 700 kormi.

⁘

(Wuznamjenjenjo.) Z Partenkirchen rodźenoho podwyška, stud. theol. Józefa Maurera, kotryž hižo někotre njedźele pola Verduna wojuje, wuznamjeni kronprync z tym, zo jomu sam paršonscy železny křiž přepoda.

⁘

Bayerski kral wopyta při swojim poslednim wopyće w **Mecu** njedźelu Bože służby w kathedrali a poda so potom w samokhódu k fronće. Ducy po puću zetka ćah kralowskich awtow w jenej wsy procesijón Božoho Ćěła. Kral da zastać a počesćowa Najswjećiše so k njomu pomodliwši.

⁘

(Rubježny mordař wotprawjeny.) W Kellersbergu bě 19lětny hórnik Ruffing swojoho sobuhórnika, z kotrymž bydleše, skóncował a wurubił, tohodla bu wot wójnskoho sudu k smjerći wotsudźeny a w Aachenje zatřěleny.

⁘

(Drohe konje.) W Leuba pola Wostrowca dósta kubleŕ za por koni, kotrejž běštej hakle 2 lěće starej, wysoku płaćiznu 6500 hr.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 8. julija				w Kamjencu 13. julija			
	wot		hač		wot		hač	
	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnař							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe 1 kg	—	—	—	30				
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	6	—	7	50	—	—	7	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 432 (w Kamjencu 275)	20	—	47	—	30	—	45	—
Butra 1 kg	4	60	5	10	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	—	—	—		20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 30. | **Budyšin, 22. julija 1916.** | **Lětnik 54.**

Woptaj!

Je z dobroho kužoła; tuž wokřewjace a strowe. Też za tebje. Tuž srěbaj a pij. Wjele tysac hižo je z njoho piło. A wšěm je derje činiło. Też němski kejžor z njoho čerpa kaž so zda. Njedawno pósła, kaž čitach, jenomu swojomu mótej z tutoho kužoła, t. r. tón kužoł samón. Wón mjenujcy pósła jomu tu rjanu sławnu nabožnu knižku njeboh Domaša z Kempis, kotraž rěka „Sćěhowanjo Khrystusa“.

Dokelž jutřiše swjate sćenjo nam wo rozmnoženju khlěbow w pusćinje, z kotrymiž Jězus telko ludu nasyći, powěda, chcu ći tu wupisać něšto słowčkow, kotrež tam stoja wo rozmnoženym njebjeskim khlěbje, wo swjatym woprawjenju.

„Pójće ke mni wšitcy, kotřiž sće sprócni a wobćeženi, a ja was wokřewju.“ — „Khlěb pak, kotryž ja wam dam, je moje mjaso za žiwjenjo swěta.“ — „Wzmiće a jěsće; to je moje ćěło, kotrež budźe za was podate; to činće k mojomu wopomnjeću“. — „Štóž moje mjaso jě a moju krej pije, tón wostawa we mni a ja we nim.“ — „Słowa, kotrež sym k wam rěčał, su duch a žiwjenjo.“ —

1. To su twoje słowa, Jězuso, byrnjcž też je w jenym a samym času rěčał njejsy, a njech też na jenej a samej stronje s. Pisma njestałe. Dokelž pak su twoje słowa a tohodla wěrne, dyrbimy je dźakowni a wěriwi přijimać. Twoje su, dokelž sy je wuprajił; a też moje su, dokelž sy je k mojomu spomoženju rěčał. Rad přijimam je z twojoho rta, zo bychu so ćim hłubšo do mojeje wutroby zaćišćałe. Słowa, tak miłosćiwe, tak połne słódkosće a lubosće, mje pohonjuja. Tola moje hrěchi mje zatrašuja a moje njećiste swědomjo mje wotdźeržuje, tajke pótajnstwa přijimać. Słódkosć twojich słowow mje wabi, tola ćeža mojich hrěchow mje ćežcy tłóči.

2. Ty přikazuješ, zo dyrbju z dowěru k tebi přistupić, chcu-li na tebi podźěl měć; a zo mam jědź njesmjertnosće wužiwać, chcu-li wěčne žiwjenjo a wěčnu krasnosć docpěć. „Pójće ke mni wšitcy, kotřiž sće sprócni a wobćeženi, a ja was wokřewju.“ O słódke a přećelne słowo za hrěšnika, zo ty, mój Knježe a Božo, potrěbnych a khudych přeprošuješ, zo by podźěl měł na twojim najswjećišim ćěle. Tola štó sym ja, Knježe, zo směm sebi zważić, k tebi přistupić? Hlej „njebjo njebjow tebje njewobsahujetej“ a ty prajiš: „Pójće wšitcy ke mni.“

3. Z wotkel tola, zo takle miłosćiwje k nam so poniżeš a přećelnje nas přeprošuješ. Kak pak mohł ja sebi zważić, k tebi přińć, hdyž sebi tola ničoho dobroho wědomy njejsym, štož by mje k tomu mohło zmužeć? Kak mohł tebje do swojoho domu dowjesć, kiž sym tak husto tebje najdobroćiwšoho ranił? Jandźeljo a arcjandźeljo třepotaju w česćomnosći před tobu, swjeći a sprawni so tebje boja a ty prajiš: „Pójće wšitcy ke mni“. Hdyž ty, o Knježe, sam to prajił njeby, štó mohł wěrić, zo je to wěrno? A hdyž ty njeby kazał, štó by sebi zważił přistupić?

4. Hlej Noe, tón sprawny muž, twarješe 100 lět dołho swoju archu, zo by z něšto mało ludźimi w njej był wukhowany. Kak pak mohł so ja za hodźinku přihotować, zo bych Stworićerja swěta z prawej česćomnosću přijał? Mójzes, twój sławny służownik a wosebity přećel, sčini kašć sluba z njehinitoho drjewa, zo by tafli zakonja do njoho położił. A ja hinite stworjenjo mam sebi zwěrić, toho, kiž je te kaznje dał a kiž wšě žiwjenjo spłodża, tak lohko do sebje přijeć? Salomon, tón najmudriši kral Israela, twarješe sydom lět dołho tón krasny templ ke khwalbje twojoho mjena a přez wósom dnjow traješe swjedźeń joho poswjećenja. Na wšě tysac pokojacych woporow Bohu woprowaše, a z posaunami a spěwami přewodźany bu tam kašć sluba na wosebite, k tomu přihotowane město, postajeny. O ja wbohi, khudy človjek — kak tola směm će do swojeje wutroby přijeć, kiž tola lědma poł hodźiny so pobožnje k tebi modlić dokonjam? Ach haj — hdyž jenož hišće bych z najmjeńša te poł hodźinki so derje pomodlić mohł.

5. O mój Božo, kak su tola ćile so prócowali, zo bychu so tebi spodobali. Kak mało pak je, štož ja činju. Kak krótki je tola čas, kiž ja so na swjate woprawjenjo přihotuju! Z rědka sym cyle při wěcy; jara z rědka nic rozpjeršeny. A tola njeměła we twojej wozbožacej přitomnosći žana njepřistojna myslička so mi předobyć a ze žanym stworjenjom njeměł so zaběrać. Přetož nic někajkoho jandźela, ale Knjeza jandźelow jako hosća přijimam.“

To něšto z tuteje rjaneje knižki, kotraž je hižo wjele stow lět stara a tola hišće nic z módy.

mi.

Wójna.

Portugalska we wójnje.

Kaž francózske nowiny pisachu, chcyše tele dny Portugalska swoju prěnju divisiju swojim zwjazkarjam pósłać, něhdźe 22000 muži. Dyrbja na zapadnu frontu a tam z Francózami a Jendźelčanami přećiwo nam wojować. Za něhdźe dwaj měsacaj dyrbi jim druha a pozdźišo hišće třeća divisija sćěhować. Mamy dźěn runje njepřećelow dosć, zo so na nowym njetrjebamy wjeselić a w črjódźe liča skónčnje też Portugalscy sobu, runjež jich wojerske khmanosće jara ćežko njewaža. Portugalscy wojacy su špatnje wuwučeni a wobrónjeni. Maja skoro jenož brónje, kanony a třělby po starših modelach. Officirow maja mało a žanoho nazhonitoho wyššoho wjednika. Šef za generalstab hakle dyrbi so pytać a pomjenować. Portugalska stupa do wójny, wot Jendźelskeje nuzowana, nic po swojej woli. Hišće njeradšo hač knježerstwo du portugalscy wojacy do wójny.

Přeradnik Battisti

bu, kaž nowiny 14. julija z Innsbrucka pisaja, mjez poslednimi italskimi officirami sobu popadnjeny. Wón je Awstriski a bě w kejžorstwowym sejmje zapósłanc za Trient (socialdemokrat). W augusće 1914 bě wón do Italskeje ćeknył, hdźež njewustawajcy k wójnje šćuwaše. Jako italski leutnant wojowaše wón potom přećiwo swojomu wótcnomu krajej. Přeradnik bu nětko w Trienće k smjerći wotsudźeny. (b)

Ruska je Japanskej

w zwjazku 3. julija tak derje kaž wšón swój wliw w rańšej Asiji woprowała. Cyła Mandźurska stoji nětko pod japanskim knjejstwom, drje nic runje po słowje, ale woprawdźe a Japanska budźe wědźeć to dźeržeć, štož ma, a toho so mocować, štož hišće nima. Kak Japanska tam rosće a Ruska wotebjera, je też z toho widźeć, zo je Ruska Japanskej kruch mandźuriskeje železnicy, wot Charbina hač do Changhuna za 25 milijónow předała. Japanska płaći to z municiju, kotruž dźěn Ruska přecy nuznje trjeba. Z tym je też ruski přistaw Wladiwostok na politiskej a hospodarskej ważnosći wjele zhubił, a Ruska mohła jón po prawym jako wójnski přistaw spuščić. Kak móžeše Ruska swój prjedy tak horco žadany a škitany wliw w rańšej Asiji tak cyle zabyć, je ćežko dorozymić, dokelž je jomu trajacy zwisk tak rjec k žiwjenju trěbny. Zda so, zo chce ruska politika so zasy cyle k wječoru wobroćić, pak na Konstantinopel, pak persiski mórski zaliw. Tam pak dyrbi najprjedy srjedźne mócnarstwa přewinyć, tu drje by jej Jendźelska dyrbjała do puća stupić. Nětkle w mordarskej wot njeju zawinjenej wójnje přećiwo druhim europskim statam zjednoćenej ludaj snadź w njedalokim přichodźe přećiwo sebi postanjetaj a Japanska móže mjez tym njeličomne chinske ludy po swojej woli wobknježeć a wodźić. Přihotuja so hižo časy, w kotrychž žana móc wjacy nětkle zabyte napominanjo njedopjelni: Wy ludy Europy, škitajće swoje najswjećiše kubła — před žołtymi Asiatami?

Podmórnik „Deutschland“

bu w Baltimore wot třoch ameriskich łódźstwowych officirow přepytowany. Woni rozsudźichu, zo je „Deutschland“ njewobrónjena překupska łódź a zo so njemóže na morju do wójnskeje łódźe přeměnić.

Knježerstwo njepřeje, zo je njemóžne, podmórnik na morju wonka zadźeržeć a přepytać, wone też njewobara, zo so před přistawom wójnske łódźe skhadźuja, z wonka třimilskeje zony (wokrjesa).

Jendźelčenjo chcychu, zo bychu Američenjo „Deutschland“ w swojich přistawach zakazali, dokelž je wona přehotowana wójnska łódź abo z najmjeńša hinak twarjena hač překupske, a dokelž je njemóžne, ju na morju přepytać. Po rozsudźenju ameriskich officirow budźe „Deutschland“ jězdźić móc. Amerika pak so też wo to njestara, zo wójnske łódźe na nju łakaja, hdyž při tym powšitkowne ludowe prawa wobkedźbuja. Tajki rozsud dyrbi drje so sprawny a njestroniski mjenować. Nadźijomnje so ameriske knježeŕstwo rozsudej swojich officirow přizamknje.

„Deutschland“ chce nikel a gumi sobu domoj brać. Jendźelska namołwja Ameriku, zo by to zakazała, dokelž te wěcy přez jendźelsku Kanadu do Ameriki přikhadźeja. Ameriscy fabrikanći žadanjo podpjeraja, dokelž so boja, zo mohła Jendźelska mjenje municije kupować, z kotrejž woni milliardy jich krawnych pjenjez zasłuža.

200000 hr. chcyše Američan płaćić, jeli mohł na „Deutschland“ do Europy jěć. Kapitan je wotmołwił, zo ameriskich pućowari njewozy.

Podmórnik „Bremen“

je na puću do južneje Ameriki do Rio de Janeiro, kaž so z Londona pisa. Je-li to wěrno, štož je wězo njewěste, by łódź dyrbjała 5778 mórskich mil přejěć a 25 dnjow na morju być. Potom mohło so prajić, zo za podmórniki žadyn puć wjacy předaloki njeje.

Mexiko.

President Carranza je wotstupił a swojomu dotalnomu napřećiwnikej Villa móc přewostajił. Wina toho drje je, zo ameriski general Pershing přecy hišće ze swojimi wojakami w Mexiku stoji, runjež bě president Wilson Carranzy na joho žadanjo přilubił, zo ameriske wójsko kraj wopušći. Swoje přilubjenjo dopjelnić pak so Wilson komdźeše, dokelž so z dobrym prawom boješe, zo mohło jomu při přichodnej wólbje škodźeć, hdyž by před Mexikom cofał. Nětko pak budźe to tola činić dyrbjeć, dokelž dźiwi Villa budźe to wěsće hišće krućišo žadać hač wot Wilsona plenčeny Carranza. Wójny z Mexikom so Wilson bjez dwěla boji, dokelž by jomu ta joho jenostronsku politiku w europskej wójnje kazyła. Kusk mjerzanja a wobćežnosćow wšak Wilsonej rady popřejemy.

Grichiska.

Surowy woheń je Tatoi, wulki lěs pola hłownoho města Athena z kralowskim hrodom a mnohimi kasarmami zničił. Něšto wojakow, też wyššich officirow je wo žiwjenjo přišło. — Kral běše so do toho, wo srjedź kasarmow ležacoho hrodu podał, dokelž drje so we hłownym měsće před swojimi jendźelskimi a francózskimi „škitarjemi“ wěsty njećuješe. Nětko bě tu skoro wo žiwjenjo přišoł, rěka, zo je při wohnju do škody přišoł. Kak je woheń nastał, njeje wujasnjene. Při wulkej horcoće su lěsy jara wusušene.

Mjez tym staj hišće dwaj dalšej wohenjej wulke lěsy zničiłoj. Woheń je wot njepřećelow Grichiskeje złóstniscy założeny.

Němske podmórniki při jendźelskim brjozy.

Z Barlina wozjewja so 18. julija:

11. julija je jedyn z našich podmórnikow železowe twornje w Seaham na narańšim jendźelskim brjozy přimał a do nich třělał. W času wot 10.—14. julija buchu při jendźelskim narańšim brjozy přez naše podmórniki 7 jendźelskich rybowych parnikow a dwě mjeńšej łódźi zničene. (b)

W Saloniki

so serbiske wójsko spjećowaše. Wina je wosebje zakhadźenjo ruskich officirow ze serbiskimi wojakami, do kotrychž woni kopachu a jich bijachu, kaž woni to też z ruskimi mužikami činjachu. General Serail wobzamkny, zo so ćile wojacy na kupu Cypern pósćelu. Město ruskich officirow dóstachu francózskich a jendźelskich.

Nawječorne bitwišćo.

17. julija naše hłowne wjednistwo pisa:

Mjez morjom a rěku Ancre nabywaše woheń Jendźelčanow přecy na sylnosći.

W krajinje nad Somme wosta třělenjo artillerije na woběmaj stronomaj sylne. Njepřećeljo zdźěla přimachu a so też pola **Ovillers** dale nutŕdobywachu, a na **južnej stronje wot Biaches přińdźe k sylnišim wojowanjam**, kotrež pak hižo w zadźeržowacym wohnju tčacy wostachu abo w nim so dospołnje wuwić njemóžachu. Ličba jatych we wojowanju wokoło Biaches zrosće wo 4 officirow a 366 muži.

Tamne hižo 15. julija započate francózske wojowanja k ranju rěki Maas buchu hač do dźensnišoho ranja wjedźene. Wuspěcha njepřećel w krawnym bědźenju njeměješe, ale přisadźi na **někotrych městnach zemju.**

Na dalšej fronće žanych wosebitych podawkow njebě. Francózski nadběh, kotryž rozbuchnjenju k połnocy wot Oulches sćěhowaše, bu wotpokazany; my wukonjachmy z dobrym wuspěchom rozbuchowanja na Combres-wyšinje; němska patrulija přiwjedźe pola Lanfroicourt (w Lothringskej) někotrych jatych.

15. julija buštej nimo wčora wozjewjenych dwaj dalšej njepřećelskej lětakaj trjechenej; jedyn we wojowanju w powětře zady njepřećelskeje fronty k połdnju wot Somme, druhi bu trjecheny wot zemje pola Dreslincourt (Oise) w našej fronće.

19. julija:

W krajinje nad Somme bu wčora wječor **wjes Longneval** a k ranju wot wsy ležacy **lěs Delville** wot Magdeburgskoho pěšoho połka čo. 26 a wot Altenburgskoho regimenta we **krutym wojowanju zasy Jendźelčanam wotewzatej**, kotřiž hišće k tomu **8 officirow** a **280 muži jako jatych přisadźichu** nimo hewak wulkich krawnych woporow, tohorunja jim wulku ličbu mašinskich třělbow wotewzachmy.

Njepřećelske přimanja našich stojnišćow k połnocy wot **Ovillers** kaž też južneje strony wot **Pozieres** buchu hižo přez zadźeržowacy woheń zadźěwane a njemějachu nihdźe najmjeńšoho wuspěcha.

K połdnju wot Somme buchu francózske podźělne přimanja wotražene k połnocy wot **Barleux** a pola **Belloy**. Na druhich městnach wjaznychu hižo hnydom při spočatku.

Na prawej stronje Maasy prócowaše so njepřećel podarmo přećiwo našim linijam na „Zymnej zemi“.

K połnocy wot Bau-de-Sapt měješe skutk němskeje patrulje wuspěch. (b)

Narańše bitwišća.

17. julija naše hłowne wjednistwo pisa:

Wójsko generalnoho maršala z Hindenburg:

Sylniše třělenjo k wječoru a k połdnju wot **Rigi**, kaž na **Düna-fronće** wozjewješe započatk **ruskich wojowanjow**. Pola Katarinenhofa (k połdnju wot Rigi) přimachu sylniše njepřećelske mocy; tu je so žiwe wojowanjo wuwiło.

Wójsko generala z Linsingen:

Ke krótkomu wječoru wot Lucka bu přez němske napřećne wustupowanjo njepřećelske přimanjo zadźeržane. Wójsko bu na to k přikrótšenju zakitanskeje linije bjez wobćežnosće ze strony njepřećela **zady rěki Lipa** wróćo sćehnjene. Na druhich městnach buchu Rusojo jednorje wotpokazani.

19. julija:

K połdnju a ke krótkomu ranju wot Rigi dachu naše zmužite regimenty so wospjetowace a ze sylnišimi mocami wuwjedźene **ruske přimanja z njewšědnje wulkim škodowanjom njepřećela** so hromadu zesypnyć.

Na dwórnišći **Horodzieja** a **Pogorjelcy** čary Minsk—Baranowitši, na kotrejž so wójska přiwožuja, mjetachu naši lětarjo z wuspěchom bomby.

Wójsko generala z Linsingen:

Z dźěla žiwišе třělenjo njepřećela wosebje nad Stochodom, kaž k wječoru a ke krótkomu wječoru wot Lucka. (b)

Z tutymi wozjewjenjemi našoho wjednistwa přirunajmy jeno přehnate lute dobyća připowědowace wozjewjenja njepřećelow. (Njemóžemy je tu dla dołhosće ani wućišćeć). — Dźěl wot Ovillers maja Jendźelčenjo. To je wšo, štož je wot jich wudawanych dobyćow zbytne wostało. A to při wšitkich jich najsylnišich přimanjach. Też Francózojo móža jich starym sebjejebanjam přecy nowe přidawać. Wo Biache so dźensa hišće hadamy, a k połdnju wot toho, hdźež dźěn je hórka Maisonette, howri wojowanjo dale. Mały wuspěch w spočatku na prawym brjozy Maasy, ke krótkomu wječoru wot Thiaumont, njeměješe wobstaća; francózske přimanja z wulkimi wójskami a jara zasakłe skónčichu so tu na wjacy blakach samo ze zhubjenjom kraja ze strony njepřećela. Thiaumont bě w tychle wojowanjach stajnje kruće w našich rukach. W tamnych krótko wuwjedźenych wojowanjach před Sonville nadeńdźechu naši wojowarjo francózske podstupy, kotrež běchu z betona natwarjene a na 60 m hłuboko do zemje zaryte. Wone mějachu ruma za cyły bataillon a běchu tam wulke hromady municije, ručnych granatow a też wjele cyroby. Tele twary su zajimawy přikład za sylnosć a krutosć tamnych pola Verduna wuwjedźenych wobtwjerdźenjow. Při poslednich hromadu-zražkach w **Champagniji** dóstachu naše wójska wěstosć, zo w francózskim wójsku też Rusojo wojuja, woni běchu w swojich samsnych uniformach, mějachu pak francózske třělby. Kak mało dowěry maja samo w Parizu při wšěch tychle wulkotnych wojowanjach, je z toho widźeć, zo ma „Eclaire“ w artiklu, kotryž je wot generala Petanx z mjenom podpisany a wo nětčišich wobstojnosćach jedna, přez censuru wulki prózdny blak.

Italske bitwišćo.

Z Wiena wozjewja so 18. julija:

W **Ortler-horach** buchu njepřećelske nadběhi na Thurwieser-horu wotpokazane. Město **Riva,** naša **fronta mjez Borrola**-passom a **Astach**-dołom, kaž też někotre dźěle w Dolomitach namakachu so pod sylnym **wohnjom artillerije.** Na fronće w Korutanskej traja wojowanja artillerije w Fella-a Raibler-wotrězku dale. Też **Malborgeth** dósta w nocy wot artillerije woheń. W **Frathengraben** (k dołhomu wječoru wot Pontebba) bě wječor sylne howrjenjo wojowanja słyšeć. Z našeje strony tam wojacy we wojowanju njeběchu. Na **Isonzo-fronće** bě žiwe třělenjo artillerije wosebje přećiwo Görzowej mostowej hłowje. (b)

Italscy w Tripolitanskej zbići.

Turkowske hłowne wjednistwo pisa 19. julija:

Z powěsćow wo wuspěšnych operacijach přećiwo Italianam w Tripolis a Jendźelčanam

w zapadnych krajinach je widźeć, zo njeje Nury-Bei, kiž jako paša boje turkowskich dobrowólnych nawjeduje, padnył, kaž Jendźelčenjo pisaja, ale zo je žiwy a swoje nadawki jara derje wuwjeduje. W poslednim wojowanju přećiwo Italskim pola Missir buchu tući zbići a zhubichu 200 officirow, 6000 muži a 24 kanonow. Missrata a Djedahie wobsedźuja dobrowólni. Mjez tymaj městnomaj a mórskim brjohom njestoji žadyn Italian wjacy. Naši dobrowólni wojuja k wječoru wot Egyptowskeje dobyćerscy přećiwo Jendźelčanam, wo čimž hišće powěsći nimamy. (b)

Naše towarstwa.

„Jednota“ w Budyšinje

měješe njedźelu 16. julija w towaršni swoju porjadnu měsačnu zhromadźiznu. Předsyda, k. farař Hejduška, poskići nam jara zajimawy přednošk wo naturje morja. K lěpšomu zrozemjenju bě pod pažu hnydom cyły swět (globus) sobu přinjesł, tak zo móžachmy sebi z najmjeńša někak předstajeć, kak wulke morjo je a kak wjele wot cyłoho swěta wopřija. Dale zhonichmy też, kak hłuboke morjo je, kajka woda je a kajke pohibanjo morjo ma. Z přećom, zo bychu so naši wojacy, kotřiž na morju abo při brjohach morja wojuja, strowi a čerstwi domoj wróćili, knjez předsyda swój rjany přednošk skónči.

W bližšim času chcemy też zasy našim sobustawam, kotřiž w polu stoja, něšto mało připósłać. Dokelž pak su so pola mnohich adresy přeměniłe, njech so z nowa a to prawje bórzy, nanajpozdźišo započatk augusta wot jich přiwuznych nowe abo też dotalne adresy pola předsydy, k. fararja Hejduški, abo pola pokładnika, k. Šipšika, abo też pola knjezow wubjerkownikow wotedadźa.

W augusće prózdninow dla zhromadźizna wupadnje.

Najwyšše płaćizny za wowcy k rězu z hródźe po žiwej wazy buchu postajene wot 16. jul. 1916.

Z Łužicy a ze Serbow

Kelko běrnow (nepli) trjebaš wot 16. augusta hač do 30. septembra 1916, maš wozjewić hač do 22. julija dźensa (pola gmejnskoho předstojićerja), też pola koho chceš je kupować, hač pola plahowarja samoho abo na jenym wot kommunalnoho zwjazka postajenym městnje. Tak je wozjewił Kommunalny zwjazk za Budyšin kraj: kral. hamtske hejtmanstwo.

⁘

Z Budyšina. Syn sobustawa našoho tow. „Jednoty“, k. Jana Helgesta w Budyšinje, podwyšk Pawoł Helgest w res. reg. pěškow čo. 103 bu 23. junija za wopokazanu zmužitosć před njepřećelom ze żeleznym křižom II. rjad. wuznamjenjeny. Hižo prjedy bu jomu sleborna Friedrich-Augustowa medalja spožčena.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Lědma běše wopomnjeński kěrluš za poslednjoho padnjenoho wuspěwany, tu přińdźe hižo zasy struchła powěsć z bitwišćow. We wójnje je dale **padnył**:

26. **Jan Rěčka z Radworja** (rodźeny Rěčkec-Mitašec z Kamjenjeje), wojak w narunanskim pěšim regimenće čo. ... Wón wojowaše pola Angimonta-Bremenila we Vogesach (w namjeznej Francózskej k wječoru wot Straßburga). Jako tu 6. julija ze swojimi towaršemi w podzemskim skhowje (Unterstand) wotpočowaše, přerazy jón granatowa mina a mori Rěčku na městnje. Joho ćěło bu nazajtra na tamnišim wojerskim pohrjebnišću pokhowane.

Wón zawostaji mandźelsku: Hanu rodźenu Delanec z Radworja.

Ranjeny je:

Jurij Handrik z Kamjenjeje, wojak w pólnym artilleriskim regimenće čo. ... Wón wojowaše při drozy Bapaume-Albert (k połdnju wot města Arrasa w połnócnej Francózskej) přećiwo Jandźelčanam. Tu jomu 8. julija kruch granaty lěwe ramjo a prawu dłóń zrani. — Lěkuje so w lazareće w St. Quentinje (w samsnej krajinje).

Khory běše:

Jakub Šmidk (Cyž) z Radworja, pohonč pola trainskeje kolony čo. ... Wón skhorje w aprylu na rańšim bitwišću na drěnjo a strowješe so hač do kónc junija we wójnskej khorowni w Szawlach (w ruskej Pólskej, k ranju wot němskoho města Memela).

⁘

Z Pančic. Joho Majestosć naš sakski kral je k. dr. Rachelej wójnski zasłužbny křiž spožčił. Hižo přez 500 khowancow we lěkowarni Janskich kupjelow je starosćiwje hojił a jim jich dóńt wołožić pytał. Z lubosću a česćownosću wisaja tohodla na nim a njerad so dźěla z městna, hdyž je jich postajeny čas wotběžał. Wuznamjenjenomu wjele zboža!

⁘

Z Marijneje Hwězdy. W přitomnosći cyłoho konventa, na čole Hnadna knjeni, wotpołožichu před wysokodostojnym knjezom propstom Robertom z Marijnoho Doła jako visitatorom wobeju klóštrow zańdźenu póndźelu swjatočne klóštrske sluby w tudomnej cyrkwi: Gertrud Hosec a Hana Pietschec z Neustadta w Ślezskej, Hana Handrikec ze Sernjan a Hedwig Junge ze Žitawy a dóstachu klóštrske mjena (po hornim rjedźe): Mechtildis, Viktoria, Michaela a Ottilia. Nimo kk. klóštrskich duchownych měješe jenož k. klóštrski bohot z Posern, jako zastupjeŕ swětneje wyšnosće, přistup, dokelž so cyła swjatočnosć na khorje wotměwaše.

⁘

Z Janskich Kupjelow. Někotři hosćo w tudomnej kupjeli, kotraž je nimale cyle wobsadźena, wuhotowachu zańdźenu sobotu (15. julija) zabawny wječor, kotrohož čisty wunošk bě za našich rjekow při mórskej bitje Skagerak (Horn Rift) postajeny. K njomu přidruži so hišće dobytk z předawanja róži, kotrež bě wobsedźeŕ štomownje k. Sperling darił. Hotelny wobsedźeŕ Herrlich w Drježdźanach wotewri zabawu z postrowjacymi słowami. Joho naręč wukónči w třikróćnej sławje na

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.

Napisał J. N.-K.

(7. pokračowanjo.)

VI. Před Wienom.

Wopušćmy nětko na khwilu mału łužisku wjesku, zo bychmy sebi město wobhladali, hdźež chcyše Wjacsław z křesćanskim wójskom ćahnyć.

Wien, tehdom hłowne město cyłoho němsko-romskoho kejžorstwa, bě turkowski wezir Kara Mustafa z njesměrnym wójskom woblehnył. Hižo na dwaj měsacaj traješe krute wojowanjo, a wbozy woblehnjeni počachu wustawać. Bě to bjez dźiwa. Dźeń wote dnja mějachu mócnym nadpadam njewěriwych wobarać a w nocy dyrbjachu dźěłać, zo bychu murje, kotrež běchu Turkojo wo dnjo roztřěleli, po móžnosći zasy wuporjedźeli. Cyroba poča pobrachować, a surowy hłód hladaše jim do rukow. Njebychu-li wojacy a měšćenjo tak krutych a zmužitych nawjednikow měli, kaž to Rüdiger Stahrenbergski, měšćanosta Liebenberg, biskop Kolonič a Čech hrabja Kapliř běchu, njeběchu drje tajki čas wutrali. Ale tući sławni mužojo běchu wšudźom, hdźež bě strach najwjetši, a napominachu tak swojich poddatych ze słowom a z přikładom k wutrajnosći. Wočakowachu a nadźijachu so stajnje, zo jim tola skónčnje pomoc přińdźe. A jich nadźija njebě podarmo. Hdyž bě nuza najwjetša, bě też pomoc hižo blizko.

Zjednoćenomu prócowanju bamžowomu, pólskoho krala a němskich wjerchow bě so skónčnje poradźiło, nahladne wójsko zhromadźić. Pod nawjedowanjom pólskoho krala Sobieskoho přiće̊že wójsko 11. septembra blizko k Wienej. Wječor stupachu wot wjerška hory Kahlenberga rakety k njebju, z woblehnjenymi wotrěčane znamjo, zo jo so křesćanske wójsko přibližiło.

Nazajtra měješe bosy mnich, pater Marcus d'Aviano, bamžowy zapósłanc, božu mšu, kral Sobieski sam służeše jomu k wołtarjej, zawěsće krasny dopokaz poniżnosće a pobožnosće tutoho sławnoho wjercha. Wšitcy wójńscy wjednicy dźěchu k swjatomu woprawjenju. Potom podachu so wšitcy k wójsku na swoje městna a bitwa so započa.

Křesćanske wójsko bě do třoch dźělow dźělene. Při rěcy Dunawje běchu Awstriscy, pódla nich wojacy němskich wjerchow a cyle na prawicy stojachu Polacy ze swojim zmužitym kralom. Cyłe wójsko bě lědma poł tak wulke kaž turkowske; ale tuto dyrbješe so dźělić; jeni wojowachu dale přećiwo woblehnjenym měšćanam a tamni ćehnjechu nowomu njepřećelej napřećiwo. Ze wšej mocu wospjetowachu Turkojo swoje nadpady na město, zo bychu je hišće w poslednim wokomiku předobyli a so wot tam potom lěpje wobarać móhli. Ale też měšćenjo wědźachu, zo su zhubjeni, jelizo tón dźeń njewutraja; a nimo toho běše blizka pomoc wšěch z nowymi mocami napjelniła; žadyn njechaše so přetrjechić dać, a sami ludźo kotřiž sebi prjedy ženje do bitwy wěrili njeběchu, nětko zmužiće sobu wojowachu; wša bojosć bě jich na dobo wopušćiła.

Mjez tym běše też wonka wójsko dale a bóle dobywało. Kara Mustafa, kiž so we započatku tak wulkoho wójska njenadźeše, pósła jim najprjedy jenož 12000 wojakow napřećiwo, měnjo, zo ći zwažliwu črjódku snadnje zaćerja. Hdyž skónčnje zhoni, kak mócne wójsko je, běchu křesćenjo hižo bjez wulkeje prócy do runiny dele přićahnyli, hdźež so jim nětko wězo lěpje wojowaše bać w hórkatym a njerunym lěsu. Nětko drje wezir wšě mocy napinaše, ale njemóžeše ničo wučinić, přetož Boža pomoc bě widźomnje z křesćanskim wójskom.

Mjez tym zo awstriscy a němscy wojacy Turkow, kiž jim napřećiwo stojachu, z mjeńšej prócu předobychu, běše to za Polakow tójšto ćežše, dokelž mějachu najkmańšich turkowskich wojakow před sobu mjenujcy 6000 muži sylnu wezirowu paradu a wšěch njepřećelskich ryćeri; tu běše też Kara Mustafa sam přitomny. Hakle hdyž běchu Turkojo na wšěch druhich stronach zbići, radźi so też jim z podpjeru, kotruž jim dobyćerjo pósłachu, nětk nastróžanych napřećiwnikow předobyć. Dlěje so Turkojo nětk njedachu dźeržeć, ale podachu so do dźiwjoho ćěkanja. Runjež Kara Mustafa

Lipy.

Z pólskoho M. Nawka.

Hdyž mać Boža ze swojim dźěćatkom do Egiptowskeje ćěkaše, sta so, zo jich Herodes ze swojej cwólbu dósćeže. Tehdy Marija khětře do pola skoči a zastawši za někajkej keŕčinu porozhladowa so, hdźe by mohła bjez stracha so wukhować. Něšto štomow njedaloko stoješe. Wboha mać na nje zhladny synka přitulejo, ale žadyn štom wohroženych ćěkańcow njepřeprosy; wšitke bórkotachu sej z jenajkej njećućiwosću ... Tola bě nuzno pokhwatać, dokelž hižo bě hłosy wojakow słyšeć.

„Što my khudźi tu zapóčnjemy?“ pomysli njezbožowna žónska hladajo na dołhu brězu, kotraž bě tak běła, zo by so za njej mać Boža w běłych šatach dosć derje wočomaj přesćehacych skhować mohła. „Moja bréza“, wona rjekny, „přiwozmi nas na khwilu, přetož hižo su nam za pjatu ... Ničo so njeboj, woni ći ničoho njesčinja, póńdu dale, na khwilčičku nas k sebi přitul! ...“

Ale brězyca ničo njerjekny, jeno swoje prućata do wětra rozpušći a tak so rozpłaka, tak wótře, zo njebě přestaća: A mjez tym móhli Herodesowi wojacy ćěkańcow dósćahnyć a so woprašeć, što bréza tak płače ...

Haj też mały Jězusk so zadźiwa a ručcy wupřestrěwajo k płačinje zalaleka: „Maći, čomu wona płače?“

A Marija na to: „Njech sej tam płače do kónca swěta! My ćěkajmy štož zamožemy k jeje susodcy.“

A Marija skoči k wosycy prajo: „Moja luba wosyčinka, přiwozmi nas na khwilčičku k sebi, zo bychmy so skhować móhli před přesćeharjemi ... Potom hnydom póńdźemy dale ... Přijimaš nas, wosyca? Přetož twoja sotra bréza boji so Herodesa a płače.“

Ale wosyca lědy to wusłyšawši, poča dyrkotać ze strachom wot stopy do hłowy šeptajcy: „Boju so boju Herodesa!“

„Ale njeboj so, wosyčinka, wzmi nas k sebi; zhoniš, zo so ći ničo njestanje.“

„Njecham, nochcu, wosyca zwospjetowa, boju so, njemóžu, ... přetož mam tajki strach.“

Tu so něšto kročel dale stojaca stara lipka poważnje słyšeć da: „Skhowaj so, žónska, ćim skerje, hewak će Herodesowi wuhladadźa.“

Tuž Marija njemyslo so suny z dźěćatkom za šěroki zdónk hospodliweje lipy a zrazom też spózna, zo njeje móžno, zo bychu jich přesćeharjo w tele khowancy namakali. A słyš ... hižo mužske hłosy bě słyšeć a hibanjo a bliženjo.

Tola Marija zady lipy nikoho njewidźeše a nichtó też ju tam widźeć njemóžeše. Wojacy ničo njepytnywši ćehnjechu dale. Za krótke słyšeše Marija hłosy jeno z dalokosće.

A mjez tym Jězusk lisćo z hałzow šćipaše a z nich wěnčk plećeše, hrajkajo sej, jako by ničo njebyło, jim złoho hrozyło. Marija pak, kaž wotućiwši ze stracha, hladaše z dźakownosće na lipinu krónu a potom praji: „Dźakujemy so ći, dobra lipa, zo sy nas tak lubje přizakryła a wumóžiła!“

„Njedźakuj so, maćerka, derje jenož, zo bě hišće prawy čas. ... Dźiće w božim mjenje a prjedy našćipajće sej hišće lipowoho kćenja; w njemało khorosćach budże wone wam z dobrym lěkarstwom.“

„Bóh zapłać, wozmu sej!“

A chcychu dale. Tola Marija bě smjerć sprócna wot puća a stracha; njebě jej móžno dale hić ... Cyła přepoćena a mučna posydźe so do khłódka na łučinje. Jězusk pak sej hrajo — tu, kajkež dźěći su, wza z maćernoho wačoka běły rubčk a kaž by chcył maćeri pót z čoła zetrěć zakry z płaćikom maćeri wobličo. A hdyž rubčk wotewza, mać swoju wuraznu podobiznu na płaće wuhlada, z potom pućowanja zmačanu.

„To mać, to mać!“ rozwjeselene dźěćo wołaše a pójsny wobraz na lipu wobdawši jón z wěnčkom a něšto kwětkami z trawy.

Hdyž bě mać Boža powotpočła, wza dźěćatko na rucy a wopušći z Józefom khowanku pod lipu.

Přińdźechu nimo běłeje brězy, kotraž stajnje płakaše, nimo wosycy, kotraž třepotaše, jako by Herodes hrožo před njej stał.

„Maći“, Jězusk so wopraša, „čomu so wona třase stajnje? Čoho so boji?“

„Njezdwórliwa, njelubozna wosyca!“ mać wotmołwi. „Wěčnje budże tak třepotać ze strachom, za khostanjo za to, zo će, mój synko, njeje před Herodesom zakitać chcyła.“ A wosyca dyrkoce a třepoce njepřestajnje, byrnje wětřika njebyło.

A brězy płakajcy hałuzy wěšeja do dźensniša, jako bychu so bojałe, bojałe.

Jenož lipa da lubjerad khowanku kóždomu a hospoduje pućowarja w swojim khłódku.

A wjesnjenjo, přeswědčeni, zo w lipcy mać Marija přebytk hlada, wěšeju wobrazki Jězusoweje maćerje na zdónki starych lipow a přez cyłe lěćo je pyša. A dobra mać njebjeskoho Knjeza khodźi kóžde lěto w juliju (lipowym měsacu) wot lipy k lipje hladać, hač su jeje wobrazki rjane a hač su kwětki a wěncy čerstwe. A wot jeje wopyta zawonjeju lipy tak, zo človjekej zmysły přeńdu, hdyž dlěje pod lipu postoji.

A tam rejuja roje pčołkow, roje. A bunča a brunča, a bórča a šwórča nad lipowym kćenjom a z kóždoho kćenička lipnu mjedu kapčičku a próšk wóska. A ludźo praja, zo lipowy měd je najlěpši ze wšěch. A wósk z krasu zlija do swěčkow, kiž swěća so před maćerju Božej abo hdyž hrima, zo Bóh zakita dom.

---

so z tesakom na njoho. Tu nadobo wusłyša spěšny dupot koni zady so a prjedy hač móžeše so wohladnyć, zawoła hižo Marinski z wótrym hłosom: „Postrow mi swojoh' profetu!“ a tesak zahwizdny jomu na hłowu, zo so z konja wali. Turkojo lědma pytnychu, što so to njećini, tak běchu překwapnjeni. Tři porazychu Polacy z koni, zbytkni so podachu. Lědom dwě minuće bě to wšo trało. Mjez tym běše hižo młodźenc, kiž sobu na wozu sedźeše, dele skočił a pomhaše nětko staromu mužej, kotrohož bě Turka z woza torhnył, na nozy a prašeše so joho ze stróželemi a z bolosću třepotajo: „Sy sebi što sčinił, luby nano?“

„Ně, luby syno“, wotmołwi starc, „je Bohu dźakowano derje dosć wotběžało a to mamy so tutym zmužitym mužam dźakować“, wobroći so k Marinskomu, kotrohož hnydom za wjednika wojakow pózna, „Bóh je was w prawym času pósłał; khwilku pozdźišo a my bychmy zhubjeni byli!“

„Haj, dźiwi Turka so hroznje na was měrješe“, směješe so Marinski. „Tola, prajće nam, kak tu do toho lěsa přińdźeće?“

„Sym čěski překupc“, powědaše šědźiwc, „a rěkam Maček. Hdyž słyšach, zo křesćenjo přećiwo Turkam ćahnu, chcych też ja k jich wójsku, nic zo bych sobu wojował, k tomu sym stary a słaby; ale wy wěsće, při tajkich přiležnosćach móžeš husto to abo tamo kupić. Turkojo dźěn maja wjele wěcow, kiž su pola nas žadne a drohe a wojacy, kiž su sebi něšto dobyli, to rady bórzy předadźa. Runjež sym před wjele lětami hižo junu we wokolnosći Wiena był, běch dźensa tola puća zmylił — sym dźěn stary a zabyćiwy — a tak přijědźechmy khětro hłuboko do lěsa, hdźež nas na dobo dźewjeć Turkow nadpadże; dalše sće sami widźeli. Prošu was jenož, zo byšće nas njewopušćili a mje do wašoho lěhwa wzali!“

„So rozemi, zo z nami póńdźeće, slubi Marinski, „ale dokelž dyrbju hišće lěs lěpje přepytać, njech was štyrjo wojacy do lěhwa přewodźeja; móža też hnydom jatych Turkow sobu wzać.“

Na to buchu ranjeni turkowscy wojacy zawjazani tak derje kaž so hodźeše a na wóz na mjehke płachty położeni: też jich wjednik, kotrohož bě Marinskoho tesak trjechił, bě, runjež na čole ćežcy ranjeny, hišće žiwy. Jatym buchu rucy spinjene. Wojeński kóń bu do woza zapřehnjeny, dokelž bě Mačekowy zatřěleny, a bórzy běchu na puću do lěhwa. Křesćanske lěhwo dosćahnywši dósta Maček snadnje dowolnosć, zo smě sebi swój stan blizko při stanu Marinskoho natwarić; připrawy měješe wón wšě sam sobu. Tři turkowscy wojacy, kiž běchu jenož lohcy ranjeni, přińdźechu na krótki čas do lazareta; jich wjednika a druhoho wojaka, kiž běštaj ćežcy ranjenaj, wza Maček sobu do swojoho stana, zo by jeju wothladał. „Bóh je mje tak hnadnje zwarnował“, měnješe wón, „zo sym jomu wulki dźak dołžny. Tuž chcu to z tym trochu zarunać, zo po joho swjatej woli a kazni swojim njepřećelam lubosć wopokazam.“

(Pokračowanjo.)

Twarowy (sydrowy) tykanc pjec je wot ministeria znutŕkownych należnosćow hač do 30. sept. 1916 sobu zakazane. Tute zarjadowanjo zastupi 23. julija.

⁘

W Bayerskej so po cyłym kraju 4. rjadownja w železniskich wozach zawjedźe, kaž to minister wobkhoda krajnomu sejmej wozjewi. Je so wobličiło, zo móže so z tym 1 milijón hriwnow zasłužić přez powyšenjo 3. klassy.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 15. julija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 20. julija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch, Woka, Jahły, Krupy, Hejduš (50 kg abo centnar)								
Běrny, nowe 1 kg	—	—	—	30				
Pšeńčna muka (zakońscy)			19	50				
Ržana muka (wumlěta)			16	12				
Syno	7	—	9	—	—	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 552 (w Kamjencu 204)	20	—	45	—	30	—	50	—
Butra 1 kg	4	60	5	10	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	—	—	—		20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 w Budyšinje Před šuleńskimi wrotami 19

Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje
poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.

Zuby porjedżenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl
— dentistka —
Budyšin, sukelnska droha 1
rózk žitnych wikow.

Lourdes-woda je zasy na składze na farje w Radworju.

Dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Zbytki! za **bluzy, drasty** a **spódnje suknje** — jenobarbne a pisane — poruča k nizkim płaćiznam. — Tohorunja je dóstać **podšiwk (futr)** za krawcow a šwadlče. — Předawa so wot wutory hač do pjatka, wot rano 8 hač do 5 hodźin popołdnju, doniž twora dosaha.

Tkajeńnja wołmy w Kamjencu
Fabrikstrasse 1. Am Herrentahl.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

15. julija 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwěčniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	40	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	5	20	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	4	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—		—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	—	—	30	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	-	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	30	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Serbske knihi

ze swojimi płaćiznami.

Nowa Jězusowa Winica
w najlěpšim zwjazku 9 hr. 25 pj.
w druhim zwjazku 8 hr. 50 pj.

Žiwjenja Swjatych zwjazane 6 hr. 50 pj.

Nowy Zakoń zwjazany 6 hr. — pj.

Duchowna Różownja
jednorje zwjazana z čerwjenym rězkom 2 hr. 80 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći drózše.

Khwalće Knjezowe mjeno
w jednorym zwjazku z čerwjenym rězkom 2 hr. 10 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći drózše.

Wutrobne „Zapłać Bóh tón Knjez!“

wuprajamy wšitkim, kotřiž su našej lubej w najrjeńšich lětach zemrětej dźowcy a sotře

Madlenje Ryćerjec
ze Sernjan

na pósty-wječor přikhadźeli a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, wosebje tež jeje towaršam za tak wjele rjanych wěncow a tež nošerjam za k rowu njesenjo.

Zrudźeni staršej, bratřa a sotra.

Za tak bohate wopokazy lubosće, česćowanja a wutrobnoho sobužarowanja při khowanju našoho njezapomnitoho mandźelskoho, nana, přichodnoho nana, dźěda, přichodnoho syna, bratra, wuja a swaka

ryćerkubleńskoho najeńka

Jana Smołu

kaž też za k-rowu-přewodźenjo a krasnu pychu wěncow a kwětkow, wosebje za wobdźělenjo katolskoho Kasina w Kamjencu z khorhowju wuprajam z tutym **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh!“

W **Šwosdorfje** pola Kamjenca,
na dnju pohrjeba, 15. julija 1916.

W mjenje wšitkich zawostajenych
Rosa zwud. **Smolina.**

Čišć knihiciśćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreč̌čak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 31. | **Budyšin, 29. julija 1916.** | **Lětnik 54.**

Poslednja nadźija.

Do pusćiny Faran njese so mi mysl a při mjezach Amalekowych pozastanje. Tam howri krawna bitwa. Israel chce so předobyć do slubjenoho kraja. Amalek so tomu staja. A wón je sylny a zmužity. Israel khabła, cofa. Ale nadobo zasy dobywa a předobudźe přećiwnika. Měr zasy ma.

Kak to přińdźe? Na horje kleči Mójzes a modli so za swój lud. A wón so modli, kaž jenož muž swjaty so modlić móže a wón sebi wuspěwa, štož sebi přeje. Joho wěc dźěn je tež Boža wěc.

A nětko pójće zasy domoj. Što je bóle Boža wěc, dyžli měr a pokoj mjez ludami? Móže Bohu so lubić, hdyž stoja sebi napřećo kaž mordarski, dźiwi skót ludy, kotrež křesćenjo so mjenuja? A tola: njemodli so naš Mójzes na Pětrowym stole hižo dwě lěće wo měr a pokoj za ludy? A z nim kłoni so lud a paćeŕ po paćerju zběha so k njebju horje, a — tola nihdźe kónc hubjeństwa a morjenja a zrudoby. Hdźe hišće pomocy?

Je pomocy: přetož wěrnosćiwy je wšohomócny Bóh, a tón je prajił: „Daloko je Knjez wot bjezbóžnych, tola modlenja sprawnych wón wusłyša.“ (Přisłowa.)

„Res ad triarios venit“ prajachu Romjenjo, hdyž bě w bitwach so jim hubjenje šło. Hdyž prěnje, druhe mužstwo dobyć njemóžeše, hdyž jich móc bě zlemjena a jich wojowařska wustojnosć njelepa přećiwo njepřećelowej, potom dyrbjachu starosłuženi, wuwołani wojacy, dobyćerjo w mnohich bitwach, zapřimnyć, a štož druzy njedokonjachu, jich wušiknosći a wutrajnosći so poradźi.

Štož my, kiž smy bjezbóžni, kiž smy hrěšni, wot Boha sebi wuprosyć njemóžemy: njemóža to sprawni? A štó je sprawniši, t. r. štó hišće čisćiši před Bohom, dyžli dźěćo?

Wone maju, tak naš Mójzes sebi přeje, Boha prosyć wo měr a wujednanjo ludow. Haj „res ad triarios venit“, k nim je dóšła wěc. Na nich, tych njewinowatych, zależi naša należnosć, zo derje wupadnje.

Tak tež jónu, lěta 1432 w Naunburgu sebi myslachu. Husitske wójsko stoješe před městom a nadběhowaše je. Ze zasakłosću, z wulkej zmužitosću wojowachu Naunburgscy. Ale njepřećelowa móc bě přewulka. Prokop, husitski wjednik bě přewustojny a wutrajny wojak, a wobydlerjo města sebi dyrbjachu wuznać, zo bórzy jomu podleža. A běda potom jim, běda jich žonam a dźěćom. Hdźe hišće pomocy? A tu sebi myslachu: štož našej zmužitosći. štož našim mocam so njeje poradźiło, zo Prokopa wotrazymy a město před njewuprajnym njezbožom zakhowamy: njemóže to so dźěćom poradźić? A woni zdrasćichu swoje dźěći do rjanych běłych drastow. Nadobo wočinichu so měsćanske wrota a cyły dołhi ćah dźěći wućahny z města a ćehnješe do husitskoho lěhwa a prošachu Prokopa, zo by nad nimi a jich staršimi so smilił a jich a cyłe město přelutował. A hlejće: to hnu surowoho Prokopa tak, zo hnydom z cyłym swojim wójskom wotćahny. Městu a joho wobydlerjam njesta so ničo.

A tak lube dźěći, dźiće tež wy za nas so modlić. To dźěn njeje Prokop, kotrohož dyrbiće prosyć, ale tón, wo kotrymž hižo Marija zanjese: „Joho smilnosć traje wot naroda k narodej.“ Běła je drasta wašich dušow; sće we swjatosćacej huadźe. Tak sće tež rjeńše před Bohom dyžli my, kiž smy hrěšili. Prošće Boha, zo by nam dał tón horcožadany měr.

A hišće jene. Mam radu za was, zo hišće by skerje wěsćišo waš paćeŕ nam wuprosył te njewuprajne zbožo swětowoho měra. Swjaty wótc was k tomu napomina: Přistupće na tute měnjenjo hódnje k blidu Božomu. A potom: Jězusa, toho horcolubowanoho Syna njebjeskoho Wótca we swojich wutrobach, njebudźe potom waš paćeŕ Bohu so lubić?

Legenda powěda nam wo sydomlětnym hólčecu, kotrohož nan bě jako martraŕ suroweje smjerće wumrěł. Tež joho bě nětko sudnik k smjerći wotsudźił, dokelž chcyše wón Jěsusej swěrny wostać, a pohanskim přiboham njebě woprował. A hdyž bu k smjerći wjedźeny, zetka swoju mać. Ta tam na puću na njoho čakaše, zo by swojoho synka hišće jónu widźała. A hdyž joho wuhlada, pokłoni so před nim a powěsny jomu slěbornu tyzčičku wokoło šije. W njej bě kusćičk hubicy, kotruž bě jónu w nanowej krewi, hdyž Jězusa dla na wotprawnišću k smjerći ranjeny krawješe, womačała. A při tym praji synkej: „Njezabudź, zo sy ty syn martrarja a pokaž, zo sy swojoho nana hódny.“ — Bjez bojosće kročeše hólčk na wotprawnišćo, hdźež mějachu dźiwje zwěrjata joho roztorhać. A hlejće! Te so joho njedotknychu, doniž wón tu tyzčičku z nanowej martraŕskej krewju wokoło šije měješe.

Što pak je dróžše, lube dźěći, dyžli Jězusowa swjata krej a joho swjate ćěło? Z Jězusom we swojej wutrobje prošće; to je naša poslednja nadźija, zo mohła wójna prjedy so skóńčić, doniž so ludy w hrózbnej wójnje wukrawili njejsu. —

Tola prošće: „Nic naša wola, Knježe, so stań, ale twoja!“ Přetož štó je přeslědźił Bože wotpohlady a štó směł sebi zważić něšto přećiwo nim? Njemóže-li wam a nam dopjelnić wašu próstwu, tak chcył nam dać, zo tuta wójna by nam a wšomu swětej była k duchownomu, k wěčnomu zbožu. mi.

Zrudne lětne wopomnjeća.

Dźensa 29. julija je druhe lětne wopomnjećo dnja, na kotrymž dyrbješe Awstrisko-Wuheŕska wójnu připowědźić Serbiskej. „Fremdenbl.“ na to 23. julija spomina, jako na dnju, na kotrymž Awstriska swoju notu w Běłohrodźe přepoda, a njedospołna wotmołwa na nju bě z přičinu, zo bu Serbiskej wójna připowědźena. A tamny časopis praji: Štož je so wot tamnoho dnja sem stało, wudospołnja dopokazy za to, zo bě na awstrisku monarchiju hižo dawno wotmyslene, ju zničić. Tež to so wujasni, zo Ruska, dokelž wójnu chcyše, Serbisku, kotraž chcyše awstrisko-wuheŕske wuměnjenja přijeć, w poslednim wokomiku k tomu pohonješe, zo Serbiska njedyrbi cofać, a potom Ruska tež z mobilisaciju cyłoho swojoho wójska swěta-wójnu zawiny.

Ruska bě hižo wójnu přihotowała. Hižo při wudyrjenju běchu regimenty z najdalšich provincow na awstrisko-wuheŕskich mjezach. Zo Awstriska sebi tamne mordarstwo w Serajewje lubić njedaše ale dosćčinjenjo žadaše, to bě w Pětrohrodźe witane, zo móhli wójnu bóle spěchować. Dołho bě Awstriska mysliła, zo ze swojim susodom, Ruskej a tuž tež Serbiskej bjez spytanja brónjow woteńdźe. Wotmołwa na prašenjo, kotrež Awstriska w swojej noće 23. julija 1914 na swojich potłóčowarjow staji, hač chcedźa so swojich njehornosćow wzdać a po česći měr dźeržeć abo hač chcedźa wójnu wjesć, rěkaše: Čohodla hakle so tajić a dlijić? My chcemy wójnu, chcemy twoje zničenjo. Tola Bóh je wšo tak wjedł, zo njekhmanosć wuspěcha njeměješe, a zo Awstriska tu hišće je.

Tónle přichodny tydźeń sćěhuja hišće tři tajke zrudne wopomnjeńske dny. Wutoru 1. augusta je dźeń, na kotrymž Němska wójnu připowě Ruskej; 3. augusta, na kotrymž dnju připowě Němska wójnu Francózskej a 3. augusta tež Belgiska Němskej. Što tele krótke słowa wozjewjeja, nazhonjamy tu sami na sebi a na krawnych woporach našich lubych hižo dwě lěće dołho.

Bjez dźiwa, zo w tymle tak dołho trajacym hubjenstwje swjaty wótc Benedikt XV. nětko woła wšitke křesćanske dźěći cyłeje Europy k **bitwje modlenja.** Zwonkowna móc sama njepomha, hdyž Bóh njeda brónjam dobyća. Što je před Bohom człowjeska móc a zeńska sylnosć!

A tola „njeměj sebje samoho za snadnoho w twojej słabosći, mój syno“ (Eccl. 38, 9). Ćicha, potajna, přeznatursk, spodźiwna móc je tebi data: „Modl so ke Knjezej!“ (Eccl. 38, 9.) Wulkomóc w swětle Božim sy ty, o człowjeko, hdyž so modliš . . .

Człowjeska móc je naturska a wobmjezowana móc, tuž dyrbimy tež přeznatursku móc człowjekow mobilisować a organisować: „Wójnskej mocy dyrbi na pomoc přińć modleńska móc. Wójsko modleri dyrbi škitać wójska wojowarjow.“ (Kardinal Piffl.)

Wójsko modleri dyrbimy być wšitcy. A kaž so wonka najprjedy na frontu postaja młoda, čerstwa, njeskažena móc, kćěw ludu,

mał a z bombami halu a k lětu přihotowane lětaki trjechił. Najebać třělenja njepřećelskich torpedowych łódźi bu nadběh wuwjedźeny kaž bě přihotowany. Wšitcy lětarjo su so do swojoho skhowa wrócili. (b)

Němski podmórnik před Scapa Flow.

Po hamtskim zdźělenju z Barlina je jedyn z našich podmórnikow 20. julija před jendźelskim łódźstwowym přistawom na orkney-skich kupach jendźelsku wójnsku wulkołódź torpedował a dwójcy trjechił. (b)

Scapa Flow je khowanka jendźelskoho wójnskoho łódźstwa.

Swětny rozhlad.

Sakska.

Zapósłanc dr. Oertel je, 60 lět stary, na zlemjenjo wutroby nahle **wumrěł.** Najprjedy gymnasialny wučeŕ w Lipsku dźěłaše wón horliwje w zwjazku ratarjow a přewza 1894 hłowne redaktorstwo nowozałoženeje nowiny „Deutsche Tageszeitung“. 1898 bu wón do kejžorstwowoho sejma woleny. Jako rěčnik a spisaćel bě Oertel jenak jara widźany. W sejmje bě wón znaty přez swój „běły lac“, na kotryž bu žortnje a khutnje husto spominane. Oertel bě tež přećiwo katolikam sprawnje zmysleny, štož naši Łužičenjo z dźěła ze samsnoho nazhonjenja wědźa.

Rom.

Z Roma. Dźensa tydźenja wječor bu kašč bamža Leona XIII. přenjeseny, kotryž přecy hišće na skónčne pokhowanjo čaka, a dotal we wosebitym připrawjenym rumje na prawej stronje Pětroweje cyrkwje stoješe, hdźež ćěło kóždoho zemrětoho bamža najprjedy postaja, doniž do wot njoho wuzwolenoho rowa přińć njemóže. Leo XIII. je sebi swój wotpočink wuzwolił w Lateranskej cyrkwi. Pomnik joho tamnišoho rowa je hižo hotowy ale joho ćěło tam přewjezć sebi dotal dla romskoho njekhmanoho ludu zwěrili njejsu; tuž je nětko do nowoho nakhwilnoho rowa w lěwej łódźi Pětroweje cyrkwje stajichu. (Ćěło Pia IX. dźěn je romska njekhmana cwólba při joho přewjezenju bjez małoho do rěki Tibera ćisła.)

Jendźelska.

W Jendźelskej buchu **njedźele** dotal jara kruće dźeržane. To je wójna nětko tež přeměniła. Po žadanju knježeŕstwa wobzamknychu dźěłaćerjo w municionskich fabrikach, zo budźa na njedźelach dźěłać. Jim sćěhowachu hórnicy we wuhlowych podkopkach. (b)

Ruska.

Sassonow je wotstupił, minister zwónkownych należnosćow. Khorosć joho nuzowaše so do sanatorija podać, a khorosće ministrow so ćežko hinak hač z jich wotstupom wuhoja. Sassanow bě w Ruskej po prawym hižo hotowy, hdyž Bołharska Serbiskej wójnu připowědźi, dokelž so jomu njebě radźiło, Bołharsku za štworozjednoćeństwo dobyć. Wón wosta jenož w służbje, zo by zwjazk z Japanskej hišće dodźěłał. Hdyž też tón Japanskej wjacy wužitka lubješe, bě za Sassanowa čas, zo skhorje. Wobžarować joho nichtó njebudźe. Jako minister njebě wón ani wulki ani sprawny. Na wójnje bě Sassanow přede wšěmi sobu wina.

Ze Sassanowym wustupom so w ruskim ministeriju też druhe přeměnjenja stawaja. Ministerpresident Stürmer je sam zwonkowne należnosće přewzał. Dotalny justicny minister Chwostow bu minister znutŕkownych należnosćow a na joho město stupi Makarow, kiž bě lěta 1912 wotstupił, dokelž bě za dumu, kotraž tehdom hišće něšto płaćeše, jara liberalny. Ruske ministerium stoji nětko cyle na prawej stronje, a ludowe zastupjeŕstwo, duma, njezměje do knježenja wjele sobu rěčeć. Ruska je zasy čisty absolutistiski stat.

Hollandska a Jendźelska.

Jendźelska škita małe ludy, t. r. wone smědźa jej służić; njejsu-li tomu zwólniwe, ma Jendźelska wšelake, z dźěla prawje bolostne srědki, kotrež je k tomu nuća, kaž je to na Grichiskej jasnje widźeć. Też na Hollandsku staja Jendźelska bjez přestaća žadanki, kotrež jeje překupstwu a přemysłu skhodźa. Jendźelska chce z tym zadźěwać, zo njebychu přez Hollandsku někajke cyroby abo druhe wěcy do Němskeje přišle. Nimo druhoho žada Jendźelska, zo njebychu hollandscy rybakojo w sewjernym morju ryby łójili, dokelž mohłe snadź so ryby do Němskeje předawać. Hollandska ćerpi pak přez to nuzu, a wjele tysac rybakow zhubi swoje dźěło. Dokelž so rybakojo tohodla njechachu jendźelskim žadanjam podćisnyć, su jendźelske łódźe cyłu świtu hollandskich rybakskich łódźi ćazali. W Hollandskej knježi tohodla wulka rozhorjenosć, a hollandske mórske towaŕstwo Volharding wupraji zjawny protest přećiwo jendźelskomu knježeŕstwu a to z wótrymi słowami. Wone praji, zo je to, štož Jendźelska přećiwo hollandskomu mórskomu rybakstwu čini, „hrube ranjenjo prawa a to wot knježeŕstwa, kotrež praji, zo prawa małych statow škita“. — Tute słowa su hewak dosć zasakłomu jendźelskomu knježeŕstwu tola do nosa zajěte a jendźelski pósłanc w Haagu je přećiwo nim protestował. Pomhać pak drje też wjele njebudźa.

Šwedska a Ruska.

Wjacy króć hižo su ruske wójnske łódźe w šwedskich morjach němske překupske łódźe nadpadowałe a brałe. Ze wšej raznosću je šwedske knježeŕstwo přećiwo tajkim ranjenjam ludowych prawow protestowało. Ale Ruska so wo to wjele njestara, mjez tym, zo je Němska njedawno w podobnym padźe ćazanu łódź hnydom zasy pušćiła, hdyž Šwedska protestowaše. Hdyž chcychu nětko ruske łódźe zasy štyri němske łódźe wotwjesć, jědźeše šwedska torpedowa łódź „Virgo“, k wojowanju hotowa, za nimi, na čož te němske łódźe pušćichu. — Też je šwedske knježeŕstwo wozjewiło, zo budźa podmórniki bjez warnowanja podnurjene, kotrež so přećiwo ludowym prawam k wojowanju w šwedskich morjach zadźeržuja.

Amerika a Jendźelska.

Runjež je mjez Ameriku a Jendźelskej wulke přećelstwo, rozhorjeja so Američenjo tola přećiwo Jendźelskej druhdy jara, wosebje hdyž jendźelska khrobłosć jich překupstwu někak škodźi abo hrozy. Tak su Jendźelčenjo někotre ameriske firmy na „čornu listu“ stajili, dokelž mysla, zo te z Němskej někak překupuja. Ameriscy překupcy žadaja cyle kruće, zo by jich knježeŕstwo w Londonje energiski protest zapołožiło. — Tohorunja njechadźa w Americy ćerpjeć, zo bychu Jendźel-

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.

Napisał J. N.-K.

(8. pokračowanjo.)

Za krótki čas přijěcha też Marinski ze swojimi wojakami a hdyž bě sam kralej wupowědał, što bě nazhonił a so potom trochu přehotował, poda so do Mačekowoho stana, zo by widźał, što čini. Hdyž zastupi, přińdźe jomu runje Mačekowy syn napřećo a ryćeŕ na njoho pohladnywši, wosta ze zadźiwanjom stojo. „Kajka podobnosć!“ zawoła cyle překwapjeny.

„Što wam je, knježe?“ prašeše so młodźenc.

„Mam wojaka“, wotmołwi ryćeŕ, „kiž je na tebje podobny, kaž małohdy bratr na bratra. Spodźiwna wěc!“ přistaji z hłowu wijo a dostupi do stana.

Tu sedźeše stary Maček při łožu, na kotrymž so turkowski wyšk w dźiwich bolosćach wiješe. Zymica bě joho přewzała a wón rěčeše njezrozymliwe słowa, zo wobaj zadźiwanaj připosłuchaštaj; přetož Turka rěčeše češki.

„Čakaj!“ zawoła runje ze zazłobjenym hłosom. „Chcu so nad tobu wjećić, dyrbiš zhonić, što ma rěkać, zo sy mje ze służby wuhnał a přede wšěmi ludźimi wohańbił, budźeš hišće na mnje spominać. — Pój, mój hołbiko, pój!“ započa na dobo měrnišo: „Ja chcu će khwilu pěstonić a daloki a šěroki swět chcu ći pokazać. Njewobaraj zo jenož tak, to wšak ći ničo njepomha; štož ja dźeržu, to tak lohcy njepušću. — Prječ, stary brodako“, zawoła nětko z wótrym hłosom, „što tebje pachoł stara; chceš mi wobarać, zo so nad swojim njepřećelom wjeću. Nó! Tak njech je, hdyž hinak njemóžu; staršej drje budźetaj swojoho syna podarmo pytać“, — a surowje zaklinča joho smjećo, kaž so złóstnik wjeseli, hdyž je so jomu njeskutk poradźił.

Tu pak na dobo stary Maček k łožej přiskoči, hrabny khoroho za ramjo a třaseše joho ze wšej mocu wołajo: „Ha, ty sy rubježnik mojoho dźěśća! Powědaj, što sy z njewinowatym kurjom započał? Sy je morił? — Ach, wšo ći wodam, daj mi jeno mojoho Wjacsława zasy!“ — Wbohi nan bě cyle zabył w swojej zrudobje, zo bě před nim ležacy bjez rozoma a hdyž žanoho wotmołwjenja njedósta a ranjeny jenož dźiwje na njoho hladaše, zwjeze so na stoł a płakaše kaž dźěćo.

Marinski přiměrjowaše jomu, zo by joho změrował; wón dźěn nětko hižo derje wědźeše, koho ma před sobu, ale njemóžeše jomu tola tak na dobo prajić, kak blizko joho syn je. Skónčnje poča Maček powědać a sylzy ronjachu so jomu hišće přecy po licomaj: „Mějach něhdy synka; bě to mój prěni a kak joho ja a moja mandźelska lubowachmoj, to móžeće sebi jenož myslić, jeli maće sami dźěći. Służownik, kotrohož dyrbjach kradnjenja dla ze służby wuhnać a pokhostać dać, rubi mi tohole syna, zo by so wjećił a wot toho časa njejsym ničo wjacy wo nim słyšał. Wšě pytanjo bě podarmo. O, sym někotru milu po kraju wokoło pućował a za nim slědźił, wšo ničo njepomhaše. Bóh je nam wjacy dźěći darił, ale našoho zhubjenoho njejsmy ženje zabyli. Ach, snadź je joho tutón njedušnik sobu k Turkam wzał a wbohe dźěćo je nětko zhubjene na ćěle a duši!

Tuta myslička rozhori joho tak, zo chcyše so zasy do ranjenoho Turki dać, ale Marinski jomu wobaraše: „Změrujće so, luby přećelo! Njeje wěrje podobne, zo je z rubjenym dźěśćom tak daloko přišoł. Je lohcy móžno, zo je dźěćo po puću něhdźe wostajił a waš syn snadź móže w cyle zbožownych wobstojenjach być. Tola prajće, hdy to bě, zo je wam dźěćo wotwjedł?“

„Bě to skónc zymy lěta 1662“, wotmołwi Maček. „Wjacsław bě tehdom dwě lěće stary“.

Nětko bě ryćeŕ kruće přeswědčeny, zo bě Radźinec Wjacsław zhubjene dźěćo; ale njemóžeše tola hnydom staromu překupcej prajić, kak blizko joho syn je, zo njeby jomu

so dobrowólnje k tomu postajić, pak ze samsnej wosohu, pak ze zapřahami. Garnisonkommando přijima wšitke pomocne poskićenja.

⁘

(Wot błyska potrjechene.) W njewjedrje, kotrež nad Lützel-Wiebelsbachom w Oden-lěsu zakhadźeše, běchu mnohe žónske a dźěći, kotrež běchu runje w jahodkach, swój škit pod štomami pytałe, hdyž njewjedro do jenoho dyri a tam wudowu a jeje tři dźěći trjechi. Najstarše z nich bu zaražene, druhe dósta rany wopalenja na khribjeće a třeće lóžše ranjenja. Žónska sama pak bu pohłušena.

⁘

(Dwaj parnikaj na Sprewi do so zrazyłoj.) Pola Grünau sta so minjenu njedźelu wulke njezbožo. Mały parnik „Hana“ bu wot wjetšoho čołma „Hindenburg“ trjecheny a na poł rozłamany. Na małym parniku bě 50 wosobow, z nich je so přez 20 zatepiło, też wjednik parnika. Štó je wina na njezbožu, so přepytuje; też wjednika łódźe „Hindenburg“ su zajeli.

⁘

(Kak koči dawk skutkuje.) W Reichenbachu (pruskej Hornjej Łužicy) běchu 200 kóčkow naličili. Po zastupjenju dawka bu nadobo jeno 50 naličenych. Ze zawjedźenjom dawka njejednaše dźěn so wo dobyćo pjenjez, ale zo by so přewulka ličba kóčkow pomjeńšiła, štož bu też dócpěte. Wunošk dawka wučinja na 200 hr. lětnje. Dawk ma so dawać za prěnju kóčku 3 hr., za druhu 6 hr., za třeću 8 hr. a za štwórtu 9 hriwnow.

⁘

(Za 16 lět jenož jena khartka 2. rjadownje předata.) W Hannoverskej wobstoji mała železnica mjez Širum a Grossefelm hižo 16 lět a bu tam na staciji Holtrop njedawno prěnja khartka 2. rjadownje předata.

⁘

Dla kaženja krajnoho měra bu w Lipsku hižo cyła wulka ličba ludźi (běchu hołk činili dla zežiwjeńskich srědkow [cyroby]), k wšelkim wjetšim khostanjam zasudźena; nětko buchu přez přisažny sud hišće štyri dźěłaćerske žony dla ćežkoho kaženja krajnoho měra k 10 a 7 měsacam, dwě dalšej dla jednoroho kaženja krajnoho měra k 6 měsacam jastwa zasudźene.

⁘

Z Mnichowa. Na swj. Jakuba, 25. julija bě so 50 lět minyło, zo bě w bitwje pola Helmstadta nětčiši kral Ludwik, tehdom ordonanc-officir, ćežcy ranjeny. Ranjeny officir bu z burskim wozom wotwjezeny. Lěkarjo prócowachu so kulku, kotraž w tołstym mjasu tčeše, wotstronić, štož pak so njeporadźi. Kulka je zarostła, a kral nosy ju nětko hižo połsta lět sobu w sebi. Službu na fronće njemóžeše prync potom wjacy wukonjeć.

⁘

(Zbožo na wšěch rózkach.) Ze St. Ingberta w Bayerskej pisaja: Zbožo na wšěch rózkach měješe w jenej nocy minjenoho tydźenja bur w susodnej wsy. Bóh jomu wobradźi strowoho wójnskoho hólčka, kruwa měješe ćelo, ranca prosata, nimo toho wulězechu w samsnym času ze swojich škorpiznow šěsnaće młodych kačkow a dwaceći kurjatkow z jeji. Wjacy sebi tola žadać njemóžeš.

⁘

W Albaniskej bě 26. julija sylne **zemjerženjo.**

Přez knjeza kapłana Rjedu w Khrósćicach

je wotedate:

100 hr. na nowu cyrkej w **Hajnicach**
100 hr. za cyrkej w **Radworju**
100 hr. za cyrkej w **Lubiju**
100 hr. za cyrkej w **Kinsbórku**
100 hr. na nowu cyrkej w **Ebersbachu**
100 hr. za cyrkej w **Aue.**

Dary atd. za towarstwo: Njemjenowany 1 hr. 40 pj. J. S. z B. 40 pj.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 590. 595. z **Budyšina**: Jurij Hejduška, pohonč, Hana Lebzyna; 591. probošt Wencl Kotrch w **Roudnicach**; 592. Michał Hoka (w polu) ze **Židowa**; 593. Hańža Strawsowa ze **Zdźerje**; 594. Jurij Bergmann w **St. Wendel**; 596. 597. z **Koslowa**: Jurij Budař, Michał Wels; 598. Michał Žurk z **Łazka**; 599.—602. z **Ralbic**: Mikławš Frencl, Pětr Bräuer, Mikławš Dubawa, Jurij Čóška; 603. Mikławš Šołta (rěznik) ze **Šunowa**; 604. direktor dr. Grólmuš w **Lipsku**; 605. † Jan Smoła, ryćeŕkubl. najeńk w **Swosdorfje**; 606. Jakub Smoła, inspektor w **Bělku** w Ślezskej; 607. Jakub Bräuer w **Kamjencu**; 608. Jan Knebl z **Haslowa**; 609. Jurij Šrama z **Prěčec.**

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 22. julija wot hr.	wot pj.	hać hr.	hać pj.	w Kamjencu 27. julija wot hr.	wot pj.	hać hr.	hać pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnař							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe 1 kg	—	—	—	24				
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	7	—	9	—	—	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 486 (w Kamjencu 252)	28	—	45	—	28	—	45	—
Butra 1 kg	4	60	5	10	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	—	—	—	—	20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Radworske tow. knježnow
ma prěnju njedźelu augusta
wurjadnu zhromadźiznu.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.

Dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

22. julija 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	40	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	5	20	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	—	—	24	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	45	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Něšto
dobroho, woprawdźitoho **rozwjazanoho gumija** w tubach za 25 pj. a dróžše, **mantle** a **šlawchi za kolesa** 28×1½ a 26×1½ wulke, **nakhribjetne měchi**, twora hišće z měrnoho časa z kožanymi rjemjenjemi wot 2,60 hr. a dróžše, **karbid**, **kolesa** za mužskich a žónske wotedawaja
Gebr. Thomas
w Budyšinje, kamjeńtna droha 16.

Nierth & Förster
Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Džak.

Z Božej pomocu swoje studije dokónčiwši wuprajam wšitkim, kotřiž su mje w času mojich studijow na kajkežkuli wašnjo podpjerali, kaž też wšěm, kotřiž su mje při přileżnosći mojeje primicy z darami a zbožopřećemi počesćili, wosebje też wšěm družkam mój

najwutrobniši džak a „Zapłać Bóh!“

W Pirnje, 23. VII. 16.

Jurij Brusk.

Zbytki! za **bluzy, drasty** a **spódnje suknje** — jenobarbne a pisane — poruča k nizkim płaćiznam. — Tohorunja je dóstać **podšiwk (futr)** za krawcow a šwadlče. — Předawa so wot wutory hač do pjatka, wot rano 8 hač do 5 hodźin popołdnju, doniž twora dosaha.

Tkajeŕnja wołmy w Kamjencu

Fabrikstrasse 1. Am Herrentahl.

Wutoru 25. julija zemrě ze swj. sakramentami wjacy króć doma wobstarany, do Božeje wole podaty po dlějšej z wulkej sćerpnosću znjesenej khorosći

Jakub Nowak (Michalc)

kubleŕ we Wotrowje

swojeje staroby 57 lět 2 měsacaj a 27 dnjow.

Prosymy wo pobožne modlitwy za drohoho wotemrětoho.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Struchła powěsć je k nam přišła.

Mikławš Žurk

z Łazka

je w bitwach nad rěku Somme w Francózskej swoje žiwjenjo dał za wótcny kraj. Wón bě 34 lět 5 měs. a 13 dn. stary. Joho ćěło wotpočuje w cuzej zemi, joho dušu pak poručamy modlitwam joho přećelow a znatych.

We **Łazku**, na dnju swj. Jakuba 1916.

Hłubokozrudźena mać

w mjenje wšitkich druhich žarowacych swójbnych.

Wutrobny dźak a „Zapłać Bóh!“

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su našoho luboho synka

Jurja Khěžkec z Kozarc

w joho krótkej ale ćežkej khorosći wopytowali a na kajkežkuli wašnjo podpjerowali, wosebje k. lěkarjej dr. Racheli, wosadnymaj kk. duchownymaj, k. kapłanej Justej w Njebjelčicach, wyššej Worklečanskich miłosćiwych sotrow a k. wučerćy Kubašec w Khrósćicach. Zabyć njesměmy so dźakować knjeni zwud. Lejdercy za jeje wulku woporniwosć při joho khorosći a smjerći, kaž też kmótram, přećelam, nošerjam, wjesnym a znatym za krasnu pychu wěncow a k-rowu-přewodźenjo.

W **Kozarcach**, na dnju swj. Jakuba 1916.

Zrudźeni staršej, sotře a wowka.

Wutrobny dźak a „Zapłać Bóh!“

wuprajamy wšitkim, kotřiž su so za našoho luboho mandźelskoho a nana

Jakuba Rječku

z Kamjenjeje

na póstywječorach modlili, joho w bohatej ličbje k rowu přewodźeli a joho kašć z wěncami pyšili.

W **Kamjenjej,** na dnju pohrjeba,
22. julija 1915.

Žarowacy swójbni.

Přećelam a znatym dawamy zrudnu powěsć, zo bu naš horcolubowany mandźelski a přichodny syn

Jan Rěčka

z Radworja

w starobje 31 lět we wójnje morjeny. Joho ćěło na wojeŕskim pohrjebnišću pola Bréménila we Vogezach pokhowachu, joho dušu pak poručamy pobožnym modlitwam wěriwych!

W **Radworju,** w juliju 1916.

Wulcy zrudźena mandźelska
Hana zwud. Rěčcyna,
rodź. **Delanec**, a staršej.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Žur.

Dalokorečcak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšč skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 32. | Budyšin, 5. augusta 1916. | Lětnik 54.

Překlepany swjaty.

Wón mi to njezměje za zło, tón swjaty, hdyž takle joho mjenuju. Překlepany być, hdyž te słowo prawje zrozemiš, dźěn tež žana hańba njeje. Ně, runje nawopak. Tež česće możeš sebi dobyć, hdyž sy překlepany a byrnje tež do małych słušał, możeš, sy-li prawje překlepany, bórzy tež wulki knjez a wulka knjeni być. — Njeby so ći to lubiło?

Koho mjenujemy překlepanoho? — Kiž ma za wušomaj; kiž sebi přecy derje zaradźić wě; kiž, mojedla tak rjec, tu a tam tež někoho tróšku trunyć wě.

Tajki bě swjaty, kotrohož wopomnjeću je cyrkej na 10. augusta swjedźeń zarjadowała. A ze swojej rozhladnosću (abo mojedla překlepanosću) je tebi pokazał wašnjo, kak możeš bórzy być wulki knjez abo nadobna jara widźana knjeni. Bórzy praju, přetož te lětka a dny, kiž smy tu žiwi, su kaž wokomiki, kotrež khětře so pominu, a jich kónc je smjerć.

Wón bě levita romskeje cyrkwje a wumrě 10. VIII. 258 martrařskeje smjerće. A ty wěš, kak. Na žehliwym roženju bu praženy, doniž swoju rjanu dušu njewudycha. A ta dźěše runy puć do njebjes. Hižo za žiwjenjo bě sebi přihotował krónu w njebjesach, bě sebi rubał sćežku k njebju a zawěsćał zastup do tamnoho kralestwa přez swoje žiwjenjo po Jězusowej wučbje.

Levita bě a jako tajki měješe zastarać dźěl wobsedźeństwa romskeje cyrkwje, kotrež bě khudym postajene. A tón njemóžeše mały być. Přetož hdyž swjaty Ławrjenc před swojim sudnikom stoji, tu žada sebi tón wot njoho pokłady cyrkwje. Kak bě jomu sebi to požadać chcyło, hdy njeby měnjenja był, zo su wulke? A što čini swjaty Ławrjenc? Da je sudnikej? Njeby mudry był, hdy by dał? Potom by zawěsće sudnik so smilił, a wón by přelutowany był před smjerću a čwělu. Haj, swjaty Ławrjenc je mudry, ale wón ma tu mudrosć, kotraž wě, zo Boha wobsedźeć je najwjetše kubło a tež zbožo. Za tym dźěn je so prócował. A hdy njeby sebi njebjesa a joho zbožo tak ważił, njeby tu hižo dawno sebi mohł pokłady cyrkwje, joho swědomitosći dowěrjene, přiswojić? Wězo, pohanski sudnik cyrkej škitał njeby, hdy by ta joho jako paducha a jebarja wobskoržiła. Tola wón jich njerodźi, hdyž by při tym Boha zhubił. Ale wón je tež sudnikej njepopřeje. A što čini? Tři dny časa sebi wuprosy a potom chce pokłady cyrkwje jomu přepodać. A hlejće, po třoch dnjach přiwjedźe wón črjódu khudych sudnikej a praji: „Tu je maš, to su pokłady cyrkwje.“ Za te tři dny časa, kotrež bě sebi wón wot sudnika wuprosył, bě mjenujcy wšě zamoženjo cyrkwje rozpředał a khudym rozdźělił. Tym je tež ani romski sudnik při wšěch prawach, kotrež měješe, wzać njemóžeše. Praj sam, njebě to wobhladniwosć, překlepanosć? A snadź budźeš so sam nad tym wjeselić, zo wón takle nahrabnoho sudnika bě trunył a zjebał.

Tež ty to możeš. A ta překlepanosć budźe ći k zbožu. A přez nju dóstanješ prawo na wěčnu zbóžnosć a něhdy njebjesku hódnosć. Tež na tebje jónu něchtó přińdźe a z krótka ći praji: „Wzdaj so wšoho, štož maš.“ Wšě złoto a slěbro, wšě te pjenježne knižki, kiž maš w Kamjencu na nalutowarni, abo w Budyšinje abo něhdźe druhdźe; wšo, štož maš na wulke procenty kupjene we wysokich papjerach, hač su chinejske abo chilejske; wšě swoje rjane statoki a pola a hona: wšo to budźeš jónu přewostajić dyrbjeć druhim, hdyž smjerć k tebi přistupi a praji: nětko pój ze mnu! A ničo wjacy za to njedóstanješ hač smjertny kitel a něšto desćičkow. W nich póńdźeš zhnić. Hlej tohole sudnika, tule smjerć możeš trunyć a zjebać. Předaj swoje zamoženjo a daj khudym kaž swjaty Ławrjenc. Z tym dobudźeš sebi pokłady, kotrež tež smjerć ći wjacy wzać njemóže a z kotrymiž twoji herbja ničo započeć njemóža. To sebi dobudźeš pokłady, kotrež jeničcy před sudnym stołom Božim něšto płaća a hdyž z tymi před nim so wopokazać możeš, ći zawěsća hódnosćow, zo budźeš wjetši knjez a wjetša knjeni, dyžli štó tudy na zemi. Ani Salomon ći tudy njebě runjeća.

Dyrbiš wšitko dać? Ně, ale dawaj hódnje. — A hdźe su khudźi cyrkwje? — Ach wójna je jich dosć spłodźiła. Kaž hriby po ćopłym dešću a płódnej nocy ze zemje so kaž rója, tak z krewje a ze škodowanjow tuteje wójny, buchu črjódy syrotow a wudowow a khudych. Jim bu wzaty, kiž za nich dźěłaše a zasłužeše. A někotrežkuli dźěćo budźe wołać za khlěbom a sukničku a kabatom. A někotražkuli změje so bědźić, zo by zdźeržała předołženy wot wótcow namrěty statok swojim a joho potomnikam nětkole k zežiwjenju, po lětach k herbstwu. Na tajkich njezabudź!

Što ći pomha, tak kruće hromadu dźeržeć a drapać, hdyž snadź nimaš bližšich herbow? A što na tajkich lutować, kiž zakońscy po tebi dóstanu a sami hižo maju z hromadami? A maš-li wjele; hdźe by była škoda, hdy by też najbližšim herbam wo něšto mjenje zawostajił? Njetrjebam mysličku dale wuwjesć. Štóž ma Jězusowoho ducha kaž s. Ławrjenc wě sebi zaradźić. A zbožo wurosće z toho tebi a druhim. A ći su kaž ty najdróžše kubło Bože. Tak Bohu daš, štož jim daš. A štož Bohu daš, ći stokróć mytuje na swoje wašnjo a w času, hdyž jomu so spodoba.

Budź kaž Ławrjenc. Tež druhu joho mudrosć, t. j. druhe joho počinki sebi wobhladaj, kaž je możeš spóznać z joho žiwjenjopisa a dóstanješ jónu ławrjenc, kiž njezahinje do wěčnosće.

mi.

Džak našoho krala.

W Drježdźanach 2. augusta. Joho Majestosć kral je sćěhowace najwyšše wozjewjenjo wšitkim sakskomu wójsku přisłušacym wozjewić dał:

Mojomu wójsku!

Druhi króć je so wrócił lětny dźeń, na kotrymž nas naši njepřećeljo samopašnje napadźechu. Tež w druhim wójnskim lěće je moje wójsko, so dopomnjejo na našu staru česć bróni, wšudźom, hdźež bu trjebane, sakskomu mjenu česć činiło. W Litauskej, Wolhyniskej, Francózskej a Flanderskej je wone muž při mužu a zjednoćene z druhimi wójskami wšěch němskich splahow na wurjadne wašnjo přemócnoho njepřećela wot mjezow našoho lubowanoho wótcnoho kraja wodźeržowało. W zańdźenym nazymju w Champagni a nětkle nad Somme mějachu wulke dźěle mojoho wójska we wojowanjach, kotrež do najsławnišich w stawiznach słušeja, ważny dźěl na wuspěchach němskich bróni na jara ćežkich městnach. Ale też wójska, kotrež su cyłe lěto pospochi w třělnych hrjebjach ležałe, su swoju winowatosć krasnje dopjelniłe a su rjane wojeńske samotnosće pokazowałe, bjez toho, zo bě jim zwonkowny, do wočow padacy wuspěch spožčeny. Přez wutrajnosć a sćerpnosć su so wone za wótcny kraj wosebje zasłužbne sčiniłe. Čuju so pomnuwany, zo bych na dźensnišim dnju wšitkim officiram, podwyškam a mužstwam wójska swój wosebity wutrobny džak a swoje najhorcyše připóznaco za tu w druhim wójnskim lěće wopokazanu swěru, zmužitosć a poddatosć wuprajił. Bóh, wšohomócny wodźeŕ wšěch zemńskich podawkow pak, kotryž je dotal na tak widźomne wašnjo naše brónje žohnował, chcył nam też w třećim wójnskim lěće, kaž dotal, swoju hnadu a swój škit wobradźić, tak, zo by nam móžno było, ćežke wojowanja k zbožownomu kóncej přinjesć. Wón požohnuj a škituj Was wšitkich a daj so wam bórzy jako dobyćerjow do domizny wróćić.

Wozjewjenja našoho kejžora.

W Barlinje, 31. julija. Kejžor je sćěhowace poselstwo wozjewił:

Wobornej mocy Němskeje na kraju a na wodźe!

Kameradojo!

Druhe lěto swěta-wójny je dokónčene. Běše kaž prěnje za brónje Němskeje lěto

sławy! Na wšitkich frontach sće Wy njepřećelej nowe ćežke rany nabili. Budź zo poraženy z cuzej, z cyłoho swěta hromadu złójenej a wunuzowanej pomocu — Wam wunošk dotalnych dobyćow zasy wutorhnyć pytaše: — Wy sće so porno jomu stajnje sylniši wopokazali. Tež tam, hdźež Jendźelska ze swojej mocu njezadźěwana knježeše, na swobodnych žołmach morja, sće wy dodyćerscy přećiwo podušacej přemocy wojowali.

Připóznaco Wašoho kejžora a horde wobdźiwanjo dźakowneje domizny je Wam za tute skutki njekhabłaceje swěry, khrobłeje zwažliwosće a wutrajneje zmužitosće wěste.

Kaž wopomnjećo padnjenych rjekow, tak budże tež Waša sława hač do najdalšich časow skutkować.

Štož je woborna móc ławrjenca před njepřećelom sebi natorhała, najebać nuzu a ćěsnosć stajnje dowěriwa, dokelž bě jej najhordźiši wosud wojaka popřaty, je njerozdźělomnje zwjazane z horliwym a njewustawacym dźělom wójska w domiznje.

Přecy a zasy je wone čerstwe mocy wojowacym wójskam přiwjedowało, přecy a zasy mječ wótřiło, kotryž je Němskeje dowěra a njepřećelow strach. Tež domjacomu wójsku słuša mój a wótčiny dźak.

Móc a wola njepřećela njeje pak hišće złamana. W ćežkim bědźenju dyrbimy dale wojować wo wěstosć swojich lubych, wo česć wótčiny a wulkosć kejžorstwa. My zwostanjemy w tutych rozsudnych bědźenjach, njech je njepřećel z mocu bróni abo ze zymnje wobličacej lesću wjedźe, tež w třećim wójnskim lěće ći sami.

Duch swěry a winowatosće napřeco wótčinje a njepřewinjomna wola k dobyću napjelnja dźensa, kaž prěni dźeń wójny, wobornu móc a domiznu. Z hnadnej pomocu Božej, toho sym sebi wěsty, budźa waše přichodne skutki hódne zańdźenych a přitomnych!

We wulkim hłownym kwartěrje,
31. julija 1916.
(b) Wylem I. R.

* * *

W Barlinje, 31. julija 1916. Kejžor je kanclerej tutu powěsć pósłał:

K druhomu razej wróća so dźeń, na kotrymž mje njepřećeljo nućachu, synow Němskeje k brónjam zwołać, zo bychu česć a wobstaćo kejžorstwa škitali. Dwě lěće bjezpřikładnoho rjekowstwa w skutkach a ćerpjenjach je němski lud překročił. Wójsko a łódźstwo stej hromadźe ze swěrnimi a zmužitymi zwjazkarjemi w nadpadowanju kaž we wobaranju najwjetšu sławu dobyłej. Wjele tysac našich bratrow je swoju swěru napřeco wótčinje ze swojej krewju wobkrućiło. K wječoru a ranju stajeja so naši rjekowscy pólnoběri w njekhabłacej krutosći mócnym nawalam přećiwnikow. Naše młode łódźstwo je na sławy połnym dnju bitwy pola Skageraka do jendźelskeje armady (łódźstwa) mócnje pobiło.

Swětle stoja mi skutki ženje njewustawaceje woporniwosće a swěrneje towaršnosće w fronće před wočomaj. Ale tež doma je rjekowstwo: při mužskich a žónskich, młodych a starych, při wšitkich, kotřiž zrudobu a starosć ćiše a zmužiće njesu, kiž rjaduja a pomhaja, zo bychu ćerpjenja wójny zamjezowali, w dźěle tych, kotřiž wo dnjo a w nocy njewustawajcy so prócuja, zo bychu w třělnych hrjebjach abo na morju našich wojowacych bratrow ze wšej potřěbnej brónju zastarali. Nadźija njepřećelow, zo nas w zhotowjenju wójnskich srědkow přesćahnu, budże runje tak wohańbjena kaž jich wotpohlad z hłodom to wunućić, štož jich mječ njemóže docpěć. Na honach Němskeje mytuje Boža hnada pilnosć rólnikowu z bohatšim płodom, hač smy sebi zwěrili so nadźijeć. Połdnjo a połnóc prócujetej so na přemoh, zo byštej prawy puć za bratrowske rozdźělenjo cyroby a druheje zeživjeńskeje potrjeby namakałoj.

Wšitkim, kotřiž wonka abo doma za lud a domiznu bědźa a wojuja, jim wšitkim płaći mój horcy dźak.

Hišće wjele ćežkoho čaka na nas. Po kurowych wichorach dweju wójnskeju lět hiba drje so w kóždej človjeskej wutrobje žadosć za słóncom měra. Ale wójna traje dale, dokelž je hesło njepřećelskich mócnarjow tež dźensa hišće: Zahuba Němskeje. Na našich njepřećelow jeničcy pada wina dalšoho krjewjerozliwanja. Ženje mje njeje kruta dowěra wopušćiła, zo je Němska najebać wjetšinu jeje njepřećelow njepřewinita, a kóždy dźeń posylnja ju znowa. Němski lud wě, zo so wo joho wobstaćo jedna. Wón znaje swoju winowatosć a dowěrja so Božej pomocy. Tohodla njemóže ničo joho rozsudźenosć a wutrajnosć podryć. My dowjedźemy tutu wójnu ke kóncej, kiž budże naš kraj před nowym nadpadom škitać a měrnomu dźěłu němskoho ducha a němskich rukow za wšón přichod swobodne polo zawěsći. Swobodni, wěsći a sylni chcemy my bydlić mjez ludami zemje. Tute prawo njedyrbi a njebudże nam nichtó brać.

Poručam Wam, zo by tuta powěsć powšitkownje so wozjewiła.

Wulki hłowny kwartěr,
31. julija 1916.
Kanclerej. (b) Wylem I. R.

Naréč swj. wótca na dźěći w Romje.

Njedźelu 30. julija přija swjaty wótc 4000 dźěći ze wšěch farow w Romje, kotrež běchu po joho přeću swjate woprawjenjo dóstałe, we wójwodskim salu. Benedikt XV. bě so na trón posydnył. Po narěči kardinal-vikara Pompili dźakowaše so swjaty wótc a potom praješe dale:

„Často smy so ponižnje prašeli, hač je wašnjo žiwjenja človjeskoho towarstwa, zdalenoho wot bitwišćow ale tola přecy hišće blizko hrózbam wójny, tež woprawdźe tajke, kajkež mělo wone, časej přiměrjene być, w křesćanskim sebjezapřěwanju.

Bohužel dyrbjachmy sebi wotmołwić, zo bjeztróštnosć, kotraž po słowach swj. pisma „zemju zapusća“, na wobličach wotbłyšća njepokazuje, haj nawopak: při wšitkich napominanjach k pobožnosći a k pokuće, zda so dorosćenym njemóžne być, so wot swětnje zmyslenoho žiwjenja wottorhnyć. Dokelž so tohodla wo spomoženjo človjeskoho splaha bojachmy, tola pak na smilnosći toho njedwělowachmy, kotryž ludy hoji, pohnuwaše nas myslička a přeco, zo by so dołhomyslnosći a dobroćiwosći bójskoho Wótca spodobało, wjacy wot njewinowatosće móličkich, hač wot pokuty wulkich wočakować; tohodla wobroćichmy so na was, o dźěći, přetož runje kaž wy lubosć swojich staršich na so zjednoćiće, přez to ćerpjenja pomjeńšiće a přichod krućiće, bywa tež wosebita lubosć wótca wěriwych waš podźěl, kotrohož hórkosće so z tym posłódša, kotrohož nadźija so zbudźuje.

Swjaty wótc praješe, zo nětko hižo 2 lěće ludy přećiwo sebi wojuja a so kóncuja. A potom dźeše dale: Ale najwjacy z was njerozemja hrózbne wobstojnosće, my pak, jako wótc wěriwych, w kotrohož wutrobje zdychowanja a bolosće wšěch našich synow wothłós namakaja, ćerpimy hižo dwě lěće hórcy a prosymy podarmo. Naše prostwy na ludy, zo bychu brónje wotpołožiłe, naše napominanja, puće rozomnosće nastupić, přez čož by so wonječesćace kóncowanjo skónčiło, běchu podarmo. Tohodla smy, kaž so tepjacy słomički přima, so rozsudźili, bóžsku pomoc přez wšozamóžny srědk wašeje njewinosće wuprosyć. Tuž zawdajće, lube mócne dźěći, wašu ruku zastupnikej Khrystusowomu, posylnjejće joho nadźiju, kotraž so wotpokazać njehodźi, přez wašu drohotnu modlitwu. Wěsće, štož my chcemy a přejemy, zo by człowjeske towarstwo so wzdało hidźenja a zapusćenjowa, hdyž je so tak runjało Kajnej, so wróćiło, zo by podobne było Abelej w skutkach měra, dźěła a wodawanja. Na kajke wašnjo? Wo tym nochcemy namjety činić so strachujo, zo njebychu nam wšěm jenak lubym synam naše wotpohlady so jenak wužitne zdałe. Spokojny, swoje přeća z nowa wozjewić, přepodawamy wuwjedźenjo Wšohomócnomu, w kotrohož mjenje my sprawnosć, smilnosć a wodawanjo nałožujemy. Nad wotpohladami człowjestwa stojo, wón swoju wolu wuwjedźe, zo by podźěł człowjestwa w předwidźiwosći najwyšše njewotstorkne kubło było.

Wójna.

Jendźelski kapitan k smjerći wotsudźeny.

Z Barlina pisaja 28. julija hamtscy: 27. t. m. jednaše w Brügge pólne sudnistwo namórskoho korpsa přećiwo kapitanej Charles Fryatt, kotrohož łódź, jendźelski parnik „Brussels“, bě wot němskich torpedowych łódźi popadnjena. Wobskorženy bu k smjerći wotsudźeny, dokelž bě wón, runjež k wobronjenej mocy njesłušeše, spytował, 28. měrca 1915 2^{30} hodź. popołdnju pola Maasskeje wohnjoweje łódźe němski podmórnik „U 33“ zajěć a podnurić. Wobskorženy dósta runje kaž prěni mašinista a prěni officir joho łódźe w swojim času za „zmužite zadźerženjo“ wot jendźelskoho admiralstwa złoty časnik jako myto a bu we sejmje pokhwaleny. Při tamnym zetkanju wobroći wón, njedźiwajo na signal němskoho podmórnika, kiž žadaše, zo by khorhoj pokazał a zastał, swoju łódź w spěšnej jězbje přećiwo namórnikej, kotryž móžeše jenož z khwatnym podnurjenjom na někotre metry parnikej so wuwinyć. Wón přida, zo je po poručnosći admiralstwa so měł. Wusudźenjo bu wobkrućene a Fryatt 27. t. m. popołdnju zatřěleny. Jedyn z mnohich rubježnych njeskutkow jendźelskoho překupskoho łódźstwa přećiwo našim wójnskim łódźam bu tak drje pozdźe, ale sprawnje khostany. (b)

Po wšěm ludowym prawje płaći to, jako rubježnistwo a mordarstwo, hdyž civilne wosoby abo łódźe wójnske nadpaduja. Rubježnik pak so mori, hdyž joho popadnu, a wosebje we wójnskim času. Jendźelske nowiny budźa wězo na němske sudnistwo swarjeć. Woprawdźita wina za smjerć kapitana Fryatta leži pak pola jendźelskoho admiralstwa, kotrež rubježnistwo wukazuje.

Na wječornych wojowniščach

traje bitwa dale. Wo njej pisa znaty ameriski spisaćel Karl z Wiegandt w ameriskich nowinach:

Za małymi wodychnjenjemi kaž pola dźiwje howrjacoho morja stupa bitwa nětko do 4. tydźenja. Žane znamjo so njepokazuje, zo Jendźelčenjo a Francózojo bychu póznawali, zo swój wotpohlad njedocpěja. Bjez wotměnjenja klinči hrimot jich kanonow kaž hrimot tysasow kopornikowych hejow. Njeje znamjenja, zo ta móc wustawa. Ale też na němskich linijach njeje žane znamjo wosłabjenja widźeć. Stoja kaž murja z **krewje a železa,** hromadu zlěpjena z tamnym spartanskim duchom njekhabłacoho rjekowstwa, kiž wudźerži abo padnje. Mjez Sommu a Ancru stoji sebi 1¼ milijóna ludźi a 7- hač do 10000 kanonow napřeco w bědźenju na smjerć. Njeje to jenož najwjetša bitwa swětawójny, ale **najwjetša bitwa wšeje stawizny.** Je-li jenož trochu wěrno, zo su zjednoćeni, kaž Němcy měnja, ¼ milijóna ludźi zhubili, dha dyrbi mortwych na woběmaj stronomaj wjacy hač 300000 być. Kóždy jenotliwy muž w němskich rynkach čuje, zo za němske ludy rozsudna hodźina bije. W kóždym bydli duch, kiž před sto lětami knježeše. A tu njeje žana strachoćiwosć, žane łačenjo, ale jenož **skałojta dowěra,** zo Němska wutraje a na jeje twjerdosći nadběžne zmohi so rozbija. To je tamny **spartaniski** duch, kotryž mje zamoh, „haj" wotmołwić w mojim telegramje 9. julija na prašenjo, hač móže čłowjeski brjóh z 115 milijónow nadběhi 670 milijónow wšak hubjeńšo organisowanych čłowjekow wotdźeržeć. **Wotpućowanjo kejžora a Falkenhayna** k rańšim wojowniščam dopokazuje, zo wójnske wobstojnosće na wječornych za wěste płaća. K ranju wočakuja so najskerje nowe nadběhi, a nowe podawki so tam přihotuja. (b)

To je kruta dowěra wukrajnika k našim wójskam, pola nas samych tola njemóže mjeńša być. Powěsće

z wječornych bitwišćow

też wšědnje dowěru wobkrućeja. Ani 90 kósnych kilom. njejsu zjednoćeni Jendźelčenjo a Francózojo za měsac w najsurowišich nadběhach dobyli. Kóžda rozprawa swědči, zo do prědka njepřińdźechu a njepřińdu při najwjetšich napinanjach a — woporach. **31. julija** n. př. **naše hłowne wjednistwo wozjewja:**

Jendźelske napinanja pola Pozieres a Longueval trajachu hač do wčorawšoho dnja. Wone přihotowachu **nowy, wulki jendźelsko-francózski nadběh,** kiž mjez **Longueval** a **Somme rano ze z najmjeńša 6 divisijemi** so zhromadnje započa, mjez tym, zo bu wón mjez **Pozieres** a **Longueval** wodnjo přez naš šlahacy woheń wotdźeržowany a hakle wječor z też jara sylnymi mocami so wuwjedźe. **Wšudźom bu njepřećel pod najćežšimi krawnymi zahubami wotpokazany,** ani stopa kraja njeje dobył. Hdźež k blizkim wojowanjam dóńdźe, buchu te přez **wótre nadběhi bayerskich a sakskich narunacych wojakow, kaž też zmužitych šleswig-holstynskich za nas rozsudźene. 12 officirow, 769 muži bu popadnjenych, 13 mašinskich dobytych.**

K połdnju Sommy wojowaše artillerija. (b)

Hłowne wjednistwo pisa 3. augusta:

K połnocy Sommy zdaše so, zo sylne njepřećelske přihotowace třělenjo mjez Ancreréčku a Sommu wulke rozrisowace přimanjo wozjewja. Dla našoho wobaracoho wohnja dóńdźe pak jeno **k ćežkim wojowanjom,** kotrež běchu po městnje a času dźělene. Na woběmaj stronomaj drohi Bapaume—Albert a k ranju Irones-lěsa kaž mjez Maurepas a Sommu wospjetowaše so francózski **nadběh hač do sedm króć.** W krutym běděenju wostachu naše wójska z knjezom swojoho stojišća, jeno do dwora Monacu a do dźěla jeneje hrjebje k połnocy wot toho je njepřećel so dobył.

K ranju Sommy buchu pola Barleux a Estrees francózske napady wotpokazane.

Na prawej stronje Maasy přimaše njepřećel ze sylnymi mocami přećiwo Pfefferrücken a šěroko wot Thiaumont hač k połnocy wot Laufee. Wón zasydli so na nawječornym dźělu Pfefferrücken a k połdnju wot Fleury w dźělach našeje prěnjeje linije a doby we Laufee-lěsku kruchi, kotrež bě za wčorawšim přisadźił, zasy.

Pola Thiaumont a k dołhomu ranju wot Fleury bu njepřećel cyle wotpokazany, w horacym lěsu po nakhwilnym nutřdobyću po napřećiwnym wojowanju z wulkej škodu wotpokazany.

Z narańšich bitwišćow.

Fronta połnoho maršala z Hindenburg:

Na połnócnym dźělu žanych wosebitych podawkow. Ruske přimanja na woběmaj stronomaj Nobel-jězora buchu wotražene; **sylny nadběh** ke krótkomu wječoru wot Lubiešowa bu zničeny.

Nad čarje Kowel—Sarny postupowace njepřećelske linije buchu přez naš woheń wotehnate. W lěsu pola Ostrowa (k połnocy wot Kicielina bu 100 jatych wzate.

Na woběmaj stronomaj železnicy pola Brody po zdaću wotmyslene njepřećelske přimanja móžachu so jeno pola Ponikowica wuwić a buchu wotpokazane.

Hewak bě na fronće snadne wojowanjo.

Pola Rozyszcze a k ranju wot Torczyn buchu ruske lětaki potřělane.

Wójsko generala hrabje z Bothmer:

Ke krótkomu wječoru wot Welesniow buchu mjeńše ruske hnězda wuprózdnjene. (b)

Hindenburg wyšši poručeŕ nad zjednoćenymi wójskami w Ranju.

Z Barlina wozjewja so 2. augusta:

W přitomnosći Joho Majestosće němskoho kejžora na narańšej fronće bu w přezjednosći z joho k. a k. japoštołskej Majestosću tam nowe zarjadowanjo poručerstwa postajene, kotrež bu přez powšitkownu rusku offensivu nastatym wobstojnosćam připrawjene. Pod generalnym pólnym maršalom z Hindenburg buchu wjacore wójska zjednoćenych po wučinjenju wobeju najwyššeju wjednistwow k přezjednomu trjebanju zjednoćene.

Wotjědźenjo łódźe „Deutschland".

Baltimore, 1. augusta. (Reuter)

„Deutschland" je dźensa popołdnju swój wróćopuć nastupiła.

Čŕjódy němskich powětrnikow nad Londonom.

Barlin, 1. augusta.

Wjacy wodźelow mórskich powětrnikow přimachu w nocy wot 31. julija k 1. augustej London a rańše hrabinstwa Jendźelskeje z wuspěchom a běchu při tym na dźěłarnje na brjohach, wobarace batterije, kaž też wojerscy ważne rjemjesłowe twary wulku ličbu bombow mjetałe, kotrež widźomnje skutkowachu. Wšě powětrniki su při wšitkim sylnym wobaranskim třělenju, kotrež so hižo při tamlećenju z mórskimi mocami započa, so njezranjene wróćiłe.

(b) Chef admiralstaba mariny.

Druhi króć w krótkim času pobychu naše powětrniki nad Londonom a to nocy wot 2. na 3. augusta z dobrym wuspěchom a su so też wšě njewobškodźene zasy wróćiłe.

Italski podmórnik

„Giacinto Pullino" padże do rukow Awstriskich; cyła wobsadka 3 officirojo a 18 muži buchu jeći. (b)

Wulki italski wójnski powětrnik

bu nad Fiume wot łódźnoho leutnanta Banfield potřěleny.

Po druhim wójnskim lěće.

Hdyž je nětko druhe wójnske lěto so minyło, je naše wjednistwo někotre ličby zestajało, kotrež nam dotalne wuspěchi na woběmaj stronomaj pokazuja.

I. **Srjedźne mócnarstwa** su nětkle na europskich wojowniščach njepřećelskoho kraja wobsadźiłe:

w **Belgiskej**	něhdźe	29000	kósnych km
w **Francózskej**	„	21000	„ „
w **Ruskej**	„	280000	„ „
w **Serbiskej**	„	87000	„ „
w **Čornohórskej**	„	14000	„ „
Hromadźe:		**431000**	kósnych km

Njepřećel ma wobsadźene:

w **Elsaskej**	něhdźe	1000	kósn. km
w **Haliču a Bukowinje**	„	21000	„ „
Hromadźe:		**22000**	kósn. km

Po prěnim wójnskim lěće běchu ličby **180000** k **11000** byłe.

II. **Wójnskich jatych** bě na kóncu druhoho wójnskoho lěta:

w **Němskej**	**1663494**
w **Awstriskej** . . .	**942489**
w **Bołharskej** něhdźe	**38000**
w **Turkowskej** „	**14000**
Hromadźe:	**2658283**

Před lětom bě ličba jatych w Němskej a Awstriskej wučinjała: **1695400.**

Ruskich jatych je

w **Němskej**	**9019**	**officirow**	**1202872 muži**
w **Awstriskej**	**4242**	„	**777324** „
w **Bołharskej** w **Turkowskej**	**33**	„	**1335** „
Hromadźe:	**13294**	**officirow**	**1981631 muži**

W **němskim zajeću** je:

Francózow	**5947**	**officirow**	**348731 muži**
Rusow	**9019**	„	**1202872** „
Belgiskich	**656**	„	**41752** „
Jendźelčanow	**947**	„	**29956** „
Serbow	—	„	**23914** „
Hromadźe:	**16569**	**officirow**	**1647225 muži**

III. **Wójnski dobytk** ma Němska dotal ličeny:

11036 kanonow z 4748038 kulemi
9096 municionskich a druhich wozow
1556132 třělbow a karabinow
4460 pistolow a revolverow
3450 mašinskich třělbow.

Tu je jenož popad ličeny, kotryž bu do Němskeje domoj přiwjezeny. Kanony, mašinske a druhe třělby, kotrež buchu ze swojej municiju hnydom w polu trjebane, njemóža so ličić.

IV. Z ranjenych němskoho pólnoho wójska, kotřiž buchu w lazaretach cyłeje němskeje domizny hojeni, je so po poslednim wobličenju 90,2 % jako wuhojenych zasy do służby wróćiło, 1,4 % je jich wumrěło, 8,4 % wosta jich k służbje njekhmanych abo bu na dowol pušćenych.

Dla hygieniskich srědkow a přihotow, wosebje dla kruće přewjedźenoho šćěpjenja skhori we wójsku jara mało ludźi na natykowace khorosće. Přecy jednaše so jenož

wo skhorjenjo jenotliwych a ženje so wojowanja abo wojeńske trěbnosće přez natykowace khorosće njehaćachu. (b)

Casement zatřěleny.

Štwórtk 3. augusta dopołdnju w 9 hodźinach bu Roger Casement zatřěleny.

Wulka ličba martrarjow Irlandskeje bu zasy wo jenoho powjetšena. Ze zubami křipjo přiwozmje putany lud tule powěsć. Casement sam měješe smjerć za wumóženjo. Jomu bě wobhnadźenjo z ruki jendźelskich potłóčowarjow joho lubowanoho wótcnoho kraja so ćežo njesło, jako martrańska smjerć za wěc, kotruž měješe za swjatu winowatosć.

Što budźe z Rumunskej?

Hač je človjek na swěće, kiž mohł na te prašenjo wěsće wotmołwić? Drje nic. W Rumunskej samej drje někotři wědźa, što chcedźa, ale što budźe, njewě nichtó. Knježeństwo a wjetšina luda chce neutralnosć a měr. Mała ličba by so najradšo nam přizamknyła. Wjetša ličba, zaslepjena w francózskim wašnju a wjedźena wot wobtykanych šćuwari, chce ze štworozjednoćeństwom přećiwo nam wojować. Wo tym su „šwarni“ Rumunojo wšitcy přezjedne, zo chcedźa něšto dobyć a to prawje tunjo. Ale kak? Rěka, zo dyrbi so tele dny wěc rozsudźić. Ale „tele dny“ móža tež tydźenje być. Njemóžne njeje, zo tež Rumunska nuzowana wot šćuwarjow kaž Italska, přećiwo nam přićehnje. Srjedźne mócnarstwa su tež na to přihotowane, kaž je jej bołharske wójnske ministerstwo přez swoje nowiny hižo wozjewiło.

(M. J.) Towarstwo „Dar wótcnoho kraja k założenju wustawow k posylnjenju we wójnje škodowanych Němskeje“ w Barlinje rozšěrja w Sakskej próstwy, zo bychu so zastojnstwa w tymle towarstwje přewzałe a so za nje pjenjezy hromadźiłe. Też na předstojerjow nižšich wyšnosćow buchu tajke prósstwy słane.

Towarstwu bu dobrych winow dla dowolnosć pjenježne dary w Sakskej hromadźić, zapowědźena.

⁘

Z Łužicy a ze Serbow

(M. J.) **Čěkanjo jatych nastupace.** Dokelž wojeńske stražowarske wosoby same njedosahaja, zo by so ćěkanju wójnskich jatych zadźěwało, a runje nětkle w času žnjow so wjele wójnskich jatych bjez stražowarja wotedawaja, so ludźo raznje napominaju, zo bychu k dosahnjenju tajkich ćeknjenych jatych stajnje k pomocy byli. Kóždy, kotryž wyšnosć w tym podpjera, wopokaza službu wótcnomu krajej! Wobě sakskej zastup. generalkomandźe stej za tych, kotřiž ćeknjenych jatych zasy dosahnu, nimo zjawnoho pokhwalenja też pjenježne myto postajiłoj. Dokelž je so w někotrych padach ćeknjenjo wójnskich jatych přez pomoc civilistow polóžało, jeli nic z cyła zmóžniło, so na to kedźbne čini, zo so poněkowanjo a pomhanjo k tomu ćežcy khosta.

⁘

Wot 1. augusta stare cokorowe marki wjacy njepłaća, ale wudawaja so nowe za cyły kraj.

⁘

Z Baćonja. Zańdźenu njedźelu dźěchu šulske dźěći (wot 4. šulskoho lěta hač do 8.) na dopołdnišich Božich službach swjatočnje k swjatomu woprawjenju. Holcy w serbskej abo němskej družčej drasće. Do kemši buchu w procesijónje ze šule do cyrkwje wjedźene.

⁘

— Jakub Měrćink, korčmař w Haslowje, a Mikławš Kola, syn † Mikł. Kole w Češkecach, dóstaštaj mjedźanu Friedrich-Augustowu medajlu.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) K powěsćam z wójny mamy hišće tole dodać. Na wječornym bitwišću buštaj dale **ranjenaj:**

Max Mička z Radworja, wojak w aktivnym pěšim regimenće čo. ... Wón so 16. julija pola Estrées (nad rěku Sommu, k ranju wot města Amiens) w třělnej hrjebi zasypny. Na dobre pak joho towaršowje joho za mału hodźinu hišće žiwoho, jenož na hłowje zranjenoho wurychu. Lěkuje so w lazareće w Friedens-Au pola Dźěwina (Magdeburga).

Jurij Roztok (Jakub Roztokec) **z Radworja,** też wojak w aktivnym pěšim regimenće čo. ... Jomu na samsnym dnju, 16. julija, a w samsnej bitwje nad Sommu granatowa třeska lěwu ruku zrani. Wón strowi so w khorowni we Großbothenje (mjez Mišnom a Lipskom).

Do njezboža je přišoł:

Jurij Mjeń z Khelna, dźesatnik pola mašinskich třělbow regimenta čo. ... Wón sebi 9. junija pola Lichtervelde (k połdnju wot města Thourout we wječornej Belgiskej) při pasenju koni koleno wuwiny. Lěkowaše so najprjedy w lazareće w Genće, bu pak potom na dowustrowjenjo ze žnjeńskim dźěłom domoj pósłany.

Přispomnjenjo. Powěsć, zo je Jakub Rjeda ze Stróžišća padnył, je so, kaž hižo husto tajke powědanja, jako wopačna wupokazała.

Při tutej składnosći napominamy čitarjow, nic jenož tu, ale też wšudźom druhdźe, zo njebychu tak lohkomyslnje tajke baćo wo smjerći abo ćežšim zranjenju wojakow po wsach rozšěrjeli. Štóž chce na kóždy pad někajku nowinku z „Města“ abo z Kamjenca přinjesć, njech sebi tola někajke druhe blady wuběrje, a nic wěcy, kotrež tak wjele njeměra w swójbach načinja. To je njerozom, kotryž nichtó před swojim swědomjom zamołwjeć njemóže.

Swójbam, kotrež maja wojakow we wójnje, pak radźimy, zo njebychu na tajke bajki posłuchałe. Prěni, kotřiž tajke zrudne powěsće z pola dóstanu (wot regimenta, a jenož te su wěste) su přecy ći, kotrychž wěc nastupa (mandźelska, starši, pola syrotow gmejnski předstojićeŕ).

Zdobom njech je też hišće na to dopomnjene, zo wojak, kotryž je też po wojeńskim wozjewjenju „ćežcy“ ranjeny, tohodla na žadyn pad hišće na smjerć zranjeny być njetrjeba. Někotryžkuli „ćežcy“ ranjeny je prjedy zasy strowy, hač je jomu — lubo.

⁘

Z pola. Prosty ruski jaty, kiž pola hospodarja w našej wosadźe hižo dlějši čas swoje jomu připokazane dźěła zwólniwje, pilnje a ćiše dokonja, njemóže zrozemić, zo su naši młodźi ludźo — holcy wot 16—30 lět a hólcy wot 14—20 lět — při dźěle, při blidźe a hewak stajnje k hołym tryskam hotowi; też je jomu napadne, zo woni po swjatoku hač do ćmoweje nocy, haj samo hač do swětłoho ranja wonka wostawaja abo w dwělom-

---

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.

Napisał J. N.-K.

(9. pokračowanjo.)

Mjez tym powědaše też Wjacsław nanej swoje cyłe žiwjenjo. Ze spodźiwanjom a z nutrnej dźakownosću za hnadny Boži škit připosłuchaše jomu zbožowny nan a njemóžeše so nihdy naposłuchać, přecy a přecy zasy běše hišće něšto, štož chcyše wěsćišo wědźeć a za čimž so prašeše. Wosebje wjeseleše so też, zo bě Wjacsław tak derje swoju maćerńcinu, češku rěč, nawuknył a njemóžeše staroho Jana za joho lubosć a prócu dokhwalić.

„Ale, luby nano!“ praji na dobo Wjacsław, „njejsy dźěn mi hišće ničo wo maćeri powědał a wo njej bych tola też rad něšto słyšał.“

„Ach, luby syno!“ wotmołwi Maček, „maćerje tam bohužel wjacy doma njenamakaš. Spi hižo na tři lěta w ćichej komorcy pod zemju. Jeje smjerć je nas wšěch hórcy zrudźiła. Wona njeje wjacy toho wjesela dočakać mohła, zo by swojoho syna zasy wuhladała, na kotrohož je tak husto z bolosću spominała.“

Tuta powěsć zrudźi Wjacsława bóle hač by sebi štó myslił, dokelž dźěn tola swoju mać cyłe žiwjenjo znał njebě; zdaše so jomu, kaž zo bě jomu nětko něšto w joho prawej domiznje pobrachowało; joho radosć njebě wjacy dospołna.

„A kelko mam hišće bratrow a sotrow doma?“ prašeše so dale.

„Doma stej jenož hišće dwě sotře; swojoho bratra Bohumiła dźěn hižo znaješ“, wotmołwi nan.

Tu zastupištaj też ryćeŕ Marinski a Bohumił zasy do stana a nětko sydźechu so wšitcy hromadu a rozmołwjachu so hišće dlěši čas. Přede wšěm powědaše Maček wobšěrnišo, kak a čohodla bu Wjacsław rubjeny. Zo bě turkowski renegata*, kiž bě w zymicy sam swoju złósć přeradźił, Wjacsławowy rubježnik, nad tym nichtó z nich njedwělowaše. Tu bě tak prawje spodźiwne Bože wjedźenjo póznać. Bože khostanjo bě joho dosćahnyło, hdźež snadź bě sebi wón to najmjenje myslił, a ći, kotrymž bě wón telko złoho činił, kotrymž bě hišće w poslednim wokomiku njepřećelscy napřećo stupił, ći joho nětko wothladachu, a wón ničo wo tym njewědźeše. Kak jenož wón do turkowskoho lěhwa přińdźe? dźiwaše so Maček.

„To ničo tak dźiwne njeje, zo křesćenjo k Turkam přestupja“, měnješe Marinski. „Tam maja z wjetša dobre žiwjenjo, dokelž Turkojo do tajkich přeradnikow wjele dźerža a jich rad přiwozmu. Najskerje je też wón, hdyž běchu jomu rubjene dźěćo zasy wzali, so tam podał; dobry křesćan drje ženje był njeje. Móžno też je, zo měješe wotpohlad tam z dźěsćom hić; dokelž Turkojo dźěn rady křesćanske dźěći łója a kupuja, zo bychu je za najkhmańšich a najsurowišich wojakow woćahnyli. Do jich janičarow, wot kotrychž tajka hrózba dźe, dźěn jenož tajke dźěći přińdu.“

„Móžemy so Bohu dźakować, zo so złóstnikej to radźiło njeje!“ praji Maček, „hewak drje Wjacsława ženje wjacy njebychmy namakali, a je-li bychmy, tola jenož jako njepřećela našeje swjateje wěry.“

Dlěši čas hišće tak sedźo powědachu. Turkowski renegata běše nětko měrniši, runjež hišće wjacy króć njezrozemliwe a njezwisne słowa powědaše. Też druhi turkowski wojak, kiž sobu w stanje leżeše, měješe zymicu a powědaše wjele wo swojim profeće Mohamedu a wo paradizu, hdźež so njebudźe wjacy z njewěriwymi křesćanami wokoło bić trjebać. Wo-

* Křesćan, kiž je k turkowskej wěrje přestupił.

připrawa k sušenju za cyłu wjes zhotowić (Towarstwowe sušaki). Zo móža sušene běrny też pola picowanja koni wows zastupić, je nas wosebje też wójna wučiła. Hdyž so běrny hišće bohatšo plahuja, — a to je móžno — a hdyž so jich wjetši dźěl wususi, by też přiwožowanjo wowsa z wukraja so mohło wo wjele pomjeńšić.

Nowy puć k rozmnoženju na bělku bohateje picy w swojim samsnym hospodarstwje pokazuja też pospyty pruhowanskeje stacije w Bonnje. Je so tam dopokazało, zo so přez sylniše hnojenjo, wosebje ze šwablokisałym ammoniakom, bělk we wšitkim zelenym wurjadnje rozmnoži.

Hdyž budźa tohodla naše fabriki k dobyću dusykow z powětra dospołnje wutwarjene, budźe tu też za naše ratarstwo telko dusyka, zo móže wone potom z joho pomocu wo wjele wjacy picy, a wosebje bohatšeje na bělku naplahować. Zo pak pica po bohatšim hnojenju lěpje syći a žiwi hač bjez hnojenja, je znata wěc. Hdyž potom k sylnišomu hnojenju picowanskich rostlinow z dusykom hišće też khumštne sušenjo přińdźe, změje nuza na bělku swój kónc.

Předawanjo sadu.

Namakaš nětko w nowinach nawěštki: **„Sad so zjawnje přesadźuje“.** To je přeprošenjo za cuzych, zo kruwu wudeja, kotruž su wjesni cyłe lěto kormili. Ći we wsy, kotřiž su sadu najbóle potrěbni, nimaja telko, zo jako kupcy z cuzymi so wuběhuja; ći, kotřiž maja, maja sami sadlešćo a sad a njestaraja so wo to, što ze sadom na gmejnskim so stawa. Myslu, zo w rjedźe njeje, zo wjesnych cyle wottłóčimy; štóž wjetši rynk štomow kupić njemóže, zamóže tola někotre štomy sebi kupić, zo ma w zymje něšto za so a dźěći, zo tute do cuzych zahrodow njekhodźa. Njech tohodla kóžda wjes khudym dźěl sadu (1/4, 1/2, za tym hač je trěbne) wostaji a kóždej swójbje někotre štomy popřeje. Wjesny ma dawanja do wsy a tohodla boli joho, hdyž widźi, zo za čas sadowych žnjow cuzy přińdźe a smjetanu wočerpa. — Druhi njedostatk ma so naspomnić: Pakosćenja na polach přiběraja widźicy; hižo nětko widźiš wšudźe wutorhane neplace pjeńki a nepłe tola hišće wjetše njejsu dyžli worješk. Na pakosćenjo złožuje so wšo, štož z městow na wsy so ćěri, njech do jahodow, hribow — někajki zamysł so za cyłe lěćo namaka. A du daloko z městow, korby na khribjeće abo wozyčki za sobu. Wo nich móhł prajić, štož mać wo swojim lubušku: Naš Hapka ženje prózdny domoj njepřińdźe! Wšo so dreje a łama, sad — a někotry štomik přisadźi swoju krónu abo połama so; nepłe, kał, rěpa — wšo lěta do njenasytnoho korba. Dźećel a futr torha so za kornikle, kotrež w městach z hromadami haja — za zymu natorhaja runklicu, abo kulrěpu abo rěpku. Tak to dale być njemóže, zo je wšo za cuzych „gmejnske“ a zo wjesnym jako žně jenož dawanja a dawki wostanu. Čas wójny a nuza w městach podwoji njedostatk a ćěri k wulkej khrobłosći. Tu mohło we wjesnych wubjerkach so postajić: Kóždy we wsy ma płody druhich škitać. Wjetše wsy njech khórnika abo popólnika přistaja, kiž wosebje we wječornym času na to hlada, što we korbach je; tajke prawo sudobja přehladać, měło so kóždomu wjesnomu dać. Mohło też małe myto so postajić z gmejnskej kasy (1—2 hr.), tomu, kotryž pakosćerja při dźěle lepi abo w korbach kradnjene namaka. Najbóle ma na to so dźiwać, zo maja cuzy so zjawnoho puća dźeržeć, a po šćežkach so njećahaja, hdźež skradźne skutki so skerje poradźa. Tohodla na pućach tafle přibić, w kotrychž so poruči, zo ma kóždy puća so dźeržeć, a štóž do toho so njenamaka, toho njech gmejna pokhosta. W němskich wsach wobaraja so lěpje; w našich serbskich swari kóždy, jako hatny wróbl na pakosćerjow a při wšěm swarjenju khwali cuzy našu krajinu sebi jako — paradiz.

(Přispomnjenjo redakcije.) Z mnohich wokolinow čitamy přecy zasy, zo su sebi tu a tam wosebitych pólnych stražowarjow postajili, a zo wosebje też po nocach zahrody a pola wobstražuja. Wo sadowych štomach też přecy zasy pisaja, kelko městow a gmejnow tesame po wěstych ličbach jenotliwym sobustawam za tunje pjenjezy přewostajeja abo sad sami přewozmu, zo bychu jón potom za tuńše pjenjezy swojim wobydlerjam předawali.

Dźěćo a mać.

Maći, hdy přińdźe nan z wójny dom? —
Změruj so, dźěćo!
Wójna, ta hruba 'šće dale dźe,
Štó wě, hdy skónči so běduenje!
Nichtó to njem'že prajić.

Maći, čom' nan wjacy njepisa? —
Změruj so, dźěćo!
Daloko w kraju njepřećelskim
Wojuje, póst přec' njedóńdźe k nim.
Zańdźeluj wóčcy a spi!

Maći, što woči ći sylzuja? —
Změruj so, dźěćo!
Muška mi do wóčka zlećała,
Tohodla sylzy sym roniła.
We Božim mjenje 'nož spi!

Maći, što drasćiš so žarowanska? —
Změruj so, dźěćo!
Žałostna wójna je zrudny čas,
Ćesnosć, ból, smjerć nětko tłóči nas.
Són luby će wobdawaj.

Jurij Słodeńk.

Pod sakskej khorhowju!

W krótkich, na wobsahu bohatych wójnskich wozjewjenjach najwyššoho wjednistwa čitamy wšědnje wo krasnych skutkach a na česći bohatych wuspěchach našoho wójska na kraju, na morju a w powětře. K wudospołnjenju toho wozjewjeja so tohorunja wot najwyššoho wjednistwa wosebite rjekowske skutki jenotliwych officirow a wojakow cyłoho němskoho wójska krótke wobrazy pod zhromadnym mjenom „Čestna tafla“, z čohož ze spodźiwanjom a hordosću póznawamy, kajka móc, zmužitosć a kruta wola je zakład tychle wopisanych wójnskich skutkow. Z wjesołosću možemy spomnić, zo su w tejle čestnej tafli też wosebje wulka ličba rjekow ze sakskoho wójska zapisanych. Dokelž móže pak so tu jeno mały wubjerk tajkich wosobow a sławnych skutkow zapisać, tohodla je sakske wójnske zarjadnistwo postajiło, zo chce wo wobdźělenju Saksow na swěta-wójnje přichodnje pod napismom

„Pod sakskej khorhowju“

ńimo tamneje čestneje tafle, stajnje wuzwolene rozprawy wo wosebje so wuznamjenjacych skutkach sakskich officirow, podwyškow a wojakow w časopisach wozjewjeć.

Předewšitkim ma so tu dźiwać na tajke skutki, kotrež buchu z wojeńskim swj. Hendrichowym rjadom abo ze k tomu słušacej złotej abo slěbornej medajlu, ze železnym křižom I. rjadownje abo hewak z wurjadnym pozběhnjenjom mytowane.

K tomu ma so nětko maćizna hromadźić wosebje zańdźenych podawkow a tajkich, kotřiž su hižo z wójska puščeni. Tuž so tajcy, kotrychž nastupa, proša, zo bychu sami podawki spisali, abo wo tych, kotřiž su hižo zemrěli, zo bychu to činili přiwuzni. Wšě dopisy maja so słać na „Kriegsministerium (Pressezentrale) Dresden-N. 6.“ Tak so poradźi, sakskim rjekam ze stajnymi wozjewjenjemi w

„Pod sakskej khorhowju“

też přisłušny dźak wotwjesć, młodości we domiznje k sćěhowanju rjane přikłady wěrnoho rjekowstwa pokazować a dowěru cyłoho ludu do njepřewinjenja našoho wójska a z tym nadźiju na dalše dobyća a čestny měr posylnjeć!

700lětny swjedźeń Porciunkula-wotpuska

je lětsa, k čomuž je swj. wótc na generala mjeńšich bratrow P. Cimino list pisał, w kotrymž praji, tónle swjedźeń je jara k tomu připrawjeny, zo namołwja k horliwosći spomožneje pokuty abo pobožnoho žiwjenja. „Přetož“, praji bamž, „nichtó njemóže na tejle dobroće dźěl brać, bjez toho, zo njeby prjedy swoje brachi přez dobru spowědź wurunał a bjez toho, zo njeby so kóždeje přiwisnosće k hrěchej wzdał. Ći, kotřiž tónle wotpusk dobudu, njemóža jón jeno sami za so dobyć, ale móža jón też tym přiwobroćeć, kotřiž su ćicho w Knjezu wusnyli, a dźak za možnosć, tute přiwobroćenjo wobnowjeć, možemy jim w najwjetšej měrje położenja spožčić. Hdyž je tale dobrota přecy wjele hódna, dha tola wosebje w tymle času, hdyž hrózbna wulka wójna přez njeličomne wopory smjerće syłu dušow w čisću stajnje a wšědnje powjetša.“ Tohodla přeje sebi swjaty wótc, zo bychu so hnady tohole wotpuska lětsa wšudźom najbóle wužiwałe, a zo by so wosebje tam najwjetši wopyt stał, hdźež bu tale hnada prěni króć wot Boha spožčena. (To je mjenujcy Porciunkula-cyrkwička pola Assisi). Też je swjaty wótc za tule cyrkej: Basilica sancta Maria wot jandźelow w Assisi tónle wotpusk za cyłe lěto spožčił wot nyšpora 1. augusta 1916 hač do wječora 2. augusta 1917, za kóždoho, kotryž ju pod znatymi wuměnjenjemi wopyta (Dóstaćo swj. sakramentow a modlitwy po měnjenju swj. wótca). Swjaty wótc sam chce z tym dźěl brać na swjatočnosći, zo tam legata póśćele, a to kardinala Philippa Giustini, protektora mjeńšich bratrow, a wón so nadźija, zo też wulke syły pobožnych pućowarjow ze wšěch dźělow swěta narodne městno s. Franciska a kolebku joho założenjow wopytaja, a zo budźe tak rjanosć a wašnjo joho swjatoho žiwjenja skutkować, zo so zasy tak prawje haji křesćanska mudrosć a dobre wašnjo, a wosebje spěchuje lubosć k bližšomu, kotraž je dźensniši dźeń tak jara woliwknyła.

(Wobžarujomnje drje wostanje Assisi we tymle jubilejskim lěće za nas w Němskej njepřistupne.)

Wšelčizny.

(Wohenje.) W Jersicach wotpalichu so na kuble A. Leitgebera bróžnje, do kotrychž běchu hižo nowe žně zwožene. Zawinowany bu woheń přez kurjenjo při młóćacej mašinje. — Pola Ellwangen wotpali so kubło J. A. Šwarcy; 2 konjej, 16 howjadow a wšě swinje so spalichu. Najskerje bu woheń wot złóstniskeje ruki zatyknjeny.

Njedowolene powyšenjo płaćizny. Wobskorženy: Posledni króć, hdyž běch ja tu kołbasu pokradnył, dóstach jeno tydźeń jastwa, a nětko mi sudnik za tusamu měru kołbasy štyri njedźele liči ... To je tola njedowolene lichownistwo.

⁘

Přećiwo pólnym padušstwam so nětkle wšelake srědki nałožuja. Cyłe gmejny su postajiłe wobstražowanjo polow w nócnym času.

W Rheingawje zarjadowa krajny radźićel dospołne zamknjenjo polow w nócnym času. Kohož nětkle w času wot wječor 9 hodźin hač do rano 3 hodź. na ležomnosćach z wonka drohow a zjawnych pólnych pućow nadeńdu, ma 10 hr. khostanja płaćić. Z tym ma so padušstwej na polach a sadowych štomach wobarać.

Ratař we wokrjesu Langensalza, kotryž bě wospjet wobkedźbował, zo buchu jomu w nocy běrny a warjenja kradnjene, skhowa so jónu ze susodom w rožkowym zahonje, łakajo, hač snadź pakosćak do pasli njezaléže. Bórzy, hdyž bě so začmiło, přińdźe tež wosoba, kotraž bě jako padušnica znata a počinase zazne běrny wukopowac. Wobaj łakarjej so mjelčo bliže přisnowaštaj. Jedyn z njeju hrabny spěšnje za wopuše žónskeje, por rěznjenjow z wótrymi nožicami, a prjedy hač so padušnica dohlada, běchu jeje włosy cyle prawidłownje wotrězane. Zawěsće jara dwělomny srědk, sebi sam tu pomhać. Wězo bě podawk na druhi dźeń rano po cyłej wsy znaty a štóž ma škodu, njetrjeba so za směchi starać.

⁘

(Derje zasłužene puki.) We wsy wokrjesa Osnabrück wupraji so jedyn, kotryž bě najskerje při wysokich płaćiznach přez wójnu wjele zasłužił: „Bych chcył, zo by wójna hišće 20 lět trała.“ Njekhmanosć zmyslenja, kotraž so w tym wupraji, rozhori přitomnych jara, z kotrychž drje bě někotry přez wójnu jara ćerpjeł a woni tohodla raznje protestowachu. Kónc toho běchu wulke puki, kotrež muž za swoje njekhmane přećo dósta.

⁘

(Jebanstwo.) We Wüstewaltersdorfje bě wobsedźeŕ parnoho a wodowoho młyna Heinrich Täuber rozdźělowacomu městnu Waldenburgskoho wokrjesa wotruby předawał, kotrež běchu sylnje z drjewowej muku a gipsom naměšane. Sud zasudźi joho w druhej instancy k 4 měsacam jastwa a k 1000 hriwnam pjenježnoho khostanja.

⁘

(So zajěł.) W Pombsen pola Jawory (we Šlezskej) bu 45lětny kubleŕ Heinrich Hoka wot swojoho samsnoho z pěskom nasypanoho woza přejědźeny. Kolesa dźěchu přez hłowu a wutrobno, tak zo bě na měsće mortwy.

⁘

(Mordarstwo.) Z Greica bě so póndźelu tydźenja 14lětna dźowka Gerda wušiwarja Hartmanna bjez slěda zhubiła. Mać bě mudru a jara wušiknu holčku bratromaj napřećo póslała. Po dołhim pytanju, na kotrymž so też sto wojakow wobdźěleše, namakachu dźěćo při „lěsnej horje“ jako ćěło. Wojak nadeńdźe cyle čerstwu hromadu, kotraž so jomu podhladna być zdaše. Pod njej ležeše woprawdźe ćěło holčki. Wboha bě wopor lóštarskoho mordarstwa.

⁘

Dźakowny jaty. We wuheŕskim měsće Lelle na dnju ss. Pětra a Pawoła za wuheŕski čerwjeny kŕiž hromadźachu. Tu přińdźe też jaty Rus, kiž tam na kuble dźěła, a poskići tej knjeni jako dar dźesać krónowsku papjeru. Knjeni so wopraša, kelko ma jomu zasy dać. Rus z hłowu třaseše a praji: „Hdy bych sto krónow měł, bych też te rady za wuheŕski čerwjeny kŕiž woprował za dobroćiwosć, kotruž sym při swojim zajeću nazhonił.“ To prajiwši suny papjeru do přihotowanoho kašćika a watsali so.

⁘

Na rohi zakłół bě so 18 lět stary železniski dźěłaćeŕ Mihm ze wsy Hofbieber pola Fuldy, hdyž žałostnje skoku na kolesu po horje dele jědźeše. Wón z kolesom padny a zleća při tym na rohi woła jenoho zapřaha, kotryž napřećo jědźeše, do kotrychž so zakłó. Bórzy pak potom na ćežke zranjenjo wumrě.

⁘

Ratarstwo a létni (nowy) čas.

Kaž so zda a też časćišo čitachmy ze wšelakich stron němskoho kraja, njeje sebi nowy šas tak jara burski lud spřećelić mohł.

Z Memmingen pisaja 20. julija: Kaž je ratarski wokrjesny wubjerk w Šwabskej a Neuburgu, tak je też ratarski zwjazk za Šwabsku w swojej tu wotmětej generalnej zhromadźiznje na namjet zapósłanca kejžorstwowoho sejma dekana Hebla wobzamknjenjo přijał, bayerske statne knježerstwo prosyć, za by wone pola swojskowoje rady na to skutkowało, zo by so nowy létni čas hižo 31. augusta skónčił, na žadyn pad pak so w zymje njezdźerżał a też nic za trajace postajenjo sčinił.

⁘

Z Mnichowa. Hižo dlějši čas jedna wučerstwo Němskeje wo **prašenju,** hač njeby derje było, zo bychu so **wučeŕki** też směłe **ženić** a potom jako žony swoje zastojnstwo dale zastawać. Za to a přećiwo tomu je so hižo wjele rěčało a pisało. Njedawno měješe zjednoćeństwo katolskich wučeŕkow w Bayerskej w Mnichowje swoju wójnsku zhromadźiznu, na kotrejž měješe wo tej wěcy wubjerny referat wučeŕka Fanny Riedlec z Nürnberga, kotrohož wupłód bě, zo so wučeŕka nima ženić. K tomu přizamkny so hnydom rozmołwa wo referaće. W tutej wuprajichu so zastupjeŕki bayerskoho zjednoćenja wučeŕkow napřećiwnje za žeńtwu wučeŕkow. Tym pak zasy nimo druhich wosebje napřećiwo stupi prěnja předsedźeŕka „Zjednoćeństwa katolskich němskich wučeŕkow“ knježna Šmicec z Aachena, hdyž přez swoje wysoke zapřijećo powołanja wučeŕki kaž też maćerstwa so prócowaše wo idealne rozsudźenjo tutoho problema, wo kotrymž so nětkle telko hada. Wěc skónči so naposledku z jenohłósnym přiwzaćom sćěhowacoho rozsuda: „Napřećo tamnym, w poslednim času nastatym prócowanjam, zo by so zakoń, kotryž wučeŕkam zakazuje so ženić, zběhnył, wupraja katolske zjednoćenjo bayerskich wučeŕkow, zo wone na žane wašnjo w tymle zakonju zakaznje ženjenja žanoho „zawuzdźenja powšitkownych čłowjeskich prawow“ njepóznawa, też žaneje škody za powołanjo wučeŕkow, ale nawopak namaka wo tym škit a wužitk za wučeŕku kaž za cyłe powołanjo wučeŕkow. Smy toho nahlada, zo dwě tak wulcy ważnej powołani kaž te wučerstwa a hospodarstwa a maćerstwa so njemóžetej w jenej wosobje zjednoćić bjez škody za strowotu a woprawdźe spomožnoho powołanskoho skutkowanja wučeŕki a też nic bjez škody za dom a šulu.“

⁘

Kruwjace a kozace mloko.

Wjele je so we wójnskim času wo kozach pisało, wjele też napominało, zo bychu so kozy bóle hišće dźerżałe hač je dotal so stawało; dokelž kozu móže sebi někotryžkuli dźerżeć, kotryž kruwu dla njedosahacoho futra měć njemóže. Wosebje pokazuje so přecy zasy na hódnosć kozacoho mloka. Kozace mloko je fysioligiscy (za žiwjenjo) wjele wjacy hódne hač tamne wulcy ważene a ważne kruwjace mloko, tak zo ma wone tohodla, dokelž nima skoro žanych bakterijow a nimo toho je też wjele tučniše, za žeživjenjo ćěšnych dźěći a też khorych, jara wulku ważnosć. Tuž je k wobžarowanju, zo so kozy w našej Sakskej porno mnohim druhim krajinam Němskeje hišće mało dźerža, byrnjež je kozu žeživić tola jara wjele tuńše a lóžše hač kruwu.

⁘

Starosćiwy służownik. Na narodnym dnju kejžora maja něhdźe k ranju w kasinje officirow hosćinu. Wšelacy wojacy, służownicy officirow, maja pódla posłužować, mjez nimi je też Mots faktotum leutnanta F. Mots ma runje srjedźnu jědź wokoło dawać, swojomu leutnantej pak ničo njeporjedźi. Zadźiwany so Motsa wopraša: „Na, Motso, njedóstanu dha ja ničo?“ — „Ně“, šepny Mots a z wočomaj mikny, „ně knjez leutnant, přińdźe hišće kačka, kotruž tak rady jěmoj, za tu dyrbimoj sej hišće ruma zdźeržeć.“

Ameriske žorty. Bychu-li so optimistiske wočakowanja wšěch nětkle wójnu wjedźacych dopjelniłe, njeby wot Europy mohło wjacy ani próška zbytne wostać. — W priedawšich casach be mowny nadawk wojaka wedzeć, što ma we wohnju činić. Dźensniši dźeń dyrbi wědźeć, što ma w powětře, we wodźe a pod zemju činić.

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Zemrěći: 10. julija: Albert Theodor Deupert, dźěłaćeŕ w Budyšinje, 46 l. 11 m. 12 dn. — 12. Wylem Lankers ze Sćijec, ¾ hodźiny. — 22. Marija Madlena zwud. Woytowa rodź. Mětkec w Budyšinje, 80 l. 3 m. — 23. Franc Dzinbka, dźěłaćeŕ, † w khorowni, 29 l. 30. Rosa Hana Weisserec w Budyšinje, 6 m. — Hana Augusta Šörnigowa rodź. Hempelec w Budyšinje, 50 l. 11 m. 16 m.

Ralbicy.

Zemrěći: 6. julija: Jan Jurij, Jakuba Čornaka, kublerja w Róženće, s., 19 dn. — 9. Hana, zaw. mandź. † Jakuba Mróza, kublerja w Nowoslicach, 78 l. 25 dn. — 10. Madlena, Mikławša Ryćerje, wojnarja w Sernjanach, dź., 18 l. 10 m. 10 dn. — 16. Hana, mandź. Pětra Brězana, žiwnosćerja w Konjecach, 53 l. 10 m. 2 dn.

Padnyli su w bitwje nad Somme:

10. julija: Mikławš Žurk z Łazka, z. s. † Pětra Žurka, khěžkarja w Łazku, 34 l. 5 m. 13 dn.

11. julija: Jurij Mikławš Wałda, kubleŕ a hosćencaŕ w Ralbicach, 37 l. 7 m. 14 dn.

14. julija: Pawoł Pětr Kral, kubleŕ w Konjecach, 31 l. 6 m. 1 dź.

Za terciarow: Zemrěła je Hana Brězanowa z Konjec (Paula).

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 29. julija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 3. augusta wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnaŕ							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe 1 kg			24					
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	7	—	9	—	—	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 342 (w Kamjencu 214)	27	—	45	—	30	—	40	—
Butra 1 kg	4	60	5	10	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	—	—	—		20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 w Budyšinje Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

29. julija 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	40	—	—
Čelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	5	20	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	24	—	25	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	30	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Zbytki! za **bluzy, drasty** a **spódnje suknje** — jenobarbne a pisane — poruča k nizkim płaćiznam. — Tohorunja je dóstać **podšiwk (futr)** za krawcow a šwadlče. — Předawa so wot wutory hač do pjatka, wot rano 8 hač do 5 hodźin popołdnju, doniž twora dosaha.

Tkajeŕnja wołmy w Kamjencu

Fabrikstrasse 1. Am Herrentahl.

XXXX. skhadźowanka

serbskeje studowaceje młodosće

njedźelu 13. augusta

w Khróšćicach

we Wjenkec hosćencu.

4 hodź. popołdnju:

posedźenjo (rozprawy, namjety, wuradźowanja).

½9 hodź. wječor:

„Posledni kral“, struchłohra w 5 jednanjach.

Cyłe studentstwo a cyły serbski lud so nanajwutrobnišo přeprošuje.

Józef Nowak, starši.

Zuby porjedźenjo

z kawčukom a złotom,

krónowe a mosćikowe dźěła,

plomby wšěch družinow,

Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska droha 1

róžk žitnych wikow.

Wutrobna prózstwa.

Za **Krajan** ma so zapis wšěch serbskich **duchownych knježnow** w klóštrach w **kraju** a **wukraju** zhotowić. Prošu tohodla wjeledostojnych duchownych knježich, knjezow wučerjow abo swójbnych, zo bychu mi za to **trěbne podłožki póslali** (mjena, wosada, narodna wjes, dźeń zadrasćenja abo swjatočnych slubow).

Za redakciju Krajana:

Jurij Delan, farař w **Baćonju.**

(Post Prischwitz.)

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)

wuhlo

brikety

kamjeńtne wuhlo

anthracit

wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**

Dalokoreč̌ak 307.

Skład: **Karoladroha 13.**

Dalokoreč̌ak 334.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 24. oktobra 1916.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je tež rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Wutrobny dźak a „Zapłać Bóh!“

wšěm, kotřiž su našoho lubowanoho mandźelskoho a nana

Jakuba Nowaka

z Wotrowa

w joho dołhej khorosći wopytowali, na póstywječorach za njoho so modlili a w bohatej ličbje k rowu přewodźeli.

We Wotrowje, 29. julija 1916.

Wulcy zrudźena mandźelska a dźěći.

Čišć knihićišćeŕnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 33. | **Budyšin, 12. augusta 1916.** | **Lětnik 54.**

Hdyž by njepřećel Budyšin potřělał!

Hdże je Serba, kiž njeje hišće Budyšin widźał? A što sy sebi myslił, a kajki bě zaćišć a začuwanjo, hdyž po Drježdźanskej drozy a po nowym mosće k njomu so bližeše? Praj, njeje to krasny napohlad? — A někotryžkuli z nas je z najmjeńša jónu za žiwjenjo stał na Ławrjencowej horje a je widźał před sobu ležeć Prahu. A kak je jomu było? Snadź kóždomu přińdże na mysle: rjeńšoho města njeje. Lědma je so nahladać mohł, hdyž ju widźeše skoro cyłu tu „złotu" Prahu. A kak so złoćachu jeje třěchi a wěže; kak majestotnje k njebju so zběhaja te krasne cyrkwje, kak so błyšća a frinkotaja jich kónčki, hdyž słónco na nje swěći. A pod nimi so tuleja sta a tysacy khěžow a hrodow a palastow. A nad wšěm knježi kralowski hród a biskopska cyrkej, tón wulkotny dom. A na hasach widźiš khodźić, pomału a skoku črjódy ludźi, widźiš jězdźić wosobne ekwipaže a jěchać rjanych wojakow.

A nětko, přećelo, kak by ći było wokoło wutroby, hdy by ći nichtó šuknył: za krótko přićehnje wulke njepřećelske wójsko, a tón rjany Budyšin, ta złota Praha budże potřělana do procha. Wšón lud w nimaj zahnaty! wonej so pominjetej a za něšto hodźinkow njebudże wjacy kamjeń na kamjenju, a njebudże tam wjacy žiweje duše. Što, přećelo, by začuwał? — Z hłosom drje by zapłakał.

A hlej: takle abo hišće hórje bě Jězusej, hdyž jónu k Jeruzalemej so bližeše a tele krasne město před sobu wuhlada. Wón widźeše tón njewuprajnje rjany templ, kotryž bě zahorjenosć za Božu česć a narodna hordosć Israela na horje Sion stajiła tak rjany, zo rjeńšoho žana mištrska wustojnosć a mudrosć njebě twarić mohła. A woporniwosć bě k tomu dary dawała, zo drje za podobne wěcy swět tajkeje woporniwosće ženje měł njeje a drje też njezměje. A potom te druhe hordozne twary a te wysoke wěže a murje kaž skały! A mjez nimi lud: wobdarjeny a zbožowny. A hdyž Jězus k tutomu městu so bližeše, tehdom stoješe před joho wšohowědomnym duchom, što z tutoho města jónu budże: „Njepřećeljo wobdadźa će z nasypom a woblehnu tebje; a wobćěsnja tebje ze wšěch stronow; a k zemi poraža tebje a twoje dźěći, kotrež su we tebi, a njewostaja we tebi kamjeń na kamjenju." Hdyž to wopominaše, hórko płakaše.

A nětko jene druhe prašenjo. Je hišće rjeńšoho, dróžšoho, wosobnišoho dyžli Jeruzalem bě a Praha a Budyšin staj? Haj! To, přećelo, je twoja duša! A kak by ći było wokoło wutroby, hdy by ći nětkle nichtó cyle wěsće wobkručić mohł: hišće lětko a dźeń a twoja duša budże zatamana! Njeby hrózba tebje přewzała a ty snadź ze strachom wumrěł?

W twojej mocy je, zo njezahinje na wěčne. Jenož hladać dyrbiš, što je k twojomu spomoženju. A zo to njeby zabył, a zo by wšě swoje skutki a mysle a rěče po tym złožował: spominaj, zo też za tebje přińdże kónc. Ta myslička móže duši być k spomoženju.

Filip Neri bě swjaty muž. Wjele ludźi: młodźi, stari, khudźi, bohaći přikhadźachu k njomu wo radu w duchownych należnosćach so prašeć. Też zo bychu na khwilku z nim popowědali, jich wjele k njomu khodźeše. Jónu přińdże młodźenc z wosobneje swójby, Franc Spazzara. „Wy chceće prawa studować", poča swjaty Filip k njomu. „Haj", wotmołwi tamny, „a z wulkej pilnosću to činju." „Kak zbožowny tola sće. Prajće mi tola, kajke dha maće to wotpohlady za přichod", znapřećiwi na to zasy tón swjaty muž. „Nó, ja so nadźijam, zo bórzy budu na doktora pomjenowany." „Kak zbožowny tola sće", praji na to Filip. „Ja też z tym liču, zo budu potom bórzy konsistorialny advokat a zo potom do praelatury přińdu." — „Kak zbožowny sće wy", wotmołwi na to zasy swj. Filip a potom poča sam z wulkej zahorjenosću wopisować, čoho hišće tón młody człowjek so nadźija, a rozestaji wšě te česće a hódnosće a wšě te zbožo. Młodomu zemjanej błyšćeštej so woči, tak so joho wutroba radowaše. Haj, takle bě sebi swój přichod při sebi myslił, kajkiž jón tón swjaty tu wopisuje. „Haj, zbožowny budu a sławny." A wón sebi mysleše, zo też swj. Filip wšo tak měni, kaž rěči. Nadobo pak torhny joho k sebi a šepny jomu mjelčo do wucha: „Što potom?"

Tejle słowčcy zapušćištej so młodźencej tak kruće do duše, zo jej husto zasy wospjetowaše. A hdyž w duchu sebi dale předstaješe, što wšo z njoho budże, tak też tejle słowje jomu so do mysli měšeštej. A wón poča kruće sebi myslić a nadobo so stróži „Što potom?" — „Wumrěć!" — Potom dyrbju wumrěć, wšitko wopušćić, budu sudźeny a při tym pak do zbožnosće přijaty, pak zatamany. — A wón złoži wot toho dnja swoju starosć na to, štož přińdże a so njepominje, a bě swjeće žiwy. —

Hdyž by njepřećel Budyšin potřělał, by zrudny był. A što, hdyž by też był zatamany? — A pokazuju će na Jězusowe słowa, kotrež płakajo nad Jeruzalemom praji: „Zo by też ty spóznał, a to na tymle twojim dnju, što je k twojomu pokoju!"

mi.

Wójna.

Kak stoji z wójnu?

K tomu pisa Stegemann w „Bund" mjez druhim:

W stajnej napjatosći rostu wójnske podawki do rozrisowanja. Hdyž bě entente k offensivje přešła, staj so dwaj měsacaj minyłoj. W tymle času je ruska offensiva najwjacy kraja dobyła a wopomnjeća hódne strategiske wuspěchi wunućiła, bjez toho pak, zo by hač dotal tajki płód widźała, zo bychu so wobstojnosće k njezbožu centralnych mocow powaliłe. Jendźelsko-francózska offensiva, kotraž měsac traje, je wjele mjeńše taktiske wuspěchi měła a jara mało dobyća kraja dócpěła a je strategiscy na wjazanjo sylnych němskich zamjezowana wostała.

Mjez tym zo je so Brussylowej z najmjeńša předrěćo na dwěmaj hłownymaj městnomaj radźiło, a dospołne předrěćo je jeno wustało dla mudroho manevra njepřećela we hłubokim rumje, dyrbjachu so Jendźelčenjo a Francózojo spokojić, zo jeno prěnju liniju trochu sćišćachu, kotraž pak na kóncomaj jenajka wosta, a stoja mało kilometrow k ranju dźensa w kolenu pod nowymi zadźěwkami, kotrymž k ranju wudospołnjace linije sćěhuja. Přimace mocy Italskich pak docyła njedosahachu, zo bychu přez sylnu wotedatu podpjeru k ranju wosłabjenych Awstriskich do stracha přinjesłe.

Hačruniž wotpohladana general-offensiva ententy hišće dospołnje do skutka stupiła njeje a tam, hdźež měješe być wołóžaca offensiva, do bitwow přeńdże, też žanoho rozrisowacoho wuspěcha njeměješe, ma so tola wopomnić, zo so nětkle wuspěchi dopruhuja, kotrež buchu wot centralnych mocow a jich zwjazkarjow hač do 1. junija 1916 činjene. To su jara wulke kruchi kraja a strategiska přewaha, kotraž so přecy zasy wopokazowaše a mocam ententy jara škodźeše. Wot tohole wulkoho dobytoho ruma, kotryž měješe za w nim stojacych najwjetšu ważnosć, dokelž so wokoło jich nacionalnych ležomnosćow kaž daloko dosahacy štomownik wiješe, je jeno mały kruch wotšćěpjeny.

Hdyž so nětko w ranju centralne mocy wo nowe zarjadowanjo staraja z tym, zo so za generalnoho maršala Hindenburga nowy a wjetši wokrjes poručeństwa wutwori, a wón sam na wolhyniskim wójnskim jewišću wustupuje, ličitej też Němska a Awstriska z khutnosću wobstojnosćow. Jenož přezjene a njeposrědnje poručace a skutkowace wjednistwo wójska móže pod datymi wobstojnosćemi tamnu na 500 kilometrow rozćehnjenu rusku offensivu přez wulkotne napřećiwne skutki strategiscy přemóc a ji mjezy stajić. Powěsć přikhadźa tohodla skerje kus pozdźe hač překwapjaca, a njejedna so tu wěsće wo připadne wotmyslenjo ale wo derje překładźeny skutk, kotryž je dyrbjał hižo njedźele dołho přihotowany być. Njeje znate, hač je Hindenburg kommando, kotrež joho z derje wobtwjerdźeneje połnócneje fronty woła, bjeze wšoho dalšoho přijał, abo hač je sebi wěste wěcy, kaž posylnjenja a swobodnosć operacije wučinił; na kóždy pad pak su wójnske wo-

Z Łužicy a ze Serbow

Wozjewjenja.

Běrny.

Komunalny zwjazk w Budyšinje **za wsy** — kral. hamtske hejtmanstwo — wozjewja 7. augusta 1916:

Dźiwajo na nětčiši wobkhod z běrnami, zběhnjenjo zamjezowanja w trjebanju běrnow a zakaznje futrowanja běrnow, wothlada komunalny zwjazk na dalše wot wozjewjenoho zawjedźenja běrnjacych markow a předawańjow.

Kupowanjo a předawanjo běrnow přewostaji so we wokrjesu komunalnoho zwjazka za Budyšin na wsach swobodnomu wobkhodej. Kóžde dalewuwožowanjo běrnow smě pak so kaž dotal jeno z dowolnosću komunalnoho zwjazka stać.

Wozjewjenja dla potřěbnosće běrnow pola mjenowanoho zwjazka su z tym zběhnjene.

Jeli zo gmejny njemohłe telko běrnow zwjesć, kelkož trjebaja, budźe jim komunalny zwjazk w tym pomhać.

⁘

Futrowanjo běrnow dowolene. Kaž je wójnski zeživjeński hamt wozjewił, je zakaznja dla futrowanja běrnow wot 2. augusta hižo zběhnjena, a tak futrowanjo dowolene.

⁘

Wosebity futr za rancy dóstanu mali skótplahowarjo, t. r. tajcy, kotřiž nimaja wjacy hač dwě rancy, hdyž ma jena abo druha prosata, kóždy króć centnar wotrubow za tukrajnu płaćiznu. Khartu k tomu wustaja gmejnska wyšnosć. Płaći to jeno tehdom, hdyž je ranca prosata měła a prawo na tónle futr spadnje po dwěmaj měsacomaj. Wotruby wudźěła firma Pawoł Šołta nasl. w Budyšinje. Wot 7. augusta płaći tele wozjewjenjo. Za rancy, kotrež su do 1. julija prosata měłe, pak to njepłaći.

⁘

Žně ječmjenja 1916 su ćazane,

wozjewi Budyšinski komunalny zwjazk za město a wsy 5. augusta. Žně maja so hnydom womłóćić, 4/10 zorna smě plahować k symjenju abo k swojej druhej potřěbnosći zdźeržeć. Dalše postajenja dźěn su zhonić pola gmejnskeje wyšnosće. Najwyšša płaćizna za centnar je hač do 31. augusta sobu 15 hr. a hač do 15. septembra sobu potom 14 hr.

⁘

Žadyn bjezmjasny měsac wjacy třěbny.

Z Barlina pisaja: Bjezmjasny měsac zawjesć — najprjedy bě september za to postajeny — je přisłušne městno wothladało, dokelž to po nowšich wobstojnosćach našoho skotu wjacy nuzne njeje.

⁘

Na kolesu bjez gumija jězdźić smě kóždy, dokelž kolesa so njećazaja ale gumij, a njeje k tomu wosebiteje dowolnosće třěbne.

⁘

Prämija 20 hr. bu postajena za tunu khlěbowoho žita hač na dalše, štóž tesame **bórzy womłóći** a předa.

⁘

Njezrałe běrny wurywać abo předawać je kruće zakazane a so ćežcy khosta, kaž ministerium znutřkownych należnosćow wozjewja.

⁘

Mnohe, skoro dźeń wote dnja wukhadźace **zarjadowanja** a **postajenja wyšnosćow** njemóžemy wězo wšitke w Posole, kotryž jeno tydźeńscy jónu wukhadźa, přijimać. Činimy tohodla čitarjow **kedźbnych,** zo bychu so **přecy zasy** pola gmejnskich předstojićerjow wobhonjeli, **što** so **zarjaduje** a **postaja**, zo njebychu potom **ćežke khostanja sćěhwk njekedźbnosće byłe.**

Wšelake prjedawše postajenja so nětkle zasy wobnowjeja abo so na nje dopomnja, wosebje w času žnjow.

Wšitke ćazanja žitow traja dźěn dale. Na **wobkhod z rožku** a **zymskim ječmjenjom** k symjenju a postajenja wo tym so dopomnja; też na postajenja **wo žnjach wowša 1916.**

* * *

Z Budyšina. Dźensa sobotu 12. augusta dóstachu štyrjo diakonojo w tachantskej cyrkwi měšnisku swjećiznu, kotřiž běchu lěto w Paderbornje w měšniskim seminaru přebywali. Mjena nowych měšnikow su: kk. Beno Šołta z Radworja, dr. phil. Schmidtke z Rossweina, Franc Schwarzbach z Blumberga a Pawoł Löbmann ze Šěrachowa. Wšěm „daj Bóh zbožo“ na ćežki puć do žiwjenja!

Knjez Beno Šołta změje swoju primicu 15. augusta w Radworju.

Młodomu měšnikej

na dnju prěnjeje Božeje mšě,
na Donjebjeswzaća s. Marije 1916.

1. K wołtarjej stup Božomu, stup k Bohu,
   Kotryž twoju młodosć womłodźi!
   Do najswjećišoho zastaj nohu,
   Knjez ći měšnistwo njech wopłodźi!
2. Lubuj dom, hdźež krasnosć Boža bydli.
   Wěrnosć Knjeza na wěki će skruć!
   Sylnosć joho w twojej słabosći njech sydli,
   Joho swětło rozswětlej ći puć!
3. Bohu čiste poskić woprowanjo,
   Swjaty Bóh tón swjatoho će sčiń!
   Wopor twój měj Bože spodobanjo,
   Lečenjow wšěch złych so wšudźe zmiń!
4. Wujednawaj z Bohom swojich bratrow,
   Za nich proš a z nimi modli so!
   Dušam w čisću wuproš wustup z matrow!
   Khwała Boža tak njech zmnoži so!
5. Skutki Bože wozjewjej wšom' ludej,
   Mištra swojoho jim pokazaj!
   Z joho mocu wobaraj wšom' błudej!
   Prócy wuspěch rjany wohladaj.
6. Po dobrej wodź pastwje wowcki swoje,
   Z khlěbom žiwym njebjeskim je syć!
   Žohnuj je! Tak budźe dźěło twoje
   Jim a tebi k wěčnom' zbožu tyć!

Přećelej z dźěćatstwa. Michał Nawka.

Z Budyšina. Njedawno nowoswjećeny měšnik, knjez Brusk, kotryž bě dotal we wojeńskej służbje w Pirnje, přińdźe na wupomoc do Altenburga, hdźež budźe wosebje w Rosicach skutkować dyrbjeć, dokelž je tam wjele Polakow; za to přińdźe tamniši dotalny kapłan do Lipska za wojeńskoho duchownoho a dotalny jedyn z wojeńskeju duchowneju w Lipsku dźe do pola jako pólny wojeński duchowny.

⁘

(Namakane ćěło.) Hdyž bě hižo někotre dny na skhodźe tachantskeje cyrkwje, kotryž na pišćelowy khor katolskoho dźěla wjedźe, kista stała a nichtó po nju wjacy njepřińdźe, bu skónčnje njedźelu 6. augusta kista tam wotewzata a policiji přepodata. Kista bě cyle z hruboho drjewa a w šěrej papjerje zawalena a wobwjazana. Hdyž policija papjeru wotwali, namaka na kisće list z adresu na katolskoho duchownoho. List měješe město Lubij mjenowane a 28. julija 1916. W nim prosy mać, zo by so dźěćo tu na Mikławšk pohrjebało, dokelž je Budyšin jeje domizna, tohodla je so tu wobroćiła w jeje zadwělowanju. Tak bě potajkim posyłka w kisće ćěło mortwoho dźěsća, kotrež hižo khětro wonješe, dokelž bě tak dołho w kisće mortwe ležało. Wězo bu wěc hnydom policiji wozjewjena, potom statnomu rěčnistwu přepodata a přepytana. Bě to ćěło hólčka dobreje postawy a přistojnje zhotowane a na nje por swjećatkow położene; potajkim bě to dźěćo drje katolskeje maćerje. Lěkarska sekcija bě podała, zo je dźěćo naturskeje smjerće, na zahorjenjo płucow wumrěło a je na dwaj měsacaj stare. Wutoru bu ćěłko zasy swobodne date, zo smě so pohrjebać, štož je so też potom stało na nowym zwonkownym pohrjebnišću. Hdźe je dźěćo sem, komu słuša, njeje znate a w Budyšinje so też ničo wuslědźiło njeje. Tuž so za tym dale slědźi. Wěcy, kaž kista atd. wostachu na statnym rěčnistwje w Budyšinje. Wozjewjenja, kotrež mohłe podawk wujasnić, chcyłe so tam wozjewić abo pólicajskej wyšnosći.

⁘

Z Dalic. Wčora pjatk tydźenja před wječorom w 6. hodźinje dyri błysk do hródźow Młyńkec kubła. Na hródźach bě wšo ze synom zatykane, kotrež so też hnydom palić počinaše. Dokelž běchu hnydom nimo někotrych domjacych wjesni ludźo k pomocy, so radźi wšón skót před wohnjom wukhować. Murje a wjelb wostachu stojo, hewak je so wšo wupaliło. Nimo wšitkoho syna spalištej so też dwě fórje wotawy a tři fóry dźećela. Před někotrymi lětami bě so na tym kuble hižo bróžnja wotpaliła.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Powěsće wo padanju wojakow na wječornym bitwišću so w tu khwilu zasy na hrózbne wašnjo množa. Hižo zasy přinjese pólny póst zrudne zdźělenjo wo smjerći wosadnoho wojaka, powěsć zo je we wójnje **padnył:**

27. **Jakub Wićaz z Brěmjenja,** wojak we reservnym pěšim regimenće čo. ... Wón 24. julija w krawnych bitwach nad rěku Sommu (w połnócnej Francózskej), z kruchom granaty smjertnje zranjeny, padny. Joho ćěło bu na bitwišću do zhromadnoho rowa z druhimi padnjenymi towaršemi pokhowane.

Wón zawostaji mandźelsku: Hanu rodźenu Handrikec z Brěmjenja a dźěćo.

Jako Wićazowa kompanija njedawno nowe podzemski skhow (Unterstand) twarješe, wućišća wón do hišće mjehkoho cementa nad joho durjemi wulke serbske napismo: „My swěrni Serbja chcemy wostać.“ Bórzy po tym Wićaz padny. Tak je woprawdźe hač do smjerće swěrny Serb wostał. Dokelž tam na nětko ztwjerdnjenej muri pismo dźensa hišće stoji, budźa serbscy wojacy, kotřiž přichodnje do tutych skhowow přińdu, widźeć, zo su tu před nimi też hižo Serbja, a to dobri Serbja, přenocowali. Zajimawosće dla bu pismo fotografowane. — W tudomnej wosadnej wójnskej khrónicy so tajki wobraz khowa.

Ranjeny bu:

Michał Běmak z Radwořskoho Haja, wojak w reservnym pěšim regimenće čo. ... Joho 29. julija we wsy Fleury (abo Flers?) pola twjerdźizny Peronne nad Sommu granatowa třeska na nozy lohcy zrani. Wón lěkuje so w lazareće w St. Quentinje (w samsnej krajinje).

⁘

Z Radworja. (Ważny wopyt.) Kaž wšelake nowiny njedawno pisachu, wopyta Joho Majestosć kral Friedrich August połnócnu Łužicu. Na tym pućowanju přińdźe też přez tudomnu krajinu. Kral přijěcha srjedu

26. julija jenož z někotrymi přewodnikami na konju wot Kamjenca přez Jěžow, Němske Pazlicy, Pěskecy, Sernjany, Dobrošicy a Łomsk do Njeswačidła, hdźež khwilku pozasta. Wottam jěchaše dale přez Nowu Wjes, Holešow, Łupoj, Kamjenju, Měrkow, Khwaćicy a Ješicy do Delnjeje Hórki na kaču hońtwu. Něchtóžkuli z wosadnych na reblowanym wozu sedźo abo z kosu na ramjenju krala zetka; ale, dokelž běše tón jenož wšědnu hońtwjeńsku drastu woblečeny, joho nichtó njespózna.

Kamjeńčenjo, kaž słyšimy, k dopomnjeću na žadny wopyt nazymu na wsy „kralowsku lipu“ sadźa.

✣

Z Rakec B. N. pisaja dla jězdźenja z kolesami: Dokelž su do Rakečanskeje wosady słušace wsy w Pruskej wšitke wjacy hač 6 km, haj hač do 9 km zdalene, bě so farař na generalkommando 5. armeekorpsa z prózstwu wobroćił, zo by, jeli nic kóždomu domej jene koleso, dha tola z najmjeńša kóždej žonje, kotrejež muž je w polu a kotraž dyrbi hladać, zo swoje hospodarstwo w rjedźe zdźerži a tohodla z časom jara ličić, jene koleso k wopytej wójnskich pobožnosćow a njedźelskich Božich službow so přewostajiło. Na to bu sćěhowace zapowědźace wozjewjenjo jako wotmołwa pósłane, kotrež so tohodla wozjewja, dokelž drje mohłe, kaž so samo rozemi, też z druhich wosadow tajke přeća a prózstwy so činić: „Generalkommando wobžaruje, zo njemóže prózstwu wot 26. julija dopjelnić. Wozjewjenjo 12. julija mjenuje w § 4 dla ćazanja gumija na kolesach (zamjezowanjo jězdźenja) cyle jasnje winy, kotrychž dla móže so zasytrjebanjo kolesow dowolić. Wopytowanjo cyrkwje pak tam mjenowane njeje. — Generalkommando připóznaje, zo je wopytowanjo Božich službow wosebje w tymle ćežkim času k zdźerženju cyrkwinskoho zmyslenja a dla wužitka za duchowne wobstojnosće jenotliwoho přejomne, na druhej stronje pak su tu jara nuzne wobstojnosće wójska, dokelž dyrbi so přez ćazanjo wobstojacomu njedostatkej na gumiju wotpomhać. Zo sebi wobydleństwo k zdźerženju přecy přihotowaneje mocy wójska też něšto zapowě, hdyž sej sebi k wužitku w nic nuznych padach na přihodniši srědk jězdźenja zapowě, budźe drje so też wot wašeje wjeledostojnosće připóznać.“

✣

Z Kulowa. Tudomny wučeŕ Theodor Wels dósta wuznamjenjenjo żeleznoho křiża 2. rjadownje a bu też hnydom za podwyška pomjenowany. — Pomocny duchowny P. Ludwik Görlich bu hižo zasy wotwołany do Plessa w Ślezskej. Hač do znowa-wobsadźenja tohole městna při farskej cyrkwi budźe tu kuratus Otremba z Wojerec wupomhać.

Z listow serbskoho pólnoho duchownoho

„Jutře dyrbiće rano zahe wołać“, prajach swojomu pachołej, „dokelž su kemše we V.“ Wjeska je khětro zdalena a Bože służby su hižo rano w sedmich. Wojacy dyrbja też njedźelu derje wužić, hdyž je rjane wjedro, zo bychu při hewak pancatym wjedrje syna domoj dóstali. Hdyž je Boža mša hižo we sedmich, je potom hišće cyły dźeń čas k dźěłu. Tuž dyrbi dha mój konik, kiž je za lohki wozyčk zapřehnjeny, mócnje nóžkować. To rady čini. Honjenja trjeba njeje. W započatku, hdyž joho dóstach, bě jara njemdry a běch raz nimale z nim do smjertnoho njezboža přišoł. Hrubi wojacy běchu konja z pukami wocahnyć chcyli, štož pak je wopak. Mój pachoł je swědomity wojak, kiž ma lubosć a sćerpliwosć z kónimi. Wě z mojimaj konjomaj wobkhadźować. Znaje konjace počinki a wopačnosće. Wjedro bě tón dźeń přez měru rjane a słónčko runje w njewuprajnje krasnej rjanosći skhadźeše: napohlad, kiž so serbskim ratarjam kóžde ranjo poskića, hdyž po dźećel jědu. Přecy jón wobdźiwaja, dokelž přirodu a Božu wšohomóc lubuja. Serbski splah so za wšo rjane a wulkotne zahorja. Wóń kwětkow a łukow nam derje činješe, wosebje dokelž běše dlějši čas pospochi dešćowało. Połdra hodźiny běchmoj jěłoj a skónčnje wuhladachmoj cyrkwičku w dole, hdźež rjana francózska wjes mjez lipami a jabłučinami so khowaše. Cyrkej njebě hišće wotewrjena. Tuž dyrbjach do fararjec duri klepać, dóniž skónčnje hospoza dóńdźe a Boži domčk wotankny. Hižo zeńdźe so też čŕjódka wojakow — wjele tu katolskich njeje —, druhdźe su wjacy. Tam mam Westfalskich, Bayerskich a Polakow. Sakscy su zwjetša lutherscy. Popowědach z wojakami a rozdźělach paćerjace knižki a časopisy. Wočakowachmy hišće hosći, swěrnych a zahorjenych wojakow ze serbskeje Łužicy. Tu nadobo, kajki to ropot, rano zahe. Też spěw klinčeše kaž paćeŕ přez stwórbu: napohlad, kiž dyrbi wutrobu serbskoho pólnoho duchownoho zwjeselić. Za wulki deskowany wóz běštej konjej zapřehnjenej a na wozu sedźeše nahladna čŕjóda wojakow — Serbow, kiž kemši přijědźechu a jducy po puću běchu sebi serbski rańši kěrluš zaspěwali. Jich stražmištr, kiž je jim dobry, bě jim wóz přewostajił. Miłoćanski pachoł činješe pohonča, a we wozu, z brězami wupyšenym, sedźachu druzy: z Klóštra, z Różanta, ze Sernjan, z Wotrowa atd. To wězo wočakował njeběch. Wjesele kóždoho powitach. Hlej, tu přijědźeštaj hišće dwaj, to pak běštaj wosobnaj, na wosobnym, dwajkolesatym wozu sedźeštaj kaž baronaj: Khróśćan G. a Lejnjanski E. To bě radosć. Zestupachmy so, dźěchmy do cyrkwje, zaspěwachmy sebi rjany kěrluš, kaž to stajnje před Božej mšu činimy. Wšelacy dźěchu też k spowědźi. Potom bě spěwana Boža mša. Po přečitanju swjatoho sćenja prědowaše serbski duchowny, druhi raz, tak dołho kaž swět stoji, w serbskej maćeŕnej rěči w francózskej cyrkwičcy. Naš sławny knjez general, kiž swojich serbskich wojakow horcy lubuje, bě sebi sam přał, zo bychu też serbscy wojazy raz swoje kemše měli. Hižo bołmončku běch za serbskich wojakow z inf. reg. 103 při Božej mši serbscy prědował. Słyšachmy wo našim Zbóžniku, kiž bě runje wojakow tak horco lubował. Wšudźe, hdźež so w Nowym Zakonju wo wojakach rěči, su wulcy khwaleni. Wojacy, kotřiž k swjatomu Janej khodźa, su dobreje wole, Kafernaumski wyšk je přikład horliweje wěry, wyšk pod křižom so zjawnje k wěrje do Božoho Syna wuznaje a wyšk Kornelius je prěni mjez wšěmi pohanami, kiž bu křćeny. Tuž dyrbi tola wojeńske powołanjo něšto rjane, haj, mózu rjec, něšto swjate być. Wojacy dyrbja jenož tak žiwi być, kaž jich wulcy prjedownicy we Swjatym Pismje. Wojacy njejsu wšitcy swjeći, tola zrědka namakaš koho, kiž by był zasakły. Smjerć stajnje hrozy a wojeńska robota je přez měru ćežka a napinaca. Třoji počink wuznamjenja křesćanskoho wojaka: sprawnosć, towaršnosć a woporniwosć. Tak a podobnje rěčeše serbski pólny duchowny, mnohim zmužitym wojakam běchu sylzy do wočow stupiłe, dokelž běchu po dołhim času zasy jónu raz přileżnosć měli, Bože słowo w maćeŕnej rěči słyšeć. Po skónčenych Božich službach zaspěwachmy sebi hišće kěrluš. Też za „Posoł“ dobych někotrych woteběrarjow. Po krótkim wjesełym rozžohnowanju ze serbskimi towaršemi dyrbjach zasy dale, kónik pak zmužiće postupować, dokelž mějach hišće po hodźinskej jězbje w druhej wjescy kemše, hdźež bě němske a pólske prědowanjo. Serbscy wojacy pak wjeseli domoj jědźechu, jeni na jednorym deskowym wozu, druzy pak w hrabinskej kaleši. Što su sebi powědali, njewěm. Tola zawěsće budźa dołho hišće spominać na serbske prědowanjo w Francózskej. Za tři njedźele so zasy wohladachmy, tola nic jeno ze serbskimi wojakami samymi, ale też němscy towaršojo běchu sobu. Tutych je wjele wjacy a serbski wojak też němske Bože słowo zrozymi. Husćišo hač kóžde tři njedźele kemše dźeržeć njemóžu, dokelž je mój mi připokazany wokrjes jara wobšěrny a dyrbju tola měsačnje wšudźe k najmjeńšom' raz pobyć. Wjacy hač dwě Božej mši njedźelu dźeržeć, je knjez biskop duchownym z dobrym prawom zakazał. Dźěławy dźeń pak wojacy časa nimaja, dyrbja do žnjow, syno dźěłać a žita syć, wosebje hdyž je nětko tak wulkotnje rjane wjedro. Štóž ma hewak žadosć za Božej službu, móže k Francózam kemši hić, hačrunjež to powšitkownje być njesmě a też trjeba njeje. Su jara pobožni wojacy pódla. W jenej jara zdalenej wjescy — dyrbju tam ze železnicu dojěć — je zahorjena horstka katolskich wojakow. Su tu přecy wšitcy zhromadźeni, hdyž do cyrkwje zastupju. Mjez nimi su wšelacy, kotřiž dyrbja 5 km daloki puć kemši hić. Pobožnje tam kleča we ławkach při wołtarju. Na Božej mši mócnje kěrluše spěwaja, hačrunjež je jich jenož mało. Husto su też Francózojo přitomni, kotřiž so jara na pobožnych němskich wojakach dźiwaja. Prjedy pak hač je w tajkim wokrjesu wšo tak zarjadowane, zo kóždy katolski wojak zhoni, zo su kemše, dyrbi pólny duchowny wjele pisać a telefonować a so hóršić. Tola hdyž je jónu wšo w rjedźe, potom móže też na to přisahać, zo tu po móžnosći wšitcy budźa. A tola so při wšim hišće stawa, zo tón abo druhi njezhoni, hdy su kemše a zo wo nje přińdźe. Dyrbi něhdźe na straži stać abo w hrjebjach pjeršć sypać abo někajku druhu poručnosć dopjelnić. Móžno też, zo je runje khory atd. Tola potom so wina njesmě a njemóže na pólnych duchownych suwać a so hanić, zo su lěni a zo so „wo swoje wowcki“ njestaraja, kaž so bohužel też Serbja hórša. To je wulki njedźak a jara hroznje. Sym wěsće přeswědčeny, zo by kóždy pólny duchowny 20 km daloki puć šoł, zo by za jeničkoho wojaka Božu mšu swjećił a jomu swjate sakramenty wudźělić mohł. Wojak, kiž so w listach hórši a skorži, zo přileżnosće nima, swoje nabožinske winowatosće dopjelnić, je zwjetša sam na tym wina. Njech tola na swojoho duchownoho krótki dopis z prózstwu wo kemše napiše. Duchownoho wšak znaje, a hdyž nic, to bjeze wšoho w swojej pisarni zhoni. Na wobalku napisa napismo: „An den Herrn Divisionspfarrer der ... Inf.-Div.“, abo hdyž je duchowny jenož pólny kapłan kaž na př. ja: „An den Feldgeistlichen ... des ... Armeekorps.“ Hdyž w jenej wjescy dlějši čas kemše njemějachu a při najlěpšej woli přileżnosće njemějach, tam dóńć, pomham sebi husto z tym, zo njedźelu popołdnju abo wječor nyšpor z prědowanjom a požohnowanjom wotdźeržach. To wšak njeje Boža mša. Tola Bóh, luby Knjez, hlada na zwólniwu wutrobu a po tym wudźěluje swoje swjate hnady. Potom zapřehnje mój pachoł druhoho konja, kiž rano šoł njebě, přiwjaza zdobom też nastroj ze swětłowobrazami za wóz. We wjescy mam najprjedy pobožnosć a potom zhromadźuju sebi na wječor wyškow a wojakow w prózdnej bróžni abo někajkej

sali. Spěwamy a smy wjeseli a přednošuju jim ze swětłowobrazami wo něčim zajimawym, ale nic wo wójnje. Człowjek chce raz něšto druhe widźeć a słyšeć. Potom ćežke, napinace dźěło zasy lěpje lóštuje. Sym hač dotal na 35 tajkich přednoškow wotměł. Wojacy běchu jara dźakowni. Mam to za winowatosć. Pólny duchowny tu zawěsće jenož njeje, zo by wojakam přecy prědował a jich namołwjał, ale zo by jim był też towarš a přećel. Naši wyškojo rěkaju mi žortnje „Lichtbilderpastor“. Tola to jim za zło nimam.

Dwě lěće sym nětko hižo we wojeńskej służbje. Wojeński duchowny znaje swojich wojakow. Wě, hdźe jich boli. Při mnohim mrějacym dyrbi stać a jomu pomhać w poslednim ćežkim wojowanju. Štož pak je zlě, je to, zo je mrějacy towarš hišće młodźenc w najrjeńšich lětach z wutrobu nadźijepołnej. Tehdy człowjek hišće wumrěć nochce a tola joho smjertnica třase, zo cyłe ćěło třepota, doniž hrózbna smjerć skónčnje njedobudźe.

Serbja, modlće so za wašich synow, kotřiž też za was wojuja. Pomyslće sej też pobožnje na swojich duchownych. Ći dyrbja so mnohoho rjanoho wjesela wzdać a w hórkim sebjezapřěću žiwi być. Njech lud jim z tym najlěpšu dźakownosć wopokaza, zo so za nich modli. Małohdy budźe drje Serba, kiž za swojich duchownych Wótče naš wuspěwa. Tak dołho kaž budźa Serbja Boha wo dobrych měšnikow prosyć, změja dobrych wjednikow a z nimi zbožo a spomóženjo.

Towarstwo křesćanskich maćeri.

Zo je naš čas, čas towarstwow, je znate, haj swět je cyle přepjaty na towarstwa, wšě možne a njemožne namakaš tu mjez nami. Wšitko so hromadu zestupuje, a štóž tu wosamoćeny sam stojo wostanje, też nihdźe wjele wjacy njedocpěje abo docyła ničo. Wězo njeměnimy tu tajke dźiwje wotnožki, kotrež druhoho zaměra nimaja khiba jeno zabawy, čas zabića a pjenjez přečinjenja, njech so hewak mjenuja kaž chcedźa.

Su pak tola też mnohe wužitne towarstwa a w našim času runjewon nuzne, jeli ma so z cyła něšto na jenym abo druhim polu našoho žiwjenja, njech je to na cyrkwinskim, socialnym abo dźěłaćerskim, dócpěć, a štóž so wo nje njestara ale radšo doma za khachlemi sedźo wostanje abo so k swojej pólcy sydnje (jeli zo nětkle z cyła žanu wjacy dóstanje) abo k swojomu karančkej piwa, tón so też njedźiwaj, zo potom wšudźom wróćo wostanje. Njemóžemy a nochcemy tu hakle wšě towarstwa a zjednoćenja mjenować. Też w našim serbskim kraju mamy hižo rjanu ličbu wšelakich towarstwow, kotrež spomožnje skutkuja. A pola křesćanow je wěc w tym nastupanju hišće rjeńša a khmańša, dokelž móže a dyrbi też kóžde towarstwo měć křesćanskoho ducha a so zepjerać na zasady swjateje wěry, kotraž dźěn hakle tak prawje wšitko wožiwja a přez zeńske a zakhodne kubła nas wjedźe hódnotam wěčnym.

Ważne pak njejsu w našich časach jeno mužske towarstwa, ale runje tak ważne su też za holcy a žónske. Wšelake tajke zjednoćenja też w našej Sakskej namakamy, kotrež maja najbóle zaměr zastaranja khudych, rozwučenja abo dźěłaćerske předmjety. Ale najmjenje zastupjene drje budźe w cyłej Sakskej towarstwo křesćanskich maćeri, kotrež je předewšitkim też cyrkwinske towarstwo, wězo nic w tym zmysłu, zo by jeno nabožnosć a pobožnosć hajiło, ale zo by cyłe wulkotne a ćežke powołanjo křesćanskeje mandźelskeje a maćerje Bohu poswjećiło a jej prawe a dobre puće pokazowało na wšitkich polach jeje powołanja, w sebje-swjatosćenju, w sćerpnym njesenju husto tak ćežkoho křiža w mandźelskim žiwjenju, powučało wo njewuprajnje ważnym a ćežkim nadawku prawoho woćehnjenja ji dowěrjenych dušow, dźěći, a też samo pokiwy dawało wo dobrym domjacym a hospodarskim žiwjenju. Ach wulkotne to nadawki žónskeje, a za wšitke powołanja, wosebje tak wulcy ważne a ćežke mamy tu postajenja, a wustawy a wučeŕnje, a runje za najważniše powołanjo žónskeje, maćerje, stawa so často tak mało.

Tu sebi paedagogojo (wučerjo woćehnjenja) hłowu łamaja, kak mohł a ma so mały człowjek, dźěćo, a pozdźišo też wjetše dźěći najlěpje woćahnyć. Njeličomne knihi su so hižo wo tom pisałe, wulkotne paedagogiske bibliotheki móžeš namakać, wulkotne stoły za tule wědomosć woćehnjenja (paedagogiki) so tu namakaja na wysokich šulach (universitach), a sławni mužojo tam swoju wědomosć podawaja za tutej žedźacym studentam, a też duchowny dyrbi ju wuknyć. Wosebje pak so też z tym zaběraja wučeŕske seminary — rodźeny paedagog dźěn chce a ma być wučeŕ, kotryž so wosebje w přezjednosći z duchownym prócuje, zo by tule człowjesku młodu rostlinu derje wuplahował. Haj, plahuj, plahuj, hdyž małoho přemjeńka dóstanješ, ze skaženym korjenjom a hižo kripawym zdonkom. To je ćeža a próca, zo toho jeno tak trochu někak do rjadu přinjeseš, a dźiwje wotnožki so ći tak suwaja zasy ze štomika, dźěsća, a husto dosć dyrbi so tu třihać a rězać, wězo drje nic z nožom a nožicami ale z prutom a kiješkom, a to też často wotdźeržuje, zo tamne wotnožki wěsty čas tak jara njeŝuskaja. Ale pozdźišo ći tola zasy wuprasnu a tuž też potom namakaš telko skaženych štomikow w Božej zahrodźe, horde, wumyslene, njeznjesliwe, njespokojne, njeposłušne, lěhnje, a štó wě kajke wjacy stworjenja — a hdźe maš pytać winu wšoho toho? O, to tebi praja ći wučeni knježa a wulcy paedagogojo, zo je wěc w spočatku skažena, „dokelž je najważniši dźěl woćehnjenja dokonjany ze 6 lětami“, tak ći wuča. —

Hdźe dyrbi wboha mać to wšitko sem wědźeć? Hdźe wšě zasady sem brać? Wězo je wot natury ji zakład daty, wěsta nazhonjenosć tu też je a wšelake rady staršich žónskich, ale wěste krute zasady drje podarmo pytaš; a tola je do jeje rukow położene zbožo a njezbožo cyłoho człowjeskoho žiwjenja, hdyž ma wona kłasć zakład k tomu. Nochcemy pak tudy wěc dale wjesć, to je jeno pokazka, hałžka cyłoho wulkoho štoma ważnych winowatosćow žónskeje, maćerje.

A što hakle žada a budźe žadać naš zrudny a khutny čas wot žónskeje, maćerje? Kelko tu hižo stoja jako wudowy, z črjódku dźěći, muž, mandźelski je daloko w njepřećelskim kraju dyrbjał woprować swoje žiwjenjo, zo bychu domjacy, swójbni byli žiwi, a kelko snadź zhubja swójbnoho zastaraćerja, nana! Hdźe ma potom wboha žónska, mać, pytać wućek, radu? Wězo přede wšěm pola Boha wudowow a syrotow, ale też pola człowjekow, a w tajkich wobstojnosćach, kak wužitne je potom tajke připrawjene „towarstwo maćerjow.“ —

Tele towarstwo też wosebje ordinariaty (biskopja) poručeja w nětčišim času. Arcybiskopski ordinariat w Freiburgu wozjewi w měrcu t. l. w swojim časopisu sćěhowace:

„Mjeze wšitkimi poručenymi towarstwami žónskich je „towarstwo křesćanskich maćeri“ dźiwajo na wobstojnosće, kajkež je wójna w jenotliwych wosadach zawinowała, w tym času najwažniše. Tohodla my na to pokazujemy, zo bychu so po možnosći we wšěch farskich wosadach tajke towarstwa założiłe.“ Je nětkle 66 lět wot nastaća prěnjoho towarstwa křesćanskich maćeri w tamnym na přemysle bohatym měsće Lille (połnócnej Francózskej) a 56 lět wot zawjedźenja tohole towarstwa w Němskej přez biskopa Kettelera w Mohuču (Mainz). W Bayerskej bu prěnje towarstwo křesćanskich maćeri w lěće 1868 w Regensburgu założene. Tute bu wot bamža Pia IX. přez japoštołski list wot 12. decembra 1871 na arcybratrowstwo pozběhnjene, z prawom, zo smě druhe, kanoniscy wot biskopa dioecesy założene towarstwa z tymsamym mjenom a zaměrom w cyłej Němskej a w jej blizko ležacych městnach, hdźež so němscy rěči, přijimać a tym też samsne dóstate wotpuski sobudźělić. Bamž Leo XIII. je přez breve wot 20. hapryla 1883 dowolił, zo smě arcybratrowstwo w Regensburgu towarstwa tohosamoho mjena a zaměra też w Awstrisko-Wuherskej, Šwicy a wšěch tajkich městnach přiswojić (aggregować), w kotrychž wšitcy, abo skoro wšitcy wobydlerjo němscy rěča.

Jako literariski pomocny srědk so za duchownych wjednikow poruča z nowa woživjacy časopis „Ambrosius“ pola Auera w Donauwörće.

Paderbornska dioecesa, kotraž drje w nabožnej organisaciji w Němskej na čole wšitkich stoji, je jako prěnja dioecesanski zwjazk swojich towarstwow křesćanskich maćeri wutworiła (w novembru 1915 w Dortmundźe), štož je přikładny skutk japoštołskeje mudrosće we wójnskim času! W arcydioecesy Freiburgskej so přihotowace dźěła k założenju zwjazka stawaja.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 610. Jurij Frencl z **Budyšina** (w polu); 611. Hańža Skalic w **Drježdźanach**; 612. –615. z **Wotrowa**: Hana Lebzyna, Jakub Rab a w polu, Hana Hajdanowa; 616. Mikławš Lebza z **Kanec**; 617.—623. z **Radworja**: Mikł. Brycka, Madlena Wünčec, Michał Rjenč, Jan Grubert, Kosmas Pjekař, Jurij Khórjeńk, Jan Cyž; 624. 625. z **Bronja**: Mikławš Smoła, Jurij Měškank; 626. Mikł. Wólman z **Łuha**; 627. Jakub Wowčeŕk (Schäfer) z **Boranec**; 628.—631. ze **Smjerdźaceje**; Michał Cornak, Mikławš Kućank, Marija Lehmanec, Mikławš Brusk; 632. Jakub Pječka z **Pěskec**; 633.—635. ze **Sernjan**: Mikławš Koplanski, Mikławš Ryćerja, Michał Janca; 636. Michał Šäfer z **Dobrošic**; 637. Jurij Rězak z **Bělšec**.

Za fond towarstwa: Mikławš Wólman z Łuha 2 hr. 50 pj., Madlena Wünčec z Radworja 40 pj.

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 5. aug. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 10. aug. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch (50 kg abo centnar)								
Woka (50 kg abo centnar)								
Jahły (50 kg abo centnar)								
Krupy (50 kg abo centnar)								
Hejduš (50 kg abo centnar)								
Běrny, nowe 1 kg	—	22	—	25				
Pšeńčna muka (50 kg abo centnar) zakońscy			19	50				
Ržana muka (50 kg abo centnar) wumlěta			16	12				
Syno (50 kg abo centnar)	7	—	9	—	—	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	6	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	5	75				
Prosata 552 (w Kamjencu 149)	27	—	43	—	25	—	40	—
Butra 1 kg	4	60	5	10	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	—	—	—	—	20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Žur.

Dalokoreč̌ak č̌o. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 34. | Budyšin, 19. augusta 1916. | Lětnik 54.

Kaž tón jedyn w templu!

„Na, tajkich farizejow, dyrbjało to jich hišće wjele na swěće być?“ tak snadź sy sebi pomyslił, hdyž sy dźensa z klětki swj. sćenjo wo farizeju a cłowniku słyšał. „Štó dha by so też takle dźiwnje modlić mohł: „Božo, dźakuju so, zo njejsym kaž ći druzy ..., a kaž tón cłownik tamle.“

Takle snadź sebi mysliš a wbohi, snadź sy runje sam cyle tajki farizej abo tola khětro na njoho motany. A njeje derje, zo sej takle mysliš! Přetož něhdźe praji Jězus: „Njebudźe-li waša sprawnosć dospołniša dyžli sprawnosć farizejow, njepójdźeće do njebjeskoho kralestwa.“

Ty motany na toho farizeja w dźensnišim swjatym sćenju? Kak tola to?

Na Hadama a Jěwu žno sy tola zawěsće też jónu poswarił. Hdyž je ći takle tak prawje hubjene so šło, abo zo sy połnej rucy dźěła měł, abo hdyž ći wšo na prěki dźěše, abo hdyž by rad něšto wužiwać chcył a njejsy mohł atd. njejsy to moskotał na prěnjeju staršeju? „Zo je Jěwa tola tole zworać mohła! Jenoho jabłuka dla storči sebje a nas do hubjenstwa! A to měješe cyłu zahrodu połnu najrjeńšoho sadu! Kak lohko tola bě było, zo njebě wot zakazanoho štoma jědła! A Hadam, tón słaby człowjek, tón hišće so też potom zanorić da! Tón by z najmjeńša mohł rozomniši być!“

A hlej, hdyž takle rěčiš, sy hižo runjeća, z najmjeńša jara motany na tamnoho farizeja. Njerěči z poroka, kotryž maš přećiwo prěnimaj staršimaj, snadź tole: „Ja bych hinajši był. Mi so tole stało njeby. Hdyž maš telko wužiwanja a zawjeselenja, to so mi tola ani zechcyło njeby.“

A snadź ani wo nitku lěpši był njeby.

Takle baje stare powědańčko: Běše muž a tón přecy rad při dźěle moskotaše. To nadpadny też hrabi, pola kotrohož dźěłaše a tón so poča prašeć: „Što tola při dźěle přecy takle moskotaš?“ — „Ach, hnadny knježe, na Hadama swarju. Njeby-li so wot žony narěčeć dał a wot jabłuka jědł, njebych tu so pońć trjebał a dréć kaž drač. Lóžo bych so zeżiwił.“ — „Sym přeswědčeny, zo njeby lěpje činił.“ — „Ženje, ženje, hnadny knježe, hdyž maš wšoho dosć, čohodla potom też za maličkosću požadać?“ „Na derje“, praji hrabja, „sy takle sprawny a na wšě boki dospołny człowjek; tak dyrbiš so wot nětka na zemi lěpje měć. Dójdź po swoju žonu a pójdźetaj do hrodu. Kaž w paradizu dyrbitaj so pola mje měć!“ — A měještaj so derje. Buštaj krasnje zdrasćenaj, bydleštaj kaž kral a kralowna. Kóždy dźeń dóstawaštaj te najlěpše jědźe. Tola spodźiwnje. Ke wšěm tym šklam bu kóždy raz hišće jena přistajena. Ta bě z wěkom wodźeta a jara rjana. Z njeje, tak bu jimaj prajene, njesmětaj jěsć; ani wotkryć ju njesmětaj. Mužej też ani na to njebě. Ale žona bě takle jara wćipna a sebi šklu wobhladowaše: „Ach, kak rjana tola je! Wjele rjeńša hač te druhe. To budźe zawěsće też něšto wjele lěpše w njej dyžli w tych druhich! Tola wona sebi ani njepomysli, ju wotkryć. — Nazajtra bu na kóncu wobjeda też tak přikryta šklička zasy přinjesena; a tak po kóždej jědźi. Ale přecy z wjetšej wćipnosću žona na nju zhladowaše a přecy bóle so jej šklička lubješe. „Spodźiwnje tola tole je. Čohodla je tola hrabja namaj zakazał, zo ani pohladnyć do njeje njesměmoj. To tola ničo złe być njemóže, hdy bych takle pohladnyła.“ „Toho so mi wostaj!“ praji muž. „Njech je, štož je.“

Ale žona njeda měra. A hdyž bu při kóždej jědźi ta přikryta šklička zasy přinjesena, tak ju přecy bóle wobdźiwaše a přecy bóle ju wćipnosć ćehnješe, zo by ju wotkrywši do njeje pohladała. A samo w nocy njeměješe měra a w sonach widźeše, kak je šklička połna złota a drohotnych kamjeni a wosrjedź wšoho rjany jasny kristal. A hdyž do njoho pohladnješ, widźiš swoje přichodne žiwjenjo před sobu.“ To powědaše mužej. „Wočinjane njebudźe“, tón kruće wotrazy. „Ale jenož pohladać! Potom wěko hnydom zasy horje położu!“ „To ženje njebudźe.“ — „Ale hdyž pak bychmoj swój přichod takle z kristala widźałoj.“ — „Wostaj, wočinjane njebudźe!“ Ale žona njeda měra a přecy jomu we wušomaj leżeše a zwonješe, a skónčnje muž z mjerzanjom zawoła: „Čert tola, tak sčiń, zo změju měr.“ A žona zběhny wěko a ze šklě wuskoći — myška. — Tu zastupi hrabja, a muž a žona dyrbještaj zasy z hrodu a dyrbještaj zasy w poće swojoho wobliča swój khlěb sebi hladać.

Też ty sebi husto mysliš, hdyž wo tym abo druhim słyšiš a widźiš, što je wopačnoho, hrěšnoho skućił: „Kak je tola tole činić móhł. To so mi ženje stać njemóhło.“ — Přećelo, njesudź hordźe. Přehusto to činiš a maš so za lěpšoho dyžli druhoho, a so dźiwaš, hdyž to abo tamne wo druhim słyšiš. Nimaš sam ničoho wopačnoho na sebi? A hdyž też nic to, štož druhi, nimaš druhe, haj snadź hišće hórše brachi a njeskutki? Čohodla sudźiš a zatamaš? Zaběraj so ze swojimi słabosćemi: te sebi rozmysli, te wobželnosćej a tych so wuspowědaj. A potom budźeš při modlitwje pobožny a rozkateje wutroby kaž tón, kiž so prawje modleše a wusprawnjeny z templa dźěše.

mi.

Wójna.

Stojnišća nad Isonzom.

Na pjatnaće měsacow dołho su Awstriscy swoje stojnišća nad Isonzom přećiwo sylnym italskim nawalam ze železnej wutrajnosću dźerželi. Sta tysacy włóskich wojowarjow je tam padnyło abo krawiło. Nětko su Awstriscy, kiž dyrbja so z dobom ze swojimi hłownymi mocami přećiwo Rusam wobarać, roztřělane město **Görz** ze swojim mostakom a wyšinu **Oslaviju** před wulkej přemocu dyrbjeli wopušćić a na druhe stojnišća so wróćo sćahnyć. Ličba wojowarjow a brónjow dyrbješe so wězo při tym njepřećelej woprować, bě pak poměrnje snadna. Dla toho „dobyća“ bychu italscy patrioći a jich nowiny najradšo na hłowje stali a činja, jakož bychu jich kanony hižo do Triesta, haj do Wiena dosahałe.

Je italski wuspěch woprawdźe tajkoho wuzběhowanja a tajkeje hary hódny? By wšak bjez dźiwa było, hdy by cyłe italske wójsko mały dźěl awstriskoho přewinyło, ale k tomu je hišće daloki puć. Štož su Italscy dotal dobyli, su stojnišća, kotrež běchu Awstriscy wot spočatka jenož lohko wobtwjerdźili a wobsadźili, dokelž njemějachu wotpohlada, je na dlějše dźeržeć. Wojacy poslednjeje wobory tu stražowachu. Hakle hdyž z woprědka słabuške italske nadběhi so poměrnje lohko wotpokazać a stojnišća so dźeržeć hodźachu, buchu sylniše wodźělenja do nětko krućišo wobtwjerdźenych stojnišćow pósłane. Zo su tele tak rjec jenož nakhwilne stojnišća na 5/4 lěta dźerželi, je za Awstriskich wjacy česće hač za Italskich jich skónčne předobyćo. Za Italskich dyrbja so **woprawdźite wojowanja wo isonzowu frontu nětko hakle započeć.** Prěnje hłowne stojnišćo našich zwjazkarjow, k ranju wot Görza na wyšinje drohi **Görz—San Giovanni—Duino**, njebě dotal hišće we wojowanjach. Te pak dyrbja italscy přimać, hewak jim dotalny snadny dobytk wjele njepomha. Při tym budźe so jim też tohodla ćežo wojować, dokelž dyrbja z dobom też w Tyrolskej do prědka. Bychu-li samo — štož drje jim lohko njebudźe — přećiwo Laibachej a Triestej postupowali a nic z dobom w Tyrolskej, su w straše, zo Awstriscy jim do strony přińdu. Tohodla su drje też posledni čas w dole rěki Etsch, k połnocy wot Arsiero, a wokoło hory Tofany žiwišo nadběhali. Wojowanja w tyrolskich horiskach pak móža so jenož w mjeńšich wodźělenjach stawać a su wosebje ćežke. **Wobstojnosće we wójnje mjez Italskej a Awstriskej njejsu so přez dobyćo Görza a wyšiny Oslavija wjele přeměniło.** (b)

Podtłóčowanja přez štworozjednoćeństwo.

Kak Francózska a Jendźelska z mjeńšimi neutralnymi statami wobkhadźujetej, začuwa w tu khwilu Šwica prawje sylnje. Tam leža wšelake twory, kotrež je Němska nakupiła, na składže. Němska chce je měć a Šwica je też zwólniwa, je wuwožować, ale Francózska a Jendźelska tomu wobaratej a hrozytej, zo druhe tajke twory — je na př. bałma pódla — do Šwicy wjacy njepušćitej, jeli Šwica tam

zapołożenym němskim tworam přez mjezy da. Šwicska industrija by z tym nanajćežšo škodowana była. Na druhej stronje pak też Němska na swojim prawje wobstoji a je Šwicy ultimatum pósłała, zo nochce ze Šwicu dale twory wuměnjeć, doniž swoje tam ležace wěcy njedóstanje. Też to by za Šwicu wulka škoda była. W swojich wuzkosćach je šwicske knježeństwo w Parizu jednało, docpěło pak ničo njeje. Što budźe Šwica nětko činić, je ćežko prajić. Zo je němska žadanka sprawna a ta štworozjednoćeństwa njesprawna, drje też w Šwicy widźa, ale što chcedźa přećiwo mocy činić, hdyž dyrbja tola najwjacy potrjebow wonka kupować?

General Kuropatkin

bu za gouverneura w Turkestanskej pomjenowany. Z tym je joho wojeńske wjednistwo ke kóncej. Z japanskeje wójny derje znaty Kuropatkin bu ze swojoho wotpočinka powołany, hdyž so Rusam hubjenje dźěše. Ale też wón njemóžeše ani we Wolhyniskej němsko-awstrisku liniju přełamać ani na połnócnej fronće přećiwo Hindenburgej što wučinić a tohodla nětko zasy dźe. (b)

Němske powětrniki w Jendźelskej.

Z najmjeńša 8 króć pobychu z kónc julija a w prěnjej połojcy augusta w Jendźelskej. Tamne nowiny njesměďža wo načinjenej škodźe wjele pisać a knježeństwo ju husto cyle prěje. Přez neutralne kraje pak tola powěsće přikhadźuja, po kotrychž běchu škodowanja wulke.

W **Lincolmje** buštej dwě fabricy ćežko wobškodźenej a hišće njedotwarjena hala, z kotrejž so wjele koni spali. K **Chesterfieldej** a pola **Resphama** buchu železniske čary roztřělane. Při wuliwje **Humbera** bu swětleńska wěža ćežko wobškodźena, tohorunja tam ležacy mały křižak. Pola **Grimsby** bu municija rozbuchnjena, mjez **Grimsby** a **Cleetorpe** přistawne twary a twarjenja a wšelake tam stojace łódźe roztřělane.

W **Hullu** načinjena škoda liči po milijónach, wosebje w twornjach za brónje a municiju a w přistawach. W **Irminghamu** bu přistaw dla načinjeneje škody zawrjeny. K połdnju wot **Cambridge** wotpalichu so wulke twornje. Pola **Great Yarmouth** bu cyła batterija swětlakow a wobaranskich kanonow zničena. Też na mnohich druhich městnach buchu twornje, mosty, železnicy, přistawy, łódźe atd. wobškodźene. Wobydlerjo běchu we wulkej bojośći, wosebje hdyž so wupokaza, zo wobaranske kanony přećiwo Zeppelinam ničo njewučinichu, runjež po móžnosći za nimi praskachu. Su dźěn so też ze wšěch wulětow wšitke naše powětrniki a lětaki njewobškodźene wróćiłe. (b)

Turkojo w Armeniji.

Kaž w Persiskej su Turkojo też w Armeniji posledni čas nahladnje postupowali. Mjez tym, zo bě w krajinje pola Trapezunta powšitkowny měr, nastachu kónc julija a započatk augusta k wječoru wot Rusow dobytoho města **Erfindjan** sylne wojowanja. Turkojo nadběhachu z dobrym wuspěchom mjez Wanskim a Urmiskim jězorom. 7. augusta bližachu so woni městomaj Bittlis a (dale k wječoru) Muš. Na 150 km šěroka bě jich fronta. Wo jich nadběhu pisachu 8. augusta Rusojo z Pětrohroda: „Před turkowskim nadběhom cofachmy k połnocy.“ Lohki turkowski nadběh njebě, dokelž dyrbjachu z doła hornjeju **Eufrata** a Tigrisa na 1600 m wysoko. K tomu stej měsće Bittlis a Muš wot jenitkeje železnicy 200 km zdalenej.

Hdyž Turkojo z dobom přećiwo Suezkanalej so hibaja, w Arabskej zběžki pótłóčuja a samo w Haliču pomhaja, su to rjane znamjenja jich hibitosće. (b)

Wojowanja w Perziskej.

Kaž Jendźelčenjo wot połdnja tak chcychu Rusojo wot połnocy přez Perzisku do Bagdada a wot tam potom Jendźelčanow pola Kut-el-Amara z turkowskich rukow wuswobodźić. K tomu postajichu „šěste rańše wójsko“ pod generalom Baradow. Turkojo chcychu drje jim puć zapołožić a wobsadźichu w Perziskej kengamerski překhód něhdźe 70 km k ranju wot Kermanschah a wobarachu so tam we januaru a februaru w ćežkich wojowanjach přećiwo Rusam, njemóžachu pak też z pomocu perziskich dobrowólnikow sylnišich Rusow zastajić. Runjež pomału přińdźechu Rusojo 4. junija hač k perziskej namjeznej staciji **Kasre-Širin.** Mjez tym běchu Turkojo Jendźelčanow pola **Kut-el-Amara** zajeli a móžachu nětko sylniše mocy přećiwo generalej Baradowej pósłać. Zmužiće so wobarajcy dyrbjachu Rusojo tola cofać. Pola **Kasre-Širin, Kermanschaha** (2. julija), **Sahne-Madiabad-a** a w **kengamerskim překhodźe** zbići dyrbjachu Rusojo Turkam skónčnje też Hamadan přewostajić (11. augusta).

Na wječornych wojowniščach

wospjetuja so wšědnje wojowanja, wosebje nad **Sommu**. Tu a tam přińdźe njepřećel druhdy kročelku doprědka, ale ta je z wjetša z tajkimi woporami wukupjena, zo so bóle přehraću hač dobyću runja. Z wjetša su nadběhi cyle podarmo. Wšědne rozprawy su skoro jena kaž druha.

15. augusta na př. pisa naše wjednistwo wo wosebje sylnym nadběhu Jendźelčanow takle:

Wot wčorawšoho připołdnja wobnowjachu Jendźelčenjo swoje nadběhi na liniji **Ovillers—Bazentin-le-Petit** z najwjetšej zasakłosću a njepřestachu hač do nocy. Su so při puću **Thiepval—Pozieres** w tym samsnym dźělu našeje prědkneje hrjebje zapřimnyli, z kotrohož běchu wčora rano zasy wuhnaći; hewak su jich mnohe w krótkich přetorhnjenjach sebi sćěhowace nadběhi docyła a jara krawnje před našimi stojnišćami so złamałe. Francózojo wospjetowachu dwójcy podarmo swoje napinanja mjez **Maurepas** a **Hem**. Mjez **Ancru** a **Sommu** a dale tych wotrězkow kanony też nětkle njemjelča.

Na druhej fronće žane wosebite podawki, jenož k južnomu ranju wot **Armentieres**, na někotrych blakach w **Artois** a na prawo Maasy so žiwišo wojowaše. (b)

Po rozprawje 16. aug. bu nakhwilnje też pola **Reimsa** žiwišo wojowane. Ćežke wojowanja pola **Verduna** też posledni čas ženje cyle njepřestachu.

Na rańšich bitwišćach

su so we wjednistwach važne přeměnjenja stałe. Cyła dołha fronta bu na dwoje dźělena. Połnócny dźěl wot rańšoho morja hač něhdźe k Tarnopolej stoji pod pólnym maršalom **Hindenburgom** a južny dźěl hač k rumunskim mjezam pod awstriskim **arcywójwodu nastupnikom.** Tak je wjednistwo bóle jenotliwe a je lóžo mocy po potřebnosći tu a tam přesuwać. Dobre wuspěchi so wšće pokazaja, hdyž też nic runje we wokomiku.

Ruske nadběhi njejsu też w poslednim času přestałe, su pak też cyle surowe krawne wopory wot nich žadałe. W někotrych dźělach su Rusojo hišće něšto postupowali, tak dobychu **Stanislau,** kotryž Awstriscy bjez sylnišoho wobaranja wopušćichu, druhdźe, wosebje w južnych Karpatach dyrbjachu cofać.

Awstriska rozprawa 15. augusta praji:

K wječoru **Moldawy** w Bukowinje a pola hory **Taunatik** naše nadběhi dale pokročowachu. Při dobyću někotrych sylnje zakitanych stojnišćow wzachu njepřećelej 600 jatych a pjeć mašinskich. K połdnju wot Tartarowa wojowace bataillony dźěchu, wot sylnych ruskich mocow přimane, zasy na swoje stojnišća w tartarskim překhodźe.

Pola **Stanislau-a** a k połdnju wot Jezupola wotrazy wójsko general-wyška Koeveß jenotliwe njepřećelske wustorki. — Pola **Horazanki,** k wječoru **Monasterzyski,** nadběhaše njepřećel cyły dźeń našu frontu, činješe na někotrych městnach hač do šěsć nadběhow w hustych črjódach za sobu; bu pak wšudźom pod **najćežšimi zahubami zbity.** K južnomu wječoru wot **Kozowy** wobarachu Awstriscy ruskim wustorkam z napřećiwnymi nadběhami. Też pola Zborowa a k połdnju wot tam běchu wšě z najwjetšimi woporami płaćene napinanja njepřećela cyle podarmo. (b)

Na italskich frontach

wojuje so nětko něšto mało k ranju wot Goerza. Zo so Italskim wjele lěpje dźe hač prjedy, njehodźi so prajić. Šwicski spisaćel Stegemann praji: Italscy su ze swojim sewjernym křidłom po zdaću do **Monte Gabrielo** założili a su swój překhwatany postup z 5000 jatymi a **ćežkimi krawnymi zahubami** zapłaćili. Njeradźili so Italianam, so w dolinje rěki Wippach wuwić, da su jich stojnišća, runjež su Podgoru a Goerz dobyli, skerje hubjeńše hač khmańše.

Awstriska rozprawa 16. aug. praji:

W Goerzskim wospjetowaše njepřećel swoje sylne nadběhi na naše stojnišća k ranju linije **Salcano—Vertojba** a pola **Oppachia-sella.** Skoro wšudźom móžachmy nadběh hižo z wohnjom wotpokazać. Na někotrych městnach pak, hdyž so njepřećelej poradźi, so do našich prěnich hrjebi dobyć, bu wón přez napřećiwny nadběh zahnaty. Tak wostachu zasy wšě stojnišća kruće w rukach našich wojowarjow, kotřiž njepřećelej nanajćežše zahuby přihotowachu a 480 jatych, mjez nimi 1 wyška a 7 druhich officirow, 6 mašinskich a dwaj mjetakaj wotewzachu. Bataillon pólnych hajnkow čo. 2. a wodźěle regimentow pěškow čo. 24 a 48 zasłužichu při wojowanjach wosebitu khwalbu.

Pola **Zagory** rozrazy so wustork někotrych kompagnijow při zadźěwkach našich stojnišćow.

W **Dolomitach** wotrazy wobsada našoho **Ruffredo**-stojnišća nadběh w ručnym wojowanju.

We wotrězku **Monte Zebio—Monte Interetto** přimachu po žiwym wohnju z kanonami a mjetakami słabše njepřećelske wodźěle, kiž buchu lohko wotpokazane. (b)

Swětny rozhlad.

Dodawk k wozjewjenjam kejžora.

Joho Majestosć kral dósta wot **kejžora sćěhowacy dopis:** „Najsławniši, najmócniši wjerćho! Přećelnje lubowany wujo a bratře! Z krutej wolu dobyća za sławu a česć Němskeje stoji Wašeje Majestosće sakske wójsko nětko na dwě lěće w wječoru a ranju wojujo. Z tejle zmužitosću zahorjene, je wójsko wućahnyło, je na sławy połnych dnjach ławrjenc dobyća na swoje khorhowje připinało a je w krutej dowěrje hotowe, tele ćežke wojowanjo hač k dobyćerskomu kóncej přewjesć. Waša Majestosć sće ze sakskim wójskom, jako joho wulkotny šef wot młodosće kruće zjednoćeny a wěnujeće so jomu w krajnej wótcow-

skej starosćiwosći w njesprócnym dźěle. Zo bych Wašej Majestosći tohodla nowy wopokaz mojeje hłuboko začuwaneje dźakownosće za to dał, je dźensa moje wosebite přećo. Mam za to, zo njemóžu ju lěpje wuprajić, hač zo Wašeje Majestosće wjele lubowanoho syna, kronprynca Jurja Sakskoho, kralowsku Wysokosć, kotryž je wosrjedź sakskoho wójska, joho wjesela a zrudoby dźělił a přez to začišće a nazhonjenja dobył, kotrež budźa na joho dalšim wojeńskim puću z njewuprajnym wužitkom, k šefej batajlona gardy-třělcow pomjenuju, tohole zmužitoho a wupruhowanoho wójska, kotrohož uniformu je też Waša Majestosć junu z radosću nosyła. Sym jomu tele pomjenowanjo njeposrědnje sobudźělił. Najdospołniše česćowanjo a wěrne přećelstwo zawěsćejo wostanu Waš přećelnje zwólniwy wuj a bratr (b)

We hłownym kwartěru,
1. augusta 1916. Wilhelm I. R.

Podlějšenjo Němskeje wójnskeje wustajeńcy w Drježdźanach 1916.

(M. J.) Přecy postupowacy wopyt wójnskeje wustajeńcy w Albertinu je dopokazał, kak derje su tajke wustajeńcy žadanjo wótčiny za wobrazami wójny abo za wěstym předstajenjom tuteje dopjelniłe, a je też zrozemliwe, zo so ze wšelakich městow Sakskeje přeća wuprajichu, zo bychu so tamne w Drježdźanach pokazowane wěcy też z najmjeńša z dźěła w druhich městach wustajiłe. Hdyž so tele přeću też dla wšelakich přičinow dopjelnić njehodźi, je so nětkle po přewinjenju mnohich nic małych zadźěwkow wubjerkej, kotryž ma wjednistwo wustajeńcy, poradźiło, zo je so podlějšenjo tuteje hač do poł septembra zmóžniło. Też za tajkich, kotřiž su wustajeńcu wjacy króć wopytowali, so nowy wopyt hišće płaći, dokelž su k podlějšenju hišće mnohe nowe wěcy dóšłe. Po wopyće sudźene, kotryž ma wustajeńca stajnje a kotryž z kóždym dnjom a tydźenjom rosće, budźe drje podlějšenjo też radostnje powitane a přinjese „Čerwjenomu křižej“, kotryž móže nětkle hižo rjany přinošk wot wustajeńcy wočakować, dalše bohate srědki.

K tomu so hišće wozjewja:

Wjednistwo Němskeje wójnskeje wustajeńcy je nětkle wobzamkło, towarstwam, zjednoćenjam, fabrikam atd. tójšto zastupny pjenjez pomjeńšić, a jón město 55 pj. na 25 pjenježkow postajiło za wosobu z wuměnjenjom, zo so z najmjeńša 50 zastupnych khartkow nadobo kupja, abo zo so wustajeńca wot črjódkow, nic mjenje hač 30 wobdźělerjow, hdyž so na př. wo zwonkowne towarstwa jedna, nadobo wopyta. Z tym budźe drje wšitkim zmóžnjene, tule jara zajimawu wobhladanja hódnu wustajeńcu wopytać, kotraž drje so z ćežka w nětčišej bohatosći hdy wjacy poskići.

Wustajeńca so też w tymle času wo mnohe dobytki zasy wobohaći a druhe kruchi so wuměnja. Wosebje so też spomina a pokazuje zasy na Immelmannowu wosebitu wustajeńcu, kotraž je sama hižo wohladanja hódna a też wšitke joho wuznamjenja, też cuzych statow pokazuje. Khartki za towarstwa wudawaja so wot 15. augusta.

Za vicekrala Iriskeje

bu zasy Lord Wimborne, kaž so z Londona wozjewja, pomjenowany.

Sir Roger Casement

njebu zatrěleny, kaž bu najprjedy wozjewjene, ale zo bychu Jendźelčenjo wěc dočinili, dyrbješe wón swoje žiwjenjo na šibjeńcy skónčić. — Časopisy wozjewjeja, zo Casement też před smjerću hišće ke katolskej wěrje přestupi a swjate sakramenty dósta.

Zasudźeny wosta hač do poslednjeje hodźiny měrny a podaty. Hač do štwórć hodźiny před wotprawjenjom modleštaj so dwaj duchownaj z nim w jastwje. Hdyž kat zastupi, pozběhny so Casement hnydom a sćěhowaše joho z duchownymaj a jastwowym zastojnikom k wotprawnišću. Duchownaj modleštaj so po puću litaniju za mrějacych, při čimž Casement z ćichim hłosom wotmołwješe: „Knježe, budź mojej duši hnadny.“ Na wotprawnišću pozběže hišće jónu swój hłós: „O kak krasny dźeń, Sława Iriskej, Wumru za swój wótcny kraj!“ K wotprawnišću njebu nichtó dale připušćeny. Při zadnjej jastwowej muri stoješe na 30 iriskich mužskich a žónskich, kotřiž, hdyž smjertny zwónčk zasłyšachu, na kolena padnywši so wótře za pokoj Casementoweje duše modlachu. Próstwa Casementoweje swójby, za by joho sama pohrjebać směła, bu wotpokazana.

Primica knjeza Bena Šołty

15. 8. 1916 w Radworju.

Skónčnje, po 27 lětach Radwořska wosada zasy primicy dožiwi. Žadny swjedźeń za nju! Bjez dźiwa tuž, zo bě wšudźe wulke wjeselo a wulki přihot. Też njebjo bě so kaž přitowaršiło; přetož póndźelu wječor wumy a zwopłokowa dešćik cyłu wjes a krajinu. A nazajtra bě wjedro najrjeńše. Na 1/29 hodźin so wotrjady wosady wot fary po młodoho měšnika na „halej“ podachu: Za 4 cyrkwinymi khorhowjemi šulska młodźina (4 lětniki), za njej Towarstwo knježnow z khorhowju a z njej na 40 družkow, potom zastupnicy Tow. młodźencow z khorhowju — přetož druhe sobustawy za nas wonka na straži stoja —, na to Wojeńske towarstwo z khorhowju a za nim Katolska Bjesada z khorhowju, spěwarjo a za nowymaj cyrkwinymaj khorhowjomaj duchowni knježa. Ćah wulcy rjany, kaž sam wumělski molerˊ a to Němc wuzna! Před Šołćic nowym wupyšenym domom ćah zasta. Duchowni zastupichu, hdźež bě so přećelstwo a kmótřistwo młodoho knjeza hižo zhromadźiło, zo by też swoju radosć wozjewiło z darami a basnjemi. Najprjedy stupi mała družka Hana Čornakec z Ralbic před młodoho měšnika ze sćěhowacymi hrónčkami:

Žohnowanjo, měr a zbožo
Tebi, nowoswjećeny!
Krónu Twoju samo djaboł hrožo,
Njestorhnje Ći ze spanjow.

Kotraž z myrty hałžki zwita,
Znamjo Twojohˊ kralestwa.
Kral najwyšši Tebje škita,
Bohaće Će wobhnadźił.

„Sławu“ dźens Ći wšitcy praja
Dowěrjejo k Tebi so,
K swojomˊ wjednikej tak znaja
Swěru swěrnu do smjerće.

Z wyšin njebjeskich so syły
Jasnych duchow znošuja,
A kaž dźiw je słyšeć cyły
Khór profetski, njebjeski.

„Měšnik budź nětk do wěčnosće
Skała krutohˊ křesćanstwa,
A budź khostař wšeje złósće
A budź škitař sprawnosće!

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.
Napisał J. N.-K.
(10. pokračowanjo a skónčenjo.)

VII. Skónčenjo.

Zyma je so minyła. Ze złotym klučikom swojich pruhow je miłe słónčko rjane naléćo ze zymskich putow wuswobodźiło. Cyła stwórba hotowaše so do rjaneje zeleneje drasty, zo by ptačatka, kiž jako hosćo z cuzych, dalokich krajow so bližachu, hódnje powitała. Nadźija na rjeńši čas bě zasy do wšěch wutrobow zaćahnyła. Też we wutrobje Radźinec nana a maćerje zbudźi rjane naléćo z nowa mału škričku nadźije, zo so Wjacsław tola zasy wróći. Cyłu dołho zymu běchu joho hladali, ale podarmo; ani wón sam njepřińdźe ani žana powěsć wo nim. To zdaše so Radźinecom dźiwne a rudźeše jich. Što dyrbjachu sebi wo tym myslić? Bojachu so, zo je Wjacsławej něšto so stało, hewak jim tola njeby tak dołho čakać dał. Radźinec mać měješe husto cyle wupłakanej woči. Też Hanušecom njebě wšo jene, zo Wjacsław tak dołho wosta; mějachu dźěn joho wšitcy rady. Hanka pak zakitowaše joho ze wšej mocu, hdyž so jej Jurij směješe, zo so jomu zawěsće w Čechach prawje derje wjedźe a zo snadź sebi na jich mazanu wjesku wjacy njemysli; tajkim Jurjowym słowam Hanka wěčnje kruće wotmołwješe; hdyž pak bě so Jurij smějo wotsalił, zetrě sebi husto sylcy z wočow. Też stary Jan, kiž bě, runjež hižo 80 lět stary, hišće strowy a wjesoły, khodźeše nimale kóždy dźeń do wsy, přecy so podarmo nadźijejo, zo tam tola skoro „swojoho syna“ namaka. List, kotryž bě Wjacsław nazymu pósłał, čitaše skoro kóždy tydźeń.

Tak bě so hapryl 1684 přiblížił a bě junu sobotu wječor. Jan bě pola Radźincc, zo by nazajtra z nimi ke mši šoł. Też Hanušec nan bě k nim na bjesadu přišoł; sedźachu hromadźe we jstwje a powědachu sebi wo tym a tamnym. Jurij a Hanka běštaj hišće khwilu won šłoj, dokelž bě wjedro rjane ćopłe a měsačk lubje swěćeše. Sedźeštaj hromadźe na rozpadankach staroho hrodu přede wsu. Powědaštaj wo Wjacsławje.

„Hač težto wón też nětkle na nas spomina?“ praji tu na dobo Jurij, kiž hewak Hancy rady k lubu rěčeše, khutnje. „By mi tola jara žel było, hdy by zasy njepřišoł; bě pěkny človjek a mój najlubši towarš. Twój njepřećel drje też njebě, sotra?“ přistaji zasy žortujo.

Hanka wobroći so na druhu stronu, zo Jurij njeby jeje začeŕwjeneju ličkow widźał a tu — što to bě — njeječhaše tam něchtó po drozy wot Žitawy. Haj! Měsačk dźěn cyle jasnje na njoho swěćeše a z cyła běše hižo cyle blizko, zo móžeštaj joho snadnje póznać.

„To je Wjacsław!“ zawoła Jurij. „Njewidźiš dha, kak čorny zahrabuje?“ a khwatajcy zaléze wón dele a stupi so k puću. Hanka pak sedźeše, kaž by ju wjesoła powěsć, Bóh wě, kak přestróžała a njewěrješe sebi stanyć.

Mjez tym bě so Wjacsław hižo přiblížił a hdyž Jurja při puću stojo wuhlada, zastaji hanjacoho konja, skoči dele a „Jurjo, luby towaršo!“ powita swojoho přećela. „Budź witany, luby Wjacsławje!“ wotmołwi Jurij. „Smy hižo skoro nad tobu dwělowali, ćim wjetše budźe nětko wjeselo. — Pój tola, sotra, zo do wsy přińdźemy!“ zawoła na to. Hanka bě hižo dele přišła a hdyž ju nětko Wjacsław z woběmaj rukomaj powita a ji luboznje do kćějacoho wobliča hladaše, zaswětlištej so jej wóčcy a zjewištej zbožo, kiž wona čuješe.

Nětko dźěchu wšitcy do wsy. Jurij wjedźeše konja a khwataše do prědka, zo by Wjacsława Radźinecom wozjewił. Wjacsław dźěše z Hanku pomałšo za nim. Ducy sćeže sebi ryćerjowy pjeršćeń z porsta a praji

Njech so přecy krewje lije
Na bitwišćach mordarskich,
Twoja wutroba njech bije
Za Zbóžnika jeničcy.

Wopruj duše khrobłych rjekow
Knjezej bróni, wójskow wšěch,
Kotromuž tež wojak překłoł
Joho swjatu wutrobu.

Proš tu bóžsku krej, zo zmyje
Čłowski splah wot djabołstwa,
Zo před smjerću zwažnych kryje,
Słóncej měra skhadźeć da!"

Nětko wuj, k. farař P. Šołta primicianta postrowi z krótkej rěču a mać pokrjepi syna ze swjećenej wodu a da jomu maćerske požohnowanjo. Z přewodom swojich přiwuznych (nan, cyrkw. wučeŕ Pětr Šołta je bohužel hižo 8 lět njeboh, bratr Franc stoji w polu) a duchownych bratrow młody měšnik zkónc ćaha přistupi. Z kěrlušom „Knježe lubuju" ćah po haleju pod čestnymi wrotami a po pućiku k wulkej cyrkwi, před kotrejž druhe čestne wrota stojachu, kročeše. Zwony wyskachu. Cyrkej sama bě z pomocu ze wšelakich stron cyła wurjedźena a pěknje wudebjena. Hižo wrota běchu wobplećene. Na stołpach wisachu pisankojte wěncy. A wulki wołtař bě wšón do rostlin zelenych a pisanych kwětkow skhowany. Po hymnu: Veni Creator Spiritus = Přińdź Ducho swjaty stworićel! wotmě z klětki kmótr woswjećenoho měšnika, k. scholastik Žur, prědowanjo před połnym zhromadźeństwom ludu a rozkładže swjaty zamysł, cyłu krasnosć a wulku radosć swjateje cyrkwje, tuteje wosady a tejele swójby a kóždoho katolskoho křesćana nad tymle dnjom, hdyž nowy dźěłaćeŕ swoje sprócniwe a často pola człowjekow bjez dźak dźěło we winicy Knjeza započnje. Na to młody knjez z podpjeru kk. ff. Šołty a Nowaka a kapłana Bruska swój prěni wopor Božeje mšě swjećeše, ke kotromuž wosebje nazběrany měšany khór štyrihłósnu missu spěwaše. Swjate woprawjenjo dóstachu z ruki nowoměšnika joho bližši a někotři dalši přiwuzni. Te Deum z Božim požohnowanjom so Božej mši přizamkny. A potom k. Beno nowoměšniske požohnowanjo jenotliwym wudźěleše, štož so po nyšporomaj popołdnju a wječor tohorunja stawaše. Božim službam přizamkny so kwasna hosćina; duchowni a wučerjo wobjedowachu na farje, druhe přećelstwo pola Šołćic maćerje. Popołdniši nyšpor z wulkotnym procesijónom (dokelž bě swjedźeń Maćerje Božeje — a na tajkich swjedźenjach kaž na kóždej měsačnej njedźeli so tele procesijóny swjatoho różowca wotměwaja) po wsy, w kotrymž družki njesechu postawu Maćerje Božeje (Kralowny najswjećišoho rózarija) a so też zasy wšě towarstwa a wulka syła też druhich družkow kaž cyła wosada přizamknywši tak prawje dostojnje tónle krasny, wurjadny swjedźeń w lubym Radworju wobzamkny. — K nyšporu běštaj też hišće přikhwataloj kk. praelat Skala a kapłan Mič, mjez tym zo bě k. kapłan Just hižo připołdnju přišoł. — Krasny dźeń, hišće krasniše swjatočnosće, kak dyrbješe to wšitko zahorić wutrobu młodoho měšnika!

Połnosć Božoho žohnowanja za joho přichod a dźěło we winicy Knjezowej přejemy jomu z cyłeje wutroby. M. N.

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Hdyž tydźenja wo smjerći wojaka z Brěmjenja pisachmy, dha je dźensa hižo zasy zrudna powěsć samsnu wjes potrjechiła. We wójnje je dale **padnył:**

28. **Jakub Hańćik z Brěmjenja,** wojak we aktivnym pěšim regimenće čo. ... Na dnju 2. augusta joho njepřećelska kulka pola Estrées nad Sommu mori. Ćěło padnjenoho na bitwišću do zhromadnoho rowa z druhimi towaršemi pokhowachu.

Přispomnjenjo: Swójby, kotrychž wojacy buchu za podwyškow (Unteroffizier) a tak dale pomjenowani, należnje napominamy, zo bychu to w najbližšim času na farje wozjewili; runje tak też, hdyž je něchtó kajkižkuli rjad (Orden) dóstał abo hdyž bu něchtó z wojakow ranjeny abo z njezbožom potrjecheny.

⁂

W Nuknicy bě tamny tydźeń woheń, kaž słyšachmy, błysk je dyrił do Kralec hródźi a zapalił. (Dopisa njedóstachmy.)

⁂

Z Drježdźan. Ličba wopytowarjow Němskeje wójnskeje wustajeńcy je hladajcy rostła, nětko je tam hižo wjacy hač 250 000 wopytowarjow pobyło.

Rozprawa
XXXX. hłowneje skhadźowanki
serbskeje studowaceje młodosće w Khrósćicach, 13. augusta 1916.

Hačruniž bě so hižo XXXX. hłowna skhadźowanka w lěće 1914 do Hodźija wupisała a wšo so też na nju přihotowało, dyrbješe tola zhromadźizna spadnyć, hdyž naš kejžor wšěch swojich krajanow a cyły lud k wotwobaranju njepřećelow k brónjam powoła. Dwě lěće zańdźeštej, prjedy hač móžeše so XXXX. hłowna skhadźowanka wodźeržeć. Po dołhich přihotach zeńdźe so skónčnje 17 serbskich studowacych z rjanej ličbu hosći k XXXX. hłownej skhadźowancy studowaceje młodosće w Khrósćicach. Popołdnju w 5 hodźinach wotewri hłowny starši Nowak zhromadźiznu we Wjenkec sali ze spěwom „Hišće Serbstwo njezhubjene". W powitanskej rěči rozwi potom přičiny, čohodla so skhadźowanka hakle za połtřeća lěta zasy wotměwa. Surowa wójna běše zjězd serbskich studentow znjemóžniła. Hišće dźensa stoji wulka mnohosć z našeje srjedźizny we wójnskej służbje, a škitaja khroble z wótrym mječom naš kraj. Wjele je jich swěru ke kralej a kejžorej hižo ze swojej krewju wobkrućiło. Tola kotřiž hišće doma zwostachu, su so też swěrnje do dźěła měli, kaž nam to rozprawje „Serbowki" a „Włady" wobswědčištej. We „Władze" prócuje so pilnje dale 7 sobustawow w serbskej rěči, w serbskim přednošowanju a pisanju. Wo pilnej dźěławosći powědaše nam rozprawa „Serbowki" w Prazy. Ma jenož hišće 9 sobustawow. Knjez farař Wyrgač wozjewi nam, zo su sobustawy „Sorabija" w Lipsku wšitcy we wójnje. Tři su rjekowsku smjerć poćerpjeli. Krajnostawscy seminarisća a „Societas" gymnasiastow w Budyšinje žaneje rozprawy njepodaštej.

Jako prěni namjet staji so, zo ma so pomnik za padnjenych serbskich studowacych stajić. Dokelž so nichtó słowa njejimaše, poréča nam k. stud. radź. prof. dr. Muka rjane słowa. Za wjele lět njebě skhadźowanku wjacy wopytał. Dźensa bě wón k nam přikhwatał, zo by mjez nami jónu zasy přebywał. Wón dźěn je jedyn z tych, kotřiž prěnju hłownu skhadźowanku

---

k Hancy: „Hlej, luba Hanka, tutón pjeršćeń je mi ryćeŕ Marinski dał a mi dowolił, zo směm jón, komužkuli chcu, na porst tyknyć. Bych jón tak rady na twojim porsće widźał; chceš mi to dowolić?"

Hanka drje njewědźeše, što dyrbi wotmołwić, ale hdyž ju Wjacsław za ruku přimny a jej porst z ryćerjowym pjeršćenjom wudebi, so wona ani kuska njewobaraše.

Mjez tym bě Jurij hižo pola Radźinec pobył a hdyž Wjacsław nětko do dwora zastupi, stojachu wšitcy hižo před khěžu, joho wočakujo. Radosć zasywidźenja njetrjebam drje tu wopisować, kóždy čitaŕ móže sebi to sam najlěpje myslić.

Hdyž běchu so wšitcy zasy trochu změrowali, prašeše so joho Jan, hač nětko tola zasy cyle pola nich wostanje; ze strachom wočakowachu wšitcy, najbóle Radźinec mać, Wjacsławowe wotmołwjenjo. Młodźenc so z radosću wusmja a wotmołwi: „Njewopušću was, je-li Bóh chce, za cyłe žiwjenjo wjacy." Tute słowa hnydom wšě wobliča rozjasnichu a nětko dyrbješe Wjacsław powědać, kak bě so jomu po tym hač bě list wotpósłał, dale šło a młodźenc poča: „Hdyž bě křesćanske wójsko a z nim ryćeŕ Marinski wotćahnyło, wostachmoj z nanom hišće na dwě njedźeli we Wienje, zo bychmoj widźałoj, hač muž, kotryž bě mje něhdy rubił, ze žiwjenjom woteńdźe. Wón leżeše nětko we Wienje w klóštyrskej khorowni, hdźež joho mniša hač na najlěpje wothladachu. Hdyž bě tak daloko, zo bě joho zymica wopušćiła, ćehnjech ja z nanom a z bratrom do Čech, do swojeje prěnjeje domizny. Prjedy pak powědaše nan jenomu mnichej cyłu stawiznu khoroho a prošeše joho, zo by jomu pozdźišo wo Turkowym dalšim žiwjenju k wědźenju dał, štož móže.

W małym čěskim městašku je mojoho nanowa domizna. Srjedź oktobra zańdźenoho lěta tam přińdźechmy a hač do tutoho časa sym tam přebywał. Bě to dołho dosć, zo móžach spóznać, hač bě mje Bóh za překupca stworił. Wězo mějachu mje tam wšitcy jako bratra lubo, runjež też jich lubosć njemóžeše wjetša być, hač bě waša była. Też cuzy ludźo běchu jara přećelni ze mnu; ale mi běše tola wšo dźiwne; bě dźěn tak cyle hinaše, hač běch to zwučeny. Zo bych so bóle na jich žiwjenjo złožił, spytach też husćišo překupca činić; ale při tym mějach woprawdźe njezbožo; drohe wěcy předawach tunjo, tunje droho, za kisało dawach wino, mužam potykowach žonjace nohajcy, žonam mužace; druzy so mi smějachu a ja so hańbowach a wotmyslich sebi, lěpje kedźbować. Ale hižo nazajtra přiběža płačo mały pachoł, kotromuž běch město šnuptobaka popjerja do nanoweje tyski nasypał. Zdach so skónčnje cyłoho předawanja; ale što nětk započeć? Lěnjoho pasć tola njemóžach a druhoho dźěła hač burskoho skoro žanoho nawuknył njeběch. A za burskim žiwjenjom, w kotrymž běch wot małosće był, přiběraše moja žadosć dźeń wote dnja bóle. Pola was běch tola wědźał, k čomu tu sym; běch pilnje dźěłał, tam pak njemóžach ničo činić.

Tu zawoła mje něhdy nan k sebi do komory a praji: „Luby Wjacsławje, ty wěš, zo mamy će wšitcy rady a zo bychmy će rady mjez sobu zdźerželi; ale ja na tebi widźu, zo so pola nas z domom nječueš, dokelž sy druhej domiznje zwuknył. Ty sy nam sam husto powědał, kak njerady staj tebi twojej druhej staršej ćahnyć dałoj a kak staj će prosyłoj, zo by so bórzy zasy k nimaj wróćił. Z toho wšoho ja póznawam, zo budźeš ty zawěsće tam zbožowniši hač pola nas. Tuž móžu ći jenož radźić; wróć so tam zasy. My drje budźemy će njerady tak khětře zasy parować, hdyž smy će lědom hakle namakali; ale Łužica dźěn njeje kónc swěta a ja sym tak w swěće wokoło był, zo drje móžu će też tam junu wopytać, tuž ćehń w Božim mjenje, mi je tola lubšo, hdyž tebje w cuzbje zbožownoho wěm, hač zo sy při nami njezbožowny."

serbskeje stud. młodosće w **Khrósćicach** wuhotowachu. Namołwješe studowacych k žiwej rozmołwje a pokhwali rjanu mysličku dla pomnika. Wězo dyrbi pomnik serbskim wobstojnosćam přiměrjeny być. — Ze strony studowacych wupraji so nahlad, zo so njehodźi, tak dołho kaž wójna traje, hnydom wšo dokładnje postajić a wobzamknyć. By-li z wječorneje zabawy čisty wunošk zbył, so hnydom k tomu nałoži. Zbytne pobrachowace pjenjezy přiwozmu so wot financneje komisije. Jako městno přejachu sebi někotři Khrósćicy. K. farař Hicka radźeše k dobromu přemyslenju, prjedy hač so wěc wuwjedźe. Pomnik njetrjeba wulkotny a přepyšny być. K. wučeŕ Słodeńk rozwi z krótka, zo su Khrósćicy historiske městno, hdźež so skhadźowanka k prěnjomu razej zeńdźe. Su też dale srjedźišćo Serbowstwa. Tohodla by so pomnik za Khrósćicy derje přihodźał. K. stud. rad. Muka namjetowaše jako městno za pomnik cyle swobodne městno, njetrjeba to runje wjes być. Město mortwych pomnikow ma pak kóždy studowacy swjatu winowatosć, z dobrym přikładom pócćiwosće a pilnosće sebi žiwy pomnik stajić. Dyrbi pilnje Serbow rěč a dobre wašnja wuknyć, serbske časopisy podpjerować z pisanjom nastawkow. Młodosć dyrbi pilnje dźěłać a nic jenož staršim pomniki stajeć. — Hišće wupraji so přeco, zo njetrjebaja so tajcy sobu na pomnik zapisać, kotřiž njejsu ženje skhadźowanki wopytali.

Při wólbje nowoho wubjerka za přichodnu skhadźowanku wuzwoli so přez cedlki za hłownoho staršoho stud. theol. Nowak z Wotrowa, za I. podstaršoho student Křižan z Hodźijan a za II. podstaršoho seminarist Kokert z Łazka. Dokelž běše dźensa runje před lětom naš luby cyrkw. wučeŕ k. Rječka na wojownišću padnył, je financna komisija bjez pokładnika. Za njoho bě so k. cyrkw. wučeŕ J. Šołta z Budyšina namjetował. Zhromadźizna bě za njoho. Nastork, hač so zasy starši knjez jako protektor skhadźowanki njewuzwoli, so njepřija, dokelž jedyn ženje wšo k zarjadowanju skhadźowanki trěbne wědźeć njemóže.

Při sćěhowacych naréčach napominaše k. stud. rada Muka, zo bychu też serbscy studenća na to dźěłali, zo bychu serbske kubła w serbskich rukach wostałe. K. sejmski zapósłanc Kokla wjedźeše nas do časow prěnjeje skhadźowanki. Też wón wě so na prěnju skhadźowanku hišće derje dopomnić. Běchu mjez nimi naši wjednicy kaž k. stud. rada dr. Muka, k. praelat Skala, k. scholastikus Žur atd. Powita wšitkich w mjenje Khrósćanow. Napominaše studentow k prawomu zwisku ze wšědnym serbskim ludom. Prawa wjesołosć studentow so kóždomu lubi. Knjez wyšši wučeŕ Wjerab radźeše k pućowanju po Delanach a po Holi a powědaše nam ze swojoho samsnoho nazhonjenja. K. sejmski zapósłanc Bart napominaše wosebje k wopytowanju też pruskich serbskich wokolinow, hdźež je dobre serbske žiwjenjo zakćěło. Wón nadźija so na lěpši přichod też za Serbow w hospodarskim nastupanju. Naš nadawk ma być, kruće a swěrnje škitać wołtař a thrón. K. wučeŕ Słodeńk pokaza na towarstwowe žiwjenjo w narańšich Serbach a napominaše k sobudźěłu tam.

Při rozmołwje, hač ma so městno přichodneje hłowneje skhadźowanki postajić, so wobzamkny, to swobodnej woli hłownoho staršoho přewostajić, hačruniž je to přećiwo wustawkam. Dźiwajo na wójnski čas, njehodźi so nětkle cyle wěsće městno postajić.

Na kóncu naréčow powědaše nam k. stud. rada Muka hišće rjane episody ze swojich pućowanjow po Delnjej Łužicy w studentskich lětach. K. wyšši wučeŕ Wjerab chce nam trěbne karty k pućowanjam přez Delnju Łužicu požčić.

Při tajkich rjanych naréčach ze strony knjezow hosći so čas spěšnje miny. Wokoło 7 hodźinach skónči hłowny starši posedźenjo ze spěwom „Hdźe statok mój“.

Bóh dał, zo bychu wšě rjane myslički a napominanja w młodych wutrobach so hłuboko zakorjeniłe a po času dobre płody přinjesłe. Bóh chcył pak też w nětčišich ćežkich časach naš serbski lud strowy a čiły zdźeržeć, wosebje našich wojowarjow w polu a nam wšěm bórzy zbožowny měr spožčić, zo bychmy so wšitcy k lětu zasy hišće we wjetšej ličbje zhromadźić móhli!

Z dypkom w 1/2 9 hodźinach započinaše so zabawny dźěl, kotryž „Serbowka“ z pomocu Khrósćanskoho spěwarskoho towarstwa wuhotowa. Hłowny starši powita hosći w přepjelnjenej sali. Wšitcy njemóžachu docyła přistupa dóstać. Po spěwje wot mužskoho khora zanjesenym přednjese Jan Cyž ze Žuric jasnje a z wulkej zahorjenosću baseń „Našim rjekam“. W sćěhowacej swjedźeńskej naréči wosławi hłowny starši padnjenych sobustudowacych kaž też njeboh Rječku a Krala. W rjanej a běžnej réči rozrysowa potom zaćišć wójny na naš lud a spomni na wopory, kotrež lud nětkle za wótcny kraj přinjese. Ze spěwom „Hory módre, ja was znaju“ skónči so přeni dźěl zabawy.

W druhim dźělu hrajachu nimale wšitke sobustawy „Serbowki“ z pomocu dweju knježnow wulkotnje a wustojnje woprawdźe klasisku struchłohru „Posledni kral“ wot Józefa Nowaka. Hrajerjo a hrajerćy hrajachu hru z wulkej wušiknosću a zahorjenosću. Rjany zaćišć činjachu pyšne drasty. Miłej wosobje „Bedy“ a „Libuše“ wustoještej so prawje derje do swojeju rólow. Cyła hra dźěše běžnje a měrnje. Město rjanoho prologa by snadź mały rozjasnjacy přednošk do žiwoho zrozemjenja hry hišće lěpje zawjedł, tak zo njebychu so potom někotři přitomni čin prawje njezrozemiwši při najkhutnišim podawku smjeli. Po rjanym spěwje poréča hišće k. kantor wyšši wučeŕ Hila k studowacym, napominajo jich ke krutej powazy, přetož hišće njewěsty přichod budźe sebi zawěsće cyłych a swěrnych mužow žadać. Jako jich prjedawši wučeŕ wobroći so potom na čeledź a wobžarowaše jara, zo je naša čeledź stare dobre počinki zhubiła. Napominaše jich k posłušnosći. Starši dyrbja młódšim z dobrym přikładom być. Potom dodachu so hišće někotre spěwy, mjez tym zo so mnozy hižo na dompuć nastajichu.

Tak je so jubilejska XXXX. hłowna skhadźowanka powšitkownje cyle derje poradźiła. Njeby-li nas surowa wójna we wjeselu zatrašała, by so runje tuta skhadźowanka hišće rjeńšo zarjadowała a woswjećiła. Wjetša połojca drje stoji w polu abo z najmjeńša we wojerskej służbje. A tak, lubi bratřa sobustudowacy, zdźeržmy kruće naše ideale přez krawnu wójnu do da-li Bóh měrnišich časow. „Njezhubmy nadźiju rjanu, zo so wróća rjeńše časy“, hdźež budźemy našich młodych rjekow do lubeje serbskeje domizny witać a z nimi potom z nowa přećelstwo a nowe ideale hajić móc.

M. K.

Poslednje słowa praješe nan płačo a runjež ja widźach, kak ćežke jomu dźělenjo bě, tola „ně“ k joho radźe njeprajich, ale přiwzach ju rady. Hač do naléća wostach hišće při swojich přiwuznych. Mjez tym dósta nan też powěsć z Wiena, zo bě mój rubježnik so wulékował a nic jeno na ćěle, ale też na duši, zo bu dobry, pokutny křesćan. Nan jomu rady wšo woda a też ja žanoho hněwa na njoho nimam. Hdyž bě so naléćo přibližiło, zesedłach sebi hišće junu swojoho čornoho a podach so na puć do Łužicy. Dźělenjo drje bě ćežke; ale ja nadźijam so, zo budźa so wšitcy tróštować. Nan přewodźeše mje hišće dołhi kruch a skónčnje wopušći mje slubiwši, zo mje tu we Łužicy wopyta. Dwaj joho překupskej służownikaj přewodźeštaj mje hišće hač přez Žitawu a wot tam jěchach sam dale; puć dźěn tu hižo znajach. A nětko mje tu zasy maće a njetrjebaće so bojeć, zo wam bórzy zasy ćeknu“, skónči Wjacsław smějo swoju stawiznu.

Wjacsław wjedźeše nětko zasy swoje žiwjenjo kaž bě wot młodosće zwučeny, a bě zbožowny.

Junu popołdnju zhotowa so Jan swoju najrjeńšu njedźelsku drastu a tajki dźěše k Hanušecom. Tu měješe wulku rěč, kak je so młodomu Wjacsławej Radźinej jich pócćiwa dźowka Hanka zalubiła a zo by ju rady za swoju lubu mandźelsku wzał.

Što jomu Hanušec nan a mać wotmołwištaj njemóžu prajić; ale přichodnu njedźelu bě pola Hanušec wjesoły swjedźeń; swjećachu Wjacsławowy a Hancyny slub.

Nazymu, hdyž běchu žně domoj, bě kwas a kajki kwas? Z cyłeje wokolnosće běchu hosćo prošeni a khudych móžeše do dwora přińć kelkožkuli chcyše; žadyn njewoteńdźe prózdny. Też dalocy hosćo tam běchu. Wjacsławowy nan a bratr běštaj na joho prózdnu na kwas přišłoj. Hdyž so stary Maček zasy domoj wróćeše, praji k Wjacsławej: „Widźu, zo sy, runjež syn čěskoho nana, tola dobry Serb; wostań tajki a česć swojoho nana a swoju mać, kiž maš při sebi; potom će zbožo ženje njewopušći.“

Wjacsław měješe so stajnje po tutej radźe a bě přecy zbožowny; prěnje sylzy w swojim mandźelstwje płakaštaj Wjacsław a Hanka, hdyž po někotrych lětach Měrtušec Jana k rowu přewodźeštaj.

Nětko su dawno wšitcy ze swěta šli, wo kotrychž smy tu słyšeli, do rjeńšoho kraja, ale wopomnjećo njeje so minyło; rad hišće powědaja sebi jich dźěćidźěći wo swojim prjedowniku Wjacsławje, wo „serbskim synje čěskoho nana“.

Posoł

nastupace dopisy njech so wot nětkle hač do kónc septembra jeno sćelu z adressu

Redaktion des Kath. Posoł

Bautzen.

An der Petrikirche 9II.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoréčak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoréčak 334.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreččak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 35. | **Budyšin, 26. augusta 1916.** | **Lětnik 54.**

Strowe zelo.

Ty žno sy sebi něšto nazběrał? Přecy zasy je třebne we swójbje. Leńčk je dobry přećiwo hłowybolenju. Babyduška je khmana za žołdk. Rosće na wšěch mjezach a brjóžkach. A chceš-li a dyrbiš-li so jónu tak prawje wupoćić, potom sebi nawař najlěpje lipowoho kćenja. Zawěšće sy sebi joho něšto w swojim času našćipał. Lětsa lipa rjenje kćěješe. Wjele rostlinow je, do kotrychž je Bóh wšohomócny zapołožił lěkowacych a strowjacych mocow. Jenož přećiwo smjerći njeje — po Božej swjatej woli — zela narostło.

Tola jene zelo znaju: te, mohł prajić, ma cyle wosebite mocy. Te začerja z najmjeńša dźewjeć khorosćow. Reje te njejsu. Wo nich so jenož tak praji. To je jene druhe zelo, kotrež ma rosć na kóždej roli; nic jenož na mjezach a brjóžkach. Čłowjek sam ma je wusywać: Bóh dyrbi jomu přiliwać. Te pak też w zymje rosće. W tajkich zymach, hdyž zmjerzki morja wšě žiwjenjo, zo mi so wjacy njewusměješ, a wjeselo ći bywa cuze. Haj runje potom też ma najlěpšu hojacu móc. Tele zelo, kotrež měnju, lěkuje khore wutroby. Tesame też sylzam haći, hdyž zrudoba ći je z wočow tłóči; te też tu zrudobu wotećěri. Tele zelo — też Bóh je te symješko k njomu dał kaž za leńčk a połon a želbej — samo strowi rozom, hdyž na njón khoriš a w hłowje so ći mući. Te zelo skruća wolu k wulkim skutkam; te dawa zmužitosć, hdyž strachi hroža; te posylnja, hdyž maš so bědźić z najstrašnišimi njepřećelemi, a wjedże k dobyću.

Tele zelo słuša do kóždeje swójby. A kóžda swědomita mać ma kruće za tym hladać, zo je wone w domje doma a zo kóždy swójbny je wužiwać nawuknje. Hdźež tutoho zela njeje, hinje strowota a też zbožo. Bjez njoho hinješ a wumrješ. A tohodla móžu samo prajić, zo je tola też jene zelo, kotrež je přećiwo smjerći narostło.

To je hižo dołho, to natwarichu něhdże w Americy rjany, wulkotny twar za slepych. Zo bychu lutowali, njesčinichu woknow. K čomu też tych do slepnicy? Slepi dźěn tola ničo njewidźa. Tola ta wěc bě hłupje myslena. Njetraješe dołho, tu počinachu slepi, jedyn po druhim, khorjeć. Što jim běše, po prawym sami prajić njemóžachu. Bolosćow runjewon njemějachu. Ale mučni buchu a blědźi kaž běły wósk. K ničomu njemějachu lóšta a žanoho wjesela. Bórzy jich też něšto wumrě. Nětko dachu wokna wubić. A što bu? Hdyž słónco zasy so do jstwow a rumow wuliwaše, to wšo wožiwješe. Wjeselo začahny do domu! Mučnota, kotraž prjedy kóždoho nadpadowaše, wuwosta; strowota so zasy wróći.

Takle słónčko skutkuje. Je też lěkarstwo za khoroho; wot strowoho wotdźeržuje khorosć. A takle zbudźa wone a zdźeržuje wone žiwjenjo a zróst a kćěw a płód też na zemi.

A hlej, takle skutkuje tamne zelo, wo kotrymž prjedy rěčach. A tele zelo, to je paćeŕ, dobry, dowěry połny, pobožny paćeŕ k swojomu Bohu. —

Sy zbožownoho khwalił němoho, kotromuž, kaž dźensniše swjate sćenjo powěda, Jězus zasy rěč wróći. Tola zbožowniši ty, móžeš-li prawje rěčeć ze swojim Bohom, a zbožowny budźeš, doniž tu njejsy woněmił. Štóž ze swojim Bohom wě so rozmołwjeć, tón wostawa strowy po duši. Tón je też zbožowny za tutón čas. Praj, što by započał w tychle zrudnych časach? Njeby zadwělował, hdyž zrudoba wšudźom je a njezbožo? Hdźe druhdźe sy měł tróšta, hdyž powěsć dóńdźe z bitwišća, zo je wón padnył, hdyž nic w paćerju? Wšak hižo Jězus bu přez njón tróštny na Wolijowej horje. Što pokoješe maćeŕ, što mandźelsku, hdyž syn, hdyž muž ćehnješe do wohenja,. hdźež smjerć so krjepi do ludźi, kaž z lijeńcu dešć na žita a płódne pola? Što pokoješe muža, što młodźenca, hdyž w ćmowej nocy na patruliju ćehnješe? Wonaj spomništaj, kak doma dobre duše za njeju so modla. A też samoj pozběhnyštaj k Bohu wutrobu a mysl. A jimaj bu lěpje a zadwělowałoj njejstaj, hdyž granaty so sypachu kaž hroch z měcha a z jědojtymi płunami powětr bu napjelnjeny. —

Tola też za twoju dušu je derje, hdyž so modliš. Haj, njebudźeš zbožny, njejsy-li za žiwjenjo paćerjow lubował. Přez paćeŕ wuprosyš sebi Božeje hnady. A ta je třebna k duchownomu žiwjenju, kaž rosa za trawu, dešć za pola, słónco za cyłu stwórbu a wšu rostlinu.

Sy słyšał wo holčcy, kotraž před lětami w Londonje we wustajeńcy na różički prěnje myto dósta? Bydleše we wysokej khěži a jenož na wuzkim, hłubokim dworje móžeše druhdy něšto słónčnych pruhow wuhladać. Hewak so do cyłoho wobydlenja ani pruha njepředoby. Wona bě sebi różičku sadźiła. A hdyž słónco swěćeše, potom nošeše kwětku do dwora dele a staješe ju, hdźež słónčna pruha padaše. A hdyž pruhow z padacym słóncom wotebjeraše, suwaše różičku za njej, zo by tak so kwětka někak słónčneje mocy nasrěbać mohła. A kwětka zrosće tak krasna, zo bu mytowana.

Też swoju dušu stajej pod pruhu Božeje hnady. A wona ći zaswěći z dobroho paćerja. Z njej rosćeš a přibjeraš; duša so krasni w rjanych počinkach, a jónu, hdyž před Boži sudny stoł budże wustajena, budże mytowana.

Na paćeŕ njebudź ženje němy! Ze swojim Bohom rěč přez paćeŕ, potom dóstanješ wěčne žiwjenjo w zbožnosći. mi.

Wójna.

Italscy su w Tripolitanskej

tak nimale doknježili. Jenož w městomaj **Homs** a **Tripolis** dźerža so hišće Italscy. Wšón kraj wot francózskeje Tuniskeje hač k jendźelskej Egyptowskej wobknježuja arabske splahi, kotrež turkowskomu sultanej hołduja. To ma Italska wot swojeje njeswěry přećiwo swojim prjedawšim zwjazkarjam. W Tripolitanskej měješe drje khudušku, ale po měrje w Lausunne tola wěstu koloniju. W swojej nahrabnosći wopruje nětk sta tysacy swojich wojakow, zo by prjedy spřećelenej Awstriskej jeje provincy rubiła. A město toho, zo by je woprawdźe dobyła, zhubi też hišće to zasy, štož je jej Turka prjedy po horcym bědźenju wotstupić dyrbjał. Wukrawjena Italska změje drje potom mało mocy, Tripolitansku zasy dobyć a bohate překupstwa, kotrychž so tam nadźeše, móžetej dźěn potom Jendźelska a Francózska, jeje nowaj přećelej, herbować.

„Leonardo da Vinci“

jena z najwjetšich a najrjeńšich italskich łódźow, je so w tarentskim morju podnuriła. W nocy najskerje hižo 3. augusta wudyri na njej woheń a po rozbuchnjenju kotoła so łódź podnuri. Pozdźišo chcedźa ju zasy zběhać. Łódź měješe na 1000—1200 muži. Kelko ludźi so zatepi, njeje cyle wěste, z najmjeńša dźěl wobsady bě na kraju. (b)

Na zapadnych bitwišćach

nadběhachu Francózojo a Jendźelčenjo posledni čas z wosebitej mocu pola Sommy a Maasy. Naše wjednistwo wozjewja **19. augusta:**

Mócnoho napinanja našich zjednoćenych njepřećelow su naši zmužići wojowarjo wčora z woporniwej wutrajnosću **dobyćerscy so dowobarali.** Nimale w samsnym času přimachu popołdnju po surowje sylnym přihotowanskim wohnju jendźelsko-francózske syły k połnocy wot Sommy na 20 km šěrokej fronće Ovillers—Clery a jara nahladne francózske mocy **na prawo Maasy** přećiwo wotrězkej Thiaumont—Fleury, kaž też přećiwo našim stojnišćam w Chapitre-lěsu.

K połnocy Sommy zakhadźeše boj hač hłuboko do nocy. Na wjacorych městnach doby so njepřećel hač do našich prěnich hrjebi a bu zasy wuhnaty. Na woběmaj stronomaj wsy Guillemont dźerži wón dobyte přěrowy wobsadźene. Mjez Guillemont a Maurepas smy w nocy našu do prědka zhibnjenu liniju z wotpohladom něšto přikrótšili. **Ze surowymi krawnymi woporami je njepřećel swoje wšo hromadźe njeporadźene napinanja płaćił.** Garda, rhynske, bayerske, sakske a würtembergske połki dźerža njepowalene stojnišća.

Na prawo Maasy je so wospjet francózski nadběh w zdźěla hórskich bědźenjach **pod najćežšimi zahubami** za nadběharjow złamał. W narańšim dźělu Chapitre-lěsa bu w napřećiwnym wustorku přez 100 jatych popadnjenych. W hórskim lěsu buchu cyle roztřělane prědkne hrjebje njepřećelej přewostajene. (b)

Z rozprawy 20. augusta je widźeć, zo bě so na nadběhach 18. augusta z najmjeńša **wosom jendźelskich a štyri francózskich divisijow wobdźěliło.** 19. a 20. augusta běchu wojowanja přecy hišće jara sylne, ale bóle rozpjeršene. Tež druhdźe, wosebje w **Argonach**, bu žiwje wojowane.

Na rańšich wojownišćach

dźěchu ruske nadběhi z małymi přetorhnjenjemi dale bjez toho, zo so powšitkowne wobstojnosće wjele přeměnichu. Pod surowymi woporami ruska přemoc wotebjera.

Na Balkanje

su po dołhim čakanju Francózojo skónčnje počeli přimać. Derje přihotowani Bołharojo z Němskimi pak hnydom tak kruće wotmołwichu, zo su na někotrych blakach k wječoru a k ranju zjednoćenych njepřećelow na grichiskej zemi zbili. Naše wjednistwo wo tamnišich wojowanjach pisa:

18. augusta:

Po podarmnych nadběhach ententy poslednje dny zestupichu zjednoćeni wojowarjo (Bołharojo a Němscy) k napřećiwnomu wustorkej. **Florina** je we wojowanju přećiwo serbiskej dunawskej divisiji **dobyta.**

19. augusta:

Napřećiwny nadběh k połdnju a k ranju **Floriny** kroči derje dale.

K južnomu wječoru dojranskoho jězora wospjetowachu so wojowanja při bołharskich prědkownych stojnišćach.

K ranju wot Strumy je Brundi-Balkan (Sarlija Planina) překročeny.

20. augusta:

Biklista (k połdnju wot Prespa-jězora) a **Banica** stej wzatej: K połnocy wot Ostrovo-jězora je **serbiska Drina-divisija** z wobknježacych wyšinow Dzemaat Jeri a Meterio Tepesi zahnata; napřećiwne nadběhi su wotpokazane.

21. augusta:

K połdnju a južnomu ranju wot Floriny stej hora **Vic** a **Malareka-wyšina** wzatej, k ranju Banicy su serbiske stojnišća na Malka Nidže-Planina z nadběhom dobyte. Wšě napinanja njepřećela, Dzemaat Jeri zasy dobyć, běchu podarmo. Pola **Ljumicy** bu słabši njepřećelski wustork wotraženy. K južnomu wječoru wot dojranskoho jězora artillerija žiwje wojowaše.

22. augusta:

Wšě serbiske stojnišća na **Malka Nidže-Planinje** su dobyte, nadběh kroči dale. Wjacy króć bu njepřećel při nastajenych napřećiwnych wustorkach krawnje wróćo zbity.

Mjez Butkova- a Tahinos-jězoromaj buchu **francózske mocy** přez **Strumu** ćisnjene, dale k ranju bu wyšina Swijnica-Planiny dobyta. (b)

Na cyłej přez 300 km dołhej fronće wot albaniskich mjezow hač přez město Serres k přistawej Kavalla su Bołharojo a Němcy njepřećela w mnohich mjeńšich a wjetšich wojowanjach přewinyli. Město Demirhissar, bu wot nich wobsadźene, jena hišće njewěsta powěsć praji samo, zo je jene z jich wodźěleni Kavallu dobyło. Wojowanja stawachu so z wjetša na grichiskej zemi. To pak je wina štworozjednoćeństwa, kotrež wot tam přimać poča. So rozemi, zo Grichiska njedyrbi škodowana być, a Grichojo drje to tež spóznaja. Su dźěn wot Francózow a Jendźelčanow dosć wućerpjeli.

Italscy w Saloniki.

Na 30000 italskich wojakow je z kanonami a wšěmi brónjemi do Saloniki přijěło a móža tak z Němskimi do wojowanja přińć bjez připowědźenja wójny. Što potom?

Wojowanja na morju.

Jendźelskej małaj křižakaj „Rottingham“ a „Falmouth“ buštaj 19. augusta přez němske podmórniki zničenaj. Rottingham bě 1913 dotwarjeny a 5530 tunow wulki, Falmouth 1910 dotwarjeny a 5330 tunow wulki. Wobaj běštaj sylnje wobronjenaj. Němske admiralstwo wozjewja, zo buštaj tež jedyn zničeŕ a jena wójnska łódź wot němskeju podmórnikow zničenaj. Jendźelske admiralstwo to prěje.

Na němsku łódź „Westfalen“

wutrěli 19. augusta we sewjernym morju jendźelski podmórnik dwoji torpedo. Prěni łódź lohko wobškodźi, druhi dźěše nimo. (b)

Podmórnik „Deutschland“ domoj.

Prěni němski překupski podmórnik „Deutschland“ je so 23. augusta ze swojeje prěnjeje ameriskeje jězby zbožownje domoj wróćił a popołdnju při wuliwje Wesery so zesydlił. Najebać łakanja jendźelskich a francózskich łódźi je zbožownje swój puć dokonjała. Prěni króć za čas wójny su twory bjez wokołopuća z Němskeje do Ameriki šle a — štož je hišće važniše — tež powěsće a nowiny bjez toho, zo móžachu je Jendźelčenjo zadźeržeć abo falšować. Druhe łódźe budźa „Deutschland“ sćěhować. A snadź budźemy bórzy słyšeć tež wo wójnskich podmórnikach, kotrež su jendźelske łódźe na dalokim morju přimałe.

Swětny rozhlad.

Sakska.

Bayerski pósłanc w Drježdźanach, hrabja Montegelas, je hižo dlějši čas khory. Joho zastupuje nětko knjez z Grunelius, kotryž bě prjedy w Pětrohrodźe.

Wunošk ludowoho wopora za wójnskich a civilnych jatych z Němskeje,

za kotrychž so 7. a 8. julija w cyłym našim kralestwje hromadźeše, je cyle zwjeselacy a wučinja po wotćehnjenju wudawkow 523000 hriwnow. Dokelž hišće někotre přinoški dóšłe njejsu a tež hromadźenjo abo wopor w cyrkwjach 9. julija hišće dospołnje znaty njeje, njemóže so cyle wěsta summa mjenować, ale telko je wěste, zo móže so na 550000 hr. ličić.

Tónle wurjadny wunošk swědči tola zasy krasnje wo hižo tak často wopokazanej woporniwosći cyłoho sakskoho ludu kaž tež za joho swěru k powšitkownomu wótcnomu krajej, hdyž ŕěka zastupować zaměry našich swěrnych wójskow Němskeje.

Spomnimy jeno hišće na wunoški někotrych wjetšich sakskich městow. Tak bu nahromadźene w runych ličbach w Drježdźanach 80000 hr., w Lipsku 32000 hr., w Kamjenicy 18600 hr., w Plawnje 8320 hr., w Budyšinje 7820 hr., w Žitawje 6200 hr., w Mišnje 4370 hr., w Nowym Gersdorfje 3820 hr., w Pirnje 2300 hr. atd.

Njech tež wopor po woli daŕićelow, zarjadowarjow a wjednikow, bohate žohnowanjo přinjese za jatych z Němskeje a jim pokaže, kak dźakownje cyły lud Němskeje na nich spomina. (Wućah z M. J. wozjewjenja.)

Pódla zjawnych składbow přez swětnu wyšnosć su so pola nas w Sakskej (a drje tež druhdźe) cyrkwinske wopory za jatych wotměłe.

W našej Łužiskej dioecesy běše wunošk cyrkwinskich woporow 1127 hr. To je, hdyž na mnohe wopory za zhromadne należnosće a wosebje zjawne składby za jatych dźiwamy, dosć spokojacy wuspěch. Podawamy tu zapis woporow w jenotliwych cyrkwjach Łužicy (jeno hriwny tu wozjewjamy):

Budyšin tachantska cyrkej 63, farska cyrkej Našeje Lubeje Knjenje 50, Khrósćicy 100, Radwoŕ 32, Baćoń 28, Ralbicy 28, Róžant 36, Njebjelčicy 11, Kamjenc 30, Marijna Hwězda 66, Wotrow 20, Worklecy 7, Huska 10, Lubij 11, Hajnicy 6, Šěrachow 55, Nowy Leutersdorf 3, Wulki Šunow 8, Žitawa 126, Reichenau 22, Seitendorf 40, Königshain 20, klóštr Marijny Doł 300, cyrkej tam 30, Wostrowc 12, Grunau 12.

Němska.

Rumunska muka. Wšudźom skoro po němskim kraju, wosebje w městach předawaja so całty bjez markow. Muka k nim płaći hač na 100 hr. centnar. Z wotkel přikhadźa ta droha muka? Rěkaše: „to je rumunska muka“. Nichtó pak skoro njechaše wěrić, zo je wona druhu hač němsku wótčinu widźała. Z wotkel wona přikhadźeše, su njedawno z najmjeńša z dźěla w Barlinje wuslědźili. Wěsći překupcy tam kupowachu zamjelčane žita wot burow we nawječornej Pruskej a płaćachu za nje husto tři króć telko kaž hewak płaća. Pod napismom, ratařske mašiny, neple, atd. buchu žita do Barlina po železnicy wožene. Wězo běchu při jebanstwach tež železniscy zastojnicy, tež wyšši, sobu pódla. Bjerjechu pjenjezy a dachu za to žita po železnicach wozyć. Někak so jebanja skónčnje přeradźichu a statnik je nětko njepěknu wěc do ruki wzał. Wjele stow ludźi je do njeje zaplećenych. Mnozy buchu hižo zajeći. „Rumunska“ muka drje budźe nětko bórzy trochu žadna.

Karl Liebknecht, prjedawši socialdemokratiski zapósłanc, bu wot wyššoho wojeńskoho sudnistwa k jastwu na štyri lěta a jedyn měsac, k wustorčenju z wójska a wotprajenju čestnych prawow zasudźeny. Wón bě, kaž je znate, so jako wojak přećiwo wójnskim kaznjam ćežko přešoł.

Němscy biskopja zeńdźechu so zańdźenu wutoru w Fuldźe k zhromadnym wuradźowanjam, kaž so to kóžde lěto stawa. 18 knježich so na skhadźowancy wobdźěli, mjez nimi tež naš knjez biskop.

Danska.

Kolonije předate. Danska je swoje wječorne indiske kolonije, kupu St. Thomas a někotre mjeńše kupy w Antillach za něhdźe 100 milijónow frankow Zjednoćenym Statam w Americy předała. W ludowym zastupjeństwje njeběchu z předaćom cyle spokojom a minister při jednanjach wuzna, zo předaćo njeje čisće swobodne było. Zjednoćene Staty běchu „čišćałe“, tak zo słabša Danska bjez wěstych strachow so wobarać njemóžeše. Zo so runje we wulkej wójnje tajke něšto stawa, njebudźe so tež druhim neutralnym statam, wosebje Hollandskej spodobać. Japanskej a Jendźelskej chce so dawno hižo rjanych hollandskich kolonijow. Kak lohko mohł ameriski přikład jej k podobnomu zawjesć. A mała Hollandska njemohła ani najmjeńše přećiwo tomu činić. — Z politiki Zjednoćenych Statow pak je z nowa widźeć, zo chcedźa europske staty z Ameriki wutłóčić, zo bychu tam same knježiłe. Jenož jich dobry přećel, Jendźelska, tam wězo wostanje.

Francózska.

Wójnski minister Rocques je **11 francózskich biskopow** do **wójska** powołał, dokelž woni do klassy 1867 a pozdźišich słušeja. Jedyn jenički z nich je jako **sanitätny** wojak službu dóstał, dźesaćo druzy dyrbjachu jako wšědni wojacy do wójska zastupić, zo bychu snadź z parižskimi njedočinkami (apachami) najnižše wojerske dźěła dokonjeli. Podarmo je bamž Benedikt přez španiskoho krala Poincaré-owe knježerstwo prosyć dał, zo by biskopow z najmjeńša jako pólnych duchownych postajiło. Tola president Poincaré z horda wotmołwi: „Před zakonjom su wšitcy staćanojo jenacy.“

Runciman w Italskej.

Jendźelska dyrbi z časami pola swojich zwjazkari pućować dać, kaž to kóžda wulka „firma“ čini. Wona dźěn wšudźom pjenjezy požčuje a twory předawa a dokelž při tym swěru na swój wužitk hlada, bywaja jeje woteběrarjo dys a dys njesćerpni a zamorkotaja. Potom dyrbi zasy něchtó hić a jich z lubjenjemi abo hroženjemi změrować. Italska je wosebje khudy towařš, kiž wjele pjenjez a wuhla trjeba. Pjenjezy jomu Jendźelska požčuje za rjanu dań a wulki dźěl bjerje potom zasy za nimo měry drohe wuhlo, kotrež Italskej zlutniwje předawa. Njedźakowna Italska pak so přecy zasy hórši, zo wuhlo tuńšo njedóstawa. Jendźelski minister překupstwa, Runciman, bě tohodla před někotrym časom we Italskej a je tam w Pallanzy, Milanje a druhich městach z mnohimi a rjanymi słowami rozłožował, kajke poćahi maja mjez tak lubymi zwjazkarjemi, kaž Italska a Jendźelska stej, tola wobstać, kak ma jedyn na přeća a potrěbnosće druhoho dźiwać. Italscy „diplomatojo“ su drje jomu wšudźom mócnje přihłosowali, druhdy njelubje wěrnosćiwa socialdemokratiska nowina „Avanti“ pak měni: Jasnje je Runciman jenož to prajił, štož Jendźelska wot Italskeje žada, mjenujcy, zo by wona Němskej wójnu připowědźiła a w Parizu wučinjenym hospodarskim zasadam so kłoniła. Što pak chce Jendźelska za Italsku činić, předewšěm hač chce jej wuhlo tuńšo předawać, wo tym je drje wón wjele rěčał, ale žadyn človjek w cyłej Italskej njewě, što je po prawym prajił. — Tak pyta Jendźelska wšudźom swój wužitk. Tež jeje towaršojo drje to činja, ale wuswobodźić so wot njeje njemóža.

Runciman póndźe nětko tež do Ruskeje. Tam dźěn tež přecy na jendźelske pjenjezy čakaja, zo njebychu we wójnje wjazli.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Zasy rubi bjezbóžna wójna Budyšskej „Jednoće“ swěrnoho sobustawa a žadaše sebi tak wot njeje hižo pjaty wopor. 1. augusta zemrě w pólnym lazarece Moislains Michał Khěžka z Budyšina, dźesatnik we res. połku pěškow čo. . . . Wón bu w ćežkich bitwach 31. julija na wječornym bitwišću wot třeski njepřećelskeje miny ćežko ranjeny. Zo je woprował swoje žiwjenjo swěrnje za krala a wótcny kraj, dopokaza nam list joho hejtmana, kotromuž je hač do swojeje smjerće swěru posłužował. Z toho zhonimy też, zo běše wón wurjadny přikład za swojich towaršow w dopjelnjenju winowatosćow. Wo tym swědči železny kříž, kotryž bě so jomu hižo spožčił; bórzy pak dyrbješe joho też sleborna swj. Hendrichowa medajla debić. Tola tute wuznamjenjenjo wjacy njedožiwi. A kaž běše jako rjek wojował, tak wumrě też jako rjek. Měrnje, do Božeje wole podaty wudycha 1. aug. swoju dušu a přepoda ju do rukow swojoho stworićerja. Na wojerskim kěrchowje w Moislains wotpočuja joho smjertne powostanki. W našej „Jednoće“ pak wostanje joho wopomnjeco žiwe. Bóh daj jomu wěčny měr. R. i. p.

⁘

Z Budyšina. Podwyšk a offic. aspirant knjez Jurij Mjechela, sobustaw Pražskeje „Serbowki“, je kónc julija na žołtu khorosć w horcych a ćežkich bitwach při rěcy Somme skhorjeł a lěkuje so nětko w reserv. lazarece we Verden a. d. Aller. Wón stoji hižo 16 měsacow w polu a bu za swoju zmužitosć w běhu tutoho časa ze železnym křižom 2. rjad. a Friedrich-Augustowej medajlu wuznamjenjeny. Přejemy jomu dobre a dospołne wustrowjenjo. — Kaž runje słyšimy, bu joho bratr Pawoł Mjechela też za zmužite zadźerženjo před njepřećelom ze železnym křižom wuznamjenjeny.

⁘

— W krawnej bitwje nad Somme poćerpi rjekowsku smjerć statny rěčnik dr. **Pawoł Seyfert,** hejtman w pěšim połku čo. . ., jenički syn knjeza justicnoho radźićela a konsist. assessora J. P. Seyferta w Budyšinje.

⁘

Z Kelna. Knježna Marija Krawcec (pjekarjec), z klóštrskim mjenom „Sapientia“, wotpołoži 11. augusta w klóštrje Waldsassen w Bayerskej swoje swjatočne sluby. Jeje sotra Hańža je też před krótkim klóštyrsku drastu w Marijnym Dole přijała. Młodymaj knježnomaj přeje Posoł wjele zboža a Bože žohnowanjo.

⁘

Z Radworja. Wójnske wuznamjenjenjo staj dale dóstałoj:

38. **Mikławš Kasper z Radworja,** prjedy wojak w Straßburgskim pěšim regimenće, nětko pohonč pola municijonskeje kolony čo. . . . We wojowanju před Verdunom 12. hapryla sebi municijonske wozy zadźeržowanskoho wohnja (Sperrfeuer) dla doprědka njewěrjachu. Tuž Kasper dobrowólnje po drozy, z granatowymi kruchami posytej, ze swojim wozom ke kanonam jězdźeše a je tak z trěbnymi kulemi zastara. Za zmužitosć, z tym wopokazanu, dósta železny kříž.

39. **Jan Knobloch z Radworja,** pohonč pola regimenta čo. . . . pólneje artilerije. Jako joho baterija 15. augusta pola St. Germain-Monta (w Champaniji?) třeleše, dohlada so wón na skradźu přikhadźacoho njepřećela, a tak so bateriji posledni wokomik poradźi, zapřahnyć a ćeknyć. Za tutu kedźbliwosć spožčichu jomu Friedrich-Augustowu medajlu.

⁘

Ze Zdźěrje. (Wójnske wuznamjenjenjo.) Za rjekowsku zmužitosć před njepřećelom dóstaštaj we wojowanjach pola Peronne nad Somme našej wjesnjanaj Jan Čórlich a pionir Jan Schäfer wuznamjenjenjo: Friedrich-August-medajlu.

⁘

Z Khróśćic. Ze sleběrnej Friedrich-Augustowej medajlu bu wuznamjenjeny žiwnosćeŕ Jan Deleńk z Khróśćic. Wojuje nětkle pola Somme a bu hižo zańdźene hody na podwyška powyšeny.

⁘

Z Wotrowa. Knjez dr. Jurij Šołta, kotryž wot lońšoho nazymja na narańšim bitwišću wojuje, bu za swoju zmužitosć při poslednich ćežkich bitwach za podwyška pomjenowany.

⁘

Wójnske powěsće. Při žałostnych nadběhach při rěcy Somme bu **Mikławš Šěrak** z **Miłoćic** zajaty a je nětko w francózskim zajeću w Rouen, wulkim měśće w sewjernej Francózskej při rěcy Seine.

Z Friedrich-Augustowej medajlu bu wuznamjenjeny wobornik **Mikławš Rjenčka** z **Jawory** w pěšim połku čo. 329, kiž na narańšim bitwišću wojuje. Wuznamjenjeny je nimale wot spočatka wójny při fronće.

Za wosebitu zmužitosć a wušiknosć dósta **Jurij Bulank** z **Wotrowa** železny kříž II. rjad. Je hižo wulku ličbu horcych bitwow přetrał a też ważne służby wukonjał. Za to je sebi wuznamjenjenjo derje zasłužił.

Mjasowe znamki za cyłu Němsku.

Po w „Reichsblatt“ wozjewjenym postajenju kanclera dóstanje nowe zarjadowanjo w přetrjebanju mjasa a mjasnych jědźow w cyłej Němskej 2. oktobra płaćiwosć. Z tym dóstanjemy potajkim powšitkowne mjasowe znamki, kotrež jenotliwe krajne wyšnosće abo wot tutych postajene komunalne zwjazki wudawaja, kotrež pak změja w cyłym němskim kraju płaćiwosć. Zajacy, dźiwja pjerizna, husy a kački njepodleža tutomu postajenju, ale móža so też po 1. oktobrje bjez znamkow kupować, khiba zo bychu jenotliwe kraje też tute mjaso pod spomnjene zarjadowanjo stajili, k čomuž maja wone wězo swoje prawo. Ze wšelakich přičinow njebu tute mjaso pod znamki stajene. Předewšim boješe so knježerstwo, zo by při nimale nizkim najwyššim kwanće (Höchstmenge), kotrež za tydźeń 250 g wučini, kupowanjo hus, kačkow atd. njemóžne było. Tohodla by potom tuta zwěrina drje bjez wuwzaća do korčmow přišła. Pola kur je to něšto hinaše. Zakaz bjezznamkowoho přetrjebanja kurjacoho mjasa je cyle dobry, dokelž je tola wjele jeji trěbnych. Hač pak budźe na tydźeń postajene najwyšše kwantum (Höchstmenge) wot 250 g so hnydom kóždomu poskićić móc, njeje hišće wěste. Tola zo by kóždy, kaž to po sprawnosći so słuša, prawje bórzy jenak wjele mjasa dóstał, to je zaměr tutoho zarjadowanja. Te města a wsy, kotrež hač dotal wjacy hač połpunta na tydźeń dóstawachu, dyrbja so z tym tróštować, zo nowy wukaz tym k dobromu přińdźe, kotřiž su hač dotal tradali. Tutomu postajenju dyrbja so też ći podćisnyć, kotřiž su so hač dotal sami zastarali. Hdy bychu woni tu wuwzaći byli, by to njesprawnosć była. Tola njeby też wšešće prawje było, jich cyle pod samsne kaznje stajić kaž druhich. Wěste zarunanjo za dźěło a wobćežnosć kormjenja, za risiko dźerženja skotu atd. dyrbi so jim připóznać. Hewak snadź by bórzy kormjenjo swini, kotrež dźěn najbóle w rukach małych ludźi leži, jara wróćo šło, runje kaž też třćlenjo zwěriny. Tomu pak ma so na kóždy pad zadźěwać. Tohodla ma so tym, kotřiž so sami zastaraja, wot rězneje wahi (Schlachtgewicht) doma rězanoho skoćeća jenož wěsty dźěl, $^3/_5$, pola prěnjoho swinjeća, kotrež jena swójba do domu rěza, jenož połojca ličić.

Z Drježdźan. Joho Majestosć kral je přihłosował, zo protektorat nad hromadźenjom za „Čerwjeny kříž“ přiwozmje, kotrež ma so stać w času 13. a 14. oktobra t. l. přez listna, kotrež maja so po domach nosyć.

⁘

8 železnych křižow w jenej swójbje.

We swójbje majora Hoffmanna w Schlehen pola Poznanja su hižo wosmjo železny kříž dóstali, mjez nimi tři synojo prěnjeje rjadownje.

(Kradnjene swinjo.) Do dwora ratarja Straussa we Wulkim Kundorfje (S.-W.) běchu paduši zalězli, zarězachu cyle prawidłownje 2 centnarske swinjo a ćeknychu z nim, bjez toho zo bě to někomu napadnyło. Domjacy a też nic susodźa njeběchu ničo wo tym pytnyli. Samo črjewa běchu paduši wurjedźili a sobu wzali, tak wěsći so čujachu. Sled wjedźe přez pšeńčne polo do Katzendorfa.

⁘

4500 dźěći na kraju na prózdninach.

Prócowanja zwjazka towarstwow křesćanskich maćeri w dioecesy **Münster** dócpěchu, zo so z wjacy hač 100 wsow w krajinje Münstera a nad delnim Rhynom jako zwólniwe wozjewichu, zo chcedźa dźěći z městow a industrije Božoho myta dla w času prózdninow přiwzać. Tak móžachu so na te wašnjo 4500 dźěći wonka zaměstnić.

Cyrkwinske powěsće.

Radwoŕ.

Zemrěći: Jan Lebza z Khelna, 16 lět. — Jakub Rěčk z Kamjenjeje, 67 l. — Hana Freibergowa z Radworja, 69 l. — Jan Wićaz (Wučeŕk) z Brěmjenja, 87 l. Michał Woko ze Zdźerje, 82 l.

Za cyrkej kralowny s. róžowca w Radworju.

Dale darichu (za elektrisku swěcu): swójba Kurjec z Radworja 5 hr.; njemjenowany z Bronja 10 hr.; njemjenowany z Hodlerja 2 hr.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 638. Hańža Wočcyna z **Budyšina**; 639. 640. z **Pančic**: Jurij Šołta, Jakub Skala; 641. Jakub Pjech ze **Swinaŕnje**; 642. Jakub Wawrich z **Jawory**; 643. Marija Cyžowa z **Kukowa**; 644. Pětr Šołta z **Łazka**; 645. Hańža Pjetašowa z **Now. Łusca**; 646. 650. z **Noweje Wjeski**: Jan Bräuer, Hańža Fórchowa; 647. Jakub Mróz (t. č. w polu) z **Khróšćic**; 648. Pětr Šwejda z **Jasenicy**; 649. Jakub Hejduška z **Hórkow**; 651.—656. z **Worklec**: Jan Grubert, Mikławš Kěr, Pawoł Rjelka, Marija Metichowa, Hana Wjacsławkowa, Jakub Kušk (t. č. w polu); 657. professor Rudolf Pazderník we **Woračnu** w Č.

Za fond towarstwa: Marija zwud. Khěžkowa w Budyšinje 1 hr.

Posoł

nastupace dopisy njech so wot nětka hač do kónc septembra jeno scelu z adressu

Redaktion des Kath. Posoł

Bautzen.

An der Petrikirche 9 II.

Čišć L. A. Donnerhakec knihićišćerńje w Budyšinje (wobsedźeŕ: towarstwo ss. Cyrilla a Methoda).

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

19. augusta 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	—	—	—
Čelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	5	20	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—		—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	—	—	16	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	60	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Róžant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Pohladnicy

(kharty) z **wobrazom** najdostojnišoho knjeza **biskopa**, jara derje zhotowjene, su z nakładom towarstwa wušłe a k dóstaću po 10 pj. ze serbskim abo němskim napismom w **našej knihićišćerni** a w expedicijach Posoła.

Zbytki **wšelkich tkaninow** (za nowe a k wuporjedźenju)

poruča k nizkim płaćiznam, doniž twora dosaha

Tkajerńja wołmy w Kamjencu

Fabrikstraße 1. Am Herrental.

Zdaleny wot swojeje domizny, žedźicy za swojimi lubymi poćerpi njenadźicy po Božej woli rjekowsku smjerć za swój wótcny kraj mój drohowaženy mandźelski, starosćiwy a horcolubowacy nan swojoho dźěsća, naš luby syn, bratr, přichodny syn, swak a wuj

Michał Khěžka

z Budyšina,

dźesatnik w res. pěšk. połku čo. 103, 4. komp. wobsedźeŕ železnoho křiža II. rjad. namjetowany k slěbornej swj. Hendrichowej medajli.

Wón bu 31. julija na nawječornym bitwišću wot třeski njepřećelskeje miny tak ćežko ranjeny, zo hižo dźeń pozdźišo, 1. augusta w pólnym lazareće w M. wumrě w starobje 30 lět, a bu tam na wojeŕskim kěrchowje pokhowany.

Joho dušu poručamy pobožnym modlitwam wěriwych.

W **Budyšinje**, **Lejnje**, na **Židowje**, **Měrkowje**, **Somsdorfje**, **Kluču** a w **polu**, w aug. 1916.

Hłubokozrudźena, ale do Božeje wole podata

žarowaca mandźelska

Marija zwud. Khěžkowa rodź. Kralec a synk

w mjenje wšitkich přiwuznych.

„Posledni kral“

— struchłohra w 5 jednanjach —

na skhadźowancy hrata, budźe so wospjetować

njedźelu 27. augusta 1916

w Njebjelčicach.

Započatk w 8 hodźinach.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Za 15lětnu holcu, syrotu z Brunjowa pyta so **służba** w katolskich Serbach wot 1. X. 16. Štóž chce ju přijeć, njech so wobroći na **fararja Jakuba Žura w Kamjencu.**

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 24. oktobra 1916.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je tež rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Wróćiwši so wot rowa našoho horcolubowanoho, w 86. lěće zemrětoho nana, přichodnoho nana a dźěda

Jakuba Měrćinka

žiwnosćerskoho wumjeńkarja na Horje

wuprajamy wšěm, kotřiž su joho wopytowali, na pustywječor přikhadźeli a joho w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, wosebje česćownymaj towarstwomaj: Jaseńčanskej katolskej Bjesadźe a Baćońskomu wojerskomu towarstwu swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

Na **Horje**, w **Miłoćicach**, **Kukowje**, w klóštrje **Marijnej Hwězdźe**, w **Haslowje** a **Pirnje**, na dnju pohrjeba, 20. augusta 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Zjawny dźak
a wutrobne „Zapłać Bóh“

wuprajam z tutym wšitkim, kotřiž su na tak wšelakore woporniwe wašnjo swjatočnosć mojeje primicy porjeńšili a mje ze zbožopřećami a z darami počesćili; wosebity dźak wysokodostojnomu k. scholastikej M. Žurej za hnujace prědowanjo, kk. fararjomaj Nowakej a Šołće, kapłanomaj Dórnikej a Bruskej za wupomhanjo při swjatočnosćach, k. cyrkw. wučerjej J. Andrickomu za wustojne nawučenjo a nawjedowanjo a wšitkim spěwarjam za přednjesenjo missy. Dale słuša wosebity dźak też čestnym družkam, Katolskej Bjesadźe, wojerskomu towarstwu, towarstwu młodźencow, towarstwu knježnow, šulskej młodosći, kaž też wšitkim, kotřiž su Radworski dom Boži kaž też mój maćerny domčk tak krasnje wupyšili; skónčnje zapłać Bóh też wšěm dobroćerjam, kotřiž su mje w běhu mojich studijow na kajkežkuli wašnjo podpjerali.

Bóh tón Knjez chcył jim to wšitko prawje nadobnje z wěčnymi a časnymi kubłami mytować, wo čož chcu joho swěrnje a stajnje prosyć.

W **Budyšinje**, 22. VIII. 1916.

Beno Šołta.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 36. | **Budyšin, 2. septembra 1916.** | **Lětnik 54.**

Samaritanojo.

Je hišće samaritanow na swěće? A je hišće tajkich, kotřiž samaritanow trjebaja?

Tysacy a zasy tysacy su, kotřiž kročo swój žiwjeński puć padnychu do rubježnikow. A ženje jich njebě wjacy, dyžli nětkle w tutej wójnje. Njejsu granaty a kulki z třělbow, njejsu mječe a tesaki a pluny kaž rubježnicy? A kelko ludźi buchu jich wopor? Njeličomne syły buchu wot nich zbići, wostachu mortwi, na poł mortwi ležo. Štó je, kiž so nad nimi smili?

Tež ty tu doma w domiznje móžeš jim pomhać. Što mohł lěpšoho jim dać, hdyž nic paćeŕ? Njejsu też tajcy spadali, kotřiž nikoho po sebi njezawostajichu? A jich duše, hdyž před sudny stoł Boži stupichu, běchu čiste dosć za njebjesku rjanosć a zbóžnosć? Ach też jich su črjódy, kotřiž maja přez přeznatursku bolosć a tyšnosć so wučisćić wot brachow a winow, kotrež z nimi sobu dźěchu z tutoho swěta do tamneje wěčnosće. Jim dyrbiš pomhać w jich hubjenstwje.

Dóstach do rukow modlitwu za wotemrětych wojakow, kotruž je sławny Speyerski biskop dr. Michał z Faulhaber zestajał. Tu chcu ći tudy podać, zo by so też z njej druhdy za nich pomodlił.

„Božo, njebjeski Wótče, njesmjertny Wótče smjertnoho čłowjestwa, dźensa přikhadźamy k Tebi, hłuboko zrudźeni wo našich padnjenych bratrow, kotrychž sy po swojim njewuslědźomnym wotmyslenju k sebi wotwołał ze srjedź jich žiwjenja. Přez rany a krawnu smjerć Swojoho jenorodźenoho Syna wujednany, sy we Swojej njeskónčnej smilnosći nas dźěći z procha a zemje přijał jako Swoje dźěći a k wěčnomu žiwjenju powołał. Wótče, kiž sy wšeje smilnosće połny, Tebje prosymy, powołajcy so na smjertne rany Twojoho Syna, zo by wšěm wójnskim woporam być chcył hnadny sudnik a mytowař.

Woni wojowachu, swěrni swojej přisazy, dobry bój; woni dokónčichu swój puć, woni wobkhowachu swoju wěru. Wótče wšoho wotrunanja, wotrunaj jim z dobyćeŕskej krónu, daj jim dobyćeŕsku krónu wěčnoho žiwjenja! Swoje słowo sy nam dał, zo nochceš smjerć hrěšnikowu, ale zo by so nakazał a žiwy był. Ty dźěn sy Bóh žiwych a nic mortwych. Ty sy kral, kotromuž su wšitcy žiwi. Ty nad tym nimaš zawjeselenja, zo by stworjenjo Swojeju rukow zaćiskał, a w Twojim domje, Wótče, je wjele wobydlenjow za Twoje domoj so wróćace dźěći.

Božo Syno, wumožniko swěta, Ty sy při rowje Swojoho přećela rudźenjo wo wotemrětych ze Swojimi sylzami poswjećił; ze Swojej bolostnej smjerću na zdonku křiża smjerći wzał jeje žahadło; ze Swojej smjertnej modlitwu hižo doprědka wšěch mrějacych do rukow Swojoho Wótca doporučił. Křižowany Jězuso, do Twojeje wot hlebije překłóteje wutroby poručam wosebje tu jenu swěrnu dušu, wo kotruž najbóle žaruju. Miłosćiwy Zbóžniko, njezastorč mojoho (tu praj mjeno . . .) wot Twojoho wobliča! Wumyj joho dušu z krewju Swojeje wutroby wot wšeje mazanosće jeje zemskeje winy a wot khostanjow, kotrež za swoje hrěchi je sebi zasłužiła. Daj, zo by wón, wot wšěch ranow wuhojeny, wot wšěch bolosćow wumoženy, ze smjerće stupił k žiwjenju a w Twojim kralestwje był zbóžny!

Miłosćiwy Zbóžniko, žałbowany a pósłany, zo by ranjene wutroby wustrowjał, mytuj jomu bohaće, štož je wón za krótki čas swojoho zemskoho žiwjenja mi a wšěm tym swojim swěrnje za nas so starajo, dobroho činił. Dobry Jězuso, kralo krasnosćow, prošu će, daj jomu tam w njebjeskej wótčinje, hdźež smjerće wjacy njeje a nic žałosćenja a wójny, podźěl w tamnym wuzwolenym wójsku pola žohnowanych Swojoho wótca, kotrež swoju dobyćeŕsku palmu při trónje woprowanoho Jehnjeća złożeja.

Božo Syno, wumožniko swěta, Ty sy ze Swojim pokhowanjom row poswjećił a jón z jamy bojosće a hrózby do domčka nadźije přewobroćił, daj swojim jandźelam při joho zdalenym rowje strażować. Ty sy, stanywši z rowa jako dobyćeŕ nad smjerću, jako prěnjorodźeny tych, kiž su (w Knjezu) wusli, puć žiwjenja k powšitkownomu horjestaću před nami kročił; daj, zo bychmy jónu z nim na Twojej prawicy wjesołe zasywidźenjo swjećić móhli, hdyž zasy přińdźeš sudźić žiwych a mortwych.

Božo Ducho swjaty, Ducho pokojenja, wopytaj ze swojej hnadu wšěch zawostajenych w tutych zrudnych dnjach! Wobkhowaj wosyroćenych před złym duchom duchownoho škodowanja a zadwělowanja, njespokojnosće a małomyslnosće! Wobkruće nas wšěch přecy bóle w tej wěrje do Božeje předwidźomnosće, kotraž wšitko přewinje, a posylnjej nas k podaću do Božeje wole!

Božo Ducho swjaty, Ducho sylnosće, Ty sy nas w hodźinje, hdyž buchmy firmowani, ze Swojej mocu k boju přećiwo njepřećelam našoho spomoženja wopasał, daj, zo bychmy my a wšón lud w tutej hodźinje pruhowanja we wopornym duchu so skrućili a jako rjekojo w ćerpjenju byli namakani.

Božo Ducho swjaty, Ducho lubosće, wodź Ty nas, zo bychmy w Twojim duchu ze skutkami lubosće k bližšomu cuze, hišće hórše ćerpjenjo wołóżeli a při tym swoje horjo pozabyli. Wodź nas, zo bychmy we duchu tamneje lubosće, kotraž ani ze smjerću njepřestanje, ze swojimi woporami a modlitwami też na bratrow spominali, kiž su před nami wotešli w znamjenju wěry a nětko drěmaja spar słódkoho měra."

Takle móžeš so modlić za swojich. Podobnje pak też za tych, na kotrychž nichtó njespomina.

mi.

Za žony na kraju

praesident z Batocki zjawny list pisa. Knjez z Batocki je muž, kotromuž je kejžor ważny nadawk dowěrił, němske wójsko a němski lud w třećim wójnskim lěće z płodow našich polow w Němskej zastarać. List je złożeny na žony abo hospozy, njech maja wulke hospodarstwo abo njech je jich hospodarstwo jeno šlebjerdka role, jena kruwička a por swini a něšto kur, na tamne žony, kotrež su tak zbožowne, zo maja swojoho muža doma a z nim hospodarja, runje tak pak też na statysacy žonow, kotrychž muž je we wójsku abo po Božej woli hižo swoje žiwjenjo za wukhowanjo wótčiny podał.

Žně su w tym lěće powšitkownje nadobne. Skót je so po hłodźe, kotryž běchu w minjenej zymje špatne žně we wulkich dźělach Němskeje jomu přihotowałe, zasy zhrabał; nowe prosata su, hdźež pica dowoleše, zasy do khlěwow přijate, z młodymi patami su so kury zasy přisporiłe. Swěrne dźěło našich ratarjow, wosebje hospozow, je nimale wšudźom wobožnosće, mjerzanja a škodu předobyło, kotrež su jim wójny dla nuzne, často so přeměnjace postajenja wyšnosćow načiniłe.

Tola dalezdźerženjo hospodarstwa, zastaranjo role a skotu, plahowanjo wudobytka samo njedosaha. Jedna so wo to, zo wudobytk też so prawje tym dóstanje, kotřiž jón trjebaja. Milijóny wojakow su na fronće w najćežšim bědźenju a dyrbja derje a nadobnje žiwjeni być, statysacy leža w lazaretach ranjeni a trjebaja nadobnu a dobru cyrobu, zo bychu za wótčinu rozlatu krej zasy naprawili. Ale druhe milijóny mužow a žonow we wulkich městach, w krajinach z podkopkami też w swěrnym dźěle za dobyćo skutkuja. Woni wudobywaja wuhlo a mjedź, woni z worcla dźěłaja bróń a třělby, woni přihotuja wobrónjenjo za milijóny wojakow a wšo, štož wójsko hewak trjeba, a bjez čohož so dobyćo docpěć njehodźi. A woni žanoho ratarstwa nimaja, kotrež by jim cyrobu podawało, z wjetša ani kuska zahrodki, hdźež mohło jim něšto narosć, abo kokoše, kotraž mohła jim por jeji njesć. Tola woni chcedźa, kaž wy, so nasyćić, zo bychu dźěłać móhli, woni maja, kaž wy, dźěći, kotrež płakaja, hdyž jim mać njemóže trěbne jěść dać, a woni z tym zhubja dowěru a móc k dźěłu. Za wojakow, kaž za wojowarjow w dźěłaćeŕskej jupcy dyrbi so cyroba dobyć. Tale winowatosć je ćim ważniša, čim bóle njepřećel wšón dowoz wotrězuje, čim ćežo je lud w městach zastarać na puću, kiž je hewak za čas měra wotewrjeny.

Nowe njelubozne a jako wostudłe začuwane zapřimanja do hospodarstwa ratarja a hospozy budźa nuzne, zo bychu so khlěb a też druhe najnuzniše cyroby w dosahacej měrje zawěsćiłe za wójsko, dźěłaćerjow mu-

nicije a za wšitkich, kotřiž su hewak powołani, zo bychu k dobyću za frontu připomhali.

Wšo, štož móža ludźo na wsach (abo na kraju) w samsnym hospodarstwje nĕkak parować, dyrbja wotedać! „To njeńdźe“, je nĕkotry dwĕlowar w minjenych njedźelach prajił. „Ty burskej žonje, žiwnosćerćy a dźĕłaćerćy na wsach předpisować njemóžeš, kelko mloka, kelko butry, kelko jeji ma wotedać. Wona je zwučena z tym z połna hospodarić, swojoho muža, dźĕći a čeledź nadobnje nasyćić a jenož to potom předać, štož je wyše.“ — „To dyrbi hić“, sym dwĕlowarjam wotmołwił. Žadyn wojak, žadyn ranjeny, žadyn dźĕłaćeŕ municije, žana žona a žane dźĕćo w měsće njebudźe z winu žonow na kraju hłód ćerpjeć, hdyž so jim wujasni, kak ćežka je winowatosć a kak wulki je strach za cyły kraj. Z khostanjom hrozyć njepomha. Zakoń je předpisuje; z rĕdka, hdźež je zła wola, dyrbi so bjez wobhladanja nałožeć. Tola špatne trjebanjo khostanskeje mocy přećiwo ratarjej je w tajkim času najnjerozomniše, štož móžeš sej myslić.

Tež hdyž wysoku płaćiznu poskićeš, njepomha. Mi so zda kaž hanjenjo přećiwo ratarjam, hdyž so tam a sem praji, zo jeno z wabjenjom wysokich płaćiznow nĕšto wot nich dóstanješ. Nĕ, nic z polĕkowanjom nahrabnosće so hospoza pohnuć da, mužej, dźĕćom a čeledźi z nĕčim přikrótšeć, zo by wjacy wotedać mohła. Pomhać móže jeno dobra wola, rozomne spóznaćo, jeno spóznaćo stracha, kiž kóždomu mužej, kóždej žonje, kóždomu dźĕśću w Němskej hrozy, hdy by trjebaj njepřećelski plan wuhłódnjenja so poradźił.

Wujimanjo je wšudźe trĕbne, čim dlĕje wójna traje, ćim nuzniše. Tež w ratarskim hospodarstwje dyrbi so w třećim wójnskim lĕće rozmnožić. „Štóž khlĕbowe žito skotej dawa, hrĕši přećiwo wótčinje“, hižo lĕto dołho we wšelakich nowinach stoji. Tola tón, kiž na wsach po starym zwučenju z mĕrnych časow jeno poł litra mloka, jeno bĕrtlk butry abo tučnoho, jeno jene jejko wjacy wužije, hač je nuznje trĕbne, štóž wšitko, štož móže nĕkak parować, tam njewoteda, hdźež je postajene, zo by so na prawym puću našim wojakam a krajanam w městach podawało, tež tón hrĕši přećiwo wótčinje!

Pokazujće tónle list wašim dźĕćom, zo tež wone z lubosće k wótčinje samowólnje so wšoho w swojej cyrobje wzdadźa, štož móža parować, pokazujće jón wašim čeladnym, kotřiž na wsach tak rady žeživjenjo kaž we mĕrje jako swoje dobre prawo žadaja, prajće tež jim, zo kóždy kus butry, kóždy kruch połča, kóžde jejo, kotrež wjacy hač je nuznje za zdźerženjo mocy k dźĕłu trĕbne, zjĕdźa, jenomu z našich wojakow abo našich dźĕłaćerjow municije pobrachuje, traš jenomu, kiž bĕ so w minjenym lĕće často wjeselił, hdy by sam za so a za swojich poł tak wjele butry abo tučnoho k jĕdźi mĕł, kaž čeladnik na wsach w nĕkotrych krajinach jako swoje prawo, kotrež so samo wot so rozemi, žada ...

Knjez z Batocki dale praji, zo budźe so wšitko na kraju zbytkne butry, tučnoho, jeji, warjeni atd. kupować, zo by so wójsku a khudym swójbam we wulkich městach přiwobroćiło. Z wunućenjom so wjele njedocpĕje, tež nic z přewysokimi płaćiznami, kotrež khude swójby zwjesć njemóža. Wótčinske zmyslenjo dyrbi tu pomhać, samowólnje dyrbja derje zmysleni prócowanja wyšnosćow podpjerać. Tohodla prosy knjez z Batocki wšitkich němskich ratarjow, hospozy, dźĕći a čeladnych na wsach, zo bychu jomu pomhali.

Njemysłće sej: „Na mojim bĕrtlku butry, na mojim mandlu jeji ničo njezaleži; što to rĕka za tak mnohich?“ W milijónach swójbow na wsach maja jenu abo nĕkotre kruwy, kury a sadowe štomy (to je wšo hromadźe wjacy hač na wšĕch wulkich kubłach cyłeje Němskeje). Z milijónow snadnych hrjebičkow dyrbi wulka rĕka tworow hromadu bĕžeć, kotrež wójsko a mĕšćanscy dźĕłaćerjo trjebaja.

Mnohe małke wučinjeja wulke. Zhromadne mocy dowjedu ke kóncej. Na wótčinskej mysli a woporniwej zlutniwosći našoho ludu na wsach w přetrjebanju swojich wudobytkow je hač dotal so wotrazył a tež dale so wotrazy žadławy wotmysł našich njepřećelow nas wuhłódnić.

Wójna.

Podmórnik „Deutschland“

leži nĕtko w přistawje Bremen. 40 hodźinow bĕ so łódź we wuliwje Wesery hotowała, dokelž bĕchu wichor a žołmy jej zwonkowny kabat tola trochu rozskubałe a barby wotdrapałe. Rano w 1/26 hodź. 25. aug. nastupi posledni kónc puća k domizninomu přistawej, přewodźana wot mnohich wjetšich a mjeńšich łódźi a witana wot njeličomnych syłow ludźi, kiž na brjohach a w Bremenu ju wočakowachu. Mjez ludźimi, kotřiž bĕchu łódźi „Deutschland“ napřećo jĕli, bĕchu wulkowójwoda Oldenburgski, hrabja Zeppelin, statny sekretar Helfferich a druzy. Město bĕ z khorhojemi wupyšene, kaž při najswjatočnišich přileżnosćach. W šulach a mnohich wustawach mĕjachu swobodne.

W přistawje III. bĕ łubja natwarjena, z kotrejež direktor Alfred Lohmann, předsyda oceanskoho towarstwa — kotrež je „Deutschland“ twariło — na łódźi zestupjenu wobsadku postrowi. Wob dźeń a sćĕhowace dny bĕchu na radnicy a mjez wobydlerjemi hišće mnohe swjatočnosće. Namórnicy mĕnjachu, zo drje buchu tež w Americy w Baltimore wutrobnje witani, zo pak to tola ničo njebĕ napřećo hołdowanjam w Bremenu.

Je wšak tež woprawdźe bjez dźiwa, zo tak powšitkowna radosć knježi. „Deutschland“ njeje jenož dwójcy 4200 mórskich mil dołhi puć zbožownje přejeła, runjež skónčnje přez 30 njepřećelskich łódźi na nju łakaše, njeje jenož ważne a drohotne wĕcy tam a sem přiwjezła, ale štož je wuwjedła, słuša do stawiznow. Prĕni tajki puć podmórnika přez daloke morjo budźe tam runje tak zapisany kaž z cyła prĕnja jězba přez morjo. Přichodne časy budźa potom z česćowanjom mjenować łódź „Deutschland“ a jeje wušiknoho wjednika, kapitana Königa, rodźenoho ze Sakskeje.

Powĕrtrniki w Londonje.

Z nowa pobychu naše powĕtrniki w Jendźelskej. Naše wjednistwo wozjewja wo tym 25. augusta:

W nocy wot 24. k 25. augustej je wjacy našich mórskich powĕtrnikow južny dźĕl jendźelskoho brjoha přimało a při tym **City a južno-wječorny dźĕl Londona,** batterije pola wójnskich přistawow **Harwich** a **Folkestone** bohaće z bombami pomjetało. Wšudźom bĕ widźeć, zo jara derje skutkowachu. Na powĕtrniki bu při jězbje tam a wróćo wot strażnych a při nadbĕhach wot wobaranskich batterijow sylnje, ale podarmo třĕlane. Wšĕ su so njewobškodźene wróćiłe. (b)

Jendźelske wozjewjenja njechadźa wĕzo wo wulkej škodźe ničo wĕdźeć, wšelake małe škodowanja pak tola njepřeja.

Francózscy mordarjo.

Kaž „Nordd. Allg. Ztg.“ wozjewja, maja Francózojo hižo dlĕjši čas w swojich kompagnijach wosebite wodźĕlenja, kotrymž je poručene, zo dyrbja při nadbĕhach w dobytych hrjebjach wostać a tam wšo, štož je hišće žiwe, zamordować. Ći wojacy rĕkaja „Les Nettoyeurs“, t. r. rjedźerjo, wučisćerjo, wumjećerjo. Woni nimaja, kaž druzy wojacy třĕlbu a bajonett, ale revolver, nóž a mĕch z ručnymi granatami. Hdyž je so francózskim nadbĕharjam radźiło, němsku hrjebju překhwatać, skoča nettoyeurcy do njeje a zamorduja w njej kóždoho jenotliwoho Němskoho. Do podstupow, hdźež ranjeni leža, mjetaja najprjedy ručne granaty. Kohož rozbuchowace granaty přešonuja, njepřińdźe tola žiwy na swĕtło; we wokomiku, hdyž spyta podstup wopušćić, morja joho z nožom abo revolvrom. Bjez smilnosće kóždoho ranjenoho abo njeranjenoho, wobronjenoho abo njewobronjenoho zakolu abo zatřĕla.

Tak surowa a wĕrje njepodobna hač so ta powĕsć zda, njehodźi so bohužel tola na njej dwĕlować. Swĕdcy z francózskeje strony sameje ju wobkrućeja a pola padnjenoho francózskoho officira namakachu wukaz, w kotrymž wjednistwo same te njeskutki poruča. — A při wšĕm tym chcedźa njepřećeljo přecy hišće Němskich winować, zo ludowe prawa ranja. (b)

Dwĕ nowej wójnje

buštej zańdźenu njedźelu připowĕdźenej. **Italska** je přez Šwicu Němskej zdźĕliła, zo ma z njej wot 28. t. m. wójnu. Wšelake přičiny italske knježeŕstwo mjenuje, tola kóždy wĕ, zo je Italska wot Jendźelskeje nuzowana k němskej wójnje; hewak wot njeje wjacy wuhla a pjenjez njedóstanje. Woprawdźite připowĕdźenjo wójny němsko-italske poćahi tež wjele njepřeměnja. Z ćežka pónźa italscy wojacy do Francózskeje, maja dźĕn na swojich mjezach dosć činić. Na Balkanje pak su tež dotal hižo Němscy mjez Awstriskimi zmĕšani přećiwo Italskim wojowali a do Saloniki su Italscy šli prjedy hač bu Němskej wójna připowĕdźena. **Italscy za nas tež přichodnje ćežo njeważa dyžli hač dotal.**

Nowa w powšitkownej wójnje je **Rumunska.** Z Wiena wozjewi so 28. augusta:

Wčora je kralowsko-rumunski pósłanc do ministerija zwonkownych należnosći přišoł, zo by notu přepodał, po kotrejž Rumunska wot 27. aug. w 9 hodź. wječor z Awstriskej we wójnje stoji.

So samo rozemi, zo dyrbješe nĕtko hnydom tež Němska přećiwo nowomu njepřećelej so rozsudźić. Zwjazkowa rada zestupi k posedźenju, a póndźelu přińdźe z Barlinje powĕsć: **„Hdyž je, kaž hižo wozjewjene, Rumunska z Awstriskej a Němskej wobzamknjene wučinjenja hanibnje złamawši, našomu zwjazkarjej wčora wójnu připowĕdźiła, bu kejžorskomu pósłancej w Bukaresće nawdate, swoje pisma žadać a rumunskomu knježeŕstwu wozjewić, zo so nĕtko tež Němska jako we wójnje z Rumunskej čuje.“** (b

Rumunska je nowy njepřećel, ale nic njewočakowany. Hižo dołho lubuje wona samopašnu politiku. Hdyž bĕ Bołharska w balkanskej wójnje wosłabjena, zjednoći so Rumunska z jeje njepřećelemi a wunuzowa sebi wot njeje Silistriju a Dobruču, cyle kaž łakacy rubježnik, Tak je Rumunska tež w nĕtčišej swĕtawójnje łakała a čakała, na kotrej stronje by wjacy dobyła z najmjeńšimi woporami. Zo je so za tutu hodźinu rozsudźiła, ma wĕsće nĕkajke w tu khwilu hišće njewujasnjene přičiny. W powšitkownych wójnskich wobstojnosćach wina ležeć njemóže. Te drje su za nas ćežke, ale nic hubjene.

Rumunska přerada je přez wĕste wobstojnosće wosebje **wohidna,** wohidniša hač sama

italska přerada. Wobaj stataj stoještaj we zwjazku z Awstriskej a Němskej. Italska je tola někotre tydźenje do wójny Awstriskej zwjazk wupowědźiła, Rumunska pak je zwjazk z připowědźenjom wójny roztorhnyła.

Rumunska je jebała hač do poslednjoho wokomika. Hišće njedźelu, hdyž dyrbješe wosebita trónska rada wójnske prašenjo rozsudźić, wobkrućeše knježerstwo, zo Rumunska neutralna wostanje. Krótko před radu je hišće **kral Ferdinand** němskomu posłancej von dem Busche-Haddenhausen wobkrućał, zo wón ženje njebudże připowědźenju wójny na srjedźne mócnarstwa přihłosować. Z joho słowow bě słyšeć, **zo by wón radši swoju krónu złožił.** Što je so stało, zo je so kral skónčnje tola hinak rozsudźił abo rozsudźić dyrbjał?

Što praji wukraj?

W nowinach našich njepřećelow knježi wězo dźiwja radosć. Zasy jónu wěšća wone, zo budże nětko ze štworozwjazkom bórzy ke kóncej. W neutralnych krajach sudźa zymnišo. Dźiwajo drje na herjekanjo wosebje italskich nowin na př. „Züricher Post“ pisa:

Na dołhu wójnu w Bukaresće po zdaću njeliča. Běše pak hižo jónu stat, kotrohož wojerska móc je wjetša hač rumunska, wěrił, zo je z joho zastupom do wojowanja wójna rozsudźena. Nazhonjenja běchu **hórke.** Dźens hišće wojuje Italska wo stojnišća, kotrež su daloko zdalene wot tych, kotrež bě sebi přewysoke zmyslenjo tutoho stata zhladało. W krawnej hrě, kotruž Rumunska po dwěmaj lětomaj khabłanja započina, zastaja wona wšo: swoje statne wobstaćo a swój přichod. **Zawdawk je wysoki, wuhlady na dobyćo njewěste.** (b)

Tuž z dowěru na Boha do noweje wójny. Ani Awstriska ani Němska njejstej tu wójnu zawinyłoj. Njekhmana nahrabnosć a hanibna přerada stej nas do njeje nuzowałoj. Z njeswěru Bóh njebudże, a štóž ma joho k stronje, ma dobry wućek.

Turkowska je Rumunskej

wójnu připowědźić w radźe ministrow 29. aug. wobzamknyła. (b)

Wójny, kotrež su hač dotal připowědźene.

1.	Awstriska—Serbiskej	29. julija	1914
2.	Němska—Ruskej	1. augusta	„
3.	Němska—Francózskej	3. „	„
4.	Belgiska—Němskej	3. „	„
5.	Jendźelska—Němskej	5. „	„
6.	Čornohórska—Awstriskej	5. „	„
7.	Němska—Serbiskej	6. „	„
8.	Awstriska—Ruskej	6. „	„
9.	Němska—Čornohórskej	6. „	„
10.	Francózska—Awstriskej	12. „	„
11.	Jendźelska—Awstriskej	13. „	„
12.	Japanska—Němskej	23. „	„
13.	Awstriska—Japanskej	25. „	„
14.	Awstriska—Belgiskej	28. „	„
15.	Turkowska—Ruskej	2. novemb.	„
16.	Turkowska—Francózskej	6. „	„
17.	Turkowska—Jendźelskej	6. „	„
18.	Turkowska—Belgiskej	7. „	„
19.	Italska—Awstriskej	23. meje	1915
20.	Turkowska—Italskej	22. augusta	„
21.	Bołharska—Serbiskej	14. oktobra	„
22.	Francózska—Bołharskej	16. „	„
23.	Jendźelska—Bołharskej	16. „	„
24.	Italska—Bołharskej	17. „	„
25.	Ruska—Bołharskej	22. „	„
26.	Němska—Portugalskej	9. měrca	1916
27.	Italska—Němskej	27. augusta	„
28.	Rumunska—Awstriskej	27. „	„
29.	Němska—Rumunskej	28. „	„
30.	Turkowska—Rumunskej	30. „	„

Hindenburg šef generalnoho staba.

Hamtscy so z Barlina wozjewja: Joho Majestosć kejžor je z wysokej kabinetnej ordru na dźensnišim dnju (29. augusta) šefa generalnoho staba za pólne wójsko, generala infantrije z Falkenhayn z joho zastojnstwa wotpušćił za druhu službu. K šefej generalnoho staba je Joho Majestosć pólnoho maršala z Beneckendorff a Hindenburga pomjenował, za kwartiermištra generalleutnanta z Ludendorffa, joho z dobom na generala infantrije powyšiwši. (b)

Hindenburg a Ludendorff změjetaj potajkim wójnu na wšěch frontach hromadźe nawjedować. Dotal staj na rańšej fronće dźěłałoj, a štož staj tu hromadźe wuradźiłoj a wobzamknyłoj a wuwjedłoj, bě za nas zbožowne. Bjez dźiwa, zo jeju pomjenowanjo k powšitkownomu wjednistwu na wšěch stronach radosć a najlěpšu nadźiju za přichod zbudźuje. General z Falkenhayn je ze wšej česću a najwyššim kejžorskim připóznaćom swoje zastojnstwo do druhich rukow přepodał. Rěka, zo je so to po joho samsnym namjeće stało.

Na wšěch bitwišćach

wojowachu też posledni tydźeń dale. Tola sylne njepřećelske offensivy w Francózskej a Ruskej něšto wustawachu. Wjetše přeměnjenja nihdźe njeběchu.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Wot 28. augusta hač do 10. sept. je wokrjesny hejtman z Craushaar na dowolu. Joho zastupjeŕ je knježerstwowy radźićel Schecker.

⁘

(Dóstanjemy wjacy khlěba a muki.) Hižo w zańdźenymaj měsacomaj dóstachu ludźo, kotřiž dyrbja ćežcy dźěłać, wjacy khlěbowych znamkow. Tutón přidawk wostanje też we přichodźe. Wšitke wosoby wot 12. hač do 17. lěta dóstanu wot 1. okt. kóždy dźeń 50 gr muki wjacy. Wjacy so nětkle njehodźi poskićeć; dyrbimy wočaknyć a hladać, zo so njeby trjebała ličba bywacych znamkow zasy pomjeńšić. Też płaćizny wostanu stare. We přichodźe dóstanješ zasy wjacy a tuńše krupy, hejdušku atd.

⁘

(Petrolej so wjacy njepředawa.) Přez wozjewjenjo zwjazkoweje rady wot 28. augusta 1916 je předawanjo petroleja k swěćenju na dalše zakazane.

⁘

— Tu a tam móžeš nětkle husto słyšeć, zo budże so kraj w přichodźe za wójnske potrjeby nalutowańskich pjenjez mocować. K tomu pak tak njeje, přetož hač dotal njeje pola wyšnosćow ničo znate.

⁘

Z pola. Dwaj sobustawaj Pražskeje „Serbowki“, dźesatnikaj: student Franc Šołta z Radworja a gymnasiast Albert Měto z Worklec buštaj před krótkim na podwyška powyšenaj. Wobaj wojujetaj pola Verduna a to w regimenće čo. ... pólneje artillerije. — Wjele zboža!

Kaž słyšimy, je třeći sobustaw „Serbowki“ gymnasiast Jurij Ryćerja z Łusča po poslednich krawnych bitwach na wječornym bitwišću zhubjeny. Nadźijamy so toho, zo je jenož do rukow njepřećela padnył, a zo so po wójnje zasy strowy do lubeje domizny wróći.

⁘

Z Radworja. Naš wjeledostojny knjez farař Jakub Nowak swjećeše zańdźenu srjedu 30. augusta swój 25lětny měšniski jubilej. Zo pak by tón ważny dźeń cyle sam za so měć mohł, přeżiwi jón w ćichim měrje klóštrskich murjow. Swojomu swěrnomu a porjadnomu sobudźěłaćerjej přeje „Posoł“ z wutrobu wjele zboža. Bóh tón Knjez žohnuj dale njesprócniwe dźěło swojoho służownika, zo by so strowy a čiły też po druhich 25 lětach na wuspěchach swojoho skutkowanja w Knjezowej winicy mohł zradować. Ad multos annos!

⁘

Z Radworja. (Dary za ranjenych wojakow.) Čim bóle so nazymju bližimy, ćim žadniše bywaja jeja. Tuž so też w lazaretach z nimi lutować počina. Zo pak by so ranjenym tola hišće tu a tam małe wokřewjenjo poskićić mohło, zarjadowa so wot tudomneje šule jejowa zběrka. Šulske dźěći hromadźachu po wsach jeja za ranjenych. Nazběrachu jich hłuboko do štwórtoho sta, nimo toho něšto butry, tuka a trubkow, też nahladnu dźělbu drěnoho pjerja (k hłowakam za ćežkoranjenych). Wšo bu do Budyšskich lazaretow pósłane. — Nětko je zasy, kaž druhe razy, pismo přišło, w kotrymž so předsydstwo „Čerwjenoho křiža“ w mjenje ranjenych dźakuje. Tuž tu dawaćerjam dźak zdźělujemy.

⁘

— Tři wójnske wuznamjenja je dóstał:

42—44. **Jurij Roztok** (Jakub Roztokec) **z Radworja**, wojak w aktivnym pěšim regimenće čo. ... Wón dósta na kralowych narodninach (25. januara) 1916 „za swěrnu službu“ Friedrich-Augustowu medajlu. — W bitwach nad Sommu wón na wjacy razow sobuwojowarjow smjerći wutorhny; naposledku na dwórnišću w Maurepas pola Peronne swojoho leutnanta ze zasypnjeneje třělneje hrjebje wućahny, a to posledni wokomik; přetož za mału khwilku na samsnym městnje nowa granata rozleća. Za tute zasłużby spožčichu jomu započatk julija (1916) železny křiž. — Posledni čas pak běše Roztok bitwowy poselnik (Gefechtsordonanz). Jako tajki měješe powěsće po bitwišću nosyć, při tym „přez hromady mortwych a połmortwych łazyć“, a wšo to wosrjedź granatowoho a šrapnelowoho wohnja. Dwanaće dnjow bjez přetorhnjenja wón tutu službu činješe; potom bu (20. julija) sam ranjeny. Za wopokazanu njebojaznosć a wutrajnosć pak dósta Swjatoho Hendrichowy rjad (St. Heinrichs-Orden).

⁘

Z Khrósćic. (Wójnske powěsće.) 30. Kanoněr **Jakub Hórbank z Prawoćic** wumrě 18. augusta 1916 rjekowskeje smjerće w Francózskej. Wón bě derje wuwučeny zamkaŕ a technikaŕ. Krasne wěcy bě zhotowił ze zbytkow granatow, kulkow a z druhoho, kotrež sćeleše z dowolnosću předstajenych do Serbow, najbóle swojej ćeće, knjeni Kmječowej w Kozarcach. Jako wotbłyšć młodoho serbskoho wumjełca njech so tute wěcy derje khowaja, zo bychu potomnikam pokazowałe, kajke mocy je serbski lud přez wójnu přisadźił. Hač runjež bě w cuzbje so wudospołnił, je tola swoju nabožinu sej derje hajił z přikładom za serbskich młodźencow w cuzbje.

31. Hdyž hišće w duchu spominam na našich serbskich rjekow, zasłyšu zrudnu powěsć, zo je Zyndźic (Mikławšcec) swójba we Łusču přez wójnu we wotemrěču. Padnył je jenički syn starosćiweje maćerje, **Jan Zynda z Łusča** — wojak w połku pěškow čo. 242. Bě w pjećich bitwach zmužiće wojował, šesta bě za njoho puć do wěčnosće. Z nim přisadźi mać dobroho syna, hospodaŕ swěrnoho čeladnika, kiž při swojim zamoženju służić so njehańbowaše, towarstwo młodźencow wjesołoho towarša a też bitwišćo wojaka, kiž

bě při zmužitosći też horliwy na wopytowanjo Božich službow w polu a kruty w swojim žadanju za tutymi.

Přispomnjenjo: 31 woporow je sebi surowa wójna hač dotal w našej Khrósćanskej wosadźe žadała: 28 pěškow, 2 kanoněraj a 1 z municionskeje kolony. — K tomu 2 zhubjenaj z lěta 1914, 4 zhubjeni z lěta 1915, njedźiwajo hišće na 1916.

⁘

Ze Zejic. Zańdźenu njedźelu dopołdnja přińdźe při dźěle, kotrež měješe tudy dokonjeć, wyšši monteur Büttner z Budyšskeje mileńje do smjertnoho njezboža. Při porjedźenju transformatora bu přez milinu na měsće morjeny. Büttner běše hižo na 11 lět dołho w zastojnstwje při Budyšskej mileńi.

⁘

Z Wotrowa. Assistentny lěkař k. Cyril Rězak, syn k. kantora J. Rězaka, bu před krótkim z nowa wuznamjenjeny. Za swěrnu a ćežku službu dósta kral. saksk. Albrechtowy rjad. Hižo wot započatka wójny stoji wón w polu. Hnydom w lěće 1914 spožči so jomu železny kříž za to, zo w najhóršim wohenju měrnje swoju lěkařsku službu wukonješe, při čimž pak bu sam zranjeny.

⁘

Z Njebjelčic. Človjek přecy hłowu wěšeć njemóže a nochce. A toho chce so jomu ćim njeradšo, čim dlěje horjo traje. Tuž drje też njeskutk njebč, hdyž při wójnskim času nam w Njebjelčicach studenći hru wospjetowachu, kotruž běchu njedawno na swojej skhadźowancy w Khrósćicach hrali. Też hižo zaměr hraća a zmysł předstajenja to zamołwja. Wótčinska mysl, lubosć k narodej měještej so z tym spěchować.

Što dha so hraješe? — „Posledni kral“, struchłohra w 5 jednanjach wot Józefa Nowaka-Wotrowskoho.

Hdyž najprjedy hraćo posudźamy, potom drje móžemy prajić, zo bě dobre; snadź tu a tam hišće khmańše dyžli w Khrósćicach. (Hlej posudźenjo w „Pósle“ čo. 34, str. 233.) So wě, zo też tu hišće wšo dospołne njebě. Hłowne róle pak běchu w powšitkownje wustojnych, z dźěla wubjernych mocach. Dospołnosće w předstajenju a z tym na wšě strony dobroho, pozběhowacoho zaćišća na přihladowarjow, a dale wšěch swojich mocow, kotrež dla wobsaha a raznosće a też zasy něžnosće rěče w njej su žiwe, wšak hra hakle potom dobudźe a budźe ze so wuliwać, hdyž budźe jenož wot tajkich so hrać, kotřiž so wustoja na přednošk, mimiku a gestikulaciju. Teje wustojnosće wězo človjek měć njemóže, kiž na to njeje wuwučeny, abo z najmjeńša hišće žaneje přileżnosće njeje měł, wěcy-wustojnych widźeć hrać. Też dyrbi tomu, kiž ma tu sobu hrać, (też hižo po joho starobje) móžno być, zmysł a zaměr toho duchownje a wutrobnje dozapřimnyć, štož ma rěčeć. „Poslednjoho krala“ hrać žada sebi wjacy wustojnosće dyžli hry, kajkež z wjetša na našich jewišćach widźimy. „Posledni kral“ je struchłohra a nic směšk a trysk. Runje tohodla zasłužichu sebi hrajerjo resp. też hrajerki wosebite připóznaćo a dźak. Runjewon wobdźiwać pak so dyrbješe, kak wšitcy a wšitke swoje słowa wobknježachu. Telko sebi nawuknyć a swěrnje podać, zo lědom hdźe so zaprajiš, to sebi žada wurjadnu pilnosć. Tuž też přihladowarjo radźi a z dobrym prawom předstajerjam sławu wunjesechu. — Też na swojoho nětčišoho krala při tym spomnichmy. —

Wo čim pak jedna hra? Čitaj nastawčk „Posledni kral“ w přichodnym čisle Posoła.

⁘

Z Kulowa. Za druhoho kapłana našeje farskeje cyrkwje je nowoměšnik knjez Jakub Czogolla z Račibora pomjenowany.

⁘

Z Kamjenicy. Tu swjećeše k. farař em. Mikławš Zarjeńk, kotryž nětkle dla njedosahacych mocow w Kamjenicach wupomha, srjedu 30. augusta swój sleborny měšniski jubilej. Rano swjećeše knjez jubilar w prěnej farskej cyrkwi swjatočnu Boža mšu z assistencu. Wječor wotmě so jednory swětny swjedźeń, na kotrymž so też wosada wobdźěleše.

Baseń přednjesena na primicy

nowoměšnika Bena Šołty.

Dźens so kóžde wóčko swěći,
Cyła wjes so raduje.
Wšitko, wulcy kaž my dźěći,
Wjes'le na Was zhladuje.

Zwony radosć zanošuja
Daloko po wosadźe,
Wysk a zbožo wubudźuja
Dźens we kóždej wutrobje.

Puće, šćežki wšě Was strowja,
Kiž Was dźěćo znajachu;
Šula też Was domoj wita,
Hdźež Wam starši bydlachu.

W pyše krasnej wołtař stoji
W domje Božim debjeny.
Kěrluš khwalbny k Bohu klinči
Ze rta dźaknej' wosady.

Prěni raz po dołhich lětach
Nam so zbožo wobradźa,
Zo so w našej cyrkwi swjeći
Wopor nowoh' měšnika.

Wašom' zbožu dźensa płaća
Přeća našej' wutroby,
Štož we žiwjenju Was čaka,
Njech Wam wjes'lo přinjese.

M. K.

Swjate rowy.

(Pólny list, wozjewjeny w Paderbornskim „Leo“.)

Pola A... w połnócnej Francózskej leža swjate rowy, kotrež měnju. Sam sym je tak mjenował, hdyž je prěni raz loni wuhladach. Tu stoješe krasna postawa maćerje Božeje njedaloko wot podzemskich khódbow. Na tutym městnje stojach husto na straži. A přecy zasy hladach na tu mału běłu postawu, kotraž so mojimaj wočomaj tak lubješe, a mojej rucy wieštej wěnc po wěncu. Z tutymi debjach krasne městno. Kóždy raz pak, hdyž tu stojach na straži, wuspěwach „Wótče naš“ před wołtařkom; přetož stajnje tu morskaše njepřećel kulki do mnje. Jónu njemóžach wjacy wutrać. Runje přileća granata wyše mje, druha hnydom sćěhowaše a prasny do železa, kotrež běch sebi k škitej stajił. Zemja zarža. Što to? Ja khabłach, sej myslo, zo je mje granatna třeska trjechiła. Tola njeběch zranjeny. Komu mysliš, luby čitarjo, běch z dźakom? —

Hišće mnohe druhe pobožne swjećata wobdawachu tule hrjebju z wěstej swjatosću. Tak ćicho, tak pobožnje, tak swjatočnje bě na tym městnje kaž w kapali abo cyrkwičcy. Husto pozběhny so pobožny paćeŕ k njebju, přetož k tomu pohnu mje też hišće wokolina. Wyše wrotow, kotrež do našich podzemskich bydlenjow wjedu, wuhladach postawu „Jězusoweje Wutroby“, njedaloko „swjateje swójby“. Tu stoješe też krasny kříž, debjeny z Lourdeskimi rozarijemi. Wšo běštej wumjełskej rucy wukonjałoj. —

Też napohlad cyłeje wokoliny poda tutym našim hrjebjam swjaty měr a pokoj. Daloko a šěroko njewuhladaš žanoho štoma, žanoho kerčka mjez rozpadankami města A... hač k jendźelskim stražam. Jenož tu a tam widźiš běły křižik z drjewa, rjekowski pomnik. Hdyž pak so dokładnje rozhladuješ, widźiš mjez našimi hrjebjemi hišće mału třěchu, na dwěmaj stołpomaj wotpočowacu, ta škita zwónčk měra. Kóždy dźeń tu zazwoni wojowař k swjatomu wječorej. A hdyž so wójna skónči, dyrbi zwónčk tón wjesoły podawk jako prěni roznjesć, byrnjež dyrbjał jón cyły dźeń zwonić. — Zazwoń tola bórzy, zwono měra!

Wšelčizny.

(Póstowe należnosće.) Póstowy, telegrafiski a telefoniski zwisk mjez Němskej a Rumunskej je dospołnje zběhnjeny. Też na puću přez druhe kraje so ničo wjacy słać njehodźi. Tohodla so žane posyłki a telegramy do Rumunskeje wjacy njepřijimaju a hižo póstej přepodate so wotpósłarjam wróća.

Listowanjo do Belgiskeje stawa so hišće přecy wopak. Na listy a dopisnicy maja so znamki lěpić po zasadach swětowoho póstowoho wobkhoda. Za Belgisku njepłaća potajkim samsne zasady kaž nutřka w němskim kraju abo mjez Němskej a Awstriskej.

⁘

Jenož dwě stronje w listowym wobkhadźe z neutralnym wukrajom.

Zo by so wojeński dohlad nad postowym wobkhadźe ze spřećelenym wukrajom lěpje a khětřyšo přewjesć móhł, je nuzne, zo listy do spřećelenoho wukraja z wuwzaćom wobsadźenych dźělow Belgiskeje a Rusko-Pólskeje, wjacy dyžli dwě stronje wšědnoho listowoho formata njewopřijeja. Do listow njesmědźa so žane za wojerstwo ważne powěsće pisać; pismo dyrbi być rjenje pisane, k najmjeńšomu pak tak, zo móže je kóždy bjeze wšoho derje wučitać. Dale njesmě pismo też być přewuzke. K wobkhodnym listam (Geschäftsbriefe), kotrež móža hišće dlějše być, smědźa so też zličbowanja atd. připołožić. — Pola listow, kotrež so po tutych postajenjach njewotposćelu, dyrbi so z tym ličić, zo hakle wjacytydźeńskim zapozdźenjom dońdu. Docyła dyrbi so wšitke listowanjo z neutralnym wukrajom, dla wulkoho dźěła, kotrež je z nim nětkle zjednoćene, po móžnosći wobzować.

⁘

(Za pućowarjow do Bayerskeje.) Kaž ministerium znutřkownych należnosćow wozjewja, činja so pućowarjo do Bayerskeje na to kedźbni, zo sakske mjasowe znamki po postajenju tamnišoho ministeria też w Bayerskej płaća.

⁘

Njedowolene zadźerženjo přećiwo burstwu.

Hakle před krótkim časom je knježerstwo na to kedźbne činiło, zo je zakazane, buram potrěbne wěcy jenož přez měnjenjo z burskimi wupłodami předawać. W najnowšim času pak su twornje, kotrež hnojowe srědki dźěłaja, też jenož swoje wěcy tym předawali, kotřiž jim za to tuk, butru, połč atd. dadźa. Knježerstwo namołwja wšitkich hišće jónu dokładnje, zo je tajke zadźerženjo kruće zakazane, dokelž so přez to powšitkowne zastaranjo cyłoho ludu hubjeńšo přewjesć hodźi, a zo budźe wone kruće na to hladać, zo so tute postajenjo swěrnje wobkedźbuje. W tajkim padźe by wone samo nućene było, tajkim ludźom jich wupłody wotewzać.

⁘

Z Drježdźan. Bołharska kralowna, kotraž pola Drježdźan na wustrowjenju přebywa, běše wutoru před tydźenjom, na swojim narodnym dnju 300 ranjenych wojakow na kofej do Lahmanec sanatorija přeprosyła.

⁘

(„Dr. Kremser.“) W Barlinje honješe so dlějši čas jedyn knjez dr. Kremser wokoło. Wón poručeše a předawaše wulku mnohosć bunow a daše sebi je přecy do prědka zapłaćić. Dokelž měješe pak stajnje hinašu adressu, njemóžachu joho najprjedy nihdźe lepić. Kaž je so nětko wupokazało, je tutón dundak 62362 hr. do kapsy stykał a potom z Barlina ćeknył. Barlinska policija wozjewi na to, zo tomu 1500 hr. myta zapłaći, kotryž tak mjenowanoho dr. Kremsera popadnje. To je so nětko skónčnje też poradźiło. W Stuttgarće zaja tamniša policija muža, kotryž chce Schmidt rěkać. Ze Schmidta wukopa pak so bórzy Barlinski dr. Kremser.

⁘

(Zemjerženjo w Italskej.) Zapósłanc Fachinetti z Rimini namołwja k hromadźenju darow za přez zemjerženjo potrjechenych. Hubjenstwo wobydlerjow w Rimini a w něhdźe 17 wokrjesnych gmejnach je jara wulke. Poł města Rimini je zasypnjene, w druhim dźěle też njemóža ludźo wjacy bydlić. W druhich městach pak je hubjenstwo hišće wjetše. Ludźo přebywaju jenož wonka pod njebjom. Někotre cyrkwje a druhe kněže drje hišće stoja, tola hroža kóždy wokomik so hromadu sypnyć.

⁘

(Přez 430000 železnych křižow.) W běhu nětčišeje wójny je so wjacy hač 430000 železnych křižow wojakam našich kaž też nam spřećelenych wójskow spožčiło a to přez 420000 druheje rjadownje a kaž na druhim městnje pisachmy na 10000 prěnjeje rjadownje. Tajki železny křiž waži 18 gramow a wobstoji z 9 gramow železa a 9 gramow slěbra. Wšo hromadźe bě k zhotowjenju tutych 430000 železnych křižow 155 centnari kowa trěbne.

⁘

10000 ryćerjow železnoho křiža prěnjeje rjadownje.

5. augusta t. l. minyštej so dwě lěće, zo je wot pruskoho krala Bjedricha Wylema III. założene wuznamjenjenjo železnoho križa wot kejžora wobnowjene. W běhu nětčišoho wójnskoho časa je so prěnja rjadownja tutoho jednoroho čestnoho znamješka 10000 ryćerjam spožčiła. Wot wjerchowskich wojerskich wjednikow noša je 72, dale 316 generalow, 7 minisirow a 6469 officirow. Nimo 1365 podwyškow je hišće 558 jednorych wojakow z nim debjenych. Dale wobsedźi 484 lětarjow, 535 łódźnych wojakow a 209 ze wšelakich wojerskich stawow železny křiž I. rjadownje, mjez nimi też 5 pólni duchowni.

⁘

Štó je butru wunamakał?

W času wójny drje je kóždy hižo spóznał, kak ważny produkt je za nas butra. Tola w našich krajinach ju sebi přecy jara ważachu, bóle dyžli w južnych, dokelž je tu wunamakana. Kak dołho dha butru ludźo hižo wužiwaju? Stary romski spisaćel Plinius hižo rozkładuje, kak maš butru dźěłać. Namołwja n. př., zo dyrbiš w času zymy mloko (smjetanu) zhrěć, jeli chceš butru wudźěłać. Wón wopisuje butrobasy tamnišich časow, kotrež pak běchu nětčišim jara podobne. Sławny professor Jan Bekman wobswědča, zo su w našim kraju najprjedy butru wužiwali, a zo je romski lud hakle wot nas wuknył, kak so butra dźěła. Grichojo pak to zhonichu wot Skytow. Wjele je so też hižo wo tym pisało, hač su ludźo hižo w starym zakonju butru znali. Herodot nam zdźěli, kak Skytojo butru dźěłachu. Też tući čumpachu butrobas, kaž pola nas, zezběrachu potom te huste, štož bě so nahromadźiło, dokelž jim to khmańšo słodźeše. Hipokrates powěda w swojich spisach wo „Butyron“, to je grichiski wuraz za butru. Grichiski basnik Anaxandrides nam zdźěli, zo su Grichojo prěni raz butru na kwasu Ifikrata z dźowku trakiskoho krala Rotysa wužiwali. Tola hačrunjež Grichojo a Romjenjo butru znajachu, tu tola jako jědź njewužiwachu. Sławny lěkař Galenus poruča butru jako žałbu, k čomuž bě hižo Plinius namołwjał. Romjenjo žałbowachu wosebje dźěći z butru. K jědźi ju jenož wužiwachu, hdyž wolij pobrachowaše. A tak hišće sebi dźensniši dźeń w južnych krajach wolij bóle waža dyžli butru. My pak sebi khwalimy našu butru — hdyž ju dóstanjemy.

⁘

(Wěnc francózskoho lětarja.) Kaž „Straßb. Post“ pisa, pušći francózski lětař Fevre na fararja w Markirch sćěhowacy list z powětra: Česćeny knjez farar! Sym zhonił, zo je mój nan, wyškowy leutnant Fevre, kotryž 221. pěš. regimentej předstoješe, 22. augusta 1914 na Col de Sainte Marie rjekowsku smjerć namakał. Bych Wam z wutrobu dźakowny był, hdyž byšće tutón wěnc na joho row położili. Leutnant Fevre. — Přećo dźakownoho syna bu dopjelnjene. Wón dósta wot spomnjenoho fararja sćěhowacu wotmołwu: Mam česć Wam zdźělić, zo sym wěnc, kotryž před krótkim z powětra wot Was dóstach, namakał a po Wašim přeću na row Wašoho nana położił. Budźe Was wěsće zajimać, hdyž Wam zdźělu, zo je Waš nan wot třělbowych kulkow trjecheny hnydom rjekowscy swoje žiwjenjo wudychał. Němscy wojacy pohrjebachu joho na samsnym městnje, hdźež běše wón padnył a wobhladaja a česća swěru joho rjekowski row, kaž so to kóždomu zmužitomu wojakej słuša.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 26. aug. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 31. aug. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	80				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	20				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	23	
Pšeńca			14	—				
„								
Rožka			12	—				
„								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe 1 kg	—	14	—	16	—	—	—	18
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	7	—	9	—	—	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata (w Kamjencu)	—	—	—	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	—	—	—	—	20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)
Johanna Stahl
— dentistka —
Budyšin, sukelnska droha 1
rózk žitnych wikow.

Čišć L. A. Donnerhakec knihičišćerńje w Budyšinje (wobsedźer: towarstwo ss. Cyrilla a Methoda).

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

26. augusta 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwšědniša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	—	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	5	20	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—		—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	—	—	14	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	2	70	3	60	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Dźiwajće při kupowanju na nawěštki w Pósle!

Žarowanske wobrazy a swjećatka
wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćerńja,** kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Zbytki **wšelkich tkaninow**
(za nowe a k **wuporjedźenju)**
poruča k nizkim płaćiznam, doniž twora dosaha
Tkajerńja wołmy w Kamjencu
Fabrikstraße 1. Am Herrental.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌čak 54 **w Budyšinje** Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌čak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌čak 334.

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Canki ⊖ posamenty ⊖ wobšića

we wulkim wubjerku — tež za **dalepředawarjow** —
poruča k nizkim płaćiznam
Tkajeŕnja wołmy w Kamjencu.

Wróćiwši so wot rowa našoho horcolubowanoho mandźelskoho, nana, bratra a swaka

Jakuba Měrćinka z Budyšina

wuprajamy wšitkim, kotřiž su jomu w joho ćežkej khorosći kajkužkuli lubosć wopokazali, na pustywječorach za joho dušu so modlili a joho tak bohaće k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh!“

W **Budyšinje**, na **Horje**, w **Słonej Boršći**, **Hamburgu** a na **Židowje**, na dnju pohrjeba, 26. augusta 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Zdaleny wot domizny a swojich zemrě 18. augusta 1916 rjekowskeje smjerće za wótcny kraj naš horcolubowany syn, bratr a přećel

Jakub Hórbank

z Prawoćic

kanoněr 2. baterije artilleriskoho reg. čo. 74 w Torgawje.

Wón, kiž bě wumjełc w zamkaŕstwje a technicy, bu při wukonjenju swojoho powołanja wot granatoweje třeski do khribjeta trjecheny a hnydom morjeny. Tón samsny dźeń bu hišće na kěrchowje w Bus w Francózskej pokhowany.

Joho dušu poručamy pobožnym modlitwam přećelow a znatych.

W **Prawoćicach**, **Kozarcach**, **Drježdźanach**, **Wotrowje** a w **polu**, w augusće 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:
staršej, bratřa, sotry a cyłe přećelstwo.

Wróćiwši so wot rowa našoho horcolubowanoho mandźelskoho, nana, dźěda a přichodnoho nana

Jakuba Justa

gmejnskoho předstojićerja a kubleŕskoho wumjeńkarja
w Jasenćy

wuprajamy wšitkim, kotřiž su joho w ćežkej khorosći wopytowali, na pustywječoru so za njoho modlili a joho w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, wosebje česćenej Jaseńčanskej katolskej Bjesadźe, kotrejež dołholětny městopředsyda a nětko čestny sobustaw wón běše, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Jasenćy**, **Serbskich Pazlicach** a **Dobrošicach** na dnju pohrjeba, 27. augusta 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

We wojowanju za drohu wótčinu padny 22. aug. 1916 mój jenički, horcolubowany syn

Jan Zynda

z Łusča

— wojak narun. reg. pěškow čo. 242 —

w 23. lěće swojoho žiwjenja na francózskim bitwišću přez granatu do hłowy a do ramjenja trjecheny. Wón bu 24. augusta na wojeńskim kěrchowje w Salomé swjatočnje pokhowany.

Prošo wo pobožny paćeŕ wěriwych zdźěluje tutu zrudny powěść přećelam a znatym

We **Łusču**, **Khrósćicach**, **Worklecach** a w **polu**, w augusće 1916.

Žarowaca a jara zrudźena
mać Marija zwud. Zyndźina.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki scelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 37. | **Budyšin, 9. septembra 1916.** | **Lětnik 54.**

To słuša sobu do česćowanja.

W Radworju na primicy běch. Z dobom też tam kaž druhdże swjećachu swjedźeń swjateje Marije: jeje do njebjes wzaco. Ale kak krasnje to bě na nyšporje! Kaž woprawdże hołdowacy ćah dźěše tón procesijón po wsy wokoło. Z kajkim swjatočnym porjadom so wón zestupa, dźěše a so zasy wróći! A mi bě, jako by kóždy při nim njebył jenož z ćełom, ale štož je najważniše — też z dušu. Tón kěrluš, kiž ze rta so wuliwaše, bě porodźeny we wěrnej lubosći a česćomnosći před Mariju. — Bě mi, jako by kóždy był samo dźěco, sebi wědomy, što čini, što chce z tym dać a wuprajić. Wšón hnuty a duchownje wokřewjeny dźěch wot nyšpora.

A zańdźeny pjatk dźěchmy do Różanta. A ze wšěch kóncow katolskich Serbow přikhadżachu čŕjódy. zo bychu maćeri Božej hołdowali. Kak to so njeseše spěw po holi a honach: štom štomej, trawička trawičcy, kamušk kamuškej dawaše dale, štož z radostnoho kěrluša klinčeše: česć maćeri Božej. Hdyž nihdże, potom tam w Radworju a tu we Różenće sy so přeswědčić mohł wo wěrnosći a z dobom też začuł, što z tym bu prajene, hdyž jandźel Mariju postrowi: „Žohnowana sy mjez žónskimi."

[A kak bě žohnowana? — Sy sebi to też na wšě boki rozmyslił? Mać Boża bě, Jězusa je směła porodźić a wukubłać, a nětko je kralowna w njebjesach. Takle sebi mysliš jeje žohnowanjo, kotrež bě jej wot Boha date.]

Hdy by tebi tele słowo rěčane było, kak by sebi je wułożiła? — „Wjacy dyžli žana druha mjez Jěwinymi dźowkami dyrbju być; wjacy hač žana druha česćow dóstawać, lěpje dyžli druhim ma so mi wjesć; najrjeńšoho a najmócnišoho muža by chcyła měć, wězo też najposłušnišoho; a najrjeńše fale a rubiška by sebi wupytała; extra do Drježdźan by po nje jěła; khodźiła wjele njeby: we wosobnych ekwipažach jězdźić, do woza wósom rjanych šumelow zapřehnjenych, hdyž tola — mi so zda španiska kralowna ze šesćimi jězdźi; w hrodże bydlić, zo samón ruski kralowski by był hubjene hnězdo porno njomu. Štó wě što dale by ći twoja žónska wutroba a žónski rozom hišće předstajał. Wězo khora też ženje njeby chcyła być a jěsć by chcyła derje a wjele. — Štož pak bu tej woprawdże „mjez wšěmi žónskimi žohnowanej", to drje by sebi z ćežka žana přała. Přetož, rěka to žohnowana być, hdyž bě z najwosobnišoho kralowskoho rodu a při tym tak khuda a mało widźana, zo dyrbješe so hubjenje žiwić a njenahladnomu mužej swj. Józefej so slubić? A rěka to žohnowanjo a česćenjo, hdyž potom też tón bě skoro wěru do jeje knježniskeje česće zhubił, tak zo chcyše ju samo wopuščić? Hakle jandźel dyrbješe joho wo snje powučić. A je to žohnowanjo, hdyž dyrbješe we hródźičcy, hubjeńšej hač někajkej prošeńskej budcy swojoho jeničkoho porodźić? A skót dyrbješe so na jeje dźěšću smilić, zo njeby zymy ćerpjeł. A bě to žohnowanjo, hdyž dyrbješe z dźěćatkom ćěkać, zo by před samej wyšnosću jomu žiwjenjo zdźeržała? Abo praj, maš to za žohnowanjo, hdyž dyrbješe widźeć, kak jeje syna k smjerći wjedu, kak joho na křiž bija, a wón potom na křižu wisajo mrěje?

Hlej, tole a hišće wjele wjacy je Bóh Mariji ćerpjeć dał. A tola bě wón ju postrowić dał: žohnowana mjez žónskimi.

Možno, zo žno sy też nad Rhynom był a při brjozy pokhodźił. A ty sy widźał, kak po wšěch hórkach, hdźež k słóncu so přikhileju, su winicy. Kak rjane tam stoja te winowe pjeńki — a kak husto su połne khopate z rjanymi kićemi. Wěš pak też, hdy z nich najlěpše, rjenje słódke wino dobywaju? Potom, hdyž je na nje słónco wobstajnje a kruće želiło a smažiło. Zymne lěćo, khłódne, nima dobroho wina.

Podobnje ma so z čłowjeskej dušu. Čim rjeńša ma być, ćim bóle dyrbi Bóh ju želić a palić w słóncu a pruhach ćežkich ćerpjenjow a křižikow a njezboža. A hlejće, tohodla je też mać Boża hišće ćerpjeć dyrbjała. Hdyž bě też połna hnady, tak tola też wona hišće njebě tajka, zo by dospołna była. To je jenož Bóh, za kotrohož wudospołnjenja a tuž dalšoho krasnosćenja wjacy njeje. Tola też Mariju bě Bóh tak sčinił, zo też za nju bě při wšej jeje njewuprajnej rjanosći tola dalšoho rjanosćenja móžno. A přez ćerpjenja dyrbješe je docpěć, z tym sebi też zasłužbow dobyć, a z dobom jako rjana so doswědčić.

A nětkle, luby čitarjo, něšto za tebje. Chceš-li mać Božu wěrnje česćić, njesměš so bojeć, puć podobnje kročić přez žiwjenjo kaž wona.

Nimaš też ty dosć ćerpjeć? Ach, kak sebi lóze huby wo tebi torhaju. A kak njewěrne tola a kak nałžane wšo je, štož wo tebi rěča. A druzy wěrja. Skoro sebi nikomu wjacy na woči njewěriš, a najradšo by kóždomu z puća šoł, kohož trjechiš. A to w tebi žerje kaž jěd, hdyž je so do krewje dobył. Hlej, tu spominaj na Mariju, što tehdy židźa a pohanjo su wo njej rěčeli a kak też nětkle hišće wo njej hanja. „Haj, to wšak chcyła hišće znjesć. Ale njewěrja dźěn žno też druzy česćehódni, kiž tola mje znać dyrbja, a kotřiž su sebi mje ważili a ja sebi jich? To najbóle boli." Ow njezabudź, što też Marija je ćerpjeła, hdyž je zhoniła, zo też Józef na jeje čistosći dwělować počina. A wona bě žohnowana mjez žónskimi.

Abo, hdyž nětkle dyrbiš ćerpjeć přez wójnu, a też so tyšić wo zbožo swojich synow abo swojoho muža. A hdyž přecy dyrkotaš, što tola činja a kak so jim tam dźe, a hdyž je jich ći žel, zo maja telko znjesć: praj, njeje Marija podobnoho znjesć měła? Kak je jej było, hdyž je jeje syn so bědźił ze swojimi njepřećelemi? Što je začuła, hdyž pod křižom stoješe? A tola bě wona „žohnowana mjez žónskimi".

A takle, luby čitarjo, możeš sebi za kóžde horjo wobhladać Mariju. A ty budźeš spóznawać, zo też wona je dosć ćerpjeła, byrnjež była žohnowana mjez žónskimi. Myslu, zo też runje přez to nam bu, štož nam je, a zo też runje tohodla ju khwalimy. Abo: By ju lubował, a by nětkle hišće wšón swět ju sławił, hdy by była „žohnowana mjez žónskimi", hdy by so tu jej derje šło a hdy bě měła wšoho dosć: bohatstwow a swětnych česći a same wjeselo a zbožo? A hdy by so tu měła a jej so šło, kaž by ty za so sebi žadała, hdy by měła być ta žohnowana mjeze wšěmi? — Ach, potom by zabyta była kaž wěsta kralowna Zemiramis abo Kleopatra. A tola jónu bě swět połny wo jeju česći a zbožu. Marija bě žohnowana kaž Bóh to zrozemi. A tuž spomni, zo też ty sy žohnowana abo žohnowany, hdyž znjeseš, štož po Božej woli žiwjenjo ći dawa. Wón jeničcy rozemi, što za tebje je žohnowanjo. A potom budźeš wo kročel dale w česćowanju maćerje Božeje!

mi.

Wójna.

Nowy njepřećel — nowy strach?

So rozemi, zo so nad nowym njepřećelom njetrjebamy a njebudźemy wjeselić. Mějachmy jich woprawdże bjez Rumunskeje hižo dosć. Něhdże dwanatk statow wojuje w tu khwilu přećiwo našim zjednoćenym štyrjom a mjez nimi tajke, kotrež su jedyn sam sylniše hač naše štyri hromadże. Je móžno přećiwo nim wobstać a dobyć? Hdyž chce strach nam do wutroby kłapać a dowěru a nadźiju nam zlemić, hladajmy wróćo, hač njejsmy runje tak ćežke, haj snadź ćežše hodźiny w tej wójnje hižo měli a zbožownje přetrali.

Kak bě před lětom? Tehdom drje běchu Rusojo zbići a wróćo zahnaći, ale Serbojo stojachu ze sylnym a derje wuhotowanym wójskom při Dunawje a Sawje, hdyž běchu wósom měsacow dołho wot wojowanjow w lěće 1914 so wuwotpočować móhli. Bołharska njestoješe hišće na našej stronje a Turkowska wojowaše ćežko wo Dardanelle na Gallipoli bjeze wšoho zwiska z nami. **A dźensa?** Serbiska a Čornohórska stej powalenej a wot našich wobsadźenej. Bołharojo su z nami zjednoćeni, a Turkojo su nowe a sylne wójska wuhotować móhli. Tak dźerža sebi mocy też po přistupje Rumunskeje k našim njepřećelam runje tak derje wahu kaž před lětom. A hdyž so na nowe jendźelske milijóny sylne wójska pokazuje, możemy wot-

mołwić: Kak stoji z Francózskej dźens a před lětom? Jeničke słowo „Verdun“ praji wšo. Tam je so row wotewrił za wulki dźěl francózskeje młodźiny a mužskeje mocy. Nochcemy nowoho njepřećela zacpěwać — wokomiki su k tomu khutne — ale třepotać woprawdźe njetrjebamy. Smy z česću z najmjeńša runje tak ćežke hodźiny přetrali, přetrajemy z Božej pomocu dobyćerscy też nětčiše. (b)

Surowa bitwa nad Sommu.

Mjez tym zo běchu wojowanja nad Sommu po ćežkich njepřećelskich zahubach a snadnych wuspěchach nakhwilnje něšto popušćiłe, pisa naše hłowne wjednistwo **4. sept.** wo nowych nanajćežšich nadběhach takle:

Wčora rano započane **jendźelsko-francózske** nadběhi su k **jara wobšěrnej** a **ćežkej** bitwje nad Sommu wjedłe.

K **połnocy wot Sommy** wojowaše so na něhdźe **30 km šěrokej fronće** wot Beaumont hač k Sommje. Najebać husćišo wospjetowane njepřećelske nadběhi na woběmaj stronomaj rěki Ancre a wosebje na Thiepval a k sewjernomu wječoru wot Pozieres su naši šwarni wojowarjo pod wjednistwom generalow ze Stein a knjeza z Marschall **swoje stojnišća dźeržałe**, přez spěšny napřećiwny wustork nakhwilnje pola dwora Monquet (k sewjernomu wječoru wot Pozieres) zhubjene zasy dobyli a njepřećelej **nanajćežše zahuby přihotowali.** Dale k ranju dźeržeše naša sylna artillerija njepřećela w joho nadběhanskich stojnišćach; hakle w nocy poradźi so jomu, so pola lěsa Foureaux wudobyć; bu pak wróćo zbity.

Po přihotowanskim wohnju, kiž **wšě dotalne brójenjo municije hišće přesahaše**, wusapny bój mjez **Ginchy** a **Sommu** a zakhadźeše hač do pozdźišich nócnych hodźinow. W rjekowskim wobaranju su zmužići wojacy generalow z Kirchbach a Faßbender njepřećelej, kotryž bě so do cyle roztřělanych prěnich hrjebi dobył, kóždu kročel zemje wobarali a w swojej druhej wobaranskej liniji joho nadběh zastajili. Guillemont a Forest stej w njepřećelowej rucy.

K **połdnju wot Sommy** je so hač na wotrězk k južnomu wječoru wot Barleux našej artilleriji radźiło, francózskim nadběham zadźěwać; pola Barleux nadběhacy wojowarjo buchu krawnje zbići.

Na prawo Maasy so francózske pospyty k nadběham na Thiaumont a k južnomu ranju wot Fleury zwróćichu. Při Louville-hłubinje bu po dokładnym přihoće do našeje linije sahacy rózk francózskoho stojnišća wuprózdnjeny; 11 officirow, 490 muži bu popadnjenych, wjacore napřećiwne nadběhi buchu wotpokazane.

W nocy k 3. sept. su wójskowe a łódźstwowe **powětrniki** z widźomnje dobrym wuspěchom twjerdźiznu **London** přimałe. **Jedyn z našich powětrnikow je w njepřećelskim wohnju padnył.**

W powětrowym wojowanju bu 2. a 3. sept. we wotrězku Sommy **13**, w Champagniji a nad Maasu po **2 njepřećelskich lětarjow potřělanych.** Hejtman **Boelcke**, kotryž swojoho 20. njepřećela potřěla, leutnantojo **Leffers, Fahlbusch** a **Rosencrantz** mějachu na posledních wuspěchach wosebity podźěl. Z wobaranskim wohnjom su wot 1. sept. pola Sommy a Maasy **štyri njepřećelske lětaki** potřělane.

2. sept. su francózske lětaki w **twjerdźiznje Metz** snadnu škodu načinili, přez wjacore bomby na město **Schwenningen** bu 5 wosobow ranjenych a něšto khěži wobškodźenych. (b)

5. sept.:

Wulka bitwa nad Sommu traje dale. Naši stoja mjez **Le Forest** a **Sommu** w horcym wojowanju. K połdnju wot rěki dowobarachu so woni na 20 km šěrokej fronće wot **Barleux** hač k połdnju wot **Chilly** nadběhacoho njepřećela. Wjes **Chilly** je k zhubjenju šła.

Na prawo Maasy su nowe nadběhi Francózow přećiwo našim linijam k ranju wot Fleury a přećiwo našomu 3. sept. pola Souville-hłubiny dobytomu stojnišću wotražene.

6. sept:

Bitwa nad Sommu dźe z njeposłabjenej mocu dale. 28 jendźelsko-francózskich divisijow přima. K połnocy wot Sommy su jich nowe nadběhi krawnje wotpokazane. Na małych městnach doby njepřećel kraja. Clery je we joho rucy. **K połdnju** rěki je w tu a tam so wijacym wojowanju pěškow **prědkne stojnišćo** přećiwo nowomu nadběhej Francózow na fronće wot Barleux hač k połdnju wot Chilly **zdźeržane**. Jenož tam, hdźež su prědkowne hrjebje cyle wurunane, su wopušćene. **Pozdźiše nadběhi su dospołnje pod najćežšiml zahubami wotražene.**

Meklenburgske, holsteinske a sakske regimenty so wosebje wuznamjenichu. Hač k wječoru běchu jatych ze dwajdnjowskoho wojowanja k połdnju Sommy 31 officirow, 1437 muži z 10 francózskich divisijow, popada 23 mašinskich přiwjedźenych.

W powětrownym wojowanju buchu 3 njepřećelske lětaki potřělane. (b)

Najsurowšo so potajkim njepřećeljo napinaja, zo bychu našu frontu na wojownišćach pola Sommy předrěli. Njelutuja municije a ludźi. Porno surowym woporam su štyri dobyte wsy a něšto wobsadźenych kilometrow snadny wuspěch. Wo přełamanju našeje fronty njeje rěč.

5000 Rusow wot Turkow popadnjenych.

Kaž w Persiskej tak su Turkojo hižo dlějši čas w Kaukasu přećiwo Rusam z dobrym wuspěchom wojowali. Zo so tu njejedna jenož wo małe wojowanja, ale wo wjetše bitwy, je z wozjewjenja widźeć, kotrež **31. aug.** z Konstantinopla přińdźe:

Po poslednjej wójskowej rozprawje su Turkojo na lěwym křidle kaukasiskeje fronty **połtřeća njepřećelskeje divisije** rozehnali a **pjećtysac** jatych popadnyli. Nimo toho bu něšto kanonow mašinskich a druhich bróni dobytych. (b)

Na rańšich wojownišćach

so započatk toho měsaca kanony mjez morjom a Rigu z časami sylnje słyšeć dachu. K połdnju a južnomu wječorej wot **Lucka** přimachu Rusojc po krutym wohnjowym přihoće z jara sylnymi mocami. Nadběh rozrazy so z wjetša hižo we wohnju artillerije. Na někotrych městnach dóńdźe k ćežkim blizkim wojowanjam, kotrež so za nas wšudźom zbožownje skónčichu. Kelko Rusam runje tu na postupje ležeše, je z toho widźeć, zo swojich wojakow z kanonowymi kulkami do prědka honjachu. Wšo, štož docpěchu, běchu surowe poražki. Na **3 kilometrach ležeše** před wójskom generala Litzmanna na **5000 mortwych Rusow.**

K połdnju Stochoda buchu sylne ruske nadběhi z dźěla wot artillerije, z dźěla w ručnych wojowanjach přewinjene, mjez tym zo Rusojo dale hač k Dnjestrej słabšo přimachu. W Karpatach bu hora Kukul wot šlezskich wojakow Rusam w ćežkich wojowanjach wutorhnjena. (b)

Na 75000 ludźi

wobliča so škoda, kotruž pjeć nadběhace ruske divisije w surowych wojowanjach we Wolhyniskej na mortwych, ranjenych a jatych mějachu. Předobyli našu liniju we třidnjowskim bědźenju nihdźe njejsu, ale su drje póznali, zo so toho też přichodnje njetrjebaja nadźijeć. To drje jich bitwa pola „Swinjuchow“ wuči. Kowel je kruće w našich rukach.

W Haliču

počachu Rusojo zasy sylnišo wojować. Naše wjednistwo wozjewja 6. sept.:

Mjez rěkomaj Złota Lipa a Dnjestrom su Rusojo swoje nadběhi zasy započeli. Po podarmnych nadběhach stłóčichu woni skónčnje našu frontu srjedźa něšto wróćo.

W **Karpatach** je njepřećel we wojowanjach pola **Zabie** a **Šipotha** małe postupy činił. Na mnohich druhich blakach wón wčora podarmo nadběhaše. (b)

Rumunska je do wójny zastupiła.

Do awstriskeje Sydmhórskeje su rumunske wójska so łačo začahnyłe. Móžachu to ćim lóže, dokelž słabše awstriske wodźělenja cofachu. Awstriscy njemóža cyłu na 600 km dołhu a wšelako so wijacu sydmhórsku frontu dźeržeć, ale dyrbja so dale w nutřkownym kraju na krótšej, přihodnej liniji wobarać. Kronstadt, Herrmannstadt a druhe městna buchu wot Rumunow tohodla bjez wjetšich wojowanjow wobsadźene. Runjež je Sydmhórska z wjetša wot Rumunow wobydlena, njebuchu wójska tola z radosću witane. Awstriscy Rumunojo su swojomu wótcnomu krajej swoju swěru też we wójnje zjawnje wobkrućili a ćěkachu před swojimi „wuswobodźerjemi“. To bě derje, dokelž mnozy z tych, kotřiž njeběchu ćeknyć móhli abo chcyli, buchu wurubjeni.

Też **Rumunska a Bołharska** hižo wojujetej a to kruće. Bołharska drje, runjež wot Rumunskeje na mjezach njesprawnje přimana, z připowědźenjom wójny hač do 1. sept. čakaše, **3. sept.** pak naše wjednistwo hižo wozjewi:

Mjeza **Dobruče** je mjez Dunawu a Čornym morjom wot němskich a bołharskich wójskow překročena. Rumunscy škitarjo buchu ze škodowanjom zasy wróćo zahnaći.

4. sept.:

Wuspěšnje wojujo postupowachu němsko-bołharske mocy mjez Dunawu a Čornym morjom. Pola **Kocmara** k sewjernomu wječoru wot **Dobriča** zahnachu bołharscy jězdni rumunskich pěškow a zajachu 10 officirow a **700 muži.** Na **macedoniskej fronće** njeje so ničo přeměniło.

5. sept.:

Němscy a bołharscy wojacy nadběhachu wobtwjerdźene předstojnišćo mostaka **Tutrakan.** Město **Dobrič** je wot Bołharow dobyte. Bołharscy jězdni rozehnachu někotre rumunske bataillony.

Němske mórske lětaki mjetachu na **Constanzu** (při Čornym morju) kaž też na lohke ruske mocy bomby. Naše powětrniki su **Bukarest** a naprawy za zeńske wolije we Plusti z dobrym wuspěchom bombardowałe.

6. sept.:

Sydm wobtwjerdźeni **Tutrakana**, mjez nimi też kabatowe batterije, su **dobyte.** K połnocy wot **Dobriča** buchu sylniše rumunsko-ruske mocy wot našich zmužitych bołharskich towaršow wróćo zahnate.

7. sept.:

20000 Rumunskich zajatych!

Dobyćerske němske a bołharske mocy su derje wobtwjerdźene město Tutrakan z nadběhom dobyli. Dobytk wučinja po dotalnych powěsćach přez 20000 jatych, 2 generalaj a wjacy hač 400 druhich officirow a přez 100

kanonow. Też krawne škody Rumunow běchu ćežke.

Nadběh sylnych ruskich mocow na Dobrič je wotraženy. (b)

Na, Bratianu, kak tebi je?

Na zapadnych wojownišćach

nadběhachu Jendźelčenjo a Francózojo też po rozprawje 7. sept. nad Sommu a Maasu dale skoro bjeze wšoho wuspěcha.

Italscy

wojowachu w swojich starych stojnišćach ze snadnym a z wjetša jenož nakhwilnym wuspěchom. W Albaniskej běchu Vojnzu překročili, buchu pak wot Awstriskich bórzy zasy wróćo zbići.

Grichiska

je drje skoro na kóncu swojeje mocy. We Saloniki podpjeraja Francózojo wot Venizela a joho přećelow přihotowanu revoluciju, we Athenach knježa jendźelsko-francózske łódźe a wojacy. Póst a železnica stej w mocy štworozjednoćeństwa. Kral je khory a chce wotstupić, ale krónprync nochce knjejstwo přewzał. Přeradnik Venizelos a štworozjednoćeństwo storkataj wbohu Grichisku do wójny, w kotrejž dyrbi za druhich, za swojich „škitarjow" so wukrawić. Njehańbićišo a hrubišo so ženje z małym statom wobkhadźało njeje.

Dar-es-Salem

hłowne město němskeje rańšeje Afriki, bu wot Jendźelčanow wobsadźene. Je so dołho dosć wobarało. W znutřkownej rańšej Africy so Němscy hišće přećiwo jendźelskej přemocy zmužiće wobaraja.

⁘

Najwyšši rjad: Pour le mérite za sakskeju generalow v. Laffert a d' Elsa.

Po poslednich krawnych bitwach nad rěku Somme buštaj sakskej generalaj v. Laffert a d' Elsa z najwyššim wójnskim rjadom „Pour le mérite" přez kejžora wuznamjenjenaj.

⁘

Italska.

Italske rubjeństwo. 25. augusta je italske knježeŕstwo dekret wudało, w kotrymž sebi wone tak mjenowany Palazzo Venezia, sydło awstriskoho pósłanca pola swjatoho stoła, jako italske statne wobsedźeństwo přiswoja a žada, zo by awstriske knježeŕstwo hród za wěsty čas wuprózdniło. To je hołe rubjeństwo. Italska je we wučinjenjach měra 30. oktobra 1866 jasnje připóznała, zo dyrbi Palazzo Venezia Awstriskej słušeć, kaž bě to też w konvenciji z Francózskej 24. aug. 1866 hižo wuprajene. Dekret z 25. augusta je też přećiwo italskim statnym zakonjam, kotrež zapósłancam pola bamža samsne prawa připóznawa, kaž pósłancam pola italskoho knježeŕstwa. Wuhnaćo awstriskoho pósłanca z joho bydlenja rani też swjatomu wótcej swjatočnje připóznate prawa. Awstriske knježeŕstwo je tohodla přez španiskoho pósłanca w Italskej tamnomu knježeŕstwu wótry protest wuprajić dało a je k wočakowanju, zo drje też swjaty wótc swój hłós přećiwo tajkej njeprawdźe pozběhnje. — Pomhać wšak to wšo w tu khwilu ničo njebudźe. Z cyłej wójnu je Italska swobodnym murjerjam a wot nich naščuwanym herjekarjam na hasach so přepodała, a tak jena njesprawnosć druhu ćěri.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Z Budyšskoho šulskoho wokrjesa je 181 wučeri we wojeńskich służbach. 18 je jich hižo rjekowsku smjerć poćerpiło. Mjez nimi tŕo katolscy kk.: cyrkw. wučeŕ Jan Rječka z Budyšina, wučeŕ Süreth z Budyšina a wučeŕ Jurij Bejmaŕ ze Židowa. Nimo 18 padnjenych su pjećo w zajeću. Też tu jedyn katolski a to k. wyšši wučeŕ dr. A. Rychtaŕ z Budyšskoho kat. seminara. 53 su wšelake wuznamjenjenja dóstali, mjez tutymi 35 železny křiž II. rjadownje.

⁘

— Wuznamjenjeny bu Jurij Lišnaŕ, rodź. w Radworju, nětkle w Budyšinje, wojak res. pěš. reg. čo. 103. Na dnju 17. julija přińdźe hižo druhi raz z ważnej powěsću z patrulije, byrnjež běše při tym też do khribjeta ranjeny. Za zmužitosć dósta železny křiž II. rjad.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće). Na francózskich bitwišćach buchu dale **ranjeni:**

Jan Čoch (Bušic) z **Boranec,** dźesatnik w reservnym pěšim regimenće . . . Wón bu 1. augusta 1916 nad rěku Sommu z ručnej granatu mjez woči ranjeny. Lěkuje so w hojeńni w Quackenbrücken w Hannoverskej.

Jurij Šěrc (němskich Šěrcec) z **Radworja,** dobrowólnik a dźesatnik w reservnym pěšim regimenće čo.... Joho, hižo 25. oktobra 1914 ranjenoho, nětko 10. augusta 1916 pola La Bassée (mjez Arrasom a Lillom) z nowa někotre šrapnelske kulki do lěwoho ramjenja trjechichu. Strowi so w pólnym lazareće (w ?).

Beno Krawc (bur Krawcec) z **Khelna**, wojak w reservnym pěšim regimenće čo.... Jomu 21. augusta nad Sommu kruch njepřećelskeje granaty wobej nozy zrani. Hoješe so wopŕedka w St. Quentinje (w połnócnej Francózskej), nětko pak w Mühlhausenje w Thüringskej.

Zhubjeny je:

Jurij Štraws ze Zdźěrje, wojak w reservnym pěšim regimenće čo.... Wón so 1. augusta 1916 nad Sommu z patrulije wjacy domoj wróćił njeje. Nadźijomnje bu jenož zajaty.

⁘

Z Radworja. (Njewjedro). Při hrimanju, kotrež póńdźelu nad našej krajinu přećahny, dyri Bože njewjedro do tudomnoho knježoho dwora, wobškodźi elektriske připrawy w kurjencu a wosebje młóćacy motor, tak, zo dyrbjachu hnydom z młóćenjom zastać. Kaž so powěda, je błysk też do knježoho twarjenja w Boranecach dyrił, škody pak tam načinił njeje.

⁘

Z Róžanta. Čim surowiša wójna bywa, ćim wjacy pobožnych pućowarjow přikhadźa do Róžanta, zo bychu tu na hnadownym městnje pola maćerje Božeje pomoc pytali a namakali we wšelakich należnosćach. Tak přińdźe njedźelu připołdnju wot Kamjenca, hdźež běchu zhromadnje k swjatomu wopraŕjenju pobyli, kaž loni tak też lětsa, ale wjele sylniši procesijón z Drježdźan pod nawjedowanjom knjeza dwórskoho kapłana Feßlera. 180 wosobow so při tym wobdźěli. Hdyž bě procesijón na zwučene wašnjo wot administratora do cyrkwje dowjedźeny, měješe wysokodostojny knjez Feßler němske prědowanjo a na to pobožnosć před Najswjećišim, kotraž so z Božim požohnowanjom skónči. Na to so Drježdźanscy přez klóštr zasy domoj wróćichu a kaž w dźaknym lisće pisaja, su so wšitcy tu wozboženi čuli. — Póńdźelu

„Posledni kral"

struchłohra w 5 jednanjach.

„Posoła" nadawk drje njeje, wo literarnych wupłodach našoho ludu rozprawjeć. K tomu je na prěnim městnje „Łužica". Tola myslu, zo je derje, hdyž też w nim so rozpisa a napisa něšto wo hrě, kotruž měł cyły lud spóznać. Po wobsahu a też po zaměru, kotryž je jej daty, słuša kóždomu. A tuž też rozprawa wo njej do „Posoła".

Běchmy jónu wulki narod a wulki bě kraj, kotryž wobydlachmy. Swojich mějachmy wjerchow. Přecy wjetši a mócniši pak bu njepřećelski nawal wot wječora; přecy dale k ranju tłóčeše so cuze knježstwo do serbskoho ludu. Skónčnje přińdźe tak daloko, zo njemějachmy wjacy wjerchow swojeje narodnosće. Cuzy buchu kralojo w serbskich krajach. To tehdomniši splah zapřimnyć njemóžeše. Tohodla wosta žadosć za swojim kralom, t. j. za knježerjom ze srjedźizny serbskoho naroda hišće dołho žiwa w ludźe. Tak móžeše powědanjo nastać, zo Serbja sebi hišće skradźu a potajnje krala wola a dźerža. Wosebje w Błótach njehasny tute měnjenjo. Z najnahladnišich burow a wot nich bu wón woleny a bur też běše dale. Wjerchowskoho hrodu njeměješe a kralowskeje mocy njemóžeše wukonjeć. Jenož znamjenja joho hódnosće buchu jomu přewostajene. Wjele też jich běše, kotřiž so nadźijachu, zo potajni kralojo prjedawšu swobodu a móc sebi a też wšomu ludej w dobyćeŕskej wójnje zasy wunuzuja, hdyž budźe k tomu prawoho wokomika. — Ta nadźija wosta.

Na tole so złožujo je němski basnik J. v. Wildenradt spisał epos „Der letzte Wendenkönig". Po nim je Józef Nowak, rodźeny we Wotrowje, t. č. starši „Serbowki", towaŕstwa serbskich khowancow serbskoho seminara w Prazy, spisał struchłohru w 5 jednanjach z napismom: „Posledni kral." Wobsah je tutón:

I. jednanjo.

Niklot, młody, rjany, mudry syn nahladneje burowki, wudowy Bele, sedźi we jstwje rozpominajo, štož je zasłyšał; zo su mjenujcy Serbow nahladni joho za krala wuzwolili. Tu zastupitaj nahladnaj buraj Jacko a Radosław ze snopom do jstwy; wozjewitaj Niklotej jako wotpósłancaj, zo su joho za krala wuzwolili, a přepodataj jomu znamjo kralowskeje hódnosće. Niklot stróži so ćežow, tola też so wjeseli nad tajkej česću, přiwozmje hódnosć a lubi, zo chce so starać za Serbow zbožo. Jacko a Radosław rozestajitaj nowomu kralej, što su joho prawa, što su joho winowatosće jako Serbow kral. Wšě jeju prócowanjo pak so předewšěm měri na to, zo byštaj nowoho krala pohnułoj, z brónju njepřećela a podtłóčerja ludu wuhnać z kraja. Niklot to přilubi. Ale wón někak hišće dwěluje, hač z tym Serbam k zbožu dopomha. Wón mjenujcy je we swojej wutrobje so hižo bóle ke křesćanstwu přikhilił; Jězusowa wučba wo lubosći lubi so jomu. Jenož wěrna lubosć, hdźež ta knježi, móže ludy wozbožeć. Tola so zrěča, zo młody kral hižo nazajtra z Radosławom ma so podać přez kraj, zo by so ludej jako kral pokazał, sebi dał hołdować a sudźił. Jacko ma mjez tym wšo za wójnu přihotować.

II. jednanjo.

Hrabja Lynaŕ (w Lubnjowje) je wulku hościnu wuhotował. Wjeseli so, zo bu jomu joho dźowka Mathilda, kotruž běchu rubježni wotwjedli, zasy wróćena. Při tym sławi njeznatoho Serba a wupraja za njoho dźak, zo je ju rubježnikam a ze Sprewje, hdźež so tepješe, wumohł. W tym wokomiku přiwjedu Niklota a Radosława sputaneju do sale. Kejžorski a hrabinski bohot je jeju při Sprewi

rano pak přijědźe najdostojniši knjez biskop k nam a wot Sernjan ćehnješe w swjatočnym procesijónje wulka syła šulskich dźěći — bě jich přez 200 — pod wjednistwom knjeza direktora Nowaka a wučerjow a wotrosćenych z Budyšina. Serbske družki njesechu postawu swjateje Marije. Na cuzych hosći, kotřiž tu runje w Róženće přebywachu, činješe tutón krasny ćah, kaž powědachu, wulki zaćišć. Najdostojniši knjez biskop měješe potom wulku pontifikalnu Božu mšu z pomocu někotrych k pomocy sem přikhwatanych duchownych. Na Božej mši woprawješe najdostojniši knjez sam přez 300 ludźi. Kak hnujacy napohlad, hdyž přistupichu dźěći ze swojimi wučerjemi a z dźěla też ze staršimi hromadźe k blidu Božomu. A to ćim khwalobnišo, hdyž běchu hižo w 5 hodź. z Budyšina wotjěli a wot Njeswačidła so modlo pěši přez Dobrošicy a Sernjany nać wutrobu k maćeri Božej khwatali. Potom stupi knjez tachantski prědař Kielmann z Budyšina na klětku a poręča pobožnym pućowarjam krasne słowa w němskej rěči. 1/2 12 zhromadźichmy so zasy k małej pobožnosći. Po wuspěwanju różowca wokošowaše so hnadowne swjećo. Po wobjedźe 1/2 2 hodź. bě swjatočny nyšpor z Te Deum jako dźak za wšě dóstate hnady. Tak tu zhromadnje so modlachmy za našich lubych wojakow we wójnje, zo by swjata Marija jich zakitała, nam pak bórzy měr wuprosyła.

⁘

Z Worklec. Železny křiž za swoju zmužitosć při patrulijach w Ruskej je dóstał žiwnosćeŕ Michał Böhma, reservist pola gardyjězdnych.

⁘

Z Rakec. (Njezbožo a padušstwo.) Zastojnik tudomnych wuhlowych podkopkow „Werminghoff“, kotryž běše do Wulkich Zdźar po 1500 hr. dojěł, padźe na dompuću do kamjenja założiwši z koła a wosta we womorje ležo. Hdyž joho po dlějšim času namakachu, běchu pjenjezy preč. Paducha hač dotal wuslědźić njemóžachu.

Wobdźělenjo na pjatej wójnskej požčoncy. Město Barlin wobdźěli so ze 60 milijónami hriwnow na nowej wójnskej požčoncy; powšitkowne milinarske zjednoćeństwo w Barlinje z 10 mil. hr.; Continental Gutapercha-Kompagnie w Hannoveru z 5 1/2 mil. hr.; Bochumske zjednoćeństwo za podkopstwo z 10 mil. hr.

Pjata wójnska požčonka.

Wójna bliži so k rozsudnomu časej. Napinanja našich njepřećelow drje su runje nětkle najwyšši skhodźeńk docpěłe. Jich ličba je w poslednich dnjach so hišće powjetšiła. Mjenje dyžli prjedy smědźa wojowarjo Němskeje, wonka w polu kaž nutřka w kraju, wustawać počeć. Hišće jónu dyrbja so wšitke mocy zasadźić, zo bychmy kaž dotal njepowalnje stali hač do kónca krawnoho wojowanja, a zo by skónčnje dobyćo było na našej stronje. Nimo měry wulke su žadanja, kotrež so na kralestwo stajeja; tola wone dyrbja so dopjelnić. My dyrbimy w kóždym nastupanju: z brónjemi, z techniku, z organisaciju a skónčnje też z pjenjezami wutrać. Tohodla njesmě wuspěch noweje wójnskeje požčonki mjeńši być hač při prjedawšich. Kóžde znamjo wustawanja by njepřećelsku khrobłosć wožiwiło a wójnu podlějšiło; a nawopak: kóžde zlěpšenjo našich financow rubi njepřećelej nadźiju na dobyćo. Pokazajmy jomu tohodla z nowa swoju zmužitosć a móc. Žadyn njesmě wróćo wostać, wšitcy, kotrymž je někak móžno, njech poskića wótcnomu krajej swoju pomoc. Nowa němska požčonka dyrbi być nowe němske dobyćo a nowe poraženjo njepřećela.

Podpisanjo na pjatu wójnsku požčonku z kursom 98 procentow za 5 procentowske dołžne listy (Reichsanleihe) a z kursom 95 procentow za 4 1/2 procentowske kejžorstwowe pokładowe připokazanki (Reichsschatzanweisungen) so pola kejžorstwoweje banki, wšěch bankow, nalutowarnjow a póstow přijima.

(Kedźbu před jebakom!) W Budyšskim hejtmanskim wokrjesu dunda wěsty Alwin Lampel ze Židowa. Wón namołwja ludźi, sebi wšelake twory skazać (najbóle měd a mjaso). Při skazanju pak sebi napłaćenjo žada. Lampel je jebanc, před kotrymž so bjeŕ na kedźbu. Je 43lětny muž, 1,75 m wulki, ma blěde, połne wobličo a běłe włosy.

Wšelakosć w připrawjenju jědźow.

Wójna je też w porjedźe našich jědźow jara wjele přeměniła. Něštožkuliž, na čož so prjedy docyła hladało njeje, je nětkle k česći přišło. Też jěsć je wumjełstwo, kotrež dyrbi kóždy nawuknyć. Nahlady wo jědźi su pola jenotliwych ludow jara wšelake. Druhdy nući nas hłód, něšto zjěsć, štož snadź hewak docyła widźeć njemóžemy. Tak běše to na přikład w Parizu we wójnje 1870/71. Najdrohotniše wěcy, tak mjenowane khłóšćeńki, kotrež na jědźnym lisće stojachu, běchu wulke myše a psy. Hačrunjež tute swoje prěnje městno zdźeržałe njejsu, dóstachu tola w poslednich lětdźesatkach wěste jědźe, na kotrež sebi prjedy docyła nichtó myslił njebě, też pola nas wulku nahladnosć. Štó je so tola před 50 lětami w korčmje za žabami, mórskimi pawkami, šnakami atd. prašał, kotrež su dźensniši dźeń w najwosobnišich hotelach najdróžše jědźe? Najlěpši dopokaz, zo w jědźi sobu najwjetša móda knježi, je wužiwanjo běrnow (neplow), kotrež běchu w starym času jako jědojta rostlina zacpěte. Dźensa njebychmy so docyła zežiwić móhli, hdyž je měli njebychmy. — W rańšich krajach wužiwaja dźens runje kaž hižo w starym času překasancy (Insekten) we wulkej mnohosći. A zo je to hižo před 2000 lětami tak było, wěmy ze swjatoho pisma. Swj. Jan žiwješe zo w pušćinje jenož wot skóčkow a dźiwjoho mjedu. Ale też dźensa hišće su w Egyptowskej a w Algieru skoro kóždy dźeń pječene skóčki na blidźe. Najradšo pak je ludźo tam jědźa z rumom polate, w mucy pokulane a skónčnje w dobrym čerstwym woliju brune wopječene. To pak žno je potom zasy cyle wosebita khłóšćeńka.

W Khinje jědźa ludźo zelene husańcy. Jara derje słodźi też Khinjezam roztołčeny, z jejom změšany a w tučnym popječeny židař (Seidenspinner, też husańca). Samsnu jědź znaja też w Mexiku, hdźež pak ju hišće z małymi čerwjenymi mrowjemi začinjenja.

Kaž dźěn wěmy, pjeku też wšelaki khlěb na swěće. Najspodźiwniši khlěb pak drje so pječe pola jězora Nyassa. Tam nałója sebi kuntwory a předźěłaja je do ćěsta, z kotrohož so potom khlěb pječe.

Mjez družinami mjasa, kotrež dźěn je dźensa jara droha a ważena wěc, je w rańšich krajach wosebje wuwołane mjaso nilskoho konja. Jara dobre dyrbi też być mjaso z horba wjelbłudow (kamelow).

Warjenjo rostlinow je so pola nas nětkle jara rozmnožiło. Wšě móžne rostliny su w kuchinach zastupjene. To je w nětčišim ćežkim času też jara ważne. Wšitko dyrbi so nětkle k radźe brać. — Derje jenož, zo hišće njetrjebamy wulke myše atd. jěsć, kaž lěta 1870/71 Francózojo w Parizu.

popadnył, měnio, zo staj wonaj Němcow zabiłoj, kotřiž tam mortwi ležachu. Ale Mathilda spóznaje Niklota. Wón je tón Serb, kiž je ju ze zmohow wutorhnył a joho mać je była, kotraž je ju, hižo na poł mortwu, hladała. Lynaŕ sam wotwjaza Niklotej puta, dźakuje so Niklotej za skutk, prosy joho, zo by jako hósć na hrodźe wostał a tu sebi wobhladał a někak popóznał Němcow wědomosć a wumjełstwo. Niklot prosy, ale podarmo za Radosława. Tón dyrbi do hłubokoho jastwa, dokelž je při rěcy přećiwo kejžorowomu bohotej nóž wućanył.

III. jednanjo.

Niklot w hrodźe w ćichim spanju leži. Tu zastupi Radosław. Je so jomu poradźiło, z ćmowoho jastwa wućeknyć a napomina Niklota, zo by z nim sobu ćěkał. Tón so staja. Nic kaž paduch nochce ćeknyć z hrodu, hdźež bu tak přećelnje přijaty. Też njemóže so dźělić wot města, bjez toho, zo by Mathildźe božemje prajił. Staj dźěn sebi hižo w druhim jednanju po swjedźeńskim wječoru wuznałoj, zo so lubujetaj. Też mysli Niklot, zo móže Serbstwu k zbožu być, hdyž tu we hrodźe so prócuje spóznawać Němcow wójnsku móc a też jich duchownu, kotruž widźi tu z wumjełstwa a wědomosćow, na hrodźe pěstowanych.

Hněwny, zo Niklot nochce sobu ćěkać, a to mějo za zaslepjenosć a přikhilnosć k Němcam, njemdri Radosław přećiwo Niklotej. We rozhorjenosći samo přeradźi, čohodla bu Niklot kral. Jacka běchu wolili. Tola tón bě wotpokazał česć a rěčał za Niklota, dokelž chcyše, zo by sebi tón joho dźowku Libušu za mandźelsku wzał, a wón potom přez nju, kotraž bě cyle nanoweje narodneje zahorjenosće a hidy přećiwo Němcam, Niklota a přez njoho zasy Serbow wobknježił. To zhoniwši wotmysli sebi Niklot, nic wjacy posłuchać na Jackowe radźenjo, ale kročić swój puć po swojim rozomje a swojej wutrobje. Tak bě dźěn też jomu joho mać radźiła. Njemdry wotpokaza Radosława, a tón dźe, zo by, kaž hrozy, Niklotowu kralowsku hódnosć zničił mjez joho ludom.

Tola Radosława přiwjedu zasy sputanoho wróćo. Niklot Lynarja za njoho prosy. Hrabja też joho pušći Niklota dla. Dźaka za to Radosław nima žanomu, wosebje nic Lynarjej, kotryž, kaž wón měni, je z tym jenož zasy dobre sčinił, štož je přez joho zajećo jomu načinił. Niklot wostanje na hrodźe; chce dale wuknyć a přihladować. (Přichodnje skónčenjo.)

Podpjerajće pjatu wójnsku požčonku!

(Hromadźće złoto!) W tutym lěće je so přez šule hač dotal 3421940 hr. nahromadźiło, w juniju a juliju 352214 hr. Ličba so na jenotliwe kraje rozdźěli, kaž sćěhuje: Pruska 247948 hr., Bayerska 56615 hr., Sakska 16592 hr., Württembergska 3390 hr., Badenska 13270 hr., Hessenska 1372 hr., Mecklenburg-Schwerin 360 hr., Weimarska 1850 hr. atd. Wšě pruske šule pak su hač do 1. jan. 1916 něhdźe 80 milijónow **złota** nahromadźiłe.

Wusudźenja.

Khostanska komora. Prawda přecy dobudźe. Z nowa dopokaza nam to wusud khostanskeje komory wutoru před tydźenjom. — Knjez wučeŕ Jurij Słodeńk z Pančic bu lětsa 5. julija wot ławniskoho suda w Kamjencu dla wopačneje wobskórźby přećiwo klamarcy knjeni Glawšowej w Pančicach k jastwu na jedyn měsac zasudźeny. Słodeńk bě so, runje kaž statny rěčnik, přećiwo wusudej powołał. Wěc, dla kotrejež cyła zwada nasta, bě sćěhowaca: W decembru 1915 wobćežowaše so Glawšowa pola šulskoho dohladnistwa, zo je Słodeńk šulerjam pokračowanskeje šule zakazał, ducy do šule a ze šule do Glawšec klamow khodźić. Na to knjez Słodeńk šulske dohladnistwo prošeše, zo by joho před wopačnej wobskórźbu zakitało a Glawšowu wobskorźiło, Dokelž wokrjesne dohladnistwo skorźić njechaše, wobskorži Słodeńk Glawšowu sam, hačrunjež běše wona mjez tym swoje wobćežowanjo wróćo sćahnyła. Statne rěčnistwo da nětko někotrych šulerjow přesłyšeć, kak so wěc po prawom ma. Někotři wuprajichu, zo je jim Słodeńk zakazał, w Glawšec klamach palenc pić a cigarety kupować, při čimž bě jich, kaž je to joho winowatosć, powučił, zo nikotin a alkohol človjekej jara škodźi. Kamjenski sud zasudźi joho na měsac jastwa. — Před powołanskim sudom w Budyšinje přeješe Słodeńk, zo je wón šulerjam zakazał, do Glawšec klamow khodźić, ale zo je jich napominał, zo njesmědźa cigarety, cigary a palenc kupować, ale radši pjenjezy lutować. Dale pokaza też na to, zo je knj. Glawšowa so po joho měnjenju jenož tohodla pola šulskoho dohladnistwa hóršiła, zo by so dla prjedawšoho wusuda wjećić mohła. Słodeńkowy zakitowaŕ, rěčnik dr. Schiller z Lipska, wuwi jasnje njewinowatosć Słodeńka, kotryž dyrbi dla dopjelnjenja swojeje wučeŕskeje winowatosće ćerpjeć. — Khostanska komora zaćisny wusud Kamjenskoho ławniskoho suda a wuwinowa přez to k. wučerja Słodeńka w kóždym nastupanju.

Wšelčizny.

Kak so P... Jurk za wójnu a wójnske potrěbnosće zajima.

Što dha tola z małym P... Jurkom je? Tak sebi prajach, hdyž pěknoho a pilnoho šulerja wuhladach. Nimo mje kroči a mje dźensa njepostrowi. Što to? Hewak hižo wot daloka strowi: „Budź khwaleny Jězus Khrystus“ a sebi přistojnje čapku sćehnje. — To móžeše hižo prjedy hač do šule khodźeše, přetož P... Mikławš je kruty a swědomity nan a Hańža starosćiwa a dobra mać. — Dźensa běži Jurk tak spěšnje do šule, žanoho človjeka njewidźo, a tola je hakle 1/21 hodź. Z dobom wostanje pak stojo před wulkim plakatom. Zahorjenje čita. Běch so runje přiblížił, Jurk pak běše pismiki hromadźe sćahał. „Kriegs-an-lei-he“ je wučitał. Słowo bě hižo też doma w nowinach čitał. Wjesele běži, woła: „Hura, Kriegsanleihe, Kr...“ Ta wěc je dobra, praji sebi Jurk, naši wojacy pak su cyle wěsće wulku bitwu dobyli, přetož słowo je tak wulke napisane. Na, to je derje! Jutře žana šula! — Jurko, Jurko, tón raz je tebje zjebało. — W šuli powěda knjez wučeŕ biblisku stawiznu. Runje so praša: „Čohodla je Kain swojoho bratra Abela zarazył?“ P... Jurk je prěni, kotryž z ruku horje tŕěli, hewak wšak njeje tak zahorjeny šuleŕ. Dyrbi wotmołwić, tola město toho so wopraša: „Knjez wučeŕ, što je Kriegsanleihe?“ Wšitcy so wězo směja. „Jurko, dočakaj khwilku a potom ći praju.“ Lědma je so hodźina skónčiła a hižo zasy: „Knjez wučeŕ, wy chcyšće mi prajić, što je Kriegsanleihe?“ Tak posłuchajće!

Naš luby kejžor trjeba za wójnu wjele, wjele pjenjez. Milijóny wojakow dyrbi nasyćić. Za drastu ma so starać. Třělby a kanony dyrbi kupić. Hišće wjele druhich wěcow potrjebuje, jeli dyrbi być dobyćo naše. K tomu pak trjeba wjele, wjele pjenjez a tohodla prosy wšitkich, wulkich kaž małych, wo pjenježnu podpjeru. Pjenjezy pak chce měć jenož požčene, pozdźišo je kóždomu zasy wróći. Haj, njecha pjenjezy darmo sebi požčić, ale płaći kóždomu wěste zarunanjo (dań). Też wy dźěći móžeće tu kejžorej pomhać, wosebje pak prošće wašich staršich, zo bychu po móžnosći wójnsku požčonku podpjerali. — Zasy so P... Jurk mócnje pokazuje: „Knjez wučeŕ, ja mam 50 pjenježkow w mojej pokładnicy, te darju kejžorej. Njetrjeba mi zasy wróćić, też za požčenjo njecham ničo měć.“ Wjele druhich dźěći bě toho samsnoho měnjenja a darichu kejžorej też cyłu pokładnicu. Haj, bychu-li to wšitcy w Němskej tak činili, by so miliardow dosć a na dosć nahromadźiło.

⁘

Z Drježdźan. 24. augusta běše ćah, kotryž do Pěrna jědźeše, lědma Drježdźanske hłowne dwórnišćo wopušćił, hdyž nadobo nakajki wutŕěl prasny. Jenomu knjezej šwórčeše wutŕělena kulka před wočomaj nimo. Nětko je so skónčnje poradźiło, wěstoho šulerja seminarskej šule wuslědźić, kotryž běše revolwer na ćah wutŕělił.

⁘

(Njezbožo w Barlinje.) 1. septembra nocy w 11 hodź. zajědźe na dwórnišću Wildpark tworowy ćah z tajkim wotmachom na druhi ćah, kotryž běše z ludźimi napjelnjeny, zo hnydom 6 wozow powali. Z wokoło 300 pućowacych namakachu při tym 3 wosoby smjerć. Čežcy zranichu so 4 wosoby, lohko 16, kotrež buchu hnydom do khorownje přewjezene.

⁘

(Škoda, kotruž je poslednje zemjerženjo w Italskej načiniło.) Z Rimini pisa italska nowina „Secolo“: Po přepytanju přez wyšnosć wučini škoda, kotruž je poslednje zemjerženjo načiniło: 21 wsow z wulkoho dźěła a 21 wsow dospołnje zničenych. Potrjechenych bu wšo hromadźe 78 gmejnow.

⁘

(Dźiwne cyrkwinske zastojnstwo.) Kaž hišće dźensa, tak też w prjedawšich časach sebi ludźo w cyrkwi wusnychu. Haj, w nětčišim času je so hižo stało, zo je zwónk wječor cyrkej zamknył, Wonec Pětr pak je sebi na khorje tak twjerdźe wusnył, zo je zamknjenjo přespał. To so w prjedawšich časach stać njemóžeše, hdyž běše wosoba z tym zastojnikom, zo dyrbješe zaspancow w cyrkwi budźić. Dźiwne to cyrkwinske zastojnstwo! Zo pak je tak było, sćěhuje z cyrkwinskich zapiskow w Hackeborn pola Magdeburga. We wudawkach cyrkwinskoho zličbowanja z lěta 1679 namakaš sćěhowacy wudawk: „Šulskomu hólcej 12 grošow, zo je ludźi, kotřiž su sebi w cyrkwi wusnyli, wołał.“

⁘

(Pólnošěri při swjatym rowje.) Za duchowne žiwjenjo němskich a awstriskich katolskich wojakow, kotřiž w swjatym kraju z Turkami hromadźe stražu dźerža, je jara derje postarane. Za dušipastyŕstwo w špitalach stara so wosebje P. Heinrich (O. S. B.) (t. r. z rjadu swjatoho Benedikta) a w polu dźěła P. Spargel (rjad lazaristow). Tak husto hač maja swobodny čas, ćahnu potom naši pólnošěri k tamnomu swjatomu městnej na swěće, hdźež je Božisyn człowjestwo wumožił přez swoje hórke ćerpjenjo a wot mortwych wstaćo.

⁘

(Zawostajenjo Pierponta Morgana.) Hakle nětkle dokónči so zarjadowanjo zawostajeństwa hižo před třomi lětami zemrětoho ameriskoho multimilijónara Pierponta Morgana. Cyłe zawostajene wobsedźeństwo wučini na 300 milijónow hr. Z tutych 300 mil. dźěła joho banka sama z 32 milijónami hr. Ludźo su Morgana hišće za wjele bohatšoho dźerželi. — Zajimawe při tym je też Morganowy zawostajeny dołh. Tón staja so mjenujcy na 28 milijónow hr. Do njesměrnoho zamoženja dźěla so nětko joho tři dźowki. Wyše toho dósta też pjeć přećelow wjetše sumy. Joho žona dóstawa rentu, kotraž lětnje „jenož“ 12 milijónow wučini.

⁘

Z wojeńskeje instrukcije. „Nětk chcu wam prajić, što je general. Knjez general, hdyž tón do kasarmow přińdźe, maće wšo stojo a ležo wostajić a so na swoje město stupić a čakać, što so komandiruje. Štóž ma něšto činić, tón ma to położić. A štóž ničo činić nima, tón ma to też położić. A byrnje runje ćopłu menažu dóstali, wšo jene, abo byrnje na pjatym rózku byli! Tak: to je knjez general!“

„Dale, nětk maće wuknyć, što je knjez leutnant. Potajkim, hdyž knjez leutnant nimo dźe, dyrbiće salutirować a jomu do wočow hladać, dóńž nimo njeje. A hdyž so wam njedźakuje, njesměće tam běžeć a prajić: „Knjez leutnant, čohodla mje zasy strowił njejsće?“ To njesměće. Ale móžeće sebi něšto myslić. Ja sej też přecy něšto myslu. Ja sej na přikład myslu — nó haj! Tuž sej myslće, štož chceće!“

„A potom, nětk wam praju, što je skhorjeć. Khory je, kiž hłowu nima a wobě nozy. Hewak muž pola mje khory njeje! To sej dajće prajene być.“

⁘

Ze šule. W nabožnej wučbje w měsće je knjez kapłan runje wo stworjenju prěnjoho człowjeka powědał a wułožuje wučbu, zo je człowjek Bohu podobny. Znaty njedočink teje šule, khrobły a šamawy hólc, so pokaza a znapřećiwi: „Mój nan pak je mi prajił, zo my wot wopicy wukhadźamy.“ — Knjez so njeda zamylić ale cyle měrnje wotmołwi: „Wo was wšak też rěč njeje.“

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 2. sept.				w Kamjencu 7. sept.			
	wot		hač		wot		hač	
	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	80				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	20				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	–	23	80
Pšeńca			14	—				
„								
Rožka			12	—				
„								
Ječmjeń			14	—	15	–	17	—
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnaŕ							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe 1 kg	—	14	—	16	—	—	—	18
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	7	—	9	—	–	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami								
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata — (w Kamjencu —)	—	—	—	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	–	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	—	—	—	—	20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Tichaček běše wulcy sławny tenor Drježdźanskoho dwórskoho dźiwadła a prěni spěwaŕ Wagnerowych nowych operow kaž Rienzi, Tannhäuser atd. Wón bě wšudźe sławjeny, a bohačkojo joho rady k sebi přeprošowachu. Jónu tajki bohačk w Drježdźanach, kiž so rady jako maecen počinješe, po hosćinje Tichačka prošeše, zo by něšto zaspěwał. Tichaček chcyše pokazać, zo tajkoho přeprošenja, hdźež by za dóstatu hosćinu so wotnamakał, njerodźi. Tuž wućeže časnik a na njón pohladawši hosćowarjej znapřećiwi: „Wobžaruju. Mój hłós je hižo lehnyć šoł."

Podobnje sławna kaž Tichaček běše dźiwadłowa spěwaŕka Schröder-Devrientowa. Jónu bě Tichaček pola njeje wječerjał a bě tam swój zwjeršnik wostajił. Nazajtra joho duchapołna knjeni powita prajicy: „Luby Tichačeko, Wy drje Józef rěkaće, ja pak žana Putifarjowa njejsym. T pak mohł zły swět měnić, hdyž Wy swoju zwjeršnu suknju pola mje wostajiće."

⁘

Rozpjeršeny. Sławny lěkaŕ Pasteur (kiž je mjez druhim šćěpjenjo přećiwo kusnjenju skaženoho psa wunamakał — běše wěriwy katolik) jónu za blidom swojim hosćom mały přednošk dźeržeše wo tym, kak strašne su bacille abo kikery, kotrež so w małych dólčkach sadu namakaja a zo dyrbiš sad, prjedy hač jón wužiješ, wurjedźić. Na to sebi někotre wišnje wza a je w swojej šklenčy wody wumy a ze servietu derje wutrě. Na to hnydom — tu wodu wupi!

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 24. oktobra 1916.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je tež rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Canki ⊖ posamenty ⊖ wobšića

we wulkim wubjerku — tež za **dalepředawarjow** — poruča k nizkim płaćiznam

Tkajeŕnja wołmy w Kamjencu.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk) wuhlo brikety kamjeńtne wuhlo anthracit wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Różant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Zbytki wšelkich tkaninow

(za nowe a k wuporjedźenju)

poruča k nizkim płaćiznam, doniž twora dosaha

Tkajeŕnja wołmy w Kamjencu

Fabrikstraße 1. Am Herrental.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

2. septembra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	—	—	—
Čelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	5	20	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	14	—	16	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	—	3	75	3	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje přichodneje maćerje, wowki a ćety

Madleny zwud. Čórlichoweje
rodź. Dučmanec
w Jaworje

wuprajam wšitkim, kotřiž su ju we wysokej starobje wopytowali, na pustych wječorach so za nju modlili a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!"

W **Jaworje**, na dnju pohrjeba,
1. sept. 1916.

W mjenje žarowacych
Hana zwud. Čórlichowa,
kubleŕka w Jaworje.

Čišć knihičišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa . .vjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 38. | **Budyšin, 16. septembra 1916.** | **Lětnik 54.**

Swětna służba.

Človjek njedyrbjał wěrić, zo su ludźo na swěće, kotřiž wěrja, zo je woprawdźe jedyn Bóh w njebjesach a přez to připóznaja Boha toho Knjeza jako najwjetšu a najdospołnišu bytosć, kotřiž pak tola na wšitko to njedźiwajcy chcedźa hišće mudriši być hač Bóh. Tohodla je nas Boži syn jónu powučił, zo je njemóžne, Bohu a z dobom tež swětej służić. A tola je hišće wulka mnohosć, kotraž njepřestawa pospytować, na kajke wašnjo by človjek woběmaj, Bohu a swětej, służić móhł. Boha cyle wopuščić, wosebje w tutym hrózbnym času, to je tola ważena wěc; ale swěta a joho hrěšnych wjeselow so wotrjec, to pada jim tež jara ćežko. Hačrunjež nam swjate pismo jasnje praji, zo je to njemóžne a njewuwjedźomne, a hačrunjež nas rozom a wšědne nazhonjenja to na tysac přikładach wuča, zo runje tak kaž so woheń z wodu měšeć njehodźi, kaž běłe z dobom čorne być njemóže, zo so hodźi runje tak mało służba boža ze swětnej służbu zjednoćić, prócuje so tola hišće jara wjele ludźi tutón njemóžny nadawk wuwjesć. Tym ludźom pak praji kóždy rozomny človjek: Njemóžeš tola Bohu a swětej z dobom służić: njemóžeš z dobom być přećel jandźela a djaboła. Samsnu wěrnosć pak wobkruća nam Jězus jasnje w njedźelskim swjatym sćenju: Nichtó njemóže dwěmaj knjezomaj służić, přetož pak budźe jenoho hidźić a druhoho lubować; abo jenoho znjese a druhoho zacpěje. Njemóže Bohu służić a mamonej. Pod mamonom pak rozemi tu Jězus njewěriwy wot Boha zdaleny swět. Kóždy, kotryž hišće na hłós Zbóžnika posłucha, njech sebi słowa k wutrobje bjerje.

Swětneje służby t. r. służby hrěšnoho swěta dyrbimy so wšelakich winow dla zdalować.

Swětna służba je jara rozšěrjena. Hdyž cyły swět přepućujemy a ludźi sebi trósku wobhladamy, namakamy, zo je wjetši dźěl človjekow jenož za swět žiwy. — Pój jónu w duchu sobu, luby čitarjo, do wulkoho města. Hdyž tam ćah zastanje, a z njoho wustupimoj, njemóžeš so hižo dodźiwać, kak krasnje je tamne dwórnišćo wupyšene. Je dha tu swjaty dźeń? Ně, luby towaršo. W tajkim měsće zda so być přecy swjaty dźeń. Ludźo w nanajrjeńšich drastach; wosebje žony, a byrnjež to w najhóršej wójnje, kotruž je swět hdy widźał, było, widźiš tam w najdróžšej židźe drasćene a z drohotnej pychu nawěšane. A wšitke te zawjeselenja, kotrež so tam dźeń wotednja wotměwaju, widźiš, wšudźom jenož pychu, krasnosć, rjanosć, byrnjež też přecy prawa a sprawna njebyła. — Na kraju pak znaješ sam cyłe žiwjenjo. Hačrunjež so tu ludźo hišće tola k najmjeńšomu njedźelu wšitcy do cyrkwje namakaja, knježi tola też tudy z wjetšoho dźěla swětne žiwjenjo. Tak wšelacy hač ludźo na swěće su, po barbje, rěči, wašnjach atd., w jenym nastupanju su wšitcy jenajcy, mjenujcy w służbje swěta. Kak to přińdźe? Přičina je drje ta, zo je swětna służba wjele lóžša. Wona wobstoji najprjedy w tym, zo tym po hubje rěčiš, kotřiž w swěće knježa. Človjek pak, kotryž jenož rjenje rěči, kotryž jenož khwali a so lišći, je wšudźom witany. Ze wšitkimi so derje znjese, ale nichtó sebi joho njewaži. Štóž pak hišće trósku čuća wobsedźi za prawu česć a sprawnosć, tón njeżada za tunjej khwalbu, rozwučeny človjek być. Přetož runje ći, kotřiž sebi tute mjeno sami dadźa, wuznamjenjeja so najbóle přez swoju njemudrosć a njepócćiwosć. A z dobrym prawom móžemy prajić, zo z tych, kotřiž jenož za swět a ze swětom dźěłaja, 99 njepócćiwe žiwjenjo wjedu. Je potajkim swětna służba wjele lóžša, dokelž ma telko přiwisnikow. Njedyrbimy pak so tola też my tutej służbje zawdać, ale přecy sćěhowace namołwjenjo swjatoho Jana před wočomaj měć: „Dźěćatka, njelubujće swěta, ani toho, štož je na swěće. Hdyž štó swět lubuje, njeje lubosć Wótca we nim. Dokelž wšitko, štož je w swěće, je požadosć mjasa a požadosć wočow a hordosć žiwjenja, kotraž njeje z Wótca, ale je ze swěta. A swět zańdźe a joho požadosć. Štóž pak čini wolu Božu, wostanje do wěčnosće.“ (1. Jan. 2, 15—17.) Rjeńšo a dokładnišo hač swjaty Jan, njemóže nichtó woprawdźe před swětnej służbu warnować. A hdyž też wjetšina človjekow na zemi jenož swětej służi, dyrbimy tola z najmjeńša so my teje służby wotrjec. Nam tola trjeba njeje, so prašeć, kak w tym nastupanju ludźo wo nas sudźa: hač su z nami spokojom abo nic, hač nas khwala abo nic. Naš sudnik je Bóh tón Knjez w njebjesach. Njetróštuj so nichtó ze sćěhowacej mysličku: Wšitcy druzy dźěn też tak činja; też ći su jenož zawjeselenjam žiwi, pytaja jenož česć a derjeměćo. Runje tak derje kaž je Bóh jónu njewěriwych a njepócćiwych człowjekow přez lijeńcu, přez zapuśćenjo Sodomy a Gomorrhy ćežko khostał, runje tak derje joho sprawnosć też tebi ničo ujepřehlada; byrnjež ličba ludźi, kotřiž swětej służa, też njeličomna była, kóždy dóstanje swoje zasłužene myto.

Swětna służba je pak też njedźakowna służba; človjek zhubi přez nju wšitku swobodnosć činosće. Kaž železna kwakla leži na nim a tłóči joho k zemi. Zo bychmy to dopokazali, njetrjebamy daloko hić. Wotewŕ jenož woči! Někotři běhaja po swěće jenož za bohatstwom. Tajcy ludźo nimaja ani kuska měra, ani kuska wjesela a wokřewjenja. Njepřestawajcy pytaja za pjenjezami a wobsedźeństwom. A je-li skónčnje hromadka so trósku powjetšiła, potom dyrbja swět wopuščić. O, njezbožowni ludźo! — Druzy zasy du jenož za česću a nahladnosću před swětom. Wjele płaćić a přecy wysoko česćeny być, to je jich jeničke přećo. Njenamakaja měra, prjedy hač někajke zjawne zastojnstwo njedocpěja, abo prjedy hač tak a tak wjele wuznamjenjow a rjadow wot wyšnosće njewobsedźa. To su česćelakomnosće służownikow swěta. Ale też ći maja ćežke dźěło; dokelž nichtó česće a bańciki na drozy njenamaka; kóždy, kiž za nimi žedźi, dyrbi tak mnohi puć podarmo hić, tak mnohe wobćežne dźěło na so brać. — Kelko ludźi bychu w swojim měrje zbožowni a spokojnje žiwi być móhli! Njebychu byli wot nikoho wotwisni, dokelž wšo, štož je k zbožu trěbne, wobsedźa. Ale djaboł česćelakomnosće jich na pokoj njewostaji. — Druzy zasy wěnuja so jenož wužiwanju a wjeselam swěta. Bychmy sebi myslili, zo je jich dźěło na swěće lohke; přetož wobstoji dźěn jenož z toho, zo dobre jědźa a pija a so na kóždym zawjeselenju wobdźěla. Tola też tući wužiwarjo swěta maja ćežku służbu. Wjele prócy płaći najprjedy, sebi trěbne srědki k tomu přiswojić a nahromadźić. A hdyž maš skónčnje wšitko, štož sebi přeješ, sy potom spokojom? Wotmołw sebi sam na tute prašenjo! — Hižo stary kral Salomon, kotryž wšitko wobsedźeše, štož może sebi człowjek jenož wumyslić, wuzna tola před wšitkim swětom: „Ja pak widźach we wšěm prózdnosć a krjudowanjo ducha, a zo ničo trajace njeje pod słóncom.“ (Ps. 2, 11.) — Tak dyrbi kóždy służownik swěta rěčeć, jeli chce sprawny być.

Swětna służba je njewozbožaca służba; a to tohodla, dokelž wšitkich njezbožownych sčini, kotřiž ju wukonjeja. Na nich dopjelni so też přisłowo: „Njedźak je swěta myto.“ Pohladajmy bliže, kajke myto swět swojim dźěćom płaći! Je dźěn wěrno, zo su ći, kotřiž su jenož za swět žiwi, najbóle ze swětnymi kubłami žohnowani a zo runje jenož ći najwyšše zastojnstwa dóstawaju. Ale njeje też wěrno, zo tajkich swěta służownikow husto po krótkim swětnym zbožu njezbožo we wšěch rózkach potrjechi a přesćěha, zo ći druhdy nadobo wšitko zhubja, štož su sebi za čas žiwjenja nahromadźili? A jeli nic srjedź žiwjenja, wěsće pak potom na kóncu tuteje časnosće. Smjerć njewostaji jim ničo. Swět, kotromuž su čas žiwjenja służili, njecha we tym wokomiku ničo wjacy wo nich wědźeć. — Lědma sy wudychał, połoža će do kašća a přepodadźa će zemi. A što stanje so z ćełom potom! Pomysl sebi człowjeko! — A duša? Wona stupi před swojoho stworićela a sudnika. Tam wočini so kniha žiwjenja. Štó sy? — Jeli tam stoji: służownik swěta; přiwoła ći bójski sudnik: „Njeznaju će. Do mojoho kralestwa smědźa jenož służownicy Boži zastupić. Twój knjez je też nětko djaboł, kotromuž dźěn sy hižo na swěće służił.“ A tajki rozsud a wusud płaći na wěčnosć.

Zapisajmy sebi tohodla słowa Jězusowe do wutroby: „Njemóžeće swětej służić.“ Hdyž hišće su wam tute słowa swjate, jeli Bójski Zbóžnik něšto pola was płaći, dha wěrće jomu a nic zawjednikam na swěće. Wšo su prózdne wurěče, z kotrymiž woni waše swědomjo

změrować spytuja, hdyž was wuča, zo móžemy zdobom Bohu a swětej służić. A štóž wšitke spytowanja přewinje a wostanje pod khorhoju Jězusa, za toho je hižo dźensa přihotowane wěčne myto.

Wójna.

Hindenburg na zapadnych wojownišćach.

Wójnski dopisowaŕ Scheuermann wozjewja 8. sept. z wječornych wojownišćow:

Wčora přebywaše **pólny maršal Hindenburg** z excellencu **Ludendorff** tu. Runjež njebě wozjewjene, hdy přińdźe, bě so powěsć tola jara spěšnje roznjesła. Wjele stow pólnošěrych bě so na dwórnišću zestupało a wjele francózskich wobydlerjow bě so na drohach zběžało, přez kotrež dyrbješe Hindenburg jěć. Hdyž so mócna postawa wójnskoho wjednika před dwórnišćowymi wrotami pokaza, bu wón z hrimotacymi přihłosami witany. Mnozy wojowarjo na zapadnych stronach widźachu při tutej přileżnosći wuswobodźerja narańšeje Pruskeje prěni króć. Też mnozy francózscy wobydlerjo strowjachu Hindenburga, kotryž na prawicy krónprynca w toho automobilu sedźeše, z počesćowanjom. Woni póznachu joho po wobrazach, wobdźiwajcy joho młodostnu čerstwosć, a žony wobkručachu, zo je wón rjany muž. (b)

Z rumunskich wojownišćow

pisa so **7. sept.** ze Sofije:

Wójskowe wjednistwo Bołharow posudźuje wójnske wobstojnosće z dospołnej dowěru. Tu su prawje spóznali, što su rumunscy wojacy hódni. Su lěpje zrjadowani a wuhotowani hač w balkanskej wójnje, ale wojuja špatnje. Sylniši woheń jich hižo stróža a před bajonetami ćěkaja. Bołharski wojak pak je sylniši a wutrajniši hač hdy. Też w třećim bołharskim wójsku wojowacy němscy a otomanscy wojacy su wubjernje swoju winowatosć dopjelnili. Spomnjenja hódne bě **prěnje zetkanjo Rusow z bołharskimi wojakami.** Ruscy wojacy zmahowachu z bołharskimi khorhowjemi a wabjachu bołharskich z přihłosom „batuški“ (bratřikojo), zo bychu so podali. Ruska kapala hraješe samo bołharski narodny spěw „Šumi Marica“. Ruskomu lišćenju wotmołwi bołharski regiment z wótrym nadběhom na bajonety, z kotrymž Rusow daloko wróćo zahna. Rumunscy pěšcy a jězdni, kiž sobu přimachu, buchu tohorunja cyle zbići a zahnaći. Bitwišćo pola Dobriča bě z njepřećelskimi woporami přikryte. Ruski wyšk, wjednik brigady, je padnył, druhi wyšk bu ranjeny a zajaty. Njesměrnje rozzłobi bołharskich wojakow, hdyž w kasarmach we Dobriču 60 ćełow zamordowanych bołharskich měšćanow namakachu. Rumunscy su na swojej ćěkańcy mnohich wosobnych Bołharow sobu wzali. (b)

Kak Bołharojo přećiwo Rusam

wojuja, pisa ruska nowina „Nowoje Wremja“: Złoby, z kotrymiž bołharscy wojacy so na našich wala, su bjez přikłada. Dotal njebu hišće žadyn jenički Bołhar wot nas popadnjeny. Zda so, Bołharojo dadźa so radšo rozrubać, hač zo bychu nam do rukow padnyli.

Wo wojowanjach pola Dobriča

pisa so: Bołharojo dachu ruskim jězdnym cyle blizko přińć a posyčechu potom cyłu rusku brigadu ze surowym wohnjom. Rumunojo rozćěkachu kaž dźiwi, a Bołharojo ćěrjachu jich hač do Ptšelarowo. Cyłe bitwišćo bě z ruskimi ćełami posyte. Hdyž Rusojo wo hnadu prošachu, dokelž su bratřikojo, wotmołwichu jim Bołharojo, zo jich nichtó na kwas prosył njeje. W bitwje přinošowachu žony a dźěći w karanach a kotołach wodu, zo bychu Bołharojo sebi swoje mašinske třělby khłódźili. (b)

Silistrija

bu sobotu 9. a njedźelu 10. sept. wot bołharskich wójskow wobsadźena. Silistrija leži něhdźe 50 km k ranju wot Tutrakana, też na prawym brjohu Dunawy, njebě pak kruće wutwarjena kaž Tutrakan. — W Dobruči němsko-bołharske wójska pod najwyššim wjednistwom generalnoho pólnoho maršala Mackensena dale postupuja. Cofacy Rumunojo pak wjeća so za swoje přehrawanja na njewinowatych bołharskich wobydlerjach Dobruče **ze surowymi njeczłowjestwami.**

Bołharske wjednistwo wo tym pisa:

Coface rumunske, ruske a serbiske wójska, wosebje pak Rumunojo skućuja žadławe njekhmanosće na njewobaranych bołharskich wobydlerjach. Wójskowy wjednik wozjewja: Wot prěnjoho dnja, po překročenju mjezow nazhonich z wěstosću wjele njeczłowjeskich surowosćow rumunskoho wójska; kotrohož hrubosć wšědnje přibjera. Dźeń před připowědźenjom wójny su officirojo a zastojnicy wšón skót z Dobruče wotehnać dali, bjez toho, zo bychu wuswědčenja wustajeli. Při cofanju z Tutrakana je njepřećel wosebite wodźělenja k zapalenju bołharskich wsow pomjenował. Wjele wsow wokoło Tutrakana a Silistrije so hišće pali. Pola Sarsaulara zbita a do Silistrije wróćo ćeknjena rumunska kolona je 7. sept. do wsy .Srebne cyłu kompaniju z dwěmaj officiromaj pósłała, kotraž wšěch mužskich wobydleri złóji a zamordowa. Wjesne ladko je z mnohimi bołharskimi woporami přikryte, kotrež su surowje wohidźene. Někotre dźěći tych njezbožownych buchu do khěže zamknjene a khěže zapalene. Druhe dźěći a žónske buchu do Silistrije wotwjedźene. 8. sept. buchu mužscy wobydlerjo wsy Alifana wotwjedźeni a zamordowani. Ćěła buchu do Dunawy zmjetane. Wšitcy wobydlerjo wsow Talipetrovo, Eidemir, Carumer a Babuk buchu hromadu zhonjeni a přez Dunawu wotwjedźeni, a njepřećel khowa so za nimi na brjohach Dunawy a před městom Kalarasi před bołharskim wohnjom. (b)

W **Silistriji** dobychu Bołharojo dźesać kanonow za twjerdźizny a wjele wójnskeje naprawy. Ludźi njebu tam wjele zajatych. Rumunojo běchu po nazhonjenjach w Tutrakanu so z časom z procha měli.

Na wječornych wojownišćach

zakhadźeše bitwa nad **Sommu** z małymi wodychnjenjemi w cyłej surowosći dale. Naše wjednistwo wozjewja **10. sept.**:

Bitwa **nad Sommu** dźe po přewčorawšim přetorhnjenju dale. **Jendźelski** na 15 km šěrokej fronće mjez **Thiepval** a **Combles** wuwjedźeny wustork złama so na wutrajnosći našich pod generalomaj Marschallom a z Kirchbachom stojacych wojakow. Pola Longueval a Ginchy njejsu blizke wojowanja hišće dokónčene. **Francózojo** buchu we wotrězku Barleux-Belloy wot regimentow generala z Guast wotraženi. K sewjernomu wječoru wot Chaulnes popadnychmy při rjedźenju jenotliwych dźělow hrjebi jatych a dobychmy 6 mašinskich.

Wjes **Ginchy**, wo kotruž běchu dołho wojowali, padźe póndźelu rano do jendźelskich rukow.

Wyšk **Boelcke** potřěla **22.** njepřećelskoho lětarja. (b)

Po wozjewjenju **11. sept.** wojowaše so bóle na jenotliwych městnach, ale sylnje. Jendźelčenjo wzachu někotre dźěle hrjebjow mjez Ginchy a Combles. Francózojo přimachu k połdnju Sommy podarmo pola Belloy a Vermandovillers. W Berny buchu samo někotre 8. sept. zhubjene khěže zasy dobyte a 50 njepřećelow zajatych.

Wo wosebje **ćežkich wojowanjach** pisa rozprawa **13. sept.**:

Fronta pólnoho maršala krónprynca Rupprechta bayerskoho.

Z nowa je bitwa k **połnocy Sommy** rozsapnyła. Naši wojowarjo stoja **mjez Combles** a **Sommu** w ćežkim bědźenju. Francózojo su so do **Bouchavesnes** dobyli. Artillerija na *woběmaj stronomaj* rěki *jara mócnje* dale wojuje. (b)

Naš sakski kral dźakuje

so we wosebitych jim do pola pósłanych telegramach **divisiji Franke, połkej kralowskich grenaděrow čo. 100, 23. divisiji pěškow** a połkej pěškow čo. 177 za wutrajnosć a rjekowstwo w njewuprajomnje ćežkich wojowanjach.

Nad Maasu

wojowachu dale wosebje na prawo rěki pola Thiaumont, Fleury a w hłubinje Souville z wotměnjatym wuspěchom.

Na rańšich bitwišćach

spytuja Rusojo z časami přecy zasy **we Wolhyniskej** so na **Kowel** předobyć njedźiwajo na surowe wopory, kotrež su hižo přinjesli. Doprědka přišli tu při poslednich pospytach nihdźe njejsu.

Wjele sylnišo pak přimachu Rusojo posledni čas při **Złotej Lipje** a **Dnjestru** dale. Wo tych wojowanjach wozjewja naše wjednistwo **9. sept.:**

Stajne **ruske nadběhi** mjez Złotej Lipu a Dnjestrom njemějachu też wčora **žanoho wuspěcha.** Přez napřećiwne storki buchu ruske wodźělenja z našich hrjebjow zasy wuhnate a na fronće turkowskich wojakow hišće přez swoje prěnjotne stojnišća wróćo zahnate. Přez 1000 jatych a wjacy mašinskich bu dobytych.

11. sept.:

Wojowanja 7. a 8. sept. wupokazachu so jako pospyt Rusow, zo bychu swój dobytk 6. sept. wužijo w spěšnym wustorku pola Bursztyna so předobyli a z dobom město Halicz dobyli. Wušiknje zawjedźeny a runje tak wuwjedźeny zakit generala hrabje Bothmera je tón wotpohlad zničił. Rusojo mějachu surowe zahuby. (b)

W Karpatach Rusojo też dale sylnje přimachu a njebě přecy móžno, jich sylne storki cyle wotpokazać. K sewjernomu wječoru wot **Capula** dyrbjachu Awstriscy wo něšto cofać. 13. sept. pisa naše wjednistwo:

W Karpatach přimachu Rusojo na fronće pola **Smotrec** (k južnomu wječoru wot Zabie) hač k **Złotej Bistricy** w zhromadnych sylnych črjódach. Buchu wšudźom pod najćežšimi zahubami wotpokazani wot našich zmužitych pod generalom **z Conta** stojacych wojowarjow.

W Sydmihórskej su **němscy** wojacy we wotrězku Hermannstadt (Nagy-Szeben) k južnomu ranju wot Hötzing (Hatszeg) z Rumunami do wojowanjow stupili. (b)

Enver Paša,

zastupny wjednik turkowskich wójskow, kiž je naše hłowne wjednistwo wopytał, bu wot kejžora z wosebitym telegramom postrowjeny a „à la suite“ regimenta kejžorskich füsilěrow stajeny.

Awstriski wjednik Pflanzer-Baltin

je khorowatosće dla wotstupił. Kejžor Franc Józef wupraji jomu z wutrobnym telegramom swój dźak a swoje dospołne připóznaćo.

Naše podmórniki

su posledni čas nahladnje dźěłałe. Po „Berl. Tageblatt“ podnurichu za dwě njedźeli **15** italskich parnikow ze žitom a wuhlom a jedyn z ameriskej municiju.

5 norwegskich parnikow, hromadźe 16000 tunow wulkich, bu po londonskich powěsćach za jedyn dźeń podnurjenych; wožachu zakazane twory našim njepřećelam.

Wo našich lětakach

wozjewja so z Barlina 13. sept.:

11. sept. přimachu naše lětaki před **Constanzu** (při Čornym morju) a k połdnju wottam ruske wójnske łódźe. Wójnska łódź, podmórnik a někotre zničerje buchu trjechene, kaž bě z wěstosću widźeć. Wšě lětaki wróćichu so njewobškodźene.

12. sept. nadběhachu někotre šwity našich mórskich lětakow w **rigajskim wuliwje** njepřećelske wójnske łódźe. Wjacy króć trjechichu, a jedyn ze zničerjow bu hnydom podnurjeny. Najebać sylne třělenjo wróćichu so wšě lětaki njewobškodźene. (b)

Z Grichiskeje

přikhadźeja přecy bóle zašmjatane powěsće. Kral wobara so po móžnosći přećiwo wójnje ze štworozjednoćeństwom, ale je dwělomne, hač přećiwo hrubosćam jendźelskich a francózskich wójskow a přećiwo přeradniskim zběžkarstwam Venizela a joho přiwisnikow što wučini. Ministerpresident **Zaimis**, kotryž bě štworozjednoćeństwu woprawdźe napřećo přišoł, tak daloko hač bě to někak móžno, je skónčnje před jich dale njehańbićišimi žadanjemi tola wotstupić dyrbjał. Štó budźe joho nastupnik, je hišće njewěste. Venizelos drje nic, doniž móže so kral joho někak dowobarać. Štworozjednoćeństwo wšak za njoho dźěła. Jako nowy ministerpresident mjenuje so **Dimitropolos.** Wón bě prjedy přiwisnik Venizela, je pak so potom wot njoho dźělił a stoji nětko přećiwo njomu.

Mjez tym je so w **Grichiskej wojeński podawk** stał, kotrohož politiske sćěhwki so docyła přewidźeć njehodźa. Z Barlina pisa so 14. sept. hamtscy:

Hdyž běchu němsko-bołharske wójska přez nadběh Sarraila nuzowane, w napřećiwnym nadběhu do Grichisko-Macedoniskeje začahnyć, stoješe za lěwym, hač k Strumje postupjenym, bołharskim křidłom štwórte grichiske wójsko njewojujo w městach Seres, Drama a Kawalla. Štworozjednoćeństwo chcyše tute wójsko na swoju stronu sćahnyć abo je podobnje wunuzować kaž dźěle jědnateje divisije w Saloniki. Swobodny wobkhód z Athenami bě přetorhnjeny. Wobkhód z domjacymi zastojnstwami ententa (štworozjednoćeństwo) wobstražowaše abo po spodobanju wobaraše. Wjednik general štwórtoho grichiskoho wójska, swěrny woli swojoho krala a knježeństwa, zwólniwy, njestronitosć wobkedźbować, je so tohodla dźiwajo na njeznjesliwe wobstojnosće swojich wojakow a na hłód a khorosće, kotrež hrožachu, nuzowany čuł, samostatnje so rozsudźić a je tohodla 12. sept. němske hłowne wójskowe wjednistwo prosył, zo by joho dobrych kralej a knježeństwu swěrnych wojowarjow před podćišćowanjom štworozjednoćeństwa škitało a jim bydło a zeživjenjo skićiło. Ta prostwa so dopjelni. Zo neutralita so njeby na žane wašnjo raniła, je so z wjednikom generalom wučiniło, zo so grichiscy wojacy wobrónjeni a wuhotowani jako neutralni do němskich městnow přewjedu. Budźa tu hospodowani, doniž jich wótcny kraj njebudźe wot cuzych nawalerjow wopuščeny. (b)

Wjetšina grichiskoho wójska stoji potajkim swěrnje na stronje krala, runjež su někotři přeradnicy Venizelej a štworozjednoćeństwu so podali. Štož je tu wjednik štwórtoho grichiskoho wójska činił, je historiski skutk, runjež tón wokomik wězo nichtó prajić njemóže, k čomu w Grichiskej dóńdźe.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Za swoje zamołwjenjapołne a strašne dźěło w poslednich krawnych bitwach při rěcy Somme dósta pólny duchowny knjez dr. theol. Józef Jakubaš železny kříž II. rjadownje. Wjele zboža!

⁘

Z Budyšina. W tymle tydźenju běchu na tudomnym katolskim wučerskim seminaru pruhowanja za wólbokmanosć. Zamołwjeli běchu so na pruhowanjo šesćo młodźi kk. wučerjo. Jedyn z nich, knjez Jurij Nowakowski, prjedy pomocny wučer w Pančicach, kiž tu khwilu nad Sommu sobu wojuje, njebě dowola dóstał a bě tohodla mjez tym wotstupić dyrbjał. Pjećo pruhowani běchu: kk. Benno Cyž, rodźeny z Kašec, pomocny wučer w Njebjelčicach, Erwin Nittke, pomocny wučer w Radworju, Józef Wagner z Drježdźan, šulski vikar w Nowym Leutersdorfje, Maximilian Elsner, šulski vikar w Pančicach, a Klemens Just z Wechselburka, šulski vikar w Plawnje. Wšitcy knjezojo su pruhowanja derje wobstali a dóstachu hłowne censury: dwaj IIa, jedyn II a dwaj IIb. Jako knježeński kommissar nawjedowaše pruhowanja wyšši šulski radźićel Bach a jako duchownski kommissar bě přitomny k. praelat Skala. Pruhowacy knježa běchu direktor Löbmann a professorojo Plewka, dr. Neubner a dr. Förster.

⁘

— Tudomne katolske towarstwo žónskich měješe minjenu srjedu pobožne pućowanjo do Róžanta, zo by w nětčišej wójnskej nuzy pola Maćerje Božeje Róženćanskeje wo pomoc prosyło. Rano 1/4 6 wotjědźechu

---

„Posledni kral“

struchłohra w 5 jednanjach.

(Skóńčenjo.)

IV. jednanjo.

Hrabja Lynař je swojim hosćom wulku hońtwu wuhotował. Też Niklot je na njej. Stoji na małym ladku a wjeseli so, zo je k druhomu razej mohł Mathildu ze stracha wo živjenjo wumóžić. Mathilda sama přińdźe so jomu dźakować, a zasy wuznawa, zo chce być joho mandźelska, byrnjež by była hrabjowa dźowka a wón serbski bur. Štož muža hódnosći, njeje bohatstwo a němcowstwo, ale nadobna mysl a rjekowska wutroba. A teju ma wón, jeje Niklot. Tola hnydom ćeknje. Přikhadźa młoduški ryćerski, kotrohož je Niklot kaž Mathildu při hońtwje ze stracha wumožił. Tola nima dźaka za to, ale porok a mazane wumjetowanja, zo je wón jomu z tym před Mathildu zeškodźał. Też wón so wo Mathildu prócuje. Wón hani Niklota jako serbskoho wotročka, wobaj so přimnjetaj; na přećiwniku klečo přeradźi Niklot při swojej rozhorjenosći swoju kralowsku hódnosć. To je Lynař słyšał, kotryž je k tomu přišoł. Hač runje njerad, dyrbi joho z hrodu wuhnać. Mathilda to nochce dopušćić; wuznaje nanej, zo Niklota lubuje a wot njoho njepušći. To hrabju rozhněwa, zo też wón póčnje Niklota hanić. We zrudobje so rozeńdu.

V. jednanjo.

Niklot stoji z wopaču na jenej Sprewinej kupje. Před nim leža znamjenja joho kralowskeje hódnosće. Pohrjebać je chce. Nichtó njesmě zhonić, hdźe su a po nim njesmědźa wjacy do rukow někoho druhoho. Joho je dźěn Radosław zničił, dyriwši joho před serbskim ludom kaž psa na hłowu a zrazywši joho z tym k zemi. Z tym je Niklot swoju nahladnosć před ludom zhubił. Hdyž tam k tajkomu zrudnomu dźěłu so nastaja, přińdźe k tomu Libuša. Wona prosy joho, zo njesmě zadwělować. Jacko móže jomu zasy k nahladnosći dopomhać; wón ma lud za so. K tomu dyrbi Niklot jenož do toho zwolić, štož Jackowe je zdawna přećo; zo sebi mjenujcy ju za žonu wozmje. Niklot mysli, zo Libušu najlěpje z tym porazy, hdyž jej wuznaje, zo bóle dyžli ju Mathildu, haj tu jeničku lubuje. To Libušu boli, ale jeje lubosć njekhabłuje. Jenož wzać dyrbi ju sebi, zo by zasy swojeje nahladnosće dobył; wona wšak chce potom hladać, zo ju bórzy smjerć wot joho strony torhnje. Tajka woporna lubosć Niklota jima. W tym wokomiku wuskoči ze štomow Jacko, zakhadźa přećiwo Niklotej, chce joho zakłóć. Tola hdyž wón ruku z nožom zběhnje, zo by kłół, skoči jomu Libuša do noža. Mortwa padnje k zemi. Wulka je wobeju zrudoba. Jacko wšón njemdri a zakliwa Niklota. Tón chce so wotsalić. Prjedy pak napomina Jacku, zo by přeměnił swoje wotpohlady přećiwo Němcam. Kaž je wón dowidźeć mohł, tak z brónskej mocu so Serbow swoboda wróćić njehodźi. Serbski lud jenož potom budźe dale wobstać móc, hdyž budźe po duchownych mocach runjeća joho potłóčerjej. K tajkej zdźěłanosći swój lud dowjesć, to je nadawk za krala a nahladnych, a luda winowatosć, wo nju so prócować. Tak je też wón chcył Serbow k zbožu wjesć; tola joho dóńt je jomu to njemóžne sčinił. — Niklot woteńdźe. Na jewišću wostanje Jacko při mortwej Libuši. Joho zrudoba je njewuprajna a joho žarowanjo wo nju přima do wutroby. Krónu staji jej na hłowu, kotruž je Niklot tam ležo wostajił, a nad jeje ćěłom přisaha, zo chce wójsko zhromadźiwši ćahnyć přećiwo njepřećelej, zo by Serbam z brónju wróćił swobodu.

* * *

To wjeseli človjeka, zo tajke něšto je wušło w našej literaturje. Pomha nam, prózdnej žałosći wo to so podać, štož jónu smy měli a byli? — Z tym dyrbimy ličić, štož je, a wučbu „poslednjoho krala“ wobkedźbować a wuknyć, zo z duchownymi mocami so prócujemy, swoju narodnosć sebi zdźeržeć a swoju zemju.

Přejemy sebi, zo młody basnik nam hišće wjacy wupłodźi. A myslu, zo by derje było, hdy by wosebje na drama so położił. Přez nje móže lěpje dyžli přez lyriku skutkować za narodnu mysl. Sebi basnisku knihu wzać a čitać, to wjesny, rólny lud rad njećini. Štož pak móže z wočomaj widźeć, a štož z wuchom na joho rozom a tak do joho wutroby přima, to skerje pyta a tak do so sréba, štož ma so jomu podawać. To potom też skerje zawěsći basnikowomu prócowanju płody.

M. J. w Nj.

žónske ze swojim duchownym wjednikom k. praelatom Skalu ze železnicu hač do Šešowa, hdźež běchu w 6 hodź. Wottam dźěchu přez Koslow a Sernjany do Róžanta; ducy po puću spěwachu rózarije a kěrluše. W hnadownej cyrkwi měješe k. praelat Skala w 8 hodź. Božu mšu a woprawješe pobožne pućowańki (běše jich 80); po Božej mši bě Bože požohnowanjo. Na to stupi k. praelat na klětku a wułoži w prědowanju přičinu dźensnišoho pobožnoho pućowanja wosebje napominajo k nutrnym modlitwam na hnadownym měsće, zo chcył nam Bóh na zastupnu prózstwu Maćerje Božeje pomoc w ćežkej nuzy a horco žadany spomožny měr wobradźić. W 11 hodź. dźěchu wšitcy zhromadnje křižowy puć. Popołdnju w 1 hodź. běše nyšporna pobožnosć před Najswjećišim a Bože požohnowanjo, na čož knjez administrator P. Romuald hnadowne swjećo k hubičkowanju poda. Pobožnje so modlicy nastupichu potom přitomni zasy dompuć hač do Šešowa, hdźež jich ćah zasy přija a do Budyšina sobu wza.

⁘

Z Baćonja. Naš wjesnjan knjez kubleŕ Jurij Kral, kotryž hižo wot novembra 1914 na wječornym bitwišću stoji, bu w poslednich ćežkich bitwach zasy ranjeny a lěkuje so nětko w jenym lazareće we Westfalskej.

⁘

Z Radworja. Na srjedu 13. sept., hdyž so 25 lět miny, zo bě naš knjez farař Jakub Nowak-Horjanski swoju prěnju Božu mšu swjećił, běchu jomu někotři wołtař a wołtarnišćo pyšnje wudebili, z pletwami a rostlinami, zelenymi a pisanymi. Nad skhodźeńkami błyšćeše so sľeborna pjećadwacetka. Krasny napohlad, rjeńši hišće hač poslednju primicu! Wutoru hižo jubilarej 3 šulske holcy zbožo wupřachu, štož joho cyle překwapi a — zwjeseli. Kóžda jomu kwěćel přepoda. (Dary na swoju wosobu bě knjez farař wotpokazał.) Prěnja, z najstaršich jena, přednjese:

To dwaceći a pjeć je lět,
Zo swjećił sće Swój Wopor prěni.
Tuž rady Boha khwalmy nět
A nichtó njebudź na to lěni!

Přez dźewjeć tysac a sto dnjow
Sće dźěło hladał měšnikowe:
Hač kapłanišće tam a jow,
Hač bě to brěmjo fararjowe.

Sće wšitkim dawał pomocy,
Kaž cyrkej bě was postajiła.
A tola žiła wutroby
Je za naš narod stajnje biła.

Wy ze słowom a ze skutkom
Sće Serbow zběhał hospodarstwo.
Wy z pismom sće a ze słowom
Też křewił serbske posłuchařstwo.

Njech Bóh Wam Wjeŕšny žohnuje,
Štož hdy a hdźe sće činił za nas!
A njech też lud to póznaje!
A nihdy njezabudźće na nas!

My njedamy sej wzać,
Hdyž chcemy něšto dać.
Tuž wzmiće tute wonješko
Sej jako dźaka znamješko.

Druha, jena ze srěnich rjadownjow, napadźe joho z tymle hrónčkom:

Wjele lět 'žno skutkował
W Knjezowej sće nuknicy;
Wosebje też lubował
Dźěći sće je wučicy.

Njejsće prócy lutował,
Hdyž nas w šuli wučešće;
K dobrom' sće nas zbudźował,
Też hdyž kruće sudźešće.

Wjele sće nas zabawjał,
Hdyž hdźe z nami khodźešće,
Wjele sće nas zradował,
Hdyž so z nami šćěkašće.

Za wšu lubosć wobšěrnu,
Kajkuž měł sće k nam,
Dźak Wam mały wozjewju:
Radosć budź to Wam.

Třeća, jena z najmjeńšich, prócowaše so knjezej jubilarej tole prajić:

Wy maće jubilej;
Tuž dajće lubić sej,
Zo was z hrónčkom zwjeselu
A Wam zbožo wupřeju.

Wjele bych Wam přała,
Ale sym 'šće mała:
Njech su tele kwětki
Dźakownosće swědki. M. N. R.

⁘

Z Radworja. Wójnske **wuznamjenjenjo** staj dale dóstałoj:

46. **Jurij Šěrc** (němskich Šěrcec) **z Radworja**, dźesatnik w reservnym pěšim regimenće čo.... Wón w nocy ze 6. na 7. julij pola La Bassée (mjez Arrasom a Lillom) ze skrobłeje patrulije ważnu powěsć přinjese, za čož dyrbješe železny kříž dóstać. Dokelž pak tón hižo ma, spožčichu jomu za to Friedrich-Augustowu medaliju.

47. **Pawoł Ryćerja z Khasowa**, podwyšk w aktivnym pěšim regimenće čo.... Wón wuwjedźe 14. julija nad rěku Sommu z čŕjódku dobrowólnikow cyle njewočakowany nócny nadpad na francózske stojnišćo. Za zmužitosć a rozhladnosć, při tym wopokazanu, dósta sľěbornu Friedrich-Augustowu medaliju.

K wójnskim powěsćam dodawamy, zo bu na wječornych bitwišćach dale **ranjeny**:

Franc Pjetaš (korčmař Delankec) **z Radworja**, sanitätny wojak pola aktivnoho pěšoho regimenta čo.... Wón 31. augusta nad Sommu w třelnej hrjebi swojoho ranjenoho leutnanta zawjazowaše. Tu nowa granata hrjebju rozdrě a wobeju zasypny. Jako jeju za khwilu wurychu, měješe Pjetaš wutrobno ztłóčene. — Lěkuje so w lazareće Fresnoy-le-Grand (k połnocy wot St. Quentina).

⁘

Z Róžanta. 8. septembra wopokaza so Róžant zasy jónu jako srjedźizna pobožnoho serbskoho ludu. Wšitke serbske katolske wosady běchu tam zastupjene, samo Budyšski procesijón, kotryž hewak 2. julija do Róžanta khodźi, tam lětsa bě, dokelž běše swjedźeń swj. Marije domapytanja na njedźelu padnył.

⁘

Z Reichenawa pola Žitawy. Zańdźenu njedźelu, 10. septembra wudźěleše tu najdostojniši k. biskop dr. Franc Löbmann swjate firmowanjo. Na 130 młodych křesćanow přistupi k wołtarjej Božomu, zo bychu posylnjenja Ducha swjatoho přez biskopsku ruku dóstali. — Póndźelu potom wotměwachu so pruhowanja w nabožinje, na kotrychž bě też wokrjesny šulski radźićel dr. Richter ze Žitawy přitomny. — Najdostojnišoho knjeza biskopa přewodźeše wysokodostojny knjez praelat senior J. Skala.

⁘

Ze Zhorjelca. Železny kříž I. rjadownje dósta knjez bataill. lěkař dr. Jurij Piazza, syn našoho abonenta a pilnoho čitarja Posoła k. radźićela Piazzy w Zhorjelcu. Wón stoji hižo wot spočatka wójny wonka w polu. Nowe, wysoke wuznamjenjenjo spožči so jomu za woporniwe lěkařske dźěło w poslednich krawnych bitwach při rěcy Somme. Při wukonjenju swojoho dźěła pak bu sam ranjeny.

Z Altenburga. Tu nastupi 10. sept. młody měšnik, naš luby krajan, knjez kapłan Jurij Brusk swoje prěnje zastojnstwo. Joho překhodnik, knjez kapłan Rauer zastara wot nětka wojeńske dušipastyŕstwo w Lipsku. Knjez Brusk změje wosebje też dušipastyŕstwo w Rosicach zastarać, hdźež je wjele Polakow. Přejemy woběmaj knjezomaj wjele zboža w nowych zastojnstwach.

Pjata wójnska požčonka.

Wójna bliži so k rozsudnomu časej. Napinanja našich njepřećelow drje su runje nětkle najwyšši skhodźeńk docpěłe. Jich ličba je w poslednich dnjach so hišće powjetšiła. Mjenje dyžli prjedy smědźa wojowarjo Němskeje, wonka w polu kaž nutřka w kraju, wustawać počeć. Hišće jónu dyrbja so wšitke mocy zasadźić, zo bychmy kaž dotal njepowalnje stali hač do kónca krawnoho wojowanja, a zo by skónčnje dobyćo było na našej stronje. Nimo měry wulke su žadanja, kotrež so na kralestwo stajeja; tola wone dyrbja so dopjelnić. My dyrbimy w kóždym nastupanju: z brónjemi, z techniku, z organisaciju a skónčnje też z pjenjezami wutrać. Tohodla njesmě wuspěch noweje wójnskeje požčonki mjeńši być hač při prjedawšich. Kóžde znamjo wustawanja by njepřećelsku khrobłosć wožiwiło a wójnu podlějšiło; a nawopak: kóžde zlěpšenjo našich financow rubi njepřećelej nadźiju na dobyćo. Pokazajmy jomu tohodla z nowa swoju zmužitosć a móc. Žadyn njesmě wróćo wostać, wšitcy, kotrymž je někak možno, njech poskića wótcnomu krajej swoju pomoc. Nowa němska požčonka dyrbi być nowe němske dobyćo a nowe poraženjo njepřećela.

Podpisanjo na pjatu wójnsku požčonku z kursom 98 procentow za 5 procentowske dołžne listy (Reichsanleihe) a z kursom 95 procentow za $4^1/_2$ procentowske kejžorstwowe pokładowe připokazanki (Reichsschatzanweisungen) so pola kejžorstwoweje banki, wšěch bankow, nalutowańjow a póstow přijima.

Wšelčizny.

Čohodla dyrbiš prawje sad jěsć?

Runje lětsa mamy bohate žohnowanjo sadowych płodow. To sebi waž! Mjez wjele wužitkami, kotrež nam sad poskića, njech je jenož jedyn spomnjeny. Jeli prawje husto sad jěš, zdźeržiš sebi dobre a strowe zuby. Hladaj jónu na južne ludy. Kak krasne běłe zuby maja n. př. Italscy. Woni pak žiwja so wosebje wot sadu a podobnych płodow. Zubjace khorosće su w južnych krajach njeznate, kaž kaženjo zubow atd. — Hdyž mjenujcy sad zrawi, nastanje w płodach dobra juška. W tej pak je wěsta kisalizna, kotruž słónco wupłodźa. Kak so puzoli dobra juška ze zrałoho jabłuka! Za zuby pak je jara spomožna, dokelž je wučisća a wosebje dźěrki mjez zubami wurjedźi. Wot wšelakich sy też hižo słyšał, zo wječor, prjedy hač so k měrej podadźa, jabłuko zjědźa. A to je strowe, jenož spytaj! Wosebje dawajće dźěćom často sad k jědźi, wšak je nam Bóh lětsa tak wulku nadobu wobradźił.

Admiral Hipper.

Štó njeby tele mjeno hižo słyšał? Hipper, sławny dobyćeŕ njedawnych mórskich bitwow w Skageraku, je w Mnichowje rodźeny. Tu hišće přebywa joho mać z najstaršim synom, kotryž je t. č. hejtman w bayerskim wójsku. Wosebje pak lubuje mać swojoho Francla, kaž admirala mjenuje. Hižo nan běše prajił, zo budźe z Francla jónu něšto wurjadne. W Hipperec swójbje knježeše stajnje duch křesćanskoho zmyslenja a póććiwoho žiwjenja. A kak kruće su starši wěrnosće wěry do dźěći zašćěpili, spóznajemy hišće dźensa na admiralu. Je dobry katolik w kóždym nastupanju. Njedawno pisaše swojej maćeri, hdyž běše runje mordańska bitwa blizko Jendźelskeje nimo: „Sym so Bohu lubomu Knjezej a maćeri Božej klečo dźakował za wurjadnu hnadu zbožownoho wróćenja.“ — Z čełom a dušu pak je admiral Hipper wojak a to při łódźstwje. Hižo jako 10lětny hólčec měješe zajim za tute powołanjo a wotmysli sebi na gymnasiju, zo pozdźišo do mariny zastupi. Maćeri pak wo tym ničo njepřeradźi. Nan běše hižo njeboh. Mjelčo da so jónu w prózdninach wot lěkarja přepytać, hač bychu joho strowoty dla tam přijeli. W lěće 1880 přewodźeše joho mać do Kiela. Dźensa hišće je tu žiwy. Do wójny wopyta husto swoju maćerku w Mnichowje. Wjele pak ženje njepowěda. Runje tu w času wójny dźerža joho wójnske starosće přecy w zastojnstwje. Maćerka pak so doma modli za swojoho luboho zmužitoho syna.

⁘

Arcybiskop hrabja Szeptycki, Lwowski (Lembergski) metropolit, kotryž bu loni wot Rusow zajaty a do Ruskeje wotwjedźeny, je nětko, jako wopor wójny, w ruskim zajeću wumrěł.

⁘

Wjerchbiskop dr. Bertram we Wrótsławju je za naslědnika zemrětoho kanonika dr. Herbiga dotalnoho spirituala P. Oppermanna za rektora wjerchbiskopskoho alumnata pomjenował. Nowy rektor je w Barlinje rodźeny.

⁘

Bambergski arcybiskop dr. Hauck, kotryž dyrbješe so před dwěmaj tydźenjomaj na slepe črjewo operirować dać, je operaciju derje přetrał a pyta nětko swoje wustrowjenjo we Wiesbadenje.

⁘

Hindenburg a žid.

Hindenburg pućowaše přez Pólsku a nadeńdźe w měsće N. na torhošću wjele ludu. Na joho prašenjo, što so tu stawa, wotmołwichu jomu, zo tu židźa pjenjezy wupožčuja. Na to wopraša so Hindenburg žida, hač jomu njeby też něšto požčić chcył. „Jeli mam z toho wužitk, čohodla nic!“ „Tak požčće mi 5000 hriwnow.“ „Na žadyn pad.“ „Čohodla nic?“ Žid ćahaše z ramjenjomaj a mjelčeše. „Znajeće mje wy?“ „Wy sće maršal Hindenburg!“ „Tak mi tola dajće pjenjezy.“ Žid pak so zasy wotmjelča. „Byšće snadź wy carej pjenjezy požčił?“ „Haj, rad lubje!“ „Nó, čohodla dha tomu?“ — „Knjez maršal, to ma wšo swoje winy. Car je dobył Přemysl, a je jón zasy wróćił, je wzał Tilsit a też zasy dał, je dobył Lwow (Lemberg) a też zasy wróćo dał. Wy sće dobył Łódź, Pinsk, Grodno, Kowno — a je čłowjek hižo słyšał, zo sće wy něšto wróćił?“

⁘

Khudy Zeppelin. Přećel powědaše hrabi Zeppelinej sćěhowacy podawk: „Njedawno słyšach muža prajić, Zeppelin dyrbi tola nětkle prawje njezbožowny być, hdyž widźi, kelko hubjenstwa a zrudoby je joho wunamakanjo na čłowjekow přinjesło. Hrabja Zeppelin wotmołwi: „Tón knjez dyrbi so jara zbožowny čuć, zo njeje pólver wunamakał.“

W Lipsku kradnychu paduši w jenej tamnišej chemiskej tworni mały złotoplatinowy kotoł, kotryž z 90 % złota a 10 % platina wobstoješe. Zhotowjenjo kótła płaćeše 11000 hriwnow. Wězo je płaćizna w nětčišim času wjele wjetša.

⁘

Hdźe hišće nadeńdźeš złoto? Paduši wuslědźichu njedawno w Barlinje dobry popad. Dobywachu so do kontora jeneje kožoweje předawarnje. Tam kradnychu na 2000 hr. złota.

⁘

W Braunschweigu připowědaštaj so před krótkim 72lětny nawoženja a 77lětna njewjesta. „Młody“ muž bjerje sebi hižo štwórtu žonu.

⁘

W Kasselu přińdźe krótko před začinjenjom klamow „zranjeny wojak“, zo by sebi něšto małe kupił. Hdyž předawarka klamy wokomik wopušći, přiswoji sebi cyłu dźeńsku pokładnicu, kotraž na 400 hr. wučinješe.

⁘

Štó budźe w šuli prěni? Wóndrakec Jakubk běše nimale lěto do šule khodźił. Hdyž raz ze šule domoj přiběža, wopraša so joho mać: „Štó budźe w šuli prěni.“ Jakubk z hłowu wiješe, dołho sebi mysleše a potom praji: „To njewěm.“ „Myslu sebi“, praji mać, „tón, kotryž najwjacy może.“ „Jeli zo budźemy po tym sadźani“, wotmołwi Jakubk, „budźe wšće knjez wučeŕ prěni.“

⁘

Stary Fryc, kaž pruskoho krala Bjedricha II. powšitkownje mjenowachu, bě jara wustojny wojak a swoje wójsko na wšě wašnjo wudospołnić pytaše. Wyškam, kotřiž swojich poddatych dosć derje njewučachu, so derje njeńdźeše. W pozdźišich lětach stary Fryc wjele na wić ćerpješe, čohoždla dyrbješe přecy z kijom khodźić. Kij też w rucy měješe, hdyž na konju sedźeše. Sta so něhdyžkuli, zo z kijom swojim wyškam někotre wotykny, hdyž z nimi spokojom njeběše. Jónu bě zasy w Potsdamje předstajenjo wojakow. Parada so jara hubjenje poradźi, a kral bě cyły rozhněwany. Hdyž nětko hišće šwadrona husarow cyle přećiwo woli staroho Fryca přihna, rozhněwa so wón tak surowje, zo swój kij zazběhny a na jeje rytmištra so zaměri. Tón so ničoho dobroho njenadźiješe, wobwjertny swojoho konja, zo by ćěkajo so kija zminył. To kral pytnywši so za nim da. Tola rytmištr bě spěšniši dyžli kral, kiž joho dosćahnyć njemóžeše. Tak kralowym pukam wućekny. Nazajtra rano měješe general pola krala rapport. Kral so joho prašeše, hač je so što važne stało. General wotmołwi: Rytmištr N. chce ze służby wotstupić. Wón je mój najlěpši a najwustojniši officir. To jara wobžaruju. Kral so wopraša, čohodla chce rytmištr służbu złožić. General wotmołwi: „Rytmištr praji, zo joho česć jomu njedowoli Wašej Majestosći dale służić, dokelž je dowěru Wašeje Majestosće zhubił. Ale dyrbju hišće raz wuprajić, zo jara wobžaruju toho officira zhubić, kotryž ma w cyłym wójsku mało swojoho runjeća.“ Kral so khwilu zamysli. Na to wotmołwi: „Rytmištr ma na paradu přińć a to bórzy.“ Wšo so sta, kaž bě kral poručił.

Na paradźe kral k rytmištrej přijěcha, kiž jomu jara raznje česć wopokaza, a praji: „Wón* je major! Chcych jomu to hižo wčora prajić, tola wón bě mi přejara spěšny.“

* t. r. „Wy sće“ — w prjedawšich časach předstajeny ze swojim poddatym kaž w třećej wosobje rěčeše.

⁘

Spodźiwne wumóženjo. Doktor Wětrowski powěda: „Haj, w Africy so jónu na štwórć hodźinki pod štom lehnych a wusnych. Na dobo wotuću — a widźu, zo sym hižo poł pożrěty w klamje hobrskoho krokodila. Na dobre zbožo so dopomnich, zo mam srědk na bluwanjo w kapsy. Tón hrabnyć a zwěrisku do klamy wusypnyć bě skutk wokomika. A hlej, nimale z dobom zwěrisko mje wubluny, sobu też złoty časnik, kotryž bjez dwěla wot prjedawšoho wopora je hišće w bruše mělo.“

⁘

Tón je prawy. Překupc: „Maće nazhonjenja wo porclinje?“ — Překupski, kiž službu pyta: „Sym wjacy lět w porclinowych klamach służił.“ — „Derje. Što byšće na přikład činił, hdyž sće drohotnu vasu rozbił?“ — „Ja bych čropy zas hromadu sklijił a potom vasu tak postajił, zo ju někajki kupc powali.“ — „Dobre. Wy móžeće jutře pola mje do służby stupić.“

⁘

Po słowje. Knjeni: „Ale, Wórša, što dha sy tola z tym tykancom zworała. Tón dźěn tola dopječeny njeje!“ — Służowna: „Ja też njewěm, kak so to ma. Ja sym tola wšo tak činiła, kaž sće mi poručiła, zo dyrbju po recepće wšudźom połojcu brać; potajkim město 2 puntaj muki jeno punt, město 4 jeji jeno dwě, město poł punta cokora jeno běrtlk, a to wšo sym město 20 minutow jeno dźesać pjec dała.

⁘

To abo tamo. A: „Ja sym našoho lěkarja hižo štyri króć do našoho hosćenca hić widźał.“ — B: „Hižo štyri króć? Dha je wšće pak korčmarjowa ćežcy khora — pak nowonatyknjene piwo dźensa wosebje dobre.“

Cyrkwinske powěsće.

Ralbicy.

Zemrěći w augusće: 4. Helena Madlena, Mtchała Henča, žiwnosćerja w Konjecach, m. dź., 13 dn. — 7. Hańža, Michała Domaški, žiwnosćerja w Koslowje, mandźelska, 32 l. 6 m. 23 dn. — 9. Mikławš, Michała Henča, žiwnosćerja w Konjecach, m. s., 2 m. 25 dn. — Pětr Domaška, žiwnosćeŕ w Jitku, 66 l. 3 m. 29 dn.

Nimo toho zemrě w pólnym lazareće w St. Quentin Michał Bräuer, dźesatnik w połku pěškow čo. 178, m. z. s. † Pětra Bräuera w Šunowje, 23 l. 8 m. 15 dn.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 9. sept. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 14. sept. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	80				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	20				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	–	23	80
Pšeńca			14	—				
„								
Rožka			12	—				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnaŕ							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe 1 kg	—	14	—	16	—	—	—	18
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno								
	7	—	9	—	—	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	—	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata — (w Kamjencu —)	—	—	—	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	20	—	—	—	—	—	20
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Podpjerajće pjatu wójnsku požčonku!

Ameriske žorty. „Přez kajku kombinaciju“, praša so professor chemije, „bywa złoto najlóže swobodne?“ „Přez žeńtwu!“ wotmołwi student, kiž bě runje po slubje. — „Što płaća tele khornarje?“ praša so muž w překupstwje šatow. „Dwaj 25 cents.“ „A što płaći jedyn?“ „13 cents.“ „Tuž dajće mi prošu tón druhi.“

⁘

To je napinace. Ćeta: „Na, Hansko, hdźe dźeš?“ Hansk: „Do š'le!“ Ćeta: „A što tam činiš?“ Hansk: „Ja tam čakam, dońž mać zas po mnje njepřińdźe.“

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

9. septembra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	—	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	—	—	5	20	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—		—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	14	—	16	—	14
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	60	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	—	3	90	3	30
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	—	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Zbytki wšelkich tkaninow

(za nowe a k wuporjedźenju)

poruča k nizkim płaćiznam, doniž twora dosaha

Tkajeŕnja wołmy w Kamjencu

Fabrikstraße 1. Am Herrental.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

zmeje **srjedu 27. sept.** popołdnju w 3 hodź. **zhromadźiznu w Haslowje.**

1. Přednošk: **Maja Serbja swoju kulturu?** 2. Zdźělenja. 3. Namjety.

Předsyda.

Jenož dwě njedźeli móžeše naš luby syn a bratr

Jakub Wowčeŕk

z Koslowa

wojak w pěšim połku čo. 103, za kejžora a wótčinu wojować. Joho poslednja hodźina biješe jomu na nawječornym bitwišću, hdźež po Božej woli 29. augusta swoje młode žiwjenjo skónči.

Zrudźena Wowčeŕkec swójba w Koslowje.

Hdyž smy nětko našu nam tak nahle a njenadźicy wotwołanu mać a wowku

Mariju Handrikowu

z Pozdec

pokhowali, wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su jej w jeje starobje kajkežkuli dobroty wopokazowali, kotřiž su na jeje póstywječoru za jeje dušu so modlili, kaž tež tym, kotřiž su jej w tak nahladnej ličbje poslednju česć wopokazali a ju k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Pozdecach**, na dnju pohrjeba, 16. septembra 1916.

W mjenje wšitkich zrudnych zawostajenych

žarowacaj synaj.

„Jednota“

towaŕstwo kat. Serbow

w Budyšinje

zmeje **jutře njedźelu 17. sept.** wječor w ½9 hodź. w towaŕšni

měsačnu zhromadźiznu.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.** Dalokoreč̌ak 307.

Skład: **Karoladroha 13.** Dalokoreč̌ak 334.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow, **Zuby ćahanjo,** (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska droha 1

rózk žitnych wikow.

Canki ⊖ posamenty ⊖ wobšića

we wulkim wubjerku — też za **dalepředawarjow** — poruča k nizkim płaćiznam

Tkajeŕnja wołmy w Kamjencu.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 24. oktobra 1916.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je też rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Čišć knihićišćeŕnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreč̌ak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 39. | **Budyšin, 23. septembra 1916.** | **Lětnik 54.**

Wo wašej maćeri.

Jene słowo w dźensnišim swjatym sćenju so mi lubi. To je te, kotrež Jězus k tej maćeri poreč̌a, hdyž jeje zrudobu wuhlada. „Njepłakaj!“ praji wón k njej.

Takle wón rěč̌eše k tej maćeri. Tež wón je maćerje sebi ważił a je lubował. Tež wón sam dźěn je začuł, što mać je a što zamóže a tež, što je swojim dźěćom.

A tu namakach runje słowa wěstoho němskoho spisaćela, kotrež wón wo maćerjach za wojakow je spisał. A myslu, te hodźa so tež za rozpominanjo do „Posoła“.

„Na mać spominaš wo dnjo a w nocy. W nocy, hdyž je (njepřećelski) woheń tróšku so zlehnył, a wojak sebi z mučnotu wusnył, potom we snje spěšnje khwata wón domoj do wótcnoho domu a sedźi při maćeri a je wjesoły kaž dźěćo pod hodownym štomom ... A rano při kofeju sebi zasy mysli, kak derje je tola snědanjo pola maćerje přecy słodźało, hdyž wona šalku naliwaše, a ćicho pomazku mazaše.

A hdyž potom dźe do wojowanja, tak je prěnja a poslednja mysl na mać. Kruće so spušćejo na paćeŕ swojeje maćerje, ćěri wón do bitwy. A wróća-li so žiwy a strowy z njeje, tak je maćerćyna modlitwa to wuspěwała. Wona kroči ćicha, njewidźomna z tobu do boja a ze swojej lubosću a ze swojimi horcymi prózstwami kaž ze škitom će wobdawa, na kotrymž njepřećela wutrěle so wosmokaju ... A tehdy, hdyž nadobo twoja kompagnija z reservy dyrbješe a najebać granaty a šrapnele přez wotewrjene polo, zo by zasy w liniji dźěru zatykała, to ći bě, jako by mać ći kóždu kulku a granatu ze swojej ruku popadnyła, tak zo žana tebje njetrjechi. A to cyle kruće wěš: Najwyššoho žohnowanjo z maćerných prózstwow to budźe, hdyž strowy swoju wótčinu zasy wuhladaš. —

Kak wjesoły tola sy, hdyž pólny póst přikhadźa, a hdyž potom na tebje so nadeńdźe lisćik abo tež pakćik wot twojeje maćerje. To woči so błyšćitej. A někotrohožkuli móžeš potom widźeć, kak so ze swojim listom mjelčo něhdźe do kućika tłóči, a kak tam wšón wośichnje a kak wóčko ze sylzami so maća. Wón so jich wjacy zdźeržeć njemóže. Haj tón list jomu zasy praji: Wšo začuwa mać ze mnu, ze swojim synom; tam daloko wote mnje je ze mnu žiwa, wona najlěpje mi rozemi, wona najswěrnišo mje lubuje, tež bóle, dyžli njewjesta. A hdy by hinak było, by to ju rudźiło. Nichtó njezamóže pokojeć kaž wona: „Naše žiwjenjo je w rucy Najwyššoho, ničo njestawa so bjez joho swjateje wole. Wón wě, što je nam spomožne, a wón wšo derje z nami sčini. Jónu tola budźe kónc teje wójny a wšeje nuzy, a potom wuhladamoj so, da-li Bóh, zasy, a wšo, štož smój ćerpjełoj a njesłoj, budźe zabyte a přetrate.“ Kak tak zmužita a sylna je tola moja mać we swojej wěrje a pobožnosći. Štož sy mje jako dźěćo ze swojimi tak jednorymi słowami wučiła wo Wótcu w njebjesach, wo bóžskim Zbóžniku a wo joho swjatych kaznjach, to tola dyrbi ta prawa, jeničcy wěrna mudrosć wšoho žiwjenja być.

A dokelž wěm, zo moja mać wšo ze mnu začuwa, tak jej to wupowědam, hdyž je jěsć hubjene, hdyž ćeže wjacy so znjesć njedadźa, haj wšo dowěrjam jeje wutrobje.

Najbóle mysliš na nju, na swoju mać, hdyž w ćichej nocy stojiš na straži. Hdyž jasna hwězda nad tobu so frinkoli: hdyž ju wuhladaš, potom spominaš, kak twoja mać snadź nětkle doma bjez spanja při woknješku stoji a tež za tutej hwězdu hlada a swoju modlitwu za tebje k njebju sćele. Ow maći, njepłakaj, je-li Bóh postajił, zo moja krej ma maćeć njepřećelowu zemju: Twój syn je wudychał z Bohom tym Knjezom tež za tebje a horjeka při njebjeskich wrotach jónu će powita.

A ty, towaršo, kiž tam skradźu sylzy roniš? Nimaš wjacy tu na zemi maćerje, kiž by tu swojej rucy za tebje styknyła? Ty wěš snadź na zemi jenož hišće tón kućik na kěrchowje. Ow posłuchaj, što ći klinči z japoštołskoho wěrywuznaća: „Wěrju do zhromadźeństwa swjatych.“ Twoja mać, kiž je pola Boha, je tež po smjerći žiwa z tobu, hišće wužšo z tobu zjednoćena dyžli jónu běše na swěće. Wona z tobu so dźěli do twojeje nuzy w bitwach a w nocy. Tež w njepřećelowej zemi žohnuje će jeje ruka. Wona prosy za tebje pola Boha. Jeje wóčko so ći směwa zbóžne z paradizskich ladkow. A hdyž snadź by padnył k smjerći ranjeny, twoja mać by přiběžała k tebi po złotym mosćiku dele na bitwišćo a do swojoho klina by će złožiła a potom će njesła kaž jónu jako dźěćo, hdyž bě sej wusnył, k wotpočinkej, k wěčnomu wotpočinkej do wótcnoho domu twojoho Boha.

Maći, ty najsłódše a najswjećiše mjeno, kotrež človjekow jazyk stworjenju móže dać! Kaž njebjeski měr do zeńskeje bědy dycha twój hłós do wutroby. Ty wozjewješ žiwjenja najrjeńšu, najčisćišu lubosć bjeze wšeje sebićnosće. Ani nan a přećel, ani njewjesta a mandźelska móže lubować tak kruće a nježnje, tak swěrnje a sebjezabyćiwje kaž mać.

Słyš, towaršo! Bóh je móc maćeŕskeje lubosće do človjeskeje wutroby zaśćěpił, zo by človjek z tym měł wotbłyšć swojeje lubosće k swojim dźěćom. A Boža lubosć přesaha tola maćeŕsku lubosć wo tysackróć a dźe wyše dyžli njebjes módrina nad zelenej zemju.

Nan dokonja hněw dźeržeć a zakliwać a samo pokutnomu synej dom zakazać. Ale mać ženje syna njewopušći a njezastorči. A su-li tež wšitcy na nim so pohóršowali, wona do njoho wěri, wona ma krutu nadźiju a nutrnje so modli, a hdyž wón domoj so wróći, na jeje wutrobnu namaka wodaćo, a wot jeje wutroby bywa přijaty. A čim hłubše je wón jej rany zbił, ćim hłubšo we wutrobje nosy joho jeje lubosć. A zawěrno: měła-li maćeŕna lubosć hdźe mjezow, Boža lubosć ženje njepřestanje. Wón drje rěči přez profetu: „Mohła mać swojoho dźěśća pozabyć, zo so nad nim njesmili? A hdy by će zabyła, ja tebje ženje njezabudu.“ To je najbóle pokojaca powěsć a maćeŕska lubosć ma ći ju wozjewjeć: tež hdyž sy so zabłudźił a zhrěšił, Bóh će tola hišće lubuje a přecy je wón zwólniwy, pokutnomu zasy wodać a wšě joho njeskutki zabyć. A by bjez tuteje wěstosće wojak wjesoły smjerći a sudej mohł napřeco hladać a kročić?

A ty wojako, sy snadź ranjeny přišoł domoj na wotpušć, a prěni raz tu wuhlada, kak zmorśćena a stulena je twoja staruška mać. Prjedy sy so tak mało wo nju starał. Abo ty sy jej dał nuzu ćerpjeć a za samoho so sy pjenjezy z hromadami měł. „Maći, po wójnje budu so ja za tebje starać“, tak jej ty praji. A wona ći zrozemi, a jeje hubje zapłakaštej. Ow kak rjenje budźe to po wójnje! Bóh chcył će zdźeržeć za twoju mać.“

A wón to móže, to widźiš z dźensnišoho swj. sćenja! — A tež wy, kotřiž njejsće wojacy, kiž sće doma, njech syn, njech dźowka: z tutych słowow nawukńće wopominać lubosć swojeje maćerje, kaž wona rěči z jeje skutkow a starosćow za tebje. Štwórtu Božu kaznju swědomiće so prócuj dopjelnjeć. A potom budźeš ze skutkom k maćeri rěčeć kaž Jězus k tej wudowje w Najmje: „Maći, njepłakaj.“ A jej budźe jeje maćeŕstwo słódke. mi.

Wójna.

Arcybiskop hrabja Szeptycki †.

Lwowski metropolit hrabja Szeptycki je po powěsćach pólskich nowin jako wopor wójny w Ruskej wumrěł. Wón bě wyšši pastyŕ unirowanych Grichow w Haliču. Hdyž dyrbjachu Rusojo loni z Lwowa cofać, wzachu joho jako zawdawk sobu a dyrbješe za jatoho w Kiewje bydlić a měješe čežko ćerpjeć. Wjacy króć so prócowachu, joho za druhich jatych wuswobodźić, ale Rusojo joho njepušćichu. Něšto wolóženy bu joho zrudny dóńt w poslednim času; smědźeše tola wědomostnje dźěłać. — Hrabja Szeptycki bě wosebje za zjednoćenjo rańšeje cyrkwje z Romom wjele skutkował a nahladni prawosławni duchowni běchu joho prócowanjam přećelnje zmysleni. Wójna je joho dźěła zničiła a jomu bolostnu smjerć přinjesła.

Prync Friedrich Wylem Hessenski

je na rumunskim wojownišću padnył. Wón bě 23. nov. 1893 rodźeny jako syn prynca Friedricha Karla a pruskeje pryncesny Marga-

rety, bě potajkim wnuk kejžora Wylema II. Wón stoješe jako leutnant pola ulanow a bě před lětom hižo ćežko ranjeny był. Joho młódši bratr bě započatk wojowanjow w Serbiskej padnył. — Wjerchowske domy su w tej wójnje hižo mnohich sobustawow woprowałe.

Grichiske 4. wójsko,

kotrež je do Němskeje přestupiło, ma 10- hač 12000 wojakow. Joho wjednik je general **Cazopulos.** Kaž rěka, přińdu grichiscy wojacy do Zhorjelca.

Nowe grichiske ministerium

je zestupiło. President je **Kalogeropulos.** Politiscy póndźe drje samsne puće kaž Zaimis a budźe so kaž kral Konstantin prócować, kraj neutralny zdźeržeć. Zda so skoro, jakož chcyło też štworozjednoćeństwo něšto mjenje Grichisku k wójnje nuzować. Překhód 4. wójska do Němskeje njeje snadź tola cyle bjez zaćišća wostał.

General Sarrail

dyrbi wotstupić a na joho město přińdźe general **Gourand.** Jako winu za joho wotstup mjenuja italske nowiny, zo je Sarrail so do nutŕkowneje grichiskeje politiki měšał — drje tola po woli štworozjednoćeństwa — a ze swojej offensivu so komdźił.

Bitwa nad Sommu

na surowosći skerje přibjera hač wotebjera. Naše wjednistwo wozjewja **16. sept.:**

Bitwa nad Sommu bě wčora wosebje **sylna.** Sylny wustork něhdźe **20 jendźelsko-francózskich divisijow** měrješe so po nanajsylnišim wohnju na našu frontu mjez **Ancru** a **Sommu.** Po surowym bědźenju buchmy přez wsy **Courcelette, Martinpuich** a **Flers** wróco stłóčeni. Combles přećiwo sylnym jendźelskim nadběham dźeržachmy, dale k **połdnju** hač k Sommje buchu **wšě nadběhi,** z dźěla hakle po blizkich wojowanjach, **krawnje wotpokazane.**

K połdnju Sommy wot Barleux hač Deniecourt bu francózski nadběh tohorunja wotraženy, wo někotre wobtwjerdźenja so hišće wojuje.

Šěsć njepřećelskich lětari bu potřělanych, z nich jedyn wot leutnanta **Wintgens,** dwaj wot hejtmana **Boelcke,** kotryž je z tym 26 lětakow zničił.

17. sept.:

Njepřestawaca bitwa nad Sommu dźe dale. **K połnocy** rěki buchu wšě nadběhi, z dźěla hižo z přěčnym wohnjom, **wotpokazane,** wo małe hnězda Jendźelčanow pola Courcelette, Flers a k wječoru wot Lesboeuf so hišće wojuje. **K połnocy** wot Ovillers dobychmy při nadběhu postupy. — K połdnju Sommy njedóńdźe k dospołnym nadběham, artillerija njepřesta też tu třeleć.

18. sept.:

Surowa bitwa nad Sommu wjedźeše na 45 km dołhej fronće wot Thiepval hač k połdnju wot Vermandovillers k nanajhorcyšim wojowanjam, kotrež buchu **k połnocy Sommy za nas** rozsudźene; k połdnju rěki wopušćichmy dźěle našich stojnišćow mjez Barleux a Vermandovillers cyle roztřělane a wurunane ze wsomaj **Berny** a Demécourt. (b)

19. sept. běchu po wozjewjenjach našoho wjednistwa wojowanja pěškow hubjenoho wjedra dla słabše, kanony pak zakhadźachu z wjetša runje tak sylnje kaž prjedawše dny.

Nowu italsku offensivu

wozjewja awstriske wjednistwo **15. sept.:**

Italscy su **nowu offensivu** započeli. W tu khwilu měrja so jich napinanja wosebje přećiwo **wyšinje Karsta.** Tu docpě wčora woheń kanonow a minow najwyššu móc. Popołdnju nadběhachu na cyłej fronće mjez rěku Wippach a morjom syły pěškow w hłubokich rjadkach. Na to wuwichu so mócne wojowanja. Móžeše drje njepřećel też tu a tam do našich prěńšich hrjebjow so dobyć a tam dźeržeć, tola njeje so joho prěni nadběh poradźił.

K połnocy Wippacha hač k wokolinje Plawy třeleše artillerija jara žiwje bjez toho, zo by k wjetšim wojowanjam pěškow došło.

Na fronće fleimskoho doła traje wojowanjo kanonow.

Wjacore nadběhi italskich wodźělenj hač do batalliona sylnych na wyšinu fasansku buchu wotpokazane. Při tajkim nadběhu na Lima di Valmaggiore popadnychmy 60 alpinow.

16. sept.:

Bitwa na wyšinje karstowej traje z wulkej mocu dale. Zasy běchu wot najsylnišoho wohnja kanonow a minow podpjerane nadběhi pěškow na frontu mjez Wippachom a morjom złożene. Tu ćehnje so naša linija nětko blizko k ranju wot San Grado di Merna. Hewak so naša fronta wot kruteje wutrajnosće našich wojakow škitana njepřeměni. **500 Italskich** bu zajatych, tři mašinske dobyte.

K połnocy Wippacha wupřestrjewa so boj artillerije na skoro cyłu frontu hač ke Krnej. K ranju wot Görza přećiwo našim stojnišćam k połdnju różowoho doła nastupjeny nadběh njepřińdźe w našim wohnju do prědka. — Też pola Flitša wojuje artillerija jara žiwje.

Na tirolskej fronće přima njepřećel fassansku wyšinu. Před wotrězkom Cima di Cece—Coltorondo zastajichu naše kanony njepřećelski postup. Při Canziolu radźi so wodźělej alpinow we wurězku k wječoru wjerška so zepjery zmocować.

17. sept.:

Na **wyšinje Karsta nadběhuja** Italscy dale **wo dnjo a w nocy.** Naša fronta njekhabła. W połnócnym dźělu wosłabi njepřećelska móc po mnohich njeradźenych wustorkach. Najhorcyša bě bitwa mjez Lokvicu a karstowym wjerškom k južnomu ranju wot doberdskoho jězora. Hačrunjež njepřećel njepřestawajcy nowe mocy přiwodźeše a na někotrych městnach so do našich prěnich hrjebjow dobywaše, rozsudźi so blizke wojowanja přecy zasy za nas, při čimž so połk pěškow čo. 96 wosebje wuznamjenješe. Poražki Italskich su při syłach ludźi na wuzkim městnje **jara wulke;** tak wukrawi so při bědźenjach wo naspomnjeny karstowy wjeršk sydm njepřećelskich połkow. Na fronće k połnocy Wippacha hač ke Krnej wojowaše artillerija žiwišo. Pola Flitša přimaše njepřećel po sylnym wohnju Vrsic, Ravelnic a Rombon podarmo.

Při fasanskej alpje buchu njepřećelske pospyty, na Coltorondo zlězć, wotpokazane.

19. sept.:

Na **wyšinje Karsta** miny so wčorawši dźeń měrnišo, dokelž bě móc nadběhacych italskich wojakow zawěsće wučerpana. Kanony třělachu popołdnju wjacy hodźinow jara sylnje, wosebje na južnym dźělu wyšiny. Tam je so wot započatka bitwy połk pěškow čo. 102 přez zmužitu wutrajnosć wuznamjenił. Pola Flitša a na wyšinje fasanskich alpow wotrazychu naši wojowarjo wjacore nadběhi słabšich njepřećelskich wodźělenjow. (b)

W ćežkich wojowanjach njejsu potajkim Italscy nihdźe někak ważnišoho wuspěcha měli. Też 20. sept. so wo tym ničo njepisa, runjež kanony zasy sylnje třělachu. Ludźi pak je njepřećel jara wjele zhubił. Na wojowanjach wobdźěli so na italskej stronje 20 brigadow pěškow, jena divisija jězdnych a 15 bataillonow Versaglieri.

Na rańšich wojownišćach

spytowachu Rusojo 15. a 16. sept. na třoch městnach, hdźež běchu kónc augusta a započatk septembra hižo mócnje přimali a ćežko krawili, z nowymi mocami w najsylnišich nadběhach němske linije přełamać. Najsurowšo přimachu Rusojo zasy k **wječoru wot Lucka** pola **Swinjuchy.** Nimo sibirskoho a wójska třělcow běštaj tu dwaj gardy-korpsaj, ruscy najwosobniši wojacy. Po mócnym bubonskim wohnju přimachu Rusojo ze spodźiwnej zmužitosću bjez wustaća rano, připołdnju a wječor sobotu 16. sept. Na jenož 14 km šěrokej fronće walachu so přecy nowe ruske žołmy přećiwo našim zakitarjam, kotriž pod generalom von der Marwitz wšě surowe storki wotrazychu. Hdźež so Rusojo do našich hrjebi dobychu, jich naše reservy zasy wubichu abo zabichu. Kaž 31. aug. a 1. sept. wojowaše so najsylnišo pola wsow **Korytolka—Woynin—Szelwow.** Jenož 3 officirojo a 200 muži bu zajatych, dopokaz, z kajkej njemdrosću bu wojowane. Po najnižšim wobličenju mějachu Rusojo na tych 14 km fronty na **1000 mortwych.** Zo běchu Rusojo z wěstosću wočakowali, našu frontu přerazyć, bě z toho widźeć, zo běchu wulke čŕjódy jězdnych za swojej frontu přihotowali, kotrež dyrbjachu bjez dwěla na **Wladymir-Wolynsk** so do spěcha dać. Bohu dźak je njetrjebachu.

Druhi pospyt Rusow njebě wjele słabši. Wón měrješe so na krajinu hornjoho Seretha. Też tam su so podarmo napinali. K wječoru **Złoteje Lipy,** na woběmaj brjohomaj **Narojowki,** pódlanskeje rěki Dnjestra, radźi so němskim wojowarjam pod generalom z Gerok, Rusam wšón sobotu dobyty kraj zasy wutorhnyć a přez **4000** njepřećelow zajeć. Też turkowscy wojacy tu swěrnje sobu wojowachu.

W Karpatach běchu sobotu a njedźelu jenotliwe wojowanja, kotrež za nas powšitkownje derje wupadnychu.

Z fronty pólnoho maršala prynca Leopolda Bayerskoho

wozjewja awstriske wjednistwo **19. sept.:**

Při wodźělenju generala **Fatha** bu ruski mostak pola **Zarecze** (k połdnju wot Stobychwy) z nadběhom dobyty. Awstriscy a němscy wojowarjo generalleutnanta Clausia překhwatachu štyri za sobu ležace linije a popadnychu **31 officirow** a **2511 muži** a dobychu **17 mašinskich třělbow.** (b)

W Sydmhórskej wojowachu prědkowne wodźělenja bjez wosebitych wuspěchow. — K južnomu ranju wot **Hatszega** (Hötzing) wojowachu němske a awstriske mocy zbožownje přećiwo Rumunam a wotewzachu jim 7 kanonow. 19. sept. awstriska rozprawa wozjewja, zo buchu Rumunojo přez **Merisor** na **Petrosenu** ćisnjeni. (b)

Rumunojo su potajkim na wječornej fronće ze swojim prěnjotnym postupom, z kotrymž běchu drje Awstriskim trochu njenadźicy přišli, po zdaću hotowi. Na swojej južnorańšej fronće buchu sami wot Němskich a Bołharow překhwatani. Tutrakan a Silistriju dyrbjachu za krótki čas přepodać a zhubichu tam na 30000 wojakow.

W Dobruči buchu Rumunojo a Rusojo kónc tamnoho tydźenja wot Mackensena zbići a dyrbjachu k połnocy cofać. W šěrokej fronće, kiž hač k čornomu morjej dosahaše, sćěhowachu jich naši. Wo tym wozjewja naše wjednistwo 18. sept.:

Po tři-dnjowskim cofanju před sćěhowacymi zjednoćenymi wójskami su zbići Rusojo a Rumunojo w přihotowanych nowych stoj-

nišćach na powšitkownej liniji **Rasova—Cabodin—Tuzla** při nowych wojakach so zasydlili. **Němske bataillony** su so porno Dunawje k połdnju wot **Rasovy** hižo hač k njepřećelskej artilleriji předobyłe a napřećiwne nadběhi wotpokazałe. (b)

Njepřećel njeje po Mackensenowym dobyću drje předaloko wróćo šoł, ale tola wjele dale hač su Němscy při Sommje po dlějšich a krawnišich wojowanjach cofali. Wjele važniše pak za nas hišće je, zo je Rusam puć přez Bołharsku do Konstantinopla zapołożeny. K tomu dźěn dyrbješe jim zwjazk z Rumunskej přede wšěm służić. Tohodla rěčeše štworozjednoćeństwo — tež Briand n. př. we swojej zawodnej rěči před sejmom — posledni čas telko wo tym, zo so wójna na Balkanje rozsudźi. Nětk njestoja Rusojo na bołharskej zemi, ale w starej Rumunskej a maja so škitać, město toho, zo bychu nadběhali. Škitać budźa so Rusojo a Rumunojo wězo mócnje, kaž je to z poslednich powěsćow hižo widźeć. Linija Constanza—Čornavoda je dźěn jena z najwažnišich za nich; po njej jězdźi dźěn železnica wot Čornoho morja do Bukaresta.

Na macedoniskich wojownišćach

su Saloniske wójska swoju dawno wočakowanu a wjacy króć připowědźenu offensivu nětk sapočeli. Ćežke wojowanja mjez nimi a Němskimi a Bołharami tam hroža a hižo zakhadźeja. Mały wuspěch měješe njepřećel na wječornym křidle, hdźež pola **Floriny** wyšinu **Malka Nidze** doby; dale přećiwo Monastěrej njeje postupował. Druhdźe buchu Jendźelscy, Francózscy, Ruscy, Serbiscy a Italscy wotpokazani.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Knjez dr. Józef Jakubaš, kotryž je před krótkim ze železnym křižom wuznamjenjeny, bu tutón tydźeń za statnoho wojeńskoho fararja cyłeje divisije pomjenowany. Posoł přeje jomu w nowym zastojnstwje prawje wjele zboža, Bože žohnowanjo a Boži zakit.

⁘

Z Budyšina. Zańdźenu wutoru wudźěli najdostojnišij knjez biskop dr. Franz Löbmann w tachantskej cyrkwi knjezomaj Karlej Kretschmerej ze Šěrachowa a Józefej Hartmannej z Drježdźan nižše swjećizny. — Srjedu rano dósta knjez kanditat bohosłowstwa Kretschmer k tomu hišće swjatu swjećiznu subdiakonata. — Knjez Kretschmer, kotryž je swoje studije w Prazy dokónčił, poda so k poslednjomu wudospołnjenju nětko hišće do Paderbornskoho seminara. Knjez Hartmann budźe w swojich studijach we Wrótsławju pokročować.

⁘

— W Budyšinje wupłaći so hižo 20233 hr. za wotedate złote wěcy.

⁘

— Tudomna dobrowólna wohnjowa wobora wotmě 19. sept. swjedźeń swojoho 50-lětnoho wobstaća. Woprawdźity jubilej pak měješe hižo 24. augusta, dokelž je na tutym dnju lěta 1866 założena. Swjedźeń, ke kotremuž běchu mnozy čestni hosćo přikhwatali, wuhotowa měsćanska rada.

⁘

Z Małoho Wjelkowa. Sobotu popołdnju wuskoči na Wjelkowskim dwórnišću ćah z dwěmaj lokomotivomaj. Druha lokomotiva zary so hnydom do zemje. Zo by so kotoł njerozprasnył, podusychu hnydom w mašinje woheń. Druha lokomotiva a jedyn wóz z wuhlom buštaj ćežko, prěnja lokomotiva a někotre wozy lóže wobškodźene. Też kolije so roztorhachu. Pomocny ćah, wo kotryž do Drježdźan hnydom prošachu, přebywaše runje we Weikersdorfje pola Biskopic, hdźež běše so podobne njezbožo stało, a njeměješe tohodla předaloko. Rumowanjo traješe cyłu nóc a sćěhowacu njedźelu. Wobkhod zdźerža so přez to, zo jězdźeše ćah wot Budyšina hač do Wjelkowa. Tam dyrbjachu ludźo na druhi ćah přestupić, kotryž jich potom dale wjezeše a nawopak. Přez to mějachu wšitke ćahi zapozdźenjo. — Při njezbožu złama sebi wjednik druheje lokomotivy nohu.

⁘

Z Radworrja. Wójnske wuznamjenjenja su dale dóstali:

48. **Jakub Šołta z Radworja,** wojak w reservnym pěšim regimenće čo.... W nocy z 2. na 3. julij 1916 nadpadny pola La-Basséeskoho kanala njepřećel joho wotdźělenjo. Tola tute so njepoda, ale zbi sylnoho nadpadnika z ručnymi granatami wróćo. Wšitcy, kotřiž ze žiwjenjom woteńdźechu, dóstachu železny křiž, mjez nimi też Šołta.

49. **Max Krebs z Radworja,** dźesatnik we pěšim regimenće čo.... Wón w bitwach nad Sommu tohorunja železny křiž dósta. Nadrobnišich powěsćow so dotal wo joho zasłużbach zhonić njehodźeše.

50. wučeŕ **Mikławš Cyž z Kamjenjeje**, podwyšk w aktivnym pěšim regimenće čo.... Wón w juliju 1916 pola Maurepas (njedaloko twjerdźizny Peronne nad Sommu) při wotražowanju njepřećelskich nadpadow tak „přikładnu a smjerćzacpěwacu zmužitosć“ wopokaza, zo za to wulke wuznamjenjenjo Swjatoho Hendrichowoho rjada (St. Heinrichs-Orden) dósta.

Z nim su sebi tudomni wojacy runje pjećdźesate wójnske wuznamjenjenjo zasłużili.

⁘

Z Kukowa. (Wuznamjenjenja.) **Jakub Lešaw** z Kukowa, dźesatnik při jenym pólnym artilleriskim regimenće, hižo mějićel Friedrich-Augustoweje medalje, bu njedawno ze železnym křižom II. rjadownje wuznamjenjeny.

Sekretarej při wokrjesnym sudnistwje we Waršawje, k. **Mikławšej Renarjej** z Kukowa bu wójnski zasłužbny křiž spožčeny.

⁘

Z Jawory. Pawoł Krahl, jězdźeŕ při jenym samokhódnym wotdźělenju na zapadnym bitwišću, dósta za swoju zmužitosć a njebojaznosć před njepřećelom železny křiž II. rjadownje, kotryž jomu joho samsny hejtman z khwalobnymi słowami přepoda.

Naše towarstwa.

„Jednota“ w Budyšinje

měješe njedźelu 17. septembra w towaršni zasy zhromadźiznu, kotraž njebě přejara bohaće wopytana. Mjez přitomnymi běše też jedyn pólnošěry, kotryž běše z pola na dowol přišoł. Jako prjedawši swěrny sobustaw běše přileżnosć wužił, jónu zasy někotre hodźinki pola Jednočanow přebywać móc.

W přednošku, kotryž nam k. farař Hejduška poskići, dowjedźe nas do přirody a rozpowěda nam na wšelakich podawkach, kak ma tu wšitko swój prawy zaměr, kak so n. př. časy přeměnjeja, kak rostliny skhadźeja, rostu a zrawja; ničo, štož w přirodźe nadeńdźemy, njeje bjez wužitka; kóždy stawčk pola človjeka ma swoju winowatosć a njeje podarmo. Wšitko je dospołne a pokazuje na swojoho stworićerja, Boha.

Njewěriwi pak rad wuzběhuja wšelake njeporjady, kotrež po jich měnjenju w přirodźe knježa. Hdyž sebi je prawje wobhladamy, spóznajemy, zo to docyła njeporjady njejsu, ale zo maja so jich byća přecy w druhich zaměrach pytać. Tak n. př. pomhaja rubježne zwěrjata přirodu rjadować přez to, zo wšelake druhe zwěrjata, kotrychž mnohosć by z časom strašna była, morja. Wot stworićerja su k tomu přihodnje stworjene, zo móža swoje wopory na jara spěšne a mało bolosćiwe wašnjo skónćować. — Štomowe kćenja, kotrychž přewulka ličba nadpaduje, maja też swój zaměr. Wulke wichory, kotrež w naléću přińdu, wjele dele strašu. Njeby-li pak jich ličba tak wulka była, traš docyła žadyn sad njebychmy měli. Nimo toho pak su też cyroba za pčołki atd.

Rady so też pokazuje na wšelake njezboža, kotrež človjekow potrjechja. Hdyž pak je přepytujemy, spóznajemy, zo ma so wina najbóle pola potrjechenych samych pytać. Też zo błysk do cyrkwjow dyri, dyrbi być njeporjad w přirodźe. Kóždy pak tola wě, zo maja cyrkwje wysoke wěže a do nich runje kaž do wysokich štomow a wuhenjow rady błysk dyri. Też cyrkwje njejsu škitane před sćěhwkami, kotrež sebi porjad w přirodźe žada.

Skónčnje mjenuja so też zemjerženja, powodźenja při mórskich brjohach abo wulke njezboža w podkopkach. Tak jara hač su k wobžarowanju, dyrbimy so tola na to dopomnić, zo su wone husto dosć jenož khostanja Bože, nic wšak kóždy króć za tych, kotřiž su potrjecheni. Hrózbna wučba pak su za žiwych.

Hdyž potajkim w přirodźe wšitko prawje přepytamy a přehladamy, widźimy, zo knježi tu najlěpši porjad, kotryž swědči wo byću wšohomócnoho Boha.

Po přednošku spomni předsyda hišće na sobustawy, kotrež su so wot poslednjeje zhromadźizny sem z tutoho swěta minyłe. Na polu česće woprowaštaj swoje žiwjenjo za wótčinu: Michał Khěžka a Mikławš Šěrak z Budyšina. Doma zemrě Jakub Měrćink. Njech wotpočuja w měrje!

Naše namołwjenjo, zo bychu so tola adresy wšitkich w polu stojacych sobustawow wotedałe, njeje wulki wuspěch měło. Wot 40 našich wojakow smy hakle 17 adressow dóstali. Njech so tola hnydom pola předsydy abo pokładnika wotedadźa, zo bychmy móhli jim něšto mało připósłać.

Přichodna zhromadźizna budźe zasy we 8 hodźinach.

Różowcowy wotpusk w Radworju.

Swjedźeń swjatoho różowca so zasy bliži. Tuž njech je z nowa na někotre drobnosće spomnjene, kotrež wěriwi, wosebje cuzy, přecy zasy z wěstosću njeznaja:

1. Też druhu njedźelu oktobra (8. 10.) je w tudomnej cyrkwi dospołny wotpusk, jenož zo so wón wjacy króć dobyć njehodźi.

2. Wotpusk na swjatoho rózarija, a też druhu njedźelu měsaca (druhi różowcowy wotpusk), móža wšitcy wěriwi dobyć, nic jenož sobustawy bratrstwa.

3. K dobyću wotpuska njetrjebaja so swjate sakramenty tu dóstać, ale dosaha, zo so z najmjeńša wotpuskne paćerje w tudomnej cyrkwi wuspěwaja. Tuž so też hodźi sem k nyšporu přińć a potom tu pobožnosć dokonjeć.

4. Wotpuskne paćerje hodźa so też hižo sobotu popołdnju (wot 2 hodźin) spěwać, też hižo do spowědźe.

5. Štóž chce ze železnicu wotjěć, ma we hali jězdny porjad wšelakich ćahow wupowisnjeny. Zwisk (Anschluß) z dalšimi ćahami

może kóždy na farje zhonić. Z dobom dopomnjamy na to, zo je sobotu hišće dotalny stary porjad, njedźelu (1. oktobra!) pak hižo nowy zymski, po kotrymž so druhdy tu a tam něšto přeměni. Tuž hladaj za tym!

Podpjerajće pjatu wójnsku požčonku!

Z bojaznej wćipnosću zhladuja njepřećeljo na němsku pjatu wójnsku požčonku. Z dźěla boja so, zo němske ludy tola hišće mócnje hromadźe dźěłaja kaž hač dotal, z dźěla nadźijeja pak so, zo lud dowěru zhubi k wyšnosći a wojeńskomu wjednistwu, dokelž wójna so přecy hišće skónčić njecha. A na tutu njepřezjednosć twarja swoje cyłe dobyćo. Hižo dźensa widźa, zo na druhe wašnjo nad nami dobyć njemóža, hač hdyž nas pjenježnje poraža. Tohodla ma **kóždy jenotliwc winowatosć**, po swojich mocach **pjatu wójnsku požčonku podpjerać.** Kóžda pomoc je při tym ważna. — Ale też na druhu winowatosć napřećo wótcnomu krajej njech nichtó njezabudźe.

Za naše pjenježne hospodarstwo je nimo měry ważne **złoto.** Nětko pak je dopokazana wěc, zo w ludźe hišće wjele złota tči; njech su to pjenjezy abo druhe wěcy ze złota. Njech tohodla kóždy, kotryž złoto hišće wobsedźi, je połoži na wołtař wótčiny, kotraž je nětkle nuznje potrjebuje.

Wotedajće waše złoto!

Kak so mi zeńdźe, hdyž běch ranjeny.

Ranjo switaše. Naš bataillon ćehnje k nadběhu. Zapjeramy so na francózske hrjebje. Běch jedyn wot prěnich. Lědma sto metrow wot našich khódbow zdaleni, morskachu hižo do nas kaž zli njedobri. Mje ranichu. Nozy a lěwu ruku mi přetřělichu. Padnych, wostach ležo, dokelž so njemóžach bolosćow dla wjacy hibać. Towaršojo pak dyrbjachu so wróćić, přetož njepřećel běše w přemocy. Z někotrymi towaršemi wostachmy tu na bitwišću. Přećel kaž njepřećel wyše a do nas praska.

Tola dołho njetraješe. Francózojo z nadběhom póčnu. Wojacy francózskeju bataillonow stonaja do prědka. Čorni wězo dyrbja prědku puće rubać. Kaž muchi pak padaja, přetož němske kulki trjechja derje. Dźesać mjeńšinow jenož traje bitwa a njepřećel dyrbi so wróćić. Kak so wjeselu! Strachoćiwe mysle mje hižo njesechu do francózskoho zajeća. O, Božo, wumóž mje! Ležu na wobliču, jako bych był mortwy. Rany pala njesměrnje. Hišće morsnje mje jedyn do khribjeta. Što to? Što tu žałosći na mni? Tutu ćežu pak njemóžu dołho přenjesć. Hladam, zo bych so mohł wuswobodźić. Njepřećel je, francózski korporal, je jara ranjeny. Mocuje so mojeje ruki. Chce mi pokazać ranu, kotruž je jomu kulka wudrěła. Krej so lije z wutrobnja! Němscy póčnje powědać: „Towaršo, sym trjecheny, pomhaj mi. Sym jara lačny.“ Poskiću jomu blešu z čornym kofejom. Kak dźakownje na mnje pohlada, hdyž běše sebi suchu šiju wokřewił. „Dźak, němski towaršo, tysac króć ći dźak!“ Joho francózscy towaršojo khwataja pak zasy do swojich hrjebjow a njestaraja so wo nas. Rozhladuju so a widźu francózskich ćěkancow, mnohich ćežko ranjenych a wjele, wjele mortwych. Tu wuhlada mje runje čorny. Njedźiwajo na njepřećelske kulki měri so na mnje, tón złóstnik, na mnje hubjenoho człowjeka. Zyma mje wobeńdźe, pót so lije, ze strachom pak njećuju wjacy bolosćiwe rany. Hižo widźu, kak chce mje skóncować. Tohodla zańdźelu woči, khudu dušu pak poručam Bohu tomu Knjezej.

Też francózski korporal bě wěc wobkedźbował, přetož woła na čornoho wojaka. Ja wězo ničo njezrozymich. Złóstnik so kročel wróći, tola njespokojny, zo mje njemóže zarazyć. A zasy zaběha so, mječ so mi hižo we wočomaj zyboli, čuju nowu ranu. A zasy zareji francózski korporal a — třěli do čornoho z revolvrom. Znak so wali, tón bjezbóžnik, so wjacy njehibajo. Mje dla je zatřělił swojoho — towarša. Wšohomócny je mi w njepřećelu wumóžerja pósłał. „Tón čorny njekhmanik chcyše tebje zranjenoho morić. Dźakuju so Bohu, zo wobsedźach hišće telko mocy, tutu bestiju třělić“, praji korporal. „Byrnjež bych był twój njepřećel, tajke njekhmanstwo njepřidam.“ Ze sylzojtym wóčkom so mojomu škitarjej podźakowach. Běch wězo też jara wćipny, kak mój dobroćel rěka a što je. Skónčnje zhonich. — Katolski duchowny sam.

Tak so tudy srjedź wohenja rozmołwjachmoj. Naši pak so zasy nadběhej přihotowachu. Kak mócnje kroča do prědka! Naběh so poradźi. Njepřećelske hrjebje su naše. Francózojo ćěkaja. Bitwa je dobyta. Skónčnje hakle přińdźe sanitätny wojak, kotryž naju rany zawjaza.

W lazareće pak smój nětko z francózskim podwyškom. — Tajkoho njepřećela husto njenadeńdźeš!

Ach, Knježe, wostań z nami!

(Z pólnoho lista.)

Zasy wulki nadběh Jendźelčanow a Francózow! Z njesměrnym wohenjom běše njepřećel mordarsku bitwu započał. Jako by cyła hela rozhorjena była, tak rži zemja. Daloko a šěroko woheń sapa, kulki lětaju. My pak sahachmy mócnje na njepřećela, swojoho Zbóžnika Jězusa Khrystusa we wutrobje. Škitać chcemy wótcny kraj, zo njeby nas předobyła móc njepřećela. —

Dźak! Pomoc Knjeza a wušikne wjednistwo stej nas z rukow mordarskich wuswobodźiłoj. Božo, Tebi dźak! Ale te wopory! Tu a tam ma smjertny jandźel bohate žně. Tu leža rjekojo, ćežcy zranjeni; wjele je jich spadało. Wutroba će boli, haj mohła so ći puknyć, hdyž wusłyšiš žałosćenjo, zdychowanjo; kak wo pomoc wołaju, ći wbozy! Su nas njebjesa cyle wopušćiłe? Njeje zemja wjacy naša? Tola we wšěch krawnych bědźenjach wuhladaš miłosćiwoho jandźela. Hišće šwórča kulki, hišće ruja kanony, tola měšnik kroči njebojaznje, khwatojo a znajo ćežu swjatoho zastojnstwa. Z wočow sapa lubosć. Kak khila so k prěnjomu, k druhomu . . . Tu słyši poslednju spowědź, tu stykuje rucy k paćerjam, tu posylnja styskhoho . . .

Haj, tutón měšnik bě naš posylnik, naš tróštař. Hdyž joho wuhladachmy, začahny nowa nadźija do styskniwych wutrobow.

Bitwa z nowa howri.

A zasy bědźachmy so cyły luby dźeń. Horca bitwa so biješe. Wječorne směrki hižo rozpřestrěwaja so na wokolinu. Dyrbimy so wróćić. Njepřećel mordarscy morska. Wone pak so wšudźe wječori. — Widźu prawje? Je to woprawdźe naš knjez? Měšnik tu leži ćežcy ranjeny. Krej so lije z joho ranow. O Božo Knježe, pomhaj! Ach — wón hižo mrěje! Tola swjaty měr swěći ze zblědnjenoho wobliča. Smjerć jomu njehrozy ze strachom kaž mnohim druhim. Tu stojimy při knjezu. Sylzy so nam ronja. Hišće njejsym tajkeje smjerće widźał. Je hižo wudychał tón, kotrohož nětkle tak mócnje potrjebujemy? Mi je, jako je Knjez z njebjes sam přišoł po swojoho służownika, po žałbowanoho knjeza. Přetož mrějacy so z miłym hłosom modli:

„Knježe, wostań Ty při nich, dokelž so pola mje wječori.“

Wšelčizny.

(Wulki zmjerzk.) We wokolinje **Hirschberga** (w Šlezskej) běše w nocy wot njedźele k póndźeli wulki zmjerzk, kotryž wšě banje (kěrbsy) a buny zniči. W horach pada hižo sněh.

⁘

W Lipsku zemrě srjedu 20. t. m. sławny professor słowjanskich rěčow dr. August Leskien w 77. lěće. Wón dźěłaše wosebje we starosłowjanšćinje, w kotrejž swjataj Cyrill a Method křesćanstwo rozšěrještaj.

⁘

Wo bohatych popadach rybow pisaja z **Kiela** Wosebje z jerjemi a mjeńšimi rybičkami su rybacy žohnowani. — W rěcy Eider a Treene pak je lětsa wjele wuhorjow. Tam dóstanješ punt wuhorja hižo za 1,70 hr.

⁘

W Halberstaće rozesła wobsedźeŕ wulkoho hotela sćěhowace wozjewjenjo: „Dla zawjedźenja mjasowych znamkow njeje nětko wjacy možno, w mojej korčmje jěsć. Tohodla prošu wšitkich mojich hosći, zo bychu sebi jěsć sobu přinjesli, wosebje wječor, hdyž na karančk piwa přińdu. Talerje, widličky a nože požču wšitkim rady darmo.“

⁘

(Z ruskoho zajeća ćeknył.) 20lětny syn wudoweje Fromme w Paderbornje běše w augusće 1914 jako dobrowólnik do wójska zastupił. Tola hižo w novembru samsnoho lěta přińdźe do ruskoho zajeća a bu do Dauria (k połnocy wot Khinskeje) wotwjedźeny. Hdyž běše so jomu poradźiło ze zajeća ćeknyć, pućowaše z někotrymi towaršemi přecy po strašnych pućach hač do Norwegskeje. Wot tam njeběše potom wjacy přećežko do domizny přińć. Wjeselo zasywidźenja móže sebi kóždy předstajeć.

⁘

Zły přikład. Ty chceš našu służbu wopušćić, Hana? — Haj . . . Wy a Waš muž so nimale kóždy króć wadźitaj, hdyž tu mój nawoženja je — a kóždy króć wón naju kwas zasy wo por měsacow wotstorči!“

⁘

Stary čas. 1. oktobra změjemy zasy stary čas, ke kotromuž so na sćěhowace wašnjo wróćimy: W nocy wot 30. sept. k 1. oktobrej storča so wšitke časniki w nocy 1 hodź. na 12. Přez to změjemy nócnu hodźinu 12—1 dwójcy. Prěni raz słuša wona k septembrej, druhi raz potom hižo k oktobrej. Kaž pola železnicy, tak budźe prěnja hodźina też na pósće jako 12 A woznamjenjena. Druha hodźina wot 12—1, z kotrejž so oktober započina, budźe rěkać 12 B.

⁘

(Wulke njezbožo.) Pola Tannwald w Češkej, njedaloko němskich mjezow, přetorhnychu

Z nowa woła wótcny kraj do bitwy w domiznje!

Tež tutu bitwu dyrbimy dobyć. Poslednja nadźija njepřećelow je: nas pjenježnje pobić. Tohodla dyrbimy stać muž při mužu! Kóždy dyrbi podpjerać wójnsku požčonku po swojich mocach. Tež najmjeńši přinošk pomha wójnu skónčić.

Wšo dalše zdźěli ći rady kóžda banka, nalutowańja a kóždy póst.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowańje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Zbytki ☛ **wšelkich** ☚ ☛ **tkaninow** ☚
(za nowe a k wuporjedźenju)
poruča k nizkim płaćiznam, doniž twora dosaha
Tkajeńnja wołmy w Kamjencu
Fabrikstraße 1. Am Herrental.

Canki ⊖ posamenty ⊖ wobšića
we wulkim wubjerku — tež za **dalepředawarjow** — poruča k nizkim płaćiznam
Tkajeńnja wołmy w Kamjencu.

Ratańska šula w Budyšinje
Přichodny ☛ **zymski semester** ☚ započnje so **wutoru 24. oktobra 1916.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je tež rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.
Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy
změje **srjedu 27. sept.** popołdnju w 3 hodź. **zhromadźiznu**
☛ **w Haslowje.** ☚
1. Přednošk: **Maja Serbja swoju kulturu?** 2. Zdźělenja. 3. Namjety.

Ćežkoranjeny zemrě 10. sept. w pólnym lazareće w Xénin-Liétard w Francózskej mój horcolubowany mandźelski, starosćiwy nan mojoho jeničkoho dźěśća, bratr a swak, narunanski reservist

Mikławš Šěrak z Budyšina

w starobje 37 lět 25 dnjow a wotpočuje nětko w cuzej zemi. Poručamy zemrětoho do pobožnych paćeri wěriwych.

Njech wotpočuje w měrje!

W **Budyšinje, Radworju, Drježdźanach** a na **Židowje**, w septembru 1916.

We mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych:

Madlena zwud. Šěrakowa rodź. Hickec
a synk.

Ćišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 40. | **Budyšin, 30. septembra 1916.** | **Lětnik 54.**

Wótre kulki.

Štó móže powěsć: kelko kulkow je tuta wójna přetrjebała? A to jenož małoho kalibra, kajkež pěšcy maju? Hač hdy to zhoni? Tola zhonimy tež jónu, kelko wojakow su wone porazyłe? Štó nam powě, kelko su jich zraniłe, kelko moriłe? Štó nam powě, kelko bolosće, kelko zrudoby tam wonka, tu doma přez nje je swět měł njesć a hišće ma a hišće změje? Bóh to wě.

A nětko su nowe kulki. To rěka: nic runje won cyle nowe; su hižo stare. Tola z nowa maju so trjebać a to hišće bóle dyžli dotal. Komando je wudate, zo maju so wosebje wot prěnjoho oktobra wužiwać a maju so wužiwać wšědnje přez cyły měsac. Kelko jich přez nje zasy padnje? Kelko budźe ranow; kelko sylzow? Kak wjele jich přez nje woslepi, skhromi, woněmi? — Ani jedyn.

Te kulki maju spodźiwnu móc: Wone njemorja, ale wožiwjeja. Wone njebjeru widźenjo, wone je wótřa, te njebija rany, wone lěkuja. Město sylzow dawaja radosć; zrudobu pokojeju, radosć rozmnožeju. A štóž je jich wužitk dopóznał, přecy zasy so jich přima.

Sy hišo zhudał, što měnju? Wěm zo sy je tež sam často hižo wužiwał. Hišće husćišo pak maš to činić. A Bóh je wě: za čas wójny njeje snadź tež tutych kulkow so zwužiło mjenje dyžli tamnych, kotrež morja. Wonka w hrjebjach su so wužiwałe, a w lazaretach na khorołožach, a doma, hdyž mać so modleše za swojoho wojaka w polu.

Tele kulki, te maš zwjazane do hromady a mjenuješ je **różowc** (rózarije). Praj nětko: nimam prawje, hdyž prajach, kak maja tak dobru wozbožacu móc? Te su hižo wjele na swěće zamóhłe a chceš-li, móžeš z nimi předobyć Njebjohród. Jutře njedźelu swjećimy swjedźeń „najswjećišoho Rózarija“. Jónu rěkaše tutón swjedźeń: swjedźeń swj. Marije dobyćerskeje. A čohodla? Spěwajcy różowc, zo bychu mać Božu wo jeje zastupnu prózstwu prosyli, wuprosychu woni křesćanskim ludam dobyćo nad Turkami. Ći dźěn běchu jónu najhórši njepřećelojo wšoho křećanstwa. Małe 5. oktobra 1571 wulke turkowske pola **Lepanto**.

Takle paćer swj. rózarija zdźerža křesćanstwo před zahubu, t. r. křesćanske ludy před hubjenstwom a podtłóčenjom. A modlitwa swj. rozarija je tež w tutej wójnje mnohich wobkhowała před zahubu. Kelko dowěry k njomu maju tola wojacy sami! To bě wobornik před njepřećelom. A wottam prošeše swojoho duchownoho w domiznje wo różowc, dokelž bě swój zhubił. A dóstawši jón dźakowaše so w lisće takle: „Kak so wjeselu! Nětko mam zasy różowc! Nětko je mi zasy lohko wokoło wutroby. Hdyž budu dźensa wječor na straži, potom chcu na kolenomaj klečo Boha prosyć, zo by tu dobrotu bohaće wam žohnował, kotruž sće mi wopokazał.“ — A njejsće čitali wo Tyrolskich wojakach a wo Awstriskich? Na maršu, hdyž kulki wokoło nich hwizdachu, spěwachu zhromadnje swj. różowc. A hdyž w hrjebjach ležachu a hdyž bě njepřećel přestał třěleć, potom někotři dale njepřećela wobkedźbowachu, tamni pak spěwachu zhromadnje rózarije. Hlej, tajku dowěru maju wojacy před njepřećelom k tutomu paćerjej. A što měniš: bychu jeje měli, hdyž přez njón njebychu začuwali pokojenja? hdyž přez njón so jim do wutroby njeby wuliwała podatosć do Božeje wole? sćerpnosć z ćežemi po Jězusowym přikładze?

A je doma hinak? Hdyž wójna wudyri, njekhwatachu ludźo do cyrkwje? A kotru modlitwu drje wšudźom zhromadnje so modlachu? Ty to wěš tak derje kaž ja: różowc spěwachu. A što su maćerje, mandźelske činiłe, hdyž wón dósta powołanjo do wójska? Što, hdyž spominachu, kak so tam bědźi na maršu, što ćerpi w hrjebjach, kajka tyšnosć joho dźerži, hdyž tysac a tysac kanonow na njoho woheń bluwaju? Prjedy hač k měru so podachu, dha z kulkami rózarija wotrašichu w pobožnej modlitwje wšón strach, kiž joho w nocy mohł morić. Hdyž w nocy wotućichu, kotra njeby spominała, kak tón jeje tam wonka stoji na straži a kak z ćmoweje nocy na njoho so měri smjerć a rana? A njeje sebi potom różowc wzała, a kulka po kulcy dźěše přez jeje porsty a jeje paćeŕ różowca wuprosy jomu škit a jej pokojenjo.

A takle dyrbi wostać. Z różowcom dyrbimy tu doma wojować za swojich w polu. Z nimi dyrbimy předobyć toho, kotrohož hewak nichtó přewinyć njemóže. Jomu dyrbimy wudobyć smilnosć a pomoc a škit za tych, kotříž tam za nas so wopruja. A tež nam budźe to spomožne.

mi.

Wójna.

Dyrbimy dale wojować?

5. oktobra 1571 wulke turkowske pola **Lepanto**.

Takle paćeŕ swj. rózarija zdźerža křesćanstwo před zahubu, t. r. křesćanske ludy před hubjenstwom a podtłóčenjom. A modlitwa swj. rozarija je tež w tutej wójnje mnohich wobkhowała před zahubu. Kelko dowěry k njomu maju tola wojacy sami! To bě wobornik před njepřećelom. A wottam prošeše swojoho duchownoho w domiznje wo różowc, dokelž bě swój zhubił. A dóstawši jón dźakowaše so w lisće takle: „Kak so wjeselu! Nětko mam zasy różowc! Nětko je mi zasy lohko wokoło wutroby. Hdyž budu dźensa wječor na straži, potom chcu na kolenomaj klečo Boha prosyć, zo by tu dobrotu bohaće wam žohnował, kotruž sće mi wopokazał.“ — A njejsće čitali wo Tyrolskich wojakach a wo Awstriskich? Na maršu, hdyž kulki wokoło nich hwizdachu, spěwachu zhromadnje swj. różowc. A hdyž w hrjebjach ležachu a hdyž bě njepřećel přestał třěleć, potom někotři dale njepřećela wobkedźbowachu, tamni pak spěwachu zhromadnje rózarije. Hlej, tajku dowěru maju wojacy před njepřećelom k tutomu paćerjej. A što měniš: bychu jeje měli, hdyž přez njón njebychu začuwali pokojenja? hdyž přez njón so jim do wutroby njeby wuliwała podatosć do Božeje wole? sćerpnosć z ćežemi po Jězusowym přikładze?

A je doma hinak? Hdyž wójna wudyri, njekhwatachu ludźo do cyrkwje? A kotru modlitwu drje wšudźom zhromadnje so modlachu? Ty to wěš tak derje kaž ja: różowc spěwachu. A što su maćerje, mandźelske činiłe, hdyž wón dósta powołanjo do wójska? Što, hdyž spominachu, kak so tam bědźi na maršu, što ćerpi w hrjebjach, kajka tyšnosć joho dźerži, hdyž tysac a tysac kanonow na njoho woheń bluwaju? Prjedy hač k měru so podachu, dha z kulkami rózarija wotrašichu w pobožnej modlitwje wšón strach, kiž joho w nocy mohł morić. Hdyž w nocy wotućichu, kotra njeby spominała, kak tón jeje tam wonka stoji na straži a kak z ćmoweje nocy na njoho so měri smjerć a rana? A njeje sebi potom różowc wzała, a kulka po kulcy dźěše přez jeje porsty a jeje paćeŕ różowca wuprosy jomu škit a jej pokojenjo.

A takle dyrbi wostać. Z różowcom dyrbimy tu doma wojować za swojich w polu. Z nimi dyrbimy předobyć toho, kotrohož hewak nichtó přewinyć njemóže. Jomu dyrbimy wudobyć smilnosć a pomoc a škit za tych, kotříž tam za nas so wopruja. A tež nam budźe to spomožne.

mi.

Rewiew“ rozpisuje spisaćel wuměnjenja, pod kotrymiž měła Jendźelska měr činić. Wo Němskej pisa wón něhdźe tole:

„Tym Hunam přinuzujemy našu wolu. Wulkomyslnosć napřećo tak nadutomu a njekhmanomu ludej so njesłuša. Germania delenda est (Němska ma so zničić), dyrbjało při wuměnjenjach powšitkowna zasada być. Němske kolonije so mjez mócnarstwa, kotrež je dobychu, rozdźěla. Belgiska dyrbi so zasy natwarić. Aachen a susodne krajiny přidadźa so Belgiskej, runje tak Luxemburg.

Jako wójnske zarunanjo dyrbi Němska 2 milliardźe hr. dla złamanych wučinjenjow a 10 milliardow za načinjenju škodu zapłaćić. So samo rozemi, za ma Němska přiměrjene zarunanja tež Jendźelskej, Francózskej a Ruskej płaćić. Elsaß-Lothringska přińdźe zasy k Francózskej, k tomu doł Saary z Trierom a wokolinu. Cyła Prusko-Pólska přida so Rusko-Pólskej, potajkim Poznańska, wječorna Pruska a dźěl Rańšeje Pruskeje.

Němska dyrbi swoje cyłe łódźstwo wotedać, tež překupske łódźe jako zarunanjo za podnurjene łódźe. Wojakow njesmě Němska přichodnje wjacy měć, hač zo mohła nanajwjacy poł milijóna wójska zestajeć. Kielski kanal ma mjezenarodny być; na tym pak njeby hišće dosć było, Kiel dyrbja z najmjeńša nakhwilnje cuzy wojacy wobsadźić.

Za někotre njeskutki, n. př. na Miss Cawell a kapitan Frygatt (wobaj buštaj cyle po prawdźe k smjerći wotsudźenaj), budźe so Němska najlěpje z tym khostać, zo so někotre nowe němske hrody a twarjenjo generalnoho staba w Barlinje zapala. Snadź mohłoj so tež Kölnjanski móst přez Rhyn, abo Kielski kanal zničić. Wjetše dźěle Němskeje, wosebje industrielne měte so tak dołho wobsadźić, doniž njeby wšo dopjelnjene było. K rozpominanju by było, hač měła so Němska do swojich jenotliwych dźělow roztorhać.“

To su wotpohlady, kotrež naši njepřećelojo z nami maja. Po jich měnjenju je wšitko to hišće miłe. Mnozy žadaja hišće wjele twjerdše wuměnjenja za přichodny měr. Tu widźimy, što by na nas čakało, hdy bychmy přehrali. Jako njewólnicy bychmy dyrbjeli dźěłać, a štož bychmy nadźěłali, by šło do cuzych rukow. Z tajkimi njepřećelemi njeje měr możny, khiba zo jich přewinjemy. Tohodla rěka wojować hač do poslednjeje krjepki krjewje, hač do smjerće. Tohodla je tež kóždoho swjata winowatosć, zo pomha wójnu dobyć. Štóž wojak njeje, móže to jenož z pjenjezami činić, kotrež we wójnskej pokładnicy zapołoži. **Zo bychmy naš kraj před cuzym njesmilnym knjejstwom, naš lud před hanibnym wotročstwom wumóžili a wójnu po možnosći borzy dobyć pomhali, chcemy so kóždy na wójnskej pokładnicy wobdźělić a to ze wšěm, štož je nam někak možno. Tak służimy po swjatej winowatości wótcnomu , acym a ćežko ćerpjacym wojakam, tak służimy pak najlěpje tež kóždy sebi samomu.**

Grichiscy wojacy w Němskej.

Grichiske 4. wójsko dyrbješe w Zhorjelcu bydlić a tón tydźeń so tam přewjezć. Nětk pisa so z Barlina, zo je grichiski pósłanc němskoho statnoho sekretara zwonkownych należnosćow prosył, zo bychu grichiscy wojacy so do Šwicy přewjezli a wottam so do Grichiskeje wróćili po puću, kiž dyrbi so hišće wuradźić. Po wuradźenju z němskim wójskowym wjednistwom je sekretar grichiskomu pósłancej wotmołwił, zo Němska po wučinjenjach z jich wjednikom grichiskich woja-

kow jako hosći do Němskeje bjerje a tohodla so wobarać nochce, po přeću grichiskoho knježeŕstwa wojakow do jich domizny pušćić. My pak žadamy dosahacu wěstosć, zo pod naš škit wzaći grichiscy wojacy na puću štworozjednoćeństwu do rukow njepadnu a za swoje neutralne a swěrne zmyslenjo a zadźerženjo khostanja njedóstanu.

Štóž wě, kak štworozjednoćeństwo z Grichiskej wobkhadźa, změje wěsće žadanjo němskoho knježeŕstwa za rozomne a sprawne. Budźe drje tohodla hišće dokładnje so jednać dyrbjeć prjedy hač budźe přeću grichiskoho knježeŕstwa so dopjelnić móc.

Naše powětrniki zasy w Londonje.

Z Barlina wozjewjeja **24. sept.:**

W nocy k 24. sept. su wjacore z našich mórskich powětrnikow na **London** a za wójnstwo ważne městna nad **Humberom** a w srjedźnych jendźelskich krajinach, mjez nimi **Rottingham** a **Sheffield,** bohaće bomby mjetałe.

Wšudźom nastachu sylne wohnje, kotrež běchu hišće dołho po wotkhadźe powětrnikow widźeć. Hdyž powětrniki přilećachu a přez mjezu lećachu a hdyž nadběhachu, bu wot stražnych a wobaranskich batterijow sylnje na nje trělane. Někotre batterije buchu wot našich bombow podušene. **Dwaj powětrnikaj** buštaj we wobaranskim wohnju **zničenaj,** wšě druhe so njewobškodźene wróćichu. (b)

Po jendźelskich powěsćach wobdźěli so na nadběhu 14 abo 16 powětrnikow, po druhich 12. Kelko škody powětrniki načinichu, Jendźelčenjo wězo wěsće njepraja; tola stoja k tomu, zo buchu khěže, mjez nimi też fabriki zničene, 28 wosobow morjenych a 99 ranjenych.

Jedyn ze zničeneju powětrnikow so cyle spali, druhi padźe k zemi, po zdaću bě někak wobškodźeny. 22 ludźi z njoho bu zajatych. Ważniše dźěle je joho wobsada najskerje zničiła, tak zo Jendźelčenjo jón njebudźa trjebać abo joho twar studować móc. Powětrnikow a z nimaj zahinjenych ludźi je wězo jara škoda ale kaž na pólnym tak njewoteńdźe też na powětrownych wojownišćach bjez bolostnych woporow.

W Grichiskej

mući so dale. Kral stoji přecy hišće kruće na neutralnym stojnišću ale jenož Atheny a Peloponnes stoja hišće swěrnje k njomu, wšě druhe provincy a kupy su so pak Venizelej a joho zběžkarjam přizamknyłe, pak z najmjeńša khabłaju. Tak pisaja jendźelske nowiny. Druhich powěsćow z Grichiskeje njepřińdźe, dokelž štworozjednoćeństwo wšitko wobknježa. Dźěl wójska je so zběžkarjam přizamknył, druzy stoja ke kralej. Zo kral swoje stojnišćo, runjež khory, tola kruće zastupuje, je z toho widźeć, zo bě młodym rekrutam při přisazy prajił: „Wy maće mojim wukazam posłuchać, wy sće mǫji wojacy a žanoho druhoho.“ Hač khory kral ze wšej swojej krutosću a wutrajnosću měr dodźerži, so jara praša. Štož tam štworozjednoćeństwo mući a šćuwa, je přećiwo wšomu swědomju a prawej.

Na wječornych wojownišćach

bě bitwa **nad Sommu** hubjenoho wjedra dla na khwilu něšto popušćiła. **22. sept.** pak so z nowa započa a zakhadźa nětko surowišo hač hdy prjedy. Wo třělenju kanonow piše jedyn z němskich dopisowari, zo človjek tajki nawal municije z cyła njeby za móžny měł. Na sta kilometrow daloko klinči njepřestawacy bubot kanonow kaž by „hroch sypał“. Powětr ruje a wuje, zemja rži a třepota a centnarske a wjele ćežše granaty ryja so do zemja a funkaja při rozbuchnjenju rolu do powětra, kaž bychu hobry z njesměrnymi łopatami rozprošace hory přemjetowali. A w tutym helskim howrjenju dyrbja naši wojowarjo stać a trać, přez tutu stajnu smjerć dyrbja z municiju abo podpjeru do prědka abo dyrbja cofać, hdyž přesylnoho njepřećela njemóža přewinyć a zadźeržeć. A na mnohich druhich frontach, wosebje też přećiwo Rusam njeje wjele lěpje. Woprawdźe wojak, kiž tu ze žiwjenjom woteńdźe, móže wo dźiwje rěčeć. **Za nas w domiznje wojuja wojacy a ćerpja. K dźakej za jich rjekowstwo chcemy jim z najmjeńša dać, štož je k skónčnomu dobyću trěbne — pjenjezy.**

Na štwórtym dnju žałostnoho bědźenja je **bitwa nad Sommu** najwyšši skhodźeńk surowosće docpěła. Naše wjednistwo wozjewja wo tym **26. sept.:**

Jendźelsko-francózska infanterija je wčora, štwórty dźeń wulkoho bědźenja artillerije, mjez Ancru a Sommu zhromadny nadběh nastupiła. Připołdnju započate wojowanjo zakhadźeše ze samsnej surowosću też w nocy dale. Mjez Ancru a Eaucourt l'Abbaye zadusy so njepřećelski nadběh w našim wohnju abo złama so krawnje před našimi linijemi.

Wuspěchi, kotrež njepřećel k ranju wot Eaucourt a z wobsadźenjom wsow, w liniji Gueudecourt-Bouchavesnes ležacych, měješe, dyrbja so připóznać, předewšěm pak dyrbimy na našich rjekowskich wojakow spominać, kotřiž tu přećiwo zjednoćenym črjódam jendźelsko-francózskich mocow a přećiwo kopicam wójnskeje nadoby stoja, kotrež buchu přez wójnsku industriju cyłoho swěta w měsacy dołhim dźěle zhotowjene. Pola Bouchavesnes a dale k połdnju hač k Sommje buchu wjele króć wospjetowane nadběhi Francózow pod najćežšimi woporami wotpokazane.

27. sept.:

W dale trajacej bitwje nad Sommu dóńdźe wčora zasy **k jara sylnym wojowanjam artillerije a infanterije.** Wuzki rózk pola Thiepval dźěše k zhubjenju. Na woběmaj stronomaj wot Courcelette doby njepřećel, hdyž bě wjacy króć pod zahubami wróćo zbity, skónčnje kruch zemje, dale k ranju bu wotpokazany. Wuspěch z 25. sept. njemóžeše — hdyž na wobsadźenjo wsy Gueudecourt njedźiwamy — wutrjebać; smy joho wótre nadběhi z Lesboeuf a z fronty wot Morval hač k połdnju Bouchavesnes, z dźěla w ručnym wojowanju, krawnje wotpokazali.

K połdnju Sommy buchu francózske nadběhi z ručnymi granatami pola Vermandovillers a Chaulnes wotpokazane. (b)

Z tajkimi mocami a z tajkim brójenjom municije njemóže też najsylniši njepřećel dołho wojować. Zo tajkich móc cyle bjez wuspěcha njewostanje, so skoro samo rozemi. Štož pak njepřećel hjez dwěla chcyše a čohož so nadźiješe, njeje so jomu radźiło, našu frontu přełamać. Wona drje je něšto cofała, ale stoji njeroztorhnjena. Chce-li njepřećel na samo wašnjo našich po něčim z Francózskeje wutłóčić, budźe hišće milijóny wojakow a wjele lět časa k tomu trjebać.

Lětarjo su při wšěch wulkich wojowanjach jara žiwje lětali a jara ćežko wojowali. Hač do 24 lětakow njepřećel za jedyn dźeń zhubi. Też my smy wězo ćežke wopory přinjesć dyrbjeli. Najbolosćiwši mjez nimi je smjerć leutnanta Wintgens, kotryž 25. sept. w ćežkim wojowanju padźe. Wjacy hač 20 lětakow je wón potřělał a bě też swojoho dobroho wašnja dla wšudźom lubowany.

Na rańšich wojownišćach

nadběhaja Rusojo dale na fronće wot pripjetskich tonidłow hač do južnych Karpatow, hdyž so jim potom zawjedźeni Rumunojo přizamkuja. 16. sept. je so tuta nowa wulka offensiva započała a ze wšelakimi přetorhnjenjemi hišće traje. Surowe napinanja — we Karpatach wojuja hižo w sněžy — a njeličomne krawne wopory je jim hižo přinjesła, wuspěcha tak derje kaž žanoho. Naša a awstriska fronta stoji k ranju runje tak kruće kaž k wječoru.

Přećiwo **Rumunam** su naši a Awstriscy z nadběhami započeli a jich z dźěla hižo přez sydmhórske mjezy zahnali. Z dobrym wuspěchom wojuja při szurdukskim a balkanskim překhodźe a přimaja Rumunow pola Hermanstadta.

W Dobrudši a na macedoniskej fronće

běchu wojowanja, samo na sebi njesnadne, ale porno surowym bědźenjam na jendźelsko-francózskej a ruskej fronće tola mjeńše. We Dobrudši Mackensen Rumunow a Rusow pomału wróćo tłóči. Na hłowne město Bukarest buchu wjacy króć wot němskich lětarjow bomby mjetane.

Pola wyšiny **Kaimakcalan** na macedoniskej fronće napinaše so serbiska drinska divisija dźesać dnjow přećiwo Bołharam. Po bołharskich wozjewjenjach 26. sept. buchu Serbojo z mócnym bołharskim nadběhom přewinjeni a dyrbjachu na cyłej liniji cofać. Wojowanjo dźe tam dale.

Přećiwo Italskim

běchu wojowanja něšto słabše, hdyž woni ze swojej sydmej wulkej offensivu njeběchu ničo wučinili. Hroznje zehrachu jim Awstriscy 23. septembra na horje **Monte Cimone** k połnocy wot Arsiero na tyrolskej fronće. Tam běchu Italscy 24. julija wjeršk hory wobsadźili. Awstriscy, kotřiž połnócny wotwisk dźeržachu, zarychu so nětko do hory a **rozbuchnychu cyły wjeršk** 23. sept. Italska wobsada bu z dźěla zasypnjena, 378 muži a 13 officirow bu zajatych. Zasypnjeni Italscy pod kamjenjemi žałosćachu a awstriske wjednistwo pisaše tohodla italskomu, zo bychu Italscy nakhwilnje brónjam wotpočować dali. Woni chcyli zasypnjenym pomhać. Italske wjednistwo to wotpokaza pisajo, zo su Awstriscy italskim zasypnjenym pomhać hnydom časa dosć měli, kaž su swojim pomhali. Tak dyrbja zasypnjeni w swojich bolosćach mrěć. — W Benadkach su awstriscy lětarjo telko škody načinili, zo dyrbi italske knježeŕstwo na wosebite pomocne srědki myslić.

Rjany skutk awstriskich lětarjow.

W južnej Adriji podnuri 21. sept. awstriski lětak francózski podmórnik „Foucault“. Hdyž so francózska wobsadka skoro hižo tepješe, wumoži ju awstriski lětak z pomocu druhoho, 2 officiraj a 27 muži, kotřiž buchu poł hodźiny pozdźišo na torpedowu łódź přewzaći. Francózskaj officiraj buštaj na lětakomaj do awstriskoho přistawa přenjesenaj. (b)

Jendźelčenjo so napřećo njepřećelam, kotřiž so w morju tepja, cyle hinak zadźerža.

„Bremen“,

druhi překupski podmórnik, je do Ameriki dojěł a to do přistawa New London, něhdźe 160 km k połnocy wot New Yorka. Joho wjednik je kapitan Schwartzkopf. „Bremen“ ma runje kaž „Deutschland“ přede wšěm drohe barby a lěkarstwa.

Njezabudźće na pjatu wójnsku požčonku!
Hač do 4. oktobra zrjaduj!

Němska.

Kejžorstwowy sejm je 28. sept. zestupił.

Přeměnjenjo póstowych płaćiznow mjez Němskej a Awstriskej.

Hač dotal měješej Němska a Awstriska přez dołhe lěta wosebity póstowy wumjeńk, kotryž pak k 1. oktobrej wotběži. W Awstrisko-Wuherskej so póstowe płaćizny wot 1. oktobra, kaž je so pola nas hižo stało, powyša. Wuherska a Bosniska matej pak kóžda swój samostatny póst; tohodla dyrbi so wšo z nowa rjadować. Dokelž je nětko Němska swoje płaćizny powyšiła, přeměnja so też přez to poćahi k němskomu póstej. Wot 1. oktobra su potajkim sćěhowace přeměnjenja w póstowym wobkhodźe mjez Němskej a Awstriskej, Wuherskej a Bosniskej:

Listy hač do 20 g płaća 15 pj.; za kóžde dalše 20 g 5 pj.; dopisnicy 7½ pj.; ćišćane wěcy hač do 50 g 3 pj.; přez 50—100 g 5 pj.; za kóžde dalše 5 g 5 pj. a při tym njesmědźa ćežše być hač 2 kg.

Tworowe pruhi a pokazki do Awstriskeje a Bosniskeje hač do 500 g, do Wuherskeje hač do 350 g, za kóžde 50 g 5 pj., z najmjeńša pak 10 pj.

Wobkhodne papjery, kotrež móža 2 kg ważić, za kóžde 50 g 5 pj., z najmjeńša pak 20 pj.

Za słanjo pjenjez płaći so za kóžde 40 hr. 20 pj.

Z Łužicy a ze Serbow

Płaćizny za běrny

wozjewja komunalny zwjazk Budyšinski za kraj wot 1. oktobra 1916 hač do 15. februara 1917. Při předawanju plahowarja tomu, kiž je k jědźi kupuje, wjacy hač 10 centnari za centnar 4 hr. a wot 1—10 centnari 4 hr. 20 pj. za centnar, wot městna, hdźež so namakaja abo wot železnicy z nakładźenjom sobu ličene ale bjez měchow, z měchami à 30 pj. wjacy za kóždy započaty tydźeń za požčenjo. Niže centnarja płaći punt 4½ pj.

Na městnach předawanja běrnow za wužiwari, hdyž hnydom po přikhadźe běrnow so wotwozmu, při wjacy hač 1 centnarju wotewzaća 4 hr. 70 pj. za centnar, mjenje centnarja wotewzaća płaći pak punt 5 pj., pozdźiše wotewzaćo, hdyž su běrny hižo zaměstnjene, w kajkežkuli mnohoće płaći 5 hr. centnar a 5 pj. punt. Z měchami je tosame kaž horka.

Štóž tule płaćiznu přestupi, so z jastwom hač do lěta khosta abo pjenježnje hač do 10000 hriwnow.

⁘

Mjaso a mjasowe twory.

Wo tym płaća wot 2. oktobra wšelake nowe postajenja. Tohodla ma so kóždy wo tele zarjadowanja starać, kotrež dźěn so wšudźom na přihodne wašnjo wozjewja.

⁘

Za běrnjace (neplace) žně

su so też wšelake postajenja wozjewiłe, a ma so kóždy běrnyplahowar po tym měć.

⁘

Z Budyšina. Dokelž měješe žiwjenjo syte, skoči wobžarujomnje tydźenja w nocy wot pjatka na sobotu ½12 hodź. 17lětna służowna holca z kronpryncowoho mosta do Sprewje. Při wšitkej wysokosći, z kotrejež bě dele skočiła, wosta holca při žiwjenju a wo pomoc wołajo płowaše wona k tamnym spušćadłam při rybarskej hasy. Wojakaj, kotrajž runje po mosće dźěštaj, wo pomoc wołanjo wusłyšawši, khwataštaj tam dele a jimaj so poradźi, zo holcu wućahnyštaj. Poměrnje so jej hižo zasy derje dźe, a zda so, zo jej tele deleskočenjo njeje wjele škodźało.

⁘

Pomhajće z wotedaćom wašoho złotoho naše wójnske srědki posylnić a wójnu přikrótšić!

Přecy zasy čitamy w časopisach napominanjo, złoto abo złote wěcy z lubosće k wótčinje woprować. Posoł napominaše w poslednim (39.) čisle też zasy k tomu. Wězo wšak pola nas Serbow jara wjele złotych wěcow njenamakaš, wosebje nic na wsach. Wo kak wulkotnych a hnujacych woporach smy tu často čitali, wosebje pola měšćanow, kak tu často swoje jeničke a najlubše złote wěcy a wěcki přinjesechu, na kotrychž wutroba wisaše, z kotrymiž běchu najlubše a najněžniše dopomnjeća zjednoćene, zo bychu je woprowali za swoju wótčinu a zymny pjenjez, kotryž bě złota wěc hódna, dóstali.

Na jenu pychu pak chcemy hišće spomnić, to su naše **družče šnóry**. Su wšak něšto rjane a krasne, často drohotne, lubowane swójbne wopomnjeća, kotrež su snadź wjele splahow jeneje abo druheje swójby widźałe. Krasne to dopomnjeća a wopomnjeća. — Ale to běchu też **statoki** tysacorych swójbow, kotrež buchu hižo přez wójnu zničene a so hišće niča. A zo by so tomule hubjenstwu skerje a lěpje wotpomhało, wójna so dobyćerska skónčiła, k tomu trjeba stat złoto. Tuž so naši Serbja namołwjeja, zo bychu też tu mały wopor přinjesli a **złote kruchi** tuteje lubowaneje pychi woprowali. Wěmy wšak, zo wšitke złotobłyšćate kruchi złoto njejsu, ale su jeno wšelake pjenjezy a medaille, kotrež su jeno pozłoćane. Tajke wěcy tu měnjene njejsu, ale woprawdźite złote kruchi. A tych drje też přecy črjódka budźe. Tajke njech so donjesu na městna, kotrež tele złote wěcy za wótcny kraj wobstaruja a kupuja, na př. w Budyšinje złótnik Jung na serbskej hasy. Za to njedóstanješ jeno płaćiznu, kotruž je złoty kruch hódny, ale też, hdyž je złoty kruch **wjacy** hač **5 hr.** hódny (wučinja), připóznawace wopismo a na to so poćahowacu rjanu železnu wójnsku medaillu, kotraž móže dźěn so potom město prjedawšoho złotoho krucha šnórje přičinić a kotraž budźe stajnje wopowědować wótčinsku lubosć a narodnu woporniwosć wosoby a swójby, kotraž je w tak zrudnym a strašnym času tutón wopor ze sebjezaprěćom přinjesła a woprowała na wołtař wótcnoho kraja. A rjeńšo hač złoto budźe so na wutrobje knježny, družki, stajnje błyšćić wopomnjećo wopora we wulkim času najwjetšeje, hobrskeje swěta-wójny!

Złoto dach za železo!

Z Khrósćic. Jurij Kobalc, reservist pola artillerije w Ruskej, dósta za swoju zmužitosć před njepřećelom hižo w juliju t. l. železny křiž.

⁘

Z Noweje Wjeski. (Wuznamjenjenjo.) Jurij Koch, wojak w jenym pěšim regimenće, dósta před krótkim železny křiž II. rjad. Wón wojuje na wječornym bitwišću pola V. Měješe jako wjednik patrulije ważny nadawk a wuwjedźe jón najebać wulkich zadźěwkow z njebojaznosću a ze zmužitosću. Mjenowany je štwórty z našeje wsy, kotryž bu wuznamjenjeny. Tři dóstachu hižo železny křiž II. rjadownje a jedyn Friedrich-Augustowu medalju.

⁘

Z Miłoćic. Kowarski mištr Jurij Pól, kotryž hižo wot spočatka wójny na wječornym bitwišću swoju wojeńsku służbu wukonja, dósta Friedrich-Augustowu medalju.

Cyrkwinske powěsće.

Z Budyšina. (Přeměnjenja na někotrych duchownych městnach.) W prěnim tydźenju oktobra so sćěhowace přeměnjenja na duchownych městnach stanu: knjez kapłan Mikławš **Just** w Njebjelčicach přesydli so w tu khwilu na kapłanske městno w Budyšinje a na joho dotalne městno přińdźe knjez kapłan **Wałda** z Wostrowca. Do Wostrowca pak póńdźe nowoswjećeny měšnik Pawoł Löbmann-Šěrachowski za druhoho kapłana. Nowoswjećeny měšnik knjez Beno **Šołta**-Radworski póńdźe w tu khwilu za kapłana do Lipska. Nowoswjećeny měšnik Franc Schwarzbach z Blumberga bu postajeny za kapłana w Kamjenicach w prěnjej (staršej) farskej wosadźe, mjez tym zo nowoswjećeny měšnik dr. phil. Schmidtke z Roßweina, kotryž nětkle w Drježdźanach wupomha, tam so za kapłana postaji. — Bóh daj wšitkim knježim bohate žohnowanjo za jich duchowne dźěła a prócowanja na jim připokazanych městnach dušepastyrstwa.

⁘

Z Marijneje Hwězdy. Štwórtk dopołdnja bu klóštrska knježna Barbara Marija Schmidtec z Oberzieder w Šlezskej pokhowana. Wona narodźi so 27. měrca 1895. Profeß wotpołoži 21. augusta 1916 na khorołožu a zemrě 25. sept. Bě wot wšitkich jara lubowana swojeje něžneje powahi dla. Tu płaći słowo: „Zbóžni su měrniwi!“ Dlěji čas přebywaše we Worklečanskej khorowni, hdźež so lěkowaše. Hdyž bě so zasy domojwróciła, wza ju Bóh bórzy k sebi, jandźela po mjasu. „Zbóžni su čisteje wutroby.“

⁘

Różowcowy wotpusk w Radworju.

Swjedźeń swjatoho różowca so zasy bliži. Tuž njech je z nowa na někotre drobnosće spomnjene, kotrež wěriwi, wosebje cuzy, přecy zasy z wěstosću njeznaja:

1. Też druhu njedźelu oktobra (8. 10.) je w tudomnej cyrkwi dospołny wotpusk, jenož zo so wón wjacy króć dobyć njehodźi.

2. Wotpusk na swjatoho rózarija, a też druhu njedźelu měsaca (druhi różowcowy wotpusk), móža wšitcy wěriwi dobyć, nic jenož sobustawy bratrstwa.

3. K dobyću wotpuska njetrjebaja so swjate sakramenty tu dóstać, ale dosaha, zo so z najmjeńša wotpuskne paćerje w tudomnej cyrkwi wuspěwaja. Tuž so też hodźi sem k nyšporu přińć a potom tu pobožnosć dokonjeć.

4. Wotpuskne paćerje hodźa so też hižo sobotu popołdnju (wot 2 hodźin) spěwać, też hižo do spowědźe.

5. Štóž chce ze železnicu wotjěć, ma we hali jězdny porjad wšelakich ćahow wupowisnjeny. Zwisk (Anschluß) z dalšimi ćahami móže kóždy na farje zhonić. Z dobom dopomnjamy na to, zo je sobotu hišće dotalny stary porjad, njedźelu (1. oktobra!) pak hižo

nowy zymski, po kotrymž so druhdy tu a tam něšto přeměni. Tuž hladaj za tym!

⁘

Z Kölna n. Rh. so wozjewja, zo je tam **wopor** za **Bonifacijowe towarstwo,** kotryž so Swjatkowničku wotmě, njewočakowanje wjele wunjesł. Mjez tym, zo wunošk w zańdźenym lěće 42940 hr. wučinješe, je wón lětsa na 58824 hr. zrostł, potajkim 16000 hr. hišće wjacy wunjesł. A to wosrjedź wójny! Bonifacijowe towarstwo ma so za tónle rjany wunošk zawěsće zahorjenym namołwjacym słowam knjeza kardinala dźakować, z kotrymiž je wón tónle wopor přez duchownych z klětkow poručał.

Wšelčizny.

Woporny dźeń za našu marinu je 1. a 2. oktobra.

(H. D.) Zo by so tež wojowarjam na morju dźakownosć ludu Němskeje wopokazała, je Němske łódźne towarstwo 1. a 2. oktobra we cyłym kejžorstwje powšitkowny woporny dźeń postajiło. Dokelž je w Sakskej założeństwo „Dźak domizny“ tež starosć wo tych we wójnje škodowanych a zawostajenych mariny (łódźstwa) přewzało, dóstanje wone po wučinjenju z łódźnym towarstwom połojcu wunoška wopornoho dnja w Sakskej. Zbytny dźěl hromadźenja připokaza so centralnomu městnej za dobrowólne dary za marinu k porjadnomu rozdźělenju, kotrež ma so w Sakskej po rozrěčenju z „Dźakom domizny“ stać. Wokrjesne zjednoćenja a towarstwa „Dźak domizny“ su so prosyłe, zo bychu hromadźenjo darow po swojich mocach spěchowałe.

⁘

Z Drježdźan. Wójnska wustajeńca bu 25. septembra zawrjena a z tym wustajenjo skónčene. Wunošk wustajeńcy je 100000 hr. za zaměry „Čerwjenoho kříža“ a je zawěsće rjany wuspěch. Drježdźanska wustajeńca přenjese so nětko do Lipska.

⁘

Tysac sakskich wučerjow je hižo spadało, kaž „Lipsk. wuč. časopis“ pisa. Hač dotal bu hižo w tymle časopisu 997 mjenow padnjenych sakskich wučerjow na ludowych šulach wozjewjenych, kotřiž su swoje žiwjenjo woprowali za wótcny kraj. Dokelž drje tež mjez tymi, kotřiž dotal jako „zhubjeni“ płaća, mnozy wjacy žiwi njebudźa, budźe drje ličba wučeri na sakskich ludowych šulach, kotřiž tutej swěta-wójnje hižo k woporej padźechu, hišće tójšto wjetša. Wuznamjenjenych sakskich wučerjow je dotal 1224 ze železnym křižom a 614 doby sebi Friedrich-Augustowu medalju.

⁘

Nowy sněh bě so hižo srjedu tydźenja w bayerskich předhorach našoł; tak přikrywaše Brünnstein srjedu rano 18 cm wysoki sněh, temperatura bě 2,2°. Na Wendelsteina dźěše so štwórtk tydźenja popołdnju wot 4—5 hodźin prěni sněh. Tež w Iserskich a Hobrskich horach leżeše hižo sněh a bě tam tohorunja na 2° zymy.

⁘

Z Bamberga pisaja, zo je při durjach basiliki „Štyrnaće Swjatych“ (měnjeni su „štyrnaćo w nuzy pomharjo“), sćěhowace pismo přibite: „Wopytarjo basiliki! Kedźbu!“ Prjedy hač do swjatnicy zastupiš, prašej so: Sym winowatosć swědomja dopjelnił z krutym předewzaćom, zo po swojim zamoženju so na wójnskej požčoncy wobdźělu? Preč ze wšitkimi dwělemi! Preč ze wšitkej njedowěru! Zamóžiš-li hišće 100 hriwnow, potom sebi dlěje njepřekładź! Přepodaj je hnydom tam, hdźež so pjenjezy na požčonku přijimaja. To je twoja winowatosć dźakownosće napřećo škitarjam wótcnoho kraja, to twój samsny wužitk, dokelž njeje wěsćišoho a wunošnišoho na-dań-daća ze tebje. Jeno tak możeš pomhać wójnu přikrótšić. Potom hakle, hdyž sy sebi kruće předawzał, twój dar na wołtař wótčiny położić, potom hakle nutř do basiliki, potom hakle so bliž k wołtarjej twojoho Boha, kotryž tebi tež jónu wo winowatosći napřećo twojomu, we sprawnym wobaranju so namakacomu wótcnomu krajej, sudniske słowa přiwoła: „Podaj zličbowanjo w swojim nuknicowanju!“ Tele razne słowa dyrbjałe na kóždych cyrkwinych durjach stać, so čitać a — wobkedźbować. (A. P.)

⁘

We Vorarlbergu wopruja jenotliwe cyrkwje hižo swoje zwony k zhotowjenju nowych kanonow.

⁘

W Českej su płaćizny piwa z nowa powyšene. Pilzeńske piwarnje žadaja sebi zasy 30 hr. za hektoliter wjacy kaž hač dotal.

⁘

Zasudźenej dla njedowolenoho wobkhada z jatymi a wuswobodźenja jatych buštej holcy wot sudnistwa w Ulmje, 20lětna Marija Anberer z Ehingen k 10 měsacam a jeje 17lětna sotra Emma k 2 měsacomaj jastwa. Holcy stej so z ruskimi jatymi lubkowałoj, jim listy pisałoj a w nocy wopytowałoj. Marja Anberer bě nimo toho swojomu žónsku drastu dała a spyta z nim do Świcy ćeknyć; buštaj pak zajataj.

⁘

(Nadpad na wyššoho měšćanostu.) Wyšši měšćanosta města Mohuča dr. Göttelmann bu, hdyž ze swojej mandźelskej so w Gensenheimskim lěsu překhodźowaše, nadpadnjeny. Njedočink běše młody človjek z Düsseldorfa, kotryž dźěła nima. Hdyž so měšćanosta před revolvrom hnydom njestróži, naboja so dundak a ćekny. Tola hižo za połdra hodźiny běše joho policija zajała. Wón wukhadźa z wosobneje swójby a měješe hišće 200 hr. w kapsy, kotrež běše swojomu nanej pokradnył.

⁘

Wot automobila přejědźeny bu w Barlinje wyšk swobodny knjez von und zu der Tann z Hannovera. Do khorownje přenjeseny wumrě wón na sćěhwkach swojoho ranjenja.

⁘

Wulke njewjedro w Khinskej.

Z Neuyorka wozjewješe 21. sept. Reuter: **Jara wobšěrne powodźenja zahubichu wjele distriktow khinskoho kralestwa. Wjacore města stoja pod wodu. Žně buchu wšudźom zničene. Na milijón ludźi je bjez wobydlenja. Wukraj so wo pomoc prosy.**

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 23. sept. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 28. sept. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	80				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	20				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	—	23	80
Pšeńca			14	—				
„								
Rožka			12	—				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	50	7	—	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			16	12				
Syno	7	—	9	—	—	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata (w Kamjencu —)								
Butra 1 kg	4	60						
Jeja, čerstwe, štuka	—	25						25
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Lubi čitarjo a lutowarjo — hišće je čas!

Nětkle maš hišće přileżnosć, zo by sebi wužitk wójnskeje požčonki zawěsćił: tunje kupjenjo, wysoku dań, najwjetšu wěstosć, lohke wuměnjenja zapłaćenja, žane pódlanske wudawki.

Kónc: štwórtk 5. oktobra.

Wšo druhe ći praji banka, nalutowarnja a póst.

Jězdny rjad železnicow

wot 1. oktobra 1916.

Z Drježdźan do Zhorjelca.

	1-4	D1-3	1-4	2-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	1-3	1-4	2-4
Z Drježdźan-St.	1220	130	556	706	845	906	1221	124	258	509	515	750	835	1013	1058	—	jenož w nocy po njedźelach a swj. dnjach.
„ Drježdźan-N.	1231	145	608	720	855	918	1235	135	309	519	530	802	848	1025	1116	—	
„ Arnsdorfa . .	110		640	803		950	108	158	341		617	842	929	1101	1143	—	
„ Biskopic . . .	137		708	827	934	1018	134	226	405		642	910	953	1127		1154	
„ Zemic	143		715	—		1025	141		412			917		1134		1201	
„ Žičinka . . .	152		723	—		1034	150		420			926		1142		1209	
„ **Budyšina** . .	201	235	737	—	950	1047	204		434	609		940		1151		1218	
„ Kubšic	—		747	—		1057	214		444			951					
„ Pomorc . . .	—		755	—		1105	222		452			959					
„ Lubija	—	256	815	—	1012	1126	241		510	631		1021					
do Zhorjelca . .	—	317	853	—	1032	1203	319		545	652		1100					

přij. 425 — přij. 915 — přij. 1126 — přij. 128 — jenož w njedźelu a swj. dny.

Ze Zhorjelca do Drježdźan.

	1-4	1-4	1-4	D 1-3	1-4	3	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	2-4	1-4	2-4
Ze Zhorjelca	417	—	746	902	1121	136	215		430		706	853			1125
„ Lubija	458	—	830	927	1148	249	240		513		751	916			1205
„ Pomorc	513	—	846		1204	310			529		808				1217
„ Kubšic	521	—	854		1211	318			536		815				1223
„ **Budyšina**	534	638	908	947	1224	342	301		549		829	937	1016		1231
„ Žičinka	546	650	920		1236	359			601		842		1029		
„ Zemic	556	700	930		1246	411			611		852		1039		
„ Biskopic	606	718	940		1257	551			620		904		1048		
„ Arnsdorfa	627	743	1000		120	609			643		930				
„ Drježdźan-N. . .	655	819	1028	1039	150	635	354		713		1003	1027			
do Drježdźan-St. . .	705	828	1037	1046	159	645	400		723		1012	1033			

ze Žitawy wotj. 110 — ze Žitawy wotj. 530 — jenož w nocy do njedźele, swj. dnjach. — z Lubija jenož

Z Budyšina do Wjelećina a wróćo.

445*	712	1048	118†	206	434	639	834	943	Z Budyšina do	629*	857	1217	104†	331	542	755	815	1057
453*	720	1056	130†	215	442	647	846	952	„ Dźěžnikec „	622*	850	1210	1252†	324	535	748	804	1050
501*	727	1102	139†	221	449	654	854	958	„ Budestec „	616*	844	1204	1242†	318	529	742	754	1044
506*	732	1107		227	454	659		1004	„ Rozwodec „	611*	836	1159		313	524	737		1039
514*	740	1114		235	501	707		1012	do Wjelećina z	605*	828	1153		306	518	731		1033

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja.

† Jenož njedźelu a swjaty dźeń, srjedu a posledni dźěławy dźeń tydźenja.

Z Biskopic do Žitawy a wróćo.

622 wot Lubija	712	1040	1155 w. Lubija	226	633 wot Lubija	649	953	1145	Z Biskopic . . . . . do	858	z Lubija 807	319	do Lubija 230	545	747	do Lubija 906	1058
	730	1101		244		710	1012		„ Delnjeje Wjazońcy „	843		303		529	731		1042
	747	1120		300		727	1031		„ Wjelećina . . . . . „	826		244		510	714		1022
	753	1126		306		733	1037	1211	„ Šěrachowa . . . . „	818		234		501	706		1012
	759	1132		312		739	1043		„ Sohlanda . . . . . „	812		228		455	700		1007
	827	1201		338		809	1110	1235	„ Habrachćic . . . . „	750		206		434	639		945
	836	1209		346		817	1118	1242	„ Neugersdorfa . . . „	739		155		426	631		936
607	857	1230	1240	406	716	—	1137		„ Hornich Oderwitz „	714	724	131	148	404	—	823	906
626	915	1244	1259	425	731	915	1155	128	do Žitawy . . . . . ze	654	707	110	129	340	530	800	845

Ze Žitawy jězdźi ćah rano 345 do Biskopic 554.

(Khoćebuz-) Wojerecy-Rakecy-Budyšin.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

					750		100		607	Z Khoćebuza . do		903		1223		530		
					845		137		645	„ Wikow . . . „		805		1154		455		
					944		224		733	do Wojerec . . . z		708		1102		407		
455			704		1017		231		741	Z **Wojerec** . . . do	539	649		1101		357		907
502			711		1024		238		748	„ Němcow . . z	533	643		1055		351		901
511			719		1032		246		756	„ Kulowa . . . „	525	635		1047		343		853
			726		1039		253		803	„ Hóska . . . . „		628		1040		336		846
			733		1046		300		810	„ Zdźarow . . . „		621		1029		329		839
			740		1053		307		817	„ Komorowa . . „		614		1022		322		832
			746		1059		313		823	do **Rakec** . . . z		607		1015		315		825
	505*		748		1102		317		830	z **Rakec** . . . do		605		1013		310		817
	513*		754		1108		324		837	„ Sešowa . . . ze		559		1007		305		810
	522*		801		1115		331		844	„ Njeswačidła . „		552		1000		258		803
	531*		809		1123		339		851	„ Khasowa . . . „		545		953		251		754
	536*	605	814	1013	1127	146	344	740	857	do **Radworja** . . z		540	817	948		246	509	748	901
	541*	607	816	1014	1129	148	345	746	900	z **Radworja** . . do		539	815	946	1214	245	505	745	859
	553*	615	826	1022	1139	157	355	754	910	„ Mał. Wjelkowa z		531	807	938	1205	238	457	737	851
	600*	622	832	1028	1145	204	401	801	916	„ Židowa . . . „		525	801	931	1159	231	451	731	845
	605*	626	836	1032	1149	209	405	806	920	„ Ratarjec . . . „		521	756	926	1154	227	446	726	840
	612*	632	841	1038	1154	215	410	812	925	do **Budyšina** . . z		515	750	920	1148	221	439	720	834
		740	1113		235	508	508	1012	1012	do Wjelećina . . z		—	605*	828	—	1153	306	528	731
		853	1032		319	—	545	—	1100	„ Zhorjelca . . „		—	417	746	902	1121	215	430	706
		816	1025		147	351	710	957	1024	„ Drježdźan-N. „		145	607	—	855	1235	309	519	—
		828	1037		159	400	723	1013	1033	„ Drježdźan-St. do		133	555	—	845	1221	258	509	—

Jězdźi jenož dźěławy dźeń. — z Wósborka (wotj. 505) — Jězdźi jenož posledni dźěławy dźeń tydźenja kaž też njedźelu a swjate dny. — z Lubija (wotj. 113) — z Lubija (wotj. 520) — Jězdźi jenož dźěławy dźeń. — do Lubija (přij. 1114) — Jězdźi jenož posledni dźěławy dźeń tydźenja kaž też njedźelu a swjate dny. — do Lubija (přij. 730) — do Wósborka (přij. 959)

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja.

Lubij—Herrnhut—Žitawa a wróćo.

522	1155	308	635	Z Lubija . . . . . do	807	230	459	906
553	1226	340	702	„ Herrnhuta . . . . . „	739	203	431	839
606	1239	354	715	„ Hornich Oderwitz „	724	148	415	823
626	1259	425	731	do Žitawy . . . . . z	707	129	340	800

Zhorjelc—Nikrisch—Žitawa a wróćo.

452	905	215	855	Ze Zhorjelca do	733	1152	359	829
510	921	233	913	„ Nikrischa „	722	1134	341	812
519	930	242	921	„ Wostrowca „	714	1125	332	804
524	935	248	926	„ Rusdorfa „	708	1119	327	759
552	1003	320	954	do Žitawy ze	645	1054	300	736

Z Radworja do Lubija a wróćo.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

									Z Budyšina do	632	1104	227	812					
									z Rakec do	1013	—	310	847					
	750	1158	439	831					Z Radworja (dwórn.) do	605		1013*	146	740	—			
	748	1100	317	830					„ Radworja (zastan.) „	559		1007*	140	734	—			
		817	1214*	509	901				„ Lutowča . . . . . „	553		1002*	134	728	—			
—	—	823	1220*	515	907				„ Wulkeje Dubrawy „	548		957*	128	722	—			
—	—	829	1226*	521	913				„ Klukša (Zdźerje) „	539		948*	118	714	—			
—	—	834	1231*	526	919				„ Hućiny . . . . . „	530		940*	109	705	—			
—	—	843	1240*	535	927				„ Barta . . . . . „	521		931*	100	655	—			
—	—	851	1248*	543	936				„ Hrodźišća . . . „	513		923*	1250	647	—			
—	—	900	1259*	552	944				„ Wósborka . . . „	506		916*	1243	638	832			
—	—	909	108*	601	953				„ Malećic . . . . . „			905	1231	553	827			
725	1030		143*	646	959				„ Lutow . . . . . „			859	1225	547	821			
730	1036	149		652	—				„ Hłušiny . . . . . „			852	1218	540	815			
736	1042	155		658	—				„ Radmeric . . . . . „			848	1214	536	811			
742	1049	202		705	—				„ Ketlic . . . . . „			841	1207	529	804			
747	1054	207		710	—				do Lubija . . . . . z			832	1158	520	755			
758	1105	218		721	—													
807	1114	227		730	—													

* Jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja a njedźelu a swjate dny.

540	846	302	818						Z Lubija . . . . do	808	1117		134	500	1012			
625	910	331	855						do Habrachćic . z	747	1054		1250	436	948			

Z Lubija do Habrachćic (Ebersbacha) a wróćo.

Z Kamjenca do Biskopic a wróćo.

Tu maja wšitke ćahi 2., 3. a 4. rjadownju.

540	1130	203*	704	Z Kamjenca . . do	834	251	653*	1025
602	1149	222*	727	„ Thonberga . z	817	234	636*	1007
612	1158	230*	738	„ Halštrowa . . „	810	226	630*	1000
635	1221	252*	805	„ Porchowa . . „	747	202	609*	935
658	1244	315*	829	do Biskopic . . . z	725	140	550*	913

* Jenož njedźelu a swjate dny.

Z Kamjenca do Arnsdorfa a wróćo.

530	838	1221	256	715	1036	Z Kamjenca do	727	1046	159	431	657	1019
551	900	1240	314	739	1003	„ Połčnicy „	710	1028	144	414	643	1003
612	922	100	334	802	1124	do Arnsdorfa z	646	1005	123	352	622	939

Zuby porjedźenjo
z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo,
(bjezbolostne)
Johanna Stahl
— dentistka —
Budyšin, sukelnska droha 1
rózk žitnych wikow.

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Njemóžemy swoje pjenjezy

spomožnišo a při jenajkej wěstosći nic z wjetšim wužitkom na dań dać, hač hdyž so na wójnskej požčoncy wobdźělimy. Samsny wužitk zjednoća so tu najzbožownišo z wužitkom wótcnoho kraja.

Cokorowe kharty płaća jeno do 19. oktobra a nic do 25. oktobra; tuž so też mnohosć cokora wo něšto přikrótši.

⁘

Běrny k jědźi so **njesmědźa skotej dawać**; to so kruće khosta.

⁘

Wo kofeju a joho měšenju su so wosebite postajenja wudałe.

⁘

Ćazanjo jabłukow a slowkow je zasy zběhnjene a je z nimi zasy wobkhod dowoleny kaž dotal.

⁘

Kastanije a **žołdźe** dyrbja so zběrać a hromadźić. Wone so nuznje trjebaja k dobyću wolija a picowanskich srědkow.

Kruwom, kotrež so přahaja, smě so wows dawać ze samsnych žnjow a to jenomu zapřahej hač do 30. novembra t. l. K tomu pak je trěbne dowolne wuswědčenjo. K tomu ma so pismo wupjelnić a wot gmejnskoho předstojićerja wobswědčić, kotrež ma sćěhowacej prašeni:

1. kelko wowsa je so žnjało,
2. kelko kruwow so přaha a
3. wobkrućenjo, zo tu žadyn druhi skót k přahanju njeje.

Dawanjo wowsa bjez dowolnoho wobswědčenja so khosta; też wopačne wudawanja. Štóž přestanje jenu abo druhu kruwu přahać, ma to wozjewić.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

23. septembra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	—	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	12	—	16	—	14
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	—	—	4	60	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	60	4	80	3	75
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhła	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Dźiwajće při kupowanju na nawěštki w Pósle!

Zbytki wšelkich tkaninow

(za nowe a k wuporjedźenju)
poruča k nizkim płaćiznam, doniž twora dosaha
Tkajeŕnja wołmy w Kamjencu
Fabrikstraße 1. Am Herrental.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Wróćiwši so wot rowa našeje horcolubowaneje dźowčički a sotřički

Hańže Marije Čepicec

z Dobrošic

wuprajamy lubym kmótram, přećelam, susodam, wjesnym a znatym za wěncowu pychu a bohate k rowu přewodźenjo swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh!“

W **Dobrošicach** na dnju pohrjeba,
26. septembra 1916.

Hłubokozrudźenaj staršej.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 41. | **Budyšin, 7. oktobra 1916.** | **Lětnik 54.**

Wo tym ma so husćišo rěčeć.

Bóh sudźi ludy. Wón wobkedźbuje, što wone činja a što nic, wón sćele jim dobre dny a złe kaž ma to za dobre. „Božej woči zhladujetej na ludy“, praji hižo psalmista. Kóždy człowjek ma Bohu posłuchać jako swojomu stworićerjej, wumožnikej a sudnikej. Runje tak pak też kóždy lud. Tohodla dźěn namołwješe Mójzes wšón lud israelski: „Hladaj so, zo Knjeza swojoho Boha ženje njezabudźeš a joho kaznje a prawa njezacpěwaš. Knjez potajkim pruhuje, što wěsty lud wěri, čoho so nadźija, što lubuje. Wón wobkedźbuje, kak ze sprawnosću, poměrnosću, dobroćiwosću dźerži, kak swjate dny swjeći, čistotu lubuje, młodosć wukubłuje. Hdyž pócćiwosće mjez nimi kćěja, potom připóznawa jón Knjez za swój swěrny lud. Su-li pak njepócćiwosće mjez nim, potom wón jón zaćiska jako njeswěrny lud.

Ezechias so modli ke Knjezej: „Ty jenički sy knjez nad wšěmi krajemi zemje.“ A Bóh sam rěči w swjatym Pismje: „Ja sym knjez a ja so njepřeměnjam.“ Bože kaznje potajkim maju też za nětčiše ludy być podłožk wšoho privatnoho a zjawnoho žiwjenja runje kaž jónu za israelski lud. Też nětčišim knježerjam płaći hišće słowo Salomonowe: „Lubujće swětło mudrosće wy wšitcy, kotřiž knježiće nad ludami.“ A też nětkle hišće maju ludy kedźbu měć, štož David praji: „Zbožowny tón lud, kotrohož Bóh je Knjez.“ A knježićerjo a lud maju wopomnić. zo „bojosć před Knjezom je spočatk wšeje mudrosće.“ Też mudrosće, z kotrejž maju ludy wodźene być.

Kaž nětko lud k Bohu, tak ma so też Bóh k ludej. „Ty sudźiš ludy po sprawnosći“, tak rěči David k Bohu, „a Ty widźiš narody zemje“. Zo lud so pozběhnje a hinje, zo je zbožowny abo njezbožowny, to čini Bóh abo dopušća. A dokelž Bóh też ludy sprawnje wodźi, tuž njesmě nichtó w zbožu so hordźić, hdyž njezbožo je jomu wotsudźene, so hóršić a mórkotać. A potom, hdyž ćežke domapytanja přikhadźeju, potom maju knježerjo a ludy sebi swědomjo přepytować a so prašeć, hač we swójbnym, hač w zjawnym žiwjenju bohabojosć knježi, hač Knjez je też jako Bóh woprawdźe připóznaty abo hač je měł před „cuzymi bohami“ ćěkać. Ach kak husto tola płaćeše też našim časam Josueowe napominanjo: „Wumjetajće cuzych bohow ze swojeje srjedźizny a přiwobroćće tola swoje wutroby Knjezej, Bohu Israela.“

Kóždy njeskutk žada sebi khostanjo. A Bóh pak też swoju sprawnosć njezabywa, a joho kruta wola je, ludow hrěchi z khostanjom ludow wotrunać. Salomon praji: „Hrěch čini ludy njezbožowne“, a Isaias praji: „Běda hrěšnomu ludej, ludej połnomu njeskutkow, wšomu złóstnomu splahej.“ A mudry Sirach rěči: „Knježstwo přeńdźe wot jenoho ludu na druhi dla njesprawnosćow a lesćow a hanjenjow.“ A Knjez sam hrozy prajo: „Hdyž nochcedźa słyšeć, wukorjenju tutón lud a jón zahubju, a chcu jich domapytać z mječom a z hłodom a mórom (khorosćemi) a sčinju, zo ludy budźa jich zakliwać a wusměšeć.“

Njejsu to hrózbne hroženja? A wone so też dopjelnichu před cyłym swětom a to na ludźe, kotrohož Bóh lubowaše: na israelskim ludźe. Abo njeje dopokaza dosć, hdyž widźimy, kak Bóh stajnje na nich mordarske wójny ze susodnymi pohanami dopušći, hdyž woni, Israelitojo, wot Knjezowoho zakonja so wotkhilachu? Hač do samoho zajeća da skoro wšón lud wotwjesć: dźěl do assyriskoho, druhi do babyloniskoho. A hdyž sebi stawizny też druhich ludow wobhladujemy, njewidźimy potom, zo też wjele je Bóh khostał někotrežkuli hrěšne kralestwo.

Kak daloko nětko je tuta wójna khostanjo za ludy, nochcemy tudy přepytować. My mamy wšu winu na samych so hladać. Njeje też pola nas wěra před liwkosću cofała? pócćiwosć požadliwosći, spokojnosć wužiwanjam, swěra a sprawnosć nahrabnosći? A hdy by Bóh njepřećela też do našoho kraja dopušćił: zawěrno njebychmy prajić móhli, zo sebi to zasłužili njejsmy. Njejsmy dha žno zasy tak cyle hinaši hač běchmy, hdyž wójna wudyri, a strach a bojosć nam do stawow zajědźe? A tak mamy Bohu so dźakować: Wón njesčini nam po našich hrěchach a wón njewotpłaći nam po našich njeskutkach. Zo pak je tak dołhomyslny z nami, to dyrbi nas k pokuće namołwjeć.

Swoje swědomjo, serbski ludo, sebi přepytuj a staj je do rjadu. Boha nochcemy spytować z njepokutnosću. Też joho dołhomyslnosć ma jónu kónca. A nic jenož wójna, ale też drohota a khorosće, njezboža, hubjena zasłužba su khostanja wot Boha. A hdyž widźimy, kajku wulku móc ma wšo złe na cyłe zjawne žiwjenjo: tak dyrbimy so modlić, sebje poléppšeć a swjatosćeć přez sakramenty. Přez to so skrućimy přećiwo zlomu, a čim bóle zło ze swojeje wutroby a ze swójby wuplějeće, ćim skerje zhubi so wone też za ludy, a Boži hněw so zlehnje. Potom Bóh ludy žohnuje.

mi.

Wójna.

Dyrbimy dale wojować?

bě prašenjo w zańdźenym čisle, a wotmołwa bě „haj“, zo dyrbimy kóždy po swojich mocach, wojacy wonka w polu, my domach po swojim wašnju; a kak ma so stać, sebi posledni króć prajachmy, wosebje też, zo pjenježnje podpjeramy swój wótcny kraj, štož smy zawěsće činili też tón króć z wobdźěłenjom **na wójnskej požčoncy.** Wotpohlad njepřećelow dźěn je woprawdźe žałostny, tak trubi jendźelski hłós:

Wójna hač do zničenja.

„Fairplay“ pisaše 7. sept: „Samo hdyž by Bołharska była přewinjena, zwjazkarjo kraj Dunawy wot Bołharskeje hač k Čornomu morjej dobyty měli, samo hdy bychu Turkojo ze zwjazka srjedźnych mócnarstwow wutłóčeni byli, Sedmihórska abo samo Wuherska wot nas była wobsadźena a Awstriska přemóžena, zo by na kolenach ležała, bychu tola wšitke tele podawki kaž ničo płaćiłe, hdyž njebychu wone też hnydom woprawdźe zahubjenjo němskeje wojerskeje mocy a wuspinanjo hospodarskeje mocy Němskeje přinjesłe.

Je drje wěrno, zo dyrbja po móžnosći wšitke tele tak mjenowane podawki zastupić, prjedy hač so ći Hunojo jako zbići wuznaja. Je też wěrno, zo, hdy bychu tele wuspěchi dobyte byłe, bychu zwjazkarjo móhli měrniwe dobyćo tychle krajow započeć, kotrež chcedźa woni po wuměnjenjach měra wobsadźene dźeržeć. To budźe zbožowny dźeń za Jendźelsku, hdyž přińdźe Mesopotamska pod našu khorhoj, hdyž so swjate městna Arabiskeje wot turkowskoho wliwa wuswobodźa, hdyž Mosleminojo, kotřiž naši poddanojo njejsu, zhonja, zo so swobodnosć jich nabožnistwa też wot nas připóznaje a zawěsći. Też Ruska a Francózska pohladujetej bjez dwěla w nadźiji žedźo na dopjelnjenjo jeju nadźije w Syriskej, Konstantinoplu a w Čornym morju. Ale bychmy-li też přidali, zo su hospodarske přičiny a hłód za krajom jenički wotpohlad wójny, za kotrež my wojujemy, móže sebi něchtó myslić, zo snadź tu někajka wěstosć wobstoji, jeli Pruska njezlemjena a jedyn z Hohenzollerskich na trónje wostanje?“ —

W tymle zmysłu woła jendźelski hłós w mjenowanym časopisu „Fairplay“ dale, a móžemy sebi myslić (nastawk je za naš Posoł předołhi), što móže kónc tychle rěči być. „Zničenjo Pruskeje, hospodarske wuwjazanjo Němskeje a k zemi poraženjo jeje ludow.“ „Sak ma so přecy krućišo wokoło nas sćahnyć pytać“, wězo doniž so njezadusymy.

Tola nam k tróštej su wozjewjenja z bitwišćow cyle hinašoho wobsaha, hač zo by tele trubjenjo nas dyrbjało zatrašić a k zadwělowanju přinjesć.

W poslednim čisle Posoł wozjewješe, wot 27. sept.: zo tam 26. sept. **k jara sylnym wojowanjam artillerije a infanterije dóńdźe.** A hižo, hdyž bě Posoł lědma čišćany, wozjewješe hłowne wjednistwo, **zo su mjez Ancre a Somme nowe nadpady dobyćerscy wotpokazane, 4. sibiriski armeekorps k wječoru wot Lucka zničeny.**

Narańše bitwišćo.

28. sept.:

Fronta generalnoho pólnoho maršala prynca Leopolda Bayerskoho.

Słabše ruske přimanja nad Aa (k wječoru wot Riga) kaž mjez Niadziol- a Narocz-jězorom buchu lohcy wotpokazane.

Tamne 22. sept. spomnjene zhubjene dźěle našoho stojnišća pola Korytnicy buchu wčora přez **napřećiwne cyle poradźene přimanjo** wójska generala z Marwitz po ćežkim bědźenju zasy dobyte a hišće dalše wuspěchi wudobyte.

Wšitke dalše pospyty njepřećela, nas wróćo ćisnyć, běchu podarmo. Ruski **4. sibiriski armeekorps**, po zdźělenjach našoho wójska, **bu tak wobškodźeny, zo móže so wo nimale zničenju rěčeć.** 41 officirow a 2800 muži bu zajatych, 1 kanona a 17 mašinskich dobytych.

Fronta generala kavallerije arcywójwody Karla.

K polěpšenju stojnišća sužechmy k wječoru wot Folw Krasnolesije (mjez Złotej Lipu a Baranjowku) naše linije doprědka, wzachmy 130 Rusow jatych a dobychmy 4 mašinske. Napřećiwne storki wostachu bjez wuspěcha.

W **Karpatach** přimaše njepřećel na wšelakich městnach a bu z dźěla hakle w blizkim wojowanju wróćo zbity. K dołhomu ranju Kirlibaby so hišće wojuje.

3. okt.:

We Wolhyniskej wudyri wčora, po nuzowanym wotstorčenju dla poražkow njepřećela 27. a 28. septembra **nowy ruski nadpad** přećiwo wójsku generalnoho wyška Tersztyanskoho. Po wjacyhodźinskim přihotowacym wohnju nadběhowaše njepřećel ze swojimi hromadami ludźi přećiwo awstrisko-wuherskim a němskim mocam, kotrež mjez Swinjuchach a Zaturkach stojachu. We wokolinje Swinjuchy nadběhowaše njepřećel 17 króć za sobu, ke krótkomu wječoru Zaturcy 12 króć. Na wšěch dźělach fronty móžeše so wobkedźbować, kak jara wjele njepřećel ze swojimi kanonami do swojich samsnych hrjebi a do samsnych cofacych regimentow třěleše; jeći powědachu, zo je so wšitkim wójskam poručiło, **Wladimir-Wolynsk na kóždy pad dobyć.** Wobnowjena ruska garda bu zasy woprowana, k třećemu razej w krótkim času. Ale wšě wopory běchu podarmo. Rusojo buchu wšudźom wróćo zbići, naše **stojnišća** su **kaž dotal w našich rukach.** Ličba jatych, kotřiž buchu z krajiny k połdnju Brody přiwjedźeni, wučinja 41 officirow (mjez nimi jedyn połkownik) a 2578 muži.

W Sedmihórskej

so pola Hermannstadta z wuspěchom a kruće wojuje. (b)

30. sept. wozjewja wo tutej bitwje hłowne wjednistwo:

Tamna 26. sept. započata wobjimaca bitwa pola Hermannstadt (Nagy-Szeben) je dobyta. Pod wyššim wjednistwom generala z Falkenhayna su němske a awstrisko-wuherske wójska sylne dźěle 1. rumunskeje armeje po krutym wojowanju zbiłe. Po ćežkim, krawnym škodowanju ćěkachu zbytki njepřećelskoho wójska rozwjazane do ćežcy přistupnoho hórskoho kraja na woběmaj stronomaj tamnoho přez zmužite hórske postupy hižo 26. sept. rano wot nas, w khribjeće njepřećela, wobsadźenoho **překhoda Čerwjeneje wěže** (Roten-Turm-Passes). Tu buchu pak wot zahubjacoho wohnja bayerskich wójskow pod generalleutnantom Krafft z Delmensingen powitane. Wobaracy nadběh 2. rumunskeje armeje přińdźe přepozdźe. Naše wójska wojowachu z najwjetšej zasakłosću, hdyž bu znate, zo běchu ze štworozjednoćeństwom za tu wot Němskeje wobhroženu kulturu wojowacy nahramni Rumunscy njewobrónjenych mordowali. Ličby jatych a dobytk, kotryž so w zdźěla jara horatych lěsach namaka, njemóže so hišće wěsće mjenować.

W **Hoetzingskich** (Hatszegskich) **horach** a w Mehadia-wotdźělu njemějachu **rumunske** nadběhi wuspěcha.

K tomu so nětko z Wiena **1. okt.** wozjewja:

Na bitwišću Nagy-Szeben (Hermannstadt) bu hač do wčora dopołdnja 3000 jatych, 13 kanonow, twarjeńšćo lětakow, 2 lětakaj, 10 lokomotivow, 300 železniskich wozow z municiju, přez 200 municiskich wozow, 70 samokhodow, 200 połnych bagage-wozow, 1 špitalny ćah a wulka mnohosć druheje wójnskeje nadoby ličene. Dopjelnjace powěsće hišće přińdu. — Při zawčorawšim přimanju němskoho wójska k połdnju wot Hegen (Henndorf) zhubi njepřećel 8 kanonow.

2. oktobra wozjewjachu z Wiena, zo po powěsćach němskoho lětarja město **Bukarest cyle w płomjenjach stoji.** Cyłe dźěle města so pala.

4. okt. so z Wiena pisa:

We wojowanjach pola Hermannstadta bu jena **rumunska armeja** z najmjeńša **30000 muži sylna zničena.** Naši wojacy su dotal na **80 kanonow** hromadu zwozyli. Nimale štwórty dźěl rumunskoho hłownoho wójska, kotrež bě k dobyću Sedmihórskeje postajene, je dokładnje zbity, rumunska južna fronta pak roztorhana.

Wječorne bitwišćo.

2. oktobra:

Na bitwišću k połnocy Sommy bě zasy wulki wojowanski dźeń. Na 20 kilometrow šěrokej fronće mjez **Thiepval** a **Raucourtom** wuwalichu so Jendźelčenjo a Francózojo po najwjetšim přihotowacym wohnju zasy k nadpadej. Z wulkoho dźěla buchu hižo přez našu derje wjedźenu artilleriju krawnje wotpokazani, wotdźělenja, kotrež běchu so nutřśćišćałe, podležachu w zasakłym blizkim wojowanju našej njepowalnej infanteriji. Blizko **k połnocy Sommy** bu podźělne francózske přimanjo wotpokazane.

Bitwa traješe cyłu nóc dale a so hišće žiwje wojuje.

K połdnju Sommy z dźěla žiwe wojowanjo artillerije.

4. okt.:

Na fronće k połnocy Sommy wodnjo přecy přibjerace wojowanjo artillerije, kotrež bě we wotrězku Morval-Bouchavesnes, popołdnju najwyšši skhodźeńk docpě. **Sylne francózske přimanja** našich stojnišćow při drozy Sailly-Raucourt, w lěsu St. Pierre Vaast a we wotdźělenych lěsach k połdnju buchu z dźěla w ručnym wojowanju **wotražene;** 1 officir, 128 muži, 2 mašinskej padźechu nam do rukow. **Jendźelske storki** pola Thiepvala a statoka Mouquet buchu lohko wotpokazane.

Naše powětrniki zasy w Londonje.

W nocy k 2. okt. je wjacy našich mórskich powětrnikow na London a na twornje nad Humberom bomby mjetało. Při wšitkim sylnym třělenju zapalacych granatow a přimanju lětakow su so naše powětrniki wšitke hač do jenoho bjez škody wróćiłe, kotryž so, kaž běchu druhe powětrniki wobkedźbowałe, při třělenju nad Londonom zapali a dele padźe. (b)

Wuspěchi našich podmórnikow.

Z Barlina wozjewja so 28. sept.:

Jedyn z našich podmórnikow je 23. sept. dopołdnja w połnócnym morju 11 jendźelskich rybarskich parnikow z 1605 tunami, jedyn druhi podmórnik na samsnym dnju w zastupje do kanala 4 belgiskich lohkich łódźi podnuril.

Z Amsterdama pisaja 27. sept.:

Hollandski parnik „Commewijne“ je we Ymuiden wobsadku 12 muži jendźelskoho ćahacoho parnika „Cynthiar čo. 366“ wusadźił, kotryž bě so wot němskoho podmórnika podnuril. Kapitan toho parnika powědaše dopisowarjej powšitkownoho „Handelsbad“: wjednik podmórnika je jomu wozjewił, zo je wón w 24 hodźinach před podnurjenjom rybarskeje łódże **22 łódźi** pod wodu přinjesł; wobsadka, wšo hromadźe 120 muži, je so do West-Hartlepool jědźacomu parnikej přepodała.

Bohaty popad našich podmórnikow.

W času wot 20.—29. sept. bu w połnócnym morju a w jendźelskim kanalu nimo wozjewjenych 11 jendźelskich rybarskich parnikow a 4 belgiskich lohkich łódźi 35 njepřećelskich łódźi z 14600 tunami ruma (mjez nimi 27 rybarskich łódźi) přez naše podmórniki podnurjenych a 31 jatych sobu přiwjezenych.

Swětny rozhlad.

W kejžorstwowym sejmje

28. septembra rěčeše hnydom po wotewrjenju najprjedy **kejžorstwowy kancler.** Wobsah rěče bě z krótka tón: Wón wuńdźe wot zastupa **Rumunskeje** do wójny kaž też wot připowědźenja wójny **Italskeje** Němskej. Potom wopisowaše, kak **nětkle z wójnu** stoji. **Wšě fronty su njepowalne.** Nihdźe so njeje njepřećelam poradźiło předobyć, kaž so nadźijachu. Tak postupuje njesłyšana wójna dale. Ke kajkomu kóncej?

Z našich njepřećelow chcedźa měć Rusojo Konstantinopel, Elsaß-Lothringsku Francózojo, Trentino Italscy; to je jich wotpohlad. My dyrbjachmy so přećiwo tomu wobarać. **Tohodla naša hotowosć k měrej.** My smy to **pokazali** (wuprajili), wjacy činić njemóžachmy. **Přezažny měr** by był **hańba** (njećesć) **hižo za wjele spadanych w polu.**

Briand ma **kruty a trajacy měr** za nuzny, kaž hižo **něhdy prjedy.** Měr dyrbi Němsku **na dołhi čas** přećiwo **nadpadam zakitać.** (Žiwy přiklesk).

Što **naši njepřećeljo** chcedźa, njeje dwělomne. Na rozpadankach Němskeje ma so wuwjesć són **jendźelskoho swěta-knježstwa.**

Jendźelska je najzakusaniši njepřećel, a tón wjednik stata, kotryž by so dźensa wobarał přećiwo tomule krajej **najwótrišo** a **najhórše srědki wójny** nałožować, tón by **słušał na šibjeńcu.**

Za nas je jeno jene hesło: **wudźeržeć** a **dobyć** — a z pozběhnjenym hłosom praješe potom kejžorstwowy kancler — **my dobudźemy.** (Wulkotne, dołhotrajace přihłosowanjo howri po cyłym sejmje.)

Štož je so we wójnje tak krasnje natwariło, dyrbi w měrje też žiwe być a skutkować. K tomu su wšitke mocy trěbne, kotrež we našim ludu tča. (Bravo!) **Swobodny puć za wšitke mocy**, to budź naše hesło. (Žiwe přihłosowanjo na lěwicy, mjelčenjo na prawicy.)

Sakska.

Sakski sejm je zasy posedźenja započał. Prěnja komora zeńdźe so 2. okt. prěni króć a tohorunja też druha komora, w kotrejž předsyda dr. Vogel přehlad poda, kak nětkle we wójnskim času stojimy. Za prěnjoho zastupnoho předsydu so wuzwoli dr. Spieß (kons.).

W Lipsku wotewri so wójnska wustajeńca 15. novembra.

Bayerska.

Wulkomyslny dar krala Ludwika.

Joho Majestosć kral Ludwik je k zežiwjenju ludu, wosebje k připrawjenju a spěchowanju zjawnych ludowych kuchinjow statnomu ministrej dr. swobodnomu knjezej ze Soden

200000 hriwnow

darił z wosebitym připismom.

— Štwórtk 5. okt. je w Mnichowje tajny radźićel excellenca dr. von Orterer, předsyda domu zapósłancow wumrěł. Jako wuznamjenity wučenc a wjednik w politiskim žiwjenju, duchowna hłowa bayerskoho centra běše wón w cyłej Němskej znaty a česćeny. Dwójcy bě v. Orterer předsyda hłowneje zhromadźizny katolikow Němskeje.

Němska.

Naš sławny Hindenburg swjećeše póndźelu 2. oktobra swój 69lětny narodny dźeń. Časopisy dopomnjachu na tymle dnju na to, zo je kejžor sam připóznał, kak je dobyćerski zakitał narańšeje fronty lubušk němskoho ludu, a kajku spokojnosć je w ludźe a wójsku zbudźiło joho powołanjo za šefa generalnoho staba.

Ličenjo ludu ma so lětsa 1. decembra stać, kaž so pisa, a to po cyłej Němskej.

Mzda wšěch wojeńskich wyššich so poniži.

Z hłownoho kwartěra bu 19. sept. 1916 wozjewjene, zo so mzda wšěch wyššich wot 1. oktobra poniži, započate wot wójnskoho ministra hač do poslednjoho leutnanta a zastupjerja officirow kaž tež pola wojeńskich druhich zastojnikow.

Zwjeselace wo ličbje skotu.

Mróčel bojosćow a skorženja wo ličbje našoho skotu, kotrež běchu so dla wobmjezowanja mjasa-wužiwanja rozšěrjałe, rozswětleja z radostnej jasnosću ličby, kotrež nam statistika wo skoće a rězanjach w Pruskej pokazuje. Z toho póznajemy, zo so wo wobstaćo našoho skotu bojeć njetrjebamy. Wot 2. junija hač do 1. septembra lětsa je ličba swini na zwjeselace wašnjo wo 2 milijónaj přibjerała, a ličba howjazoho skotu je staru wysokosć wobkhowała.

Ruska.

Minister znutřkownych należnosćow je wotstupił, a na joho město je přišoł Protopopow, kotryž bě z vicepresidentom w dumje.

Byrnjež wón ze zwonkownymi należnosćemi hewak wjele činić njeměł, je tola hižo zastupjerjam nowinarstwa prajił, wójna dyrbi so, byrnjež hrózbniša a ćežša była, tola do kónca přewjesć. Tónle postup, kotryž wšitke dźělenjo wotstronja a Rusku w jeje prócowanju za dobyćom jednoća, dopokazuje, zo je tele přeswědčenjo też do ludu přesło. Te wuznaćo wězo je ruske nowinarstwo z wulkej spokojnosću přijało.

Też minister zwonkownych należnosćow Stürmer wotstupi, kaž pisaja, a joho naslědnik ma być ruski pósłanc we Wienje Šebekow.

Japanska.

Nowina „Times“ wozjewja z Tokio do Londona 4. okt.:

Kabinett Okuma žada, z wuwzaćom wójnskoho ministra a ministra łódźstwa, swoje wotpuščenjo. Baron Kato a hrabja Teranchi mjenujetaj so jako naslědnikaj Okumy. (b)

Kastanije a **žołdźe** dyrbja so zběrać a hromadźić a potom předać. Wone so nuznje trjebaja k dobyću wolija a picowanskich srědkow.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Na tudomnym tuchořskim pohrjebnišću ma so čestny haj za padnjenych wojakow měšćanskeje wosady załožić. Načisk k tomu je zhotowił architekt professor Högg z Drježdźan. Cyrkwine předstojerstwo je w swojim poslednim posedźenju k tomu přihłosowało.

⁘

Z Kamjenca. Jutře njedźelu a přichodnu póndźelu budźe tu nazymski hermank.

⁘

W Ketlicach bu po smjerći knjeza fararja Rjenča nětko knjez farař Mrózak w Budyšinku jenohłósnje za fararja wuzwoleny.

⁘

Z Lubija so 29. sept. wozjewja, zo so tam płaćizna za khlěb dale za khudych wobydleri poniži. Ći dóstanu wosebite khlěbowe kharty, na kotrež potom 4puntowski khlěb za 40 pj. pola pjekarja dóstanu.

⁘

W Biskopicach móže so jenož hišće 1/16 punta butry na hłowu dóstać za tydźeń. We woprawdźitosći je tajkele dźělenjo butry lědma wjacy móžne.

⁘

Z Freiberga pisaja tamniše nowiny Fr. Anz. a Tgbl., zo tam na s. Michała, pjatk 29. sept., při skónčenju lětnjoho semestra gymnasija też naš znaty wótčinc a sławny wučenc knjez konrektor stud. radź. prof. **dr. Arnošt Muka** swoje zjawne statne skutkowanjo na gymnasiju wobzamkny, zo by so na derje zasłużeny wotpočink podał. W auli Albertina (tamnišoho gymnasija) sta so dopołdnja swjatočne rozžohnowanjo dotalnoho konrektora, po 37-lětnym bohaće žohnowanym skutkowanju na gymnasijach w Žitawje, Budyšinje, Kamjenicy a Freibergu. Wjednik wustawa k. wyšši stud. radź. dr. Schmidt poda wobraz žiwjenjoběha so rozžohnowacoho, připóznawajo joho zasłužby jako wučerja, kotryž měješe stajnje dobry porjad a na krutu wědomostnosć dźiwaše. Wón spominaše na Kallenberg-fundaciju, wot njoho załoženu, pokazowaše na joho wubjernu, wot wyšših stron zasy a zasy připóznatu wědomostnu dźěławosć jako rěčespytnik, kaž też na joho wuspěšne prócowanja na polu ludu-wědomosće a škita domizny. Na to zdźěli w přitomnosći zhromadźenych wučerjow a studowacych, zo je Joho Majestosć kral, dźiwajo na tajke zasłužby a je wysoko važo, knjezej stud. radź. dr. Mucy rycerski kříž 1. rjadownje Albrechtowoho rjadu z krónu spožčił, kotryž knjez rektor so rozžohnowacomu přepoda. Na to přednjese primus wustawa, wyšši primaner Seyfert, w mjenje studowacych słowa dźaka a rozžohnowanja.

Skónčnje złoži knjez stud. radź. dr. Muka na knjeza rektora, swojich dotalnych sobuwučerjow a studowacych hnujace słowa „božemje“, z kotrymiž so z městnom swojoho dołhoho dotalnoho skutkowanja rozžohnowa.

Přejemy našomu wulcy česćowanomu wótčincej a lubomu stud. radź. professorej dr. Mucy wutrobne „daj Bóh zbožo!“, zo by hišće prawje wjele, wjele lět mohł spokojnje a wjesele wužiwać derje zasłużeny wotpočink a wječor swojoho sprócniwoho žiwjenja a też na nim hišće płodźić krasne płody swojoho wulcy zdźěłanoho a wědomostnoho ducha Bohu k česći a też Serbam k wužitku!

⁘

Z Drježdźan. Módre a žołte su barby banta wojeńskoho swj. Hendrichowoho rjadu. kotryž bu wot krala Augusta III. Pólskoho załoženy. Tute zestajenjo namakamy w běhu 18. lětstotka n. př. jako barby drasćenja tamneje hač do 1814 Świcańskeje gardy, pola galauniformy sakskich dwórskich służownikow, kaž też jako krajne barby k sakskomu wopomnjeńskomu křižej za wobdźělnikow na pólnym ćahu do Śleswiga lěta 1849 a na češkej wójnje 1866. Jasnomódru suknju ze žołtokožanymi kholowami nošachu póstmištrjo kurwjerchowskoho sakskoho pósta, a za postiljonow bě předpisana montura: žołty kabat z módrymi wobšićami. Na wosebje krasne wašnjo su tele uniformy na 12 pisanych wobrazkach (khartach) z časow kurwjerchowskoho a kralowskoho sakskoho pósta, 1770—1865, připrawjene wot tajnoho póstowoho rady Karla Thieme w Großgraupa, kotrež su też we wšitkich wumjelskich a pohladnicowych wobkhodach za 1 hr. dóstać.

Naše towarstwa.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

wotmě swoju 3. lětušu zhromadźizuu na dnju 28. sept. pola Vickec w Haslowje. Na nju běchu so 21 sobustawy a 3 hosćo (mjez tutymi wjelečesćeny wojeński farař knjez Cyž) zešli. Předsyda, k. kant. Sewčik, wšitkich wutrobnje powitawši, poda někotre zdźělenja a přeješe wjeleč. knjezej kapłanej M. Justej w mjenje towarstwa zbožo a Bože žohnowanjo do nowoho zastojnstwa. Też přitomnym třom Michałam bu zbožo přate, za čož so woni z dobrym kofejom a přikuskom wotnamakachu.

Z wulosowanjom bu rjad za přednošowarjow postajeny a někotre nutřkowne należnosće rozpominane.

Namjet, zo bychu wšitke serbske šulske dźěći, z najmjeńša tak daloko hač k swj. sakramentam khodźa, zhromadny procesijón do Różanta wotměle a tam Mać Božu wo měr prosyli, zo jenohłósnje přija. Tutón procesijón wuwjedźe so 17. oktobra. Dźěći zhromadźa so na hórcy před nowej šulu w Róženće a so potom wšitke hromadźe swjatočnje nutř powjedu.

1/2 9 hodź. budźe najdostojniši knjez biskop dr. Löbmann swjatočnu Božu mšu swjećić, a dźěći přistupja ze swojimi wučerjemi k Božomu blidu.

Prědowanjo při tutej składnosći je najdostojniši knjez praelat Skala dobroćiwje přewzał.

Knjez wyšši wučeŕ Wjerab poda rozhlad wo zběrcy zwjazkoweje „Kriegsfürsorge“ a našoho literarnoho fonda. Wšudźom rěka: Pilnje składować! Jara derje a rjenje by było, hdyž bychu też starši literarny fond tu a tam trochu podpjerali.

Potom zaběraše so knjez wučeŕ Słodeńk z prašenjom: „Maja Serbja hišće swoju kulturu?“ Přez kulturu, t. r. přez poćahi k Bohu, kiž je zakład wšeje kultury, a rorozomne zarjadowanjo našich ćělnych a duchownych potrěbnosćow, rozeznawaju so ludy mjez sobu. Tohodla wjedźeše nas rěčnik do časow wróćo, hdźež Serbja — tak mjenowachu so z wjetša słowjanske narody, kotrež w dźensnišej srjedźnej Němskej před tysac a wjacy lětami bydlachu — so wot druhich ludow nic jenož po rěči, ale też po swojich nałožkach rozdźělachu. Serbjo (Słowjenjo) lubowachu domjace žiwjenjo (też hišće dźensa), běchu bóle pastyrski — rólniski lud a wotdobywachu zemi wšitko, štož bě k dźerženju človjeka trěbne. K wobdźělanju pódy připrawi sebi pluh (přir. němske słowo „Pflug“!),

plahowachu pčołki, łójachu ryby (tohodla zasydlachu so rad při rěkach), wjerćachu sebi z jiła sudobja (popjelnicy), syjachu len a z joho nići předźechu a tkajachu hrubjany płat a šijachu z njoho drastu (snadź kołwrót zasy k česći přińdźe). Wězo je wosebitosć serbskeje drasty pola mužskich docyła a pola žónskich zdźěla so pozhubiła, a London a Pariz běštej tež za mnohich Serbow přikładomnej w modernym drasćenju. Njech je serbska drasta wušła z němskich narodnych drastow, tola našu družku, našu płachćičku žane druhe narody nimaja, tež nic wšelake nałožki. W nastupanju kultury su ludy jedyn wot druhoho wukłe a kotrež něhdy na jeje ponožku stojachu, su zašłe. W powšitkownej zdźěłanosći njestoja Serbja wróćo, kaž so jim to raz zjawnje porokowaše. W ratarstwje su prjedy a samo hišće nětko přikładomni byli, z cyła su swoje žiwjenjo zmodernisowali, nowočasne postupy sebi přiswojili. Wšitcy wšak to přidać nochcychu, kaž to z rozsuda prof. dr. Schönwäldera w „Nowym łužiskim magazinu“ str. 401—408 z lěta 1884 zhonichmy, kiž so zhromadźiznje přečita. Pódla struchłych wěrnosćow namakaju so mnohe wopačnosće, něštožkuli je tež přehnate. (We přichodnych čisłach Posoła so zapis z třěbnymi přispomnjenjemi wozjewi.) Tež štož dr. Buchholz w „Ostdeutsche Korrespondenz“ wo nas pisa, bě jara zajimawe.

Štož lud je, kak wón mysli, što začuwa, přeživi, ćerpi a jomu wjeselo čini, to žórli z maćerneje rěče. A naša rěč je bohata a rjana. Wona je sebi kulturne prawo wudobyła. Sta a tysacy w njej mysla, rěča, pisaja, sonja, pěsnja, spěwaja, juskaja. Wona je, kiž nas wjedźe do wyšinow a hłubinow narodnoho čuća, je dar Boži. Při wuknjenju a přiswojenju cuzych rěči njesměmy na swoju zabyć, jeje zhubić, sebi nizko ważić, dokelž so wot „horstki ludźi“ rěči. Mamy tola swoje pismowstwo. Wosebje w nim, w narodnej drasće a wšelakich serbskich nałožkach jewja so hišće naša kultura, po kotrejž chcemy žiwi być a ju zdźeržeć hač do dalšich časow.

Přednošk bu ze zajimanjom přijaty. Dlějša rozmołwa skónči z přećom: Mějmy so po tym, zo naše tež naše wostanje.

Přichodna zhromadźizna budźe nalěto w Radworju. —k.

Wójnski pastyrski list před 60 lětami.

Sławny biskop Franc Józef Rudigier we Lincu je před něhdźe 60 lětami pastyrski list napisał, w kotrymž krasnje wukładuje, kak mamy so w času wójny modlić.

„Z Bohom za krala a wótcny kraj“. To dyrbi być naše hesło.

Kładu wam, lubi wěriwi, na wutrobu, zo byšće w tutym wójnskim času mócnje kejžora podpjerali. „Nic wot wulkoho wójska, ale z njebjes přińdźe dobyćo“, praji hižo pobožny Judaš Makkabejski. Měšnicy dyrbja, hdyž wšědnje kroča k wołtarjej, na Golgathu nowoho zakonja, zo bychu tam woprowali Bohu wěčnje spodobny wopor, swojej rucy k njebju pozběhować; pozběhajće tež wašej rucy z nimi. — Tola njespokojće so jenož z Božej mšu, ale wopytujće tež wšitke zjawne pobožnosće, wobdźělće so na procesijónach, spěwajće zhromadnje waše paćerje doma, a modlće so jedyn za druhoho.

Prošće wosebje maćeŕ Božu, zo by ze swojej cyłej zastupjerskej prózstwu we wójnskej nuzy nam pomhała. Awstriska móže so docyła na wosebity škit njewoblakowaneje maćerje Božeje nadźijeć; hižo Ferdinand III. wěnowaše jej w lěće 1347 we wosebitym poswjećacym paćerju, jej krasnu postawu na dwórskim naměsće we Wienje postajiwši, sebje samoho, swój dom, swoje kraje, swoje wójska, a wuzwoli ju za patronku cyłeje Awstriskeje. Ferdinandowy syn Leopold I. wobnowi tute poswjećenjo a poruči z dobom, zo ma prěni bataillon kóždoho połka bělu khorhoj ze swjećećom najzbóžnišeje knježny dóstać. A wnuk tuteju kejžorow, nětčiši kejžor Franc Józef I. kročeše, hdyž bu njewoblakowane podjećo jako wěrnosć wěry wozjewjene, w juliju 1855 we wulkotnym procesijónje, kotryž bu k česći najzbóžnišeje knježny wotdźeržany, za postawu maćerje Božeje; to bě zasy nowy a dokładny dopokaz česćowanja a lubosće k Mariji.

Pod tajkimi wobstojnosćemi njemóžemy dwělować, zo je mócna knježna přećelnica kejžora, zo so wšitke z jeje swjećećom wupyšene khorhowje dobyćerscy z njepřećelskoho kraja wróća, hdyž stajnje ju wo jeje zastupnu prózstwu prosymy.

Hdyž nětkle wójnu za wótcny kraj wjedźemy, njechamy tola při tym zabyć, zo ma kóždy stajnje też wojować za sebje samoho. Što by nam pomhało, hdyž bychmy sto druhich wumóžili, sebje samych pak zahubili? Tohodla přimajće so bróni Božich, zo byšće w tutych złych a struchłych dnjach kóždy swojoho muža stajili a njepowalnje stali a wudźerželi hač do kónca. Stojće twjerdźe, wupasani z wěrnosću a woblečeni brón sprawnosće; wosebje pak přimajće so škita wěry, kotryž was před wšitkimi nadpadami złoho njepřećela zwarnuje. Z paćerjom a prózstwu wołajće so kóždy čas k Bohu a budźće wutrajni w modlenju.“

Tak napominaše potajkim pobožny biskop hižo před 60 lětami swoje wowcki. A też w nětčišim času struchłeje wójny njemohł nichtó rjeńše a dokładniše słowa napominanja, tróšta a posylnjenja wuprajić. Zo pak běše też biskop Rudigier po zasadach, kotrež tu předowaše, sam swěrnje žiwy, dopokaza nam joho cyłe skutkowanjo jako wyšši pastyŕ. Lěto před swojej smjerću pisaše hišće: „Bych z radosću z tutoho swěta šoł, hdyž mohł hišće Awstrisku wulku a dobru katolsku widźeć.“ A zo při swojej swěrnosći w dušipastyŕstwje ženje na swoje winowatosće napřeco wótcnomu krajej njezabu, wuči nas sam, hdyž na smjertnym łožu hišće praji: Přeju sebi, zo byšće Joho Majestosći zdźělili, zo sym w swěrnej lubosći a přiwisnosći k wótcnomu krajej do wěčnosće wotpućował.

Zakazanjo koni-předawanja.

(M. J.) Za čas wot 1. hač do 31. oktobra 1916 je we wokrjesu XII. armeekorpsa zakazane konje z jeneje gmejny do druheje předawać. We wosebje nuznych padach ma so dowolnosć přez wyšnosć (hamtske hejtmanstwo, měšćansku radu) wot zastupowacoho generalkomanda wuprosyć. Pola nas płaći to za Budyšinske a Drježdźanske wokrjesne hejtmanstwo.

⁘

Najwyšša płaćizna wowsa z našoho kraja njesmě so wot plahowarja tuna dróžša předawać hač 300 hr., hdyž bu wows hač do 30. sept. 1916 wotedaty, a hdyž so po tutym času hakle předa abo woteda, nic dróžši być hač najwjacy 280 hr. W někotrych krajinach bu prěniši čas podlějšeny, hdyž su wowsne žně pozdźe.

⁘

Kisały kał ma też najwyšše płaćizny postajene a smě so wot překupcow wot 1. okt. nanajwjacy punt po 16 pj. předawać; hewak so hroža ćežke khostanja.

Tak mój paćeŕ tola njeje pomhał.

Hižo prěni dźeń dyrbješe W... Michał do wójny, jenički syn dobreje maćeŕki. „Božemje, luba maćeŕka. „Zapłać wam Bóh luby Knjez za wšitku prócu a za wšo, štož sće na mni činiła. Bórzy so zasy widźimoj.“ Mać powisny swojomu Michałej swjateje Marijny pjenježk wokoło šije. „Tak ćehń pod škitom njewoblakowaneje maćerje Božeje!“ Do Francózskeje wjedźeše joho puć. —

W... mać pak prošeše kóždy dźeń za swojoho syna, byrnjež też měła połnej rucy dźěła. Kóždy dźeń ju widźiš na Božej mši, mjez tym, zo so tam druhe žony njepokazaja. A kak pobožnje modli so wosebje, hdyž knjez při wójnskim nyšporje abo po Božej mši „Wótče naš za našich wojakow“ spěwa. —

Husto přinjese listynošeŕ wot Michała powěść, pak wot jow, pak wot tam. — Kajki to dźensa list? Cuze to pismo a tola wot wojakow! „Waš luby syn Michał je 9. sept. padnył, hdyž krawnu bitwu bijachmy pola městačka Lenharré. Kulka je joho trjechiła do žiwota. Za hodźinku hižo zemrě rjekowskeje smjerće. Smy dobroho, swěrnoho towarša pohrjebali na kěrchowje w R...“ — „Mój luby Michale! — Ty wjacy njejsy?... Knježe, daj jomu wěčny wotpočink!...“ Tak sedźi hodźinku dołho W... maćeŕka, žarujo a rudźo so wo swojoho syna. Husto pak přińdźe spytowanjo na nju: „Sym spěwała a prosyła za njoho, też swjećeny pjenježk joho njeje škitał před smjerću?“ Tak bědźi a rudźi so mać bolosćow połna. —

Nazajtra přinjese Handrij list, běše wot divisionskoho fararja. „Luba žona! Zo je Waš syn rjekowskeje smjerće poćerpił, wobžaruju jara. Tola budźe Was zwjeselić, hdyž słyšiće, zo je jara derje wobstarany wumrěł. Widźach joho na krawnym bitwišću ranjenoho. Dokelž pak we womorje leżeše, chcych dale hić, njewědźo, zo je katolski. Tola pozastach a přepołožich joho, dokelž rana paleše. Při tym wuhladach pjenježk ze swjećećom njewoblakowaneje knježny. Tak wostach při ćežkoranjenym. Bohu dźak, zo tu pozastach. Bórzy wotući ranjeny. Kak zwjeseli so, hdyž mje zawohlada. Ćim wjeselši hišće, hdyž móžeše w swojej maćeŕnej rěči so spowědać. Tak joho přihotowach ze wšitkimi swjatymi sakramentami na ćežki puć do wěčnosće. Za krótku hodźinku pak zańdźeli swojej woči. Medajla a cyle wěsće Waš pobožny paćeŕ stej Wašomu synej najwjetšu hnadu za čłowjekow, hnadu k dobrej smjertnej hodźinje wuskutkowałoj.“ Tak piše knjez farař. — Mać pak bě wot samsnoho wokomika spokojena a přenjese horjo z wulkej sćerpnosću. W... Michał pak prosy cyle wěsće nětko hižo před trónom Božim za swoju maćeŕku.

Wšelčizny.

Pocynkowane kótły.

(M. J.) Ministerium znutŕkownych należnosćow je dowoliło, zo so pola rěznikow wšelake sudobja kaž tukowe šklě, sudobja za krej a tuk, kaž też mjecki pocynkowane hač na dalše ćerpja.

Lud pak so na to dopomina, zo njeje bjez stracha, hdyž so cynkowe abo pocynkowane kótły k warjenju kisałych abo z kisalinu roztworjenych jědźi abo ke khowanju tajkich wěcow trjebaju, dokelž jědźe při tym poměrnje wulku mnohosć cynka přijimaja. Hdyž też hišće njeje cyle wěsće ważnosć toho za čłowječu strowotu póznata, je so tola hižo

skaženjo žołdka, bolenjo žiwota a wonběhanjo tomu winu dawało, zo bu to wužiwanju warjenjow přicpěte, kotrež běchu so w cynkowych kótłach přihotowałe (wariłe) a kotrež mějachu wulki dźěł cynka w sebi.

Też nastanje po něčim hospodarska škoda přez to, zo so pocynkowanjo po něčim wotrjeba, hdyž so přez kisaliny płodow wotžerje a přez to potom też warjenja w tajkim kótle hubjenje słodźa a hubjeny napohlad dóstanu, a samo traš so cyle skaža.

Warjenjo płodow pak w derje emailowanych sudobjach nima žanych strachow.

*

Runje hdyž běchmy horni připis wyšnosće dóstali, čitachmy też w „Kamjenskim dźeniku“ (K. T.) wo straše, kotryž strowoće hrozy, hdyž so sad w tajkich pocynkowanych kótłach wari, kaž jabłuka, slowki a druhi, zo by so potom wosebje khował (marmelada, slowkowy wusmuž...), haj je to samo za žiwjenjo strašne, dokelž so cynk wot organiskich kisalinow lohcy rozwjaza, kaž wot kisałoweje, winoweje kisaliny a kisałeje sadoweje juški, a tak do jědźow přeńdźe. Při warjenju slowkowoho wusmuža je so to hižo pokazało. Při přepytowanju ze strony kontrolle zežiwjeńskich srědkow so pola zakazanoho slowkowoho wusmuža wukopa, zo měješe 1 kg wusmuža 1,7 g cynka we sebi, štož je hižo jara wjele, a dyrbi so wuznać, zo by wužiwanjo tajkoho wusmuža strowoće škodźało, samo potom, hdyž by so jeno 50 g wot tajkoho wupłoda nadobo wužiwało. Też wokrjesny lěkař je wuznał, zo samo hižo mało tajkoho rozwjazanoho cynka nic jeno wjetši njeporjad w žołdku a črjewach zawinuje, ale zo też so hižo znamjenja zajědojćenja pokazaja a zo móže to samo smjerć zawinować. Tuž potajkim dyrbi so cyle raznje warnować, zo njebychu so pocynkowane kótły abo sudobja k přihotowanju jědźow trjebałe.

⁘

Wójnske psy slepych.

Sanitetne psy, kotrež su so we wójnje jara wužitne wopokazałe, so nětko też hižo jako wójnske psy slepych wot němskoho towarstwa sanitetnych psow wuwučuja, t. r. jako wjednicy, přewodźerjo a škitarjo we wójnje woslepjenych officirow a wojakow.

⁘

(Spěšnik přez kruwu zastajeny.) Na Hermsdorfskich ležomnosćach pola Hohenstein-Ernstthala bu spěšnik přez kruwu zastajeny. Na železnisku čaru bě na pastwje přebywaca kruwa kublerja Bergmanna zalězła. Skoćo bu wot lokomotivy hrabnjene, na 20 metrow sobu wlečene a na blaku morjene.

⁘

Płaćizny piwa w połnócnej Češkej, kajkež so w korčmach předawa, su nětko skónčnje wot 46 hač na 50 hellerow za poł litra zlězłe. Tak je nětko přez poslednje powyšenjo piwo dwójcy tak drohe kaž bě při spočatku wójny.

⁘

Na ćežke zajědojćenjo krewje zemrě 57-lětna žónska Pawlina Fišerowa w Šortawje pola Weißenfelsa. Wona bě we wobliču małe jětřeško rozdrapała.

⁘

Na sćěhwkach kałnjenja wosy wumrě 72-lětny ratař Wolf w Größnicach. Wona bě joho do prawoho pokazowarja kłoła. Byrnjež bu jomu najprjedy porst a potom cyła ruka wotrězana, njemóžeše so tola při žiwjenju zdźerżeć.

⁘

15800 hr. překřiwił bě póstowy sekretar Emil Voigt w Bleicherode za tři tydźenje, kotrež hakle na pósće dźěłaše, a bu zajaty.

⁘

Płaćizny za warjenja a sad

w małopřekupstwje (hač do 10 puntow),

po kotrychž mamy so měć.

Za Budyšske hamtske hejtmanstwo z Biskopicami a městom Budyšinom je so wubjerk postajił, kotryž ma spomnjene płaćizny rjadować. W tym času buchu sćěhowace płaćizny postajene (4. oktobra):

a) **za warjenja:**

Čerwjeny kał	za punt	8—12	pj.
Běły kał	„ „	6— 8	„
Wirsing-kał	„ „	8—12	„
Zeleny kał	„ „	10—15	„
Kohlrabi	„ „	10—12	„
Kulrěpa	„ „	8—10	„
Morchej	„ „	10—12	„
Karotty	„ „	10—16	„
Cybla	„ „	8—12	„
Čerwjena rěpa	„ „	8—10	„
Špinat	„ „	25—30	„
Tomaty	„ „	50—70	„
Sellerij	„ „	20—25	„
Kyrps	„ „	8—10	„
Retkej	„ „	8—10	„

b) **jabłuka a krušwy:**

Jabłuka do hospodarstwa	za punt	10—18	pj.
Jabłuka za blido	„ „	20—35	„
Krušwy za hospodarstwo	„ „	10—18	„
Krušwy za blido	„ „	20—40	„

c) **čerstwe worjechi:**

Za punt 40—50 pjenježkow.

Štóž warjenja a sad w małopřekupstwje dróžšo předała, ma wočakować khostanjo dla lichomnistwa.

W Eichstäće přebywa w tu khwilu šěsć bołharskich duchownych, zo bychu na tamnišim wědomostnym lyceju studowali.

⁘

Kelko człowjekow je na swěće?

Před něhdźe třiceći lětami ličachmy 1500 milijónow, nětkle 1800 milijónow ludźi. Wězo njehodźi so ličba cyle jasnje podać, dokelž mamy dźěn hišće kraje, kotrež maja jenož z dźěła abo nimaja žanu civilisaciju. Štož nětko jenotliwe swětadźěle nastupa, ma Asiska 910 milijónow wobydleri, potajkim połojcu cyłoho człowjestwa. Europa žeživi 470 mil., ameriski swětadźěl 182, Afrika 160 a Awstralska 60 mil. ludźi. To maš hromadźe 1782 milijónow.

⁘

Wojak je wojak. Feldwebl so nowych rekrutow praša, što žadyn w civilnym powołanju je: „Što ty sy w civilnym žiwjenju?“ — „Rektor gymnasia w Krakowje.“ — Trochu zamysleny so feldwebl druhoho praša: „Hm. A što ty sy?“ — „Direktor banki w Tropawje.“ Nimale zastróženy feldwebl k třećomu přistupi: „Hm — Hm — a što wy sće w civilnym powołanju?“ — „Murjeŕ!“

⁘

Tutka rady hač hłuboko do nocy sydaše. Jónu jara pozdźe dom přińdźe a žona wotući. „Motso“, praji wona, „budź tak dobry a zastaj časnik, joho pikanjo mi spać njeda.“ Muž časnik zastaji. Rano so žona praješe: „Mužo, hdy dha sy w nocy dom přišoł?“ Muž wotmołwi: „To drje bě wokoło dwanaćich.“ Tu pokaza žona na časnik, kiž na 3 hodźiny pokazowaše. — Muž žanoho słowa wjac njepraji.

⁘

We Wonjedźicach běše muž žiwy, kiž sej jara wjele być zdaše, bě pak khětrje hłupikojty. Rěkachu jomu hłupy Hans. Naščuwachu joho, zo sej to njesmě lubić dać. A hlej, prěnjoho, kiž joho tak mjenowaše, wón wobskorži. Před sudnikom so wobskorženy wopraša: „Nětk to wjacy prajić njesměm; tola myslić sej to směm?“ Hdyž bě jomu sudnik wotmołwił, zo to smě, wobroći so k nadutomu błaznej: „Hanso, nětkle sej něšto myslu“, a to jomu kóždy raz praji, hdyž joho zetka.

Cyrkwinske powěsće.

Ralbicy.

Zemrěći w sept.: 2. Pětr Pawoł Bulank, s. Marije Bulankec z Noweje Smjerdźaceje, 20 l. 2 m. 22 dn. — 10. Helena Marhata, m. dź. Pětra Pawoła Jancy, dźěłaćerja w Jitku, 7 m. 29 dn. — 23. Madlena, zaw. mandź. † Hendricha Augusta Wincarja, kněžkarja w Šunowje, 84 l. 2 m. 10 dn.

We wójnje **padnyštaj** z našeje wosady:

29. aug. Jakub, m. s. Pětra Wowćeŕka, žiwnosćerja w Koslowje, 19 l. 5 m. 6 dn.

6. sept. leutnant Erwin Jan Józef Langer z Rakec, 25 l. 1 m. 7 dn., m. s. sanität. radź. dr. med. Jana Langera, lěkarja w Rakecach.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 658. Mikławš Rjelka z **Budyšina**; 659. Jan Wołdrich z **Brěmjenja**; 660. Handrij Frencl ze **Zdźerje**; 661. Jan Rab ze **Židowa**; 662. 663. ze **Sernjan**: Mikławš Bjeńš, Michał Šliž; 664. Jakub Bjedrich z **Łazka**; 665. Michał Šěrak z **Dobrošic**; 666. Jakub Kilank z **Hrańcy**; 667. Marija Zarjenkowa z **Jawory**; 668. Marija Panowa ze **Swinarnje**; 669. Hańža Symankec (Šołćic) z **Pančic**; 670. Mikławš Měrćink z **Kukowa**; 671.—675. z **Khróšćic**: Jan Pječka, Pětr Krawža, Hana Wjacsławkowa, Hana Kobalcowa, Marija Dinarjowa; 676. Michał Rjek z **Nowych Bóšic**; 677. Pawoł Lipert z **Hatow**; 678. 679. z **Jasenćy**: Madlena Nowakowa, Mikławš Pječak (t. č. w polu); 680. Jan Šuster z **Hory** (t. č. w polu); 681. — 684. z **Hórkow**: Hana Jóršec, Michał Lebeška, Hana Młynkowa, Jakub Glawš; 685. Hańža Handrikec, słužowna w **Nuknicach**; 686.—688. z **Worklec**: Jurij Šuster, Michał Rjenč (t. č. w polu), Michał Šuster; 689. 690. z **Ralbic**: Jakub Kórjeńk, Jakub Domaška; 691. 692. z **Nowoslic**: Jakub Möller, Michał Domaška; 693. Michał Mět ze **Šunowa**; 694. 695. z **Koslowa**: Michał Domaška, Bernhard Rjehořk; 696.—698. z **Haslowa**: Jurij Leńš, Madlena zwud. Deleńkowa, Marija Fórchec; 699. Marta Bejmina z **Noweje Jasenćy**; 700. Jakub Nawka z **Łahowa** (t. č. w polu); 701. 703. z **Budyšina**: Madlena Šěrakowa, Madlena Hołšeiderowa; 702. kapłan Beno Šołta w **Lipsku**; 704. Jan Mark ze **Zdźerje**; 705. Mikławš Domaška z **Khelna**; 706. 707. z **Lutowča**: Marija Fórmanka, Hana Šołćic; 708. 709. z **Radworja**: Jan Rěčka, Mikławš Grubert.

Kónc redakcije za přichodne čisło

pjatk rano!

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 30. sept. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 5. okt. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	80				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	20				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	—	23	80
Pšeńca			14	—				
„								
Rožka			12	—				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			15	—				
„								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	50	6	50	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	7	—	9	—	—	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata — (w Kamjencu —)	—	—	—	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	—	—	—	—	—	—	25
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 w Budyšinje Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Różant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Zbytki wšelkich tkaninow

(za nowe a k **wuporjedźenju)**

poruča k nizkim płaćiznam, doniž twora dosaha

Tkajeŕnja wołmy w Kamjencu

Fabrikstraße 1. Zady hłowneje cyrkwje.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

30. septembra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	—	—	—
Čelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jěd̄i, nowe	„	—	12	—	13	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jěd̄i (najwyšše płaćizny)	1 kg	—	—	4	60	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	60	4	50	3	90
Buny k jěd̄i	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowańnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Dźěćacy wóz, derje zdźeržany, je na předań na hrodowej hasy 11 II w Budyšinje.

Próstwu

sym w swojim času wuprajił, zo bychu wosebje knježa fararjo zapis našich padnjenych a ranjenych wojakow wot lońšoho lěta sem (kotřiž hišće w Krajanu njeběchu), dobroćiwje zapósłali. Jeno wot někotrych dóstach. Štóž chce hišće pósłać, dyrbi to hnydom sčinić, dokelž dyrbi so nětko redakcija Krajana 1917 wobzamknyć, zo by so skónčnje doćišćał.

Redakcija „Krajana“:
Winger, farař w Lubiju.

Dźiwajće při kupowanju na nawěštki w Pósle!

Njedawno hakle wěsće zhonichmy, zo je naš drohi mandźelski, luby syn a starosćiwy nan swojeju dźěsći

kubleŕ a hosćencaŕ

Jurij Wałda

z Ralbic

wobornik jenoho pěšoho połka, w ćežkich wojowanjach 12. julija 1916 při rěcy Somme w Francózskej padnył.

Znatych a přećelow prosymy wo ćichu modlitwu za joho dušu.

W Ralbicach, 28. 9. 1916.

Marija zwud. Wałdźina
w mjenje zawostajenych.

Ćišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 42. | **Budyšin, 14. oktobra 1916.** | **Lětnik 54.**

Wo tym dale.

Wo tym słyšće dale, štož posledni raz wopominachmy. „Bóh sudźi ludy. Wón wobkedźbuje, što činja a što zanjechaju, a sćele jim dny, dobre abo złe, kaž wón ma za dobre.“

Bóh je sprawny. A tule wěrnosć też tuta wójna njepřeměni. Wón ludy khosta — tak posledni raz sebi wułožichmy. Wón pak też ludy žohnuje. „Knjezowe žohnowanjo wobohaća“, tak čitamy we swj. Pismje. „Knjezowe žohnowanjo je nad sprawnym.“ Što pak je sprawny? Duch swjaty, tón duch wěrnosće a wšeje mudrosće, praji: „Štóž ma njewinowatej rucy a čistu wutrobu, štóž swoju dušu na falšnosć njezłoža a na jebanjo mysle nima, tón dóstanje žohnowanjo wot Knjeza.“ A štož takle wo jenotliwym płaći, to płaći też wo cyłym ludźe a za cyły lud. Wšak dźěn też swj. Pismo praji: „Sprawnosć pozběhuje ludy.“

Što chcył prěć, zo njeje derje, hdyž za zbožo ludow stawa? A je wšo bjez wužitka a wunoška, štož so tohodla studuje, a wuči a předpisuje? A tola, hdźe přińdźe swět, hdyž so človjek při tym jenož na swoju mudrosć a móc spušća? Što lěpje nam na to wotmołwi, hdyž nic tuta wójna? By k tomu dóšło, hdyž při wšěm, štož k derjemęću ludu so stawaše, by Bóh radźićel był? Hdyž by wón k wšomu swoje žohnowanjo dał? „Hdyž Knjez njetwari dom, twarja twarcy podarmo.“

Mójzes, tón muž Boži, měješe so starać wo zbožo swojoho ludu. A kak móžeše je jomu zawěsćić? Před smjerću napominaše hišće lud israelski jónu a rozwuči jón, kak móže swoje derjemęćo sebi dobyć. „Hdyž moje kaznje dźeržiće, zo maće Knjeza, swojoho Boha lubować a z cyłej wutrobu a dušu jomu służić, potom da wón wašej roli dešć, zažny a pózdni, zo budźeće žita a wino a wolij domoj brać a syna z łukow a ladkow, zo byšće tak zeživili swój skót, a zo byšće też sami jěsć měli a so nasyćili.“ — Hdyž pak lud Bože kaznje njedźerži? Što potom? „Hladajće so, zo waše wutroby so njedadźa do błuda zawjesć; hladajće so, zo Knjeza so njewotrjeknjeće a cuzym boham njesłužiće, zo tola Knjez njeby hněwa měł přećiwo wam a zo njeby njebjo zawrěł, tak zo dešća njeby přišło a zemja ničo njepłodźiła.“ Štóž potajkim wot Boha so wotwobroći, zawěra sebi sam njebjo a haći sebi Bože žohnowanjo. A tule wěrnosć měješe Mójzes za tak ważnu, zo hišće jónu k ludej poręča prajo: „Tele moje słowa bjerće sebi k wutrobje; a wěšejće sebi je na rucy a stajejće sebi je mjez woči. Wučće też swoje dźěći, zo maju je wuknyć, pisajće je na durje a wrota kóždoho domu. ... Žohnowanjo přińdźe na was, hdyž Božim kaznjam budźeće posłušni; tola poklećo, hdyž joho kaznje njebudźeće dźeržeć.“

Płaći pak to jenož za israelski lud? Abo njemohł tón sprawny Bóh też přećiwo nětčišim ludam tak so měć? A budźe wón snadź hinaši přećiwo našomu serbskomu ludej? — Ně; přetož też my njejsmy za njoho wjacy a nic mjenje, hač druhe ludy. A smy-li mjenje, potom smy sami na tym wina.

Hdyž mjenujcy Božu swjatu wolu we wšěm dopjelnjamy; hdyž we wšěm, štož činimy, so mamy po Božich kaznjach, hdyž so we šulach wuča a też swójby je dźerža: potom zawěsće budźe Bóh wam žohnować wšu wašu prócu, kotruž nałożeće doma a w polu, docyła při kajkimžkuli swojim dźěle. Budźe-li pak nawopak, potom zawěsće njezmějeće Božoho žohnowanja, ale změjeće poklećo. Ow, zo byšće přez njezbožo Israelitow so powučić dali! Jich rjane hona, jich tučne łuki, jich lěsy: što z nimi a kajke buchu? Wšo bu zapuśćene we swojim času. A što bě wina na tym? Profeta praji: „Dokelž su Knjeza wopušćili, Knjeza, kiž je žórło žiweje wody.“ Jenož žiwa woda wokřewja a wožiwja. Stuchła, zhniła woda škodźi a niči mocy a mori. Njech dha tola do wutrobow so nam zažerje, štož Bóh sam k israelskomu ludej po joho zahubje rěči: „Hdy byšće tola moje kaznje wobkedźbowali! Kaž z rěkami by so ći přiliwał słódki měr a kaž wjele pěskowych zornjatkow při mórskim brjozy, telko by było twojich potomnikow, a ženje njeby twoje mjeno so pozhubiło a njeby było poteptane před mojim wobličom.“

Zawěrno, lubi čitarjo, to je poklećo, hdyž lud nima wjacy dosć potomnikow. Potom po času wosłabja, a skónčnje so docyła ze swěta zhubja. A hdy ći wotebjeraju? Hdyž mandźelstwo so njewukonja po Božej kazni, ale po človjeskej požadliwosći. Hdyž potajkim Bože kaznje zacpěwaju. Też w tymle nastupanju płaći, štož Josue za cyłu swoju swójbu slubi: „Ja a mój dom chcemy Knjezej służić.“

A potom budźe Bóh też naš serbski lud žohnować. Tohodla dźeržmy kruće Božu kaznju; dopjelńmy Božu wolu nic jenož jenotliwy sam: ně, też jako narod dyrbimy ju wukonjeć: dźeržmy sebi wěru, swoju rěč a swoju rolu. A budźemy žohnowany lud.

mi.

Wójna.

Grichiska a naši njepřećelojo.

Francózska a Jendźelska šćuwatej na wšě wašnjo Grichisku do wójny přećiwo nam. Jeju pomocnik Venizelos hotuje z jeju pjenjezami zběžkarstwo přećiwo grichiskomu kralej a knježerstwu. Hinak Ruska a Rumunska. Ruske nowiny mjenuja, štož Venizelos čini, přeradnistwo a wuprajeja z tym bjez dwěła měnjenjo swojoho knježerstwa. Bratianu, rumunski ministerpresident, přeje Grichiskej, zo by so w zwjazku z Rumunskej powjetšiła, přeje pak to grichiskomu kralej a ludej, njecha potajkim zběžkarstwo přećiwo kralej. Zasy druhe stojnišćo ma Italska. Wona by drje chcyła, zo by Grichiska za ententu wojowała, nochce pak, zo by jej ta někajke powjetšenjo lubiła, dokelž chce sama tamne krajiny wzać, za kotrymiž Grichiska žada. Italska też wo grichiskej pomocy wjele njedźerži, dokelž je grichiske wójsko šćěpjene. Přezjedne potajkim naši njepřećelojo wo Grichiskej njejsu. Komu dyrbi a budźe ta nětko sćěhować?

Naše podmórniki

skoro na wšěch morjach dale žiwišo dźěłaja. 6. okt. wozjewi so z Londona, zo bu dźeń prjedy w srjedźnym morju wulki parnik **„Franconia“ (18150 tu.)** wot podmórnika podnurjeny. Parnik bě jendźelske knježerstwo wot Lunard-linije najało k woženju wojakow. Při podnurjenju pak runje wojacy na nim njeběchu. Z wobsady wućekny 302 muži, 12 so zhubichu. — „Franconia“ je po „Lusitaniji“, kotraž samsnomu towarstwu słušeše, najwjetši z podnurjenych parnikow.

Němski podmórnik w Americy.

Nimo překupskich počinaju nětk też hižo němske wójnske podmórniki do Ameriki jězdźić. Z Newporta (Rhode Island) wozjewja so **8. okt.: Němski podmórnik „U 53“ z Wilhelmshafena je sem dojěł.** Je morjo za 17 dnjow přejěł. „U 53“ bu wot ameriskoho podmórnika „U 2“ do přistawa přewodźany. Wjednik Rose wopyta so z admiralom Knightom, při čimž jomu zdźěli, zo so k wječoru zasy na dompuć hotuje. Dwě hodźinje po přikhadźe „U 53“ přistaw zasy wopušći. (b)

Z powěsćow je widźeć, zo dyrbja němske podmórniki z nowa jara wudospołnjene być. 17 dnjow bě „U 53“ na morju, w ameriskim přistawje wosta jenož dwě hodźinje a njekupowaše tam žanych nowych potrjebow, dokelž to po ludowych prawach dowolene njeje. Podmórnik ma potajkim wšoho dosć, štož za dlějše jězby trjeba.

Ale na tym nic dosć. Podmórnik je też na puću wšelake łódźe podnuril a ma zawěsće towaršow na morju. Reuter-Bureau wozjewja mjenujcy z Neu-Yorka:

Parnik „Stefano“ (3449 tu.) bu před Neu-Yorkom torpedowany. 30 ameriskich hosći, mjez nimi 4 žony, bě na nim.

Z Bostona wozjewja Reuter: **Britiski parnik „Kingston“ bu podnurjeny. Ameriski zničeŕ wukhowa wobsadu. Druhi zničeŕ wumoži wobsadu parnika „Westpoint“.**

Neu-Yorske nowiny pisaja dale po Reuteru, zo buštaj hollandski parnik **„Blommersdijk“** a norwegski parnik **„Christian Knudsen“** na brjohach stata Massachusetts podnurjenaj.

„Köln. Ztg.“ wozjewja z Washingtona **8. okt.: Dźensa w nocy bu we Washingtonje wozjewjane, zo je hižo šěsć jendźelskich par-**

nikow podnurjenych, kotrež su z kanadiskich přistawow wujěle. Přez cyły dźeń přikhadźeju telegrafiske próstwy wo pomoc. 17 ameriskich zničeri je hižo na pomoc jěło. Rozhorjenio je njesměrne. Mjez łódźnikami knježi panika. Wotkhadźace łódźe zadźeržuja so doma, łódźe na morju dóstawaja warnowanja, zo bychu swój puć přeměniłe.

Z Neuporta pisa so **10. okt.: Z Nantukettswětlerja so wozjewja, zo bu dźewjeć łódźi podnurjenych. Tři podmórniki dźěłaja. Kaž officirojo parnika „Stefano“ praja, bu tón wot podmórnika „U 61“ podnurjeny.** (b)

Też z druhich stron so wo podmórnikacych skutkach pisa. Tak dyrbi „Agence Havas“ wozjewić: **Parnik za přewožowanjo „Gallia“, kiž něhdźe 2000 francózskich a serbiskich wojakow wjezeše, bu 4. okt. wot podmórnika podnurjeny. Wukhowanych bu 1362, štož je dotal znate. Torpedo zawiny rozbuchnjenjo municije a zniči staciju za škrički tak, zo bě łódź wotrěznjena.** (b)

Jedyn z našich podmórnikow podnuri wot 30. sept. hač do 5. okt. w jendźelskim kanalu **7 njepřećelskich** překupskich parnikow ze 4131 tunami a 3 neutralne parniki, na kotrychž běchu zakazane twory, z 2357 tunami. Druhi podmórnik podnuri 4. okt. na rańšich jendźelskich brjohach tři jendźelske rybańske parniki.

Hač do **sewjernoho lodowoho morja** su so podmórniki namakałe. Tak telegrafowaše norwegski generalkonsul Falsen z Archangelska, zo buštej nimo norwegskich a jendźelskich parnikow też ameriskej parnikaj „Hawita“ a „Columbia“ tam podnurjenaj. Měještaj municiju. Wobsadźe buštej wot podmórnika wukhowanej. (b)

Jendźelska so wězo hižo na wšě wašnjo prócuje, nam zjednoćene Staty a Wilsona na šiju naščuwać. Z ćežka pak budźe so wjele přećiwo nam činić hodźeć. Naše podmórniki maja so, kaž też ameriske powěsće přidadźa, kruće po zasadach mjezyludskoho prawa. Zadźeržuja překupske łódźe z wonka ameriskich morjow a přepytuja kóždu łódź, prjedy hač ju podnurja. Staraja so też za to, zo móže wobsada so wukhować.

10 milliardow a 590 millionow hriwnow

je 5. wójnska požčonka wunjesła. K tomu přińdu hišće pjenjezy, kotrež buchu we wukraju abo w polu zapisane. Wjetšoho wunoška so nichtó nadźał njeje, haj móže so prajić, zo su wšě wočakowanja přetrjechene. Neutralna šwicska nowina „Neue Züricher Nachrichten“ k požčoncy pisa:

Wunošk přesaha wšě wočakowanja, a Němska a němski lud pokazujetaj njepřewinjenu financnu móc, njech też cyły swět přećiwo nimaj nadběhuje. Štó by sej myslił, zo w třećim wójnskim lěće němski lud na požčonku 10,590 milliardow zwjedźe? To je financna móc a ludowa woporniwosć, kotrejž swojoho runjeća nimatej a też njepřećela, tak daloko hač je sebi tón zbytk strowoho rozsuda hišće wobkhował, ze zadźiwanjom napjelnjatej. Němski lud je w tutych tydźenjach wjacy hač požčonku dobyća zwjedł, mjenujcy požčonku měra. Też poslednja nadźija, Němsku financnje zbić, dyrbi hasnyć. Lloyd George je prajił, poslednja milliarda dobudźe swěta-wójnu. Snadź wón dźensa začuje, zo poslednja njebudźe pola Jendźelskeje ležeć, ale pola Němskeje. Njepřewinjomna w swojej hobrskej wojeńskej mocy na kraju, na wodźe a w powětře, stoji Němska njepřewinjomna samo w swojej financnej zamóžnosći, bóle hač hdy jako njekhabłacy hród přećiwo swojim njepřećelam a jako sylny škit swojim přećelam.

Njech su naši njepřećeljo sami na sebi też bohatši hač my, móžemy tola z wěstosću přećiwo nim też pjenježnje wobstać. Z najmieńša junkróć telko kaž nas płaći jich w tu khwilu kóždźički wójnski dźeń, a — štož je za nich hišće zahubniše — wulki dźěl jich pjenjez dźe za municiju a druhe potrjeby do wukraja, naše pjenjezy wostanu w kraju.

Na rumunskich wojownišćach

je bitwa w Sydmihórskej za nas so dale jara derje wuwiwała. General Falkenhayn je z dźěła w ćežkich wojowanjach Rumunow skoro cyle ze Sydmihórskeje zahnał. Rumunojo sami njemóžachu swoje přehraćo wjacy prěč. Z Bukaresta pisa dopisowař Parižskej nowinje „Temps“:

Zo by rańšu Sydmihórsku wěsće wobsadźenu dźeržał a domiznu škitał, je rumunski generalstab wobzamknył, wójska z južneje Sydmihórskeje wróćo sćahnyć a je na namjezne hory mjez Orsowu a Kronstadtom rozdźělić. Z tym hotuje so general Basil Zetton, zo by tamne štyri překhody škitał, kotrež z transzylwanskich alpow do rumunskeje runiny wjedu. Dokelž k połdnju wot Dunawy ćežkoty nastachu, dyrbješe so sydmihórska offensiva zastajić, na mjezu cofać a z tym droho wukupjene dobyćo so puščić. (b)

Rumunojo dyrbjachu cofać, dokelž bitwje pola **Hermanstadta** a **Kronstadta** přehrachu a *překročenjo Dunawy so jim do cyła njeporadźi.*

2. rumunske wójsko bu hižo 5. okt. na wječornej khromje duchowoho lěsa zbite. Hdyž bě nowe posylnjenja dóstało, chcyše so na horach z wobeju stron Kronstadta dźeržeć. Ale 7. okt. buchu joho zadnje dźěle na rańšej khromje duchowoho lěsa z nowa přewinjene a hišće samsny dźeń dobychu so Němscy a Awstriscy do rumunskoho hłownoho stojnišća, hdźež Rumunscy so ze wšěmi mocami wobarachu. 8. okt. rano dobywachu so naši do **Kronstadta.** Tam bu **24 hodźinow na hasach** a **w twarjenjach krawnje** wojowane. 9. okt. rano bě njepřećel zbity a cofaše, dokelž jomu wobeńdźenjo wot wječora a sewjernoho ranja hrožeše, do horow, hdźež naši jomu na pjatach sćěhowachu. **Bitwa pola Kronstadta bě za Rumonow zhubjena, kaž dobry tydźeń prjedy ta pola Hermanstadta.**

W bitwje pola Kronstadta zajachu naši **1175** Rumunow a dobychu **25** kanonow, mjez nimi **dźewjeć** ćežkich haubicow a přez **800** železniskich wozow, wosebje z cyrobami a drastami. Rumunojo běchu też při ćěkanju kanony do rěkow zmjetali. Wjacore su tam naši hižo namakali.

Pola **Rjahova**, k wječoru wot bołharskeje twjerdźizny Rustšuka spytowachu Rumunojo Dunawu překročić, mjez tym zo zdobom našich w Dobrutši ze sylnymi mocami nadběhachu. Z tym chcychu swojim k ranju a k wječoru pomhać a njepřećelej do khribjeta přińć. Ale jich wotpohlad so jim špatnje poradźi. Awstriske monitory zničichu jim łódźowy móst přez Dunawu a jenož něhdźe 15 bataillonow móžeše Dunawu přeńć. Woni drje tam po rumunskim wašnju wjele njewinowatych wobydleri zamordowachu, njemóžachu pak wojeńscy ničo wučinić, ale buchu rozehnaći abo znićeni.

Wojowanja na wječornych a rańšich frontach

njejsu też zańdźeny tydźeń popušćiłe abo tola jenož nakhwilnje. Artillerija zakhadźeše z časami po móžnosći hišće sylnišo hač dotal. Surowe francózsko-jendźelske nadběhi mjez Ancru a Sommu buchu wosebje wot wojakow generala z Below wotpokazane. Jenož někotre cyle rostřělane hrjebje dyrbjachu naši njepřećelej přewostajić. Krawne zahuby Jendźelčanow běchu jara ćežke. Někotre nadběhace jendźelske wodźělenja běchu pjane. Jendźelčenjo chcedźa drje tak swojich wojakow k wjetšej zmužitosći pohonjować.

Italscy

nadběhaja z nowa jara sylnje w južnym dźělu přimorskeje fronty. Awstriska rozprawa praji wo tym **11. okt.:** Bitwa na połdnišim křidle přimorskeje fronty traješe cyły dźeń a cyłu nóc a rozćahny so hač na wupřestreń k połnocy wot rěki Wippach hač k St. Peter. Po cyłej fronće mjez tutej wsu a morjom přimachu jara sylne italske mocy. Njepřećelej so poradźi, na něšto městach so do našich prědknych hrjebjow předobyć. K połdnju wot Nova Vas dobywaše při spočatku samo přećiwo Jamiano zemje. Hdyž potom zasy přećiwo nim zražachmy, ćisnychmy Italskich zasy wšudźom wróćo. Wo někotre kruchi hrjebjow, kotrež njepřećel hišće dźerži, so hišće wojuje. 1400 jatych wosta w našich rukach.

Swětny rozhlad.

Němska.

Pjatk 13. okt. dóńdźe z Ameriki powěsć, zo bu tam němski překupski podmórnik „Bremen“ torpedowany, hdyž chcyše do přistawa dojěć.

Bayerska.

Srjedu wječor wumrě kral Otto. Kaž je znate, běše kral Otto duchakhory a hižo dołho wjacy swoje kralowske winowatosće njewukonješe. Joho zastupowachu prync-regentojo, doniž před něšto lětami prync-regent Ludwik zasy mjeno krala přija.

Grichiska.

Reuter-Bureau 11. oktobra z Athena wozjewja, zo je šef francózskoho łódźstwa grichiskomu knježeństwu ultimatum přepodał, we kotrymž so, zo njeby łódźstwu zwjazkarjow so ničo stać mohło, kruće žada, zo ma Grichiska nimale cyłe swoje łódźstwo jim přepodać. Też železnica, kotraž z Pyreja do Larissa wjedźe, ma so jim přewostajić.

Přez Bern dóńdźe 12. okt. powěsć, zo je grichiske knježeństwo do tutych žadanjow zwoliło.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Na 5. wójnsku požčonku bu wottud a z wokoliny 17 800000 hr. nawdatych. *Wunošk je spokojacy; je pak jenož wo 300000* hriwnow wjetši dyžli ze zběranja na štwórtu požčonku. Třeća požčonka bě 21 milijónow wunjesła, druha 18 milijónow; prěnja jenož 5 milijónow. — Budyšska tworn̄ja na wagony a mašiny firmy Buš je sama $1^1/_4$ *milijóna* na požčonku wotedała.

— Tudomna centrala za milinu wobstara nětko wulki dźěl połnócneje a nawječorneje Łužicy ze swětłom. 156 wsow a 65 ryćerkubłow słuša do jeje wokrjesa. Čisty jeje wunošk w lěće 1915 bě 964432 hr.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Na francózskich bitwišćach je dale **padnył:**

29. **Jakub Šołta** (Marec-Šołćic) z **Radworja,** wojak w pěšim regimenće čo. ..., wobsedźeŕ železnoho křiža. Njepřećelska mina joho 3. okt. pola Lorettskeje hórki (k połnocy wot města

Arrasa) smjertnje zrani. Ćěło padnjenoho bu nazajtra na pohrjebnišću w blizkim Lensu z wojeńskej česću pokhowane.

W Lensu wotpočuje tež hižo ćěło druhoho syna našeje wosady, njeboh wučerja Franca Krala.

Jaty je:

Jakub Rjeda ze Stróžišća (rodźeny z Hory), wojak w aktivnym pěšim regimenće čo.... Rjeda, kotryž je wot spočatka wójny w polu, dósta njedawno Badensku zasłužbnu medaliju. Wón bu 4. sept. (drje pola Estrées?) nad rěku Sommu zajaty a přebywa nětko w mórskim měsće Le-Havru.

W samsnym měsće je tež hišće druhi Horjanski wojak (Młynk) jaty. Hdyž Horjanaj Francózam wupowědataj, zo je sebi popołdnju před bitwu pola Budyšina Napoleon pola Horjanskoho wětrnika krajinu za blizke wojowanjo wobhladował, budźa Francózowje z jatymaj zawěsće z wosebitej přećelnosću wobkhadźować.

⁘

Z Radworja. (Do klóštra zastupiła.) Zasy je sebi jena z wosadnych knježnow klóštrske powołanjo wuzwoliła, mjenujcy **Madlena Dejec** z Miłkec. Wona zastupi kónc septembra do klóštra benediktinkow w Endenichu pola města Bonna, w krasnej krajinje nad Rheinom. — Nadźijomnje budźe so ji w nowej dominzne lubić a tež wona so swojim předstajenym spodobać.

W samsnym klóštrje přebywatej hižo dwě druhej serbskej knježnje, starša sotra **Hańža Ródlic** z Njebjelčic a młódša towařška **Khata Krawcec** z Khelna. — Tak je tam cyły serbski wotrjad, kotryž tež „Posoł“ čita. — Serbowki! sćelemy Wam postrow z Łužicy a „wjele dobroho“ wote wšěch znatych.

⁘

Z Wotrowa. Knjez **Pawoł Symank** z Wotrowa, wojak na nawječornym bitwišću, je za zmužite a rozhladne zadźerženjo dóstał železny křiž.

⁘

Z Njebjelčic. Z wojowanjow při Somme buštaj wosrjedź septembra dwaj wojakaj z našeje wsy zhubjenaj wozjewjenaj. Wjele pokazowaše na to, zo staj wobaj padnyłoj. Mikławš Brycka, mjenowany Włoch, žiwnosćeŕ, woženjeny a nan štyrjoch njewotrosćenych dźěći; a Pawoł Čornak, syn młynka Čornaka. Nětko je wěste, zo je prěni ranjeny w Jendźelskej jaty, druhi leži w lazareće w Gotha. Ma na lěwej rucy dłóń wobškodźenu a srjedźny porst z dźěla wottřěleny. Přejemy woběmaj, zo byštaj zasy wotkhorjełoj a bórzy so zbožownje domoj wróćiłoj.

⁘

Z Kamjenca. Z nazymskim hermankom so lětsa šlachćiło njeje. Wjedro bě zymne a mokre. Překupcy su pak z wunoškom mjenje spokojeni. Jenož ći, kiž maju jědźe a napoje na předań, su žně měli.

— Kralowska generalna direkcija sakskich statnych železnicow je dowoliła, zo smědźa so wozy wosobinskoho ćaha 725, kotryž 10^{42} wječor z Drježdźan-N. do Arnsdorfa wotjědźe, na njedźelach a swj. dnjach z ćahom 899, kotryž 11^{47} wječor z Arnsdorfa wotjědźe, dale wjesć. Tohodla njetrjeba tón, kiž z Drježdźan do Kamjenca jědźe, w Arnsdorfje do druhoho woza přestupić.

— W našim měsće bu na pjatu wójnsku požčonku 1427200 hr. woznamjenjenych. To je khětro mjenje porno poslednim třom (při 4. bě 2183600 hr.; při 3. bě 3129200 hr.; při 2. bě 1929000 hr.); 1. bě jenož 572000 hriwnow wunjesła.

⁘

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy.

Dla procesijóna serbskich dźěći do Różanta na dnju 17. okt. so z tutym k wědźenju dawa, zo wosadne šule z dypkom we 8 hodź. z Różanta druhim šulam napřećo wuńdu. Póndźa po **Klóštrskim** puću won a powjedu procesijón po **Sernjanskim** puću nutř. Njech su tohodla wšitke šule z najmjeńša $^1/_4$**9 hodź.** na hórcy zhromadźene, zo bychu so Bože służby w prawym času ($^1/_2$9 hodź.) započeć mohłe.

Wo wšitko dalše je starane. Bóh wobradź rjane wjedro!

Z Lubija. Wójna tež nowinarstwu njetyje. Papjera je dróžša, tež dźěło; nawěštkow pak, kotrež nowiny zdźeržuja, přecy mjenje. Bjez dźiwa tohodla, zo někotražkuli nowina dyrbi přestać wukhadźeć. To je tež tudomniši časopis: „Oberlausitzer Zeitung u. Nachrichten“ potrjechiło. —

Starajmy so tola, zo naš „Posoł“ dodźeržimy. Štóž k tomu ma — a wjele jich tajkich je — njech tola tež tu tam něšto mało, abo tež nadobo něšto wjacy za „Posoł“ wopruje. Wotedać móže to kóždy wubjerkownikej, kotryž je za joho wosadu postajeny, abo smě zapósłać na pokładnika „Pósła“, An der Petrikirche 9 II. Dobre, křesćanske nowiny podpjerać, kaž naš „Posoł“ je, to je bohuspodobny skutk.

⁘

Ze Zhorjelca. Komandant grichiskoho štwórtoho armeekorpsa, kotryž bě w swojim času w Macedoniji němskomu wójsku so přepodał, dojědźe tutón tydźeń ze swojim stabom do našoho města. Zastupowacy komandant 5. armeekorpsa, general infanterije z Bock a Polach jich w kejžorowym mjenje na dwórnišću powitawši do hotela přewodźeše. Póndźelu buchu tež wšitcy druzy wojacy jako hosćo w měsćanskej swjedźeńskej rumnosći powitani. Při tym wobdźělichu so wotpósłancy němskich a grichiskich wojakow a zastupjerjo statnych a měsćanskich wyšnosćow.

Ze Sakskeje a Němskeje.

Z Drježdźan. Najebać wulkich khostanjow, z kotrymiž wyšnosć hrozy, so tola přecy zasy z cyrobu jeba. Čłowjeska nahrabnosć je přewulka. Tu bě žónska 19. aug. mloko předawała, kotrež bě hač na 40 procentow z wodu změšane. Za to bu na 3 měsacy do jastwa wotsudźena.

⁘

Z Plawna. Lětni čas měješe najebać to, zo je so wjele na njón swarjeło, tež mnohe dobre. Za 5 lětnich měsacow přetrjeba so tu wo 400000 kbm płuna mjenje dyžli loni za tón čas.

⁘

Z Debelna. Njedźela 8. oktobra bě za tudomnu wosadu swjatočny dźeń. Najdostojniši knjez biskop dr. Löbmann poswjeći tu nowu cyrkej. Hižo 30. aug. 1914 bě přez knjeza praelata Kummera benedikciju dóstała, konsekracije přez biskopa pak hišće njeměješe. Z dobom wudźěli knjez biskop na samsnym dnju na 400 wěriwym swjate firmowanjo. Wot časow reformacije (kotraž so lěta 1517 započa) je to prěni raz, zo tu zasy jedyn biskop swoje funkcije wukonješe.

⁘

Z Glawchawy. Wo 110 frankow złota je přišoł jaty Francóza, kotryž w susodnym Reinholdshajnje dźěła. Při dźěle bě so kabat slekł a něhdźe położił. Tam bu namakany a na policiji wotedaty. Hdyž sebi tam kabat dokładnišo wobhladowachu, namasachu we kornarju zašite tamne pjenjezy. Złoto bu jatomu wzate a město njoho dósta papjery.

⁘

W Landsbergu nad W. sta so 8. okt. rano w 4 hodź. wulke njezbožo. Dwaj železniskej ćahaj zrazyštaj z wulkej mocu hromadu. Při tym bu 11 muži morjenych, 15 ranjenych, z nich 4 ćežko. Mortwi su z wjetša wojacy, najbóle officirojo.

⁘

Z Rottenburga. Wulka česć sta so najdostojnišomu knjezej biskopej Pawołej z Keppler. Kral Ludwik spožči jomu titul excellency a postaji, zo ma při kralowskim dworje hódnosć druhoho rjadu. Biskop Keppler je wosebje też znaty jako wustojny a płódny spisowaćel.

Nowe zarjadowanjo wobkhoda z mlokom a butru

je so w hamtskich časopisach wozjewiło. Za **Kamjenski wokrjes** je płaćiwosć wobkhoda z butru hižo **9. oktobra** zastupiła, w **Budyšskim wokrjesu** zastupi płaćiwosć nowoho zarjadowanja póndźelu **16. oktobra**.

Dokelž so wozjewjenja tola w kóždej gmejnje wosebje stawaja, nochcemy tu wšitko wospjetować.

W Budyšskim wokrjesu tele wobličenjo njenamakachmy. — Mnohosć butry pak, kotruž wosoba dóstawa, je wšudźom jenajka.

Wosoba w hospodarstwje dóstawa na tydźeń 180 gramow butry, tež čeledź. Tola za wumjeńkarjow a druhich, kotřiž maja butru dóstać, je jeno postajene 90 gramow na tydźeń, tež za dźěłaćerjow, hdyž w domje jěsć dóstawaja (jatych, pólskich dźěłaćerjow atd.)

Najwažniše přeměnjenja drje su, zo tež so nětko mnohosć butry za hospodarstwa postaja, kotrež same butru dźěłaja, za wšěch domjacych a tež dźěłaćerjow w tajkich hospodarstwach.

W Kamjenskim wokrjesu wobliča so po mnohosći mloka (dejnych kruwow) a so liči na dejnu kruwu 25 litrow mloka wob tydźeń. Dale so tam liči 15 litrow mloka na punt butry.

Na hłowu wosobow liči so wob tydźeń 180 gramow butry, z wuwzaćom jatych abo časowych dźěłaćerjow.

Jenotliwym wotebjerarjam smě so butra jeno tym wotedawać, kotřiž we wsy (we gmejnje) bydla, hdźež je butra dźěłana.

Zwonka teje wsy bydlacym njesmě so předawać, ale ma so potom jeno hišće předawać butru hromadźacym městnam, na kotrychž maja jenotliwi přetrjebarjo sebi potom butru kupować. Postajene je hišće $^1/_8$ punta na tydźeń za wosobu.

Najwyšše płaćizny su w **Kamjenskim** wokrjesu postajene za 1 punt butry, hdyž butru dźěłaŕ wotedawa:

a) we wsy abo na městnje bydlenja na hromadźace městno . . 2 hr. 28 pj.
b) we wsy (na přetrjebarja) . 2 hr. 40 pj.
c) hromadźace městno na małopřekupca do domu . . . . . 2 hr. 40 pj.
d) małopřekupc na přetrjebarja 2 hr. 50 pj.

W **Budyšskim** wokrjesu na wsach je podobnje zarjadowane za 1 punt butry:

1. a) hdyž so postajenym kupowarjam abo kupowařkam hromadźacych městnow wotedawa . . 2 hr. 30 pj.
   b) hdyž so na hromadźacym městnje samym wotedawa . . 2 hr. 35 pj.
   c) hdyž so přetrjebarjam na městnje samym předawa . . . 2 hr. 40 pj.
2. Hdyž wot kommunalnoho zwjazka potrjecheni kupowarjo abo kupowařki butru hromadź. městnam předawaja 2 hr. 40 pj.
3. Při předawanju mlokařnjow a hromadźacych městnow přetrjebarjam 2 hr. 55 pj.

Za přinjesenjo do domu njesmě so ničo ličić.

Na přestupjenjo najwyššich płaćiznow su znate ćežke khostanja postajene.

„Za to wěm hišće dźensa swojej maćeri dźaka.“

Takle praji — wo tym pisa wěsty wojak z pola — njedawno starši muž, móžeše snadź wokoło 50 lět być, ke mni. Ja joho znaju, husto khodźi wón do lazaretow a tam wobdaruje khorych z mnohimi darami. Wón ma sobuželnosćiwu wutrobu. A hdyž z lazareta domoj khodźi, potom ma cyłe rynki napisane, što ma přichodny raz zasy sobu přinjesć. Wojacy joho wo wjele proša, dokelž wědźa, kak rad wón pomha. A tak ma přinjesć: jeja, papjeru na listy, citrony, šokoladu, cigarety atd.; wšo, njech mało, njech wjele a wulke, wšo, štož lubosć sebi móže wumyslić. A potom hlada, hdźe by to wšo zhonić mohł. To pak njeje tak lohko tu w cuzym kraju. „Za to wěm hišće dźensa swojej maćeri dźaka“, praji wón njedawno ke mni, „zo je wona to nas nawučiła, hdyž běchmy hišće móličcy. Hižo tehdy dyrbjachmy jałmožnu do khudych swójbow roznošeć. A tehdy běchu hubjene časy.“

To bě jene. A njedawno nazhonich hišće něšto. Běch sebi do bližšoho ruskoho městačka dojěł. Mějach tam něštožkuli wobstarać. Wopytach też na tamnej němskej kommandanturje znatoho knjeza, majora. A rěčachmoj wo mnohim. A też na domiznu spominachmoj. „Što tola budźe z našimi dźěćimi? Što za nich přichod přinjese? Što ma wosebje jim do wutroby so kłasć a zaščěpjeć? Kak maju po ćěle a wosebje też po duchu skrućane być? „Tydźeń je wupjelnjeny z dźěłom“, rěčeše major, „ale njedźelu chcu swoje dźěći wokoło so měć. To dyrbja z nanom a maćerju so dopóznawać a k nim dowěry nabywać. A jónu dyrbja wone prajić móc: tak a tak bě jónu doma; tak staj nan a mać to činiłoj; takle staj wonaj to dźeržałoj. Takle sym to doma nawuknył!“

Hlejće, starši, kajku móc dyrbi swójba měć! Takle mataj nan a mać činić. Hišće pozdźišo, hdyž su dźěći dawno wotrosćene, hdyž snadź po swěće rozbrójene, dyrbi dom jich hišće dźeržeć. Přikład staršeju ma před nimi stać, hdyž wonaj staj hižo w khłódnej zemi. Wopomnjećo, kak je było w staršiskim domje, dyrbi też jim dom twarić a zbožo a jich swjatosćić za zbóžnosć. Tuž nanoju, maćerje, wopominajće husćišo, kak swoje dźěći derje woćehnjeće, wosebje też k lubosći k bližšomu, k posłušnosći, k spokojnosći, bohabojosći a k lubosći k swojej narodnosći. Nichtó to lěpje a dokładnišo njezamóže dyžli ty, nano, maći.

(M. J.) Hajncy so napominaja, zo bychu **wjewjerčkam** a **sojam na kožu šli**, dokelž su to strašni njepřećeljo sadu a worjechow. Samo hdyž so bjeze wšeje smilnosće wottřěleja, njewobhrozy to dale wobstaćo tychle zwěrjatow. Zymska koža wjewjerčkow so hodźi derje wužić a mjaso wobeju zwěrjatow so hodźi k jědźi trjebać. Dla wjewjerčkow so hišće dopomina na to, zo móža też hońtwarske policajske wyšnosće tajkim dowolnosć dać, kotřiž hewak třeleć njesmědźa, zo smědźa w swojich zahrodach a sadownjach tele zwěrjata třeleć.

⁘

Cyrkwinski wójnski wupomhacy wustaw.

Paderbornski biskop, najdostojniši knjez dr. Karl Józef Schulte, założi w januaru 1915 přez nastork swjatoho wótca a po wuradźenju z němskimi biskopami wustaw, na kotryž móže so kóždy dla we wójnje zhubjenych wojakow wobroćić. Tu hromadźa so wšitke naprašowanja wo němskich zhubjenych wojakach bjez wuwzaća, katolskich a evangelskich, a pósćelu so potom na centrale do jenotliwych njepřećelskich wukrajow. Tak khětře hač tute centrale wotmołwja, dóstanje też naprašowař hnydom z Paderborna wotmołwu. Wo wobćežnym, ale žohnowanja połnym dźěle je kejžor w decembru zańdźenoho lěta so khwalobnje wuprajił a wšitkim sobudźěłaćerjam so wutrobnje podźakował. — W 25 jstwach a salach dźěła dźeń wote dnja 30 wosobow. Hač do 1. hapryla 1916 wučinješe ličba naprašenjow hižo přez 300000. — Z pomocu nětko hižo zemrětoho biskopa knjeza Msgr. Bovet w Freiburgu w Šwicy poradźi so k. biskopej dr. Schulte wot universitn. professora dr. Joye nawjedowanu „Šwicařsku Katolsku Missiju“ w Šwicy zdźeržeć, hačrunjež so tu wot Francózskeje wšelake ćeže na prěki kładźechu. — Tak dołho hač Italska hišće do wójny sobu njepřimaše, podpjeraše też bamžowske zarjadnistwo „Uffizio provisorio per informazione sui prigioneri“ wobaj wustawaj. We wójnje pak je tute dźěło nětko zatorhnjene. — We nowšim času připózna skónčnje też francózska wyšnosć w Francózskej nowozałoženy wustaw: „Mission catholique suisse.“ — Wójnski pomocny wustaw w Paderbornje ma najwužše poćahi k wójnskomu ministerijej we Barlinje a k zarjadnistwu Čerwjenoho křiža. Nimo swojoho hłownoho dźěła zaběra so mjenujcy też ze zastaranjom zajatych. Kóždy měsac wotposćele so 30000 hr. do Freiburga, kotrež so wot tam našim němskim wojakam w francózskim a jendźelskim zajeću rozdźěla. Za jatych w Ruskej wotpósła so jenož dwójcy přez sobuskutkowanjo japoštołskoho stoła 200000 hriwnow. — W prěnim lěće swojoho

Mikławš, kral Čornohórski.

K joho 75. narodninam.

Směmy joho hišće takle mjenować? Njeje dha joho kraj předobyty a w rukach joho njepřećelow? A wón sam, njepřebywa wón w cuzbje pola Bordeauxa w Francózskej, a njejsu mała horstka ći, kotřiž tam su joho poddaći? Tola: najebać to je hišće kral, a wón wostanje kral, doniž so snadź hinak njepostaji, hdyž budźa po wójnje so jednać.

Spodźiwne su dny, kiž běchu tutomu mužej na zemi popřate. A wón je nazhonił kaž někotryžkuli knježićeŕ staroho a też nowoho časa, kak dospołne zbožo žanomu tu na swěće njeje spožčene. Haj runje potom, hdyž stojiš na wjeršku swojoho zboža, je njezbožo najbližše. Njebě z Napoleonom tak? Njeje z tym sławnym Caesarom tak so mělo? Njeje nad Walštinom to so doswědčiło? A też Mikławša je to potrjechiło. Joho wuj, wjerch Čornohórskeje, njezawostaji po swojej smjerći žanoho dźěśća. Tak bu Mikławš knježićeŕ. Joho kraj wšak bě tehdy hišće khětro mały (4061 kósnych kilometrow). Skoro pak bě też tón hišće zhubił; z najmjeńša bě so jomu khětro wobmjezował, njebě-li dobrych přećeli sebi namakać wědźał, kotřiž jomu pomhachu. Lěta 1862 bu mjenujcy joho wójsko wot Turkow pola Rjeka zbite. Ale wulkomocy za Mikławša rěčachu a joho kraj njebu přikrótšeny. Tola wulka bě nuza, kotraž po tutej wójnje kraj huzaše. A jenož přez to, zo wosebje Awstriska a Francózska jědźe, Ruska a Grichiska pjenjez nawdachu, bu hroznomu hubjenstwu wotpomhane.

Też Mikławš sam so prócowaše za swój lud. Hižo lěta 1872 bě zasy tak daloko skrućeny, zo so z myslu nošeše, zo by sebi dźěl Albaniskeje a Skadra (Skutari) dobył. Chcyše sebi też puć k morju dobyć. Přetož to wědźeše, zo bjez toho, zo k morju njemohła, Čornohórska też so wosebiće njepozběhnje. A wójna z Turkami, kotraž lěta 1878 přez rusku pomoc so zbožownje skónči, wobradźi jomu přistaw Antivari. Też kraj přirosće wo 5019 kósnych kilometrow a wobydlerstwo wo 50000.

Ale hišće wjacy mocy chcyše dobyć. Potom dźěn so wjacy docpěć hodźi přećiwo Turkam, a přińdźe-li k tomu, też přećiwo Awstriskej; z najmjeńša so jeju bojeć njetrjebaš. Kak pak sebi tu pomhać? Měješe před wočomaj politiku, kaž ju Habsburgojo dołhe časy a k swojomu zbožu běchu nałožowali. Jich hesło bě jónu było: „Bella gerant alii, tu felix Austria nube!“ „Wójny njech wjedu druzy (chcedźa-li swoje kraje rozšěrjeć a móc skrućeć), ty zbožowna Awstriska hladaj žeńtwy!“

A to so jomu derje činiše. Měješe něšto dźowkow a te běchu rjane. Za tajkimi też wjerchojo hladaju, byrnjež wone kralowske pryncesny njebyłe. 29. julija 1889 wuda swoju dźowku Milicu na ruskoho wulkowjerha Pětra Nikolajewiča; joho dźowka Anastasija, kotraž bě z wójwodu z Leuchtenberga ženjena, da so dźělić a wza sebi Nikolaja Nikolajewiča, wuja nětčišoho ruskoho cara, prjedawšoho ruskoho generalisima w tutej wójnje. Jena třeća joho dźowka je nětčiša italska kralowna Helena. Bě lěpje swoje dźowki wudać mohł? Te buchu wulkowjerchowki a kralowny a z tym dócpěchu wliwa dosć na tych, kotřiž politiku činja a swět wodźa.

Z tym bě po swojej mudrosći dźěłał za zbožo swojoho ludu. Hač je woprawdźe joho zbožo dócpěł? Kraj a lud drje jomu přirosće. Wójna z Turkami, kotruž 1912 w zwjazku ze Serbami a Bołharami z ruskej podpjeru wjedźeše, přinjese jomu 5100 kósnych kilometrow nowoho kraja a na wšě 250000 ludźi. Z tym bě na wjeršku swojeje mocy a też česće. Lěta 1910 bě so mjenujcy na krala pomjenował a na wšěch kejžorskich a kralowskich dworach, hdźež přińdźe na wopyt, bu też jako kral witany. Bóh sam wě, što hišće přińdźe! Hač dotal pak je wupłód a wunošk tuteje joho politiki tón, zo bu Čornohórska wot jeje njepřećeli přewinjena a zapusćena; lud khětro wosłabjeny a wón, kral sam, čěkacy.

Ale nadźije na lěpše časy hišće ma. Hišće w juliju t. l. wupraji so wón takle: „Francózskej sym swoje a swojoho ludu zbožo dowěrił . . . Dny so měnjeju. Dźensa płakamy a so staramy. Jutře pak budźemy dobyćerjo a budźemy započinać zasy z mocu a sławu žiwi być.“

Štó nadźije njeměł na swěće? — A komu so dopjelni? — Nic kóždomu.

wobstaća wuda wustaw w Paderbornje přez 400000 hr. Nimo toho wotpósłachu 30000 paćerjacych knihi za jatych w Francózskej a Jendźelskej, 20000 do Ruskeje a 3000 druhich knihi. Samostatny časopis „Cyrkwinske zwony“ rozdźěla so porjadnje w 10000 eksemplarach.

Wšelčizny.

Kanikle so nětkle dla drohoho druhoho mjasa přecy bóle plahuja. Tak na př. so z Bremena pisa, zo je tam tón čas na 125000 kaniklow. Město a samo čerwjeny kříž tajke plahowanjo z pjenjezami podpjeratej. Też so tam za tu wěc wjele pisa a zjawnje rěči.

Kak je tajke splahowanjo měsćanam při njedostatku picy móžno, je spodźiwne. Zawěsće pak mělo so za to rěčeć, zo měł burski lud za tu wěc so bóle zajimać. Štož kruwy při picowanju rozmjetaja a rozbrója, to tola njetrjeba so do hnoja poteptać. Kanikle do zezběraja. Wjele wjacy so jim k zežiwjenju dawać njetrjeba. Tak mohł sebi potom někotryžkuli znajmjeńša njedźelu pječeńku popřeć, hdyž wot rěznika mjasa njedóstanje. Też khudym a podróžnym mohł za tuni pjenjez tajke mjaso přewostajeć, hdyž sam wšě wutrjebać njemóže.

⁘

Wulke herbstwo dóńdźe so lětsa na město Wrótsławu. Rentnar Hermann Auerbach zawostaji městej testamentariscy 3½ milijóna hr. Wužić ma so tutón pjenjez za powšitkownje spomožne wěcy, wosebje też za podpjerowanjo a zastaranjo syrotow.

Njeby podobnje też někotryžkuli serbski bohaty wumjeńkar, abo mandźelskej, kotrajž samoj dźěći nimataj, činić mohłoj? Wjele dźěći přez tutu wójnu swojoho zežiwjerja zhubi. Tajkim z nuzy pomhać je zawěsće bohuspodobnišo, dyžli swoje pjenjezy na hromadach ležo měć, zo potom daloko spřećeleni herbuja, kotřiž hižo maju husto sami z hromadami.

⁘

Kaž ty mi, tak ja tebi, bě sebi murjeŕ myslił, kotryž njedawno w Rathenowje před sudnistwom stoješe. Hdyž bě njedawno Boži woheń wudyrił, njeńdźeše wón na pomoc, byrnjež też wohnjowej woborje z winowatosće přisłušał. Za to bu khostany. Wón pak žadaše sebi sudniske rozsudźenjo. Při tym wusprawnješe so z tym, zo je stat jomu palenc zapowěł, tuž też wón přećiwo statej wjacy žanych winowatosćow nima. Wězo jomu tajka wuréč ničo njepomhaše.

⁘

Polěpša jastwo? — Kóždoho nic. W Strelicach sedźachu tři při suchim khlěbje a zymnej wodźe w jastwje. Komu pak so tajke něšto lubi? Ći tři wuslědźichu, zo ma jich jastwownik něšto šinkow a połči na sušeń wisajo. W nocy sebi je skradźu priswojichu, šinki zjědźechu, połč pak sebi w pincy skhowachu. Hdyž chcychu jón do swojeje cele donjesć, buchu lepjeni. Za to dóstachu z nowa 1 abo 2 lěće jastwa. — Hač so nětko nakazaja?

⁘

Panama-kanal Ameriskim wjele starosćow čini. Hrózbne su wudawki, kotrež su so stałe, zo by so natwarić mohł. Hišće hórše pak je, hdyž wopominaš, kelko ludźi je tam zahinyło, prjedy hač bě kanal dotwarjeny. Ameriskich dźěłaćerjow wumrě tam wot 1904 hač 1914 na 4000. Francózska zhubi tam za pjeć lět 22189 dźěłaćerjow přez smjerć. A kak njestrowe bě tam přebywać, a kak ćežko dźěłać, spóznawaš też z toho, zo wot 1000 čornuchow, kotřiž běchu z Afriki tam přewjezeni, po 6 měsacach ani jedyn wjacy žiwy njebě.

⁘

Z kraja, hdźež je wšo móžno.

W Drježdźanach sy zawěsće hižo był. Kak sy so dźiwał, hdyž sy tam wuhladał wysoke khěže, a dołhe, šěroke mosty, a wulke cyrkwje a wěže. A kelko bě tam ludźi! Kaž w mrowišću so tam róji. Wšo cyle hinak hač we wašej małej wjescy. Kak pak by so dźiwał, hdy by do New-Yorka přišoł. To je druhe najwjetše město na swěće a zajimawe je, štož wo nim móžeš słyšeć. Kóždu štwórtu minutu so tam jene dźěćo narodźi; kóždu sedmu něchtó wumrěje. Před nimale 360 lětami měješe tute město někajke 1000 wobydleri, nětkle na dobre 5200000. Na 70 rěči so tam rěči. Kak pak so mjeze sobu zrozemja? Bydla po narodach hromadźe w wšelakich dźělach. Z wjetša pak kóždy jendźelscy rozemi a rěči.

Město drje je jara rozpřestrjene. Zo pak bychu zemju, a też wulke wudawki za nju lutowali, twarja tam jara wysoke khěže. Khěža, hdźež ma wuwołana firma na šijace mašiny Singer swoje składy, ma 47 poskhodow. Khěže, 20, 30 poskhodow wysoke njejsu tam žadne. So wě, zo je też zastaranjo tutoho města drohe. Same 32 milijónow dolarow (dolar = 4 hr.) wuda so lětnje na rozswětlenjo z płunom, 25 milijónow na wobswětlenjo drohow z milinu. Tola bohatstwo w tutym měsće je jara wulke. Město same ma na wšě 200 bankow. Płaćizna wšěch imobilijow (kaž mostow, wěžow, drohow atd.) wobliča so na 8 milliardow.

Ale też tu, kaž „w kóždym měsće namakaš wěsće złe a dobre změšane.“ A wulka je khudoba a mnoho je tam khudych. A kak tam dźěći wotrostu? Też duchowna khudoba a hubjenstwo dušow stej tam wulkej.

Přelesćeny Bosćij.

Žónske su překlepane a hižo někotrohožkuli mužskoho su přelesćiłe. To je też wěsty Bosćij nazhonił. Tón chcyše so woženić. Wonec Haplu bě sebi zhladał. A kaž by kulku z třělby wutřělił, tak khětře bě swoje „do wěčnosće sym twoja, Bosćijo“ zawołała, hdyž bě Bosćij so jeje prašał, hač chce sebi joho wzać.

Nětko stojitaj před statnym zastojnikom, zo byštaj tam swoje „haj“ wuprajiłoj, prjedy hač so w cyrkwi zwěrować dataj. Zastojnik měješe hižo protokol napisany. Jenož swoje mjeno dyrbještaj nawoženja a njewjesta hišće podpisać. A tuž započnje zastojnik swjatočnje: „Bosćijo Hadamje, chceće wy tutu přitomnu Haplu Jěwec za mandźelsku?“ — „Ně“, wotmołwi Bosćij. Wšitcy so stróžichu, njewjesta ze stróželemi ani słowčka prajić njemóžeše. „Wy maće haj prajić“, chcyše na to zastojnik Bosćija powučić. „A ja hinak njepraju! Ně, je moje słowo!“ wobkrući na to Bosćij. „Čohodla pak? K tomu tola njejsće trjebał na stawnistwo přińć.“ — „Ja sym poslednje wokomiki něšto wo mojej njewjesće zhonił a tuž sebi ju wzać njemóžu.“

Hórke sylzy njewjesta płače. Jeje žeńtwa do wody! A nětkle při wójnskich časach, nawoženi tak žadni! A po wójnje njebudźe lěpje! A čas žiwjenja bjez muža wostać? Ně to njeńdźe! Hdyž maš muža, sy tola něšto wjacy. — Ale što činić?

„To je tola šamawe. Tole mi načiniš. Tu hańbu ja njepřenjesu, A potom: ty drje zasy druhu žonu dóstanješ, ale ja! mje žno sebi žadyn wjacy njewozmje“, santori Hapla.

A Bosćijej to do wutroby přima. „Tole sy jej načinił? Wboha, nětko budźe směch ludźom!“ Hapla pytny, zo je Bosćijej jeje žel, A khětře prosy: „Budź prošeny, Bosćijo, wzmi tola tu hańbu wote mnje. Ty wšak sebi mje wzać njetrjebaš. Ale chcemoj tola hišće jónu na stawnistwo dóńć. A hdyž so će potom zastojnik wopraša, hač chceš mje za žonu, tuž praj wo měrje „haj“. Ja žno ja „ně“ wotmołwju. Hdyž potom na zjawne přińdźe, zo ja tebje njechcham, potom hišće tola skerje muža dóstanu.“

A Bosćij, dobra duša kaž dźěn z wjetša mužojo su, da so naréčeć. Čohodla też njedyrbjał jej tutu poslednju lubosć wopokazać? A dźěštaj zasy k stawnikej.

„Ja sym sebi zasy přemyslił“, praji Bosćij. Ja sebi ju wozmu.“

„Ach, to je tola rjenje“, wjeseli so stawnik, „što bych tola z protokolom započał, hdyž mějach jón hižo napisany. Wutorhnyć jón z knihi njesměm. Tuž so potajkim hišće jónu prašam: Bosćijo Hadamje, chceće wy tutu přitomnu Haplu Jěwec za mandźelsku?“ — „Haj“, wotmołwi Bosćij kruće a jasnje.

„A wy, Hapla Jěwec, chceće wy tutoho přitomnoho Bosćija Hadama za mandźelskoho?“ — „Haj“, wotmołwi Hapla runje tak kruće kaž Bosćij. „Hohoho, moja luba, što ma to rěkać.“ Ty sy mi tola slubiła, zo „ně“ prajiš!“

„Wšěch dundrow tola, noriće dha so wy ze mnu“, poča zastojnik njemdrić. „Štož je prajene, je prajene, a tu su swědkojo, ći su to słyšeli. Chcetaj-li, móžetaj dźěn na dźělenjo skoržić, zo byštaj zasy rózno přišłoj. Nětkle pak staj před zakonjom muž a žona, a słušataj hromadu!“

A hromadźe woteńdźeštaj. Hapla wjesoła, zo ma muža, Bosćij zrudny, zo je na Haplu zwjazany, doniž wona njewumrje. „Čohodla sy haj prajiła“, zakhadźa wón na nju. „Sy mi tola ně prajić slubiła?“ „Bosćijo, běch sebi mjez tym, kaž ty prjedy, hinak přemysliła.“

Aj, aj. Do dźiwadła přińdźe muž, khětro skurjeny, a žadaše zastupny billet. „Wobžaruju“, praji direktor, „Wam billet dać njemóžu!“ — „Ja dźěn chcu tola zapłaćić!“ hórši so muž. — „Wšo jene, Wy žadyn zastup njedóstanjeće!“ — „Čohodla dha nic?“ — „Dokelž sće pjany!“ — Muž ze zacpićom na direktora pohlada: „Měniće dha Wy, zo bych do Wašoho dźiwadła přišoł, hdy bych strózby był?“

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 7. okt. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 12. okt. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	80				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	20				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	—	23	80
Pšeńca			14	—				
„								
Rožka			12	—				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			15	—				
„								
Hroch 50 kg abo								
Woka centnar								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	—	6	—	—	—	—	—
Pšeńčna muka zakońscy			19	50				
Ržana muka wumlěta			16	12				
Syno	7	—	9	—	—	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata — (w Kamjencu —)	—	—	—	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, šłuka	—	—	—	25	—	—		25
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

(M. J.) Hdyž drje budźa so **kermuše** tež jara z rědka nětkle swjećić, dyrbimy tola na to pokazać, zo so tajke swjedźenje tež z khutnosću časa znjesłe njebychu. Powšitkowne zakazanjo reji je dźěn so tež z tymsamym zamysłom stało; ale tež pječenjo tykancow a přihotowanjo druhich swjedźeńskich jědźow — je tola jeno přečinjenjo našich žiwjeńskich srědkow, čohož budźe so tola kóždy dla wótčinskich přičinow zdalować.

⁘

(M. J.) Nowe najwyšše płaćizny buchu za **zwěrinu** postajene. Tute so runaja tym, kotrež je wójnski zežiwjeński hamt 17. sept. 1916 wozjewił. Jenož za města z wjacy hač 20000 wobydlerjemi buchu po pruskich płaćiznach wo něšto powyšene. Sakska bě nućena tele powyšenjo po Pruskej zarjadować, jeli njedyrbješe zwěrina skónčnje cyle wottud so preč słać.

⁘

Wo jabłukach je kanclerowy zastupjeŕ postajenja wozjewił, po kotrychž ma so kóždy měć, kiž jabłuka předawa. Ani wobsedźeŕ jabłučinow, ani najeńk njesmě za jabłuka z lěta 1916 sebi wjacy žadać dyžli 7,50 hr. za centnaŕ, hdyž su zběrane; nic wjacy hač 12 hr., hdyž su šćipane. Překupc, kotryž po małym předawa, smě na centnaŕ 5 hr. za risiko a prócu přiličić; potajkim za 12,50 hr., resp. 17 hr. centnaŕ předawać. Tute předpisma njeměrja pak so na wosobne jabłuka, to su tak mjenowane jabłuka za blido. Do tutych słušeja šćipane, wubrane, hdyž kruće zapakowane na předań přińdu. Tute postajenja dóstanu z 13. oktobrom płaćiwosć.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 710. divis. farař dr. theol. Józef Jakubaš **w polu**; 711. Hana Pjetašowa z **Budyšina**; 712.—732. ze **Serbskich Pazlic**: Pawoł Šewc, Pětr Cyž, Michał Libuša, Jurij Bräuer, Marija Lebzyna, Mikławš Wićaz, Jurij Kral, Jurij Wjenka, Mikławš Šewc, Marija Šenkerowa, Jakub Lukaš, Jakub Robl, Michał Glawš, Jurij Lebza, Hana Šwejdźina, Madlena Hanušowa, Jakub Wjacsławk, Michał Hórnik, Pětr Krawčik, Pětr Haška, Jakub Lebza.

Za fond towarstwa: Div. far. dr. Józef Jakubaš w polu 3 hr.

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, **plomby** wšěch družinow,

Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska droha 1

rózk žitnych wikow.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

7. oktobra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	—	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—		—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	12	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	—	—	4	60	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	75	4	80	4	50
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Wapno (kalk)

wuhlo

brikety

kamjeńtne wuhlo

anthracit

wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**

Dalokorečak 307.

Skład: **Karoladroha 13.**

Dalokorečak 334.

Štóž by trjebał hólca, 16 lět staroho, do burskoho dźěła, njech to wozjewi we redakciji Posoła.

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 15. okt.** wječor w 8 hodź. w towaršni

měsačnu zhromadźiznu.

Karmelitarski duch

nimoměry čuwy změrowacy srědk w bolosćach čuwow, pře hłowubolenjo, podkłóco a drjenjo.

Baldrianowe wino

wupruhowany srědk w skhorjenju čuwowoho systema. Nałožuje so z najlěpšim wuspěchom pře nerwoznosć, bjezsparnosć, rozhorjenjo a žołdkowe widlišća.

Hiefongska essenca

ludowy srědk k posylnjenju žołdka, čuwow, přetłaća.

Jeno prawe a woprawdźite dóstać

w Hrodowskej haptycy w Budyšinje.

Dźiwajće při kupowanju na nawěštki w Pósle!

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Różant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 43. | Budyšin, 21. oktobra 1916. | Lětnik 54.

Wutrobny dźak

zawdawa naše Towarstwo swjateju Cyrilla a Methoda wysocydostojnomu

knjezej scholastikej Mikławšej Žurej.

Hdyž bě po wudyrjenju wójny w měsacu augusće 1914 Katolski Posoł swojoho dotalnoho redaktora zhubił, přija knjez scholastik Žur dobroćiwje redakciju, štož bě ćim wjetši wopor, dokelž bě jomu wójna kaž też druhim duchownym tudy jara rozmnožene dźěło přihotowała. Spominam jeno na napinace a čas rubjace zastaranjo cyłoho dušipastyrstwa w Biskopicach. Hač do oktobra tohole lěta je knjez scholastik redakciju našoho Posoła z wulkej swěru wobstaral. Mnohe wójny a jeje sćěhwkow dla nuzne postajenja wyšnosćow spisanjo Posoła wobćežniše přihotuja, dyžli hewak je. Hdyž je nětk knjez kapłan **Just**, kotryž je w Katolskim Pósle hižo derje znaty, też redakciju přijał, so w mjenje cyłoho towarstwa wysocydostojnomu knjezej scholastikej Žurej za wšitku prócu a swěru wutrobnje dźakuju. Njech jomu Bóh nadobnje płaći. — Knjez scholastik nětko, kaž hižo prjedy, też dale wobkhowa starosć wo pjenježne należnosće našoho pismowstwa a cyłoho towarstwa.

Praelat Jakub Skala,
předsyda towarstwa ss. Cyrilla a Methoda.

Prědowanjo

najdostojnišoho knjeza **praelata J. Skale**
při składnosći processiona
serbskich dźěći do Różanta.

Njezapomń bolosćow swojeje maćerje.
Sir. 7, 29.

Lube dźěći!

Cyle wurjadne pobožne pućowanjo sće wy dźensa k lubej Maćeri Božej do Różanta činili. Wy tu prěni raz we wašim žiwjenju njejsće. Často sće ze swojim processionom na naše hnadowne město šli. Też my duchowni rady spominamy na to, kak smy jako małe hólcy z processionom sem khodźili. Kak pohnuwacy bě wućah z wosadneje cyrkwje, po puću spěwachmy kěrluše a rózarije, srjedź processiona njesechu družki swjećo swjateje Marije. Kak so zahori wutroba, hdyž na Róženćansku hórku dońdźechmy, a zwony hnadowneje cyrkwje zazwonichu, hdyž naš procession wot Róženćanskoho duchownoho z korhowjemi powitany do domu Božoho ćehnješe, horliwje z kěrlušemi powitachmy Mać Božu: „Tebje my nutnje witamy, o Marija.“ Ze wšěch stron takle processiony přikhadźachu.

To běše na hłownych swjatych dnjach Maćerje Božeje.

Tola dźensniše pobožne pućowanjo je cyle wurjadne. Też dźensa drje su zastupjene naše serbske wosady, ze wšěch wosadow sće tu přišli. Tola nic cyłe wosady su tu zastupjene, ale jeje dźěći. A też to je wurjadne, zo tu wšitke ze swojimi knježimi wučerjemi k Božomu blidu přistupichu, ze swojim Zbóžnikom so zjednoćichu.

To je něšto krasne, hłuboko pohnuwace. Tón dźeń wostanje žiwy zapisany we stawiznach našeje domizny. Wutrobny dźak słuša Wašim knježim duchownym a wučerjam, kotřiž su tele wurjadne processiony zarjadowali. Kak rjenje su dopjelnili słowa našoho swjatoho wótca Benedikta XV., kiž hakle je před krótkim biskopam Němskeje pisał: „Přeprošće dźěći k njebjeskej hosćinje, přetož jara wjele zamóža pola Boha poniżne a nutrne prózstwy, hdyž pokuta a njewinowatosć z dobom je podpjeratej.“

Pokuta a njewinowatosć je, štož dyrbiće dźensa tu woprować a jako Boži zawdak na zastupnu prózstwu maćerje Božeje miłosć Božu sobu domoj wzać.

I.

Wurjadny je waš dźensniši procession. Wurjadny pak je też čas, kotryž je k njomu pohnuł.

Stawizny nam powědaja, zo w lěće 1212 tysacy dźěći z Francózskeje a Němskeje so podachu na puć do swjatoho kraja. Hižo běchu wjacy króć křesćanske wójska tam ćahnyli, zo bychu swjate městna, kotrež je naš luby Zbóžnik ze swojim žiwjenjom a ćerpjenjom poswjećił, z rukow njewěriwych wudobyli. Tak też dźěći so tam nastajichu. Tola njezbožownje skónči jich puć; zamysł drje bě dobry, wuwjedźenjo pak njemóžne, přetož swjaty kraj je předaloki.

Wy sće, lube dźěći, dźensa też kaž křižowny ćah wuwjedli do našoho luboznoho Różanta. Waš zamysł je dobry a wuspěch cyle wěsty. Dosćahnyli sće swjate město a namakašće swojoho Zbóžnika w swjatym woprawjenju.

Jomu přinjeseće přede wšitkim pokutu. W swjatej spowědźi sće wučisćili swoju wutrobu, z nowa so wotrjekli złoho, Boha nihdy wjacy rozhněwać njechaće. Pokutu sej Bóh wot nas wšitkich žada. Jězus sam praji: „Njebudźeće-li pokutu činić, wšitcy (podobnje) zahinjeće.“ Přečo je wosebje pokuta třěbna? Wosebje dźensa, w tymle struchłym času?

Surowa wójna, kajkejež swět hišće dožiwił njeje, je nas nadešła. Bóh je ju dopušćił. Běchmy so wot Boha wotsalili. „Kohož Bóh lubuje, toho šwika.“ Prut je też na nas złoženy. To je znamjo, zo nas Bóh hišće zaćisnył njeje. Wón nas lubuje, tohodla chce nas ze šwikanjom zasy k sebi sćahnyć.

Tohodla je pokuta třěbna, wobroćenjo a wróćenjo k Bohu. Zasy chcemy Bohu służić swěrnje, wobstajnje, kaž něhdy naši wótcojo, zasy chcemy so wotwobroćić wot wšoho hrěšnoho cuzbarstwa. To njech je wuspěch a spomóžny płód za naše duše: tale zatrašna wójna njech to wuskutkuje. Pokutna modlitwa pak je Bohu spodobna; přetož „Modlitwa so ponižacoho přeńdźe mróčele.“

Lube dźěći! Druhe, štož wot was so žada, je njewinowatosć. Što chcył wopisać krasnosć čisteje wutroby! Dźěćo, hdyž w swjatej křćeńcy tule debu dóstanje, je předmjet wosebitoho spodobanja Božoho. Dźiwać so njetrjebamy, zo pobožny Leonidas, nan Origenesa, wutrobu swojoho wukřćenoho dźěśća pokornje košeše, prajo, zo w njej duch swjaty, duch čistoty a njewinowatosće bydli.

O zbóžny tón człowjek, kiž tule prěnjotnu čistotu, njewinowatosć zdźerži, zdźerži we wšitkich strachach, spytowanjach a bědźenjach. Tón pokład so z ničim přirunać njehodźi. A z kajkim spodobanjom Bóh na tajku dušu zhladuje!

Wjele pak zamóže prózstwa njewinowatoho pola Boha. Krasnje wo tym psalmista David spěwa: „Štó póńdźe na Knjezowu horu abo štó budźe stać na joho swjatym měśće? Tón, kiž njewinowatej rucy ma a čisteje wutroby je ... Tón žohnowanjo wot Knjeza dóstanje a miłosć wot Boha swojoho Zbóžnika.“ (Ps. 23, 3—5.)

Posłuchajće dha, lube dźěći: „Štóž njewinowatej rucy ma a čisteje wutroby je.“ O kak wjele zamóže modlitwa čisteje wutroby! Tohodla naš swjaty wótc tak należnje runje dźěći namołwja, zo bychu so modliłe za skónčenjo suroweje wójny, za dołho žadany měr, tohodla je hižo jónu dźěći cyłoho swěta přeprosył, zo bychu na jenym dnju wšitke k swjatym sakramentam přistupiłe a wo miłosć Božu prosyłe. Też wy sće joho hłós posłuchałe a dźensa tónle wopor z nowa wobnowiłe.

O zdźeržće swjatu čistotu, njezranjenu njewinowatosć!

II.

Tak hdyž z pokutu a njewinowatosću prosyće, też miłosć Božu naprosyće. A što hakle prózstwa zamóže, hdyž ju podpjera zastupowanjo Maćerje Božeje!

Jako předsłowo sym wuzwolił słowo Sirachowe: „Njezapomń bolosćow swojeje maćerje.“ Čas zrudoby a bolosćow nas předewšim wjedźe k Maćeri Bolosćiwej.

Na wulkich swjatych dnjach naše processiony do Różanta přikhadźeju Bohu so dźakować za wulke hnady a miłosće, kotrež je Bóh swjatej Mariji a přez nju nam wopokazał, k Bohu so modlić w joho swjatych, joho přez zastupowanjo Marije prosyć wo pomoc a žohnowanjo za lud a kraj. — Kak husto pak wobćežene a ćěsnosćene wutroby jenotliwe sem přikhadźeja, zo bychu w horcej ćichej modlitwje swoje starosće a należnosće Maćeri Božej přednjesłe! Něhdy na sudnym dnju, hdyž Bože swětło kóždu wutrobu rozswětli, hakle so spóznaje, wo čimž su tele murje dotal jeno ćiši swědkojo byli.

Dźensa so tele młodostne wójsko modlerjow zhromadźa wokoło njebjeskeje Maćerje. W bolostnych dnjach spominamy wosebje na bolosće Maćerje Božeje. Jeje cyłe žiwjenjo tudy bě stajny wopor. Do wšeje radosće nad bóžskim dźěćatkom so stajnje dobywaše spóznaćo: Ty moje lube dźěćatko sy Jehnjo Bože. Za wopor na křižu tebje haju, žiwju a woćahnu. Tale bolosć přewodźa Mariju přez cyłe jeje žiwjenjo a dokonja so w najwjetšim stysku pod křižom tam na Golgoće.

Lube dźěći, hdyž je Marija tele morjo bolosćow přetrać měła, dha jeje lubosć k wam też wašim prózstwam, kotrež z hórkeje bolosće wukhadźeja, budźe wosebje přikhilena.

Wy spominaće na bolosće swojeje zemskeje maćerje. Z bolosćemi je wona wam žiwjenjo dała, kelko starosćow a ćerpjenjow je wustała, prjedy hač trochu wotrosćišće, a też hdyž budźeće wulke, nihdy njepřestanu jeje starosće, jeje bolosće wo was. A što chcył wopomnić stysk a bolosće, kotrež je nětčiša wójna runje maćerjam přihotowała! Hdźe je dom, w kotrymž by starosć a zrudoba njeknježiła? Tu je nan dyrbjał won do wójny. Wšědnje mać swoje dźěći zhromadźa, zo bychu so zhromadnje modlili za luboho nana, zo by tola zasy čiwy a strowy so domoj wróćił. Abo su traš jeje synojo, waši bratřa, do strašneje wójny dyrbjeli. Ach, maćerna wutroba so njemóže změrować. Wšěm tohodla płaći słowo: „Njezapomń bolosćow swojeje maćerje“.

A mamy wšitcy zhromadnu mać: to je naša domizna, naša wótčina. Swojich najlěpšich synow je dyrbjała wupósłać, dokelž njepřećel jej hrozy. Što z našeje wótčiny budźe, kajka wona wuńdźe ze strašneje wójny? Też tu płaći wšěm słowo: „Njezapomń bolosćow swojeje Maćerje.“

A tele maćerje, kotrymž naša cyła lubosć słuša, předstajamy Bolosćiwej Maćeri. Prosymy Mariju: „O bolosćiwa Maćeŕ, přez te hórke bolosće twojeje něžneje wutroby prosymy tebje, njewopušć nas, proš za nas, zo bychu naše maćerje zasy mohłe bórzy swoje sylzy zetrěć, zo bychu naši lubi so zasy bórzy domoj wróćili, proš za nas, zo by naša wótčina, naša luba domizna zasy we słódkim měrje mohła zakćěć kaž lubozna zahroda, wobdawaca twoju nadobnu swjatnicu w Różenće. Spominaj na twoje bolosće, o Marija, spominaj, zo smy my, wuhnate dźěći Jěvine, nětkle do hłubokich hórkosćow podnurjeni. O proš, zo by Bóh wjacy njespominał na naše hrěchi a hrěchi našich wótcow ale zo chcył zahaćić prut swojoho hněwa.“

„My pak“, tak prajće we wutrobje ze mnu, lube dźěći, „my slubimy dźensa na twojim swjatym měśće, zo chcemy twój swjaty přikład sćěhować, njewinowaći a čisći być, kaž ty, ponižni a pokorni kaž ty, Boha z cyłeje wutroby lubować kaž ty a nihdy joho njerozhněwać. My slubimy wosebje, zo chcemy bóle hač hdy prjedy posłušne być swojim maćerjam. Hdyž tu nan njeje, hdyž je wón we wulkich strachach a so stara wo dom, mać a dźěći, chcemy maćeri k tróštej być a nana pokojeć, zo je doma wšo w rjedźe. A hdyž nan něhdy dom přińdźe, o kajke wjeselo za nas, hdyž móže mać prajić: „Moje dźěći mje z ničim zrudźiłe njejsu“.

Lube dźěći! Tole tak slubće dźens, modlće so z hłubiny swojeje wutroby, zo chcył Bóh nam smilny być. Jězusa, kotrohož po swjatym woprawjenju we wutrobje maće, předstajće přez joho luboznu maćeŕ njebjeskomu wótcej — a miłosć Boža budźe was přewodźeć do waših domow a na wšitke dalše dny wašoho žiwjenja. Amen.

Wotmołwa swjatoho wótca němskim biskopam.

Njedawno běchu skoro wšitcy biskopja połnócnje Němskeje w Fuldźe zhromadźeni. Wottam pósłachu bamžej list, zo bychu jomu swoju přisłušnosć a přiwisnosć wuprajili. Na to je nětko z Roma wotmołwa dóšła.

„Waš zhromadny připis, kotryž bu Nam runje na wopomnjeńskim dnju, zo běchmy swoje bamžowstwo nastupili, přepodaty, bě Nam k pokojenju w prawym času. A to ćim bóle, hdyž z njoho widźachmy, štož dźěn žno też wědźachmy, zo sće w jara ważnej należnosći Naše mysle dokładnje zapřimnyli a Naše wotpohlady prawje zrozemili. Hórka je zrudoba, kotruž dla hrózbnoho a hižo tak dołho trajacoho krewjepřeliwanja Našich synow začuwamy. A k tomu hišće přińdźe, zo naše husćiše napominanja k měrej někotři wopačnje posudźeju, druzy zjawnje wotpokazuja: jako njebyli k powšitkownomu lěpšomu, ale zo bychmy za Swoju wosobu wužitka dobyli, tamne słowa rěčeli. Abo też, zo chcemy tutu wójnu skónčenu měć přez měr, kotryž na sprawnosći a přisłušnosći złoženy njeje. Tak jara haći rozhorjenosć spóznaćo wěrnosće, zo před nimi je zakryte, štož je jasne kaž słónco, zo mjenujcy romski bamž jako zastupjeŕ krala wšoho měra, hdyž je sebi wědomy winowatosćow swojoho zastojnstwa, ženje k ničomu druhomu napominać, radźić a pohonjeć njemóže dyžli k měrej; zo potajkim nic derjeměćo někotrych człowjekow nochce, ale cyłoho człowjestwa, a to wosebje w tutej wójnje, kotrejež kónc a byrnjež wo jedyn jenički dźeń spěchować, njeby njemała zasłužba wo człowjeski splah była.

Mjez tym pak, zo na měr čakamy, chcemy ćežu hubjenstwa, kotraž z wójny nastawa, z najmjeńša někak ze wšěmi nam móžnymi srědkami wołóžeć. W tym podpjeraće Wy nas, kaž My widźimy, na wubjerne wašnjo z prěnja z tym, zo so wšě zarjadowanja katolskich cyłeje Němskeje k wukonjenju skutkow křesćanskeje lubosće zjednoćichu. Tak bywa móžno, nuzy wšěch potrěbnych, kotraž je njesměrnje zrostła, spěšnje a w bohatej měrje pomhać. Potom pak też Nam pomhaće přez te mudre zarjadowanja w Paderbornje, kotrež maju tón zaměr, wšěm jatym w Němskej wšelakory wužitk poskićeć.

Tajki skutk křesćanskeje lubosće připóznawajo, wuprajamy z dobom starosćiwosći a prócowanjam Paderbornskoho biskopa a joho duchownym khwalbu, kajkaž jim słuša.

Najważniši nadawk lubosće pak — Wy hižo na rjane wašnjo jón dopjelnić so prócujeće,

a My napominamy Was, zo byšće tak dale činili — najważniši nadawk lubosće pak je, za to dźěłać, zo by njepřećelstwo mjez jenotliwymi narodami, kotrež je wójna rozšćěpiła, so njepowjetšiło, ale přez skutki křesćanskeje lubosće mjez nimi po něčim so wosłabjało. Tak skerje ruba so puć k měrej, za kotrymž wšitcy derjezmysleni žedźa, a tón budźe ćim dlěje trać, čim hłubšo je so we wutrobach zakorjenił.

Tohodla hladajće Božu pomoc sebi wuprosyć, kaž dźěn to też hižo činiće. Wospjetujće też pokojace swjedźenje, přeprošujće dźěći k njebjeskej hosćinje, přetož jara wjele zamóže pola Boha pokorna a nutrna prostwa, hdyž njewinowatosć a pokutnosć z dobom ju podpjeratej. Jako zawdawk Božeje hnady a jako znamjo Swojoho dobroho zmyslenja wudźělam Wam, lubowany syno a česćehódni bratřa, a też Wašim duchownym a wěriwym z cyłeje wutroby Swoje japoštołske požohnowanjo.

Wudate w Romje pola swjatoho Pětra,
8. sept., na swjedźenju Marije naroda,
l. 1916, w třećim Našoho bamžowstwa.

Bamž Benedikt XV.

Wójna.

Němska Rańša Afrika

je jenička z našich kolonijow, kotraž po ćežkich a rjekowskich wojowanjach přećiwo njesměrnej přemocy so z dźěła hišće dźerži. Ani dźesaty dźěł njewučinja tam ličba našich wojakow, přećiwo kotrymž 70—80000 zjednoćenych **Jendźelčanow, Južno-Afrikanow, Belgiskich** a **Portugisow** wojuje. Němska Rańša Afrika k połnocy wot centralneje železnicy, wulki dźěł wječorneje Němsko-Rańšeje Afriki a najwjacy městnow na mórskich brjohach su njepřećelowje wobsadźili, hdyž też z ćežkimi woporami. Wot njepřećela dobyta njeje pak hišće krajina k połdnju wot rěki Ruaha hač nimale k portugisskim mjezam. Reuter drje hižo blizki kónc němskim wojowarjam wěšći. Jeli pak jim municija dosaha, budźa so lohko hišće dołho wobarać móc; cyroba budźe jim z ćežka brachować, dokelž je krajina, kotruž hišće dźerža, jara płódna a dešćowy čas so bliži. Jendźelčenjo su dotal přez malariju a konjace khorosće hižo wjele ludźi a skotu zhubili; hišće bóle maja so toho bojeć w mokrych hłubinach na južnej stronje rěki Ruaha.

Njepřećelscy lětarjo w južnej Němskej.

Z Barlina wozjewi so 13. okt.:

12. okt. popołdnju mjez 3. a 5. hodź. přileća świta njepřećelskich lětakow, 40—50, do do našeje južno-němskeje domizny. Na Donauešingen, Allmenshofen, Hufingen, Ešweiler pola Neustadta, Hasloch a Rottweil mjetane bomby njenačinichu žaneje wojeńskeje škody. Wone wobškodźichu mało privatnoho wobsedźeństwa a ranichu z lohka někotre privatne wosoby. W Hufingen padźe bomba na reservny lazaret, při čimž dwě dźěśći w susodnej zahrodźe zarazy. Nimo dźěśćow padźe w Hufingen a Oberndorf při nadběhu 7 wosobow. Ranjenych bu 26.

Z nadběhacych lětakow bu dźewjeć wot našich lětarjow a wobaranskich kanonow poraženych. Njepřećel je potajkim při swojim nowym nadpadźe na měrne němske městna swój wojeńscy małuški wuspěch z prawje bolostnej samotnej škodu płaćić dyrbjał. (b)

Bitwa nad Sommu

je wosebje w tamnym tydźenju, wot 9. hač do 13. okt., tak surowje zakhadźała, zo so to skoro wjacy přetrjechić njehodźi. Naše stojnišća buchu dny dołho woprawdźe zasypane z kulemi wšěch družinow, a potom nadběhaše njepřećel w sylnych žołmach hač do šěsć króć za sobu, bjez toho, zo by tola hdźe wjetšoho wuspěcha měł. Naše wjednistwo wozjewja 13. okt.:

Nowy wulki pospyt Jendźelčanow a Francózow, našu frontu mjez **Ancru a Sommu přełamać**, je so zwróćił. Ze syłami kanonow a z nowymi wojakami wupjelnjeneje infanterije chcyše njepřećel swój zaměr docpěć. Zmužići wojacy generalow Sixt z Arnim, z Boem a z Garnier zdźeržachu po ćežkich wojowanjach njepowaleni swoje stojnišća.

Hłowna móc mnohich nadběhow měrješe so na frontu wot **Courcelette** hač k **St. Pierre-Vaast-lěsej.** Wjacy króć dóńdźe ke krawnym ručnym wojowanjam z njepřećelom, kiž bě so nakhwilnje do našich linijow dobył. Najabać šěśćkróćne w běhu dnja njeradźene nadběhi přimaše njepřećel też w nocy hišće wjacy króć, też te nadběhi buchu wotražene. Wojowanja k sewjernomu wječorej hišće traja. Braniborscy pěšcy witachu stojo k sewjernomu wječorej wot Gueudecourt husto jendźelske črjódy ze zaničacym wohnjom.

K połdnju wot Sommy nadběhachu Francózojo mjez Fresnes-Mazancourt a Chaulnes dale. Nadběhi buchu z wjetša hižo z našim wobaranskim wohnjom podušene. Wo cokornu fabriku w Genermont nastachu z nowa horce wojowanja, kotrež buchu za nas rozsudźene. Hłowny dźěl wsy Ablaincourt wosta po zasakłych bědźenjach w našej mocy. Tu zajachmy w poslednich wojowanjach **200 Francózow, mjez nimi 4 officirow.**

14. okt. wozjewi naše wjednistwo wosebje žiwe wojowanja w St. Vaast-lěsu, hdźež 227 Francózow a 7 officirow zajachmy. K połnocy wot Chaulnes popadnychu sakske połki 6 officirow a 400 muži, za čož jim kral dźakny telegram pósła. W dalšich wojowanjach wostachu njepřećelske postupy, hdyž so radźichu, jara małe, wosebje porno jich ćežkim krawnym zahubam.

Na rańšich frontach

wopruja Rusojo dale črjódy wojakow; ale ani we Wolhyniskej, ani w Haliču ani we wuheńskich Karpatach njepřińdu do prědka, abo jenož wo małe kročałki. Husćišo dyrbja też ćežko dobyte stojnišća zasy pušćić. Tak wzachu jim 14. okt. horu Smotrec, kotruž běchu 21. sept. dobyli a we wotrězku Kirlibaba zhubichu 444 jatych. Při dalšich wojowanjach powyši so tu dobytk na **1097** muži a **5** officirow a 5 mašinskich, mjez tym zo pola hory Smotrec **3** officirow a **381 Rusow** zajachu.

17. okt. pisa naše wjednistwo wo ruskich wojowanjach:

Zasy buchu na fronće generala Linsingen **wot Lucka k wječoru** a general-wyška z Böhm-Ermolli **při Narajowcy** sylne njepřećelske nadběhi wotpokazane, při kotrychž **Rusojo syły ludźi** bjez kóždoho wuspěcha woprowachu.

Tak nadběhachu wot zažnoho ranja z nowa přiwjedźene a wupjelnjene połki dźesać króć po sylnym wohnju kanonow stojnišća hannoverskich a braunšweigskich wojakow mjez Siniawku a Zubilno a awstriske linije k južnomu wječorej wot Zarturci podarmo.

Wječor nastajichu na wotrězk **Pustomyty-Bubnow** po mócnym wohnju třikróćne sylne

Ibayec zwón.

Po němskim spisał mi.

Rjenje je, hdyž dobrych zwonow zwuki přez kraj žołmja. Wěm so dopomnić, kak před někajkimi 20 lětami stari a młodźi we Kukowje poskachu, hdyžkuli při połnócnym wětřiku w Ralbicach nowe zwony dźěchu. Jako bychu něhdźe jandźelojo na harfach sebi hrali a zwuki z nich so cunjo přez powětr njesłe!

A cyrkej w Séd (we Wuheńskej) měješe wosebje dobry zwón. Daloko a šěroko bě to znate. A tak sylnje a tak něžnje, swjatočnje wón zwonješe, zo, hdyž do kraja wołaše, ze samych dalšich wsow ludźo do Séd khwatachu. Chcychu so nad joho zwukami wjeselić. Hłuboko do wutroby jimaše hłós, pohnuwaše a pokoješe duše. A ludźom bě, jako bychu słowo Bože słyšeli. A tola bě tón zwón skutk človjeskeju rukow. Wón pak měješe też swoju stawiznu.

Započatk 17. lětstotka běše we Wuheńskej zwonjeŕ žiwy, z mjenom Duray. Zwony, kotrež wón liješe, docpěchu wšě wulkeje sławy. Mištr bě sebi też wědomy, zo je něšto cyle wurjadne, štož wón lije. Tohodla daše sebi też swoje zwony derje zapłaćeć. Wšón tón pjenjez pak nałožeše na dobre a bohuspodobne skutki. Też mała, nic runje bohata wosada Sédska měješe zwón wot mištra Duray-a. Tón bě jej zemjan Mikławš Ibay darił. To bě drje jara bohaty a nabožny, ale też khětro hordy muž. Cyły měch złota bě wón za tón zwón dał. A dokelž bě cyrkwinska wěža přewuzka za njón, da też hišće wulku nowu wěžu natwarić.

Ale jene wuměnjenjo sčini. Dokelž dźěn měješe cyrkej hišće jedyn zwón, dowoli, zo smě zwón jenož na róčnych dnjach zwonić, a potom, hdyž jenoho z joho swójby Ibay k wěčnomu wotpočinkej njesu.

Hdyž bě wšo takle postajił, wumrě Mikławš Ibay nadobo. Runje w nowej wěži joho zwón horje ćahachu.

Ibay-owa pobožnosć, a też joho hordosć přeńdźeštej też na joho potomnikow. Nic pak joho zamoženjo. Z krasnoho hrodu bu ponižna khěžčička, zahon po zahonu, keŕčk po keŕčku zhubi so do cuzych rukow. Jenož jene zwosta tomu hordomu zemjanstwu: też najpokorniši kašć přewodźachu z wulkeje wěže rjane zwuki do rowa, hdyž tam někoho z Ibay-owych potomnikow k wěčnomu wotpočinkej njesechu. — Ale přecy žadnišo zwón zwonješe. Splah Ibay-ow bě khětro wotemrěł. Jenož dwaj tutoho mjena hišće běštaj: staruška maćeŕka, wudowa po Michału Ibay-u, a jeje syn, kotrohož bě we swojej wysokej starobje porodźiła, kaž jónu Sarah Isaka. Z nim bě też młoda nadźija so zbudźiła, zo splah Ibay-ow zasy zrosće a so rozmnoži.

Tola dołho njemóžeše ta staruška zbožo wužiwać, zo měješe syna. Wón dyrbješe bórzy wot njeje do Wiena do šule za kadetow. Jenož w lěće, hdyž běchu prózdniny, smědźeše domoj k maćeŕcy. A kajke wjeselo to za nju! Ale też cyła wjes so wjeseleše a wosebje młode holcy. Posledni Ibay dźěn bě rjany młodźenc, a jomu k česći pyšachu so wšě holcy, hdyž bě wón mjez nimi. A nětko bě hižo dobre połdra lěta, zo wjacy domoj přišoł njebě. Wójna, kiž po cyłej Europje a hišće dale zakhadźa, bě też joho zwołała. A staruška bě nětko cyle wosamoćena. Tola něšto ju pokoješe a jej ćežu połóžeše: jeje Desiderius husto pisaše. A najebać to pak přecy zasy za nowej powěšću žedźeše. Kak so jomu tola dźe? Haj, je wón, tón posledni mužski swojoho splaha, wón ta nadźija, zo swójba Ibay-ow njewotemrje, docyła hišće žiwy?

ske nowiny praja, „k smjerći škitało“. Grichiska je wottrašacy přikład za mjeńše neutralne staty, zo njebychu žadanjam Jendźelskeje a Francózskeje ani w najmjeńšim so podwoliłe. Je kaž pola čerta: Štóž jomu m[illegible]šk da, toho ruku bórzy ma.

Što skónčnje štworozjednoćeństwu to pomha? Grichiska so njewobara, je wuwjazana na wšě wašnjo, njewojuje pak tola přećiwo nam. Też Venizelos ze swojim zběžkarstwom w Salonikach a z revolucionarnym knježerstwom wjele Grichow k wojowanju zawjedł njeje. Italska nowina „Secolo“ k tomu pisa, zo so Grichiska dale k wójnje nućić njemóže. Grichiska revolucija je přehrała. Skoro cyła Grichiska je dopokazała, zo jeje přeća nic Venizelos, ale kral zastupuje. Je tohodla k zrozymjenju, zo žane zjednoćeństwowych knježerstwow w revolucionarnym naduwanju wjetšinu nakhwilnoho knježerstwa namakać nochce. Te 15000 hač do 20000 dobrowólnikow, kotřiž su so revoluciji přizamknyli, njejsu Grichiska.

Čorny mór je w Salonikach mjez wojakami wudyrił, tak piše so z Brindisi. Mysla, zo je so z Indiskeje sobu přićahnył. Hospitalna łódź z na-mór-khorymi chcyše před něšto časom do Brindisi zajěć, štož pak přistawne zastojnstwa njedowolichu. (b)

Japanska.

Nowe ministerium. Liberalne ministerium Okuma dyrbješe wotstupić a za nowoho ministerpresidentu njebu, kaž bě Okuma namjetował, dotalny minister zwonkownych należnosćow, Kato, pomjenowany, ale konservativny hrabja Terauchi, dotalny gouverneur w Korea. Za čas tuteje wójny drje so z tym japanska politika njepřeměni, za přichod pak móže so to wočakować. Nowe ministerium budże lohko mjenje na Jendźelsku dźiwać hač prjedawše, budże so w Chinje wjetšich prawow mocować, byrnjež při tym też Jendźelskej do puća přišło, kaž n. př. w Yangtsekrajinach, z kotrychž Japanska železo bjerje. Z Ameriku móže Japanska pod nowym ministeriom lohko do někajkeje překory přińć, dokelž budże bjez dwěla za swojich poddanow swobodne zapućowanjo do zjednoćenych Statow žadać, přećiwo čomuž so tute pak dawno hižo stajeja; w tajkej lohko možnej překorje stupi Jendźelska z ćežka na japansku stronu. Japanska budże so dale wo přemoc w cyłym Ćichim Morju prócować, štož Americy a Jendźelskej zawěšće lubo njebudże. Tak móže lohko Japanska so přichodnje wot Jendźelskeje wotwobroćić. Z Ruskej pak změje za to najskerje ćim wutrobniše přećelstwo, dokelž jej su nowi mužojo w Japanskej přikhileni. Też Němskej njejsu woni wotkhileni. To pak wostanje wězo za čas tuteje wójny bjez wosebitych sćěhwkow, khiba zo smy wěsćiši, zo so Japanska na wójnje sylnišo njewobdźěli hač dotal.

Z Łužicy a ze Serbow

Budyšinski komunalny zwjazk za město a wsy je nowy porjad po lětušich žnjach za khlěbowe marki wozjewił, po kotrymž dźěći do lěta 2, wot 1.—6. lěta 6 a wšě druhe wosoby 8 khlěbowych markow na dwě njedźeli dóstawaja.

Nimo toho dóstanu wšelake wosoby też hišće přidawkowe khlěbowe marki, hdyž so wone žadaja abo wo to prosy. Wuměnjenja za tajke přidawkowe marki namaka kóždy w hamtskich wozjewjenjach, a chcył so tohodla kóždy wo to postarać. Tutón porjad ma płaćiwosć wot 23. oktobra.

Z Budyšina. Wot 22. okt. su w tudomnym wokrjesu płaćizny za khlěb a muku poniżene. Za štyripuntowski khlěb ma so dawać 60 pj.; 300 gramow ržaneje muki płaća 11 pj., pšeńčneje 15 pj.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěšće.) Jako dalši wopor wójny na wječornym wojownišću je **wumrěł:**

30. **Jurij Khilan z Khrósta,** narunanski reservist w pěšim regimenće čo. ... Wón so w bitwach nad Sommu zasypny. Hdyž běchu joho ćežcyranjenoho wuryli, pósłachu joho do lazareta w Goslaru (w Hannoverskej). Tam wón 8. oktobra wumrě a bu 11. okt. na tamnišim wojeńskim pohrjebnišću pokhowany.

Ranjeny bu też joho bratr

Mikławš Khilan z Khrósta, reservist w aktivnym grenaděrskim regimenće čo. ... a wobsedźeŕ Friedrich-Augustoweje medalije. Joho na poł septembra nad Sommu šrapnelska kulka na hłowje zrani. — Strowi so w khorowni w Schönebergu pola Barlina.

Jaty je:

Michał Straws ze Zdźěrje (w Smječkecach ženjeny), krajny wobornik w reservnym pěšim regimenće čo. ... Wón bu započatk septembra nad Sommu wot Francózow zajaty a přebywa w měsće Le Mans (w srjedźnej wječornej Francózskej).

Dodawk: **Ranjeny** běše:

Jakub Šipšik z Radworja, wojak w pólnym artilleriskim regimenće čo. ... Wón bu hižo 8. novembra 1914 nad rěku Aisnu prěni raz ranjeny. Njepřećelskej kulcy joho do lěweje ruki trjechištej. — Strowješe so w lazareće w Saint Maurice (we wječornej Francózskej).

⁘

Z Różanta. 17. winowca wotmě so wurjadny procession wšitkich serbskich katolskich šulow na hnadowne městno do Różanta pod nawjedowanjom kk. duchownych a wučerjow. Najdostojniši knjez biskop dr. Franc Löbmann sam přijědźe a wotmě swjatočne Bože służby a najdostojniši knjez praelat Jakub Skala měješe serbske prědowanjo. Wšitkim tutym knjezam słuša najwutrobniši dźak za prócu a zarjadowanjo tuteje wurjadneje swjatočnosće. (Wobšěrnišu rozprawu podamy w přichodnym čisle.)

⁘

Z Kamjenca. Tu wotměchu so njedawno jednanja, hač njeměle so klamy město we 8 hodź. hižo w 7 hodź. začinjeć. Rozsudźi so přećiwo 6 hłosam, zo ma při starym wostać.

⁘

Z Lubija. Tudomniši komunalny zwjazk bě so naléto přehladał a 10000 centnarjow žita wjacy hač bě trjebał kejžorstwowomu wotrjadej na žito wotedał. Hdyž so toho dohladachu a sebi wróćo žadachu, dóstachu město zorna z wulkoho dźěla muku. Ta pak bu dróžšo ličena hač so w tudomnym wokrjesu za muku dawa. Tak nasta 1000 hr. škody, kotruž ma kumunalny zwjazk njesć.

⁘

Z Biskopic. Płaćizny za jěsć buchu we tudomnišej ludowej kuchni za khudych pomjeńšene. Swójbam z 3 dźěćimi wobliči so porcion po 15 pj.; za štwórte jenož po 10 pj. Też za dorosćenych potřěbnych ludźi je jěsć tuńšo dóstać hač dotal. Tajku nizku płaćiznu žadać je možno přez to, zo je wěsty dobroćel ludowej kuchni nahladny pjenjez darił.

⁘

Z Rusdorfa. Přecy bóle wójna też šulske wobstojnosće kazy. Tudomna katolska šula bu zawrjena, dokelž bu wučeŕ do wójska zwołany. Dźěći maju wot nětka do susodneju wsow: do Blumberga a Königshajna na wučbu khodźić. — Też wučeŕ evangelskeje šule dyrbješe k wójsku. Dźěći wyššich rjadownjow dyrbja šulu we Wostrowcu wopytować, za mjeńše dźěći budże wučeŕ z Wostrowca do Rusdorfa khodźić.

⁘

Z Němcow. Tu wudyri pola kublerja Jakuba Jurka štwórtk wječor, 12. t. m. Boži woheń. Spaliło je so jena khěža, 1 swinjo na 4 centnarjow ćežke, 27 wozow syna a wšelakory grat. Jurk sam wopali sebi při hašenju nimale jara wobej rucy.

⁘

Z Wojerec. Dobrotu wopokaza knježeŕski president khudym. Wón připokaza šewcam našoho wokrjesa něšto hódnje kože, zo bychu z njej khudym wopódušeć móhli. Za to njetrjebaju wjacy płaćić dyžli w času do wójny.

⁘

Ze Zhorjelca. 1100 kačkow dóńdźe njedawno sem. Hdyž pak mějachu so nazajtra rozpředać, bě jich na 300 mortwych. Wone běchu so w nocy zadusyłe. Mjez žiwymi wudyri hišće khorosć, tak zo je škoda jara wulka. Mějachu so w přerězku po 8 hr. předawać. Wjetša škoda hač pjenježna pak je ta, zo tak zasy jónu telko człowjeskeje cyroby zhiny.

Naše towarstwa.

„Jednota“ w Budyšinje

měješe njedźelu 15. okt. porjadnu zhromadźiznu w towaršni. Jako hosćaj móžeše knjez předsyda powitać knjeza pólnoho fararja dr. theol. Jakubaša a našoho nowoho kapłana knjeza Mikławša Justa.

Knjez cyrkwiny wučeŕ Šołta měješe přednošk wo Khinezach. Rysowaše nam jich napohlad, dźělenja do wšelakich rjadow, kharakter a wšelake jich wašnja, kotrež su wot našoho stojišća widźane z dźěla směšne. Škoda, zo so přednošk, kotryž wšelakich dobrych žortow njeparowaše, krótkoho časa dla dokónčić njemóžeše. Nadźijomnje dosłyšimy pokračowanjo w jenej z přichodnych zhromadźinow.

Knjez farař dr. Jakubaš powědaše nam něšto ze swojich dźěłow a nazhonjenjow jako pólny duchowny. Wosebje wuzběhowaše rjekowsku zmužitosć a też pobožnosć našich serbskich wojakow. Z wojeńskich stron bu to hižo wjacy króć připóznate.

Zhromadźizna běše jara derje wopytana. Nadźijomnje budże to w přichodźe přecy tak.

Wšelčizny.

(M. J.) **Zastup do wojeńskoho wućehnjeńskoho wustawa za hólcy w Kleinstruppen a do wojeńskeje podwyškoweje předšule w Marienbergu** móže so wozjewić hač do 30. nov. 1916 a so to hišće pola wokrjesnych kommandow přijima. Do prěnišoho wustawa přijimaja so hólcy, kotrež jutry 1917 ze šule přińdu. Do druhoho wustawa móža so hač do samsnoho časa dobrowólnje wot 15—17 lět stari hólcy zamołwjeć, k zastupej jutry 1917. Postajenja wo přiwzaću dóstanješ we wokrjesnych kommandach.

⁘

(M. J.) **Stóž ma wukrajne pjenježne papjery, abo kotrohož pjenježne papjery so we wukraju namakaju,** maju tesame, jeii so njeje hišće stało, hač do 31. oktobra t. l. kejžorstwowej bancy wozjewić, też kóžda druha banka to wobstara. Štóž to njećini a zakomdźi, so ćežcy khosta (1500 hr. pjenježnoho khostanja abo 3 měsacy jastwa je na to postajene).

(M. J.) **Koni předawanjo,** kotrež bě hač do 31. oktobra zakazane (hlad. tež Posoł čo. 41, str. 247), je tež hač na dalše hišće zakazane. Konje pak, kotrež so po wuswědčenju hamtskoho skótnoho lěkarja za wojerstwo njehodźa abo kotrež hišće 4 lěta stare njejsu, su pak nětko ze zakaznje wuwzate a smědźa so z wuswědčenjom wyšnosće (hamtskoho hejtmanstwa abo měsćanskeje rady) tež dale hač w samsnej gmejnje předawać.

⁘

Sakske ministerium znutřkownych należnosćow zarjadowa při zeživjeńskim hamće wotrjad, kotryž ma přećiwo lichownistwu we Sakskej dźěłać. Swoje dźěło ma tutón wotrjad 1. nov. t. l. započeć. Joho rumnosće su we Drježdźanach-N, Ritterstraße 14.

⁘

Posyłkam na jatych njesmědźa so žane nowiny, docyła ničo čišćane připołožeć. Ani wobaleć so do ničoho tajkoho njesmě. Na to ma so kruće kedźbować, wosebje hdyž so něšto do Ruskeje sćele. Ruska sama hrozy, zo by hewak wšě słanjo na jatych zakazała.

⁘

Z Lipska. Wulki lós wuńdźe 18. okt. ze saksk. krajneje loterije a připadny jenomu feldweblej a někotrym ludźom, kotřiž su we małych wobstojnosćach žiwi. Suma wučinja poł milijóna.

⁘

„Kał je Bóh tym buram dał, z mjasom do města je hnał.“ Tak serbske přisłowo rěka. Nětko drje mohło hinak so prajić. Někotryžkuli měšćanski by drje, hdy by k tomu winy a přileżnosće z kraja dóstał, so dźakować mohł kaž jónu wojak swojimaj staržimaj: „Lubaj nano a maći! Dźakuju so Wamaj za tu kołbasu. Ja sym so na tej kołbasy jara zwjeselił. Ta kołbasa jara derje słodźeše. To bě jara wjele kołbasy (štož staj mi pósłałoj). Ja sym tež Jurijej kusčičk teje kołbasy dał. Tak dobru kołbasu hišće ženje jědł njeje. Moja kołbasa budźe skoro wša. Njezjěšće tola wšu kołbasu, zo 'šće by so tež na mnje kusk kołbasy dóšło. Kruće so nadźijo, zo mi zasy kołbasu pósćeleće, wostanu Waš dźakowny syn M. M.

⁘

W Sibiriskej je kholera wudyriła. Wosebje w kóncach při wulkej železnicy hroznje zakhadźa. Na wšě 2800 woporow sebi tam wšědnje žada.

⁘

Kaž žurki su někotři ludźo. W Nürnbergu měješe kóždy wozjewić, kelko jeji doma ma. Při tym so wupokaza, zo je w 26690 privatnych hospodarstwach na 2682000 składźenych jeji. Magistrat chce so wo to starać, zo maju so wšě składźene jeja wuswojić.

⁘

Na młodosć, wosebje tež na mužsku, počina so přecy bóle skoržić. Zwjeselace je, zo tež sudnistwo bóle dyžli snadź w času měra wšěch tych podpjera, kotřiž z wućehnjenjom młodźiny činić maju. Tak n. př. wotsudźi Potsdamske sudnistwo 15lětnoho sedłarskoho wučownika k 50 hr. khostanja. Wón bě we šuli přećiwo swojomu wučerjej jara hubaty a so kruće wobarał, hdyž chcyše jomu wučeŕ plistu woćahnyć. Přećiwo tutomu sudniskomu rozsudej so tón wučownik hóršeše. Na to bu z nowa wotsudźeny a to do jastwa na dwaj tydźenjaj.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

14. oktobra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	—	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—		—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	12	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	—	—	4	60	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	75	4	80	4	50
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Karmelitarski duch

nimoměry čuwy změrowacy srědk w bolosćach čuwow, pře hłowubolenjo, podkłóćo a drjenjo.

Baldrianowe wino

wupruhowany srědk w skhorjenju čuwowoho systema. Nałožuje so z najlěpšim wuspěchom pře nervoznosć, bjezsparnosć, rozhorjenjo a žołdkowe widlišća.

Hiefongska essenca

ludowy srědk k posylnjenju žołdka, čuwow, přetłaća.

Jeno prawe a woprawdźite dóstać

w Hrodowskej haptycy w Budyšinje.

Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Štóž by trjebał hólca, 16 lět staroho, do burskoho dźěła, njech to wozjewi we redakciji Posoła.

Wapno (kalk) wuhlo brikety kamjeńtne wuhlo anthracit wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Hdyž smy nětko našu přichodnu mać a wowku

Madlenu Šołćinu (Błažcynu)

z Róžanta

pokhowali, wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su na póstywječoru za jeje dušu so modlili, kaž tež tym, kotřiž su jej poslednju česć wopokazali a ju k rowu přewodźeli a njesli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Róženc̆e** na dnju pohrjeba,
14. oktobra 1916.

W mjenje wšitkich zrudnych zawostajenych
Jakub Žur.

Čišć knihičišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokoréčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 44. | **Budyšin, 28. oktobra 1916.** | **Lětnik 54.**

Pastyŕski list wo khudych dušach

arcybiskopow a biskopow němskoho kejžorstwa, pola rowa swjatoho Bonifacija we Fuldźe zhromadźenych.

Lubowani wosadni!

Dźeń wšěch khudych dušow je přecy dźeń styska a žarowanja. Třeći dźeń khudych dušow w swětawójnje móhli z profetu mjenować dźeń hórkosće (Am. 8, 10), dźeń stracha a rženja, młhy a njewjedra (Sof. 1, 15). Wšak tola hišće ženje blěde nazymske słónco tohole dnja na tak zrudne poměry swěta, tak mnohe ćěłowe pola a zhromadne rowy, tak mnohe wupłakane wóčka dźěći swěćiło njeje. A hišće ženje tak powšitkowne smjertne žałosćenjo mnohich ludow so měšało njeje do ćichoho žałosćenja, kotrež na tym měsće wucho wěriwoho z wěčnosće słyši.

Nutrne sobučućo ze wšitkimi žarowacymi na zemi a wutrobna sobuželnosć z khudymi dušemi je Wašich biskopow pohnuła, zo w tym lěće zhromadne słowo po khudych dušach na Was złoža. Naš zamysł njeje, Wam žarowanjo wo zemrětych wot wutroby wzać. Te wjele bóle do kóždeje wutroby přejemy; my je wosebje přejemy do někotreje lohkomysłneje wutroby, kotraž hač do teje hodźiny dopóznać njecha połnu khutnosć wójnskoho časa a je samo na swojich přiwuznych, kotriž su w polu padnyli, poł zabyła. My njeprajimy: Njebudźće zrudni. Ale přiwołamy Wam z japoštołom: „Njerudźće so jakož druzy, kotriž nadźije nimaju“ (1. Thes. 4, 12); a chcemy přistajić: Njeżarujće kaž ludźo, kotriž sylneje duše nimaja; njeżarujće jakož ći, kotriž lubosće nimaju.

I.

Křesćanske žarowanjo ženje njeje žarowanjo bjez nadźije, bjez pokojenja, też nic w třećim wójnskim lěće. Powšitkowne nuzy a bědy wójny drje su po něčim najwyššu měru docpěłe. Lědma je hišće jena swójba, do kotrejež by strašna powěsć: Padnył! njezajěła kaž błysk, kiž dom zatřase hač do dna, też sylne duše zlemi a po wótrym zabłysknjenju wšitko do ćmoweje nocy podnuri. Tola hdyž je nóc najćěmniša, błyšća so hwězdy nadźije najjasnišo.

Też křesćan drje najprjedy kaž zadwělujo do surowoho wosuda hlada, kotryž je joho lubym tak krawne wumrěćo a jomu samomu tak ćežku škodu přinjesł. Tola kruće a wěsće praji jomu joho swjata wěra: to je wola Boža, kotraž je jich wotwołała a tebi tele domapytanjo póslała. „Boža wola“, by swjata Madlena z Pazzis prajiła, „njećujeće, kak słódke pokojenjo w tym słowje leži? Boža wola — to duši zasy přinjese swětło a měr, a po Zbóžniku wona praji: Nic moja wola, Wótče, ale Twoja so stań (Luk. 22, 42); keluch, kotryž je mi Wótc dał, nimam jón pić? (Jan. 18, 11).

Nic bjez starosće za našimi zemrětymi do wěčnosće hladamy. Kak je so jim zešło w sudźe? a hdźe nětko su w tamnym swěće? Tola nadźija pokojacu wotmołwu dawa: Kotřiž su we wěrje do Boha a w hnadźe Khrystusowej za wótčinu krej a žiwjenjo podali, ći njezańdu do wěčneje smjerće, ale do wěčnoho žiwjenja. Njerudźće so kaž pohani, kotriž nadźije nimaja; hdyž wěrimy, zo je Jězus wumrěł a wot mortwych wstanył, tak też Bóh tych, kotriž su we Jězusu wusnyli, z nim přiwjedźe. (1. Thess. 4, 13).

Kak ćěmny přichod leži před wšitkimi wójnskimi wudowami a syrotami! Njedowěrnje so styskniwe duše prašeja: Kak mamy dale žiwi być bjez tych, kotriž běchu našoho žiwjenja wjeselo a tróšt, stołp a zepjera? Z cunim hłosom nadźija jim wotmołwja: Wy nimaće dale žiwi być bjez nich, ale z nimi; woni njejsu mortwi, woni su žiwi, a wy dyrbiće a móžeće přez wěru a lubosć w žiwjeńskim zwjazku z nimi tudy wostać; tam pak je zbóžne zasywidźenjo, kotrež so wjacy njeskónči; Wy sće na puću k nim a kóždy dźeń Was bliže k nim přiwjedźe. Njeżałosćće tohodla: Běda, zo sny Was zhubili, a prajće ze swjatym Hieronymom: „Dźakujmy so Bohu, zo běšće Wy naši, haj hišće wjacy, zo sće naši, přetož wšitko je žiwe Bohu lubomu Knjezej, a štóž so domoj wróći ke Knjezej, wostanje we swójbje.“

Zo bychmy tola wšitkim, kotrymž je wójna ranow nabiła, kotrež zažić nochcedża, połne pokojenjo křesćanskeje nadźije zaščěpić móhli! Wotewŕće, lubowani, tomule pokojenju Swoje wutroby w modlitwje; dokonjejće zwjazk ze swjatym Duchom, tróštarjom; dajće so wot Zbóžnika samoho pokojeć w Božej mši a w swjatym woprawjenju; dźiće k Mariji, Bolosćiwej Maćeri z ćěłom Syna na klinje, a wupłakajće so při njej. To Wašu jěru bolosć wolóži a wumóži, zahoji a poswjeći.

II.

Bjeznadźijna zrudoba pak, lubowani, dušu khoru čini a přinjese smjertnu słabosć a smjertnu zymu na nju. Zrudźenjo swěta skutkuje smjerć, praji japoštoł (2. Kor. 7, 10). Njerudźće so kaž ći, kotriž žaneje wole nimaja, kotriž maja słabu, khoru dušu! Rudźenjo, kotrež wolu lemi a za dźěło a dopjelnjenjo winowatosće njekmanu čini, njeje žane křesćanske rudźenjo wjacy. Křesćanske rudźenjo so pozběhuje k dźěłu, woła do winowatosće, wopokaza so w mocy, dźěłu a skutkowanju.

Hdy by to trěbniše było khiba nětkle, hdyž je wótčina w nuzy, wot žahłych njepřećelow wobdata, pokazana na pomoc, sobudźěło a swěru kóždoho jenotliwoho! Zawěrno, nětkle žadyn njesmě rucy do klina kłasć a struchłym myslam so podawać, abo hišće hórje njepřestawajcy žałosćić a skoržić nad wójnu a njezbožom, kotrež je na nas přinjesła. Za to je čas překhutny a přewulki.

To też zawěrno njeby było prawe wašnjo, wo našich mortwych žarować. Wo rjekow dyrbimy rjekowscy žarować, khutnje, ćiše a wulcy, z krutej wolu tutych rjekow hódni być, jich sćěhować w jich swěrje hač do smjerće.

Wy maćerje, kotrymž je wójna mandźelskoho a nana rubiła, štó njedyrbjał pokornje česćić Wašu bolosć a štó njeby ważił Wašich sylzow. Tola najnadobniši płód Wašeje zrudoby a Wašich sylzow měł być zamysł a swjaty slub, zo chceće dźěćom z dobom nan a mać być a jim podwojenu lubosć a starosćiwosć přiwobroćeć, zo byšće je na dostojnych synow a dostojne dźowki rjekow, na wěrnych prawych křesćanow woćahnyłe.

A wy, wosyroćene dźěći, kotrež hišće lědma wopřimnyć zamóžeće, zo nan ženje wjacy dompřińć njedyrbi, Was dyrbi styskanjo wjesć do krutosće žiwjenja a Wam krutu wolu zašćěpić, zo chceće maćeri na kóžde wašnjo žiwjenjo wolóžeć, jej a nanej tam z pobožnosću, pilnosću a posłušnosću wjeselo činić.

prawym brjozy Stochoda njedawno dobyte hrjebje wutorhnyć; a zasy přinjese při Narajowcy nadběh němskich wojakow pod generalmajorom **z Gallwitz** ruske stojnišća k sewjernomu wječoru wot **Skomorochow** do našich rukow. Podarmne napřećiwne storki přihotowachu njepřećelej nowe škodowanja. 5 officirow, 150 muži, 7 mašinskich mózachmy hižo wčora z dobytych stojnišćow wotwjesć.

22. okt.:

Na srjedźa před stojnišćemi general-wyška z Woyrš a k wječoru wot Lucka bu w někotrych wotrězkach woheń kanonow sylniši.

Předpólne wojowanja k wječoru wot hornjeje Strypy wotběžachu za nas zbožownje.

Pod nawjedom generala **z Gerock** su **němscy wojacy** po wuzko wobmjezowanych wuspěšnych wustorkach poslednich dnjow **w zhromadnym nadběhu mjez Swistelnikami a Skomorochami Nowymi** njepřećela z nowa zbili; jenož mały kruch kraja na wječornej stronje Narajowki je hišće w njepřećelskej mocy; joho njerozomne napřećiwne wustorki běchu podarmo a přinjesechu jomu krawne zahuby. Zajachmy 8 officirow a 745 muži.

Naši njejsu so potajkim jenož njepřećelskich nadběhow dowobarali, ale też sami z dobrym wuspěchom přimali. Wječorny brjóh Narajowki bu cyle wuprózdnjeny a **24. okt.** wozjewja naše wjednistwo z krótka:

Wot morja hač do lěsnych Karpatow žane wosebite podawki.

Za Rumunsku

stoji w tu khwilu najhubjenšo ze wšěch krajow, w kotrychž so wojuje. Zo přerada so sama bije, so tu prawje jasnje pokazuje. Dwě lěće je Rumunska lesnje z cuzym złotom so kormiła a potom chcyše, měnjo, zo je přileżnosć dozrawiła, z po możnosći snadnymi woporami też cuzy kraj spożerać a zastupi do wójny. Ale z tym bě so hroznje přeličiła. Dobu drje so do Sydmihórskeje, dokelž bě Awstrisku njedohotowanu překhwatała, ale hižo tam jeje wójska z mocu zasy z kraja ćěkaja. A z dobom nawali so jej wot ranja hišće ćežše hrimanjo. W Dobrudźi su Němscy, Turkojo a Bołharojo pod Mackensenom jeje wójska zbili a měrja so přez Dunawu do znutřkownoho kraja.

Naše wjednistwo wo tamnych wojowanjach wozjewja **22. okt.:**

19. okt. započata bitwa w Dobrudźi je **za nas rozsudźena.**

Rusko-rumunski njepřećel je po ćežkich zahubach na cyłej fronće ze swojich w měrje hižo wutwarjenych stojnišćow ćisnjeny; **sylnej zepjerje Topraisar a Cobadinu stej dobytej.**

Zjednoćene wójska sćěhuja njepřećela.

23. okt.:

Runjež so dešć lije, při rozmokanej zemi, su w njewustawacym, spěšnym sćěhowanju zjednoćene wójska **w Dobrudźi**, tu a tam so stajacych přewinjejcy **železnicu k ranju wot Murfatlar daloko překročiłe.**

Konstanza je runje 8 njedźeli po rumunskim přizjewjenju wójny wot **němskich** a **bołharskich wojakow** dobyta.

Na lěwym křidle bližimy so Černowodźe.

Jedyn z našich mórskich lětakow pušći so za khribjetom ćěkacoho njepřećela, zniči na zemi dwaj lětakaj a wróći so njewobškodźeny.

24. okt.:

Njepřećelej, kiž rozehnaty před našim prawym křidłom cofa, wótrje sćěhujo je kavallerija zjednoćenych wójskow krajinu pola **Camamurat** docpěła.

Medźidia a Rasova buštej po horcym wojowanju dobytej. Wšón dobytk hromadźe, też tón, kiž bu hižo 21. 10. wozjewjeny, wučinja **75 officirow, 6693 muži, 1 khorhoj, 52 mašinskich třělbow, 12 kanonow, 1 mjetak minow.**

Krawne poražki Rumunow a khwatnje přiwjedźenych ruskich pomocow su jara ćežke.

Na twjerdźiznu **Bukarest** buchu z nowa **bomby** mjetane.

25. okt.:

Naši za njepřećelom dale du, kaž bě wotmyslene.

Černawoda bu dźens rano dobyta. Jenotliwosće wo tym njejsu hišće znate.

Z tym je w **Dobrudźi wojowace rumunske wójsko swoju poslednju železnicu zhubiło a jara ważne dobyće je so poradźiło.** (b)

Štož su Mackensenowe wójska tu dokonjałe, może cyłu wójnu za rumunsku rozsudźić. Ze swojim prawym křidłom přewiny Mackensen najprjedy Constanzu. Přistaw ze železnicu, z wotkelž móhli Rusojo přez Čorne morjo Rumunam pomoc słać, bu jim wzaty. Wot Constanzy wali Mackensen potom rumunske lěwe křidło ze swojim prawym na rumunske centrum. Móst pola Černawody bě najskerje hižo wot lětarjow wobškodźeny. Hdyž pak je nětk město Černawoda wot našich dobyte, nimaja cofacy Rusojo a Rumunojo žaneje železnicy přez Dunawu. Hač może dźěl z nich na łódźnych mostach ćeknyć, so jara praša, dokelž je tam Dunawa jara šěroka a wot hišće šěršich tonidłow wobdata. Stojnišćo ćěkacych Rusow a Rumunow njeje potajkim woprawdźe najrjeńše, a możemy so hišće dalšich za nas dobrych powěsći nadźijeć. Też dobytk na wšelakich wěcach budźe nahladny.

Też wot wječora hroža **Rumunskej** nowe njewjedra. Z fronty arcwójwody Karla wozjewja naše wjednistwo 25. okt.:

Vulkan-překhod je wot němskich a awstriskich wojakow **z nadběhom dobyty.** A što Falkenhayn přihotuje, njeje drje w tu khwilu znate, ale rumunscy wojerscy dopisowarjo pisaja wo tym w francózskich nowinach jara njeměrnje. Mjez tym su jendźelscy a francózscy wjednicy w Boulogne wuradźeli, kak mohło so Rumunskej pomhać. Hač su srědki k pomocy namakali, přichod pokaza. Cyle lohko to njebudźe.

Na macedoniskej fronće

wojuje so wšědnje bjez wjetšich přeměnjenjow. Mjez bołharskimi su też zasy nowi němscy wojacy.

Nad Sommu

su Jendźelčenjo a Francózojo skoro cyły čas přecy z nowa nadběhali, druhdy z tajkimi mocami, jakož chcyli sebi přełamanjo našeje fronty **z** kóždymi woporami wunuzować.

Naše wjednistwo wozjewja n. př. **24. okt.:**

Kaž 22. oktobra, tak wojowaše so też 23. z najwjetšim napinanjom. Zo bychu so na kóždy pad předobyli, přimachu Jendźelčenjo a Francózojo ze sylnymi mocami dale; buchu pak tola najebać wulke črjódy, kotrež k tomu wupósłachu, krawnje zbići. Kaž powěsće z fronty powědaja, leža wosebje k wječoru wot **Le Transloy** cyłe rynki mortwych, jedyn na druhim. Zadźerženjo našich ludźi so dokhwalić njehodźi.

Wosebje wuznamjenichu so braniborski połk pěškow 64, brunšwikski narunacy połk pěškow 92, rhynski połk pěšk. 92 a bayerskej połkaj pěškow 1 a 15.

K połdnju wot Somme pola **Ablaincourt—Chaulnes** počinachu Francózojo přimać, njemóžachu pak so při našim wohenju wuwić.

Před Verdunom

su Francózojo nowu offensivu započeli a našich wo něšto wróćo stłóčili. 24. okt. předoby so njepřećel, štož so kurjawy dla lěpje činješe, přez roztřělane hrjebje hač k wsy a fortej Douaumont. Wobsadka fort, kotryž so paleše, wopušći. Naši ludźo zasydlichu so na to, z wulkoho dźěla hakle, hdyž mějachu k tomu kruteje přikaznje, bóle k połnocy, hdźež mějachu hižo přihotowane stojnišća. Tu buchu wšě dalše francózske nadběhowanja wotražene, wosebje też jara zasakłe přećiwo fortej Vaux.

Swětny rozhlad.

Awstriska.

Ministerpresident hrabja Stürgkh zatřěleny. Ta hrózbna powěsć přińdźe sobotu 21. okt. popołdnju z Wiena. Hrabja Stürgkh bě kaž wšědnje w hotelu „Meisl a Šadn“ powobjedował a zabawješe so hišće z kejžorowym naměstnikom hrabju Toggenburgom a baronom z Aehrenthalom, bratrom zemrětoho ministra zwonkownych należnosćow. Tu stany nadobo wot druhoho blida młódši muž a k ministerpresidentej stupiwši třeli joho tři króć do hłowy, tak zo so tón na blaku mortwy ze stoła zwjeze. Hdyž někotři hosćo, mjez nimi němscy officirojo, mordarja zajachu, buštaj hrabja Aehrenthal a jedyn pinčnik při dwojim dalšim wutřelenju na nozy lohko ranjenaj.

Mordař je wěsty dr. Friedrich Adler, redaktor socialdemokratiskoho časopisa „Der Kampf“. Wón je syn znatoho socialdemokratiskoho wjednika a zapósłanca dra. Viktora Adlera, kotryž pak z mordarstwom ničo činić nima. Mordař je trochu přepjaty człowjek — joho sotra přebywa jako duchakhora we wustawje — a słuša k cyle radikalnym socialdemokratam. Joho politika je drje też wina na joho njeskutku. Hněwaše so, za so we Awstriskej bjez sejma knježi a připisowaše winu za to ministerpresidentej. mjez tym zo tola jenož powšitkowne politiske wobstojnosće w Awstriskej k tomu nuzuja. Sobuwinowatych Adler nima a politiskich sćěhwkow joho njeskutk njezměje. Stürgkh je hoły wopor fanatiskeje zaslepjenosće.

Ministerpresident Stürgkh bě 57 lět stary a je swojomu krajej swěrnje służił jako minister a wot 1911 jako ministerpresident. Wón je so wosebje wo wujednanjo mjez jenotliwymi narodami a stronami prócował, bohužel podarmo. Wón bě přećelny, njesebićny, sprócniwy, swěrny muž z čistymi wotpohladami. Powšitkowny je tohodla też podźěl, kiž joho zrudny dóńt zbudźa, w Awstriskej a po cyłym swěće pola wšěch wot kejžora započate hač k poslednjomu poddanej.

Bołharska.

Proces Ghenadiew, kotryž so 6. sept. započa, je dokónčeny. Ghenadiew, něhdyši minister, bu statneje přerady dla k 10 lětam kłódy zasudźeny, někotři, sobustawy sobranje, mjez nimi Ghenadiewowy bratr a přichodny nan, k 8 lětam zasudźeni buchu hnydom wotwjedźeni hač do Ghenadiewa samoho, kotryž je na zajědojćenjo krewje ćežko skhorjeł.

Ghenadiew a joho pomocnicy běchu wot francózskoho agenta Declosieres 24 milijónow frankow pjenjez brali. Za to běchu lubili, zo ministerium Radoslawow wotstronja a na joho město ministerium postaja, kotrež by štworozjednoćeństwu přikhilene było. To je tak prawje jasny přikład, kak so z pjenjezami dźěła. W tym padże drje pjenjezy swój njedušny zaměr njedocpěchu, ale husto dosć wodźa wobłykani ludźo cyłe ludy.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Za khudy lud jara spomožnje skutkujetej tudomnej dwě „ludowej kuchni“. Prěnja bu 1. meje t. l. wotewrjena a je hač do kónca septembra 146000 porcijonow rozdawała. Druha nasta wosrjedź junija a móžeše za tón čas 56000 porcijonow wotedać. To je wšo hromadźe 202000.

⁘

Z Baćonja. Joho Kralowska Majestosć je našomu cyrkwinomu wučerjej, knjezej wyššomu wučerjej kantorej Janej Symankej wójnski zasłužbny kříž spožčiła. Tute wurjadne wuznamjenjenjo so štwórtk 19. okt. w přitomnosći wosadnoho fararja jako městnoho šulskoho dohladowarja a jenoho sobustawa šulskoho předstojeństwa wot wokrjesnoho šulskoho dohladowarja knjeza wyššoho šulskoho rady Bacha knjezej kantorej swjatočnje přepoda. Při tym wukhwalowaše w swojej rěči knjez wyšši šulski rada wjelestronske spomóžne skutkowanjo knjeza wyššoho wučerja we wójnskim času, we službje wótčiny, šule a wosady, wosebje jako předsydy towarstwa „Dźak domizny“ a jako zličbowarja našeje nalutowarnje. Knjez farař w mjenje wosady, cyrkwje a šule knjezej wyššomu wučerjej zbožo přejo přida, zo je spomožne skutkowanjo we wójnskim času runje tak tež Boža služba kaž wótčinska služba, sebi zasłužaca „wójnske zasłužby“. A wón wupraji přeco, zo by najwyšši wójnski knjez w njebjesach wójnskomu zasłužbnomu křižej tež zasłužbnu krónu we wěčnosći dodał. — Tež naš „Posoł“ přeje swojomu swěrnomu čitarjej k tomu čestnomu wuznamjenjenju wjele zboža!

⁘

Z Kopšina. Jakub Ješka z Kopšina, dźesatnik 3. komp. Žitawskoho reg. pěškow čo. 102, je dóstał mjedźanu Bjedrich-Augustowu medalju; wón je we wójnje wot spočatka.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Z wječornych (francózskich) bitwišćow smy tele powěsće dóstali:

Padnył je dale:

31. **Max Štok z Dubrawy,** wojak w reservnym regimenće čo. .... Wón bu 9. septembra pola Clery (nad Sommu) ze šrapnelskej kulku morjeny. Štwórty dźeń po smjerći (12. sept.) ćěło hišće njepokhowane na bitwišću ležeše, dokelž sanitätnikowje stajnoho njepřećelskoho třělenja dla padnjenych wotnošować njemóžachu. Hdźe su joho pozdźišo pokhowali, njeje nam znate.

Jataj staj:

Mikławš Konjecht z Bronja (w Budyšinje ženjeny), wojak w pěšim regimenće čo. .... Francózowje joho 4. sept. nad Sommu zajachu a do mórskoho města Le Havra pósłachu.

Jan Dučman z Łupoje, dźesatnik we reservnym pěšim regimenće čo. .... Wón je w Roche-Maurice jaty. Ničo nadrobnišoho so dotał wo nim zhonić njehodźeše.

* * *

Mjez tudomnymi njepřećelskimi jatymi nadeńdźeš pisanu měšeńcu. Po wěrje mamy mjez nimi: Romsko-katolikow, zjednoćenych Grichow abo Grichisko-katolikow, wotpadnjenych Grichow, kotřiž so sami „prawosławni“ mjenuja, a nimo tutych křesćanskich wuznaćow tež židow. Po rěči a domiznje su woni: Francózowje, Polacy, Rusowje, Serbja a Čornohórcy (Montenegrinowje).

⁘

Zaslepić so njedajće přez jebarja, kotryž tu po kraju khodźi. Wosebje wopytuje wón zamožitych ludźi a prosy wo jałmožnu. Wón wudawa, zo je we wójnje ranjeny, a nosy tež znamjo železnoho křiža. Je někajke 30 lět stary, civilnje zdrasćeny, nosy šěry płašć a prědku splacnjenu čapku. Joho mjeno je Paul Friedrich Quarg.

⁘

Z Prahi. Hdyž ptački ćahnu — ćahnu tež serbscy studenći zasy do Prahi. Ale — bohužel — jenož mała bě lětsa črjódka, hdyž tola mnozy wonka před njepřećelom stoja. Tak Serbowčenjo w polu a Serbowčenjo doma swoju winowatosć činja, kotraž je druhdy ćežka, wobćežna. My pak, kotrymž bu spožčene znowa swjatym wědomosćam so wěnować, chcemy dale dźěłać po starym serbskim wašnju wopominajcy naše hesło starosławne „Bohu k česći, Serbam k spomoženju!“

Bóh tón Wšohomócny pak njech naše prócowanja z bohatym žohnowanjom za nas a za serbski lud mytuje!

Kaž druhe lěta, tež lětsa zapis sakskich studowacych podawamy.

W Prazy studuja:

Bohosłowc w II. lěće: Karl Pilaček z Drježdźan,
„ w I. lěće: *Józef Nowak z Wotrowa.

Gymnasiasći:

w VII. rjad.: *Pawoł Graf z Kulowa,
*Beno Wjacsławk z Łazka,
Bruno Garsch z Pěrna,
Franc Heinze z Tamenhajna;
w VI. rjad.: *Jan Donat z Třasec,
*Jan Cyž ze Žuric,
*Jurij Handrik z Jaseńcy,
Rudolf Ludewig z Dubina;
w V. rjad.: *Jurij Wićaz z Budyšina,
*Michał Cyž ze Žuric,
*Pawoł Aksman z Khrósćic,
Jan Ferenz z Drježdźan,
Rudolf Weidman z Drježdźan,
Gotthard Fussy z Wechselburka.
Max Paschka z Rabenaua,
Paul Werner z Pěrna;
w IV. rjad.: Jan Baumert z Marijnoho Doła,
Jan Spychała z Budyšina,
Pawoł Weber ze Šěrachowa,
w III. rjad.: Jan Schreiber z Brjunjowa.

W Paderbornje studuje:

Karl Krječmař ze Šěrachowa, subdiakon.

We Wrótsławju studujetaj:

Jurij Köhler ze Šěrachowa,
Józef Hartman z Drježdźan.

We wójsku su:

*Michał Kětan ze Słoneje Boršće (bu tež do wójska wzaty),
Franc Lehman z Wurcena,
Rudolf Fischer z Passawy,
Herman Nowicki z Hainewaldy,
Max Eschinger z Plawna,
*Jurij Mjechela z Budyšina,
*Franc Šołta z Radworja,
*Józef Rjeda z Kašec,
Pawoł Dittrich ze Šěrachowa,
*Albert Mět z Worklec,
Pawoł Nitsche z Petersbacha,
Waltař Zieger z Hajnic,
Edmund Gröschl z Šedewic pola Cwikawy,
Jurij Dybul z Dittersdorfa pola Kamjenicy.

Na polu česće staj padnyłoj:

*Jurij Šołta ze Smječkec,
*Michał Möller z Nowoslic.

Zhubjenaj staj:

August Kotowski z Mišna,
*Jurij Ryćeŕ z Łusća.

⁘

Procession serbskich dźěći do Różanta.

W prěnich dnjach augusta 1914 widźachmy so we wšěch wjeskach črjódki zhromadźeć, kotrež so zjednoćachu, a tak nasta wulke wójsko. Te ćehnješe na mjezy našeje wótčiny, zo by ju před njepřećelemi škitało. Tak podobnje wutoru 17. winowca na wšěch pućach, kotrež do Różanta wjedu, so črjódki pokazowachu z khorhojemi na čole, kotrež so, kaž w prjedawšich časach wšitke processiony, při kamjeńtnym stołpje, „rjanym swjećatku“, zjednoćichu k wulkomu wójsku modlerjow. Dźěći wšitkich serbskich katolskich šulow běchu so, wot swojich duchownych a swětnych wučerjow wjedźene, k hnadownomu městnu do Różanta nastajiłe, zo bychu tu mać Božu prosyłe wo čestny měr a wo zakit swojich lubych nanow, bratrow a přećelow, we wójnje stojacych. A při „rjanym swjećatku“ přewza wjednistwo najwyšši wjednik łužiskich a sakskich katolikow, Budyšski tachant knjez biskop dr. Franc Löbmann z knjezom praelatom Jakubom Skalu.

Lěta 1686 poruči Budyšski tachant Měrćin Brückner, zo dyrbja wšitke susodne katolske wosady na dźeń domapytanja swjateje Marije w processionach do Różanta ćahnyć a so tam Bohu za dobyćo přećiwo Turkam dźakować. Runje tak postaji wón też w lěće 1689 zhromadny procession dla wuprošenja Božeje pomocy we wójnje přećiwo Francózskej. Wobaj processionaj nawjedowaše wón sam w biskopskej drasće.

Podobnje činješe při tutym processionje serbskich dźěći naš tak horliwje so za zbožo ludu a wótčiny staracy biskop. Zwony zazwonichu, z tysac jasnych šijow njewinowatych dźěći zaklinča hnujacy spěw k česći najzbóžnišeje knježny. Krasny bě to napohlad za wóčko čućiwoho človjeka, a zawěsće zhladowachu na tutón ćah naš njebjeski Wótc, naša luba njebjeska mać a jandźeljo Boži. Žadosć dźěći bě tež, zo by tutón jich procession do Różanta dospołny był. Tohodla njesechu młoduške družki dweju processionow postawu swjateje Marije.

Cyła łódź cyrkwje bě z dźěćimi napjelnjena. Tež wjele dorosćenych bě khory wobsadźiło. Nětko sćěhowaše wulka biskopska Boža mša, při kotrejž wšitcy přitomni duchowni sobuskutkowachu. Na khorje spěwachu wučerjo z dźěćimi serbske kěrluše. K swjatomu woprawjenju přistupichu wšitke dźěći ze swojimi wučerjemi a wučeŕkami a tež wjele druhich dorosćenych. Dobre poł hodźiny wudźěleše z knjezom praelatom Skalu najdostojniši knjez biskop najswjećiše ćěło a krej toho, wot kotrohož wšitka lubosć a móc wukhadźa, našoho Knjeza Jězusa Khrystusa. Z biskopskim swjatym požohnowanjom skónči so Boža mša. Na to wustupi knjez praelat Skala na klětku a z hnujacymi słowami napominaše dźěći, zo bychu lubowałe, česćowałe a poskałe tři maćerje, kotrež tu na swěće mamy. Prěnja je naša njebjeska mać, kotraž žada wot nas njewinowatosć a pokutu. Druha je ródna mać. Jej maja dźěći posłuchać, a tež jej pomhać w tutych ćežkich časach, zo by wona, hdyž so nan z wójny domoj wróći, je mohła z khwalbu jomu předstajić. Třeća mać je naša wótčina, za nju tež mnozy naši nanojo, bratřa a přibuzni swoju krej, haj swoje žiwjenjo wopruja. Za tu mamy so modlić. Wšitkim serbskim wojakam, hdyž budźa tele rynčki w Posole čitać, njech je to k pokojenju, zo smy dźensa za nich tu swjate woprawjenjo woprowali a so modlili.*

* Přirunaj prědowanjo w čo. 43 „Posoła“ 1916.

Zawěsće su sebi wšitke dźěći tute słowa do wutroby zaščěpiłe. Zawěsće su sebi też wotmysliłe, zo chcedźa wšědnje za wótčinu a za tych, kotřiž ju škitaju, nutrnje so modlić a Róženćansku mać Božu wo pomoc prosyć, zo bychu wšitcy lubi wojowarjo z našeje wótčiny z dobyteje wójny so nam strowi bórzy wróćili. Swětne knježstwo bě přizwoliło, zo smě so za dźěći něšto centnarjow muki přepjec. Tak móžachu so wšitke z całtami zastarać.

1/412 zhromadźichu so zasy wšitcy w cyrkwi, zo bychu hnadownu postawu swjateje Marije wokošeli. Po tym wuspěwa so hišće krótka pobožnosć, a po njej zanjese k. administrator P. Romuald „Tebje my Boha khwalimy“ jako dźak za dotalne dobyća a za dźensa dóstate Bože hnady. Mócnje klinčeše krasny radostny spěw, a ze swjatym požohnowanjom skónči so swjatočnosć. Nětko zaspěwachu zasy dźěći spěw k česći lubeje njebjeskeje maćerje, a po jenotliwych šulach, kaž běchu přišłe, podachu so w 12 hodź. zasy domoj.

Tuta wurjadna swjatočnosć je zawěsće na wšitke dźěći tajki zaćišć činiła, zo čas žiwjenja na to njezabudu. Jako dopomnjeńku na tón dźeń je wotmyslene, kóždomu dźěsću swjećatko Róženćanskeje swjateje Marije z napismom tutoho swjedźeńskoho dnja poskićić. Te přeco pak drje je žiwe w kóždej wutrobje: O zo bychu so tola bórzy wšitcy swěrni Serbja, kotřiž su rjekowscy za našu wótčinu wojowali, z česću z dobyteje wójny wróćili. Potom zawěsće też woni zhromadnje pod nawjedowanjom swojich wojeńskich duchownych na tute hnadowne městno přińdu, zo bychu so tu dźakowali, hdźež su jich dźěći, maćerje, sotry a njewjesty tak horliwje za nich so modliłe. Potom chcemy wulkotny swjedźeń wuhotować, kaž w lěće 1680, hdyž z horliwym Kulowskim fararjom Janom Serbinom z Kulowskeje wosady wjacy hač 1000 pućowarjow do Różanta přińdźe. A hdyž w cyrkwi njebudźe za tón dźeń městna dosć, dha móža nam naši pólni duchowni pólne Bože służby dźeržeć. Mjez tym pak chcemy so też na Różant dopomnić, zo by móžno było dokónčić wulki wołtař a krasne wokno zady wulkoho wołtarja. Tak bychmy też zwonkownje pokazali, zo sebi tutón pokład, swoje hnadowne městno, ważimy.

P. R. D.

Při Somme.

Chceš wědźeć, kak tam je? — Potom dyrbiš sam tam hić a z najmjeńša jedyn dźeń tam přeżiwić. Też helu a jeje złósć a hrózbu jenož tón znaje, kiž wot swojoho sudnika je zasłyšał słowo: „Dźi wote mnje do wěčnoho wohnja.“ Ale pokazki z njeje mamy, a hižo te su tajke, zo mohła, hdyž je słyšiš, će hrózba přeńć.

A też wo Sommje wjele słyšiš. Somme je mała rěčka, snadź tajka kaž naša Sprewja. Ale kaž poslednja w zańdźenych časach, tak nětko wona so pjelni a přibjera z krewju, kotraž so tam rozliwa. A město wónje kwětkow je tam smjerd z tysac a tysac ćěłow. A ptačkow spěw je dawno woćichnył a město njoho ruja granaty. Kulki žno tam wjacy njehwizdaju. A kaž wody teje małeje rěčki, tak běži, hiba so wša zemja, krajina při njej a wróćostupajo wot njeje k ranju. Kruteje zemje tam wjacy njeje. Ta so přeměnja kaž morjo, hdyž wichory na nim zakhadźeju, hdyž žołma za žołmu so ćěri, zmoha zmohu honi. A tak je z krajinu při Somme. Hdźež runje je nasyp, kiž hišće někak wojakow škita, tam je hižo w přichodnym wokomiku hłuboka dźěra. A hdźež bě dźěra, žno je zasy hórka. Granaty a miny, kotrež tam padaju a rozbuchaju, stajnje zemju přerywaja a přemjetuja. A wo-srjedź wšoho toho tča žiwe duše, tča hišće ludźo, su naši wojacy: waši nanojo, synojo. Do zady, do prědka žołmi so linija človjekow, bajonetow, nahłownikow.

Tak tam pěščy leža a kaž kóčki skakaju, a kaž kóčki so tuleju. Jich chce škitać artillerija. Před nimi maju jeje wutřěle rozbuchować, ale ow kak ćežko to je. Wona dźěn nikoho njewidźi. Za hórkami a hdźežkuli skhowana měri so jenož po tym, štož telefoniscy wo stojnišću swojich towaršow a też njepřećelow nazhoni. Ale kak z rědka to je! Telefonowe groty dźěn so kóždy wokomik zasy roztorhaju. A štó mohł je, hdyž granaty kaž dešć so dele krjepja, pytać a kóncy hromadźe wjazać? Tu je druhi srědk k dorozymjenju trěbny. Swěćace kule so wutřěluja runje horje do powětra. Ale što, hdyž su wšě? Potom dyrbi něchtó do zady, zo by powěsć donjesł. Ale wbohi, też wón snadź njedóńdźe! Ducy do zady woněmi, a rozprawu budźe hišće jenož swojomu njebjeskomu wyškej dać móc. W tej pak wězo změje rozprawjeć jenož wo žiwjenju swojeje duše. A dokelž je so hižo z tym ličiło, zo padnje, tak njeje sam šoł; dwaj, třo su jich šli; nadźijomnje tola z najmjeńša jenomu so poradźi, powěsće do zady donjesć. A joho towaršojo dźerža mjez tym swoje stojnišćo, a byrnjež woheń na nich so sypał a zemja pod nohomaj so kočiła a so wotewrjała a začinjała: woni dźerža, dokelž dyrbja a dokelž wućeknyć njemóža. Też zady nich dźěn buchaju njepřećelske granaty. A prjedy nich, a nic słabši dyžli njepřećelski, zakhadźa woheń jich artillerije. Tuž njeńdźe doprědka, njeńdźe do zady; tu rěka wutrać. A za zbožownoho maja husto dosć toho, kiž je hnydom padnył. Kajke dyrbja čuwy (nervy) być, kotrež tole znjesu? Kelko zmužitosće měć wutroby, kotrež tu wudźerža? Tu přetraje, zo njezadwěluje, kiž ma přeswědčenjo, zo je też tu w mocy toho, kotryž tamnych tšoch młodźencow w žehliwej pjecy w Babylonje žiwych zdźerža.

Žołmjaca krajina při Sommje. Runje chce wojak ze swojeje hrjebje hłowu pozběhnyć. A hdyž to sčini, je žno też njeboh. Towaršojo joho hrabnu, zo bychu joho wječor, hdyž je woheń trošku woćichnył a lětakojo wšitko tak derje kaž wodnjo njepřewidźa, do zady donjesć a čestnje pohrjebać móhli, tak połoža joho něhdźe na bok. A hdyž wječor po njoho du; hdźe je? Njepřećelske granaty su joho posypałe kaž na kěrchowje tótka nad kašćom row nasypuje. Nazajtra pak bě hižo zasy wotkryty a ležeše dale preč a na wočomaj. Granaty su sebi z nim mjetałe kaž wětřik nětkle lisćo, kotrež ze štomow pada. Tola bórzy je so zasy zhubił a nětko wosta pokhowany. Hdźež pak bě wón najposledy ležał, tam leželešej wulkej čornej ćěle, kaž dwě mumiji; dwaj zesušenaj čornuchaj, kotrajž snadź před létom a dnjom na tutym městnje běštaj, staj tu k „wěčnomu wotpočinkej“ šloj.

Wšelčizny.

Mydło a wšě druhe srědki k płokanju su hižo dawno předrožene. Z 1. nov. dóstanje nětko postajenjo kejžorstwowoho kanclera płaćiwosće, kotrež ma dalšomu droženju haćić, dotalnomu předroženju też někak wotpomhać. Hdyž so mydło, soda, docyła wšo, štož k płokanju ma służić, do papjery zwobalane předawa, ma na wobalcy stać: mjeno, što wěc je, mjeno firmy, hdźe je wěc zhotowjena, kelko wopřija a što płaći. — Tak so překupc ženje wuréčeć njemóže, hdyž je sebi přewjele žadał a bu tohodla wobskorženy.

Ličba skotu w Němskej zasy přibjera. Wot 15. hapr. hač do 1. sept. 1916 je, kaž „Berl. Pol. Nachr.“ pisaja, na 3923906, potajkim wo 29,4 % zrostła. Mjez nimi je swini nic poł lěta starych 2149594; nic lěto starych 1373849; přez lěto 400463; do hromady bě potajkim 3923906 swini. 1. sept. 1913 bě jich 17300000. Howjadow w Němskej bě 1. septembra 1916 20338950 porno 19922183 w haprylu. Je jich tak 416767 abo 2,1 % wjacy. Hdyž so to z ličbu z 1. dec. 1913 přiruna, je widźeć, zo je nětko wo 3,1 % howjadow mjenje w kraju.

⁘

Zo je **wulka nuza** z **papjeru**, běchu loni fabrikantojo na papjeru wudawali. Zo by to też lud začuł, zdźeržowachu papjeru na składźe. Při tym zdrožichu ju z dźěla samo wo 200, 300 procentow. Nadobo pak móžachu wjetše dividendy płaćić. Lud, wosebje też překupstwo, poča z papjeru lutować. A što je sćěhwk? Nadobo rozesćeluje nětko zwjazk sakskich fabrikantow na papjeru 20. okt. wokolnik, hdźež na to pokazuje, zo je na wšě boki papjery dosć w kraju a zo tola z njej so lutować njetrjeba, haj zo to samo derje njeje. Hewak bychu fabrikantojo njetrjebawši škodowani byli. —

Swědomićišo drje by było, zo bychu płaćizny zasy pomjeńšili. K tomu by derje było, zo by so hišće dale, a je-li móžno, hišće bóle lutowało. Potom bychu nuzowani byli, swoju papjeru tuńšo předawać.

⁘

We Würcburgu bu ratař Valentin Foinois z Waldbüttelbrunna, kotryž bě z lózystwa na 8 kórcow pola puste ležo wostajił a je też po napominanju wokrjesnoho hamta a gmejny njebě ani wobdźěłać dał, k šěsć měsacam jastwa zasudźeny.

⁘

1700 puntow butry namakachu w Kleve (Rhnld.) w někajkej konditarni. Wšo bu wzate. W pincy běštej też dwě zarězanej swinjeći skhowanej.

⁘

We Wołomucu (Olmütz) buštaj fabrikantaj k **100000 krónam (75000 hr.) khostanja** wotsudźenaj, dokelž běštaj za swoje artikle přewulke płaćizny žadałoj.

⁘

Wo 42 % je w Ruskej wobydlerstwo za 9 lět zrostło. Kaž so wupokaza, běše lěta 1915 w Ruskej 182182000 wobydleri.

Wične płaćizny:	w Budyšinje 21. okt. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 26. okt. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	12				
Rožka, kórc po 160 punt.			18	56				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	–	23	80
Pšeńca			13	60				
„								
Rožka			11	60				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			14	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnař							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	—	5	50	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		16	12				
Syno	7	—	9	—	–	—	7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata — (w Kamjencu —)	—	—	—	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	–	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	—	—	—	—	—	—	—
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Zarjadowanja a wozjewjenja wyšnoscow

(M. J.) Přez zarjadowanjo kejžorstwowoho kanclera wo **najwyššich płaćiznach za jabłuka** wot 7. oktobra 1916 je postajene, zo płaćizna za jabłuka z lětušich žnjow hramadźe z wudawkami šćipanja atd. při předawanju wot wobsedźerja (abo tež najeńka) za třašene (do prasy) a padane jabłuka njesmě wyšša być hač 7 hr. 50 pj., za šćipane pak nic wyšša hač 12 hr. za centnar. Tele płaćizny powyša so potom w małym překupstwje na přetrjebarja wo 5 hr. za centnar.

Zo so wěc njeby wopak zrozymiła, njech je hišće přispomnjene, zo wobsedźerjo a najeńkojo, kotřiž swój sad na městnje hnydom njeposrědnje přetrjebarjej předawaja, tutón přirażk 5 hr. tež ani potom žadać prawa nimaja, hdyž mjenje hač centnar abo samo po puntach předawaja.

⁘

(H. D.) **We wójnje wobškodźeni, bjerće so na kedźbu!** Přecy časćišo so stawa, zo so jebakojo we wójnje wobškodźenym abo wójnskim zawostajenym přilišća a jim z falšnym wudawanjom lohku a dobru zasłužbu lubja abo jim mašiny poskićeja, kotrež maja jim lohku a nadobnu zasłužbu zmóžnić. Přepozdźe so potom wukopa, zo buchu lohkowěriwi z woporom za wuklukarjow. Wójnscy wobškodźeni a zawostajeni maja so tohodla na kedźbu brać, so z njeznatymi nasadźować, wosebje nic žane wučinjenja podpisać, předewšitkim nic, hdyž so „lohka a spěšna zasłužba“ lubi.

Kóždy njech so tola najprjedy pola přisłušnoho towarstwa „Dźak domizny“ (Heimatdank) wo radu wopraša, kotrež ma za město wobkhodne městno na radnicy, za wsy pak w twarjenju hamtskoho hejtmanstwa.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Karmelitarski duch

nimoměry čuwy změrowacy srědk w bolosćach čuwow, pře hłowubolenjo, podkłóco a drjenjo.

Baldrianowe wino

wupruhowany srědk w skhorjenju čuwowoho systema. Nałožuje so z najlěpšim wuspěchom pře nervoznosć, bjezsparnosć, rozhorjenjo a žołdkowe widlišća.

Hiefongska essenca

ludowy srědk k posylnjenju žołdka, čuwow, přetłaća.

Jeno prawe a woprawdźite dóstać

w Hrodowskej haptycy w Budyšinje.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow,

Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska droha 1

rózk žitnych wikow.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

21. oktobra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	—	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	40	—	—
Khlěb	„	—	—	—	32	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	11	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	80	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	75	4	20	—	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

‚Serbosław‘ w Khrósćicach

zmeje **jutře njedźelu 29. okt.** wječor w 7 hodźinach swoju

měsačnu zhromadźiznu

z přednoškom k. sejmskoho zapósłanca M. Kokle: „Što je wina, zo so serbske statoki zhubjuja.“

Wo bohaty wopyt prosy

předsydstwo.

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Rózant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

So wróćiwši wot rowa našeje lubowaneje maćerje, sotry, swakoweje a ćety

Hany zwud. Kolineje

z Češkec

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su njebohu w jeje dołhej khorosći wopytowali, na póstywječoru so za nju modlili a ju w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Češkecach, Khrósćicach, Kopšinje, Hrubjelčicach** a **w polu,** na dnju pohrjeba, 25. oktobra 1916.

Zrudni zawostajeni.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokoreč̌ak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 45. | Budyšin, 4. novembra 1916. | Lětnik 54.

Ličba, kotruž človjek njeznaje.

Sy před wšěmi Swjatymi wječor k njebju pohladał? A sy khwilu na nje hladał? Hwězda po hwězdźe so zabłyšći, jena jasniša dyžli druha. A přecy wjacy sy jich widźał: wulke někotre, druhe mjeńše. A hdyž sy kruće hladał, sy widźał cyłe syły małych, drobnuškich, a wulka smuha tajkich ćehnješe so po njebju. Kelko pak hakle khodźa tam, hdźež žane človječe wóčko njedowidźi, a hdźež tež žana škleńca wjacy njedosaha? A kak krasne su.

Takle khowa tež njebjo swjatych, kotrychž mjena we wulkej litaniji nječitaš a kotrež tež w žanej protycy njestoja. Ani w zapisku swjatych w Romje je njenamakaš. Wjele je jich tych, kotrymž je katolska cyrkej za čas swojoho wobstaća česć wołtarjow dała: cyłe syły martarjow a knježnow a wuznawarjow. Wšě te su za nas kaž te widźomne hwězdy na njebju. Wjetša, skoro njeličomna je čŕjóda tych, kotrychž je najwyšši sudnik a najlěpši mytowař sam swjatych prajił.

Hdy by nětkle zastupić směł do njebjeskoho Jeruzalema a hdy by so tam rozhladował: zawěrno, wjele znatych by tam nadešoł. Ty by jich widźał w njebjeskej drasće, by widźał, kak njesu dobyćerśku palmu w rucy, kak maja złotu krónu na hłowje, by słyšał tón spěw, kotryž woni tam spěwaju Bohu a joho Synej. A hdyž by sebi jich wobhladował, potom by spóznał mjez nimi tajkich, kotřiž su z twojeje wsy; snadź běchu jónu twoji susodźa; snadź bydlachu z tobu pod samsnej słomjanej třěchu. Snadź běštaj z jenym abo tamnym w jenajkej starobje! Staj hromadźe do šule, hromadźe won khodźiłoj. Waše pola storkachu hromadźe, w lěsu staj hromadźe dźěłałoj, kóždy na swojim. Z tej abo tamnej stej sebi druhdy hromadźe nuzu wuskoržiłoj, stej sebi wupowědałoj swoje wjesela; snadź tež druhdy na so hroznje počiniłoj. Widźał by tam znatych, kotrychž sy lubował a česćił jich počinkow a póććiwosćow dla; widźał pak snadź tež tajkich, kotřiž dawachu pohóršk a kotrychž žiwjenjo njebě bjez wjetšich porokow. Hakle na smjertnym łožu su so nakazali kaž tón złóstnik na křižu. Na tych wšěch je so dopjelniło słowo: „Trón Boži a Jehnjećowy budźe w (njebjeskim) měsće a joho służownicy budźa jomu służić. A budźa widźeć joho wobličo, a joho mjeno budźe na jich čołach. A nocy dale njebudźe, a njebudźa trjebać swětłosće swěcy ani swětłosće słónca, přetož Knjez Bóh rozswětli jich, a budźa knježić wěki na wěki.“ (Zjewj. 22, 3—5.)

Hlejće, takle dyrbiće myslić wo njebjesach a wo tych, kotřiž tam su. Ale kak dźiwnje husto ludźo sebi swjatych mysla! Swjeći w njebjesach — hdyž to zasłyšiš, tu myslíš na pustnikow a pustnicy; na mužskich a žónske, kotřiž w klóštrach swoje žiwjenjo su Bohu poswjećili. Swjeći w njebjesach — a před wočomaj stoja wam krute posćenja a pokućenja; heroiske skutki a wulke dźiwy. Swjeći w njebjesach — haj to su ći japoštołojo a ći martrarjo kaž swj. Bosćan a swj. Hańža a swj. Měrćin. Ale na to so njespomina, zo swjeći su wšitcy w njebjesach, „kotřiž přińdźechu z wulkeje ćěsnosće, a wumychu swoje drasty a wučisćichu je w krewi Jehnjeća.“ (Zjewj. 7, 14.) Do nich słušeju wšitcy, kotřiž w Božej hnadźe wumrěchu; tež ći, kotřiž mějachu w čisću ćerpjeć. Je khudy Lazarus dźiwy činił? A tola praji Jězus wo nim: „Jandźeljo donjesechu joho do Abrahamowoho klina.“ Abo je snadź tón złóstnik na Jězusowej prawicy swoju křćeńsku njewinowatosć wobkhował hač do swojeje smjerće? A tola je Jězus sam joho swjatoho prajił. Tež ty, luby čitarjo, dyrbiš jónu přisłušeć do teje wulkeje ličby, kotruž nichtó přeličić njezamóže ze wšěch narodow a splahow a ludow a rěčow.“ (Zjewj. 7, 9.)

A zawěrno, njeje trjeba, zo do klóštra dźeš, abo zo do 3. rjadu zastupiš. Tež ničo wosebitoho so wot tebje nježada; nic, zo dyrbiš hodźiny dołho w cyrkwi sydać, abo při wšěch wotpuskach być abo z kóždym procesijónom, kotryž do Filipsdorfa dźe abo do Krupki, sobu hić. Swjatosćić móžeš so tež, hdyž k Božej česći so poćiš a swojomu mužej a čeledźi w prawym času jěduže nawariš, a swoje dźěći derje zapłataš. Jenož to je třěbne, zo přecy lěpje swoje słabosće spóznawać so prócuješ, a je wukorjenić hladaš. Třěbne je, zo přecy bóle so wudospołnješ, a z póććiwosćemi swoju dušu pyšiš. Třěbne je tež wosebje, zo kaznju lubosće dopjelnješ: zo swojich lubuješ a z nimi so njewadźiš; zo ze susodami a ze wšěmi sy žiwy w měrje. Tež česć druhoho dyrbiš sebi važić a nic jich dobre boki hanić a wopaki wułožeć a jich wopačnosće wotkrywać. Swjaty budźeš z krótka, hdyž budźeš tak žiwy, zo budźeš na kóncu swojoho žiwjenja prajić móc kaž swj. Pawoł: „Dobre wojowanjo sym wojował, běh sym dokonjał, swěru sym wobkhował.“ Za to budźeš tež dale prajić směć: „Naposledy je mi přihotowana króna sprawnosće, kotruž mi poda Knjez na tamnym dnju, sprawny sudnik.“ (2. Tim. 4, 6—8.)

A tak, luby čitarjo, móžeš tež ty do njebjes, hdyž to chceš. A hdyž chceš z krótka sebi prajić, štó tam dóńdźe, potom njezabudź, zo ći, kotřiž wobkedźbuja wučbu staroho Tobiasa, kotruž na smjertnym łožu swojomu synej da: „Wšitke dny swojoho žiwjenja měj swojoho Boha před sobu a hladaj, zo ženje do hrěcha njezwoliš.“ Potom budźeš jónu swjaty w njebjesach.

mi.

Nad Isonzom

kanony zasy sylnišo třěleja. Zwonja snadź k nowej bitwje; by to potom dźewjata nad Isonzom była. Triest drje tež z njej njewozmu, snadź pak so nadźijeja, zo móhli tež někotrych Awstričanow wot Rumunskeje wotćahnyć.

Wójna.

Němske łódźe w kanalu.

Naše admiralstwo wozjewi **27. okt.:**

W nocy wot 26. k 27. okt. zajěduže dźěł našich torpedowych łódźi w drozy **Dover—Calais** hač na liniju **Folkestone—Boulogne** w jendźelskim kanalu. Po dotalnych wozjewjenjach wjednika, commodory Michelsen, buchu z dźěła runje před njepřećelskimi přistawami podnurjene: Z najmjeńša **11 stražnych parnikow a 2—4 zničeri abo torpedowych łódźi.** Někotři z wobsady buchu wućehnjeni a zajeći. Wjacore druhe stražne parniki a z najmjeńša 2 zničerjej buchu přez torpeda abo kanony ćežko wobškodźene.

Dale bu jendźelski póstowy parnik „Lucen“ k połdnju wot Folkestone podnurjeny, hdyž bě so wobsadźe čas dał, wulěźć.

W kanalu pola Varne-swětlaka jězdźeše napadnje wjele lazaretskich łódźi. **Naše torpedowe łódźe su njezranjene** do domjacych morjow so wróćiłe. (b)

Jendźelske powěsće drje wjetše wobškodźenja swojich łódźi přeja, tola su němske wozjewjenja bjez dwěla spušćliwe. Ale tež, hdyž so na wobškodźenja njepřećelskich łódźi njedźiwa, je samo na sebi wulkotne, štož su naše łódźe tu wuwjedłe. Z němskoho zaliwa, potajkim mjez Cuxhavenom, Helgolandom a Wilhelmshafenom su wone přez 700 km daloko přez njepřećelske morja jěłe a to přez wuzki kanal, kiž je na wšo móžne wobstraženy. Mrowi so tam tak rjec z njepřećelskimi stražnymi a druhimi łódźemi. Mjez Dover a Calais je kanal jenož 35 km šěroki a wobaj přistawaj staj přepjelnjenaj z najćežšimi kanonami, kotrež morjo wot jenoho brjoha k druhomu wobknježa. A tež přez tutón wuzki derje stražowany puć su so naše łódźe dobyłe a njezranjene wróćiłe. Za Jendźelsku, hordu knježeŕku nad morjom, je to palaca plista.

Z wojowanjow nad Sommu

so piše:

Nadběh na wotrězk Le Sars—Sailly bě drje najmócniši pospyt němsku frontu přełamać. 23. a 24. okt. jón artillerija přihotowaše a to tak sylnje, zo n. př. na jenym městnje k połnocy wot Ancry, 3 km šěrokim, hdźež so potom ani njepřimaše, 20000 kulow wšěch kalibrow a minow padźe. Hdźež njepřećel so do prěnich němskich hrjebi doby, bu hnydom pobity. Jenotliwe wotdźělenja wojowachu rjekowscy. Tak wurjedźi k połnocy wot Gueudecourt kompanija, kotraž bě wšěch wjednikow zhubiła, cyle samostatnje swoje hrjebje za krótki čas, a runjež bjez wjednistwa wědźachu so wojacy tola ze susodnymi hrjebjemi zjednoćić. K wječoru wot Transloy ležachu mortwi w tŕoch worštach na sebi. Po Sailly zaja jena němska kompanija 60

w starobje 21 lět w bitwach nad Sommu padny a bu drje z druhimi towaršemi do zhromadnoho rowa na bitwišću pokhowany.

Ranjenaj buštaj:

Max Šenk z Łupjanskeje Dubrawki, wojak w mórskim regimenće čo. ..., wot spočatka wójny w polu. Joho 18. oktobra nad Sommu granatowa třeska na wutrobnje a na prawej rucy zrani. Lěkuje so w lazareće w Sedanje.

Jurij Donat z Kamjenjeje, wojak w grenaděrskim regimenće čo. ... Wón bu 12. oktobra pola Scholen (?) na prawej rucy a lěwej nozy ranjeny. Strowi so w khorowni w Sankt Quentinje.

Wobej měsće ležitej w połnócnej Francózskej, Sedan trochu k ranju, St. Quentin pak bóle nasrjedźa.

⁘

Z Marijneje Hwězdy. Dotalny zastupjeŕ propsta, k. prof. dr. Desiderius Löbmann, bu přez knjeza praelata w Osseggu definitivnje za propsta pomjenowany a jako tajki do swojoho zastojnstwa zapokazany. Na 29 lět bě z wučerjom na krajnym gymnasiju we Komotawje w Češkej. Rodźeny w Šěrachowje, stoji nětko w starobje nimale 67 lět. Wobkrućenjo wyšnosće tu khwilu hišće wustoji drje dla wójnskich wobstojnosćow. Bóh dał, zo by dołhe lěta w čiłosći a strowosći swoje nowe zastojnstwo k zbožu kłóštra wukonjał.

— Hnadna knjeni dósta za wójnske zasłużby Carolowu sležbornu medalju ze spinu.

⁘

Z Khrósćic. (Serbosław.) Knjez zapósłanc Kokla rozjasnješe winy, kak Serbja wotebjeraja. Ważna wina bě mjez druhimi też to, zo Serbja křesćanstwo wot Němcow, potajkim wot cuzoho naroda dóstachu. Ći dawachu wězo cuzych knjezow Serbam. Wot Němcow dóńdźe też reformacija do Serbow. Tak nasta strach za serbsku narodnosć a z tym też za wobsedźeństwo našoho ludu. — Knjez farař Hicka poda politiski rozhlad, rěčeše wo našich dobyćach w Rumunskej, spominaše na neutralne stojnišćo swjatoho wótca a přečita wójnske wěšćenjo, kotrež bě so jomu připósłało. Knjez wyšši wučeŕ Hila rěčeše wo wójnskim zarjadowanju w němskim kraju a dawaše wšelake pokiwy za zymski čas. — Přichodna zhromadźizna budźe štwórtu njedźelu novembra wječor w 7 hodźinach.

— Wójnske wuznamjenjenja dóstachu sćěhowacy wobydlerjo našeje wsy: podwyšk knjez Pawoł Grofa, kubleŕ a rězniski mištr, železny křiž, tohorunja joho rězniski Józef Geisler. Dale dóstaštaj Friedrich-Augustowu medajlu: Jakub Česla, hospodarski pomocnik, a Mikławš Krons, wosedźeŕ khěže w Khrósćicach.

⁘

Z Pančic. Znate je, zo so dźěći rad na wozy wěšeja. Při tutej njedušnosći je jedyn šulski hólc skoro swoje žiwjenjo přisadźił. Byrnjež zadnja wóska wobsadźena była, najebać toho čišćeše so hišće horje a přińdźe njezbožownje do kolesa. Stpicy jomu wobličo rozdrěchu a ruku wobškodźichu. Na wulke zbožo jědźeše pohonč na horu horje a tak na wołanjo zastróženych dźěći a dorosćenych skónčnje zasta. Ale njezbožo bě hižo hotowe. Krawy běžeše hólčec domoj a nětko leži we Worklečanskej khorowni, hdźež móže swoju lohkomyslnosć wotćerpjeć. Pohonč je bjez winy. Njemóže wědźeć, što so zady woza stawa. Tute njezbožo njech je nowy nastork, zo so dźěćom kruće zakaza, za wozy so wěšeć. Tute njewušne wašnjo je daloko rozšěrjene.

— Hižo před dlějšim časom bu jězdźeŕ Mikławš Bobik, syn tudomnoho gmejnskoho předstojerja, ze železnym křižom wuznamjenjeny. Wón służi w jenym pólnym artilleriskim połku a wojuje hižo třeće lěto na nawječornym bitwišću. Tu khwilu stoji na městnje, hdźež chcedźa so Jendźelčenjo ze wšěm gławtom předrěć.

⁘

Ze Žuric. Při njekrasnym wojowanju nad Sommu bu 9. okt. nocy w jědnatej hodźinje přez granatu ćežko ranjeny Jurij Krawža a lěkuje so tu khwilu w lazareće w Lütgendortmund a so jomu, kaž nam pisa, Bohu dźak derje wjedźe. Přez „Posoł“ da wšitke sobustawy „Lipy Serbskeje“ w Pančicach strowić. Nadźijomnje so nam naš krajan wuleńkowany do domizny wróći.

⁘

Z Kulowa. Na čarje z Budyšina do Wojerec je so z ćahami něšto mało přeměniło. Ćah, kotryž dotal na dźěławych dnjach z Wojerec rano 4^{55} do Kulowa a zasy wróćo jězdźeše, je z 2. nov. t. l. přestał jězdźić.

⁘

Z Wojerec. Hač dotal w tudomnym wokrjesu hišće khartkow na mjaso njebě. W najbližšim času maja so nětko też tudy zawjesć.

⁘

Z Wolešnicy w rudnych horach so piše, zo bu tamniši wučeŕ Henrich Cyž, kotryž při połku pěškow 181/5, 40. div. pěškow stoji, na podwyška powyšeny a ze železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny. Mjenowany je w Serbach znaty, dokelž je rodźeny z Prawoćic a bě khwilu pomocny wučeŕ we Worklecach. Přejemy wuznamjenjenomu wjele zboža a zbožowne zasywidźenjo ze swojimi w domiznje.

Čohodla to?

Tak so prašeš, hdyž w „Pomhaj Bóh“ čo. 44 nastawk „Reformaciski swjedźeń“ čitaš. Čohodla su tamne rjadki pisane? Změje tón, štóž je čita, za swoju dušu z nich wužitka? A tola drje je zaměr njedźelskoho łopjena „Pomhaj Bóh“ tón, zo swojim čitarjam přez to, štož jim podawa, k Bohu pomha. K tomu pak zawěsće to njesłuži, zo so nabožne wašnja a wučby a zarjadowanja druhoho wěrywuznaća cyle křiwje posudźeju a druhim předstajeju.

Njeda so prěć, zo su so do Jězusoweje jeničcy wěrneje cyrkwje w běhu časow też njedostatki a škódne wěcy naměšałe. Te drje nichtó ženje bóle wobžarował njeje, dyžli Jězusowa cyrkej sama. Kaž stawizny wuča, je pak so wona też swěru a z wuspěchom prócowała, je wotstronić. Tola nichtó njebudźe jej dopokazać móc, zo je wona Jězusowu wučbu jako tajku, a zarjadowanja, kotrež je Jězus swojej cyrkwi dał, samomócnje hdy přeměniła. Tuž dyrbja so katolscy křesćenjo přez tajki nastawk, kajkiž tón naspomnjeny je, ranjeni čuć. Wězo smě drje so też prajić, zo spisaćel wjele toho, štož je naspomnił,

I.

Pražske zwony do wójny!

Štóž žno je hdy w Prazy był, tomu je tam napadła wulka mnohosć kapałkow, cyrkwičkow a cyrkwjow. A wšě su rjane, někotre samo njewuprajomnje krasne. A chceš-li wšitke sydomdźesat nadobo přewidźeć, trjebaš sebi na Ławrjencowu hórku dóńć. Wottam budźeš wobdźiwać móc wulkotne twary, kotrež sławni wumjełcy k česći Božej natwarichu. Někotražkuli cyrkwička ma zdawna sławnu zańdźenosć a — někotrejež zwónčk je tysacy króć k zrudobje a k wjeselu zwonił ... Srjedu před swjatym Wjacsławom běše: tu k poslednjomu razej klinčachu hnujace zwuki wšitkich zwonow stowěžateje Prahi.

Wječor wokoło wosmich běše. — Ludźo běchu sebi wokna zwočinjeli a čakachu — posłuchachu.

Tak dźěn je wašnjo w Prazy před s. Wjacsławom, najwjetšim patronom Češkeje; z wječora kóžde lěto wšitke zwony, wot najmjeńšich hač k najwjetšim, poł hodźiny dołho jomu k česći zwonja. Tak ma też lětsa być, ale — k poslednjomu razej lětsa zaklinča horde, swjatočne zwuki; posledni króć zazwoni cyły khor, přetož jenož něšto dnjow hišće a surowa wójna zawrje mnohim z nich kowowy hłós na wěčne. Jenož jónu hišće poréča. Ale wbohe: nic swjatym a Bohu ke khwalbje, nic ludźi do Božich służbow njebudźa wołać a też nic zemrětym do wěčnoho wotpočinka zwonić, ale jenym k smjerći buchać, druhich hižo pohrjebanych z jich wotpočinka zasy wurywać. —

Nadobo zaklinča něhdźe w měsće nježny cuni zwuk zwónčka, kiž bě lědma měšćanskeje hary dla słyšeć. Bórzy přidružichu so druhe mócniše, a skónčnje klinčachu wšě: wulke a małe cyłoho města. Kaž krasny spěw wot mócnoho khóra zanjeseny, zdachu so mi być wšě te zwuki hromadźe. —

Někotryžkuli ze zrudobu cunjej melodiji připosłuchaše. A mysle jomu hrajachu a wón spominaše: ach wjele lubych krasnych zwonow, wot sławnych mištrow latych, zwoni k smjerći — sebi k smjerći.

II.

Pražske Loreto!

Njeje tomu hišće tak jara dawno — snadź něšto mało lětstotkow — hdyž běchu w Prazy sławni mištrojo, kotřiž zwony lijachu. Někotražkuli cyrkej spomina hišće dźensa na zwonolijerja, kiž je jej sławny, woprawdźe wumjełski zwón zawostajił. Tak je też w Loreće na Hradčanach*. Štóž je hižo hdy w Prazy pobył, znaje Loreto, pokłady, kotrež so tam khowaju. A hišće něšto je předewšim wuznamuje. — Kak cunje, luboznje klinči melodija wjacy stow zwónčkow, hdyž „Ave Marija“ zazwonja po kóždej minjenej hodźinje. Škoda by była, hdy by so w tutym zrudnym času też tele wumjełske, drohosćow dla wulkotne dźěło woprować dyrbjało.

Češki basnik Neruda wě wo tutych zwónčkach rjanu basničku powědać: „Před stami lět bydleše na Hradčanach khuda wudowa. Běše drje pilna a wědźeše swoje kroški lutować, ale mnohe dźěći, kotrež bě jej Bóh wobradźił, přetrjebachu wšitko. Kelkož mějachu wěže w Loreće zwónčkow, telko dźěćatkow měješe wudowa. Husto mjenowaše swojich lubuškow: „Zwónčki Loretske“. Tehdom pak hišće tamne zwónčki wšě hromadźe njezwonjachu kaž nětkle, ně, wozjewachu jenož časy, wjetše z nich hodźiny, mjeńše štwórće hodźiny. „Runje tak bywa z mojimi zwónčkami“, powědaše wudowa husto, „wjetše móža hižo čakać, mjeńše pak chcedźa kóždy wokomik posłužane měć.“

Jenički pokład, z wuwzaćom dźěći, běše sležborny rjećazk, na kotrymž runje telko sležbornych wisaše, kelkož měješe wudowa dźěćatkow. Tón bě wot bohateje kmótry dóstała a khowaše nětko na kóžde dźěćo jedyn sležborny.

Tehdom wudyri w Prazy surowa khorosć. Najbóle žadaše sebi z khudych swoje wopory.

* Najrjeńši a najzajimawši dźěl Prahi.

za škody a wopačnosće wudawał njeby, hdy by so wo katolskich wěcach po katolskich žórłach wobhonił. Dale dyrbi so też wuprajić, zo tajki nastawk, kajkiž dopisowarjowy je, přećelne poćahi mjez katolskimi a lutherskimi Serbami ženje spěchować njemóže.

Wopačnosće při posudźowanju katolskeje cyrkwje a jeje wučby a zarjadowanjow pak njechamy nětkle tu jenotliwje wotpokazować, dokelž měnimy, zo by so wěc do njelubeje polemiki wuwić mohła, kotraž za nětčiši wójnski čas na žadyn pad so njepřihodźi.

Budźmy sebi tola wšitcy stajnje wědomi słowa swj. Pisma, kotrež čitamy w 132. psalmje: „Hlejće, kak rjenje a luboznje je, hdyž bratřa hromadźe bydla.“

Kwětki ze zahrodkow a wutrobow.

Wjacsław Kosmák powěda w swojej knizy: „Dobra rada“, zo sebi we wěstej wosadźe młodosć, wosebje žónska, před woknami rjane zahrodki z połnje kćějatymi kwětkami haješe. Z tutymi kwětkami wona wołtarje a cyrkwje wupyšowaše. A wón praji, zo to tohodla činjachu, dokelž bě tamniši farař jónu spodźiwne prědowanjo měł. Wón bě takle prědował: „Hdyžkuli kroču přez wsy našeje wosady, tak widžu, zo je skoro před kóždym domom zahrodka. Někotra je we rjanym rjedźe, a w njej kćěja krasne kwětki. Tola wjetši dźěl z nich je zanjerodźeny. W nich rostu też jenož neple, kał a pjanka. Z toho spóznawam, zo je wam, moji lubi, prěni wotpohlad tutych zahrodkow njeznaty. Hewak drje byšće je zawěsće lěpje wothladowali a je z radosću hajili. Tuž chcu wam rozkłasć, čohodla su naši wótcojo sebi tele zahrodki założili.

Človjek njeje wot Boha stworjeny k płakanju, staranju a ćežkomu dźěłu, ale k radowanju kaž jandźelojo w njebjesach abo kaž tu na zemi wjeseli spěwarjo, krasne ptački. Starosće, płač a ćežke dźěło je nam hakle hrěch přinjesł. Dobroćiwy Bóh pak też tehdom, hdyž hrěšnoho človjeka z raja wuhna, joho jenož krjudować njechaše. Tohodla nasadźa po cyłej zemi krasne wonjate kwětki. Na nje hladajo dyrbješe človjek so dopomnić na zhubjeny raj a tak ćim bóle žedźić za nowym, wěčnym rajom w njebjesach. Wón da też při swojej dobroćiwosći ptačkam słódki spěw, zo bychu wone w našich zrudobach nas rozwjeselałe a też nas k spěwanju pozbudźowałe. Naši prjedownicy rozemjachu jara derje tutym pokiwam Božeje lubosće a spěwachu radźi a husto. Tola woni njespěwachu jenož w cyrkwi ale też při dźěle a po dźěle. Njebě swójbneje, njebě pak też zjawneje swjatočnosće, kotruž njebychu z wosebitymi spěwami swjećili, a spěwajcy pozabychu na wšu zrudobu a bolosće. Njebohi knjez farař Sušil je dwaceći lět dołho tajke pěsnje po swojej morawskej wótčinje hromadźił, a hišće dźensa spěwa je wjele wučenych a wobdźiwa jich krasnosć a lubozny zwuk.

W nětčišim času pak słyšimy bohužel cyle proste, haj samo njehańbićiwe pěsnje cuzeje rěče na wsach; a to nic spěwać ale rejić. Wróćće so tola, prošu was, zasy k spěwam swojich zemrětych, čućapołnych prjedownikow. Ći spěwachu při cymbolu a huslach spěwy, kotrež běchu jako zwuki z krasnišoho, njebjeskoho swěta a žiwjenja.

A kaž naši prjedownicy spěwy lubowachu, runje tak mějachu horcu lubosć ke krasnym wonjatym kwětkam, k druhej dopomnjeńcy na zhubjeny raj.

Najwjetši dźěł swojeje role mějachu wšak wobdźěłać za žito a druhe wužitne rostliny. Tola při kóždym domčku wobkhowachu sebi tola kusčičk role za kwětki; a to tam, hdźež najhusćišo zhladowachu. Při kóždym domčku před woknami bě kwětkaca zahrodka, mała wšak — kaž dźěn je też w našim žiwjenju mało radosćow — ale ćim bóle a pilnišo bu hajena. W tutych zahrodkach sadźeć a přiliwać a pleć: to bě najwjetša radosć za čestne holcy w prjedawšich časach. Tam sydachu mjez wonjatymi kwětkami a spěwachu: sebi k radości a druhim k lubości. A hdyž kwětki tak luboznje wonjachu, a měsačk tak mile swěćeše a sołobiki w zahrodkach spěwachu, potom nasta samo wot so w jich wutrobach žadosć za njebjeskim rajom a prajachu sebi: „O Božo, kak krasnje tole hižo je! Kak budźe to hakle w njebjesach!“

Hdyž ludźo njedźelu do domu Božoho dźěchu, to sebi kóždy, stary a młody w zahrodcy před woknami wonješko wutorhny a dźěše z nim do cyrkwje Boha prosyć, zo by jomu joho paćeŕ tak luby był, kaž wón tych kwětkow. A za hańbu bychu měli, hdy by něchtó nalěto abo w lěće bjez wonješka ke mši přišoł. Dźensa drje ma naša mužska młodosć podobne zwučenjo; wona dźe hač k domej Božomu, ale ze smjerdźatymi trubkami. Najwjetšu radosć mějachu naše čestne holcy, hdyž móžachu krasne wonješka na wulkich swjatych dnjach za swěčki na wołtarju přiwjazać. Tak wudebjeny wołtař lubješe so jim dźesać króć bóle hač wšědny, a zhladowachu na njón ze zbóžnej radosću, a prošachu Boha, zo by tutón wonjacy wopor z jich rukow přiwzać chcył. A w swojich zahrodkach hajachu pilnje krasne różički, zo bychu na přichodnym swjatym dnju ćim rjeńšo wołtař Boži wupyšić mohłe.

Tak widźiće, kak krasny zaměr mějachu zahrodki před woknami našich prjedownikow. A njemóža wone też za naše časy to měć? Wy knježny kupujeće drje kwětki na wołtař, tola — ach kak škoda — papjerjane, dźěłane, mortwe kwětki. Tajke hodźa so, byrnjež też rjeńše byłe, jenož na rejwansku łubju, abo do dźiwadła, ženje pak nic na wołtař Boži. Bóh žada žiwu modlitwu, a ju woznamjenja žiwa róža. Tajke pěstujće sebi we swojich zahrodkach jako dopomnjeńku na zhubjeny raj a jako nadźiju na njebjeski raj; wróćće so k zadźerženju wašich prjedownikow, a Bóh změje nad wami swoje spodobanjo, kaž je měł nad nimi.“ Tole pisa Kosmák z toho prědowanja. Njepłaća pak te słowa też nam Serbam?

R.

Kak Hapka swoju Haplu polěpši.

Lědom, zo bě na swět přišoł, žno Hapka so směješe. A cyłe joho wobličo bě na to motane a wosta, doniž smjerć jomu smjećo njezaćěri. Hdyž z nim ke křćenju jědźechu, so wosebje rjenje směješe.

Z wjetša sebi dźěći zaspěwaju, hdyž při křćeńskich wobrjadach jim so swjećena sól na hubu położi. Runje wjesoły spěw to njeje. Ale Hapka sčini hinak: hdyž bě sele woptał, so wusmja kaž mały jandźelk.

Tele smjećo so njezhubi, hdyž bu też Hapka wjetši. Wón so směješe doma, wón so směješe w cyrkwi. A husto so směješe, hdźež druhim ludźom na płač dźe. Płakać Hapku ženje widźeli njejsu. Jenož jako šulski hólc jónu kisału hubu sćahny, hdyž jomu mjenujcy knjez wučeŕ joho stajnoho smjeća dla mało z kiješkom woćahny. Hdyž pak při tym nimo dyri, so Hapka zasy wusmja. Na to pak dyrbješe so knjez wučeŕ sobu smjeć. A tak bě přecy: Hapka ze swojim smjećom kóždoho natykny.

Tajki smějacy bě Hapka. A ty snadź so dźiwaš a při sebi mysliš: wbohi, to drje tola we hłowje cyle prawy njeje. Tola to so myliš, Hapka bě cyle prawy: ani koleska přewjele, ani přemało njeměješe. Smjećo bě jomu přinarodźene. A wón bě při tym zbožowny človjek. Wšu zrudobu a kóždy križik lóže njeseše.

A tónle Hapka wza sebi Haplu za žonu. A ta njebě žana dobra. Jako by sud kisała sama była, tak přecy hladaše a rěčeše. Na wšo so mjerzaše. Hdyž bě kofej ćopły, san-

---

Ći storkachu winu tuteje khorosće na bohačkow, prajicy, zo chcedźa bohaći khudych ze swěta zničić. —

Bórzy zahnězdźi so też khorosć we swójbje khudeje wudowy. Najstarši so lehny. Wudowa płakaše; wšak swojich jandźelkow z cyłeje wutroby lubowaše. Na to njemysleše, zo so z jenym dźěsćom też dźěl prócow a starosćow minje. Lěkarja njemóžeše sebi dźeržeć. Tući wšak też časa njemějachu, khudušku swójbu wopytać. Hišće njebě dwě hodźincy zašło, kročeše prěnjuški na puću do njebjes. Njezbožowna mać do Božeje wole podata, wotwjaza najwjetši sleborny wot rjećazka, a z nim dźěše do Loreta. Na to zazwoni najwjetši zwónčk, njebohomu dźěsću — smjertny zwónčk.

W tym času jězdźachu w Prazy wot domu k domej čełowe wozy a nimale z kóždeje swójby bu tehdy z najmjeńša jedyn mortwy na wóz donjeseny, zo by so z wonka města w zhromadnym rowje pohrjebał. Tak wotwjezechu dźeń po smjerći prěnje dźěćo, a khuduška dźěše za wozom, zo by z najmjeńša wědźała, hdźe lubušk wotpočuje. So wróćiwši spózna, zo smjerć też na druhe dźěćo, lubozne złotoličkate holčatko, łaka; kóždy wokomik móžeše je wotwołać. A za něšto mjeńšinow hižo kročeše wudowa z druhim slěbornym do Loreta.

Kóždy dźeń so takle činješe, sleborny po slěbornym so miny, mjez tym, zo w Loreće přecy mjeńše a mjeńše zwónčki zemrětym smjertny paćeŕ spěwachu.

Čežko pruhowana wudowa bě zadwělowanju blizko; něma sćěhowaše za wozom, a so wróćiwši dyrbješe z nowa mrějacomu dźěsću k pomocy być. Hdyž posledni, hišće młoduški pachołk wudycha, chcyše so jej wutroba puknyć.

Też poslednjoho přewodźeše k rowu. A hdyž bě lědom zasy swój wosamoćeny domčk docpěła, počachu też jej samej mocy wotebjerać. Samsna khorosć ćisny też ju na smjertne łožo.

Wopušćena, bjez pomocy, ležeše khuduška; nichtó wo nju so njestaraše, ani krjepki wody jej nichtó njeposkići. Jenički tróšt jej běše, zo budźe so bórzy ze swojimi tam w lěpšim kraju zasywidźeć.

Kaž woheń paleše jej nadobo cyłe ćěło, a skónčnje počachu wšě stawy jedyn po druhim wotemrěwać.

„O wy moje lube jandźelki, wam sym pomhała, mi pak nichtó k pomocy njeje; wam sym smjertny zwónčk zwoniła, štó budźe mi zwonić?“

Lědma bě to wuprajiła, zaklinčachu wšě zwónčki w Loreće. A jich zynki zjednoćachu so přecy mócnišo k rjanym hnujacym spěwam, runjacym so juskam jandźelow.

„Mojich lubuškow khude duški“, zdychny mrějaca a wudycha.

Wot tamnoho časa hraja zwónčki w Loreće.

J. C. Ž.

torješe; hdyž bě zymny, swarješe. Hdyž jeje Hapka so směješe, zakhadźeše. A zakhadźała też by, hdy by hroznje hladał. Ale to wón njemóžeše. A kaž wón to njedokonješe, tak Hapla so ženje njewusmja. „Ja sym khora“, by wona so zamołwjejo prajiła. „Mi je so žołč do krewje wulał.“ Hapka pak sebi wotmysli, zo jej krej zasy wučisći.

Hižo při wěrowanju so wobaj po swojim wašničku pokazaštaj. Hapla njechaše „haj“ prajić, dokelž bě so knjez farař Hapku prěnjoho prašał, hač chcetaj so wzać. A k tomu chcyše so Hapcy smjeć a njemóžeše so też zdźeržeć a z rubiškom dyrbješe sebi hubu zadźeržeć.

Hdyž běštaj potom hromadźe, bě Hapcy smjećo po prawom zańć mohło. Kóždomu druhomu bě. Hapla w domje zakhadźeše, jako by dźesać čertow w njej tčało. Čeledź wjacy na kuble njewosta. Hižo prjedy hač bě lěto nimo, jedyn po druhim ze swojimi smachami z dwora ćehnješe. A też Hapka bě sebi najradšo swoje brjemješko zwjazał. Jónu bě sebi myslił, zo jej jěry žołč zasy z krewje wućěri. Ale přecy wjacy so jej do krewje měšeše. — A też jomu.

„Takle njemóže dale hić“, sebi Hapka praji. „A chcu tola widźeć, štó z naju podleži!“ Tak prawje do rozoma chcyše jej jónu poručeć. A wón dóńdźe do korčmy a kupi sebi čertowe krjepki. Z nimi chcyše sebi čerta napić, zo by potom skerje rěčeć mohł a Hapli jeje dźesać čertow wuhnać. Hdyž domoj přińdźe a Hapla wuhlada, zo je sebi wón jedyn přewjele srěbnył, počina spěwać. „Ty wopiłco, ty pjane s....“ Nětko chcyše Hapka też spěwać. Ale wón słowa prajić njemóžeše a nadobo počina so zasy z cyłym hłosom smjeć. Hapla wjacy samu so njesłyšeše a wotmjelkny.

Też Hapka přesta so smjeć. Lědom pak bě wón wotćahnył, tak zasy wona herjekaše: „Ty sy mi rjany muž! Ani jazyk wjacy wobroćeć njemóžeš. Wšón bjez rozoma sy!“ A zasy počina Hapka so smjeć, zo dyrbješe žona zasy hubu dźeržeć. Nětko też Hapka zasy wotmjelkny. Tola hnydom też zasy wona syčeše: „Na tebi wšak 'šće ženje wjele było njeje. Kaž kusk hłupikojty dźěn sy přecy był. Zo sym sebi tola tebje wzała!“ Ale Hapka ju njesłyši. Z cyłeje šije so wošćera, zo też słowa słyšeć njeje. Tola Hapkowe smjećo je wšu čeledź hromadu zwołało. A też ta so počina, štož nož móže, smjeć.

A Hapla wotmjelkny a ze jstwy so miny horje do komory do łoža. Cyły dźeń ničo njejědźeše a też nazajtra dopołdnja ničo. „Čakaj nož, mój luby Hapka“, při sebi santorješe, „tebje wšak poražu. Bórzy tola přińdźeš pohladać, što to ze mnu je.“ Ale tón so deleka směješe, a po cyłym domje bě joho smjećo słyšeć. To pak Haplu tak mjerzaše, zo woprawdźe skhorje.

Hapka dyrbješe po lěkarja pósłać. Tola tomu wšo rozpowěda. Lěkař so wusměwkny, potom zastupi ke khorej. Jara kedźbliwje Haplu přepyta. A hdyž bě ju poklepał a přeposkał, činješe jara starosćiwe wobličo: „Haj, moja luba žona, to je jara strašna wěc. Wy sće jara ćežko na wutrobu khora. Tu ja ničo činić njemóžu. Jenož to dyrbju wam radźić, zo dyrbiće so jara na kedźbu brać, zo so tola ženje njerozhoriće. Też najmjeńše rozhorjenjo by wam jara zeškodźeć mohło. Jenož hdyž změjeće so po tutej mojej radźe, móžeće hišće dołho žiwa być. Hewak je blizka smjerć wěsta.“

Wumrěć Hapla tola hišće njechaše. A tak so sta, štož so nichtó nadźał njebě; Hapla počinaše přecy měrniša być. A njetraješe dołho, tak so kóždy raz sobu směješe, hdyž so Hapka směješe. A tón je so smjał hač do kašća.

Wšelčizny.

Serbja na wsach móhli tule radu wobkedźbować. Kaž budźe jim znate, so we wšelakorych městach drasta za khudych a potrěbnych hromadźi. Štož je tón abo tamny wotpołožił, dokelž so jomu wjacy nosyć nochce, móže tola druhi hišće wužić. Wjele budźe jich też na wsach, kotrychž budźe w zymje nuza a zyma huzać, a kotřiž budźa khětro z kroškami ličić dyrbjeć. Tym by wjele pomhane było, hdy by so jim tajka drasta dariła. Štóž ma tajkich drabow a njewě, komu je dać, tón mohł snadź knjezam wučerjam abo duchownym wozjewić, zo a što mohł wotedać. Ći knježa budźa mjez dźěćimi, resp. też wotrosćenymi tajkich znać, kotrymž by so dar přewostajić mohł. Dopomńće so na Jězusowe słowo, kotrež wón rěči wo poslednim sudźe. Tam měni, zo nahich t. r. potrěbnych woblekać je dobry skutk, kotryž je so jomu sčinił.

⁘

„**Łastońčki** so zasy wróćeju“, móžeš tu a tam kaž n. př. 24. t. m. z Pirka čitać. Wone maja swoje čary, po kotrychž lěto wot lěta do ćopłych krajow ćahaju. Tak n. př. wjedźe jena přez Alpy a Italsku do Afriki. Móžno je, zo nastajnych kanonadow na tirolskich bitwišćach wbohe stworjeńčka so boja a tuž so zasy do swojich krajow wróćeju, hdźež mějachu měr a zeživjenjo. Tu pak njenamakaju při zymnišim času wjacy za nich khmaneje cyroby a tuž z črjódami padaju. Za dweju je to škoda: za nas, kotřiž přez to ptačkow zhubimy, kotrež běchu nam k wužitku a k wjeselu; a za Italskich, kotřiž po tysacach a milijónach tute ptačatka łójachu a třělachu kłóšćenja dla.

⁘

Někotre swójby wójna hrózbnje domapyta. Hižo zasy móžemy čitać, zo je sebi wjele woporow z jeneje swójby žadała. Z Mülsena St. Niklas so pisa, zo je tam ze swójby twarca Döhna hižo 6 synow a přichodnych synow padnyło. Sedmy bu ćežko ranjeny.

⁘

Konje su dale a dróžše. Wěsty kubleŕ w Leuba předa njedawno, kaž so tele dny z Wostrowca pola Zhorjelca pisa, dwaj pjećlětnej konjej za 8000 hr., jedyn druhi dwaj za 7000 hr.

⁘

Němska rěč w Awstriskej přecy bóle mocy dobywa. Rektor Wienskeje university je studowacym wozjewił, zo maja wšě dopisy na kajkužkuli wyšnosć Awstriskeje w němskej rěči spisane być. — We wójnskim času drje so nichtó z nadźiju na zběhnjenjo tajkich postajenjow hóršić njebudźe móc.

⁘

Z Wiena. Wurjadny, wulkotny procession wotmě so 15. okt. we Wienje. Na 25000 ludźi — 10000 mužskich, 15000 žónskich — so při tym wobdźěli. Wšitcy prošachu mać Božu wo jeje zastupnu prózstwu wo měr a wołóženjo ćežow, kotrež wójna napołoža. W cyrkwi swj. Sćěpana měješe kardinal arcybiskop dr. Piffl rjanu pobožnosć k česći swj. Marije. Dokelž pak móžeše tam jenož wěsty dźěl ludźi městna namakać, bu hnydom wonka na šěrokim naměstnje pobožnosć wodźeržana, kotruž knjez swjećacy biskop dr. Pflüger nawjedowaše. Při tutych pobožnosćach, kaž při processionje samym, wobdźěli so też jara wjele ranjenych ze wšelakich lazaretow; tola też jara wjele z najwyššoho zemjanstwa a najwyššich zastojnstwow, haj ze samoho kejžorskoho domu bě tutym swjatočnosćam přitomnych.

⁘

To je so stało we wěstej residency. Stoji tam wojak na póstnje. A wbohi, je jedyn z tych, kiž ćežcy zapřimaju. Wosobna młoda dama kroči po hasy. Je pryncesna z kralowskeje swójby. Bórzy budźe porno wojakej. Tón pak ju njeznaje. A runje, hdyž nimo njoho dźe, wuhlada wón, kak něšto kročeli zady njeje podwyšk khwata, a z rukomaj a z hłowu kiwa a mjeta. Tón znaje wojaka, kiž tam na póstnje stoji, a chce jomu woznamjenić, zo ma před tej damu praesentirować. Póstn pak tomu wopaki zrozemi, nadobo so zebjerje, a rjenje so wusměwajo zaskoči za njej, a skubnywši ju sradźu za rukaw praji: „He, rjana holčka, dočakajće tola wokomik. Tamle zady waš luby za wami khwata.“

⁘

Professor N. bě jara rozpjeršeny človjek. Jónu dźěše, kaž tak kusto w hłubokich myslach po hasy. Nadobo prasny do kruwy, kotruž tam runje wjedźechu. Hrabnywši za kłobuk sebi jón sćahny a zawoła: „Ach prošu jara wo wodaćo!“ Wšitcy, kotřiž to widźachu, so počachu smjeć. Nětko hakle pytny, zo njeje z človjekom hromadu prasnył. Na to dźe dale. Wokoło rózka kročo, nadobo zasy do něčoho prasny. Bě to knjeni hrabinka z blizkeje wsy. „Dundr tola!“ zawoła wšón njemdry, „je tu ta bestija žno zasy!“

⁘

Paduch drje bě też murjeŕ, wo kotrymž tole so powěda. Něhdźe twarješe so domske. Mzda njepłaćeše so po akordźe, ale po dnjach. Wosebny knjez dźěše nimo a wuhlada murjerja, kotryž sebi dymku zapaleše. Činješe to po starym wašnju: do hubicy chcyše z kamjenja škričku nabić. Přecy a přecy zasy biješe; ale škrički njewudyri. A hdyž so jomu to poradźi, zasy hubica njehrabny; běše syra. „Luby přećelo“, zawoła wosobny muž, „ja mózu wam pomhać. Tu maće zapalki.“ — „Tych mam sam dosć“, wotmołwi murjeŕ, „Pře čo dha sebi to potom z nimi woheń njedźěłaće? To tola khětřišo a wěsćišo dźe.“ — „Runje tohodla, česćeny knježe; ale to dźěn wy njeznajeće. Zapalki trjebam, hdyž w akordźe dźěłam; z kamjenjom a hubicu sebi zapalam, hdyž so mi mzda na dźeń wupłaća.“ Prajiwši klepaše woheń dale.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 28. okt. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 2. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	12				
Rožka, kórc po 160 punt.			18	56				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	—	23	80
Pšeńca			13	60				
„								
Rožka			11	60				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			14	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnaŕ							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	—	5	50	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			14	95				
Syno	4	—	5	—	—	—	3	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata — (w Kamjencu —)								
Butra 1 kg	4	60	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka								25
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Kónc redakcije za přichodne čisło
pjatk rano!

Luksusowe wěcy a też wosobne khłóšćeńki do kraja dowožeć, je ruske knježerstwo zakazało. By derje było, hdy by też naš lud z wójny nawuknył: jednorje žiwy być, lutować, pychu zacpěwać.

Drohi bu **wobjed** wěstej swójbje w Znajmje na Morawje. W Awstriskej maja so mjenujcy „bjezmjasne“ dny też w swójbach dźeržeć. Při revisiji pak bu tu jena swójba lepjena, kotraž měješe na zakazanym dnju pječeń. Za to dyrbješe nan jako hłowa swójby 5000 krónow khostanja zapłaćić.

⁂

Móc njepřestajnoho róžowca.

We Wječornej Pruskej, njedaloko města Chełmže (Culmsee) je wjes, hdźež ludźo wot spočatka wójny zhromadny róžowc so modla a chcedźa — kaž su slubili — w tym wutrać do kónca. Dźeń jako dźeń, hač w zymje abo w lěću, přikhadźa štóž móže do kapałki so modlić za tych, kotřiž su na daloku, wustajeni wětram a wjedram, kulam a granatam, smjertnym dymam a wšelkim stracham a — smjerći. A hlej, woprawdźity dźiw, nichtó z teje wsy njeje dotal padnył, nichtó njebu smjertnje ranjeny, byrnjež jich wjele we wójnje było. Tule wulku hnadu wšitcy s. Mariji připisuja, naprošenej ze wšědnjowskim róžowcom. M. N.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌čak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Karmelitarski duch

nimoměry čuwy změrowacy srědk w bolosćach čuwow, pře hłowubolenjo, podkłóćo a drjenjo.

Baldrianowe wino

wupruhowany srědk w skhorjenju čuwowoho systema. Nałožuje so z najlěpšim wuspěchom pře nervoznosć, bjezsparnosć, rozhorjenjo a žołdkowe widlišća.

Hiefongska essenca

ludowy srědk k posylnjenju žołdka, čuwow, přetłaća.

Jeno prawe a woprawdźite dóstać

w Hrodowskej haptycy w Budyšinje.

Kože

kóždeje družiny

kupuje přecy po najwyšších dźeńskich płaćiznach

Heinrich Lange

— Budyšin —

4 Cyrkwine naměsto 4

a

11 Žitne wiki 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌čak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌čak 334.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

28. oktobra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	5	—	—	—
Čelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	36	—	—
Khlěb	„	—		—	30	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	11	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	80	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	75	4	20	—	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Šlawchi, mantle, rejfy
— za kolesa, —
židki gumij,
kolesowe lampy,
přisłušne kolesowe wěcy,
— karbidowe lampy —
na blido, na sćěnu,
do hródźe, k wisanju

poručeja

Gebr. Thomas

Budyšin, kamjeńtna droha 16.

Serbske knihi

ze swojimi płaćiznami,

kotrež su hišće dóstać:

Nowa Jězusowa Winica
w najlěpšim zwjazku 9 hr. 25 pj.
w druhim zwjazku 8 hr. 50 pj.

Žiwjenja Swjatych zwjazane 6 hr. 50 pj.

Nowy Zakoń zwjazany 6 hr. — pj.

Duchowna Róžownja
jednorje zwjazana z čerwjenym rězkom 2 hr. 80 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći drózše.

Khwalće Knjezowe mjeno
w jednorym zwjazku z čerwjenym rězkom 2 hr. 10 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći drózše.

Křesćanska młodosć — hr. 60 pj.

Zdaleny wot domizny je naš luby syn a bratr

Jakub Šołta

z Radworja,

krótko prjedy železny kříž dóstawši, w starobje 24 lět we wójnje padnył a z tym swojoho w meji zemrětoho nana do wěčnosće sćěhował.

Joho dušu poručamy pobožnym modlitwam přećelow a znatych!

W **Radworju**, njedźelu „po mortwych“.

Wulcy zrudźeni swójbni.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**
Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 46. | **Budyšin, 11. novembra 1916.** | **Lětnik 54.**

Za swojich a za cuzych.

Na Wšěch Swjatych po nyšporje bě. Cyle sama za so sedźeše stara maćerka na wulkim stólcu při woknje, kotrež na kěrchow hlada. Wětřik z lisćom mjetaše. A před njej wupřestrěwa so kěrchow; njeje dźěn přewulki; tola dosć jich je, kotrychž je tam pokhowanych. A křižow je tam też dosć: małych, wulkich; wosobnych, khudych; stojacych, spadanych. Hewak je tam tak ćicho; jenož tu a tam so něchtó na njón zabłudźi.

Ale dźensa je hinak. Wrota su šěroko wočinjene a z nimi přecy zasy ludźo přikhadźeja. Wěncy maju a kładu je na rowy, swěčki tam stajeju a ze swjećenej wodu je krjepja. — „Ach haj, mój Božo, kelko sym jich tola znała, kotrymž nětkle na kěrchow wěncy noša. O tak wjele sym jich znała! Běchu zbožowni! běchu njezbožowni! Jeni su so ze zboža lehnyli do zemje; druhim bě smjerć wumoženjo."

Runje kročitej žónskej z wrotami na kěrchow: mać a dźowka. Rjany zeleny wěnc z efoja njesetej. „Haj, wój wbohej, hroznje je waju smjerć domapytała. Muža jeći wzała; a tebi, wboha holca, nana. A kak sće so tak radźi měli."

A nětkle zasy ćehnje črjódka dźěći. Žarowanske su zdrasćene. „To dźěn su Šołćic dźěći! Wy wbohe kurjata. Mać sće zhubiłe. A kak je was rady měła! A kak je so za was starała, mój Zbóžniko! — A nětko sće kaž wosyroćene. Waš nan, hdy by tola nětko rozoma wužiwał a wjacy njepił ..."

A nětkle kroči wosobna burowka a před wosobnym marmorowym pomnikom zastanje. Wona połoži tam drohi wěnc a khwilku postoji, a na kamjeń hlada a potom zasy dźe. „Haj wšak", mysli staruška, přihladujo z woknom, „to też jenož, zo so njeby prajić mohło: wona je cyle na njoho zabyła. Ale zo wutroba při tym njeje, to je widźeć. Njeby potom khwilku so tam pomodliła? Ale, mój jedyrko, wšak tola wšitcy ludźo wědźa, zo staj na so byłoj, a zo je wodychła, hdyž je wóčcy začinił."

A takle widźi wona wjele přińć a woteńć. A też sama by tam rad dóšła! Też wona ma tam swojich pokhowanych. Ale njemóže. Drěnjo ma a hižo lěto je, zo skoro wjacy z blaka njemóže. Też wona by tam rad swěčku stajiła a rowńk ze swjećenej wodu pokrjepiła a z najmjeńša jenu rózičku na kóždy połožiła. Ale wšak je jej to dobra susodźinka k woli sčiniła. A paćerje spěwać móže za swojich też z woknom won.

Jenož jedyn row, kotryž też je jej drohi, tón njemóže pyšić a krjepić. A kwětki njemóže na njón położić. Też nic přez susodźinku. A tola kelko by za to dała, hdy by z najmjeńša jónu tón row widźała, a khwilku při nim postać mohła. Ale wón je daloko. We Serbiskej w hłubokim dole mjez wysokimi lěsatymi horami je joho row.

Haj w cuzbje je joho row. Tam spi jeje jenički syn, jeje luby Jurij. Ach, kak bě na nim wisała, a wón na njej! Wón dźěn bě też dobre dźěćo: posłušny, woporniwy, wo nju starosćiwy. Tam nětko je pokhowany, kiž dyrbješe ju zežiwić, hdyž budźe stara a wjacy móc njebudźe. — O, jenož jónu by chcyła tam so poklaknyć, tam so pomodlić a — popłakać. A kak rad by jomu też wěnc położiła. A kajki tón row je? Snadź ani khmanoho křiža nima, a nic Božeje martry!

Tola k njomu njemóže. Też najsylniša maćerska lubosć to njezamohła. Ale lubosć sebi zaradźić wě. Wě přewinyć dalokosć a mjezy. Zrudna přimny za różowc, kotryž měješe tam při sebi na woknje ležo. Za Jurja jón wuspěwa, za joho dušu, jeli hišće trjeba. Što lěpšoho mohła też činić?

„Kotryž je za nas so krej poćił." — Njebě też jej było tak ćežko wokoło wutroby, hdyž bě wón z druhimi wućahnył přećiwo njepřećelej? Kaž Jězus na Wolijowej horje bě też prajiła: „Moja duša je zrudźena hač do smjerće." Kak bě wo njoho dyrkotała. A swoju starosć a zrudobu wo njoho poswjeći Bohu za Jurjowu dušu: njech jomu so přiliči, jako by sam pokućił. „Kotryž je za nas šwikany." Njebě jej jako by ju nichtó šwikał, hdyž zrudna powěsć z pola dóńdźe? „Knježe, z lubosće k tebi!"

„Kotryž je za nas z ćernjemi krónowany." — Ach, njebě z joho smjerću też jej žiwjenjo ćernjowu krónu wokoło hłowy zwiło? A jeje bolosće we stawach: njekałachu wone? „O Božo, daj mi sćerpnosć, zo bych do Božeje wole była podata! — Też za njoho."

„Kotryž je za nas křiž njesł." Ach też jeje bě ćežki. A druhdy by jomu podležeć mohła, a też bě mórkotała přećiwo Bohu: čohodla runje tón mój je dyrbjał padnyć! Ale zasy bě stanyła: t. r. zasy wobželnosćiła a je prosyła wo wutrajnosć a sylnosć. „Knježe, kaž Syman tebi, pomhaj też mi mój křiž njesć. Jurjej pak skrótř a wolóž joho ćerpjenjo we čisću."

„Kotryž je za nas křižowany." A też jeje Jurij je dyrbjał wjele ćerpjeć w hrjebjach a na bitwišću. A kak je so jomu pić chcyło. A skónčnje je jomu jedyn sanitätny podał kapku wody. Potom je Jurij wudychał. We wulkim słóncu je tam dołho ležał a rana je žehliła. Jězuso, też tebi je so pić chcyło na kśiża. A twoja mać ći njeje podać mohła. Kak ćežko je jej było. Wodaj Jurjej a wokřew joho bórzy z twojej swjatej přitomnosću. Daj jomu zastupić do njebjeskoho kralestwa."

Nětko bě różowc wuspěwała. A z tym žno też sebi zdrěmła. A mysle leća k Jurjowomu rowej a wona widźi w duchu: wosrjedź brězyčkow wón leži; a złote łopješka jón kryja. A wječor so nakhila a hwěžki so pokazuja a frinkola, swěća też na joho rowčk. A wona so wjeseli a tak něžnu radosć začuwa we sebi. Na to wotući, a mĕrnje a nutrnje šepnjetej hubje: „Też wěčne swětło njech jomu swěći, Knježe. Haj, Knježe, daj jomu wěčny wotpočink!"

Podobnje kaž maćerka modlće so też za swojich a za cuzych; modlće so za khude duše w čisću.

mi.

Wójna.

Naš popad w oktobru

wučinja na wšěch frontach **505 officirow, 38738 muži, 123 kanonow, 279 mašinskich** a dwě khorhoji.

Najwjetši dźěl přińdźe wězo na Rumunsku. Nimo ćežkich krawnych zahubow, wosebje zawinjenych přez njećłowjeske surowosće Rumunow přećiwo wobydlerjam, jatym a ranjenym zhubichu Rumunojo w **Sydmihórskej** na jatych 157 officirow, 9930 muži, na wěcach 27 kanonow, 47 mašinskich a 1 khorhoj. We **Dobrudźi** dobychu naši **pola Rumunow** 26 officirow, 3117 muži, 47 mašinskich a 1 khorhoj, pola Rusow 68 officirow, 7271 muži, 8 kanonow a 59 mašinskich.

Na ruskich frontach bě powšitkownje we měsacu oktobru měrnišo hač w prjedawšich měsacach. Při wšelakich mjeńšich wustorkach w Haliču a Karpatach padźe pak našim tola 137 officirow, 11922 muži a 80 mašinskich do rukow.

Francózow bu jenož 35 officirow a 1513 muži zajatych a jim 7 mašinskich wotewzatych, Jendźelčenjo zhubichu hišće mjenje, 2 officirow, 190 muži a 10 mašinskich. Za to pak běchu jich krawne zahuby ćim ćežše. Wot 1. julija hač na kónc oktobra su Jendźelčenjo a Francózojo nad Sommu zawěsće na 1 mill. padnjenych a ranjenych zhubili. A při tym njejsu poměrnje wjele pola dobyli, we oktobru tak derje kaž ničo. **Z Hindenburgom móżemy prajić, zo za nas na wšěch frontach derje stoji.**

Hrozy Jendźelskej hłód?

Jendźelska chce nas wuhłódnić. To so jej wěsće njeporadźi, runjež so njehodźi prěć, zo naš lud pod jendźelskej blokadu ćerpi. Štož pak Jendźelska nam přihotuje, móże ju lohko samu potrjechić. Jendźelska njepłodźi hižo lěta dołho, štož k zežiwjenju swojich wobydlerjow trjeba. Letsa zmeje najskerje 15 procentow mjenje pšeńcy hač druhe lěta. Też Francózska a Italska budźetej lětsa wjacy přikupa trjebać hač hewak. Ze Zjednoćenych Statow a Kanady njemóže Jendźelska telko wočakować kaž druhe lěta, dokelž změja tam, kaž jendźelske nowiny „Economist" wobliča, lětsa jenož 771 milijónow bushelow pšeńcy pornjo lońšim 1485 milijónam. W Awstraliji a Indiji dyrbja drje žně dobre być, ale tamna trejda přińdźe hakle k naléću a přiwożowanjo je njewěsćiše hač hdy prjedy. Runje tak stoji

z Argentiniskej. Z Ruskeje a Rumunskeje pak wjele won njemóže. Strach za Jendźelsku njeje potajkim mały. (b)

Dźěłaćerjo w Belgiskej

njejsu za čas wójny wjele wjacy činili hač prózdni wokoło dundali. Zežiwić dachu so wot ameriskoho komiteja, kotrež jim cyrobu z Ameriki wobstara. Belgiske knježerstwo w Le Havre njemóžeše a njechaše so wo nich wjele starać, měnješe dźěn, za němske knjejstwo njetrjebali so dźěłaćerjo drěć, a cyroby z Ameriki dyrbjeli Němscy skónčnje zapłaćić, hdyž budźa zahnaći a Belgiska wuswobodźena. Němske zarjadnistwo běše wěc dotal hić dało, dokelž nichtó njemysleše, zo budźe wójna tak dołho trać a dokelž njechaše sebi porokować dać, zo je dźěłaćerjam swobodu rubiło jich k dźěłu nuzujo. Čim dlěje pak wójna traješe, ćim jasnišo so pokaza, zo wěc njemóže tak dale hić. Dźěłaćerjo dale bóle dźěłu wotwuknychu, a prózdni dundakojo přińdźechu na wselake tryski. Dołh pola ameriskoho komiteja rosćeše, a Belgiska by jón tola skónčnje dyrbjała płaćić. Kraj sam ćerpješe, hdyž nuzne dźěła ležo wostachu. Němscy wojacy njemóžachu sami wšo dočinić. Tuž je nětko němske zarjadnistwo skónčnje postajiło, zo maja so dźěłaćerjo k dźěłu zamołwjeć a do lisćinow zapisać. Štóž so swobodnje k tomu njezamołwi, budźe je-li trjeba z khostanjemi k tomu nuzowany. Francózske a belgiske nowiny drje přećiwo tajkomu „wunuzowanju“ zakhadźeja, ale kóždy rozomny dyrbi přidać, zo je to za dźěłaćerjow samych a za cyły belgiski kraj woprawdźite žohnowanjo. (b)

Jendźelske wójnske łódźstwo

je dotal łódźe z wjacy hač **500000 tunami** zhubiło. 44 wójnskich łódźi a křižakow, hromadźe 501550 tunow wulkich, bu zničenych. Pomocne křižaki a druhe mjeńše łódźe njejsu tu sobu ličene. Ze zhubjenych łódźi bu jich 39 z 443550 tunami wot němskich łódźow, podmorničkow abo minow zničenych, te druhe wot našich zwjazkarjow abo přez njezboža. Cyłe francózske wójnske łódźstwo ze wšěmi wulkimi a kabatowymi łódźemi bě do wójny jenož 497450 tunow wulke.

Nad Sommu

wuzběhny so ze wšědnych wojowanjow 5. november jako dźeń wulko-mócnych nadběhow. Naše wjednistwo wo tym wozjewja:

W trajacej bitwje nad Sommu bě 5. nov. zasy wulko-wojowanski prěnjeje rjadownje. Jendźelčenjo a Francózojo su z jara sylnymi mocami a z cyłej mocu swojeje artillerije mócny wustork přećiwo fronće wójska generala z Belowa wuwjedli. Pod wjednistwom generalow z Deimlinga, Marschala a Garniera stojace wšelake wójska su bjez khabłanja stałe a njepřećelej ćežku poražku přihotowałe. Dźěle Straßburgskoho wójska, sakskich a badenskich kontingentow, Barlinscy, Hanseaći a Meiningski połk pěškow su so wosebje wuznamjenili. Na cyłej skoro 20 km dołhej fronće wot Le Sars hač do Bouchavesnes su zjednoćeni njepřećeljo nanajćežše krawne zahuby měli a njejsu ničo docpěli hač mały dobytk k sewjernomu wječoru w lěsu St. Pierre Vaast. Hdźež bě njepřećel hewak hač do našich hrjebi přišoł, bu hnydom zasy wuhnaty a wostaji 10 officirow, 310 muži a druhi popad w našich rukach. (b)

Francózojo mějachu za swojej frontu wulke črjódy jězdnych přihotowanych k dalšomu sćěhowanju zbitych Němskich. Pak běchu potajkim cyle přeswědčeni, zo tón króć němske linije přełamaja, pak chcychu z najmjeńša tak činić, zo bychu z tym swojich ludźi do ćim zasaklišoho wojowanja, ale też do ćim krawnišich woporow šćuwali. Pomhała jim ta lesć ničo njeje. W snadnišich wojowanjach njepřećel też sćěhowace dny ničo njedoby, khiba 8. nov. wjes Pressvire, k połdnju wot Sommy. Też neutralne nowiny sudźa, zo je bitwa nad Sommu ze swojimi surowymi woporami a małuškimi postupami za Jendźelčanow a Francózow přehrata, dokelž z njeje widźa, zo našu frontu nihdy njepřetorhnu.

Njepřećelske lěhwa z municiju zničene.

Na třoch blakach pola Sommy su w nocy wot 6. k 7. nov. świty našich lětarjow njepřećelske lěhwa z municiju přimałe a wulku škodu načiniłe. Kak na dwórnišću Cery zakhadźachu, wopisuje naše wjednistwo 7. nov. takle:

Świta němskich lětarjow mjetaše w nocy k 7. nov. bomby na municionske dwórnišćo Cery, hdźež wjele twornych ćahow stoješe. Dwórnišćo, srjedźizna za přiwóz francózskeje municije nad Sommu a susodne lěhwa z municiju buchu na wjacorych městnach zapalene. W njepřestawacych explosijach lětachu cyłe wulke lěhwa z municiju do powětra. Do wohnja a stojnišćow za swětlaki třělachu naši khrobli lětarjo z mašinskimi. Hobrska mróčel waleše so nad wohnišćom a bě hišće 2800 metrow wysoko k pytnjenju. Kak granaty a składy za municiju rozbuchachu, bě hač do St. Quentin na třasenju w powětře čuć, a mócny, přecy z nowa sapacy woheń bě bjez přestaća widźeć, doniž dźeń njeswitaše. (b)

Na rańšich wojowniščach

wojowachu najćežšo z wotměnjacym wuspěchom w Rumunskej. Rusojo a Rumunojo wobaraja so ze wšěmi mocami přećiwo našim wójskam a nakhwilnje radźi so jim też wot nas hižo dobyte stojnišća zasy wróćo wzać. Powšitkownje pak dyrbja tola přez sydmihórske mjezy do swojoho kraja cofać. Na 600 km rumunskeje zemje bu wot našich hižo wobsadźenych.

Wo wojowanjach dale Predeal-překhoda praji naše wjednistwo **5. nov:**

Z dobyćom **Clabucetu Baiuliu** buchu dotalne wuspěchi dale **Predeal**-překhoda wudospołnjene; cyłe wosebje sylnje wutwarjene a zasakle zakitane **Clabucetu**-stojnišćo je z tym w našej mocy. Zjednoćene wójska su tu z wčora přiwjedźenymi 14 officirami (mjez nimi jedyn połkownik) a 647 mužemi hromadźe 1747 Rumunow zajeli a 8 kanonow a 20 mašinskich dobyli. (b)

K južnomu ranju wot překhoda **čerwjeneje wěže** zajachu naši 7. nov. **10 officirow** a **1000 muži**, a postupowachu też k połdnju **Vulkan-překhoda.**

W **Toelgyes**-překhodźe dyrbjachu naši před Rusami wo něšto cofać.

Na italskich frontach

bě posledni čas něšto měrnišo, hdyž běchu Italscy w dźewjatej bitwje nad Isonzom ćežke wopory přinjesli a mało za to dobyli.

W Grichiskej

su w měsće Ekarini zběžkarscy wojacy Venizela přećiwo kralowskim wojowali. Kral, kotryž bě wot ententy nućeny so do toho podał, zo w Salonikach zběžkarske knježerstwo wobstoji, wustupuje tohodla krućišo přećiwo přiwisnikam revolucije. Je wšelakich officirow, kotřiž běchu na puću do Salonikow, zajeć dał a chce wšitkich, kotřiž Venizelej přistupja, z wójska wuzamknyć. Też wšelake přilubjenja wot štworozjednoćeństwa wunuzowane, chce kral zasy wróćo wzać. Tak pokazuja so wobstojnosće w Grichiskej přecy zasy jara njewěste.

Swětny rozhlad.

Pólska — kralestwo.

Smy na to zwučeni, zo w swěta-wójnje krajiny mrěja a kraje so zhubjuja. Belgiska, Serbiska, Čornohórska su z najmjeńša na khwilu z jewišća swěta wotstupiłe. Zo mohła surowa wójna też nowe staty zbudźeć, zdaše so skoro njemóžne. A hlej, wot zańdźeneje njedźele mamy nowe kralestwo — Pólsku. Hišće njewěste po swojich mjezach a njehotowe po swojej wustawje, ale kralestwo je žiwe. Na čož su we słódkich a hórkich dopomnjeńkach spominali, za čimž su jich wótčincy z horcej lubosću zdychowali, za čož su jich rjekojo podarmo swoju krej přeliwali, to je cuza wójna Polakam přinjesła, wójna, kotraž nic za nich a nic přećiwo nim na jich honach zakhadźeše. Ze stolětnoho spara je hrimot wójnskich kanonow stare pólske kralestwo wubudźił k nowomu žiwjenju. „Njech žije!“ tak su njedźelu we Waršawje a Lublinu z radostnym zahorjenjom z nowa postanjene kralestwo witali. Njech kćěje k swojomu a našomu zbožu! To jomu přejemy.

Swjatočnosće we Waršawje.

W němskim kejžorstwowym sejmje bu wjacy króć, też wot kanclera Bethmanna wuprajene, zo dobyta Pólska njedyrbi zasy pod ruske knjejstwo přińć. Što dyrbi so z njej stać, wo tym je so wjele wuradźowało, runjež nic zjawnje. Też Polacy sami buchu wězo słyšani. Hišće 30. okt. přednošowaše wosebita deputacija, kotraž bě z Waršawy přez Barlin do Wiena přijěła, ministrej zwonkownych należnosćow Burianej pólske přeća. Wjednik deputacije bě předstojićeŕ měšćanskoho zastupjerstwa rektor university Brudzynski we Waršawje. Kaž 28. okt. kancler Bethmann-Hollweg w Barlinje tak přilubi też minister Burian we Wienje deputaciji, zo jeje hłowne přeću so dopjelni, tak derje hač so to we wójnje hodźi.

A hižo njedźela 5. nov. přinjese tute dopjelnjenjo. Hižo wot ranja knježeše po cyłej Waršawje při krasnym nazymnym wjedrje wulkotne žiwjenjo. Tysacy skhadźowachu so na naměstnje a w šěrokich dworach při krasnym kralowskim hrodźe. Studentske, ratarske a druhe towarstwa hromadźachu so ze swojimi khorhojemi w hrodźe. Z dypkom w 12 hodź. čitaše general-gouverneur z Beseler před syłu čestnych hosći proklamaciju w němskej rěči, na čož hrabja Hutten-Czapski ju w pólskej rěči wospjetowaše. Proklamacija rěka:

Wobydlerjam general-gouvernementa Waršawy!

Joho Majestosć němski kejžor a Joho Majestosć awstriski kejžor a japoštołski kral Wuherskeje, napjelnjenaj z dowěru na doskónčne dobyćo a wjedźenaj wot přeća wot jeju rjekowskich wójskow z ćežkimi woporami ruskomu knjejstwu wutorhnjene pólske krajiny k zbožownomu přichodej napřećo dowjesć, staj sebi wučiniłoj, z tych krajinow samostatny stat z herbskej monarchiju a konstitucionalnej wustawu sčinić. Wěste posta-

Italska.

Njepřećelstwo přećiwo cyrkwi a bamžej w Italskej přibjera. To zwisuje z powšitkownej njespokojnosću, kotruž hubjenstwo wójny dale bóle zbudźa. Lud čuje, zo je zjebany. Krótka a dobyćerska wójna so jomu lubješe. A dołha a ćežka bjez wuspěcha wona bywa. Wjednicy, kotřiž lud slepjachu, widźa nastawace njewjedra a złožuja sprawny hněw přećiwo njewinowatomu bamžej a cyrkwi. Minister Bissolati, hłowny swobodny murjeŕ, hižo zjawnje přećiwo bamžej šćuwa a nowiny, tež hewak knježeŕstwu njepřikhilne, socialdemokratiske joho podpjeraja. Bohužel su katolikojo sami sobu na njepřećelstwje wina. Najprjedy přećiwo njerozomnej wójnje, su so woni tola, hdyž bě wudyriła, cyle knježeŕstwu přepodali. Socialdemokraći běchu rozomniši a su napřećiwnicy wójny wostali. Za knježeŕstwom běhać, hdyž je na wopačnych pućach, njeje woprawdźe trjeba.

Amerika.

Hughes budźe najskerje **přichodny president** w Zjednoćenych Statach. Mjez wólbnymi mužemi, kotřiž buchu 7. nov. woleni, ma wón po dotalnych wobličenjach wjetšinu dóstać. Tući wola w februaru nowoho presidenta a 4. měrca tón swoje město nastupi. Zo je stroniski demokrat Wilson podležał, njewobžarujemy. ale za wójnu so Němska wot republikanskoho Hughesa tež wulkeje sprawnosće nadźijeć njetrjeba.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. Tudomna Bjesada wotmě njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Na njej poda knjez cyrkwiny wučeŕ Andricki rozprawu, kotraž jednaše wo cyrkwinskich wobstojnosćach na Balkanje, wo přeměnjenju mjez bamžowskimi zapósłancami, wo wojowanju nad Sommu, wo wužitnosći abo njeleposći zažnoho lětnjoho časa a druhich ważnych podawkach.

Z towaŕstwowych należnosćow njech je naspomnjene, zo bu knjez wučeŕ Nawka do wojakow wzaty. Joho zastojnstwo jako towaŕstwowy „zapisowaŕ“ (pismawjedźeŕ) přewza nakhwilnje horjeka mjenowany rozprawjeŕ.

Skónčnje wopisowaše předsyda pućowanjo do Egiptowskeje, a to wosebje jězbu po morju, napohlad města Port-Said, tamniše mórske ryby (haje) a jězbu na egiptowskej železnicy při Suez-kanale.

Wopytowarjo njech su na to dopomnjeni, zo so zhromadźizny cyle z dypkom w 5 hodźinach započinaja.

⁘

Z Radworja. (Železnica.) Tež na tudomnej železnicy pokazuje zo dale bóle, zo muži wójny dla wjacy njedosaha. Tak w najnowšim času na pruskich ćahach, kotreż z Wojerjec (z Rakec) na naše dwórnišćo přikhadźeja, wjacy „šafnarjo“ sobu njejězdźa, ale „šafnarki“, žony w čornych drastach a módrych pruskich służbnych čapkach. Poskića to z woprědka spodźiwny, njezwučeny napohlad.

⁘

Z Khróšćic. Joho Kralowska Majestosć je našomu dołholětnomu cyrkwinomu wučerjej, knjezej wyššomu wučerjej a kantorej Pětrej Hili wójnski zasłużbny křiž spožčiła. Tute wuznamjenjenjo bu jomu pjatk 3. nov. wot Kamjenskoho wokrjesnoho šulskoko dohladowarja knjeza dr. Groschuppa w šulskej rjadowni z naréču na wuznamjenjenoho a dźěći přepodate. Ze spěwom wjesołych dźěći skónči so swjatočnosć. — Zawěšće je to zwjeselacy podawk za Khróšćansku šulu a wosadu. — „Posoł“ přeje wuznamjenjenomu knjezej wjele zboža!

— Ze železnym křižom bu wuznamjenjeny naš wjesnjan husar Jurij Kindermann. Dale dósta naš wjesnjan Pawoł Behr pola municionskeje kolony artillerisk. połka čo. 28 Friedrich-Augustowu medalju. Je hižo do wójny we wójsku, a je to hižo pjaty z našeje wsy, kiž tele wuznamjenjenjo nosy.

⁘

Z Marijneje Hwězdy. Při njedostatku petroleja a spiritusa je derje, zo mamy elektriku w domje. Z khwatkom so zaswěći a haša a nimaš mjerzanja a hary. Wot někotroho časa rozliwa so tež milina w našej cyrkwi, štož kóždy jako dobrotu začuwa, wosebje nětkle na ćmowych ranjach a wječorach. Wósk tež počina bóle a bóle žadny być a přez to swěčki. Ludźo su klóštrskomu knježstwu za to jara dźakowni. W swojim času bě so próstwa z našeje strony raznje wotpokazała. Pod nowym propstom je so nuznje třebne wobswětlenjo zhotowiło. Krasnje wobswětlena cyrkej čini na kemšerjow a wopytowarjow dobry zaćišć.

⁘

Z Kukowa. Na polu česće je 2. novembra přez granatu hnydom morjeny padnył Jakub Pjetaš, krawski mištr. Hakle wot 2. augusta přebywaše na wječornym bitwišću nad Sommu, kotreż je sebi hižo telko woporow žadało. W ćmowej nocy trjechi joho smjertna třeska, hdyž prědku před njepřećelom swój nadawk wukonješe. Bě wuwołany jako dobry třeleŕ. Za to bě hižo w Budyšinje, hdźež so naléto wuwučowaše a swoju służbu zastawaše, rjanu knihu jako dar dóstał. Po třoch měsacach namaka, nimale 39 lět stary, smjerć, kotrejž njebojaznje do wočow hladaše. Zawostaji zrudźenu mandźelsku a 8lětnu holčku. Hakle před lětom zhubi wón bratra. Někotre swójby wšak su jara potrjechene. Z lista hejtmana 4. komp. 103. reg. pěšk. je widźeć, zo bě pola swojich towaršow a předstajenych jara ważeny. Bě dźěn z wjetša w prědku w strašnych stojnišćach. Husto je joho Boža ruka we smjertnym wohnju hladajcy škitała. Tola přibliži so hodźina, hdźež bě žiwjeński časnik wotběžał, a Bóh joho k sebi powołał. Njedaloko bitwišća wotpočuje w cuzej zemi. Njech je jomu lohka!

⁘

Z Ralbic. Na dnju 4. nov. swjećeše so na Ralbičanskej šuli sléborny kwas. Po dobrym katolskim wašnju widźachmy cyłu Šewčikec swójbu, tak daloko hač běchu doma, pola swjatych sakramentow, zo bychu sebi tak najwosobnišoho hosća, kiž bě 25 lět dołho we swójbje był ze wšědnym domjacym přećelom, tež na tón swjedźeń přeprosyli. Sobotu měješe potom knjez kantor ze swojej česćenej mandźelskej přileżnosć so přeswědčić wo tym, kak daloko a šěroko we wosadźe a tež z wonka wosady mnozy přećeljo a znaći so w duchu wobdźělachu na ważnym dnju. Listynošeŕ nahladnu hromadku listow a připisow na šuli woteda. Susodźa, šulske dźěći a přećeljo Šewčikec swójby počesćichu ze wšelakimi rjanymi darami a wutrobnymi přećemi jubilarow. Sobotu w nocy běchu Šewčikec dźowki šulske twarjenjo z mnohimi pletwami a wěncami wudebiłe, zo bě to rano krasny napohlad.

Jónu dźiješe so starej maćeŕcy, Cenje z mjenom ... Widźeše wulku mróčel, wojacy do njeje ćahnu. Tež Stojan bě mjez nimi ... „Božo Knježe! Što ma to być? ...“ Mróčel hrima, njebjo wrjeska, zemja so třase, runje tak, kaž by so surowa bitwa biła ... Stojan so z mróčele zhubi ... njewidźi joho wjacy ... a nětko! ...

Překuli so we łožu a wotući.

Do kołowokoło čorna ćma ... jenož wonka skiwli wětr ... Woni so bija ... „Knježe Božo, Jězu Khryšće, škitaj mi joho! ... Maćeŕ Boža! ... smiluj so nad Stojanom!“ ... tak maćeŕka prosy.

Hač do ranja wjacy njewusny.

„Pětrje, što woznamjenja mróčel? ...“, wopraša so na ranjo dźěda.

„Mróčele? ... Na njebjesach ćahaju dwoje mróčele, pak přinjesu dešć, pak rjane wjedro.“

„Kajka běše mróčel, wo kotrejž so ći dźiješe?“

A wona powědaše són.

Stary Pětr sebi přemysleše ... Njemóžeše so dopomnić, zo bě jónu wo tajkej mróčeli słyšał ... Tola pokhmurjene, bojazne wobličo žónskeje wuhladawši, měješe z njej sobuželnosć a rjekny: „Njestaraj so, sy rjany són měła! Mróčel woznamjenja tak wjele kaž powěsć ...; dóstanješ bórzy lisćik wot Stojana ...“

Za šěsć dnjow přinjese dobrowólnik, Stojanowy přećel, kotryž z pola serbiskich jatych přiwjedźe, lisćik. Běše wot jeje syna. Cena běžeše z nim k popej, zo by jej pismo přečitał. A syn pisaše tole:

„Maći, sćelu Ći lube spěšnje napisane rynčki, zo bych Ći sobudźělił, zo sym strowy a zo smy Serbow zbili. Sława Bołharskej! ... Sym strowy a Raangiel Stojnow je strowy a wujowy syn Dimitrij je strowy a da swoju maćeŕku wutrobnje postrowić. Serbojo přecy po črjódach třeleju a granatu za druhej do nas funkaju, ale woni so boja, hdyž z hurra na nich dźemy! ... Wzmi tola Zwijetanej mój nowy rjemjeń; sym jón zabył; dźěći móhli jón na kruchi rozrězać. Jutře poćěrimy Serbow přez hłubinu Dragoman. Hdyž so wróću, přinjesu Rinji něšto rjane z Niša sobu. Tebi pak póscelu jedyn frank, zo by jón za sebje nałožiła. Małoho Radulša nawuču potom, kak granaty wokoło wušow hwizdaja.

A Tebje strowi Twój pokorny syn
Stojan Dobrow.

Wjele dobroho staromu Pětrej. Chcych jomu staru serbisku flintu pósłać, tola njewěm, kak bych to sčinił. Daloko drje třeleja, tola nic derje. Maći, tež wjele dobroh' Stojancy.“

Wjeselo wróći so zasy zrudźenej staruščy do wutroby. Wjesoła khwataše k Stojancy. Tež tam wjeselo — tola najbóle radowaše so Radulšo nad nowymi hrami, kotreż bě jomu bratr po wójnje nawučić slubił.

Na puću wuhlada staruška črjódu jatych a při nich bołharskoho wojaka. Zdaše so jej, kaž by to Stojan był. Tak běše jomu podobny. Ale ně, wón to njeběše. Započa so joho wuprašować, hač postrowa nima wot syna; tola jeje cyła kedźbnosć běše na jatych złożena, kotrychž k prěnjomu razej widźeše.

„Božo Knježe“, zašukny při sebi, „... a to su Serbojo? ... To tola su pěkni ludźo! ... Wbohe jich maćeŕki! ... Hač wone něšto wo nich wědźa? ... Hólcy, dočakajće!“

Spěšnje domoj doskočiwši přiběža bórzy zasy z blešu palenca. Jatym wojakam chcyše naleć. Wojak, kiž jatych stražowaše, jim tež na blaku stojo wostać kazaše.

„Mějće dźak ... mějće dźak, maćeŕka“, wołachu mučni jeći, kotrymž palenc derje činješe.

„Je tola też za mnje kapka zwostała! ... Na twoju strowosć, babička“, rjekny bołharski wojak, a wupi blešu hač na poslednju kapku.

„My smy dobri křesćenjo ... woni su dobri křesćenjo ... a wjedźemy wójnu mjez sobu!“ tak so dźiwajo, stara za wotkhadźacymi hladaše. * * *

(Přichodnje skónčenjo.)

Njedźelu popołdnju bě potom slěbornokwasna hosćina na šuli. Mjez kofejom wustupichu dźěći slěborneju mandźelskeju ze wšelakimi rjanymi přećemi, mjez kotrymiž so wosebje spodobaše baseń, kotruž tam słyšachmy a kotruž „Posoł“ swojim čitarjam za tydźeń zdźěli. Hač do poł nocy knježeše kwasne žiwjenjo na šuli, doniž so hosćo, susodźa a znaći po něčim zasy domoj podachu. My pak też na tutym městnje hišće wuprajamy našomu knjezej kantorej a joho česćenej knjeni mandźelskej wjele zboža a přejemy, zo byštaj wobaj we dospołnej strowoće dožiwiłoj wjele wjesela we swójbje a mohłoj w tejsamej młódnosći też swjećić swój złoty kwas. — Te přeća wupraja „Posoł“ česćenymaj jubilaromaj też jako swoje.

⁘

Z Janskich Kupjel. Padušny njekhmanik je srjedu w nocy z pjenježnoho khamora na 200 hr. pokradnył. Wón je dyrbjał cyłe wobstojnosće derje znać. Klučiki k njomu mějachu wěste městno, štož je jenož někotrym znate było. Zo by k nim mohł, je najprjedy blidowy kašćik rozpačił. Hač dotal njejsu padušnika hišće wuslědźili, byrnjež policajskoho psa k pomocy měli. Snadź přez wotćišć porstow so jomu joho njedušne dźěło dopokaza, štož by jara derje było. Hewak móže so na toho a tamnoho tukać.

⁘

Z Kamjenca. Knjez hamtski hejtman tajny rada z Erdmannsdorf je swojich strowotnych wobstojnosćow dla wot 12. nov. hač do 16. dec. na dowol šoł. Za tón čas budźe joho knjez wyšši rada dr. Ilberg zastupować.

Najwyšše płaćizny za rěpu

wot 26. oktobra 1916, kaž je wójnske zežiwjeńske městno w Barlinje je postajiło:

Při předawanju wot plahowarjow njesmědźa so sćěhowace płaćizny za centnar překročić:

1. Za prawu rěpu (nazymnu rěpu) 1,50 hr.
2. Za runklicu a cokornicu (z wuwzaćom čerwjeneje rěpy) . 1,80 hr.
3. Za kulrěpu . . . . . 2,50 hr.
4. Za morchej (wšěch družin) . 4,— hr.

Z tym su też sobu zapłaćene wudawki hač na městno, hdźež so rěpa potom wotwožuje (železnica, łódź).

Krajne wyšnosće móža nimo toho wšelake přeměnjenja, pola 1. nižše, pola 4. (za karotty) wyšše płaćizny postajeć.

K tomu je sakske ministerium wozjewiło:

I.

Při předawanju rěpy přez překupca njesmědźa so sćěhowace płaćizny překročić;

	wulkopřekupca za centnar	małopřekupca za punt
1. za prawu rěpu	3,50 hr.	8 pj.
2. za runklicu a cokornicu (z wuwzać. čerwj. rěpy)	2,80 hr.	6 pj.
3. za kulrěpu	4,50 hr.	9 pj.
4. za morchej wšěch družin (z wuwzać. małych karottow)	6,— hr.	11 pj.

Předawa-li plahowar doma njeposrědnje přetrjebarjej, smě při mnohoće hač do 3 centnari pola čo. 1 Barlinskoho postajenja 2 hr. přirażka brać, pola druhich čisłow pak 50 pj. za centnar.

II.

Za mału morchej, kotraž je k jědźi plahowana (karotty) njesmědźa so sćěhowace płaćizny překročić:

při předawanju plahowarja za centnar 8 hr.	wulkopřekupca za centnar 10 hr.	małopřekupca za punt 15 pj.

Za karotty, kotrež buchu w zahrodźe plahowane, smě plahowar za centnar 10 hr. žadać.

Wšelčizny.

Samo **husy** so wuswojeju. Wokrjesny direktor w Eisenachu bě najwyšše płaćizny za husy postajił. Nětko pak je wozjewił, zo dyrbi tón, kiž ma 4 abo wjacy tuteje pjeriny, hač na dwě wšitke městej Eisenachu přewostajić. Najskerje njejsu ludźo swoje husy za postajenu najwyššu płaćiznu předawać chcyli. Abo kajka druha wina k tajkomu wuswojenju mohła hewak być? — Njemóže strach nastać, zo ludźom při tajkich wobstojnosćach lubosć k wothladanju a plahowanju wšelakoroho skotu zańdźe? Wězo dyrbi lud też telko swědomja měć, zo sebi tola njerozomny pjenjez za swoje wěcy njeżada.

⁘

Nahrabny je překlepany. Što tola so nětkle wšo njećini, zo bychu so wěcy, za kotrychž je najwyšša płaćizna postajena, hišće dróžšo rozpředać mohłe. Wosebje w Barlinje su so w poslednim času wšelakore jebanstwa wukopałe. Tam předawachu někotři butru po 6, 7, *haj 8 hr. za poł kany. Woni dachu* mjenujcy butru po małych kuskach roznošeć a ličachu to, štož sebi wyše postajeneje płaćizny žadachu, jako zarunanjo za swoju prócu a za nałoženy čas.

Na wšelakore zastojnikow zaslepjace wašnjo namakachu tam na dwórnišću, zo cyły wagon „kału“ bě z drohotnymi jabłukami a neplemi nakładżeny. Jenož zwjerćha bě něšto kałowych hłowčkow. Na jenym druhim dwórnišću stoješe wóz „syna“. Hdyž chcychu jón runje wotwjesć, wupokaza so, zo je połny wšelakoho zorna.

Zasy na jenym druhim dwórnišću so wukopa, zo bě we sudźe, hdźež měješe po napismje słowkowa muka być, swinjace mjaso.

Takle so někotři wukormja, hdyž druzy hłodu tradaju a wokhudnu.

⁘

Hubjeńše žně hač lońše zdadźa so lětuše skoro na wšě boki być. Tak n. př. wunjese Mišnjanska radna winica lětsa jenož 80 ctn. kići, loni pak 250 centnarjow.

⁘

Katolikow w Němskej je po nowym wobličenju 24215032; protestantow 40724000. Najwjetša dioecesa je Wrótsławska, kotraž ma 3216188 wěriwych. Po njej stoji hnydom Kólnjanska z někajkimi 70000 mjenje. Najmjenje katolikow ma japošt. vikariat Anhalt (10517). Druha najmjeńša dioecesa je japošt. praefektura saksk. Hornjeje Łužicy. Wona ma 46008 wěriwych. Vikariat sakskoho kralestwa něhdźe 198212.

⁘

Jendźelčan je so do połnócno-narańšeje Francózskeje zasydlił. Stawizny wjele wo tym powědaja, kak je Jendźelska přecy požadliwje za tamnym kóncom Francózskeje hladała. Štož pak z wójnami Francózam njeje wotdobyć mohła, to snadź so jej we wěstej měrje přez přećelstwo, kotrež nětkle z Francózskej dźerži, poradźi. Tak bě njedawno čitać, zo wulke a sławne město Rouen ma hižo cyle jendźelski raz. Štož tam widźiš, je sama jendźelska uniforma; samo na połojcu policajska. Štož słyšiš rěčeć, je jendźelšćina; same napisma na klamach, a najwjacy plakatow, su jendźelscy spisane. Jendźelske wašnjo so drasćić, a so dawać je tam nětkle „modern“ (našočasne). Hač hdy zasy Francózojo tutych swojich spodźiwnych přećelow wotbudu? Jendźelčan je kaž pyr; z ćežka joho wukorjeniš.

⁘

Wjacy mužskich dyžli žónskich je w Bołharskej. To je runje hinak hač w druhich krajach. W Němskej bě n. př. po poslednim ličenju 32 milijónow mužskich, 33 milijónow žónskich, w Bołharskej pak mjez 4,3 milijónami wobydlerjow 2,2 milijónow mužskich. Mjez wjele druhim ma to też te dobre, zo móže so tak skerje kóžda wudać, a njetrjeba čas žiwjenja na wumožnika čakać.

⁘

Hejtman Köpeniski njewumrje. Přecy zasy so tomu abo tamomu poradźi, so za officira wudawać, mjez tym zo snadź je wšědny dźěłaćeŕ. W Elberfeldźe wotsudźichu tele dny wěstoho korbyplećerja na 2 lěće ke ćežkomu jastwu. Wón bě so do jeneje twórnje na municiju jako dohladowaŕ přistajił. Při tym wudawaše so za zastupowacoho officira. Swojoho předstajenoho zaslepi tak, zo tomu ani njenapadny, hdyž tónle zastupowacy officir za nic předołhi čas na leutnanta, potom přecy wyše hač skónčnje na majora postupi. Też w officirskich worštach wědźeše so tak zadźeržeć, zo měješe joho kóždy za to, za čož so wudawaše. Wón nošeše wězo też wšelake wuznamjenjenja. — Skónčnje joho nětko jako jebaka spóznachu. ⁘

Sudnik praša so wobskorženoho: „Sće ženjeny?“ — Wobskorženy: „Haj!“ — Sudnik: „Z kim.“ — Wobskorženy: „Z mojej žonu.“ — Sudnik (njemdry): „Njeŕěćće hłuposće. Je dha žno hdy swět słyšał, zo je hdy štó z jenym mužom woženjeny był?“ — Wobskorženy: „Haj!“ — Sudnik (wšón so pyrjo): „Što? noriće so ze mnu? Štó dha to je?“ — Wobskorženy: „Moja sotra!“

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 4. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 9. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	12				
Rožka, kórc po 160 punt.			18	56				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	—	23	80
Pšeńca			13	60				
„								
Rožka			11	60				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			14	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny								
Pšeńčna muka	4	—	5	50	—	—	—	—
Ržana muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Syno			14	95				
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	4	—	5	—	—	—	3	80
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	—	—	5	—				
Prosata — (w Kamjencu —)	4	50	4	75				
Butra 1 kg	—	—	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	4	60	—	—	—	—	—	—
Pšeńčne wotruby	—	—	—	—	—	—	—	25
Ržane wotruby	—	—	15	50				
Pšeńčny gris	—	—	—	—				
Ržany gris								

„Jednota“
towarstwo kat. Serbow
w Budyšinje
zmeje hakle jutře **njedźelu za tydźeń, 19. novembra,** wječor w 8 hodźinach w towaršni swoju
měsačnu zhromadźiznu.

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 w Budyšinje Před šulerskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

4. novembra 1916.

		Najniža płaćizna		Najwyša płaćizna		Najwěd-niša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	4	80	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	36	—	—
Khlěb	„	—		—	30	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	11	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyše płaćizny)	1 kg	4	80	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	75	4	50	—	—
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow,

Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska droha 1

rózk žitnych wikow.

Kože

kóždeje družiny

kupuje přecy po najwyšših dźeńskich płaćiznach

Heinrich Lange

— **Budyšin** —

4 Cyrkwine naměsto 4

a

11 Žitne wiki 11.

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńših płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Nětčiši čas najlěpši za sadźenjo!

Sadowe štomy
Jahodźiny
Różowe štomiki
Pyšne keŕki

poruča nanajlěpše

Emil Sperling

— wobsedźeŕ štomownje a różownje —

„Bad Heil“ — Wudwoŕ.

Serbske knihi

ze swojimi płaćiznami,

kotrež su hišće dóstać:

Nowa Jězusowa Winica
w najlěpšim zwjazku 9 hr. 25 pj.
w druhim zwjazku 8 hr. 50 pj.

Žiwjenja Swjatych zwjazane 6 hr. 50 pj.

Nowy Zakoń zwjazany 6 hr. — pj.

Duchowna Różownja
jednorje zwjazana z čeŕwjenym rězkom 2 hr. 80 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći dróžše.

Khwalće Knjezowe mjeno
w jednorym zwjazku z čeŕwjenym rězkom 2 hr. 10 pj.
Lěpše zwjazki po kajkosći dróžše.

Křesćanska młodosć — hr. 60 pj.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Wutrobny dźak

a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

wuprajamy z tutym wšitkim přećelam, znatym, susodam, wosebje tež česćenomu **Róženćanskomu wojeŕskomu towaŕstwu** za tak pokojacy wopyt póstywječora a tak bohate k rowu-přewodźenjo, z kotrymž naš luby mandźelski a nan

Hermann Rothe,

kowaŕski mištr w Sernjanach,

hišće po smjerće česć a lubosć wopokazanu dósta. Wosebje wuprajamy tež „Zapłać Bóh tón Knjez“ wšitkim, kotriž su toho luboho zemrětoho w joho dołhej ćežkej khorosći wopytowali a joho a nas pokojeli.

Zrudźena mandźelska a dźěći.

Ćišć knihićišćeŕnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

Nowe pólske kralestwo

so wězo Rusam njelubi. Wšitke sobustawy dumy, tež pólscy, němsko-awstrisku proklamaciju zasudźeja. — Francózske a jendźelske nowiny njewědźa tak prawje, što bychu pisałe. Najprjedy chcychu prajić, zo budźa Polacy z přilubjenjemi jenož zjebani a wobełhani. Ale bórzy dyrbjachu přidać, zo je wěc tola jara khutna a zo móže Rusam a jich zwjazkarjam wjele škodźeć.

Bayerski prync Heinrich,

kotryž je w Rumunskej padnył, hdyž bě loni před Verdunom hižo ćežko ranjeny był, bu do Mnichowa přewjezeny a do kralowskoho rownišća pokhowany. Wón bě syn prynca Arnulfa, najmłódšoho bratra krala Ludwika III. Prync Heinrich bě wubjerny wojak a swěrny katolik. Kruty přećiwo sebi samomu žadaše wón też wot swojich wojakow, bě pak też napřećo kóždomu z nich połny lubosće a přećelniwosće. (b)

W Portugalskej

knježi hubjenstwo. Portugalska ma mało fabrikow, a te su w tu khwilu w jendźelskich rukach. Lud nima zasłužby a khudnje dale bóle. Wojeńske podpjery płaća so njeporjadnje. Wojakam lubja drje wulku mzdu, ale njepłaća ju. Bjez dźiwa, zo nochcedźa wojacy służić. Skoro přecy, hdyž dyrbja wojacy na cuze wukrajne bitwišća, nastawaja zběžki. (b)

Wo rumunskich bitwach

pisa znamjenity norwegski wojeński spisaćel w tamnišich nowinach „Morgenbladet“ něhdźe takle:

Wšitko nuzuje Rumunow k tomu, zjednoćenych njepřećelow přez namjezne překhody do nižšeje runiny njepušćić. Kaž je widźeć, su Rumunojo te derje spóznali a činja tohodla wšo móžne, zo bychu překhody dźerželi. Woprawdźe je jich njemdre wobaranjo zjednoćenym jenož pomału do prědka dało, wosebje fronće generala z Arz w rańšich horach. Falkenhaynowa fronta pak stajnje postupuje, runjež pomału a pod wulkimi wobćežnosćemi. Wšudźom, t. r. na wšěch překhodach, zasakle wojuja, wosebje při překhodźe čerwjeneje wěže k połdnju wot Hermannstadta a w Törzburgskim a Tömözskim překhodźe k połdnju wot Kronstadta. Wšudźom maja zjednoćeni njesměrne wobćežnosće krajinow a sylnych rumunskich wobtwjerdźenjow přewinyć. Ze zadwělowanskej zmužitosću so Rumunojo wobaraja. Hižo leži sněh w tamnych krajinach a poćežuje postup zjednoćenych.

Tola su mjez tym překhody wšudźom wot nich přewinjene. Hižo ćahnu do předalpinskich wyšinow, wot hłubinow a pobočnych dołow roztorhanych. Hižo su też tu wšelake wobtwjerdźenja dobyli, mjez nimi kabatowe wěže. Tola njejsu hišće z horow won a maja tohodla mnohe wobćežnosće njesć.

Zo budźa zjednoćeni wšo činić, zo bychu Rumunsku dobyli, na tym njehodźi so dwělować. Dospołnje nad Rumunskej dobyć, płaći za nich w kóždym nastupanju jara wjele. Němska trjeba žita, tuki, nafta a tak wjele druhich krasnosćow. kotrež su Rnmunojo w swojim kraju nakopili. So rozemi, zo maja też ważne ryzy wojeńske prašenja při tym wjele prajić; tola přede wšěm je drje žadosć za rumunskimi bohatosćemi k surowej offensivje zjednoćenych přećiwo jich najnowšomu a samopašnomu njepřećelej wjedła.

Za zjednoćenych pak je ważne, Rumunow bórzy předobyć ... Z wojeńskich přičinow rumunskeje offensivy dla su Němscy bjez dwěla swoje druhe fronty po móžnosći słabje wobsadźili. To płaći wosebje za zapadnu frontu. Nad Sommu pak maja Němscy telko artillerije a infanterije, zo jendźelsko-francózsku offensivu wudźerža. W tu khwilu Němskim też hubjene wjedro pomha ... (b)

Dalše postupy su mjez tym naši w zapadnej Rumunskej činili, kaž je z němskich rozprawow widźeć. Naše wjednistwo pisa **11. nov.:**

Nadběhi němskich a awstriskich na **sewjerno-rańšej fronće Sydmihórskeje** buchu z **wuspěchom** dale wjedźene.

K wječoru wot drohi z **Predeala do Sinaije** buchu wjacore rumunske linije z **nadběhom wzate** a **160** jatych popadnjenych.

Na překhodnej drozy dale k wječoru běchu wčora mjeńše wojowanja. **200** njepřećelow bu zajatych.

12. nov.:

Na **sydmihórskej rańšej fronće** wotrazychu wčora němscy wojacy k połnocy wot Vitozskoho překhoda wósomkróćne nadběhi njepřećela.

Při wotpokazanju rumunskich nadběhow při horje Fruntu a horje Sate kaž při předobyću njepřećelskich stojnišćow na woběmaj brjohomaj rěki Alsa bu — z wčora wozjewjenymi 200 — **18 officirow**, přez **1000 jatych** a **7 kanonow** dobytych. Při Predealskej drozy, při Szurdukskim překhodźe a pola Orsovy naše prědkne wodźělenja postupowachu.

13. nov.:

W **Gyergyo-horach** su němske a awstriske bataillony horu Bitca-Arsilor dobyłe. Tam, na wyšinach k ranju wot Belbora a na rańšim brjozy Putny spytowachu Rusojo we wósomkróćnym nadběhu podarmo, nam prjedy dobytu krajinu zasy wotewzać.

Też na horach k woběmaj stronomaj Vitozskoho překhoda buchu njepřećelske wustorki wotpokazane.

K **sewjernomu wječoru** wot **Kompolung** buchu **Kandesti** dobyte.

K **južnomu ranju** wot překhoda čerwjeneje wěže a Kurdukskeje drohi kaž też k połnocy wot Orsowy Rumunscy ze sylnymi napřećiwnymi nadběhami ničo njewučinichu; zhubichu wjele ludźi a **1000 jatych.**

14. nov.:

Před nadběhami němskich a awstriskich wójskow je **Rusa w Gyergyo-horach** na mjezu **cofał;** też k połdnju Toelgyes-překhoda postupowachu bayerske a awstriske bataillony najebać sylne wobaranjo njepřećela.

Na **južnej sydmihórskej fronće** wojuja naši zbožownje dale. Zasy bu **wjacy stow njepřećelow** zajatych, při překhodźe **čerwjeneje wěže samym 6 officirow a 650 muži.**

15. nov:

W za nas wuspěšnych lěsnych a hórskich wojowanjach při drohach, kotrež do **Walachiskeje** wjedu, su Rumunojo wčora na jatych **23 officirow** a **1800 muži**, na popadźe 4 kanony a wjacore mašinske zhubili. (b)

Popad w Konstanzy

je nětko ličeny; dobychmy tam 30000 tunow petroleja, 27000 tunow benzina, 17000 tunow mineralnoho wolija, kopicy žitow, cokora, kofeja, cyrobu za wójsko a wobydlerstwo na wjacy měsacow.

W Macedoniskej

su při rěcy Černa njepřećeljo mócnje nadběhali bjez wjetšoho wuspěcha. Najwjacy woprowachu zasy Serbojo, kotrychž poslednje powostanki mrěja.

Na ruskich wojownišćach

sčinichu naši rjane dobyćo pola wsy a hórki **Skrobowa** k južnomu wječorej wot **Minska.** Pod generalmajorom z Woyna dobychu tam naši po dobrym přihotowanju **4 km šěroko ruske stojnišća,** zajachu **49 officirow** a **3380 muži** a wzachu **27 mašinskich** a **12 mjetakow.** Wšě napřećiwne ruske nadběhi buchu wotpokazane. Zbožownje wojowachu naši też zasy pola Narajowki.

Na zapadnych bitwišćach

buchu mnohe ćežke nadběhi Francózow a Jendźelčanow wotpokazane. Při surowych wojowanjach 13. nov. radźi so Jendźelčanam při Ancri němski rózk k južnomu wječorej so wupřestrjewacy po ćežkim koncentriskim wohnju wzać. Wsy Beaumont-Hamel a St. Pierre-Divion a nazajtra hišće Beaucourt při tym zhubichmy. Dalše nadběhi buchu krawnje wotpokazane. Wobej stronje dyrbješej ludźi woprować, naši jako zakitarjo wosebje nahladnu ličbu jatych.

Naši lětarjo

su w měsacu okt. runje tak wušiknje wusłědźeli a wobkedźbowali kaž zmužiće wojowali. **104** lětakow naši njepřećeljo na wšěch wojownišćach zhubichu, 83 z nich w powětrnych wojowanjach. 60 tutych lětakow je w našich rukach.

My zhubichmy 17 lětakow.

„Imperatrize Maria“,

ruska wójnska łódź, je so w Čornym Morju podnuriła. Łódź bě něhdźe 23000 tunow wulka a lěta 1913 twarjena. 4 officirow a 145 muži je so sobu zatepiło. — Wo druhej ruskej łódźi, 13000 abo 15000 tunow wulkim křižaku, přikhadźeja powěsće, zo je w finiskim zaliwje na dno zajěł.

Naše podmórniki

su jara sylnje dźěłali. Mjez mnohimi powěsćemi pisa so 16. nov. z Barlina:

Jedyn z našich podmórnikow je 5. nov. 80 mil wot Malty něhdźe 12000 tunow wulki njepřećelski parnik, kiž wojakow wozy a kiž bě wot zničeri a rybakowych łódźi přewodźany, z torpedom podnuril. (b)

Swětny rozhlad.

Sakska.

Nowa wólba. We wokrjesu Oschatz—Wurzen—Grimma budźa 23. nov. nowowólby do kejžorstwowoho sejma na město zemrětoho zapósłanca Giese. W času našeje wójny bě hewak powšitkownje wašnjo, zo strona, ke kotrejž bě prjedawši zapósłanc słušał, nowoho kandidata postaji a druhe strony přećiwo njomu njedźěłachu, ani napřećiwnoho kandidata njepostajichu. W Oschatzu pak su socialdemokraći tute dobre wašnjo wopušćili. Su swojoho kandidata Lipinskoho, kotryž bě 1912 z někotrymi hłosami podležał, z nowa postajili a sylnje za njoho agituja. Lipinski słuša k sylnje radikalnym socialdemokratam, a joho wólba by w ćežkim času k wobžarowanju była. Wšitke druhe strony su so za konservativnoho kandidata fabrikanta dr. Wildgrube z Drježdźan wuprajiłe. Konservativni pilnje zhromadźizny dźerža. Zańdźenu njedźelu mějachu derje wopytanu zhromadźiznu we Wurzenje, na kotrejž znaty zapósłanc hrabja Westarp wubjernje rěčeše.

Socialdemokratam so ze wšěm prawom jara za zło bjerje, zo su wólbny njeměr ze swojim zadźerženjom zawinyli. Hižo so wo tym rěči, zo budźa w druhich wokrjesach nětko přećiwo nim runje tak činić. Z tym móhli lohko sydła zhubić, na př. wokrjes Köln II, hdźež bu 1912 nětko zemrěty social-

demokrat Hofrichter jenož z nacionalliberalnej pomocu woleny.

Hrabja Montgelas †. Bayerski pósłanc na sakskim kralowskim dworje je njedźelu wječor w 6 hodź. po dlějšej khorosći w Drježdźanach wumrěł. Joho ćěło bu srjedu popołdnju přez knjeza biskopa dr. Löbmanna požohnowane a potom do njebоćičkoho domizny na hród Egglkofen w Bayerskej přewjezene. — Hrabja Montgelas bě wěrny Bayer, kiž runje tak kruće k swojomu kralowskomu domej kaž ke katolskej cyrkwi stoješe, a to bjez stracha wuznawaše. Zdźerži w Sakskej dobre wopomnjećo.

Němska.

„Swobodny puć wšěm khmanym“, tak je kancler Bethmann-Hollweg hižo před dlějšim časom w kejžorstwowym sejmje prajił. To měješe rěkać, zo ma kóždy prawo na te městno, ke kotromuž so po swojich wosobinskich samotnosćach a swojej khmánosći hodźi. Při wobsadźowanjach městnow njeměło so dźiwać na ród, nabožnistwo atd. „Bayerski Kurier“ so nětko praša, hač je wěrno, zo je w civilnym zarjadnistwje w Belgiskej wjacy israelitow hač katolikow, zo su w zarjadnistwje w Pólskej tež katolikojo jara wróćo stajeni, zo buchu při postajenju professorow w Konstantinoplu jenož protestantojo powołani, a zo buchu na universiće w Genće — tam bu njedawno nowa němska universita wotewrjena — jenož lutherscy wučerjo přistajeni.

Zo katolscy w Němskej ćežko k statnym městnam přińdu, k wyššim skoro ženje, je stara skóržba. Snadź wójna tu tola k wjetšej sprawnosći dowjedźe.

Wójsko domowiny. Kejžorstwowy sejm budźe najskerje hižo na kónc toho abo započatk přichodnoho měsaca — nic hakle we februaru, kaž bě wučinjene — powołany, zo by wo nowym zakonju wuradźał, kotryž zwjazkowa rada w tu khwilu přihotuje. Jedna so wo to, zo by po móžnosći wjele ludźi na někajke wašnjo za wójnu sobu dźěłało. Wonka w polu wojuja naši wojacy, nutřka w kraju stara so wo wójnske potrjeby wójnski hamt ze swojimi mnohimi wodźělemi, kotryž pod zastupnym wójnskim ministrom excellencu Gröner stoji. Nětko jedna so hišće wo to, dosć dźěławych mocow wobstarać. Wójna je tak surowa a ćežka, w njej jedna so za nas wo cyłe byćo a wobstaćo, tak zo nichtó njesmě prózdny přihladować. Je dźěn přecy hišće wjele muži a žonow bjez wěstoho powołanja a dźěła. Za nich dyrbja so dźěła pytać a rjadować. Dźěłać njeje hańba. W Jendźelskej samo žony ministrow w municionskich fabrikach dźěłaja. Wojeńska służba njebudźe tohodla přez 45. lěto podlějšena. Tež tón, kiž ma w swojim powołanju činić, njebudźe k wójnskomu dźěłu nućeny.

K proklamaciji pólskoho kralestwa

wozjewja „Der Deutsche Ostmarkenverein“ sćěhowace: ... Z tym ma „Ostmarkenverein“ ličić a po tym swoje přichodne skutkowanja złožeć. Wón nima tónle čas za wšelakore posudźace rozpominanja za khmany. Wašnjo joho skutkowanja budźe wosebje po tym so měć dyrbjeć, kak budźa Polacy wosrjedź a z wonka našich mjezow swoje wulke winowatosće připóznawać, kotrež jim z toho dara wurostu, kiž so ze žanym druhim njepřiruna, kotryž jim dźensa Němska ze swojim zwjazkarjom jako wunošk njewuprajnych woporow poskića. My w Němskej směmy cyle wěsće so nadźijeć, zo Polacy, hdyž su so jim jich přeća dopjelniłe, te žadanja spokoja, kotrež Němska stajeć dyrbi, zo by wojeńscy dospołnje škitana była a politiscy a hospodarscy so jenak wuwiwać mohła, a zo naši pólscy sobuwobydlerjo narodne wojowanja w narańšich kóncach přez to skónča, zo so do wobstojnosćow podadźa, kajkež su so wuwiłe, a k dobromu kejžorstwa sobuskutkuja. Ćim jasnišo woni tute spóznaćo ze słowom a skutkom doswědča, ćim prjedy so te dobre docpěje a ćim bóle žohnowany so přichod wutwori, kotryž tutomu nowomu krajej wukćěć móže.

Z Pětrohrodu zdźěła telegrafiska agentura: „Wšitcy sobustawy dumy, ruscy kaž pólscy, su manifest, wot Němskeje a Awstriskeje wo nowym wutworjenju Pólskeje wozjewjeny, z wulkej njespokojnosću přijeli.“ —

Wulke wjeselo pak zbudźi, kaž so přez Genf z Pariza wozjewja, proklamacija pólskoho kralestwa mjez Polakami, kotřiž w Parizu přebywaju. Woni zarjadowachu wulki swjedźeń, hdźež swoju radosć zjawnje wuprajichu. Skónčnje pak bu tola zhromadźizna wot francózskeje wyšnosće zběhnjena. Nahladny professor hrabja Bobrinski měješe tam wulku rěć, při kotrejž też tole praji: Njepřećelojo Francózskeje, kotrychž dyrbimy też my, dokelž je Francózska naša druha wótčina, za swojich měć, su Pólsku z rozpadankow tych krajow, přez kotrež swěta-wójna wuješe, jako nowe, samostatne kralestwo zasy zbudźili. Naša domizna njeleži wjacy na wulkim pohrjebnišću mortwych ludow. Pólska je zasy wožiwiła a njeje wjacy žane prózdne mjeno, kotrež mjenujo naši nanojo a wótcojo, veteranojo z krawnych wojowanjow wo swobodu wótčiny, z bolosću sylzy ronjachu. Tola naše začuwanja su dźělene, přetož my smy Polacy a zdobom Francózojo. Polacy smy po našim znutřkownym začuwanju a Polacy też z cyłeje wutroby a też z cyłej dušu. My wisamy z kóždej nitku na wulkich dopomnjećach našeje domizny k ranju ležaceje. My drje běchmy wočakowali, zo budźe Pólska přez sławnu Francózsku wumožena, přetož přez cyły lětstotk złožachmy wšu swoju nadźiju na nju. Wot ludu Napoleona wočakowachmy swoju domiznu zasy wróćo. Nětko je hinak přišło, a njepřećel je do našoho wosuda zapřimnył a našu domiznu zasy wutwaril. My smy přeswědčeni, zo nas naši přećeljo našim podtłóčerjam, Rusam, ženje wjacy njepřepodadźa; my wočakujemy, zo Francózska jako prěni kraj nowu Pólsku připóznaje. Snadź mohła tak Pólska hišće jónu móst k francózsko-němskomu wujednanju być.“

Tutym słowam najwjacy Polakow přihłosowaše; mnozy pak też přećiwo nim hwizdachu a syčachu. Skónčnje bu zhromadźizna wot wyšnosće skónčena, a někotři

Wróći so mi?...

Wot Iwana Wasowa.

(Skónčenjo.)

Měr so zwoni.

Hody su blizko ... Wojacy přikhadźeju domoj. Też do Wietrena su so hižo někotři wróćili.

Jenož Stojan hišće domoj njeje — też ani powěšće wo nim dotal njedóńdźe. — Staruščy je styskno, zrudoba na wutrobje žerje, hrozne mysle jej hłowu muća.

Jedyn dźeń po druhim so minje; přecy hladajo na zahrodcyne durička, zasy a zasy posłuchajo, hač tola so šćerčo njewotewrja ...

Raangiel Stojnoff je so wróćił a Pětr Denkowijat a bratřa Stematoffec su też zasy domoj přišli.

Cena wot jenoho k druhomu khodźo so za swojim praša ... Nichtó wo nim ničo njewě. Při započatku wójny drje běchu Stojana w polu widźeli, potom pak njebě so nihdźe pokazał.

Je jej, jako by jej wutroba wotemrěła ... wot khěžki do khěžki pyta swojoho Stojana.

„Maći! ... Wujowy syn Dimitrij je so wróćił!“ wołajo Kina ćežko zdychujo do jstwy přiběža.

Cena dźěše Dimitrija domoj witać.

„Budź witany do lubeje domizny, Dimitrijo! Hdźe dha pak maš Stojana?“

Tola też Dimitrij ničo wo nim njewě.

„Móžno, zo su joho do Widyna pósłali, abo zo so po druhim puću domoj wróći“, wón zamoleny zabórča.

„Luby Božo ... hdźe je jenož naš Stojan wostał?“ žałosći płačo starosćiwa mać, hdyž je hižo zasy doma.

Na to dźěše Stojanku wopytać. Hižo wonka před khěžu jej wutroba třepotaše.

„Cyle wěsće budźe mi Stojanka rjec móc, zo je postrow wot Stojana dóstała, a zo so k hodom wróći“, sebi mysleše. „Z najmjeńša něšto pokojacych słowčkow za mnje změje.“

Tola ně, Stojanka mjelči ...

Wóčcy, rjanej brunej, stej mokrej ...

* * *

Cyła wjes je na nohach. Chce prěni połk, kiž so z boja domoj wróća, postrowić.

Wosrjedź wjeski, napřećo Ceninej khěžcy, běchu wjesne holcy dwě žerdźi do zemje zabiłe, horjeka hromadźe zwjazałe, tak zo so wrota być zdachu. Też běchu sebi šmrěkowe hałžki z horow přinjesłe a wokoło žerdźi zwiłe. Horjeka na wrotach wisaše wěnc ze słowami: „Budźće witani, zmužići wojowarjo!“ Cyłe čestne wrota běchu z khorhojčkami w bołharskich barbach wupyšene ...

Dobyćerski połk přićahny ... a so zasy miny.

„Najskerje přińdźe za nimi! ... Abo chce hakle hody přińć? Cyle wěsće swjate dny w cuzbje njewostanje“, so zrudna mać sama so pokoja. „Też nětkle dźěn 'šće so dys a dys jedyn wróća ... hišće njeje wječor ... cyle wěsće přińdźe ... derje wě, kelko jich ze žadosću na njoho čakaju ...“

* * *

Rano zahe dźěše staruška nazajtra do cyrkwički. Wuměniła bě frank, kotryž bě jej Stojan připósłał. Za njón kupi swěčki a zaswěći je před wołtarjom.

Wša wjesoła a tróštna so domoj wróći.

„Haj, haj ... dźensa so cyle wěsće wróći ... jutře su hody ... dołho wjacy njetrjebamy na njoho čakać ...“, tak sebi šukota. „Najzbóžniša knježna, wróć mi joho zasy! ... swjaty jandźelo pěstonje! ... tróštuj mje! ... Jězu Khryšće, smil so nade mnu!“

A hdyž domoj přińdźe, ju Kina přećelnje domoj wita a jej powěda, zo su so też druzy wjesni hólcy zasy domoj wróćili.

Cena so rozmjerza ... jeje wobličo so pokhmuri.

„Njecham, zo mi tu přecy bledźiš, hdyž druzy domoj přińdu ... Dźi radšo bratrej napřećo, kaž to druhe pěkne dźěći činja“, wotmołwi kaž ze złobami.

„Maći, hnydom nastajimoj so ze sotru na puć!“ zawoła Radulšo.

A dźěšći běžeštej po zawitym puću, kotryž na drohu wjedźe, a docpěštej hórku.

W zahrodcy před woknami pak čakaše hižo staruška, zo by so domojwróćacoho powitała ... * * *

Zymny wětr duje z horow. Cyła krajina je ze sněhom pokryta. Njebjo je mhłowe, ćmowe. Rapaki lětaju přez puć abo krjechtaju z nahich štomowych wjeršow.

Tu a tam po drozy, kotraž do Ichtymowskeje doliny wjedźe, stoja črjódy žonow,

z hosći, mjez nimi też professor hrabja Bobrinski, buchu zajeći.

Pólska.

Nowu statnu radu a sejm je zarjadnistwo młodej Pólskej hižo přilubiło a tak khětře hač móžno budźa so k tomu wólby přihotować. Tak počina so we srjedź wójny wustawa za nowe kralestwo twarić.

Zběrka za Polakow, kotraž so na namołwjenjo swjatoho wótca po cyłym swěće wotměwaše, je hač do 20. oktobra wunjesła 3 791 273 frankow, z Němskeje je při tym 1 601 381 frankow, ze Zjednoćenych Statow 708 451 fr., z Awstriskeje 293 296 fr., z Iriskeje 287 572 fr., z Jendźelskeje 145 921 fr., z Kanady 128 562 fr., z Francózskeje 113 439 fr. atd.

Francózska.

Wuhlo brachuje w Francózskej dale bóle. Mnohe twornje hroža, zo budźa dyrbjeć přestać dźěłać. Rozswětlenjo městow a domow je wobmjezowane, tak daloko hač so někak hodźi. Nětko chcedźa zawjesć, zo so předawarnje a klamy hižo w 6 hodź. zamkaja. Korčmy dyrbja po 10 hodź. zamkać. Kaž w Francózskej a hišće wjele hórje je w Italskej. Tam dyrbja mnohe železniske ćahi přestawać jězdźić. Hłowna wina, zo wuhlo njedosaha, su němske podmórniki, kotrež dale wjacy łódźi podnurjeja.

Grichiska

ćerpi dale ćežo pod křudom štworozjednoćeństwa. Kral je dyrbjał Venizelej přikhilenych officirow ze zajeća pušćić a jim přilubić, zo budźa po wójnje zasy přistajeni bjez kóždeje škody. Municiju, železnicy a łódźe bjeru Francózojo. Kral protestuje, ale ententa čini štož chce a praji, zo budźe to wšo k zbožu Grichiskeje.

Awstraliska.

Wojeńska służba. Kaž su Jendźelčenjo doma powšitkownu wojeńsku službu zawjedli, tak bychu to rady też w swojich kolonijach činili. Z Awstraliskej chcychu započeć. Tamniši minister Hughes bě měsacy dołho we Londonje a dźěłaše potom doma pilnje za zawjedźenjo służby. Ale při powšitkownym ludowym wothłosowanju wupraji so wjetšina přećiwo službje. Hughes, kotryž je z dźěłaćerskeje strony wušoł, měješe swojich samsnych towaršow přećiwo sebi a budźe drje předsydstwo w ministeriju złožić dyrbjeć. Jendźelskomu knježeństwu je wěc jara njeluba, dokelž wojakow trjeba a so boji, zo budźa druhe kolonije Awstraliskej sćěhować.

Amerika.

Wilson je woleny. Republikanscy njechadźa to hišće přidać, zda pak so wěste być.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. Wójnske wuznamjenjenja su dale dóstali:

51. **Jan Čoch** (Bušic) **z Boranec,** dźesatnik w reservnym pěšim regimenće čo. ... Wón so při nadpadźe, kotryž Francózojo (nad Sommu) w nocy z ručnymi granatami sčinichu, z wosebitej zmužitosću wuznamjeni. Za to dósta 17. aug. Friedrich-Augustowu medalju.

52. Jurij Krawc z Bronja, podwyšk pola mašinskich třělbow regimenta čo. ..., hižo tři razy ranjeny a wobsedźeŕ železnoho křiža. Wón so znowa pola Verduna z ważnej powěsću z posłuchanskeje straže (Horchposten) wróći. Za tutu wurjadnu kedźbnosć spožčichu jomu 3. oktobra Badensku zasłužbnu medalju.

53. Stabowy lěkaŕ dr. med. **Max Pětranc ze Zdźěrje.** Wón hižo 3 wójnske wuznamjenjenja wobsedźi. K tomu dósta nětko jako nowe připóznaćo wutrajnosće při zastaranju ranjenych: Krónu k ryćeŕskomu křižej Albrechtowoho rjadu.

⁘

Z Ralbic. Syn našeje wosady Mikławš Rab z Ralbic, kotryž na 3. dnju wójny jako grenaděr w 1. grenad. połku čo. 100 sobu do pola ćehnješe a tam hižo loni jako dźesatnik Friedrich-Augustowu medalju dósta, bu njedawno na podwyška powyšeny a ze železnym křižom wuznamjenjeny. — Přejemy, zo by so bórzy strowy zasy domoj wróćił.

⁘

Z Rakec. Kermušnu njedźelu zeńdźe so naše towaŕstwo „Serbska Lipa“ k swójbnomu posedźenju, na kotrymž so rjana ličba žonow wobdźěli. Za přednošk běchmy sebi knjeza wučerja Słodeńka skazali, kotryž też najebać njerjanoho wjedra přińdźe. Přez połdra hodźiny rěčeše wo zańdźenych a přitomnych časach, kak je so človjestwo wuwiwało wot prastareje doby hač do dźensnišoho dnja, hdźež so joho postup mjenuje „moderna“ kultura. Wězo spominaše też na nětčišu wójnu z jeje njekhmanstwom a njeskutkom. Nětko dyrbi kóždy swoje mocy napinać, lěnjoho pasć nichtó njesmě, też nic so tajkoho dźěła bojeć, kotrež njejsmy hewak zwučeni. Wójna je něštožkuli powróćiła, nahlady přeměniła. Jeli chcemy wobstać, ma so też lud w městach z trěbnej cyrobu zastarać, wosebje ći, kotřiž brónje přećiwo našim njepřećelam dźěłaja. Z nimi też wjesnjenjo padnu, cyły kraj. Nětko móže něchtóžkuli swoju lubosć k bližšomu wopokazać. Dale wopominaše nowotworjene pólske kralestwo, za kotrymž Polacy wjacy hač 100 lět žedźachu. Tola jich narodny són so do čista njedopjelni. — Přednošk, kiž do struchłych myslow też žortne plećeše, bu z wulkim dźakom přijaty.

⁘ Wšelčizny. ⁘

Wo wulkich khostanjach dla předroženja móžeš nětkle skoro wšědnje čitać. W juniju bu w Lipsku wěsty rěznik Röger k 3000 hr. khostanja wotsudźeny, dokelž bě sebi za byka, kotrohož bě něhdźe kupił, na 500 hr. wjacy žadał, hač bě cyle krótki čas před tym za njoho dał. Njedawno bu z nowa wotsudźeny,

---

holcow a dźěći, kotrež su doćahowarjam napřećo šle. Přetož přecy hišće wojacy přikhadźeja, pak z čŕjódami, pak jedyn samón.

Kina a Radulšo staj prěnju čŕjódu přešćahnyłoj, też druhu — skónčnje posledniu — a hišće dźetaj dale. Chcetaj prěnjej być, kotrajž Stojana wuhladataj — a postrowitaj.

Hižo wot daloka joho spóznajetaj, byrnjež jimaj wětr sněh do wočow mjetał.

Droha wjedźe přez hórku. Što so za njej stawa, njeje widźeć. Rina a Radulšo hišće też tam doběžitaj.

Dwaj wojakaj, wot nopa hač do stopa ze sněhom zaplacanaj, přikhadźataj.

Ně! ... tu njeje pódla! ...

„Hejda! ... přińdu hišće wojacy z horow?“ praša so Kina.

„Njewěmoj, holčo! Na koho dha čakataj?“

„Na našoho bratra“, wotmołwi Radulšo.

Sprócnaj pućowarjej so zasy zhubitaj.

Wóčcy Kininej sahatej přecy runje po puću do dalokosće ... Wobej mjerznjetej ... wona třepota a Radulšo třepota ... Tola bratr so wróći, a tuž chcetaj na njoho čakać, z nim chcetaj so wróćić, hewak budźe mać so rudźić a płakać ...

Wóz z dwěmaj mužskimaj, kotrajž staj do ćopłych dołhich kožuchow zawalenaj, so bliži. Kina zadźerža konjej.

„Knježe, přikhadźa hišće wjacy wojakow z horow?“ ...

„Njewěm, mój hołbiko“, wotmołwi jedyn z njeju, kožuchowy khornaŕ wočiniwši, a dźiwaše so dźěśćomaj, kotrejž cyle zmjerznjenej před wozom stojitej ...

A wóz dale jědźe.

Dźěśći pak kaž přimjerznjenej stojitej.

Hodźiny so minu ... Zymny wětr přecy bóle hwizda ... mjeta ze suknjemi ... wěje jimaj sněh do wočow. Dźěśći pak stojo dale čakatej ...

Woči su do dalokosće złożenej; přecy hladatej a zasy hladatej, hač so ničo žiwe njebliži ...

Nadobo zabi Kinje wutroba sylnišo ... Što tamle je? Rajtarjo přikhadźeju po drozy! Telko wojakow! ... Cyle wěśće je bratr mjez nimi!

Wóčcy jej žehlitej, tak wótrje hlada ... Kaž wětr přijěchaju wojacy a runje tak khětře so zasy zhubichu ...

Kina jim kiwa, zo bychu pozastali. Ale kiwa jim podarmo. Skónčnje dwaj wyškaj, kotrajž běštaj trochu wróćo wostałoj, pozastaštaj.

„Knježe, je naš bratŕa mjez jěcharjemi?“ praša so płačo.

Dźiwajo so wopraša so jedyn z wyškow: „Što je bratŕa?“

„Bratŕa Stojan?“ ... Naš bratr Stojan“, woła Radulšo zamjerzany a dźiwa so, kak jedyn wyšk, a to w tak rjanej drasće, njewě, što Stojan, joho bratr je.

„Kajki Stojan?“ wospjetowaše jedyn z teju wyškow.

„Stojan z Wietrna“, wotmołwi Kina, tak, kaž by bratra tola kóždy znać dyrbjał.

Wyšk bórčeše něšto swojomu towaršej, a na to wopraša so přećelnje: „Služi waš bratŕa pola kavalerije?“

„Haj! ... haj!“ wotmołwi wbohe holčo, kotrež ničo wo wojeństwje njerozemješe.

„Wón pola nas njeje ...“

„He ... dźěśći, dźitej tola hnydom domoj ... tu tola zmjerznjetej“, zawoła druhi wyšk, a z wotrohami do konjow štapiwši jěchaštaj kaž njemdraj za swojimi.

Kina płakaše, a Radulšej też sylzy do wočow stupachu. Rucy a nozy běštej jimaj zmjerznyłoj, a wobličo měješej cyle módre.

Na cyłej drozy hač k wjescy nichtó wjacy njebě. Ći, kotřiž běchu swojim napřećo šli, běchu so wróćili. Wječor dźěn so bliže a wětr bywaše přecy zymniši. Nazdala hišće běchu jězdni widźeć, a jich wjesołe spěwy njeseše wětr hač k dźěśćomaj.

Skónčnje podaštaj so Kina a Radulšo domoj.

Nóc so bliže.

Rucy hłuboko do rukawow tyknywši, dźěštaj płačo, a mysleštaj sebi na mać, kotraž třoch w zahrodcy wočakuje ...

Nowy wóz z třomi konjemi přijědźe z hórki.

„Knježe, přikhadźeju hišće wojacy? ...“

Wóz so nimo njeju šmórny. We ćmi dźěn ničo widźeć njebě ...

A wětr surowje hwizdaše ... kaž by wón chcył dźěśćomaj wotmołwić. Wot wječora, wot bitwišća sem duješe, tam z tych horow, hdźež bě we winicach pola Pirota row Stojanowy.

J. C. Ž.

dokelž bě sebi za centnar swinjacoho mjasa 120 hr. wjacy płaćić dał, hač bě sam płaćił. Za tajke droženjo ma nětko 10000 hr. khostanja wotwjesć abo 666 dnjow sedźeć.

W Cwikawje zasy bu E. Göldnerjej, wobsedźerjej wulkeje předźerńje w Krimičawje, 245085 hr., potajkim skoro štwórć milijóna, khostanja napołoženych. Wón bě wšelake wuswojene tkaliny předźěłać dał, bjez wyšnosćineje dowolnosće dale předał a sebi wjetšu płaćiznu žadał, hač je směł.

⁘

Buram někotři radźi wumjetuja, zo sebi přewulke płaćizny za swoje wupłody žadaju. Što pak po prawom je, kotryž wěcy droži? W „Berl. L.-Anz." piše wěsty ryćeŕkubleŕ A. z Treskowa tole: „... Hdyž běch tam ... na dwórnišću, zetkach dwě khudušcy zdrasćenej žónskej, kotrejž w dźěćacym wózyčku kulrěpu wjezeštej. Hdyž so jeju woprašach, kelko stej za nju dałoj, powědaštej mi, zo je centnar za 6,50 hr., a zo stej wjesołej, zo stej tak tunjo dóstałoj, přetož pola małoho překupca ma so za jenu rěpu 40 pj. dać. My přeličichmy rěpy, kelkož jich na wozu bě: 35. Centnar by po tym był pola překupca 14 hr.

Što lichuje? Bur dóstawa, hdyž je na staciju dowjezł, za centar 2,50 hr.; k tomu maju so na dowoz 50 pj. přirazyć. Dojědźe-li wóz z 200 ctn. nakładźeny na dwórnišćo, dha přińdźe 200 centnari 600 hr.; centnar po 3 hr. Žónske jězdźa na dwórnišćo a kupuja centnar z woza za 6,50 hr.; potajkim přirazy překupc na wóz 700 hr. Kupuja-li so rěpy pola małoho překupca, přińdźe 200 cent. po 14 hr. zwužićerja na 2800 hr. Spłodźeŕ (bur) dóstawa loco Barlin 600 hr. za 200 centnarski wóz; prěni kupc na dwórnišću 1300 hr., posledni 2800 hr. Dalše rozjasnjenja njejsu trěbne. A to rěka, ludej zeživjenjo tunje činić!"

⁘

Wo zastaranjo z jědźu za zymu je lětsa kóždomu bóle dyžli hdy, wosebje też wulkim městam činić. Dokelž z mjasom a neplemi ženje so wuńć njehodźi, dyrbi też zelenina za zymu wostać. Zo by so wona strowa wužić mohła, je so postajiło, zo ma so jeje tak wjele hač móžno sušić. W Barlinje bu njedawno sušeŕnja natwarjena, hdźež wob dźeń 40000 kg zeleniny suša, wosebje běły kał, špinat a wirsink.

⁘

Neple (běrny) nic skotej dawać, ale skoro wšě druhim wotwjesć, so někotromužkuli hospodarjej njecha. Njemóžeš dźěn so tomu dźiwać, hdyž bychu jomu zawěsće wjacy wunjesłe, hdy by z nimi skót kormić abo na warjenjo spiritusa předać mohł. Zo bychu so přikaznjam wyšnosće wuwili, tu a tam něštožkuli spytuja. Tak na př. krajny rada wokrjesa Allensteina wozjewja, zo bu jomu znate, zo su w joho wokrjesu mnozy hospodarjo neplace rynčki dospołnje zamjetali a zwurunali, tak zo wo nich ničo wjacy widźeć njeje. Neple pak su w zemi wostajili.

⁘

Symjeńtne neple wobstara kóždomu, štóž chce měć, krajna kulturna rada z Póznańskeje, Pomorskeje a Šlezskeje. Za centnar zažnych ma so płaćić 8—10 hr., za pózdnje po 7,50 hr.

⁘

Ćazanjo běrnow. Ze Zweibrücken (we Pfalcy) pisa A. P. 11. nov. 16. (čo. 522): Kral. wokrjesny hamt Zweibrücken wozjewja: We přichodnym tydźenju započina so w komunalnym wokrjesu Zweibrücken za město a wsy z ćazanjom běrnow. Dokelž so při tym jeno 2,50 hr. za centnar płaći město 4 hr., kotrež so při swobodnym předawanju dawaju, potrjechi z tym wšěch ratarjow, kotřiž płody wróćo dźeržachu a z tym pokazachu, zo chcedźa swojich sobućłowjekow zahłódnić dać, drje ćežke, ale jara zasłužene khostanjo.

⁘

Wulke njezbožo sta so njedawno pola Rahnsdorfa. Spěšnik zajědźe tam do čŕjódy holcow, kotrež na železniskej čarje dźěłachu; 19 z nich přińdźe při tym wo žiwjenjo. Wo nimi piše 15. t. m. „Deutscher Volksfreund": Wopory tutoho njezboža běchu katolske a bydlachu hižo přez něšto měsacow w Friedrichshagenu. Porjadnje běchu tute holcy kóždu njedźelu při Božich służbach w Franciskusowej kapali přitomne. Najwjacy z tych znjezbożenych běchu před tydźenjom abo dwěmaj njedźelomaj swj. sakramenty dóstałe. Přez swoje dobre zadźerženjo běchu sebi wone we wosadźe Friedrichshagen powšitkownu česćomnosć dobyłe. Hdyž bě so wo njezbožu powěsć roznjesła, khwataše hnydom wjesny duchowny, kuratus Fiedler ze swjatymi sakramentami na městno, hdźež bě so njezbožo stało. Tola wón namaka jenož hroznje wobškodźene ćěła. Wón móžeše je jenož ze swjećenej wodu pokrjepić a modlitwy za mrějacych wuspěwać. Njedźelu a póndźelu dojědźechu přiwuzni. Z nimi měješe kóždy wosebje też jich jednoroho zwonkownoho a hłubokeje zrudoby dla najwutrobnišu sobuželnosć. Póndźelu dop. 7¼ hodź. wotmě so za duše tych zemrětych w Franciskusowej kapali swjatočne Requiem. To bě bolostny podawk, hdyž so do „De profundis" a „Libera" žałosćenjo a płakanjo maćerjow měšeše. Na 50 přiwuznych bě so zešło. Kóžde ranjo posylnjachu so při blidźe Božim ze swj. woprawjenjom a přez paćeŕ za swojich, kotrež su tak nadobo wo swoje žiwjenjo přišłe. — Štwórtk, 16. nov. bu 18 z tych zemrětych holcow na wosadnym pohrjebnišću w Rahnsdorfje k wěčnomu wotpočinkej přepodatych.

⁘

Z człowieskej złósću ličił njebě dobry hospodaŕ w Leuba. Tón bě, zo njeby wuronjene zorno na polu wostało, tam čŕjódu kur dowjezł. Jako kurjenc měješe jim k tomu připrawjeny wóz służić. Kury też pilnje zornjaika zběrachu a derje lehnjechu. Hospodaŕ so wjeseleše. Ale kak so stróži, hdyž tam jónu rano zasy won přińdźe! Wóz stoješe prózdny a nihdźe njebě wjacy kokoški, ani jejka. Něchtó khłóšći abo też nahrabny bě sebi po nje dóšoł.

⁘

Z Wiena so 11. nov. piše, zo je po wozjewjenjach, kotrež buchu namjeznym póstowym wustawam připósłane, censura listow we wobkhodźe z Němskej wot 8. novembra zběhnjena. Tute postajenjo pak njepłaći za listy, kotrež z Němskeje do Awstriskeje du. Te budźa dale cenzurowane a tuž njesmědźa so zalěpjene póstej přepodawać.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

„Jednota"
towaŕstwo kat. Serbow
w Budyšinje
změje jutře **njedźelu 19. novembra,** wječor w 8 hodźinach w towaršni swoju
měsačnu zhromadźiznu.

Swjedźeńska baseń

přednjesena
na Šewčikec sležbornym kwasu w Ralbicach.

Wot horow sym domoj přikhwatała
Wot lěsow Čornoboha, Lubina:
Sym statok mój radlubje wopušćiła,
Zo mohła z Wamaj swjećić wjesoła.

Dźeń ważny, lubej staršej, Wamaj swita,
Dźeń swjaty Wamaj dźensa přikhadźa,
Wěnc pyšny, sležborny dźens Waju wita
A słónco radosće nam zeskhadźa.

Lět pjeć a dwaceći staj drohowałoj,
Wój lubowanej staršej, hromadźe,
Staj wěru, swěru, lubosć zakhowałoj
We ćichim, měrnym, zbóžnym mandźelstwje.

My, Waju dźěći, dźensa spominamy
Na wšitke prócowanja staršiske,
My słowa dźaka nihdy njenam'kamy
Za tysac wopokazmow lubosće.

Nětk złoto žadne je we wótcnym kraju,
So wšědnje prosy wo nje w nowinach,
Ja žórło ryzy čistoh' złota znaju
We Waju pěknych dobrych wutrobach:

To je to złoto pobožnosće, wěry,
To złoto njenuteje lubosće;
To je to złoto njekhabłacej' swěry,
Kiž nosytaj we serbskej wutrobje.

Ty bě nam, drohi nano, wodźeŕ miły,
Pućpokazowaŕ nam přez žiwjenje,
Twój wobraz luby wostanje nam žiwy
Najhłubšo zašćěpjeny w wutrobje.

Ty pak, o maćeŕka, Ty luba, droha,
Ty naša modleŕka a wučeŕka,
Też Ty nam data sy wot miloh' Boha
Wot časow zbožownoho dźěćatstwa..

Bóh z Wamaj bě! Budź dale joho miłosć
Nam škit a kryw a swětło kóždy čas,
Spožč Wamaj strowosć, wjesołosć a čiłosć,
Dóńž jónu njeswjećimy złoty kwas!

Cyrkwinske powěsće.

Ralbicy.

Zemrěći: 11. okt. Madlena, zawost. mandźelska † Jakuba Šołty, bywš. kublerja w Róženće, 73 l. 10 m. 14 dn. — 20. Hana, m. dź. Michała Domaški, žiwnosćerja w Koslowje, 2 l. 1 m. 8 dn. — 26. Hermann Rothe, kow. mištr w Sernjanach, 64 l. 7 m. 27 dn.

Za terciarow. Zemrěłoj stej sotře třećoho rjadu: Hana (Hilžbjeta Portugalska) Kralowa z Kozarc a Hana Donatowa (Holascyna) z Khrósćic. R. i. p.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 11. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 16. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	12				
Rožka, kórc po 160 punt.			18	56				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	—	23	80
Pšeńca			13	60				
„								
Rožka			11	60				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			14	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	—	5	—	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			14	95				
Syno	4	—	5	—	—	—	3	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata — (w Kamjencu —)	—	—	—	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	—	—	—	—	—	—	25
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Nierth & Förster

Dalokoreńčak 54 w Budyšinje Před šuleńskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

11. novembra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	4	80	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	36	—	—
Khlěb	„	—	—	—	30	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	11	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	80	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	75	4	50	4	20
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Kože

kóždeje družiny

kupuje přecy po najwyššich dźeńskich płaćiznach

Heinrich Lange

— Budyšin —

4 Cyrkwine naměsto 4

a

11 Žitne wiki 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreńčak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreńčak 334.

Nětčiši čas najlěpši za sadźenjo!

Sadowe štomy

Jahodźiny
Różowe štomiki
Pyšne keŕki

poruča nanajlěpše

Emil Sperling

—— wobsedźeŕ štomownje a różownje ——

„Bad Heil“ —— Wudwoŕ.

Dźiwajće při kupowanju na naměški w Pósle!

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje, přichodneje maćerje, sotry a wowki

Khaty Glawšoweje rodź. Pjechec

z Budyšina

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w jeje khorosći wopytowali, na pósty-wječoru so za nju modlili, ju w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli, **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Budyšinje**, w **polu** a **Drježdźanach**
na dnju pohrjeba, 16. nov. 1916.

Zrudźeni zawostajeni.

Přećelam a znatym dawam z tutym k wědźenju, zo je naš horcolubowany mandźelski, nan, bratr a swak

krawski mištr

Jakub Pjetaš

přez granatu hnydom morjeny 2. novembra na polu česće padnył a z druhimi towaršemi blizko bitwišća pohrjebany.

Joho dušu poručamy pobožnym paćerjam wěriwych! Z dobom so wšitkim wutrobnje dźakujemy za wobdźělenjo na pohrjebnych kemšach.

W **Kukowje**, 14. nov. 1916.

W mjenje zrudźenych zawostajenych
Hańža zwud. **Pjetašowa.**

So wróćiwši wot rowa našeje lubowaneje mandźelskeje a maćerje

Hańže Bermichoweje

rodź. Mětowskec

z Haslowa

wuprajamy też z tutym hišće wšitkim, kotřiž su so na pósty-wječorje za nju modlili a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Haslowje** a na **Horje**, 6. nov. 1916.

Zrudni zawostajeni.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

njeny. Druhe łódże ćěkachu a storkachu při tym do so. Mjeńši jendźelski parnik so podnuri. Wjele łódźi bu wobškodźenych. Na 20 łódźi njebudże tohodla najskerje do zamjerznjenja přistaw wopušćić móc.

Město bě při rozbuchnjenju cyle zawjerćane. Hašeć so wjele njehodźeše, dokelž bě stacija wohnjoweje wobory hnydom zaničena. Na 800 ludźi — abo hišće wjacy — bu morjenych abo ranjenych. Twary a murje w přistawje, sta milijónow płaćace, su rozpadanki. Skoro wšě twory, kotrež běchu tu wot lěća nakopjene, su zničene. Štož bu na sydom rozbuchnjenych łódźach municije zničene, wobliča so na 80 milijónow rublow. Wjele bałmy, gumija atd. so spali. Wša škoda njehodźi so nětkle ani wobličić. (b)

„U=Deutschland“,

naš překupski podmórnik, bu, hdyž chcyše z Neu-Londona wotjěć, wobškodźeny a dyrbješe so wróćić. Wón storči z ćahacej łódźu hromadu, kotraž joho přewodźeše. Ta so podnuri a 7 z jeje ludźi so zatepi. „U-Deutschland“ bu na woběmaj bokomaj lohko wobškodźeny. Cyle jasne, kak je so stało, powěśće njejsu. Z někotrych stron też tukaja, zo je so někajki samopašny nadběh na „U-Deutschland“ stał. K dowěrjenju by tajke něšto Jendźelčanam było.

Na zapadnych bitwišćach

wojowachu wosebje při rěcy **Ancre** z mocu dale. Přez tydźeń hižo nadběhaja tam Jendźelčenjo na woběmaj stronomaj Ancry, zo bychu někotre z našich stojnišćow mjez Serre a Lesboef dobyli, kotrež su jim jara na puću. Stojnišća su drje 120—140 metrow wysoke, ale tola jara ćežko dobyć. Na por stow baterijow wusypuje tam ze wšěch kalibrow železne kule na naše hrjebje, kotrež buchu wot dźiwjoho wohnja cyle přeryte a wurunane. Při nadběhach přez roztorhanu a žumpadłowu rolu pak mějachu Jendźelčenjo tola ćežku škodu. Cyle wotpokazani buchu woni k połnocy wot Ancry, k połdnju dyrbješe so jim pola Grandcourt do prědka sahacy kónc přewostajić. Do Grandcourt móžachu so Jendźelčenjo jenož we wječornym dźělu dobyć a też tam buchu we wojowanjach z ručnymi granatami zasy wuhnaći.

Francózojo w Sailly-Saillisel, kiž bu jim z dźěla zasy wutorhnjeny, tohorunja zhubichu w horcym bědźenju hrjebje na połnócnej stronje lěsa St. Pierre-Vaast, hdźež naši 8 officirow, 324 muži zajachu a 5 mašinskich dobychu. Z cyła naši při wšěch surowych njepřećelskich třělenjach a nadběhach tola hnydom zasy přimaja, hdyž móža jenož trochu wodychnyć. Tak su poslednje tydźenje při napřećiwnych nadběhach **22 officirow** a **900 muži zajeli** a **34 mašinskich** dobyli.

Pola **Verduna** artillerija na Douaumont a Vaux sylnje třěleše.

Njepřećelski lětař nad Mnichowom.

Z Mnichowa pisa wójnske ministerium: 17. nov. připołdnju w 1 hodź. přileća nad Mnichow njepřećelski lětař, kiž sydom bombow dele ćisny, kotrež jenož mału škodu načinichu. Ludźo njebuchu ranjeni. Lětař leće̊še k wječoru preč.

Po francózskich powěśćach bě lětař francózski wyšk, kiž wot Mnichowa do Italskeje leće̊še. Bě na swojim puću 700 km přelećał.

W Rumunskej

su naši bitwu pola **Targu Jiu** (Tirgo Jiulni), k połdnju wot Hermannstadta, dobyli a so wot tam do walachiskeje runiny walili. 50 km hač k městu **Krajova** su potom bórzy překhwatali a 22. nov. te město wobsadźili. Z tym docpěchu železnicu, kotraž wot **Orsovy** přez Krajovu do **Bukaresta** wjedźe. Rumunojo, kotřiž k wječoru wot Krajovy stoja, su wotrěznjeni. Njezměja wjacy železnicy k ranju a puć po Dunawje budźe drje jim też hižo zašlahany. Štóž so potajkim njeje zahe dosć z procha měł, z ćežka wjacy zajeństwu wućeknje.

K ranju wot Targu Jiu, w překhodźe **čerwjeneje wěže** a před **Kampolungom** k połdnju wot Kronstadta so Rumunojo a z nimi zjednoćeni Rusojo hišće sylnje wobaraja, ale hdyž naši nětko w runinje k ranju dale postupuja, budźa drje bórzy dyrbjeć na Bukarest cofać, zo jim naši do khribjeta njepřińdu.

Wot 1. hač do 18. nov. je naše 9. wójsko wšo hromadźe **189 officirow** a **19338 muži** zajało a **26 kanonow**, **17 municionskich wozow** a **72 mašinskich dobyło.** Popad w bitwje pola Targu Jiu a po njej njeje hišće znaty. Krawne porażki běchu za njepřećela ćežke.

Na macedoniskej fronće

su Bołharojo a Němscy Monastir dyrbjeli Serbam přewostajić. Dale k połnocy móža so z nowej němskej pomocu ćim kručišo wobarać. Rumunam njemóže postup pola Monastira ničo pomhać.

Swětny rozhlad.

Němska.

Kejžor je postajił, zo ma so kejžorstwowy sejm 25. t. m. w Barlinje zeńć.

Zwjazkowna rada přihłosowaše při swojim posedźenju 21. nov. 1916 naćiskej zakonja, přez kotryž ma so civilna służba za domiznu zarjadować.

K tutej je po tym naćisku kóždy mužski wot 17. hač do skónčenoho 60. lěta, kiž hišće do wójska zwołany njeje, nuzowany. Wón připokaza so za tajku službu, za kotruž so po swojich duchownych a ćělnych mocach, po swojim dotalnym powołanju najlěpje hodźi. Do tajkeje służby słuša kóžde dźěło při wyšnosćach a jich zarjadowanjach, wosebje we wójnskej industriji, w rólnistwje, wothladanju khorych, we wšěch z wójnu zwisowacych organisacijach, kotrež maja za wjedźenjo wójny abo za zastaranjo ludu ważnosće.

Płaćiwosć dóstanje zakoń z tym dnjom, na kotrymž so wozjewi.

Němski pósłanc we Wienje **z Tschirschky a Boegendorff** je 15. nov. wumrěł. Wón bě 1858 w Hosterwicach pola Drježdźan rodźeny. Po wšelakich diplomatiskich službach bě wón wot 28. nov. 1907 pósłanc we Wienje a je tam swoje městno w ćežkim času z česću a swěru zastał.

Hindenburg je kanclerej Bethmann-Hollwegej jara khutne słowa pisał, što naš čas wot kóždoho žada. Surowje ćežki je nadawk, kotryž maja nic jenož naše wójska w polu, ale też ludźo w domiznje dopjelnić, přede wšěm dźěłaćerjo we wójnskej industriji. Ći budźa pak swoje wulke nadawki jenož dopjelnić móc, hdyž dosahacu cyrobu dóstanu, wosebje trěbny tuk. Ratarstwo a joho wjednicy, měni Hindenburg, po zdaću dosć njeznaja, kak ważna ta wěc je. Njeměrka jenož po móžnosći wjele tuka płodźić, ale jón też dobrowólnje wotedawać, hdźež je trěbny. Z nuzowanjom samym wšak so wjele njedocpěje. Wyšnosće a wjednicy ratarstwa dyrbjeli ludźi dokładnje rozwučeć a k tomu namołwjeć, zo bychu cyroby wotedawali, štož je kóždomu možno. — W druhim lisće na kanclera je Hindenburg hišće dodał, zo njeje přećiwo nětčišim zarjadowanjam, dokelž bjez krutoho rjadowanja z wěstym nuzowanjom so nihdźe ničo docpěć njehodźi, zo pak dyrbi k tomu přistupić dobrowólne sobuskutkowanjo kóždoho jenotliwoho.

Hindenburgowe słowo daloko płaći a klinči. Kancler je na joho słowo hnydom wšěm přisłušnym wyšnosćam pisał a jich należnje napominał, zo bychu tola na zežiwjeńske prašenja ze wšej kedźbliwosću dźiwali. Němska ratarska rada wuda wosebite namołwjenjo na ratarjow, w kotrymž mjez druhim rěka: ... Naša wótčinska winowatosć je, wšitko zabyć, štož je ratarjow druhdy tłóčiło a bolało. Hišće bóle hač hdy prjedy je naša winowatosć, wšu našu móc nastajić, zo bychmy cyrobu za lud płodźili, kóždy wopor dyrbimy přinjesć, kóždy mocy napinać, zo bychmy wójsku a ludej dali, štož je k dospołnomu dobyću trěbne.

Hdyž jedyn dźěl našoho ludu w krawnym rjekowstwje přećiwo njepřećelskej přemocy wojuje a druhi dźěl w ćežkim dźěle njewustawajcy za wójnske potrjeby so stara, chcemy my ratarjo zabywši na wšě samotne přeća so za zežiwjenjo našich wójnskich dźěłaćeri starać a wšo woprować, štož z Božej pomocu we swěrnym prócowanju našej roli wotdobudźemy a někak parować móžemy.

Hindenburg ma dowěru k nam a z nim cyły lud. Tak chcemy z radosću kóždy wopor přinjesć, kotryž ćežki čas, naš cyły přichod rozsudźacy, wot nas žada ...

Nadźijomnje budźa ratarjo Hindenburgowe słowa słyšeć. Na wokomikny wužitk njesmě so w tu khwilu dźiwać, ale jenož na to, štož k skónčnomu dobyću pomha. Nadźijomnje pak budźe so wyšnosć też wo to starać wědźeć, zo so cyroba na puću z ruki ratarjow do huby dźěłaćerjow njeskazy abo njepředroži.

Pruska.

Pruski sejm a nowa Pólska. Konservativni, swobodnokonservativni a nacionalliberalni su w pruskim sejmje namjet stajili, w kotrymž wočakuja, zo Němska w nowej Pólskej trajacu wěstosć (přećiwo stracham wot rańšeje strony) namaka. Z dobom woni přizjewjeja, zo budźa w pruskich rańšich krajinach přećiwo wšěm znutřkownym rjadowanjam, kotrež mohłe němskomu razej tutych krajinow někajki strach přinjesć.

Pónd̀źelu bu namjet w sejmje z 180 (přećiwo 104) hłosami přiwzaty. Polacy so wótrje přećiwo njomu wuprajichu, centrumscy wobžarowachu, zo je so z cyła stajił. Minister z Loebell přilubi z nowa, zo budźa so zakonje w rańšich krajinach z dobrym zmyslenjom přećiwo Polakam pruhować, hdyž zasy měrne časy zastupja. Z tych stron, kotrež běchu namjet stajiłe, wjele přećelnych słowow napřećo pólskim wobydlerjam słyšeć njebě. Hdyž by po nich šło, njebychu drje też po wójnje njesprawne a njemudre zakonje přećiwo Polakam so wotstroniłe. Hač tajke zmyslenjo poćahi mjez Němcami a Polakami polěpši, móže drje sebi kóždy sam prajić, jeli runje wot narodneje přepjatosće zaslepjeny njeje.

Henryk Sienkiewicz †.

Po cyłym swěće znaty sławny pólski basnik a spisaćel Henryk Sienkiewicz je 18. nov. we Vevey w Šwicy na zlemjenjo wutroby nahle zemrěł. 4. meje bě wón swoje 70. narodniny swjećił. Wosebje znaty bu Sienkiewicz přez swój roman „Quo vadis“ z prěnich časow křesćanstwa w starym Romje. Wumjelscy přesahuja tón roman pak joho wobšěrne romany z pólskich stawiznow. Joho knihi su skoro do wšěch rěčow přełožowane a po milijónach w cyłym swěće rozšěrjene. Sienkiewicz bě swěrny Polak, kiž z cyłej wutrobu k swojomu podćišćowanomu narodej dźeržeše, za to pak też joho połnu lubosć a dźakow-

nosć wužiwaše. Za čas wójny dźeržeše so wón neutralny. Přeprošenjo generalissima Joffra, zo by francózsku frontu wopytał, wón wotłoži.

Grichiska.

Grichiska njeje wjacy neutralna a to přećiwo woli krala a prawoho knježeŕstwa. Po železnicach, łódźach atd. je nětko też kanony a municiju dyrbjała wotedać. Francózski admiral Fournet je też němskomu, awstriskomu, turkowskomu a bołharskomu pósłancej poručił, zo dyrbja Grichisku wopušćić. Srjedu rano dyrbjachu wotpućować.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Zańdźenu sobotu wotmě tu w Serbskim domje podzwjazk Raiffeisenskich nalutowańjow w Budyšskim wokrjesu swoju 13. hłownu zhromadźiznu. Podzwjazkowny direktor k. wyšši wučeŕ kantor Symank powita wutrobnje přitomnych a rozprawješe dokładnje wo należnosćach a zaměrach našoho zwjazka. Zwjeselaca bě wosebje też ličba wójnskich požčonkow w našich nalutowańjach. Maju na 580700 hr. wójnskich požčonkow. Potom měješe knjez inspektor Dietrich, wučeŕ na tudomnej ratařskej šuli jara powučowacy přednošk wo plahowanju kozow, wowcow a kanikli. Zo by wšelakim njedostatkam wotpomhane było, namołwješe knjez rěčnik, zo bychu so ći zjednoćili, kotřiž kozy plahuja. Kraj tajke zjednoćeństwa pjenježnje podpjera. Škoda jenož, zo bě při praktiskim, powučacym přednošku tak mało posłucharjow. — Z Erfurta přinjese knjez revisor Pudenz postrowy a přednošowaše potom dokładnje wo zaměrach našeje centralneje pokładnicy.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Z francózskich bitwišćow, hdźež wulka wjetšina našich wojakow wojuje, smy tele powěsće dóstali:

Ranjeny bu:

Jan Krawc z Měrkowa, wojak w grenaděrskim regimenće čo. ... Joho 5. novembra nad Sommu třeska njepřećelskeje granaty mjez woči zrani. Strowi so w lazareće we Neuenahru w Rheinskej krajinje (mjez Koblencom a Kölnom).

Jeći su:

Franc Grubert (Jan Grubertec) z Radworja, wojak w grenaděrskim regimenće čo. ... Wón bu 10. oktobra w Ambos-lěsu (nad Sommu) wot Francózow zajaty a přebywaše woprědka w Orleansu, je pak nětko w mórskim měsće Brest (w Bretagni, wosrjedź wječorneje Francózskeje);

Max Handrik z Měrkowa (prjedy we Łupoji), grenaděr w regimenće čo. ... Joho też 10. oktobra nad Sommu zajachu a tohorunja do Orleansa wotwjezechu. Hač tam hišće je, abo hač su joho sobu do Bresta pósłali, njeje hišće znate.

Pawoł Šafaržik z Kamjenjeje, wojak w reservnym pěšim regimenće čo. ... Wón bu hižo před dlějšim časom zajaty a přebywa w městačku Neuilly pola Dijona (w srjedźnej Francózskej).

Přispomnjenjo. Po tym, zo jeći wo připósłanjo jědźow njepisaja, ale wo trubki, zda so, zo so jim tam hubjenje njewjedźe.

⁘

Z Khróšćic. Towaŕstwo knježnow měješe zańdźenu njedźelu 19. nov. žadny wopyt. Při njeluboznym wjedrje bě knjez faraŕ Nowak-Horjanski z Radworja do našoho towaŕstwa přikhwataŕ a nas ze živym a zajimawym přednoškom wo swojim pućowanju w Egyptowskej zabawił. Jomu najwutrobniši dźak! Wšelake dopomnjeńki na tutón kraj wobhladamy sej při přichodnej zhromadźiznje, hdyž budźa też tamne knježny přitomne, kotrež bě hrozne wjedro abo Ralbičanska kermuša wot wopyta wodźeržowała.

⁘

Z Nuknicy. Kak nahle móže smjerć člowječomu živjenju mjezy stajić, dopokaza nam zasy sćěhowacy podawk: Knjez Mikławš Donat (Ryćerja), kubleŕski wumjeńkaŕ w Nuknicy, běše pola swojeje dźowki w Čornecy, hdźež běše před tydźenjom kermuša. Dokelž je jeje mandźelski we wójnje, bě tam někotre dny wostał. Zańdźenu njedźelu 19. novembra dźěše strowy do susodnoho Baćonja kemši, zo by swoju njedźelsku winowatosć dopjelnił, sebi njemyslo, zo joho hnydom po kemšach mortwoho do joho wumjeńkařskoho statoka donjesu, hdźež běše přez 70 lět swoje winowatosće jako křesćan a ratař swěrnje dopjelnjał. Na Božej mši bu nahle ze živjenja k smjerći wotwołany. Njebohi dźeržeše swoje wot swojeju staršeju namrěte kubło kruće hromadźe. Joho prajenjo bě, ja njecham ničo cuze swojomu kubłej přikupić, ja pak też wot njoho ničo njepředam. Tak přińdźe wón k nahladnomu zamoženju. Wón pak njezaby też ženje swoje zamoženjo k dobrym skutkam nałožeć. Mjez druhim njech so spomni na s. Marijny wołtař, kotryž njebohi při přetwarjenju Khróšćanskoho domu Božoho tutej cyrkwi dari. Tola bjez křižikow joho Boža lubosć też njewostaji. Z njewjedrom wotpali so jomu kubło a błysk zarazy jomu swěrnu mandźelsku. Tola wšě te domapytanja njemóžachu joho pobožne zmyslenjo a dowěru na Boha podryć. Při wšim praji wón: „To je wola Boža; to njemóže hinak być.“ Tutu dowěru na Boha je njebohi hač do poslednjoho wokomiknjenja wobkhował. Bóh tón Knjez pak zawěšće da jomu za joho wšelake skutki miłosće wěčne myto w njebjesach. Njech wotpočuje w měrje. Nam pak, kiž my tu hišće na swěće bědźimy, njech je tónle khutny podawk napominanjo, zo dyrbimy kóždy dźeń a kóždu hodźinu na smjerć přihotowani być, dokelž „njewěmy hodźinu ani dźeń, hdy tón Knjez přińdźe.“

⁘

Z Wotrowa. Swětowa wójna mjeta našich wojowarjow tam a sem, hdźež a kaž su trěbni. Tak wrjesny našoho wjesnjana Michała Koklu po krótkim wuwučowanju jako jězdźerja na Balkan. Při předobywanju do Rumunskeje skhorje a lěkowaše so najprjódcy w Plewna w Bołharskej, potom w Nišu a nětko přebywa w krasnym klóštrje St. Ottilien w Bayerskej, z wotkelž nam luby postrow na krasnej pohladnicy a dalše powěšće pósła. Hižo wobraz nam zwěsćuje, na kak rjanym blečku zemje naš krajan přebywa. Snadź bórzy so wróći čas, zo joho strowoho mjez nami wohladamy a witamy, a hdyž joho wótčina z nowa woła do boja, zo potom so na zdalnym městnje zetkuje ze starym njepřećelom a jomu domoj pokadźi. Něchtóžkuli z nas Serbow přesaha nětko poł Europy a budźe mnoho powědać wědźeć wo ludach a krajach po — wójnje. Ale hdy budźe jeje kónca? Našomu krajanej a spěwařskomu towaršej prawje bórzy polěpšenjo a postrow do hór!

⁘

— Wot 15. t. m. njejězdźi na někotrych čarach wjacy telko ćahow kaž dotal. Na čarach w našej bližšej domiznje je so dotal tole přeměniło: Z Kamjenca do Lubnjowa (-Barlina) budźa hišće jenož 3 ćahi jězdźić a to takle:

Słyš wojaka!

(Z lista jenoho nałódźnika.)

Hdy bych Was nětkle tu při nas na łódźi měł, zawěrno to bych Wam — tola njemějće mi te słowo za złe — to bych Wam z wjesołosću ruku roztłóčił. Haj, prajće mi tola, kak sće moju adresu zhonił, hdyž tola wot cyłoho swěta zdaleni tu w žołmjatym morju ležimy? Na, to bě wjeselo, hdyž tu rjanu knižku dóstach; runje tak, jako by rumpudich při mni pobył. ... Potajkim wutrobny dźak. Wy sće mi moje wostudłe hodźiny wo 20—30 zkrótšił, a nadźijam so, zo změjeće za to wjeselo, hdyž wot jenoho dušnoho „módroho kadle“ wěrny dźak dóstanjeće. Hallo, hdźe na swěće by mohło někomu do mysli zajěć, z najzdalenišoho kuta swěta dobru powěsć dóstać? Haj, ja woprawdźe z wjesołosću njewěm, što bych pisał. A tak chcu Wam z najmjeńša wopisać, što takle wobdźeń na našej lubej „H....“ činimy.

Sonjo ležu we swojim saku. Spar je mi dawno ćeknył, přetož w 3 hodź. so z mojim towaršom při wobswěćaku wotměnimoj. A hižo mje něchtó třase a do mnje storka a mi wozjewja: „W tŕoch je; hromadu ze sakom.“ Hišće jónu zrudnje na njón pohladam a z krutej wolu sym žno też z njoho. Za wokomik je sak hromadu a na hozdźik powěsnjeny, hłowa do zymneje wody tyknjena, a naš hólc je živy kaž ryba we wodźe.

Trap, trap, khětře horje na kryw po něšto skhodach a rěblach, a wjesele powita mje mój towaŕš při wobswěćaku. Přetož tam kusa surowa zyma, a hdyž wótrje wot narańšeje połnocy duje, potom ći zuby klepotaju z wjesołosću dwě hodźinje dołho. A jara so też wjeseliš, hdyž płachć tak derje sedźi, zo też nós hišće sobu zakrywa.

Potajkim mój towaŕš Měrćin mje powita z wjesołej wutrobu, ja pak, hdyž sym wot njoho instrumenty wzał, započnu stražować. Tołsta kurjawa leži nad morjom, lědom zo swěcy na swojej samotnej łódźi widźiš. Tu nadobo, je na poł štyri, zwoni telefon. A wón wozjewja: signale dać! A nětko so reja započina. A najebać tołsteje kurjawy dóstawamy też wotmołwy, a naša luba „Š“ je, kotraž při nas leži. Wotmołwi: „Hdyž je kurjawa spadła, potom wšo hotowe za morjo!“ Tak, to sym prawje zrozemił.

Kaž kónca njeměł zda so mi čas: hišće hodźinu, sebi myslu, a wudźěram do kurjawy. Tola, što to? Nadobo hwizda z łódźe hwižk. To tola wočakowali njejsmy. Na, to sym wćipny, što nětko budźe? Haj, to běch sebi tola też sam prajić mohł. Naše žabki wozjewjeja, zo kurjawa spaduje, a zo budźe rjenje. A to wězo nětko rěka, kedźbu dawać. John Bull mjenujcy, tón so tak z ćicha a skradźu šmóra, a paduchej z časom zatykaš, zo njemóže nutř a nic won.

Nětko potajkim rěka, dwójcy derje kedźbować. Wšo so tak derje bjeze wšeje hary wukonja; jenož tu a tam su słyšeć stražnikowe rozkazy.

Rano w 6 hodź. skónčnje mje wotměnja. We łódźi nutŕka pak žno je wšo žive. Towaršojo z mojoho wodźělenja běla hižo na podłozy sedźo neple k wobjedu; někotři kusaju z dobrym měrom swoju mjedowu pomazku. Też mój žołdk žno so wije a korči; tuž khětře płachć dele a nětko też ja započnu rymzać.

Tu, hdyž mi runje snědać tak derje słodźi, zatrubi trompeta: „Wšě mužstwo ke kanonam!“ Preč z mjedowej pomazku! Dobry

Kamjenc	7^{00}	12^{07}	5^{30}	Barlin	10^{35}	3^{15}	
Hohenboka	7^{31}	12^{38}	6^{01}	Lubnjow	6^{20}	12^{02}	5^{18}
Lubnjow	10^{33}	3^{57}	8^{04}	Hohenboka	9^{11}	2^{01}	7^{44}
Barlin	12^{30}	5^{55}	11^{35}	Kamjenc	9^{59}	2^{39}	8^{27}

Na čarje z Drježdžan do Zhorjelca budże spěšnik D 119 jězdźić ze Starych Drježdžan 8^{54} kaž dotal, přijědże pak hakle 9^{40} do Biskopic, 9^{57} do Budyšina, 10^{21} do Lubija, 10^{45} do Zhorjelca. Wottam wotjědże kaž dotal 10^{52} do Wrótsławja.

Pominać

ach, to wšak je ći łoskoćiwa wěc, něchtóžkuli měni. A ma prawje. Abo měniš, zo su runje najlěpši ludźo, kotřiž, hdyž jich pominaš, počinaja howrić a swarjeć a štó wě što wumjetować a samo z tym a tamnym hrozyć? To ći hakle prajić njetrjebam, wobhladaj sebi jich jeno prawje při swětłym dnju!

Też ja chcu dźensa **pominać.** Tola ja so njeboju, zo to wulke howrjenjo zbudźi a so za złe wozmje. Přetož moje pominanjo je dźěn bóle dopomnjenjo na to, na čož so často pozabywa. Aha, hižo wěm, što pak chce, hdyž to w „Posole“ piše! Haj wšak, jedna so wo „Posoł“. — Lěto khwata ke kóncej, zličbowanja dyrbja so płaćić, ale nic hakle na kóncu lěta; ně, hnydom hdyž přińdu! Pokładnik „Posoła“ dyrbi kóždy měsac zapłaćić, štož stajenjo, papjera a ćišć „Posoła“ wučinja. K tomu pak trjeba pjenjezy. Tohodla wón naležnje **wšitkich,** kotřiž su dotal pozabyli, swój přinošk wotedać, prosy, zo bychu to bórzy sčinili.

Na dobre połštwórta sta čitarjow (po lońšej ličbje) maja hišće płaćić. Wěm, zo sami wšu winu nimaja. Po přinošk dźěn nichtó njepřińdźe, pomjatk pak je často krótki. Pjenjezy maš z wjetša hakle něhdźe njesć, najbóle drje na faru, a to ma so často za jara wobćežne. Tola tomu so nětkle wotpomhać njehodźi: snadź čas bórzy bóle so přihodźace płaćenjo přinjese.

Wězo wšak też wěmy, zo je, štož pak jara wobžarujemy, tu a tam też hišće dźiwnuški człowjek, kotrohož jara raniš, hdyž joho na płaćenjo dopomniš, a kotryž potom počina so hóršić: „Zapłaću, hdyž budu ja chcyć, ja sebi njedam ničo předpisować“, a tak dale, ale „Posoł“ njech so stara. Ně, luby bratřiko abo sotřička, też „Posoł“ njemóže wot lofta wobstać, płaćić so dyrbi měsac po měsacu, a hdźe bychmy dyrbjeli sem brać, kradnyć wšak njeje dowolene. Khiba chce nam tajki abo tajka lětnje 5000 hriwnow požčić bjez danje, haj potom móže swój přinošk w dobrym měrje post festum jónu płaćić. Ale pola tajkich móžeš přecy zasy tosame překusować, byrnjež to wostudlišo było, a što pomha? Wón abo wona mataj wšak swoju hłowu samoj za so, wonaj njechataj, punktum!

Tohodla chcyli so ći, kotřiž dotal na „Posoł“ pozabychu, tola nětko zhrabać a jónu wostajiwši wšoho swój mały wopor wotedać.

Što, mały wopor? a 4 hriwny mam płaćić! Haj, luby čitarjo, to je a wostanje tola hišće mały wopor, dokelž wšak so też „Posoł“ njehodźi darmo připrawjeć a wudawać. Što wosebje nětkle so žada, też we tymle wójnskim času jón při žiwjenju zdźeržeć, wo tym wšak sebi ani dźeć njedaš.

Rozprawu

we wšitkim, štož „Posoł“ nastupa tola přecy dawać njemóžemy. To też jara wjele njepomha. Wšak so to kóžde lěto na hłownej zhromadźiznje stawa, a dokelž je tam skoro kóždy króć jeno mała črjódka wšěch sobustawow přitomna, tohodla so też tale rozprawa w „Posole“ wozjewja. Ale kelko drje ju tu zasy čitaja? Tuž też bjez dźiwa, zo tajcy wo našich wobstojnosćach njenazhonići wostanu a potom so jeno na to a druhe prawje hórša, kaž tam w basni wo wroblkach rěka: „zo na słabe žně a na burow swarja“. Tola hdyž so jim njecha so rozwučić dać a wěc woprawdźe čitać, to tola móžno njeje, zo kóždomu do domu dźeš a kóždomu zasy wosebje wulke rozpominanjo dźeržiš.

Tak sebi dźensa to spušću, zo tu zasy wulke wobličenjo činju. Štož so woprawdźe za našu wěc zajima, njech jeno wopytuje hłowne zhromadźizny, na kajkejž so da-li Bóh k lětu, jeli so njemylu we Wotrowje zasy wohladamy. Tak njech je dźensa z pominanjom kónc, a přistaju tu hišće małe

Napominanjo a rozpominanjo

a to na wšitkich katolskich Serbow, zo bychu tola wšitcy swój „Posoł“ dźerželi abo sobustawy našoho towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda byli. „Posoł“ dźěn je jenički naš časopis a runje za nas pisany. Wězo njewukhadźa a njemóže wukhadźeć kóždy dźeń, kaž wjetše a wulke němske časopisy a nowiny ze swojimi tysacami a stotysacami wotebjerarjemi. K tomu smy my přemały lud. Štó z našich Serbow pak měł też khwilu, dźeń wote dnja telko čitać? To su jeno snadź mała črjódka wuzwolenych. Mnozy z našich čitarjow dźěn sebi ani telko časa njewozmu, zo bychu swój poměrnje tola hišće mały „Posoł“ kóždy króć cyły přečitali. Telko časa pak tola měł kóždy na dobru wěc nałožeć.

„Posoł“, byrnjež też mały snadny časopis był, wozjewja tola to najnuzniše za nas a dźiwa runje na naše wobstojnosće. Nětkle we wójnje wšak je přemały, hač zo by nam też hižo tamne wšelke a mnohe zarjadowanja wyšnosćow mohł poskićeć, może jeno druhdy krótke wozjewjenja přinjesć abo na nje pokazać. Wulcy maja drje hišće wulke němske, najbóle wot wyšnosćow podpjerane časopisy, hdźež je často wjacy stron tajkich wozjewjenjow, a druzy zhonja tola wšitko, štož chcedźa a dyrbja wědźeć, pola gmejnskeje wyšnosće abo gmejnskoho předstojićerja.

Wězo też k tomu „Posoła“ nima my, zo bychmy jeno wćipnosć spokojili. To drje tola za wjetši dźěl čitarjow njepłaći, kaž druhdy prajić słyšiš: „ja hladam jenož za nowinkami a wšelčiznami.“ Zo so za to zajimujemy, što je w našim kraju, w našej domiznje nowoho, nikomu za złe měć njemóžemy, a też „Posoł“ so prócuje, telko wo tym přinjesć, kaž je jomu možno. Je drje hižo stara skóržba, zo tutych podawkow přecy tak mało přinošuje. Wina pak je to, zo so přemało z kraja dopisuje. Redaktor tola sam wot so wědźeć njemóže, što so na wsach a hdźe druhdźe stawa a stało je. Tu dyrbja pisanja wustojni telko lubosće a woporniwosće měć, zo wo tym redaktorej dopisuja. To je trěbne, kaž dołho redaktor hišće wšohowědomy njeje. Što dha tam namakaš najbóle? Tola: njekhmanstwa wšěch družin, kaž padustwa, rubježnistwa, lubkarstwa ze swojimi zrudnymi sćěhwkami, mordarstwa, sebjemordarstwa, jebanstwa a podobne wěcy.

Tajke wěcy wopisować, je „Posoł“ přecy za njedostojne měł, wón chce předewšěm hajić wšo dobre a wužitne za nas Serbow.

Ale wěc njeje tak jednora; ta žada sebi wjele dźěła a prócy, haj wšu móc, z najmjeńša jenoho muža. Dotal pak je redaktorstwo „Posoła“ přecy jeno hišće pódlanska wěc; připlack jenoho abo druhoho zastojnstwa. Tak ma so tajki potom dźělić. — Kóžde zastojnstwo žada pak tola cyłoho muža. Tuž kofej wostajiwši stojo, běžimy kaž z wětřikom kóždy na swoje městno. A što je? Porjad za stražowanjo so postaja; na to smě mužstwo jenoho wodźělenja zasy wotstupić. K njomu też ja słušam. Druhe wodźělenjo nastupi stražu. My pak hrajemy karty, kurimy, spěwamy, pisamy a činimy sebi hač do štyrjoch žiwjenjo tak lohke a słódke hač možno.

Přetož potom budźe zasy rěkać: „Zymny a měrny, a jasnej woči!“ Na te naše počinki smy hordźi. Jenož hdyž maš měr, móžeš něšto dócpěć. Štóž tón zhubi, tón je na łódźi tak nimale kaž k smjerći ranjeny. Tola to su jenož wuwzaća, to smy při Skageraku pokazali. Nadźijomnje so nam hišće husćišo přileżnosć poskići, zo móžemy John Bulla zmorskać. Potajkim hač do štyrjoch mamy prózdny čas. Potom pak dyrbimy na stražu, doniž njebudźe rěkać: „Ćicho na łódźi!“

Tola nic přecy mamy so derje; na měr móžemy husto dosć jara mało so wjeselić. Přetož hdyž su někajke powěsće dóšłe, potom móžeš husto wo dnjo a nocy w parje a wichorje, we wětřiku a deščiku a zymje kedźbować, zo pak sebi lědom móžeš zważić, woči wočinić.

Wěsće nětko, kotra hodźina je najrjeńša na łódźi? Zhudajće! Tola, ja chcu Wam sam prajić: to je ta, hdyž póst na łódź dóńdźe a so wudźěla. Haj, kak to kóždy łaka, a kak so jomu radosć z wočow jasni, hdyž je za njoho něšto pódla. Tak nětko wěsće kajke wjeselo sće jenomu „módromu kadli“ načinił, hdyž sće jomu čitać póslał. „Zapłać Bóh“ a tysac postrowow na wšěch lubych w domiznje.

Nałódźnik Jurij M.

Takle, luby čitarjo, je so tutón nałódźnik zwjeselił, hdyž je něšto čitać dóstał. A ja myslu: podobnje bychu so też naši serbscy ranjeni w lazaretach, też strowi wojacy w hrjebjach zwjeselili, hdy bychu tu a tam něšto zajimawoho čitać dóstali. A to, čitarjo, leži nad Wami. Jenož něšto kroškow dyrbiće na to woprować. A hdyž žno za to wjacy njeměli, tak njepósćelće jónu telko cigarow a připołožće něšto za čitanjo. Z tym snadź wojaka, kotrohož husto wostuda čwěluje, bóle zwjeseliće hač z cigaru.

A što móžeš słać? Z nakłada našoho serbskoho ludowoho towarstwa su wušle te zešiwki:

Čo. 1. **Legendy a druhe powědańčka.**
Čo. 3. **Stara jabłučina a druhe powědańčka.**
Čo. 4. **Plista. — Ducy z kowarnje.**
Čo. 5. **Marja abo Wjelk w kralowskej holi.**
Čo. 6. **Bethlehemske dźěćatko a druhe legendy.**
Čo. 8. **Serbskeho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje.**
Čo. 9. **Češki nan a serbski syn.**
Čo. 10. **Częstochowa — Pólski Różant.**

Su dóstać po 20 pj. w expedicijach „Kat. Posoła“ a w „Donnerhaksche Buchdruckerei vor dem Schülertor 21“. Trjebaš je do kuverta tyknyć a wotpósłać. Žane wulke zawalenjo trěbne njeje; tuž nimaće žaneje hary. Jenož kusk lubosće k bližšomu a k swojim je trěbne. Komuž so po knižki hić nochce, móže sebi wěc wołožić. Njech adresu toho, kotromuž ma so knižka připósłać, a k tomu $22^1/_2$ pj. w póstowych znamkach do kuverta tyknje a na prjedy naspomnjenu adresu našeje ćišćerje pósćele. Potom móže so knižka hnydom wottud póslać. $22^1/_2$ pj. ma so dać, dokelž dyrbi so něšto na kuvert wobličić. A kuverty su nětkle drohe.

dyrbi při tajkich wobstojnosćach přecy jene abo druhe zastojnstwo ćerpjeć, pak wobej.

Zo by so tajkomu hubjenstwu wotpomhało, hromadźimy hižo wjacy lět na „fond za redaktora“. Ale kelko jich z cyła na ważnosć tejele wěcy mysli! Nimo wjetšoho dara, kotryž je nam starosćiwosć jenoho wěstoho dobroho knjeza wučerja wobstarała, je naše hromadźenjo tola jara jara słabuške, haj lědma rěči hódne. Dotal je so w běhu lěta 1916 nadawało 63 hr. 40 pj. — Jeli tak zahorjenje dale kročimy, wšak hišće za 100 lět samostatnoho redaktora njezmějemy. To su žałostne wuhlady. Mamy drje zrudny čas wójny, ale dyrbimy wuznać, zo drje je powšitkownje naš ratarski lud mało hdy telko srědkow měł kaž w tymle wójnskim času. —

Z tym dźensa skónčam, štóž chce zrozemić, njech zrozemi a też po tym čini.

Zarjadowanja a wozjewjenja wyšnosćow

Ministerium znutřkownych należnosćow 16. nov. na to kedźbne čini, zo je **wosuški** a **tykancy pjec** też hišće lětsa **zakazane**, a to za samozastaraćerjow runje tak kaž za pjekarjow. Přestupjenjo toho so po postajenjach khosta.

⁘

Słanjo hodownych paketow do pola

(K. M.) Hodowne pakety na wojakow we Sedmihórskej a na Balkanje dyrbja hač do 1. decembra t. l. pola přisłušnoho wojeńskoho paketowoho hamta wotedate być. Hodowne pakety do Turkowskeje, Bołharskeje (Macedoniskeje) a do Dobrudźe maja so wotpósłać ze sćěhowacej adresu: „An das Sammelpaketamt Leipzig“; te do Sedmihórskeje a Rumunskeje, połnócneje wot Dunaja: „An das Sammelpaketamt München“, a z dospołnej adresu.

⁘

(M. J.) Při wšitkim prócowanju njebě možno, **telko běrnow** (nepli) do **Sakskeje** dóstać, zo by zastaranjo za zymu zwěsćene było. Dla lutowanja a dźiwajo na to, zo mohło so při dlějšim mjerznjenju z dalšim přiwožowanjom běrnow hańić, dyrbješe so w Sakskej za přichodne štyri njedźele za přetrjebarjow (kotřiž běrny njeplahuja) na $^5/_7$ punta wob dźeń postajić; běrnyplahowarjo dóstanu w tymle času $^8/_7$ punta wšědnje. Za tych, kotřiž ćežcy dźěłaja, tele přeměnjenjo njepłaći, ale wostanje za nich dotalne postajenjo. Za pomjeńšenu mnohosć běrnow ma so kulrěpa wudawać. (20. 11. 1916.)

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk.: 733. Hana Zarjeńkec w **Strassburgu**; 734. Jurij Wencl ze **Słoneje Boršće**; 735. Pětr Rjeda z **Kukowa**; 736. 737. 745. z **Budyšina**: Marija Špitankowa, Marija Dučmanowa, Michał Rab; 738. Mikł. Mencl z **Dobrošic**; 739. Hana Lebzyna z **Hrańcy**; 740. P. Rocho ze **Sernjan**; 741.—743. ze **Smjerdźaceje**: Michał Domaška, Jurij Dittrich, Pětr Kubaš; 744. Jakub Lawkus z **Drježdźan** (w polu); 746. 747. z **Ralbic**: Jakub Kórjenk, Michał Rychtař; 748. Jan Gäbler ze **Zajdowa**; 749.—751. 754. z **Budyšina:** Mikławš Kubaš (w polu), Jakub Mjechela, Jan Šołta, Aug. Robl; 752. Madlena Lipičowa z **Pančic**; 753. Marija Waldźina z **Njezdašec**; 755. 756. z **Khrósćic**: Hana Frenclowa, Michał Kindermann; 757. Michał Weidlich z **Nowych Bóšic**; 758. Jan Werner ze **Stareje Cyhelnicy** ($^1/_4$ l.); 759. 760. z **Hórkow**: Michał Šołta, Jurij Rjehoř; 761. Hana Lešawcyna z **Łusča**; 762. 763. z **Budyšina**: Pětr Šwon, Hana Rjelkowa; 764. Marija Domaškowa z **Čornec**; 765. Hana Wjerabowa z **Khelna**; 766. 767. z **Hodlerja**: Mikławš Pjetaš, Jakub Šołta; Rjenč.

Za fond towarstwa: Njemjenowany 1 hr., Jan Gäbler ze Zajdowa 1 hr.

Dary atd. za towarstwo: Jakub Lawkus z Drježdźan (w polu) 40 pj.

Listarnja. Nastawčk „Rězaj sebi hunčo...“ a štož je k njomu přidate, njemóžemy prjedy wočišćeć, doniž mjeno toho njezhonimy, kiž je nam jón zapósłał. Wězo so wone w Posole sobu z dopisom njewozjewi, redaktorej pak dyrbi znate być. Druhi dźěl dopisa je jara rjany; k prěnjomu měło so hišće něšto wujasnjenjow podać. — Z tutym so zdźěluje, zo je w čo. 47 „Kat. Posoła“ wočišćana „Swjedźeńska baseń k Šewčikec slěbornomu kwasej w Ralbicach“ wot k. fararja Domaški w Budestecach basnjena.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 18. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 23. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	12				
Rožka, kórc po 160 punt.			18	56				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	—	23	80
Pšeńca			13	50				
„								
Rožka			11	50				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			14	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	—	5	50	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakońscy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		14	95				
Syno	4	—	5	—	—	—	3	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata — (w Kamjencu —)	—	—	—	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	—	—	—	—	—		25
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Kože

kóždeje družiny

kupuje přecy po najwyšších dźeńskich płaćiznach

Heinrich Lange

— Budyšin —

4 Cyrkwine naměsto 4

a

11 Žitne wiki 11.

Dźiwajće při kupowanju na nawěštki w Pósle!

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

18. novembra 1916.

		Najnižša płaćizna hr.	pj.	Najwyšša płaćizna hr.	pj.	Najwěd-niša płać. hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	4	80	—	—
Čelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	36	—	—
Khlěb	„	—	—	—	30	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	11	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	80	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	75	4	50	4	20
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Serbske knihi

ze swojimi płaćiznami,

kotrež su hišće dóstać:

Nowa Jězusowa Winica

w najlěpšim zwjazku 9 hr. 25 pj.

w druhim zwjazku 8 hr. 50 pj.

Žiwjenja Swjatych zwjazane 6 hr. 50 pj.

Nowy Zakoń zwjazany 6 hr. — pj.

Duchowna Różownja

jednorje zwjazana z čerwjenym rězkom 2 hr. 80 pj.

Lěpše zwjazki po kajkosći dróžše.

Khwalće Knjezowe mjeno

w jednorym zwjazku z čerwjenym rězkom 2 hr. 10 pj.

Lěpše zwjazki po kajkosći dróžše.

Křesćanska młodosć — hr. 60 pj.

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šulerskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Předsydstwo a wubjerk
towařstwa ss. Cyrilla a Methoda

změjetaj **srjedu 6. decembra** posedźenjo w **Serbskim Domje** w **Budyšinje** popołdnju w 1/2 4 hodź., na kotrež so knježa duchowni a wučerjo přeprošuja.

Předsyda.

„Serbosław" w Khrósćicach změje **jutře njedźelu 26. nov.** wječor w 7 hodźinach swoju **měsačnu zhromadźiznu.** Wo bohaty wopyt prosy **předsydstwo.**

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeńnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjećo** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Wróćiwši so wot rowa našeje njezapomniteje dźowki a sotry

Marije Rychtarjec

kotruž po 2lětnej khorowatości sobu na sćěhwkach jenoho prjedawšoho njezboža tak nahle zhubichmy, nući nas k **zjawnomu dźakej** napřećo jeje **wjesnym towařškam** za krasne wupyšenjo kašća z wěncami, wosebje pak česćenej **Woleńkec swójbje** za runjewon staršisku starosć wo njebohu zemrětu.

Wšitkim pak, kotřiž su jej w žiwjenju kajkužkuli dobrotu wopokazali, ju na pustywječoru wopytali a w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, wuprajamy wutrobne

„Zapłać Bóh tón Knjez!"

W **Kukowje**, na dnju pohrjeba,
16. novembra 1916.

Jakub Rychtař
w mjenje wšitkich přiwuznych.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow, **Zuby ćahanjo,** (bjezbolostne)

Johanna Stahl
— dentistka —
Budyšin, sukelnska droha 1
rózk žitnych wikow.

Wulkiwubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̆ak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̆ak 334.

Njedźelu 19. novembra je Bóh tón Knjez našoho horcolubowanoho mandźelskoho, nana, bratra, přichodnoho nana a dźěda

Mikławša Donata,
bywšoho kublerja w Nuknicy

w Baćońskej cyrkwi na kemšach w 1/4 10 hodź. z nahłej smjerću ze swěta wotwołał a smy joho srjedu 22. nov. w Khrósćicach swjatočnje pokhowali. — Hačrunjež bě zemrěty swoje widźenjo cyle přisadźił, njezakomdźi tola ženje Bože służby. Tohodla tróštuja so zrudni zawostajeni z tym, zo je joho duša, kotruž je wudychnył w cyrkwi před swojim Zbóžnikom, w nim namakała miłosćiwoho sudnika a dźakuja so wšitkim, kotřiž běchu jomu w poslednjej hodźinje k pomocy, wosebje k. fararjej Delanej, do kotrohož domu běchu zemrětoho na kemšach donjesli, kaž też wšěm susodam, wjesnym a znatym, kotřiž su so na pustywječoru za joho dušu modlili a joho w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, najhorcyšo a z wutrobnym

„Zapłać Bóh!"

W **Nuknicy, Libonju, Čornecach, Khrósćicach** a w **polu,**
na dnju pohrjeba, 22. novembra 1916.

W mjenje žarowacych

Madlena zwud. Donatowa.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

wać. Ludźo hižo město wopušćeja a wojerstwo samo tam knježi.

Na macedoniskej fronće

njeje njepřećel po dobyću Monastira rěče hódnych postupow činił, w nadběhach pak wjele ludźi zhubił.

Venizelos

je Němskej a Bołharskej wójnu připowědźił. Tak z najmjeńša nowiny joho strony pisaja. Naše knježerstwo hišće wo tym njewě. Venizelos drje to čini, zo njebychu joho přiwisnikow jako rubježnikow wěšeli, hdyž jich na bitwišćach nadeńdu.

Swětny rozhlad.

Němska.

❖ **Z Jagow,** statny sekretar zwonkownych należnosćow je khorowatosće dla wotstupił. Na joho městno stupi dotalny podsekretar Zimmermann.

❖ Při wólbje we wokrjesu **Oschatz—Wurzen—Grimma** dósta konservativny kandidat dr. Wildgrube 7880 hłosow, socialdemokrat Lipinski 6322. Konservativny je potajkim z nahladnej wjetšinu woleny. Lud je z tym pokazał, zo nochce muži, kotřiž kejžorstwu trěbne srědki k zbožownomu dokónčenju wójny zapowěduja.

❖ **Kejžorstwowy sejm** je naćiski nowoho zakonja wo civilnej służbje w swojim posedźenju 23. nov. hospodarstwowej komisiji přepodał. Na srjedu bu prěnje a z dobom też druhe čitanjo zakonja postajene. Komisija je pilnje dźěłał a a po mnohich jednjanach knježerstwa z wjednikami jenotliwych stron wróći so zakoń, wjele přeměnjeny, do sejma. Ważne bě wosebje prašenjo, hač dyrbi zwjazkowa rada wuwjedźenjo hotowoho zakonja cyle samostatnje rjadować. Tu je knježerstwo po dlějšim wobaranju přizwoliło, zo změje sejm sobu do toho rěčeć. Jedyn ze zakładnych paragrafow rěka:

„Zwjazkowa rada postajenja, kotrež su k wuwjedźenju zakonja trěbne, wupraji. Powšitkowne zarjadowanja potrjebuja přihłosowanjo wubjerka, wot kejžorstwowoho sejma wolenoho."

Strach před nowym zakonjom tak lohko njenastanje, hdyž pod parlamentariskim dohladom stoji. Z cyła wšak też nowy zakoń njebudźe ludźi chcyć tak jara k dźěłu nuzować, ale k dobrowólnomu dźěłu namołwjeć a je rjadować. Rozomny človjek sam wě, zo w tak khutnych a ćežkich časach nichtó njesmě swjećić, kiž może wótcnomu krajej hišće derje służić.

Awstriska

žaruje a hotuje so na khowanjo swojoho kejžora. Póndźelu wječor bu ćěło ze Schönbrunna do kejžorskoho hrodu we Wienje přewjezene. Wšě wokna běchu wobsadźene. Statysacy běchu dźěn přikhwatali. A tola knježeše dospołna ćišina, wosebje hnujaca w ćěmnej nocy wot čornowobwěšanych latarnjow mile rozswětlenej. Po wužohnowanju ćěła w hrodźe poda so ćah z dypkom w 10 hodź. na puć. Prědku a zady jězdni wojacy a nižši a wyšši zastojnicy. Wósom čornych koni ćehnješe wóz z kašćom. Při kašću jěchaše na prawo wósom awstriskich, na lěwo wósom wuherskich jězdnych.

W 11 hodź. přińdźe ćah do hrodu, hdźež dwórske wyšnosće a duchowni jón wočakowachu. Po požohnowanju ćěła donjesechu dwórscy służownicy kašć do dwórskeje kapale, wot spěwarjow, komornikow a druhich zastojnikow přewodźany. W žarowanscy wupyšenej kapali bu ćěło na wysokim łožu wustajene. Wot wutory dopołdnja je kapala za ludźi wotewrjena a bjez přetorhnjenja ćahnu tam podanjo nimo kašća, swojomu kejžorej mjelčo abo z ćichej modlitwu Božemje prajicy.

Wutoru dopołdnja pobu też kejžor Wylem we Wienje a złoži wěnc k nohomaj swojoho zemrětoho přećela. Zazymnjenja dla njechachu jomu lěkarjo dowolić, so na wulkich pohrjebnych swjatočnosćach wobdźělić. Tuž chcyše sam ze swojim zwjazkarjam so rozžohnować.

❖ **Nowy awstriski kejžor Karl I.** je sćěhowace wozjewjenjo swojim ludam podał:

Mojim ludam.

Hłuboko hnući a zraženi stojimy, ja a moji ródni, stoja moje swěrne ludy při marach nadobnoho knježićerja, kotrohož rukomaj bě přez nimale sydom lětdźesatkow zbožo našeje monarchije dowěrjene.

Hnada Najwyššoho, kotraž bě joho w młoduškich lětach na trón powołała, bě jomu też mocy spožčiła, zo je njezamyleny a njezlemjeny přez najhórše človjeske bědy hač do swojeje wysokeje staroby jenož winowatosćam žiwy był, kotrež jomu joho nadobne knježerske zastojnstwo a wohnjowa joho lubosć k swojim ludam předpisowaše.

Joho mudrosć, joho dowidźomnosć a joho wótcowska starosćiwosć spodźichu na wšě časy to, štož je nuzne k měrnomu zhromadnomu žiwjenju a swobodnomu wuwiću, a dowjedźechu Awstrisko-Wuhersku z ćežkich bědow a strachow, přez złe a dobry dny, a přez dołhe a žohnowane měrne časy k tajkej mocy, zo wona dźensniši dźeń hromadźe ze swojimi swěrnymi zwjazkarjemi swoje wojowanja z njepřećelemi, kotřiž ze wšěch stron ju přimaju, derje wobstoji.

Joho skutk ma so dale spěchować a dokónčić.

W howrjacym času nastupuju česćehódny trón mojich wótcow; kotryž mój nadobny wuj mi w njehašacym błyšću zawostaji.

Ja sym kaž moje ludy njekhabłacoho wotmyslenja, zo mamy wojować, doniž njeje měr dobyty, kotryž mi wobstaćo mojeje monarchije rukuje a krutu podłohu za jeje njekažene wuwiwanjo zawěsća.

Z hordoznej dowěru nadźijam so na to, zo moja rjekowska brónska móc, złožejo so na woprowacu so lubosć mojich ludow k swojej wótčinje a we swěrnym brónskim bratrowstwu ze zwjazkarskimi wójskami też dale wšitke přimanja njepřećelow z Božej hnadnej pomocu wotrazy a wójnu k dobyćerskomu kóncej dobije.

Runje tak njepowalna je moja dowěra, zo moja monarchija, kotrejež móc a wliw stej kruće zakorjenej w starodawnym, w nuzy a straše nětko zasy z nowa wobkrućenym zhromadnym wosudźe wobeju jeju krajow z nutřka a z wonka ztwjerdźena a zkrućena z tuteje wójny wuńdźe; zo moje ludy, kotrež přeswědčene, zo hromadu słušeju a z hłubokeje lubosće k swojej wótčinje nětkle z wopornjwej rozsudnej wolu so zjednoćeju, zo bychu zwonkownych njepřećelow wotdźerželi, zo wone też k měrnomu wobnowjenju a wobmłodźenju budźa hromadźe dźěłać, zo bychu tak wobej krajej našeje monarchije z tymaj jimaj přidatymaj krajomaj Bosniskeje a Hercogowiny, k času znutřkownoho kćěwa, pozběhnjenja a zesylnjenja dowjedłe.

Prošo wo Božu hnadu a Bože žohnowanjo za mnje a za swojich ródnych a za swoje lubowane ludy, slubuju zdobom před Wšohomócnym, zo chcu kubło, kotrež moji wótcojo mi zawostajichu, swědomiće zastarać. Ja chcu wšitko činić, zo bych strachi a wopory tuteje wójny wotstronił, zo bych žohnowanjo, kotrež měr přinoša a kotrež nětkle tak ćežko parować dyrbimy, zasy wróćił, tak khětře hač to česć našich bróni, to, štož zežiwjenjo mojich krajow a jich swěrnych zwjazkarjow sebi žada, a zasakłosć našich njepřećeli dowola.

Swojim ludam chcu być sprawny a lubosćiwy wjerch. Chcu jich, po wustawje jim słušace swobody a druhe prawa, sebi ważić a runosć před prawom za wšěch swědomiće kedźbu měć. Njepřestawajcy chcu so prócować, derjeměco swojich ludow spěchować, swobodu a porjad we swojich krajach škitać, wšěm wo zasłužbu so prócowacym stawam wobydlerstwa płody dobroho dźěła zawěsćić.

Jako drohe herbstwo swojich prjedownikow přijimam přiwisnosć a nutrnu dowěru, kotrejž lud a krónu wobjimatej. Tute zawostajenjo dyrbi mi mocy dawać, zo bych winowatosće swojoho wysokoho a ćežkoho zastojnstwa dopjelnjeć mohł.

Kruće wěrjo na njezničomnu žiwjensku móc Awstrisko-Wuherskeje, wožiwjeny wot nutrneje lubosće k swojim ludam, chcu cyłe swoje žiwjenjo a wšu swoju móc służbje tutoho nadobnoho nadawka poswjećić.

❖ **Za nowoho pósłanca** we Wienje bu hrabja Botho Wedel postajeny.

K proklamaciji pólskoho kralestwa.

Kaž hižo w poslednim 48. čisle „Posoła" z krótka naspomnichmy, rěčeše so w pruskim sejmje 20. nov. k proklamaciji nowoho pólskoho kralestwa.* Ći, kotřiž su dotal přecy za krutu politiku přećiwo Polakam wustupowali, kaž konservativni, swobodnokonservativni, narodnoliberalni, běchu něšto prjedy namjetowali, zo ma so dom zapósłancow k proklamaciji samostatnoho pólskoho kralestwa takle wuprajić:

„Z proklamaciju samostatnoho pólskoho kralestwa ... je so něšto stało, štož hłuboko do najważnišich interesow pruskoho stata přima. Tuž dom zapósłancow wupraja swoje krute wočakowanjo, zo ma so při zarjadowanju nowoho kraja, kotryž změje swoje kulturelne a narodne potrěbnosće samostatnje zastarać, Němska w pólskim kralestwje wojerscy, hospodarscy a powšitkownje politiscy dospołnje wuskitać. Dom zapósłancow sebi přewostaji, zo po tym, kak so wobstojnosće dale wuwija, wupraji, hdyž by so něšto politiske stało, štož by so interesow pólscy rěčacych Prusow dótkało ..."

K tomu poréča Polak Lesczynski takle: „Smy sebi wědomi ważnosće časa, hdźež so njerozsudźa jenož wo wosudźe pólskoho naroda, ale też wo poćahach pólskoho ludu k němskomu ... Najebać stołětne dźělenjo pólski lud swoje začuwanjo, zo hromadźe słuša, ženje zhubił njeje a je so kruće bědźił wo swoju narodnu swobodu ... Manifest wobeju zwjazkarskeju kejžorow nas spokoja, dokelž je nastał z přeswědčenja, zo je tola jara nuzne, prawo pólskoho ludu na samostatny kraj připóznać. Tola je so něhdźežkuli wuprajena bojosć, zo jenož wěsty dźěl pólskoho ludu k narodnej swobodźe dóńdźe, a zo też za tutón dźěl ta swoboda jenož po mjenje budźe, přez tónle namjet dospołnje jako sprawna wupokazała. Po woli tych, kotřiž tón namjet wuprajichu a kotřiž wjetšinu tutoho sejma wučinjeju, ma so rozwiwacy pólski stat wojerscy, hospodarscy a politiscy tak so wuspinać, zo by so swobodny a samostatny jenož zdał ... Hdyž ći, kotřiž namjet činja, na to pokazuja, zo ma so jenož Němcowstwo škitać, tak z nazhonjenja bóle hač derje wěmy, što ma to rěkać. Z tym škitom bu wša poli-

* Tutón nastawk słušeše po času hižo do poslednjoho čisła; njedosahacoho městna dla pak njemóžachmy jón podać.

tika přećiwo Polakam wuzamołwjena, kotraž je so přećiwo našej rěči a narodnosći měriła.“

Na to poróča centrumski zapósłanc Herold, kotryž za přećelnu politiku přećiwo pruskim Polakam rěčeše.

Namjet Polakam njepřećelnych stron bu z 180 přećiwo 104 hłosam přijaty.

Što praji ruske knježerstwo? — Wone wozjewi tole: „Němske a awstriske knježerstwo wužištej načasne wobsadźenjo wěstoho dźěla ruskoho kraja k tomu, zo wotdźělenjo pólskich krajinow wot ruskoho kejžorstwa a jich přetworjenjo do njewotwisnoho stata wuprajištej. Naši njepřećelojo z tym, kaž je jasnje widźeć, za tym du, zo bychu w ruskej Pólskej rekrutow wuzběhować móhli a tak swoje wójska zdowupjelnjeli. Kejžorske knježerstwo ma tutón skutk Němskeje a Awstriskeje za nowe ćežke ranjenjo zasadow ludowoho prawa, kotrež zakazuja, zo so wobydlerjo wojerscy wobsadženych krajow njenuzuja, zo dyrbja brónje přećiwo swojej wótčinje wjesć. Wone ma tohodla tutón skutk za njepłaćiwy. Ruska je so hižo dwójcy po započatku wójny wo najwažnišim pólskich należnosćow wuprajiła. Wona chce tajku Pólsku wutworić, kotraž ma wšě pólske kraje wopřijeć a kotraž změje prawo, swobodnje swoje narodne, kulturelne a hospodarske žiwjenjo samostatnje rjadować a je pod sceptar ruskoho knježićerja stajić ... Tute rozsudźenjo našoho nadobnoho knjeza wostanje njepowalne.“

Ruska.

❖ **Ministerpresident Stürmer** je wotstupił a dotalny statny sekretar wobkhódstwa Trepow bu joho nastupnik. Wina za přeměnjenjo njeje jasna, kaž z wjetša w Ruskej. W dumje bu ruska politika wótrje sudźena. Snadź zwisuje přeměnjenjo w ministeriju tež z tym, zo dyrbi Nikolai Nikolajewič zasy hłowne wjednistwo na zapadnych ruskich wojownišćach přewzać. Rěka, zo je hižo z Kaukaza do hłownoho lěhwa přišoł. Na měr drje w tu khwilu w Ruskej nichtó njemysli.

Amerika.

❖ **Zjednoćene Staty** staraja so same za cyrobu swojich pósłancow, konsulow a jich zastojnikow w Němskej a Awstriskej. Z hollandskej łódźu „Noordam“ su jim wšo pósłali, štož k zežiwjenju trjebaja. To je tola jónu něšto rozomne a přistojne wot Američanow. Tak nam tola naše skibki njepřikrótšeja.

❖ **W Neu-Yorku** zestupichu nahladni Američenjo ke konferency za měr. Wězo jedna so tu jenož wo prócowanja za zdźerženjo měra w dalšim přichodźe, nic wo skónčenjo nětčišeje wójny.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Přijimace pruhowanja do VII. rjadownje tudomnišoho katolskoho wučerskoho wustawa změja so 12. a 13. měrca 1917. Přijimać hodźa so hólcy, kotřiž su 13. lěto swojeje staroby hižo dopjelnili abo z 30. junijom 1917 docpěju. 15. žiwjeńske lěto njesmě překročene być.

K pruhowanjam zamołwjeć maja so pola seminarskoho direktora. Jako wuswědčenja maju so zapósłać: porodna a křćeńska cedula, lěkarske a cenzurne pisma kaž tež wopis žiwjenja, wupokaz přisłušnosće k sakskomu kralestwu a wobkrućenjo wot gmejnskoho předstojićerja, zo móže a chce so za šulerja telko płaćić, hač je k joho zežiwjenju a wukubłowanju za joho seminarski čas trěbne.

❖

Z Budyšina. Ranjeny bu z nowa w bitwje při Somme 4. 9. 1916 Jakub Domš z Bozankec, dźesatnik w 1. komp. połka pěškow čo. ... Prěni raz bu ranjeny 7. 9. 1914 we bitwje pola Lenharrée. Wuznamjenjeny je naš krajan z Friedrich-Augustowej medaliju w bronzy a železnym křižom II. rjadownje. Přejemy jomu dobre polěpšenjo a zbožowne domojwrócenjo.

❖

Z Radworja. K wójnskim powěsćam mamy tole dodać:

Ranjeny bu:

Michał Kubańk z Radworja (rodź. z Khróšćic), reservist w hajńskim batalijonje čo. ... Wón wojuje na najdalšim bitwišću, na zadnim kóncu Balkanskeje połkupy (pola Saloniki). Tam bu 15. novembra při nadpadźe Serbow z nowa z njepřećelskej kulku do lěweje nohi ranjeny a přińdźe do Monastira do lazareta.

Khory je:

Jurij Pawluš z Radworja, wojak we pěšim regimenće čo. ... Wón wojowaše pola Verduna, hdźež njedawno skhorje. Strowi so w Münsteru we Westfalskej.

❖

Z Radworja. (Zběrka za ranjenych wojakow.) Zo by so khorym a ranjenym w Budyšskich lazaretach zasy jónu małe wotměnjenjo w jědźi poskićić mohło, je so wotmysliło, po wosadźe kałowe hłójčki za lazaretske kuchnje hromadźić, a to cyle po samsnym wašnju, kaž prjedawše razy. — Jenotliwi dawaćerjo njech je hač do srjedy wječora pola gmejnskoho předstojerja swojeje wsy wotedadźa (w Radworju tež na farje, w Kheinje pola Mjenjec). Gmejnscy předstojerjo pak chcyli je hač do štwórtka wječora na faru pósłać. Wězo móže tež kóždy hnydom sam swój dar na farje wotedać (hač do štwórtka wječora).

Kaž nam lazaretska inspekcija pisa, nimaja tam žanych kałowych hłójčkow na składźe. Tuž budźe ranjenym tajka zběrka jara witana. Tohodla njech swójby, kotrež móža něšto hłójčkow parować, swój dźěl do horjeka mjenowanych domow póśćelu. Tež mały dar (někotre hłójčki) je lubje witany.

❖

Z Hrańcy. Naša mała wjes žaruje hižo přez druhoho młodźenca. Jurij Lebza padny 25. septembra 1915 w Francózskej, jomu sćěhowaše 11. novembra 1916 Jakub Šäfer w Rumunskej. Wobaj zawostajitaj zwudowjenu maćerku a z dźěla bratrow a sotry, kiž sej hladaja swoje serbske statoki a paruja swojich lubych we wójnje. Zawěsće cyła wjes změje podźěl na zrudobje dobreju a sprócniweju swójbow.

❖

Z Wojerec. Na jara swjatočne wašnjo bu w tudomnej katolskej cyrkwi nowy křižowy puć woswjećeny. Hnadowny skutk wukonja Lubański knjez propst Buchalli z assistencu přitomnych duchownych. Při tym dźeržachu sydom serbskich a runje telko němskich mjeńšich družkow křiže, kotrež mějachu so na staciónske swjećatka přičinić. Wobrjady při swjećenju, važnosć a wužitk křižowoho puća běštaj hnydom z woprědka knjezaj propst Buchalli w němskej a farař Šołta-Birkenbrückski w serbskej rěči rozłožiłoj. Při započatku, pokročowanju a skónčenju cyrkwinskich wobrjadow spěwachu so, z dźěla tež wot wosebitych spěwarjow wjacyhłósnje rjanej wěcy přimérjene kěrluše. Při swjatočnosćach bě cyrkej z wěriwymi mohł rjec nakhopjena; z Kulowskeje wosady běchu hnydom z wosebitym ćahom přijeli. — Da-li Bóh wěriwym z křižowoho puća tež prawje wjele Božoho žohnowanja wurosće. -ls.

Wotewrjenjo Baćońskeje młodownje.

(Zapośłane.)

Kaž so nam zdźěluje, wotewri so 3. dec. w Baćonju nowy dom za młodosć. Tuta wěc zbudźi snadź runje tohodla powšitkownoho zajima, dokelž so z tym k prěnjomu razej pospytuje, w dospołnje rólniskej krajinje dom za młodosć wutworić a tak tež młodości rólniskoho powołanja te dobroty přiwobroćić, kotrychž młodosć w industrielnych krajinach hižo ma a sebi waži. Njech so tež w poslednim času wěc rozswětlenja dla hišće haćeše, tak je tola cyły twar nětko hotowy a ma so 3. dec. swojomu postajenju přepodać. Wosebje změje rólniski lud a kóždy, kiž so — štož je nětkle jara važne — za wukubłowanjo młodosće tež ze skutkom stara, so při swjatočnym wotewrjenju w 1/24 hodź. ze zajimom wobdźělić. Dokelž tež cyły wokrjes a organisacija wubjerkownikow za powšitkownje spomožnu dźěławosć za tutu wěc so jara zajimatej, a dokelž so tu wo należnosć jedna, kotraž ma podobnym tajkim zarjadowanjam puće rubać, tak je pječa tež knjez hamtski hejtman dr. v. Pflugk swoje wobdźělenjo při tym přilubił.

* * *

Přisp. red.: Po tym, štož je nam znate, dyrbi dom z pomocu pjenježnych srědkow wyšnosće a wšelakich dobroćerjow w Baćonju natwarjeny, młodownja mjenowany, służić wšěm wosadnym pjećim towarstwam jako towarstwowy dom, předewšim młodości; šuli jako turnowarnja; zhromadźiznam „wubjerka za powšitkownosći wužitnu dźěławosć“, a towarstwa „dźaka domizny“. — Dom je twariła šulska wosada a jej słuša tuž tež dom. Přejemy z wutroby, zo by twar był wokolnomu ludej k spomoženju.

Naše towarstwa.

Z Budyšina. Na posedźenjo předsydstwa a wubjerka našoho towarstwa ss. Cyrilla a Methoda su wězo wšitcy lubje witani. Běchmy jeno duchownych a wučerjow mjenowali, dokelž myslachmy, zo maja snadź najwjacy woteńdźenja.

❖

„Jednota“, tow. kat. Serbow w Budyšinje, měješe njedźelu 19. novembra w towaršni derje wopytanu měsačnu zhromadźiznu. Postajenjo Pólskeje jako kralestwo bě přičina, zo so nam wot předsydy, k. fararja Hejduški, přednošk wo stawiznach Pólskeje poskići. Zhonichmy, kak je Pólska nastała, kajkich je wšelakich wjerchow a kralow měła, kajke je mnohe bitwy wo swoju samostatnosć wjesć dyrbjała w kak je skónčnje tola cyle pod ruske kralestwo přišła. Njech nětko, hdyž je so zasy wuswobodźiła, z nowej mocu nastanje a wužiwa měrne čacy.

Druhi přednošk słyšachmy wot k. wučerja Šołty. Dowjedźe nas do Rumunskeje a rozpowěda nam tamny kraj, lud, kralestwo a wšelake města. Dokelž su w tutym kraju runje nětkle važne wojowanja, běše tón přednošk wosebje zajimawy.

Přichodna zhromadźizna budźe najskerje druhu njedźelu decembra.

❖

Z Radworja, Katolska Bjesada měješe njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Na njej přednošowaše k. cyrkw. wučer Andricki wo stawiznach Pólskoho kralestwa, wosebje wo sakskich wjerchach jako Pólskich kralach, wo rozdźělenju Pólskeje a wo přecy zasy wobnowjanych pozběhowanjach přećiwo Ruskej kwakli (posledni raz 1863).

Potom poda předsyda rozhlad wo wójnje a přida k tomu, štož bě so hewak khutnoho abo žortnoho w swěće stało.

Přispomnjenjo. Jara zajimawe dźěło by było: wupytać, hdźe je stara „Kralowska droha“ z Drježdźan do Pólskeje we Łužicy šła, hač přez Budyšin abo bóle k połnocy. Jeli bychu hdźe dopomnjeńki na nju zdźeržane byłe, mohłe snadź so tu w Posole wozjewić.

⁘

Z Khrósćic. (Serbosław.) Na měsačnej zhromadźiznje, 26. novembra měješe k. předsyda za naš čas přiměrjeny přednošk ze žiwjenja swj. Hilžbjety Durinkskeje. Tehdom běše hłód a drohota w Němskej, a sćěhwki toho běchu mór a natykowace khorosće. Knjez wyšši wučeŕ kantor Hila podawaše politiski přehlad wo podeńdźenjach zańdźenoho měsaca; rěčeše wo žiwjenju njeboh kejžora Franca Józefa, wo wójnje atd., při čimž so rozmołwa wuwi. Přichodna zhromadźizna budźe z wólbami, a to druhi dźeń hodow (swj. Šćěpana) wječor 7 hodź.

⁘ Krajan 1917 ⁘

Hdyž lěto so ke kóncej bliži, podawa Katolski Posoł kóždy króć rozprawu wo nowym Krajanu na přichodne lěto. Lětsa wšak běše to mělo hižo před dwěmaj měsacomaj być; přetož zahe bě redaktor našeje protyki, knjez farař Wingeŕ, na Krajan myslił, zo by w prawym času wušoł. Tola, hižo smy zasy w druhej połojcy novembra — a Krajana hišće nimaće. Prošu pak, njehněwajće so. Ta bjezbóžna wójna je tež na tym wina. Pomyslće sej: jedyn jenički stajeŕ w našej rjanej rumnej ćišćeŕni dźěła, jenož jenu połojčnu pomoc a wučobnoho hólca ma k stronje — a to je cyły personal! Ći maja pódla druhich mjeńšich ćišćeŕskich wěcow z Posołom činić dosć, a potom hišće Krajan, a to tajki Krajan! To je cyły opus abo wobšěrna kniha, kotraž so na lěto 1917 našim lubym Serbam poskića. Knjez pokładnik hižo dawno žałosći, zo to k dopłaćenju njebudźe. Tola wo tym trochu pozdźižo.

Přepozdźe wšak Krajan swój puć do našich Serbow hišće njenastupuje; wšak změjemy hišće cyły měsac a dlěje, prjedy hač nowy Krajan do swojoho prawa zastupi. Tola w našim času hižo w juliju prěnje protyki na nowe lěto do domow pjerchotaja, zasydleja so do wšěch kućikow, a hdyž potom Krajan přićehnje, je wšo wobsadźene. Tohodla w porjadnym času dyrbimy na to myslić, zo Krajan po móžnosći zahe wuńdźe.

Zo pak nowy Krajan, na 1917, njedźiwajcy wšoho toho swój puć póńdźe, a zo so jomu rady wšitke durje wočinja, na to mam krutu nadźiju. Wón je cyle wurjadnje krasnje spisany a wuhotowany, kajkichž mało protykow nadeńdźeš. Je wšak tež jubilejske wudaćo, z lětom 1917 je Krajan pjećdźesaty lětnik docpěł. Wšitcy, kotřiž maja z nim činić, sebi prajachu: tón lětnik dyrbi něšto wosebite być, a dokelž je něšto wosebite, zawěsće kóždy dom, a štóž hewak móže, sebi Krajana kupi. Hdyž to budźe, so wulke wudawki za protyku wurunaja, knjez pokładnik so zasy změruje. Je pak tež trěbne, zo sebi kóždy, štóž móže, Krajan kupi, hewak njeje móžno wulke wudawki za njón zarunać; wšak wunoška abo wužitka z njoho njewočakujemy, jeno zo so zapłaći. W tym nastupanju je pola nas Serbow hubjeńšo dyžli pola němskich a druhich protykow. Te so w stach tysacow exemplarow ćišća a nakładnikam rjany wunošk dawaja. Pola 1800 exemplarach, kelkož so Krajanow ćišći, to móžno njeje. Hewak su nas nawěštki trochu wutorhnyłe, tych pak je tón króć — zasy wójny dla — tójšto měnje.

Hdyž sy tole dočitał, sebi zawěsće prajiš: Haj, Krajan dyrbju sebi kupić. Zo pak to zawěsće činić budźeš, za to rukuje wuběrny wobsah jubilejskoho Krajana 1917, kotryž chcu z krótka tudy wopisać.

Protyčny dźěl abo kalendarium je čitarjam hižo znaty. Namakaš tam dny a swjatych, skhadźenjo a khowanjo słónca, přeměnjenjo měsačka a wjedro, dale cyrkwinsku protyku naše wosady nastupacu a spomnjenja hódne dny. Potom pak tam nadeńdźeš Hospodarsku protyku za kóždy měsac wosebje. To je něšto wulcy khwalobne; hdyž so hospodaŕ po tych pokiwach změje, budźe to z wulkim wužitkom za joho hospodarstwo. Skónčnje je za kóždy měsac rum za Naspomnjenja wostajeny, hdźež móžeš sebi najwažniše twoju swójbu, twój dom, twoje hospodarstwo nastupace zapisować. Tuž će prošu, njedaj Krajana so po jstwje wokoło waleć, njewěšej jón na hozdźik, hdźež jón muchi zanješwarnja, ale khowaj jón we wosebitym kašćiku, potom změješ kónc lěta Krajan hišće cyły, a wón budźe ći za pozdźiše lěta witane žórło wšelakich podawkow, kotrež sy sebi zapisował.

Po powšitkownych protyčnych powěsćach za 1917 potom sćěhuje zapis Čas Božich służbow. Tam zhoniš, hdźe a hdy su kemše, hdyž dyrbiš snadź zapućować.

Dale namakaš Zapis duchownych našoho kraja a Zapis serbskich wučerjow. Jara zajimawy je dale Zapis serbskich duchownych knježnow w kraju a wukraju. To je něšto cyle nowe, a dźakujemy so knjezej fararjej Delanej, zo je z wulkej prócu to zestajał. Tele prěnje wozjewjenjo zawěsće k tomu dopomha, zo so zapis přichodnje wudopjelni. Njech tajcy, kotřiž tam swojich hišće njenamakaja, to knjezej fararjej Delanej we Baćonju wozjewja.

Zabawny dźěl protyki je jara bohaty, wustojny a zajimawy. Naš wjelečesćeny knjez farař Libš je, kaž hižo telko lět, tež tón króć zasy spisał dokładny a jara wustojnje zestajany nastawk Rozhladuj so! Štóž by w běhu lět nowinow nječitał, tudy móže přehlad hłownych podawkow minjenoho lěta nadeńć, druhi budźe to rady wospjetować.

Z knjezom fararjom Wingerjom potom stupamy Na Fulkec hórku. Tu je wšitko žiwe, wšitko sobu rěči, spěwa a so błyskota, čohož dźesaty kedźbu nima. Lubozne a spodźiwnje jimace je tajke wobkedźbowanjo Božeje stwórby.

Po mjeńšimaj powědańčkomaj Zawistna a Njesnadne domawobstaranjo sćěhuje wopis podawka Swjata Marija ..., kiž nakazanjo zasakłeje duše w poslednim wokomiku powěda, dale Kak bitwa na wšelakich ludźi skutkuje a Skupy bur wot Nawki.

Dołhe powědańčko Rotšildowy dobytk wot Radlubina, jara žiwje a w krasnej rěči spisane budźe so wšitkim lubić. Też krótše Carska swačina.

Sćěhujetaj hišće směškaj Překlepany mnich a Liška, dale też Čohodla — tohodla. Tón bě to zapřimnył.

Pokornje bóle zady nětk Krajan sam wo sebi powěda. Knjez farař Libš podawa dokładnje stawizny Krajana, kiž 1868 so narodźi a 1917 50. lěto dokonja. Wšo, do čohož knjez Libš pjero zastaji, so derje poradźi. Z joho nastawka tudy dowidźiš, kelko dźěła, prócy a woporow su naši spisaćeljo Krajanej za tych 50 lět wěnowali. Też knjez farař Libš dale pomnik staja knjezej kanonikej fararjej Jakubej Herrmannej, kiž je přez 50 lět we dušipastyŕstwje njewustawajo dźěłał a za wšitko, štož je serbske, tak horcu wutrobu měł. Wustojnišoho nekrologa wo česćomnym Nestoru našoho Serbowstwa sebi njemohł myslić. Knjezej fararjej Janej Nowakej, Herrmannowomu rojnikej, kiž je čas žiwjenja lubosć k swojomu serbskomu narodej wobkhował, je knjez Libš w prěnim nastawku lube słowa wěnował.

Skónčnje hišće wopominam jara zajimawy, woprawdźe wužitny nastawk Strowu krej wot knjeza wučerja Nawki. Zasy a zasy dyrbiš čitać, kak tu knjez Nawka w klasiskej serbšćinje a tola kóždomu zrozemliwje wopisuje hladanjo, zastaranjo a hajenjo człowječeje strowoty z tym, zo krej strowu dźeržiš.

Za čas nětčišeje wójny a za naše swójby jara zajimawy a wšitkim witany Zapis našich rjekow wobzamkuje Krajan. Z wulkej prócu a z pomocu mnohich knjezow je zapis zhotowjeny. Budźe witany podłožk za dospołny zapis našich rjekow nětčišeje wójny, kotryž, štož wěmy, knjez wučeŕ Słodeńk přihotuje.

Skónčnje su přidate Póstowy tarif a Hermanki a skótne wiki a potom Protyčka na sćěnu.

Wobrazow ma Krajan 9 wójnskich a dale podobizny kk. praelata Skale, scholastika Žura, kanonika Herrmanna a fararja Jana Nowaka. Za wobrazy su krótke wujasnjenja podate.

Móžu jeno należne napominanjo přidać:

Kóždy kup sej Krajana 1917!

Prälat Skala.

„Pod sakskej khorhowju“

Zběrka so wuznamjenjacych skutkow našich pólnošěrych.*

Po přikazni kral. sakskoho wójnskoho ministeria připrawjene wot kral. saksk. wójnskoho archiva.

Kak naši třělcy La Viller-sku horu dobychu.

(Po wopisanju wójnskoho dobrowólnika podwyška Ericha Assmanna z 5. komp.)

(kf.) Skónčnje, po dołhej wěčnosći, hdyž běchmy přez 18 měsacow zwonka a znutřka wjeski, kotraž bě dospołnje zapusćena, z měrom leželi; hdyž běchmy wšě wobćežnosće, wšě wjesela a ćerpjenja, kajkež tajke dołhe žiwjenjo w hrjebjach zawinuje, sćerpnje na so brali, tu dóńdźe nam rozkaz, zo mamy přimać. Dołho dosć běchmy w błóće a njerjedźe stali, běchmy wo dnjo a w nocy před tutej woheńbluwacej, hrózbnej horu leželi. Nětko bě naša hodźina přišła, nětko mějachmy pokazać, zo třělcy też nadběhować rozemja.

W rańšich hodźinach 10. měrca 1916 započa so přihotowacy woheń artillerije a minow. Tón traješe, jenož tu a tam na khwilku pozastawši, hač do popołdnja. Wšo wosta tak dołho w podstupach a kóždy měješe mjez tym časa, swoje wěcy sebi zrjadować a přez wokřewjacy spar so na wojowanja přihotować.

Mało po 4 hodź. popołdnju wopušćichu jenotliwe črjódy swoje podstupy, zestupichu so w hrjebjach a z dypkom 4^{30} hodź. poskočichu prěni, třělcy a pionirojo, po skhodźeńkach, k nadběhowanju postajenych, horje, a nětko dźěše doprědka, runu měru na horu.

* „Unter dem Sachsenbanner“. Pod tutym mjenom wozjewja kral. sakski wójnski archiv wo wšelakich rjekowstwach, kotrež su sakscy wojacy w tutej swětawójnje dokonjeli. Někotrežkuli tajke wozjewjenja budźe też naš časopis swojim čitarjam přinošeć.

Woheń artillerije bu wo něšto bóle doprědka złoženy, a khětře žołmješe so jena črjódka wojakow po druhej dale. Krasny bě to napohlad, tale rozsćehnjena, zelena, po horje nadběhowaca smuha třělcow! Pionirojo wukadźichu te něšto podstupow, kotrež běchu hišće zwostałe. Wjele wšak jich wjacy njebě, přetož woheń našeje artillerije bě z dobrym wuspěchom dźěłał. Lědom zo bě hišće hdźe metr zemje wuhladać, kotraž hišće přeworana njebě, hdźež granaty a miny njeběchu wulke dźěry kaž liki wuryłe. Wšo bě zapusćene a zničene a jenož ćežcy bě spóznać, hdźe běchu njepřećelowe hrjebje před krótkim hišće byłe. Štomy běchu spadane, grotowe haćenja so zhubiłe, podstupy rozpraskane. Bjez přestaća dźěše dale.

Prěni Francózojo, kotrychž wuhladachmy, podachu so bjeze wšoho wobaranja; woheń našeje artillerije bě jich zatrašił. Woni běchu wjeseli, zo su žiwi wostali.

Horjeka na horje so hišće nichtó kruće njestaješe. Dale dźěše přez błóto a žumpadło, přez hrjebje a jamy a dźěry.

Hakle w druhim stojnišću dóńdźe při połnje wobsadźenych podstupach k woprawdźitomu wojowanju. Francózojo tčachu hišće wšitcy we swojich dźěrach. Runjewon z wjesołosću je naši ludźo wuprózdnichu.

Hdźežkuli pionirojo ze swojimi „kadźidłami“ hnydom k pomocy njeběchu, jednachu husto jenotliwi třělcy samostatnje, pokazachu swoju zmužitosć a swoje rjekowstwo. Tak poradźi so też wěstomu mužej swojeje rozsudnosće dla, zo na wšěch 15 muži zaja. Durje buchu wottorhnjene, krute němske „Rrraus“ do podstupa so zareji — a hnydom wustupi jedyn po druhim ze swojim železnym nahłownikom. Brónje wotpołožić a potom preč! Žadyn słowčka njepraji, měrni stupajo dźěchu po hrjebi za našu liniju. Jedyn jenički třělc z nasadźenym bodźakom za nimi: to dosahaše. — A dale dźěše k sćěhowacomu podstupej. Durje wotrazyš, třělbu nastajiš, ručnu granatu wotpinješ, a nětko khětře nutř. A hnydom so k muri stłóčiš, přetož wone hižo praska a wuzběhnje cyły podstup. Hišće jónu pohladneš nutř a hnydom dźe dale. Z prawicy buchaju, ručne granaty sebi žadaju, za sanitetnym podwyškom wołaju — tuž tam dyrbiš! Ručne granaty nam napřećo lětaju, bórzy zasy pokaza so něhdźe železny nahłownik, hnydom pak so zasy zhubi; kiž jón nosy, třěla, bórzy pak leži, tón zmužity, na zemi. „Pardon, monsieur, pardon“, tak na tebje wołaju. Zasy něšto jatych a hnydom su wotwjedźeni. Na prawo a na lěwo so nětko zwisk dócpěje; něšto přenahli dyrbja wróćo. A nětko rozkaz: so zahrjebajće!“ Kóždy dźěła, štož móže. Kóždy wokomik dźěn móže so nětko zasy přećiwo nam nadběhać. Kóždy ryje sebi swoju dźěru tak khětře hač jenož móže, a byrnjež też mocy sprócnjałe. Wšitcy so wjesela, hdyž je hrjebja na poł wumjetana a z najmjeńša někak móže zakrywać.

Nětko njech 'nož přińdu! Trělby a ručne granaty leža přihotowane; artillerija wě derje, hdźe ležimy; wšo kedźbuje a je kaž napjate. Nóc wostawa nimale jasna, měsačkowy serpik swěći na njebju. Předkustojace patrolije njemóža ničo wuslědźić. Njepřećel je so potajkim daloko wróćo sćahnył a je kaž so zda tak zesłabjeny, zo zasy přimać njemóže. —

Też sćěhowace dny a nocy wosta wšo ćicho hač na někajke małe nadpady z wohenjom a małe wojowanja patrolijow. My mějachmy tak časa dosć, zo móhli sebi wšo zarjadować a so zastarać, a bychu-li Francózojo přišli, běchu z krawymi hłowami woteńć dyrbjeli. My njeběchmy cofali. A cofać też ženje njebudźemy, to je wěste!

Hordźi běchmy na swój wuspěch: horu běchmy dobyli; na 800 zajeli; něšto mjetakow minow a mašinskich třělbow a też jenu revolverowu kanonu běchmy wzali a při tym běchmy sami jara mało přisadźili. To bě za wšěch wulke wjeselo.

A potom nas druzy wotměnichu. Hdyž domoj ćehnjechmy a regimentska hudźba piskaše, to kóždy z wutroby sobu zaspěwa tón rjany stary spěw: „Třělcy chcemy my być, hurra; haj ći čorni třělcy, hurra!“

Zarjadowanja a wozjewjenja wyšnosćow

Won z drobnymi pjenjezami!

(M. J.) Zo by so naše znutřkowne hospodarske žiwjenjo bjez wjetšich zadźěwkow wotwiwało, je mjez druhim też cyle nuznje třebne, zo njebychu so wšě drobne pjenjezy snadź něhdźe w lutowarskich piksach abo we wšěch možnych małych kasach bjez wužitka hromadźiłe, ale zo bychu so tak khětře hač možno zasy do wobkhoda přinjesłe. Z tym njedyrbi so ludej na žane wašnjo radźić abo wobarać, zo by wón swojoho wulcy ważnoho lutowanja, kotrež dźěn też njemało k wudźerženju pomha, so wzdawał, je pomjeńšił.

Kóždy pak, kiž ma telko pjenježkow a grošow nalutowane, zo móža so z papjerjanym pjenjezom wuměnić, ma też hnydom nahromadźene drobne pjenjezy wudać, wotedać abo wuměnić. Też wjetše sležborne pjenjezy njedyrbja so dlěji čas wróćo dźeržeć ale po možnosći bórzy wotedać. Wjetša mnohosć tajkich pjenjez, hdyž je so po něčim nahromadźiła, móže so też pola kejžorstwoweje banki wuměnić, zo by wona pjenjezy po potřěbnosći kraja mohła rozdźělić. Njemysl sebi nichtó, zo so z joho por hriwnami njeliči; kóždy pjenježk we wobkhodźe posylnja našu hospodarsku móc, kóždy bjez wužitka khowany sležborny pak je za nju ze škodu.

✣

(M. J.) Rybarstwo a hońtwa stej wšitkim wukrajnikam, kotříž njejsu poddanojo jenoho z Němskej zjednoćenoho stata, zakazanej.

✣

Posyłki po železnicy k wójskej do pola.

(K. M.) Służbne kaž privatne posyłki po železnicy k wójsku do pola so husto zabłudźa, wopak dowjezu dla njepraweje adresy. Wójnske zarjadnistwo je tohodla na městnje zastupowacoho generalkommanda a też we wjetšich garnisonach hižo wot wjacy měsacow wojeńscy pruhowace městna postajiło, kotrymž maja so železniske listna (Frachtbriefe) atd. za tajke posyłki, prjedy hač so wone železnicy přepodadźa, předpołožić.

Na to su so ludźo hižo přiwučili a to skutkuje też tak derje, zo maja so wot nětka nic jeno posyłki města, hdźež je sydło generalkommanda, ale **wšitke** posyłki po železnicy k wójskej do pola na tele wašnjo prjedy pruhować. Papjery dóstanu přispomnjenjo pruhowanja, přez kotrež železnicy prawo dóstanu, zo smědźa posyłki přijimać. Dalše zhoniš na železnicy, pola wojeńskich paketnych městnow, kommandaturow linijow a pola pruhowanskich městnow samych.

✣

We wójnje wobškodźeni jako wobhladowarjo mjasa.

(M. J.) Kaž so wobkedźbuje, zamołwjeja so we wójnje wobškodźeni k wobdźělenju na kursach za wobhladowanjo mjasa a trichinow w tajkej ličbje, kotraž wobstojace potřěbnosće daloko přesahuje. Dokelž su wuhlady na tajke zastojnstwa z někak wunošnej zasłužbu jara wobmjezowane, dyrbi so cyle należnje warnować. Je to nadawk tajkich, kotříž su we wójnje wobškodźenym dla jich dalšoho powołanja k radźe, zo bychu tym, kotříž so hišće za žane nowe powołanjo kruće rozsudźili njejsu, wotradźeli, zo so k wuknjenju wobhladowarstwa mjasa a trichinow zamołwjeli njebychu.

✣

(M. J.) **Žanoho saccharina do horcych jědźi!** Njeje radźomne, zo so saccharin do warjacych a jara horcych jědźi a napojow dawa, dokelž so tak často słód nakazy. Byrnjež pak też so słód nakazył, dha so tola z tym ženje strowoće njezeškodźi.

Wšelčizny.

Ottokar Prochaska, biskop Szekes-Tejervárskeje (Stuhlweissenburgskeje) dioecezy we Wuherskej, je sławny jako wustojny pastyr swojeje dioecesy a wosebje wuwołany nabožny spisowaćel. Kak je jomu też wo časne zbožo wuherskoho, wosebje khudoho ludu činić, doswědča skutk, kotryž njedawno jich dla sčini. Wón namjetowaše, zo měle cyrkwinske kubła we Wuherskej — a tych je wjele — parcelirowane być a wojakam, kotříž z wójny so domoj wróća, so wotnajeć. Jenomu nowinarjej wupraji so wón takle: „Tuta wójna je wjele spowalała, štož je z dawna ludźi dźěliło. Prawo na jenajke wobhladanjo a na lěpše, zbožowniše žiwjenjo njeje človjestwo hišće ženje tak hłuboko začuło, kaž nětkle. Hdyž so praji, zo mój namjet so z privatnym prawom njeznjese, dha praju ja, zo dźěn ma so privatne prawo runje přeměnić.“

✣

Z Altötting, najsławnišoho hnadownoho městna w Bayerskej, so 10. nov. wozjewja, zo je tam hač dotal lětsa 145 pobožnych procesijónow pobyło z něhdźe 80000 wobdźělerjemi k česćowanju Maćerje Božeje. Najwjacy wobdźěleri měješe pobožne pućowanjo křesćan-

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 25. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 30. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	—	23	80
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			14	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	—	5	50	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			14	95				
Syno	4	—	5	—	—	—	3	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata — (w Kamjencu —)	—	—	—	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	—	—	—	—	—	—	25
Pšeńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Kónc redakcije za přichodne čisło štwórtk rano!

skich burskich towarstwow (20000), potom sobustawow třećoho rjadu (5000), służownych [čeledźe] (4000) atd.

⁘

W **Reichenawje** buchu w lěsu 11 khójnow, w Lieske wšelke wěcy 21 hr. hódne a we Bernbruchu buchu šaty na 18 hr. hódne kradnjene. Njedočinkow je krajna policija wuslědźiła; a w Lubiju běchu so paduši do tyšeŕskeje dźěłaŕnje dobyli a pokradnychu za 700 hr. mašinskich rjemjenjow.

⁘

Kradnyć so zda nětkle wašnjo być. Tak Langenstrieges burej w nocy wot njeznatych paduchow běrnjaca hromada (fajma) cyle wurubjena.

⁘

Z 1. dec. stanu so zasy nowe přeměnjenja na někotrych łužiskich železnicach, Tu ma so wosebje naspomnić, zo wupadnu sćěhowace ćahi: na čarje z Budyšina do Wjelećina wječorny ćah 9^{43}—10^{12}, a wróćo 10^{33}—10^{57}. Na čarje z Kamjenca do Biskopic njedźelski 2^{03}—3^{15}, a wróćo z Biskopic do Kamjenca 5^{50}—6^{53}. — Na čarje z Kamjenca do Arnsdorfa budźe jenož sobotu hišće jězdźić ćah, kotryž dotal jězdźeše 12^{21}—1^{00} a wróćo 1^{23}—1^{59}. 1917 čišćany.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Nierth & Förster

Dalokoreč̆ak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

25. novembra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	4	80	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	36	—	—
Khlěb	„	—	—	—	30	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	11	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	80	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	3	75	4	50	4	20
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̆ak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̆ak 334.

Kože

kóždeje družiny

kupuje přecy po najwyšših dźeńskich płaćiznach

Heinrich Lange

— Budyšin —

4 Cyrkwine naměsto 4

a

11 Žitne wiki 11.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeća** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Předsydstwo a wubjerk towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

změjetaj **srjedu 6. decembra** posedźenjo w **Serbskim Domje** w **Budyšinje** popołdnju w ½4 hodź., na kotrež so knježa z předsydstwa a wubjerka přeprošuja.

Předsyda.

Khróšćanska nalutowaŕnja

změje **pjatk 8. decembra 1916** popołdnju w 4 hodź. we Wjeńkec sali w **Khróšćicach**

50. hłownu zhromadźiznu.

Dźeński porjad:

1. Wikowanjo z lěta 1916. 2. Sobudźělenja abo namjety.

Předsydstwo: Michał Kokla.

Na swjatoho Měrćina, sobotu 11. novembra 1916 wječor mjez 8 hač do 9 hodź. wumrě rjekowskeje smjerće w rumunskich bitwach naš horcolubowany syn, bratr a přećel

Jakub Šaefer z Hrańcy

(aktivny wojak połka pěškow čo. 182)

swojeje staroby 22 lět 3 měsacy. Wón bu na horach pola Perisani w Rumunskej pokhowany.

Dušu padnjenoho poručamy pobožnym modlitwam! Z dobom so wšitkim wutrobnje dźakujemy za wobdźělenjo na pohrjebnych kemšach.

W **Hrańcy** a **Khróšćicach**, 28. nov. 1916.

Hłubokozrudźena Šaeferec swójba a přećelstwo.

Čišć knihićišćeŕnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorčcak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik

Čisło 50. | Budyšin, 9. decembra 1916. | Lětnik 54.

Kajki maš być?

Mam wam něšto dopokazać, kaž so wěsće dopomnić. Prajach posledni raz, zo z wašej lubosću k bližšomu hišće khětro klaca. A to klinči trósku kaž porok a hdyž na to spominaš, štož běch prjedy toho wo Božim kralestwje we nas prajił, potom by samo sebi myslić mohł, zo će za dobroho křesćana nimam. Přetož njebě tola zmysł cyłoho poslednjoho rozpominanja: „Cyły zakoń dopjelnja so w jenym słowje: Lubuj swojoho bližšoho jako sebje samoho.“ A zo tón, kiž to njećini, potajkim Jězusowy wučownik njeje? — Haj, tak běch napisał.

Dobry křesćan pak chceš tola być? Połojčny dźěn njedońdźeš do njebjeskeje zbóžnosće. A tuž wotrjekń so — nětkle najprjedy na někajke poł hodźiny — wšeje lubosće k sebi samomu. A hdyž sy tole w duchu z krutej wolu sčinił, potom rozmysl sebi: kajkoho bych sebi człowjeka myslił, kiž kaznju lubosće k bližšomu wukonja?

Swjaty Pawoł mysli sebi lubosć k bližšomu tajkule: „Lubosć je sćerpliwa, je dobroćiwa; lubosć njeje zawistna, njeje samokhwalna, njenaduwa so. Njeje česćelakomna, njepyta swojoho wužitka, njeda so rozhněwać, njemysli złoho. Njewjeseli so nad njesprawnosću, wjeseli pak so nad prawdu. Wšitko znjese, wšitko wěri, wšoho so nadźija, wšitko přećerpi.“ (1. Kor. 13, 4—6.) Dokelž pak so to khětro ćežko spomjatkuje, a zo pak by tola přecy wědźał, što k lubosći k bližšomu słuša, tak móžeš sebi to krótšo wuprajić z jenym druhim słowom ze s. Pisma. A te réka: „Hladaj, zo ženje žanomu druhomu njesćiniš, štož njechaš, zo by so ći to hdy wot druhoho stało.“ (Tob. 4, 16.) A by hišće, štož dźěn tu w Tobiasowym słowje sobu nutřka tči, sebi přistajić mohł: „Wšitko, štožkuli chceće, zo bychu wam ludźo činili, też wy činće jim.“ (Mat. 7, 12.) Takle sebi přemysli. Ja pak chcu će wosebje na jenu wěc pokazać, kotruž měł z lubosće k bližšomu też wobkedźbować.

Wěš ty, kak nětkle w městach je? Samych bohačkow słyšiš prajić: „Pjenjez mamy dosć, ale ničo k jědźi.“ Za drohe pjenjezy ani njedóstanješ mjasa a połča a też neple a khlěb su kušo wotměrjene. A hdyž też ći za drohi pjenjez hišće wšelakore jědźe sebi wobstaraju, zo runje přejara so posćić njetrjebaju: za khudy lud je hubjenje. Kelko jich měsacy dołho wjacy butry widźeli njejsu! jědźa suchi khlěb a też toho runje wjele njesyda. A wot zamožitych samo sym słyšał, zo cyły tydźeń druhoho wobjedowali njejsu dyžli suche neple w seli tunkane. Wosebje pak khudźi nimaju so najěść, mocy wotebjeraju, strowosć hinje. A tola dyrbja ćežcy dźěłać a so dréć. A hlej, burski ludo, ty mohł jim tola někak pomhać. Sy žno w tutej wójnje wjele woprować dyrbjał měsćanow dla. We wužiwanju toho, štož twoje je, bu khětro wobmjezowany, a bu nuzowany, zo sy dyrbjał wjacy předawać hač je ći lubo. Ale też to hišće njedosaha, zo by so wulkej nuzy w městach wotpomhało. Njemohł hišće wjacy dać? Njeby so tu a tam w hospodarstwach hišće bóle lutować hodźało? A njeby so potom też na př. wjacy tuka: mjasa a butry, do městow a podróžnym na wsach přewostajić mohło? — Praj, što by sebi wot bura přał, hdy by ty sam nětkle w měsćanskej koži tčał? „Štožkuli pak chceš, zo bychu wam ludźo činili, też čińće jim.“

Njepowołaj so na to: ći su prjedy wužiwali; pomazki a całty žno njebychu hinak jědli dyžli ze šunku abo kołbasu nakładźene a na nas burow su jenož z wysoka hladali a hustodosć nas zacpěwali a jako hłupych a njelepych nas wusměšeli. Tu dźerž so Knjezowoho słowa: „Ty njesměš so wjećić hladać a też nic křiwdow twojich sobućłowjekow wopominać.“ (III. Mójz. 19, 18.)

Twoja winowatosć pak je, zo wopokazuješ lubosć bližšomu, a činiš hinak hač bohaty muž z khudym Lazarom. Lubosć k bližšomu dyrbiš měć, też ze skutkom. „Ja poručam tebi, zo swoju ruku swojomu potřěbnomu bratrej wotewriš a khudomu, kiž je z tobu w kraju.“ (V. Mójz. 15, 11.) „Wumóžće khudoho a wutorhńće potřěbnoho z ruki hrěšnikow“ (nětkle lichowarjow). (Ps. 81, 4.) „Štóž ma dwě sukni, daj tomu, kiž žaneje nima, a štóž ma jědźe, čiń też tak.“ (Luk. 3, 11.) „Štóž by měł kubła tohole swěta a by widźał, zo je joho bratr w nuzy, a by zamknył swoju wutrobu před nim, kak zwostawa lubosć Boża w nim?“ (1. Jan. 3, 17.) A k tym, kotřiž budźa při sudnym dnju stać na prawicy Božej, zo bychu zastupili do wěčneje zbóžnosće, Jězus rozłoži, z čim su sebi njebjesa zasłužili, takle: „Ja běch hłódny, a wy sće mje syćili. Zawěrno praju wam, štožkuli sće najmjeńšomu ze swojich bratrow činili, to sće mi činili.“ —

Hlejće, tole słuša k lubosći, a ta, kaž sće słyšeli słuša do toho, štož křesćana čini. mi.

Wójna.

Pólske legiony

su 1. dec. swjatočnje do Waršawy zaćahnyłe, witane wot syłow pólskoho ludu a wjedźene wot swojoho nowoho kommandanta hrabje Szeptyckoho. Na ćahu wobdźěli so 2. a 3. brigada, 3. a 4. regiment pěškow, 2. regiment ulanow a techniska kompagnija. Generalgouverneur z Beseler witaše legiony z naréču, kotruž hrabja Szeptycki do pólskoho přełoži. Pólscy wojacy činjachu jara dobry zaćišć.

Z Waršawy přikhadźa 6. dec. přez Barlin powěsć, zo so z 1. jan. 1917 pólske legiony jako hłowny dźěl pólskoho wójska do etata němskeje armeje přiwozmu.

Jellicoe, dotalny prěni admiral jendźelskoho wójnskoho łódźstwa, je wotstupił a na joho město dotalny druhi wjednik, Beatty, stupił. Přeměnjenjo sta so wězo ze wšej česću za wobeju, wina pak je tola njespokojnosć z tym, štož je łódźstwo dotal wuwjedło, wosebje też z bitwu pola Skageraka. Jellicoe přijědźe tehdom ze swojimi wulkimi łódźemi pozdźe, a spěšniši Beatty dyrbješe wulki dźěl swojich křižakow woprować. Beatty płaći z cyła za bóle energiskoho wjednika, a Jendźelčenjo so nadźijeja, zo wón skónčnje němske łódźstwo zniči.

W Rumunskej wulke dobyćo.

3. dec. buchu zjednoćeni Rumunojo a Rusojo při rěcy Argesul k wječoru wot Bukaresta dospołnje zbići. Nimo ćežkich krawnych zahubow bu wot 29. nov. hač do 3. dec. přez 20000 njepřećelow zajatych. Bitwa nad Argesulom bě bitwa, kaž jich w našej wójnje skoro wjacy njeznajemy, bitwa w dalokim polu, nic w hrjebjach. Tu pokaza so jasnje wubjerne wjednistwo našich wójskow a spodźiwna spušćliwosć a wutrajnosć našich wojakow.

Štyri wójska přimachu tu na našej stronje do bitwy, kóžde znaješe swój puć a nadawk a přewjedźe jón z njekhabłacej wěstosću. Wot połdnja postupowaše po překročenju Dunawy general **Kosch** přez **Alexandrija** a **Giurgiu** k delnjomu **Argesulej.** Wot wječora přimaše wot **Crajovy** sem generalleutnant **Kühne** po liniji **Slatina-Caracel.** Dalše wójsko přińdźe pod generalleutnantom **Krafft z Dalmenfingen,** kiž po ćežkich wojowanjach k połdnju wot překhoda čerwjeneje wěže hač do **Pilesti** so doby a tam so z generalleutnantom Kühne zjednoći. Z dobom wustupi lěwe křidło našich wójskow pod generalleutnantom z **Morgen** z horow k połdnju wot Törzburgskoho překhoda přez Kampolung do rumunskeje runiny.

Argesul, při kotrymž bu bitwa z wulkoho dźěła bita, je hórska réka z dźiwimi wodami, na 200—300 metrow šěroka a 20 metrow hłuboka. Dale dele bywa réka wužša, woda dźiwiša a réka do cyła njepřistupna. Mosty přez nju su wokoło 300 metrow dołhe. Njeběchu-li naši njepřećelej tak na pjaty njestupali, zo njeměješe khwile mosty roztřěleć a na hižo wobtwjerdźenym lěwym brjozy so zasydlić, bychu drje wojowanja při rěcy dyrbjałe dlěje trać.

Dobyćo nad Argesulom bě wosebje ważne też tohodla, dokelž so wójscy Falkenhayn a Mackensen po nim dospołnje zjednoćištej a hromadźe na Bukarest ćehnješ tej. Rumunojo njećujachu we sebi mocy, swoje hłowne město přećiwo dobyćerjam dźeržeć, a tuž přińdźe **6. dec. powěsć, zo je Bukarest wot našich wzaty.**

Bukarest bě nahladna twjerdźizna, w 75 kilom. šěrokim wokrjesu wot mnohich kabatowych wěži z ćežkimi kanonami wobdata. Bě podobnje kaž Antwerpen wot sławnoho

regimenće, je wot septembra 1915 zhubjeny a to při znatej offensivje Jendźelčanow we blizkosći St. Marie-à-Py. Hač dotal njejstaj staršej ani powěsće wot njoho dóstałoj. Wojowaše wot spočatka wójny na zapadnym bitwišću a je drje najskerje ryćerskeje smjerće namakał.

⁘

Z Wotrowa. Za 25lětnu jara zasłužbnu dźěławosć w našej nalutowarni dóstachu kk. kantor Rězak jako zličbowar, gmejnski předstojićer Michał Cyž jako sobustaw dohladowarstwa a kubleŕ Jurij Cyž ze Žuric jako sobustaw předsydstwa wulkotny **česny diplom** wot hłownoho towarstwa Raiffeisenskich kassow w Erfurće. Wšěm tŕom wjele zboža!

⁘

Z kraja. Tydźenje dołho mamy hižo ćmowe a mhłowe dny. Zemja a firmament stej stajnje wot kurjawy wodźětej a pokhmurjenej, a Bože słónčko so njecha pokazać. To je tajke prawe adventske wjedro a dopomina nas na časy před Khrystusom, hdyž tehdom čłowjeski a wosebje židowski lud čakaše na wumóžnika a njewědźeše, hdy a kak wón přińdźe, tón dawno požadany!

Też nětčiši swět čaka ze žadosću a zdychowanjom na něšto — na złoty měr za nas a europske ludy. — W swěće je też nětkle wšitko zakurjene a zamućene a krej najsylnišich a nadźije połnych muži běži kaž z rěkami. Też naše serbske kat. wosady je surowa wójna ćežcy domapytała a mnohich našich młodźencow, synow, bratrow a nanow nam hižo rubiła. Woni leža pokhowani w cuzej zemi, su padnyli za nas a za wótcny kraj. Tole a Bóh tón Knjez njech je naš tróšt, naša nadźija — něhdy zasywidźenjo w lěpšim kraju njebjeskim. —

Smjerć ze swojej kosu zakhadźa surowje skoro po cyłej Europje a syče z hromadami mjez ludami we wójnje, a to njech je jim hłós z njebja: Ludy Europy, dźiće do so a wobroćće so z wutroby zasy k Bohu. —

Też w našej domiznje smjerć tam a sem jenoho hrabnje, pak młodoho, pak też jara staroho. Dźensa, na swj. Mikławša, pokhowachmy na naš Khrósćanski kěrchow, na dnju joho mjenapatrona drje najstaršoho muža našeje wosady: wumjeńkarja Mikławša Swejdu z Łusća, we wysokej starobje **přez 91 lět!** Wón bě rodźeny Panec z Khrósćic. W njeměrnych lětach 1848 a 49 služeše jako wojak w „Leibinfanterieregimenće“ w Drježdźanach a škitaše tehdom krala a wótcny kraj. W swojim dołhim žiwjenju njeje njeboh Swejda wjele khory był, je so też za wšitke zjawne žiwjenjo zajimał a skónčnje derje doma wobstarany jara lohkeje smjerće zemrěł. — Tak dołhe žiwjenjo a dobra smjerć, to je wulka hnada Boža. — Stary bur.

⁘

Do Serbow. W poslednim čisle „Posoła“ namołwjachmy w nastawčku „Słyš wojaka“ ludźi, zo bychu wojakam serbske spisy k čitanju słali. Też knihićišćeŕnja chce to wobstarać za 22½ pj.; tute maja so jej w póstowych znamkach připósłać. Sleborne abo koprowe pjenjeżki w lisće słać, njeje dowolene. Štóž chce knižki měć domoj słane, dyrbi k 22½ pj. hišće 3 pj. na porto připołožić. Jenož do pola knižki bjez porta du.

⁘

Z Kulowa. Za měšćanostwo su so dotal 26 mužscy zamołwjeli; mjez nimi też tŕiadwacećilětni. Najwjacy je jich w tŕicetych lětach. Mzda dyrbješe so powyšić a postaji so na 2400 hr. (potajkim wo 700 hr. wjacy dyžli prjedy bě); k tomu so připołoži dwójcy po tŕoch lětach po 200 hr. Na bydlenjo ma so lětnje přidać 300 hr., pódlanskich dokhodow je na 3—400 hr.

⁘

Z Marijnoho Doła. Šosaŕ Bernhard Šołta, syn inspektora Jana Šołty w Marijnym Dole, kotryž wot naléća 1916 w Francózskej wojuje, dósta za zmužitosć a wobhladniwosć železny kŕiž II. rjadownje.

Knjez faraŕ Mikławš Zarjenk †

Na předwječoru swojoho mjenapatrona swjatoho Mikławša 5. dec. wumrě w Kamjencu knjez faraŕ Mikławš Zarjenk. Wón narodźi so w Dźěžnikecach pola Budyšina 5. julija 1865. Swoje šulske lěta wukhodźiwši do Budyšina do tachantskeje šule a so přihotowawši w praeparandźe tamnišoho seminara poda so lěta 1880 do Prahi, hdźež po swojich gymnasialnych studijach na Małostronskim gymnasiju też swoje theologiske studije na tamnišej universiće wukonja lěta 1890 a so wot tam potom hišće na lěto do arcybiskopskoho duchownskoho seminara w Khelnje nad Rhynom na wudokonjenjo poda.

Po wróćenju z Khelna dósta 30. augusta 1891 měšnisku swjećiznu. Jako nowoswjećeny měšnik dósta w Budyšinje swoje prěnje zastojnstwo jako katechet a tachantski vikar a měješe też tehdom Bože służby w Lubiju zastarać. Lěta 1893 bu přesadźeny za kapłana do Kamjenicy a wot tam dźěše w lěće 1895 za fararja do Zebnicy a na to poby 1900 też w Freibergu, z wotkelž so lěta 1901 za kapłana při dwórskej cyrkwi w Drježdźanach přesadźi a wot tud 1902 za kapłana do Mišna. Tu měješe też wobstarać Bože służby w Riesa nad Łóbjom, hdźež bu potom 1905 přesadźeny jako expositus a pozdźišo dósta zasy titul faraŕ. Po 7 lětach tudomnoho skutkowanja poda so khorowatosće dla w lěće 1912 na wumjeńk, kotryž poslednje lěta we Kamjencu wužiwaše z wuwzaćom nětčišoho časa, wójny, w kotrymž bě hišće w Kamjenicy k wupomocy, doniž tam ćežcy skhorje. Bu tam też doma wobstarany. Tola w poslednim času so při wšitkej słabosći zhraba a poda so zasy do swojoho bydła w Kamjencu, hdźež joho nětko tón Knjez, hdyž bě runje starobu 51 lět a 5 měsacow žiwjenja docpěł, wotwoła.

Knjez faraŕ Zarjenk bě syn serbskeju staršeju. Jako sobustaw „Serbowki“ bě też pilny Serb. Syła basni w knihach „Serbowki“ a mnohe nastawki tam swědča wo joho dźěławosći. Pozdźišo wšak njeje mohł wjele za swój narod činić, dokelž dźěn bě stajnje na němskich městnach. Zemrěty bě derje wobdarjeny a joho dźěławosć a wustojnosć bu też často připóznata. Z wjetšoho dźěła skutkowaše na swojich wšelakich městnach horliwje a jako rěčnik bě też znaty a lubowany. Lětsa 30. aug. swjećeše swój 25lětny jubilej, ke kotromuž jomu joho duchowni bratŕa rjany keluch wěnowachu. Dołho tón rjany dźeń přeżiwił njeje. — Bóh spožč jomu wěčny wotpočink a myto njebjeske. R. i. p.

Policajsku hodźinu je zastupowacy generalkomando XII. armeekorpsa na 11. hodź. postajiło. Tute postajenjo dóstanje z 8. dec. t. l. płaćiwosć za wšě korčmy a zjawne zawjeseleńnje. Jenož hosćencaŕ njeje za swojich hosći zamołwity, zo so postajenjo njepřestupi, ale też hósć sam.

Z lazareta.

Rjany, słónčny dźeń bě był, hdyž běchu joho ćežcy ranjenoho do lazareta přiwjezli. Tři dołhe njedźele ležeše nětko hižo we swojim łožu, hłuboko zaryty do moškowych zahłwkow a poslešći. A přecy ležeše němy a blědy kaž ćěło. Strachoćiwi druzy ranjeni na njoho hladachu. Žadyn njezwěri sebi wjacy, jomu hišće někajkoho słowčka prajić. Na žane prašenja njebě dotal wotmołwił a na kóždoho bě tak dźiwnje hladał, hdyž běchu na njoho rěčeli. Tej wulkej, hłubokej wóčcy, jako byštej z někajkoho druhoho swěta z ćmy a nocy hladałoj, tak so zdaše; jako by wšě swětło a wšo wokoło njeju jimaj někajke hudańčko było; haj jako by joho samotne žiwjenjo jomu cyle cuze było! — Bě dha docyła hišće žiwy? Ow kak hrózbnje bě to było, hdyž ta granata do nich zjědźe; jako by so hela wotewriła! a potom te bolostne křiki a smjertna žałosć. Też joho běchu te wótre wołojowe kuski hrabłe. Jomu bě było, jako by jomu něchtó z wulkim tupym mječom cyłu prawu stronu nadobo roztorhnył, a potom bu jomu tak tupo we hłowje a tak ćma

A što hakle te sćěhowace njedźele su jomu přinjesłe! Tele ćwěle, bolosće. Kak je to wšo jenož přetrać mohł! Jena operacija po druhej; prawu ruku a prawu nohu běchu jomu wotrězali. Tehdy bě so jomu wutroba tak rjec stupiła z dźiwjej bolosću. A tón kusčičk žiwjenja so hišće dźeržeše kaž wuhlo w popjele. A mysle a začuwanja so přecy bóle zaćěmnjachu; swět bu jomu cyle cuzy; ničo jomu wjacy lubo njebě. Hort bě jomu kaž zawrjeny.

Wšu swoju lubosć běchu lěkarjo a wosebje wothladowarki jomu wěnowałe. Na wšě přećelne a lube wašnjo běchu so woni prócowali joho k rěčenju pohnuć, a někak joho zwjeselić. Tola wšo bě podarmo. Wón njewočini hubu a wobličo wosta kaž kamjeń. A woči zhladowaštej jako byštej rěčałoj: „Wostajće mje na pokoj!“ A woni přestachu joho k rěčenju namołwjeć. Jenož hišće wjacy lubosće jomu wopokazowachu. Woni dźěn so bojachu, zo mohł na duch skhorjeć.

Tu přińdźe jónu duchowny ze susodnoho města. A wón so prócowaše na wustojne wašnjo, toho wbohoho rozwjeselić. Tón pak wosta němy a kaž kamjeń. —

Něšto po tym bě same wjeselo w lazareće. Popołdnju chcychu dźěći z wosadneje šule přińć a ranjenym a khorym w lazaroće něšto spěwać a hrać. Wonka na zahrodźe před lazaretom měješe so to stać.

Słónco wohrjewaše a měnješe derje. Khori a ranjeni sedźachu na trawje wokoło, a we swojich stólcach a wózyčkach. Też toho wboho njezbožownoho chcychu dele donjesć. Wón pak třaseše z hłowu, a pokaza na wokeńcu, zo bychu ju začinili. A tak bu wokno zawrjene.

Wonka na zahrodźe bě wulke wjeselo, Dźěći spěwachu kaž sołobiki swoje rjane pěsnje; same něžne ludowe. A wšěm bu, jako w lazareće njebyli, ale w njebjesach, hdźež jandźelki jim spěwaju. Kóždomu bu tak swjatočnje a derje wokoło wutroby. A skónčnje zestupachu so čŕjódka małych holčkow z kudźerjawymi włóskami a běłe zdrasćene a zarejowachu wjesołu rejku. A při tym mějachu w ručkach rjane běłe róže, a hdyž běchu dorejowałe, zaspěwachu:

„Kóžda dźerži w swojej ručcy
Rjanej běłej kwětcy.
Wzmi sebi jej mój přećelo
A měj na nimaj wjeselo!“

A potom dźěše kóžda k dwěmaj wojakomaj a da kóždomu jenu róžu. A kóždomu bě tak rjenje. Nadobo zaklinča z jenoho tych wózyčkow hłós a jedyn ranjeny rěčeše: „Towaršojo, njechamy našeho wbohoho towaršeja nutŕka we jstwje zabyć. Chcemy swoje róže zasy tym dźěćom dać, a njech je wone jomu donjesu. My pak wostanjemy wonka!“

Naš Krajan

je nětko skónčnje tež wušoł. Što w nim mamy, je nam Posoł w poslednim 49. čisle powědał. Je 50. jubilejski lětnik a je so tež jubilejscy po wobsahu radźił. Loni měješe t. r. 1916 68 stron texta a 8 stron wobrazow hišće nimo toho. Lětsa, t. r. za lěto 1917 ma nětko 76 stron texta, potajkim zasy 8 stron wobsaha wjacy a tež hišće nimo toho 8 stron wobrazow. K tomu ma lětsa tež zasy protyčku na sćěnu přidatu, dokelž so loni tola mnozy wo nju hóršachu, dokelž njebě so žaneje ćišćało. Krajan 1916 płaćeše 40 pj. a běchmy měli přez 300 hr. deficita, t. r. škody, běchmy přisadźili, njeběchu-li nas nawěški něšto wutorhnyłe. Lětsa je nawěškow hišće wjele mjenje, wobsah wjetši, protyčka na sćěnu hišće k tomu a hewak wšo dróžše, tuž njemóže so **Krajan 1917** hinak předawać hač za **60 pj.**, kaž stej tež předsydstwo a wubjerk jenohłósnje (t. r. tola z wuwzaćom 1 hłosa) 6. decembra t. l. postajiłoj. — Přichodnje matej předsydstwo a wubjerk pak postajić, kelko wobsaha ma Krajan měć, zo by zasy tuńši był, a tež skónčnje kruty termin (čas), hdy ma wuńć. Skomdźene wšak hišće ničo njeje, dokelž protyku trjebaš k nowomu lětu, a tuž tež njetrjeba a njedyrbi tež hižo w starym lěće być wučitana a zestarjena.

Kać so nichtó njebudźe, kiž sebi Krajana 1917 kupi, płaćizna dyrbi so za naše wobstojnosće mjenować mała, dobytka z tym žanoho njezmějemy, ale wudawki za papjeru a ćišć dyrbja so tola někak wurunać, hdyž je při tym hišće cyłe dalše dźěło w Krajanu a wšitka hara darmo. Ž.

Kaž je zwjazkowa rada 2. dec. t. l. postajiła, maju wot novembra 1916 hač do kónc hapryla 1917 so wójnske podpjery powyšić. Tuž budźa dóstawać: žony, kotrychž muže su do wójska powołani, měsačnje 20 hr.; dźěći a kóždy, kotrohož měješe powołany žiwić, 10 hr. Na november a prěnju połojcu decembra so w druhej połojcy decembra doda, štož bě so po nowym postajenju přemało wupłaćiło.

Knjez Jakub Kilank S. J. †

Kaž hakle nětko zhonichmy, zemrě w nocy 12./13. novembra 1916 na zlemjenjo wutroby knjez professor Jakub Kilank, duchowny rjadu jesuitow w Travníku w Bosniskej. Štó njeby so hišće na pokornoho a dobroćiwoho studenta dopomnił, wosebje, kotřiž su z nim w Prazy studowali? Knjez Kilank je so narodźił we Łusću. Mać bě jomu zahe zemrěła. Běh studijow měješe, kaž druzy naši serbscy duchowni. Gymnasium studowaše w Prazy a bě khowanc Serbskoho seminara tam a sobustaw wězo tež „Serbowki“, kotrejež starši samo bě w lěće 1876 hač do 17. febr. 1877 jako bohosłowc w prěnim lěće. Ale wopušći potom Prahu a studowaše hišće lěto theologiu we Würcburgu, z wotkelž potom 1879 swětej božemje praji a do rjadu jesuitow zastupi. Tam bě najdlějši čas swojoho klóštrskoho žiwjenja professor stareju rěčow, wosebje graekskeje. W pozdźišich lětach bu hakle na duchownoho wuswjećeny.

Nětko je smjerć tež joho nahle podešła. Bóh spožč jomu wěčny wotpočink. R. i. p.

Zarjadowanja a wozjewjenja wyšnosćow

(K. M.) **Próstwy wo dowol nimaja so słać na ministerium wójny!** Na ministerium wójny abo tež na ministra samoho přikhadźeja stajnje wot wojakow próstwy wo dowol, wo přesadźenjo a w druhich należnosćach. Rozrisowanjo tajkich dopisow abo próstwow njeje wěc ministerija wójny, ale pisarjowoho předstajenoho wójnskoho komanda.

Zo pak so wěc njeby měła hakle pozdźišo přepytować a wo njej so njetrjebało naprašować, tohodla so poruča, zo bychu so próstwy najprjedy přisłušnej civilnej wyšnosći přepodałe, zo by wona tu hnydom wuprajiła, hač je wěc nuzna abo nic. Potom ma so pismo na wojakowu wojeńsku wyšnosć abo přisłušnomu zastupowacomu generalkomandej pisarja pósłać. Pisanja na ministerium wěc jenož do dołhosće ćahnu.

⁘

Pakety do pola.

(K. M.) Po pósće sćele so před hodami, kaž je znate, jara wjele. Zo by so w tymle času mohł w domiznje wobkhod z póstowymi paketami porjadnje wukonjeć, maju so privatne pakety do pola, kotrež přez wojeńske paketowe hamty (městna) du, wot 10. hač do 25. decembra t. l. přestać přijimać. Wjetše pakety abo posyłki po železnicy so kóždy čas přijimaja.

Pólne posyłki do Sedmihórskeje a na Balkan dyrbjachu dźěn so hižo w novembru wotedać, tak zo běchu k 1. dec. hač na přisłušne, pakety hromadźace městno dóšłe. Pólne pakety do Turkowskeje, Bołharskeje a Dobrudže maja so na „Sammelpaketamt Leipzig“ a na wojakow, kotřiž w Sedmihórskej a w Rumunskej k połnocy Dunaja stoja, na „Sammelpaketamt München“ słać. Jim ma so pólna adresa přidać.

⁘

Pakety na našich wojakow a na civilnych našich ludźi w Rumunskej jatych njesmědźa, kaž rumunske nowiny wozjewjeju, přez 5 kg ćežke być a na žadyn bok přez poł metra měrić. W nich njesmědźa so žane listy, pjenjezy, nowiny, žadyn kajkižkuli alkohol, žane zapalki a tež nic kharty k hraću słać. Za pakety, kotrež na jatych so přez čerwjeny kříž do Francózskeje sćelu, ma so wot 6. dec. t. l. wo 5 % wjacy porta płaćić. Wot 10. dec. t. l. hač do 2. jan. 1917 so skazanjo tajkich paketow njepřijima. Wot nětka změje so potajkim płaćić za mały paket z jědźu (S I) 6,85 hr.; za wulki (S II) 13,65 hr.; za mały z tobakom (R I) 4,20 hr.; za wulki (R II) 10,50 hr.; za mały ze šatami (W I) 11,80 hr.; za wulki (W II) 19,40 hr.; za paket ze wšelakorymi wěcami (G. M.) 8,40 hr.

Rady wróći kóždy swoju rózu zasy tym holčkam. A na porstach stupajo dźěchu wone do jstwy, hdźež khory leže. Tón leže, jako so njemohł hibać a hladaše na wjerch jako jomu woči wjacy njekhodźiłoj. Tu stojachu nadobo te dźěći při joho łožu a rejowachu swoju reju: ćicho a wjesele kaž jandźelki z njebjes. Wšón překłapjeny přiwobroći so wón k tym dźěćom a hladaše, što tola tu před nim so stawa, a wón hladaše jim do wočow a jomu bu, jako wone k njomu rěčałe: „Luby wojako, njech ći takle zarejujemy; my dźěn mamy tebje tak rady.“

A rjeńšo hač wonka rejowachu te małe holčatka swoju rejku. A tón ranjeny hladaše na nje, jako měł zajima nad tym, štož wone jomu poskićeju. A te młoduške wjesołe žiwjenjo so jomu lubješe a jomu bě jako by něšto we nim rěčało: „tež za tele dźěćatka sy ty wojował“.

Z woknom nutř swěćeše słónčko na nje, jako by złoto na nich wuliwało. A to, štož před nim bě a so stawaše, bu přez to hišće lubozniše a nježniše. A před tajkim wobrazom wotućeše zasy joho duch a joho wutroba, najprjedy z waha, tola přecy bóle. Jomu bě, jako by někajka njewidźomna móc joho zběhała z čorneje ćmy na rjany jasny dźeń. A wón njemóžeše so toho dowobarać. A nětko spěwachu te holčatka też před nimi:

Kóžda dźerži w swojej ručcy
Rjanej běłej kwětcy.
Wzmi sebi jej mój přećelo
A měj na nimaj wjeselo.

A potom połoži kóžde holčatko swojej róži jomu na poslešćo, tak zo bě wón z tej rjanej różowej debu kaž wodźety, a joho spadnjena blěda ruka leže wosrjedź tych róži. A te róže tak mjechcy majkachu. Dźěći pak stojachu wokoło njoho a hladachu k njomu jako chcyłe prajić: „Luby wojako, wzmi sebi tola jenu!“

A hlejće! — Wón přimny za jenej a pomału wjedźeše ju k sebi a srěbaše do so tu miłu nježnu wóń.

To bě žiwjenjo, kotrež joho powita; kotrež chcyše joho zasy měć, byrnjež też hubjeny był. A nadobo přimaše też mała ručka za joho a majkaše ju.

A nadobo so joho wóčcy rozjasnještej, wón so posměwkny: drje jenož wokomik. Wón pak bě tola so zasy posměwknył. A dołho hladaše na te dźěći a wone zasy hladachu na njoho kaž dźěći, hdyž něšto wočakuja. A tu poča wón rěčeć, wón, kiž bě tak dołho mjelčał kaž němy. „Mějće dźak, lube dźěći“, praji wón drje ćicho ale přećelnje. A z wóčkow wulinychu so jomu sylzy.

Rumunska.

Dźeń wob dźeń čitaš w nowinach powěsće z rumunskich bitwišćow. Sy hižo něšto wo rumunskej krajinje, tamnym ludźe, wo krajnych zasadach a městach słyšał? Rumunska je kralestwo, leži wosrjedź Bołharskeje, Serbiskeje, Sedmihórskeje a Ruskeje. Dunawa žołmi tu mócnje a sylnje přez kraj. Je z dźěla 800—1400 m šěroka a 30 m hłuboka. Wona běži hač k Dobrudźi k ranju, potom k połnocy a zasy k ranju. Skónčnje dźěli so do třoch rěkow. Tak nastanje delta, 300 qkm wulke. W tutych žumpadłach nadeńdźeš wulke črjódy wjelkow, buwołow (büflow) atd.

W Rumunskej ćopli so lěćo na 40° Celsia, w zymje pak knježi surowa zyma. Termometer pokazuje druhdy — 36° C. Lětnje, sylne dešće płodźa mnohe rostliny. Lud je wšudźe ratarski. Widźiš tam wulke zahony majsa a pšeńcy. Haj, by-li rumunski bur so prócował a pola khmańšo wobdźěłał, by hišće wjetše žně domkhował. — W kraju knježachu pak też wšelake njedostatki. Hakle 1864 wotstroni so robota. — Na wulkich łukach a pastwišćach widźiš tam wulke črjódy skotu; wosebje plahuje Rumun howjazy skót. Koni je tam jara mało. W Karpatach namakaš nadobne kužoły sele a petroleja.

Kak je rumunski lud nastał? Lud so z druhich ludow wutwori. Daciarjo, Romjenjo a Słowjenjo so tu zjednoćichu. Přirunaj jenož słowo Rumunojo a Romjenjo. Rumunojo su dobry, wobdarjeny, wjesoły lud ale njezdźěłany. Zemjanstwo — Bojarojo jomu rěkaju — lubuje pychu. Tući drasća so hišće do starosławneje, krajneje drasty. W žanym druhim kraju pak njenadeńdźeš tajki rozdźěl mjez khudym a bohatym, kaž w Rumunskej.

Wosebje knježi w kraju žid. Też wjele cyganow tam je. Ći su wurjadnje musikalni, tola najkhudši w kraju. Hłowna wěc je, zo

Nierth & Förster

Dalokoreč̌ak 54 w Budyšinje Před šuleŕskimi wrotami 19

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

2. decembra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	4	80	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	36	—	—
Khlěb	„	—	—	—	30	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	11	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	80	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	4	20	4	80	4	50
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Kože

kóždeje družiny

kupuje přecy po najwyššich dźeńskich płaćiznach

Heinrich Lange

Budyšin

4 Cyrkwine naměsto 4

a

11 Žitne wiki 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Zuby porjedźenjo
z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo,
(bjezbolostne)

Johanna Stahl

dentistka

Budyšin, sukelnska droha 1

rózk žitnych wikow.

Wulkiwubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Krajan 1917

Katolska protyka

50. jubilejski lětnik

je wušoł a je w našej Donnerhakec knihićišćerni a w agenturach Kat. Posoła dóstać. Płaći 60 pj.

Serbja, kupujće serbske knihi!

Wot rowa našoho luboho, 30. novembra w starobje 79 lět (bjez měsaca) zbóžnje zemrětoho, ze swjatym sakramentom poslednjoho wolijowanja wobstaranoho nana

Jana Pjetaša

wumjeńkarja w Žuricach

so wróćiwši, wuprajamy wšěm, kotřiž su na drohoho zemrětoho na póstywječorje a hewak w modlitwach spominali a joho k poslednjomu wotpočinkej w nadobnej ličbje přewodźeli, wosebje sobustawam třećoho rjada, ke kotromuž je so swěrnje dźeržał, wutrobnje

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Žuricach**, na dnju pohrjeba,
4. decembra 1916.

Mikławš Lipič a **Marja Lipičowa**
rodź. Pjetašec z dźěśćomaj.

W nocy wot 12. na 13. novembra zemrě po krótkej khorosći w Travniku w Bosniskej we 61. lěće swojoho bohusłužownoho žiwjenja naš wysokodostojny přirodny bratr a wuj

knjez P. Jakub Kilank

z Łusča.

Zemrěty bě khowanc Serbskoho seminara we Prazy, přez 36 lět služeše Bohu w bosniskich klóštrach a skutkowaše hač do smjerće přez 25 lět jako professor na arcybiskopskim wyššim gymnasiju w Travniku.

Dušu zemrětoho poručamy do pobožnych modlitwow wěriwych, wosebje prjedawšich znatych ze šulskich lět, na kotrychž sam často rady spominaše.

W **Khrósćicach,** w decembru 1916.

W mjenje žarowacoho přećelstwa
Madlena Lebzyna rodź. **Kilankec.**

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki ścelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik

Čisło 51. | Budyšin, 16. decembra 1916. | Lětnik 54.

Złota wutroba.

(Přikład lubosće k bližšomu.)

W lěće 1225 bu hrabja Ludwik Durinski wot kejžora Friedricha II. prošeny, zo by ze swojim wójskom do Italskeje přišoł. Tutón trjebaše mjenujcy podpjery we wójnje přećiwo tamnišim rjebjelskim městam. Lědma zo bě Ludwik ke kejžorowym wójskam doćahnył, wudyri w Němskej, wosebje w Durinskej, wulki hłód. Hubjeństwo bě njewuprajne. Hłódny ćahaše lud po lěsach a honach, zo by sebi korjenje, zela a wšelakore dźiwje płody pytał. Štož hewak jenož skót žerješe, to dyrbješe tehdy tež ludźi žiwić. Samo mortwe, haj, hižo tłajace zwěrjata, kaž konje, kruwy atd. buchu wurywane a jědźene. Najebać to ćerpjachu tola hišće mnozy hłód; drohi běchu z ćełami posyte, a ludźo, kiž běchu hišće žiwi, běchu kaž smjerć: jenož kósć a koža.

Hrabincy Hilžbjeće krawješe při tajkim hubjenstwje wutroba. Wodnjo a w nocy mysleše sebi na to, kak by njezbožownym pomhać mohła. Předewšěm rozdźěli wona tradacym wšitke pjenjezy z hrabinskoho pokłada. Tón wučinješe tehdom na 64 tysac złotych. Tola při tak wulkej drohoće to njedosahaše. Tuž da wona wšitke hrabinske łubje wotewrić a wšě žita rozdźělić. Kóždy khudy dósta wšědnje telko kaž trjebaše. Wodnjo a w nocy bu we hrodowych pjecach za ludźi khlěb pječeny. Wona sama jón wudawaše. Tak bu wšědnje na 900 ludźi syćenych.

Husćišo so hłodej tež hišće wšelake złe sćěhwki, kaž mór a natykowace khorosće přidadźa. Dokelž pak wjele khudych na wysoku horu, hdźež hród Wartburg stoješe, ze słabosće a khorosće dóńć njemóžeše, přiwobroći wona tutym wosebje swoju starosć. Tutym wbohim nošeše wona, štož bě wot jědźow wostało, z hrodu do jich khěžkow dele. Za khorych, kotřiž wosebitoho wothladanja trjebachu, założi wona khorownje. Prjedy bě mjenujcy hižo jenu natwarić dała. Z teju noweju bě jena (k swj. Duchej) za khude žony a druha (k swj. Hanje) za khorych docyła. Poslednja stoji hišće dźensa, a napis na khěžnych durjach praji, zo je khěža wot Hilžbjety założena.

Kóždy dźeń khodźeše nětko Hilžbjeta dwójcy, rano a wječor, tón dołhi škropawy puć, kotryž wot Wartburgi ke khorownjomaj wjedźeše. Wona wopytowaše swojich khorych a nošeše jim kruteje, stroweje jědźe. Tam potom khodźeše wona wot łoža k łožej, khorych pokojejo. Tajkim, kotrychž khorosće běchu najhórše, dawaše sama cyrobu, ścełeše jim łoža a třješe jim pót a rany. W tutych, ze strašnym dymom nasyćenych jstwach přebywaše wona, mjez tym zo jeje zemjanske přewodnicy do womory padachu a wótře mórkotachu. Tola wona činješe wšitko z wulkej wjesołosću, a husto so modlo: „Knježe, njemóžu so Tebi dodźakować, zo mi tutych wbohich človjekow, Swojich lubych přećelow, přijimać a wothladować daš.“

Też za khude syroty so wona staraše. Za nich bě wona wosebity wustaw założiła a wothladowaše je z woprawdźe hnujacej starosćiwosću. Hdyžkuli je wona wopyta, běžachu wone k njej, košachu jej rucy, powěšachu so jej za drastu kaž maćeri; „maći“ jej też rěkachu. A wona wobkhadźowaše z nimi też kaž mać: wona wudźěleše jim jěsć a wšelake dary, bjerješe sebi je na klin a košeše je. — Ani na jatych njezaby. Wona wopytowaše jich w jastwach a tróštowaše jich. Też žałbowaše a zawobaleše jim rany, kotrež běchu rjećazy jim narězałe. Nic jenož za blizkich, ale też za swojich najzdalenišich poddanow staraše so wona z maćerskej starosćiwosću. Swoje drohe kamjenje, też złote pjerśćenje a druhe drohotki předa wona a wuzbytk přiwobroći khudym. Też swoje drohotne drasty njepřelutowa. Khudych z nimi woblekaše.

Při přileżnosći wěrowanja swojeje sotry Hańže z wójwodu Hendrichom z Awstrije wuhotowa jeje mandźelski Ludwik wulku hosćinu. K njej bě wšitkich hrabjow a wulkich kraja a też jich žony a dwórske knjenje přeprosył. Hdyž pak chcychu so za blido sydać, tam hišće hrabinka njebě. Hilžbjeta běše mjenujcy na puću z cyrkwje k hrodej nimale nahoho khuduška na skhodźe ležo widźała. Tón zdaše so khory a hubjeny być, a prošeše ju, zo by jomu tola Khrystusa dla jałmožnu dała. Wona pak jomu wotmołwi, zo tu khwilu ničo při sebi nima, a zo chce jomu něšto k jědźi pósłać. Khudy pak prošeše ćim nutrnišo, zo njeby tola bjez dara šła. Přez joho próstwu hnuta, da Hilžbjeta jomu swój drohotny židźany płašć, kotryž bě sebi na kwasnym dnju k česći swojich hosći sčiniła. Potom dźěše do swojeje komory, dokelž běše cyle přećiwo dwórskomu wašnju, bjez płašća k wobjedu přińć; druhoho njeměješe, prošeř pak bě so zhubił.

Dwórski maršal, kiž bě ju při tym prošerju widźał, donjese to hnydom hrabi: „Mjez tym, zo ze zemjanjami na knjeni čakaće, nasadźuje so wona wonka z prošerjemi. Runje je swój płašć preč dała!“ Hrabja dźěše nětko k njej do komory a prašeše so jeje, čohodla k blidu njepřińdźe. Wona wotmołwi: „Luby bratře, bych rady přišła, ale nimam žanoho płašća; jeli pak je tebi prawje, přińdu kajkaž sym.“ Jena z jeje dwórskich žonow, kotraž běše runje přitomna, praješe cyle zadźiwana: „Hnadna knjeni, widźach runje waš najlěpši płašć w khamorje wisajo; dyrbju po njón dóńć?“ Wona dźěše a přinjese z khamora samsny płašć, z kotrymž bě prošeř runje wotešoł. Hilžbjeta pak so poklaknywši, dźakowaše so Bohu, a dźěše potom ze swojim mandźelskim k blidu. Štó njemysli sebi tudy na płašć swj. Měrćina?

Bohužel su so skoro wšě spomožne wustawy tejele miłosćiweje wjerchowki w žołmach časa zhubiłe; w kapali, hdźež so wona tak husto z modlenjom a wužiwanjom swj. woprawjenja posylnješe, pokazuje so dźensa Lutherowa klětka. Jenož jena studnja, wosrjedź róži, hdźež je hrabinka Hilžbjeta khudym drastu płokała, rěka hišće dźensa „Hilžbjećina studnja“. Jeje bohate zasłužby, jeje wěčne myto: te pak wostanu do wšeje wěčnosće.

M. Š.

Wójna.

Wšudźom drohota.

Štož za čas měra hišće ženje było njeje, je wójna přinjesła: **Němska ma najnižše płaćizny za žita.** W Němskej płaći po postajenjach najwyššich płaćiznow tuna pšenicy 260 hr., w Americy 305 hr. abo hdyž so dollar liči, kaž w tu khwilu stoji, 380 hr. W Jendźelskej bu tamny tydźeń za tunu kanadiskeje pšenicy přez 400 hr. płaćene a w Ruskej 286 hr.

Samo w neutralnych krajach płaći pšeńca wjele wjacy hač w Němskej. W Šwicy předawa knježeństwo młynam pšeńcu za 460 frankow po tunje; to pak je hižo prjedy z Amerikł kupjena pšeńca. Po nětčišej płaćiznje by 580 frankow stała. Do wójny bě w Němskej pšeńca skoro 50 hr. dróžša hač w Šwicy. — Při tym wostanje płaćizna we Němskej z najmjeńša hač do augusta 1917 stojo, dokelž je zakońscy postajena, w druhich krajach budźe hišće postupować, dokelž su wšudźom hubjene žně.

Pólska.

Statna rada za nowu Pólsku so twori. Wona dyrbi wustawu a ludowe zastupjeństwo w nowym staće přihotować. Sobustawy statneje rady powoła nakhwilne knježeństwo we woběmaj pólskimaj wokrjesomaj a to z němskoho 15 a z awstriskoho 10, hromadźe 25. Knježeństwje we wobsadźenym kralestwje budźetej kóžde přez komisara w statnej radźe zastupjenej. Komisaraj mataj prěnje posedźenjo powołać. Statna rada wuzwoli sebi potom ze swojeje srjedźizny předsydu, kotryž změje mjeno „krónski maršal“; wón postaja potom dalše posedźenja.

Statna rada postaja sama wašnjo swojich jednanjow. Jeje posedźenja njejsu zjawne; wo nich dawaja pak so za lud rozprawy do nowin. Statna rada ma wšě statne zarjadowanja přihotować a w zakońskich prašenjach radźić a cyłe statne žiwjenjo sobu wuwiwać.

Wulko-kříž

železnoho kříža je kejžor jako prěnjomu swojich generalow pólnomu maršalej Hindenburgej 8. dec. z wosebitym dźakownym samoručnym připismom spožčił. Tajke wuznamjenjenjo dawa so jenož wyššim wjednikam po

dobytych wulkich bitwach. Hindenburg je wulko-křiž sebi zasłužił, kotryž su rumunske dobyća jomu nětko přinjesłe.

Z kwětkami

buchu naši wojacy witani, hdyž 6. dec. do Bukaresta, hłownoho města Rumunskeje, začahnychu. Naše wjednistwo bě rano majora Langu z wulkoho staba do Bukaresta pósłało, zo by jako parlementar přepodaćo města žadał. Wón bu ze zawjazanymaj wočomaj w automobilu do města dowjezeny a jomu tam prajene, zo město njeje twjerdźizna a je nješkitane.

We hłownych hasach w Bukaresće bě wšědne wjesołe žiwjenjo, hdyž naši jězdni a pěšcy na nich so pokazować počachu. Wobydlerjo překhodźowachu so a wosobniši wožachu so w automobilach abo wozach z rjanymi konjemi. Překupcy mějachu wotewrjene, a khofejownje a hosćency běchu přepjelnjene. Zadźiwani wudźěrachu ludźo na cuzych wojakow. Hdyž Němscy a Awstriscy, kotrychž běchu Rumunojo rano hakle z jastwow pušćili, jako wojakow swojich krajanow spóznachu, witachu jich z juskom a kwětkami, a bórzy činjachu přecy za wjeselom a wotměnjenjom łójacy rumunscy měšćenjo sobu. Mackensen bu před kralowskim hrodom w swojim automobilu z różemi posypany; měješe tež runje tón dźeń swoje narodniny. Někotři rumunscy officirojo přihladowachu wot nazdala abo mějachu so mjelčo z procha. Tak dźiwnje přeńdźe hłowne město a twjerdźizna do cuzych rukow.

Wulko-křiž za kejžora.

Hindenburg je jako najstarši aktivny officir kejžora w mjenje wójska prosył, zo by wulko-křiž železnoho křiža nosył. Hindenburg při tym wułoži, kelko ma so wójsko w tym ćežkim času swojomu najwyššomu wjednikej dźakować. Kejžor je maršalowu próstwu dopjelnił.

Jendźelske łódźe podnurjene.

4. dec. chcyše jendźelski parnik „Caledonia“ (9223 tu.) jedyn z našich podmórnikow přejěć, bjez toho, zo tón parnik přimaše. Podmórnik so spěšnje podnuri a bu jenož lohko wobškodźeny. Prjedy pak wutřěli torpedo a podnuri jendźelski parnik.

Kapitän parnika, James **Blaikie**, generalmajor **Ravenshaw** a wyšk generalnoho staba **Bickermann**, wobaj z wójska w Salonikach, buchu zajeći. — Samopašny nadběh jendźelskoho pasažěrskoho parnika je so sam khostał.

28. nov. a 3. dec. buštej w srjedźnym morju dwaj druhej parnikaj, 5000 a 6000 tu. wulkej, podnurjenej; wjezeštej wójskowe wěcy. Parnikaj běštaj wobrónjenaj a wot torpedołódźi přewodźanej.

Wo našich podmórnikach pisa jendźelska nowina „Daily Mail“ 8. dec.:

Dźensa pisachmy w našich nowinach wo 15 łódźach jako woporach němskich podmórnikow. Sobotu bě jich sydom, pjatk dźesać, štwórtk sydom a srjedu dwanaće. Němscy bliža so potajkim přerězkej dźesaćich łódźi, jeli jón hižo překročili njejsu. Přetož lohko hišće mjena wšěch podnurjenych łódźi znate njejsu. Stajnje wob dźeń dźesać łódźi zhubić, to **njesmě so ćerpjeć.** Loni zhubichmy w přerězku kóždy dźeń jenu łódź, to bě k wutraću; tu móžachmy z našim poměrnje dobrym zakitanjom z pokojom być; ale nětkle smy do cyle njespokojacych wobstojnosćow přišli. Podmórniski strach wobhroža woprawdźe korjenje našoho narodnoho žiwjenja, wón dyrbi so přewinyć abo **wón móže nas přewinyć.**

Francózska wójnska łódź „Suffren“,

12730 tu. wulka, je 24. nov. do Trienta wotjěła, njeje pak tam dojěła, płaći za zhubjenu.

Kabatowe auta

su so w Rumunskej wuznamjeniłe. Hdyž bě Szurdukski překhod přewinjeny, jědźeše jene z našich autow hač do **Vadeni** do prědka, při čimž wjacore patrulje potřěla. Kabatowe auto překłapi we wsy bataillon pěškow na puću w hustych rjadkach a wotžně jich na 100 metrow z třomi mašinskimi. 300 wosta mortwych, 130 ranjenych na puću, zbytk rozćěka. Auto jědźeše potom přez wjes dale a třeleše wot boka do stojnišćow, na kotrychž twarjachu, na čož njepřećel khwatnje cofaše.

Druhe auto wuwjedźe khrobłu wuslědźeńsku jězbu k połnocy wot Tosiori de Vade. We wsy Beuca, k połnocy ležacej, dyrbjachu po powěšćach so wojacy zawožować a auto přijědźe do Beuca 15 km před prědknimi stojnišćemi jězdnych. Wobydlerjo běžachu hromadu, wobwijachu auto z kwětkami a hospodowachu jězdźeri z winom a jědźu, měnjo, zo maja ruske auto před sobu. Wo srjedź wjesela přijědźechu tři lokomotivy do wsy, na kotrež naše auto hnydom ze wšěmi mašinskimi třeleć poča. Ludźo přestróžani rozprachnychu a lokomotivy chcychu z wobškodźenymi kotołami ćeknyć. Auto pak lokomotivy přesćahny a roztorha železnisku čaru, tak zo lokomotivy tracy wostachu. Druhe auto přejědźe 18 km před němskimi wojakami liniju Orsova—Viliasu a roztorha, kaž bě poručene, pola Strehaje wšě připrawy k signalam, při čimž tež hišće jene njepřećelske auto popadny.

123000 Rumunow

bě hač do 8. dec. zajatych. Ličba jatych pak hišće wšědnje rosće, husto wo tysacy.

Nowe jendźelske ministerium

je hotowe. **Lloyd George** je premierminister. Do wužšeje wójnskeje rady słušeja Lloyd George, lord Curzon, Henderson, lord Milner a Bonar Law. Do cyłoho ministerija słuša potom hišće 27 sobustawow; su z konservativneje a dźěłaćerskeje strony. Žadyn z nahladnych liberalnych muži njeje w nowym ministeriju, nic Asquith a nic Grey. Wonaj chcetaj pak w komorje ministerium podpjerać. Cyłe wójnske należnosće powjedźe nětko wójnska rada a předewšěm Lloyd George, muž połny dźiwjeje energije. Joho ničo njetraša. Zadźěwki joho wotpohlady jenož kruća. Zo wójna pod tajkim mužom lóžša njebudźe, móže sebi kóždy myslić. Ale skónčnje nichtó z hłowu přez sćěnu njemóže.

„U Deutschland“,

naš překupski podmórnik, je 10. dec. do přistawa Bremen zbožownje dojěł. 17. nov. bě łódź w Americy z New Londona wotjěła, dyrbješe pak so do přistawa wróćić, dokelž bu při postorčenju z parnikom, kiž ju ćehnješe, sama lohko wobškodźena. Tamny parnik bě storčenjo zawinył, dokelž z dotal hišće njeznateje přičiny nadobo swój puć přeměni, a bě so hnydom podnuril. „U Deutschland“ bě bórzy wuporjedźana a wotjědźe 21. nov. Je potajkim na dompuć jenož 20 dnjow trjebała. W Bremenu je łódź hnydom započała sobu přiwjezene twory wuwožować a budźe drje so bjez komdźenja k nowej jězbje hotować.

Generalissimus Joffre

dyrbi wotstupić a druhi general, najskerje Nivelle, na joho město stupić. Tak francózske powěsće praja. Snadź tči za tym tež jendźelski Lloyd George, kotromuž lohko nichtó energiski dosć njeje. — Njeje tež njemóžne, zo w francózskim ministeriju so přeměnjenja přihotuja. Zhubjeny Bukarest a cyłe podawki w Rumunskej su w francózskim sejmje wulki njeměr zbudźiłe. To je bjez dźiwa.

W Grichiskej

kral Konstantin w tu khwilu krućišo na swojim trónje sedźi hač za dołhi posledni čas. 1. dec. chcychu joho dynastiju wotstronić. Kral je to sam italskomu a jendźelskomu kralej a ruskomu carej telegrafował. Njepraji drje, štó to chcyše, ale je znate, zo Francózojo za tym dźěchu a pod jich kabatom třachu, trochu skhowani, lubi Jendźelčenjo. Kral spušća so nětko cyle na swoje wójsko a stoji krućišo hač hdy. Francózojo a Jendźelčenjo su wot 8. dec. blokadu na grichiske přistawy położili a hroža, zo chcedźa kraj wuhłódnić, ale kral też před tym hroženjom njecofa. Sobustawy štworozjednoćeństwa počinaju grichiskim městam božemje dawać.

W Rumunskej

naše wójska najebać sylny dešć, rozmokane puće a połne rěki tu a tam so stajacoho njepřećela přecy dale ćerja. Bołharojo su pola Tutrakana, Silistrije a Černowody Dunawu překročili, a tak dobywaja naše wójska tež hižo rańšu Walachisku. Snadź budźa so Rumunojo hakle na liniji **Galatz—Focsani** stajeć a tak jenož Moldawu škitać móc. Po tysacach dyrbja skoro wšědnje jatych w našich rukach wostajeć. Bróni, wolijow, žitow atd. su naše wójska wulke kopicy dobyli. Z dobytych wěcow přińdźe wězo jenož dźěl k nam, dokelž dźěn tež naši zwjazkarjo so na dobytkach wobdźěleja.

Rusojo njemóža Rumunam na pomoc dokhwatać. Snadź njedosaha jim tež municija. Jich offensiva w lěsnych Karpatach je drje jim wjele ludźi rubiła — 30000 zawěsće njedosaha — njeje pak němskim postupam w Rumunskej zadźěwała. Tež sylne nadběhi Serbow a Francózow pola Monastira a nad Černu su nadběharjam drje ćežke wopory, ale mało wuspěcha přinjesłe.

Štworozwjazk poskića měr.

Cyle wurjadnje bu kejžorstwowy sejm na zańdźenu wutoru k posedźenju powołany, kotrež bě jako cyle wosebite připowědźene bjez toho pak, zo by štó zhonił, wo čim budźe so jednać. A něšto wosebite posedźenjo woprawdźe přinjese. Kancler Bethmann-Hollweg wozjewi we wobšěrnej rěči, zo je štworozwjazk přez zastupjerjow neutralnych statow njepřećelam sćěhowacu notu připósłał:

Najsurowša wójna, kotruž su stawizny widźałe, zakhadźa hižo połtřeća lěta w najwjetšim dźěle swěta. Katastrofa, kotruž zwjazk tysaclětneje zdźěłanosće njeje zadźeržeć mohł, trjechi čłowjestwo w joho najdrohotnišich kubłach. Wona hrozy, zo duchowny a materielny postup, na kotryž bě Europa w započatku dwacytoho lětstotka horda, zniči. Němska a joho zwjazkarjo, Awstriska, Bołharska a Turkowska su w tym wojowanju njepřewinjomne mocy pokazałe. Wone su po ličbje a wójnskich připrawach sylnišoho njepřećela z dobrym wuspěchom wotpokazałe. Njepowalnje wudźeržuja jich linije přecy nowe nadběhi njepřećelskich wójskow. Najposledniši nadběh na Balkanje je spěšnje a dobyćerscy wotraženy. Poslednje podawki pokazuja, zo dale trajaca wójna jich wobaransku móc złamać njemóže, zo nawopak jim wšě wobstojnosće dalše wuspěchi zawěšćeja. K zakitanju swojoho byća a swojoho narodnoho wuwiwanja běchu zjednoćene mócnarstwa nuzowane, so brónjow přimać. Też sławne skutki jich wójskow njejsu na tym ničo přeměniłe. Přecy su so wone toho dźeržałe, zo jich samotne prawa a sprawne žadanki z tymi druhich narodow so njepostorkuja. Woni njeńdu na to, swojich napřećiwnikow rozbić abo zničić. Sebi wědomne swojeje wojerskeje a hospodarskeje mocy a hotowe, jim přinuzowany bój hač do najposlednišoho kónca

dale wjesć, z dobom pak napjelnjene wot přeća, dalšomu krjewje přeliwanju zadźěwać a surowosće wójny skónčić, namjetuja wam zjednoćene mócnarstwa, hnydom do jednanjow wo měr zastupić. Namjety, kotrež wone k jednanjam sobu přinjesu a kotrež na to du, žiwjenjo, česć a wuwiwanjo jich ludow zawěsćić, su po jich přeswědčenju přihodne podłožki k trajacomu měrej. Jeli dyrbjałe njedźiwajo na tute poskićenjo měra wojowanjo dale hić, maja zjednoćene mócnarstwa krutu wolu, je hač k dobyću dale wjesć. Wone wotłoža pak swjatočnje kóžde zamołwjenjo za to před čłowjestwom a stawiznami.

Tuta nota bu samsny dźeń też we Winje, Sofiji a Konstantinoplu wozjewjena, toho runja też wšitkim neutralnym mócnarstwam a swjatomu wótcej w Romje. Z našeje strony je so tak dobra wola k měrej pokazała. Bóh daj, zo by to k dobromu kóncej wjedło.

Swětny rozhlad.

Z Barlina. Kaž „Neue polit. Korresp." piše, je za regenta nowoho pólskoho kralestwa awstriski arcywójwoda Karl Stephan wuhladany. Krajna rada powoła so snadź hišće do hód. Němski komisar při krajnej radźe ma być hrabja Lerchenfeld, bayerski wyšši knježerstwowy rada.

Bayerska.

Dwaj ministraj staj wotstupiłoj, minister znutřkownych należnosćow ze Soden a wójnski minister z Kreß. Wonaj njeběštaj wo zasadach přezjednaj, po kotrychž dyrbi so za trěbnu cyrobu starać. Ze Soden, kotryž ratarske wobstojnosće wubjernje znaje, bě přećiwo sylnym nuzowanjam, wójnski minister bě za wótřiši puć. Za nowoho ministra znutřkownych należnosćow bu z Brettreich, kotryž bě hižo w ministeriju Podewils wot 1907 hač do 1912 samsne zastojnstwo zastał, pomjenowany, za nowoho wójnskoho ministra pak generalleutnant Filip z Hellingrath.

Kejžor Wylem wopyta zańdźenu wutoru w Mnichowje bayerskoho krala Ludwika a kralowsku swójbu.

Awstriska.

Ministerium Körber je dla překorow z Wuherskej wotstupiło. Nowe ministerium twori dr. ze Spitzmüller.

Němske knježerstwo a swjaty wótc.

Swoju dobru wolu, so wujednać, je němske knježerstwo njedawno swojim njepřećelam wozjewiło. Wo tym zdźěli wone też přez swojoho zastupjerja we Vatikanje swj. wótcej. Tón měješe bamžej wotpisk tamnych dopisow přepodać, kotrež bě štworozwjazk swojim njepřećelam připósłał. K tutomu wotpiskej bu tole přidate:

„2½ lěta hižo zapusća wójna europski dźěl zemje. Najdróžše kulturne kubła su zničene, daloke hona z krewju napojene. Milijóny zmužitych wojowarjow su we wojowanjach padnyli, milijóny wróćeju so khipri a hubjeni do swojeje domizny; bolosć a zrudoba stej skoro w kóždym domje. Nic jenož tych, kotřiž wójnu wjedu, ale też neutralnych ćišća škódne sćěhwki hobrskoho wojowanja ćežcy. Wikowanjo a wšón wobkhod stej popřestałoj, najlěpše mocy ludow su wužitnomu dźěłu wzate. Europa, kotraž hewak za rozšěrjenjo nabožnosće a kultury, za wukonjenjo socialnych problemow dźěła; hdźež su hewak wědomosć a wumělstwo a kajkežkuli měrne dźěło doma, runja so samomu wójnskomu lěhwu, w kotrymž wšo zańć hrozy, štož je w lětdźesatkach so docpěło a dźěłało, Němska wobara so z wójnu přećiwo ničacym prócowanjam swojich njepřećeli. Wona wojuje za krutosć a wěstosć swojich mjezow, za swobodu swojoho ludu, za prawo, zo by swoje duchowne a hospodarske mocy bjeze wšoho haćenja a runje tak kaž druhe kraje w měrnym dźěle z nimi napřemoh wuwiwać mohła.

Přecy jasnišo su naši njepřećelojo swoje wotmyslenja na přidobyće krajow wotkrywali. Tola njewosłabjene stoja sławne wójska zwjazkarjow škitajo před mjezami swojich domiznow, sebi wědome, zo napřećiwnikam so ženje njeporadźi, jich kowowu murju přerazyć. Wone wědźa, zo za nimi stoji cyły lud we woporniwej lubosći k swojej wótčinje, kruće rozsudźeny, swoje duchowne a hospodarske kubła, swoju socialnu organisaciju, kóždu kročel wótcneje zemje hač na posledni škitać.

Sebi wědome swojeje mocy, tola też połne dorozemjenja za přichod Europy, kotryž, budźe-li wójna hišće dlěje trać, budźe ćěmny, a sobučujo njewuprajne hubjenstwo a žałosć čłowjestwa, wupraja němske kejžorstwo a joho zwjazkarjo z nowa swjatočnje swoju, hižo před lětom přez kanclera wozjewjenu wolu, čłowjestwu měr zasy wróćić, prašejo so swět, hač so nihdźe někajki podłožk za wujednanjo namakać njehodźi.

Joho Swjatosć, bamž, je so hnydom wot prěnich dnjow swojoho pontifikata za te njeličomne wopory tuteje wójny nanajbóle starał. Čežke rany buchu přez njoho hójene; wosud wjele tysac přez te njezbožo potrjechenych bu wo wjele wołóženy. W duchu Swojoho wysokoho zastojnstwa je Joho Swjatosć kóždu přileżnosć wužiła, zo by cyłoho ćerpjacoho čłowjestwa dla za skónčenjo tutoho krwawnoho wojowanja dźěłała. Tuž mysli sebi kejžorstwowe knježerstwo, zo smě so nadźeć, zo nastork, kotryž su te štyri mócnarstwa dale, derjezmyslenoho wothłósa pola Joho Swjatosće namaka, a zo jich skutk wo měr waženu podpjeru japoštołskoho stoła wočakować smě."

Koho njewjeseli připóznaćo, kotrež so z tym nic jenož tutomu bamžej joho starosćiwosće dla, ale z dobom też bamžowstwu jako politiskej mocy dawa?

Sprawnosć za cuze narody Ruskeje.

Njedawno wupraji so jendźelski ministerpředsyda Asquith, kiž je mjez tym wotstupić dyrbjał, při jenej swojej zjawnej rěči też wo wobstojnosćach armeniskoho ludu. Joho zmyslenjo pohnu zastupjerjow cuzych narodow Ruskeje, zo so, kaž njedawno ze Stockholma pisaju, telegrafiscy na njoho wobroćichu, zo by też jim swoju přikhilnosć a starosć přiwobroćił.

„Dźělbranjo, kotrež sće we swojej poslednjej rěči ćerpjenjam armeniskoho ludu wopokazał, zbudźi žiwy wothłós w našich wutrobach. — Dopokazuje to tola z nowa, zo so prawa a swoboda małych narodow připóznawaja.

Wosud našoho bratrowskoho ludu nas hnuwa. My pak Was prosymy, zo njebyšće pozabył, zo my cuze narody Ruskeje smy hišće ćežše ćerpjenja přetrać dyrbjeli a hišće dyrbimy, kotrymž so tamne ani přirunjeć njehodźa. Wjele milijónow Finow, Baltow, Litwinow, Běłych Rutenow, Polakow, Židow, Ukrajnskich kolonistow, Georgijow, Kaukasiskich, Tartarow a wšelakich ludow srjedźneje Asiskeje buchu na čas wupokazane, wurubjene a skóncowane. Naša narodna kultura, naša wěra bywatej też, tak dołho hač pod ruskim knježerstwom stojimy, přesćěhanej a podtłóčenej! Waše dorozemjenjo za sprawnosć njemóže ženje dopušćić, zo naše ćerpjenja, kotrež su wo wjele hórše hač ćerpjenja Armeniskich, so pozabudźa a kedźbliwosće njedóstanu.

Jenož ćežko móža powěsće wo tutych wobstojnosćach na zjawnosć dóńć; jenož mało bu wo surowosćach znate, kotrež smy my ćerpjeć dyrbjeli — hewak njebyšće ženje zakomdźił też wo nas spomnić.

Tuž dopominamy Was, knježe ministerski předsyda, na tych 97 milijónow cuzych narodnych Ruskeje, kotrež dyrbja hrózbne ćerpjenja njesć, a kotrež z wulkej požadliwosću za tym žedźa, zo so jim jich čłowjeske prawa zasy dadźa.

Liga cuzych narodow Ruskeje.

Michel Lempicki, předsyda. — Baron Ropp, zapisowař.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. 20 kórcow wulku zahrodu za zeleninu su tu na 50 žónskich z města a wokoliny sebi přihotowałe. Štož zahroda wupłodźi, ma so khudym wotedawać. Tak bě n. př. lětsa móžno, 4 njedźele dołho přez dwě sćě swójbow z dobrymi 1000 swójbnymi ze zeleninu dospołnje zastarać.

⁘

Z Radworja. (Dalše tři železne křiže.) Nimo wóndanjo mjenowanych su hišće tući wosadni wojacy wójnske wuznamjenjo dóstali:

57. **Jan Jurk z Bronja,** wojak w Barlinskim jězdnym regimenće „Garde du corps", kotryž za Pinskom w Ruskej stoji. Wón měješe w tamnišich Rokytnjanskich tonidłach patruliju wuwjesć. Jako joho nadobo Rusojo wobstupichu, skhowa so do sćiny w tonidle, z wotkelž so hakle za wjele hodźinow we nocy zbožownje wróći. Dokelž při tym ważnu powěsć sobu přinjese, dósta 28. septembra železny křiž.

58. **Michał Šćapan z Radworja,** krajny wobornik w reservnym pěšim regimenće čo. ... Wón je so na hobrskej bitwje nad Sommu wot spočatka hač dotal wobdźělił, wosebje je při 5 krawnych nadběhach sobu wojował. Za zmužitosć, při tym wopokazanu, dósta 5. novembra železny křiž.

59. **Jakub Šraws z Hodlerja** (rodźeny ze Zdźěrje). Też wón je husto nad Sommu w horcych wojowanjach stał a sebi při tym tohorunja železny křiž zasłužił. Z čim je so wosebje wuznamjenił, njeje so nam dotal hišće zdźěliło.

⁘

Z Baćonja. Njedźelu 3. dec. t. l. bu naša młodownja swjatočnje zjawnomu wužiwanju přepodata. Najprjedy zanjesechu Baćońske šulske dźěći spěw. Na to powita knjez farař Delan hosći a rozłoži postajenjo nowoho domu. Tutón drje bu we wójnskim času natwarjeny, ma pak pokojnym zaměram służić jako dom za wosadne towarstwa. Předsyda šulskoho předstojerstwa, knjez kubleŕ Robel, rozwi na to, kak, z kelko a z čejimi pjenjezami bu twar dokonjany. Wosadne towarstwa běchu też wšelake dary k wuhotowanju młodownje, předewšěm towarstwoweje jstwy wěnowałe. Po někotrych deklamacijach rěčeše k. hamtski hejtman dr. v. Pflug, rozłožujo, kak je so wot wšoho započatka za tutón twar zajimował jako za prěni w cyle ratarskej wokolinje. Tón dom dyrbi wosebje też wjesnej młodości jeje žiwjenjo a čiste dobre zawjeselenjo přijomne sčinić, a tak sobu zadźěwać škódnomu čišćenju do městow. Trěbne powučenjo za žiwjenjo a strowu swobodnu bjesadu za našu młodosć pytać, dyrbi być zaměr jeje wjednikow a strażnikow. Skónčnje přepoda knjez hejtman hišće cyłu seṕ knihi za załožomnu knihownju

Knjez z Vietinghoff wupraji zbožopřeća wokrjesnoho wubjerka, kiž je hakle sobotu zasy 300 hr. za młodownju přizwolił; dale też přeješe zbožo jako předsyda 8. wokrjesa hejtmanstwa a přilubi też wšelake knihi za młodownju. Jako třeći cuzy poručča knjez ryćerkubleŕ Höckner z Łahowa jako předsyda našoho 10. wokrjesa, pokazujo na to, zo je runje naš wokrjes z małymi wjeskami, dokelž šěroko rozćehnjeny, hač dotal parował srjedźišća za swoje zhromadźizny. — K. wyšši wučeŕ kantor Symank rěčeše wo nowym twaru jako domu, kotryž ma šulskej a dorosćacej młodosći służić, a wo wójnskim dźěle k lěpšomu młodosće w přichodnych zasy měrnych lětach. Na to sćěhowachu swětłowe wobrazy z wójny, ze serbskoho žiwjenja a druhe. Knjez hejtman bě nam za to cyle nowy, jara dospołny, aparat požčił. Na to bě přestawka. Mjez tym zhromadźi so towarstwo „Dźak domizny“ w pódlanskej jstwi k rozprawjenju wo swojim lětušim skutkowanju. Skónčnje bě hišće małe dźiwadłowe předstajenjo šulskich dźěći, pokazujo wobrazy z wójny. — Dokelž mała wosada tajki twar sama wuwjesć njemóžeše, su jej pjenježne srědki přilubjene. Zabyć so też njesmě, zo je so ze założenjom młodownje poradźiło, srjedźišćo za skutkowanjo 10. wokrjesa za powšikownosći spomožne dźěło přepołožić. — Bóh žohnuj dalše prócowanja za młodosć a zhromadź wšěch, młodźencow a knježny, pod škitom nowonatwarjeneje młodownje.

⁘

Z Khrósćic. Pjatk 8. decembra měješe naša nalutowarnja we Wjeńkec korčmje swoju jubilejnu hłownu zhromadźiznu, kotraž so wot předkhadźacych wo ničo njewuznamjenješe, khiba zo nam jedyn cuzy hósć wo tučasnych prašenjach rozmołwješe. Z 29 sobustawami bu towarstwo 10. novembra 1891 założene a hač do nětka je ličba 378 dosćehnjenja. Z dobom móže potajkim swoje 25 lětne wobstaćo zapisać. Dwaj hłownaj dźěłaćerjej staj samsnu ličbu lět swoje mocy towarstwu wěnowałoj, kk. zapósłanc Kokla jako předsyda a wyšši wučeŕ kantor Hila jako zličbowaŕ. Za to dóstaštaj z přilježnosću slěbornoho jubileja ratarskich zjednoćeństwow we sakskim kralestwje w Drježdźanach krasnu dopomnjeńku, železny wobraz, předstajejo žnjeńcarja kosu klepajo z napismom: „Železny sym, w železnym času buch železnej pilnosći poswjećeny!“ Ze zličbowanja zhonichmy, zo je so 932069,79 hr. předźěłało a drje hač do kónca lěta milijón dócpěje. Požčonki su so poměrnje mało žadałe; to je z dopokazom, zo naša wokolina hospodarscy hubjenje njestoji najebać dołhotrajacu wójnu. To je też z toho dowidźeć, zo je so přez 90000 hr. na dań dało. Na wójnske požčonki bu tu 214800 hriwnow nawdatych. Towarstwowe zamoženjo wučinja nimale 50000 hr., je tak wot zhromadźizny k zhromadźiznje na 1000 hr. přirostło. Štyrjoch sobustawow zhubichmy přez smjerć, mjez nimi dwejoch na polu česće. Předsyda namołwješe k założenju kozyplahowacoho towarstwa a rozłoži nadrobnje wužitk tajkich zjednoćeństwow. Na 15 sobustawow so hnydom zamołwichu, też njesobustawy móža k njomu přistupić. Naš njedostatk na mjasu mohł so pomjeńšić, hdyž by so plahowanjo domjacych kaniklow bóle spěchowało, kaž so to podobnje w Belgiskej stawa. Hdyž běštaj předsyda a zličbowaŕ wšelake nutŕkowne należnosće rozpominałoj a k wobkedźbowanju namołwjałoj, skónči so zhromadźizna, kotraž bě wot 46 sobustawow wopytana, potajkim wot 16 %. Wona traješe na 2½ hodźiny.

⁘

Z Kukowa. Hižo před dlějšim časom bu podwyšk Jurij Lipert ranjeny před městom R... Přez rozbuchnjenjo granaty nastaty powětr joho do jamy morsny a při tym so zady prawoho wucha wobškodźi. Dokelž so jomu w lazareće njelubješe, zamołwi so bórzy zasy k swojej bateriji nad Sommu. Wot tam nam piše a sćele postrow wšitkim znatym do Serbow. Jomu so přizamknu jězdźeŕ Bjarnat Forch z Panec, Pawoł Pjetaš z Budyšina a Jurij Hodank z Kukowa, kotryž bu za swoju swěru w służbje na dźesatnika powyšeny a za swoju zmužitosć před njepřećelom ze železnym křižom II. rjad. wuznamjenjeny.

⁘

Z Wotrowa. Štóž z wotewrjenym wóčkom a wuchom nětkle njesměrne krajiny přesaha a cuze ludy a jich nałožki zeznawa, tón budże wědźeć wjele powědać. Tak nam naš krajan, kiž so w St. Ottilien lěkuje, wo swojej jězbje po Balkanje wšelake podawki a też wašnja tamnych ludow wopisuje. Zajimawe za nas pódla mnohoh' druhoho je, kak w Serbiskej a Macedoniskej ludźo swoju zemju wobdźěłaja. Su z wjetša jara ląni, woraja z bykami a hišće z drjewjanym pluhom. Na tajku rolu so hnydom wusywa a so z pluhom zamjeta. Z brónjemi wóčić tam njeznaja. Tak je wusyw bórzy hotowy. W Bołharskej a Rumunskej su hižo dale. Tam maja żelezne pluhi a tu a tam brony. Žito woža do fajmow, kotrež na dworje abo w zahrodźe stoja. Wone so z cypami njemłóći, ale wuteptuje. Tohodla staji so na runym blaku kolik, kołowokoło nakładźe so trósku tołsto žito, a potom 6 abo 7 koni pódla so khodźo zorno wnteptuje, a to na prawicu a potom zasy na lěwicu wokoło. Wějawy tam hišće njeznaja. Zorno mjeta so z wopaču přećiwo wětřikej, a při tym pluhi wuleća. K tomu je wjele časa trěbne. Tam a sem maja němske parne mašiny, kotrež pak z wjetša naši ludźo posłužuja. Twarjenja na kraju, samo też w městach, su z hliny twarjene a khětro khabłate. Jenož we wulkich městach, hdźež bohačkojo bydła, namakaš bóle nowočasne khěže a statoki. Z mnoho wšak je widźeć, zo tamne ludy porno nam wróćo stoja, a tak wuknjemy sebi swoju domiznu bóle ważić. Haj wšak, w dalokej cuzbje nazhoniš, što serbska zemja je. Zwisk z njej zdźeržuje mi „Posoł“, kotryž porjadnje dóstawach a so kóždy raz zwjeselich, hdyž drohi towarš mje strowješe. Snadź mje hody witaja na ródnej zemi. Tak dołho kiwa mi nadźija na strowe zasywidźenjo.

⁘

Z Biskopic. Njedawno zemrěty Friedrich Beyer, wobydleŕ našoho města, zawostaji jomu 3000 hr. Dań ma so kóžde lěto w hodownym času khudym rozdźělić.

— Neple póčnu w našim měsće pobrachować. Kaž je wobličene, hodźi so z nimi hišće jenož dwě njedźeli wuńć. Wšě prócowanjo, druhe wobstarać, bě hač dotal podarmo.

⁘

Z Kamjenca. Wječor 6. decembra wumrě w Schreiberhau w hobrskich horach, hdźež bě so wustrowjeć šoł, předstojićeŕ tudyšoho hejtmanstwa, komornik tajny rada Heinrich z Erdmannsdorffa, swojeje staroby nimale 65 lět. 1. januara 1917 bě mohł 25 lětny jubilej swojeje hejtmanskeje dźěławosće swjećić. Zemrětoho powšitkownje khwala jako přećelnoho, dobroćiwoho předstajenoho, ke kotremuž měješe kóždy dowěru. — Njech wotpočuje w měrje.

⁘

Z Lubija. K čežšomu khostanju buchu z tudomnoho hejtmanskoho wokrjesa někotři kublerjo wotsudźeni, dokelž běchu ke kermuškam a kermušam tykancy pjekli.

Ze Žitawy. Tu přepoda knjeni Müllerowa měšćanskej radźe 10000 hr. Z nich maju so potrěbni podpjerać.

List na redaktora „Posoła“.

Wjeledostojny knježe!

Z tutym sćelu Wam 18 hr. 50 pj. Budźeće drje so trósku dźiwać, přetož dary njepřińdu husto. Tola srjedu tydźenja dźěn je swjatoho Mikławša było a bórzy budźe też Bože dźěćo wobradźeć. — Što pak ma so z tym darom činić? Chcu, zo by so jako abonentny pjenjez za „Posoł 1917“ wužił a to za tšoch dušnych, serbskich wojakow w polu. Zbytk nałožće na knižki, kotrež w čišćerni wukhadźeju, a póšćelće je něšto wojakam do pola! — Njedawno přińdźe mjenujcy wojak z pola wot krawnych bitwišćow, na dowol domoj. Při tym wopyta też mje. Přińdźe so za „Posoł“ podźakować, kotryž jomu kóždy tydźeń do pola sćelu. —

„Wy wšak sebi njemóžeće předstajeć, kak so kóždy raz zwjeselu, hdyž je „Posoł“ dóšoł. Cyły tydźeń na njón ze žadosću čakam kaž na luboh' přećela z domizny. To je něšto wokŕewjace w tej wosamoćenosći wonka. A tak čitam, a čitam jónu, dwójcy, trójcy. Najprjedy wězo pohladam spěšnje, što je w Serbach nowoho. To zhoniš wšelake powěsće z Budyšina, z Radworja, z Khrósćic, z Kukowa, z Róžanta atd. Haj, to je z domizny! Druhdy wšak bych hišće rad wjacy słyšał. Potom čitam rozpominanjo: Husto tudy Bože słowo słyšeć njemóžu. W „Posole“ pak mam Bože słowo, a to w maćerńej rěči. Ow, to sebi ważiš! „Posoł“ pak mi hišće wjacy powěda. — Husto so dyrbju z njepřećelom bědźić. Potom časa nimam, zo bych dźeńske powěsće z nowiny słyšał. W „Posole pak namakam tydźeń wob tydźeń dobry wójnski přehlad a zhonju tak, što je so w tydźenju na jenotliwych bitwišćach stało. Haj, tak přečitam „Posoł“ wjacy razow!“ — Takle powědaše wojak. —

Kaž tutón, tak njech so w nowym lěće hišće tŕo druzy na „Posoł“ wjesela, K tomu nahromadźich tute pjenjezy. Wojakow, kotriž maju jón dóstać, prošu postajće Wy! Myslu, zo sebi kóždy serbski wojak w polu „Posoł“ zasłuži. W tym nastupanju mělo so za našich wojakow hišće wjacy činić!

Z dźakom a přećelnym postrowom Waš podwólny N. N.

Přisp. red.: Tu słyšiće, Serbja, što je wašim wojakam witane a trěbne. Tuž póšćelće na našoho pokładnika* pjenjezy na „Posoł“ za wojakow. Też na swojoho wubjerkownika móžeće so wobroćić. Štóž chce „Posoł“ wěstomu darić, njech adresu sobu napisa. Też „Krajan“ móže so słać a runje tak knižki, kaž sće njedawno (čo. 48, str. 315—316) čitać móhli. „Krajan“ budźe wojakow też tohodla zajimać, zo maju tam zapisanych wojakow, kotriž su padnyli, jeći, wuznamjenjeni.

* Sr. Hochwürden, Herrn can. cap. schol. Nikol. Sauer, Bautzen, Petrikirche 9.

⁘ Wšelčizny. ⁘

Z Drježdźan. Zapisk městowoho zamoženja je njedawno wušoł. Po nim měješe 1915 město 287523540,20 hr. swojoho. Zamoženjo wšelakorych na dobre wěcy zawostajenych a přepodatych pjenjez wučinja 62333090,68 hr. Lěta 1914 bě jich 61322214,59 hr.

⁘

1000000 hr., t. j. jedyn milijón hriwnow da w Treptowje fabrikant Fr. Stock na zastaranjo potrěbnych dźěći, kotrež su přez wójnu wosyroćiłe. — Serbja bjerće sebi přikład! Štóž ma k tomu srědkow, njech so smili nad našich přez wójnu cyle abo poł-

wosyroćenych dźěćoch: njech sebi jene k sebi wozmje, abo druhomu, kiž by je wothladać chcył, na to płaći. — Prirunaj w dźensnišich lokalnych powěsćach: Z Biskopic, ze Žitawy, z Budyšina, z Drježdźan. — Ludźo wjele činja.

⁘

Rěče zasy dobył je 19lětny wojak ze Sonnenberga. Granaty so stróžiwši, kotraž bě blizko njoho rozbuchła, bě nadobo woněmił. Hdyž joho z lazareta, hdźež bě 6 dnjow bjez rěče ležał, wjezechu, bě so z nowa wustróžał, a móžeše nadobo zasy rěčeć.

⁘

Měšćanow wosebje činimy na to kedźbnych, zo so nětkle z neutralnych krajow wšelakore cyroby a jědźe doporučeju. Wone so w póstowych paketach připósćelu, hdyž sy najprjedy wěsty pjenjez firmje připósłał. To je pak jebanstwo. Hdyž sy pjenjezy wotpósłał, čakaš podarmo na posyłku.

Motc Witcyna cigara.

To bě tehdy, hdyž běchu Nowo-Georgiewsk wzali, zo bu Mots Witka maršalej z Hindenburga předstajeny.

Při bataljonje rěkaše Mots Witka powšitkownje patrólijowy kralik. Kaž žadyn druhi mjenujcy dokonješe wón k njepřećelej doležć, mjez njepřećelowymi stražemi so wuwić, a wuslědźić, hdźe njepřećelowa ćežka artillerija stoji. Samo něštožkuli, štož měješe za wjednikow wulkeje ważnosće, so jomu dosłuchać poradźi. Jónu běchu hižo joho kozakojo popadnyli; tola wón so jim zasy wusuny. Dwójcy bu też ranjeny; ale wot fronty preč nochcyše. So wě, zo bě też wuznamjenjeny; nošeše železny kříž 1. a 2. rjadownje a saksku Hendrichowu medalju. —

Kaž joho mjeno bě też joho wašnjo. Tróšku witka wón bě. Kaž mutelčka so wjerćeše a kaž wjejerčka spěšnje skakaše. Bojosće wón njeznaješe. Do najwjetšoho stracha sebi wón zważeše. Při wšej swojej khrobłosći pak bě spokojny, znjesliwy człowjek. Jenož jedyn njepočink měješe: wón smjerć rady kurješe. Tři dny by wón bjez jědźe a pića wutrał a při tym hišće wjesoły był, hdyž jenož by swój tobak měł. Joho towaršojo a też předstajeni mějachu joho radźi. A hdyž měješe so něšto wosebje strašne přewjesć, tak bu so po njoho póslało. A za cigaru by wón samo po złoho ducha do hele dóšoł.

Tónle Mots Witka bě też před Nowo-Georgiewskom zasy něšto wosebje rjekowske wukonjał. Za to měješe maršalej, hdyž tón do tamnoho kónca dóńdźe, předstajeny być.

Maršal zhladowaše dobroćiwje a wjesoły na małoho kadličku, kiž před nim stoješe. A hdyž też hižo so Mots Witka ani złoho njeboješe, před Hindenburgom tola z wulkim respektom a strachoćiwy stoješe. Maršal pak joho pokhwali zjawnje před cyłej kompaniju a k Witcy so zasy wobroćiwši wopraša so joho: „Na, maš někajke wosebite přeco, mój syno?“

Mots pak so na to ze strachom skoro zwjeze. Ani słowčka njemóžeše prajić. „Jenož rěč, mój přećelo!“ napominaše maršal. A tu wuleća Witcy, kaž kóčcy myš z frasy ćeknje, hdyž je ju jenož zwjerśnje za kožu dźeržała a tróšku popušćiła: „Excellenca, jenu cigaru!“

Tu njemóžeše so excellenca smjeća zdźeržeć a praji: „Hdyž bychu jenož wšitcy tak spokojni byli kaž Witka.“ A wón wućahny swój wšitkim joho wojakam znaty wulki čerwjeny etwij a poskići jón Witcy: „Tu, mój syno, sebi wzmi!“

A z dwěmaj porstomaj zapřimnywši wućeže sebi tutón jenu cigaru. Na to wotstupi.

* * *

Witka sedźeše na kamjeńtnej ławcy před małej khěžku, hdźež měješe swój „kwartěr“. K nohomaj měješe swój tornistr ležo a na nim swoju cigaru.

Cyły dwanatk towaršow stoješe před nim a wudźěraše na tu bibasku tobaka kaž małe dźěći, hdyž prěni raz někajkoho kamela widźa. A Witka powědaše snadź hižo k dźesatomu razej wo Hindenburgu, a kak je tón jomu tu cigaru dał.

„A što budźeš to nětko z tym huzowom činić?“ wopraša so joho jedyn wojak. „Što sy prajił? — z huzowom!“ poča na to Witka zakhadźeć a wšón njemdry skoči na tamnoho a poča joho třasć a dajić.

„Na, na, tak złě tola měnjene njebě!“ napřećiwi tamny dobroćiwje a šmórny Witku wot so.

„Twoje zbožo! Naš Hindenburg žadyn huzow njekuri!“ změrowa so Witka a wjesoły a z wulkim respektom hladaše zasy na tu cigaru. — „Što budu z njej činić? — „Nó, kurić!“

„Na tak khětře! My wšitcy porjadu jónu ścehnjemy!“ měnješe druhi.

„Ty drje wjacy prawy njejsy“, znapřećiwi Witka. „Z toho wězo ničo njebudźe.“

„Nó tak budźemy sobu nuchać! Powětr nam tola nichtó zapowěsć njemóže; też žadyn cepelin nic.“

Tola Witka posměwkowaše so cyle překlepanje. „Wěsće, hdy budu tutu Havannu kurić? — Na dnju, hdyž budźe z wěžow měr zwonjeny.“

Na to so rozeńdźechu. Kóždy dźěše zrudny preč. Witka pak zawali sebi swoju cigaru rjenje do židźaneje papjery a położi ju do małeje tyski. Tu zasy tykny do tornistra.

Něšto njedźeli bě so minyło. — Witcyny bataljón ležeše w hrjebjach. Jim napřećo běchu so Rusojo zaryli a też ćežku artileriju tam mějachu. — A Witka dyrbješe z něšto mužemi wuslědźić hić, hdźe su hawbicy skhowane.

Swój tornistr přepoda wón swojomu towaršej Młyńkej 4. To bě sylny człowjek, mały hobr. Tón móžeše, měješe-li bataljón mjez tym dale ćahnyć, lohcy dwaj tornistraj njesć.

„Hladaj jón derje, mój syno!“ praji Witka, tón kadlička k tomu wulkomu Goliathej. „Staraj so derje za njón; ty wěš, w nim mam swój pokład, swoje najwosobniše kubło tudy na zemi; w nim mam swoju Hindenburgowu Havannu!“

A Młyńk wza tornistr na so a staraše so za njón. A to njebě lohko. Wosebje teje cigary dla. Zo jomu tola ju nichtó njewozmje! Što by potom Witcy wotmołwił!?

Młyńk wza sebi tón tornistr sobu do podstupa. Do kućika jón położi a na stajnosći za nim hladaše. Při tym pak jomu tola ta cigara we hłowje khodźeše. — „Ja mohł sebi tola tu Hindenburgowu Havannu jónu bliže wobhladać! — To jej tola zawěsće njezeškodźi. Ja drje runje won najrjeńši njejsym, tola so jej nihdy na nihdy wote mnje njestanje. A wón wočini tornistr a wočini tu tyśićku a wotwali tu cigaru. A potom sebi ju wobhlada; wjerćeše ju wot wšěch bokow; nuchaše na nju wot wobeju kóncow a wot srjedźa. Skónčnje ju zasy do tyski położi. A hišće jónu na nju pohlada a za njej — zdychny.

„Hm, ach rjana to cigara!“ Tak mysleše při sebi. Potom nadobo zwotpina swoju suknju, wućahny někajki měšk ze srěnjoho płatu a z njoho tysku. W njej tčachu hišće něšto cigarow. Joho Mařka bě jomu je njedawno póslała. Wón wza jenu z nich z tyski a położi ju pódla Hindenburgoweje.

„Ćepl tola, ta je tola runje tajka kaž moja“, přińdźe jomu při tym do mysli. A wón poča wobej přirunać: „Jenajka wulkosć! — docyła cyle jenajkeje formy stej — wobej też ćěmnej, žana mjenje, žana bóle. — A nětkle přińdźe jomu hrěšna mysl: „Hač drje je Hindenburgowa też tak dobra kaž ta wot mojej Mařki?“ — Potom zlehny so wróćo a hladaše na wobej cigarje. Młyńk njeměješe ničo činić, a kaž wěsće, je lěnjoho pasć spočatk wšeje njekhmanosće. Wón wza zasy tu maršalowu cigaru, a zasy na nju nuchaše wot wšěch bokow; a zasy ju położi do tyski.

„Witcy móže to po prawym wšo jene być, kotru cigaru kuri“, rěčeše a mysleše při sebi. — Zły duch we nim hižo dobywaše. A zasy wza sebi tu maršalinku a zasy na nju nuchaše a wón ju zasy prečnjepołoži. Raps — a kónčk bě wotkusnjeny: zapalka so kaž sama zaswěći a kaž sama so też cigara hrabny. A módra mróčel stupaše k njebju. Młyńk kurješe Witcynu cigaru, kotruž měješe tón za swoje najdróžše kubło tu na zemi. A hordy kaž někajki turkowski paša sedźeše z na kříž położenymaj nohomaj a pachaše maršalinku. Swoje zelo pak, kotrež bě jomu joho Mařka póslała, zawali wón do židźaneje papjery a położi ju do tyski, hdźež bě Hindenburgowa Havanna tčała a skhowa to do tornistra. Witka zawěsće ničo njepytnje.

Tola tak prawje so Młyńk při tym kurjenju njewjeseleše. Ta cigara jomu njesłodźeše. Wona drje bě dobra; haj jara dobra; ale jomu njesłodźeše. Swědomjo jomu měra njeda. A wón stany a kukny won z podstupa a sydny so zasy. A bórzy zasy stany a běhaše njeměrny po hrjebi a bě wjesoły, hdyž bě dokuril. A posledni kónc, hišće khětro wulki, ćisny preč.

Hórko wobželnosćeše swój njeskutk. Na to přińdźe Witka domoj. Joho patrolija bě derje wotběžała. — Wšón poraženy přepoda Młyńk tornistr zasy Witcy.

„Wón tola nichtó tón tornistr měł njeje dyžli jenož ty?“ prašeše so Witka.

„Žadyn człowjek“, wotmołwi Młyńk. —

„A cigara tam hišće je?“ —

„Haj, cigara tam je!“ znapřeći zasy Młyńk.

„Dušno, měj dźak! A za to budźeš też jónu na nju ponuchać směć, hdyž budźe měr a ja tu cigaru kurić!“

* * *

(Skónčenjo w přichodnym čisle.)

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 9. dec. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 14. dec. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	95				
Rožka, kórc po 160 punt.			18	40				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	—	23	80
Pšeńca			13	50				
„								
Rožka			11	50				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			14	—				
„								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	—	5	50	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakończy		19	50				
Ržana muka	wumlěta		14	95				
Syno	4	—	5	—	—	—	3	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata 456 (w Kamjencu —)	14	—	35	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka	—	—	—	—	—	—		25
Peńčne wotruby	—	—	15	50				
Ržšane wotruby	—	—	—	—				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Rumunska je hač do 10. dec. t. l. wjele wójnskeje mocy zhubiła. Jatych na 145000; wot 800 pólnych kanonow, kotrež do wójny měješe, 422, wot prjedawšich 60 ćežkich pólnych kanonow 24, wot 500 mašinskich 364. Štož su hišće zdźerželi, to bu při poslednich jich surowych wojowanjach jara wobškodźene. Do wójny mějachu 400000 třělbow, z nich su z jatymi a padnjenymi na 200000 přisadźili. Štož je so w Bukaresće namakało, njeje tu sobu ličene. Rumunska je 137000 kósnych kilometrow wulka; z nich mamy wobsadźenych 64000; ma 3087 km železniskich čarow, z nich su 2000 w našej mocy; wot 700 lokomobilow bu 137, wot 18000 wozow 4000 wzatych.

Cyrkwinske powěsće.

Swjaty wótc bě na 5. t. m. rano potajne konsistorium zwołał, při kotrymž so 28 kardinalow wobdźěli. Při tej skladnosći pomjenowa wón 10 nowych kardinalow. Wšitcy su francózskeje abo italskeje narodnosće.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 771. 772. z **Brěmjenja**: Jakub Krawc, Marija Hartichowa; 773. Pawoł Deleńk (w polu) z **Budyšina**; 774.—776. z **Khróšćic**: Jurij Dórnik, Madlena Zelnakec, Marija Kućankowa; 777. Hana Wóskec ze **Stareje Cyhelnicy**; 778. Hańža Suchowa z **Łuha**; 779. Jan Bjarš z **Łusča**; 780. Jakub Hejduška z **Hórkow**; 781. Pětr Smoła z **Nuknicy**; 782. 783. z **Jasenicy**: August Šwórak, Madlena Suščyna; 784. 785. z **Worklec**: Jakub Mencl, Hańža Bizoltowa; 786. 787. z **Wudworja**: Madl. Klimanowa, Marija Lipičowa; 788.—790. 794. z **Budyšina**: Mikławš Zynda, Jurij Włóski (w polu), Hańža Měrčinkowa, Józef Bräuer (w polu); 791. Jan Grubert (w polu) z **Worklec**; 792. 793. z **Drježdźan**: Madlena Korjenkowa, Marija Grubertec; 795. Mikławš Kink z **Ralbic**; 796.—798. z **Konjec**: Jurij Kocor, Hana Šwejdźina, Jakub Hrjehoř; 799. 800. ze **Šunowa**: Jakub Narćik, Jakub Wels; 801. Marija Pornadžec z **Łazka**; 802.—805. z **Różanta**: Michał Šołta, Marija Suchowa, Jakub Čornak, Jakub Młyńk; 806.—809. ze **Sernjan**: Jakub Šołta, Jurij Mögel, Jakub Kokla, Mikł. Matka; 810. Michał Budař z **Tročh khěžow**; 811. 812. 819. z **Pěskec**: Mikławš Žur, Mikł. Bělk, Michał Mjechela, kublef; 813.—816. ze **Smjerdźaceje**: Mikławš Wowčeřk, Jurij Matek, Michał Kurjat; 817. 818. z **Dobrošic**: Michał Pjacka, Jan Domaška.

Za fond towarstwa: N. N. z J. 1 hr., Marija Grubertec z Drježdźan 5 hr.

Dary atd. za towarstwo: Jan Grubert (w polu) z Worklec 40 pj., Marija Grubertec z Drježdźan 40 pj.

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 w Budyšinje **Před šuleńskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbja, kupujće serbske knihi!

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

9. decembra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	4	80	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmalc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	36	—	—
Khlěb	„	—		—	30	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	11	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Čóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmalc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	80	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	4	20	4	80	4	50
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	05	—	—

Kože

kóždeje družiny
kupuje přecy po najwyšših
dźeńskich płaćiznach
Heinrich Lange
— **Budyšin** —
4 Cyrkwine naměsto 4
a
11 Žitne wiki 11.

Štóž chce
z **Drježdźanskich Serbow**
Krajan 1917
měć, njech so wobroći na faru
w **Bjedrichowym měsće**
(Friedrichstr. 50.)

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow
w Budyšinje
změje **jutře njedźelu 17. dec.**
wječor w 8 hodźinach w towaršni
měsačnu zhromadźiznu.

Krajan 1917

Katolska protyka

50. jubilejski lětnik

je wušoł a je w našej Donnerhakec knihićišćerni a w agenturach Kat. Posoła dóstać. Płaći 60 pj.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćerńja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeća** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

W nadźiji na swojoho Zbóžnika a poddaty do Božeje wole zemrě srjedu 13. decembra, ze swjatymi sakramentami domawobstarany, mój lubowany mandźelski a naš starosćiwy nan, kubleř

Michał Lipič

z Čěškec.

Wón dócpě starobu 67 lět, 1 měsac a 13 dnjow. Pohrjeb budźe njedźelu 17. decembra dopołdnja ½9 hodź. w Baćonju. Přećelow, znatych a wosadnych z tutym na přewodźenjo přeprošuja

žarowaca wudowa
Marija Lipičowa rodź. Pjechec
a **zrudne dźěći.**

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Just.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 52. | **Budyšin, 23. decembra 1916.** | **Lětnik 54.**

K swjatym dnjam.

Namakaće dźěćo do pjeluškow zawite a do žłobja położene.
Luk. 2, 12.

Połnosć časow je přišła. Štož bě Bóh hižo Hadamej slubił, Abrahamej, Isakej, Jakubej a jich potomnikam připowěł, dźensa je so to dopjelniło. Štož je David we swojich krasnych psalmach tysac lět prjedy spěwał, štož su profetojo we wšelakich wobrazach do časa widźeli, a w tróštnych słowach ludej wěšćili, to wšitko je nětko woprawdźe so stało. Žedźenjo cyłoho ludu za horco žadanym je nětko spokojene: potomnik žónskeje, kiž dyrbi hadej hłowu roztaptać, potomnik Abrahamowy, we kotrymž dyrbja wšitke splahi zemje žohnowane być, je přišoł. Wjerch pokoja, kotromuž Bóh Davidowy trón da, Sylny, Emanuel, t. r. Bóh je z nami, je so dźensa narodźił. Dołhi čas přihotowanja je nětko skónčeny. Israelski lud je wěru do prawoho Boha wukhował, we wšelakich pruhowanjach so wobkručił a wučisćił a ze žadosću za přichodnym Mesijasom wutrobu napjelnił. Wšitke wočakowanjo, wšitke nadźijenjo, wšitke zdychowanjo a žedźenjo 4000 lět je nětko dopjelnjene. Połnosć časow je přišła.

A dźensa je to bjez mała runje 1900 lět, zo je so to stało. To je zawěsće dołhi, jara dołhi čas a wjele, štož je so za tón čas podało, je dawno zabyte, kaž by so ženje njenjestało. Ale tamna ćicha swjata hodźina, w kotrejž je Jězus do tohole swěta zastupił, je hišće žiwa w pomjatku człowjeskoho splaha, žiwa we wutrobje kóždoho křesćana, runje tak mócnje a čerstwje žiwa, kaž hdy by so to hakle runje stało. Hrody romskoho kejžora Augusta, kotryž tehdom cyły swět wobknježeše, hrody krala Herodesa, kotryž přećiwo Jězusej zakhadźeše, su dawno rozpadałe, ale hubjena hródźička w Bethlehemje je so hišće derje zdźeržała a w tutej hródźičcy kleča při žłobju też dźensa hišće nic jeno khudźi pastyrjo, ale milijóny a milijóny z cyłoho swěta. A tamna Bethlehemska prózdnjeńca je so rozšěriła na wulkotnu cyrkej, haj, mohł rjec, je so rozšěriła tak daloko kaž cyły swět abo lěpje: cyły swět je so dźensa w tutej prózdnjeńcy zhromadźił, zo by widźał a — so modlił.

A tak je so dopjelniło, štož je profeta Isaias wěšćił: „A widźeć budźa wšitke kóncy zemje spomoženjo našoho Boha.“ (Is. 52, 10.) A z tutymi milijónami swěrnych wutrobow smy też my dźensa zjednoćeni a klečimy w duchu při žłobju w Bethlehemje.

Swjaty Hieronymus, cyrkwinski wučeŕ, přeby wulki dźěl swojoho žiwjenja we slubjenym kraju a bydleše při samym městnje, hdźež bě so Zbóžnik narodźił. A wón praji: „To městno, na kotrymž je so Zbóžnik narodźił, dyrbi so bóle z mjelčenjom a z wobdźiwanjom česćić dyžli z njezamóženymi człowjeskimi słowami.“ Haj, zawěrno, ani jazyk žanoho Serafa njemóže wuprajić, kak wulke a nadobne je potajnstwo dźensnišoho dnja, a kak chcył sej to hrěšny człowjek zwěrić? Ze swjatym mjelčenjom a z wozbožacym wobdźiwanjom přebywamy tohodla też my při žłobju wočłowječenoho Syna Božoho a tak rozpominamy słowa dźensnišoho s. sćenja.

W nócnej ćišinje wotpočowaše cyła zemja. Człowjekojo běchu we hłubokim spanju, zwěrjata pusćiny ležachu we swojich prózdnjeńcach, hwězdy dźěchu pokojnje po swojich kolijach. W tutej swjatej nadobnej ćišinje přińdźe kral a knjez swěta. Swjataj Marija a Józef padnyštaj před nim na kolenje a modleštaj so jomu. A tole jeničcy bě dostojny přikhad a powitanjo tomu, kotrohož khwalbu šumjace morjo, kotrohož sławu cyła zemja, kotrohož móc njebjesa předuja a kotromuž móža jeno jazyki jandźelow hódny a dostojny kěrluš spěwać.

Hdyž dobroho znatoho wuhladamy, potom pokazamy rady lubosć a radosć swojeje wutroby bjeze wšoho nuzowanja a zatracha, a rěčimy ćim wjacy, čim bliższi a znaćiši to přećel je. Hdyž pak dyrbjeli jara wysokoho knjeza, abo krala samoho powitać, potom budźemy so na kedźbu brać, zo žanoho słowa njetrjebawši njeprajimy, a joho zawěsće jeno z krótkimi słowami, hewak pak z myslenjom postrowimy, zo bychmy runje na tajke wašnjo swoju česćownosć wopokazali. Hdyž pak je nětko najwyšši knjez cyłoho swěta, kral wšitkich kralow, Bóh sam přišoł, dha zawěsće njemóžemy joho lěpje postrowić hač zo z bojosću a česćownosću so wotmjelčimy, pobožnje mjelčimy a poniżnje na kolenje padnjemy a so modlimy kaž tamni pobožni pastyrjo. Abo što chcyli też tomu prajić, kiž tak wšitke naše mysle znaje? Abo kotre přećo našeje wutroby mohło tajne wostać tomu, kotryž sam wutroby a jěrchenje człowjekow přepytuje?

Haj, luby čitarjo, mjelčeć dyrbiš ty a słuchać na to, štož lube Jězusdźěćatko drje nic zwonkownje, ale ćim jasnišo znutřkownje k tebi rěči. A zawěsće při tym wobkruči so samo wot so twoja wěra. Přetož kak bě tutomu wbohomu dźěsću, synej najkhudšeje knježny, kotrež njeměješe ani hdźe swoju hłowu położić, kotrež wopušćene w hubjenej hródźičcy leži a słabej ručcy naćahuje za wbohej maćerju, kak bě tute dźěćo mohło swět wo tym přepokazać, zo je wono Bóh, a zo dyrbja so jomu modlić, hdy běše wone też woprawdźe Bóh njebyło?

Haj, hdyž to z poniżnej a změromnej wutrobu rozpominamy, potom dyrbimy wuznać: „Haj, o Jězusko, ty sy mój Bóh a moje wšitko!“

J. L.

Hody.

Zašłe su krasne, lubozne dny lěća a zawostajiłe su nam jenož wobrazy zańdźenosće. Kak jara je so tola přeměniła přiroda, kaž zrudnje zhladuje słónčko ze sněhowych mróčelow dele na zahrody a łuki. Tam pak žana różička wjacy njekćeje a swoju wóń wjacy njedawa. We powětře je wotmjelknył spěw ptačkow; do ćišiny jenož hišće rapaki škrěkaja. Hory stoja puste; štomy su swoje złote płody wotedałe; zymny połnócny wětr je jim jich krasnu pychu, te rjane zelene lisćo, rubił. Kak zrudny napohlad skića so nam, hdyž wšo tuto wobhladujemy. K tomu je hišće tołsta kurjawa wot ranja, a dołho — hač k połdnju husto — leži na honach a hižo přezahe lěha so wječor a potom nóc na wšón kraj.

Hdyž so to wšo před našimaj wočomaj stawa, potom njezačuwa człowjek wjacy tajkeje radosće kaž w lěće, hdyž sapaše jomu — do stwórby won zastupiwši — wóń wšelakorych kwětkow napřećo; hdyž widźeše bur, zo joho dźěło na polach a honach njeje było podarmo, ale zo tysacore płody njese, a hdyž žnjeńc na polo z kosu na ramjenju won dźěše, krasny žnjeński spěw sebi zaspěwawši. Nětko pak su tute wjesela zašłe, a zyma je po horcej bitwje lěćo předobyła.

W tutym skerje zrudnym času mamy swjedźeń, na kotryž so hižo do časa wšitcy wjesela. Su to hody, kotrež tutu radosć přinjesu. Tola njeje připad a přičina tuteje hodowneje radosće: mjenujcy dary, kotrež mjez sobu wuměnjamy. Přetož daš-li někomu tesame wěcy w druhim času, ženje njebudźe so tak wjeselić kaž hdyž je hody dóstanje. Wulka je radosć, kotruž začuwa kóždy, hdyž joho staršej, bratŕa a sotry wobstaruja na dnju swojich narodninow abo mjeninow. Tu pak je potajnstwo swjedźenja, kotrež tutu radosć přinjese. Dar k hodom daty je hodowny dar a ma runje w tym swoju zwjeselacu móc.

Tola prawa wina teje wulkeje, daloko rozšěrjeneje radosće njejsu te wobdarjowanjo a wobdarjenjo: ně, narod swětowoho wumožnika je woprawdźity kužoł wšěch wjeselow. A nima křesćan też cyle prawo so radować, hdyž je so hižo štyri njedźele dołho — kotrež nas na 4000 lět staroho zakonja dopominaja — na tón swjedźeń přihotował, zo by z čistej wutrobu a z krutej dowěru Jězusowy narod swjećić mohł? — hdyž je hižo štyri njedźele dołho spěwał: „Hlejće, tón Knjez budźe přińć.“ A kak so potom wjeseli, hdyž přez nócnu ćišinu zaklinči kěrluš: „O swjata nóc, o ćicha nóc“? — Tak wjeseli so wotrosćeny křesćan.

Dźens k twojom' žłobju přistupju,
Mój Jězu, moje zbožo,
A z wutrobu ći přinjesu,
Štož sy mi daril, Božo:
Mój rozom, pomjatk, myslički
A wutrobu, wšě počinki,
Njech wšo so tebi lubi.

Sy z lubosću mje zwjeselił
A z twojej zbóžnej hnadu,
Sy mi we duši zaswěćił

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Hdyž tež wulkich bitwow w Francózskej w tu khwilu wjacy njeje, dha tola tež rědše njepřećelske kule tu a tam někoho trjechja. Tak bu z tudomnych wojakow druhi raz **ranjeny:**

Franc Pjetaš (korčmař Delankec) **z Radworja,** sanitätnik pola aktivnoho pěšoho regimenta čo. . . . Wón so 3. novembra w Argonach z rozbuchnjenjom ćežkeje miny zasypny. Jako joho za dwě hodźinje wurychu, měješe hłowu a wutrobno zmjećenej, wosebje pak wuši strašnje zranjenej, tak zo skoro ničo wjacy na njej njesłyši. Strowi so w lazareće we Darmstaće.

We wójnje bjez njepřećela bu ranjeny:

Mikławš Žur z Boranec. Wón měješe njedawno do pola wotjěć. Jako poslednje přihoty k tomu činješe, kulka z natykaneje třělby wuprasny a jomu lěwu nohu ćežcy zrani. Tuž joho nětko w Budyšinje w lazareće lěkuja.

⁘

Z Khelna pola Radworja. (Paduši.) We našej wsy su druzy njeprošeni hosćo pobyli. Woni so do Hajndrichec domu dobychu a sebi „dar lubosće", ze 70 hriwnow pjenjez a čornoho woblečenja wobstojacy, sobu wzachu.

⁘

Z Noweje Jaseńcy. K druhomu razej bu za zmužitosć před njepřećelom wuznamjenjeny dźesatnik Jurij Böhme. Hižo prjedy bě dóstał železny křiž II. rjad.; nětko bu jomu njedawno swj. Hendrichowa medalija we slěbru spožčena. — Přejemy wuznamjenjenomu wjele zboža a zo by so žiwy a strowy zasy bórzy do wótčiny wróćić mohł.

⁘

Z Ralbic. Hižo před dlějšim časom dósta Mikławš Kórjeńk, žiwnosćeŕ w Trupinje, kotryž wot spočatka wójny w Francózskej sobu wojuje, Bjedrich-Augustowu medaliju. Wón bě z woprědka pomocnik w jenym pólnym lazareće, přez lěto pak nětko hižo w třělnych hrjebjach stoji jako wojak w pěšim połku čo. 177. — Dale dósta tele dny železny křiž dźesatnik w pólnym artiller. połku čo. 64 ze Šunowa, wojak při 19. reserv. bat. pěšeje artillerije. Wón wojuje w Ruskej.

⁘

Z Kamjenca. Wokrjesny lěkař med. rada dr. Sauer w Budyšinje ma wot 23. dec. 1916 hač do 2. jan. 1917 dowol. Zastupować budźe joho w Kamjenskim a Budyšskim wokrjesu tajn. med. rada dr. Menschel w Budyšinje.

⁘

Z Marijnoho Doła. Lětuše hody, 26. dec. dopjelnja so 25 lět, zo bu k. inspektor Jan Šołta w tudomnym klóštrje za šosarja postajeny. Přejemy našomu sobukrajanej, kotryž je tež hižo přez 25 lět swěrny sobustaw našoho towarstwa ss. Cyrilla a Methoda a tak tež čitař našoho „Posoła" tohorunja „wutrobne daj Bóh zbožo!"

Dźensa je Patoržica,

luby čitarjo, hdyž swój Posoł do rukow dóstanješ. A ty wěš, **Patoržicu Bože dźěćo** wokoło jězdźi a wobradźa. Tuž njezabudź tola tež lětsa na „Posoł" a joho **fond** a tež nic na našu ćišćeŕnju. Wšak je so tola přecy zasy a zasy wo tychle wěcach w Posole pisało; kóždy tohodla wě, wo čo so tu jedna. Tohodla jeno na to dopominamy, zo chcemy tež zasy za naš tak nuznje třebny **fond** dary jako Bože dźěćo hromadźić a z tymile darami tež so hnydom **wuswobodźić** wot **nowolětnoho zbožopřeća.** Našich **wubjerkownikow** a **dowěrnikow** prosymy, zo bychu dary pilnje **hromadźili** a je podpisanomu připósłali. Za tydźeń póčnjemy kwitować. Njech tola přecy jenož tesame mjena daricelow nječitamy, ale njech so tež druzy nakazać dadža. Za fond dawać je ważna należnosć našoho **cyłoho ludu.** Tohodla měł tu być zastupjeny kóždy serbski dom, kotromuž je móžno šerpatku woprować.

M. Žur,
pokładnik tow. ss. Cyr. a Meth.

Mikławš Wjerš ze Smjerdźaceje. Před lětom bě dóstał Bjedrich-Augustowu medaliju. — Hišće jedyn druhi wojak z našeje wosady je před dlějšim časom wuznamjenjeny z Bjedrich-Augustowej medaliju, je to Mikławš Rjelka

Cyrkwinske powěsće.

W Kamjencu běše dźensa před dwěmaj njedźelomaj pohrjeb njeboh knjeza Zarjenka, fararja na wotpočinku. Rano w 8 hodź. poda so k. farař Žur z assistencu po ćěło, kotrež bě we wobydlenju zemrětoho na marach stało. Ćěło so do cyrkwje před wołtař staji a potom duchowni najprjedy w 9 hodź. officium po mortwych spěwachu. Swjatočne requiem měješe najdostojniši knjez praelat Skala z assistencu knjezow kapłanow Posselta z Kamjenicy a Krečmera z Kamjenca, po Božej mši absoluciju. Potom so ćah na trochu zdaleny katolske pohrjebnišćo nastaji. Před k. fararjom Kralom z Dubina, kiž měješe khowanjo, dźěchu wyše 5 hižo mjenowanych 10 duchowni: kk. farař Just a kapłan Mič z Ralbic, administr. P. Romuald Domaška z Róžanta, fararjo Hicka z Khrósćic, Čornak z Radeberka, Reime ze Sebnic, Pohl z Nědźichowa, Delan z Baćonja, Nowak z Radworja a P. Joannes z klóštra Marijneje Hwězdy. Za kašćom dźěše wjele přewodźeri z Kamjenca a druhich wosadow. Dokelž bě zemrěty sebi přał, zo so pohrjebne prědowanjo njeby dźeržało, spomni knjez farař Kral jeno na hłowne podawki ze žiwjenja zemrětoho měšnika. Hewak so porjebna swjatočnosć po ritualu dokonja. — Knjez Zarjenk je prěni měšnik, kiž je na Kamjenske pohrjebnišćo khowany. R. i. p.

Tutej žónskej chcyše biskop pomhać. Tola kak? Sam dźěn ničo wjacy njeměješe. A hdyž sebi na wšě boki rozmysleše, tu nadobo zajědźe jomu do mysli: „pallium!"

Hišće wokomik we myslach wosta. Potom pak dźěše nadobo do kapale a z teje tyzčički wza sebi, na čimž hišće z cyłej wutrobu wisaše: swoje pallium. Te měješe dźěn za swój jenički pokład. Na to ćisny sebi płašć wokoło a žonje přiwoławši: „Dočakń deleka, doniž so njewróću!" khwataše z hrodu. —

Stary Levi bě sprawny Israelit. Wón bydleše wonka při hrjebjach a wikowaše ze wšelakimi starymi a nowymi drohotkami, wosebje tež ze złotymi wěcami. Runje chcyše swoje klamy začinić, hdyž z durjemi arcybiskop zastupi.

„Levi, Was maju za sprawnoho a dobroćiwoho muža. Tohodla sebi zwěrich runje k Wam dóńć a Wam swoju prózstwu wuprajić. Levi, ja trjebam cyle nuznje 200 dukatow!"

Levi pak, machajo z rukomaj, a so zhibujo a hibajo kaž jenož židźa móža, wotmołwja wšón předźiwany: „Sprawny Božo, Knježe mojich wótcow, telko pjenjez! kak mohł je Wam dać? Cyłe město, haj wšón swět, najdostojniši knježe, tola wě, zo Wam lědom hišće płašć słuša, kotryž nosyće a zo sće hižo na dwě lěće wšo zastajił. Na čo mohł Wam tak něšto dać?"

Tu wućahny biskop tyzku, hdźež měješe pallium. Levi sebi ju wobhladawši měnješe: „Njeje-li nutřka něšto drohotne — po zwonkownym ani dwaj šěsnakaj za nju njedam."

Arcybiskop pak dźeše na to ważnje: „Haj, znutřka je najwosobniši a najdróžši pokład, kotryž mam a hdy měł sym. Nutřka je moje — pallium."

„Je wjele złota na nim a kajke kamjenje? Směm sebi wobhladać?" wopraša so na to stary Levi?

„Nochcu zamjelčeć: te pallium je jenož z wowčeje wołmy a nima ani złota ani drohotnych kamjeni. Tola pomyslće sebi, Levijo: Wy byšće swjaty efod* wyššoho měšnika měł khować; byšće so potom prašał, kak drohotne je? kelko ma złota? kelko kamjeni?"

Přecy mjechšo bu Levijej wokoło wutroby. Arcybiskopowe słowa přimachu jomu přecy krućišo do duše, a hdyž tón hišće přistaji: „Ważće sebi tola tež tu dowěru, kotruž k Wam mam: bjeze wšoho stracha dowěrjam Wam tute najwjetše a najswjećiše znamjo mojeje hódnosće", tu njemóžeše Levi wjacy so zapowězć a praji: „Najdostojniši knježe, ja sym žid, tola ja nochcu so wohańbić dać. Dowěru za dowěru: dyrbiće dóstać — što — prajmy."

„Dwě sćě dukatow, Levijo, dwě sćě", padny jomu arcybiskop do rěči.

„Moje dla; hdyž sym prajił aleph, chcu chcu tež prajić taph*, potajkim dwě sćě!"

A Levi nasadźa jomu dwě sćě dukatow. Arcybiskop šmórny je do zaka a praji: „Levijo, Bóh njech Wam mytuje tysackróć. A te pallium, kotrež změjeće nětko we swojim domje — chcu derje khować, Bóh je mój swědk a nichtó wo tym ničo njezhoni", dokónči Levi biskopowe słowa.

„Haj Levijo, to Wam rukuju za to, zo budźe Wam Bóh tutón skutk žohnować; a swj. Pětr, na kotrohož rowje je pallium ležało. budźe za Tebje prosyć. Wšak je tež Wašoho naroda a wón je swój lud lubował hač do smjerće."

„Nimam ničo přećiwo tomu", wotmołwi Levi. „Bóh žohnuj Was, najdostojniši knježe, a mje a mój dom."

Wjesoły bě arcybiskop wotešoł, a wudowje a jeje dźěćom bu z pjenjezami pomhane. —

Dźensa nětko bě swjaty wječor a jutře při wulkej Božej mši dyrbješe arcybiskop pallium měć. Cyłe město dźěn žno so na to

* Efod bě židowska duchownska drasta, kotruž smědźeše jenož wyšši měšnik jako znamjo swojeje hódnosće nosyć.

* kaž naše: štóž „a" praji, dyrbi tež „b" prajić.

Kanonikus Monsignore Fischer †.

W Drježdźanach wumrě 19. decembra rano 4 hodź. po dołhim ćežkim ćerpjenju najdostojniši knjez superior a farař při dwórskej cyrkwi, vikariatny rada, kanonikus Mnsgr. Ferdinand Fischer. Njeboćički bě w lětach kulturnoho wojowanja na měšnika wuswjećeny; njemóžeše pak tohodla we swojej Münsterskej dioecesy zastojnstwa dóstać a dźěłaše najprjedy we Čechach. Lěta 1878 přińdźe do Sakskeje, hdźež bu, wjacy kapłanstwow a farow poměwši, lěta 1896 farař při kralowskej cyrkwi w Drježdźanach. Z wulkej zahorjenosću a wustojnosću je přez 40 lět dźěłał w Knjezowej winicy. Njech je nětko jomu zo to mytowař wšoho dobroho hnadny a miłosćiwy a njech jomu popřeje wěčny wotpočink we swojej zbóžnosći. — Khowanjo zemrětoho w Drježdźanach bě wčora.

⁘

W poslednim tajnym konsistoriju we Vatikanje bě bamž Benedikt mjez nowymi kardinalami, kotrychž tam pomjenowa, tež dweju biskopow in petto na kardinalow powyšił, t. r. wón bě jej na kardinalow pomjenował, ale nikomu wozjewił, štó wonaj staj. Kaž nětko „K. V." chce wědźeć, staj to wjerchbiskop Bertram Wrótsławski a wjerch-arcybiskop hrabja Huyn Pražski. — Ta powěsć so lohcy wěrić da.

We čim rozeznawa so ruska wěra wot našeje?

Wulka je ličba ruskich jatych w Němskej. Jara wjele z nich bu po cyłym kraju rozdźělenych k dźěłu. Wobstojnosće, kotrež so při tym wuwichu, běchu drje z winu, zo so tež wšelacy mjez Serbami počinaju za rusku wěru zajimować. Haj, druhdy so tež pola nas runje won jako nuzne wopokazuje, zo rusku tak mjenowanu „prawosławnu" wěru bliže zeznajemy.

Rusojo mjenuja swoje cyrkwine zjednoćenjo w swojej rěči: prawosławjo; po grekskej rěči: orthodoxia, to je po serbsku prawowěriwosć. Z tym chcedźa wuprajić, zo přisłušeja k prawowěriwomu cyrkwinomu zjednoćenju. Zo so prawowěriwi mjenuja, dyrbi přećiwo romsko-katolskej, předewšěm přećiwo „nawječornej" cyrkwi dwoje woznamjenjeć. Z prěnja wudawa ruska prawosławna cyrkej, zo je wona wot najstaršich křesćanskich časow přepodatu wěru stajnje njezmylnu a njepřeměnjenu wopřijała a hač do dźensnišoho dnja tež prawu wobkhowała; zo je wona potajkim orthodox, to rěka prawowěriwa zwostała. Z druha mjenuje so ruska cyrkej tež tohodla prawowěriwa, dokelž winuje nawječornu (romsko-katolsku) cyrkej, zo ta wjele błudow wopřija, zo je wot stareje wěry w mnohich wěcach wotstupiła.

Greksko-orthodox abo prawosławna so ruska cyrkej mjenuje, zo by tak po stawiznach swoje nastaćo wuprajiła, z wotkel je mjenujcy prěnjotnje swoje wučby čerpała a dóstała. Rěka grekska cyrkej, dokelž je swoju nabožnu wučbu a swoje cyrkwine wobrjady (= ritus) wot greksko-rańšeje cyrkwje dóstała a dokelž je w tutej jenej a tejsamej wěrje, we wudźělenju swjatych sakramentow a štož wobsah a wobrjady modlenja nastupa, tež grekskim podawiznam swěrna wostała. Jenož w jenym so tu rozeznawatej: grekska cyrkej je na swojej synodze (zhromadźiznje) w Konstantinoplu lěta 1756 wuprajiła, zo je křćeńca, kotraž so wudźěla přez to, zo so woda na hłowu linje, njepłaćiwa, a je tohodla postajiła, zo maja so z katolskeje a lutherskeje cyrkwje k njej přestupowacy křesćenjo hišće raz křćić přez třikróćne podnurjenjo. Ruska cyrkej pak tute wobzamknjenjo njeje přiwzała. Tohodla je křćeńca romsko-katolskich a lutherskich tež pola prawosławnych Rusow płaćiwa.

Rusojo (wosebje Wulko-Rusojo) dóstachu wot Grekow abo lěpje prajene, wot Konstantinopla po puću přez Kiew swojich prěnich orientalskich misijonarow a biskopow. Tući stojachu pod dohladom byzantiniskich patriarchow (w Konstantinoplu) a rozšěrjachu z katolskej wěru tež orientalski ritus, tež swoje narańše wobrjady w kraju. Hač do 11. lětstotka běše Ruska greksko-katolska z Romom t. r. z jenej a tejsamej wěru zjednoćena. W 12. lětstotku počinaše so dźělenjo. Hdyž potom pozdźišo Moskowska metropola, prjedy hižo tak rjec cyle njewotwisna wot patriarchi w Konstantinoplu, lěta 1589 so woprawdźe a cyle na samostatny ruski patriarchat pozběhny, bu z tym wotdźělenjo wot romskeje cyrkwje za Rusku hotowa wěc. Z tym nasta wobžarowane „schisma". Tute ruske, wot Roma wotdźělene cyrkwinske zjednoćenjo mjenowaše so w samsnym zmysłu tež greksko-orthodoxna cyrkej w Byzancu, orthodoxna (prawosławna) cyrkej w Ruskej abo z krótka „ruska" cyrkej. Z tym wotdźěli so wot romsko-katolskeje cyrkwje, kotruž za häretisku wudawaše, „błudmo häresijow" mjenowaše, haj jej mjeno křesćanskeje cyrkwje z cyła wotrjekny. Někajkoho prawa za swoje tajke wuprajenja ženje dopokazała njeje. To njech służi k wujasnjenju słowa: orthodox z ruskoho stojnišća.

Powšitkownje wobsahuje ruska orthodoxija wšě wučby, kotrež su prěnje sydom powšitkownych cyrkwinych zhromadźiznow (= ökumeniskich koncilijow) hač do druhoho koncila w Nicäi 787 jako wuprajenja wučby wěry wuprajiłe. Tale ličba „sydom" w sydom powšitkownych koncilijach ma po wučbje někotrych ruskich theologow wosebity wuznam a to tón, zo su w tych sydom koncilijach z cyła wšě wěrnosće wěry zapřijate, a zo njechadźa z cyła wjacy žane nowe wěrnosće wěry postajeć.

Zbywa hišće prašenjo, kotrych błudow abo zmylenjow winuje ruska orthodoxna theologija našu cyrkej, zo romsku okcidentalnu (= nawječornu) cyrkej nima za orthodoxnu, ale za häretisku (błudźacu). Z prěnja je to, zo romsko-katolska cyrkej wuči jako wuprajenu sadu wěry, zo je romski biskop, t. j. bamž, prěni, to rěka hłowa cyrkwje a zo je njezmylny we wěcach wěry a křesćanskoho žiwjenja.

Z druha so wuči, zo Duch Swjaty wukhadźa z Wótca a z dobom ze Syna (filioque); z třeća, zo wopřija wučbu wo bjezhrěšnym podjeću najzbóžnišeje Knježny Maćerje Božeje; štwórtom, zo je njeprawidłowne starozakońske knihi do swj. Pisma (= kanona) přiwzała a čitanjo biblije laikam zapowěła; pjatom, zo wuči, zo swjeći Boži sebi „pokład zasłužbow" nahromadźa přez swoje swjate žiwjenjo, a z njoho cyrkej wěriwym wotpuski wudźěla a přiwobroća. Skónčnje šestom, je nawječorna cyrkej wot stareje prawowowěrwosće wotstupiła tež štož swjate sakramenty nastupa a to we wjacorych dypkach:

a) je přeměniła prěnje słowa stareje formule při wudźělenju swj. křćeńcy kotrež rěkachu: „So křćije" do słowow: „křćiju tebje". Dale

---

wjeseleše, zo swojoho lubowanoho arcybiskopa zasy z nim wuhlada.

Tola kak zasy k njomu přińć? Josafat drje sej tu a tam starosće činješe, što budźa ludźo prajić, hdyž wón jutře pallium njezměje. We wutrobje pak so po prawom wjeseleše, zo je Jězus-dźěćatkej z najmjeńša po joho khudobje tak jara podobny, a při sebi rěčeše: „Bóh dźěn wě wšitko, a tón mi woda, zo pallium njezměju."

Wječor pozdźe bě, w arcybiskopskim hrodźe wšo změrom, Nadobo pak poča so tam něchtó nutř dobywać a wón njeda so wotpokazać, doniž joho służownik arcybiskopej njewozjewi. — „Njech přińdźe", poruči tón.

A pomału, mjelčo stupaše po skhodźe horje mała črjódka a zastupi do arcybiskopoweje jstwy. Levi bě a joho žona a z nimaj tež jeju dźěći, lubozne kaž jandźelki. Wšitcy běchu wosobnje zdrasćene. A woni pokłonichu so před arcybiskopom a padnychu před nim na kolena. Levi pak da jomu tu tyzčičku, hdźež so pallium khowaše, a praji: „Najdostojniši knježe, tu je ta swjata drasta; wzmiće ju wot jenoho žida jako Bože dźěćo a też tón dołh, kotryž pola mje měješće. Z tym mje sčiniće zbožownoho. Ja wěm, što sće z tymi pjenjezami činił — haj to dyrbi prawa lubosć a prawa wěra być, kotraž človjeka tajkoho čini. A ... swj. Pětr je mje a mój dom žohnował — nic ze złotom a z wulkim dobytkom. Ale hižo přez tři njedźele so modlimy wo rozswětlenjo; přecy zasy mjenujcy nam přikhadźa na mysle, hač snadź Messias tola hižo přišoł njeje.

Moja žona, moje dźěći, wšitcy so modlimy a wšitcy smy dźeń wote dnja lěpje wěrili, zo Khrystus tu hižo je. A nětko su hody, a kóždy křesćan so raduje ... Ow najdostojniši knježe biskopje, dowjedźće też nas ke žłobikej, zo bychmy też k tomu so modlili, do kohož dźěn hižo wšitcy wěrimy, k Jězusej, našomu wumožnikej."

Levi wotmjelkny; njemóžeše wjacy rěčeć. Joho žona płakaše a dźěći prošachu: „Haj, knježe arcybiskopje, sčiń nas křesćanske dźěći, a my chcemy Jězuska lubować čas swojoho žiwjenja." —

Hdyž na Swěčk Mariju w biskopskej cyrkwi wo Jězusu spěwachu: „Swětło k rozswětlenju pohanow a k sławje twojoho ludu Israela", tu spěwachu to też Levi a joho žona a dźěći sobu jako křesćenjo.

Arcybiskop Josafat pak, kotryž z lubosće k Bohu so tak horješe, zo jeneje khudeje dla samo swoje pallium zastaji, wón bu wot Boha k wulkomu wobhnadźeny: Swj. cyrkej česći joho jako swjatoho a martrarja.

Assisi — swj. Franciskus — hodowny žłobik.

(Piše farař Šołta-Hajničanski.)

Kajki zwisk maja tolą tute słowa!? To lubym čitarjam hnydom rozłožu. Běše cuni mejski wječor — nětko před 16 lětami — dha pozasta naš ćah, přepjelnjeny z pućowarjemi, kotřiž běchu so do Roma nastajili — mjez nimi na 50 Serbow — z Loretta přikhadźejo w Assisi w Italskej. Běchmy so prjedy toho kaž ze žehliwym hadom wili přez wobkuzłowacu romantisku Świcu; běchmy wobdźiwali Milanski dom, samón lěs z marmora so ći zda, hdyž te sta tórmikow na nim wuhladaš; běchu w Bologna wupřahnyli, w měsće wědomosćow; a w Loreće, wuspěwawši tam we swjatočnej procesiji loretansku swětoznatu litaniju k česći swj. Marije, so pomodlili. Na to chcychmy, dokelž bě jubilejne lěto 1900, w Romje jubilejski wotpusk dobyć.

Čohodla pak pozastachmy w małym městačku Assisi z lědma 3700 wobydlerjemi? Assisi je wšudźom znate a wulcy česćene tam, hdźež bydla pobožni synojo a dźowki swj. Franciska z Assisi; hdźež su sobustawy joho III. rjadu. A hdźe tón njeby rozšěrjeny był? Běše tohodla naše powšitkowne wutrobne

je wona město podnurjenja dźěsća zawjedła, zo so z křćeńskej wodu hłowa womača;

b) dokelž firmowanjo małym dźěćom hnydom po křćeńcy njewudźěla, ale hakle w pózdnišich młodostnych lětach, hižo dorosćacym, a to z přeměnjenymi wobrjadami. Też, zo njewudźěla firmowanjo přez měšnistwo, ale jenož přez biskopow;

c) zo sebi k dospołnosći sakramenta pokuty wot spowědnoho dosćčinjenjo žada;

d) zo při sakramenće wołtarja je město nakisanoho khlěba njekisany zawjedła a laikam zakazała, pod woběmaj wobličwomaj swj. woprawjenjo dóstawać, runje tak, zo njedowoli ćěšnym dźěćom pod wobličwom wina swj. woprawjenjo hnydom po swj. křćeńcy wudźěleć;

e) dokelž je jako wuprajenu sadu wěry zawjedła, zo je katolske mandźelstwo njerozwjazomne a dokelž měšnikam žeńtwu zakazuje;

f) dokelž sebi k płaćiwomu wudźělenju poslednjoho Božoho wolijowanja žada, zo ma swj. wolij za khorych wot biskopa swjećeny być;

g) skónčnje, zo dźerži so wučby wo čisću, w kotrymž we swjatosćacej hnadźe wotemrěte duše swoje časne khostanja hrěchow maja wotpokućić.

Tute předspomnjene hłowne dypki su wzate z oficielnoho ruskoho wopřijeća rozeznawacych wučbow. Tón zapisk zestajiwši njejsu ruscy theologojo nic jeno dźiwali na wučby wěry sydom starych koncilijow, ale su k tomu też pózdniše liturgiske (wobrjadowe) předpisma přidali, při tym pak zabyli na to, zo ke katolskej cyrkwi, kotruž winuja tutych přeměnjeni dla w liturgiji, też słušeja unirowani (zjednoćeni), t. r. z Romom zasy zjednoćeni narańši křesćenjo ze swojim orientalskim ritom (wobrjadami). Te pak so nimale cyle runaja z wobrjadami w ruskej cyrkwi. Pódla tutych wotměnjeni wumjetuja hišće wšelake w ludu rozšěrjene wadźace spisy katolikam, zo swoje cyrkwje z hłownym wołtarjom často k wječoru twarja město k ranju; při Božich służbach trjebaja pišćele, hudźbu na musikalnych nastrojach kaž husle, truby atd., při Božej mši běłe wino trjebaja, dokelž je tola Khrystusowa krej čerwjena (!); zo znamjo swj. křiža z cyłej ruku a to z lěweje strony na prawu činja, a nic kaž woni: wot praweje na lěwu stronu. Tole su najhłowniše winy, čohodla so z nami zjednać nochcedźa.

J. D.

Mots Witcyna cigara.

(Skónčenjo.)

Wot toho wokomika bě po Młyńkowym měrje. Husto, na wšě 20 razow snadź bě so cyle kruće rozsudźił, zo Witcy wuznaje, što je so z tej cigaru stało. Tola, kaž zawrjenej běštej jomu hubje, hdyž by tejele winy dla před nim stał; kaž zlemjeny bě jomu jazyk. — Tu chcyše za swój njeskutk Witcy na druhe wašnjo dosćčinić. Hdźežkuli jenož móžeše bě Witcy k pomocy. Při pólnej kuchni dźěłaše wón, tón sylny Goliath, tomu małomu Davidej puć, hdyž so wšo wokoło njeje storkaše a tłóčeše. Wón sušeše jomu, hdźežkuli mokri do kwartěra přińdźechu, drastu; posledni kusk połča dźěleše z nim a poslednju kapku wody. Z krótka, wón staraše so za wbohoho zjebanoho kaž mać za swoje khore dźěćo.

A z tym njebě hišće dosć toho dosćčinjenja a pokućenja. Samo ze swojim žiwjenjom wobaraše Witcynej smjerći. — A to wotmě so takle. Ruske nasypy běchu přez němsku artilleriju tak kaž wotdute. 11. sept. rano we 8 hodź. započa so nadběhować. A při tym bě Młyńk přecy při Witcy. Zmužiće so wojowaše. Rusojo stojachu krući. Kaž by z hejku hruzle klepał, biješe Młyńk z třělbu do njepřećela. Też Witka činješe swoju wěc. Nadobo pak bě Witka wobstupjeny a hižo zběhaše jedyn swój nóž, zo by joho kłoł: w tym wokomiku dohlada so Młyńk a kaž law, hdyž ma swoje młode škitać, wali so na njepřećela a wutorhny Witku smjertnomu strachej. Sam pak bu při tym hłuboko do łochća kłóty. — Njepřećel bórzy na to cofaše. —

W małej wjescy sčini bataljón kwartěr. A wojacy jědźachu a pijachu, so smějachu a sebi spěwachu. Kóždy wjeseleše so, zo bě smjerći a ranam wućeknył. Młyńka pak wšitcy khwalachu. Jenož wo nim so rěčeše a přecy zasy so na njoho spominaše. Přetož wón dźěn bě Witku wěstej smjerći wumohł a z tym kompaniji zdźeržał toho, kotrohož wšitcy lubowachu. A přecy zasy powědaše Mots Witka, kak je so Młyńk na tych Rusow walił, a kak je tutón najebać toho, zo z joho rany so krej kidaše, dale wojował a na wšěch 12 njepřećelow zajał. — Młyńk pak sedźeše ruku w rubišku, při Witcy a njewědźeše, hdźe hladać. Bě jomu zatrach, zo dyrbješe posłuchać, kak joho Witka khwali, a hladaše na zemju kaž hólc, hdyž je něšto zworał a nan jomu joho njeskutk porokuje. Też něšto officirow přińdźe k tomu a wuprajichu Witcy swoje zbožopřeća. Też woni pokhwalichu Młyńka. Přez to bu Witka hišće bóle hnuty a poča wótře płakać. Njewědźeše dźěn też wjacy słowčka, kotrež by tak prawje derje joho dźakowne zmyslenjo přećiwo Młyńkej wuprajiło.

Nadobo pak tłochny na stólc kaž had zjědźe, hdyž chce někoho kusnyć. Mots Witka pak nochcyše nikoho kusnyć; ně jenož něšto słowčkow hišće prajić: „Te poćahnu; te budźa sedźeć a kóždy budźe widźeć, kak jara sym Młyńkej dźakowny za to, štož je tón na nim činił.“ A wón poča na stólcu stojo takle: „Lubi towaršojo, najlěpši přećelo, mój wumožniko!“ — Hnydom bu ćicho a kóždy nastaješe wuši, što wosebitoho móže Witka hišće prajić měć.

„Dokelž je Młyńk mje wot smjerće wumohł, tak je moja swjata winowatosć, zo sym jomu do wěčnosće dźakowny.“

„Haj, to dyrbiš!“ zawoła na to jedyn z připosłuchari.

A Witku wjeseleše tajke přihłosowanjo a wón rěčeše dale: „Haj dźakowny dyrbju a chcu być. Tola ja sym khudy kaž cyrkwinska myš a tuž njemóžu jomu ničo dać.“

Młyńkej stupachu sylzy do wočow.

„Tola štož ja sym a štož ja mam, dyrbi joho być. Mój jenički pokład, moje najswjećiše a najrjeńše kubło dyrbi dóstać: moju Hindenburgowu cigaru!“

To trjechi Młyńka do wutroby jako by jomu někajki kozaka z lebiju mjez rjebła zajěł. A wón zjědźe ze swojoho města a ze zrudobu wuješe kaž knježi pikas. „Ně, to

---

přećo, našoho wótca, swj. Franciska postrowić w Assisi, hdźež bě so wón jako syn nahladnoho, bohatoho překupca lěta 1182 narodźił, hdźež so lohkej młodosći swěta wotrjekny a lěta 1208 rjad Franciskanow (bosymichow) założi; hdźež w dobrowólnej khudobje 4. okt. 1226 swoju swjatu dušu Bohu wróćo da. Wot dwórnišća mějachmy do městačka, kotrež so na hórku zlěha kaž Bethlehem, hišće třištwórć hodźiny běžeć. Z wobeju bokow drohi přewodźachu nas wolijowe štomy kaž pola nas jabłučiny. Na tajkich wolijowych drohach bychmy drje w nětčišim času z radosću też pola nas so překhodźowali. Hižo z nazdala kiwaše nam helska hora, a tohodla slědźachmy też za paradizskej horu, spominajcy na Wotrow, hdźež też „paradiz“ njedaloko „hele“ (lěsny doł pola młyna) leži. Na tutej helskej horje přeješe sebi khudy, ponižny swj. Franciskus pohrjebany być, ale wot toho časa přeměni so z dobom hrózbne słowo do „paradizska hora“. Kaž Khrystoforus njese spomnjena hora nětko na swojich ramjenjach tři cyrkwje, jenu na druhu złoženu, a hordozny klóštr Franciskanow. Zwjeršna cyrkej je rjenje swětła, swjatej Mariji poswjećena a z wobrazami ze žiwjenja swj. Franciska debjena. W srjedźnej, najprěnišej gothiskej cyrkwi cyłeje Italskeje, wotměwaja so porjadnje Bože służby. Nam napadne běchu při kóždym spowědnym stole stojace dołhe žerdźe. Spowědnik wuspowědanoho z tajkej žerdźu so ramjenja dótknje a wudźěli jomu z tym wotpusk. Hdyž běch tam jenoho z našich sobupućowari wuspowědał, chcych jomu też spomnjenu dobrotu wopokazać. Tola tón z boka na mnje pohladawši so khwatajcy wotsali a njepokaza so za cyły dźeń wjacy. W spódnej cyrkwičcy, tak mjenowanej krypće je ćěło swj. Franciska pokhowane. Z kóždoho boka kašća je wołtař za Bože mše. Kak derje so tu spěwaše! Njedaloko je cyrkwička „chiesa nuova“, na městnje, hdźež je kolebka swj. Franciska stała. Wulcy zajimawa je cyrkej swj. Damiana při měsćanskich murjach, hdźež swj. Klara, monstrancu z Najswjećišim w rucy so zmužiće mohamedanskim Saracenam staji a jich tak wot murjow a přez to wot Assisi wotdźerža.

Swjaty Franciskus běše w 25. lěće, hdyž jónu na prědowanju słowa zasłyša „Njemějće ani złota, ani slěbra, ani pjenjez při sebi“. Na to wotmołwi: „To dźěn je, za čimž žedźu!“ a wón rozdawa wšě swoje bohate zamoženjo khudym, wotpołoži črije a wobda so z khuduškej drastu. Wón chcyše so swojomu Zbóžnikej we wšěm spodobać, wosebje w swjatej khudobje. Wón namaka sebi też bórzy wučownikow, kotřiž so „minoritojo“ t. r. nižši mjenowachu. Při joho smjerći běše jich hižo na 5000, po dalšich 40 lětach 200000. Dale założi wón też rjad za knježny. Dokelž bě prěnja jich wyšša swj. Klara z Assisi, mjenuje so wón rjad klarissow. A skónčnje česći też powšitkownje rozšěrjeny rjad „terciarow“ swj. Franciska jako swojoho założerja a wótca.

Na joho wobrazach wuhladamy Jězusowych swjatych pjeć ranow. Běše lěta 1224, hdźež měješe swjaty Franciskus wulcy spodźiwne zjewjenjo. Jomu so pokaza naš Zbóžnik we swojim hórkim ćerpjenju a joho swjate rany zaščěpichu so Franciskej do ćěła. Wot toho časa měješe swjaty wjele ćerpjeć, ale sćerpnje modleše so k swojomu křižowanomu Zbóžnikej, spominajo na joho słowa: „Štóž chce mój wučownik być, njech swój křiž na so bjerje, sebje samoho zapřeje a mje sćěhuje.“ Wosebite Bože žohnowanjo bě popřate wšěm joho skutkam a dźěłam.

Spodźiwny wliw měješe wótc Franciskus, kaž nam legenda powěda, nad zwěrinu, wosebje nad ptačkami, kotrež so k njomu tak skludnje bližachu, kaž hłódne kury. Je jim tohodla też, kaž so powěda, často prědował kaž čłowjekam a jich k dźakownosći namołwjał napřeco Bohu, kotryž jich tak miłosćiwje zdźerži a zastara.

Swj. Franciskus zawostaji nam też najrjeńše hodowne wopomnjeće a lubozne „Bože dźěćo“: hodowny žłobik abo Boži narod. Postawa „Božoho naroda“ je tak hłuboko do ludoweje wutroby zašćěpjena, zo, hdyž ju w cyrkwi abo w křesćanskej swójbje widźiš, hinak njemysliš, hač zo je tute lubozne wašnjo hižo z Bethlehema sem. A tola je znate, zo njeje starše hač na 600 lět, a zo je swjaty Franciskus prěni tajki „Boži narod“ zestajał.

ruča, zo by so wšitko wulke, štož je so we přitomnym času dožiwiło, też we wopomnjeću wobkhowało. Tamne, pola ministerija znutřkownych należnosćow założene krajne radne městno za česćowanjo wojakow (Landesberatungsstelle) a w mjenje tutoho městna też sakske krajne městno za wumjełske rjemjesło, runje tak też Lipsčanska akademija za grafiske wumjełstwa a knihirjemjesłnistwo, dawaja gmejnam radu, što maja knihi wopřijeć, kak ma so wobsah zarjadować, a kak móža so tajke wójnske wopomnjeńske knihi wumjełscy zhotowić. Wone wobstaraja też tajke knihi k praktiskomu přewjedźenju.

Wójnske wopomnjeńske knihi kóždeje gmejny maja měć dwaj dźělaj, rjekowsku knihu z mjenami a skutkami zmužitych a hač do smjerće swěrnych sobustawow gmejny, a knihu wójnskich stawiznow gmejny, kotraž ma wšitko zakhować, štož je gmejna sama we wójnskim času dožiwiła. Budże to hordosć za kóždu gmejnu, hdyž tajku čestnu knihu założi. Maćizna by najlěpje so hnydom hromadźiła a zarjadowała. Wo dalšim přewjedźenju rozwučuja potom pokiwy a přikłady, kotrež maja so, zo by přezjednosć knježiła, wot krajnoho radnoho městna za česćowanjo wojowarjow w Drježdźanach(Landesberatungsstelle für Kriegerehrungen in Dresden) wuprosyć. Woni so potom wot krajnoho městna za rjemjesłniske wumjełstwo abo wot Lipsčanskeje akademije rozesćelu.

⁘

Ze 4. dec. t. l. dósta postajenjo kejžorstwowoho kanclera płaćiwosće, kotrež je ministerium znutřkownych należnosćow 14. dec. zjawnosći wozjewiło. Po tutym je wot 4. dec. wša **kulrěpa** wuswojena. Dotalny wobsedźeŕ ma pak so dale wo to starać, zo rěpa žaneje škody njewozmje. Wot njeje brać směš jenož za samoho so a za tych, kotrychž maš žiwić, a gmejny za swojich wobydleri. Skotej dawać ma komunalny zwjazk dowolić, tola njesmě nichtó na dźeń wjacy dyžli dwěstoty dźěl swojoho składu wudawać. Dowolić pak smě to komunalny zwjazk jenož potom, hdyž hospodaŕ druheje rěpy za skót nima. Wozmje so někomu kulrěpa, tak ma so jomu tola telko wostajić, zo za njoho a joho ludźi po 1 punće na dźeń za wosobu hač do 1. hapr. 1917 dosahać móže. — Štóž so přećiwo tutym postajenjam přeńdźe, khosta so pak z jastwom hač na 1 lěto, pak z pjenjezami hač do 10000 hr.

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

16. decembra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	4	80	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	36	—	—
Khlěb	„	—	—	—	30	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	11	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	80	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	4	20	4	80	4	50
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	50	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	10	—	—

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,

krónowe a mosćikowe dźěła,

plomby wšěch družinow,

Zuby ćahanjo, (bjezbolostne)

Johanna Stahl

— dentistka —

Budyšin, sukelnska droha 1

rózk žitnych wikow.

Kože

kóždeje družiny

kupuje přecy po najwyšših dźeńskich płaćiznach

Heinrich Lange

— Budyšin —

4 Cyrkwine naměsto 4

a

11 Žitne wiki 11.

Štóž chce

z Drježdźanskich Serbow

Krajan 1917

měć, njech so wobroći na faru

w **Bjedrichowym měsće**

(Friedrichstr. 50.)

Wutoru 2. januara 1917

popołdnju w 2 hodź. budże w **Serbskim Domje w Budyšinje** zhromadźizna dla **dowuradźenja** wo kěrlušach **Wosadnika**. Knjezow **duchownych** a **wučerjow** na nju wutrobnje přeprošuje **Praelat Skala.**

„Serbosław" w Khrósćicach

změje **Boži dźeń, 25. t. m.**, popołdnju 1/2 5 hodźin swój

załoženski swjedźeń

wobstojacy ze zhromadźizny a **hodownoho předstajenja šulskich dźěći**, na čož so wšitke sobustawy a jich swójbni přećelnje přeprošuja.

Wo bohaty wopyt prosy **předsydstwo.**

Druhi swjaty dźeń hodowne předstajenjo za lud

— započatk wječor w 7 hodźinach. —

Prěni a druhi swjaty dźeń nimaja dźěći přistupa, dokelž so za dźěći same pozdźišo předstaja.

Najpřećelnišo přeprošuje

šulske zarjadnistwo:

wyšši wučeŕ kant. Hila.

Bjesada a tow. knježnow w Radworju

mataj hody, **druhi swjaty dźeń**, zhromadźiznu, a to: tow. knježnow w 1/2 4 hodź. pola **Domanic!**; Bjesada pak ma tam w 5 hodź. **swójbnu zhromadźiznu** (też za **mandźelske** sobustawow). — Cuzy rěčnik!

Krajan 1917

Katolska protyka

50. jubilejski lětnik

je wušoł a je w našej Donnerhakec knihićišćeŕni a w agenturach Kat. Posoła dóstać. Płaći 60 pj.

Ćišć knihićišćeŕnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Just.
Dalokorčcak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 4 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 5,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 53. | Budyšin, 30. decembra 1916. | Lětnik 54.

Wšitkim swěrnym přećelam, dobroćelam a sobustawam našoho towarstwa ss. Cyrilla a Methoda a z tym wotebjerarjam „Posoła“ přeje dźensa na prěnim dnju a też swjedźenju „Nowoho lěta“ najwutrobniše

„Daj Bóh zbožo!“

Předsydstwo tow. ss. Cyrilla a Methoda, redakcija Posoła a čišćerńja towarstwa.

W Budyšinje, 1. wulkoho rózka 1917.

K nowomu lětu.

„Syno, luuj přichodny čas a bjeŕ so na kedźbu złoho.“
Sir. 4, 23.

Zasy je so lěto minyło a bórzy stojimy hižo w nowym lěće. Wulki, jara wulki dźěl našoho žiwjenja je nimo. Z nowa smy kruch puća dokonjeli a jara wjele bliže k swojomu rowej docpěli. Haj, něchtóžkuli, štóž sej mysli, zo je hišće daloko wot rowa, stoji hižo při samej joho kromje. Ważne, khutne a krute su mysle, kotrež dźensa na rozpućach dweju lětow w našej wutrobje skhadźeja, khutne a ważne su prašenja, na kotrež mamy sej dźensa wotmołwjeć.

Kak cyle njekřesćanske je tohodla wašnjo, hdyž ludźo, kiž so też křesćenjo mjenuja, runje tele dny lohkomyslnje, hrěšniwje, z wopiwstwom a hroznymi rěčemi přeživja a tak we swojej wutrobje wšě rjane mysle z dobrej wolu podušeja, kotrež tola kaž same wot so dźensa w njej wotućeja? Abo što byšće prajili wo ratarju, kotryž chcył wo žnje najrjeńše słónčne dny přečinić z prózdnosću a lěnjosću? Njeby to najhórša lohkomyslnosć była, hdyž chcył wón płody cyłoho lěta wonka zahinyć dać? Tajkomu ratarjej runja so křesćan, kiž tak ważny dźeń lohkomyslnje přeživi. — —

Wězo bychmy so dźensa wšitcy radowali, hdy běchu so naše přeća, kotrež smy dźensa před lětom wuprajili, dopjelniłe, a hdy běchmy wotmyslenja, kotrež smy činili, też wuwjedli. Ale wobžarować dyrbimy, wjele dobroho, štož smy sebi wotmyslili, je njedokonjane wostało, a wjele złoho, čohož smy so wostajić chcyli, smy skućili. A što je wina, zo dyrbimy so dźensa takle zrudnje wuznać? Nichtó druhi, jeno my sami. Tola so zda, zo smy při swojich dobrych wotmyslenjach zabyli na to, zo smy my jeno słabi človjekojo, kotřiž dyrbja wšoho so nadźijeć wot toho, kotryž dawa chcyćo a dokonjenjo. My smy tak husto zabyli, zo my bjez pomocy Božeje so ani złoho wostajić ani dobroho dokonjeć njemóžemy.

Zawěšće běchu wšitcy z tym wotmyslenjom do nowoho lěta zastupili, zo chcedźa złe nałožki wotpołožić, złe nakhilnosće přewinyć, hrěšnych přileżnosćow so zdalować. Ale kak mało je so to radźiło! Tute nałožki su sylniše hač naša wola, tute nakhilnosće su mócniše dyžli naše wotmyslenjo, mnohe přileżnosće su tak wabjace, zo je človjek zasy pyta. Človjek sam wot so njemóže sebje přewinyć. „Nic, štož chcu, dobre, to wukonjam; ale štož hidźu, złe, to činju.“ (Rom. 7, 15.) Duch drje je zwólniwy, ale mjaso je słabe. Z toho pak sćěhuje ta wěrnosć, kotruž wosebje s. Pawoł ze wšelakimi jasnymi słowami tak husto předuje. „Přez hnadu Božu sym štož sym.“ (I. Kor. 15, 10.) „Ja sym sadźał, Apollo je přiliwał, ale Bóh zrost dał.“ (I. Kor. 3, 6.) Tohodla připisuje wón sam wšitko, štož je dokonjał, hnadźe Božej.

Tuta wěrnosć, zo móžemy my jeno z hnadu Božej so złoho wostajić a dobre dokonjeć, je za cyłe naše křesćanske žiwjenjo a tohodla też za našu smjerć a wěčnosć najważniša. Bjez hnady njepřewinješ złe nakhilnosće, njewotpołožiš złych nałožkow, njewopušćiš hrěšnych přileżnosćow. Bjez hnady njeje ani njewinowatosće, ani pokuty — ani zbóžnosće!

Bóh pak dawa swoju hnadu tym, kotřiž wo nju proša, a potajkim jeno ći, kotřiž wo nju proša, budźa móc čiste, pokutne žiwjenjo wjesć a sej wěčnu zbóžnosć dobyć. Što chcył potajkim človjek lěpše činić dyžli so modlić, modlić bjez přestaća, modlić z wutrajnosću a sej tak wěčnu zbóžnosć wuprosyć? „Kaž so štó modli, tak je też žiwy“, praji s. Augustinus. Štóž so derje modli, budźe derje žiwy. Štóž potajkim so rady, derje a husto modli, a tak woheń swjateje pobožnosće ženje we swojej wutrobje wuhasnyć njeda, wo tym směmy so wěsće nadźijeć, zo wón ženje bjez hnady Božeje njebudźe: zo budźe wón postupować z mocu za mocu, a zo budźe wón słušeć do wuzwolenych. Tohodla njemóžetaj křesćanski nan a křesćanska mać ničo spomožniše poskićeć swojomu dźěsću, hač prawu pobožnosć jomu do wutroby zaśćěpjeć. „Pobožnosć je k wšomu wužitna a ma słubjenjo nětčišoho žiwjenja a přichodnoho.“ (I. Tim. 4, 8.)

A ducha pobožnosće tohodla we swojej

wutrobje dźeń jako dźeń z nowa wubudźejmy, potom budźe nowe lěto lěto žohnowanja za čas a wěčnosć. jl.

Wójna.

Kelko ludźi padźe nad Sommu?

Z cyle spušćliweje wojerskeje strony piše so Barlinskim nowinam: Wot 1. julija sem zastupi do bitwy nad Sommu 104 francózsko-jendźelskich divisijow ze wšěch dźělow fronty mjez morjom a Šwicu přikhadźacych. Najwjetši dźěl tych divisijow dyrbješe dwójcy a trójcy do bitwy, haj też štwórty króć, tak zo móže so na 226 nowych divisijow ličić. Štož su Francózojo hač do kónca novembra nad Sommu zhubili, wučinja z najmjeńša **250000** muži, pola Jendźelčanow **550000**. Při tym su so Francózojo dlěji čas wjetšich zahubnych nadběhow wzdali. Francózsko-jendźelske zahuby nad Sommu wučinjeja potajkim po přehladnym wobličenju nad Sommu zawěšće **800000 muži.** Wone přesahaja potajkim naše zahuby wjele. Te liča njepřećeljo na **690000 muži**. Wone stoja pak woprawdźe tójšto **pod poł milijónom**, při čimž dyrbimy hišće wopomnić, zo při našim dobrym wothladanju a wubjernym lěkowanju něhdźe **76 na sto** w poměrnje krótkim času so wuhojeni zasy do fronty wróća.

Wo wšěch zahubach do hromady pisaja ze samsneje strony, zo su za cyły čas wójny Francózojo 3800000, Jendźelčenjo 1300000 muži zhubili. W tych, po wěstych podłožkach wobličenych zestajenych ličbach njeje hišće sobu, štož su brunych a čornych Francózow a Jendźelčanow zhubili. Dokelž naši njepřećeljo swojich cuzobarbnych pomocnikow wosebje rady do najsurowšich nadběhow honja, powyša so zahuby njepřećelow na zapadnych frontach najskerje hišće wo někotre statysacy.

Nad Sommu

je bitwa woćichła. Před štyrjomi njedźelemi běchu poslednje wojowanja pěškow. Z toho časa njepřećel wjacy mocy k nowym nadběham njeměješe. Samo njepřećelskich lětakow njeje wjele wjacy widźeć. Němske stojnišća su zasy wutwarjene a to wjele kručišo hač prjedy. Je z ćežka wočakować, zo dyrbjał njepřećel po swojich surowych woporach zasy přimać započeć.

Dalše powěsće z bitwišćow.

Docyła so w poslednim času, wosebje też w hodownym, na žanej fronće z wuwzaćom rumunskeje kručišo wojowało njeje. Kaž powěsće z generalnoho kwartěra wozjewjeja, je jenož wokoło Yperna a w Macedoniskej nad Černej a Wardarju artillerija sylnišo dźěłała; wuspěchow so při tym na žanej stronje docpěło njeje. Też Rusojo drje wosebje přećiwo wójskam arcywójwody Józefa při Cymbroslawje a pólnoho maršala Leopolda Bayerskoho nad delnim Stochodom nadběhowachu, tola mějachu z toho sameje škody, lědom pak naspomnjenja hódnoho wuspěcha.

Krute a za našich wuspěšne wojowanja wotměwachu pak so we wulko-walachiskej runinje a w Dobrudźi. Tam bu, kaž 23. dec. wójnske hamtske powěsće praja, Tulcea dobyte. To je strategiscy jara ważne město. Z hórkow, kotrež so k połdnju wokoło njoho ćahnu, móže artillerija cyły wuliw Dunawy wobknježić. Přez to je tamnomu njepřećelej wšón dowoz z morja po wodźe do kraja nutř zahaćeny. Też je z tym docpěte, zo so tamne křidło našoho wójska wot boka přimać njehodźi. Na lěwym brjozy Dunawy hač ke Karpatam stajichu so mjez tym Rusojo a Rumunojo k wulkomu wojowanju. Kaž je z hamtskich powěsćow dowidźeć, běchu wojowanja jara krawne a zasakłe. Po 5 dnjach poradźi so našomu wójsku ruske linije přełamać, tak zo budźa tući a z nimi Rumunojo dale wróćo dyrbjeć. Z generalnoho kwartěra wozjewješe so 27. dec. tole: 9 armeja je we pjećdnjowskim běhu sylne, z wjacy zagrotowanych linijow wobstojace, zasakle wobarane stojnišća Rusow na wjacy blakach přełamała. K połdnju a k wječoru wot Rimnicul—Sarat buchu wone ma 17 km šěroko dospołnje wudobyte.

Też armeja při Dunawje wza něšto kruće wobhrodźenych wsow a přełama so tak do njepřećelskeje fronty a nuzowaše k cofanju do nowych, bóle k połnocy hižo přihotowanych stojnišćow.

Wojowanja běchu jara zasakłe. Wuspěch mamy so energiji wjednistwa a woporniwosći wójska dźakować. Krawne wopory njepřećela su jara wulke. Wón přewostaji k tomu hišće wot 22. dec. hromadźe 7600 jatych, 27 mašinskich a 2 mjetakaj 9. armeji. Ličba jatych při armeji k Dunawje stojacej je wokoło 1300 muži."

Kaž so ze Žofije wozjewja bu pola Tulcea jena cyła ruska divisija wot swojoho wójska wotrěznjena.

Po hamtskich powěsćach, kotrež buchu 27. dec. wozjewjene, je nětko bitwa pola Rimnicul-Sarat za naše wójsko dospołnje dobyćerscy rozsudźena. 26. t m. wróćozbity njepřećel přimaše z nowa z wulkimi črjódami, zo by zhubjene stojnišća zasy dobył. Wšo pak bě podarmo; haj wón bu samo za Rimnicul-Sarat wróćoćisnjeny. Też na prawym křidle poradźi so němskim a awstriskim wójskam, wšě njepřećelowe přimanja wotrazyć a wo něšto k połnocy postupić. Njepřećel jara wjele přisadźi; jatych bu znowa 3000 muži a 22 mašinskich. Z tym je ličba jatych, kotrychž je armeja Falkenhaynowa pola Rimnicul-Sarat sčiniła, na 10220 zrostła.

W Dobrudźi poradźi so bołharskim a turkowskim wojakam, Rusow k ranu wot Macin zbić.

Wojowanjo na morju.

Na morju měješe awstriske łódźstwo we nocy wot 22. na 23. dec. wosebitoho wuspěcha. Štyri joho ničerske łódźe podnurichu wokoło Otranto dwaj italskej wobrónjenej stražnej parnikaj. Hdyž chcychu wróćo, hladachu jim 6 njepřećelske sylnoho typa puć zahaćić. Při tym dóńdźe k wulkomu wojowanju: jena italska ničerska łódź bu zapalena, tři druhe wjacykróć trjechene. Wot tych 4 awstriskich bu jena dwójcy do wuhenja, jena druha do hornych dźělow trjechena; jedyn muž bu morjeny.

Wilson a měr.

Ameriske zapósłanstwo w Barlinje přepoda štwórtk 21. dec. wječor statnomu sekretarej zwonkownych należnosćow notu presidenta Wilsona k měrej. Njewotwisny wot poski-

Staroho Jurjowe Boże dźěćo.

(Po němskim.)

We swojej jstwičcy sedźeše stary Jurij a rěčeše ze swojim škórcom. Tón bě so tak šěroko hač bě mohł do durčkow swojeje klětki wusydnył a hladaše na swojoho knjeza jako by tomu kóžde słowčko rozemjał.

„Haj, mój Motsko", rěčeše tón, jenu swoju staru nohajcu płatajo, „wšo jedyn njetrjeba ludźom na nós spowěšeć. Naš hnadny knjez hrabja też nikomu njepraji, kelko pjenjez ma, a što joho najstarša komtesa sobu dóstanje, hdyž so jónu wuda. A tak mój też njetrjebamoj nikomu prajić, kak khudaj smój."

A škórc zleća jomu na ruku a z pyskom hrabny za nitku, a z mocu ju jomu z jehlički sćahny.

„Ach, ach, Motsko, ty chceš mi wěsće prajić, zo sy hišće hłódny! Nimaš dha hišće dosć?" — A stary Jurij počina do kapsy masać, a za srjódku khlěba pytać. Mots pak zaležе jomu sam nutř. „Maš prawje, Motso, pytaj sebi je sam hromadu. — Haj, mój přećelo, woprawdźe bohaty njehordźi so ženje ze swojim bohatstwom, a štóž je khudy, njeda sebi na swoju khudobu ničo być. A tak też njetrjeba nichtó wědźeć, zo ja tajke žonjace dźěło dźěłam."

Tón škórc bě so jomu mjez tym na ruku sydnył a z nowa hladaše jomu nitku sćahnyć. Stary Jurij pak joho wotřase: „To tola dźi. Ja so bóju, to snadź hišće so hańbuješ za mnje, zo na swoje stare dny tajkele dźěło dźěłam! Haj, haj, to sebi před 50 lětami też nadźał njejsym. To sym, kaž ludźo prajachu, najrjeńši hólc w cyłej wosadźe był. A pjenjez mějach też dosć —."

Staruški złoži rucy z jehličku a nohajcu do klina a zanuri so do mysle . . .

Před 50 lětami bě było. To běchu sebi we wsy rjany hodowny kruch zehrali. „Hwězda Bethlehemska" bě rěkał. Trójcy běchu jón hrać dyrbjeli, tak bě so spodobał. Wosebje prěni wustup bě so lubił. Na jewišću stojachu pastyrjo a woni spěwachu wo slubjenym wumožniku:

„O wótče wšeje miłosće!
My prosymy Će poniżnje:
O pósćel toho, kotroh'ž Ty
Tak dołhi čas nam slubił sy!"

A potom běštaj dwaj duet spěwałoj a z pišćałku a klarinetu běštaj druhaj pastyrjaj jeju přewodźałoj. Kak rjenje bě so na nich posłuchało. Ani dychać sebi přihladowarjo njezwěrichu. A skónčnje bě pastyŕ „Joel" hišće solo spěwał: „O pastyrjo wy, nětk pozběhńće so . . ." A to bě so najbóle spodobało. Runy kaž jědleńka w lěsu, rjany kaž wobraz bě ze swojej młoduškej postawu, z tym wobličom kaž mloko a krej a z tymi złotobrunymi kudźerjawymi włosami. A joho hłós! Jako by něchtó z njebjes dele přišoł a ludźom na zemi spěwał. Rjeńšo dotal hišće nichtó we wsy spěwał njebě. W tym běchu wšitcy jenoho měnjenja. Tehdy njebě w cyłej wulkej wsy sławnišoho człowjeka dyžli pastyŕ „Joel" bě. Mužojo joho wšitcy přećelnje strowjachu, žony so lubje na njoho posměwachu, hdyžkuli joho wuhladachu, dźěći wotmjelknychu, hdyž wón nimo nich dźěše, a z česćownosću na njoho hladachu.

A hdyž běchu „Hwězdu Bethlehemsku" posledni raz hrali a „Joel" zasy tak krasnje spěwał, to bě knjez farař joho zjawnje wosebje pokhwalił a rjany złoty dukat bě „Joel" dóstał. A čim dlěje běchu bjesadowali, ćim wjacy kuraže bě wón dóstał a skónčnje bě sebi zwěrił, tu dušnu rjanu Pastrec Hanku so woprašeć, hač tola wona njechała joho luba swěrna žonka być. A „haj" bě jomu wotmołwiła, a tak bě zbožowny, zo zbožowniši być njemóžeše. Tola dosrjedź rjanoho wjesela zazwoni nadobo wulki zwón k wohnju. Wulke čerwjene płomjo waleše so ze susodnoho domskoho k njebju. Wobsedźeŕ drje měješe zawěšćene, ale khuda staruška Krawcec Hana, kotraž bě tam w zadnjej komorcy bydliła a wo wšo přišła, wona ničo wočakować njetrjebaše. A na puću stojo dyrkotaše we swojej wjetkej khuće a sukničcy a

ćenja měra přez štworozwjazk, kaž wón wobkruća, namołwja Wilson, **wšě wojowace staty chcyłe bórzy wuměnjenja, pod kotrymiž mohła so wójna skóńčić wozjewić, a też srědki, zo njeby so wospjetowała, abo zo njeby k podobnomu konfliktej přichodnje wjacy dóńć mohło.** Wo tym mělo so potom pod **zamołwitym** sobuskutkowanjom neutralnych na zhromadnej konferency wuradźeć. Wilson w swojej noće też njezamjelča, zo mohła Amerika nuzowana być, **swoje interessy na po móžnosći najkhmańše wašnjo škitać,** jeli by wójna dale trała, t. r. wona snadź by do wójny sobu přimać dyrbjała, wězo přećiwo štworozwjazkej.

Wilsonowu notu němske nowiny jara přećelnje njewitaja. Z wjetša měnja, zo chce wón z njej jenož štworozjednoćeństwu, wosebje Jendźelskej posłužić. Hdyž by jomu woprawdźe jenož wo měr było, trjebał jenož namjetam štworozjednoćeństwa přistupić a potom by lohko k jednanjam wo měr dóšło. Měr wot „Wilsonoweje hnady“ na našej stronje nichtó njerodźi, dokelž po joho dotalnym zadźerženju nichtó z nas do joho njestronitosće njewěri. Zjednoćene Staty njemohłe hižo tohodla nam trochu spomožny měr přeć, dokelž wjele jich zamoženja pola štworozjednoćeństwa tči, a te je jim jenož potom dosć wěste, hdyž štworozjednoćeństwo po móžnosći njeposłabjene z wójny wuńdźe. Njeje mało tych nowin, kotrež tohodla měnja, zo je Wilsonowa cyła nota ze štworozjednoćeństwom wotrěčana wěc. Z tym by so też wujasniło, čohodla skoro wšě ameriske nowiny na poskićenjo měra z našeje strony njemdrje zakhadźachu.

Nawopak pak też nimale wšě jendźelske a francózske nowiny na Wilsonowu notu swarja. Wo měrje też jenož rěčeć, doniž Němska njeje cyle přewinjena, je česće ranjenjo za štworozjednoćeństwo. Z neutralnych nowin hollandske Wilsona khwala, zo je sebi zwěrił, słowčko „měr“ wuprajić, a nadźijeja so, zo změje srědkow, swoju wolu też woprawdźe přewjesć.

Druzy neutralni za měr.

Šwicska je přizamkujo so Wilsonej podobnu notu za měr wudała kaž wón. Też rěka, zo **bamž Benedikt** a **španiski kral** namołwjenjo k měrej přihotujetaj. W Kopenhagenu chcedźa neutralni diplomatojo w tu khwilu njezamołwite wuradźenja wo měrje dźeržeć. Žałosć za měrom rosće.

Wotmołwa němskoho knježeństwa na Wilsonowu notu.

Na Wilsonowu notu je statny sekretař zwonkownych należnosćow 26. t. m. ameriskomu zapósłancej w Barlinje tutu wotmołwu připósłał:

„Kejžorstwowe knježeństwo je nadobne namołwjenjo knjeza presidenta Ameriskich Zjednoćenych Statow, zo by wone podłohi dało, po kotrychž by so trajacy měr sčinić mohł, z tajkim přećelnym zmyslenjom přiwzało a rozmysliło, kajkež z wozjewjenja knjeza presidenta rěči. Knjez president pokazuje zaměr, wo kotryž je jomu činić, njepostaja pak k njomu žadyn puć. Kejžorstwowomu knježeństwu zda so, zo by so žadany wuspěch dócpěł, najlěpši puć być to, zo bychu so njeposrědnje měnjenja wuměniłe. Wone dawa sebi česć, w zmysłu swojoho wuprajenja z 12. t. m., w kotrymž za jednanjo wo měr rěči, namjetować, zo bychu so hnydom wotpósłancy wšěch wojowacych krajow na wěstym neutralnym měsće zešli.

Też je kejžorstwowe knježeństwo měnjenja, zo móže hakle po skóńčenju nětčišoho wulkoho wojowanja ludow za to so dźěłać započeć, zo w přichodźe ženje wjacy k wójnam dóšło njeby.

Wone budźe, hdyž je prawa hodźina k tomu dóšła, z wjesołosću zwólniwe, hromadźe z Amerikanskimi Zjednoćenymi Statami za tutón nadobny nadawk dźěłać.“

Ze samsnym zmyslenjom wotmołwištej też awstriske a turkowske knježeństwo.

Swětny rozhlad.

Němska.

Do kejžorstwowoho sejma wolić budźa 5. januara w druhim Kölnjanskim wokrjesu. Socialdemokratiski kandidat, redaktor Meerfeld, kotryž bu na město zemrětoho Hofrichtera postajeny, słuša k měrnišej stronje social-demokratow a hłosuje za wójnske potrjeby. Centrumska strona tohodla napřećiwnoho kandidata njepostaja, a je wobzamkła, so wólby zdźeržeć. Jej sćěhuja też nacional-liberalni.

Awstriska.

W nowym ministeriju Clam-Martinic su so dalše přeměnjenja stałe. Zhromadny financny minister prync Hohenlohe woteńdźe a na joho město stupi baron Burian, kotryž běše prjedy hižo tamne zastojnstwo zastał. Za nowoho ministra zwonkownych należnosćow bu pomjenowany hrabja Černin, dotal pósłanc w Bukaresće. — Ministerium Clam-Martinic ma wulke nadawki. Wone dyrbi porjadne znutřkowne statne žiwjenjo zasy zarjadować, porjadne wuradźenja w sejmje zmóžnić, rěčne rozkory w Čechach wujednać, samostatnosć w Haliču přihotować, wurunanjo z Wuheńskej wučinić atd. Jeli to dokonja, budźe žohnowanjo za Awstrisku. Nowi mužojo k bližšim přećelam njeboh arcywójwody Ferdinanda słušeja. Nowy duch wotuća w Awstriskej.

Jendźelski sejm

bu 22. dec. z trónskej rěču přetorhnjeny, we kotrejž kral Jurij energiske dalewojowanjo připowěduje. Wón praji: „Wójnu kruće dale wjesć, dyrbi naše jeničke žadanjo być, doniž njejsmy prawa, kotrež su naši njepřećeljo tak ćežko ranili, a wěstosć Europy na kruty podłožk stajili ... modlu so k wšohomócnomu Stworićelej, zo by nam swoje žohnowanjo dał.“

Francózska

wotpokazuje poskičeny měr. Senat wupraji z 194 přećiwo 60 hłosam knježeństwu swoju dowěru a přistaji: Senat wobkruća, zo Francózska z njepřećelom, kotryž ma jeje kraj wobsadźeny, ženi měr činić njemóže. Wón je rozsudźeny, wójnu, kotraž bu Francózskej přinuzowana, k dobyćeńskomu kóncej dowjesć, ke kóncej, kotryž je hódny rjekowstwa francózskich wojakow, kotrychž njesmjertnej sławje senat znowa swoje postrowy sćele.

Francózske nowinarstwo zasudźa tohodla też Šwicsku notu k měrej. „Victoire“ pisa n. př. zo Šwica, kotraž je neutralna kaž Belgiska, a je widźała tamny njekhmany nad-

---

zrudnje hladaše do wohnja, kak so jej tam tón kusk jeje nuznych drabow pali. A hórke sylzy ronjachu so jej po zmorščenymaj licomaj. Wboha, kóždomu to do wutroby přimaše. A tu bě Joel k njej přistupił a prjedy hač bě lědom sam so toho dohladał, bě jej swój złoty dukat do ruki stłóčił. A něšto bě jej zbórbotał; njewědźeše hižo w druhim wokomiku sam wjacy, što bě to prajił. Zbožo, kotrež bě před hodźinku nažiwił, bě joho tak mjehkoho sčiniło: ta khwalba, kotruž bě žnjał, a te „haj“ joho lubeje Hanki, a zo ta staruška też tak rěkaše kaž joho rjana njewjesta.

Ta staruška njebě najprjedy wědźała, što so jej sta, a hdyž bě so domasała, bě jeje dobroćeŕ hižo preč. Tola hnydom so nutrnje při sebi pomodli: „O Božo, mytuj jomu na ćěle a na duši. A budźe-li wón jónu w nuzy, pomhaj jomu tak khětře a tak nadobnje kaž sy přez njoho mi pomhał.“

Na to bě „Joel“ dawno zabył, a štož bě ta staruška so modliła, ani słyšał njebě. Něšto pak wón zabył njebě a byrnjež žno 50 lět wot tamnoho wječora sem so pominyło, tak wón tola kóžde hody zasy sebi swoje tehduše solo zaspěwa. A tak też nětkle, hdyž tu sedźeše wosamoćeny we swojej jstwičcy. Přetož nichtó druhi njebě tón rjany „Joel“ był hač tón stary Jurij, kiž tam ze swojim škórcom so rozmołwjejo sebi nohajcu płataše.

50 lět je so wot tehdušoho wječora minyło. A z tym Jurjom je čas mjetał a wšelako bě so jomu šło. A joho Hanka, kotruž bě sebi po tym solu dobył, je dawno šła k tomu Jězuskej, kotromuž k česći je wón tehdy tak rjenje spěwał. A po jeju štyri dźěći bě sebi bórzy potom też přišła. To bě te jeničke było, z čimž je joho hdy zrudźiła. Tola wón je jej wodał; wón jej je z wutroby popřeje, přetož też wona dźěn te dźěći njeje mjenje rady měła dyžli wón. Nětko je cyle wosamoćeny, a khudy też je, a kak jara, to wě jenož wón a Bóh tón Knjez. „Khudych je też Bóh tón Knjez činił, a wón so też za nich stara we swojim času. Jenož dočakać človjek dyrbi a też te swoje činić, štož so hodźi.“ Tak sebi stary Jurij husto rěčeše.

A wón stany a dźěše k starej komodźe a wućahny mały zaprošeny Boži narodk won. A na njón stojo hladajo so posměwkowaše. „Hakle za tydźeń drje budźa hody a potom sebi Boži narod na wokno staju. Ale wjeselu žno so dźensa na to.“ A hdyž hakle sebi jón stojo wobhladawaše a do njoho so zanurješe, tu šeptaše při sebi: „O swjata khudoba, haj swjata khudoba!“

Molować by joho mohł, hdyž tam takle stoješe: Běłe włosy, dołha šěra broda, trósku pokhileny, a byrnjež khudźe tola dostojnje zdrasćeny: kaž tajki stary patriarcha. Haj něhduši pastyŕ „Joel“ bě też stary hišće rjany.

Tu nadobo zaklepa so do duri a do jstwy zastupi młoduška miłosćiwa sotra. „Jurjo, knjez farař Was da prosyć, zo byšće tola hnydom k njomu přišoł. Wón ma Wam něšto prajić.“ —

„Hnydom, česćena sotra, hnydom přińdu“, wotmołwi přećelnje Jurij.

Pola knjeza fararja běchu hišće někotři druzy, też knjez hrabja z hrodu.

„Jurjo, k hodom ma so tu we wsy něšto hrać. A to bychmy k tomu też Tebje jara derje trjebać móhli. Njetrjebaš ničo rěčeć, jenož změrom dyrbiš sedźeć.“

„Čohodla nic, knjez farař! Móžeće-li mje trjebać, a budu-li so k tomu hodźeć, tak sym Wam rady k woli. Kajku rólu dha mam přewzać?“

„Nic runje tu najwosobnišu.“ ...

„Ow tak je derje. Njemóžu też ničo lěpje hrać hač runje někajkoho prošerja.“

„To dźěn runje je, Jurjo, k čomuž će trjebamy“, praji na to hrabja.

„Ach, to chcu radlubje hrać!“ —

A wšitcy so wjeselachu. Wot miłosćiweje sotry běchu prjedy hač bě stary Jurij ke knjezej fararjej přišoł, zhonili, kak jara khuduške bě pola staroho Jurja było. A tak sebi wotmyslichu, zo Jurijej chcedźa z nuzy pomhać. — Kak pak to? —

Wječor druhoho swjatoho dnja bě přišoł. Hišće jónu, prjedy hač zawěšk so zběhny,

pad (na Belgisku) kajkiž je na dobre zbožo jeje so zminył, ma katow a jich wopory za runjeća.

Rumunska.

Kaž Pariske nowiny z Jassy wozjewjeju je tam 24. t. m. kral Ferdinand rumunski sejm wotewrił a při tym też k wójnje poručał. Wosebitoho přihłosowanja dósta, hdyž na kóncu swojeje rěče wupraji, zo wójna so njesmě skónčić, doniž Rumunska dospołnoho dobyća nima.

Z Bukaresta so rozšěrja, zo so po njezbožownej bitwje nad Argesul-om powěsć rozšěri, zo je rumunski generalny šef Costu wumrěł. Bórzy na to zasy rěkaše, zo je so zatřelił. Też so powědaše, zo jomu přeradu porokuja, a zo bu tohodla wobskorženy. Wón je pječa poražki rumunskoho wójska zawinył. Wěste pak je telko, zo bě Costu 1. dec. hišće strowy, 3. dec. pak bu bjez wšitkich wojerskich česćowanjow pohrjebany.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. 16. dec. skónči so na kat. seminaru pruhowanjo za kandidatow wučerstwa. Při tym buchu sćěhowace noty date: z wědomosćow dwěmaj 1b, dwěmaj 2a, třom 2, štyrjom 2b a dwěmaj 3a; z wučenja štyrjom 2, dwěmaj 2b, šesćom 3a, jenomu ę; z hudźby dwěmaj 2a, třom 2, dwěmaj 2b, jenomu 3a.

⁘

Z Radworja. (Dary za ranjenych wojakow.) Wóndawše namołwjenjo, zo bychu so za ranjenych w Budyšskich lazaretach kałowe hłówčki hromadźiłe, je dobry wuspěch mělo. Byrnjež kał nimale wšudźom hižo zešrubowany był, so tola hišće cyły konjacy wóz hłówčkow nahromadźi. Někotre swójby, kotrež hłówčkow wjacy njemějachu, darichu sad abo kěrpsy. Wšo bu do Budyšina dowjezene a w domje za „dary lubosće“ wotedate. Wottam je nětko zasy, kaž prjedawše razy, dopis přišoł, w kotrymž so předsydstwo „Čerwjenoho křiža“ dźakuje, a to dawaćerjam, kaž też tym, kotřiž su wěcy w jenotliwych wsach hromadźili a dale wobstarali.

Z Radworja. (Bjesada.) Tudomna Bjesada wotmě druhi swjaty dźeń swójbnu zhromadźiznu, to rěka: skhadźowanku, na kotruž maja też mandźelske sobustawow přistup. Rěčnik, knjez farař Šołta Hajničanski, jednaše wo přikhadźe běrnow do Europy, wo jich pomałkim rozšěrjenju w našich krajach, a wo wšelakim wužiwanju tutoho zemskoho płodu. Rozmołwa sćěhowaše zajimawy přednošk.

Na to poda předsyda rozhlad wo cyrkwinskich a swětnych podawkach, khutnych a žortnych. — Zhromadźizna běše ze strony sobustawow derje wopytana: žonow pak móžeše wjacy być. Wone po zdaću tajkich zhromadźiznow njetrjebaja, byrnjež tola druhich bjesadow njebyło.

⁘

Z Khrósćic. Za swěrnu službu, kotruž je 18 lět na Khrósćanskej farje pospochi wot lěta 1898 wukonjała, dósta służowna Marija Koplanskec z Dobrošic wot krajnych stawow w Budyšinje nahladne pjenježne myto. Z přihodnymi słowami přepoda ji knjez farař Hicka partoržicu wječor tute myto, kotrež bě hnydom do nalutowanskich knižkow krajnostawskeje banki zapołožene. — Bohužel w našich časach z rědka hdy służownych nadeńdźeš, kotřiž tak dołhe lěta na jenym a tym samym městnje słuža.

⁘

Z Kašec. Za wosebitu zmužitosć, před njepřećelom wopokazanu, dósta před něšto časom pionir Jan Rjeda, syn našeje wsy, železny křiž II. rjadownje.

⁘

Z pola so pisa, zo je dotalny kanoněr Jurij Cyž z Prěčec so při poslednich wojowanjach nad Sommu jara zmužity wopokazał, a za to železny křiž II. rjad. dóstał. Zdobom bu na dźesatnika pomjenowany. Cyž wobsedźi też hižo dlějši čas Friedrich-Augustowu medaliju w bronzy.

⁘

W Kulowje a we wokolinje so w poslednim času — kaž so z Bautz. Nachrichten dobjera — wjele pakosći. W měsćanskej piwarni a Braunerowym hosćencu pokradnychu paduši wšě husy. W Rachlowje dołamachu so pola žiwnosćerja Mikł. Rečele, hdyž bě tutón ze žonu a holcu w Kulowje na Božich służbach, a wzachu 600 hriwnow. Blidarjej Popeli wotnjesechu w nocy šaty, kotrež wonka na sušeń wisachu, w Němcach wzachu jenomu wot sydom tučnych husow tři, w Dubrjeńku burej Roblej też tři. Tomu wotwjezechu też 15 cent. kału, jenomu druhomu cyłu hromadu nepli. —

— Měsćanostu zastupuje tu, doniž joho město zasy wobsadźene njebudźe, k. Richter, sobustaw měsćanskeje rady.

— Železny křiž II. rjad. dóstaštaj murjeński polěr dźesatnik Michał Wjerš a dźesatnik Michał Piaca, wobaj z Kulowa.

⁘

Ze Salowa. Žiwnosćeŕ Pětr Šołta, jako jězdźeŕ w polu, dósta železny křiž II. rjad.

⁘

Ze Žitawy. Po 150000 porcijónach wudźěla so w tudomnej „wójnskej kuchni“ kóždy měsac. Kak wulka je tola dobrota, kotraž so z tym ludej stawa.

Naše hospodarske wobstojnosće.

Njedawno bě komandowacy general we Mnichowje ważny a zajimawy wukaz ludej swojoho wokrjesa wozjewił.

„Němska hotuje so cyle kruće a mócnje, zo by też

třeću zymu we wójnje

dobyćerscy přetrała. Wona přinjese za někotryžkuli dom a za mnohe swójby dny wulkeje starosće; wona budże k ćežkim woporam a tradanjam nućić a wona so jeno potom hodźi přetrać, hdyž wšitcy přetraja a hromadu dźerža hač do kónca. Potom pak

njezamóže žana zemska móc nas z hłodom přewinyć.

Tohodla žada naš wótcny kraj předewšitkim

woprawdźite sobudźěło burow.

Bura by njezbožowne skónčenjo najžałostnišo potrjechiło. Jomu by wójna pola rozteptała a statok spaliła. Zo bychu joho žiwjenjo a wobsedźeństwo zakitali, ćehnjechu synojo

napominaše knjez hrabja, kiž hru nawjedowaše, zo by tola kóždy swoju wěc prawje derje činił.

„A wosebje Was, Jurjo, prošu, zo byšće prawje dostojnje a ważnje na swojim, njech też prošeŕskim měsće sedźał. Na kóždy pad pak wostańće změrom. Dźensa njejsće swój knjez, ale dyrbiće nam we wšěm dobrym posłuchać.“

„Haj, hnadny knježe, to chcu“, slubi stary Jurij. „Na tak w Božim mjenje“ — a zawěšk so zběhny a hra so započa: „Swjata Hilžbjeta w Božej nocy“.

Přihladowarjo běchu kaž wobkuzowani. Rjeńšo być njemóžeše. A tola přińdźe hišće rjeńše. Posledni wustup so započa. Na jewišću bě widźeć stara cyrkej w Marburgu. W cyrkwinskich durjach, kotrež šěroko wočinjene stojachu, sedźeše stary Jurij poniżnje a dostojnje a dźeržeše swój kłobuk w rucy, kaž prošerjo při cyrkwjach činja.

A nětko přićahny wjeŕchowski dwór do cyrkwje na Božu mšu w Božej nocy: najprjedy służowni a służowne, potom hosćo a přećeljo a skónčnje Hilžbjeta ze swojim mandźelskim. A kóždy z tych służownych ćisny staromu Jurjej někajki pjenjez do kłobuka. A hdyž prěni z tych hosći přińdźe, pozasta wón před tym starym prošerjom a k swojomu přewodźerjej so wobroćiwši so joho wótře praša: „Toh' khudoh' muža tu, toh' staroh' stulenoh': „hač joho znajeće? Wón njezda so mi človjek być, kiž swoju khudobu sam zawinył.“ A tón druhi, kotryž někajkoho wjeŕcha předstaješe, masaše a torhaše na swojim pjenježnym měšku, kotryž na boku měješe wisajo a wućahnywši z njoho něšto toleri, ćisny je staromu Jurjej do kłobuka a praji: „Haj, prawje maće, knježe hrabja. Hódnišoh' šćen nihdźe njebě prošerja. We swjatym kraju wojował a krawił je za česć a mjeno Zbóžnika. Nětk' stary je, a nikoh' nima swojoho. Tuž ruku smilnu mějće za njoho!“

Wšón zadźiwany bě stary Jurij wšo tole słyšał: Tak tola při žanej pruzy hišće rěčeli njeběchu. To běchu mjelčo nimo šli a jenož někajki kulowaty kusk běłoho blachu jomu do kłobuka ćisnyli. A dźensa: to bě wšo ryzy nikl, slěbro, haj samo złoto! A potom takle dźiwnje rěčachu! Dźije dha so mi? „Dyrbju stanyć a přestać hrać?“ tak jomu mysle hraja. „Ale, dyrbju wostać, sym tola kruće posłušnosć slubił.

A wón sedźeše sćerpnje dale a čakaše, kak so wěc dale změje. Też přihladowarjam žno bě wón nadpadnył a hišće bóle na njoho hladachu, hdyž běchu so hrajerjo kołwokoło njoho zestupali. Jenož přećiwo ludej bě koło hišće wotewrjene.

Tón, kotryž bě te tolerje do kłobuka ćisnył, to dźěn bě tola młody Klamaŕ! Toho tola Jurij derje znaješe. A tón „hrabja“, kiž bě nětko na rjedźe, njeje dha to knjez łazeńk? A tón rěčeše takle, wotmołwjejo na Klamarjowe słowa: „To rady dam, hdyž wěm, zo khudy hódny je. — Ty pak sej přińdź po wjacy, hdyž w nuzy sy, mój luby.“ Nětko přińdźeštej dwaj druhaj wjeŕchowskaj ze swojimi pažemi. A jena wjeŕchowka so wopraša, na prošerja pokazujo: „Praj, što je z tym starym mužom?“ — A tón paža — po prawom bě to holčo — wotmołwi z něžnym hłosom: „Ow knjeni, ženje nichtó kmańši sej njeje dobył pomoc Wašu hač tutón staruški. Wón jónu bě mjez młodosću we našej wsy najrjeńši a najpóćiwši. A spěwaŕ bě tak dospołny, zo kóždy wobkuzwany bu, kiž joho zasłyša. A z wutroby so zhubi wša zrudoba, a radosć wšudźom bu, a měr a přezjenosć.“ —

Wšón strachoćiwy sedźeše stary Jurij. Nětko bě zapřimnył, zo tola je wšo to na njoho měrjene, a mjelčo wotpokazowaše přecy zasy z ruku. Z přihladowarjow pak bě kóždy hnuty, a hdyž bě paža doručał, zaklinča nadobo stohłósna „sława“.

A ta „wjeŕchowka“ přistupi nětko k prošerjej a ćisny jomu wulki złoty do kłobuka a k tomu hišće rjane kožuchowe rukajcy. K swojomu „mandźelskomu so přiwobroćiwši praji: „Mój hnadny knježe a mój mandźelski; nětk pomhaj skutk mi skónčić dobry.“ A tón — po prawom bě to knjez časnikaŕ —

cyłeje Němskeje do pola do wójny. Woni so wopruja, zo bychu ći, křiž doma wostachu, też dźensa móhli

kaž w času měrasyć a žnjeć.

Domizna pak dyrbi wjowarjam też być dźakowna, nic jeno ze słwami ale ze skutkami. Přetož njedostojne wy było,

bychu-li so žony a dźěćiych wopušćiłe,

kotřiž su za nas spadali, žiwjenjo woprowali. Njedostojne je, hdyž so měam žita a mloko, běrny, jeja a tuk wróco dźěći, jenož dokelž so někotři plahowarjo nadźeja, zo snadź wyšše płaćizny za to dobydu abo dokelž sebi sami nochcedźa ničo wottrhować. Woni dyrbja wědźeć,

zo maja jeno z dowěrjenym kubłom činić;

zo jim wojowace wójsko jichrolu a lěs, pola a łuki před zničenjom wobkhowa. Woni dyrbja zhladować na tamne přez wójnu žałostnje zapuśćene provincy połnócne Francózskeje a so na to dopomnić, zo by francózski bur dźensa kóždy wopor rad přinjesł, by-li mohł wójnu wot swojeje wjeski wotzeržować. Też dyrbjeli so woni bojeć hrózbnoo zamołwjenja, kotrež woni sebićiwje a njemudrje na so bjeru: před

podlěšenjom wójn;

přetož woni a woni sami zdźeža pola našich njepřećelow nadźiju, nas přez našich samsnych krajanow wuhłódnić. Zwěsće wopokazuja so też dźensa najwjacy z nich hódni a dostojni wulkotnoho časa, a unje tohodla dyrbjeli tući hódni a dobri přeiwo tamnym lěnim a sebićiwym mócnje wustupować, kotřiž wulkotny skutk zakitanj wobćežuja, jomu zadźěwja a jón ničа.

Ale też

přetrjebarjo w městah

dyrbja dźensa a přecy sobu wojować přećiwo njepřećelam w našim samsnym kraju a też w našej samsnej wutrobje. Zawsće wšak je runje

khudy lud njewuprajne wuonjał

w lutowacej starosći a rjekowskej dowěrje. Ale wobžarujomnje namakamy težw městach, a to

runje mjez zamožitymi

mužow a žónske, kotřiž w starosi za swoju wosobu, na nuzu a hłód susoda zalydu, kotřiž přecy hišće pytaja wjele hromadźić a trójcy telko za to płaćić, kaž so za tworu hewak žada. To su tamni ludźo, kotřiž lichownikam do rukow dźěłaja a kotřiž maja wulke zawinowanjo na najžadławšich njepočinkach wójnskoho časa. Też ći zadźěwaja a kaža wulki skutk zakitanja.

A pódla nich stoja druzy, mužojo a žónske, kotřiž so přecy hišće

prózdnoho njekhmanstwa prjedawšich časow,

běhańcy za wjeselami a přečinjenja wzdać a wotrjec njemóža, a kotřiž so, samo też dźensa před tradacym a ćežcy dźěławym ludom njehańbuja. Też ći, a runje woni zadźěwaja a kaža wulki skutk zakitanja.

Ale za wšitkich tychle, za sebićnikow a lěnikow, njerozomnych a njewužitnych njeje

žanoho wjacy ruma w našim, za swoje byćo wojowacym ludźe!

Štóž dźensa na hłós česće a rozoma posłuchać nochce, budźe dyrbjeć hroženju a nućenju nochować. Tohodla je najwjetši čas, do rozoma přińć a so wobroćić,

z najwjetšim dźělom ludu wudźeržeć a hromadu dźeržeć,

doniž njejsu brónje za nas rozrisałe. Tak dołho trjeba železny čas też železne wutroby."

*

Zawěsće razne ale wěrne słowa!

K Božomu dźěsću

dariwši za

fond

tow. ss. Cyrilla a Methoda

a so **wukupiwši** z tym wot wšěch **pisnych nowolětnych zbožopřećow** wupraja tuž z tutym swoje **najwutrobniše**

„daj Bóh zbožo" k nowomu lětu

wšěm přećelam a znatym:

po **15 hr.**: praelat Jakub Skala, senior w Budyšinje;
po **12 hr.**: scholastikus Mikławš Žur w Budyšinje, njemjen.;
po **11 hr. 50 pj.**: Michał Hórnik z Hornjeje Kiny;
po **10 hr.**: farař Jan Just z Ralbic, can. dr. theol. Filip Rězak, dwórski kapł. w Drježdźanach, justicny radź. Michał Cyž a farař Jurij Hejduška w Budyšinje, farař Michał Wjesela w Königshajnje, inspektor Jan Šołta w Marijnym Dole;
po **8 hr. 70 pj.**: farař Jakub Šewčik w Kamjenicy;
po **8 hr.**: farař Bernhard Hicka w Khrósćicach;
po **6 hr. 20 pj.**: farař Jan Šołta w Birkenbrücku;
po **6 hr.**: admin. P. Romuald Domaška w Róženče, kapłan Mikławš Dórnik w Radworju;
po **5 hr.**: kapłan Jurij Rjeda w Khrósćicach, Hana Hajnec w Budyšinje, farař Pawoł Šołta w Hajnicach, direktor Jakub Nowak w Budyšinje, farař Jurij Delan w Baońju, div. farař dr. theol. Józef Jakubaš w polu, Marija zwud. Hołbikowa rodź. Ćórlichec ze Zdźerje, Michał Ella ze Židowa, farař Jakub Žur w Kamjencu, Michał Šołta z Khrósćic, sejmski zapósłanc Mich. Kokla z Khrósćic;
po **4 hr.**: kapłan Michał Mič w Ralbicach;
po **3 hr.**: z Budyšina: Hana Rězakec, wobhl. trichin. Mikławš Šuster, kapłan Mikławš Just, cyrkw. wučeř Jurij Šołta, Marija Serbinec, Madlena Hajnec, Jakub Šipšik; hrod. kapł. Józef Papež we Worklecach, pólny duchowny Jan Cyž, Rosalia Grofina z Khrósćic;

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 23. dec. wot		hač		w Kamjencu 28. dec. wot		hač	
	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			21	10				
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	60	21	—	23	80
Pšeńca			13	—				
„								
Rožka			11	—				
„								
Ječmjeń			14	—	15	—	17	—
Wows			14	—				
„								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny			5	50	—	—	—	—
Pšeńčna muka	zakońscy wumlěta		19	50				
Ržana muka			14	95				
Syno			5	—	—	—	3	80
Słoma 100 kg, młóćena z cypami			5	—				
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75				
Prosata 372 (w Kamjencu —)	20	—	45	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	4	60	—	—	—	—	—	—
Jeja, čerstwe, štuka								25
Peńčne wotruby			15	50				
Ržšane wotruby								
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

praji: „Zymny je wšón zmjerzk a njesmilna wša zyma. Ty pak so njeboj, luby stary; Bóh dźěn mje scele k tebi. Lěs mj je połny štomiskow, a mi a tebi dosaha, zonjetrjebamoj mjerznyć. — Hej służowni, jm' wobstarajće drjewa." A wón dźěše dale.

„Tak nikoho wón nima? ani dźesća, ani bratra, kiž byštaj starałoj so za njeho?" ... prašeše so tón „wjerch" při tym dale kročo. A tón paža zasy wotmołwi: „Ně, kježe, za so je a samónlutki w swojej jstwičcy a hłodu ćerpi tam. — Jomu z towaršom je jenož małe ptačatko."

Staromu Jurjej bu ćopło po cyłm ćele, hdyž tele słowa słyšeše; a też wšón hnuty bu. — Skradźu wotrě sebi sylzu.

„Póćiwosć so jasni tebi z wočov, stary mój, a sprawnosć" — tak poča nětko zasy jedyn druhi wjerch — Korčmarjec jan po prawom bě, kotryž měješe hosćenc „Fij derje a wjele" wotnajaty — „Ja chcu ći z jincow swojich dać, zo njemeł pića tradać. A daj sej słodźeć, kelkož chceš, ja mam najěpšoh' nadosć."

Nětko přińdźe „Hilžbjeta" ze swojim mandźelskim. Ta pak njebě žana druha dyžli komtesa ze swojim nanom, knjezom hrabju: „Bóh žohnuj će, mój starco. Hdyž też sy zhubił žonu, dźěći: we zbóžnosći je znješ zasy. Kak rjenje je tón Knjez sam prajł, zo zbóžny, štóž je w duchu khudy; jom' budźe Boże kralestwo." A wobroćiwši so k swojomu „mandźelskomu" rěčeše dale: „Mój bratře a mój mandźelski, daj płašć jom' swój kaž Měrćin swjaty. Bóh Wjeršny b'dźe ći mytować a ja — ja zešiju ći nowy. — Měj dźak, mój bratře luby." A wona wza swojomu nanej rjany kožuch z ruki, kotryž bě sebi wón na jeje słowa z ramjeni sćahnył, a powěsny jón staromu Jurjej wokoło. —

Tón pak płakaše wótře, mjez tym zo tón „wjerchowski" ćah so do cyrkwje zhubi. —

A skónčnje přińdźe posledni wustup. Wosrjedź jewišća stoji žłobik a we nim małe Jězus-dźěćatko. Khor dźěći, na jandźelki zdrasćenych, spěwa jomu do sparu:

„O Jězusko mój! Ach žłobik tón twój.
Kak twjerdy wón je, kak ćišći wón će.
O spi! a zańdźel tej wóčcy a spi,
Nam pak daj wotpočink we wěčnosći."

A nětko njemóže staroho Jurja ničo wjacy za kulisami zdźeržeć. A khwatajcy wustupi na jewišćo — pokazowace cyrkej w Marburgu wot nutřka — a kaž tam ći wjerchojo a te wjerchowki wokoło žłobika kleča a Jězuskej na kolenach hołduja, tak też wón stupi před Jězuska, zo by so pomodlił. A hdyž su jandźelki wuspěwałe, tu njemóže wjacy mjelčeć, a wšón hnuty přez lubosć, kotruž je runje dozhonił, zanjese wótře kónc sola, kotrež bě před 50 lětami jako pastyř „Joel" spěwał:

Budź powitany, Jězusko,
Tu we tym žłobiku!
Wšak bjez tebje, o tróštařko,
My mamy zrudobu.
Wšě jandźeljo ći spěwaju
A z njebjes khwału dawaju,
Kaž tebi samom' słuša to,
O słódki Jězuso! ..."

A ludźo na njoho posłuchachu, jako hišće ženje tak spěwać njebychu słyšeli. Njech też bě hłós hižo něšto škropawy, tak tola nutrnosć z njoho klinčeše a lubosć k Jězusej, tomu dźěćatkej, zo kóždoho hnu. A hdyž bě skónčił a zasy na kolena padnył před žłobikom, wosta mjez ludom najprjedy wšo ćicho. Kóždy bě přez „Joelowy" spěw kaž wobkuzowany. Potom pak wudyri kaž z jenoho horta wołanjo „sława" a kleskanjo nochcyše přestać. —

Tak bě Bóh wusłyšał stareje Krawcec Haninu prózstwu: „Knježe, hdyž wón budźe jónu w nuzy, pomhaj jomu tak khětře a nadobnje, kaž sy mi pomhał." Jurjej pak žaneje nuzy wjacy było njeje. Wšo, štož bě dóstał, smědźeše sebi zdźeržeć, a tamni dopjelnichu swěrnje, štož běchu slubili.

po **2 hr.**: cyrkw. insp. we wusł. Jan Nowak w Budyšinje, Jakub Koprij w Budyšinje, Jurij Rebiš (w Belgiskej) z Haslowa, wučeŕ Józeŕ Hajna w Zdźeri;

po **1 hr.**: Madlena Kralowa w Budyšinje, Madlena Nowakowa z Jaseńcy, Marija Krawcowa w Budyšinje, Michał Just z Jaseńcy.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1916:

kk. 820. 822.—824. 828. 830. z **Budyšina**: Hana Šramic, Jakub Čórlich, Mikławš Mjechela, Madlena Kralowa, Sćěpan Skibik, Marija Krawcowa, Jakub Müller; 821. Marija Budowa z **Dźěžnikec**; 825. Jan Pawluš z **Radworja**; 826. Jakub Lešaw z **Kukowa**; 827. Mikławš Khilan ze **Zdźerje**; 831.—837. z **Khrósćic**: Mikławš Zarjeńk, Marija Krawžic, Michał Kokla, Hana Kóžnikec, Mikławš Kral, Jan Deleńk (w polu), Jakub Šěrc; 838. 839. z **Nowych Bósic**: Jurij Rachel (w polu), Jakub Džisławk; 840.—842. z **Hórkow**: Mikł. Hicka, Jakub Handrik, Jurij Šěrc; 843. Michał Fulk z **Noweje Jaseńcy**; 844.—846. z **Jaseńcy**: Pawoł Mikel (w polu), Michał Bulank, Michał Wincaŕ (w polu); 847. Pawoł Khežka z **Kozarc**; 848. Hańža Khežcyna z **Lejna**; 849. Jurij Budaŕ z **Noweje Wjeski**; 850. Jan Frömelt z **Worklec**; 851. Michał Krawc ze **Zejic**.

Přichodnje dale.)

Štóž chce
z Drježdźanskich Serbow
Krajan 1917
měć, njech so wobroći na faru
w **Biedrichowym měsće**
(Friedrichstr. 50.)

Nierth & Förster

Dalokorečak 54 **w Budyšinje** **Před šuleŕskimi wrotami 19**

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Małopřekupske płaćizny w Budyšinje

23. decembra 1916.

		Najnižša płaćizna		Najwyšša płaćizna		Najwšědniša płać.	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Howjaze mjaso	1 kg	3	60	4	80	—	—
Ćelace mjaso	„	—	—	3	—	—	—
Skopjace (wowče) mjaso	„	4	40	6	80	—	—
Swinjace mjaso (najwyšše płaćizny)	„	3	80	4	—	—	—
Tukrajny swinjacy šmałc (najw. płać.)	„	—	—	5	—	—	—
Pšeńčna muka, wójnska družina	„	—	—	—	50	—	—
Ržana muka	„	—	—	—	36	—	—
Khlěb	„	—	—	—	30	—	—
Běrny k jědźi, nowe	„	—	9	—	11	—	—
Rajs	„	—	—	—	—	—	—
Hroch	„	—	—	—	—	—	—
Ćóčki	„	—	—	—	—	—	—
Ameriski šmałc	„	—	—	—	—	—	—
Sušeny połč	„	—	—	4	40	—	—
Dobre mloko	1 liter	—	—	—	24	—	—
Butra k jědźi (najwyšše płaćizny)	1 kg	4	80	5	10	—	—
Čerstwe jeja	15 štuk	4	20	4	80	4	50
Buny k jědźi	1 kg	—	—	—	—	—	—
Cokor, mlěty	1 kg	—	60	—	64	—	—
Petroleum	1 liter	—	—	—	32	—	—
Kamjeńtne wuhlo (k domj. tepjenju)	100 kg	—	—	3	70	—	—
Briketty z brunoho wuhla	100 štuk	—	—	1	20	—	—

Kože

kóždeje družiny
kupuje přecy po najwyšših
dźeńskich płaćiznach

Heinrich Lange
— Budyšin —
4 Cyrkwine naměsto 4
a
11 Žitne wiki 11.

Zaskleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Krajan 1917

Katolska protyka
50. jubilejski lětnik

je wušoł a je w našej Donnerhakec knihićišćerni a w agenturach Kat. Posoła dóstać. Płaći 60 pj.

Wutoru 2. januara 1917
popołdnju w 2 hodź. budże w **Serbskim Domje w Budyšinje** zhromadźizna dla **dowuradźenja** wo kěrlušach **Wosadnika**. Knjezow **duchownych** a **wučerjow** na nju wutrobnje přeprošuje **Praelat Skala.**

Serbja, kupujće serbske knihi!

Ze swjatymi sakramentami wjacy króć domawobstarana je po dołhej khorosći derje přihotowana we Knjezu wumrěła pjatk 22. decembra wječor w 8 hodź.

Madlena zwud. Klimanowa
z Kamjenca

w starobje 67 lět 6 měs. 8 dnjow. Wona bu druhi dźeń hodow na pohrjebnišću w Kamjencu khowana.

Wšitkim, kotřiž su jej za čas žiwjenja tak wjele lubosće wopokazali a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, wuprajamy tu „**Zapłać Bóh tón Knjez**“. Poručamy jeje dušu do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Kamjencu** a **Jaworje**, 27. dec. 1916.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Po dołhim ćežkim ćerpjenju zemrě w tudomnej khorowni ze swjatymi sakramentami wobstarany a Bohu poddaty na dnju njewinowatych dźěćatkow

Pětr Šwon
z Budyšina.

Wón dócpě starobu 68 lět a 18 dnjow. Joho ćěło budże jutře njedźelu 31. decembra dopołdnja w 11 hodźinach na Mikławšku pokhowane. Přećelow, znatych a wosadnych z tutym na přewodźenjo přeprošuje

W **Budyšinje**, na dnju smjerće,
28. decembra 1916.

hłubokozrudźena
Hana zwud. **Šwonowa** rodź. **Hickec**
w mjenje wšěch zawostajenych.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

60 Zar.